

RÉVÉSZ IMRE

A magyar református egyháztörténet általános könyvészete
Bibliográfiai gyűjtemény
1–1030

Révész Imre

A magyar református egyháztörténet általános könyvészete

Bibliográfiai gyűjtemény

Kizárólag betekintésre és kutatás céljára használható másolat!

I. főrész. Általános történetirodalom

- A) *A magyar református, általában protestáns egyháztörténetírás története. Ezzel kapcsolatos történetelméleti, módszertani, általános kritikai kérdések. Könyvészet, levéltár, egyéb segédtudományok idevágó részlegei*
- a) *Nagyobb áttekintések*
 - b) *Korszakokra osztás kérdései*
 - c) *Az „egyházi irodalomtörténet” kérdése*
 - d) *Egyéb történetelméleti, módszertani, kritikai kérdések, ezek körüli viták*
 - e) *A helyi egyháztörténetírás módszertana*
 - f) *Egyházmegye-történetírás*
 - g) *Általános bevezetés az egyháztörténetírásba*
 - h) *Anyakönyvügy, levéltárügy*
 - i) *Névkönyvek, névtárak s hasonlóak (amennyiben történelmi körülményeket nem tartalmaznak)*
 - k) *Könyvészeti segédeszközök és dolgozatok*
 - l) *Egyházi pecsétisme*
 - m) *Vegyesek*
- B) *Az egyházi időszaki sajtó történetének könyvésze (naptárakat, időszakos „prédikatori táraakat” s hasonlókat is beleértve)*
- C) *Okmány- és adattárak, történelmi közleményeket is tartalmazó egyházi névkönyvek stb., almanachok, lexikális művek, egyes okmány- és adatközlések (de az egyes közlések csak azon esetben, ha be nem oszthatók a II. főrész valamelyik tárgycsoportjába)*
- D) *Gyűjteményes (nem adattári) kiadványok (kötetbe gyűjtött tanulmányok a hasonlóak, ezeknek egyes darabjai szét vannak osztva a megfelelő tárgycsoportok között is)*
- E) *Elbeszélő kútfők. (Amennyiben egyes tárgycsoportokba be nem oszthatók)*
- F) *Egyes egyházközségek (gyülekezetek) története. (ABC-rendbe elrendezve)*
- G) *Egyházmegyék, illetőleg kisebb egyházvidékek története*
- H) *Egyházkerületek, utódállamok, Amerika, egyéb diasporák története*
- a) *Egyházkerületek, illetőleg nagyobb egyházvidékek története (Alsódunamellék – Tiszáninnen – Tiszántúl – Veszprém)*
 - b) *Utódállamok magyar református egyházai*
 - c) *Amerikai magyar református egyházai*
 - d) *Egyéb magyar diasporák református egyházai*
- I) *Összefoglalások (tudományos megalapozású tankönyvek)*
- a) *Az egész magyar protestantizmusra, annak minden, vagy egynél több korszakára kiterjedők (esetleg egyetemes történelmi keretben)*
 - 1) *Nagyobb arányú művek*
 - 2) *Rövidebb átnézetek, tankönyvek, hasonlóak* - b) *Az egész magyar református egyház történetét minden, vagy egynél több korszakban felölelők*
 - 1) *Nagyobb arányú művek*
 - 2) *Rövidebb átnézetek, tankönyvek és hasonlóak* - c) *A magyar protestáns, illetőleg magyar református egyháztörténet egy korszakára, esetleg azon belül is csak egy részlegre kiterjedők*
 - 1) *A reformáció kora*
 - 2) *Az ellenreformáció kora*
 - 3) *A felvilágosodás kora*
 - 4) *A XIX. század*
 - 5) *A XX. század*

- K) Életrajzok, életrajzgyűjtemények, családtörténetek
- a) Egyes életrajzok (ABC-rendben)
 - b) Életrajzgyűjteményes kiadványok
 - c) Lelkeszi és egyéb egyházi vonatkozású családtörténetek
- L) Rövidebb történeti áttekintések helyzetrajzokkal, részben a külföld számára

II. főrész: Tárgycsoportok

- A) A magyar református egyház az államhoz és más egyházakhoz viszonyulásában
- a) Állami étellel, politikával kapcsolódás
 - 1) Általában
 - 1.1) Török uralom
 - 1.2) Erdély és fejedelmei
 - 1.3) Habsburg-uralom

(E legutóbbinak fő témái: Mária királyné, Miksa, Rudolf 709. II. József 711. Ferenc József, József nádor, Mária Dorottya 712. Átfogóbb munkálatok, Cenzúra 713. Vármegyék, Földesurak egyházügyi intézkedései 715. Vitnyédi István 715. Pesti és pozsonyi mixta religionaria commissio 716. Ágensék, 1790 körüli ügyek 717. Széchényi, Deák 717. Lelkeszek politikai státusra vonatkozó, történetileg is megtámogatott közlések, vallássérelmek 1848 küszöbén 717. Abszolutizmus 718. „szabad egyház szabad államban” 718. Kongrua 718.)

 - 2) Országgyűlési vallásügyi tárgyalások, törvénygyűjtemények
 - 3) A református egyház és lelkeszei, tanárai, tanítói részvétele az 1848/49-i forradalomban és szabadságharcban, s az abszolutizmus alatti függetlenségi mozgalmak (Fő témák: Az 1847/48. évi XX. t.c. keletkezése, értékelése, kihatásai. Személyi adatok
 - 4) Az egyházpolitika körüli harcok 1868–1895 - b) Ellenreformációs személyek, tevékenységek, védekezés ellenük
 - 1) Általában
 - 1.1) Jezsuiták, jezsuitizmus
 - 1.2) A bécsi béke előtt
 - 1.3) A bécsi béke, az 1608-i országgyűlés közvetlen előzményeikkel és következményeikkel
 - 1.4) Az 1608–1711. közti ellenreformáció
 - 1.5) III. Károly és Mária Terézia
 - 1.6) A türelmi rendelet óta - 2) A „gyász évtized” és a vele kapcsolatos események
 - 2.1) Általában
 - 2.2) „Delegatum iudicium”-ok, gályarabság, exulansok
 - 2.3) Ellenreformációs átokformula
 - 2.4) Eperjesi véstörvényszék - c) Kapcsolatok a külföldi református, általában protestáns egyházakkal
 - 1) Általában
 - 2) Angolok
 - 3) Csehek
 - 4) Franciák
 - 5) Hollandok
 - 6) Németek
 - 7) Svájciak, skótok

- 8) Valdensesek.....
- 9) Vegyesek.....
- d) Viszonyulás az ún. szektákhoz
 - 1) Általában.....
 - 2) Anabaptisták.....
 - 3) Baptisták.....
 - 4) Nazarénusok.....
 - 5) Egyéb.....
- e) Unió- és reunió-kísérletek, felekezeti együttműködés (interprotestáns, protestáns-katolikus), felekezeti köziség, oekumenizmus.....
 - 1) A John Dury-féle uniótörekvésekbe kapcsolódás.....
 - 2) Ágostai hitvallás híveivel (lutheritűekkel, evangélikusokkal) viszony.....
 - 3) Az 1840-es évek unió-mozgalmak irodalma, a mozgalom további kihatásaival.....
 - 4) Reformáció-jubileumok (nagyreszt együttesen).....
 - 5) Római katolikusokkal megértés, együttműködés kísérletei.....
 - 6) Vegyesek.....
- B) *A magyar református egyház belső fejlődése*.....
 - a) Egyházföldrajz, egyházi, néprajzi településtörténet, statisztika, általános egyházismertetés.....
 - b) Társadalomtörténeti kapcsolatok.....
 - 1) Általában.....
 - 2) Társadalomszemlélet és társadalmi élet.....
 - 3) Paraszttmozgalmak, jobbágy- és munkáskérdés.....
 - 4) Hajdúk, hajdúság.....
 - 5) „Egyke” és reformátusság.....
 - 6) Zsidókérdés.....
 - 7) Vegyesek.....
 - c) Általános irodalom- és egyéb művelődéstörténeti kapcsolatok.....
 - 1) Könyvtárak, levéltárak, muzeális gyűjtemények, nyomdák és ezekkel rokon kérdések.....
 - 1.1) Általában.....
 - 1.2) Egyes könyvtárak.....
 - 1.3) Nyomdászat, nyomdák.....
 - 1.4) Egyéb.....

(Megjegyezzük, hogy a c) résznek ebbe a pontjába is tartozó művek egy jó része, ha tartalmuk mégis túlnyomólag egyháztörténelmi vonatkozású, más tárgycsoportokban szerepel, különösen azon életrajzi anyagban. Pl. Misztótfalusi Kis Miklós, a Rádayak stb.)
 - 2) Más kapcsolatok.....
Ezek részletezése:
 - 2.1) Kisebb-nagyobb összefoglaló művek.....
 - 2.2) Filozófia.....
 - 2.3) Irodalomtörténet.....
 - 2.3.1) Általános átnézetek.....
 - 2.3.2) Egyes részletkérdések (Humanizmus – Drámatörténet – Kuruc korszak – Cenzúra – Antiklerikális szemelvénygyűjtemények – Angol irodalmi hatások.....
 - 2.4) Egyes írók, költők, tudósok, művészek (Arany, Ady stb.).....
 - 2.5) Egyes művelődési központok, tájak (Debrecen, Erdély, Kassa, Sp.).....
 - 2.6) Vegyes anyag.....

- d) Az egyház gazdasági élete, anyagi fenntartása (amennyiben az idevágó művek nem a jogi pontok alá tartoznak elsősorban jellegüknél fogva).....
- 1) Adózás, általában egyházfenntartási járulékok.....
 - 2) Alapítványok, hagyatékok.....
 - 3) Biztosításügyek.....
 - 4) Javadalmi ügyek.....
 - 5) Közalap (domestica).....
 - 6) Nyugdíj- és gyámügyek.....
 - 7) Vegyesek.....
- e) Általános egyházjog (alkotmány, szervezetkormányzat, igazgatás, fegyelem).....
- 1) Összefoglaló művek és ilyen jellegű dolgozatok.....
 - 2) Kánonok, kánonoskönyvek, egyházi törvények, törvénygyűjtemények, a rájuk vonatkozó speciális irodalommal.....
 - 3) Zsinatok és más nagyobb önkormányzati szervek és gyűlések.....
 - 4) Egyházkerületek, egyházmegyék kialakulása és fő tisztségeik.....
 - 5) Lelkészek, az egyház- és államjogi státus szempontjából.....
 - 6) Az egyházalkotmányi, szervezeti, kormányzati rendszer kialakulásának részletei.
 - 6.1) Nagyobb átnézetek.....
 - 6.2) Presbitérium.....
 - 6.3) Ágens tisztség.....
 - 6.4) Tisztújítás.....
 - 6.5) Egyházlátogatás („canonica” és „generalis” visitatio).....
 - 6.6) Affiliáció (bokrosítás).....
 - 6.7) Vegyes részletek és adatok.....
 - 7) Az 1859-i „protestáns pátens” (az ún. pátenshare) irodalma, közvetlen előzményeivel és következményeivel.....
 - 7.1) Összefoglaló jellegű munkák.....
 - 7.2.) Részletekre vonatkozó munkák.....
 - 8) Egyházfegyelem.....
 - 9) Házasságjog, vegyes házasság, gyermekek vallásügye.....
 - 9.1) Összefoglalások, általános nézetek, törvény- és szabálygyűjtemények.....
 - 9.2) A reverzális-kérdés.....
 - 9.3) Egyéb részletkérdések, egyes adatközlések.....
 - 10) Egyházi vagyoni jog és egyéb anyagi ügyek, jogi vonatkozásban.....
- f) Erdélyi egyházjog (alkotmány, szervezet, kormányzatigazgatás, fegyelem).....
- g) Misszió, lelkipásztorság, diakónia*.....
- 1) Misszió (gyülekezetépítés).....
 - 1.1) Általános összefoglalások.....
 - 1.2) A magyar puritánus mozgalom.....
 - 1.3) Románok közti misszió (reformátori és református).....
 - 1.4) Romániai két dunai fejedelemségi, majd ún. ókirálysági magyarok közti ref. misszió.....
 - 1.5) Cseh és morva gyülekezetekben magyar református missziói szolgálat.....
 - 1.6) Zsidómisszió.....
 - 1.7) Pogánymisszió.....

* Ezeknek a fogalmaknak a magyar és a külföldi szakirodalomban és a mindennapi gyakorlatban legalább egy századév óta különböző használatuk honosodott meg. A háromnak egymástól való elhatárolása, illetőleg egymáshoz viszonyítása nagyon különböző módon ment és megyen végbe. Ez a bizonytalanság az alatt következő csoportosítására is rányomja a bélyegét. Viszont áttekinthetőség szempontjából – még a következetesség rovására is – a legegyszerűbb megoldásokat próbáltam benne megtalálni.

- 1.8) Ifjúsági munka
- 1.9) Női munka.....
- 1.10) Kálvin-Szövetség
- 1.11) Szórványmunka a hazában és azon kívül.....
- 1.12) Vegyesek
- 2) Lelkipásztorság (lelkészi élet, jellem, munka).....
 - 2.1) Általános összefoglalások
 - 2.2) A lelkészek élete és jelleme
 - 2.3) Vallásváltoztatások
 - 2.4) Tábori lelkészet
 - 2.5) Börtöngondozás
 - 2.6) Vegyesek.....
- 3) Diakónia (szeretetszolgálat).....
 - 3.1) Általános összefoglalások
 - 3.2) Árvaházak
 - 3.3) Ispotályok, szegényházak, kórházak.....
 - 3.4) Vegyesek.....
- h) Theológiatörténet (de egyes teológusokkal külön is behatóbban foglalkozó műveket lásd az életrajzi címszavak alatt!).....
 - 1) Bibliafordítások, bibliakiadások története
 - 2) Bibliatudományi irodalom története
 - 3) Elméleti teológiai irodalom története, a hitvallások és az azok körül folyó harcok történetével
 - 3.1) Általános összefoglalások
 - 3.2) Az egyes hitvallások története
 - 3.3) A lutheri és a svájci reformátorok és reformátori típusok hatása
 - 3.4) A református egyház teológiai önállósulása. Ennek előzményei s a kapcsolatos hitviták katolicizmussal, lutheranizmussal s másokkal
 - 3.5) A református egyház harcban az unitarizmussal.....
 - 3.6) A református egyház harcban a szombatossággal.....
 - 3.7) Későbbi teológiai fejlődés.....
 - Ennek főbb témái:
 - Chiliazmus.....
 - Coccejanizmus
 - Cartesianizmus
 - Magyar Protestáns Egylet.....
 - Magyar Protestáns Irodalmi Társaság
 - Vegyes témák
 - 4) Gyakorlati teológiai irodalom története, az igehirdetés történetével
- i) Nevelés- és oktatástörténet, iskolák, katechesis, lelkészképzés
- 1) Iskolák helyileg, illetőleg nagyobb területi egységek szerint: Abaújszántó–Nagyenyed–Zilah
- 2) Külföldi iskolázás
- 2.1) Általános átnézetek, gyűjteményes művek
- 2.2) Egyes főiskolák, illetőleg országok (Bázel–Wittenberg).....
- 3) Egyéb nevelés- és oktatástörténeti munkák
- 3.1) Összefoglaló művek, nagyobb átnézetek
- 3.2) Reformációkori tárgyuak
- 3.3) Későbbi korszakokból.....
- 3.4) Küzdelmek az autonómia körül

3.5) Szabadságharc körüli és későbbi pedagógiai mozgalmak	
3.6) Lelkészképzés	
3.7) Más felsőoktatási ügyek és mozgalmak	
3.8) Valláspedagógiai történet	
3.9) Vegyes tárgyú művek, repertóriumok	
k) Liturgiátörténet (hymnológiával, egyházművészettel)	
1) Liturgiátörténet általában	
2) Hymnologia	
2.1) Összefoglalások, általános átnézetek	
2.2) Részlettanulmányok, kisebb dolgozatok, kútfőközlések	
Ivánka Sámuel	
Kálmán Farkas	
3) Egyházművészet	
3.1) Repertóriumok, összefoglaló ism., általános tartalmú dolgozatok	
3.2) Helyi emlékek, egyházközségek, ill. egyházvidékek szerint	
l) A valláslélektani jelenségek története köréből	
1) Kegyettséggyakorlás, áhítatformák	
2) A vallásosság a népszokásban	
3) Babonák és kapcsolatos „okkult” jelenségek	

Bevezető tájékoztató
„A magyar református egyháztörténet általános könyvészete”
c. bibliográfiai gyűjteményhez

I.

A magyarországi protestáns, majd közelebbről a magyar református egyháztörténet bibliográfiájának¹ összeállítása immár éppen harminc esztendeje foglalkoztat. Az 1924. esztendő folyamán kaptam nevezetesen megbízást arra, hogy „A magyar Történettudomány Kézikönyve” c. akkoriban megindult kiadványsorozatba írjam meg 4, azaz négy nyomtatott ívnyi terjedelemben a magyarországi protestantizmus összefoglaló történelmét, ugyanazzal a fő rendeltetéssel, amely a kiadványsorozat többi darabjainak is elébe volt tűzve: hogy kezdő tudományos kutatóknak szakszerű bevezetésül szolgáljon. Ennek a célnak megfelelően a sorozat valamennyi darabja s így az én munkálatom számára is ki volt kötve, hogy az illető történettudományi ágak és szaknak akkora *bibliográfiáját* is állítsa össze, amekkora csak egyáltalán elfér a megszokott ívkeretben.

Én magam feladatának súlyos nehézségeit az első pillanattól kezdve tisztán láttam, minden egyébtől eltekintve már csak azért is, mert a lehetetlenséggel határosnak tetszett előttem egy ennyire szűk keretben – melyhez nem egészen egyívnyi többletet sikerült utólag kivívnom – *könyvészetestül* együtt tisztességesen megoldani egy ilyen, magasabb tudományos igényű szintézis kidolgozását. Hogy mégis miért vállalkoztam rá – fiatal erővel ugyan, de egy nem tudományos főfoglalkozás minden hivatali és hivatalos terhével megrakottan –, afelől sokat tudnék magyarázkodni is, mentegetőzni is, de egyik sem tartozik ide. Elég az hozzá, egész életemben sohasem dolgoztam tudományos munkán nagyobb ambícióval, mint ezen – de egyúttal sohasem volt tudományos munkám, amelyről már készulte közben annyira éreztem volna, hogy nagyon tökéletlenül fog sikerülni, mint amennyire *erről* éreztem már attól fogva, hogy nekiültem. Ez az érzésem legutolsósorban vonatkozott a feladatomhoz szervesen hozzátartozó könyvészeti szakaszok összeállítására is, aminek a nehézségeivel nem tudtam sikeresebben megbirkózni annak ellenére sem, hogy munkámnak ebben a részében komoly és önzetlen támogatást kaptam felejtethetlen barátomtól, néhai Zsinka Ferenc Széchényi-könyvtári őrától, majd igazgatótól.

A kézikönyv szerkesztősége a kitűzött elég szoros határidőre benyújtott dolgozatot kedvezően fogadta és a sorozatban 1925 folyamán változtatás nélkül megjelentette. Ennekem azonban sem akkor, sem később nem volt kétségem annak fölöttébb nagy gyarlóságai felől. Vigasztalásom csak annyi volt, hogy a dolgozat *egyáltalán* megjelenhetett ebben a sorozatban – amelynek számos más tervezett darabja, s ezek között a magyarországi katolicizmus történelme sem jelent meg soha (ha ugyan egyáltalán megíródott) – és hogy kezdő kutatóknak, meg az egyháztörténelmet főiskolai fokon tanulmányozóknak mégis tudott jobb híján ebben a kezdetleges formában is valamelyes segítséget nyújtani, amint erről számtalanszor volt alkalmam meggyőződni. Legnagyobb ösztönzést azonban természetesen saját magamnak adott. Amilyen mértékben elém meredeztek, egyebekről nem szólva, különösképpen a könyvészeti rész hiányai, oly mértékben nőtt számomra a – mondhatni – becsületbeli elkötelezettség arra nézve, hogy a hiányokat pótoljam s egy, ennél az első kísérletnél sokszorosán megbízhatóbb kalauzt adjak kezdő történésztársaim kezébe, akár a kézikönyv második kiadásában (amiről először szó volt, de ami sohasem lett meg, aminthogy

¹ Kár, hogy az ilyen igen helyes alkotású, félakkora hosszúságú és mégis teljesen megfelelő „könyvészet” szót a kétségtelenül nemzetközi uralomra jutott „bibliográfia” elnevezés lassanként jóformán teljesen kiszorította. Én legalábbis ennek a gyűjteménynek főcímében megpróbálom. A két elnevezés között a magyar tudományos világban kialakult bizonyos árnyalati eltérés, melyet azonban nem tartok elég jelentősnek ahhoz, hogy itt figyelembe vegyem.

tudomásom szerint a sorozat többi darabja sem jutott el a második kiadásig), akár egyéb formában. Érezve az elkötelezettség súlyát, a kis könyv megjelent napjától elkezdtem a könyvészeti rész kiegészítgetését, amelyet aztán szakadatlanul folytattam. Ebből nőtt ki a harminc esztendő folyamán ez az itt fekvő bibliográfiai gyűjtésem.

Ettől fogva ugyanis minden egyéb természetű történettudományos dolgozóm során gondom volt arra, hogy az illető témák vagy témakörök bibliográfiáját ne csak a magam akkor készülő munkája számára próbáljam összeszedni, hanem egyúttal kíséreljem meg egy olyan rendszerben is nyilvántartani, amelynek – egy még nagyobb rendszer szerves részeként – más kutatók is hasznát vehetik. Kiváltképpen gondom volt mindjárt kezdettől fogva az egyházi és nem egyházi *folyóiratokban* rejlő hatalmas, de kimerítő könyvészeti rendszerességgel még senki által ki nem aknázott egyháztörténelmi anyag elkönyvelésére. A munka folyamán persze egyre inkább kibontakozott előttem az anyag óriási volta, amellyel egy ember ereje pusztán csak bibliografikus céllal sem igen tudhat megbirkózni, különösen akkor nem, ha más tudományos célkitűzései is vannak, és hogyha egyéb körülményei sem teszik lehetővé, hogy teljesen a könyvészeti kutatásnak szentelje magát. Ennek következtében csakhamar le kellett csökkentenem eredeti könyvészeti célkitűzésemet, különösen attól fogva, hogy a Magyar Református Egyháztörténet megírásához hozzáfogtam. Ennek én az életkörülményeimben beállott változás miatt csak az I. kötetét készíthettem el (1608-ig terjedőleg, megjelent Budapesten, 1938), és ennek a kötetnek VIII–IX. lapján a következőket mondom: „...azokon az irodalmi jegyzékeken kívül, amelyek minden egyes fejezet végén található... az utolsó kötet végére generális könyvészetet is tervezek. Ebben tárgyi csoportosítással nemcsak az egyes fejezetek végén felsorolt és felsorolandó irodalmi anyag lesz újra egyesítve, hanem fel lesz sorolva minden legkisebb idevágó dolgozat is (pl. életrajzok vagy életrajzi adatok, egyes egyházközségek, iskolák története stb.) – különös figyelemmel az egyházi és egyéb folyóiratokban megjelentekre... A generális könyvészetbe... minden kinyomozható egyháztörténelmi irodalom fel lesz véve, tekintet nélkül korára, kútfői jellegére vagy tudományfejlesztő érdekének fokára.”

Ha már a többi kötetek megírásáról, életkörülményeimnek tartósan kedvezőtlen alakulása miatt le kellett is mondanom, legalább ennek az általános könyvészetre, a „bibliographie generale”-ra vonatkozó idézett 1938-i bejelentésemnek kötelező erejét folyvást éreztem, s különösen nyugalomba vonulásom (1949. szeptember 1.) óta nagyon rajta voltam és vagyok, hogy ebből az adósságomból minél többet igyekezzem rendszeres munkával törleszteni.

Mit láttam e bibliográfiagyűjtés és -rendszerezés elsődleges céljának? Ez nem más, mint a magyar református egyháztörténelmi tudomány munkabeli folytonosságának kiépítése, a kutatás és a feldolgozás további feladatai számára az előmunkálatok megkönnyítése és felmutatása azoknak a területeknek, ahol egészen minimális kivételeket nem számítva, még előmunkálatok kísérletei sem folytak, legfeljebb problémák felvetése vagy inkább csak sejtetése, megérintése történt. Ezzel, úgy gondoltam, nem haszontalan szolgálatot végzek az utánam következő történésznemzedék számára. Mert akármennyire vitán felül áll a levéltári, általában a kéziratok feltárásának elsődleges fontossága a kutatás és a feldolgozás most következő fázisaiban, mégis lehetetlen épp oly nyomatékosan rá nem mutatni arra, hogy a munka továbbfolytatását mennyire megkönnyítené az eddigi *nyomtatott* anyagban való rendszeres tájékoztatás. Tárgykörök és témák szerint való csoportosításban megadott áttekintés volna ez arról, hogy az illető tárgykörnek és témának milyen feldolgozásai jelentek meg eddig, vagy milyen előmunkálatok, kísérletek tétettek a feldolgozásokra – és milyen *nyomtatott publikációkban* található meg a hozzájuk tartozó, már eddig kiadott kútfőanyag.

Ebben a tekintetben különös figyelmet érdemel a már több mint százéves múltra visszatekintő magyar protestáns egyházi időszaki sajtó s általában a ma már több mint másfél száz éves magyar folyóirat- és hírlapirodalom. Az ebben megjelent egyháztörténelmi anyagnak – akár puszta nyers publikáció, akár több-kevésbé kommentált félfeldolgozás, akár

tudományosabb vagy népszerűbb, de teljességére törekvő feldolgozás forogjon szóban – csak egy kis része az, amelyről könyvészeti összeállításokban nyilvántartásunk van, a nagy többségre csak hosszas keresgélés után s akkor is nem egyszer csak véletlenül bukkanhat rá a kutató. Egy igen hatalmas részét ennek az anyagnak mindenesetre kimerítették a Zoványi Jenő 1940-ben, sajnos csak kézirat gyanánt, csekély példányszámban megjelent Theologiai Lexikoni-cikkei, amelyek éppoly roppant haladást és páratlan meggazdagodást jelentenek az egyháztörténelem könyvészeti előismereteinek terén, mint amelyet e szaktudomány egész területén hozott illusztris szerzőjüknek nemcsak ez a munkája, hanem egész nagyszerű, már majdnem hét teljes évtizedet felölelő munkássága. Azonban ezeknek a cikkeknek – amelyeket szerzőjük a megjelenésük óta eltelt másfél évtized alatt is fáradhatatlanul javíttatott és bővített – elsősorban nem az egyháztörténelmi *témakörök*, hanem az egyházi *írók* és *irodalmi termékek* felől való tájékoztatás volt a feladatuk, s ennek a feladatnak az egy embertől telhető legnagyobb tudományos pontossággal és megbízhatósággal meg is feleltek, viszont, mivel ezek a cikkek elsősorban nem bibliográfiai rendszerezést akartak adni – nem is ez volt a céljuk –, itt még az olyan kivételes tudásnak és munkaerőnek is, amilyen a Zoványi Jenőé, folytatókra és kiegészítőkre van szükség. Erre vállalkoztam volna én a magam kezdeményezésével, jól tudva, hogy magam már az előttem álló útnak tizedrészét sem tehetem meg. De legalább adhatok bizonyos példát és indítást az utánam jövőknek, hogy a munkát tökéletesebben folytathassák; emellett pedig a kutatás konkrétumaiban már az eddig gyűjtött és rendszerezett anyaggal is tehetek az utánam jövőknek bizonyos szolgálatot, amely őket sok idő- és erőpazarlástól megkímélheti.

II.

Könyvészeti gyűjtésem eltervezésében a következő általános megfontolások vezettek:

1) Csak a magyar *református* egyháztörténelem könyvészeti anyagának egybegyűjtésére és rendszerezésére szorítkoztam. Mégpedig nemcsak azért, mert a Magyar Református Egyháztörténelem I. kötetében *így* indítottam el és *így* szerettem volna általam már meg nem írhatott kötetekben tovább folytatni. Hanem még inkább azért, mert – egy olyan módszeres elgondolás alapján, amelyet már említett I. kötetemben érvényesítettem, s amelyet lényegileg ma is helyesnek tartok – a magyarországi és utódállamokbeli protestantizmus történetének nagyon szövevényes egészéből ez az egység, a majdnem kizárólag csak magyar népességet felölelő református egyháztörténet emelhető ki legkerekebben és tárgyalható legáttekinthetőbben, olyan összefogó szempontok szerint, amelyet nem kerestez nemzetiségi elosztódás, és nem zavar meg a protestantizmuson *belüli* folytonos felekezeti harcnak és versengésnek a képe. Most is meg vagyok győződve arról, hogy a magyarországi és utódállamokbeli „összprotestantizmus” történetének mélységben és terjedelemben minden tudományos követelménynek megfelelő megírása egy több ember erejét is meghaladó feladat addig, amíg megfelelő mélységében és terjedelemben nem rendelkezünk magyar, ill. magyarországi református, evangélikus, unitárius, baptista egyháztörténelmi szintetikus egyháztörténelmi feldolgozásokkal. Egy ember ereje nem lehet elegendő – még a legkivételesebb adottságokkal sem – például arra, hogy a magyarországi összprotestantizmus történetének latin és magyar nyelvű kútfői anyag mellett hiánytalanul kimerítse a magyarországi és utódállamokbeli szlovák nyelvű protestantizmus vagy az erdélyi-szász protestáns történet rendkívül gazdag kútfőanyagát is. Bizonyos fokozatokat ma még, hiába nem lehet átugrani, és ezek közé tartozik a magyar *református* egyháztörténetnek önálló, egységes egészként való kidolgozása, ennek előfeltételeként pedig az általam eltervezett könyvészeti kalauz.

2) Természetes másfelől, hogy a református egyháztörténet anyagára szorítkozás nem jelentheti mindenféle nemreformátus anyag egyszerű kizárását. Elvi és módszerei szempontból

egyaránt azt tartottam helyesnek, hogy ebbe a bibliográfiai gyűjtésbe minden olyan kiadvány, cikk, publikáció belekerüljön, amelynek tárgya, ha túlnyomólag lutheri, unitárius, sőt esetleg katolikus, pravoszláv, anabaptista, szombatos, baptista, nazarénus stb. érdekű is, valami módon közvetlenül kapcsolódik a református vallás és egyház magyarországi ügyeivel. Tehát, hogy csak a legszembeszökőbb példákra utaljak: nyilván fel kell venni a bibliográfiába minden olyan anyagot, amely a felekezeti irányok szétkülönbözése előtti magyarországi reformációs mozgalmakkal foglalkozik (itt csak az olyan területeket mellőzve, amelyeken a lutheri előzményeknek a *folytatásuk* is – egészen elenyésző kivételeket nem számítva – kizárólag lutheri tett: erdélyi szászság, felvidéki németség és szlovákság). Fel kell venni minden olyan anyagot is, amely magát ezt a szétkülönbözési folyamatot szemlélteti, akár személyes életpályákban, akár tanvitákban, intézmények kialakulásában stb. Fel kell venni az ellenreformációs személyek és tevékenységek anyagát is abban a mértékben, amilyenben a református egyház magyarországi sorsát közvetlenül befolyásolták. Felveendő a magyar állami politikatörténeti anyagból mindaz, ami a református egyház sorsára akár fegyveres, akár más természetű küzdelmek során közvetlenül hatással volt. Ami különösen az országgyűlési s általában a politikai küzdelmeket s az ellenreformációs elnyomást illeti, első tekintetre nyilvánvaló, hogy e téren lehetetlen egymástól hermetice elkülöníteni az inkább református és az inkább lutheránus vonatkozású anyagot. Egyebekről nem szólva egészen nyilvánvaló ez pl. a gályarabság, vagy az 1859-i „protestáns patens” elleni küzdelem esetében. Vagy pl. a kiegyezés és az első világháború vége közt eltelt félszázad magyar református egyházi életnek nincs jellegzetesebb magatartása, mint az, amellyel a kisebb, a félállamegyházi kötöttségtől szabad vallásos-egyházi közösségek – a fölényesen és igazságtalanul úgynevezett „szekták” – terjeszkedéséhez és propagandájához viszonyul. Könyvészetünk tehát az erre vonatkozó anyag felölelésétől sem tekinthet el. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy nem tartozhatik bele magyar református egyháztörténeti bibliográfiába pl. a magyarországi evangélikus, unitárius, baptista, szombatos stb. tanfejlődésre, egyházi formák, liturgiális rendtartások stb. kialakulására vonatkozó történelmi dokumentumok és feldolgozások felsorolása. Ahol a határ megvonása esetenként, pl. a liturgia kérdésénél, nehéz és kétséges, ott természetesen inkább felvettem, mintsem elhagytam az illető címletet, ha és ameddig nem volt módom meggyőződni az illető könyvnek, cikknek, publikációnak tartalmából arról, hogy nincsen közvetlen református egyháztörténelmi kapcsolódása.

3) Felveendőnek tartottam minden olyan, könyvészeti nyomozással egyáltalán felkutatható irodalmi terméket és kútfőkiadványt – tekintet nélkül tartalmi és formai értékére, illetőleg terjedelmére –, amely a kutatót az őt érdeklő magyar református egyháztörténeti tárgykörben, illetőleg témában akár pozitív, akár negatív értelemben tájékoztathatja a kérdés történelmi ismeretének és értékelésének eddigi állásáról és eligazíthatja a további kutatás irányában. Sőt felveendőnek tartottam ezek közé olyan, mai napig *kéziratban* maradt feldolgozásokat és kútfőgyűjteményeket is, amelyeknek meglételéről s amennyiben lehetett: hollétéről is tudomást szerezhettem. Ezzel az is meg van mondva, hogy *csupán a történelmi tájékozódásra elsődleges alkalmas*, a történettudományi kutató és feldolgozó munkát elősegítő irodalmi és dokumentációs anyagot gyűjtöttem és tartottam gyűjtendőnek ilyen természetű munkában – nem pedig a magyar református, illetőleg protestáns vallásos, egyházi, teológiai irodalom egész könyvészetét. Tehát nem vállalkoztam arra a feladatra – amely megint csak messze felülmúlja *egy ember erejét* –, hogy a magyar református liturgiai, hymnológiai, dogmatikai, egyházjogi, misszióügyi stb. stb. irodalom *egész* könyvészetét összeszedjem és szakok szerint elrendezve odategyem a kutatók elé. (Egy ilyen, nemcsak történeti vonatkozású egyetemes könyvészetnek, egyebekről nem szólva, még az az elemi előfeltétele is hiányzik eddig, hogy legalább a magyarországi időszakos sajtó kimerítő repertóriumuk állna rendelkezésre – amit húsz-harminc évvel ezelőtt még nem lett volna boszorkánymesterség aránylag csekély költséggel és kevés szervezett munkaerővel

megcsinálni, ma viszont az a helyzet, hogy pusztán a magyar református, ill. protestáns időszakai sajtótermékek *állagáról* sincsen pontos áttekintésünk, nemhogy tartalmáról volna!)² Az, amire én vállalkoztam, pusztán annyi, hogy összeállítsam a magyar református liturgia stb. stb. *történetére* vonatkozó eddigi feldolgozásokat, publikációkat, általában mindazt az irodalmi és dokumentációs anyagot, amely alkalmas a kutatót arra segíteni, hogy ne előről kelljen kezdenie azt a munkát, amelyben – akár jól, akár rosszul – mások is tettek már előtte egy pár lépést. Hogy a legnagyobb részt folyóiratokban fellelhető anyagnál maradjak a példakkal: könyvészetem nem gyűjti egybe egész anyagát mindazoknak a vitáknak, amelyek egyházi időszakai sajtókban száz év előtt folytak egyházalkotmányi, dogmatikai, általában elméleti teológiai, „belmissziói”, énekügyi s hasonló kérdésekről – de igyekszik felölelni minden olyan közleményt (tekintet nélkül értékére és terjedelmére), mely történetileg tájékoztat ezekben a kérdésekben a hazai református talajon való megjelenéséről és fejlődéséről.

4) Az elmondottakból kiderül, hogy könyvészeti gyűjtésem nem az, amit így lehetne nevezni: „Bevezetés a magyar református egyháztörténelem forrásaiba és irodalmába”. Vagyis nem olyan munkát, amely nem csupán a szakmai kérdések körébe vágó művek, kiadványok stb. *meglétéről* tájékoztatja a kutatót, hanem azok értékéről és hasznavehetőségéről is. Egy ilyen bevezetésre a magyar református, ill. protestáns egyháztörténet-kutatásnak és -írásnak is éppoly nagy szüksége volna, mint a Kosáry Domokos kitűnő köteteire az általános magyar történetirodalomnak és a történettudományi munkának. Én azonban ilyenek elkészítésére már több okból nem tudnék vállalkozni, ez ifjabb erőkre vár. Az én munkálatom, amelyről itt most tájékoztatást adok, nagyban és egészben ugyanolyan elgondolású, mint a „Magyar Történeti Bibliográfia 1825–1867” eddig megjelent rendkívüli jelentőségű három kötete: irodalmi és publikációs anyagnak címszavak szerinti gyűjtése és rendszerezése. Ez persze nem jelenti az, hogy következetesen tartózkodtam volna minden olyan megjegyzéstől, amely a pusztán felsoroláson és rendszerbefoglaláson *túlmege*, de éppen ezzel nyújtott esetekben segítséget a továbbkutatóknak (pl. nyilvánvaló sajtó, ill. közlési hibák kiigazítására, álnevek, plágiumok földerítése, sőt némely esetekben ezeken is továbbmenő bíráló, sőt értékelő megjegyzések tétele is, olyanoké, amelyek már tulajdonképpen a „bevezetés” műfajához tartoznak). Az ilyen megjegyzések nagy része mindenesetre csak ideiglenes jellegű s a könyvészeti gyűjteménynek végleges formába öntésekor lesz eldöntendő megtartásuk vagy mellőzésük.

III.

Gyűjtésem jelenleg a következő terv szerint van elrendezve – amely terv a végleges formába öntéskor még természetesen nagyon is módosulhat:

1. az II–IX. oldalakat!

IV.

A következőkben néhány magyarázó megjegyzést szeretnék adni a fentebb előterjesztett tervhez s egyben közölni elgondolásomat a gyűjtemény további sorsa és használatának lehetőségei felől.

1) Az előterjesztett terv, amint látható, már egyben tartalommutató is. Mutató ahhoz a 31 nagy alakú iskolai füzetbe – sajnos egyelőre csak kézírással, egyetlen példányban – leírt rendszerezéshez, amelyet cédulagyűjtésemből készítettem. Ebben a 31 füzetben – tekintettel arra, hogy a nagy számban remélt pótlások és javítások céljára megfelelő mennyiségű üres

² Van tudomásom arról, hogy ilyen irányban legalábbis a református egyházban a kezdeményezés néhány éve megtörtént és biztatóan folyik.

lapokat hagytam mindenütt – a már teleírt lapok száma mintegy 1200-ra tehető („lapon” a helytelen magyarságú „oldalt”, a Seite-t értve). Számításom szerint ez egy kb. 30–35 ívnyi kötetet adna ki nyomtatásban, az akadémiai Kossuth-, Ráday- stb. kiadványok formátumában és compress szedésével. A még lehetséges pótlások, a végleges alakhoz szükséges bevezetés, a nélkülözhetetlen név- és tárgymutató indexek stb. ezt valószínűleg még felszaporítanák további 10–15 ívvel. A rendszerbe foglalt címek száma eddig kb. 6000-re tehető, de valószínűleg ez is felszaporítható lesz még legalább egyharmadával.

2) Miért szántam el magamat arra, hogy a cédulagyűjtés folytatása helyett az eddigi felgyűlt anyagot ilyenformán rendszerezem, s ezáltal a gyűjtésemet, ha ideiglenesen is, mintegy lezárjam?

Legfőképpen azért, mert „ars longa, vita brevis”. Minap léptem 67-ik életévembe, munkaerőm már régóta nem töretlen, s ezt a munkát, bármekkora gonddal és szeretettel csináltam, sohasem tekintetem fő tudományos életfeladatomnak, mindig csak a ráérő időben végeztem, olyankor, amikor alkotóbb természetű tudományos munkásságomban átmenetileg szünetet tartottam. Ez így volt nyugalomba léptem óta is, és így van most is. Mindig vannak olyan természetű célkitűzéseim és megbízásaim, amelyek prioritást kell biztosítanom bibliográfiai gyűjtésem folytatásával szemben. Nem remélhettem tehát, hogy ebben a gyűjtésben *magam* lényegesen nagyobb teljességre tudok még valaha eljutni, mint amekkorát eddig elérnem sikerült. Viszont helytelennek tartottam, hogy a mégis csak tekintélyes mennyiségű eddigi gyűjtés csak magában a cédulaanyagban legyen meg, s akár az én életemben bekövetkező változás miatt, akár egyéb okokból az elkallódás veszélyének legyen kitéve. Ezért döntöttem úgy, hogy a cédulaanyagot a már ismertetett terv szerint füzetekbe rendszerezem, a füzeteket mindaddig, amíg élek és dolgozni bírok, magamnál tartom a folyvást felmerülhető pótlások és javítások bevezetése végett – a cédulaanyagot viszont olyan helyen teszem biztonságba, ahol a reá való ügyelet föltétlenül jobban biztosítható, mint a magános lakásban, s ahol esetleg használni is tudják.

3) A gyűjtés folytatása akár általam, akár mások által nagyon is kívánatos, mert amint már említettem, az én eddigi összehordott és itt rendszerezett anyagomnak a nagyobbik része *alkalmilag* gyűlt össze, *más irányú* kutatások során. Ez pedig, ha 30 esztendő folyamán elég tekintélyes mennyiségre szaporodott is fel, nem értékelhető a teljesség és a pontosság szempontjából ugyanúgy, mint hogyha rendszeres és kifejezetten bibliografikus célú gyűjtésből nőtt volna ki. Mindenesetre *ilyen természetű* gyűjtést is volt módom végezni nyugalomba vonulásom óta, s úgy érzem, hogy tulajdonképpen *ezzel* sikerült gyűjtésemnek már a mostani befejezetlen állapotában is bizonyos tudományos értéket és hasznavehetőséget biztosítanom.

Mindjárt ide is írom, mi volt az az anyag, amelyet lapról lapra sikerült eddig átnézniem s belőle bibliográfiám számára a megfelelő címleteket kicéduláznom, aztán ebbe a rendszerbe is belefoglalnom:

A *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* összes évfolyamai (1842–1848 és 1858–1919).

A *Magyar Protestáns Egyházi és iskolai Figyelmező* és ennek folytatása, a *Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő* összes évfolyamai (1870–1878 és 1879–1887).

A *Protestáns Szemle* összes évfolyamai (1889–1944).

A Sárospataki Füzetek összes évfolyamai (1857–1869 és 1904–1905). – A *Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár* összes évfolyamai (1902–1934). – Az *Iskolatörténeti Adattár* mindkét létező évfolyama (1906–1908).

Természetesen teljesen bedolgoztam gyűjtésembe és rendszerezésembe az *Új Magyar Athenás* (1882–1887), a Zoványi Jenő említett *Theol. Lexikoni cikkei*, a *Magyar Történeti Bibliográfia* I–III. (eddig megjelent) kötete, a *Gulyás Pál: Magyar Írók Élete és Munkái* (új sorozat, Szinnyi hasonló c. nagy gyűjteményének folytatása és kiegészítése) eddig megjelent 6 kötete (A–D betűk), a *Fóris–Ványi-féle Magyar Irodalmi Lexikon* idetartozó anyagát,

továbbá a *Barcsa* János tanügytörténeti repertórium (PEIL. 1909. évf.) vonatkozó címszavait és dr. Esze Tamás barátom, református egyházi könyvtár- és levéltárügyi főigazgató által készített és rendelkezésemre bocsátott bibliográfiai gyűjtést a Debreceni Prot. Lap első 10 (1881–1890) évfolyamából.

A fentebb felsorolt és teljesen kiaknázott kiadványokon kívül nagy számmal néztem át és céduláztam ki olyan folyóiratanyagot, amely az általam ily célra legkönnyebben hozzáférhető könyvtárban – a Ráday-könyvtárban – csak hézagosan van meg, s ezeknek a hézagoknak a kipótlására más könyvtárak igénybevitelével eddig még nem tudtam sort keríteni. Ezért ezt a hézagosan átnézett, bár így is elég tekintélyes anyagot itt nincs értelme felsorolnom.

Van bizonyos reményességem arra, hogy mindezeknek a hézagoknak a kipótlására még lesz alkalmam, mind pedig az általam eddig lapról lapra még át nem nézhetett nagy tudományos folyóiratok és bibliográfiai gyűjtések anyagából tudok még annyit-amennyit rendszeres kutatással meríteni. De annyit talán eddigi munkám túlértékelése nélkül szabad elmondanom, hogy gyűjteményem úgy, ahogy most rendszerezve van, tudományos kutatás céljára máris felhasználható segédeszköz...

4) Néhány technikai természetű megjegyzés:

A rendszer (tartalommutató-tervezet) jelenlegi összeállításban meglehetősen sok tökéletlenség tapasztalható, amik a hozzáértőknek szintén rögtön feltűnhetnek (ingadozások a felosztásban, a nomenclaturában, a jelzetekben, a rövidítésekben stb. stb.) – legfőképpen az, hogy ezen a munkán, nemcsak a gyűjtésén, hanem annak rendszerezésén is hosszú ideig, sok megszakítással, mindig csak „im Nebenamt” és *mindig egyedül* dolgoztam. Az elgondolás egységes vonalát mindig tudtam tartani – talán jobban, mint hogyha ugyane célra egy alkalmi munkaközösség szerveződött volna –, de az egyes részletekben, munkatársi kontroll nélkül, annál inkább ki voltam téve következetlenségeknek és elnézéseknek, sokszor és súlyosan érezve, hogy a „több szem többet lát” igazsága e téren különösen is áll. De annyit talán szabad hinnem, hogy munkám esetleges folytatóinak – sőt bizonyos mértékben még magamnak is – nem lesz nehéz feladat fokozatosan kiküszöbölni mindezen technikai természetű gyarlóságokat.

Külön meg kell jegyezni az *életrajzi* anyaghoz, hogy nem egy kimerítő lelkészi, tanári stb. onomasticon felállítása volt a célom. Gyűjtésem csak olyan anyagra terjed ki, amelynek, ha egészen szerény mértékben is, *történelmi közlemény-jellege* van. Ilyeneknek tekintettem kiváltképpen az egyházi személyekről megjelent nekrológokat, akár inkább életrajzi, akár inkább jellemrajzi volt a jellegük. A nekrológ természetesen nem legelsőrendű történelmi kútfő, de sokszor mégis nélkülözhetetlen kiindulópontja egy személyre, sőt esetleg egy eseményre vagy eseménysorozatra irányuló kutatásainknak. E téren való bibliográfiai nyomozásra és rendszerezésre annál inkább szükség van és lesz, mert a Zoványi-cikkek páratlanul nagy értékű életrajzi anyaga minimális kivétellel csak olyan személyre szorítkozik, akik a vallási és egyházi irodalomban is hagytak nyomot maguk után. Ez egy Theologiai Lexikon számára készített cikkgyűjteményben teljesen megokolt és jogos korlátozás volt, másfelől azonban kétségtelen, hogy általános történelmi szempontból lehet kisebb-nagyobb jelentőségük olyan egyházi személyeknek is, akik az irodalomban vagy egyáltalán nem, vagy nem vallási és egyházi vonatkozásban működtek.

...

Azóta, 1955. aug. végén átnéztem Kosáry Domokos: Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába c. műve két, eddig megjelent kötetét, s az ott található ref. egyháztörténeti anyagot kontrolláltan a magaméval s ennek eredményeképpen néhány esetben helyesbítettem és kiegészítettem bibliográfiai gyűjtésemet. Ugyanakkor igen számos kiegészítéssel szolgáltam Kosáry Domokosnak is e műve 2. kiadásához. K. D. e munkájának II. kötete (kiegészítések és névmutató, a szerző neve nélkül!) megjelent 1958-ban. Evvel is

összevettem a magam bibliográfiai gyűjtését. (K. D. e művében, a III. kötetben ismételtlen is megemlíti, hogy ezt a gyűjteményemet rendelkezésére bocsátottam és hasznát tudta venni.)

1956. márc. elején történt súlyosabb természetű megbetegedésemig átnéztem a Szinnyei J. „Magyar írók élete és munkái” c. kiadvány I–XIV. kötetét, a magam adatait e gyűjtemény adataival és viszont ellenőriztem és a Szinnyeire való utalásokat adataim közé bevezettem – ugyanakkor jeleztem ama hibák egy részét is, amelyeket a Szinnyei-kötetekben találtam.

Hátralévő feladat volna még, akár a magam, akár más számára alapos átnézése legalábbis a következő egyházi és egyéb folyóiratoknak lapról lapra (bár a bennük előforduló idevágó anyag nagy része már benne van gyűjteményemben, de szükséges ezeket egyfelől ellenőrizni, másfelől a még esetenként fel nem vett anyagot – egy rendszeres átnézés eredményeként – kiegészíteni):

Dunántúli Protestáns Lap

Debreceni Protestáns Lap (az 1891-i, XI. évfolyamtól kezdve)

Sárospataki Lapok (Bedolgoztam 1957 nyarán)

Sárospataki Református Lapok (Bedolgoztam 1957 nyarán)

Erdélyi Protestáns Közlöny (Bedolgoztam az 1871–1881 évfolyamait)

Protestáns Közlöny (Bedolgoztam az 1882–1885 évfolyamait)

Erdélyi Protestáns Lap

Református Szemle (Kolozsvár) (Bedolgoztam az I–XXII. évfolyamot 1957 őszén, a XXIII–XXIX. évfolyamot és XXX.-at a 21/22. számig 1958 tavaszán)

Az Út. Kolozsvár

Protestáns Hetilap. Debrecen

Protestáns Tudományos Szemle

Evangéliumi Protestáns Lap. Debrecen

Fővárosi Lapok (Bedolgoztam 1881-ig bezárólag)

Szabad Egyház

Magyar Kálvinizmus

Kálvinista Szemle. Budapest

Református Figyelő

Református Élet

Református Jövő

Élet és Jövő

Századok (Bedolgoztam 1957 tavaszán)

Történelmi Tár (Bedolgoztam 1957 tavaszán)

Budapesti Szemle (Bedolgoztam)

Vasárnapi Újság (Bedolgoztam 1900-ig bezárólag, de hiányzik az I., a IX. és XLIV. évfolyam)

Irodalomtörténeti Közlemények – Irodalomtörténet (Ennek a kettőnek idetartozó anyaga ugyan már, kutatásaim során, kb. 90%-ban bekerült a bibliográfiámba, de azért egy 1930-ig bezárólag menő ellenőrzés kívánatos volna)

Az utódállamok 1919 óta megjelent református egyházi lapjait.

...

Balogh Ferenc: A debreceni református kollégium története adattári rendszerben... c. művének (Debrecen, 1904, befejezte és B. F. életrajzával kiegészítette S. Szabó József, Debr. 1915.) más tanulmány céljára történt átnézése során az ebben található szétszórta bibliográfiai, főleg életrajzi anyagból is kiegészítettem a magam gyűjtését 1956 májusában.

Nagy Géza: Magyar református egyháztörténet 1608–1711. c. kézirat (kb. 1000 gépírt félív lapot kitevő) művének (1 példánya a budapesti Ráday Könyvtárban) bibliográfiai anyagból szintén bedolgoztam a nálam még hiányzókat 1957 tavaszán.

Bán Imre: Apáczai Csere János, Bp. 1958. c. művének gazdag bibliográfiai anyagával szintén összevettem a magam gyűjteményét s némely kiegészítéseket végeztem ennek alapján.

Az „Egyháztörténet” 1958-ban újra megindult, ebből is repertorizálok, ahogy hozzáférhetek.

Kertész József: „Hazajáró lelkek. Nagyenyedi képek” c. egyébként nem sokat érő kompilációjából (Bp. 1929.) néhány adatot kiírtam. Jelzete KJHL.

Abafi Lajos Figyelője (jelzete AbFigy.) Az I–XXVI. (1876–1889) köteteket teljesen kirepertorizáltam. (Ebből a műből a XVII. kötetet át kell nézni, mivel az általam használt példány csonka volt!)

Az Egyetemes Philológiai Közlöny (jelzete EPhK) első XX. évfolyamáról dr. Pruzsinszky József (1898) készített névtárgymutatót végignézttem és abból a nálam hiányzott adatokat kiírtam. Később a további évfolyamokat is kötetenként átnéztem és a nálam hiányzó adatokat kiírtam, sőt egynéhány nála már meglévőt is ellenőriztem 1919-ig bezárólag (tehát a XLIII. évfolyamig). (A továbbiakat már nem néztem át, mert azokat már 1920-tól kezdve bibliográfiai szempontból is figyelemmel kísértem.)

...

A bibliográfiai gyűjtés esetleges folytatóinak átnézésre javasolom még a következő folyóiratokat vagy egyéb gyűjteményes munkákat (melyeknek *rendszeres* repertorizálására nekem vagy időm, vagy lehetőségem sohasem volt).

Adalékok Zemplén vármegye történetéből. S.a.-újhely. 1895–1917.

Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Hermannstadt 1844 (megszakításokkal) – 1944-ig.

Ballagi-Gyűjtemény (a budapesti Szabó Ervin-könyvtárban)

Bibliographia Hungariae. Verzeichnis der 1861–1921. erschienen Ungarn betreffende Schriften in nicht-ungarischer Sprache I–IV. köt. (Gragger R.) 1923–1929.

Debreceni Lapok 1867–1869.

Debreceni Szemle 1912–1915, 1927–1944.

Erdélyi Helikon. Cluj-Kolozsvár. 1928–1944.

Erdélyi Irodalmi Szemle. Kolozsvár. 1924–1929.

Erdélyi Múzeum. Cluj-Kolozsvár. 1937–1943.

Husadik Század. Bp. 1900–1919.

Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in Österreich. Wien. 1880–1888. 1916–1921.

Kecskeméti Protestáns Közlöny. 1858–1859.

Keresztény Magvető. Kolozsvár. 1861-től kezdve máig! (Erről – ritka kivételképpen – 1933-ig bezárólag *összefoglaló repertórium* is készült. Lásd Zoványi Theol. Lexikon cikkeiben, a 229. lapon!)

Kont, Ignace: Bibliographie française de la Hongrie (1521–1910) avec un inventaire sommaire des documents manuscrits. Paris. 1913.

Ltschauer, G. Fr. Bibliographie zur Geschichte, Landes- und Volkskunde des Burgenlands 1800–1929. Linz. 1933.

Litterarija Historica Slovanca. Bratislava. 1947.

Magyar Írás. Kassa. 1933–1936.

Nyugat. Bp. 1908–1941.

Néptanítók Lapja. Bp. 1868–1880. [Ugyanígy a *Tanítók Lapja* is, Orsz. Ref. Tanítóegyesület közlönye, mely 1890 körül indulhatott, de nincs róla pontos adatom. Úgy emlékszem, megvolt egészen 1944-ig – Gulyás P. MIÉM. V. 886. szerint Dobó Sándor szerkesztette 1894-től 40 éven át (de ennyi ideig *nem* szerkeszthette, mert ua.

címszó szerint már 1931-ben meghalt). Régebbi címe *Protestáns Tanítók Lapja* volt.]

Panyák Ede: A magyarországi középiskolákban 1850–1885-ig megjelent összes programértékezőknek repertórium. Bp. 1887.

Réz Henrich: Bibliographie zur Volkskunde der Donauschwaben. Bp. 1935.

Spek (?): Friedrich Teutsch [Bibliographie] Hermanstadt. 1933.

Századunk. Bp. 1929–1939.

Történelmi Lapok (1848–1849). Kolozsvár. 1892–1898.

Történelmi Közlemények Abaúj vármegye és Kassa múltjából. Kassa. 1910–1918.

Ungarische Revue. Bp. 1886–1892. (Megszakításokkal.)

Ungarische Rundschau. Bp. 1904–1907.

Utunk. Cluj-Kolozsvár. 1946–1958.

Ezekon kívül tanácsos volna átnézni „*Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen*” (1887–1901) valamennyi olyan magyarországi kötetét, amely reformátusoktól tömegesen lakott területekről szól: ezekben magyar ref. néprajzi vonatkozású adatokat alighanem bőven lehet találni egyebütt is, nemcsak a Baksay Sándortól származó, a maguk korában *kitűnő* cikkekben.

Ugyanígy át kellene nézni a „*Magyarország vármegyéi és városai*” c. monográfiásorozat vonatkozó kötetét is. (A millennium körül indult meg.)

A *régebbi* megyemonográfiák közül ajánlatos volna átnézni legalább a *Lehoczky Tivadar*ét: Bereg vármegye monográphiája I–III. Ungvár, 1881–1882. – Biharra vonatkozólag újabb monográfiák: *Fehér Dezső*: (szerk.) Biharmegye s Oradea-Nagyvárad kultúrtörténete. Oradea-Nagyvárad. 1933–1937. – *Nadányi Zoltán* (szerk.): Bihar vármegye. Bp. 1938. – *Régebbiek*: *Sipos Orbán*: Bihar vármegye a népesedési, vallási, nemzetiségi és közoktatási statisztika szempontjából. Nagyvárad. 1903. – *Nagy Sándor* (kerek): Biharország. Útirajzok. I–III. köt. Bp. 1884–1886. (Populáris, de a vallási kérdésekre is kiterjed.)

BP. 1955. július. 1958. augusztus 8., ill. 1960. jan. 23.

Révész Imre

A) A magyar református, általában protestáns egyháztörténetírás története. Kapcsolatos történetelméleti, módszertani, általános kritikai kérdések. Könyvészet, levéltártan, egyéb történelmi segédtudományok idevágó részlegei.

a) Nagyobb áttekintések:

Balogh Ferenc: A magyar protestáns egyháztörténet irodalma. Debr. 1879.

Balogh Ferenc: The literature of the History of the Protestant Church in Hungary. Alexi Gusztáv new-yorki cseh ref. lelkész fordításában. Ugyanott, ugyanakkor. (Az előző fordítása.)

Zoványi Jenő: A magyarországi protestantizmus történetének jelenlegi állása. PSz. 1914.

Révész Imre (ifj.): A magyarországi protestantizmus tudományos történetírása. PSz. 1924. Kny. Debr. 1925. (A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság kiadványai közt.)

Révész Imre (ifj.): A magyarországi protestantizmus történetének irodalma az összeomlás óta. ThSz. 1925.

b) A korszakokra osztás kérdései:

Zoványi Jenő: A magyar protestantizmus történetének korszakokra osztása. PSz. 1903. és „Kisebb dolgozatok a magyar protestantizmus történetének köréből” c. gyűjteményes kiadványában. Sp. 1910.

Kovács Sándor: Pár észrevétel a magyar protestáns egyháztörténet korszakairól. ThSzlap. 1902–03. (I. évf.)

Kerecsényi Dezső: A reformáció és az irodalomtörténeti korszak határa. IT. 1939.
[Részben tartozik ide!]

Wiczian Dezső: A korszakok kérdése az egyháztörténelemben. Erzsébet Tud-Egyetem 1942/43. évi iratai. Pécs. 1944. Külön is u.o.
[Részben tartozik ide!]

c) Az „egyházi irodalomtörténet” kérdése:

Kiss Ferenc: A magyar protestáns egyházi irodalom története érdekében. DunPL. 1890.

Kristóf György: A magyar protestáns irodalom története. Megjegyzések egy pályázati hirdetéshez. (XII.) SpRL. 1916.

Historicus Literarius = [ifj. Révész Imre]: Magyar Református Egyházi Irodalomtörténet, avagy: valami, amire szükség van, de nem úgy, ahogyan akarják. PSz. 1917.

d) Egyéb történetelméleti, módszertani, kritikai kérdések, ezek körüli viták:

Révész Imre (id.): A magyarországi úgynevezett protestáns egyet, mint egyházunk történeteinek megírója. MPEIF. 1876. 156–157.

Farkas József: A Figyelmező legújabb nagy tette. PEIL. 1876. márc. 26. (13. sz.)

Révész Imre (id.): A modern atyafiak legújabb ijjedelme. MPEIF. 1876. (221. sk.)

Révész Imre (id.): Igénytelen vélemény a magyar protestáns egyháztörténelem jövője ügyében. PEIL. 1879. Kny. Debr. 1879.

Révész Imre (id.): Egyháztörténelmi irodalmunk ügyéhez. PEIL. 1880. Kny. Bp. 1880.

Kovács Albert: A magyar protestáns egyháztörténelem megíratása ügyében tett lépések. Bp. 1879.

Szlávik Mátyás: Egyháztörténetünk művelése érdekében. PEIL. 1892. (486–487.)

Zoványi Jenő: Ugyane cím alatt vitatkozik a fenti cikkel a PEIL. következő számában.

S. Szabó József: Millenniumi egyházi történetírás. PEIL. 1895. (275–276.)

Iványi Béla felszólalása a magyar protestáns egyháztörténetírás elmaradottsága ügyében a PSz. szerkesztőjéhez (Zsinka F.) intézett nyílt levelében. PSz. 1926:415. sk. Révész Imre (ifj.) válaszával. (Magyar protestáns egyháztörténetírásunk ügye) u.o. 472. sk.

Réz László: Egy indítvány hazai reformációnk és tiszáninneni kerületünk történetének megírása érdekében. SpL. 1901. (XX.) 153. sk.

Pompéry Aurél: Irányzatos-é a magyar protestáns történetírás? 1930. Bp.

[Pompéry A. könyvéről – ugyane cím alatt – ifj. Révész Imre írt elvi és módszertani szempontból néző tanulmányt, PSz. 1931. A szerző „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kiadványában is. Debr. 1944.]

Krupecz István: A tudományos, különösen az egyháztörténelmi seminariumokról. Történet – és neveléstani értekezése. PEIL. 1887. és Kny. Bp. 1887.

Révész Imre (ifj.): Egyháztörténelem. „A magyar történetírás új útjai” c. kötetben. Bp. 1931. (2. kiad. 1932.)

Révész Imre (ifj.): A történettudomány új útjai és a protestantizmus. PSz. 1931. A szerző, „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kiadványában is. Debr. 1944.

[Részben ifj. Révész Imre e két dolgozatához kapcsolódik Zoványi Jenő cikke: Néhány szó a Szekfű-kérdéshez, PSz. 1931. (698. sk.) – és az ehhez fűződő szóváltások a PSz. u.a. és köv. évfolyamában. Úgyszintén Makkai Sándor cikke: Az „új utak” PSz. 1932.]

Zoványi Jenő: Új egyháztörténetírás. KM. 1940. Kny. Kolozsvár (Cluj). 1940.

[Kizárólag, ifj. Révész Imre munkássága ellen. – Személyes vonatkozású folytatása, melynek tudományos érdeke nincs, nyilatkozatok – és

viszontnyilatkozatokkal a PSz. DebrPL. és KM. ezen és következő (?) évfolyamában.]

Zoványi Jenő: Akadémikus, céhbeli és dilettáns történetírók. Bp. 1943.

[Marton János, Mályus Elemér, Miklós Ödön, ifj. Révész Imre, Varga Zsigmond munkássága ellen. – Személyes vonatkozású folytatásainak tudományos érdeke nincs.]

e) A helyi egyháztörténetírás módszertana.

Vanyó Tihamér: A plébániatörténetírás módszertana. Regnum 1940–41. Kny. Pannonhalma. 1941.

[A protestáns vonatkozásokra is kiváló figyelemmel.]

Nagy Géza: Hogyan dolgozzam fel egyházközségem történetét? „A református lelkipásztor kézikönyve” II. köt. Kolozsvár. 1938.

(Erdélyi Református Egyházi Könyvtár XIX–XX. sz.)

Ila Bálint: A magyar református egyházközség – történetírás utolsó negyedszázada és feladatai. [Még 1946-ban írta a cikket a szerző!] ET. Uf. 1958. I. (IV.) 2–3. sz.

f) Egyházmegye – történetírás.

Batizi András: (técsői l., máramarosugocsi esperes)

Egyházmegyerajsz, vagy: olyan rovatozatos könyv, mely mindazon adatoknak könnyűmóddal való összeszedésre szolgál, melyeket az ezen – hitvallású egyházmegyebeli egyes egyházak presbitériumai hivatali kötelességgel jegyezgettek fel a kezőknél lévő egyházrajzba, úgy saját egyházuk minden tekintetbeni állásáról, mint a nagyobb egyházköröket, például az egyházmegyét, egyházkerületet, az egész magyarhoni és általános protestáns és nemprotestáns keresztyén egyházat, sőt: a nemkeresztyén hitfelekezetűeket is netalán érdeklő változásokról. Debr. 1864.

[Nagy folio alakú rovatos füzet, 12 egyházlátogatási rovat, a 13. rovat címe: Egyháztörténeti jegyzetek – ahol „a kútfők megnevezését” is kívánja.]

g) Általános bevezetés az egyháztörténetírásba.

Rotarides Michael: Adparatus ad historiam ecclesiasticam Hungariae. MPEA. 1904.

h) Anyakönyvügy, levéltárügy.

Hajnal Ábel: Az anyakönyvek érdekében. Pesti Napló 1857. július 4.

Révész Kálmán: Régi anyakönyvünk. PEIL. 1893:98. sk.

Révész Imre (id.): A levéltárak megóvásáról és rendezéséről, fő tekintettel a magyar protestáns egyházi levéltárakra. Debr. 1868.

Jakab Elek: A levéltárakról, tekintettel a magyar államlevéltár ügyre. Bp. 1877.

Levéltári útmutató. A magyarországi ref. Egyház egyetemes Konventjének kiadása. Írta Szabó István és Miklós Ödön. Bp. 194?

Román János: Levéltárrendezés tanulságai. RE. 1955. május 1.

Borsa István: Az egyházi levéltárak helyzete a Magyar Népköztársaságban. Archivum 1954:105–114. – Levéltári Híradó 1956. (VI.) I. sz. 48–56.

i) Névkönyvek, névtárak. [Ha történelmi közleményeket nem tartalmaznak!]

A magyarországi és temesbánáti helvét hitvallású egyházak, lelkészek, tanintézetek, tanárok és tanítók összes névkönyve 1855-re. Hiteles adatok után. Pest. 1855.
[Úgy látszik a legelső „egyetemes” névtár, bár Erdély kivételével.]

K – k [jegyű szerző]: Egyházi névtáraink fontossága és azoknak szükséges reformja. Budapesti Hírlap 1859. 297. 299. 307. sz.

Tóth Sámuel: A magyarországi református egyház egyetemes névtára. Debr. 1887.
[Első ilyenmű kiadvány a történelmi ország egész területére kiterjedően.]

k) Könyvészeti segédeszközök és dolgozatok.

Nagy László [szilágyosmlyói I.] és Ballagi Géza: Indítvány magyar protestáns irodalmi katalógus létesítésére. PEIL. 1873. aug. 10.

Csáthy Károly: A magyar protestáns egyházirodalom jelesebb termékeinek jegyzéke. Debr. 1874.
[8 lapnyi könyvárusi katalógus, de e nemben valószínűleg a legelső önálló kiadvány.]

Borbély Ferenc: A Keresztény Magvető I–XLVII. évfolyamának tárgymutatója és tartalomjegyzéke. Kolozsvár. 1913.

Das Evangelisch – Theologische Schrifttum in Ungarn. Bibliothek des Protestantismus im mittleren Donauraum. Bd. I. Halle (Saale) 1940.
Heft 1. V. Brückner: Die Neueren Kirchengesetzbücher. – J. S. Kováts: Soziologie und Weltanschauungsfragen.
Heft 2. L. Pap: Die Wissenschaft vom Alten Testament.

Panyák E.: A magyarországi középiskolákban 1850-től 1885-ig megjelent összes program értekezések repertoriuma. Bp. 1887.

Bodor Antal: Magyarország Helyismereti Könyvészete 1527–1940. Bp. 1944.

Bartoniek Emma: Magyar történelmi forráskiadványok. Bp. 1929. A magyar Történettudomány Kézikönyve I. 3/b.

Geréb László: Bibliográfia a hazai parasztlázadások verses és elbeszélő irodalmához. (XV–XVIII. század) Bp. 1949. Tanulmányok. Kiadja a Fővárosi Szabó Ervin – Könyvtár. XXIII. sz.

Kosáry Domokos: Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába. I. köt. Bp. 1951. II. köt. Bp. 1954. III. köt. (névtelenül) Bp. 1958.

Magyar Történeti Bibliográfia 1825–1867. I. kötet: Általános rész. II. k. Gazdaság. III. k. Politika, Jog, Oktatás-Iskolák, Tudomány. Művészet, Sajtó, Vallás-Egyházak. Szerkesztette a Történettudományi Intézet munkaközössége. I. Tóth Zoltán vezetésével. Bp. 1950–52.

Niklai Péter: Névtelen és álnevű munkák a XIX. század politikai röpiratirodalmában. Könyvtári Szemle 1914.

Porzolt Kálmán: Magyar írói álnevek. Ab. Figyelő (XIII. köt. 1882.)

Kiss Rezső: Magyar írói álnevek. AbFigy. XIV. (1889.)

Székely Dávid: Magyar írók álnevei a múltban és a jelenben. Bp. 1904.

Gulyás Pál: Magyar írói álnév-lexikon. Bp. 1956.

Polgár Ladislaus, S. J.: Bibliographia de Historia Societatis Jesu in Regnis olim Corona Hungarica unitis (1560–1773). Romae, 1957.

(A „Subsidia ad Historiam S. J.” c. sorozat 2. száma.)

[Az egészen közismert és közhasználatú könyvészeti segédeszközök, pl. Régi Magyar Könyvtár, Magyar Írók Élete és Munkái stb. itteni feljegyzését szükségtelennek tartom.]

l) Egyházi pecsétisme.

Szeremlei Samu: PEIL. 1871. 1565–66. felszólítást intéz a protestáns lelkészekhez, lenyomatok beküldésére.

Illésy János: A kassai ev. ref. egyház pecsétje. Turul 1893. Egyházunk pecsétgyűjteménye és tudományos feldolgozása. RE. 1953.

Régi református pecsétek – egyházunk múltjáról. Az Út 1953. febr. 1–7.

[Mindkettő Nagy Sándor tiszántúli egyházkerületi levéltárnok kutatásairól szóló illusztrált beszámoló.]

Ugyanerről Az Út 1954. júl. 16–24. is.

Bottyán János: A régi református egyházi pecsétek templomábrázolásai. RE. 1954. nov. 1.

m) Vegyesek.

Antal Géza: Ki volt Barkey s mi volt a „Museum Haganum”? PEIL. 1885:1435–36.

[Adatok Barkey Miklós brémai születésű holland ref. l. 1709–1788. életéhez. Az általa Hágában szerkesztett tudományos folyóiratok egyikében, a „Museum Haganum”-ban magyar ref. egyháztörténelmi kiadványok és adatok jelentek meg.]

- Radácsi György: Egy főiskolai tankönyv, vagy egy „egyháztörténész”, mint nyelvújító, s a „Debreceni grammatica” közelgő feltámadása. PEIL. 1873:13. sk.
[Balogh Ferenc történetírói nyelvének és stílusának éles bírálata.]
- Hóman Bálint: A forráskutatás és forráskritika története. Bp. 1925. A Magyar Történettudomány Kézikönyve. I. 3/A.
- Hóman Bálint: Tudományos történetírásunk megalapítása a XVIII. században. Bp. 1920. (A Magyar Történettudomány Kézikönyve. I. 5/D.
[Ugyanez, ugyane szerző gyűjteményes kötetében is: Történetírás és forráskritika. Bp. 1938.]
(Részben tartozik ide.)
- Gárdonyi Albert: A magyar történettudomány kezdetei. PSz. 1926.
(Részben tartozik ide.)
- Lékai Lajos: A magyar történetírás 1790-től 1830-ig. Bp. 1942.
(Részben tartozik ide.)
- Balassa Brunó: A történettanítás múltja hazánkban. Pécs. é. n.
(Részben tartozik ide.)
- Molnár Aladár: Tűnődések tudományos életünk fölött. PEIL. 1864.
[A magyarországi prot. tudományosság egész akkori helyzetét – történettudományi szempontból is – élesen megvilágító cikksorozat.]
- Lugossy József: Egyházi régiségek gyűjtése s közzé-tételére fölhívó szózat... PEIL. 1847:184–186.
- Esze Tamás: Népünk emlékezete. Az Út 1951. okt. 7–13.
(A néphagyomány, mint egyháztörténeti forrásanyag.)
- Csáji Pál: A budapesti (ref.) lelkészek egyháztörténeti munkaközösségének 1954–1956. évi működése. RE. 1956. szept.

B) Az egyházi időszaki sajtó történetének könyvésze (naptárakat, időszakos „prédikatori társakat” s hasonlókat is beleértve).*

Szinnyei József (id.): A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája 1780-tól 1909-ig. MKSz. 1910. (a függelékben)

[Szinnyei J. időközönként is közölte a „Vasárnapi Újság”-ban a magyar hírlapok és folyóiratok jegyzékét és statisztikáját. Az 1891-esből a Vasárnapi Újság nyomán közli PEIL. 1891:227., az akkori prot. időszakos sajtó és statisztikáját, beleértve a felekezeti tanügyi lapokat is.]

„Anbulans” (valószínűleg Ballagi Aladár) „Protestáns hírlapirodalom” cím alatt ad rövid áttekintést és helyzetrajzot s PEIL. 1881:1. számában.

Joó Tibor: A magyar protestáns időszakos sajtó. PSz. 1935:144–146.

[A Széchényi-könyvtár protestáns folyóirat-szakkatalógusának ismertetése. Maga ez a katalógus sem akkor, sem később nem jelent meg nyomtatásban. A cikk főként statisztika, de történeti visszatekintéssel.]

Kiss Sándor: A magyar református időszakos sajtó az ifjúsági misszió szolgálatában. Bp. 1944. (244 lapra kiterjedő könyv.)

Szőnyi György: Protestáns ifjúsági folyóiratszemle. Sajtótörténeti adalékok. PSz. 1944. 235–240.

Dezsényi Béla: Legrégibb hírlapjaink életrajzához. MKSz. 1940. 353–361.

Dezsényi Béla–Nemes György: A magyar sajtó 250 éve. I. kötet. Bp. 1954.

Tóth Endre: Fábrián József és a Prédikatori Társaság. – Az első magyar református lelkipásztori folyóirat 150. évfordulójára. RE. 1955. dec. 1.

A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap történetéhez:

L. W. (jegyző szerző): A PEIL. előfizetőinek statisztikája 1843-ik 2-ik felében. PEIL. 1844:17. sk. Közli újra kommentálva, Révész Kálmán PEIL. 1914:324–325.

Dobos János és a szerkesztőség nyilatkozata. PEIL. 1844:481. sk.

Ballagi Mór szerkesztői közlései és panaszai, számadatokkal. PEIL. 1862:165. sk., 1864. nov. 13., 1882:1. sk. (három vezércikkben nagy fontosságú visszatekintést negyedszázados szerkesztői működésére), 1888. dec. 30. szerkesztői búcsúszava. Ugyanő ugyane tárgyban ír levelet id. b. Vay Miklósnak 1862. márc. 8., számadatokkal. (L. Emléklapok vajai br. Vay Miklós életéből, Lévy József bevezetésével. Bp. 1899. 503. l.)

Szöts Farkas: A PEIL. története. Vezércikk a PEIL. 1896. április 19-i (16.) számában.

Bukáshoz közelállásáról közlés PEIL. 1901. nov. 10. (45. sz.)

Hamar István szerkesztői üzenete PEIL. 1908:13., a lap iránti csekély érdeklődésről, magában a dunamelléki kerületben is, számadatokkal.

* Ennek a gyűjtésnek célja nem volt és nem is lehetett az egyházi időszakos sajtó teljes repertóriumának összeállítása. Csak olyan kiadványok és közlemények följegyzésére szorítkozik, amelyek az egyh. időszakos sajtó történetére egy vagy más vonatkozásban és részletben fényt vetnek.

„p”-jegyű szerző (= Bilkei Pap István): Hatvan év. A PEIL. 1917:1. számában rövid visszatekintés a lap múltjára.

A magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező történetéhez:

Révész Imre (id.): Szerkesztői végszó. Az 1878. dec. (utolsó) számban. (Sajtótörténeti szempontból fontos.)

A Protestáns Szemle történetéhez:

S. Szabó József: Visszapillantás a Protestáns Szemlére. PSz. 1932.

A Sárospataki Ifjúsági Közlöny.

L. az 50. évf. Jubileumi számát. Sárospatak. 1935.

A „Sárospataki Lapok” (15 évi) története.

(Adalékok az ezredévi sajtó történetéhez.)

Radácsi György cikke SpL. 1896. (XV.) 377. sk. és „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. műve I. kötetében. Sp. 1906.

Borbély Ferenc: *A Keresztény Magvető* X–XLVII. évfolyamának tárgymutatója és tartalomjegyzéke. Kolozsvár, 1913. 150. lap.

Protestáns, illetőleg református napilapra irányuló törekvések:

Várady Zsigmond: Protestáns napilap érdekében. PSz. 1900:153. sk. (A kérdés egyik alapvető dokumentuma, szabadkőműves szempontból írva. Különvélemény volt az 1898-i tiszántúli református egyházkerületi értekezletnek ebben a kérdésben tanúsított elutasító állásfoglalásával szemben.)

Protestáns Sajtóiroda és Könyvnyomtatás:

Péntek Ferenc állítja fel az elsőt, Szász Károly püspök támogatásával. PEIL. 1895:398.

C) Okmány- és adattárak, történelmi közleményeket is tartalmazó egyházi névtárak, almanachok, egyes okmány- és adatközlések (az egyes közlések csak azon esetben, ha megfelelő monografikus csoportba be nem oszthatók)

Egyháztörténelmi Emlékek a magyarországi hitújítás korából. Szerk. Bunyitay Vince, Rapsics Raymund, Karácsonyi János. I–V. kötet. Bp. 1902–1912.

Magyar Protestáns Egyháztörténelmi Adattár. Szerk. egymást felváltva: Stromp László, Thury Etele, Pokoly József, Zsinka Ferenc, Mályusz Elemér. I–XV. köt. Bp. 1902–1911, 1927–1930, 1934.

Ila Bálint [közzétenni]: Református egyháztörténelmi adatok az Országos Levéltárban őrzött Thurzó-levéltárban. ThSz. X. évf. és kny. Debr. 1934.
[Kiegészítő kiadvány a MPEA. XV. évfolyamához: A Thurzó-levéltár protestáns egyháztörténelmi adatai, Ila Bálint közlésében.]

Fabó András (szerk.): Monumenta evangelicorum aug. conf. in Hungaria historica. – A magyarországi ág. hitv. evangélikusok történelmi emlékei. I–IV. kötet. Pest, 1861–1873.
[Református szempontból is nagyérdekű.]

Fabó András (szerk.): Codex evangelicorum utriusque confessionis in Hungaria et Transylvania diplomaticus. – A magyar és erdélyországi mind a két hitvallású evangélikusok okmánytára:
I. kötet. [Több nem jelent meg.] Pest. 1869.

Zoványi Jenő (közlése): Brieven van nederlandsche geleerden an hongaarsche geleerden. Nederlandsch Arhief voor Kerkgeschiedenis 1902.

Nagy Géza (szerk.): Egyháztörténelmi Adattár I. köt. Alcím: Szenvedő papok, szenvedő egyházak. Kolozsvár. 1933. Külföldön tanuló, „akademizáns” erdélyi diákok levelezése.

Annales Evangelicorum in Hungaria ad fidem codicum Bibliothecae Evang. Posoniensis. I–II. köt. Pozsony, 1861.
[Ref. érdekű is.]

Prónay Dezső br. (kiadó)–Stromp László (sajtó alá rendező): Magyar Evangélikus Egyháztörténelmi Emlékek. A Prónay-nemzetség acai levéltárából. Bp. 1905.
[Református vonatkozásokkal is]

Müller, Friedrich (szerk.): Materialien zur Kiechengeschichte Siebenbürgens und Ungarns im XVII. Jahrhundert. Hermannstadt, 1888.

Teutsch, G. D.: Urkundenbuch der evangelischen Landeskirche in Siebenbürgen. I. (1539–1673). Hermannstadt, 1862.
[Ref. érdekű is.]

Szilágyi Benjámín István Synodalia c. kéziratok kútgyűjteménye. (A Sárospataki Kollégiumban.)

- Thaly Kálmán (szerk.): Adalékok a Tököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. I–II. köt. Pest, 1872.
- Eötvös Lajos (közl.): Egyháztörténelmi forgácsok. MPEIF. 1871.
- Fabritius Károly: Oklevelek a magyarországi reformáció korából 1530–1560. Tört. Tár. 1881.
- Bauch Gusztáv: Adalékok a reformáció és a tudományok történetéhez a XVI. században. Tört. Tár. 1885.
[Tartalmilag mindkettő ellenőrzendő, nincs-e kizárólag erdélyi szász érdeke.]
- Szabó Károly: XVI. századi magyar tudósok levelei. TTár. 1881.
[Vegyes tartalmú közlések, vonatkozásokkal főként Baranyai Decsi Jánosra, Kassai Dávid Zsigmondra, Laskai Jánosra.]
- S. Szabó József (közl.): Avatag iratok. Néhány adat egyháztörténelmünkhöz. „A Török–Magyarhoni Történelmi Emlékek” c. kiadványból kiszemelve. DebrPL. 1889. 458–459. 466–467.
- Révay Ferenc turóci főispán fogadalma, hogy Rákóczi György híve lesz s a protestánsokat többé nem üldözi, április 13. és 18. 1645. – [Eredeti magyar szövegű okmányközlés Garádytól (= Fabó András)] PEIL. 1873:1434–35.
- Az egri basának levele a rozsnyói plébánoshoz. Ali basa és Kara Ibrahim aga 1663. április 27. fenyegetően megintik a rozsnyói plébánost erőszakos térítése miatt. – [Szövegűnek látszó, de nem betűhív közlés, közlő és forrás megnevezése nélkül.] PEIL. 1861. 1175–1176.
- Három eredeti levél. [II. Rákóczi Ferenc Galambos Ferenchez 1706, utóbbi előbbihez, kelet nélkül. Budai Ézsaiás Lónyay Gáborhoz 1818.] Péter Mihály közlése. PEIL. 1901. 650–651.
- Perlaki Márton lévai ref. lelkész levele Szilágyi Benjámintól sárospataki tanárhoz a Zrínyi, Battyáni, Nádasdy s más főúri családok egykori protestáns voltáról 1646. nov. 9. MPEIF. 1872. 112–114.
[Révész Imre (id.): közli, rövid jegyzettel.]
- Régi Gyászjelentések. Benkó Imre közlése. PEIL. 1912:601–602.
[1663–64–65-ből való 3 db eredeti magyar szövegű. A Rákóczi, Dessewffy, Nagymihályi, Bánffy, Széchy, Károlyi, Palocsay, Thököly, Forgách, Bertóty-családok történetével kapcsolatosak.]
- Domokos Ferenc (Mária Terézia korabeli protestáns ügyvéd) 1691-től kezdődő leveleskönyve és okiratgyűjteménye a korabeli mindkét hitvallású magyar protestánsok vallásügyeivel kapcsolatos, és G-y (= Fabó András) közlése szerint az ág. hitv. evang. egyetemes levéltárban van, ahová Domokos unokája, Kuthy Pál ajándékozta. PEIL. 1863:178.

Harminckét okok, melyeket azon világi katolikusok, kik az 1790.30. novemberben a kalocsai érseknél tartott gyülekezet végzésére reá nem állottak: – kinek – kinek ítélete alá terjesztettek 1790-dik esztendőnek 12-ik havában. Kovács Károly közlése. PEIL. 1861:421. sk.

[Magyar szöveg – vagy eredeti, vagy egykorú fordítás.]

Szilágyi Sándor: Jelentés a gyulafehérvári káptalan levéltárában tett kutatásokról. Fölvastatott a m. tud. akadémica II-ik osztályának 1880. oct. 14-én tartott ülésében. Bp. 1880. (1881?)

[Egyházi, főként neveléstörténeti érdekű anyagokról is beszámol.]

Zoványi Jenő [közli, bevezetéssel]: Protestáns lelkészek nyugtatványai régi tizedjegyzékek mellett. MPEA. 1929.

[A jegyzékek a Habsburg-területet, 24 vármegyéjének evangélikus és református lelkészeit és gyülekezeteit öleli föl, a XVI. század végétől a XVII. század végéig terjedő keltezésekkel.]

Kulifay Zsigmond: Néhány szó az egyházi almanakokról vagy névtárakról általában. Különösen részleges rövid ismertetése a helv. hitv. tiszántúli egyházkerület 1862-ik évre megjelent névtárának, vagy statisztikai állapotja kimutatásának. PEIL. 1862:725. sk.

D) Gyűjteményes (nem adattári) kiadványok.

(Az ezekben lévő, magyar református egyháztörténeti tárgyú vagy vonatkozású dolgozatok a lehetőség szerint szét vannak osztva a II. rész tárgycsoportjai alatt, itt legföljebb csak tartalmuk szerint vannak röviden jelezve.)

Fabó András (szerk.): Rajzok a magyar protestántizmus történelméből, 1868. (hol?) – Ugyanez németül „Skizzen...” c. a. 1869. (hol?)

[A gyűjtemény idevágó dolgozatai Bethlen Gáborról és koráról, a XVII. sz. utólján lefolyt vallásüldözésről, az 1681-i és későbbi országgyűlési tárgyalásokról szólnak s Hatvani Istvánnak a maga korára vonatkozó feljegyzéseit közlik. L. az illető tárgycsoportokban.]

Balogh Ferenc: A magyar protestáns egyháztörténelem részletei. Debrecen, 1872.

[Főként a reformáció történetére és a magyar bibliakiadásokra vonatkozó dolgozatokkal. L. az illető tárgycsoportban.]

Magyar protestáns egyháztörténelmi monográfiák.

Bp. 1881. Több szerzőtől.

[A tanulmányokat l. beosztva az egyes tárgycsoportokba: Bethlen Gábor, Alvinczi Péter, papszentelés múltja, erdélyi ref. iskolázás a XVIII. században, Baranyai Decsi János.]

Zoványi Jenő: Tanulmányok a magyar protestáns egyház és irodalom történetéből. Sp. 1887.

Zoványi Jenő: Kisebb dolgozatok a magyar protestantizmus történetének köréből. Sp. 1910.

Zoványi Jenő: Adatok a magyar protestantizmus múltjából. A PSz. 1915. 1916. és 1917-i évfolyamaiban.

[Mindháromnak nagy mennyiségű anyagát l. beosztva az illető tárgycsoportba.]

Zoványi Jenő: Képek a keresztyénség életéből. Mezőtúr, 1931.

[Csak közvetve vannak az egyes daraboknak magyar prot. egyh. történeti vonatkozásai.]

Farkas József: Elbeszélések a magyar protestáns egyház hitbajnokainak és vértanúinak életéből. Pest, 1869.

[Flieger Theodor(?) nyomán, csakis népszerűsítő.]

Farkas József [Diósi Márton álnévvel]: Rajzok egyházunk múltjából. Bp. 1897.

[Vegyes tartalmú, népszerűsítő.]

Rupp Kornél: Tanulmányok a XVI. század vallásirodalmából. Bp. 1898.

[Komjáty Benedekkel, Pesti Gáborral és Ozorai Imrével foglalkozó darabjait l. illető tárgycsoportban. Több darabjait felsorolva l. II. B c. 2. alatt.]

Radácsi György: Emlékjelek, bizonyságok. I–III. kötet. Sp. 1906. 1910. 1928.

Radácsi György: A múltak tanúbizonyágai. Sp. 1920.

[Mindkét mű az egyházi időszakai sajtóban előzőleg már megjelent dolgozatoknak – főként nekrológikus életrajzi anyagnak, iskolatörténeti visszaemlékezéseknek stb. – gyűjteménye, népszerűsítő. Lásd az illető tárgycsoportban.]

Ballagi Aladár: Élő tanítások. B. A. kisebb munkái. Életrajzi bevezetéssel ellátta Sárkány József. Cegléd, 1934.

[Nagy mennyiségű anyagának – 615 lap! – kevés magyar ref. egyháztört. vonatkozású darabját l. az illető tárgycsoportban: ellenreformáció, gályarabság, Károlyi-biblia, Hymnologia, csehországi magyar ref. lelkészek stb.]

S. Szabó József: Magyar Református Sion. Emlékkönyv a református egyház megalapítójának, Kálvin Jánosnak 400. éves születési évfordulójára. Debrecen, 1909.

[Vegyes tartalmú, mégis leginkább magyar ref. egyháztörténeti érdekű, erősen népszerűsítő képes kiadvány. Néhány darabja az illető tárgycsoportba.]

S. Szabó József: Régi történetek. (A ref. egyház múltjából.) I–II. Debrecen, 1913.

Tankó Béla: Egyháztörténeti [vagy: -elmi?] olvasmányok. I–III. kötet. Debrecen, 1907.

[A harmadik kötet kizárólag a magyar protestáns egyháztörténet körébe vágó szemelvényeket tartalmaz.]

Ruzsinszky Pál: Hitünk hősei a XVI. században. (Házi Kincstár XIV. kötet.) Bp. 1914.

[Csak népszerűsítő, egyes darabjait l. az illető tárgycsoportban.]

Gulyás József: Dolgozatok. Sp. 1926.

Gulyás József: Forgácsok. Sp. 1926.

Gulyás József: Mozaikdarabok. Sp. 1929.

[Vegyes tartalmú kisebb gyűjtemények, darabjait – melyek megelőzőleg az időszakai sajtóban jelentek meg – lásd, amennyiben idetartoznak, az illető tárgycsoportokban.]

Nagy Géza: Kálvinista jellemképek. Kolozsvár (Cluj). 1930.

Nagy Géza: Akik kősziklára építettek. Kolozsvár (Cluj). 1937.

[Népszerűsítő, de erős tudományos megalapozású dolgozatok. Idetartozó darabjaikat lásd beosztva az illető tárgycsoportokba.]

Révész Imre (ifj.): „Tegnap és ma és örökké...” Tanulmányok az egyház múltjából és jelenéből. Debr. 1944.

[Néhány idevágó darabját lásd beosztva az illető tárgycsoportokba.]

Bakóczi [Bakóczy] János (hajdúböszörményi lelkész) kéziratban maradt nagyobb dolgozatairól, melyek főként a debreceni egyház és kollégium történetére vonatkozó adatgyűjtések, l. a PEIL. 1896:704. lapján olvasható közlést.

E) Elbeszélő kútfők.

[Amennyiben egyes tárgycsoportokba be nem oszthatók.]

Sepsi Laczkó Máté: Krónikája és emlékezetre méltó hazai dolgoknak rövid megjegyzései 1521–1624. Kolozsvár. 1855. Erdélyi Tört. Adatok III. 1–246. l.

Ugyanez kivonatosan 1614-ig: Magyar Történelmi Tár IV. Pest. 1857. 49–87. l.

[Itt mint „ismeretlen szerzője” Sárospataki Magyar Krónika.]

Ottendorf Henrik képes útleírása: Budáról Belgrádba 1663-ban. Kiadta és bevezette Hermann Egyed. („Tolna vármegye múltjából” c. sorozat 7. száma.) 1943. (hol?)

[Néhány adattal az útleírásban szereplő, akkor még legnagyobb részben protestáns dunamenti városok és községek vallási viszonyairól.]

Keresztesi József: Krónika Magyarország polgári és egyházi közéletéből a XVIII. század végén. Pest. 1868. 2. kiad. Bp. 1882. Közzétette Hoffer Endre. A napló alakú és így is nevezett – följegyzéseknek a fenti kiadásokból kihagyott tetemes részeit közölték a ThSz. 1925. 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 és 34-i évfolyamai.

Héczei Dániel: ~ esperes és peéri lelkész naplója bécsi útjáról 1790. – A tiszántúli egyházkerület levéltárából közli Barcsa János. MPEA. 1906.

F) Egyes egyházközségek (gyülekezetek) története.

E rovatban olyan, nem kifejezetten egyházi helytörténeti munkákat is többször megemlítek, amelyek az illető helység általános történetével foglalkoznak, de bennük (a régi egyházi és politikai község egybeolvadása, a lakosságnak egykor vagy ma is nagy többségében református volta stb. miatt) jelentős teret kapnak az egyháztörténelmi adalékok is.

Aba [Fejér m.]: Okmányközlések Földváry Lászlótól „Templomépítési mizériák a XVIII. században” összefoglaló cím alatt PEIL. 1905. (A „Régiség” c. rovatban, az 538–698. lapok közt több folytatásban.)

Abádszalók – Abád (Szolnok m.)

Takács Károly: Az abádszalóki egyház története. Karcag, [?] 1892.

Abafája (Kolozs m.)

Török István: Györgyfalvi és Abafáj-i templomaink elfoglalása. Kolozsvár, 1900.

Abara (Ung. m.)

Liszkay Sámuel [abarai l. (1762–1831.) kéziratosa műve, az ottani egyházközség birtokában. (?)]

Abaújbakta (Beret és Detek filiákkal)

lelkészi és tanítói díjlevele 1652. – Eredeti magyar. – Paikoss Endre közlése az abaújtornavármegyei levéltárból. MPEIF. 1886. 229–231.

Abaújszántó

Paikoss Endre: Az abaújszántói templomper a 18. században. PSz. 1901.

Czékus László: Az abaúj-szántói ev. ref. egyház régi anyakönyvéből. SpL. 1900. (XIX.) 220. sk. 1001. sk. és u.o. 1901. (XX.)

[Az abaújszántói tanács levelei templomépítési segély ügyében a kassai tanácshoz. 1560. (?), 1663.]

Eredeti magyarok. – Paikoss Endre közlései a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886. 219–221.

Abrudbánya

Kecskeméti András: Az Abrudbánya bányavárosi ref. egyház történelmi vázlata, Pest. 1861.

Abrudbányai ref. templomhely kijelölése 1672. – Koncz József közlése. PK. 1886.

Szabó Pál (abrudbányai ref. l.): Abrudbánya elpusztulásának csekély leírása [1784. nov. 6–7.] kiadva Hazánk VII. évf. (Szilágyi István: Adalékok a Hóralázadás történetéhez), újra Sámuel Aladár: Adalékok a Hóra világ történetéhez. TT. 1908:460–462, újra Dékányi Kálmán: A Hóra-lázadás abrudbányai pusztításának egyházi leírása. Hadtörténelmi Közlemények. 1916. 435–438.

Ágotakövesd (Szeben m.)

Horváth István: Az ágotakövesdi ref. egyház történetéhez. RSz. 1915. (VIII.)

Ajka – Rendek (Veszprém m.)

ellenreformációjához adatok a XVIII. sz. közepéről. – Földvály László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából. DunPL. 1896:122. sk.

Alsóbalhás

lásd Balhás alatt!

Alsódabas (Pest m.)

Dabasi Halász Lajos: Az alsódabasi templomépítés ügye a XVIII. században. Ref. Figyelő. 1933.

Alsósegesd (Somogy m.)

Inquisitio a református egyház ügyében 1766. Eredeti magyar. – Földvály László közlése. DunPL. 1893:426. sk.

Alsószolca (Borsod m.)

Román Ernő: A Vay-család, mint az alsószolcai ref. egyház patrónusa. SpRL. 1913. (IX.)

Andrásfalva (Bukovina)

Major Károly: Adatok a bukovinaandrásfalvi ref. egyház történetéből. [1801-től.] PK. 1885. (XV.)

[Az „Egyéb magyar diasporák” közé tartozik. V. füzet. 23. 1.]

Apa (Szatmár m.)

Papolczy Zoltán: Az apai ev. ref. egyház vázlatos története. DebrPL. 1898. aug. 6.

Áporka (Pest m.)

L. II. B.a. VI. füz. 30. lap

Balázs László: Adatok Áporka és Majosháza település- és egyháztörténetéhez. RE. 1956. szept. 1.

Arács (Veszprém m.)

Thury Etele: Az arácsi reformált egyház múltja. DunPL. 1894.

Arad

Gaal Jenő: Aradvármegye és Arad m. kir. város közgazdasági, közigazgatási és közművelődési állapotainak leírása. Arad, 1898.

„Testvéri szózat az aradi reform. egyház ügyében.” Az aradi presbitérium felhívása iskolaépítésre teendő országos adakozás érdekében, történeti adatokkal és helyzetrajzzal. PEIL. 1858:714. sk.

Ferenczy Gedeon: Adalékok az aradi ref. egyház történetéhez és jelenéhez. [1782-től.] DebrPL. 1881:161. sk.

Csécsi (Nagy) Imre: Az aradi ref. egyház története. Arad, 1897.

Aranyos-Egerbegy

lásd Egerbegy alatt.

Aranyosmedgyes (Szatmár m.)

Báthori Miklós országbíró adománylevele az aranyosmedgyesi prédikátor részére 1502 [?].– Eredeti magyar [!].– Gál Péter közlése a nagybányai egyházmegye levéltárából. SpF. 1863:153.

Ártánd (Bihar m.)

„Sz. K.” [jegyű szerző] – Lugos, 1885.

[A pontos cím eddig hiányzik.]

Ásványfő (Füss-sel együtt)

Kur Géza: Küzdelmeink. Három ref. egyház története. Komárom, 1932.

Aszaló (Abaújtorna m.)

Casus Aszaliensium.

[Vallási botrány Aszalón 1781. június 17.] Földváry László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából. – Eredeti magyar. – SpL. 1892. (XI.):170–171.

Az aszalói ref. templomban 1781. június 17-én történt dolgok előadása. Harsányi István közlése a sárospataki főiskolai könyvtár kéziratából. SpRL. 1912. (VIII.)

Átány (Heves m.)

Csengery (így!) József: Az átányi ref. egyház története. PEIL. 1879:994. sk.

Átányi helv. hitv. lakosok templomépítés ügyében folyamodnak gr. Eszterházy Károly egri püspök és főispánhoz 1781. – Eredeti magyar: Nyilas Alajos közlése. PEIL. 1872:1034–1035.

Az átányi ref. lakosság folyamodása gr. Eszterházy Károly egri püspök s hevesmegyei főispánhoz 1779. június 12. – Eredeti magyar. Csengeri József közlése MPEIF. 1879:297. sk.

Avasújváros (Szatmár m.)

Szell György lelkész kézírata az avasújvárosi egyház birtokában.
[1944-ig megvolt, jelenleg is?]

Kósa Rezső: Az avasújvárosi református egyház története. Kézirat a kolozsvári ref. theol. fakultás levéltárában.

Lónyai Zsigmond [intézkedése az avasújvárosi egyházközség malom- és korcsmatartása tárgyában]. – Eredeti magyar. – SpF. 1863:156.

Gál Péter közlése a nagybányai egyházmegye levéltárából.

Bábony (Somogy m.)

Naszályi Ádám prédikátor szándékolt kihordása ügyében Pálóczi Horváth Ádám tract. kurátor és Boronkay József, a róm. kath. földesúr levelezése 1804. Dömény József közlése MPEIF. 1876:510. sk.

Bábony (Somogy – vagy Sajó?)

Papp József: a bábonyi templomavatás. DebrPL. 1888. 333–334.
[1784-től néhány helytörténeti adattal.]

Bácskossuthfalva

lásd Sztáramoravica alatt!

Baja

Széles Áron: A bajai református egyház múltja és jelene. Okmányok alapján írta –. Baja, 1880.

Bakta

lásd Abaújbakta és Nyírbakta alatt!

Balatonhenye (Veszprém m.)

Visolyi Lázár 1808: A balaton-henyei református ekklesiának történelmi rajzolatja. Közli Thury Etele: Adatok a veszprémi ev. reform. egyházmegye történetéhez. PSz. 1889:111. sk.

Balatonkenese (Veszprém m.)

A kenesei ev. reformátorok folyamodványa Veszprém vármegye közgyűléséhez templomuk elvétele ügyében. 1752. aug. – Eredeti magyar. Thury Etele közlése a veszprémi egyházmegye levéltárából. MPEIF. 1887:315. sk.

Czakó Gyula: A balatonkenesei ref. egyház története. „Balatonkenese község múltja és jelene” c. műben és kny.-ban. Pápa, 1913.

Dömötör Sándor: Kenesei „szegény jobbágyok” panaszai a 18. századból. (Képek Kenese múltjából 1. (Balatonkenese – Sopron, 1938.)

Ugyanó: Balatonkenese benépesedésének történetéhez. (Veszprémvármegyei füzetek 8.) Veszprém. 1942.

Szentgáli Károly: Kenese. 1943. (Hol?)

[Ezt a 48 lapnyi kiadványt Kodolányi János bírálja lesújtóan a Magyar Élet 1943. áprilisi számában, ugyanakkor megemlíti, de megjelenésük idejét s helyét nem jelezve, Dömötör Sándor két további tanulmányát, így: Az ellenreformáció Kenesén. – Kenesei adatok a XVIII. sz.-i falusi élethez.]

Csontos K. Kenese község és a kenesei plébánia története. Veszprém, 1899.

Balatonőszöd

lásd Őszöd alatt!

- Balhás (Veszprém m.)
[ellenreformációjához adatok (inquisitio)] – Földváry László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából. DunPl. 1895.
- Balkány (Szabolcs m.)
Nagymáté Albert: Emléklapok Balkány nagyközség múltjából és jelenéből. Nyíregyháza, 1913.
- Balmazújváros (Hajdú-Bihar m.)
(ifj.) Varga Antal: Balmazújváros története, 1945-ig. Debrecen, 1958. 303. l.
(Debreceni írások 5. sz.)
- Bánhorvát (Borsod m.)
Lenkey Gyula Károly: XXV éven át egy gyülekezetben. Miskolc, 1937.
[A szerző saját ottani lelkészkedésének története. 1912–1937.]
- Baracska (Fejér m.)
Biczó Pál: A baracscai ev. ref. egyház története. Székesfehérvár, 1897.
- Baranyaviszló = Diósvizsló
Lukácsy Imre: A baranyaviszlói ev. ref. egyház története. Siklós, 1900.
- Báta (Tolna m.)
[A kis egyház elpusztítása ellenreformációs nyomással 1760.] – Földváry László közli az eredeti latin okmányt „H. Losonczy János gen. Scriba lamentatioja 1760-ban” cím alatt (az „Egyházi Régiségek” rovatban). PEIL. 1903:523.

Esze Tamás: A bátaiak békessége. Az Út, 1955. dec. 18–24.
- Bekecs (Zemplén m.)
Consecratio templi novi Bekecsiensis. Kassa, 1625. Szenczi Molnár Albert sajtó alá rendezésében.

Esze Tamás: Egy 330 éves emlékkönyv. Az Út, 1955. június 5–11.
- Békés
Somlyai Gábor: Emlékirat Békés városának a legelső megülésétől kezdve az 1893. esztendő végéig. Békés, 1894.

Szegedi Károly: A békési ref. templom története. Békés, 1903.

Szegedi Károly: A békési reform. egyházban szolgált lelkipásztorok. Békés, 1904.

Durkó Antal: Békés nagyközség története. Békés, 1939.
- Bél (Arad m.?)

Major László Károly: A béli református egyházközség története. Ineu – Borosjenő, 1932.

Belényes (Bihar m.)

Vállyi Sipos Imre: A belényesi ev. református egyház története. Nagyvárad, 1883.

W. [-jegyű szerző]: A belényesi evang. ref. egyház temploma fennállásának 100-dik évfordulója emlékére 1882. aug. 6-án tartott örömmünnepe. DebrPl. 1882:217–219.

Bene (Bereg m.)

Mónus Gy.–Szerényi F.: Bene (Bena) község jelene és múltja. Beregszász, 1934.

Benedek (Erdély?)

Papmarasztás a benedeki ekkleziában, 1702. Koncz József közlése. PK. 1883.

Beregrákos (és a hozzá affiliált, elpusztult Iványi)

[Két irat 1648-ból] – Eredeti magyar. – „Á. D.” közlése. SpF. 1860:356–358.

Beregszász

Hivatalos nyomozás a beregszászi ref. egyház erőszakkal elvett javai ügyében. 1727. MPEIF. 1878: 411. sk. [Eredeti magyar szövegnek látszik, de sem a közlő, sem a forráshely nincs jelezve.]

Berekeresztúr (Maros-Torda m.)

Bocz J. [közlése] A keresztúri deliberatum. TT. 1885.

[1602-ből való, utóbb is megerősített lelkészi és tanítói szabályok.]

A márkodi és magyarósi ekkleziák különválása a berekeresztúritól 1792. 1795. – Koncz József közlése PK. 1888.

Kolozsvári József: Egyházi fegyelemre, rendtartásra vonatkozó határozatok a berekeresztúri ref. egyházközségben az 1602. évben. RSz. 1933:469–475.

Beret

lásd Abaújbakta alatt!

Berzéte (Gömör m.)

Batta György: A berzétei (Kőrös, Rudna, Jólész és Rozsnyóval) egyesült ev. ref. egyház története. 3 genealógiai táblával. Rozsnyó, 1891. [vagy 1892?]

Beszter (Abaújtorna m.)

[Rövid történeti adatok a kicsiny ref. egyház nagy teherhordozásáról.] PEIL. 1896:1246. [névtelenül, Kauzsai István beszteri lelkész halála kapcsán], és u.o. 1645. sk. Gadnai Károly magyarbődi lelkésztől.

Beszterec (Szabolcs m.)

Kiss Lajos: Egy elfelejtett lelkipásztor. A Falu 1927. 4. sz. és a nyíregyházi Bessenyei-almanachban 1931. (L. a Ducs György életrajzi címszavát is.)

Bicske (Fejér m.)

Biczó Pál: A bicskei ref. egyház története. Nagykőrös, 1896.

Bihardiószeg

Molnár János: A bihardiószegi ev. ref. egyház múltja és jelene. Nagyvárad, 1885.

Biharnagybajom

Birtalan Szilágyi János (közli Oláh József): Nagybajomi papok emlékezete. SpF. 1859.

Biharpüspöki

Pap Károly: Emlékirat a püspöki-i ref. egyházzól, 1863. – Kézirat, a tiszántúli egyházkerület levéltárában. (?)

[Szeremlei Sámuel szerint – PEIL. 1869:356. sk. – az ő idejében a hajdúböszörményi Bocskay-főgimnázium könyvtárában volt P. K.-nak egy ilyen tárgyú, ha nem is ily című, 698 negyedről lapra terjedő helytörténeti műve.]

Pap Károly: Egy türelmetlenségi adat a múlt századból. MPEIF. 1876:460. sk. [Okmányközlések a püspöki-i templom és torony építésének viszontagságairól.]

Bilke – Ilosva – Komlós (Bereg m.)

„S” – [jegyű szerző]: Bilke–Ilosva–Komlói ref. egyház ismertetése PEIL. 1878:210–213. Ballagi Mór kommentárjával.

[A Felvidéken az egyik legelső ún. „missziói” egyház, a Magyarországi Protestánsok Alapítványa.]

Bodmér (Fejér m.)

Biczó Pál: A bodméri ref. egyház története. Nagykőrös, 1896.

Bodon (Erdély?)

Bodoni ekklesia könyve. A kolozsvári ref. teol. fakultás levéltárában.

Bodrogkeresztúr (Zemplén m.)

Barna József közlései: A bodrogkeresztúri helv. hitv. egyház levéltárából. SpF. 1860. 1862.

[Nagy mennyiségű eredeti irat- és egyéb adatközlés.]

Bogyiszló (Tolna m.)

Tóth Pál: A boggyiszlói ref. templom építésének és az egyház múltjának története 1791–1911-ig. Tolna, 1911.

Boly (Zemplén m.)

Miskolczi Csulyak István [eredeti magyar nyelvű nyílt levele 1631. dec. a bolyi egyházközség omladozó templomának újjáépítésére való gyűjtés

érdekében]: – MPEA. 1911: M. Cs. I. esperesi naplója és leveleskönyve 123–124.

Borossebes (Arad m.)

Tömörly Mihály: Missió és a boros-sebesi anyaegyház. DebrPL. 1890:17.

Borzsova (Bereg m.)

Sipos Zsigmond: Borzsova monographiája. Beregszász, 1911.

Botpalád (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A botpaládi ev. ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

[Kny. a szerzőnek „A szatmári ref. egyházmegye története” c. művéből.]

Böhönye (Somogy m.)

Barakonyi Kristóf: A böhönyi ref. egyház története.

[Leginkább csak okmányközlés, nyers félfeldolgozásban.] PEIL. 1880:1550. sk.

Falusi János [közli a böhönyi vallásügyi investigatio okmányának eredeti magyar szövegét töredékesen]. PEIL. 1872:1109–11.

Bölcske (Tolna m.)

= Régi nyomok a kunszentmiklósi egyház jegyzőkönyveiből. [Eredeti szövegközlés névtelenül a bölcskei egyház 1761-i vallásügyéről.] PEIL. 1873:1111–1112.

Böny (Győr m.)

Décsi Bálint és Széki Aladár: A bönyi ev. ref. egyház története. Győr, 1890.

Börvely (a régi Szatmár m. ma a Román Népköztársaságban):

1942-ben készült monográfiáját a túlnyomólag ref. község 1942-ban kéziratban az ottani ref. iskolában őrizték.

Börvelyt I. II. B. K. j. ??? alatt is!

Bözöd (Udvarhely m.)

Koncz József: Adatok a bözödi ref. egyházközség történetéhez. Máramaroshely, 1905.

Bözödújfalú (Udvarhely m.)

Koncz József [közlése az ottani reformátusok, unitáriusok és szombatosok templomvitájáról 1668.] KM. 1881.

Brassó

Molnár János: A brassói magyarság és ev. ref. egyház története. Brassó, 1887.

Péchy Árpád: Adalékok a brassói ev. ref. egyház történetéhez. EPK. 1895, 96, 97. és EPL. 1898.

Bucsu (Bereg m.)

Nemes Ferenc: DebrPL. 1896.

Budapest (Óbuda, Buda, Pest)

Felhívó szózat az 1686-ban megszűnt budai magyar ref. anyaegyház újra felállítása tárgyában (A budai reformátusok jegyzékével). Közrebocsátja a kezdeményező értekezlet. Bp. 1884.

Kiss Áron (ifj.): A budai református egyház. PEIL. 1884:732. sk., 1580. sk. – Ugyanő VU. 1896. (XLIII.) a budai új ref. templom fölavatásáról 218–219. (Némi történeti visszapillantással, képekkel.)

Mészáros Sámuel: Az óbudai evangélikus reformált anyaegyház százéves története. [Az egyház levéltárában lévő latin és magyar jegyzetekből.] Bp. 1886.

Tóth Lajos: A fővárosi magyar református egyházak és a fővárosi magyarság. PEIL. 1896:172. sk.

Farkas József: A pesti református egyház 101 éves története. Kecskemét, 1898. – Szemelvények belőle: PEIL. 1898:221. sk.

Karacs Teréz: A pesti ev. ref. egyház alakulásához. Hátrahagyott kézírataiból közli Jámbor Lajos. PEIL. 1898:315–316.

Haypál Benő: A vallástanítás és a lelkészi szolgálat rendezéséről a budapesti egyházban. [Történeti adalékokkal.] Bp. 1903.

Molnár János: Adatok a pesti ref. egyház történetéhez. [Okmányközlések bevezetéssel 1792-ből és 1839-ből, a Ráday-levéltárból.] PEIL. 1906:676. sk.

Szöts Farkas: Budapest mint szociális egyház. A budapesti református evangélizáció és szeretetszolgálat kifejlődésének ismertetése. PSz. 1911.

Pruzsinszky Pál: A budapesti Kálvin-téri templom. Visszatekintés a pesti református egyház múltjára. Bp. 1921.

Patay Pál: A száz éves kálvintéri templom. 1830–1930. Bp. 1930.

B. Pap István: A budapesti református egyház ünnepe. PSz. 1930:739. sk. [A Kálvin-téri templom megnyitása 100 éves jubileuma alkalmából.]

Gárdonyi Albert: Pestváros első protestáns telepesei. (A másfélszázados évforduló emlékezetére.) PSz. 1932.

Tunyogi Szűcs Kálmán: A budapesti református nép 100 esztendeje. (Kálvin-könyvtár 2. sz.) Bp. 1933.

Gárdonyi Albert: Buda és Pest keresztyén lakosságának élete a török hódoltság alatt. (Tanulmányok Budapest múltjából V. kötet.) Bp. 1936.

Nagy Miklós: A budapesti református egyházközség főgondnokai. PSz. 1936:417. sk. – Pótlás G. Vargha Zoltántól u.o. 527–528.

Zakar Albert: Emlékezet temploma. A budapest tisztviselőtelepi-külsőferencvárosi református egyházközség gyülekezetének története. Rövid visszapillantással a budapesti református egyház történeti múltjára. Bp. 1937.

Csekey Sándor: Budapest reformációja. (A budapesti ref. theológusok Kálvin János-körének kiadványai 2. sz.) Bp. 1938.

Fasori templom és egyházközség története. 1913–1938. „Fasori Harangozó”, Bp. 1938. (Jubileumi emlékszám.) Emléklapok a budapesti Vilma királynő úti ref. egyház temploma építésének 25 éves évfordulóján... tartott hálaadó ünnepeiről. Bp. 1938.

Schoen Arnold: A pesti református templom száz év előtt. Ref. Élet, 1938.

Schoen Arnold: A pesti Kálvin-téri református templom. Bp. 1939. (Kálvin-Könyvtár.)

Bereczky Albert: Hálaadás. A Pozsonyi úti református templom 20 éves története. Bp. 1940.

A református Budapest. I. Templomok. Bp. 1940.

[Az akkor 16 budapesti gyülekezet templomainak és történetének rövid képes ismertetése.]

Patay Pál: A pesti református egyház tizenhárom főgondnoka. Bp. 1941.

(Görzsönyi) Vargha Zoltán: A budapesti Kálvin-téri kriptá lakói. (Kálvin-Könyvtár 36. sz.) Bp. 1941.

Ináncsi Papp Elemér: A székesfőváros és az egyházak. Bp. 1943.

Incze Gábor: Az óbudai református egyház múltjából. RE. 1958. július 15.

Bugyi (Pest m.)

[Egyes történelmi adatai Szántó Pál lelkész nekrológiájában]: PEIL. 1870:369–370.

Százados hálaünnepe a bugyi-i ref. egyháznak azon alkalomból, hogy 1883. márc. 19-kén száz éves egyházzá alakulásának és a benne lelkészül működő szántó-család száz éves lelkészkedésének első nagy napját megérte. Bp. 1884.

Balogh A. Sándor: Szemelvények a bugyi református szent ekklezsia gyülekezeti életének 157 évi történetéből. Bp. 1940.

Büdszentmihály (Szabolcs m.)

Sörös János: Szent-Mihály község története tekintettel ref. egyháza történetére. Debrecen, 1887.

Cegléd

Nánási Szabó Károly: Emlék-kő, vagy: Vázlata a ceglédi helv. hitv. egyház régibb s újabb történeteinek. PEIL. 1845:1176. sk.

[A szerző e jegyzetével: „Letétezt ezen történetrajz a mostani épülő ceglédi templom alapkövéhez.”]

Szabó Lajos: Néhány lap a ceglédi egyház történetéből.

[Mindkét műre hirdet előfizetést. PEIL. 1875:1127. megjelent-e valahol?]

Takács József: A ceglédi ev. ref. egyház története dióhéjban. Cegléd, 1892. [Alcíme:] Az 1891-ik évi április havában tartott püspöki vizsgálat alkalmából, régi feljegyzések nyomán.

Emlékkönyv Cegléd reformációjának 400. évfordulójára. Összeállította Sárkány József. Cegléd, 1928.

S. Szabó József: A ceglédi ref. egyház lelkipásztorai. Cegléd, 1931.

S. Szabó József: A ceglédi ref. egyház múltja. Cegléd város monográfiájában és külön is. [Hol?] 1931.

Sárkány József: Küzdelmes évek 1914–1931. [Hol?] (Cegléd), 1931. [Szintén ceglédi egyháztörténeti vonatkozásokkal.]

Oppel Jenő: Cegléd 1730-ig. Cegléd, 1931. [Szintén egyháztört. vonatkozásokkal.]

Cun (Baranya m.)

Horvát Pál: a czuni ev. ref. egyház kül- és beléletéből. (1795–1885-ig.) A püspöklátogatásra készült egyházrajz. PEIL. 1886:1462. sk.

Csákberény (Fejér m.)

Kathona Géza: A csákberényi református egyház története. Pápa, 1937.

Vincze Géza: Két csákberényi lelkipásztor – az 1848/49-es szabadságharc vértanúja. RE. 1956. okt. 1.

Csákvár (Fejér m.)

Biczó Pál: A csákvári ref. egyház története. Nagykőrös, 1896.

Az egyházközség 1748–58. közötti viszontagságaihoz két eredeti okmányközlés Földváry Lászlótól PEIL. 1895:620–621. (az „Egyházi régiség” rovatban.)

Csenger (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A mező csengeri ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

[A szerzőnek „A szatmári ref. egyházmegye története” c. művéből.]

Széles András feljegyzései a mezőcsengeri egyház történetéből. Hegymegi Kiss István közlései a szatmári egyházmegye levéltárából. SpF. 1867:222. sk.

Cservenka (a régi Bács-Bodrog vm.-ben, ma Jugoszláviában!)

Keck Siegmund: Die Entstehung und weitere Entwicklung der ref. Kirchengemeinde in Cservenka 1784–1904. Cservenka. 1904.

Csicsó (Komárom m.)

Kur Géza: Küzdelmeink. Három ref. egyház története. Komárom, 1932.

Csorvás (Békés m.)

A csorvási reform. lelkész két évig tartó üldöztetésének története. Kézirat gyanánt. Békés, 1904.

Csurgó (Somogy m.)

Csire István: Vázlat Csurgó múltjából, különös tekintettel az ottani reform. gimnázium és egyház megalakítására. Csurgó, 1907.

Szinyei szerint (IV:1348) Hőke Lajos Csurgó történetét kéziratban hagyta hátra. Hol?

Dab (Pest m.)

Eszterházy Károly gr. váci püspök és Szathmáry Pál prédikátor levelei 1761-ből a dabi lutheránusok ref. lelkészi szolgálattal élése tárgyában. – Földváry László közlése PEIL. 1903:491–492. (az „Egyházi Régiségek” rovatban)

Ráday Gedeon és a dabi rektor. Földváry László okmányközlése bevezetéssel. PEIL. 1905:523–524. (a „Régiség” rovatban)

Nagy László: Dab község története. (Hol?) 1935.

Darnya (Gömör m.)

Lásd Simonyi alatt!

Deáki (Pozsony m.)

Thury Etele: A deáki reform. egyház múltja. PEIL. 1889. 1509. sk.

Czibor József: A deáki ref. egyház története. Komárom, 1935.

Debrecen

a) Összefoglalások, áttekintések:

Szűcs István: Debrecen sz. kir. város történelme a legrégebb időktől a mai időkig. I–III. kötet. Debrecen, 1870–81.

Könyves Tóth Mihály: A debreceni ref. egyház. (A Zelizy Dániel szerkesztette „Debrecen sz. kir. város egyetemes leírása” c. kiadvány egyik fejezete.) Debrecen, 1882.

Révész Imre (ifj.): A debreceni egyház múltjának némely tanulságai. Vasárnap (Debreceni ref. gyülekezeti lap) 1925 s külön is. Debrecen, 1925.

Zoltai Lajos: Debrecen város és a debreceni egyház egymáshoz való viszonya. DebrPL. 1903.

Zoltai Lajos: Debrecen sz. kir. város története a legrégebb időktől 1693-ig. Bp. 1931.

(A „Magyar városok fejlődése” c. sorozatban I.)

Komoróczy György: Debrecen története a felszabadulásig. (A város gazdasági és társadalmi képe. A „Debreceni Írások” c. sorozat 1. száma.)

b) Részletek:

Révész Imre (ifj.): Debrecen lelki válsága 1561–1571. Századok 1936. és bővített kny. Bp. 1936. (A Magyar Tudományos Akadémia II. osztályának XXV:6. sz. értekezései közt.) – Ugyanez kivonatossan Debreceni Képes Kalendárium 1938. és a „Tegnap és ma és örökké...” c. kötetben. Debrecen, 1944.

Nagy Kállói Fényes István: Debrecen Városának, ez keresztyén res-publicának az 1664-ik esztendőben esett minden dolgairól való verses Krónika... elől járó beszéddel, némely hasznos jegyzésekkel jobbitotta – – – Mata János. Bp. 1943.

Kállai Fényes István: Debrecen városának s az oda menekült számos magyaroknak a német császári hadak általi kegyetlen szorongattatása és kirabolgatása az 1675-dik évi December havában. – Id. Révész Imre közlése a Sinai-gyűjteményből. MPEIF. 1871:573. sk.

S. Szabó József: Debreceni és sárospataki papok a reformáció századában. Debrecen, 1916.

Zoványi Jenő és Herpay Gábor: Debreceni református lelkészek. Lelkészegyesület. 1933.

Szentpéteri Kun Ágota: A debreceni református nagytemplom 1805–1827. Debrecen, 1930.

Zoltai Lajos: A debreceni Kistemplom története. Debreceni Képes Kalendárium, 1929.

Taraczközy György: A [debrecen]-kerekestelepi református gyülekezet 15 éves története 1926–1941. Debrecen, 1941.

A debreceni magisztrátus felirata Mária Teréziának a céheket a körmenetekben részvételre kötelező rendelete ellen. DebrPl. 1913:51–52. sz.

Révész Kálmán: Néhány vonás Debrecen történetéből. DebrPL. 1883. 257 sk. [A református consistorium jegyzőkönyvéből közölt 1778–1779. évi följegyzések.]

A LIGA: Válasz a debreceni ev. ref. egyház és annak presbitériuma ellen különböző hírlapokban, főleg a Debreceni Protestáns Lapban 2 év óta folytatott méltatlan támadásokra. Debrecen, 1902.⁸⁰ 58 lap.

Barcsa János: Debreceni egyházi élet Mária Terézia és II. József alatt. PSz. 1905.

A debreceni gyülekezet 1753-ban. [anyagi nyomorúságáról panaszkodik. Az utrechti egyetem irataiból említi ez adatot] Cramer J. A. De Theologische Faculteit ten tüde van Voetius. Utrecht, 1932.8.1.

Zoltai Lajos: A régi Debrecen vallásos buzgósága és áldozatkészsége. Debreceni Képes Kalendárium. 1930. Klny. Debr. 1929.

Ugyanő. Családi élet a régi Debrecenben. Debrecen, 1934.

A debreceni ref. egyház szülötteinek, halottainak és házasultjainak száma, a legközelebbi száz évről. A debreceni reform. egyház anyakönyveiből közli B. J. ref. segédlelkész. MPEIF. 1874:51. sk. – (U.o. 192–194. e statisztikához jegyzetek „Végeredmény” cím alatt „Serkvári”-tól [álnév] és Révész Imre szerkesztőtől.)

Herpay Gábor: Piétizmus Debrecenben. – Közlés a város 1739-évi jegyzőkönyvéből. Vasárnap (Debreceni ref. gyülekezeti lap), 1938. jún. 19.

P. L. – [jegyű szerző]: Köznépi szokások a debreceni reformátusok között... Regélő, 1837. május 7. és május 11. [A kereszteléssel, esküvővel, temetéssel kapcsolatos népi vallásos szokások leírása.]

S. Szabó József: Erkölcsi élet hajdan Debrecenben. Debreceni Képes Kalendárium, 1932.

Varga Zoltán: Debreceni lelkipásztorok, mint híveik politikai és társadalmi vezetői 1790-től. Debrecen, 1936.

Varga Zoltán: A debreceni ref. egyház önálló igazgatásának kialakulása. Debreceni Képes Kalendárium, 1936.

c) Távlabbról kapcsolódó témák:

Chilkó László: A debreceni róm. kath. egyház vázlatos története. Debrecen, 1877.

Tóth Sámuel: Debrecen város és a patronátus. DebrPl. 1885. 5–6.

Horvay Róbert: Debrecen evangélikusai. [A hívek egyházi élete az evangélikus egyház megalakulása 1883 előtt.] Debrecen, 1939.

Zoltai Lajos: Ismeretlen részletek Debrecen múltjából. Debrecen, 1936.
[A szerző több nagyobb, főként gazdaságtörténeti tanulmányának gyűjteménye, nagyszámú egyháztörténeti vonatkozással is.]

Zoltai Lajos: Képek a debreceni régi családi életből. 1. Az anyakönyvek tanúságtétele. – 2. Mit olvastak régen a debreceniek? ThSz. 1934.

Zoltai Lajos [közlése:] Nemes Tholdi Pál végrendelete 1709. TT. 1902.
[Debreceni s még dunántúli egyh. tört. szempontból is fontos.]

Zoltai Lajos: Debrecen sz. kir. város címere. Debreceni Képes Kalendárium, 1903.
[A debreceni ref. egyház, sőt 1936-tól a magyar – orsz. ref. egyház is használta.]

Zoltai Lajos: Adatok a debreceni régi polgárok háztartásához 1567–1638. TT. 1903.

Varjú János: Debrecen közigazgatása a XVI. évszázadban. Kolozsvár, 1907.

Koncz Ákos: Debrecen régi büntetőjoga és ennek alkalmazása különböző bűnesetekben 1547-től 1750-ig. Debrecen. (Mikor?)

Haász Imre: Boszorkánypörök Debrecenben, 1929.

Révész Imre (ifj.): A „Kálvinista Róma”. Két elnevezés története. ThSz. 1933.
Kny. Debrecen, 1934. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban.)

Révész Imre (ifj.): Kazinczy és a „Kálvinista Róma”. Debreceni Tudományegyetemi almanach 1938, innen Kny. Debrecen, 1938. – Ugyanez PSz. 1938.

Balogh István: A mai civistársadalom. Magyar Élet, 1944. okt.

Balogh István: Civisek társadalma. Debrecen, [1947.]

Batta Boldizsár: Rövid Chronica, avagy olyan beszélgetés, mely az közelb elmúlt száz esztendőök alatt Debrecenben esett emlékezetesb dolgokrul... Irattatott és szedegettetett össze. Debr. 1666.
[Újra lenyomatva XIX. sz. 1. felében a debreceni kalendáriumokban.]

Örvényi Béla: Barta Boldizsár „rövid chronica”-jának művelődéstörténeti vonatkozásai. Bp. 1906.
(Művelődéstörténeti Értekezések 24. sz.)

A debreceni ellenreformációhoz:

Liszt Nándor–Sümeghy József (szerk.): Debrecen katolikus múltja és jelene. Debrecen, 1930.

Málnási Ödön: Gróf Csáky Imre bíbornok élete és kora. Kalocsa, 1933.

Zoltai Lajos: A debreceni r. kat. templom, a kegyes tanítórend társháza és a plébánia területének 300 éves múltja. A debreceni kegyes tanítórendi reálgimnázium 1934–35. tanévi Értesítője. Debrecen, 1935.

Decs (Tolna m.)

Arany Dénes: A decsi ref. egyház története. Székesfehérvár, 1940.

Derecske (Bihar m.)

Löherer A.: Derecske monográfiája. Bp. 1908.

Dés

Kádár József: A deési ev. ref. egyházközség története, kapcsolatban a város kiválóbb eseményeivel. Dés, 1882. – Mutatvány belőle PK. 1882. (XII.) „Erkölcsei vallásos élet a 18-ik században” c. a.

Entz Géza: A dési református templom. (Erdélyi Tudományos Füzetek.) Kolozsvár, 1942. Kny. az EM.-ből.

Désakna

Kovács Gyárfás: Tarlózás Deésakna bánya-nagyközség múltja és jelenéből. Deés, 1897.

Detek

lásd Abaújbakta alatt!

Déva

Szőcs [Így!] Sándor a Hunyad c. lap 1880. évfolyamában ír „a dévai ref. ekklezsia régiségeiről”. Lásd PEIL. 1881:26. is.

Szőcs [Így!] Sándor: „egy szép emléke a dévai ev. egyházközségben. [Hol?] 1891. Lásd PEIL. 1891:326. is.

Szőcs Sándor: A dévai ref. templom és régiségei. Kolozsvár, 1898. [Kny. a Hunyadvármegyei Történelmi és Régészeti Társulat IX. Évkönyvéből.]

Dévaványa (Békés m.)

Szügyi Dániel: A dévaványai református egyház története. Gyoma, 1917.

Szügyi Dániel: A dévaványai ev. ref. egyház új temploma építésének története. Gyoma, 1899.

Diósjenő (Nógrád m.)

Kármán János jenei prédikátor levele br. Ráday Gedeonhoz. – Molnár János közlése a Ráday-levéltárból. PEIL. 1906:647–648.

A római katolikus herceg-földesúr beleavatkozik az egyházközség és prédikátora viszályába.

Diósvizsló

lásd Baranyaviszló alatt!

Doboz (Békés m.)

[Rövid történeti ismertetés, lelkészi és tanítói névsorokkal.] Somodi Lajos ottani segédlelkésztől. PEIL. 1860:740–744.

Dolha

Az egyházközségnek leányegyházként való újraéledése s e tárgyban a beregi és Máramaros-ugocsai egyházmegyék jogvitája PEIL. 1885:1337. sk., 1426. sk. (ez Bereczky József missziói lelkésztől), 1496. sk.

Dombos (Nagyküküllő m.)

Gidófalvy K.: a dombosi ref. egyházközség története. Bp. 1911.

Dombrád (Szabolcs m.)

Horváth József: Adatok Dombrád község s a dombrádi ref. egyház történetéhez. 1931. (Hol?)

Dömsöd (Pest m.)

Gerencsér József: Dömsöd története. 1939. (Hol?)

Okmánytár a hódoltság történetéhez. Nagykőrös, Halas és Dömsöd. Szerk. Szilágyi Sándor és Szilágyi Áron. Pest, 1861.

Dörögd

[A ref. egyházközség megszüntetésére adat 1760-ból.] Földváry László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárból. DunPL. 1895:759. sk.

Drávafok (Baranya m.)

Hetesy Viktor: A drávafoki egyház évkönyve. Kaposvár, 1877.

Dunaharaszti (Pest m.)

Balogh A. Sándor: Dunaharaszti, Dunakisvarsány és Tököl-Szilágyitelep ref. fiókegyházainak rövid története. Bp. 1928.

[16 oktáv lapra terjedő, leginkább csak egyházi és egyházon kívüli reklámozással foglalkozó képes füzet.]

Dunakisvarsány (Pest m.)

lásd Dunaharaszti alatt!

Dunaszentgyörgy (Tolna m.)

Palcsó László: A dunaszentgyörgyi református templom története. H. és É. n. [A tartalmából megítélhetően 1933.]

Dunavecse (régebben Pest, ma Bács-Kiskun m.)

Lukácsy Imre: A dunavecsei református keresztyén egyház és község története. Dunavecse, 1924.

[Ugyane mű 2. bővített kiadása]: Beszél a múlt. A dunavecsei ref. egyházközség története és Dunavecse község története. Sajtó alá rendezte Molnár Lajos. Dunavecse, 1943.

Eger

[Cikkek a protestáns egyházi élet újraéledéséről és a (sokáig egyesült ev.-ref.) egyházközség megalakulásáról, anyaegyházzá válásáról]: PEIL. 1862:85. sk. (Prágay Lajostól), PEIL. 1887:635. – Czelder Márton prédikációját is: Harmadfélszázad után. Első prot. templomi beszéd Egerben. – Pest, 1861.

Egerbegy (Torda – Aranyos m.)

Borbély József [ottani állami tanító megírta a község történetét, mely bizonyára a református falu egyházi történetére vonatkozó adatokat is tartalmaz. De Gulyás MIÉM. III:904. nem jelzi, hol és mikor jelent meg.]

Egyek (Hajdú-Bihar m.)

[Az Egyekről az egeri káptalan által kiűzött református lakosok 22. éves „lóger”-ban tartózkodásáról – „Hortobágnál, Ohat széliben, Árkus vize mellett” –]:

Hajdú László 1848/49-es huszárfőhadnagy adatai. [Családi szájhagyományokból, Laczka János akkori egyeki tanító elbeszélése után. MPEIF. 1876:215–216.]

Nánási Fodor Pál [a lakosokkal együtt kiűzött és „lógerezett” lelkész] életrajza. UMA.

Zoltai Lajos: Ismeretlen részletek Debrecen múltjából. Debrecen, 1936. – a 204. lapon.

Egyházasfalva (Pozsony m.)

Az egyházasfalvai helv. vall. elfoglalt templom ügyében 1721-i április 11-én tett vizsgálat. – Garády (= Fabó András) közlése, eredeti latin és magyar szövegekkel, a pozsonyi ev. lyceumi könyvtárból. MPEIF. 1872:248. sk.

Egyházfalva (Erdélyben!)

Koncz József okmányközlése 1670-ből. Torda és Egyházfalva gyülekezetek paptartása ügyében. EPK. 1891. 22. o.

Élesd (Bihar m.)

Váczy József [feljegyzései 1846-ból az egyház történetéről]: „I–S”.e-r” [= Imre Sándor?] közlése SpF. 1867. sk.

Eperjes

Esze Tamás: Az eperjesi református egyházközség. Bevezetés Rimaszombati Kazay János „Zöld olajfaágakat szájában hordozó Noé Galambja” c. műve (Bártfa, 1708) új kiadáshoz. Bp. 1944. („A reformáció és ellenreformáció korának evangéliumi keresztyén... egyházi írói” c. sorozatban, XVII. sz.

Erdőbénye (Zemplén m.)

Erdőbényei tanács a kassai tanácshoz templomépítési ügyben 1602. – Eredeti magyar. – Paikoss Endre közlése a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886. 50–51.

Erdőcsinád (Maros-Torda m.)

Böjthe Ödön emlékezetfüzetei: „Kegyeletes ünnepélytervezet...” (Moshely, 1911.) és „A kegyelet ünnepélye...” (U.o. 1912.)
[A Szucsáki–Kabos házaspár – ottani templomépítő patrónusok – 100 éves emlékével foglalkoznak.]

Erdőd (Szatmár m.)

Gergely Károly: Az erdődi reformátusok ügye. DebrPL. 1886:296–297. [Tört. visszatekintéssel.]

Papolczy Károly: Adalékok Erdőd és Szatmárhegy múltjához és jelenéhez. DebrPL. 1888:108. sk.

I. Rákóczi György [1615. és 1644. az erdődi egyház ügyeiben intézkedik]. – Eredeti magyar iratok. – SpF. 1862:543–544. Közlő és forrás jelzetlen.

Dénes Balázs [okmányközlései eredeti latin és magyar szövegekben az egyházközség ügyeiről 1634–1769.] SpF. 1862:821. sk.

Erdőfüle

lásd Füle alatt!

Eresztevény

lásd Réty – Eresztevény alatt!

Érkeserű (Bihar m.)

Márton Béla és Orosz Lajos: Érkeserű vázlatos leírása. [Egyháztörténeti anyaggal is.] Debreceni Szemle, 1943.

Érsekcsanád (Bács-Kiskun m.)

Baky István: A csanádi ref. egyház számadása az 1876/77-ik évről s rövid vázlat a csanádi reform. egyház életéből. (Hol?) 1878.

Baky István: Rövid vázlat a csanádi ref. egyház életéből. Bp. 1892.

Érsekújvár

A protestáns papok kiűzetése Esztergomból s Érsekújvárból Kutasi János érsek, ill. Rudolf király által 1599. – Szilágyi Sándor közlése eredeti latin szövegekben a bécsi cs. titkos levéltárból. MPEIF. 1878:301. sk.

Az érsekújvári reformátusok levele Klobusiczky Andrásához – Lorántfi Zsuzsanna segélyét kérve általa... 1651. jan. 13. – Szilágyi Sándor közlése eredeti magyar szövegben a kamarai levéltárból. MPEIF. 1875:44–45.

Nagy Sándor: Az alaptól a csillagokig. Az érsekújvári ref. fiókegyház „Hálaadás” – templomépítésének története. Érsekújvár, 1943.

Esztergom

A protestáns papok kiűzetése Esztergomból... 1599. Lásd Érsekújvár alatt!

Konkoly Thege Béla: Az evang. reform. egyházi élet fejlődése Esztergomban. PEIL. 1885:884. sk.

Ete (Ethe) (Komárom m.)

Szentmiklósy Timotheus [(a község szülötte és lelkésze) néhány történelmi följegyzése a községről és egyházáról]: UMA. 399–401.

Etéd (Udvarhely m.)

Pálffy A.: Etéd község története. Etéd, 1903.

Etyek (Ettyek) (Fejér m.)

Biczó Pál: Az ettyeki ev. reform. egyház története. PEIL. 1888:1556. sk.

Sallai Sámuel kajászószentpéteri lelkész levele 1763-ból. Közli Földváry László PEIL. 1903:507–508. (az „Egyházi Régiségek” rovatban.)

[A levél írójának apját, a 39 éven át volt ettyeki prédikátort véres botrányok közt temeti el a r. kat. plébános!]

Fábiánháza (Szatmár m.)

[Az egyházközségnek Károlyi Antal gróf fából való oratóriumot engedélyez 1760.] – Eredeti magyar. – Dienes Balázs közlése. SpF. 1862:343.

Fadd (Tolna m.)

Bartal Aurél: Fadd monográfiája. Pécs, 1941.

Fehérgyarmat (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A fehérgyarmati ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

[Különnyomat a szerzőnek „A szatmári egyházmegye története” c. művéből.]

Széles András feljegyzése a fehérgyarmati egyház történetéből. Hegymegi Kiss Kálmán közlése a szatmári egyházmegye levéltárából. SpF. 1868:93. sk. 240. sk.

Fehérvárcsurgó (Fejér m.)

Thury Etele: A fehérvárcsurgói ev. ref. egyház története. Pápa, 1885.

Felcsút (Fejér m.)

Biczó Pál: A felcsúti ref. egyház története. (Hol?) 1896. v. 1897.

Felnémet (Heves m.)

[„Eretnek” prédikátor behelyezése 1569.] Miksa király levelei e tárgyban Forgách Simon egri várkapitányhoz. MPEA. 1927:109–111. és u.o. 1928:1–3.

Felsőbánya

Kovács Gusztáv: A felsőbányai református egyház és iskola története. SpF. 1866.

Nagy Lajos: A felső-bányai evang. reform. egyház múltja és jelene, főbb vonásaiban. Nagybánya, 1896.

Felsőcsernáton (Háromszék m.)

Bodor János [ottani iskolamester fia] „Utam”... c. önéletrajzi és emlékirati műve (Cluj, 1936. az életrajzi címszót) számos feljegyzést közöl a felsőcsernátoni egyházközség és ref. elemi iskola életéről 1861–1871. között.

Felső(e)őr (Vas m.)

Szij György: A felső-óri ref. gyülekezet történeti vázlata. PEIL. 1847:1154. sk.

Gueth Sándor: A felsőeőri ev. ref. egyház története. Templomának évszázados ünnepére. Szombathely, 1873.

Kovács M.: A felsőőri magyar népsziget. Bp. 1942.

Felsőörs (Veszprém m.)

Thury Etele: A felső-örsi ev. ref. egyház múltjának rövid rajza. (Újjonnan épült templomának 1887. okt. 30-dikán tartott szentelési ünnepélyére. [Terjedelmes kútfőközlésekkel.] PEIL. 1888.

Thury Etele: Felsőörs reformációja. PSz. 1903.

Felsővály

Bodon Ábrahám: A felsővályi reformált egyház története, 1550–1860-ig. Sp. 1860.

Fiátfalva (Udvarhely m.)

Soós Farkas okmányközlései. EPK. 1874. (IV.)

[Egyebek mellett kiderül belőle, hogy a közlés idején és az előtt a templomot a fiátfalvi ref.-ok az unitáriusokkal „emberi emlékezet óta” közösen használják, olykor még lelkészeik szolgálatát is meg-megcserélik.]

Fogaras

„A fogarasi ref. egyházközség levéltárából” c. alatt okmányközlések a fogarasi egyház igazgatására s egyéb jogviszonyaira vonatkozólag 1629–1698. közti időből. MPEA. 1909–1910. (VIII. évf.)

Vincze Géza: A fogarasi egyházközség 1914-i szociográfiája. Kéziratban a szerzőnél (akkor fogarasi segédlelkész, jelenleg ny. lelkész Budapesten).

Fokszabadi (Veszprém m.)

[ellenreformációhoz adatok (investigatio)]: Földvály László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából. DunPL. 1895.

Foktó (Bács-Kiskun, azelőtt Pest m.)

Feleki József: A foktői református egyház múltja és jelene. Foktó, 1881.

Várossy Gyula: Egy fejezet a XVIII. század interconfessionalis viszonyainak történetéből. Válasz Feleki József... munkájára. Bp. (mikor?)
[Róm. kat. szempontú polemia.]

Feleki József: Függelék a foktői ref. egyház történetéhez. PEIL. 1882:460. sk.
[Viszontválasz Várossy Gyulának.]
[Ez ügy különös fejleményei magában a foktői gyülekezetben – lelkész és tanító viszályában. – PEIL. 1882:502., 694–695., 723.]

Molnár János: A foktői vallásüldözés aktáiból. PEIL. 1906:755. sk.

Molnár János: Adalékok a foktői vallásüldözéshez. PEIL. 1907.

Földváry László: Adalékok a foktői vallásüldözéshez. PEIL. 1907:24. sk.
[Ugyane tárgyhoz]: Sigray István levelei, Molnár János közlésében. PEIL. 1908:8–9.

Forró (Abaúj-Torna m.)

Ruffi Márton prédikátor levele a kassai tanácshoz [mint földesúrhoz, 1627., egyházfegyelmi ügyben]. MPEIF. 1885:432.

A református templom 1730. történt elfoglaltatásáról l. „Egyházi és iskolai ügyekben Ráday Pálhoz küldött levelek” (Földváry László közlése. MPEA. 1905.) között a XX., XXI., XXII., XXIX., XXX. számúakat.

Fotos-Martonos (Háromszék m.)

Bartha Lajos: A fotos-martonosi helvét hitű egyház életrajza 1676-tól 1860-ig. PEIL. 1861. Ugyanaz (közl.): Egy pár adat a régi egyházi törvénykezésből. EPK. 1871. (I.) 316–317.

[A gidófalvi és a fotos-martonosi egyházak különválásának ügye és a fotos-martonosi egyház egyéb történetei. 1678–1715.]

Földeák (Csongrád m.)

Szóllósi Antal [adatokat közöl az ottani régi elpusztult egyházközségről és az új, református misszió megkezdődéséről]: PEIL. 1885:377–378. DebrPL. 1885:94–95. SpL. 1885. (IV.) 197–199.

Földes (Hajdú-Bihar m.)

Herpay Gábor: Földes község története. [Igen gazdag egyháztörténeti részekkel.] Debrecen, 1936.

Furta (Bihar m.)

Ember Károly adatközlése a „Bihar” c. lapban s utána. PEIL. 1880:1403–1404.

Csernák Béla: A furtai ref. egyház története. Debrecen, 1906.

Füle (Udvarhely m) (Teljes nevén: Erdőfüle.)

Karácson Béla: A fülei ev. ref. egyházközség története. Kisújszállás, 1899.

- Fülöpszállás (azelőtt Pest, ma Bács-Kiskun m.)
 Földváry László: Templomépítési mizériák a XVIII. században.
 [Okmányközlés kommentárral.] PEIL. 1906. (A „Régiség” rovatban, több számon át.)
- Füss (Ásványfővel együtt, Komárom m.)
 Kur Géza: Küzdelmeink. Három ref. egyház története. Komárom, 1932.
- Füzesér (Zemplén m.)
 [Adat a Füzeséry-család katolizálásáról s ennek következtében az egyházközség filiává válásáról.] UMA. 365. (Spáczai András életrajzában.)
- Füzesgyarmat (korábban Békés, most Hajdú-Bihar m.)
 Szilágyi Márton: A füzesgyarmati ev. ref. egyház története. DebrPL. 1898.
 Kny. Debrecen, 1898.
- Gacsári István: Füzesgyarmati helvecziai hitvallású ekklezsiának krónikája.
 [1838-ig.] Közölte Zsilinszky Mihály a Békésvármegyei Évkönyvben V–VII.
 1879–1881. (Szinyei III., Gacsári I. címszava alatt!)
- Füzesgyarmat (Hont m.)
 Taly András itteni lelkész segélyt kér Lorántfi Zsuzsannától a gyülekezet számára 1656. Szilágyi Sándor közlése – eredeti magyar szövegben – a kamarai levéltárból. MPEIF. 1876:317.
- Gacsály (Szatmár m.)
 Bartha Mór: A gacsályi református templom története. [hol? mikor?]
- Galambok (Somogy m.)
 Halász Imre: A galamboki református egyház története. DunPL. 1891:811. sk.
- Gálszécs (és vidéke)
 Péter Mihály: Tanúvallatás a gálszécsi ev. ref. egyház istentisztelete és szabad vallásgyakorlata ügyében 1764. MPEA. 1904.
- Péter Mihály: Adatok a gálszécsi ref. egyház történetéhez. (Az ev. ref. egyház templomáról.) SAÚjhely, 1903.
- Péter Mihály: Gálszécsnek és vidékének egyházi hanyatlása. PSz. 1913.
- Garadna (Abaúj-Torna m.)
 Csengeri András ottani prédikátor levele a kassai tanácshoz [mint földesúrhoz, házassági egyházfegyelmi ügyben] 1632. – Eredeti magyar. – Paikoss Endre közlése a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886:51–52.
- Gárdony (Fejér m.)
 Biczó Pál: A gárdonyi ref. egyház története. (Hol?) 1896. [97?]
- Gencs (Szatmár m.)

Dienes Balázs [okmányközlései egyházközség ügyeiről 1640–1740]. Eredeti latin és magyar. SpF. 1862:825. sk.

Géres (Szatmár m.)

[Az egyházközség gróf Károlyi Sándorhoz iskolahelyért folyamodik 1744.] – Eredeti magyar. – Dienes Balázs közlése. SpF. 1862:340–341.

Gibárt (Abaúj-Torna m.)

Tarnóczy Béla: Gibárt története. Tört. Közlemények Abaúj vármegye... múltjából 1912.

Gidófalva (Háromszék m.)

lásd Fotos-Martonos alatt!

Giródtótfalu (Szatmár m.)

Berey József: A giródtótfalusi ref. egyház pusztulása. PSz. 1904.

Gortvakisfalud (Gömör m.)

Bartók János [ottani l.] (l. az élet címszót) állítólag megírta „rövid vázlatban” e kettős egyházközség történetét, 1864-ig. Megjelenéséről nincs nyom, a kézirat hollétéről sincsen.

Gönc

Füzy János: A gönci ev. református egyház története. SpL. 1884. (22. szám.)

Iványi Béla: Gönc szabadalmas mezőváros története. (Debreceni Tisza István Tudományos Társaság Honismertető Bizottságának kiadványai 2–3.) Debrecen, Karcag, 1926.

Gönci reformátorok felségfolyamodványa vallásgyakorlatuk visszaállításáért 1770. – Eredeti magyar. Szinyei Gerzson közlése. [honnan?] SpF. 1869:134.

Füzy János: „A gönci városi Archivum” SpRL. 1906. (II.) 154–155. [Polémia a Felsővidéki Szemle ui. című 1905. 5. számbeli cikkének H. G. jegyű írójával.]

Füzy János: Gönc reformációjához. SpRL. 1906. (II.) 366.

Görgényszentimre (Maros-Torda m.)

A pap és mester fizetése a fiscalitásból 1703-ig. Koncz József közlése. PK. 1886. – A mester fizetése 1730. Koncz József közlése uo. 1892.

Görgő (Tornagörgő)

Lükő Béla: A görgői ev. ref. egyház története. Felolvasta az egyház újjászületésének százados ünnepén. Rozsnyó, 1884.

Gyalakuta (Erdély)

[Lázár Imre intézkedései 1668.] Koncz József közlése. PK. 1890.

Gyermely (Komárom m.)

Baráth József: A gyermelyi ref. egyház története. Pápa, 1929. (Függelékül: A szomódi ref. egyház története.)

Gyoma (Békés m.)

Garzó Gyula: Emlékirat a gyomai ref. templomtér ügyében. Békéscsaba, 1879. [Történeti adatokkal.]

Dombi Lajos [többekkel]: A gyomai ref. egyház története és emlékünnepele. Mezőtúr, 1914.

Harsányi Pál: A gyomai ref. egyház története. [Kny. az előbbi műből.] Mezőtúr, 1914.

Gyorok

lásd Ménesgyorok alatt!

Gyömrő (Pest m.)

Halmi János: Töredékek a gyömrői református keresztyén anyaszentegyház 400 esztendő történetéből. Bp. 1938.

Gyöngyös

Kiss Pál: Történeti adatok a gyöngyösi ref. egyház történetéből. [Levelek és egyéb okmányok az egyházközség levéltárából, közbeszótt magyarázatokkal és kitérésekkel.] PEIL. 1869:172. sk.

Garády (= Fabó András) közlései: [levelek és egyéb adatok a gyöngyösi reformátusok történetéhez a 16–17. században.] Eredeti magyarok, a pozsonyi ev. lyceum könyvtárából. – SpF. 1866:77. sk. 167. sk. 463. sk.

A gyöngyösi plébánus és az ottani helvét vallásúak között kötött szerződés, aug. 4. 1714. – Garády (= Fabó András) közlése eredeti magyar szövegben, a pozsonyi ev. lyceumi könyvtárból. MPEIF. 1871:587–588.

Klimó Pál: A gyöngyösi evangelicus református, 1876. évtől helvét és ágostai ev. egyesült egyház történetének vázrajza. Gyöngyös, 1891.

A gyöngyösi egyességlevele a templomok felől 1566. Közli Hoffer Endre. MPEIF. 1878:306–307. Ugyanez (?) MPEA. 1927:105.

Okleveles adatok a gyöngyösi református egyház történetéhez. Zsinka Ferenc közlése legnagyobb részben a gyöngyösi városi levéltárból, az 1566–1711. évekből. MPEA. 1929.

Bachó László: Gyöngyös város Rákóczi idejében. Gyöngyös, 1938.

Bán Imre: A gyöngyösi templomper Bocskay István korában. Debrecen, 1941. (Csikesz Sándor Emlékkönyvek 2.)

Bachó László: A gyöngyösi templomok története. Gyöngyös, 1944.

Ethei Sebők László: Gyöngyös és vidéke története. Gyöngyös, 1880.

Győr

[Győrszigeti protestánsok halottainak 1830-ig a dögterre temetése.] Iratközlés névtelenül (Haubner Máté?) PEIL. 1842:229–230.

Lisztkay József: A protestáns ügy Győr városában. PEIL. 1866:726. sk. 1. még PEIL. 1866:1117. sk.

Lisztkay J.: A nagy-győri evangéliomilag reformált egyház múltja és jelene, összefüggésben hazánk politikai és vallásos mozgalmával. Győr, 1868. – Részletek belőle PEIL. 1867:1008. sk. és 1868:39. sk.

Földváry László: A győri ref. egyház történetéhez. Adatközlés kommentárral Mária Terézia korából. DunPL. 1891:740. sk.

Adatok a győri ref. egyház beléletéből. Szabó Zsigmond közlése. [1730–1805. közötti vegyes iratok: leltár, iskolaügy, díjlevél, könyvtárügy.] MPEA. 1903. 190. sk.

A győri egyház segélykérese a dunántúli superintendentiához 1811. – Eredeti magyar. – Szabó Zsigmond közlése az egyházközségi jegyzőkönyvből. DunPL. 1898:387. sk.

Thury Etele: A győri reformált egyház megalakulása. PSz. 1905.

Bedy Vince: Adalékok Győr város 16. és 17. századbeli lakosságának vallás szerinti megoszlásához. Győr, 1934. (Kny. a Kuncz-emlékkönyvből.)

Györgyfalva (Kolozs m.)

Török István: Györgyfalvi és abafáji templomaink elfoglalása. Kolozsvár, 1900.

Gyula

I. Ferdinánd király Péchy Gáspárhoz írt levele 1560. a gyulai vallási helyzetről. MPEA. 1927. 85–86.

I. Ferdinánd király Kerecsényi László gyulai praefectushoz Gyulai Pál Andrásnak az ottani eretnekek általi háborgatásáról 1561. MPEA. 1927. 94–95.

Szabó Pál: Kiadatlan adatok az egyház történetéhez kéziratban. (1933-ból?)

Scherer Ferenc: Gyula város története I–II. Gyula, 1938.

Veress Endre: Gyula város oklevéltára. Gyula, 1938.

Gyula város monográfiája. Szerk. többen. Gyula, 1958. [Populáris.]

Gyulaféhérvár

ZTL 171.

Hajdúhadház

Nagy Sándor: Hajdúhadház története. Hajdúhadház, 1928.

Hajdúnánás

Rápóti Pap Mihály (id.): Nánási emlékirat. SpF. 1858. (II.) Varga Lajos közlésében.

Katona Endre: Hajdúnánási egyház egyházi s iskolai állapota. PEIL. 1863:110. sk.

Barcsa János: A hajdúnánási ev. ref. egyház történelme. DebrPL. 1899. Kny. Debrecen, 1899.

Ugyanó: A hajdúnánási ev. ref. egyház számára tett alapítványok és adományok rövid ismertetése. Hajdúnánás, 1900. [Az előbbi mű pótfüzete.]

Ugyanó: Hajdúnánás város és a hajdúk történelme. Hajdúnánás, 1900.

Hajdúszoboszló

Málnási Ödön: Hajdúszoboszló története. Debrecen, 1928.

Bor János [közlésében levéltári adatok] a DebrPL. 1933. és az Egyházi Híradó (Hajdúszoboszló) 1928. és 1933. évfolyamaiban.

Hajdúszovát

Keresszegi István superintendens a szovátiaknak megparancsolja a templomépítést 1640. – Eredeti magyar. – Révész Imre (id.) közlése a debreceni egyházmegye levéltárából. SpF. 1862:537–538.

Halas (Kiskun-)

Tooth János: Kis-Kun-Halás város története. Jegyzetekkel és oklevéltárral ellátva. Sajtó alá rendezte Szilágyi Sándor. Nagykőrös, 1861. (A „Történeti emlékek a magyar nép községi és magánéletéből” c. sorozat III. kötete.)

Okmánytár a hódoltság történetéhez. Nagykőrös, Halas és Dömsöd. Szerk. Szilágyi Sándor, Szilády Áron. Pest, 1861.

Tormássy János: Halas város s ekklezsiája históriája. (Kecskeméti Könyvtár I. füzet.) Kecskemét, 1875.

Földváry László: A bábakeresztelés és Halas. PEIL. 1904:485. sk.

Nagy Szeder István összegyűjtötte és kiadta: Adatok a Kiskun-Halás város történetéhez. I. kötet Kiskunhalas, 1924. – II. kötet u.o. 1925. – III. kötet u.o. 1926. [Folytatólagos lapszámozással.]

Nagy Szeder István: Kiskunhalas város története oklevéltárral. I–IV. kötet. Kiskunhalas, 1926–1936. (A III. kötet: Kiskunhalas város egyházainak, iskoláinak és közművelődésének története. 1936.)

Haraszti

(a régi Baranya m., ma Jugoszláviában)

A haraszti [ref.] iskolamesterek fizetése 1811-ből. – Eredeti magyar. Penavin Olga közlése Ethnographia. 1958. (LXIX. évf.) 1. sz. 155. l.

Hatvan

lásd Somogyhatvan alatt!

Héderfája (Maros-Torda m.)

Koncz József közlése Prot. Közlöny, 1891. [A templom újraépítéséről 1756–1759.]

Hegyközszentimre (Bihar m.)

[Névtelen]: A hegyközszentimrei egyház történelmének vázlata. PEIL. 1862:1246. sk.

Héjasfalva (Erdély)

Koncz József közlése [1639. ref. – unitáriusokról]. KM. 1884.

Hejőbába (Borsod m.)

Szendrey László: A sártemplomtól a Horthy-harangig. A Hejőbábai ref. egyház 250 éves története 1690–1940. Miskolc, 1940.

Hejce (Abaúj m.)

Gróf Eszterházy Károly egri püspök, földesúr leirata a hejcei róm. kat. plébánoshoz a hejcei ref. egyház templomépítési és egyéb ügyben. 1782. SpRL. 1912. (VIII.) 85–86. A hejcei ref. templom építésére, mindkettő Ujj György közlése a hejcei egyházközség levéltárából, vonatkozó kérvény és felső elhatározás. SpRL. 1911. (VII.) 312.

Hévízgyörk

Bárdy Pál: Adatok a hévízgyörki ev. ref. egyház történetéhez. [1789-től kezdődő helyi feljegyzések, részben szó szerint közölve.] PEIL. 1903:185. okl.

Hódmezővásárhely

Nagy Ferenc: Hód Mező Vásárhely városa rövid rajzolatja. Tudományos Gyűjtemények 1819. II.

Gelsei Bíró Lajos: Hold-Mező-Vásárhely. Új Magyar Múzeum, 1855. I. [Ez a két cikk közli Szőnyi Benjámin verses leírását 1753-ból.]

Futó Mihály: A holdmezővásárhelyi ref. egyház és iskola története. SpF. 1862.

Szeremlei Sámuel: Beszéd a hódmezővásárhelyi ref. ó templom mellett nyugvó régi lelkészek emléktáblája felállításakor. Hódmezővásárhely, 1880.

Szeremlei Sámuel: Hódmezővásárhely népessége (1526–1848). Közgazdasági Szemle, 1910.

Szeremlei Sámuel: Hódmezővásárhely története I–V. 1900–1913. [Hol?]

Szeremlei Sámuel: A hódmezővásárhelyi ref. templomok építésének története 1714–1914. Hódmezővásárhely, 1914.

Szeremlei Sámuel: A hódmezővásárhelyi ref. egyház története I–II. Hmshely, 1927.

Fejérváry J.: Vásárhely története a családok tükrében. Hmshely, 1929.

Ágoston József: A hódmezővásárhelyi unitárius egyház története. Bp. 1936. („Unitárius keresztyénség” 3.) [A református egyházi élet válságával kapcsolatos alakulás.]

Szél Farkas: A hódmezővásárhelyi ref. ó templom építése. SpF. 1862:85–86. [Jegyzetben: „Mutatvány egy nagyobb munkából” – melynek megjelentéről azonban nem tudunk.]

Szél Farkas: H.M. Vásárhelyi anyakönyvi följegyzések [1765.] SpF. 1862:756. sk.

Hodos (Pozsony m.)

Kolkó Albert hodosi mester ügyében tartott investigatio 1690. jún. 20. – Eredeti magyar. – Ónody Zsigmond közlése [honnan?] PEIL. 1876: 377. sk. (A „Régiségek” rovatban.)

Homonna (ma Humenné, Csehszlovákia)

Böszörményi Károly: Protestáns misszió Zemplén-megye felvidékén. PEIL. 1880:1611. sk.

[Az akkor mindössze 100–150 lelket számláló homonnai „egyesült prot. leányegyház” szervezéséről.]

Szóllósy József: A homonnai ev. ref. missziói egyház megalakulása és fejlődése. SpL. 1895. (XIV.)

Réz László: A Drugethek és Homonna reformációja. SAÚjhely, 1899.

Huszt

[Névtelen]: Jegyzetek a huszti helv. hitv. egyház múltja és jelenéről. PEIL. 1863:872. sk.

Ilosva

lásd Bilke alatt!

Inota (Veszprém m.)

Thury Etele: Az inotai reform. egyház múltja. [Nagyobb részt okmányközlés.] DunPL. 1893:617. sk.

Iriny (Szatmár m.)

Veress Imre: ??
DebrPL. 1896.

Dénes Balázs (közlése): [három irat az egyházközség és az Irinyi-család kapcsolatára vonatkozólag 1686-ból.] – Eredeti magyarok. – SpF. 1862:343–346.

Iszkaszentgyörgy (Fejér m.)

Az iszkaszentgyörgyi h. hitvallásúak ügyében 1721. évben tett vizsgálat. – Közli: Pap Sándor az egyházközség levéltárából. PEIL. 1872:723. sk.
[A magyar részt teljesen, a latin kivonatosan.]

Az 1757-ik évi megyegyűlési végzés folytán u. ezen évben teljesített végzés a h.h. templomépítési ügyben Iszkaszentgyörgyön. – Közli Pap Sándor az egyházközség levéltárából, teljes szövegében. PEIL. 1872:947. sk.

Ittebe (Temes m.)

Nazarénusok Ittebén. [Átvéve a békésbánati egyházmegye 1864. novemberi közgyűlésének nyomtatott jegyzőkönyvéből.] Hajnal Ábel esperesi látogatásának leírása. SpF. 1865:264–267.

Iványi

lásd Beregrákos alatt!

Jánd (Bereg m.)

Horváth Zoltán: Kiadatlan adatok az egyház történetéhez kéziratban. (1933-ból?)

Jánosi (Gömör m.)

Ruszkay Gyula: Elmefuttatás Jánosi község és a jánosi-i ref. egyház múltjából. Bp. 1926.

Nyári Pál: Jánosi község és földesurai. Bp. 1939.

Jászberény

Barkassy Ádám [1783-tól jászberényi lelkész, összegyűjtötte az egyház múltjára vonatkozó adatokat. Hol vannak ma?] – Gulyás MIÉM. II. köt. 451–452. szerint.

Kálmán Zoltán: A jászberényi ref. egyház rövid ismertetése. Jászberény, 1878.

Jóka (Komárom m.)

Lásd Nagy- és Kisjóka alatt!

Kaba (Hajdú-Bihar m.)

Bonyhai József: Kaba hajdan és most. Debreceni Közlöny, 1860. 19. sz.

Kajár (Győr m.) (Nem tévesztendő össze a Veszprém megyei Balatonfőkajárral!)

Balogh Gy.: Kajár község története. Győr, 1889.

Kajászószentpéter (Fejér m.)

Biczó Pál: A kajászószentpéteri ref. egyház története. Székesfehérvár, 1896.

Kákis (Baranya m.)

Kiss Géza: Talpas szentegyházak – Kőtemplomok. Kákics temploma százados ünnepén 1937. Bp. 1937. (Kálvin-Könyvtár 17. sz.)

Kálnok (Szepsi m.)

Adatközlés EPL. 1899.

Kamocsa (Komárom m.)

Boross Kálmán: Emlékfüzet. A kamocsai református egyház régi és új harangjai. Pápa, 1914.

Kánya (Tolna m.)

[ref. egyházközségnek elpusztulásáról:] Földváry László: Adatok a tolnamegyei reformátusok történetéhez. [Okmányközléssel, kommentárral.] PEIL. 1896:540–541.

Karánsebes

Nemes Sándor: A karánsebesi református egyház története. Karánsebes, 1911.

Karcag

(Szentesi) Tóth Kálmán: Történeti emlékek a Jászkunság és Karcag múltjából. Karcag, 1940.

Kassa

Alvinczi, Petrus: Dedicatio regii sacelli Cassoviensis... azaz: Kassán az királyi házban való kápolnának az abususokból isteni tiszteletre szenteltetésekor tett prédikáció... Kassa, 1625.

A kassai nagytemplom történetéhez. 1649-i okmányközlés: tanúkihallgatás, magyar szövege teljesen, kezdő és záró része latin eredetiből kivonatos magyar fordításban. Szilágyi Sándor közlése (honnan?) MPEIF. 1882:545. sk.

A templomfoglalás egy okmányának közlése: Szuhay István püspök levele Migazzi Miklós püspökhöz, Pozsony, 1603. dec. 22. Közli Kanya Pál. PEIL. 1847:647. sk.

A kassai egyház kérelme Lórántfi Zsuzsannához 1652. – II. Rákóczi György levele [a kassai ref. templom építése tárgyában] 1652. – Lorántfi Zsuzsanna intézkedései a kassai egyházat illetően 1653, 1656. – Eredeti magyarok. Koncz József közlései a kassai egyház levéltárából. MPEIF. 1883:550–552.

Paikoss Endre: A kassai helv. hitv. egyház megalakulásának története. Sp. 1889. – E könyvből részletet közöl SpL. 1886. (V.) és 1889. (VIII.)

Kemény Lajos: Ki hirdette először Kálvin tanait Kassán? – Kassai Szemle, 1889. 94. sz.

- Kemény Lajos [közli]: A kassai egyház történetéhez. TT. 1890:388.
- Kemény Lajos: A reformáció Kassán. [Vázlatok.] Kassa, 1890.
- Kemény Lajos: A reformáció Kassán. [Oklevéltárral.] Kassa, 1891.
- Szilágyi Sándor [közlése]: Henckel János levelezéséből. (A kassai levéltárból.) TT. 1882:769–772.
- A kassai egyház folyamodása segélyért, Apafi Mihályhoz 1666. [Mellékelve hozzá korábbi adománylevelek másolatai.] – Eredeti magyar. – Szabó Károly közlése az EM. kéziratárból. EPK. 1879. (IX.) 343. sk.
- Révész Kálmán: Százéves küzdelem a kassai református egyház megalakulásáért. 1550–1650. Bp. 1894.
- Révész Kálmán [szerk. és legnagyobb részben írta]: A kassai református egyház által fennállása 250. évfordulóján 1894. márc. 25. tartott örömnepély emlékkönyve. Kassa, 1894.
- Révész Kálmán [közlése]: A kassai református egyház gondnoki számadásai 1682–1688. Az egyházközség levéltárából. TT. 1894.
- Ráth György: Két kassai plébános a XVI. században. Sz. 1895.
- Révész Kálmán: A kassai ref. egyház emlékkönyve hazánk fennállásának ünnepi ezredik évéről. Kassa, 1896.
- Révész Kálmán [közlése]: A kassai református egyház és iskola javai és alapítványai 1683, 1694. Az egyházközség levéltárából. TT. 1896.
- Révész Kálmán: A kassai református templom története. PSz. 1897.
- Révész Kálmán [közlése]: Abaújvármegye rendei id. Gyarmati Jánost felmentik a kassai református templom építéséről vezetett számadás terhe alól. 1656. – Az egyházközség levéltárából. TT. 1898:383–384.
- Révész Kálmán [közlése]: Kassai református egyházi számadások 1650–1655. – Abaúj-Torna vm. levéltárából. TT. 1899.
- Révész Kálmán: Emlékkönyv az első püspöki egyházlátogatás évszázados fordulóján a kassai református egyházban tartott ünnepélyről. Kassa, 1899.
- Tanúhallgatás [!] a kassai ref. templom ügyében 1721. Közli Révész Kálmán MPEA. 1902.
- Révész Kálmán: Két napló a XVII. századból. [Váradi Mihálynak a kassai vallásüldözéseket is említő családi följegyzései. 1667–1690.] TT. 1904.

Révész Kálmán: A kassai református templom száz éves jubileuma. SpRL. 1911. (VII.)

Révész Kálmán: Regeszták a kassai ev. ref. egyház levéltárából. (1639–1749.) MPEA. 1906. Kny. Bp. 1906.

Révész Kálmán: A régi jó időkből. PEIL. 1907. 809–810.
[Kassai ref.-luth. viszályok a XVII. században.]

Kovács Zsigmond (Hanvai): Kassai írók a mohácsi vésztől máig. Kassa, 1907.

Lencz Géza: A kassai templomfoglalás hatása Bocskay felkelésére. PSz. 1917.

Paulinyi Oszkár: [bevezetésével] Iratok Kassa sz. kir. város 1603–04-ben megkísérelt rekatholizálásának történetéhez. MPEA. 1930.

Tóth László: A kassai székesegyház rekatholizálása 1604-ben. Sz. 1932. 487. sk.

Wick Béla: Kassa története és műemlékei. Kassa, 1941.
[Róm. kat. papi szerző műve, de a kassai protestantizmus történetére és irodalmára is figyelemmel.]

Harčar, Anton: Historicky význam proti-reformácie v Kosiciach z.r. 1604. Bp. 1942.

Szimonidesz Lajos: Kassa és környéke vallásos helyzete az 1550-es években. Egyháztörténet, 1943. 161. sk.

Szabó Lajos: Kassai kálvinista krónika 1644–1944. Kassa, 1944.

Mohr Gedeon: A nagy törés. (Az 1647. évi 18–19. t.-c.-k. 300-ados évfordulójának emlékére. Evangélikus Theologia, 1947.
[A kassai ref. egyház megalakulásának lutheránus szempontú beállítása.]

Kecskemét

Hornyik János: Kecskemét város története, oklevél-tárral I–IV. kötet. Kecskemét, 1860–1866.

Veresmarti Lázi Péter: Lásd alább Szilágyi Sándor közlésében. SPF. 1857/58:652. sk.

Kecskeméti Selymes János: lásd alább Szilágyi Sándor közlésében. SpF. 1858. (II.)

Polgár Mihály: A kecskeméti ref. eklézsia rövid históriája... Kecskeméti Protestáns Közlöny, 1858.

Czelder Márton: A kecskeméti helv. hitv. reform. egyház vázlatos története. MPEIF. 1887.

Marton Sándor: A kecskeméti református egyház megalapítása. Kecskeméti Nagy Képes Naptár, 1915.

Szappanos K.: A kecskeméti református egyház és iskola története 1564–1931. – (Hol?) 1931.

Tóth Lajos: A felekezeti jóbékesség példája. Kecskemét múltjából és jelenéből. (Okmányközlés kommentárral.) PEIL. 1906:745. sk.

[Közli az 1564-i egyességet r. kath. és prot. hívek között „az öreg kőtemplom felől”, melyről azt állítja, hogy az akkor – 1906. – még eredeti példányában megvan a ref. egyház levéltárában. De már Kovács Andor: „Vázlatok a kecskeméti jogakadémia történetéhez” c. 1932-ban megjelent műve szerint az az eredeti példány elveszett, vagy lappang.] – Tollas Béla cikke viszont megállapítja, hogy az egyességlevél megvan a Ráday-levéltár kecskeméti fiókjában. RE. 1956. IV. 15.

Szabadi Sándor: A reformáció kezdetei Kecskeméten. RE. 1956. (VIII.) február 1.

Tollas Béla: A kecskeméti református templom története. Kecskemét, 1958.

[Itt is határozottan azt mondja a szerző, hogy az oklevél eredeti példánya megvan a Ráday-levéltár kecskeméti fiókjában. E.I./1. jelzet alatt.]

Fördös Lajos: Rövid válasz nt. Török Pál úrnak. Kecskemét, 1858.

Fördös Lajos: A kecskeméti református egyháztanács felelete Török Pál korrajzaira. Kecskemét, 1859.

[Mindkét mű történeti érdekléssel bíró polémia Török Pál következő művével: Korrajzok a dunamelléki helv. hitv. egyházkerület életköréből. – – – fő tekintettel a kecskeméti és pesti főiskolák ügyére – – – Pest, 1858.]

Farkas Kálmán: A kecskeméti Protestáns Egyesület két évtizede. (1911–1931.) Kecskemét, 1932.

Fördös Lajos: A kecskeméti reform. egyház levéltára. Egyes levelek és egyéb iratok szövegközlése. PEIL. 1862:990. sk. Folytatva 1863:359. sk.

Fördös Lajos: (?) Kecskeméti toronytető építése és egy kis antik. PEIL. 1862:1266–1268.

Fördös Lajos: A kecskeméti reform. egyház jegyzőkönyvéből. [Különbéle tárgyú iratközlések az 1668, 1714, 1755, 1768–1773, 1777, 1783, 1810. évekből.] MPEIF. 1880, 1881, 1883.

A kecskeméti egyházközség lelkészeinek és kurátorának levele 1749-ből gróf Iktári Bethlen Sámuelné gróf Keresztes Borbálához (mezőkengyelre) [köszönetet mondanak az általa ajándékozott úrasztali terítőért]. – Eredeti magyar. – Koncz József közlése a Teleki levéltárból. MPEIF. 1885:433.

Szilágyi Sándor [közlése:] Kecskeméti ref. anyakönyvi följegyzések. SpF. 1857–58. (I.) 652. sk. 1858. (II.) 65. sk. (Kecskeméti Selymes János és Veresmarti Lázi Péter munkái.) Szinyei szerint VII:930. Lázi Péter címszava alatt, aki 1712–1731. kecskeméti l. és Selymes Kecskeméti János címszava alatt XII:893–894. a kiadás csak részleges, az egész kézirat a kecskeméti ref. egyház anyakönyvében van.

Kemse (Baranya m.)

Csányi [= Csikesz] Sándor: [Az 1913-ban lebontott kemsei „talpas templom”-ról (Baranyában az utolsóról) s általában a baranyai régi templomokról fényképfelvételekkel illusztrált cikk.] PEIL. 1913:359–361.

Elsüllyedt falu a dunántúlon. Kemse község élete. Bp. 1936. Tíz falukutató szerző műve, Kerényi György vezetésével.

Kenderes (Szolnok m.)

Győry Lajos: Szétszórva heverő kövek egyháztörténetünk mezején. Fogyatékos közlés, fogyatékos kommentárral. PEIL. 1893:394–395.

Szinyei IV:110 szerint azonban Győry L. Kenderes egész történetét kéziratban hagyta.

Kenese

lásd Balatonkenese alatt!

Kercza (Vas m.)

Rácz István: ??
Veszprém, 1897.

Kézdivásárhely

Bakk Endre (Szentkatolnai): Kézdivásárhely és az ottani Jancsó-család története. Kézdivásárhely, 1895.

Királydaróc (Szatmár m.)

Mándi Szabó Miklós: A királydaróczi református egyház története. Debrecen, 1917.

Veselényi István levele 1627. a királydaróci egyházközség és lelkész viszálya ügyében. – Eredeti magyar. – Közlő és forrás nincs jelezve. SpF. 1862:556.

Kisar (Szatmár m.)

Széles András feljegyzései a kisari egyház történetéről. Kiss Kálmán közlése a szatmári egyházmegye levéltárából. SpF. 1868:424. sk.

Királyhelmece (Zemplén m.)

A királyhelmecei egyház instantiája báji Patay József főgondnokhoz. Ujj György közlése a hejcei egyházközség levéltárából. 1788. SpRL. 1911. (VII.) 286–287.

Kisasszond (Somogy m.)

Sárközy Titus írta meg történetét a dunántúli egyházkerület 1875-i névtárában.
(Vö. PEIL. 1907: 193.)

Kisharsány (Baranya m.)

Nagy Gyula: ??
Siklós, 1931.

Kiskomárom (Zala m.)

A kiskomáromi várórség köszönetet nyilvánít Lórántfi Zsuzsanna jótéteményéért... 1650. – Eredeti magyar. – A kamarai levéltárból közli Szilágyi Sándor. MPEIF. 1876:459–460. – Ugyanez, ugyancsak Sz. S. által még egyszer (!) közölve. MPEIF. 1886:421–422.

Csire István: Kis-komárom. DunPL. 1890:320. sk.
Az ottani református egyház és belsősomogyi egyházmegye történetére vonatkozó adatokkal.

Révész Kálmán: Kiskomárom történetéhez. DunPL. 1890:399. sk. 839. sk.
Közli az eredeti magyar szövegben és kommentálja – a TT. (1889.) átvéve Nagy Máraczi Balázs kiskomáromi lelkésznek a presbitériumról 1650. szept. 28. Lorántfi Zsuzsannához írt tájékoztató levelét.

Kiskunfélegyháza

Az egyesült protestáns leányegyház megalapításához és későbbi életéhez adatok: Czelder Mártontól PEIL. 1885:28–29., Felméri Alberttől PEIL. 1885:52–53. – „Segélykérő Szózat” PEIL. 1896:378.

Kiskunhalas

lásd Halas alatt!

Kismarja (Bihar m.)

Könyves János: Emlékirat a kismarjai ref. egyháznak a városi pénztárból... javadalmaztatásáról. Debrecen, 1876. Kny. (?) a MPEIF. 1876:393. sk. lapjairól.

Kispereg (Arad m.)

lásd Egyek alatt is!

Szondy Géza: Az Egyekből lett Kispereg község és református egyház története. Arad, 1887.

Szondy Géza: A kisperegi ref. egyház és a Szondy-család története. 1904. Arad.

Szondy Géza: ??
Arad, 1912.

Szondy Géza: Peregeul Mic (Kispereg) és református egyház története 1655–1936. Második kiadás melyik előző műé? Oradea, 1936.

Csiky Lajos: A kis-peregi ev. ref. egyházközség fennállásának százados jubileuma. DebrPL. 1887:386–387.

Ugyanó összeállítása: Emlékkönyvek a kisperegi ev. ref. egyházközség 1887-ik év október hó 23-án tartott örömnepéhez. (Hol?) 1887.

Kispest

Bertalan Béla: ??

Kisújszállás

Keszi Hajdú Lajos: A kisújszállási reformált egyház és iskola múlt és jelene (!) történelmi rövid rajza. MPEIF. 1870.

Nagy István: A kisújszállási református egyház története. Kisújszállás, 1925.

Keszi Hajdú Lajos: A kisújszállási ref. egyház áldozatkészsége. MPEIF. 1879.

Nagy István: A kisújszállási ref. emberbaráti szövetség ismertetése. Kisújszállás, 1912.

Keszi Hajdú Lajos: Templomünnepély Kisújszálláson. A templom 100 éves fennállásának emlékére. DebrPL. 1888:304–305.

Ugyanó: Egyháztörténeti adatok a kisújszállási ev. ref. egyházzól és lelkészeiről. MPEIF. 1887:516–519.

Török Imre által közölt, történetileg használható feljegyzések a „Kisújszállási Nagykunmagyarok Kalendárium” 1905. évi (I.) folyamában.

Kisvarsány (Szabolcs m.)

Nagymáté Ferenc: A kisvarsányi reformált egyház múlt és jelen állása. PEIL. 1861:523. sk.

Kocs (Komárom m.)

Thót (!) Ferenc (ifj.): A koci ev. ref. egyház a XVII. században. PEIL. 1893:458. sk. Kútfőközlés némi kommentárral. Komáromi Pálnak a M. Nemzeti Múzeum kéziratárában lévő művéből: „Succincta de scriptis rerum ecclesiasticarum in ecclesia reformata Kocsiensi factarum...” – Szövege magyar.

[OSZK. A Tóth Ferenc-féle „analecta” közt. Vö. Szinnyei VI:829.]

Fél Edit: Kocs 1936-ban. Néprajzi monográfia. A budapesti tud. egyetemi magyarságtudományi intézet kiadása. Bp. 1941.

Kolozsnagyida (Kolozs m.)

Adatközlés. PK. 1888.

Kolozsnéma (Komárom m.)

Kur Géza: Küzdelmeink. Három ref. egyház története. Komárom, 1932.

Kolozsvár és Kolozsmonostor

Jakab Elek: Kolozsvár története, I–III. kötet. Bp. 1888.

Szilágyi Ferenc [„kiadta”]: A kolozsvári evangélikus-reformata Eklezsia Története. Kolozsvár, 1829.

Szász Gerő: A kolozsvári ev. ref. egyház tört. fejlődése. Erdélyi Ref. Egyház Névkönyve, 1869–1870.

Kolozsvári Sándor: A kolozsvári református egyház egy évi élete. Kolozsvár, 1892.

László Dezső: A kolozsvári református gyülekezet története. Református Világszemle, 1933. Kny. is. (Hol?)

Kádár Géza: A kolozsvári református egyház ismertetése. Kolozsvár, 1940.

Török István: A kolozsvári ev. ref. egyházzól. PSz. 1905.

A kolozsvári ev. református ekklesia külső városi templomának fundamentumköve letétele alkalmatosságával október 3-dikán 1829 tartott ünnepe. Kolozsvár, 1829.

Aracs István: A kolozsvári-monostori református templom története. Kolozsvár, 1914.

Kolozsvári Sándor [közlése]: Vizsgálat 1683. dec. 5–6. a kolozsvári egyház és iskola igazgatásról, jövedelmeiről és fogyatkozásairól. – Eredeti magyar, ref. igazgatótanács (= egyházkerület) levéltárából.

Török István [közlése]: Jelentés a... kolozsvári egyház javainak megvizsgálásáról 1679. A kolozsvári kollégium levéltárából. TT. 1899:137. sk.

Herepey Gergely [közlése]: Adalékok a kolozsvári egyház történetéhez. Porcsalmi András kolozsvári l. levele özv. Gilányi Gergelyné Apafi Annához 1679. – Utóbbinak 3 levele Szathmárnémeti Mihály kolozsvári l.-hez. 1682, 1683. – [Mindegyik a kolozsmonostori kis templom újjáépítése körül forog. – Ezek magyarok a kolozsvári egyház levéltárából.]

Török István: Adatok a kolozsvári ev. ref. egyházközség történetéhez. PK. 1895.

Ugyanő: Adatok a kolozsvári ev. ref. egyházközség 17. századi történetéhez. Az egyházközség jegyzőkönyvéből, a püspöki levéltárból. TT. 1896.

Kolozsvári templomvitákról és más egyházi ügyekről 1693-tól adatok. Lásd e közleményben: „Adatok az erdélyi rekatholizáció történetéhez”. MPEA. 1910. 119. sk.

Nagy Géza: Adatok a kolozsmonostori egyház régi történetéhez. Az Út (Kolozsvár), 1940.

Nagy Géza: Belmissziói munka Kolozsvárott a nemzeti ébredés korában. PSz. 1943.

Nagy Géza: A Herepeiiek belmissziós törekvései. PSz. 1942.
[Kolozsvár egyháztörténetével kapcsolatos.]

Herepei János: A kolozsvári református egyházközség címere. PSz. 1938.

Komárom (= Révkomárom)

Thury Etele: A révkomáromi ev. ref. egyház múltja Ónody Zsigmond lelkész úr adatainak feldolgozásával. PEIL. 1889:1238. sk.

Thury Etele: A révkomáromi ev. ref. egyház története a 16. és 17. században. Bp. 1889.

Sz. M. (= Szekeres Mihály?): Töredékek a r. komáromi helvét hitvallású egyház életéből. PEIL. 1863:685. sk.

Szekeres Mihály: Jelentés a komáromi református egyház könyvtáráról. SpF. 1865:464–467.

Fülöp Zsigmond: A komáromi református templom történetéből. Komárom, 1931.

Szigeti György akademizáns tudósítása az 1763-dik évi komáromi földrengésről. [Közlő és forrás jelöletlen.] MPEIF. 1872:46–47.
[Adatokkal a reformátusok viselkedéséről a katasztrófa alatt.]

Species facti a rév-komáromi helvetica Confession levők exercitiumok viszontagságainak. Földváry László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából [nyilván XVIII. századi magyar szövegben]. DunPL. 1895:635. sk.

Vágmelléki: Komáromi város történetéből. Vallási villongás. [Nyers félfeldolgozás.] A városi levéltárban lévő kézirat után, Thury Etele jegyzeteivel. DunPL. 1902.

Jókai Mór: „A szatyor. (Életkép a múlt időkből)” c. rajza (Összes művei, Nemzeti Kiadás XCII. kötet „Őszi fény” címen, Bp. 1907. 63. sk.) Kedves és egészben véve hihető intimitásokat tartalmaz a komáromi egyház és iskola múlt-század-középi életéből.

Komlós

lásd Bilke alatt!

Kosd (Kósd) (Pest m.)

Biczó Pál és Molnár Lajos: A kosdi ref. egyház története. Kosd–Budapest, 1929.

Körösnagyharsány (Békés m.)

Dávid Gyula: A nagyharsányi ev. ref. egyházközség története. Nagyvárad, 1902.

Körös-Nagyrév

lásd Rév alatt!

Körösvölgyi egyházak (Biharban)

lásd Mezőtelegd alatt!

Köveskál (Veszprém m.)

Böszörményi József [1808]: A köveskáli reformata szent ekklesiáról való jegyzések. Közli Thury Etele: Adatok a veszprémi ev. reform. egyházmegye történetéhez. PSz. 1889:119. sk.

Kraszna (Szilágy m.)

Kádár Imre: A kraszna ref. egyház története. Zilah, 1910.

Kudu

lásd Várkudu alatt!

Kunágota

Az egyházközség megalakulása 1872. június 23. [68 róm. kat. család reformátussá áttérése folytán, ami plébánosuk elmozdítása miatt történt.] PEIL. 1872:857–858., Vö. PEIL. 1910:733. (Mindkettő a „Hírek” között!) Erről a nevezetes „Bandi” papról, aki miatt kettészakadás történt, l. Móra Ferenc: Hol termett az istenáldotta bíró” c. tárcáját. Összegyűjtött művei Bp. 1958: Véreim, parasztjaim c. kötet. 153–154. l.

Kunhegyes (Szolnok m.)

Kulifay Zsigmond: Statisztikai adatok egyes egyházak anyagi állásáról. PEIL. 1858:1191. sk.

[E cím alatt a szerző ottani lelkész, részletes helyzetrajzot ad a kunhegyesi egyházközségről, társadalom-gazdaságtörténeti háttérrel.]

Kolosa Lajos: Kunhegyes története. Kunhegyes, 1926.

Kunszentmiklós

Fördös Lajos (Szenczi): A kunszentmiklósi reform. egyház eredete s személynéze. PEIL. 1847:1350–52.

[Rövid közlemény az egyház jegyzőkönyveiből.]

Bors Károly: Kunszentmiklós történeti adatai. Kunszentmiklós, 1892.

Kup (Kop?) (Veszprém m.)

Szekeres Mihály: Egy főúr kegyelmes levele 1749-ből. [Okmányközlés kommentárral.] PEIL. 1896:715–717.

Kutas (Somogy m.)

Kutas mezőváros ... régiségi szempontból. [Rövid történeti jegyzet névtelentől.] PEIL. 1860:686. sk.

Láca (Zemplén m.)

Miskolczi Csulyak István esperesi pátense. [A romos templom kijavítására való adománygyűjtésről.] 1633. – MPEA. 1927:181–182.

Lakszakállas (= Thury-Szakállas, Komárom m.)

Wámossy István: A thury-szakállasi ref. egyház múltjának rövid ismertetése. PEIL. 1879:445. sk.

Samarjai János: superintendens levele [arról, hogy az egyházközség hány papot tartson]. 1625. MPEA. 1910. 81–82.

Laskó (Baranya m.)

Lukácsy Imre: A laskói ref. egyház története. Dárda, 1913.

Lázári (Szatmár m.)

Szikszay János: A lázári-i ev. ref. egyház múltjai és jelene [1764-től]. DebrPL. 1889 [v. 1898?]: 440–441.

Lepsény (Fejér m.)

Kocsi Csergő Bálint följegyzései [a helység szenvedéseiről 1688–93 közt]. ITK. 1892.

Léva

Földváry László: A lévai üldözött reformátusok és a dunamelléki egyházkerület. PEIL. 1891:883–884.

A lévai executio [1740]. – Földváry László okmányközlése MPEA. 1903.

Haiczl Kálmán: Léva története a XVI. század végéig. Léva, 1932.

Haiczl Kálmán: Léva története a XVII. században. Léva, 1933. Kny. a „Bars” c. újságból.

Losonc

Tóth Mihály: A losonci ref. új templom rövid története. Losonci Naptár, 1857. évf.

Tóth Mihály: Losonc 1849-előtti története. Losonci Phoenix I. 1851.

Tóth Mihály: Losonc az 1849-i hadjáratban történt feldulatása után. Losonci Phoenix II. 1852.

Margócsy József: Emlékbeszéd, melyet Losoncnak, 1849-ben az oroszok által lett elhamvasztása ötvenedik évfordulóján tartott 1899. aug. 8-án. Losonc, 1899.

Scherer Lajos: ??

Losonc, 1942.

Lovas (Veszprém m.)

Földvály László [nem szó szerinti] közlése a dunamelléki egyházkerület régi jegyzőkönyvéből.

[Ellenreformációs meghiúsult kísérlet közelebbi dátum nélkül, de nyilván a XVIII. századból.] – DunPL. 1894:332.

Lovasberény (Fejér m.)

Biczó Pál: A lovasberényi református egyház története. Nagykőrös, 1896.

Lőgér-patony (Pozsony m.)

A lőgér-patonyi helv. vallásúak ügyében 1721-ki április 16-kán tett vizsgálat. – Garády (= Fabó András) eredeti (latin–magyar vegyes) szövegű okmányközlése a pozsonyi ev. lyceum könyvtárából. MPEIF. 1873:177. sk.

Madocsa (Tolna m.)

Hőke Lajos közlése Turgonyi Gergely, 1750–83. közt madocsai lelkész, tolnai esperes kéziratából: Kivonatok a madocsai ref. ekklezsia krónikájából. PEIL. 1869:496. sk.

Magyarigen (Alsó-fehér m.)

Pelsőczy János és Bod Péter írta „Ref. eklesia Diariuma” a kolozsvári ref. teol. fakultás levéltárában.

Magyarós

lásd Berekeresztúr alatt!

Magyarrégen (Maros-Torda m.)

Kosztai István: Magyarrégen eredete és magyarrégeni református egyházközség áttekintő története. Marosvásárhely, 1941.

Koncz József [közlése]: A magyarrégeni reformátusok kérvénye Teleki Mihályhoz. – PK. 1892.

Majosháza (Pest m.)

Balázs László: Adatok Áporka és Majosháza település- és egyháztörténetéhez. RE. 1956. szept. 1.

Majtény (Szatmár m.)

Lorántfi Zsuzsánna válasza a majtényi prédikátor kérésére 1651. – Eredeti magyar. – SpF. 1862:546. [Közlő? Forrás?]

Magyarrétfalu (= Retfala Madjarska)

lásd Rétfalu alatt!

Magyarszentkirály (Veszprém m.)

Szabó Sándor kéziratosa történelmi följegyzései a pápai egyházmegye levéltárában. [Mikoriak?]

Makád (Pest m.)

[Az egyházközség történetére vonatkozó kútfőközlések kommentárral a következő hosszabb közleményben]: Pataky Dezső: Régi históriák a csepelszigeti egyházak életéből. PEIL. 1909. és 1910.

Makó

Szirbik Miklós: Makó Városának Közönséges És Az Abban Levő Reformata Ekklesiának Különös Leírása 1835–1836. – Sajtó alá rendezte Eperjessy Kálmán. Makó, 1926.

Eperjessy Kálmán: Írások a régi Makóról. Makó, é. n.

Reizner János: Makó város története. Szeged, 1892. [Okmánytárral.]

Borovszky Samu: Csanád vármegye története 1715-ig. I. kötet: A vármegye általános története. Bp. 1896. II. A vármegye részletes története. Bp. 1897. [Makó egyháztörténete külön fejezettel.]

[A gyülekezet hazajövén a bujdosásból 1701., segélyért Nagykőröshöz folyamodik.] – Eredeti magyar. – A nagykőrösi városi levéltárból közli Szilágyi Sándor. SpF. 1864:820–821.

Makovica (Sáros m.)

lásd Zboró alatt!

Málca (Zemplén m.)

Liszakay Sámuel (1762–1831.) és id. Király Péter 1934. ottani lelkészek kéziratos művei az egyházközség történetéről – annak levéltárában. – UMA és ifj. Király Péter (A keletiszlovák nyelvjárás nyomtatott emlékei. Bp. 1953.) adatai szerint.

Mánd (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A mándi ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

Mány (Fejér m.)

Biczó Pál: a mányi református egyház története. Székesfehérvár, 1896.

Maradék (= Maradik, Szerém m., ma Jugoszlávia)

Molnár Hugó: Az új reformátusok. PEIL. 1898:569.

[97 magyar róm. kat. család – 385 lélek – reformátussá lesz.]

A fenti áttérésre vonatkozó, hitelesnek látszó visszaemlékezést tartalmaz Csűrös István: „Emlékezés Szász Károly püspökről” c. cikke. PSz. 1929:387–399.

Máramarossziget

Lugossy József: Máramarosi egyházmegye a XVII.-dik században. PEIL. 1847:1418.

[A máramarosszigeti lelkészek és tanítók névsorát nemcsak ezen, hanem a XVI. és XVIII. századtól is közli, hivatkozva Bereznai Pál korábbi hiányos összeállítására, egy ily című kiadványban: „Beszéddek, melyek a szigeti ref.

Lyceumban a magyar törvény-tanítói szék felállíttatása ... alkalmára készültek.” Debrecen, 1837.]

Szilágyi István: A szigeti ó templom és egyház története. Máramarossziget, 1880. [vagy 1862?]

Gonda László: Egyházi beszéd Máramarossziget reformálásának háromszázéves ünnepén 1856. Máramarossziget, 1858.

Szikszay Zoltán: Emlékkönyv a máramarosszigeti ev. ref. egyház 1892. szept. 11-én tartott templomfelavatási ünnepélyéről. Máramarossziget, 1892.

Margita (Margitta, Szentmargita – Bihar m.)

Kovács Gábor: A szentmargitai ref. egyházközség története 1680–1940. Kolozsvár, 1940.

Márkod

lásd Berekeresztúr alatt!

Marossolymos (Hunyad m.)

Baló Benjámín [közlése]: Egy református esperes a múlt századból. Lisznyói Ince Ferenc hunyadi esperes vizitációja Maros-solymoson 1771. – Eredeti magyar jegyzőkönyv. – A hunyadi egyházmegye levéltárából. – SpF. 1863:58. sk.

Marosszentimre (Alsófehér m.)

Wincze Géza [volt marosszentimrei lelkész, jelenleg budapesti ny. lelkész a marosszentimrei magyar település- és egyháztörténetet kéziratban nagyjából feldolgozta és őrzi].

Marosújvár

Jancsó Lajos: A marosújvári ref. egyház rövid története. Torda, 1912.

Marosvásárhely

lásd Z T L, és Koncz József marosvásárhelyi kollégiumtörténetében.

A marosvásárhelyi ekkleziának papjai. Koncz József közlése. PK. 1894.

Kiss P.: Marosvásárhely története. Marosvásárhely, 1942.

Imreh Sándor: Mit tettek régi hitfeleink a marosvásárhelyi várbeli ref. templom toronygombjába a XVII. században? Marosvásárhely, 1885.

Martos (Komárom m.)

Vágmelléki: „Templomavatás Martoson” c. cikkében néhány történeti adalék. PEIL. 1899:104–105.

Halász Móric: A martosi templomszentelés. [Történeti visszapillantással.] DunPL. 1899:102. sk.

Martyánc (Vas m.)

Thury Etele: A protestánsok együttes tanácskozásának első nyomai.
[Martyánci templomper a XVII. században ref. és luth. hívek között.] PSz.
1904.

Mátészalka

Papp Artúr: A mátészalkai ev. ref. egyház története. Szatmár, 1883.

Mecske (Baranya m.)

[Az innen elüldözött Békési István prédikátor segítséget kér a nagykőrösi tanácstól.] Kelet nélküli, rongált. – Eredeti magyar. – Szilágyi Sándor közlése a nagykőrösi városi levéltárból. SpF. 1864:819–820.

Medgyes (Mediasch)

Péchy Árpád: A medgyesi református egyház története. EPK. 1891–92.

Megyaszó (Zemplén m.)

Zombory Gedő: A megyaszó ev. ref. egyház története. – Adalékok Zemplén vármegye történetéhez. 1901. évf.

Ménogyorok (Arad m.)

Rácz Károly: Értesítvény a reformátusok ménogyoroki gyülekezetéről az 1874/85 évre. I. évf. Sp. 1875. [Több, úgy látszik, nem jelent meg. – Az egyház történetére vonatkozó közleményekkel.]
[Rácz Károly?]: A ménogyoroki egyház. DebrPL. 1882. 310–311. [Történeti adatokkal.]

Merenye (Baranya m.)

Barla Szabó Dániel: A merenyei ekklezsia története 1792. – Kézirat az egyházközség levéltárában.

Mezőberény (Békés m.)

Eiler Mihály: Mezőberény monográfiája 1848-ig. Magyar Gazdák Szemléje, 1927.

Bonyhai Mihály: Mezőberény monográfiája. Mezőberény, 1933–1934.

Mezőcsát (Borsod m.)

Petneházi Gergely: A mezőcsáti reform. egyház történeti vázlata. PEIL. 1847:679–680.

Navora K.: Mezőcsát nagyközség története. Mezőcsát, 1931.

Mezőcsávás (Maros-Torda m.)

Kispál Mihály: A mezőcsávási ref. egyház története. – Erdélyi ref. egyházkerületi névkönyv 1896.

Mezőkeresztes (Borsod m.)

Kovács J.: Mezőkeresztes monográfiája. Bp. 1912.

Tóth Kálmán: Mezőkeresztes története. Miskolc, 1928.

Mezőörs (Mezőeörs, Győr-Sopron m.)

Zsoldos Sándor: A mezőörsi ev. ref. egyház története. DunPL. 1895. és Kny. Pápa, 1895.

Zsoldos Sándor [közlése]: Adat a mezőörsi ev. ref. egyház történetéhez (1703). – Eredeti magyar szöveg, a forrás megjelölése nélkül. – DunPL. 1894.

Mezőtelegd (Bihar m.)

Sass Kálmán: Tileagd (Mezőtelegd) története, különös tekintettel egyházaira. Függetlenül: Adatok a kőrösvölgyi ref. egyházak történetére. Oradea, 1935.

Mezőtúr

Lévai Bálint mezőtúri l., a későbbi nagykunsági esperes levele Tóth Ferenchez 1807. ápr. 3. a mezőtúri egyház és iskola történetéről. A M. Nemzeti Múzeum kéziratárában. [A Tóth F.-féle „Analecta” között?]

Turgonyi Lajos: Történeti visszapillantás egyházunk és templomunk múltjára. [Hol?] 1896.

Faragó Bálint: A mezőtúri református egyház története 1530–1917-ig. Mezőtúr, 1927.

Faragó Bálint: A mezőtúri ref. egyház és iskolája. Mezőtúr, 1929.

Faragó Bálint [közlése és fordítása]: Egyháztörténelmi adatok a mezőtúri ev. ref. egyház XVIII. századbeli anyakönyvében. PEIL. 1901:492. sk.

Emlékkönyv a mezőtúri egyház újvárosi templomának 1896. szept. 20-án tartott felavatási ünnepélyéről. Szerk. Kecskeméthy László. Mezőtúr, 1896. [Történeti résszel is.]

Borovszky Samu: Egy múlt századi prédikáció. PSz. 1892.

[Polgári Mihály mezőtúri lelkészé, aki börtönbe jutott miatta és csak szökéssel menthette meg életét. Lásd az életrajzi címszót.]

Lencz Géza: A Törő-féle lázadás... DebrPL. 1909.

[Törő Pálnak Mezőtúron 1885-ben szobrot akartak emelni. PEIL. 1885:542.]

Mikelaka (Mikelaka, Arad m.)

I. Apafi Mihály adománylevele a mikelakai ref. egyház részére 1678. – Eredeti latin és magyar. – A gyulafehérvári káptalani levéltárban vett másolatról közli Rácz Károly. MPEIF. 1877:92–93.

Mikepércs (Hajdú-Bihar m.)

Giday Kálmán: Adatok Mikepércs község életéhez. Debreceni Szemle, 1942.

Miriszló (Alsófehér m.)

„a+b” [jegyző szerző]: „Emléklapok” c. rövid cikke Bányai László (50 éven át miriszlói lelkész) működéséről. PEIL. 1858:268–296.

Miskolc

Szendrei János: Miskolc város története. I–V. kötet. Bp. 1886–1911.

Soltész Nagy János: Adatok a miskolci ref. egyház történetéhez. – A város és az egyház jegyzőkönyveiből. – SpF. 1858. (II.)

Arday Pál: Miskolc reformációja. PSz. 1913.

Marjalaki Kiss Lajos: Miskolci egyháztörténelmi adatok a XVI. századból. – Történeti és Régészeti Közlemények Miskolc és Borsod vármegye múltjából. 1927:99. sk.

Marjalaki Kiss Lajos: Gergely presbiter, az első miskolci protestáns pap. Ref. Egyházi Értesítő, Miskolc, 1932.

Révész Kálmán: Az avasi templom történetéhez. SpRL. 1926. (XXI.) 33–34.

Marjalaki Kiss Lajos: Az avasi templom és torony építése. Miskolc, 1927.

Marjalaki Kiss Lajos: Mikor épült az avasi templom? Miskolc, 1929.

[Miskolci Egyházi jövedelmek 1613.]: Miskolci Csulyak István följegyzése Diariumában. – MPEA. 1927:159–161.

Tüdős István: Tilalom-tiltakozás 1731-ből. [A miskolci ellenreformáció történetéből.] PSz. 1904.

Marjalaki Kiss Lajos: A miskolci református egyház a statisztika tükrében. Miskolc, 1931.

Kóris Lajos: Négyszázéves Miskolcon a református egyház. Az Út, 1954. 47. sz.

Misle (Alsó-, Felső-, Abaúj-Torna m.)

[Az idevaló reformátusok a balogd-iakkal együtt papot és iskolamestert kérnek Varsányi Dániel tokaji l., abaúji esperestől (1638–1644. közt).] – Eredeti magyar szöveg. – Paikoss Endre közlése az abaúji-tornavármegyei levéltárból. MPEIF. 1886:47–48.

Misztótfalu (Szatmár m.)

Papolczy Zoltán [összeállítása]: Emléklapok a misztótfalusi református egyház új tornya felavatásának és háromszáz éves fennállásának örömnepén... tartott beszédekből. Nagybánya, 1894.

Mocsa (Komárom m.)

Somogyi István: Ötödszörre épült fel a mocsai templom. Az Út, 1953. április 19–25.

Mohács (Baranya m.)

Szenthe Pál [16 évig mohácsi lelkésznek (1805-ig szolgált ott) az UMA. 397. lapján olvasható Kálmán Farkastól eredő adat szerint ily című – állítólag kiadásra kész – kézírata maradt (hol?), utódja Boldizsár Imre kiegészítésével]: „A mohácsi reformata ekklesiának históriája vagy ezen sz. Ekklesia eredetének, az abban volt belső és külső előjárók állapotjának, az abban történt külön-külön viszontagságoknak, örvendetes keserves változásainak amennyire hiteles tanúknak vallástételek után lehetett, rövid de hiteles leírása.”

Mohi (Bars m.)

Molnár Sámuel: A mohi ref. egyház története. PEIL. 1877:55–57. (A „Régiségek” rovatban.)

Monok (Zemplén m.)

Hegyaljai Kiss Géza: Monok története. Sp. 1926.

Monor (Pest m.)

Fónyad Dezső: Emlékezzél meg az ősidőkről... A monori református keresztyén anyaszentegyház története. Bp. 1941.

Monoszló (Veszprém m.)

Szikszi József: A monoszlói református szent ekklesiának históriája (1808.).
Közli Thury Etele: Adatok a veszprémi ev. reformált egyházmegye történetéhez. PSz. 1889:123. sk.

Munkács

Balajthi József [a XIX. sz. elején ottani ref. lelkész]: Munkács. Azaz Munkács városának és várának topographiai, geographiai, historiai és statisztikai leírása. Debrecen, 1836.

Pap János (Jármi) [Nyilván azonos Jármi Pap Jánossal.] (1. az életrajzi címszót): A munkácsi reformata egyház történeteinek rövid vázlatja. 1848. 4. rétet 22 lap. Színyei vonatk. címszava szerint a M. N. Múzeum kéziratárában.

Pap J.: Munkácsi unio. PEIL. 1842:182–183.

[Beszámolás arról, hogy a ref. lelkész akkor már negyedszázadja tart istentiszteleteket a munkácsi és környékbeli német és szlovák evangélikusoknak is, a saját nyelvükön.]

[Báthori Zsófia rendelete Munkács erőszakos rekatholizálásáról.] – Eredeti magyar szöveg. – Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. MPEIF. 1886:567–568.

Nádudvar (Szabolcs, majd Hajdú m., most Hajdú-Bihar)

Baksay Dániel: Nádudvar (Zabolch vármegye) statisticája. Hetilap, 1846.
[A szerző akkor ottani ref. lelkész.]

Frank J.: Nádudvari krónikák. Kaba, 1931.

Nagyar (Szatmár m.)

Széles András feljegyzése a nagyari egyház történetéről. Kiss Kálmán közlése a szatmári egyházmegye levéltárából. SpF. 1868:418. sk.

Nagybajom

lásd Biharnagybajom és Somogynagybajom alatt!

Nagybánya

Soltész János: A nagybányai ref. egyház története és 1896. évi állapota. Nagybánya, 1902.

Soltész Elemér: Jelentés[ek] a nagybányai reformált egyház 1900–1922. évi állapotáról. Nagybánya 1903–1923. 21 darabban, 559 lap.

Adatok a nagybányai ref. templom elvételének történetéhez 1675–1676. – Eredeti latin és magyar szövegek. – Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból (másolatról). MPEIF. 1877:37–39.

Városi Tanácsosok választása előtt, a nagybányai választó polgárok által mondott imádság. Készítettett 1578-ban, újonnan leíratott 1699-ben. – Eredeti magyar szöveg. – Katona Lajos közlése a nagybányai városi levéltárból. MPEIF. 1879. 591–592.

Katona Lajos: A nagybányai ref. egyház szertartási ezüst edényei zálogban. MPEIF. 1880:161. sk.

Katona Lajos: A nagybányai reform. egyház papjai 1547-től 1700-ig. MPEIF. 1881:236. sk.

A nagybányai egyház kérése Teleki Sándorhoz 1726. – Eredeti magyar. – Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. MPEIF. 1886. 324–325.

Nagyborosnyó (Háromszék m.)

Benedek Áron: Nagy-Borosnyó reformált egyházunknak vázlatos története. EPK. 1871. (I.) 413. sk.

Nagycsepely (Somogy m.)

Nagycsepelyi ref. lakosok levele az Ágenshez 1751-ből templomuk lerontása ügyében. – Eredeti magyar szöveg. – [Hűnek látszó közlés] – de a közlő nincs megnevezve. – Az egyházközség levéltárából. PEIL. 1861:1579–1580.

Nagyecsed (Szatmár m.)

Berey József: Nagyecsed nagyközség, hajdan oppidum, a nagyecsed református egyház, az ecsedi vár és az ecsedi láp története 1930-ig. I. kötet Nagyecsed nagyközség története 1896-ig. Mátészalka, 1937. [Több nem jelent meg.]

Éble Gábor: Az ecsedi uradalom és Nyíregyháza. Bp. 1898.
[Gazdaságtörténeti tanulmány, de számos egyháztörténeti vonatkozással.]

Iktári Bethlen István intézkedése az ecsedi egyház cathedraticus censura felől 1633. – Eredeti magyar. – [Közlő? Forrás?] SpF. 1862:543.

Dengelegi István ecsedi prédikátor hagyatéki ügye 1633. – Eredeti magyar. – [Közlő? Forrás?] SpF. 1862:554–555.

II. Rákóczi György 1654. és 1658. az ecsedi egyház ügyében intézkedik. – Eredeti magyarok. – [Közlő? Forrás?] SpF. 1862:545–546.

Az ecsedi egyház ügyében intézkednek II. Rákóczi Ferenc vallásügyi biztosai 1706. – Eredeti magyar. [Közlő? Forrás?] SpF. 1862:555.

Nagy- és Kisdobsza (Baranya m.)

Barla Szabó István: Nagy- és kisdobsza egyesült reformált egyház rövid története (belső-somogyi egyházmegyében, Szigetvártól egy mérföldre). PEIL. 1860:339–341.

Nagy- és Kisjóka (Komárom m.)

[Az elfoglalt református templom ügyében vizsgálat 1721.] – Eredeti latin és magyar. – A pozsonyi ev. lyceumi könyvtárból közli Garády (= Fabó András). SpF. 1865:936–939.

Nagy- és Kiskövesd (Zemplén m.)

Végh János: Egy lap a nagy- és kiskövesdi református egyház történetéből. Adatközlések a XVII. századból, az egyház jegyzőkönyvéből. SpL. 1882. (I.) 148–150.

Nagyenyed

Musnai László: Aiud – Nagyenyed és református egyháza. Aiud – Nagyenyed, 1936.

Szilágyi Farkas: A nagyenyedi ref. templom története. – Közérdek. (Nagyenyed) 1887.

Szilágyi Farkas: Nagy-Enyed pusztulása 1849-ben. Nagyenyed, 1891.
A nagyenyedi ref. egyház emlékkönyve. Bp. 1927.

Hermányi Dienes József összeállításában a nagyenyedi papok névsora. Szabó Károly közlése az EM. kéziratárából. EPK. 1877.

Nagyhalász (Szabolcs m.)

Kiss Lajos: Nagyhalász. Ethnographia LXV. 3–4. (1954.) [Néprajzi tanulmány, mely az ottani református egyház történetére vonatkozó számos adatot tartalmaz.]

Nagyharsány

lásd Körösnagyharsány alatt!

Nagyernye (Maros-Torda m.)

Református – unitárius jogvita a templom és egyházjakok felett. Koncz József közlése. PK. 1887.

Nagyida

lásd Kolozsnagyida alatt!

Nagyigmánd (Komárom m.)

Szentkúti Kiss Károly: Töredékek Nagy-Igmánd és vidéke múltjából. Komárom, 1892.

[Nagyigmándra és környékének ref. egyházaira vonatkozó adatokkal. – Tudományos értékű erős bírálata Mokos Gyulától „A tatai egyházmegye esperesei” c. cikkében. PEIL. 1893. 313. sk. Sz. Kiss K. válasza u.o. 332–333.]

Szentkúti Kiss Károly: Egy lap a nagy-igmándi ref. egyház történetéből. [Az orgona létesítése.] – PEIL. 1894:201–202.

Szinnyei IV:850. és XIII:729. szerint a nagyigmándi ref. egyházi és polgári község történetére vonatkozó feljegyzések vannak az egyház jegyzőkönyvében Szentgyörgyi Jánostól és a két Hevessi Sámueltól, 1728-tól kezdve.

Nagykálló

Görömbei Péter (id.): A nagykállói ev. ref. egyház története. Sp. 1882.

Görömbei Péter (id.): Pro memoria. – Adatközlések a nagykállói egyház történetéből. SpL. 1882. (I.)

Emlékkönyv a nagykállói ev. reform. egyház 1892. évi november 6-án tartott hála- és örömnepélyéről. Összeállította Görömbei Péter lelkész. Nyíregyháza, 1893. [Ebben G. P. saját munkája: „Vázlatok a torony történetéből.”]

Nagykanizsa

Kádár Lajos: A nagykanizsai ref. egyház története. Nagykanizsa, 1931.

Nagykároly

Asztalos György: A nagykárolyi ref. egyház története. Mutatvány ily című munkából: A nagykárolyi egyházmegyében bekebelezett egyes egyházak múlt és jelen helyzete. Debrecen, 1864.

[A címben jelzett nagyobb mű sohasem jelent meg. Lásd a „Nagykárolyi egyházmegye” címszót is!]

Sárány István: A nagykárolyi templom. Bp. é. n. (Koszorúfüzetek 142. sz.) [Az 1688-i templomelvétele tárgyaló, kizárólag népszerűsítő feldolgozás.]

A nagykárolyi egyház történetére vonatkozó egyes adatok a Nagykárolyban megjelenő Órálló c. gyülekezeti lap 1946. július sk. számaiban.

Nagykikinda

Szalay József [tudósítása a fiókegyház megalakulásáról]: PEIL. 1886:820–821.

Fekete Gyula: A nagyikindai ev. ref. missziói egyház története. Nagyikinda, 1897.

Nagykőrös

Balla Gergely: Nagykőrösi krónika. – Jegyzetekkel és oklevél-tárral ellátva kiadták Szabó Károly és Szilágyi Sándor. [A „Történeti emlékek a magyar nép községi és magánéletéből” c. sorozatban. I. köt.] Kecskemét, 1856.

Okmánytár a hódoltság történetéhez. I. kötet Nagykőrös, Halas és Dömsöd. Szerk. Szilágyi Sándor és Szilády Áron. Pest, 1861.

Filó Lajos: A nagykőrösi református egyház története. [A Galgóczy Károly szerkesztette „Nagykőrös város monográfiája” c. műben], Bp. 1896. 204–321.

Horváth József: A nagykőrösi református egyház múltja és jelene. Nagykőrös, 1933.

„s. h. e.” – [jegyű szerző]: Vázlatok a nagykőrös ref. egyház és iskola múltjából. Protestáns Új Képes naptár, 1875. és 1876.

„Egy expresbyter”: A nagykőrösi egyháztanács történetéhez adatok. PEIL. 1860:1156. sk.

Hegymegi Kiss Kálmán: A nagykőrösi református temető. [Kny. 1900. ?] PEIL. 1889:1084. sk.

Majlát Jolán: Egy alföldi cívisváros kialakulása. Nagykőrös gazdaság- és társadalomtörténete a megletelepedéstől a XVIII. század elejéig. Bp. 1943. („Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez”, 15. sz.)

Majlát Jolán–Márkus István: Nagykőrös beilleszkedése a magyar rendi társadalomba a XVIII. században. Századok, 1943.

Ungvári Gergely superintendens excommunicálja a nagykőrösi egyházat 1674. Filó Lajos közlése a nagykőrösi egyház anyakönyvéből. – Eredeti magyar. SpF. 1863:754–755.

Áttérési elismervény Nagykőrösön 1741. [özv. Kenyeresné Varga Ilona pápistából reformátussá áttérését igazolja] Filó Lajos közlése a nagykőrösi egyház anyakönyvéből. – Eredeti magyar. – SpF. 1863:758–759.

Ádám Gerzson: Nagykőrös Athenás vagy a nagykőrösi írók élete. Nagykőrös, 1904.

[Az iskola történetéhez is!]

Nagymagyar (Pozsony m.)

A pozsonyi clarissa apácák pöre a nagymagyar prot. templom kegyúri joga fölött 1615. – Thury Etele okiratközlése MPEA. 1910. – Két ezt kiegészítő irat 1614-ből. MPEA. 1934:171–174.

Nagyrév (Szolnok m.)

Major Bálint: Tisza-Nagy-Rév község történelmi múltja. Kunszentmárton, 1897.

Major Bálint: Tisza-Nagy-Rév község és lakosai történelmi múltja és jelene. Cegléd, 1899. – 2. kiad. u.o. 1900.

Nagysáros (Sáros m.)

A nagysárosi bíró levele a kassai tanácshoz református egyházi ügyben 1638. – Eredeti magyar szöveg. – Paikoss Endre közlése a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886:48–50.

Nagyszalonta

Rozvány György: Nagy-Szalonta... történelme, tekintettel a derecskei uradalomhoz tartozó egykori hajdúközségek viszonyaira. I–II. kötet. Gyula–Nagyszalonta, 1870–1892.

Móczár József: Nagyszalonta 1606.1906. Nagyszalonta, 1906.

Tíz év a nagyszalontai református leányszövetség életéből 1929–1939. Kiadja a nagyváradai református leányszövetség. [Szerző nincs jelezve. – Nagyvárad ? 1939. ?]

Nagyszeben

ZTL. 324. [Szilágyi Ferenc: A nagyszebeni reformátusok imaháza és a jezsuiták. Bp. 1873.]
[A szerző következő gyűjteményes kötetében: „Rajzok Erdély államéletéből a XVIII. században”.]

Nagyszekeres (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A nagyszekeresi ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

Nagyszombat

Stelczer, Joh. Carl: Geschichtliche Darstellung der sehr merkwürdigen Schicksale und Glaubens kämpfe der evang. Kirchengemeinden sowohl Augsb. als Helv. Confession in der königl. Freistadt Tirnau vom Beginn der Reformation bis auf unsere Zeit. Pest, 1870.

[Részlet közölve belőle Thury Etele magyar fordításában. DunPL. 1900. és 1901.]

I. Rákóczi György a nagyszombati ref. templom építésére... gyűjtést engedélyez 1638. – Eredeti magyar szöveg. – Thaly Kálmán közlése a zólyomi Eszterházy-levéltárból. MPEIF. 1878:37–38.

Nagyteremi (Kis-Küküllő m.) (Tirimia-Mare.)

Illyés Géza: Tirimia-Mare = Nagyteremi a reformáció két első századában. RSz. 1936:35. sk. Koncz József közlése PK. 1888. K. J. közlése [ref. unit. jogvitákról], 1672. KM. 1885.

Nagyvárad

Csernák Béla: A váradai reformata árva ekklesia régi gyászából kikelése. Nagyvárad, 1933.

Csernák Béla: A református egyház Nagyváradon 1557–1660. Nagyvárad, 1934. Kny. a nagyváradai Református Híradóból.

[Csernák Béla: A nagyváradai református egyház története a török hódoltságtól a világháborúig. Kézirat: 1660-tól 1869-ig terjedő része a tiszántúli egyházkerület levéltárában, további részein a szerző ez idő szerint is dolgozik.]

Csernák Béla: Egy [nagyváradai?] református templom építésének története. Nagyvárad, 1938.

Csernák Béla: A nagyváradai ref. egyház és sajtó. Nagyvárad, 1943.

Bunyitay Vince: A hitújítás történetéből. Sz. 1887. [Az új felekezetek kialakulása Nagyváradon.]

Bunyitay Vince: A váradai káptalan legyilkoltatásának hagyománya. Sz. 1878:577–584.

Karácsonyi János: A váradai káptalan megrontása. Századok, 1922.
[Ehhez az 1566-i eseményhez általában Nagyvárad Bihar reformációjához l. id. Révész Imre jegyzeteit a következő közléshez: Fráter György váradai püspök levele magyar nyelven, Kis Kállói Lőkös Jánoshoz 1549. november. MPEIF. 1872:252. sk.]

Zoványi Jenő: Mi történt a nagyváradai káptalannal 1566-ban? Századok, 1935.

Veress Endre: Báthory Zsigmondné és a váradai kálvinisták. PSz. 1898.

Dombi Lajos: „A Nagy-Váradai Refta Ekklesiában lett közönséges Végezések.” DebrPL. 1888:313–314. [Az úrvacsora és a Szentség kiszolgáltatására vonatkoznak. Közlés Keresztesi József sajátkezű feljegyzéséből 1784.]

Dombi Lajos: Részletek a „Nagyváradai ev. ref. egyház történelme” c. műből. DebrPL. 1887:353. sk.
[Ez a mű soha nem jelent meg, s teljes elkészültének sincs biztos nyoma.]

Héczei (Hétzei) Pál kézírata: „A váradai ref. ekkleziának és iskolának állapota 1807.” [Szinyei IV:575. szerint (bár e följegyzés nincs félreérthetetlenül fogalmazva) a M. Nemz. Múzeum Tóth Ferenc-féle Analectái közt van.]

Lásd még Nagyvárad ref. egyháztörténetéhez Keresztesi József Krónikáját és ZTL. 324–325.

Naprágy (Gömör m.)

S. Szabó József: A naprágyi ref. egyház rövid története. Debrecen, 1906.

Nemesdéd (Somogy m.)

Fábián Zoltán: A nemesdédi ev. ref. egyház története. Kaposvár, 1906.

Fábián Z.: Statisztikai adatok Nemesdétről 1846. és 1907. évekről. PEIL. 1908:828–829.

Nemespécseley

lásd Pécsely alatt! [?]

Neszmély (Komárom m.)

Csizmadia Dániel: A neszmélyi ref. egyház története. [Hol?] 1932.

Nógrádverőce

Krizsán János: ...Verőce Helységének Historiai Topographico-Statistical leírása. Tudományos Gyűjtemények, 1827.

Noszlop (Veszprém m.)

Bartza Pál: Jegyzés a noszlopi ekklesiáról 1808. – Kézirat a pápai egyházmegye levéltárában.

Nyárádselye

lásd Selye alatt!

Nyárad/-szereda/szentanna (Maros-Torda m.)

Rákosi György: Erdélyi ref. egyházközségi élet a XVII. században. [A nyárad-szentannai (előbb szeredai-szentannai] egyházközség egykorú jegyzőkönyvéből közlés.] MPEA. 1902.

Rákosi György: A nyárádszentannai ev. ref. egyházközség története. Erdélyi ref. egyházkerület Névkönyve 1902. (vagy 1901?)

Koncz József közlése. PK. 1890.

Nyárádszentbenedek (Maros-Torda m.)

Ady László és Ady Sámuel kéziratos munkáik (hol?) az egyházközség és helység történetével foglalkoznak, Gulyás, MIEM. I:250–251. szerint.

Nyírbakta (Szabolcs m.)

Korchma Pál: Nyír-bakta múltja és jelene. Kisvárdai Lapok, 1897.

Nyíregyháza

Lukács Ödön: Nyíregyháza szabad, kiváltságolt város története I–II. Nyíregyháza, 1886–1887.

A ref. egyház története a II. kötet függelékében.

[Alapos kritikai ismertetése Szeremlei Sámuelről PEIL. 1888.]

Éble Gábor: Az ecsedi uradalom és Nyíregyháza. Bp. 1898.

Ócsa (Pest m.)

Szabó Géza: Ócsa veszedelme. PEIL. 1884:1095. sk.

[A legutóbbi tűzvész előadása után történelmi jegyzeteket is közöl az egyházközségről és a templomról.]

Olaszliszka (Zemplén m.)

[Egyházi jövedelmek 1611.]: Miskolczi Csulyak István feljegyzése Diariumában. MPEA. 1927:161–163.

Ómoravica

lásd Sztáramoravica alatt!

Orosháza (Békés m.)

Horváth János rövid tudósítása a református egyház megalakulásáról [265 lélekkel!] PEIL. 1862:215–216.

Ókivác (volt Bács-Bodrog m., ma Stari Sivac, Jugoszlávia)

Kraus, Gustav: Gedenkblatt an die Einweihung der ref. Kirche zu Ókivác 1835–1911. (hol?) 1911.

Ószőny

lásd Szőny alatt!

Öcsöd (Békés, ma Szolnok m.)

Ágoston János: Öcsödnek leírása. Tudományos Gyűjtemény, 1827.

Őr (Szabolcs m.)

„G.” [-jegyű szerző]: Eör helység (Szabolcs) múltja és jelene. Debreceni Közlöny, 1860.

Őralja-Bodroghfalva (Hunyad m.)

Bántó Mihály és Fábri József [ottani lelkészek]: Örök emlékezetre való feljegyzése az őralja-boldogfalvi ev. iskola fundáltásának s folyamatba való indulásának. PEIL. 1872:338. sk.

[A följegyzések nem pusztán az iskola, hanem általában az egyházközség történetével is foglalkoznak.]

Vásárhelyi Lőrinc: Az őraljaboldogfalvi ref. egyházközség krónikás története. Hátszeg, 1907.

Örvénd (Bihar m.)

Az örvéndi reformátusok panaszojják Biharvármegyének, hogy földesurok Beöthy Imre ... zaklatja és háborgatja őket vallásuk szabad gyakorlatában 1754. – Eredeti magyar szöveg. – Id. Révész Imre közlése hosszabb jegyzettel (a Nagy István nagyváradai lelkész birtokában volt eredetiről). MPEIF. 1876:208. sk.

Őszöd (= Balatonőszöd, Somogy m.)

Tanúvallatás [az őszödi Reformata Ekklesia részére] az 1822. évről. – Eredeti magyar szöveg. – Fábrián Zoltán közlése PEIL. 1900:473–475.

Ötvöskónyi (Somogy m.)

Szilágyi Gábor: Az ötvöskónyi ref. egyház története. PEIL. 1873:1169. sk.

Pacsér (Bács-Bodrog m.)

Takács Károly: Százötven év. A pacséri református egyház története 1786–1941. Bp. 1943. (?)

Padrag (Veszprém m.)

[Az egyházközség ellenreformációjához adatok a XVIII. század közepéről.]
Földváry László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából. DunPL. 1896:122. sk.

Pancsova

Venetianer Sándor levele a gyülekezet kezdeteiről Czelder Mártonhoz, „Misszió-ügy” gyűjtőcím alatt. MPEIF. 1879:145–147.

Pap (Szabolcs m.)

Hagymásy Ferenc: A papi ref. egyház és Pap község története. Mátészalka, 1903. [vagy 1904?]

Pápa

Tóth Ferenc: A pápai ref. szent eklezsiának rövid históriája... a reformátziótól fogva e mai időkig. ... Komárom, 1808.

Thury Etele: „Pápa város egyetemes leírása” c. műben a református egyház története. Pápa, 1905.

Tóth Endre: A pápai református egyház története. Pápa, 1941.

Liskay József: A pápai evangéliomilag reformált egyház levéltára. 1510–1811. Pápa, 1875.

Tóth Endre: A pápai református templom története 1785 óta és az építendő új templom. Pápa, 1930.
[Két füzetben.]

[Pápa megyei város múltja, jelene és környéke. Pápa ismertető leírása. Pápa, 1936. A református egyházzal foglalkozó rész Tóth Endrétől.]

Sebestyén Béla: Enyingi Török Bálint, mint Pápa város földesura. Pápa, 1911.

Tóth Endre: Pápa a kuruc világban. Bp. 1936.

Tóth Endre: A pápai plébános és Kálvin Institutiója. Debrecen, 1936. [A „Kálvin és a kálvinizmus” c. gyűjteményes kiadványban.]

Pápai egyházközségi értesítő 1927-ről [az 1915–1926. évek rövid történetével.] – Pápa, 1928.

A pápai ref. egyháznak a presbitériumot illető régi szabályai. – Szabó Károly közlése [Medgyesi „Dialogus”-a erdélyi múzeumi példányban való bejegyzés után]. – MPEIF. 1878:32. sk.

[Pápa szerepét az egyházalkotmány presbiteri átalakulásban I. Kanizsai Pálfi János és Pathai István életrajzi címszavai alatt.]

A pápai várórség evang. vitézeinek gróf Esterházy Ferenc földesúrhoz intézett, s jogtalanul elvett templomuk, iskoláik, s malmaik visszaadását sürgető fölterjesztések, s az arra adott válasz 1661. ápr. 6. – Eredeti magyar szöveg. – Liskay József közlése a pápai egyház levéltárából. MPEIF. 1875:45–47.

Szalontai István levele a pápai egyházi elöljárókhöz [a fogoly lelkesek ügyében?]. Bécs, 1674. máj. 25. – Eredeti latin, ill. magyar szöveg. – Liskay József közlése a pápai egyház levéltárából. PEIL. 1875:245. sk. (?)

Pápai investigatio 1674. március 29. – Eredeti magyar szöveg. – Liskay József közlése a pápai egyház levéltárából. PEIL. 1875:84–85. (A „Régiségek” sorozatban.)

A pápai protestáns várórséget I. Lipót kegyelméről s jóakarataról biztosítja 1675. jan. 13. – Eredeti latin szöveg. – Liskay József közlése a pápai egyház levéltárából. PEIL. 1875:123–124.

Tanúkihallgatás a pápai protestánsok szabad vallásgyakorlata, temploma, iskolái stb. ügyében 1720. – Liskay József kivonatos közlése a pápai egyház levéltárából. MPEIF. 1876:142–147.

Némay Kolos [álnév?]: A pápai ref. egyház veszedelme 1752. [Szokolay János levele Tóth Ferenchez.] DunPL. 1893.

Liskay József: A türelmi parancs s a pápai szabó-céh ingerültsége. [Feldolgozás forrásközléssel.] PEIL. 1876:119–120. (a „Régiségek” rovatban.)

Pátka (Fejér m.)

Biczó Pál: A pátkai ev. ref. egyház története. Nagykőrös, 1885.

Nagy Gyula: A pátkai református egyházközség története. Székesfehérvár, 1943.

Földváry László: [eredeti okmányközlése „Egyházi régiségek” c. a. a pátkai egyház történetéből 1748/49.] PEIL. 1896:28–29.

Pécel (Pest m.)

Galgóczy Károly: Pécel község leírása, régi és újkori ismertetése. Bp. 1896.

György László: Történeti visszapillantás a péceli ref. egyház új tornyának keletkezésére. PEIL. 1894:648–649.

Pécs

Nyáry Pál: Néhány adat a pécsi ref. templomépítés történetéből. PEIL. 1907:665–666.

Nyáry Pál: A pécsi református egyház története. Pécs, 1908.

Nyáry Pál: [szerkesztésében:] Az ötvenéves pécsi református egyház. Pécs, 1942.

Pécsely (Veszprém m.)

Thury Etele: A pécselyi ref. egyház múltja. PEIL. 1906:709–710.

Pér (= Peér, Szilágy m.)

Horváth Ferenc: Jegyzetek a szilágypeéri református eklézsia történetéből és papjairól. Magyar Családtörténeti Szemle, 1937.

Pelsőc (Gömör m.)

Tichy Kálmán: Phileciumtól Pelsőcig. Részletek Pelsőc történetéből. Rozsnyó, 1932. (1936.)

Pered (?? m.)

Vizsgálat a peredi helvét hitvallásúak ügyében 1721. – Eredeti, legnagyobb részét magyar. – Garády (= Fabó András) közlése a pozsonyi ev. lyceumi könyvtárból. SpF. 1865:414. sk.

Peregul Mic

lásd Kispereg és Egyek alatt!

Pestszentimre (= Pestimre)

Az első 25 év. A pestszentimrei, azelőtt soroksárpéteri (református egyház története 1916–1941. Összeállította a pestszentimrei presbitérium. Bp. 1941.

Széky Endre: Amit a szeretet épített... Pestszentimre, a magyar Béthel. Debrecen. [Mikor?]

Petek (Alsófehér vagy Udvarhely m.?)

Okmányok 1631–32-ből a peteki dézsma ügyében. Eredeti magyarok. – Közli Kolozsvári Sándor az erdélyi egyházkerület levéltárából. EPK. 1874. (IV.) 71–72.

Petőszinye (Abaúj-Torna m.)

A szinyei bírák és polgárok levele özvegy Bellény Zsigmondné Szemerey Dorkóhoz lelkészválasztási ügyben 1634. – Eredeti magyar szöveg. – Hatos Gusztáv közlése saját gyűjteményéből. MPEIF. 1874:398–399.

Pocsaj (Bihar m.)

Szántai Molnár Mihály váradi lelkész, tiszántúli superintendens levele Lorántfi Zsuzsannához a pocsaji templom 1645. jún. 19-i felszenteléséről. – Eredeti magyar szöveg. – [Közlő? Forrás?] MPEIF. 1878:373–374.

Pókafalva (Alsófehér m.)

„Kálvinista” [-jegyű szerző = Torró Miklós?] cikke a régi pókafalvi egyház újraillesztéséről. PEIL. 1914. 3. sk.

Polgár (Szabolcs m.)

Bőrés János: ??
DebrPL. 1896.

Görömbei Péter (ifj.): Tiszapolgár ellenreformációja. Vasárnap (Debrecen), 1938. 42. sz.

Polgárdi (Fejér m.)

[A reformátusok egy részének unitarizmus-ra téréséről számos közlemény.]
PEIL. 1889.

Porcsalma (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A porcsalmi ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

Poroszló (Heves m.)

Gaál Ferenc: A poroszlói református egyház története. Egyházi Élet [poroszlói gyülekezeti lap] 1912–1913.

Pozsony

Balogh Elemér: A pozsonyi református egyházközség rövid története. Pozsony, 1913.

Putnok (Gömör m.)

Balogh Béla (Almási): Putnok mezőváros múltja s újabb kora 1881-ig. Rimaszombat, 1895.

Püspökladány (Hajdú-Bihar m.)

Törökfalvi Pap Zsigmond [cikke a püspökladányi ref. egyházzól]. Vasárnapi Újság, 1858. (V.) dec. 12-i. (50.) sz.

Ráckeve (Pest m.)

Fejes Gy.: A ráckevei ref. egyház és község története. Bp. 1927.

Ráckeve krónikás könyve 1605–1836-ig. – Magyar Társadalom és Falukutató Intézet Évkönyve, 1935. Ráckeve ref. egyháztörténetéhez I. a Pest megye műemléki c. kiadvány (Bp. 1958.) II. kötetének 15. l. is.

Rád (Pest m.)

[A templom elvételéről.] Szecsei István I. följegyzéseit közli Földváry László: Adalékok a dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez. I. 1898:305. sk.

Rátót (Vas m.)

[református lakosainak szorongattatása 1752.] Földváry László okmányközlése a dunamelléki egyházkerületi levéltárból. DunPL. 1896:606.

Rendek (Veszprém m.)

lásd Ajka – Rendek alatt!

Réte (= Rhéte, Pozsony m.)

A rhétei helv. vallásúak ügyében 1721-ki ápr. 8-án tett vizsgálat. – Eredeti latin, ill. magyar szöveg. – Garády = Fabó András közlése a pozsonyi ev. lyceum könyvtárából. PEIL. 1872:176. sk.

A pozsonymegyei Réte református egyházának feljegyzési és keresztelési könyve 1701–1717. A pécsi püspöki könyvtárban őrzött eredeti kéziratból kiadta és bevezetéssel ellátta Asztalos Miklós. Pécs, 1924.

[Lásd róla Mályusz Elemér tudományos értékű hosszú bírálatát. PSz. 1925. 29. sk. és Holub József nyilatkozatát u.o. 208.]

Rétfalu (= Rétfala, Szalavóniában, ma Jugoszláviában)

„V. P.” = [jegyű szerző]: Templomszentelés Magyarrétfalun. [Az egyházközség rövid történetével.] PEIL. 1914:53.

Réty – Eresztevény (Háromszék m.)

Csulai György erdélyi ref. püspök [határozata az eresztevényi és rétyi gyülekezetek közt fenforgó vitás ügyben, 1653.] – Eredeti magyar szöveg. – Hatos Gusztáv közlése saját gyűjteményéből. MPEIF. 1872:385.

Rév (= Körös-Nagyrév, Bihar m.)

[Az egyházközség nehéz helyzetéről:] Takács János, Ballagi Aladár, Vári Szabó Sámuel cikkei. PEIL. 1872:75–78., 174. sk.

Révkomárom

lásd Komárom alatt!

Rhéte

lásd Réte alatt!

Rimaszombat

Findura Imre: Rimaszombat története. Bp. 1876. – 2. kiadása: Rimaszombat szabadalmas város története. Bp. 1894.

Baksay István, rimaszombati prot. gimn. igazgató: Rimaszombat története. [A „Gömör és Kishont ... vármegyének leírása” c. műben. Pest, 1867. 48–61. l.]

Gyászlapok a magyar protestáns egyház múlt századi történeteiből. Hatvani István egykorú följegyzései szerint közli Révész Imre, Fabó András toldalékával. Fabó A.: Rajzok a magyar protestantizmus történetéből 1868. c. („Skizzen” c. a. németül is 1869. megjelent) kiadványában.

[A rimaszombati protestáns egyházak 1771. évi üldöztetéséről.]

Terray Károly [összeállítása]: A rimaszombati helv. hitv. egyház viszontagságai 1769–1783. Egyháztörténeti tanulmány. Karaba György r. kat. hittérítőnek eredeti naplójából és a periratokból. [Hol?] 1869. – Szemelvény belőle PEIL. 1869:301. sk.

Az rimaszombati keresztyén ecclesiának könyve. Megnyitotta Harsányi Móric István 1678. január 1. Közölve az Olajág c., rimaszombati gyülekezeti lap 1943. évfolyamában. [és a következőkben?]

Rozsnyó

Réz László: A rozsnyói ev. ref. egyház és temploma. Rozsnyó, 1905.

Sajószentpéter (Borsod m.)

Csurgay Árpád: Sajó-Szent-Péter város története (Monographiája) 1832–1865-ig. Miskolc, 1891.

Salánk (Ugocsa m.)

Horkay Lajos: Beszélő kövek. A salánki református egyház története és Salánk múltja. Rozsnyó, 1936.

Samarja

lásd Somorja alatt!

Sárbogárd (Fejér m.)

Biczó Pál: A sárbogárdi ref. egyház története. Székesfehérvár, [?] 1896.

Sarkad (azelőtt Bihar, ma Békés m.)

Márki Sándor: Sarkad története. Bp. 1877.

Sárkeresztés (Fejér m.)

Babay Kálmán [1893–1933 közt ottani lelkész megírta s kéziratban hagyta az egyház történetét. Hol van?] Gulyás MIÉM. I: 1945.

Sárkeresztúr (Fejér m.)

Lévay Lajos: A sárkeresztúri ref. egyház múltja és jelene. Bp. 1890.

Sárköz (Szatmár m.)

Bethlen Kata [1649?! adománya a sárközi prédikátor részére.] – Eredeti magyar. – Gál Péter közlése a nagybányai egyházmegye levéltárából. SpF. 1863:153–155.

Gál Péter: Krónikás följegyzések a sárközi református egyházzól. Szabad Egyház (szerk. Rácz Károly) 1886.

Sárospatak

Hegedűs László: A sárospataki református egyház nevezetesebb eseményei, és papjainak rövid életrajza. PEIL. 1847.

Kemény Lajos [közlése]: A pataki templom történetéhez. – Kassa város levéltárából. TT. 1890:389.

Zoványi Jenő: Sárospatak reformációja. Századok, 1908. (A „Kisebbségi dolgotok...”-ban is Sp. 1910.)

Szinyei Gerzson: Bírálati megjegyzések Zoványi Jenőnek: Sárospatak reformációja c. közleményére. Sp. 1910.

Zoványi Jenő: Sárospatak reformációja és a róla szóló hamis tudomány. DebrPL. 1910. – Szinyei Gerzson válasza SpRL. 1910.

[Sárospatak reformációjával kapcsolatban a Perényi-család magatartásáról:
S. Szabó József: A Perényiek a magyar reformáció szolgálatában. Bp. 1923.

Tárczy Árpád: Perényi Péter politikai magatartása különös tekintettel pártváltóztatására. Sp-i főiskolai értesítő 1929–1930.

Harsányi István: Perényi Péter eddigi ismeretlen munkája. SpRL. 1918.

Schwarz, Karl: Augustin Hirschvogel. Berlin, 1917.]

S. Szabó József: Debreceni és sárospataki papok a reformáció századában. Debrecen, 1916.

Szinyei Gerzson: A sárospataki ev. ref. egyház templomairól. Adalékul az ev. ref. egyház történetéhez. Sp. 1896. Előzőleg SpL. 1896. (XV.)

Barcsa János [közlése]: A sárospataki protestánsüldözés 1714-ben. – Sinai Miklós gyűjteményéből a tiszántúli ref. egyházkerület levéltárából. – SpRL. 1909. (V.)

Gulyás József: A sárospataki református templom. Sp. 1942.

Gulyás József: A sárospataki református harangok története. RE. 1949., külön is Bp. 1949.

Buza János: Négy év a sárospataki ev. ref. egyház történetéből. Szerencs, 1904. Előzőleg SpL. 1903. XXII. 361. sk.

Harsányi István: Adalékok Sárospatak múltjához. Sp. 1921.

Harsányi István: Sárospataki Kalauz. Sp. 1927. (A „Sárospataki Hírlap füzetei” 11. sz.)

Sárvár (Vas m.)

Szij Rezső: Egy szórványgyülekezet élete (Sárvár és vidéke). [Hol?] 1941.

Sátoralja-újhely

Major József [lelkészi beköszöntő beszéde]: A sátoralja-újhelyi, Magyarországon legrégebb ev. helv. vall. ecclesiának örömnépe. Sp. 1816. [s ehhez kapcsolatosan Kazinczy Ferenc (akkori s.a.u-i egyházközségi főgondnok) üdvözlő beszéde.] Történeti adatokkal a sátoraljaújhelyi egyház életéből, a prédikátorok névsorával 1522–1816.

Fejes István: A sátoralja-újhelyi ev. ref. egyház története 1522–1889. Sátoraljaújhely, 1889.

Dongó Gyárfás Géza: Sátoraljaújhely története, I. könyv. SA-újhely, 1907.

Görömbei Péter (id.): Az újhelyi ecclesia predikátorai 1522. ill. 1611–1816-ig. PEIL. 1879:1586. sk.

Fejes István: Kazinczy Ferenc mint a sátoraljaújhelyi ref. egyház főgondnoka. PEIL. 1873.

Sellye (Baranya m.)

Marton József: Sellye régibb és újabb református temploma. Törökszentmiklós, 1940.

Selye (= Nyárádselye, Maros-Torda m.)

Sámuel Aladár: A selyei ev. ref. egyház története. EPL. 1898–1899.

Sámuel Aladár: A selyei ev. ref. egyház múltjából. PK. 1895.

Serke (Gömör m.)

Tóth Samu: A srkei ev. ref. egyház története. Rimaszombat, 1888.

A serkei egyház részére két adománylevél. [1721. és 1726. Wass Dániel és neje Vay Judit-tól.] – Eredeti magyarok. – SpF. 1865:559–562.

Siklós (Baranya m.)

Fejes János: Siklós múltja. [Hol?] 1937.

Simonyi és Darnya (Gömör m.)

Osváth István: A simonyi és darnyai egyesült ev. ref. egyház története – – – sajtó alá rendezte Buza János. Sp. 1889.

Siómaros (Somogy m.)

Némely adatok a sió-marosi reform. egyház történetéből. [Eredeti magyar szövegű iratok az 1760-as évekből.] – Közli Oroszi József. PEIL. 1874:213. sk. 280. sk.

Sóly (Veszprém m.)

[ellenreformációjához adatok (inquisitio) Földváry László közlésében a dunamelléki egyh. ker. levéltárából. DunPL. 1895.

Somogyhatvan – Kámány

Bélavári István: Somogyhatvan – Kámány egyházi oldalról nézve. PEIL. 1860:277. sk.

[Történeti vázlat, régi följegyzések alapján.]

Somogynagybajom

[Inquisitionalis jegyzőkönyv 1775-ből az egyházközség kezdetét és további sorsát illetően.] „Extractus Protocolli Gralis Cong. Anni 1775... in Oppido

Kaposvár... celebratae” cím alatt közli Csire István MPEIF. 1879:243. sk. – Csire két okmányközlése 1717-ből u.o. 432–435.

Somogyszob

A somogyszobi ágostai és helvét hitvallásuk között kötött szerződés 1800-ból. – Névtelen közlés, eredeti magyar szövegben, kommentár nélkül. DunPL. 1891:10. sk.

Somogytúr

Besse Zoltán: A somogytúri ref. egyház története. [Hol?] [1934?]

Tanúkihallgatás az 1746. évről. – Eredeti magyar okmányközlés az egyházközség levéltárából. – Fábíán Zoltántól. PEIL. 1908:518–520.

Somogyvisonta

Barla Szabó János: Visonta (Somogy) egyházi oldalról nézve. PEIL. 1860:40. sk.

[Rövid áttekintés történeti, néhány adattal és helyzetrajzzal.]

Somogyi elpusztult egyházak

Beck Gergely [ily című közleménye]: DunPL. 1930.

Somorja (régábban Samarja, Pozsony m.)

A somorjai helv. vall. elfoglalt templom ügyében 1721-ki ápril. 11-kén tett vizsgálat. – Eredeti, latin, ill. magyar szöveg. – Garády (= Fabó András) közlése a pozsonyi ev. lyceum könyvtárából. MPEIF. 1872:374–381.

Soroksárpéteri

lásd Pestszentimre alatt!

Szabadka

Iványi J. ??

Szabolcsmegyei egyházközségek

Orosz Tamás: Református egyházak Szabolcsban. Kny. a „Vármegyei Szociográfiák” Szabolcsvármegye c. kötetéből. Bp. 1939.

Szamosdob (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A szamos-dobi ref. egyház története. Kecskemét, 1878.

Szamosfalva (Kolozs m.)

Török István: Adatok a szamosfalvi ref. eklézsia történetéhez. PK. 1888:17. sk.

Szántó

lásd Abaújszántó alatt!

Szaszar (Szatmár m.)

II. Rákóczi György az egyházközségnek dézsmát enged át 1654. – Eredeti magyar. – Gál Péter közlése a nagybányai egyházmegye levéltárából. SpF. 1863:155–156.

Szásznyíres (Szolnok-Doboka m.)

Szabó T. Attila: Szásznyíres település-, népiség, népesedés és helynévtörténeti viszonyai a XIII.–XX. században. Kolozsvár, 1937.

Szászváros

[Az egyházközség Nádudvari P. Pétertől a saját koráig: 1710–1720. körül megírt történetét közli] Szabó Károly. EPK. 1876. az EM. kéziratárából.

A szászvárosi reformátusok panasza a ref. consistoriumhoz 1713. – Koncz József közlése. PK. 1886.

Bartók Gábor: A szatmármegyei ref. egyház és iskola története. SpF. 1861:451–454.

[Branyicskai Nagy Leopold kolozsvári városi ügyész (1816–1869) Szinnyei IX:713. szerint kéziratban hátrahagyta Szászváros, a szászvárosi ref. egyház és kollégium történetét. Hol van? most?]

Szatmárhegy

Papolczi Károly: Adalékok Erdőd és Szatmárhely múltjához és jelenéhez. DebrPL. 1888:108. sk.

Szatmárnémeti (Szatmár, Németi)

Bartók Gábor: A szatmári és németi ref. egyházak és iskolák történetei. SpF. 1860. Ehhez pótlék ugyanőtőle. SpF. 1861:439. sk.

(Sarkadi) Nagy Mihály: Szatmárnémeti szabad kir. város egyházi és polgári történetei. Összeszedte S. N. M. Rendszerbe üttötte [!] s kiegészítette Bartók Gábor. Szatmárnémeti, 1861.

Biki Károly: A szatmári templom 100. éves története. Szatmár, 1907.

Kocsmár Boldizsár: A szatmári láncos templom története. Szatmárnémeti, 1935.

Csécsi Nagy Miklós: Egy múlt századbéli küldöttség viselt dolgai a szatmári ref. egyház és iskola ügyében. MPEIF. 1874.

Z T L 437.

Szava (Baranya m.)

Czucz Lajos: A szavai ev. ref. egyház történetének vázlatja. Siklós, 1886.

Szeged

Gaál Dániel: A szegedi Phoenix, vagy az újra éledő helvét hitvallású egyház. Szeged, 1855. 2. kiad. uo. 1856.

Varga Pál: Rövid ismertetése a szegedi újonnan alakult reformált egyháznak. PEIL. 1863:1078. sk.

Töredékrajz a szegedi ref. egyházzól. A szegedi új ref. templom képével. [Névtelen közlés.] Prot. Új Képes Naptár, 1885.

[Reizner János: Szeged története. Bp. 1896.–1902. c. ötkötetes művében a III. kötet szól a szegedi egyházakról, hitfelekezetekről stb.]

Szeghalom (Békés m.)

Csánki Benjámín és Kovács Gyula: Emlékiratok, amelyek a szeghalmi ref. egyház... toronygomb[já]ba tétettek, Gyoma, 1908 [1910?].

Papp Lajos: ??

[Hol?] 1925.

Szék (Szolnok-Doboka m.)

Kádár J.: Szék város nagyközség [!] története. „Szolnok-Doboka vármegye története” c. mű VI. kötetében, és Kny. Dés, 1904.

Székelyföldvár

Ady László: A székelyföldvári református egyházközség története. Torda, 1930.

Székelykeresztúr

Orbán János: Székelykeresztúr története. Kolozsvár, 1943.

Reformátusok és unitáriusok székelykeresztúri egyezkedése 1646. fejedelmi biztosok előtt. Koncz József közlése. KM. 1884.

Nagy Lajos: Harc a székelykeresztúri templomért a XVII. század elején. RSz. 1947:545.

Székelymuzsna (Erdély)

Koncz József [közlése ref.-unit. jogvitákról 1642. 1648.]: KM. 1884.

Székelyudvarhely

Zayzon Ferenc: A székely-udvarhelyi ev. ref. egyházközség története megalakulásától 1780-ig. Székelyudvarhely, 1893.

„Egy hallgató”: A székelyudvarhelyi ref. egyh.-község közelmúltjából. PEIL. 1870:136. sk.

[Bacsoni Ádám és Zayzon Ferenc lelkészek viszálykodása.]

Szigeti Gyula Mihály: Székelyudvarhely leírása... Felsőmagyarországi Minerva, 1828.

Szigeti Gyula Mihály: Székelyudvarhely történetéhez. Sajtó alá rendezte Szádeczky Lajos. EM. 1899.

Kolozsvári Sándor [közlése]: A székelyudvarhelyi ref. és r. kat. egyházak közti ellentétek eligazítása, 1683. – Okmányközlés az erdélyi egyházkerület levéltárából. EPK. 1874. (IV.)

Szemerja (Sepsiszentgyörgy mellett, vele összeépülve)

Cs. Bogáts Dénes: Szemerja község és ref. egyházának története. Sepsiszentgyörgy, 1943.

Szentantalfa (Zala m.)

Thury Etele: A szentantalfalvai ev. ref. egyház története. Pápa, 1896. [Szinyeieinél tévesen: 1886.]

Thury Etele: Adatok a szentantalfai reform. egyház történetéhez. DunPL. 1896. [Az előbbi mű ennek nyilván különnyomata, esetleg átdolgozva.] [Ehhez fűz egy megjegyzést evangélikus szempontból]: Nagy Lajos u.o. 792–793.

Szentendre

Péntek Ferenc: A szentendrei elnémult harangok. Bp. 1912.

Szentes

Béládi István, Gál István, Kiss Bálint: A szentesi reform. ekklesia Historiája 1700 dik Esztendőtől fogva 1800 ig, melybenn, ennek Állapotja, nevezetesebb Tagjainak életek, emlékezetet érdemlő Dolgaik, Változásai össze szedve elő adódnak... – Kézirat két kötetben (604 folio lap) a szentesi egyház levéltárában.

Papp Lajos: A szentesi református egyház története. [Az előbbi mű folytatása.] Kézirat egy kötetben (664 folio lap) a szentesi egyház levéltárában.

Papp Lajos: A szentesi református egyház múltjából. Szentes, 1926.

Sima L.: Szentes város története [1836-ig]. Bp. 1900.

Nagy Imre [szerkesztette]: Szentes. Sajtó alá rendezték Ladányi Miksa és Balázs Géza. Bp. 1928.

Szentgerice (Maros-Torda m.)

Csekme Ádám: A szentgericei ref. egyház története. Marosvásárhely, 1934.

Szentimre (Erdély)

A torboszlói ekklezsia különválása a szentimreitől 1793. Koncz József közlése PK. 1888.

Szentmargita

lásd Margita alatt!

Szentmártonkáta (Pest m.)

Benkó Imre: A szentmártonkátai református egyház történetének [történelmének?] vázlata. Nagykőrös, 1929.

Kovács István: A szentmártonkátai református egyház története. Szentmártonkáta, 1943.

Szent-mihály

lásd Büdszentmihály alatt!

Szepsi (Abaúj-Torna m.)

Paikoss Endre: Az abaújszepsi ref. egyház rövid története. PEIL. 1881.

Kovács Béla: A szepsi ev. ref. egyház története levéltári okmányok s az egyházi feljegyzések alapján... Sp. 1896.

Szepsi prédikátorok díjlevele 1607. – Eredeti magyar szöveg. – Paikoss Endre közlése az abaújtornamegyei levéltárból. MPEIF. 1886:44–46.

II. Rákóczi Ferenc vegyes biztosainak intézkedése a szepsi-i javadalmak visszaadásáról 1705. – Paikoss Endre közlése a szepsi községi levéltárból. MPEIF. 1886:46–47.

Szereda-szentanna (Erdély)

[Lázár Imre intézkedései 1668.] – Koncz József közlése. PK. 1890.

Szerencs

[Szerencsi egyházi jövedelmek 1607.] Miskolczi Csulyak István följegyzése Diarium-ában. MPEA. 1927:157–159.

Barna J.: Szerencs és vidéke. Bp. 1931.

Hankóty Antal: Szerencs helytörténete. Szerencsi polg. isk. értesítő, 1935–1936.

Szigetmonostor (Pest m.)

Balog Jánosnak, a monostori prédikátornak, tekintetes Horányi Antal úr által 29-na Juny 1766. lött méltatlan meg maskoltatásának [!] le írása... Közli Molnár János a Ráday-levéltárból. PEIL. 1908:74. sk.

Szikszó (Abaúj-Torna m.)

Erdélyi János [közlése]: Szikszói emlékirat. Lukács Istvántól 1769. Molnár Antal hagyatékából. SpF. 1858. (II.)

Bíró Antal: Szikszó 1800-ig. Kivonatok a reform. egyház jegyzőkönyvéből. MPEIF. 1870.

[Adalékgyűjtemény, főként Esterházy Károly gróf, egri püspök látogatásának leírása. – Ugyanerről szól az Erdélyi János-féle közlés is.]

Gelei Gáspár prédikátornak levele a kassai tanácshoz 1627. templomépítési segélykérés ügyében. – Eredeti magyar szöveg. – Szilágyi Sándor közlése Kassa város levéltárából. MPEIF. 1885:431.

Szilágypér

lásd Pér (Peér) alatt!

Szilágysomlyó

Nagy László: Szilágysomlyó részletes történelmi rajza. Névkönyv az erdélyi ref. anyaszentegyház számára 1878-ra. Kolozsvár, 1877.

Szilágysági, illetőleg szilágyszolnoki egyházmegyei egyházközségek

története a Szilágysági Református Naptár 1920. utáni több évfolyamban.

Szokolya (Pest m.)

Makár János: kéziratos történelmi műve az egyházközségről. [Mikorból való? Hol található?]

Szolnok

Csekey István (ifj.): A szolnoki ev. ref. egyház és temploma építésének története. PEIL. 1895:390–392.

A szolnoki ref. egyház folyamodványa templomhely és paplak tárgyában. – Eredeti magyar szöveg. – Szilágyi Áron közlése a M. Nemz. Múzeum kéziratárából. MPEIF. 1875:329–330.

II. Rákóczi Ferenc ... a szolnoki reformátusoknak templomhelyet és paplakot rendel adatni. – Eredeti magyar szöveg. – Thaly Kálmán közlése a kamarai levéltárból. MPEIF. 1875:102–103.

II. Rákóczi Ferenc levele a szolnoki ref. egyházhoz. Szendrei János közlése, Hadtörténelmi Közlemények 1888:669.

[A szolnoki egyházközség protokollumát kiadta] Földváry László: Adalékok a dunamelléki ref. egyház történetéhez. I. Bp. 1898.

Illésy János: Adatok a szolnoki ref. egyház történetéhez. Jász Nagy Kun Szolnok c. lap. 1887.

Földi V.: A szolnoki prot. egyház megalakulása. PEIL. 1870:718. sk.

Szomód

lásd Gyermely alatt!

Szőkefalva (Küküllő m. [Kis? – Nagy?])

Illyés Géza cikke Eperjesi Zsigmond püspökről RSz. 1939. 304.

[Az egyházközség kiválása 1670. az unitárius egyházból és külön szervezkedése.]

Szőny (= Ószőny, Komárom m.)

[Szöny község kerességvállalása (az esztergomi érsek által börtönbevetett) Szombati István oda való prédikátor mellett 1692.] – Eredeti magyar szöveg. – Dózsa József közlése az ószönyi egyház levéltárából. PEIL. 1876:313–314. (A „Régiségek” rovatból.)

Sztáramoravica (azelőtt Bácskossuthfalva, Bács-Bodrog, ma Jugoszlávia)

Dévay Lajos (Gyarmati Sándorral): Nagy idők sodrában. A sztáramoravica ref. keresztyén egyház és község története 1786–1936. Szabadka, 1936.

Máthé László: Emléklapok Ó-Moravicza 100 éves múltjából... [Hol? mikor?]
[A szerző ottani ref. tanító.]

Szucsák (= Szucság, Kolozs m.)

Berde Béla: A kolozsmegyei Szucsák község története. Bp. 1914.

Szutor (Gömör m.)

Simon Sámuel: A szutori ref. egyház életrajza. PEIL. 1866:141. sk.

Tabajd (Fejér m.)

Biczó Pál: A tabajdi ref. egyház története. [Hol?] 1896. [1897?]

Takácsi (Veszprém m.)

Seregély Dezső: A takácsi [-i] templom 100 éves története. DunPL. 1891:598. sk.

[Az egyházközség ellenreformációjához adatok a XVIII. század közepéről]: Földvály László közlése a dunamelléki egyházkerület levéltárából. DunPL. 1896:122. sk.

Taktaszada (Zemplén m.)

Szabó Lajos: A kétszázharminc éves taktaszadai református egyház. Taktaszada–Szerencs, 1946. [1947?]

Tállya

Hézsér Emil: A tállyai ev. ref. egyház története 1540–1900. Bp. 1900.

Nagy Ignác: Közlemények a tállyai ref. egyház történetéből:

I. A tállyai ref. egyház lelkészeinek névjegyzéke 1590-től kezdve. PEIL. 1874:732. sk.

II. II. Rákóczi Ferenc az elfoglalt öreg templomért kárpótolja az egyházat. PEIL. 1874:992. sk.

III. II. Rákóczi Ferenc adománylevele a tállyai ref. egyház számára. PEIL. 1874:1082–1083.

[A tállyai protestánsok levele Semsey Istvánhoz 1665.] – Eredeti magyar szöveg. – Hatos Gusztáv közlése saját gyűjteményéből. MPEIF. 1872:383–384.

Tályai tanács levelei templomépítési segély ügyében a kassai tanácshoz 1563, 1591. – Eredeti magyar szövegek. – Paikoss Endre közlése a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886:218–219.

Györffy József: A tályai református egyház templomfoglalási pöréből. – [Eredeti latin és magyar szövegű okmányközlések rövid bevezetéssel.] PSz. 1893.

Táp (= Taáp, ma Győr-Sopron m.)

Pados János: A taápi reformáta sz. ekklesia állapotjának előadása, 1808. – Kézirat a pápai egyházmegye levéltárában.

Tóth Endre: A tápi ref. egyház története. Pápa, 1925.

Tápiószentmárton (Pest m.)

Mészáros István: Forrás fakad a pusztaságban. Pánd, 1940.

Tarcal

Babocsai Izsák: Fata Tarczaliensia, azaz Tarczal városának főbb változásai 1670–1700. Megjelent Rumu K. Gy. Monumenta Hungarica I. köt. Pest, 1815.

Újra megjelent Hubay Kálmán kiadásában: Adalékok zemplén vármegye történetéhez 1900/1902.

Tarczal városa külső-belső [tehát polgári és egyházi] régi törvényei 1606. – Eredeti magyar. – Közlő és forrás jelölése nélkül. SpF. 1865:197. sk.

[Tarcali lakosok paphívásra engedelmet kérnek Lorántfi Zsuzsannától 1654. febr. 12.] – Eredeti magyar szöveg. – A kamarai levéltárból közli Szilágyi Sándor. MPEIF. 1879. 103–104.

[Balogh Ferenc és Széll Farkas az ottani lelkipásztorok sírjait kutatják 1895., részben eredménnyel.] PEIL. 1895:414.

Tardince

lásd Tordince alatt!

Tasnád

Bereczky József: Isten segedelmével. A tasnádi református egyház emlékkönyve. Nagykároly, 1918.

Kiss György egyes adatközlései. PEIL. 1859:739. sk. (A „Régiség” rovatban.)

Tass (egykor Pest, ma Bács-Kiskun m.)

Sárközy Kálmán: Tass község monografiája. Kunszentmiklós, 1922.

Dömötör Bertalan: A tassi ref. egyház templomépítési pénztárának története. Bp. 1878.

Tata (Komárom m.)

Földvári László: A tatai ref. egyház történetéhez. [Adatközlés kommentárral] a dunamelléki egyházkerület régi jegyzőkönyvéből 1744. DunPL. 1891:363–364.

A tatai ev. ref. templom és iskola ügye a XVIII. században (1767): Földváry László okmányközlései. MPEA. 1903.

Telegd (= Tileagd)

lásd Mezőtelegd alatt!

Temesvár

Kropf Lajos: Egy incidens Temesvárott 1551-ben. Sz. 1898.
[A temesvári reformációs mozgalmak történetéhez.]

Bessenyei Ferenc főszolgabíró tudósítása a református egyház önállósulásáról 1891. jan. 1. PEIL. 1891:51–53.

Tengőd (Somogy m.)

Bocsor Lajos: Emlékkönyv a tengődi ref. gyülekezet külső és belső dolgairól. Tab, 1898.

Terebes (= Töketerebes, Zemplén m.)

A templom elvétele és Miskolczi Csulyak Istvánnak e tárgyban tartott felszólalása a vármegye előtt 1635. MPEA. 1929:146–147.

Teremi (Erdély)

Koncz József [több okmányközlése 1674–75-ből]. PK. 1886.

Thury-Szakállas

lásd Lakszakállas alatt!

Tibold-daróc (Borsod m.)

„T. I.” [-jegyű szerző]: Kétszáz év után újjáéledt a tibolddaróci gyülekezet. Az Út, 1952. szept. 7–13.

Tihany (Veszprém m.)

A tihanyi evangélikus [= református] prédikátor, megszakított jogélvezetébe, a királyi biztosok által visszaállítatik. – Eredeti magyar szöveg. – Liszkay József közlése a pápai egyház levéltárából. PEIL. 1876:119. (A „Régiségek” rovatban.)

Bakó József: Hol voltak a protestánsok a reformáció előtt? Felelet dr. Reindl Román áldozárnak. PEIL. 1892:714–715.

[Inkább anekdotikus, de valami történeti alappal talán mégis bíró feljegyzés a ref. egyházköztség és a benedekrendi apátság viszonyáról.]

Tiszaderzs (Szolnok m.)

Szokody Gyula: kiadatlan adatok az egyház történetéhez. Kézirat a tiszántúli egyházkerület levéltárában, 1934-ből. [?]

Tiszaeszlár (Szabolcs m.)

Ónody Géza: Tisza-Eszlár a múltban és a jelenben. Bp. 1883. – Németül is: Tisza-Eszlár in der Vergangenheit und Gegenwart. Bp. 1883.

[Tulajdonképpen az eszlári vérváddal kapcsolatos nagy terjedelmű antiszemita röpíratok csak közvetetten egyházi és társadalomtörténeti jelentőségűek.]

Tiszaföldvár (Szolnok m.)

Szűcs Imre: Adatok a tiszaföldvári református egyház történetéhez. Tiszaföldvár, 1938.

Tiszafüred (Szolnok m.)

Csánki Benjámín: Néhány szó a tiszafüredi ref. egyház szellemi, erkölcsi, anyagi viszonyairól és jövődjéről. Debrecen, 1899.

Tiszakeresztúr (Ugocsa m.)

Gonda László: A helv. hitv. t.-keresztúri egyház múltja és jelene. PEIL. 1860:1501. sk.

Tiszakürt (Szolnok m.)

Szűcs Károly: Templomavatási ünnepély Tiszakürtön s néhány adat az egyház történetéből [1743-tól kezdve]. DebrPL. 1888. 374–376.

Tiszapolgár

lásd Polgár alatt!

Tiszasas (Szolnok m.)

„*” [= jegyű szerző, Szabó Dezső ottani lelkész?] Tiszasas múltja és jelene. Tiszazugi Református népmisszió, 1936.

Tiszatarján (Borsod m.)

Édes Vince [ottani segédlelkész]: „Viszontlátás a szüléknél s az egyházban” cím alatt egyházi helyzetrajzot ad. PEIL. 1860:399. sk.

Tiszaújlak (Ugocsa m.)

Gusztrinyi Sándor: Tisza-Újlak város múltja és jelene. Vasárnapi Újság, 1859. 9. sz.

Tiszavalk (Borsod m.)

[Erkölcstörténeti feljegyzés az egyházközségről]: Csengery József cikkében. PEIL. 1871:1270.

Tiszavárkony (Szolnok m.)

Vonza Böszörményi Pál [a gyülekezet első főgondnoka, 1818.]: A tiszavárkonyi ref. egyház keletkezésének és temploma építésének története. Kiadta Benkó Imre. Nagykőrös, 1916.

H. Kiss Kálmán: Egy forgács a kecskeméti ref. egyházmegye monographiájából. Tisza-Várkony Eredeti krónika. MPEIF. k884:159. sk.

[Az előbbivel lényegében azonos.]

Tokaj

Gulyás József: Tokaji református papok. Sp. 1917.

A kiprédikált tokaji bíró. [Kálmán Benedek főbíró 1592.] – Két levélközlés, eredeti magyar szövegben, egyházfegyelmi vonatkozásokkal. Eckhardt Sándortól. Magyar Nyelv. 1953:213–215.

Tokaj város levele a kassai tanácshoz templomépítési segély ügyében 1635. – Eredeti magyar szöveg. – Paikoss Endre közlése a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886:54.

A tokaji ref. kőművesek és lakatosok folyamodványa vallási sérelmeik miatt II. József királyhoz 1781. Enyedy Andor közlése. [csak magyar fordításban] Zemplén vm. levéltárból. SpRL. 1913: (IX.) 8–9. sz.

Tolcsva (Zemplén m.)

„Sz.” [-jegyű szerző] tudósítása az új templom felszenteléséről 1869, kiegészítve az egyház történetére vonatkozó adatokkal. PEIL. 1869:844. sk.

Torboszló (Erdély)

lásd Szentimre alatt!

Torda

Jancsó Sándor: Torda szerepe a reformációban. Az erdélyi ref. egyházkerületi értekezlet 1902–03. évkönyve. [Hol? Mikor?]

Csutak Vilmos: Torda az egyháztörténelemben. A tordai református nagyhét emlékkönyve. Torda, 1922. Koncz József okmányközlése 1670-ből. PK. 1890. [A tordai egyház egyenetlenkedése papjával 1670.] – Koncz József közlése. PK. 1896.

Tordaszentlászló (Torda-Aranyos m.)

Teleki Mihály (Dálnoki): A tordaszentlászlói református egyházközség története. Aiud-Nagyvárad, 1941.

Tordince (= Tordinca, Terdinca, horvát református gyülekezet)

Kulifay Elek: Egy szerbajkú [!] protestáns egyház múltja és jelene. PEIL. 1868:1080. sk. – [Uo. 1112. jz. szó van a gyülekezet megsegítéséről a Gusztáv Adolf-egylet által.]

[További adatok a gyülekezet történetéhez Kulifay Elek és Szász Károly cikkében. PEIL. 1887:306. sk. és 384. sk. – valamint a „Kulifay Elek 50 éves jubileuma” c. cikkben. PEIL. 1909:649.]

[„n-r.” jegyű szerzője valószínűleg Ágoston Sándor.]

Torna

[A gyülekezet templomának stb. elfoglalása leírása. Szőnyi Nagy István: Martyrok koronája c. művében. (1. kiadása 1675.) – Lásd ehhez id. Révész Imre jegyzetét és szemelvényeit. MPEIF. 1875:265., valamint Csefkó Gyula: „Szállóigék, szólásmondások” c. művét. Bp. 1930. (a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai 28. sz.) 7. sk. a templomfoglalásnál közreműködő „vérrel

híres Hirco nevű Pap"-ról, akiből a néphagyomány a „Herkó páter” alakját formálta később.]

Tornagörgő

lásd Görgő alatt!

Torzsa (Torza, volt Bács-Bodrog, ma Jugoszlávia)

Famler, Gustav Adolf: Torzsa und seine Ansiedlung. Neusatz, 1884.

Kármán Lajos: Geschichte der Torzsaer Ortsgemeinde und reformierter Kirchengemeinde. [Hol?] 1897.

Wack, Peter: Eine 150 jährig deutsche Gemeinde in Jugoslavien: Torza 1784–1934. Neusatz, 1934.

Töketerebes

lásd Terebes alatt!

Török-Szilágyitelep

lásd Dunaharaszti alatt!

Törökszentmiklós

Balássy Ferenc: Török-Szent-Miklós történeti tekintetben. Új Magyar Múzeum, 1858.

Vadai Ferenc: Történeti visszpillantás egyházunk és templomunk múltjára... Mezőtúr, 1889.

Kutas Bálint: A törökszentmiklói református szeretetegyesületről. PEIL. 1894:747–748.

Kutas Bálint: A törökszentmiklói református szeretetegyesület munkásságáról. [Hol?] 1897. – [Kivonatossal közli] PEIL. 1897: 104. sk. Tóth Sándor: vázlatok Törökszentmiklós múltjából. Szolnok, 1957. 136 lap.

Túrkeve

Harsányi Sándor: Adatok a nagykun-túrkevei ref. egyház régibb és újabb történeteiből. DebrPL. 1897–1898.

[Van nyoma egy, a túrkevei egyház történetével foglalkozó, Túrkevén, 1900. megjelent munkának is, de eddig sem szerzőjét, sem címét nem állapíthattam meg.]

Dankó Imre: Túrkeve története. Egyenlőre kéziratban „Túrkevei család- és ragadványnevek társadalmi vonatkozásai” c. dolgozatában említi. Magyar Nyelvőr. 1953:383.

Újléta (Bihar m.)

[Településtörténetéről és egyházzá alakulásáról rövid följegyzés:] PEIL. 1870:631.

Újpest

Ugró Gyula: Újpest 1831–1930. Bp. 1932.

Papp Gusztáv: 20 esztendő az újpesti Lorántfy Zsuzsánna egylet történetéből. Újpest, 1941.

Újs(o)óvé (= Nove Sove, Jugoszlávia)

Erdős József: Az újsóóvéi evang. ref. egyház múltja és jelene. PEIL. 1885. Kny. Bp. 1885.

Gutsohn, Daniel: Geschichte der reformierten Kirchengemeinde zu Nove Schove, 1786–1923. Neuwerbas, 1927.

Konrath, Friedrich–Weimann, Cornelius: Festschrift zur Hundertfünfzigjahrfeier der Ansiedlungsgemeinden Neu-Altschowe (Batschka) in Jugoslavien, 1786–1936. Novisad, 1936.

Újszivác (volt Bács-Bodrog m., ma Novi-Sivac, Jugoszlávia)

Eng, Philipp: Novi Sivac Eine pfälzisch- deutsche Siedlung, Novi Sivac. Eine deutsch-reformierte Gemeinde und die ihr abgestammten Deutschen in Stari Sivac Neu und Altsivac, 1786–1936. Novi Vrbas, 1936.

Újverbász (volt Bács-Bodrog m., ma Novi Vrbas, Jugoszlávia)

Weimann, Peter: Geschichte der Ujverbaszer ref. Kirchengemeinde und der Filialgemeinde Óverbász, von der Ansiedlung bis zur Gegenwart, 1785–1912. Újvidék [Újverbász?], 1912.

Lotz, Friedrich: Novi Vrbas. Aus der Vergangenheit eines Bácskaer deutschen Sprachinseldorfes. 1785–1935. Novi Vrbas, 1934.

Baron J. Kirchenkunde. Neuverbass. Deutsche evangelische Kieche in Südungarn. [Hol?] 1942.

Újvidék (= Novi Sad, Jugoszlávia)

Mányoki Imre [helybeli lelkész, rövid történelmi áttekintése, segélykérés kapcsán]. PEIL. 1862:1402. sk.

Ungvár

Komjáthy Gábor: Adalékok az ungvári ev. ref. egyház történetéhez. Sp. 1906.

Makay Dániel: Az ungvári helv. hitv. egyház történetei töredéke. [Félfeldolgozás.] SpF. 1860: 428. sk.

Mészáros Károly: Ungvár története a legrégibb időktől máig. Pest, 1861.

Csomár Zoltán: Húsz év Ungvár történetéből 1918–1938. Bp. 1939.

Uszód (= Uszod, azelőtt Pest, ma Bács-Kiskun m.)

Földváry László: Egy régi tükör, két levélbe takarva.

[Iratközlés kommentárral az ottani reformátusok 1761-i üldöztetéséről. Sallai Benjámint lelkész az 1761-i uszódi reformátusság erkölcsi állapotairól.] PEIL. 1899:171–172.

Régi nyomok a kunszentmiklósi egyház jegyzőkönyveiből. Névtelen közlés PEIL. 1873:1111–1112. [Az egyik az uszódi egyház 1761-i vallásügyéről.]

Vágsellye (= Vágsellye)

Az ottani reformátusok üldöztetésének ügye Thurzó György nádor előtt. Közölve teljes szövegében. TLSz. IX. évf. 5–8. sz. 191. – Regestában. MPEA. 1934:202. – Ila Bálint közlései a Thurzó-levéltárból.

Vác

Vörös Károly: Töredék a váczi reform. egyház történelméből. PEIL. 1885:1654. sk.

Vaiszló (= Vajszló)

Morvay Ferenc: A vaiszlói lelkész és hívek zaklatása 1758-ban. PSz. 1900:196. sk. – A vaiszlói lelkész és hívek zaklatása a püspöki consistorium előtt és a vármegyén a filiák stólaügyében 1761. PSz. 1900:504. sk. [Mindkettő a következő főcím alatt: Baranyai egyházi élet a XVIII. században.]

Vaján (Vajány, Ung m., ma Csehszlovákia [vagy Szovjetunió? Zakarpatszka Ukrajna?])

Kómiás Sándor: A vajáni református egyházközség története. Nagykapos, 1932.

Rendelkezés 1617-ben a vajáni egyházi földek jövőbeli sorsáról. L. „Az Ungi Református Egyházmegye” c. művet, Nagykapos, 1931. 418. sk. [A gyülekezeti elv. kialakulásához fontos!]

Vajasd (Erdély, Alsó-Fehér vm.)

[A vajasdi ekklezsia fekvőségei, pap és mester fizetése 1658.] Koncz József közlése, PK. 1886.

Vál (= Vaál, Fejér m.)

Biczó Pál: A vaáli ev. reformált egyház története. Székesfehérvár, 1896.

Várkudu (= Kudu, Szolnok-Doboka m.)

Mózes András: A várkudui református egyházközség története. Cluj (Kolozsvár), 1936.

Várpalota (Veszprém m.)

[Az ottani két prot. felekezet és gyülekezet uniójára célzó törekvésről 1807–1823. említés van]: UMA 304. Vö. PEIL. 1845:232.

Vecsés (Pest m.)

Gorzó János (Bilkei): Vecsés nagyközség története. Különös tekintettel a 150 év előtti telepítésére (1786–1936). Monor, 1938.

Velence (Fejér m.)

Biczó Pál: A velencei ref. egyház története. [Hol?] 1896.

Vereb (Fejér m.)

Biczó Pál: A verebi ref. egyház története. [Hol?] 1896.

Veresegyháza (Pest m.)

Erdélyi József: A veresegyházi reformált egyház monográfiája. Kézirat, említve a Pest megye műemlékei c. kiadvány (Bp. 1958.) II. kötetében 392–393. l.

Verőce

lásd Nógrádverőce alatt!

Vértesacska (Fejér m.)

[Kis Boáz]: Tanít a múlt. A vértesacscai református gyülekezet rövid története. Közreadja a mostani lelkipásztor. Vértesacska, 1948.

Veszprém

Thury Etele: A veszprémi reformált egyház múltja. PEIL. 1893:421. sk.

Thury Etele: A veszprémi ev. ref. egyház története. Bp. 1893.

Thury Etele: Egy lap a veszprémi ref. egyház történetéből. DunPL. 1890:24. sk.

Vetés (Szatmár m.)

Hegymegi Kiss Kálmán: A vetési reform. egyház története. Kecskemét, 1875.

Visegrád

[Hír a gyülekezet megalakulásáról 1910 karácsonyán.] PEIL. 1910:830.

Visk

Peleskey Sándor: A viski református egyház története. Beregszász, 1925.

Bökényi B. Dániel: Ev. ref. templomi szószék felavatás [a viski egyházban, a prédikátorok névsorával]. DebrPL. 1882:250–251.

Krüzseli Bálint (Viski): Visk város története. Máramarosi Képes naptár, 1874.

Visonta

lásd Somogyvisonta alatt!

Viss (Zemplén m.)

Miskolczi Csulyak István [esperesi pátensei a fatemplom építésére való gyűjtés támogatására]: MPEA. 1927:178–179.

Zabola (Háromszék m.)

Csekme Ferenc: A zabolai ev. ref. egyház történetéből. PK. 1885. (XV.) 275. sk.

Zádorfalva (Gömör m.)

Hubay Kálmán összeállításában kiadatlan kéziratos adatok a tiszántúli egyházkerület levéltárában. Debrecen, 1934. [?]

Zámoly (Fejér m.)

Biczó Pál: a zámolyi ev. református egyház története. Nagykőrös, 1896.

Zánka (azelőtt Zala, most Veszprém m.)

Thury Etele: A zánkai ev. ref. egyház története. PEIL. 1886. Kny. Bp. 1886.

Thury Etele [közlése]: Vizsgálat a zánkai helv. hitvallásuk ügyében 1795. márc. 12. PEIL. 1886:20–22. [Kérdéses pontosság fordítás latinból.]

Zboró (= Makovica, Sáros m.)

[Református templomszentelés 1645. márc. 2. után:] Verécsi Ferenc levele Lorántfi Zsuzsannához. L[évy] J[ózsef?] [vagy Liszkay József?] közlése az egyházközség irományaiból 1628–1709. Az ottani volt egyház régi levéltárából. – Eredeti latinok. – SpF. 1862:350–352. MPEIF. 1878:474–475.

Zilah

Magyarósi István: A zilahi ev. ref. anyaszentegyház története. Kolozsvár, 1880.

Szilágyi Ferenc: Zilah történelméből. Pest, 1870. (Akadémiai értekezés.)

Petri Mór: Szilágy vármegye monographiája. II. kötet. Bp. 1902.

Zólyom

Tóth Lajos: A zólyomi ref. missziói egyház története. Zólyom, 1909.

Zsáka (Bihar m.)

Ember Károly [adatközlése a „Bihar” c. lapban s utána] PEIL. 1880:1403–1404.

[Különösen az ottani magyar reformátusok és görögkeleti románok jó egyetértéséről, „communicatio in sacris”-áról, amely, főként temetéseken, még e bibliográfia összeállítása idején is fennáll.]

Zsigárd (Pozsony m.)

Vizsgálat a zsigárdi helvét hitvallásuk ügyében 1721. – Eredeti, legnagyobbbrészt magyar. – Garády (= Fabó András) közlése a pozsonyi ev. lyceum könyvtárából. SpF. 1865:403. sk.

G) Egyházmegyék, illetőleg kisebb egyházvidékek története.

Abaúji egyházmegye

(A XVI. században neve többnyire kassavölgyi, újvári néven is előfordul.)

Z T L.

Az abaúji egyházmegye története. Ref. Világszemle, 1933. [Szerző?]

Korponay János: Abaújmegye monographiája. [Hol?] 1865.

Kemény Lajos: A vármegye története 1527–1648. (Abaúj-Torna vm. monográfiája II. kötetének 2. része.) Kassa, 1915.

Révész Kálmán: Egy elmaradt jubileum. PEIL. 1899:10–11.

[A magyar nyelvű jegyzőkönyvvezetést az abaúji egyházmegyében 1798-ban kezdik meg. – Egyéb adalékok is e korból.]

Révész Kálmán: Abaújvármegye a jezsuiták ellen, 1655. – Eredeti magyar szövegű kútfőkölés Abaúj-vm. jegyzőkönyvéből. PEIL. 1908:702.

Révész Kálmán: A Kassa körüli reformátusság lélekszáma 1799–1899. PEIL. 1910:680–681.

Benke Imre: Abaúji lelkipásztorok 1685–1799. Kassa, 1943.

Révész Kálmán közlése: Egyháztörténeti adatok az abaúji ev. ref. egyházmegye levéltárából. SpL. 1898. (XVII.)

Révész Kálmán: Az abaúji egyházmegye alakulása és kiterjedése. SpL. 1899. (XVIII.) 741–743.

Révész Kálmán: A borsodi és abaúji traktus verses leírása 1798. SpL. 1901.917. sk.

[Egy máig kéziratban lévő nagy történeti vereszet ismertetése. Szerzője „Vámosi” Tóth János, utoljára peregrinus lelkész.]

Révész Kálmán közlése: Az abaúji egyházmegye levéltárából. Adatok Sárkány Pál esperestől és Vay József főgondnokról. SpRL. 1909. (V.) 172.

Alföldi egyházmegye

Fennállt 1598–1635. Z T L.

Borsodi egyházmegyék

Román Ernő: Az alsóborsodi s az ősrégi borsod-kishonti egyházmegye története. Miskolc, 1926.

Szentpéteri Sámuel: Egyháztörténeti adatok a borsod-gömöri ref. egyházmegye múlt századi életéből. SpL. 1888:529. [A borsodi egyházmegye 1739–1792. jegyzőkönyvéből való kivonatok jegyzetelve.]

Alsóborsod, Felsőborsod: Z T L.

(A borsodgömörkishonti a XVII. század végén „Szentpéteri” néven is előfordul.)

Borsodi (egységes) egyházmegye 1952 óta.

Tóth Dániel (SpL. 1899. XVIII. évf. – 336–337.) esperesi jelentés keretében emlékszik meg a régi borsodi egyházmegye száz évvel azelőtti felosztásáról.

Alsóbaranyai egyházmegye

lásd Baranyai alatt!

Alsóborsodi egyházmegye

lásd Borsodi alatt!

Alsószabolcs – hajdúvidéki egyházmegye

Alsószabolcsi, ill. Nyírségi egyházmegye 1952. óta.

Z T L.

Bakos Gábor: Az alsószabolcsi – hajdúvidéki reform. egyházmegye lelkészei által alapított gyámintézet történetének rövid vázlata. Melléklet a DebrPL. 1884. 23–24. számához.

Alsózemléni egyházmegye

lásd Zemplén alatt!

Aranyosmegyesi egyházmegye

lásd Nagybányai alatt!

Bácskai német református egyházak

Silling Károly: Miként állanak a bácskai helv. hitv. német egyházak Istennél a kegyelemben? PEIL. 1865:215. sk.

[Rövid lesújtó helyzetrajz, amelyhez a PEIL. ua. évfolyamában heves polémia kapcsolódik.] l. 514 sk., 606 sk., 968 sk.

Bács-kiskunsági egyházmegye

1952. óta.

Balatonmelléki egyházak

Földváry László: Balatonmelléki egyházaink szenvedései a múlt [XVIII.] században. [Főként iratközlés.] DunPL. 1894–95.

Baranyai egyházmegyék

Alsóbaranya – bács – szlavóniai egyházmegye, „alsóbaranyai”, „veresmarti”, „mohácsi” néven is: Z. T. L.

Hetesy Viktor: Az alsó – baranya – bácsi református egyházmegye végzései 1813. évtől 1888-ig. Pécs, 1889. Összegyűjtötte és betűrendbe szedte H. V.

Poór József: Az alsóbaranya – bácsi egyházmegye levél és irattára. PEIL. 1903:714.

Földváry László: Az alsóbaranya – bácsi ref. egyházmegye gyülekezetei és azok népessége 90 évvel ezelőtt. PEIL. 1908:640.

[Tudósítás az egyházmegye nevének „szlavoniai”-val kibővítéséről s ehhez fűzött történelmi és közjogi reflexiók.] PEIL. 1909:569.

Felsőbaranyai egyházmegye „pécsi”, „ormánsági” néven is: Z T L.

Földváry László: A felsőbaranyai ref. egyházmegye egyházainak és iskoláinak népessége 90 évvel ezelőtt és most. PEIL. 1908:781–782.

Pathai P. Sámuel levele Szilágyi Benjámint Istvánhoz 1647. a baranyai és szomszédos egyházak reformációjáról: Debreceni Ember Pál: Historia ecclesiae ref. in Hung. et Trans. c. művében a 661–676. lapokon. Magyar fordítása Földváry Lászlótól: PSz. 1895:424. sk.

Morvay Ferenc: A baranyai egyházi élet a XVIII. században. PSz. 1900.

Mező István: „Keserű aloe... 1788” c. versezetéből, amely a felsőbaranyai egyházak prédikátorainak mártíri szenvedéseit festi: szemelvényt közöl Keszi Hajdú János. MPEIF. 1879:298–299.

Illés Géza: A felsőbaranyai ref. egyházmegye egyházközségeinek története. Kézirat a Ráday-levéltárban. [Idézi Németh Balázs, Munkácsi Albertről szóló dolgozata egy jegyzetében. RE. 1955. (dec. 1.) 528. – Ugyanez a dolgozat a Ráday-gyűjtemény Évkönyve 1955. Bp. 1956. c. kiadványban is.]

Fábián Zoltán: Baranya vármegye református helységeinek régi elnevezései. PEIL. 1910:137.

[Csáki Dezső: „Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában” II. kötetéből kiírva.]

Kiss Géza: Talpas szentegyházak – kőtemplomok. Kákics temploma százados ünnepén 1937. Bp. 1937. (Kálvin-Könyvtár 17. sz.)

Baranyai egységes egyházmegye 1952 óta.

Barsi egyházmegye

Régebben „lévai” néven is. Z T L.

Szentkúti Kiss Károly: Monográfiai vázlatok a barsi református esperesség múltja s jelenéből. Pápa, 1879.

Agyagási Sándor: A barsi ref. egyházmegye története. Református Világszemle. 1933.

A barsi helv. vall. evangélikusok folyamodványa Keresztély Ágost herceg esztergomi bíbornokhoz 1714. – Garády [= Fabó András] közlése újkori magyarnyelvű fordításban az „Acta religionaria protestantium in Hungaria” I. kötetéből. (M. Nemz. Múzeum kéziratára.) MPEIF. 1874:42–43.

Szentkúti Kiss Károly: Töredék adatok a barsi református esperesség múltjából. PEIL. 1876:1532. sk. 1877:469. sk. 1878:52. sk.

Szentkúti Kiss Károly: Adatok a barsi ref. esperesség történetéhez. PEIL. 1890–1891. évf.

A Körmendi K. Péter (gályarab) barsi esperes által megkezdett 1688. s esperesi utódai által folytatott barsi egyházmegyei „Protocollum Rerum Memorabilium” kézírata Szinnyei VII:85–86 szerint a barsi egyházmegye levéltárában van (vagy volt).

Perlaki Márton [lévai l. és barsi esperes 1645–1678 közt]: Ordo et numerus ecclesiarum helv. conf. addictarum in tractu Levensi ad 1655. Kézirat a barsi egyházmegye birtokában, ha ugyan még ott. (Szinnyei X:794. szerint.)

Bekecsalji egyházmegye
Z T L.

Békési, békésbánati egyházmegye
Z T L. – Régebben „csongrádi”, „körös-marosközi”, „makói”, „vásárhelyi” néven is 1948 óta csak békési.

Kiss Bálint: A’ Helvécziai Vallástételt követő Békés-bánati Egyházi vidék Vallási, Polgári és Földleirati történeteinek emléke. I.–IV. kötet. 1836. – Kézirat a békési egyházmegye levéltárában. – A IV. kötet ezt a címet viseli: A’ Tizsa két melyékén lekott minden rendü Magyaroknak, különösen pedig a’ Reformált Keretyén Vallást követőknek, Polgári és Vallásbeli viszontagságainak summás előadása a’ Reformáció kezdetétől fogva 1835-ik Esztendőig.” [Vö. Esze Tamás: A Rákóczi-nóta. Az Út, 1953.]

Haan Lajos: Békés vármegye története. [Hol?] 1870.

Karácsonyi János: Békés vármegye története. [Hol?] 1896.

Scherer Ferenc: Békés vármegye társadalma 1695–1848. Gyula, 1941.

Borovszky Samu: Csanád vármegye története 1715-ig. I. Bp. 1896. [Igen számos egyháztört. adattal.]

Belsősomogyi egyházmegye
lásd Somogyi alatt!

Beregi Egyházmegye
ZTL.

Gyarmathi Miklós beregi esperes az egyházmegye tisztviselőit a tiszántúli superintendentia gyűlésén való megjelentéstől eltiltja 1593. ? – „X-Y.” – [jegyű közlő] közlése eredeti latin szövegben, a forrás megjelölése nélkül, PEIL. 1877:125. (A „Régiségek” rovatban.)

Váradai György [feljegyzése 1726]: A beregi nagytiszteletű vidék egyetemes zsinatában fennálló-eljárás, szokás és rendtartás. – Latinból magyarra fordított közlés, az eredeti magyar esküszövegekkel. – Géressy László viski lelkész birtokában lévő eredeti után közli Lugossy József. PEIL. 1847:1252. sk.

Szeremlei Sámuel: Vázlatok a papszentelés múltjából, különös tekintettel a beregiekre. A „Magyar protestáns egyháztört. monográfiák” c. kötetében. Bp. 1881.

Emléklapok... Révész Bálint... püspök úrnak a beregi egyházmegyében 1884 nyarán tett hivatalos egyházi látogatásáról... Naplójából összeállította Peterdy Károly esperes. Beregszász, 1885.

Harsányi András: A beregi egyházmegye Emlékkönyve. Egyháztörténet, 1943.

Harsányi András: A beregi református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1943.

Zoványi Jenő: A beregi és szatmári egyházvidék espereseinek névsorához. Egyháztörténet, 1945.

Lehoczky Tivadar: Bereg vármegye monográfiája. I–III. Ungvár, 1881–1882.

Bihari egyházmegye

Z T L. Régebben „váradí” néven is.

Osváth Pál: Bihar vármegye sárréti járása leírása. I–II. Nagyvárad, 1874. [1875?]

Papp Károly: Böngészet a bihari egyházmegye régibb jegyzőkönyvéből. [Félfeldolgozás, kivonatos szövegközlésekkel.] MPEIF. 1877.

Borosjenői egyházmegye

lásd Zarándi alatt!

Böszörményi egyházmegye

Ráczy Károly: „Bezermeni” és „keresmarosi” seniorság. MPEIF. 1879:344. sk.
– Lásd Zarándi alatt is!

Budapesti egyházmegyék

Belső és „külsőbudapesti” 1952 óta.

Csallóközi, ill. csallóköz-mátyusföldi prot., ill. református egyházmegye

Z T L.

Csanád-csongrád egyházmegye

1948 óta! 1952 óta csongrádi.

Csanádmegyei reformáció és protestantizmus:

Borovszky Samu: Csanád vármegye története 1815-ig. I. A vármegye általános története. Bp. 1896. – II. A vármegye részletes története. Bp. 1897.

Cserhádi egyházmegye

lásd Pesti alatt!

Csókakői egyházmegye

Z T L. – Lásd Veszprémi alatt is!

Csongrádi egyházmegye

lásd Békési alatt! Újraalakult: 1952 óta.

Ceglédi egyházmegye

lásd Kecskeméti alatt!

Debreceni egyházmegye

Révész Imre (id.): Egyháztörténelmi források a debreceni egyházmegye levéltárából. SpF. 1861–1862.

Debreceni János, az egyházmegye esperese, utasítást ad lelkésztársainak, miképen viseljék magukat a templomok és iskolák dolgában, ha az üldözők az egyes gyülekezetekben megjelennek. 1763. – Eredeti magyar szöveg, közlő és forrás megjelölése nélkül. MPEIF. 1872:537–538.

A debreceni ev. reform. egyházmegyei tanítótestület és gyámintézet története. [Kitől? Hol?] 1896.

[Részben legalább ide tartozik a következő két dolgozat is]:

Görömbei Péter (ifj.): A debrecenkörnyéki reformátusok helyzete a XVIII. században. Vasárnap (debr. ref. gyülekezeti lap) 1936. (XXIII.) 41–42. sz.

Csobán Endre: A reformáció és a török hódoltság kora (1511–1693). A „Vármegyei szociográfiák” sorozat „Debrecen sz. kir. város és Hajdú vármegye” c. kötetében. Bp. 1940.

Dévai egyházmegye

lásd Hunyadi alatt!

Dézsi egyházmegye

Z T L.

Története az erdélyi egyházkerület névkönyvében 1882–83. és Szolnok-Doboka vármegye monográfiájában 1901-től. [Szerzők?]

Liber Ecclesiarum Districtus Desiensis 1681. – A kolozsvári ref. theol. fakultás levéltárában, kézirat.

Almási Sámuel: Tájékoztató a deszoláta [így!] -kérdés terén a deézi egyházmegyében. Történelmi adatokkal. EPK. 1874. (IV.)

Diószegi egyházmegye

lásd Érmelléki alatt!

Dobokai egyházmegye

lásd Széki alatt!

Drégelypalánki egyházmegye

Z T L. Régebben „nógrádi”, „nógrád-nagyhonti”, „palánki”, „szokolyai” nevek alatt is. 1952 óta beleolvadt az északpesti egyházmegyébe.

Esze Tamás: Élő és holt eklézsiák a Rákóczi-korban. A drégelypalánki egyházmegye történetének vitás kérdései. Egyháztörténet, 1944.

Mokos Gyula (?) közlése: Papi és tanítói díjlevelek a palánki (szokolai) egyházmegyében a XVII. század elején. DunPL. 1893:809. sk.

Ecsedi egyházmegye

lásd Középszolnoki alatt!

Erdőhátszegi, Erdőhátsági egyházmegye

lásd Pesti alatt!

Erdőmelléki egyházmegye

lásd Vértesaljai alatt!

Erdővidéki egyházmegye

Z T L. – A XVII. sz. vége felé „miklósvár [fiú?] széki” néven is.

Benkő József: Filius Posthumus vagy: Az erdővidéki ref. tractus ismerete. 1770. – A kézirat egy másolata a kolozsvári ref. theol. fakultás levéltárában.

Érmelléki egyházmegye

Z T L. – Régen gyakran „diószegi”.

Molnár János: Az „Ér- és Berettyó melléki Egyházmegye” és esperesei. DebrPL. 1889.

Molnár János: Az érmelléki reformált egyházmegye régi levéltárának pusztulása. A megsemmisült tárgyak elősorolása. A veszteség helyreütése céljából B.-szentimrére hívott tract. gyűlés végzései. Néhány előre bocsátott szóval a latin eredeti után. – DebrPL. 1883:263. sk.

Sass Kálmán: Az érmelléki református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1944.

Fehérvári (Székesfehérvári) egyházmegye

lásd Vértesaljai alatt!

Fejér megye

Babay Kálmán: Fejér vármegye reformációja. Bp. 1917. (Koszorú-füzetek 232. sz.)
[Kizárólag népszerűsítés!]

Felsőborsodi egyházmegye

lásd Borsodi alatt!

Felsőszabolcsi egyházmegye

lásd Szabolcsi alatt!

Fogarásföldi egyházmegye

Z T L. [XVII. századi átmeneti alakulat.]

Gömöri egyházmegye, gömör-kishonti magyar prot. egyházmegye, gömör-tornai egyházmegye

Z T L.

S. Szabó József: A reformációnak egy változatos küzdőtere. PSz. 1936.

Vattay László: Visszapillantás a gömöri ev. ref. egyházmegye 100 éves történetére. Tornaallya, 1900. [1899?]

Maklári Pap Lajos közlése: A gömöri helv. hitv. egyházmegyét, egyházmegyei s egyházkerületi törvényhozás útján kötelező kormányzati szabályok. (1795-től kezdve.) Bevezetéssel. SpF. 1859. (III.)

Hanvay Zoltán, hanvai földbirtokos, gömöri egyházmegyei tanácsbíró „Elhullott kalászkok egy hosszú élet tarlójáról” c. cikkgyűjteményben (Rimaszombat, 1910.) számos jellemző, bár nem minden tekintetben megbízhatónak látszó adatot és emléket közöl a gömöri egyházmegye XIX–XX. századforduló körüli életéből.

Mikulik József: A gömöri ág. hitv. evang. esperesség története 1520–1740. (Magyar Protestáns Történeti Emlékek II.) Bp. 1917. [Református szempontból is fontos!]

Szentpéteri Sámuel borsod-gömöri közlését lásd Borsod alatt!

Szentpéteri Sámuel: Esperesi napló a gömöri ev. ref. egyházmegyében. SpL. 1899. (XVIII.) 609–611.
[A terjedelmes kézirat – százéves – igen rövid ismertetése.]

S. Szabó József: A pozsonyi résztörvénytörvények elé idézett gömöri ref. papok és rektorok. SpL. 1906. (II.) 49. sk.

Görgényi egyházmegye

Z T L.

Történetét – és egyházközségeit – közölte az erdélyi egyházkerület névkönyve 1891–94. évf.

„Uram segélj!” A görgényi református egyházmegye évkönyve 1938. Marosvásárhely, 1938.

[Az egyházmegye és egyházközségei történetével s akkori helyzetével.]

Gyöngyösmelléki egyházmegye

Z T L. – lásd Somogyi alatt! (1732 után beleolvad a belsősomogyiba).

Győri egyházmegye

lásd Tatai alatt!

Győr-Sopron-Pápai egyházmegye 1952 óta.

Gyulafehérvári egyházmegye

Z T L. Régen „Károlyvári” néven is!

Elekes Károly: A gyulafehérvári ref. egyházmegye története. Az erdélyi ref. anyaszentegyház névkönyve 1863–1865.

Szilágyi Farkas: Alsófehérvármegye 1948/49-ben. Kny. Alsófehérvármegye monográfiájából. Nagyenyed, 1898.

Hajdúvidéki egyházmegye 1952 óta.

Háromszéki egyházmegye

Z T L.

Csifó Salamon: A vallás története Háromszék vármegyében. KM. 1896. [Elsősorban unitárius szempontú.]

Nagy Géza: A háromszéki néplélek az egyháztörténelem tükrében. RSz. 1933., és a szerző „Akik kősziklára építettek” c. kötetében. Kolozsvár, 1937.

Hevesi egyházmegye 1952 óta.

Heves-nagykunsági egyházmegye

Z T L. – Régebben gyakran „kunsági”, „turi”. Az 1821–22. generálkonventig „nagykunsági”, 1952 óta ismét „nagykunsági”.

Tóth Dezső: A hevesnagykunsági református egyházmegye múltja. Az egyházi élet hétköznapijai. I–II. Debrecen, 1942.

Tóth Dezső: A hevesnagykunsági református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1943. 262. sk.

Vári Szabó Sámuel: Az 1848/49 bepecsételt könyve. MPEIF. 1881:367. sk.

[A tiszaföldvári egyházközség körleveles jegyzőkönyvében megőrzött 1848/49-i, szabadságharci vonatkozású egyházmegyei határozatok.]

[Györy Lajos (ifj.): Szinnyei szerint (IV:110.) a hevesnagykunsági egyházmegye egész monográfiáját kéziratban hagyta.]

Hontmegye

Höke Lajos: Hontmegye vallásügyi történetéhez a XVI–XVII. és XVIII. században. PEIL. 1883.

Hunyadi egyházmegye

Z T L. – Régebben „dévai”, „vajdahunyadi”, „vajdahunyad-zarándi” neveken. Egyházközségeinek hézagos története az erdélyi ref. anyaszentegyház 1863. évi névkönyvében.

Baló Benjámín [közlése]: Veszprémi István erdélyi püspök levele a vajdahunyadi egyházmegyéhez 1702. – Eredeti magyar, kommentárral. – A hunyadi egyházmegye levéltárából. SpF. 1863:55. sk.

Egykorú feljegyzés a Zaránd, Hunyad... megyei ref. egyházak... sorsáról... Sámuel Aladár közl. TT. 1908:462–464.

Kalotaszegi egyházmegye

Z T L. – Az erdélyi ref. anyaszentegyház 1871. és 1872. évi névkönyve.

Kaposi egyházmegye

Z T L. Somogyi és zalai egyházakból, a XVIII. századig.

Károlyvári egyházmegye

lásd Gyulafehérvári alatt!

Kassavölgyi egyházmegye

lásd Abaúji alatt!

Kecskeméti egyházmegye

Z T L. A XVII. század végéig, többnyire „ceglédi”.

Kézdi egyházmegye

Z T L.

Kiskomáromi egyházmegye

Z T L. – Lásd Somogyi, Vízlendvai alatt is!

Kolozsi, kolozs-kalotai, kolozsvári egyházmegye

Z T L. – Lásd az erdélyi ref. anyaszentegyház 1871–72. évi névkönyvét. Ide Miháltz Elek írta meg a kolozs-kalotai egyházmegye történetét 1873. Kny.-ban is megjelent.

Szász Domokos: A kolozsvári ev. ref. egyházmegye történeti fejlődése a reformáció korától a jelenkorig. A kolozsvári egyházmegye emlékirata az 1874. évi egyházker. közgyűléshez.

Kolozsvár, 1874.

Komáromi egyházmegye

Z T L. – A XVII–XVIII. sz.-ban „mátyusföldi”.

Mokos Gyula [közlése]: Papi és tanítói díjlevelek a komáromi egyházmegyében a XVII. és a XVIII. században. DunPL. 1893:681. sk.

A komáromi traktusban helv. confessión lévő árva ekklesiáknak lajstroma [1774–75] tájáról? – Névtelen és forrás nem jelölő közlés. DunPL. 1892:171. sk.

Edelényi Szabó Dénes: Komárom megye felekezeti és nemzetiségi viszonyai a mohácsi véstől napjainkig. Magyar Statisztikai Szemle, 1927.

A mátyusföldi senioratus segélyért könyörög a tanuló ifjak számára [I?] Rákóczi Györgyhöz. Szilágyi Sándor közlése [honnan?]. – Eredeti magyar. – Az évszám hiányzik, csak a hónap és nap van jelezve. – EPK. 1880. (X.) 313–314.

Kur Géza: A komáromi ref. egyházmegye. I. kötet. Komárom, 1937. [Több nem jelent meg.]

Komjáti egyházmegye

Z T L. – „Ürményi”, „Semptei” (prot.) néven is.

Mokos Gyula [közlése]: Papi és tanítói díjlevelek az ürményi egyházmegyében a XVIII. század elején. DunPL. 1894:762. sk.

Körmendi egyházmegye

Z T L. (Az őrségi em. elődje!) Lásd Vépi alatt is!

Körösmarosközi egyházmegye

lásd Békési alatt!

Körös völgye

Sass Kálmán: „Tileagd (Mezötelegd) története... c. munkája (Oradea, 1935.) függelékében: Adatok a körösvölgyi ref. egyházak történetéhez”.

Kőszegi egyházmegye

Z T L. Lásd Németújvári alatt is!

Középszabolcsi egyházmegye

Z T L. Lásd Szabolcsi alatt is!

Középszolnoki egyházmegye

Z T L. Régen „Ecsedi” néven is.

Költő László [közöl egyes egyházközségeiről elegendő adatokat]: PEIL. 1859:110. sk. (a „Régiségek” rovatban).

Krasznai egyházmegye
lásd Szilágysági alatt!

Kunsági egyházmegye
lásd Hevesnagykunsági alatt!

Küküllővári egyházmegye
Z T L.

Töredékek a küküllői egyházmegye régi protocollumából. A kolozsvári ref. theol. fakultás levéltárában.

Koncz József: A küküllői egyházmegyéről. PK. 1888.

Illyés Géza: A küküllői református egyházmegye kialakulása és első esperesei. RSz. 1932.

Illyés Géza: A küküllői református egyházmegye papjai a reformáció korától az erdélyi református generális zsinat fennállásáig 1871-ig. Egyháztörténet, 1944.

Illyés Géza: A küküllői református egyházmegye levéltárának története. Egyháztörténet, 1945.

Illyés Géza: A küküllői egyházmegye egyházainak javai és jövedelmei az 1676–1714 években. RSz. 1927.

Illyés Géza: Az Apafiak szerepe a küküllői egyházmegye történetében. RSz. 1930.

Illyés Géza: Az 1791. évi küküllővári generális vizitáció. RSz. 1938.

Külsősomogyi egyházmegye
Z T L. Lásd Somogyi alatt is!

Lévai egyházmegye
lásd Barsi alatt!

Makói egyházmegye
lásd Békési alatt!

Máramarosi, máramaros-ugocsai egyházmegye
Z T L.

Lugossy József: Máramarosi egyházmegye a XVII.-dik században. PEIL. 1847:1418. sk.
[Lelkészi és tanítói névsorok.]

Szilágyi Sándor: A máramarosi helv. hitv. egyházmegye és egyházközségek rendezete a XVII. sz. elején. (II.) Vegyes okmány és egyéb iratközlések. SpF. 1858.

Formula Visitationis 1726. Lugossy József közlése [eredeti magyar szövegben, a Géressy László birtokában volt kéziratból]. PEIL. 1847:1221.

[Az ezen egyházmegyében gyakorlott módja a vizitációi kérdésfölvetéseknek.]

Marosi egyházmegye

Z T L.

Az erdélyi egyházkerületi névkönyv 1896–1904. évfolyamai közlik az egyházmegye és egyházközségei történetét.

Dávid György: A marosi traktus XVII. századbéli történetéből. (Az egyházközségek javai és javadalmai.) RSz. 1930.

Imreh Barna: Papok, léviták, mesterek a marosi református egyházmegyében a XVII–XIX. században. Egyháztörténet, 1944.

Benkő K.: Marosszék ismertetése. Kolozsvár, 1868–69.

Koncz József: A marosszéki ev. ref. ekklezsiák száma és népessége az 1766 évi összeírás szerint. PK. 1894.

Kelemen Lajos: A marosközi ev. ref. esperesség régi Matriculája. EPK. 1900.

Mátyusföldi egyházmegye

lásd Komáromi alatt!

Mezőföldi egyházmegye

Z T L. – Régebben „peremartoni” is.

Szikszai Pál: A mezőföldi h. h. egyházmegyének régibb története és eddig volt proseniori és seniorinak életek rövid leírása. PEIL. 1862:138. sk.

Babay Kálmán: A szt. mezőföldi ev. ref. egyházmegye lelkészi könyvtárának jegyzéke. Székesfehérvár, 1901.

Miklósvárszéki egyházmegye

lásd Erdővidéki alatt!

Mohácsi egyházmegye

lásd Baranyai alatt!

Mosoni egyházmegye

lásd Samarjai alatt!

Muraközi egyházmegye

lásd Zalai alatt!

Haller Jenő: Adatok a muraközi reformáció történetéhez. PSz. 1917.

Nagybányai egyházmegye

Z T L.

Soltész János: A nagybányai reformált egyházmegye története. Nagybánya, 1902.

Lugossy József: Nagybányai, másképp Aranyosmeggyesi egyházvidék személynézet a XVII. században. PEIL. 1847:186. sk.

Kovács Gusztáv [közlése Melegh Dániel kéziratából:] Hodászi Miklós jegyzései (1643.) a nagybányai egyházmegye községeire vonatkozólag. SpF. 1867:909. sk.

Nagyenyedi egyházmegye

Z T L.

Basa Mihály: A nagyenyedi református egyházmegye története, az erdélyi református anyaszentegyház névkönyvében. 1867:1868.

Szilágyi Farkas: Alsófehérvármegye 1848/49-ben. Kny. Alsófehérvármegye monográfiájából. Nagyenyed, 1898.

Nagyenyedi tractus legrégebbi protocollumából jegyzetek. Hermányi Dienes József 1752-i kéziratából közli Barabás József. PEIL. 1872:1366. sk.

Az ehm. Hória-világ alatti sorsáról lásd Sámuel A. közlését Hunyadi ehm. alatt!

Nagykárolyi egyházmegye

Z T L.

Asztalos György: A nagykárolyi egyházmegye történetéből. DebrPL. 1895.

Ugyanő ilyen címen. PSz. 1895.

[Ez utóbbi alá az van írva: „Részlet egy sajtókész monográfiából.” De ez sohasem jelent meg. Kéziratának holléte nem tudatik.]

[Az egyházmegye és egyes egyházközségei történetére vonatkozó adatok a Nagykárolyban megjelenő Óráló c. gyülekezeti lap 1946. júliusi sk. számaiban.]

Nagykunsági egyházmegye

lásd Hevesnagykunsági alatt!

Nagysajói „káptalan” és egyházmegye

Z T L. és (részben) az erdélyi egyházkerület névkönyvében 1889–1890.

Müller, Georg Eduard: Die deutschen Landkapitel in Siebenbürgen und ihre Dechanten 1192–1848. Ein rechtsgeschichtlicher Beitrag zur Geschichte der deutschen Landeskirchen in Siebenbürgen. Hermanstadt. 1934–1936. Archiv des Vereins für siebenbürgischen Landeskunde 48. köt. Kny. is.

Vályi Elek–Szabó Károly [közlése]: A nagysajói káptalan statutumai [Alesius Dénes superintendenstől, de átírva Bethlen Gábortól és Mária Teréziától is]. Magyar fordítás [Honnan?] EPK. 1872: (II.) 365. sk.

„Szórványainak” c. a. elpusztult egyházközségeiről ír Muzsnai László. RSz. 1934 (XXVII). 423–426.

„Szórványmisszió” ugyanezen egyházmegye történetével kapcsolatban. Ugyancsak M. L. cikke. RSz. (XXVII.) 1934. 476–480.

Nagyszalontai egyházmegye

Z T L.

Debreczeni István [szerk.]: Emlékkönyv a nagyszalontai református egyházmegye 100 éves fennállásának emlékére. Oradea-Mare – Nagyvárad, 1923.

Nagy Sándor: A helv. hitv. n.-szalontai egyházmegye szellemi és anyagi erejét híven felmutató adatok. PEIL. 1882:652. sk.
[Egyházközségenkinti helyzetrajz.]

Nagyszebeni egyházmegye

Z T L.

Németújvári egyházmegye

Z T L.

Nógrád megye protestánsága

történetéhez számos, különösen ellenreformációi adat Makkai László: Nógrád megye története 1848-ig c. dolgozatában, a „Nógrád megye műemlékei” c. kiadványban. Bp. 1954.

Nógrádi, nógrád-nagyhonti egyházmegye

lásd Drégelypalánki alatt!

Nyíri egyházmegye

lásd Szabolcsi alatt!

Nyírségi (alsószabolcsi) egyházmegye 1952 óta.

lásd Szabolcsi alatt!

Óbudai egyházmegye

lásd Vértesaljai alatt!

Orbai egyházmegye

Z T L.

Ormánsági egyházmegye

lásd Felsőbaranyai alatt!

Magáról az ormánságról (ormányságról) lásd: Morvay Ferenc: Baranyai egyházi élet a XVIII. században II.: Az ormányság zaklatása 1757–1761. PSz. 1900:441. sk.

Kiss Géza: Az ormányság. Bp. 1937.

[E műnek vallási-egyházi vonatkozású részleteit közli már a PSz. 1927. évf.]

Ormánysági szótár. [Szintén vallási-egyházi vonatkozásokkal is.] Kiss Géza szótári hagyatékából szerkesztette Keresztes Kálmán: Bp. 1952.

Lukácsy Imre: Ormányság népe. Pécs, é. n.

Őrségi egyházmegye

Z T L.

Lásd Vasmegeye, Vas-Zalai egyházmegye alatt is!

Az eörségiek levele gr. Battyányi Ádámmhoz 1734. Földváry László közlése. MPEIA. 1903:189–190.

Kun János esperes levele a pápai egyházmegye lelkészeihez az őrségi egyházak érdekében tett eljárásról 1739. – Eredeti magyar szöveg. – Pap Gábor közlése. MPEIF. 1879:491. sk.

[Az őrségi egyházmegye szabályzata az adminisztrátorokról és káptalanokról. 1817 körül?] Eredeti magyar szöveg – a körmenai egyház régi jegyzőkönyvéből. – Fülöp József közlése „Emlékezzünk régiekről” c. a DunPL. 1892:138. sk.

Palánki egyházmegye

lásd Drégelypalánki alatt!

Pápai egyházmegye

Z T L.

Tóth Endre: A pápai református egyházmegye története. I. rész: Gyülekezetek és lelkészek. Pápa, 1927.

[Több nem jelent meg.]

Szekeres Mihály: Lelkészi díjlevelek a pápai egyházmegyében 1733-ban. [Okmányközlések.] – PEIL. 1896:652.

Pataji egyházmegye

lásd Solti alatt!

Pécsi egyházmegye

lásd Baranyai alatt!

Peremartoni egyházmegye

lásd Mezőföldi alatt!

Pesti (pesteleji) egyházmegye

Z T L.

Molnár János: Adatok a pesti református egyházmegye történetéhez. PEIL. 1906.

Pesti egyházmegyék

„Északpesti” és „délpesti” 1952 óta.

Makkai László: Pest megye története. Bp. 1958. A „Pest megye műemlékei” c. I. kötetében. 59–169. l.

[Az új beosztású Pest megye községeinek ref. ált. prot. egyház- és iskolatörténetére vonatkozó számos adattal.]

Ugyane műemléki topográfia mindkét kötetében számos elszórt adat található az egyes pestm. községek ref. egyháztörténetére vonatkozóan is.

Pozsegai egyházmegye

Z T L.

Ráckevei egyházmegye

lásd Széki alatt!

Rettegi egyházmegye

lásd Széki alatt!

Rikánbelői közösség

Z T L.

Péter Mózes: A... Rikánbelői Községnek ismertetése és rövid története. „A sepsiszentgyörgyi református Székely-Mikó Kollégium féléves működésének emléke” c. kiadványban. Sepsiszentgyörgy, 1909. (Kny. a sepsiszentgyörgyi Székely-Mikó Kollégium 1908/1909. évi értesítőjéből.)

[Történeti értékű tudósítások és feljegyzések a Községről: PEIL. 1843:187. sk. 279. sk. (Bíró Sándortól); PEIL. 1843:518–519. („Sükösd”-től); PEIL. 1844:179. sk. („Kézdivi”-től); PEIL. 1862:409. sk. („Y-r.” jegyű szerzőtől.)]

Samarjai egyházmegye

Z T L. és

„Mosoni” néven is. Történetét megírta Tóth Ferenc egy kéziratába maradt műben. [Hol van?]

Sárosi (prot., majd ref.) egyházmegye

Z T L. és Zoványi Jenő: A Sárosi egyházmegyének egy ismeretlen esperese s egy adat irodalmi működéshez. A „Kisebb dolgozatok...” c. kötetében. Sp. 1910.

Az egyházmegye önállóságának megszűnésére (1644) I. Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak a magyar református egyházban. Bp. 1911. 96. l.

Sármelléki egyházmegye
lásd Zarándi alatt!

Sepsi egyházmegye
Z T L.

Tőkés József (szerk.): Emlékkönyv a reformáció négyszázados évfordulójára. A sepsi református egyházmegye egyházi értekezletének megbízásából. Sepsiszentgyörgy, 1918.

Solti egyházmegye („Ráckevi”, „pataji” néven is)
Z T L.

Az 1819-i generális vizitáció s solti traktusban Császári Lósy Pál följegyzése szerint. – Eredeti magyar. – Szász Károly közlése a solti egyházmegye jegyzőkönyvéből. SpF. 1861:58. sk.

Somogyi egyházmegyék
Z T L.

I. Belsősomogyi (a régi „szigetvári”-val! és „gyögyösmellékivel”).

Beck Gergely: A belsősomogyi református egyházmegye története. I. kötet. Kaposvár, 1935. (Csurgói Könyvtár 2. sz.) Több nem jelent meg. [?]

Tóth Endre: A belsősomogyi református egyházmegye Mária Terézia korában. Kaposvár, 1940. (Csurgói Könyvtár 15. sz.) [Itt vannak felsorolva 184. sk. az egyházmegyében tartozó egyházközségek kéziratos, kisebb részben kinyomott történetei.]

Nagy Lajos (szerk.): Emlékkönyv... Antal Gábor... püspök... 1898. évi... egyházlátogatásáról. Kaposvár, 1899.

Szabó Bálint (szerk.): Emlékkönyv... Antal Géza... püspök... 1926... 1927 évi egyházlátogatásáról. Pápa, 1929.

Csire István: A belsősomogyi egyházmegyében szolgált lelkészeknek névsora. DunPL. 1903:129–130.

Fábián Zoltán: A belső-somogyi ref. egyházmegye egyházainak népessége 100 évvel ezelőtt és most. PEIL. 1908:535–536.

II. Külsősomogy. „Tolna-somogyi” néven is előfordul.

Hóke Lajos: A tolnai és tolna-külsősomogyi egyházvidékek múlt századi jegyzőkönyvei. Szinnyei IV:1348. szerint Hóke L. külsősomogyi egyházmegye egész történetét kéziratban hagyta. (Hol?) Adatközlés félfeldolgozással. PEIL. 1873:52. sk.

Miklós Ödön: A külsősomogyi traktus kánonos könyve. ThSz. 1917.

III. Somogy általában

Fábián Zoltán: Somogyvármegye református helységeinek régi elnevezései. PEIL. 1910:519. sk.

[Csánki Dezső: „Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában” c. mű II. (?) kötetéből kiírva.]

Beck Gergely: Somogyi elpusztult egyházak. DunPL. 1930.

IV. Somogyi (egységes) egyházmegye 1952 óta.

Szabolcsi egyházmegyéék

Z T L.

I. Régi szabolcsi (nyíri) egyházmegye: Z T L. jegyzőkönyvét említi Sinai Miklós. MPEIF. 1874:397–398.

II. Alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmegye lásd külön, e címszó alatt!

III. Felsőszabolcsi egyházmegye: Z T L.

Görömbei Péter (id.): A felsőszabolcsi ref. egyházmegye múltjából. – Okmányközlés bevezetéssel 1674-ből. MPEIF. 1883:39. sk.

Görömbei Péter (id.): Adatok a felsőszabolcsi református egyházmegye történetéhez. DebrPL. 1910.

IV. Szabolcs általában

Orosz Tamás: Református egyházak Szabolcsban. Kny. a „Vármegyei Szociográfiák” Szabolcs-vármegye c. kötetéből. Bp. 1939.

Szászsebesi „káptalan” és szászvárosi surrogatia

kebelében tartott református egyházakról Z T L.

Szatmári egyházmegye (Szatmármegye)

Bartók Gábor kézírata a szatmári traktus eklézsiáinak történetéről. Szinnyei I. 646. szerint [akkor] a szatmári ref. egyház levéltárában van.

Hegymegi Kiss Kálmán: A szatmári református egyházmegye története. Kecskemét, 1878.

H. Kiss Kálmán szatmári egyházmegye – történetéből jelentek meg külön kiadásban egyes szatmári egyházközségeknek helytörténeti, valamint előzetesen a következő dolgozatok:

Adatok a szatmármegyei s különösebben a szatmári egyházmegyei részint elpusztult, részint leányosított ref. egyházközségek történetéhez. MPEIF. 1870:300. sk.

Elfoglalt ref. egyházi iskolai vagyonok jegyzéke Szatmárban, különösebben a szatmári ref. egyházmegyében. MPEIF. 1871:528. sk.

Jeremiás István esperessége a szatmári ref. egyházmegyében 1737–1762. MPEIF. 1872:93. sk.

Nagy Gedeon esperessége a szatmári ref. egyházmegyében 1832–1836. PEIL. 1873:500. sk.

Források a szatmári ref. egyházmegye történetéhez. PEIL. 1873:756. sk.

F. Varga Lajos: A szatmári evang. reform. egyházmegye húsz éves története 1874-től 1894-ig. Szatmár, 1896.

Sipos József: A szatmári református egyházmegye 40 éves története. Bp. 1942. (Két kötetben.)

Kiss Áron (id.): Adatok a szatmári helv. hitv. egyházmegye történetéhez a XVII. század 2. felében és a XVIII. század folyama alatt. [Túlnyomó részben forrás- és adatközlés, néhol kommentárokkal.] SpF. 1859. (III.)

A szatmári partiális zsinat 1656. megvédi Mezei Imre lelkészt Veselényi István erőszakoskodásával szemben. – Eredeti latin és magyar. – Révész Imre (id.) közlése [honnan?] SpF. 1865:372–373.

Kiss Áron (id.): Adatok a szatmári h. h. egyházmegye történetéből a 17. század második felében s a 18. század folyama alatt. PEIL. 1858:415–474.

Berey József: A reformátusok üldöztetése Szatmár-megyében 1660–80-ig. PSz. 1897.

Herepei János: XVI–XVII. századbéli papok, mesterek és diákok a szatmári református egyházmegyéből. Egyháztörténet, 1943.

Zoványi Jenő: A beregi és szatmári egyházmegyék espereseinek névsorához. Egyháztörténet, 1945.

[A régi szatmármegye területén volt nagybányai és nagykárolyi egyházmegyék e külön címszavaik alatt keresendők!]

Juhász István: A székelyföldi református egyházmegyék. Kolozsvár, 1947.
(Erdélyi Tudományos Füzetek 201. sz.)

Széki Egyházmegye

Z T L. – Régi nevein „dobokai”, „rettegi”.

Diószegi Lajos: A széki ref. egyházmegye szamosmenti kerületéhez tartozó egyházakról. PEIL. 1871. (I.) [Hézagos vegyes értékű közlemények kb. 20 egyházzól.]

Szentpéteri egyházmegye

lásd Borsodi alatt!

Szigetvári egyházmegye

Z T L. – Lásd Somogyi alatt!

Szilágysági egyházmegyék

Protocollum ecclesiasticae sedis Szilagiensis 1680. kézirat a kolozsvári ref. theol fakultás könyvtárában.

I. Szilágyi (másként krasznai) egyházmegye:

Z T L. –

Könyves Tóth Mihály: Történelmi előadás, minő viszonyban állanak az u.n. partiumbeli eklázsiának a tiszántúli superintendentiához. PEIL. 1862. Ehhez kiegészítő adatok Faragó Józseftől (mint az egyházmegye esperesétől): „A szilágyszolnoki ref. egyházmegye nyilatkozata”. PEIL. 1863:426. sk.

Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1939. [Részletes kifejtése a fenti kérdésnek!]

II. Szilágyszolnoki egyházmegye.

Z T L. – Egyházközségeinek története az erdélyi egyházkerületi névkönyv 1874–81., később a Szilágysági Református Naptár több (1920–30-as évekbeli) évfolyamában.

Szabó P.: A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye története. Kolozsvár, 1878.

III. Szilágysági egyházmegyék

Új elosztása romániai tartományok és rajonok szerint:

Debreczeni István: Az egyházkerületek és egyházmegyék új területi beosztása. RSz. 1951. május.

Petri Mór: Szilágy vármegye monográfiája I–II. Bp. 1901–1902.

Szokolyai egyházmegye

lásd Drégelypalánki alatt!

Tatai egyházmegye

Z T L. – Régebben „győri”.

Szentkúti Kiss Károly: Töredékek Nagyigmánd és vidéke múltjából. Komárom, 1892. Szentkúti K. K. e művében azt állítja, hogy Medgyesi Tatai Mihály dad-i l. kezdte írni az egyházmegye „protocollumát” 1711–25 közt, azontúl Horváth György folytatta. Ez a protocollum az egyházmegye birtokában volt, kérdés, hogy ma is ott van-e?

Mokos Gyula az előbbi művét bírálva: A tatai ev. ref. egyházmegye esperesei. PEIL. 1893:313. sk. – Szentkúti Kiss K. válasza uo. 332–333.

Tekei „káptalan”

Z T L.

Vö. a nagysajói „káptalan”-nal és egyházmegyével lásd ott!

Tolnai egyházmegye

Z T L.

Holub József: A tolnai reformáció történetének vázlata. Szekszárd, 1911.

Hőke Lajos: A tolnai és tolna-külsősomogyi egyházvidékek múlt századi jegyzőkönyvei. [Szinyeyi szerint IV:1348. a tolnai egyházmegye egész történetét kéziratban hagyta Hőke L. Hol?]
[Adatközlés félfeldolgozással.] PEIL. 1873:52. sk.

Földváry László: Egy darabka történet a múlt század közepéről. [Földesúri és vármegyei beavatkozás a tolnai egyházmegye belügyeibe, forrásközléssel.] PEIL. 1895:715–716.

Székely Ferenc: Adatok a tolnamegyei reformátusok történetéhez. PEIL. 1896:475. sk.

Tolna – somogyi egyházmegye

lásd Somogyi alatt!

Tornai egyházmegye

Z T L. – Lásd Gömör-tornai alatt is!

Fodor György: Ünnepi beszéd a tornai ev. ref. egyházmegye százéves fennállása emlékére. SpL. 1899. (XVIII.) 1100. sk.

Fodor György: Adatok a tornai egyházmegye 100 éves fennállásához. SpL. 1899. (XVIII.) 709–711.

Turi egyházmegye

lásd Hevesnagykunsági alatt!

Udvarhelyi egyházmegye

Z T L.

Nagy Lajos: Az udvarhelyi református egyházmegye múltja és jelene. Székelyudvarhely, 1942.

Benkő József (Árkosi): Udvarhely megye leírása. Sajtó alá rendezte Szabó András. Kolozsvár, 1944. (Erdélyi Ritkaságok 14. sz.)

Reverzálisok az udvarhelyi ref. egyházmegye jegyzőkönyvéből 1650–1713. [Közlő nincs jelezve.] – MPEA. 1909/10. 142–152.

Koncz József közlése: Udvarhely megyében volt esperesek jegyzéke... PK. 1894.

Ugocsai egyházmegye
Z T L.

Újvári egyházmegye
lásd Abaúji alatt!

Ungi, ung-felsőzempléni egyházmegyék
Z T L.

Haraszy Károly (szerk.): Az ungi református egyházmegye. Adalékok történetéhez. Vajany-vel. Kapušány, 1931.

[Liszakay Sámuel (1810–1831. közt esperes) megírta az ung-felsőzempléni egyházmegye egyesülés korabeli történetét. Ennek kézírata UMA szerint a két egyházmegye birtokában volt.]

Ürményi egyházmegye
Z T L. – A komjáti egyházmegyének még a XVIII. század elején is használt neve. Lásd ott!

Váci egyházmegye
lásd Pesti alatt!

Vajdahunyadi, vajdahunyad-zarándi egyházmegye
lásd Hunyadi alatt!

Valpói (Vukovári, pozsegai) egyházmegye
Z T L.

Váradai egyházmegye
lásd Bihari alatt!

Vásárhelyi egyházmegye
lásd Békési alatt!

Vasmegeye

Fülöp József: A református egyház története Vas megyében. PEIL. 1897:587. sk.

Vas-zalai egyházmegye

(Az őrsgéből alakult át 1952.)

Fekete Sándor: A vas-zalai egyházmegye. Az Út, 1953. május 10–16.

Vépi egyházmegye

Z T L. – 1612. egyesült a körmendivel, lásd ott!

Veresmarti egyházmegye

lásd Baranyai alatt!

Vértesaljai egyházmegye

Z T L.

„Erdömelléki”, „fehérvári” („székesfehérvári”), „óbudai” neveken is!

Biczó Pál: A vértesaljai református egyházmegye története. [Kézirat hol?] Terjedelme 207 mintegy 16 kebelbeli egyházközség monográfiája 1896. körül. Ezek a megfelelő címszavak alatt. Lásd a mű történetére PEIL. 1894:635. és 1896.

(Vértesaljai egyházmegye szept. 9-i gyűléséről szóló tudósításban, ahol a kész művet kizáratban bemutatták.)

Biczó Pál közlése: A vértesaljai esperes körlevele 1731. – Eredeti magyar és latin szöveg. – PEIL. 1889:696–698.

Veszprémi egyházmegye

Z T L.

(A csókaközi egyházmegye a XVII. sz. vége felé ennek egyik presencioratusa.)

Thury Etele: Adatok a veszprémi ev. ref. egyházmegye történetéhez. PSz. 1889. – Kny. Bp. 1893.

Thury Etele: Adatok a veszprémi egyházmegye történetéhez. DunPL. 1890:273. sk. 562. sk.

Thury Etele [közlése]: Arva ekklezsiák a veszprémi ref. egyházmegyében. Pados Ferenc, 1764–83. közti esperes följegyzései Tóth Ferenc Analecta-i V. kötetében a M. Nemz. Múzeum kéziratárában. MPEA. 1902.

Demjén Márton [szerk.]: Emlékkönyv... Antal Gábor püspök 1903. évi... egyházlátogatásáról. Veszprém, 1904.

Kis Ernő: Veszprém vármegye református köznépe. Orsz. Ref. Tanáregyesület évkönyve 1904–1905. (Tartozik a pápai és a mezőföldi egyházmegyékre is!)

Vízlendvai egyházmegye
Z T L.

Vukovári egyházmegye
Z T L.

Zalai egyházmegye
Z T L.

Zarándi egyházmegye
Z T L. – Régen („böszörményi”, „borosjenői”, „sármelléki” néven is).

Rácz Károly: A zarándi egyházmegye története. Arad, 1880.

Rácz Károly: Állítsuk vissza a zarándi egyházmegyét. PEIL. 1884:680. sk.
DebrPL. 1884:104–106. 114.

[Az ehm. Hória-világ alatti sorsáról l. Hunyadi ehm. alatt!]

Zempléni egyházmegyék
Z T L.

I. Zempléni régi (osztatlan) egyházmegye. A zempléni ref. dioecesis egyházlátogatási kérdőpontjai. PSz. 1906.

Miskolczi Csujak István zempléni ref. esperes egyházlátogatási jegyzőkönyve. TT. 1906.

A zempléni ref. dioecesis zsinat Miskolczi Csulyak István esperes idejében 1629–1645. TT. 1909.

Miskolczi Csulyak István esperesi naplója és leveleskönyve. MPEA. 1911. 1927. 1928. 1929.

Protestánsok állítólagos uniója Zemplénben. 1597-ben. PSz. 1934. 226. sk.

Hegedűs László közlései a zempléni hely. hitv. egyházmegye jegyzőkönyvéből. – Eredeti magyarok. – SpF. (I.) 1857–58. 753. sk. 1. Vocatio és dimissio. Miskolczi Csulyak István esperes levele Zemplén megye rendeihez, – 2. Unio a Zemplénmegyei hely. hitv. és ágost. hitv. egyházak közt a XVI. és XVII. században.

Ölbey János: A zempléni egyházmegye esperesei. SpL. 1903. (XXII.) 233. sk.

Sárkány Pál [kézirata (a sárospataki kollégiumi könyvtárban) a zemplénmegyei ref. egyházak és lelkészek történetét tárgyalja a XVIII. sz. végéig. Említi Király Péter: A kelet-szláv nyelvjárás emlékei. Bp. 1953. 9. lap.]

Péter Mihály: Tükördarabok a zempléni ref. egyházmegye életéből, a XVII. sz. 1. feléből. SpRL. 1910. (VI.)

II. Alsózempléni egyházmegye
Z T L.

Gulyás József: Az alsózempléni református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1944.

III. Felsőzempléni egyházmegye, lásd Ungi alatt is!
Z T L.

Péter Mihály: Emléklapok a felsőzempléni ref. egyházmegye történetéből. Sp. 1917.

Péter Mihály: Adalék a Felső-Zempléni felekezeti viszonyaihoz 1700-ból. SpRL. 1909. (V.) 295–296.

IV. Zempléni (egységes) egyházmegye 1952 óta.

H) Egyházkerületek, utódállamok, Amerika, egyéb diasporák története.

a) Egyházkerületek, illetőleg nagyobb egyházvidékek története.

Alsódunamelléki egyházkerület

Z T L. – „Ráckevei”, „pataji”, „pesti”, „tisza-duna-közi” néven is előfordul. – Egyebekben lásd Dunamelléki alatt!

Baranyai egyházkerület

Z T L.

Zoványi Jenő: Sztárai Mihály és társai, mint képzelt püspökök. ThSz. 1932.

Zoványi Jenő: Ismeretlen püspöke a baranyai ref. egyházkerületnek. Egyháztörténet, 1945.

Földváry László: Perényi Péter és Siklósi Mihály, s a baranyai reformáció. SpL. 1894. (XIII.)

Egyebekben lásd Dunamelléki alatt!

Csallóköz – mátyusföldi egyházkerület

Z T L.

Zoványi Jenő: A csallóköz – mátyusföldi egyházkerület keletkezése. PSz. 1903. és Kisebb dolgozatok... Sp. 1910.

Thury Etele: A dunántúli ref. egyházkerület története I. Pápa, 1908.

Thury Etele: Felsődunamellék reformációja. DunPL. 1901. 315. sk.

Thury Etele [közlése]: Adatok a felsődunamelléki reform. egyházkerület történetéhez. MPEA. 1910.

[Mokos Gyula TT. 1903. Tatai János csallóközi esperes önéletírása kapcsán említi, hogy ez megírta a felsődunamelléki egyházkerület újjászületésének történetét 1712-ből. Ez a dunántúli egyházkerület levéltárában van.]

Debrecen – nagyváradvidéki egyházkerület

Z T L. – Egyébként lásd Tiszántúli alatt is!

Dunamelléki egyházkerület

Z T L. – „Felsőbaranyai”, „kevi”, „pesti” neveken is fordul elő.

Tormássy János: A dunamelléki református egyházkerület története, a reformációtól a jelenig század elejéig. Közzétette a Fábrián Mihály. SpF. 1867. Külön is Sp. 1867.

[Tulajdonképpen két mű: „A dunáninnen lévő venerabilis superintendencia reformációja rövid históriájának csekély és rövid lerajzolása” és „Az

evangeliumi, mind a két confessión lévő ekklezsiának a XVIII-dik századokon által való állapotjának rövid leírása”. Vö. MPEIF. 1878:16.]

Az egyházkerület rövid története, illetőleg arra vonatkozó adalékok: Egyházi Almanach 1836. és 1842. (Polgár Mihálytól) és Egyházi Névtár, 1848. (ifj. Báthory Gábortól).

Polgár Mihály (id.) szerk.: Dunamelléki egyházkerületben 1836 óta meghalt tisztviselőinek rövid életrajzuk. Almanach, 1842. évre. Kecskemét, 1842.

Földváry László: Adalékok a dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez. I–II. köt. Bp. 1898.

Tormássy János: Adalékok a dunamelléki ref. püspök életrajzához. Közzétette Mokos Gyula. Pápa, 1892. Kny. a DunPL. 1891. évf.-ből.

[Földváry László műve az egyházkerület egyházmegyéinek történetéről már 1910-ben megvolt kéziratban, Molnár János szerint. PEIL. 1910:626–627. Hol van ma?]

Pathai P. Sámuel levele Szilágyi Benjámint Istvánhoz 1647. az alsódunamelléki és baranyai egyházkerületek múltjáról: Debreceni Ember Pál: Hist. Eccl. Ref. in Hung. et Trans. 661–676. lapokon. Magyar fordítása Földváry Lászlótól. PSz. 1895:424. sk.

Földváry László: Egy század története dióhéjban szorítva a dunamelléki ev. ref. egyházkerület életéből 1680–1780-ig. PEIL. 1896:499. sk.

„B. P.” [-jegyű szerző] (Biczó Pál?) közlése, némi kommentárral: Adat a dunamelléki egyházkerületünk 1725. évi gyűléséhez. PEIL. 1892:284–285.

„B. P.” közlése [ugyanúgy]: Püspöki körlevél [II. Pathai Jánosé] 1739-dik évben a kolera [helyesen: pestis ügyében]. PEIL. 1892:731–732.

Földváry László [közlése]: Rendelet az eklézsiák összeírására s utasítás a prédikátoroknak 1766. PEIL. 1903–524. (az „Egyházi Régiségek” rovatban).

Földváry László: Adalékok a dunamelléki egyházkerület történetéhez. [Eredeti iratközlések minden kommentár nélkül.] PEIL. 1896:732. sk. 745. sk. 780. sk.

Molnár János: Adalékok a dunamelléki ref. egyházkerület történetéhez, 1757–1791. [Iratközlések, kevés kommentárral.] PEIL. 1907.

„B. P.” [= Biczó Pál? közlése némi kommentárral]: Egyházak és papok vizitálása a múlt században. PEIL. 1892:555.

B. Pap István: Beszélő számok. PEIL. 1910:598. sk. [Id. Báthori Gábor 1796–97-ben elkészített, de kéziratban – a Ráday-levéltárban – maradt egyházkerületi névtárát ismerteti.]

Török Pál: Korrajzok a dunamelléki helv. hitv. egyházkerület életéből, melyeket fő tekintettel a kecskeméti s pesti főiskolák ügyére előterjeszt. Pest, 1858.

Fördös Lajos: Rövid válasz nt. Török Pál úrnak, mint a Korrajzok előterjesztőjének. Kecskemét, 1858.

A kecskeméti református egyháztanács felelete Török Pál korrajzaira. Kecskemét, 1859.

Szász János: Betűsoros tárgymutató a dunamelléki ref. egyházkerület jegyzőkönyvéhez, az 1843-dik évtől kezdve. Bp. 1888.

Máthé Elek: A Dunamellék. PSz. 1943:173. sk.

Csekey Sándor: A dunamelléki egyházkerület az impériumváltás óta. PSz. 1926.

Dunántúli egyházkerület

Z T L. – Részben „túl a dunai”, „veszprémi” néven is.

Thury Etele: A dunántúli ref. egyházkerület története. I. kötet. Pápa, 1908. [Több nem jelent meg, de nyomda alá készen hagyta a II. kötetet, amely a család letétje a pápai koll. könyvtárban.]

Payr Sándor: A dunántúli evangélikus egyházkerület története. I. kötet. Sopron, 1924.

[Református szempontból is nélkülözhetetlen, éppúgy, mint ennek adattára:]
Payr Sándor: Egyháztörténeti Emlékek. Forrásgyűjtemény a dunántúli ev. egyházkerület történetéhez. I. kötet. Sopron, 1909. [Több nem jelent meg.]

Thury Etele: Dunántúl reformációja. PSz. 1896.

Mokos Gyula: A dunántúli ág. ev. egyházkerület megalakulása és 1598-i törvénykönyve. PSz. 1891. [Református szempontból is nélkülözhetetlen, éppúgy, mint a következő:]

Mokos Gyula: A dunántúli ágostai hitv. ev. egyház 1598-i törvénykönyve. Pápa, 1892.

Tóth Ferenc: A helvetiai vallástételt tartó túl a dunai... püspökök élete. Győr, 1808.

Zoványi Jenő: Adatok a dunántúli és tiszáninneri ref. egyházkerületek főgondnokainak névsorához. PSz. 1906. 382. sk. [Az „Egyháztörténeti Apróságok” főcím alatt.]

Thury Etele: A dunántúli reform. egyházkerület főgondnokainak és a budai zsinatra megválasztott képviselőinek névsorához. PSz. 1907.

Tóth Endre: A pátens története a dunántúli ref. egyházkerületben. ThSz. és Kny. Debrecen, 1940.

Tóth Endre: A dunántúli ref. egyházkerület statisztikája. Pápa, 1934.

Liszkay József: A dunántúli ref. superintendentia levéltára. PEIL. 1877:948–950.

Tóth Endre: A dunántúli ref. egyházkerület levéltára. Bp. [?] 1939.

Tóth Ferenc magyarázata a „cis danubiana” elnevezésről és az 1612-i keletű szuperintendencialis pecsétről, 1829-ből: – Liszkay József közlése a püspöki naplóból. PEIL. 1877:1240–1241.

Szekeres Mihály: „Régiségek” [c. alatt kezdi közölni a Tóth Ferenc hagyatékából származó, vegyes történeti jegyzeteket tartalmazó kéziratos kötet tartalmi ismertetését]. PEIL. 1877:1304. sk. [A folytatások „Anonym jegyzetek a múlt századból” alcímet viselnek. A legtöbb és legbecsesebb jegyzet a dunántúli egyházkerület történetére vonatkozik.]

Szikszai Pál: Túl a dunai ev. reformált egyházkerület régiségei. [Vegyes tartalmú levéltári anyag ötletszerű és külsőleges ismertetése, inkább csak felsorolása.] PEIL. 1881:410. sk.

Thury Etele: Adatok a régi dunántúli egyházkerület történetéhez. DunPL. 1897.

Thury Etele: Dunántúli főgondnokok és zsinati képviselők. PSz. 1907.

Thury Etele: Adatok a dunántúli ref. egyházkerület történetéhez. MPEA. 1909–1910.

Magyar Kálmán [közlése]: Adatok a gróf Battyányi, gróf Nádasdy, b. Bánfi s Szécsi családok egykori protestáns voltáról s Kanizsai Pálfi János püspökké választásáról. – A dunántúli ref. egyházkerület jegyzőkönyvéből. MPEIF. 1870:525. sk.

Révész Imre (id.) közlése: Érdekes adatok néhány kitűnő magyar protestáns egyházi férfiú halála idejéről, a dunántúli ref. egyházkerület régi jegyzőkönyvéből. MPEIF. 1873:97–98.

Liszkay József [közlése, honnan?]: A Peremartonban tartott dunántúli egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyve 1736. – Eredeti latin, kommentárral. – SpF. 1868:216. sk.

Trócsányi Dezső: A felvilágosodás első nyomai a dunántúli református egyházkerületben. ET. (U. F.) 1958. I. (IV.) 2–3. sz.

Földváry László közlése Helmeczi István dunamelléki superintendens feljegyzése nyomán: Püspökválasztás (Dunántúl) 1745-ben.
[Torkos Jakab megválasztása Kenessey István nyomására, Helmeczi István asszisztálásával.] DunPL. 1894:329. sk.

Erdélyi országos egyház, erdélyi egyházkerület
Z T L.

Pokoly József: Az erdélyi református egyház története. I–V. kötet. Kolozsvár, 1904–1905.

László Dezső: Az erdélyi református egyház története. Torda, 1929.

Teutsch, Friedrich: Geschichte der evangelischen Kirche in Siebenbürgen. I–II. kötet. Hermannstadt, 1921–1922.
[Református szempontból is nélkülözhetetlen.]

Elekes Victor: Die Anfänge der Reformation in Siebenbürgen. Zürich, 1875.

Teutsch, Friedrich: Die Kirchlichen Verhältnisse Siebenbürgen. Halle, 1906. 63. l.

Pokoly József: A református egyház megalakulása Erdélyben. PSz. 1902.

Pokoly József: Az erdélyi református egyház területi beosztásáról. PSz. 1899.

Ballagi Aladár: Az erdélyi ev. ref. egyházkerület térképe. Az „Élő Tanítások” c. postumus kötetében. Cegléd, 1934. [Megelőzőleg hol?]

Bíró Lajos: Az erdélyi református egyházkerület uniója a testvérkerületekkel. Debrecen, [?] 1917.

Csernák Béla: Az erdélyi és a királyhágómelléki református egyházkerületek együttműködése a történelem folyamán. Nagyvárad, 1929.

Szilágyi István [közlése]: Az erdélyi h. h. anyaszentegyház közzsinatainak végzései kivonatban. 1607–1781. [Benkő József gyűjteményéből, de a latin szövegek is magyar fordításban. Az eredeti a közlés idején a máramarosszigeti lyceumi könyvtárban volt.] – MPEIF. 1872:1. sk.

[Az „anyaszentegyház”, 1881 után egyházkerület Névkönyve, 1857-ben történt megindulása óta hozta a névtári rész előtt egy-egy egyházmegye és a hozzátartozó egyházközségek monográfiáját.]

Nagy István: Patrónusok az erdélyi egyházkerületben. DebrPL. 1899:649. sk.

Szabó Károly: Adalékok az erdélyi ref. egyház történetéhez. EPK. 1876–1877.

Erdélyi ellenreformációhoz:

Veress Endre (szerk. és kiad.): Fontes Rerum Transylvanicarum I–III. kötet. Bp. 1911–13. Címök: Epistolae et acta jesuitarum Transylvaniae temporibus principum Báthory. – Antonii Possevini S. J. Transylvania. [Ez a III. kötet.]

Az „ismeretlen jezsuita emlékirata”. „Erdély öröksége” c. sorozat II. kötet. „Sárkányfogak” 79 sk.

Velics László: Vázlatok a magyar jezsuiták múltjából. I. Bp. 1912.

Meszlényi Antal: A magyar jezsuiták a XVI. században. (Szent István könyvek 92.) Bp. 1931.

Pokoly József [közlése]: Adatok az erdélyi rekatholizáció történetéhez. [Vegyes tárgyú jogvitákra vonatkozó iratok az 1692–1699. évekből.] MPEA. 1910. IX. évf.)

Bíró Vencel munkái az erdélyi ellenreformációról:

A római katolikusok helyzete és hitélete Erdélyben a jezsuiták első betelepülése idején. Kolozsvári kegyesrendi főgimnázium értesítő 1914. Kny. is.

„Az erdélyi katolicizmus múltja és jelene” c. kiadványában: A Báthoriak kora. Az impériumváltozás kora, A katolikus restauráció kora. Dicsőszentmárton. 1925.

A kolozsmonostori első jezsuita rendház és iskola Bethlen és Rákóczi fejedelmek idején. Kolozsvár, 1931. Kny. Az Erdélyi Múzeumból. (Erdélyi Tudományos Füzetek. 95. sz.)

La politique religieuse et scolaire d'Étienne Bathory en Transylvanie. Az „E. Bathory, roi de Pologne prince de Transylvanie. Krakow, 1935.” c. kiadványban.

Báthory és Erdély. Katholikus Szemle, 1933.

Erdélyre vonatkozó bécsi vallásügyi tárgyalásokról 1692. Dálnoki János levele Győrfiné Kemény Katához. – Eredeti magyar. – Saját gyűjteményéből közli Torma Károly. SpF. 1865:694–696.

Jakab Elek: Adatok az erdélyi reformátusok egyházi történetéhez XVII. sz. Történeti Lapok, I. 1874.

Koncz József [közlése]: Az erdélyi ref. egyház (orthodoxa ecclesia) vallásszerűségei betérjesztve I. Rákóczi Györgyhez. – Eredeti magyar. – Az udvarhelyi egyházmegye levéltárából. – [Legnagyobb részét unitáriusok és szombatosok miatti panaszok, a fejedelem s. k. széljegyzeteivel.] 1631. PK. 1882. (XII.)

Koncz József [közlése]: Az erdélyi orthodoxus status supplicatiója I. Rákóczi Györgyhez 1631. KM. 1882.

Illyés Gyéza: Az 1643. évi [erdélyi] zsinat válasza a székely urak felterjesztésére. RSz. 1936.

Illyés Géza: Az 1661. évi [erdélyi] zsinat. RSz. 1937.

Gulyás Károly [közl.]: Erdélyi ref. egyháztörténeti emlékek. I. A református egyházmegyék, iskolák népszámlálása 1765. körül.

II–III. Verestói György püspökké választása 1760. és „diplomatikus” esküjével szövege 1762.

Okmányközléssel A Teleki-levéltárból. RSz. 1910. (III.)

Gagyi Samu: Adatok a „Leopoldi diploma” kezeléséhez (1700-ból). – [Kifogásolt és nem kifogásolt állami javadalmazások a ref. egyház számára.] RSz. 1912. (V.)

Rákosi György adatközlése e címen: „Erdélyi református egyházközségi élet a 17. században”. MPEA. 1902. – [Csak Nyárádszereda-, ill. Nyárádszentannára vonatkozik.]

Dávid György: Az erdélyi ref. egyházközség XVII. századi képe. Targu-Mures [Moshely], 1930.

Szádeczky Béla: A kálvini egyház hanyatlása Apafi Mihály idejében. EPK. 1901.

Medgyes Lajos: Protestáns egyházaink enyészése s okai az erdélyi vármegyékben. EPK. 1871. (I.) 6–10. sz. [Ehhez vitacikkek kapcsolódnak Pataki Gyulától és Almási Sámuelről, Medgyes válaszaival.]

Struggle and Triál of the Magyar Reformed Church in Transylvania under the Rumanian heel. Issued bey the Foreign churches' Committee of the. Hungarian Reformed Synodus, with the support of the Popular Literary Society. Bp. 1921.

The religious minorities in Transylvania, compiled by Louis C. Cornish, in collaboration with the commission. Boston, Mass, 1925.

Makkai Sándor: Erdélyi református problémák. RSz. 1931.

Felsőbaranyai egyházkerület
lásd Dunamelléki alatt!

Felsődunamelléki egyházkerület
lásd Csallóköz-mátyusföldi alatt!

Fertő és Balaton közti protestáns egyházkerület

lásd Sopron-vasvármegyei alatt!

Kevi egyházkerület

lásd Dunamelléki alatt!

Királyhágómelléki (utóbb nagyvárad) egyházkerület

Z T L.

Csernák Béla: Az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerületek együttműködése a történelem folyamán. Nagyvárad, 1929.

Komáromi egyházkerület

lásd Csallóköz-mátyusföldi alatt!

Mátyusföldi egyházkerület

lásd Csallóköz-mátyusföldi alatt!

Murányvidéki közös protestáns egyházkerület

Z T L.

Nagyvárad egyházkerület

lásd Királyhágómelléki alatt!

Partiumi egyházkerület terve

Z T L.

Pataji egyházkerület

lásd Alsódunamelléki alatt!

Pesti egyházkerület

lásd Alsódunamelléki alatt!

Ráckevei egyházkerület

lásd Alsódunamelléki alatt!

Samarjai egyházkerület

lásd Csallóköz-mátyusföldi alatt!

Sopron-vasvármegyei protestáns egyházkerület

Z T L. – „Vasi”, „Fertő” és „Balaton közü” néven is.

Szatmárvidéki protestáns egyházkerület

Z T L.

Miklós Ödön: A szatmárvidéki szuperintendencia történelmének [vagy történetének] körvonalai. Egyháztörténet, 1943.
Egyébként lásd Tiszántúli alatt!

Szepességi református mozgalmak

Bruckner Győző: A reformáció és ellenreformáció története a Szepességen. I. kötet 1530–1745. Bp. 1922. [Több nem jelent meg.]

Tisza – dunaközi egyházkerület
lásd Alsódunamelléki alatt!

Tiszáninneri egyházkerület
Z T L. – A XIX. század első felében olykor még hivatalosan is „tiszamelléki” [„Tiszáninneri”-nek viszont régebben a későbbi tiszántúlit nevezték].

Hegedűs László: A tiszáninneri helv. hitv. egyházmegyék kormányzata a Carolina Resolutio kiadatása előtt és után. [Túlnyomó részben és magyar forrásközlések, bevezetéssel és jegyzetekkel.] SpF. 1859. (II.) 475. sk.

Tiszáninneri [= Révész Kálmán] és Böngésző [= Zoványi Jenő vitája:] A püspöki hivatal a tiszáninneri ref. egyházkerületben. PSz. 1911.

Zoványi Jenő: „Tiszáninneri” és tiszáninneriek. PSz. 1911.

Zoványi Jenő: Tiszáninneri református superintendens-seniorok. ThSz. 1938.

Miklós Ödön: A tiszáninneri unió negyedik tagja a 16. században. Adalék a Tiszavidéki Egyházkerület történetének egyik epizódjához. RE. 1953. ápr. 15. – [E tárgyról M. Ö. szóváltása Zoványi Jenővel. RE. 1953. szept. 15. a Nyílt Fórum-ban.]

[Tiszáninneri esperesek I. Rákóczi Györgyhez a püspökválasztástól való vonakodásukról, Rákóczi György ellenvetéseivel.] Két eredeti magyar nyelvű irat (az egyik igen rongált) a zempléni egyházmegye levéltárából. [Közlő Hegedűs László?] – SpF. 1857/58. (I.) 467. sk.

Hodászi Lukács tiszántúli superintendens és tiszáninneri három esperes együtt ítélik Sárcsi András zempléni esperes ügyében 1607. – Eredeti magyar. – Hegedűs László közlése a zempléni vármegyei levéltárból, Szombathi János másolata után. SpF. 1864:347. sk.

Tiszáninneri esperesek esküformája a XVII. század közepétől. – L. J. [= Lévay József?] közlése a tiszáninneri egyházkerület levéltárából. – Eredeti magyar. – SpF. 1862:349–350.

Újlaki [bodzásújlaki?] generális zsinat iratai 1632. – Eredeti latin és magyar szövegek. – Hegedűs László közlése a zempléni egyházmegye anyakönyvéből. SpF. 1864:146. sk.

Zsoldos Benő [közlése]: Levélváltás Vay Ábrahám és Szemere László között 1731. július elején a tractusoknak tiszáninneri superintendenciává való egyesülése és superintendens választás tárgyában. – Eredeti magyar. – A forráshely nincs jelezve. SpL. 1893:877. 897.

Szabó Lajos: Tiszáninneri első püspökválasztása. RE. 1957. jún. 15.

Maklári Pap Lajos [közlése]: Az egyházak belkormányzatára Szentgyörgyi Sámuel superintendens által 1735-i egyházlátogatási körút alkalmával kiosztott „eklézsiai punctumok”. SpF. 1859:281–282.

Nagy Ignác [közlése]: Egyházi rendtartás a tiszáninneri egyházkerület kebelében 1736. Szentgyörgyi Sámuel superintendens körleveléből. – Eredeti magyar szöveg. – A tállyai egyház levéltárából. MPEIF. 1876:147. sk.

Tiszáninneri superintendensek életrajza. [Eöri Fülep Gáborig bezárólag.] SpL. 1892.

Mokos Gyula: Adalékok a tiszáninneri ref. püspökök életéhez. SpL. 1892.

Zoványi Jenő: Adatok a dunántúli és tiszáninneri ref. egyházkerületek főgondnokainak névsorához. PSz. 1906:382. sk. [Az „Egyháztörténeti Apróságok” főcím alatt.]

T. E. [= Tóth Endre]: A tiszántúli és tiszáninneri egyházkerületek kapcsolatai a múltban. RE. 1952. nov. 1.

Lévay Lajos: Tapasztalataim a tiszáninneri egyházkerületben. PEIL. 1875. [Supplicatio közben szerzett, sokoldalú helyzetkép.]

Simon Mihály [közlése]: Adalékok a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület történetéhez. SpL. 1898.

Radácsi György [közlése]: Adalékok a tiszáninneri egyházkerület száz év előtti organisatiójához. SpL. 1899.

Földvály László [közlése]: Adalékok a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület történetéhez. – Eredeti magyarok. – A dunamelléki egyházkerület levéltárából. SpL. 1901.

Historicus [= Marton János?]: A tiszáninneri egyházkerület története az impériumváltozás óta. ESz. 1926.

Tiszántúli (1952 óta tiszavidéki) egyházkerület

Z T L. – Régebben „tiszáninneri”, „túl a tiszai” is.

Barcsa János: A tiszántúli ev. református egyházkerület történelme. I–III. kötet. Debrecen, 1906–1908. [Csonka.]

Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1939.

[Ennek a műnek ugyane címen ugyanott és ugyanakkor megjelent II. kötete nem Z. J.-től való, hanem ifj. Nagy Károly szerkesztésében az egyházkerület egyes gyülekezeteiből nem tudományos értékű vegyes – főként személyi adatokat tartalmaz.]

Tóth Ferenc: A helvetiai vallástételt tartó túl a tiszai... püspökök élete... Győr, 1812.

Hunyadi Szabó Ferenc dolgozata a tiszántúli superintendensről közölve van Veszprémi István „Succicta medicorum... bibliographia”-jában.

Tóth Sámuel: Adalékok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület történetéhez I–II. Debrecen, 1894. Kny. a DebrPL. 1883–1884. évfolyamaiból.
[Révész Imre kéziratának nagy részben felhasználásával. L. Révész Kálmán idevonatkozó megjegyzéseit. PSz. 1898:560–561.]

Zoványi Jenő: Pótlások a tiszántúli református egyházkerület jegyzőkönyveinek regestáihoz. ThSz. 1926:720–722.

Lugossy József [közlése]: Nagyváradi 1624-i zsinatvégzések. PEIL. 1847:235.

Lugossy József [közlése]: Debreceni 1630-i zsinatvégzések. PEIL. 1847:235–236.

Borovszky Samu: Tiszántúli ev. ref. papok 1597–1679. TT. 1898. Kny. Bp. 1898.

Barcsa János: A tiszántúli reformátusok a kuruckorban. DebrPL. 1906:680.
[A diákok Rákóczi mellett!]

Molnár János [közlése]: A tiszántúli ref. superintendia átíratja a többi egyházkerületekhez a „Communis Instantia” tárgyában 1764. – A Ráday-levéltárból. PEIL. 1906:724. sk.

Révész Imre (id.) [közlése]: A tiszántúli ref. egyházkerület utasítása a budai zsinatra menő követei számára. – Eredeti magyar s részben latin szöveg. Az egyházkerület levéltárából. MPEIF. 1875:151–152.

Révész Imre (id.) közlése (némi kommentárral): A tiszántúli református egyházkerület... határozata a keresztyén hit védelme ügyében 1794. – Eredeti magyar szöveg. – Az egyházkerület jegyzőkönyvéből. MPEIF. 1875:335.

Szoboszlai Pap István [superintendensi jelentéséből: a tiszántúli egyházkerület statisztikája és állapotrajza 1846-ban]. PEIL. 1847:959–961.

Garády [= Fabó András] közlése: A tiszántúli református egyházkerület felszólalása a magyar protestáns egyház közjáva érdekében (1848. márciusában). MPEIF. 1871.

Tóth Sámuel: Kérelem a tiszántúli ev. ref. egyházkerület espereseihez és lelkipásztoraihoz, egyháztörténelmi adatok ügyében. DebrPL. 1885:45–46.
[A kerület 1849 júniusában tartott közgyűlése határozatai közül nyolcat a nagyváradi kerületi főispánság rendeletére 1850. dec. 30. meg kellett semmisíteni, okmányaikkal együtt. Ezeknek pótlásáról van szó.]

Tóth Sámuel: Főgondnokság ügye a tiszántúli ref. egyházkerületben. DebrPL. 1883:274–275.

[A főgondnokok névsora 1749–1883.]

Harsányi Sándor (id.): A tiszántúli református egyházkerület és az u.n. magyarországi protestáns egyház. Debrecen, 1872. Kny. a MPEIF-ből.

Barcsa János: A tiszántúli ref. egyházkerület levéltára. DebrPL. 1909.

Könyves Tóth Mihály: Történelmi előadás, minő viszonyban állanak az u.n. partiumbeli eklézsiáink a tiszántúli superintendentiához. PEIL. 1862.

[Ehhez kiegészítő adatok Faragó Józseftől, mint az egyházmegye esperesétől: A szilágyszolnoki ref. egyházmegye nyilatkozata. PEIL. 1860:426. sk.]

Herpay Gábor: A tiszántúli egyházkerület önkéntes hadkölcse 1794-ben. DebrPL. 1916:12. sz.

T. E. [= Tóth Endre]: A tiszántúli és tiszáninneri kerületek kapcsolatai a múltban. RE. 1952. nov. 1.

Tiszántúl elszakadási törekvése a másik három superintendentiától 1817. – Az adat Kazinczy Ferenc levelezésében. XV. k. 302. l.

Notarius [= ifj. Révész Imre]: A tiszántúli egyházkerület 1919 óta. RSz. 1926.

Az egyházkerület felosztásának tervei:

Ballagi Aladár: Egyházkerületeink rendezéséről. PEIL. 1876. nov. 12. és 1877:1421. További cikkek és viták a PEIL. évfolyamaiban: Bartha Mór 1888:43. szám, „Felsőtiszaparti” 1891:3. szám, és hozzá fűződő nagy vita u.o. – György Aladár 1893:771. („temesvári püspökség!”) és hozzá fűződő további szóváltások. – 1896:270. l. rövid hír az egyik debreceni lap nyomán a tiszántúli és az erdélyi egyházkerületek egy-egy részének új kerületté összekapcsolásáról!

Makkai Sándor–Révész Imre (ifj.): A tiszántúli egyházkerület jövője. Debrecen, 1941. Részben kny. a DebrPL.-ból.

Szentpéteri Kun Béla: A nagy egyházkerület. Debrecen, 1942. Kny. a DebrPL.-ból. Ehhez fűződő polémia a DebrPL.-ban. Makkai Sándor és Sz. Kun Béla közt, valamint u.o. 1942–43-ban egyéb hozzászólások.

Túl a dunai egyházkerület

lásd a Dunántúli alatt!

Túl a tiszai egyházkerület

lásd a Tiszántúli alatt!

Vasi protestáns egyházkerület

lásd a Sopron-vasvármegyei alatt!

Veszprémi protestáns egyházkerület
lásd a Dunántúli alatt!

b) Utóállamok magyar református egyházai

Csehszlovákia

Kvačala, Jan: A reformáció története Szlovenszkóban 1517–1711. Liptószentmiklós, 1935. Szlovákul.

Péter Mihály: A hazai tót ref. énekeskönyv története. PSz. 1913.

Péter Mihály: A hazai református tótok vallásos könyvei. PSz. 1913.

[Néhány kisebb, részben idevágó szlovák nyelvű cikk felsorolása a Magyar Történeti Bibliográfia 1825–1867. c. mű IV. kötetében. Bp. 1959. 545–546.]

Esze Tamás: Az 1752. évi szlovák zsoltárfordításról. Az Út, 1951. május 28.

Balázs János: Szlovák reformátusok, Református Világszemle, 1934.

„N. I.” [-jegyző szerző] helyzetképe az ungi szlovák református gyülekezetek állapotjáról. PEIL. 1862:387–388.

Péter Mihály: A magyarországi tótajkú ref. gyülekezetek sorsáról. SpL. 1901.

Réz László: Esmék a magyarországi tótajkú ref. gyülekezetek felett. [E két szerző tovább is vitatkozik e kérdéssel ue. évfolyamban, Péter a helyesebbik, Réz leplezetlenül sovinszta-magyarosító álláspontról.] SpL. 1901.

Péter Mihály: A Szlovenszkói tiszáninneri ref. egyház képe. RSz. 1926.

Szilády Jenő: A magyarországi tót protestáns egyházi irodalom 1517–1711. Bp. 1939.
[Csaknem kizárólag evangélikus vonatkozású, de ref. szempontból is érdekes.]

Sziklay László: Die Entwicklung der slovakischen Literatur. Ungarische Jahrbücher, 1941. nov. 98. sk.

Király, Pierre: Un essai de créer la langue slovaque littéraire. – La littérature calviniste écrite en slovaque oriental 1750–1923. – Études Slaves et Roumaines Vol. I. Fasc. I. Bp. 1949. 92–103. l.

Király Péter: A keletiszlovák nyelvjárás nyomtatott emlékei. Bp. 1953.
[Király Péter e két művében a kérdés szlovák nyelvű irodalma felsorolva.]

Csáji Pál: Rákóczi András a szlovák zsoltároskönyv fordítója. RE. 1954. szept. 1–15.

Szlovenszkói egyházkerületi szervezkedések:

Szlovenszkói dunáninneri egyházkerület. Z T L.

Szlovenszkói tiszáninneri egyházkerület. Z T L.

Lévai zsinat (1922–1923). Z T L.

Pozsonyi Zsinat (1928). Z T L.

Csomár Zoltán: A csehszlovák államkeretbe kényszerített magyar református keresztyén egyház húszéves története (1918–1938). Ungvár, 1940.

Tárnok Gyula: Magyar reformátusok a csehszlovákiai kisebbségi sorban 1918–1939. Pápa, 1939.

(A pápai Ref. Theol. Akadémia Kiadványa, 32. sz.)

Jugoszlávia

Tarczay Erzsébet: A reformáció Horvát- és Szlavonországban. ThSz. 1930. és Kny. Debrecen, 1930. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban.)

Fermezsin Eusebius 1878., a diakovári püspöki folyóiratban megjelent horvát nyelvű tanulmányát: „Adatok a szlavoniai reformáció történetéhez” c. a. fordítással és kommentárral közli Kulifay Elek tordince-i lelkész. PEIL. 1886:1209. sk.

Bucsics Mihály: Z T L.

Zrínyi György: Z T L.

Kostrencié: Urkundliche Beiträge zur Geschichte der protestantischen Literatur der Südslaven. 1559–1565. Bécs, 1874.

Elze, Th.: Prius Trubers Briefe. Tübingen, 1897.

Pindor, Joseph: Die evangelische Kirche Kroatiens und Slavoniens in Vergangenheit und Gegenwart. Eszék, 1902.

Bučar, F.: Povijest hrvatske protestantske Enjižev-nosti za reformacije. Zagreb, 1910.

Anderlié V.: A reformáció kezdete és terjedése Horvátországban. Bp. 1911.

Payr Sándor: Consul István a horvát prédikátor. Ev. Egyh. Élet, 1915.

Haller Jenő: Adatok a muraközi reformáció történetéhez. PSz. 1917.

Murko, M.: Die Bedeutung der Reformation und Gegenreformation für das geistige Leben der Südslaven. Prag, 1927. Kny. a Slaviából.

Holcvar, N.: Die Anfänge der Reformation auf dem Gebiete der heutigen Jugoslawien. Zeitschrift für Kirchengeschichte, 1936.
[Mindezek legnagyobb részben luth, de kisebb részben ref. érdekűek is!]

Tekonja, Andrej: Dva lista iz Knyige jugoslavenske 1550–1584. 1835–1848. – Sloven 1885. 20–23. sk.
[A horvátországi protestáns irodalomról.]

Baş, Tranjo: Protestanti v. Prekmurja [Muraköz!]. Geografski Vestnik V–VI. Ljubljana, 1930. 78–93. l.

Horvát–szlavóniai területeken, elsősorban a Szerémségben végzett református „missziói” (igazában szórványgondozói) munkák:

Kelecsényi Mihály, Mányoki Imre és Veres Benő helyzetrajzai és javaslatai. PEIL. 1866:767. sk. 899. sk.

Fördös Lajos: Első értesítés a szlapon–szerémségi misszióról. Bp. 1876.

Novotny Alajos: A slavoniai missio. PEIL. 1880:146. sk.

Körmendy Sándor: Emlékirat a slavoniai missio tárgyában. MPEIF. 1879:39. sk. [1877-i vizitációi jelentés, belsősomogyi egyházmegyéhez. – Uo. az 582. sk. lapokon szó van egy ide kiküldetni szándékolt „misszionárius”, Fáncsik János bázeli kiképezteséről.]

Fáncsik János: Slavon missioi mozzanatok. PEIL. 1884:45. sk.

Földváry Jenő: A horvát–szlapon evangélikusok egyházának gondozása. ThSzláp, 1908:114. sk.
[Történeti áttekintéssel, református érdekű is!]

Margitai [álnév?]: A horvát- és szlaponországi magyarok sorsa, nemzeti védelme és a magyar–horvát testvérség [így!]. Bp. 1918. – Ismertetése Eöri Szabó Dezsőtől. PEIL. 1918:315–317.

Ágoston Sándor: [esperesi jelentésében] a jugoszláviai református egyházmegye 1918–1933. évi története. Egyházmegyei jegyzőkönyv, Novi Vrbas, 1933.

Ágoston Sándor: A jugoszláv királysági protestantizmus. PSz. 1931.

Ugyanerről Z T L.: 210–211. 196. 225.

Réz Henrik: A protestánsok mai helyzete a Bácskában. PSz. 1939:424. sk.

Kiss Zoltán: A terezovac-suhopoljei missziói egyház. Pápa, 1944.

Románia

Romániai (óromániai) egyházmegye: Z T L.

Királymelléki
Nagyváradegyházkerület: Z T L.

Romániai magyar presbyteriamus
Romániai óhitű reformátusegyház: Z T L.

Gyenge János és Pálffy István: A tiszta kálvini szervezetű romániai magyar presbiteriamus egyház megalakulása és életharca. Nagyvárad, 1928.
[Ennek részletes bírálata Nagy Gézától. PSz. 1928:576–579.]

Szimonidesz Lajos: Hogyan keletkezik máról-holnapra új egyház? Bp. 1928.

Kolozsvári zsinat 1929–1932: Z T L.

Az erdélyi történelmi egyházak és Románia. Bp. 1921.

The Religions Minorities in Transylvania. Boston, 1925.

Struggles and Trials of the Magyar Reformed Church in Transylvania under the Rumenian heel Issued By the Foreign Churches' Committee of the Hungarian Reformed Synodus, with the support of the Popular Literary Society. Bp. 1921.

Makkai Sándor: Erdélyi református problémák. PSz. 1931:357. sk.

Balázs András: Adatok az erdélyi kisebbségek iskolavédelmi küzdelmeihez 1919–1929. Kolozsvár, 1929.

Nagy Sándor (bukaresti ref. l.): A regáti kérdés. Bukaresti „Egyházi Újság”, 1931–1935.

Mikecs László: Református magyarok Ó-Romániában. (Részlet egy romániai útirajzból.) PSz. 1939:566. sk.

Czelder Márton [és még három szerző]: A bukaresti ev. ref. egyház félszázados ünnepe 1868. május 2–14., az új templomban... Bucuresti, 1868.

Kertész József: A bukaresti ref. iskola története 1815–1905. EPL. 1906:111. sk.

Hegyi Mózes: Végvár. A 75 éves brailai református egyházközség története. Braila, 1937.

Szovjetunió

Kárpátaljai egyházkerület: Z T L.

c) Amerika magyar református egyházai:

Kende Géza: Magyarok Amerikában. Az amerikai magyarság története 1583–1926. I–II. kötet. Cleveland, 1927.

Máthé Elek: Amerikai magyarok nyomában. Bp. 1942.
[Útirajz az amerikai magyarság települési térképével.]

Antal Géza: Az amerikai magyar ref. egyházak. A szerző „Tanulmányok” c. kötetében. Pápa, 1908.
[E kötet két másik darabja: „Az amerikai kálvinizmus” és „Az amerikai magyarság jövője nemzeti szempontból”.]

Harsányi Sándor (ifj.) munkái:

Az amerikai ref. egyház. PSz. 1910. és 1912.
Az amerikai ref. egyház (Reformed Church in the M. S.) története. Homestead, 1911.
[Beható erős bírálata „Kritikus”-tól. PEIL. 1911:669. sk.]

Az amerikai Ref. Egyház. (Reformed Church in the U.S.) kormányzata alatt álló magyar ref. egyházak rövid története. PEIL. 1912:183. sk.

Hamar István: Az amerikai magyar reformátusok lelki gondozása. PSz. 1910.

Maksay Albert: Kálvinista magyarok egyházi élete Amerikában. Református Szemle (Kolozsvár). 1926. 393. sk.

Takaró Géza (többekkel): Emlékkönyv az amerikai magyar ref. egyházmegye 25 éves fordulójára. South Norwalk, 1929.

Kováts János István: Karcolatok az amerikai útról. Bp. 1929.

Tájékoztató az amerikai magyar református egyházak küzdelmeiről és jövő feladatairól. Kiadta az Amerikai Ref. Lelkész-Egyesület. Kny. az Amerikai Magyar Reformátusok Lapja 1929. 5. számából. [Hol?]

Ravasz László: Magyar reformátusok Északamerikában. PSz. 1930.

Kalassay Sándor: Az amerikai magyar reformátusok története. I. kötet, 1937.
[Hol? Több nem jelent meg?]

Vincze Károly: A Független Amerikai Magyar Református Egyház (FAMRE). Református Világszemle, 1939.

Tóth Sándor [szerk.]: Jubileumi emlékkönyv. Pittsburgh, 1940.
[Az A.M.R. Lapja 40 éves, a magyar ref. egyházszervező munka 50 éves jubileumára.]

Szabó István: Visszapillantás az amerikai magyar reformátusok ötven esztendejére. Református Világszemle, 1940.

Kalassay Sándor: Az amerikai magyar református egyházi munkálkodás aranyjubileuma. Református Világszemle, 1942/43.

Az Amerikai Magyar Reformátusok Lapja 1950. júniusi és a The Messenger 1950. augusztusi számában magyar- és angolnyelvű visszatekintések az amerikai ref. magyarság 60 esztendejére, helyszínrajzzal.

d) Egyéb magyar diasporák református egyházai:

Horváth Anzelm: A brazíliai magyarság. Magyarságtudomány, 1943.

Magyarok sorsa Brazíliában. [Több szerzőtől.] Református Világszemle, 1943.

Apostol János: A brazíliai Magyar Református Keresztyén Egyház munkálkodásának rövid ismertetése. Református Világszemle, 1943. – Ugyanő a Sao Paulo-i magyar ref. templom felszenteléséről, Református Élet, 1942. jan. 1.

Egyéb magyar diasporák:

Kováts János István: Magyar reformátusok a nagyvilágban. Bp. 1931.

A világ magyar reformátusságának létkérdései. Debrecen, 1938. (Az „Igazság és Élet” füzetek 12. sz.)

[Szerk. és írta többekkel Vasady Béla. Amerikán és az utódállomokon kívül foglalkozik a bécsi és a franciaországi magyar reformátusok helyzetével.]

Bukovina:

A bukovinai magyar reformata eklezsia. Erdélyi Prédikátori Tár, 1836. [Szerző?]

Bíró Mózes: A bukovinai protestáns egyházi és iskolai ügy. PEIL. 1858:311–314.

Láng Károly: Bukovinai levél. PEIL. 1877:887–890.

[A misszió rövid történetével.]

[Tomka Károly?]: Az andrásfalvi ref. egyház helyzete. PEIL. 1879:859–861.

Kecskeméthy M. Lajos: A bukovinai protestáns egyház[ak?] és iskolák története.

[Említi Balogh Ferenc: A debreceni református kollégium történetének c. műve. 504., a lelőhely megadása nélkül. Debr. Prot. Lap?]

Sándor József: Andrásfalva története. „Ellenőr” (Kolozsvár) 1934. és RSz. 1934. (XXVII.) 474–476. – Ezt megelőzőleg az 1934. őszi bukovinai püspöki vizitáció leírása uo. 471. sk. (Szintén történeti adatokkal.)

Koos Ferenc: Valami a konstantinápolyi magyar reformált egyházzól. PEIL.
1866:1373. sk.

I. Összefoglalások.

a) Az egész magyar protestántizmusra, minden, vagy egynél több korszakra kiterjedők (esetleg egyetemes történelmi keretben):

1) Nagyobb arányú művek:

[Okolicsányi Pál] névtelenül: *Historia diplomatica de statu religionis evangelicae in Hungaria*. Frankfurt (Majnai) 1710. – (Vele egy kötetben: *Brevissimus compedium... principatus Transylvaniae historiae 1526–1703.*)

Bod Petrus: *Historia Hungarorum Ecclesiastica, inde ab exordio novi testamenti ad nostra usque tempora ex monumentis partim editis, partim vero ineditis, fide dignis, colecta—*. I–III. köt. Lugdini Batavorum Leiden 1888–1889.

[E mű 1756–65. iratott, postumus kiadásának történetéhez l. PEIL. 1885:868-tól kezdve Kovács Ödön, Ballagi Mór, Szalay Károly, Révész Kálmán cikkeit a SpL. 1886. (V.) 217–220. lapjain Radácsi György cikkét (magyar nyelvű javított és jegyzetelt kiadást kíván) a PEIL. 1886. évi 1. számában pedig Ballagi, L. W. E. Rauwenhoff és Szalay Károly előfizetési felhívásait, melyek tudománytörténeti szempontból figyelemreméltóak.

Megelőzőleg mutatványokat közölt belőle Gerdesius Dániel a „*Scrinium Antiquarium*” 1762–63. évf.-ban. Leiden (?) a „*Miscellanea Groningana*” c. gyűjteményben. (?)]

Schmal, Andreas: *Adversaria ad illustrandam historiam ecclesiasticam evangelico-hungaricarum pertinentia...*

Monumenta evangelicarum aug. conf. in Hungarica. – A magyarországi ág. vallású evangélikusok történelmi emlékei. II. köt. 1863. (Fabó András kiad.)

[A munkát Schmal 1755-ben írta, 1765-ig átdolgozta. Ez átdolgozás van itt négy kéziratból először kiadva.]

Ref. vonatkozásban is fontos, kivált a kezdetekre nézve.

Klanitz, Martinus: *Fata augustanae confessionis ecclesiarum a tempore reformationis ad Synodam pestiensem in comitatibus Hungariae: Gömöriensi, lipotoviensi, arvensi, trenchiniensi, nitriensi, posoniensi, barschiensi, thuroczyensi, zoliensi, nagy- et kishontiensi.*

Fabó A.-féle *Monumenta...* I. az előbbinél III. k. Pest, 1865.

Ref. vonatkozásban is fontos (a ref. vallásra tért luth. ekklesiákat is felsorolja!).

[Bauhofer János György] névtelenül: *Geschichte der evangelischen Kirche in Ungarn vom Anfange der Reformation bis 1850, mit Rücksicht auf Siebenbürgen*. Berlin, 1854.

[Ugyanez angolul, szintén névtelenül, a Craig J. fordításában:] *History of the Protestant Church in Hungary from the Beginning of the Reformation to 1850, with reference also to Transylvania.*

Ugyanez az angol fordítás megjelent Bostonban is ugyancsak 1854-ben, más kisebb formátumban és nagyobb lapszámmal. Nyomtatott Edinburgban.

[Mindkét kiadásban benne van a Merle d'Aubigné, Jean Henri, genfi szabadegyházi theol. tanár, neves egyháztörténetíró revialista szellemben írt előszava, mint szózat a magyar protestánsokhoz. – Ennek részletes fordítását közli id. Révész Imre: „Merle d'Aubigné szózata a magyar protestáns egyházhoz” c. cikkében. MPEIF. 1873:193. sk. – szintén nem teljes fordítását Takaró Géza: PSz. 1907:166. sk. „Genfi hangok a magyar protestánsokhoz” c. a. vö. Balogh Ferenc följegyzéseivel MPEIF. 1873:44.

Batizfalvi István a Bauhoferről írt nekrológban PEIL. 1864:969. sk. azt állítja, hogy B. Gy. e műve már megjelenése évében (Révész Imre fenti cikke szerint „csakhamar”) holland és francia nyelvre is (utóbbira R. I. szerint „tán”) lefordítottatott. Ez az állítás az irodalomban azóta is többször felmerült, de a fordításnak sem nyomtatásban, sem kéziratban nem ismerjük nyomát.

Batizfalvi ugyanott azt is írja, hogy Bauhofer a mű folytatását is – saját korát – megírta, németül, de az kéziratban maradt.

Ez a mű azonos lesz azzal, amit Ballagi Géza említ „A protestáns pátens és a sajtó” c. dolgozatában, s maga mondja róla, hogy az 1892-ben még testvére, Ballagi Aladár gyűjteményében volt. E mű alighanem azonos, vagy hasonló tartalmú a Bauhofer fia, Bánhegyi István ily című magyar művével is: „A magyarhoni protestáns egyház a Bach-korszakban”. Mindkét mű kéziratban van, az eredeti német kézirat az evangélikus egyetemes levéltárba került, s róla Karner Károly gondos másolatot készített, melynek egyik példánya az ő birtokában, másik az evangélikus theol. akadémia könyvtárában van. A magyar mű hollétéről nem tudok.]

Warga Lajos: A keresztyén egyház történelme. Első kiadása kézirat gyanánt nyomtatott „Keresztyén egyháztörténelem” címen, I–II. köt. Sp. 1870, 1876.

2. (elsőnek nevezett) kiadása I. k. Sp. 1880. II. k. 1884. – A III. kötet félbe maradt.

3. (másodiknak nevezett) kiadása, a Református Egyházi Könyvtár c. sorozat I–III. köteteként, Sp. 1905–1908.

[E legutóbbi kiadást Zoványi Jenő nézte át és fejezte be. A III. kötethez függelékkel írt „Az egyháztörténelmi tudomány újabb haladása” címen. Ezt a református Konvent a kötetrel együtt kinyomatta s egy kis részét a példányoknak már forgalomba hozta, amikor az egyházi közvélemény a függelék egyes megállapításai, főleg a Kálvinról szólók miatt felzúdult – mire a Konvent a függelékkel a példányok nagy többségéből kivágatta s azokat már így hozta forgalomba. A kivágott részt Zoványi Jenő a ThSzlap. 1909 évfolyamában, majd a saját „Kisebb dolgozatok...” c. kiadványában 1911. újra közölte.

A mű II. és III. kötetének magyar protestáns egyháztörténelmi része terjedelmesen ki van dolgozva, bő és egészben véve megbízható irodalmi és forrásutalásokkal.]

Linberger, Stephan: Geschichte des Evangeliums in Ungarn sammt Siebenbürgen, mit besonderer Berücksichtigung des Liebeswerkes des Gustav-Adolf-Vereins und der umgarischen evangelischen Hielfsanstalt in diesen Ländern, Bp. 1880.

Zsilinszky Mihály: [szerk. és Farkas József, Kovács Sándor, Pokoly József társaságában írta:] A magyarhoni protestáns egyház története. Bp. 1907. Kovács S. dolgozatából mutatvány: Az állam és a protestantizmus. III. Károly alatt. ThSzláp. 1906.

Karácsonyi János: Magyarország Egyháztörténete főbb vonásaiban. 970-től 1900-ig. Nagyvárad 1906. 2. kiad. uo. 1915. 3. kiad. Veszprém, 1929.
[Róm. kath. mű, de a protestántizmussal való kapcsolatokra is bőven és viszonylag tárgyilagosan kiterjed. – Beható s részben nagyon méltányoló bírálata Historicus Criticus-tól (= Zoványi Jenő) PSz. 1906.605. sk.]

Tóth Ferenc: A Magyar- és Erdélyországi protestáns ekklésiáknak históriája I. köt. [Több nem jelent meg.] Komárom, 1808.

Balogh Ferenc: A Magyar protestáns egyháztörténelem részletei a reformátio (!) korától jelenig, a magyar biblia történetével s a magyar biblia-kiadások korszaki táblázatával. Debr. 1872.

Bucsay Mihály: Geschichte des protestantismus in Ungarn. Stuttgart, 1959. 227. l.

2) Rövidebb átnézetek, tankönyvek és hasonlók.

[Névtelen:] Versuch liner geschichte der abwechselnden Schicksale der protestantischen Religion in Ungarn. Vom Anfang der Reformation bis auf die neuesten Zeiten. Zürich, 1797.

Lehmann v. Detershagen, Heinrich Ludwig [álnév, úgy látszik Molnár János pesti ev. lelkész]: Von dem Zustande der Protestanten in Ungarn seit der Reformation bis auf Joseph des zweiten Regierung. Bern, 1789.

Zombori Gedő: A keresztyén egyház múltja. Egyháztörténelem különös tekintettel a magyar protestáns egyház történeteire. Sp. 1867. [A SF, 1867:239. sk. lapjain közölt mutatvány szerint úgy látszik bőven foglalkozik magyar protestáns egyháztörténelmi anyaggal.]

Farkas József: A magyarországi protestáns egyház történelme. Bp. 1881. – 2. kiad. uo. 1900. [A címben „története” 3. kiad. uo. 1908. (története).]
[Középiskolai tankönyv.]

Batizfalvy István: A magyarországi protestáns egyház története. Az evangéliumi gymnasiumok felsőbb osztálya számára... Bp. 1888. 2. kiad. uo. 1894.

Bereczky Sándor: A magyar protestáns egyház története. Bp. 1901. 3. kiad. 1922.
[Középiskolai tankönyv.]

Balogh Ferenc: A magyarországi protestáns egyházak története. Debr. 1905. – 2. kiad. S. Szabó József átdolgozásában. Debr. 1915. – 3. kiad. uo. 1922.
[Középiskolai tankönyv.]

Ruzsinszky Pál: A magyar protestáns egyházak történetének rövid áttekintése. Bp. 1917.

Ruzsinszky Pál: A magyarországi protestáns egyház története. Bp. 1921.
[Középiskolások tankönyve?]

Révész Imre (ifj.): A magyar protestantizmus története a keresztyénség egyetemes fejlődésének keretében. Kolozsvár, 1921. uo. több kiadásban is.
[Középiskolai tankönyv.]

Ugyanennek debreceni ismételt kiadásai 1946-ig bezárólag, e cím alatt: Egyháztörténelem. II. könyv. Az ellenreformációtól napjainkig, különös tekintettel a magyar protestantizmus történetére.

Révész Imre (ifj.): A magyarországi protestantizmus történelme. Bp. 1925. A magyar történettudomány kézikönyve. III. 4.

Szabó Aladár (ifj.): A magyar protestantizmus története. Bp. 1931.
[Középiskolai tankönyv.]

Nagy Géza: Az Ige hódító útja. Keresztyén egyháztörténet a középiskolák VI. osztályú református növendékei részére. Kolozsvár (Cluj), 1939.

Haan Lajos: Időszaki tábla a magyar protestáns egyház történetehez. Pest, 1859.

Haan Lajos: Chronologische Tabellen zur Geschichte der protestantischen Kirche in Ungarn. Pest, 1860.

Révész Imre (ifj.): Reformáció és ellenreformáció. Magyar Művelődéstörténet. 1940.

b) Az egész magyar református egyház történetét, minden vagy több korszakában felölelő művek:

1) Nagyobb arányú művek:

Pápai Páriz Ferenc: Rudus redivivum, seu: Breves rerum reformatorum hungaricarum iuxta et Transylvanicarum inde a primo reformatione commentarii. Cibinii. 1684. Közölve a Miscellanea Tigurina 1723. évf.-ban is.

Magyar fordítása (a szerzőtől) „Romlott fal felépülése” c. a. (1685-ből) MPEA. 1906.

Debreceni Ember Pál: Historiae Ecclesiae Reformatae in Hungaria et Transylvania. Trajecti ad Rhenum. 1728.

[Címlapján a mű sajtó alá rendezőjének, Fr. A. Lampe-nak neve áll. – A mű eredeti – a kinyomatottól eltérő – kéziratával több ízben foglalkozott Révész Kálmán „Debreceni Ember Pál egyháztörténelme” c. a. DebrPL. 1882. és PEIL. 1884.]

Bucsay Mihály, Tóth Endre, Varga Zoltán, Bíró Sándor: A magyar református egyház története. Bp. 1949.

2) Rövidebb átnézések, tankönyvek és hasonlók:

Balogh, Francis–Nánássy, Louis: History of the Reformed Church in Hungary. Reformed Church Review 1906–1907. Külön is, Lancaster, 1907.
[Rövidített fordítása (66 lapra terjed) B. F.: „A magyar protestáns egyházak története”, Debrecen, 1905. c. művének.]

Thury Etele: Az evangélium szerint reformált magyarországi keresztyén egyház története, tekintettel az ág. hitv. evang. egyházra. Pápa, 1898.
[Középiskolai tankönyv.]

Révész Imre (ifj.): A magyar református egyház és az egyetemes keresztyénség. Hit és Élet, 1922–23.
[A magyar olvasóközönség számára készült változata, ugyane szerző alább említendő „Ungarns evangelik Kristenhet...” és „Hungarian protestantism in the past...” c. dolgozatainak.]

Istvánffy, Nicolaus: De ortu et progressu haeresis in Hungaria.
[A történetírónak Pázmány számára készített irata.] Kiadta Pray György: Historia XVIII:129.

c) A magyar protestáns, illetőleg magyar református egyház egy korszakára (s esetleg azon belül is csak egy részlegre) kiterjedő művek:

1) A reformáció kora:

Iratosi T. János: Perkins Vilmostól fordított művének: „Az ember életének bodogul való igazgatásának módgyáról” (Lőcse, 1637. 2. kiad. 1641) előszava.
[Adatokat tartalmaz a magyar reformáció kezdeteihez. A magyar református egyház akkori összszemléletére jellemző!]

Szatmárnémethi, Michael: Dominica Catechetica, siva Conciones catecheticae secundum catechesin palatinam. Kolozsvár, 1667.
[Ajánlólevelében történelmi visszatekintés a magyar reformációra.]

Klanicza, Martinus: Christiana saeculi XVI per Hungariam in religione tolerantia. Pest, 1783.

Sinay Miklós: Praelectiones Publicae in Historiam Ecclesiasticam Seculi XVI. de reformationem Ecclesiarum per Hungariam et Transylvaniam... adumbrantes – Közönséges előadásai... a magyar és erdélyországi reformáció története 1564-ig.
[Bilinguis kiadás, S. Szabó József bevezetésével, Herpay Gábor magyar fordításával.]
Debrecen, 1911.
[E mű folytatása, mely a magyarországi protestánsizmus történetét 1773-ig vezeti le, megvan – legalább 1944 végéig megvolt – marosvásárhelyi Teleki-thékában.
A kézirat további részének kiadása kérdéséről Révész Kálmán cikke Századok 1912.801.]

Budai (Buday) Ézsaiás: Magyarország Históriája a mohácsi veszedelemtől Buda vára visszavételéig 1808. 1–3. köt. 3. kiad. Pest, 1833.

[A magyar reformáció történetét bőven, bár nagyon csekély önállósággal – főként Sinaira támaszkodva, mit maga is megmond – adja elő. E mű következő kötetében (1686–1833) szintén van elszórtan a magyar protestantizmus történetét illető néhány részlet.]

[Doleschal Michael Dionys:] névtelenül: Die wichtigsten Schicksale der evang. Kirche in Ungarn 1520–1608. Leipzig, 1828.

Révész Imre (id.): „A magyar reformáció kezdetéről.” PSz. 1891.
[Postumus közlés.]

Nagy József: Tájékoztató a magyar egyházi átalakulás mezején a mohácsi harc előtt. A reformációt előkészítő körülmények Magyarországon.
SpF. 1861:576. sk.

Heiszler József: Magyar egyházi reformatió történetének vázlatja. Sp. 1864.

Sayvus, Édourd: L'établissement de la Réforme en Hongrie. Bulletin de la Société de l'Historie du Protestantisme Français, 1873. május.
[Névtelen ismertetése PEIL. 1873:116. sk.]

Rácz Károly: A magyarhoni reformáció bölcseleti története. Arad, 1883.
[Mutatvány belőle MPEIF. 1881. (Kálmán Farkas egy jegyzetével.)]

Szlávik Mátyás: Die Reformation in Ungarn.
Halle, 1884.

Hanuy Ferenc: A luteranizmus Magyarországon a mohácsi vész előtt. Kath. Sz. 1906.

Karácsonyi János: A protestantizmus első magyarországi hirdetőire vonatkozó tudósítások bírálata.

Egyháztörténelmi Emlékek a magyarországi hitújítás korából I. K. Bp. 1908.
550. k. – Magyar és latin szöveggel.
[Ehhez kapcsolódik Karácsonyi J. és Révész Kálmán vitája. Századok, 1902–03.]

Loesche, Georg: Luther, Melancton und Calvin in Oesterreich–Ungarn. Wien, 1909.
[Loesche e művének részben fordítása, részben átdolgozása:]

S. Szabó József: Kálvin hatása és a kálvinizmus (!) Európa keleti országaiban. Debr. 1912. –
E mű függeléke S. Szabó József eredeti műve: A helvét irányú reformáció elterjedése Magyarországon és Erdélyben.

Gedeon Gyula: A hitújítás terjedésének okai hazánkban 1541-ig. Bp. 1912.

Makay Sándor: A magyarországi reformáció története 1538-ig. 1914. (Hol?)

Krämer Tamás: A protestáns vallás terjedésének okai hazánkban 1551-ig. Temesvár, 1915.
148 lap.

[Az ETE. I–V. kötete alapján.]

Szabó S. Zsigmond: A 400-éves reformáció története Magyarországon. – Az „Emlékalbum a reformáció 400-éves évfordulójára” c. kiadványban. Bp. 1917.

Pokoly József: A magyar reformáció pártfogói. – „A magyar reformáció könyve” c. kiadványban. Debr. 1917.

S. Szabó József: A magyar reformáció szervezkedése. (Ugyanazon kiadványban.)

Zoványi Jenő: A reformáció Magyarországon 1565-ig. Bp. 1922.

Ennek a műnek egyes részlegei – amelyek a kötetbe már átdolgozva és bővítve kerültek be – a következők: A reformáció Magyarországon a mohácsi vészig. PSz. 1891.

A reformáció Magyarországon a mohácsi vész után, a protestáns irányú rendezkedések meginduláig. (1526–1542.) PSz. 1916.

A helvét irány első jelentkezése és térfoglalásai Erdélyben való törvényes eltiltásáig. PSz. 1917.

A protestantizmus továbbterjedése és egyházi különválása Erdélyben, Tiszántúlon és a hódoltságban. 1542–1556. ThSzlap. 1916.

Miklós Ödön: A magyar reformáció néhány problémája. PSz. 1932. 591. sk.

Kovács Sándor: A magyar reformátor. – Erzsébet-Tudomány egyetem 1932/33. tanári iratai 1. füzet. Kny. Bp. 1933. (Luther-Könyvtár és Múzeum füzetek 21. sz.)

Révész Imre (ifj.): Magyar református egyháztörténet. I. köt. 1520 tájától 1608-ig. Debr. 1938. Református Egyházi Könyvtár XX.

[Mutatvány belőle: „A református egyház területi egységei... c. a. ThSz. 1937.]

Révész Imre (ifj.): Mohács és a reformáció. PSz. 1926. külön is (bővítve) Bp. 1926. A szerzőnek „Tegnap és ma és örökké” c. gyűjteményes kötetében is. Debr. 1944.

Szekfü Gyula: A magyar hitújítás története a katolikus középiskolákban. Magyar Kultúra. 1926.

Bunyitay Vincze: A hitújítás történetéből. Századok. 1887.

[Okmányközlésekkel főként a bihar és aradmegyei reformáció történetéből.]

Ebbe a csoportba jegyzendő be a huszitizmus és a humanizmus magyarországi reformáció-előkészítő hatására vonatkozó adatok is.

Székely György: A huszitizmus visszhangja Magyarország népeiben. A M. T. Akadémia társ-tört. tud. osztályának közleményei V. 1–4. Bp. 1954.
(Kardos Tibor stb. hozzászólásaival.)

Kardos Tibor: A magyarországi humanizmus kora. Bp. 1955.

Székely György: A huszítizmus és a magyar nép. Századok 1956.

2) Az ellenreformáció kora.

Csuthy Zsigmond: A magyar protestáns egyház tragédiája. MPEIL. 1886.

[Áttekintés, rendszertelen forrásközlésekkel, a XVI–XVIII. századi ellenreformációs mozgalmakon s azok eredményein.]

Nagy Géza: Magyar Református Egyháztörténet. II. köt. (1608–1715.)

[Lezáratott 1950. Egyelőre 986, nagy ívlapra terjedő gépirat. Két példánya a magyarországi református Konvent tulajdonában, kettő Erdélyben.]

3) A felvilágosodás kora.

Csuthy Zsigmond: Magyar protestáns egyháztörténet a szatmári békekötéstől a türelmi rendelet kiadásáig. Debr. 1877–78.

4) A XIX. század.

Kovács, Edmund: Het protestantisme in Hongarije gedurende de laatste turintig jaren. Leiden, 1869.

Zahn, Adolf-Erdős, Joseph: Abriss einer Geschichte der evangelischen Kirche auf dem europäischen Festlande im neunzehnten Jahrhundert. Stuttgart, 1886. – 2. jav. kiadás 1887. – 3. bővített kiad. 1893.

[A mindössze 1 nyomt. ívre terjedő magyarországi rész – a 2. kiadásban javított adatokkal – Erdős József munkája. – Vö. Antal Géza ismertetésével, PSz. 1887. 236. sk. és Szlávik Mátyáséval. PEIL. 1893:806. sk.]

Hajdár [Haidár?] Edith: Protestáns vallási viszonyok a XIX. század ötvenes éveiben. Bp. 1925. [Budapesti doktori értekezések kivonatában, 1. MTB. III. köt. 383. 1. 24002. sz.]

5) A XX. század.

Tóth Endre: A magyar református egyház a századforduló idején. RE. 1951. febr. 15.

Makkai Sándor: A magyar reformátusság egyházi élete. Igazság és Élet 1940. Külön is Debrecen, 1940.

(Igazság és Élet füzetek 17. sz.)

Tóth Endre: XX. századi egyháztörténetünkől (Az 1906. év eseményei) RE. 1956. okt. 15.

Kádár Imre: Negyven év után. Az 1918–19-es forradalmak és a magyar egyházak. ThSz. 1958. 241–248. l.

Kádár Imre: Egyház az idők viharában. A magyarországi református egyház a két világháború, a forradalmak és ellenforradalmak idején. Bp. 1957. (Németül is megjelent 1958. v. 59-ben.)

K) Életrajzok, életrajzgyűjtemények, családtörténetek.

a) Egyes életrajzok:

Abacs (Bánffyhunyadi) János II. meghalt. 1788. aranyosgerendi l., nagyenyedi egyh.m. esperes. Z T L.

Abacs (Bánffyhunyadi) János II. püspök (1746–1815). Z T L.

Abacs (Bánffyhunyadi) Márton II. lelkész (meghalt 1768.) I. János testvére. II. Jánosnak - atyja. Z T L.

Abacs (Bánffyhunyadi) Márton I. ut.* Ótordai l., nagyenyedi esperes (megh. 1737.). I. János apja, II. János nagyapja. Z T L.

Abádi Dinper [nem Dimper!] Benedek. Z T L.

Melich János: Abádi Benedek nyelvéről. Magyar Nyelv, 1921.

Ablonczy Pál (1837–1900) ut. keleméri l. (Gömör m.) Hubay Lajos élet- és jell.r. nekr. SpL. 1900. (XIX.) 883–884.

Abod,

lásd Ajtai alatt!

Ábrahám Gyula, Szárnyai [előnév] (1838–1901). Ut. taktaharkányi (Zemplén m.) lelkész. Székely Imre emlékbeszéde róla SpL. 1902. (XXI.) 656. sk.

Ábrai Károly [eredeti családneve: Figura] (1830–1915). Lelkészképesítéső ref. gimn. tanár, később polgármester Hódmezővásárhelyt. Történelmi és szépíró. MIL.

Ács Gedeon:

Nekrológia életrajzzal, névtelenül. PEIL. 1887:1566–67.

Rédeyné Hoffmann Mária: Muzsafiak száz évvel ezelőtt. PSz. 1925:468. sk.
[Ács Gedeon kéziratos naplójából közli ennek halasi diákéveire vonatkozó emlékezéseit.]

Rédeyné Hoffmann Mária: Egy bujdosó naplójából (népéleti adalékok). Etnographia, 1926.

Rédeyné Hoffmann Mária: Ács Gedeon bujdosó évei. Napkelet 1926.

Ács Tivadar: Kossuth papja, Ács Gedeon. Vác, 1940.

Ács Károly, utoljára tótvázsonyi lelk. szül. 1819–1882. UMA, Szinnyi I:49., Gulyás MIÉM. I:69.

Ács Zsigmond (1824–1898). Utoljára laskói (Baranya m.) lelkész, műfordító.

* ut. = utóbb

Nekrológia életrajzzal „F.”-től [= Szóts Farkas] PEIL. 1898:127.

Önéletrajza a nagykőrösi református főgimnázium értesítőjében. 1907/08.

Szász Károly („legifj.”): Kisebb csillagok. Budapesti Hírlap, 1925. 56. sz.

Vö. Szinnyei és Gulyás MIÉM. cikkeivel.

Acsay Lajos, teol. hallgató 1897/99. Debrecenben. Gulyás MIÉM. I. 84. szerint verselő, a „Közlöny” szerkesztője.

Ádám András (1843–1913), az egyházi életben is szerepelt kúriai tanácselnök.
Nekrológia Pruzsinszky Páltól PEIL. 1913:788–789.

Ádám Gerzson (1832–1906). Utoljára nagykőrösi főgimnázium igazgató-tanára.
Nekrológia életrajzzal Benkő Imrétől. PEIL. 1906:538–540. Kisebb nekrológok: SpRL. 1906. (II. 378–379, Hegymegi Kiss Kálmántól. Vasárnapi Újság, 1906. 33. sz.)

Ádám Gerzson emlékkönyve. Nagykőrös, 1902. Gulyás MIÉM. I:106–107.

Ádám György (1809–1877). apostagi lelk.
Nekrológia rövid életrajzzal Földvári N.-től. PEIL. 1877:573–574.

Ádám Imre (1870–1942). Utoljára kölkedi (Baranya m.) lelk. Régészettel is foglalkozott.
Gulyás MIÉM. I:108, V:939.

Ádám József (1835–1912). Szeremlei lelkész.
Nekrológia életrajzzal Varga Zsigmondtól. PEIL. 1912:327–328.
Gulyás MIÉM. I:110.

Ádám József (1859–1928). Utoljára gyönki gimn. igazgató-tanár.
Gulyás MIÉM. I:110.

Ádám Kálmán (1841–1917). Vezsenyi lelk., kecskeméti egyh. megyei esperes, pár évig egyh. ker. főjegyző.
Nekrológia életrajzzal Jóba Józseftől PEIL. 1917:617–619.

Gulyás MIÉM. I:111.

Ádám Mihály (1801–1866). Vezsenyi lelkész.
Nekrológia életrajzzal Gáti Jánostól PEIL. 1866:481–482.

Rövidebb életrajza névtelentől: Protestáns Képes Naptár. 1867.
[Vö. Benkő Imre: „A hét Ádám-testvér” c. munkájával, Nagykőrös, 1923.]

Ady László (1900–). Székelyföldvári lelkész.
Gulyás MIÉM. I:250.

Ady Sámuel (1869–1923). Utoljára ákosfalvi lelkész, (Szilágfőkeresztúri) (László apja).

Gulyás MIÉM. I:251–252.

Ágoston Sándor bácsfeketehegyi lelkész. (1882–) Z T L.
Gulyás MIÉM. I:288.

Agárdy Lajos (1862–) több helyt lelkész ref. tanító, 1906-tól debreceni koll. és egyházkerületi
pénztárnok.
Balogh F.: A debreceni r. koll. tört. 702.

Agyagos (Molnár) István
lásd Molnár alatt!

Ajtay Abod Mihály (1704–1775), koll. tanár. Z T L.
Török István (közl.) Ajtai Abód [!] Mihály lemondó levele a
főconsistoriumhoz 1775. Eredeti magyar, az erdélyi egyházkerület
levéltárából. PK. 1884. (XIV.) 354.

Ajtai Abód [így!] Mihály rövid életrajza, egykorú arcképpel. KJHL 32–34.

Ajtai Mihály lelkész 1750 körül. Z T L.

Ajtai Szabó András orvos (1690–1733). Z T L.

Ajtai Jenő (1877–) utoljára büdszentmihályi lelkész.
Gulyás MIÉM. I:310.

Ákáb István, 1783–85 körül sárospataki diák, praeceptor, iskoladráma-író.
Szinyei I:96, Gulyás MIÉM. I:318.

Ákucs Lajos 1901 körül lelkész Bajkán (Bars m.), 1930. táján még él. – Gulyás MIÉM. I:327.

Albisi Csomós János (1730–1768) lelkész, Szinyei II:415–416. Z T L.

Albisi Csomós Mihály, János testvére. 1758–1796 közt kolozsvári koll. tanár. Szinyei II:416.

Albisi Vass Gábor (meghalt 1765 után) esperes. Z T L.

Álbu (Albu)
lásd Zágoni alatt!

Alföldy Béla (hevesi) (1881–) Szászvárosi ref. koll. tanár, zeneszerző, zenei író.
Gulyás MIÉM. I:402.

Alistáli Farkas Jakab: Szinyei III:170–171.
Eötvös Lajos: Alistáli Farkas Jakab életéhez. MPEIF. 1871:522–523.

Szinyei Gerzson: Alistáli Farkas Jakab, egy eddigi ismeretlen XVII. századbéli
író. MPEIF. 1876:37. sk.

Almási Benjámín erdélyi származású 1700–1708 körül Angliában s egyebütt külföldön tanult teol. hallgató. (Paget William konstantinápolyi angol követ tanította.)

Szinnyei I. 125.

Almási István (1793–1876), utoljára mándoki lelkész.

Nekrológia életrajzzal id. Görömbei Pétertől. PEIL. 1876:1279.

Almási János sárospataki tanár 1708 után. Szinnyei I. 127.

Almási József kolozsvári lelkész 1768 körül. Szinnyei I. 127.

Almási Mihály lelkész meghalt 1698. Z T L.

Almási Mihály (tokaji) 1676. utrehti egyt. hallgató, onnan Debrecenbe ment. Szinnyei I. 128.

Almási P. András tanár 1642 körül. Z T L.

Almási Sámuel (1807–?) utoljára páncélcsehi lelkész. Szinnyei I:129. Gulyás MIÉM. I:440.

Almási Balogh Sámuel, lelkész.

Balogh Sámuel alatt!

Almási Kálmán (1863–?) hajdúböszörményi ref. tanító, tankönyvíró.

Almássy Márton, Kálmán fia, 1921-től hajdúböszörményi gimn. vallástanár, Kálvineum-igazgató, 1949-től nyugalomban. 1957-től hajdúböszörményi lelkész.

Alsólendvai Péter dunántúli ref. (prédikátor) üldöztetése, bujdosása.

Ila Bálint közlése a Thurzó-levéltárból teljes szövegben ThSz 1933. (IX. évf.) 5–8. a.:184., regestában. MPEA. 1934:157.

Alstedis Henrik János:

Kvacala, Joh.: J. H. Alstedt. Ungarische Revue, 1889.

Roth F. W. E.: Joh. Heinr. Alsted (1588–1638). Sein Leben und seine Schriften. Monathefte der Comenius – Gesellschaft IV. 1895.

Halála leírva Geleji Katona Istvánnak I. Rákóczi Györgyhez 1638. dec. 2. írt levelében. I. TK. 1894:336–338.

(Apósa Bisterfeld H. J.-nak.)

Cuno, Friedrich Wilhelm: Johann Heinrich Alsted. Reformirte Kirchenzeitung, 1903.

Alvinczi Péter

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor és a kassai pap. Magyar Protestáns Egyháztörténet. Monográphiák. Bp. 1880.

Hegymegi Kiss Kálmán: Alvinczi Péter, a kassai magyar pap. PEIL. 1893–1894.

Imre Sándor (ifj.): Alvinczi Péter kassai magyar pap élete. Hmvshely, 1898.
[Ebből szemelvény: Alvinczi Péter életéből. PSz. 1898.515. sk.]

Nagy Géza: Ein Pionier der Kirchenunion im ungarischen Protestantismus. Festschrift für Eberhard Vischer. Vom Wesen und Wandel der Kirche. Basel, 1935. 102–115.

Nagy Géza: Alvinczi Péter, a magyar protestáns unió első harcosa. Az „Akik kösziklára építettek” c. kötetben. Cluj, 1937.

Révész Kálmán: Százéves küzdelem a kassai református egyház megalakulásáért. Bp. 1894.

Révész Kálmán: Alvinczi és a kassai vértanúk. PSz. 1899. Kny. Bp. 1899.

[Révész Kálmán: ugyane témáról: Történeti hazugságok a három nagy erdélyi fejedelemtől. PSz. 1917:609. sk.]

Révész Kálmán: Bocskay István és Alvinczi Péter. SpRL. 1906.

Révész Kálmán: Alvinczi Péter könyvtáráról. PSz. 1900.

Révész Kálmán: Alvinczi Péter úrvacsorai szertartása. DebrPL. 1900.

Török István: A Ouerela Hungariae s az általa támasztott polémia. Kolozsvári ref. koll. értesítő. 1883.

Incze Gábor: Alvinczi Péter. PSz. 1934:552. sk.

Incze Gábor: Alvinczi Péter. Bp. 1934. („A reformáció és ellenreformáció... egyházi írói” c. sorozat II. száma.)

[Szemelvények műveiből, két rövid műve egészen. Ugyancsak Incze G. közöl Alvinczi-szemelvényeket a sorozat I. számában is, mely a „Szemelvények...” címet viseli.]

Pareus Dávid elismerő nyilatkozata Alvincziről, az Újfalusi Katona Imre „Tractatus de patrum, conciliorum, traditionum autoritate” c. műve 1611-i kiadása előszavában.

Szilágyi Sándor (közlése bevezetéssel): Bethlen Gábor levelei Alvinczi Péterhez. SpF. 1860:550–553. Eredeti magyarok.

Szilágyi Sándor (közlése jegyzettel): Alvinczi Péter levele Magócsi Ferenc felsőmagyarországi főkapitányhoz 1609. Eredeti magyar, Mike Sándor gyűjteményéből. SpF. 1865:930. sk. Ugyanő, ugyanezt egy adattal kibővítve közli MPEIF. 1883:549–550.

Alvinczi Péter szerepe a Bethlen Gábor 1619/20-i pozsonyi országgyűlésén, Kanizsai Pálfi János megvilágításában. MPEIF. 1871:67. és MPEA. 1910:35–42. (Utóbbi Thury Etele közlésében.)

Szilágyi Sándor (közlése bevezetéssel): Adatok Alvinczi Péter életéhez. MPEIF. 1883. [Három okmányközlés.]

Bethlen Gábor Alvinczi Pétert ajánló levele. Paikoss Endre közlése Kassa város levéltárából, csak magyar fordításban. MPEIF. 1886:43–44.

Bethlen Gábor levele Alvinczi Péterhez (1628.). L. Bethlen Gábor alatt!

Kemény Lajos (közl.) Alvinczy [!] Péter életéhez (1612–1627-ből). TT. 1897:572–573. A kassai város levéltárából.

Kemény Lajos (közl. Alvinczy [!] Péter életéhez. Tört. Tár. 1890:392–393. [Két levele Belléni Zsigmondhoz.] A kassai város levéltárából.

Levelezését Kanizsai Pálfi Jánossal l. ez utóbbi címszava alatt!

Nemeslevelének ügye (és annak Lépes Bálint püspök által szándékolt elsikkasztása). Ila Bálint közlésében a Thurzó-levéltárból, teljes szövegében. ThSz. 1933 (IX):183., regesztában. MPEA. 1934:141.

Naplója, kéziratban a Ráday-könyvtárban van, Segesváry Viktor adata szerint „Illésházy István három könyörgése” c. cikkében, RE. 1954. ápr. 15.

Benda Kálmán: Alvinczi Péter kassai prédikátor történeti följegyzései 1598–1622. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, 1955. Bp. 1956. [Stencilezett.]

Lasztókai L.: Alvinczi Péter halála. Tört. Tár. 1880. 604–605. [A kassai tanács levele az eperjesihez. Nyilván az eperjesi levéltárból.]

Kemény Lajos: Alvinczi Péter életéhez. Tört. Tár, 1890. és 1897.

Alvinczi kassai dolgaihoz okmányközlés. ITK. 1910:102. 1. [Ez még ellenőrzendő!]

Ambrosius (Lam) Sebestyén: Z T L.

Ráth György: Gradécsi Stansith Horváth Gergely és Lam (Ambrosius) Sebestyén hitvitája. ITK. 1894. Kny. Bp. 1894.

Weber Samu: Egy érdekes régi énekeskönyv. Evangélikus Egyház és Iskola, 1887.

Weber Samu: Gradécsi Stansith Horváth Gergely és családja. Késmárk, 1896.

Ambrus József (1846–1896). Utoljára somogyviszlói lelkész.

Nekrológia életrajzzal Szabó Gábortól, PEIL. 1896:458–459.

Gulyás MIÉM. I:500.

Ambrus Mór, losonci gimn. tanár 1845–1912. Egyház és iskolatörténetíró.

Ambrus Péter (1853–1922) lelkészképesítésű mezőtúri főgimnáziumi tanár.
Gulyás MIÉM. I:504.

Anderko Imre,
lásd Szilvásújfalvi alatt!

Anderko István,
lásd Szokolyai alatt!

Andor Pál (1825–1895) nagytyáni (Komárom m.) ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal „F. F.”-től DunPL. 1895:77. sk.

Andrási (Tsejdi) Miklós 1758-ban kolozsvári lelkész.
Szinyei I. 173.

Andorko Tamás (1817–1897) zsujtai (Abaúj-Torna m.)
Ifj. Szilva István, főképp jellemrajzi nekrológia róla. SpL. 1897. (XVI.) 320–
322.

Andrási Tivadar (1893–?). Hosszúfalusi (Brassó m.) lelkész, sepsiszentgyörgyi koll. tanár.
Sokoldalú író. Gulyás MIÉM. I:577.

Andrássy Kálmán (1852–1937). Buji (Szabolcs m.) lelkész. Z T L. és bővebb bibliografiával
Gulyás MIÉM. I:572.

„Visszatekintés főiskolai életemre” címen van egy hosszabb cikke „Egy ifjú pap” aláírással. PEIL. 1880:171. sk. Erre id. Mitrovics Gyula PEIL. 1880:266. sk. igen élesen reflektál, átlátszóan célozva a szerző kilétére. – Álneve (amely alatt a SpL. és SpRL.-ba évtizedeken át „Falusi leveleket” írt): „Soós Lajos”.

Ángyán János (1768–1846) veszprémi lelkész. Z T L.
UMA. szerint: nekrológja, fia, Mihály által megírva PEIL. 1846:166. –
Önéletrajza, ifj. Kiss Áron közlésében Figyelő, 1878. (V. évf.) 216. sk.–303.
sk. L. még: „Magyar Plutarch”. Szerk. Philaleth. Győr, 1880:32–34.

Antal Gábor (1843–1914). Utoljára komáromi lelkész, dunántúli püspök. Z T L.
Gulyás MIÉM. I:637–638.

Püspökké választása alkalmából életrajz, méltatás Borsos Istvántól. VU. 1896.
(XLII.) 549. l. Arcképpel.

Cipruslombok. Antal Gábor sírjára 1914.

Antal Géza: Dr. Antal Gábor. Pápai kollégiumi értesítő 1914.

Nagy Lajos (szerk.): Emlékkönyv Antal Gábor püspök felsősomogyi egyházlátogatásáról 1898. ápr.–máj. Kaposvár, 1899.

Antal Géza Z T L. – Gulyás MIÉM. I:639–642.

Trócsányi Dezső: Dr. Antal Géza 1866–1934. PSz. 1935:49–53. [Nekrológ.]

Pongrácz József: Dr. Antal Géza dunántúli református püspök irodalmi munkássága. 1881–1928. Pápa, 1929.

Pongrácz József: Dr. Antal Géza, az író és tudós. Pápa, 1935.

Pongrácz József: Dr. Antal Géza, a püspök. Pápa, 1935.

Tóth Endre (közlése): Néhány ismeretlen Tisza-levél. PSz. 1939:528–530. [Antal Gézára jellemzőek.]

Szabó Bálint (szerk.): Emlékkönyv... Antal Géza... 1926... 1927. évi (felsősomogyi) egyházlátogatásáról. Pápa, 1929.

Antal Gézáné Opzomer Adéle Sophia Cornélia [írói álneven: Wallis A. C.]. Meghalt 1925. Nekrológia Lampérth Gézától. PSz. 1926:86–88.

[A. G. püspök felesége, Opzomer Kornél hollandi teológus-egyetemi professzor leánya, író, aki magyar irodalmi művek – főként az Ember Tragédiája – hollandra fordításával is foglalkozott.]

Antal János erdélyi püspök (1767–1854). Z T L.

Életrajza Makkai Domokostól a „Nagy papok életrajza” c. kiadványban, Bp. 1877. Incze Jánostól a Nagyenyedi Közhasznú Naptárban (1861).

Koncz Józseftől írt életrajza a marosvásárhelyi ref. kollégium történetében. Marosvásárhely, 1895.

Rövid életrajza arcképpel, névtelentől: Protestáns Képes Naptár, 1862.

Antal János püspök intő levele unokájához, Molnár György héderfáji lelkészhez. Marosvásárhely, 1850. Szász János közlése (honnant?) EPK. 1872. (II.) 236. [Megírja, hogy húshagyókedden, a rémuralom kellős közepén, farsangi mulatságot rendez.]

Antal József görzsönyi lelkész, pápai egyházmegyei esperes, meghalt 1866.

Szinnyei I. 188–189.

Antal Lajos (1860–1920). Utoljára ászári lelkész esperes.

Gulyás MIÉM. I:650–651.

Antal (azelőtt: Sulacsik) Zoltán (1900–) balassagyarmati lelkész.

Gulyás MIÉM. I:659.

Antalfi János sárospataki koll. jogtanár 1828–1885.

Szinnyei I:191.

Antalfy László (id.) (1843–1907), utoljára alsóvadászi (Abaúj m.) lelkész, egy ideig esperes.
Gulyás MIÉM. I:663.

Nekrológia életrajzzal Ujj Józseftől. SpRL. 1907. (III.)

Antalfy László (ifj., a fenti fia) (1877–1957). Utoljára tábori főesperes.
Gulyás MIÉM. I:663.

Anti János (1815–1871), tállyai lelkész.

Nekrológ életrajzzal Rácz Lajostól. PEIL. 1871:923–924.

Antos János, sepsi-rétyi (1819–1906). A kecskeméti egyházmegye gondnoka (abonyi földbirtokos, 48-as vezérkari alezredes, 6 évig várfogoly).

Nekrológia élet- és jellemrajzzal H. Kiss Kálmántól. PEIL. 1907:25–27.

Saját naplójegyzetei: Századok 1907.

Vö. Gulyás MIÉM. I:672.

Apáczai Csere (Cseri) János

Erdélyi János: Apáczai Cs. János ösmértetése. SpF. 1859. (Akadémiai rendes tagsági székfoglaló.)

Szilágyi Sándor: Apáczai Cs. János és kortársai. Akadémiai Értesítő, Nyelv- és Széptudományi osztály I. 1860:456. sk. – Ugyanez a „Vértanúk a magyar történelemből” c. kiadványában. Pest, 1867.

F. Szabó Sámuel: Apáczai Cs. János életrajza. Bp. Szemle 1863.

F. Szabó Sámuel: Apáczai Cseri János Magyar Logikája 1656-ból. Bp. Szemle. 1863. Régi Foly. XVII. kötet. 490–501.

Horváth Cyrill: Apáczai Cs. János bölcsészeti dolgozatai. Pest, 1867.

Szabó Károly: Apáczai Cseri János Barcsai Ákos fejedelemhez beadott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. Pest, 1872. (A Magyar Tud. Akadémia nyelv- és széptud. osztályának értekezése III. kötet 2. sz.)

Herepei Gergely (közl.): Apáczai Csere János levele Barcsai Ákoshoz (1659 körül). EPK. 1879. (IX.) 492–493. Ez magyar, a kolozsvári egyház levéltárából.

Szinyei Gerzson: Adalékok Apáczai Csere János életéhez. MPEIF. 1875:177. sk.

[A „Csere” – névforma melletti állásfoglalás, mellyel szemben Szilágyi Sándor fenntartja az általa használt „Cséri”-t, uo. 275–276., Révész Imre szerkesztői zárszavával.]

Böhm József közl.: Történeti apróságok. Apáczai Csere János levele Lorántfi Zsuzsannához. Erdélyi Protestáns Közlöny 1875. (V.): 39–40. Uo. Lorántfi Zs. intézkedése az Apáczai vezetése alatt álló kolozsvári kollégium alumnusai érdekében. Eredeti magyarok, 1657–58-ból, a kolozsvári kollégium könyvtárából.

Ormándy Miklós: Apáczai Cs. János életrajza és botanikai munkássága. Kolozsvári kat. főgimnáziumi értesítő, 1879.

Koós Ferenc: Apáczai Cs. János népszerű életrajza. Brassó, 1881.

Koós Ferenc: Apáczai Cs. János. [Emlékbeszéd.] Brassó, 1881.

Gyalui Farkas: Apáczai Cs. János életrajzához és műveinek bibliographiájához. Erdélyi Múzeum, 1892. és Kny. Kolozsvár, 1892.

Bánóczi József: Apáczai Cs. János. Atheneum. 1892.

Neményi Imre: Apáczai Cs. János mint paedagogus. Bp. 1893.

Heinrich Gusztáv: Apáczai mint paedagogus. Bp. Szemle, 1893. (LXXIII.)

Stromp László: Apáczai Cs. János, mint paedagogus. Athenaeum. 1897–1898. Kny. Bp. 1898.

Apáczai Cseri János paedagogiai munkáinak magyar fordítása Hegedüs Istvántól, jegyzetekkel. Bp. 1900.

Neményi Imre (szerk.): Szemelvények Apáczai Cs. János műveiből. Bp. 1900.

Neményi Imre: Apáczai Cs. János, A. P. Sz. 1898. évf. mellékleteként, a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kolozsvári vándorgyűlése emlékkönyvében.

Eisler Mátyás: Apáczai Cseri János héber tanulmányai. Izraelita Magyar Irodalmi Társaság Évkönyve. 1900.

Stromp László: Apáczai Cs. János, egy csángó fiú története. Bp. 1904. 1905? („Egyházunk nagyjai” c. sorozat 4. sz.)

Algöver Andor: Comenius A. J. és Apáczai Csere János pedagógiájának bírálatos egybevetése. Balassagyarmat, 1906.

Imre Sándor (ifj.): Apáczai Cs. János. Az Orsz. Református Tanáregyesület 1907–1908-i évkönyvében.

Imre Sándor: Apáczai Cs. János. Erdélyi Múzeum. 1907. Kny. Kolozsvár, 1907.

Király István: Apáczai Csere János művelődéstörténeti jelentősége. Marosvásárhely, 1910. [1911?]

Kremmer Dezső: Apáczai Cs. János élete és munkássága. Bp. 1911.

Schneller István: Apáczai Cseri János, mint a magyar nemzet pedagógusáról, ThSzL. 1916:85. sk.

Miklós Ödön: Apáczai Cseri János Utrechtbe történt meghívásáról. DunPL. 1917.

Miklós Ödön: Comenius és Apáczai. PSz. 1918.

Fináczy Ernő: Apáczai Cs. János emlékezete. Bp. 1925. A Klebelsberg-Emlékkönyvben.

Imre Sándor (ifj.): Apáczai lelke. PSz. 1925.

Mitrovics Gyula (ifj.): Apáczai Cs. János. PSz. 1925.

Neményi Imre: Apáczai Cs. János és a magyar nemzeti tudományosság. PSz. 1925.

Neményi Imre: Apáczai Cs. János születésének háromszázadik évfordulójára. Bp. 1925.

[A Comenius–Apáczai kapcsolatra nézve vita Neményi Imre és Rác Lajos között. ThSz. 1925.]

A sárospataki ref. Főiskola Apáczai Csere János-ünnepélyének beszédei. Sp. 1925.

Megnyitó beszéd Marton Jánostól.

Emlékbeszéd Rác Lajostól. [Utóbbi a SRL-ban is 1925.]

Rác Lajos: Apáczai és a francia nyelv. Egyetemes Philologiai Közlöny. 1925.

Tavaszy Sándor: Apáczai Cs. János személyisége és világnézete. Cluj-Kolozsvár, 1925. (Minerva-Könyvtár 1.)

Tavaszy Sándor: Apáczai az erdélyi magyar tudós eszményképe. Pásztortűz, 1925.

Herepei János: Apáczai János kolozsvári lakozásának ismeretlen részletei. Pásztortűz, 1925.

Járai István: Apáczai Cseri [!] János emlékezete. RSz. 1926.

Kerecsényi, D.: J. Apáczai Csere. Nouvelle Revue de Hongrie. 1940.

Fogarasi Béla: Apáczai Csere János logikája. A M. Tud. Akadémia II. osztályának közleményei. Bp. 1951. és Köznevelés, 1952:105–107.

Hazagh Mihály: Az első magyar enciklopédia angol forrásai (Tanulmány Apáczai Cseri János Magyar Encyclopaediájáról). Jolland-Emlékkönyv. (Angol Filológiai Tanulmányok V–VI.) Bp. 1944.

Herepei János: Apáczai Csere, Nagyajtai Cserei. ITK. 1958. (LXII.) 52. s. köv. I.

Orosz Lajos: Apáczai Csere János iskolaszervezeti reformjavaslatai. A „Tanulmányok a neveléstudomány köréből” c. gyűjteményes akadémiai kiadványban. Bp. 1960.

Orosz Lajos bevezető tanulmánya az „Apáczai Csere János válogatott pedagógiai művei” c. szöveggyűjteményhez. Bp. 1956.

Bán Imre: Apáczai Csere János magyar enciklopédiája. TT. 1953. 1–2. sz.

Bán Imre: Apáczai Csere János származása. ITK. 1953.

Bán Imre: Apáczai Csere János beszéde „A bölcsesség tanulásáról”. Acta Universitatis Debreceniensis... Tom. II. 1955.

Bán Imre: Apáczai Csere János. Bp. 1958. (Irodalomtörténeti Könyvtár. 2. sz.) [A kérdésnek eddig leggazdagabb bibliográfiájával, beleértve a szerző megelőző dolgozatait is!]

Apafi Mihály, id. és ifj.:

Halmay J.: I. Apafi Mihály erdélyi fejedelemsége. Szeged, 1934. (74 lap.)

Vásárhelyi János: Az Apafi ház. RSz. 1934. (XXVII.) 434. sk.

Tavaszy Sándor: A két Apafi fejedelem. Erdélyi Múzeum, 1943. Kny. Kolozsvár. 1943. (Erdélyi Tudományos Füzetek 148. sz.)

Tolnai Gábor: Szegény együgyű fejedelem. Nyugat, 1940.

Illyés Géza: Az Apafiak szerepe a küküllői református egyházmegye történetében. RSz. 1930.

Torma Károly (közlése): Okmányok I. Apafi Mihály Iskolaügyi adakozásairól 1666–1672. Eredeti magyarok. gr. Kornis Ádám és Katona Elek gyűjteményéből. SpF. 1865:693–694.

Apafi Mihály ... az evangélikus rendek tanácskozására hívja, üldözött vallásuk védelmezése ügyében, 1676. Szept. 26. A Nemzeti Múzeum levéltárában lévő magyar eredetiről közli Zsilinszky Mihály. MPEIF. 1877:42–43.

Apafi Mihály levele a máramaros megyei főtisztekhez 1672. [Vallás és erkölcsfegyelmi ügyekben.] Eredeti magyar. A Teleki-levéltárból, közli Koncz József. MPEIF. 1881:371–372.

Szilágyi István: Apafi Mihály erdélyi fejedelem életéhez. Új Magyar Múzeum. 1859. I. 506.

Apafi Mihály érsekújvári táborra-jártának leírása. (1663.) Czeglédi István által. Bevezetéssel és jegyzetekkel kísérte Szilágyi István. Új Magyar Múzeum. 1859–1860:I. 89.

[Ez különben Czeglédi István „Dágon ledülése” c. 1670-i művének az előszava!]

Koncz József közlése: Apafi Mihály levelei Telegdi Mihályhoz és Katona Mihályhoz. (professzor-beállítás, fia konfirmáltatása) Prot. Közlöny, 1890.

Lukinich Imre (közl.): I. Apafi! Mihály temetése. [Rhédey Pál szemtanú feljegyzései.] Sz. 1913. 30–33.

Thallóczy Lajos: I. Apafi Mihály udvara. Sz. 1878.

Bartók György: II. Apafi Mihály imádság könyve. A Bethlen-Kollégium könyvtárában őrzött „magános könyörgések” kéziratából. RSz. 1909. (II.)

Bíró Vencel: II. Apafi Mihály naplójának eredete. Erdélyi Múzeum, 1914.

Csécsi János levelei Apafihoz. Prot. Közlöny, 1879, 1887.

Apafi Mihály levele Tofeushoz 1683. Erdélyi Prot. Közlöny, 1873. (III.) 342. Kolozsvári Sándor közlése – [honnan?] Eredeti magyar. (Fontos elvi kijelentése: „az scholákat az ekklézsiákkal együtt tartjuk, nem is separaljuk; szükséges, hogy az ekklésiai jók transferaltassanak az scholakhoz is, mely másképp nem lehet.”)

I. Apafi Mihályhoz írott levelek egyházi férfiaktól egyházi és iskola ügyekben. Szabó Károly közlései az EM. kéziratárából. EPK. 1879. (IX.) Eredeti magyarok:

Idb. Csécsi János folyamodása a sárospataki iskola ügyében. Sp. 1687.

A Debrecenbe menekült számkivetett papok folyamodásai bebörtönzött paptársaik érdekében. 1674–1675.

Az enyedi koll. tanárok meghívják Apafit a közvizsgákra. 1672.

Légátus-ajánló levelek I. Apafi Mihályhoz (Sárospatak–Gyulafehérvárról, Debrecenből, Nagyenyedről) 1684, 85, 88, 89. Szabó Károly közlései az EM. kéziratárából. EPK. 1879. (IX.) 455. sk., 467. sk. – Eredeti magyarok.

Kristóf György: II. Apafi Mihály könyörgéses könyve. Erdélyi Múzeum, 1930.

II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem magános könyörgései. A nagyenyedi ref. Bethlen-kollégium könyvtárában lévő kéziratot eredetiből közli s bevezetést írt hozzá Kristóf György. Cluj-Kolozsvár, 1930. (Ehhez megjegyzések Nagy Lajos-tól. RSz. 1930:169–171. Kny. a „Kálvinista Világ”-ból.)

Apafi Mihályné I., lásd Bornemissza Kata alatt.

II. Apafi Mihályné (iktári) Bethlen Kata, megh. 1725.

Gulyás MIÉM. III:220–221. [E cikk adatai nem pontosak.]

Hegyaljai Kiss Géza: Nagyasszonyok a magyar reformációban. I. Bp. 1924.

Apáti M. Miklós (1662–1724). Utoljára debreceni lelkész.

Z T L. Gulyás MIÉM. I:690.

Erdélyi János: A hazai bölcsészet történelméhez. SpF. 1857. (1858. I.)

[Méliusz Péter dédunokája.]

Bán Imre: Adatok Apáti Miklós életrajzához. Filol. Közlöny. 1958. (IV.) 433–439. l.

Apostol Bertalan (I.) 1859–1928. Utoljára szirmai (Borsod m.) lelkész.

Gulyás MIÉM. I:698. – Szinnyi I.213.

Apostol Bertalan II. (1905–?) Kunszentmiklósi ref. gimn. tanár. – Gulyás MIÉM. I:698.

Apostol János. Ref. missziói lelkész Sao Paulo-ban (Brazília). Ott szerkesztett 1933-tól egy „Magyar Vallás” c. lapot. Gulyás MIÉM. I:699.

Apostol József szirmai (Borsod m.) lelkész. Meghalt 1889. 63 éves korában.

Élet és jellemrajz, nekr. Tóth Dánieltől. SpL. 1889. (VIII.) 201–203.

Apostol Pál (I.) (1787–1860). Miskolci lelkész, tiszáninneni superintendens. Z T L.

Apostol Pál (II.) (1867–?) Bertalan II. és János apja. Utoljára kunszentmiklósi ref. gimn. igazgató tanár. Gulyás MIÉM. I:700.

Áprily Lajos,

lásd Jékely alatt!

Aracs István (1890–1918). Utoljára faddi lelkész. (Tolna m.) Gulyás MIÉM. I:723.

Aranka György, zágoni, meghalt 1767. Z T L.

Erdélyi püspök, életrajza Bodola Sámuelától „Az Erdélyi reformata anyaszentegyház névkönyve 1860-ra” c. kiadványban. (Bod Péter „Smirnai Sz. Polikárpus”-ának folytatásaként.)

Feljegyzéseit külföldi útjáról (1728–1731) közli Jancsó Elemér: Kétszáz éves külföldi útleírás... Pásztortűz, 1940.

Arany Dénes (1881–?) Decs-i (Tolna m.) lelkész.

Gulyás MIÉM. I:734.

Arany Géza (1887–?) kántortanító, utoljára (?) Poroszlón. Gulyás MIÉM. I:734.

Arany Gusztáv, abai (1872–1937). Utoljára köröstarcsai lelkész. Gulyás MIÉM. I:735.

Arany Sándor (1905–?) budapesti kántor, karnagy. Gulyás MIÉM. I:791.

Arany Tamás, a plebejus reformátor: Borbély István: Arany Tamás. KM. 1912.

Zoványi Jenő: A reformáció Magyarországon 1565-ig. Bp. 1922.

Révész Imre (ifj.): Debrecen lelki váltása 1561–1571. Századok 1936. Kibővítve. Bp. 1936. (Akadémiai Értekezés.)

Miklós Ödön: Arany Tamás bírói fóruma. ET. 1944.

Arany István (1793–1864). Debreceni koll. tanár. Z T L.
(A Balogh Ferenc- és Nagy Sándor-féle kollégiumtörténetben is.)

Tóth József írta életrajza benne van az id. Révész Imre által fölötte elmondott halotti beszéd mellékletében. Debrecen, 1864.

Arany István emlékezete. „T. M.” [= Tóth Mihály?] jegyű szerzőtől. PEIL. 1864:438. sk.

Ballagi Mór visszaemlékezése rá (teológiatörténeti szempontból fontos!) PEIL. 1873. márc. 2. („Nézzük a jövőt! III.” c. vezércikkében.)

Ákosi Benedek, 1647–1650. közt gyulafehérvári rector.
Z T L. [Zoványi e műve 18 lapján tisztázza ennek és két másik hasonló nevű egykorú unit. tanárnak az életadatait.]

Árkossy Jenő (1889–?). Utoljára nyárádszeredai (Maros-Torda m.) lelkész, egy ideig esperes.
Gulyás MIÉM. I:824–825.

Ármos Bálint (1828–1898). Debreceni ügyvéd, egyházkerületi tanácsbíró, kollégiumi nagy alapítványtevő.
Gulyás MIÉM. I:832.

Árokháty Béla (1890–1942) budapesti lelkész, orgonista, karnagy. Gulyás MIÉM. I:837–838. IV:1262.

Életrajza, jellemzése többektől az „Évkönyv s budapesti református egyházmegye vallásoktatásáról az 1941–42. tanévben” (Bp. 1942.) c. kiadványban.

Csomasz Tóth Kálmántól hosszabb méltatása RE. 1952.

Árokszállás János (1884–?). Ének- és zenetanár, szegedi kántor-karnagy.

Gulyás MIÉM. I:839.

Árva (Gyöngyösi) Pál,
lásd Gyöngyösi alatt!

Árvai (Árway) József (1823–1879), sárospataki koll. tanár, majd zempléni tanfelügyelő.
UMA. Z T L.

Nekrológ Gyertyánffy [?]-től, Néptanítók Lapja 1879:101–103.

Emlékbeszéd: Radácsi Györgytől, SpL. 1904. (XXIII.) és „Emlékjelek,
Bizonyosságok” c. kiadványa I. kötetében. Sp. 1906.

Dezső Lajostól, a sárospataki főiskola 1878/79-i értesítőben.

Aszalay Mátyás, 1602 körül vécsi (Marosvécs?) lelkész. I. utazó. Szinnyi I. 283.

Asztalos György, királydaróci (1822–1918). Hatvannyolc éven át nagykárolyi lelkész, egy
ideig esperes. UMA. Z T L. Gulyás MIÉM. I:880.

Átányi Dániel (1799–1878), utoljára csonkapapi (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia, életrajzzal, „Beregi”-től. PEIL. 1878:1673–1674.

Azari Nagy István, 1717 körül sárospataki lelkész. L. PEIL. 1907–551. sk. és a Csécsi János
(ifj.) címszavár. – Szinnyi IX:609.

Azari G. Zsigmond, 1655 körül szatmári rektor.
Z T L.

Baba (Vásárhelyi) Ferenc,
lásd Vásárhelyi alatt!

Babarék Dániel (1837–1901) nagy-ráskai (Zemplén m.) lelkész.
Hutka József emlékbeszéde róla SpL. 1902. (XXI.) 362–364.

Bábás József (1890–?) öcs-i? lelkész.
Gulyás MIÉM. I:942. Ez hivatkozik Szekhalmy Gyula Dunántúli vármegyék.
(Bp. 1937.) c. művére.

Babay Kálmán (1862–1933). Utoljára sárkeresztesi lelkész.
MIL., Z T L. – Szinnyi I. 304–315. Gulyás MIÉM. I:945–946.

Babos Sándor misszionárius lelkész. Gulyás MIÉM. I:976–77.
Műve: Imé, én tiveletek vagyok. Mandzsuriai napló. Torda, 1936.

Némethy Sándor (összeállítása): Pagodák árnyékában. Babos Sándor magyar
misszionárius lelkész levelei alapján. Bp. 1944. – E levelek közlése kezdődik
RSz. 1934. (XXVII.) 418. sk. Folyt. uo. 1934. (XXVIII.) évf. 394. sk.

Babus Gyula nagylónyai lelkész (Bereg m.). Gulyás MIÉM. I:979.

Baczó Lajos lelkész, több helyt Erdélyben (szül. 1874 körül).

Baczoni Balló Menyhért megh. 1662. Utoljára sárospataki lelkész, majd rektor. Szinnyi I. 329.

Baczoni Incze, lelkész
lásd Incze alatt!

Baczoni Lajos (1851–1902). Utoljára debreceni jogakadémiai tanár, a DebrPL. szerkesztője. Gulyás MIÉM. I:1013. Balogh F. A depr. koll. tört. 534–536.

Nekrológia Dóczy Imrétől. DebrPL. 1902:22–24. Veje Orbán Józsefnek.

Bacsó János I. (meghalt 1830., 66 éves korában) Utoljára radistyáni lelkész.

Kálmán Farkas cikke az „Énekszerzők életrajza” c. dolgozatban. MPEIF. 1880:93.

Bacsó János II. (meghalt 1871.) ságvári lelkész. Szinnyi I:327.

Nekrológia életrajzzal Fábán Mihálytól. PEIL. 1872:60. sk.

Bacsó Jenő (1877–1955). Debreceni koll. jogakadémiai, majd uo. egyetemi tanár.

Balogh F. A depr. r. koll. tört. 589–590.

Bácsy Gyula (1873–1942. v. 1943.), válaszüti (Kolozs m.) lelkész. Gulyás MIÉM. I:1011. és II:1268.

Badicz László (1808–1882), utoljára ősi lelkész. Nekrológia Szekeres Mihálytól. PEIL. 1882:566. sk.

Baditz [így!] Gyula (1841–1885), László fia, kiskeszi lelkész.

Nekrológia életrajzzal Szekeres Mihálytól. PEIL. 1885:1347–1348.

Bagaméri Sámuel, 1743–1767 közt huszti lelkész. Z T L.

Bagdy István visi (Zemplén m.) lelkész. (1814–1888.)

Rövid életrajz nekr.-ban Abaházy Józseftől SpL. 1888. (VII.) 349–350.

Bagdy Sándor (1810–1864), tiszadobi lelkész.

Nekrológia életrajzzal Tóth Miklóstól, PEIL. 1864:1561.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár. 1866.

Bagosi Márton, 1713-tól böcsi (Borsod m.) lelkész. Z T L.

Bagotai (Bagothai) Sámuel (1868–?) szatmárnémeti főgimnáziumi vallástanár. „Eretnekségi” ügye volt. Gulyás MIÉM. I:1034.

Baja Mihály (1879–). Utoljára debreceni lelkész. Gulyás MIÉM. I:1044–1045.

- Bajcsy András 1704-ben, a Tige-féle vérfürdő idején, nagyenyedi lelkipásztor. – KJHL. 35–43. l.
- Bajcsy Gyula felsőörsi (Oberwart, Ausztria) lelkész, majd h. superintendens. [1952-ben még élt.]
Gulyás MIÉM. I:1049.
- Bajnóczi János (1776–1808), nagyszalontai lelkész.
[Egyházi énekszerző, ill. átdolgozó.]
- Baka (Szatmári) Péter,
lásd Szatmári alatt!
- Bakay Árpád (1889–?)
A teológiát már az USA-ban végezte, itt volt lelkész, főleg Gary-ben.
Irodalmilag működött.
Gulyás MIÉM. I:1074.
- Bakcsy Gergely, albisi (1859–?)
Szatmárnémeti főgimn. igazgató, az iskola történetírója.
Gulyás MIÉM. I:1078.
- Bakcsy László, albisi (1805–1875), utoljára tarpai lelkész. (Bereg m.) esperes.
Nekrológia életrajzzal „L. S.”-től. PEIL. 1875:1392.
- Bakk József erdélyi lelkész, az 1920–30-as években egyházi író. Gulyás MIÉM. I:1084.
- Bakó Balázs (1812–1870), utoljára badalói (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1870:1269–70.

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár. 1872.
- Bakó Béla (1893–?) városfaluhídvégi lelkész. (Somogy m.)
Gulyás MIÉM. I:1085.
- Bakó Dániel (1809–1865), sárospataki koll. tanár (klasszikus filológus). Szinnyi I. – UMA.
363–364.
- Bakó József (1861–1929) nagykőrösi lelkész.
Gulyás MIÉM. I:1088–1089.

PEIL. 1913:203. szerint Répás Pál, akkor ottani segédlelkész, emlékkönyvet írt, vagy akart írni.
- Bakó Lajos (1887–1945). Utoljára balatonkőkajáron lelkész, mezőföldi esperes.
Gulyás MIÉM. I:1090.
- Bakó László (1896–) 1922-től szegedi, 1953-tól tabajdi (Fejér m.) lelkész, volt csanád-csongrádi egyházmegyei esperes. Egyházi lapszerkesztő.

Gulyás MIÉM. I:1091.

Bakó Péter (1890–?) Utoljára szamosújlaki lelkész, mint ilyen ment 1949 körül nyugdíjba.
Gulyás MIÉM. I:1092.

Bakóczi (Bakóczy) Endre (András) (1873–1943). Hajdúböszörményi főgimnáziumi
vallásstanár, majd lelkész.
Gulyás MIÉM. I:1093 és VI. 417.

Bakóczi János (1834–1900), hajdúböszörményi lelkész. Egyháztörténet-kutató. (Endre apja.)
Z T L. Működése méltatását l. Balogh Ferenc: A depr. r. koll. története 175–
177. Életrajza ugyanattól. DebrPL. 1910. 13. sz.

Bakóczi Károly (1883–?) Székelyudvarhelyi ref. főgimn. tanár, műfordító, irodalomtörténész.
Gulyás MIÉM. I:1094.

Bakonyi (Wallner) János megh. 40 éves korában 1905. Nyugatszenterzsébeti lelkész-tanító.
(Baranya m.)
Nekrológia életrajzzal Morvay Ferentől. PEIL. 1905:824–825.
[Előbb ferences szerzetes volt.]

Bakos Dezső (1896–?) 1937-ben szentkirályszabadjai lelkész. Gulyás MIÉM. I:1108–1109.

Bakos Lajos. Teológiai író (1905–?). 1935-től balatonarácsi l. (Felesége Nederbragt Gerda
holland nő, szintén foglalkozik irodalommal.)
Gulyás MIÉM. I. 1108–1109.

Bakos Mihály (1795–1868), sárrétudvari (Bihar m.) lelkész.
Nekrológia élet- és jellemrajzzal „Egytanító”-tól PEIL. 1868:383–384.

Rövidebb életrajzi adatok Protstáns Képes Naptár. 1869, 1870.

Bakos Tibor (1868–), debreceni koll. tanítóképz. int. tanár, festőművész.
Balogh F. A depr. koll. tört. 602–603.

Baksa Lajos I. () Ügyvéd, szegedi rendőrkapitány, hódmezővásárhelyi polgármester, végül
református egyetemes konventi előadó.

Baksa Lajos II. (1859–?) Utoljára alsózsolcai (Borsod m.) ref. tanító.
Gulyás MIÉM. I:1112.

Baksa Sándor, baksafalvi: 1928–1937 között írogató és verselő lelkész.
Gulyás MIÉM. I:1112.

Baksay Dániel I. (1808–1862) nádudvari lelkész. (Akkor Szabolcs, később Hajdú m.) Z T L.
Nekrológia életrajzzal Sivós Mihálytól, PEIL. 1862:1042–1044.

Baksai Dániel II. aggteleki lelkész, 48-as honvéd. L. Sándor István: Világos és Arad a magyar
néphagyományban. M. T. Akadémiai II. osztályának közleményei. Bp. 1953.

(III. 1–2.) 137. SpRL. (XIII. 1917.) szerint, meghalt 1917-ben, 87 éves korában.

Baksay István (1820–1910) rimaszombati főgimn. igazgató. Baksay Sándor (rokona) cikke róla, életrajzi adatokkal, ötvenéves tanári jubileumakor, „Az utolsó professzor és az utolsó professzori jubileum” cím alatt PEIL. 1894:405. sk. és Vasárnapi Újság, 1894: 25. sz. (utóbbi arcképpel). Felvéve B. S. „Összegyűjtött irodalmi dolgozatai”. Bp. 1917. II. kötetébe is.

Veres Samu: Baksay István 50 éves tanári jubileuma. SpL. 1894. (XIII.) 589–595.

Kiss József: Az „öreg Baksay”-ról. [Tanulmányi megemlékezés róla, a Hét 1894. évfolyamában. Fel van véve a „Kiss József és Kerekasztala” c. gyűjteménybe is. Bp. 1934.]

Mikszáth Kálmán [tanítványa]: Az öreg Baksayról. A Hét, 1894. júl. 1. (26. sz.)

Baksay László I. (1836–1891.) Sámodi (Baranya m.) lelkész. Baksay Sándor testvéröccse. Nekrológia életrajzzal „M. F.” (= Morvay Ferenc)-től. PEIL. 624–626.

Baksay László II. (1905–). 1934-től alsódabasi, majd tarpai (Bereg m.) lelkész. 1945-ig, azután? Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. I:1114.

Baksay Sándor (1832–1915). Utoljára kunszentmiklósi lelkész, dunamelléki püspök. Szépirod., műfordító.

Önéletrajza: Protestáns Új Képes Naptár, 1889-re. Felvéve „Összegyűjtött irodalmi dolgozatai” II. kötetében is. Bp. 1917. Ennek a kiadványnak mindhárom kötete egyébként is többnyire szépirodalmias formában, számos önéletrajzi adalékot közöl tőle, főleg az „Emlékek” c. sorozat. A III. kötet végén a kiadvány szerkesztőjétől és bevezetőjétől, Kéky Lajostól gazdag, bár nem teljes „Könyvészeti függelék” van.

Egyik ősenek, Baksay Mátyásnak papi diplomáját 1630-ból ő maga (B. Sándor) közli. SpL. 1894. (XIII):595–596, Abaújvármegye levéltárából.

Vallomásai és önjellemzése 80-ik születése-napja és 50 éves lelkészi jubileuma alkalmából PEIL. 1912:500. sk.

Baksay Sándor naplójából: Egy elárvult lélek beszélgetései. Élete utolsó hónapjaiból. Hetessy Kálmán közlése. PSz. 1925.

25 éves lelkészi jubileuma alkalmából (1891. jún.) Törs Kálmán részletes jellemzése róla VU. 1891. (XXXVIII.) jún. 28-i számában, szakállas fiatalos arcképpel. – Jubileumát különben ue. évfolyamban maga is leírja. (L. az összegyűjtött Ird. Dolgozatban is II. köt. 33. s köv. l.)

Nekrológia életrajzzal, Marjay Károlytól, Kenessey Béla temetési beszéde, Beöthy Zsolt búcsúztatója, Darányi Ignác emlékezése, Apróságok Baksay Sándor életéből, Marjay Károlytól, Révész Kálmán: Baksay Sándor abaúji őseiről. (B. S.-nak Révésznek írt levelével. PEIL. 1915:25. sk. számaiban.)

Az ő halálával, temetésével (és Petri Elek püspöki beiktatásával) kapcsolatosan elhangzott beszédek stb. a köv. kiadványban: „A dunamelléki Ref. Egyházkerület Gyász- és Örömnépe”. Bp. 1916.

„Apróságok Dr. Baksay Sándor életéből” cikksorozatban, György Endre közli „Egy nagy emberünk a magánéletben” alcímmel Baksaynak egy latin s egy magyar versét. PEIL. 1915:364.

Kálmán Gyula közleménye uo. 388–389.

Baksay Sándor levele Kovács Alberthez uo. 412–413.

Baksay Sándor levelei Vargha Gyulához uo. 471–473.

„Egy pásztorlevél” c. közölve egy békéltető levele egy baranyai lelkészválasztási viszály alkalmából. PEIL. 1915:512.

Vértessy Jenő: Baksay Sándor. Egyet. Philol. Közlöny 1915.670. sk.

Madarász Flóris: Baksay Sándor. Magyar Kultúra, 1915.

Vásárhelyi József: Vázlatok Baksay Sándor írói arcképéhez. PSz. 1915.

Zsigmond Ferenc: Baksay Sándor. IT. 1915.

Schöpflin Aladár: Baksay Sándor Nyugat, 1916. Felvéve a „Magyar Írók” című kiadványában is. (2. kiadás. Bp. 1919.)

[Valószínűleg ugyanő S. A. álnévvel is ui. címen: Vasárnapi Újság, 1912. 32. sz.]

Pruzsinszky Pál: Baksay Sándor. PEIL. 1916. A bpi. teol. akadémiai 1915/16. évi Értesítőjében is.

Kis Ödön [volt titkára]: Baksay Sándor emlékezete. Kunszentmiklósi ref. főgimn. Értesítő 1915/16.

Csűrös István: Baksay Sándor a bpi. ref. főgimn. Értesítője, 1915/16.

Ferenczi Zoltán: Baksay Sándor emlékezete. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1916. (XI.) 225–237. (A Philol. társaságban elhangzott terjedelmes tanulmány.)

Kozma Andor: Baksay Sándor emlékezete. Bp. 1916. (M. T. Akadémiai emlékbeszéd.) Bpi. Szemle CLXVI. kötet 271–279. és különnyomat.

Baksay leveleiből c. a. közölve B. S.-nak 4. darab levele Szász Károlyhoz, mint püspökhöz 1887–1895 között. *Protestáns Új Képes Naptár*, 1916.

Kéky Lajos: Baksay Sándor („A Költők és Írók” c. sorozatban). Bp. 1917.

Ennek egy része: „Élmények és emlékek Baksay Sándor elbeszélésében” c. a. Bp. Szemle, CLXVI. köt. 271–279.

[Kéky Lajos: Baksayról rövidebb tanulmányban a Bpi. Szemle CLXIII. köt. 352–380. lapjain.]

B. Pap István: Baksay Sándor. PSz. 1917.

Császár Elemér: Baksay Sándor írói hagyatéka. *A Cél*, 1917:507–512.

Détsy Erzsébet (Dr. Horvai Zoltánné): Baksay Sándor mint elbeszélő. Bp. 1917.

Deák Margit: Baksay Sándor nyelve. Bp. 1918. (Nyelvészeti Füzetek 78.)

Ravasz László: Baksay Sándor emlékezete. M. T. Akadémiai emlékbeszéd. PSz. 1932, és az akad. emlékbeszédek sorozatában.

Máthé Elek: A szentmiklósi parókia (Emlékezés Baksay Sándorra.) PSz. 1932. Kny. Bp. 1932.

B. Pap István: Baksay Sándor. Bp. 1933. (Kálvin-Könyvtár.)

Máté Lajos: Apróságok Baksay Sándor és Szabolcska Mihály életéből. PSz. 1935:559. sk.

Baksay Sándor levele Kozma Andorhoz 1909. Merényi Oszkár közlése *ITK*. 1940:295.

Körpöly Kálmán: Baksay Sándor élete és igehirdetése. Teol. doktori értekezés a debreceni tudományegyetemen 1949. Valószínűleg csak gépiratban van meg.

Kovács László: Baksay Sándor (1832–1915): *RE*. 1957. (IX.) 6. sz. július 1.

Bucsay Mihály emlékbeszédéből részletek *Reformátusok Lapja* 1957. szept. 22. – (Az egész szám Baksayval foglalkozik, szemelvényekkel, rövidebb cikkekkel stb.)

Bucsay Mihály: Baksay Sándor az egyház embere. *RE*. 1957. (IX.) nov. 1.

Írói álnevei (Kéky Lajosnál feljegyezve, részben egyházi cikkei alatt is): Ákháb, Casparus, Caroli, Daylight, Daylight Fotografus, Egy baloldali református lelkész, Epigon, Esquiros, Isprávi, Jó Ismerős, Jócsik, Jónás, Marius Magdalenus, Publicius, Samaritanus Peior Peius Pessimus, Quun, A. Q. y. r. YR.*** Stb.

Kékynél nincs feljegyezve: (Dr.) Aristophanes, Stephanus.

Baky István I. A századfordulón érsekcsanádi lelkész, egyházközsége történetírója.
Gulyás MIÉM. I:1080.

Baky István II. (1882–) gyönki gimnáziumi tanár.
Gulyás MIÉM. I:1080.

Baksy Sándor (1837–1902). Utoljára szendrői (Borsod m.) lelkész.
Szabó József emlékbeszéde róla SpL. 1902. (XXI.)

Balai B. Mihály, 1622-ben gyulafehérvári rektor. Z T L.

Balajthy Ferdinánd (1843–1875) beregújfalui lelkész.
Nekrológia életrajzzal Varga Józseftől. PEIL. 1875:587–588. (Regénybe illő tragikus papi életvéggel!)

Balajthy József (1816–?). Utoljára (?) munkácsi lelkész. Történetíró.
Szinyei I.376–377.

Balajthy Mihály (1768–1864), utoljára gulácsi (Bereg m.) lelkész. A PEIL. 1864:1464–65. és Protestáns Képes Naptár, 1866. évfolyama közöl róla rövid névtelen emlékezést.
[„Egyedüli emlékül élt a beregi egyházmegyében ama korból, melyben ezen egyházmegye még lelkészavatás jogával bírt.”]

Balassa Antal (1818–1870). Fejérmegyei középbirtokos, nagy örökhagyó (pápai főiskola, pesti gimnázium, nyéki és gárdonyi egyházak számára).
Marton Lajos emlékbeszéde. PEIL. 1902:820. sk.

Balassa Dezső született 1862 körül, 1900 körül moha-i lelkész.
Gulyás MIÉM. I:1137.

Balassagyarmati T. Mátyás:
Bán Imre: Egy provinciális költő 1639-ből. Egyháztörténet, 1944.

Balázs (Balaz) János (1899–) 1939-től lasztoméri lelkész. Magyar és szlovák nyelvű egyházi író.
Gulyás MIÉM. I:1187–1188.

Balázs József I. (1855–1918). Utoljára kisújszállási ref. tanító.
Gulyás MIÉM. I:1189.

Balázs József II. (1859–?) 1884 körül besztercei lelkész.
Gulyás MIÉM. I:1189.

Balázs László (1907–) budapesti lelkész, egyháztörténetíró.
Gulyás MIÉM. I:1198.

Bali János nádasdladányi (Fejér m.) lelkész, az 1850-es évek elején halt meg.

Szekeres Mihály: Három ref. lelkész emléke. (Olyan nekrológ-féle. Ezek a szavak is a címben vannak!) PEIL. 1882:726. sk.

Bali Mihály (1791–1876). Utoljára polgárdi (Fejér m.). Lelkész, egy ideig esperes, egyházkerületi főjegyző. UMA, Z T L.
Nekrológja, életrajzzal, fiától Bali Alberttől, és unokájától, Szűcs Dezsőtől. PEIL. 1876.

Bálint Dezső (1850–1922?), utoljára sárospataki lelkész, alsózempléni esperes.
Gulyás MIÉM. I:1223.
Nekrológja Janka Károlytól. SpRL. 1928:47–50. Kny. Sp. 1929.

Bálint József (1816–1888), utoljára abarai (Zemplén m.) lelkész, tiszáninneri egyházkerületi főjegyző. (Bálint Dezső apja, Radácsi György apósa.)
Nekrológja életrajzzal Kálmán Farkastól, PEIL. 1888:795. sk. – Mitrovics Gyulától, SpL. 1888. (VII.) 453–457.

Balla Albert (1803–1878). Utoljára sajó-velezdi (Borsod m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal névtelentől. PEIL. 1878:446–447.

Balla Árpád I. (1851–1927) Utoljára dunapataji lelkész, solti esperes.
Gulyás MIÉM. I:1221. [ahol tévesen, mint „Bálint Árpád” szerepel] és II:20.

Balla Árpád II. budapesti, 1946–52 hajdúnánási lelkész. Egy időben Debrecenben világi lapot is szerkesztett.

Balla Bertalan (1887–). Utoljára debreceni városi tanácsnok (innen ment nyugalomba), presbiter, egyházkerületi tanácsbíró. Sokoldalú egyházi tevékenysége van.
Gulyás MIÉM. II:21.

Balla Dezső (1871–?). Utoljára (?) kupi (Veszprém m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:23.

Balla Endre (1865–1943). Utoljára csétényi lelkész, később nyugalomban.
Gulyás MIÉM. II:24.

Balla Gábor I. (1801–1869) fónyi (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal Vécsey Páltól PEIL. 1869:414–415.
Rövid életrajza PKN. 1871.

Balla Gábor II. (1832–1893.) Utoljára adász-teveli (Veszprém m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal „X”-től. DunPL. 1893:524–526.

Balla István (1813–1890). Dunavecsei tanító-káplán.
Nekrológja életrajzzal Katona Ferencről. PEIL. 1890:211–212.

Balla Károly (1857–?) 1880-tól fogarasi lelkész.
Gulyás MIÉM. II:36.

Ballagi Aladár (1853–1928). Egyetemi tanár. Történettudós. Z T L. Gulyás MIÉM. II:46–48.

Sárkány József: Ballagi Aladár élete és munkái. Az „Élő Tanítások” c. kiadványban. Cegléd, 1934. – Sok vonatkozású egyházi érdeklődése volt.

Írói álnevei: Bagi Andor, Boanerges [Boanergesz], Borongó Adorján.

Ballagi Géza (1851–1907). Sárospataki jogakad. tanár. Z T L. Gulyás MIÉM. II:48–49.
Szántó Gyula: Emlékbeszéd Ballagi Géza felett. Sp. 1909.
Írói álneve: Biga.

Ballagi Károly (1824–1888), előbb kecskeméti, nagykőrösi tanár, majd tanfelügyelő. B. Mór testvére. Nekrológja György Aladártól. VU. 1888. 50. sz. 821. l.

Ballagi Mór (1848 előtt Bloch) Z T L. Szinnyei. Gulyás MIÉM. II:51–52.
György Aladár: Dr. Ballagi Mór életrajza. Paedagógiai Plutarch. 1886.
Névtelen rövid ismertetés róla már a Vasárnapi Újság 1856. jún. 29-i számában, arcképpel.

Ballagi Aladár Ballagi Mórról: Erdélyi Protestáns Közlöny, 1878. (VIII.) és Protestáns Új Képes Naptár 1879.

Egy „Senex” aláírássú Sylvester-esti cikk PEIL. 1885. 1637. sk. alighanem tőle való (s ha igen, úgy nagyon figyelemreméltó).

Szász Károly: Ballagi Mór. PEIL. 1888:1668.

Szász Károly: Ballagi Mór. VU. 1885. (XXXII.) márc. 22. (12. sz.) (Ismert öregkori arckép.)

r. jegyű szerző: Ballagi Mór. (Ismert öregkori arckép.) VU. 1890. 37. sz. szept. 14. (XXXVI.) [Újabb megemlékezés, 50 éves akad. tagsága alkalmával.]

Névtelentől nekrológ, uazon arcképpel. VU. 1891. (XXXVIII.) szept. 6. 36. sz.

Terjedelmes nekrológia életrajzzal Kenessey Bélától. PEIL. 1891:1145. sk.

György Aladár: Ballagó Mór, a pedagógus. Néptanítók Lapja, 1891. 89. sz.

Komáromy Lajos: Emlékbeszéd Ballagi Mór felett. (Együtt a Gönczy Pál fölötti emlékbeszéddel.) Elmondott a tanítóképző tanárok országos egyesületében. Bp. 1892.

Imre Sándor (id.): Emlékbeszéd Ballagi Mór r. tag felett. Bp. 1893. (M. T. Akadémiai emlékbeszédek között.)

Szabó Aladár (id.): „Belmisszió Budapesten és vidéken” c. cikkében (PEIL. 1893:41. sz., okt. 12.) közli Ballagi Mór nagyon jellemző nyilatkozatait belmisszióról és evangélizációról.

Szöts Farkas: Emlékezés Ballagi Mórról. PEIL. 1899. okt. 15.

Szóts Farkas: Emlékezés Ballagi Mórról. PSz. 1907. A „Koszorú” füzetekben ugyanez? Kny.

Szóts Farkas: Ballagi Mór emlékezete. Budapesti ref. főgimn. értesítő, 1907/1908.

Kenessey Béla: „Egy kis emlékezés” c. cikkében PEIL. 1907:4–5. jellemzi Ballagi Mórnak elsősorban szerkesztői tevékenységét.

Radácsi György: Ballagi Mór. SpL. 1891. (X.) SpRL. 1907. és az „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadvány II. kötetében. Sp. 1910.

Csekey Sándor: Ballagi Mór. „A százéves Budapesti Teológia Akadémia nagy professzorai” c. sorozatban. RE. 1955. április 15.

Scheiber Sándor (közlése, bevezetéssel és jegyzetekkel): Eötvös József levele Bloch (Ballagi) Mórhoz. RE. 1955. nov. 15.

Baló Benjámin (1813–1869), utoljára dévai lelkész. Z T L.

Baló Menyhért,
lásd Baczoni alatt!

Balog Ambrus (mindig így írta a nevét, gyermekei már „h”-val). (1846–1934.) Utoljára sarkadi lelkész, nagyszalontai egyházmegyei esperes.
Gulyás MIÉM. II:73.

Balogh Andor (1888–?), utoljára berekböszörményi lelkész.
Gulyás MIÉM. II:74. (Ambrus fia.)
[Ambrus leányát, Margitot l. Keztyűsné alatt!]

Balogh Áron (1841–?), utoljára kérésmezői (Szatmár m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:76.

Balogh A. Sándor (1893–). 1938-tól bugyi (Pest m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:70–71.

Balogh Béla, fertőszalmási (1829–1892). Utoljára putnoki lelkész. Gulyás MIÉM. II:85.
Nekrológia Ruzskay Gyulától. SpL. 1893: (XII):103–107. (Almási Balogh Sámuel fia.)

Balogh Benjámin, meghalt 1817. Aranyosi (Komárom m.) lelkész. UMA. Szinnyei I. 453–454.

Balogh Elemér (1866–1938) pozsonyi lelkész, nyugatszlovenszkói püspök. Z T L. Gulyás MIÉM. II:92.
(Balogh Sándor fia.)

Balogh Endre, meghalt 1895 (kb. 70 éves korában). Kőtegyáni, majd ménesgyoroki lelkész.
Gulyás MIÉM. II:98.

Balogh Ferenc I. (1836–1913) debreceni teol. akad. tanár. Z T L. Gulyás MIÉM. II:102–104.

Nekrológia jellemrajzzal ifj. Révész Imrétől. RSz. 1913. 698. sk.

S. Szabó József: Balogh Ferenc élete és művei. [A B. F.-től írt, S. Szabótól kiegészített: „A debreceni ref. kollégium története adattári rendszerben” c. mű függeléke.] Debrecen, 1904–1915.

Balogh Ferenc: Egyházi tanulmányút francia földön. PSz. 1891:46. sk.

Ferenczy Károly: Fénylő nyomokon. Dr. Balogh Ferenc debreceni kollégiumi professzor (1836–1913) kéziratos naplója tükrében.

Készült 1958. Egyelőre 155 lapnyi gépirat, a szerző és a debreceni Kollégium birtokában.

Balogh Ferenc II. (I. fia) (1869–1938). Utoljára myrgittai (Bihar m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:104.

Balogh György (1837–1910). Utoljára bicskei lelkész.

Nekrológia életrajzzal Papp Alberttől. PEIL. 1910:107–108.

[Ebben van megírva, hogy Garibaldi hadseregében harcolt.]

Balogh György, vasadi

Balogh Lajos, vasadi

lásd Vasadi Balogh alatt.

Balogh (Tolnai) János,

lásd Tolnai alatt!

Balogh Jenő (1864–1953). Igazságügy-miniszter 1913–1917., a M. T. Akadémia főtitkára 1920–1935. Dunántúli egyházkerületi főgondnok 1920–1953.

Kéziratos önéletrajza – egyben hitvallás – a református egyetemes konvent levéltárában. (Egy másik példánya a családnál, egy harmadik a jelen bibliográfia alapját adó cédulagyűjteményben.)

Vö. Gulyás MIÉM. II:123–126.

Révész Imre (ifj.: névtelenül „Membrum Christi” aláírással): Egy társáról, aki itt marad. B. J. búcsúztatása konventi elnökségéből. RE. 1950. június 1.

Balogh Péter (1792–1870), utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. Z T L.

Balogh Ferenc: Balogh Péter életrajza. MPEIF. 1870.

Szász Károly terjedelmes nekrológja Balogh Ferencről. VU. 1870. (XVII.) dec. 4. (49. sz.)

Tóth Sámuel: Emlékbeszéd Balogh Péter gyászünnepélye alkalmával. Debrecen, 1871.

Csiky Lajos: Balogh Péter... Debreceni Képes Kalendárium 1904.

Balogh Sámuel, almási (1795–1867), utoljára serke-i (Gömör m.) lelkész. UMA. Szinnyei I:485. Z T L.

Nekrológia életrajzzal, „Rimavölgyi”-től. PEIL. 1867:1488–89.

Rövidebb életrajza névtelentől. Protestáns Képes Naptár, 1869.

Vályi Nagy Pál írta életrajza, Rozsnyói Híradó, 1883.

Balogh Sándor (1827–1904), utoljára kálozi lelkész.

Gulyás MIÉM. II:153.

[Balogh Elemér püspök apja.]

Önéletrajzi vonásokat is tartalmazó cikke: A pápai főiskola múltjából. 1848/49-iki honvéd deákok. DunPL. 1904:173.

Balogh (Patai) János

lásd Patai alatt!

Balogh (Selyei) István,

lásd Selyei alatt!

Balogh (Vasadi) Lajos [és György?],

lásd Vasadi alatt!

Balogh Sz. Pál, meghalt 1833, 86 éves korában, mint sajobábonyi (Borsod m.) lelkész.

Kálmán Farkas cikke az „Énekszerzők életrajza” sorozatban. MPEIF. 1880:93.

Balsarati (Bassarági) Vitus János: Z T L.

Szikszai Fabricius Balázs: Oratio funebris de vita et morte Joannis Viti Balsarati. Wittenberg, 1576.

Kassai Császár György: Oratio de vita et obitu... B. F. Szikszoviani... Wittenberg, 1577. c. műve függelékében Kassai Zsigmond Dávid gyászverse és sírírata B. Vitus Jánosról.

Baltazár Dezső (1871–1936). Z T L.

Czegléd Emánuel: Baltazár Dezső ref. püspök életrajza. Debrecen, 1931.

Csikesz Sándor: D. Dr. Baltazár Dezső. (Emlékezés.) ThSz. 1936. Kny. Debrecen, 1936.

Szabó Imre: Baltazár Dezső. PSz. 1936.

Erdős József: Baltazár Dezső, a tanítvány. Lelkészegyesület. Debrecen, 1936. Kny. Debrecen, 1936.

„A próbáltatások idejéből” c. a. emlékiratszerű feljegyzéseket adott ki. Debrecen, 1920. Gulyás MIÉM. II:169–172.

Bándi Mihály, 1721 után hátszegi lelkész. Z T L.

Bándi P. Sámuel, 1687-től franekeri egyetemi hallgató. Z T L.

Bánffy Albert báró (1818–1886).

Hegedűs István emlékbeszéde fölötte.

Bánffy Dezső báró, egy ideig miniszterelnök, erdélyi egyházkerületi vezető főgondnok. 1843–1911.

Gulyás MIÉM. II:210–212.

Nagy Károly: Losonci báró Bánffy Dezső emlékezete. Kolozsvár, 1911. (A kolozsvári teol. fakultás 1911/12. évi értesítőjében is.)

Tóth Lajos: Emlékbeszéd, amelyet a Szilágyszolnoki református egyházmegye 1911. október hó 16-án tartott közgyűlése alkalmával br. Bánffy Dezső... emlékezetére mondott... Zilah, 1911.

Kenessey Béla, Ravasz László, Sárkány Lajos nekrológikus írásai róla, egyéb életrajzi közlemények. RSz. 1911. (IV.)

Vásárhelyi János: Bánffy Dezső. Emlékbeszéd. Kolozsvár, 1943.

„Cura pastoralis” c. felületes egyházi gondolkozását jellemző saját cikke. PEIL. 1904. március 6.

Bánffy László báró – 1840 (?)

Salamon József: Emlékbeszéd... néhai losonci l. báró Bánffy László úrnak, mint a kolozsvári evang. reform. fő iskola ... inspector fő curatorának... tiszteletére. Kolozsvár, 1840.

Bánffy Dénesné

Szilágyi Ferenc: Gróf Bánffy Dénesné és leánya. Pest, 1873. (Akadémiai értekezés.)

Bánffyhunyadi Abacs,

lásd Abacs alatt!

Bánffyhunyadi Ferenc, 1682. leideni, majd franekeri egyetemi hallgató. Z T L.

Bánffyhunyadi Mogyoró Benedek. Szilágycsehi lelkész 1595–1603. [?] tiszántúli superintendens. Z T L.

Bánhorváti János (1761–1824). Utoljára újbársi lelkész. Z T L.

Bányai Lajos (1890–1931) utoljára tatabányai lelkész. Gulyás MIÉM. II:281–283.

- Bányai László, 50 éven át miriszlói (Alsó-Fehér m.) lelkész. PEIL. 1858:268–269.
- Bányai Sándor (1856–1933) hódmezővásárhelyi vallástanár. (Lajos apja.)
Gulyás MIÉM. II:281–283.
- Bányai Litteráti Géza, felsőbányai (1853–1902), utoljára tápiószelei lelkész.
Gulyás MIÉM. II:275.
- Nekrológja, életrajzzal, Fábián Zoltántól. PEIL. 1902:614–615.
(Egy ideig veje volt Dobos Jánosnak.)
- Bányai (Felső-) Szabó István, meghalt 1767. Sárospataki Koll. tanár. Z T L. Szinnyei I.534.
szerint 1711. született.
- Barabás Samu (1863–). Utoljára kabai lelkész. Egyházi lapszerkesztő.
Gulyás MIÉM. III:313–314.
- Baracsi (Patai) János,
lásd Patai alatt!
- Barakonyi Kristóf I. (1813–1891), utoljára csokonyai lelkész. (Somogy m.)
Nekrológja, életrajzzal Kis Józseftől. DunPL. 1891:282.
- Barakonyi Kristóf II. (I. fia, 1849–1934), utoljára homokszentgyörgyi lelkész, egy ideig
esperes.
UMA. Szinnyei I.544.
Gulyás MIÉM. II:325–326.
- Bárány István (1919–) taktabáji, tokaji lelkész.
Önéletrajza „Életút” c. a. RE. 1954. szept. 1.
- Baranyai Decsi János
lásd Decsi Csimor János alatt!
- Baráth Ferenc I. (1844–1904.) Lelkészképesítésű budapesti ref. főgimnáziumi tanár.
UMA. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:365–366.
- Nekrológja ifj. Dr. Csiky Kálmántól. Egyetértés, 1904., s innen átvette PEIL.
1904:636–637.
- Rövidebb emlékezés legifj. Szász Károlytól. Protestáns Új Képes Naptár,
1905.
- Jellemző életadatok Csűrös Istvántól: Szemle a budapesti ref. főgimnázium 50
éves múltja felett. PSz. 1910. Írói álneve: Tamás.
- Baráth Ferenc II. szül. 1824. meghalt 1905. Pápai koll. tanár, előbb a jogon, utóbb a
tanítóképzőben.
Szinnyei I.561–562. Gulyás MIÉM. II:365.

Borsos István: Baráth Ferenc emlékezete. Pápai ref. főgimnáziumi értesítő 1906.

Baráth Imre (1878–1945?), utoljára gávai (Szabolcs m.) lelkész. Gulyás MIÉM. II:366–367.
[Hasonló nevű apja, mint gávai lelkész, 1916-ban halt meg.]

Barát István, 1557. és 1561. kolozsvári városbíró. (Dávid Ferenc egyik apósa.) Énekszerző.
Szilágyi Áron: RM. Költők Tára VI. Bp. 1896:379. Gulyás MIÉM. II:367–368.

Baráth József (1890–) 1921-től gyermekyi lelkész. Gulyás MIÉM. II:369.

Barcza József (1871–1920). Utoljára debreceni főgimnázium-igazgató.
Gulyás MIÉM. II:388.

Barczafalvi Szabó Dávid (1752–1828) sárospataki koll. tanár.
Ellend József: Bartzaffalvi Szabó Dávid esete. PSz. 1906.

Barcsa Endre (1882–1915). Utoljára abaújbaktai lelkész.
Nekrológia Szilva Istvántól. SpRL. 1915:295–300. Gulyás MIÉM. II:392.

Barcsa János (1871–1910), utoljára debreceni koll. tanítóképző int. tanár. Történetíró. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:393–394.

Életrajza Nagy Vilmostól. Debreceni Képes Kalendárium. 1911.

Balogh F. A debr. ref. koll. története. 605–607.

Barcsay Ágnes
Vajda Ferenc: Barcsay Ágnes. Bp. 1898.

Barkassy Ádám (1755–1813), jászberényi lelkész.
Gulyás MIÉM. II:451–452.

Barkász Kálmán (1870–1926). Utoljára biai lelkész.
Gulyás MIÉM. II:452–453.

Barkász Károly (1842–1902). Utoljára hódmezővásárhelyi ref. főgimnáziumi tanár.
Gulyás MIÉM. II:453.

Barla Szabó János I. (1802–1871). Utoljára somogyvisontai lelkész.
Nekrológia, életrajzzal Kovács Józseftől. PEIL. 1871:793. sk.

„Emléklap 1860-ból” c. följegyzését pátenskori (belsősomogyi) élményeiről,
közli Barla Szabó Jenő. PEIL. 1907:741–742. Írói álneve: Dánielfi.

Barla Szabó János II. meghalt 1941. 94 éves korában. 1883–1926. nagydobszai (Somogy m.)
lelkész, ettől fogva nyugalomban.
Gulyás MIÉM. II:459.

- Barla Szabó Jenő (1870–). Utoljára kisújszállási ref. főgimnáziumi vallástanár. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:459–460.
- Barla Szabó József (1841–1889). Utoljára somogyvisontai lelkész, országgyűlési képviselő.
Nekrológja, életrajzzal Barakonyi Kristóftól. PEIL. 1889:347–350.
- Barla Szabó Károly (1885–1915). Alsósegedi lelkész.
Gulyás MIÉM. II:462.
[A Barla Szabó-családhoz lásd a családtörténeti Kc. rovatot is!]
- Barna Gyula (György) (1857–1926). Utoljára disznóshorváti lelkész. Gulyás MIÉM. II:472.
- Baróthy István (1883–1912). Hajdúnánási lelkész.
Nekrológja Bán Gézától. DebrPL. 1912:255.
Gulyás MIÉM. II:508.
- Baróti Kálmán, meghalt 1739. Huszti lelkész, esperes. Z T L.
- Barsi József. Eredetileg Neumann, sziléziai eredetű apától (1810–1883). A szabadságharc idején bicskei plébános, 1848-tól 1856-ig olmützi és józsefstadti fogoly (l. „Utazás ismeretlen állomás felé” c. emlékiratát). Nem sokkal kiszabadulása után reformátussá lett s egy ideig a pesti ref. gimnázium latin–német szakos tanára volt. Nekrológja névtelenül VU. 1893. (CL.) 193. 1. Az arckép öregkori szakállas. Nem mutat zsidó eredetre.
- Barsi Sándor (1858–?). Utoljára bokodi lelkész, 1934-től nyugdíjban. Gulyás MIÉM. II:520.
- Barsy László, meghalt 1921. Szabadkai lelkész.
Gulyás MIÉM. II:520.
- Bartha András, meghalt 1773. Zágoni lelkész, orbai egyházmegyei esperes. Z T L.
- Bartha Béla (1861–1914). Eperjesi, sárospataki, debreceni koll. jogtanár. Utoljára selmecebányán jogtanár. Egyházi író, lapszerkesztő. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:557–559.
- Nekrológja Szlávik Mátyástól. PEIL 1914:92. Radácsi Györgytől. SpRL. 1914:42–43. (X.) (Bartha Mór fia.)
- L. Balogh F. debr. koll. történetét is 548–551.
- Bartha Dezső (1857–) tasnádi lelkész, szilágyszolnoki egyházmegyei esperes.
Gulyás MIÉM. II:562.
- Bartha Gyula (1877–). 1907-től sajióivánkai lelkész.
Gulyás MIÉM. II:568.
- Bartha József (1849–?) 1888-tól mikefalvi (Kisküküllő m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:577.

- Bartha Károly I. (1832–1913). – 1860-tól feldobolyi lelkész. Gulyás MIÉM. II:582.
- Bartha Károly II. nagyborosnyói (1889–1957). Debreceni koll. tanítóképző, majd tanítónőképző int. tanár.
Gulyás MIÉM. II:583–584.
- Bartha Lajos I. (1807–1871). Utoljára garamvezekényi lelkész.
Nekrológia, életrajzzal, Szobi Páltól. PEIL. 1871:1118. sk.
- Bartha Lajos II. (1843–1906). Utoljára tondosi (Hunyad m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:585.
- Bartha Lajos III. (1864–1942). Utoljára aranyosgyéresi lelkész.
Gulyás MIÉM. II:590–591.
- Bartha Mihály (), sajóvamosi lelkész, 1935-től nyugdíjban.
Gulyás MIÉM. II:593.
- Bartha Mór, dézsi (1831–1912), utoljára gacsályi (Szatmár m.) lelkész.
Rövid névtelen nekrológja PEIL. 1912:332.
Gulyás MIÉM. II:596., IV:1265.
- Önéletrajzból szemelvényeket közöl kommentárral Illyés Endre: „Egy lelkipásztor elindulása 1859-ben” c. a. RE. 1951. szept. 1.
- Bartha Pál (1801–1891). 54 éven át dobrácsapáti (Szatmár m.) káplán-tanító.
Nekrológia életrajzzal Tóth Dánieltől PEIL. 1891:386–387.
- Bartha Tibor () 1953-tól debreceni lelkész, 1958-tól tiszántúli püspök.
Gulyás MIÉM. II:602.
- Bartha Zsigmond (1855–1925). Nagyenyedii ref. főgimnáziumi tanár, 1909-től nyugalomban.
KJHL. 170–179. arcképpel. – Gulyás MIÉM. II:602. V:942.
- Barthos Kálmán (1878–1941). Budapesti ref. főgimnáziumi tanár, az iskola történetírója.
Gulyás MIÉM. II:649. IV.:1265.
- Bartók Béla (1862–1935). Utoljára bonchidai (Kolozs m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:610.
- Bartók Gábor (1811–1877), máramarosszigeti gimn. tanár, majd szatmárnémeti gimn. igazgató, utóbbi iskola és egyházközség történetírója.
Szomorú életalkotmányról I. PEIL. 1869:571. sk.
- Bartók György (I.) málnási. Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök, Z T L. Gulyás MIÉM. II:618–620.
Méltató cikk, püspökké választása alkalmából Nagy Károlytól (ismert arcképpel). VU. 1899. (XLVI.) 18. sz. ápr. 30.
- Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1907:826–827.

Emlékbeszédék róla:

Nagy Károly: Dr. Bartók György erdélyi ref. püspök emlékezete, Kolozsvár, 1908. Kny. a RSz.-ből.

Ravasz László: Dr. Bartók György mint theológus. PSz. 1908. A kolozsvári ref. theol. fakultás értesítőjében. 1908/1909. és a „Málnási Dr. Bartók György emlékezete” c. kiadványban. Kolozsvár, 1909.

Sándor János emlékbeszéde róla. RSz. 1908.

Bartók György (II.) málnási (1882–). Z T L. Gulyás MIÉM. II:620–622. (I. fia.)

Bartók János (1822–1908). 1853-tól gortvakisfaludi lelkész. UMA. Szinnyei I.649. Gulyás MIÉM. II:624.

Nekrológia SpRL. 1909. (V.) 19/22. sz. 206. sk. Batta Györgytől.

Bartók Jenő (1869–), nyíregyházi lelkész. 1944-től nyugalomban. Teológiai magántanár. Z T L. Gulyás MIÉM. II:624–625.

Bartók (Jenő) Miklós, Jenő fia (1906–1945). Hadifogságban, ezért az évszám nem teljesen bizonyos. Debreceni koll. tanítóképzőintézeti tanár.

Gulyás MIÉM. II:625.

Bartók Pál (1802–1870). Utoljára vámosladányi (Borsod m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1870:574–576. Szobi Páltól. – Rövidebben névtelenül Protestáns Új Képes Naptár, 1872.

Bary Gyula (1880–1951?). Utoljára nagyberegai lelkész, egy ideig esperes.

Gulyás MIÉM. II:441.

Bary (Bari) Sándor (1845–1933). Utoljára bátyui (Bereg m.) lelkész. (Gyula apja.) Egyházi énekszerző.

Gulyás MIÉM. II:442.

Basa István I. egerpataki, meghalt 1808. 1774–1800 közt marosvásárhelyi teol. tanár.

Szinnyei I.657.

Basa István II. meghalt 1868., abrudbányai lelkész.

Nekrológia, néhány életrajzi adattal, PEIL. 1868:254–255. „s. s.” jeggyel.

Basa Mihály, egerpataki (1799–1878). Utoljára harasztosi lelkész, esperes, generális direktor.

Z T L. Gulyás MIÉM. II:666.

Sándor János emlékbeszéde róla Egyházi és Iskolai Szemle, 1878.

Basire, Izsák: Z T L.

Bodrogközi Zoltán: Basire Izsák szerepe Erdélyben. Budapesti doktori értekezések kivonatai. Bp. 1925.

Endrődi Frigyes: Basire Izsák Erdélyben. Angol Filológiai Tanulmányok IV. (Studies in English Philology, Vol. II.) Bp. 1937.

Nagy Gyula: Adalék Basirius Izsák... könyvtárához. MKSz. 1883.

Kropf Lajos: Adalékok Basire Izsák életéhez. Történelmi Tár, 1886. [Kny. is?]

Kropf Lajos: Basire Izsák kéziratának történetéhez. MKSz. 1886.

Vargha Zoltán (görzsönyi): Basire Izsák schemája. A gyulafehérvári főiskola 1657-i szabályzata. Bp. 1907.

Basire Izsák levelezései a Történelmi Tár, 1895. évfolyamában.

Darnell, W. N.: The Correspondence of Isac Basire... with a Memoir of his Life. London, 1831.

Koncz József: Adalék Basirius Izsák erdélyi tartózkodásához. Basirius levele egy ifjú Telekihez. A marosvásárhelyi Teleki-levéltárból. Tört. Tár, 1886. 204. l.

Kropf Lajos közli Basire Védőiratát az „Innocentia Transylvaniae” c. röpirata. A durham-i káptalani levéltárból. TT. 1888.

Kropf Lajos és Szabó Károly: Basirius Izsák életrajzához. Iratközlések több hazai és külföldi levéltárból. Tört. Tár, 1889.

Baskai János (1826–1901), pamlényi (Abaúj-Torna m.) lelkész.
Ujj József írta nekrológja (együtt a Szuhay Sándoréval, l. o.).
SpL. 1901. (XX.) 207–209.

Bata Bálint (1824–1877), zádorfalvi (Gömör m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1877:1435. sk. Kovács Lászlótól.

Bátai B. György, meghalt 1667. Utoljára zilahi lelkész. Z T L.

Bátai P. György (B. György fia). Meghalt 1698. Kolozsvári lelkész. Z T L. Gulyás MIÉM. II:678.

Bathó János (H.) (1872–). Utoljára sárospataki kollégiumi ének- és zenetanár. Gulyás MIÉM. II:680.

Báthori (Báthory) Gábor erdélyi fejedelem.
Szilágyi Sándor: Báthory Gábor erdélyi fejedelemsége. BSz. 1864.

Szilágyi Sándor: Báthory Gábor fejedelem története. Új kiadás, Bp. 1882.

Báthori (Báthory) Gábor I. Utoljára pesti lelkész. Dunamelléki superintendens 1755–1842. UMA. Szinnyei, Z T L.

Báthory Gábor dunamelléki superintendens püspöki látogatása 1816–19-ben. PEIL. 1885.

Báthori (Báthory) Gábor II. (I. fia.) (1798–1872.) Utoljára nagykőrösi lelkész, esperes, helyettes dunamelléki superintendens, majd miniszteri tanácsos, 1861-től nyugdíjban. Z T L.

Révész Imre (id.): Báthory Gábor... emlékezete s egy hivatalos irata a pátensügyben. MPEIF. 1872:520. sk.

Levele Sárváry Bertalanhoz a pátensharc kezdetétől PEIL. 1894:459–460. Révész Imre másolatából közli Révész Kálmán.

Elégiája Júlia leánya felett. Benkó Imre közlése. PEIL. 1906:265.

Báthori (Bátory?) Gábor (1867–1953). Lelkészképesítésű kiskunhalasi főgimnáziumi tanár. Gulyás MIÉM. II:688.

Báthori (Báthory) György, ecsedi, 1540–1560 körül. Z T L.

Báthori (Báthory) István, ecsedi, országbíró 1555–1605. Z T L.

Toldy Ferenc: Báthori István, Rudolf király országbírója, mint író. Akadémiai értekezések 1867–68-ból. Pest, 1870.

Toldy Ferenc: Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. Pest, 1869. (Akadémiai kiadvány.)

Komáromy András: Báthory István országbíró végrendelete. Századok, 1890.

Komáromy András: A „bűbajos” Báthory Anna. Századok, 1894.

Báthori István védekező és hitvalló levele amiatt, hogy a „báthori bálványokat” kihordatta 1591. MPEA. 1927:117–118.

Kiss Tamás: Ecsedi Báthori István. Pásztortűz, 1943:225–233.

Báthori G. Mihály. 1631–1669 közt huszti, debreceni lelkész. Z T L.

Báthori Szabó András

Bákay [= Rick Antal] = Báthori Szabó András debreceni kereskedő polgár, a Kistemplom nagy alapítója. Debreceni Képes Kalendárium, 1935.

Batiz Dénes (1900–) orvos, a KIE. és az evangéliumi cserkészmozgalom egyik vezetője. Gulyás MIÉM. II:699.700.

Batizi András reformátor. Z T L.

Thury Etele: Batizi Andrásról és a szántói iskoláról. PSz. 1915.

Batizi András levele Melanchthonhoz 1540., a magyar protestánsok török uralom alatti helyzetéről. MPEA. 1927:51–54.

Batizi András (1810–1877). Utoljára técsői lelkész, egy ideig máramaros-ugocsai esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1877:1532–33. „B. F.”-től.

Batizi Csormoly Gáspár, 1652 körül leideni, utrecht-i egyetemi hallgató. Z T L.

Bátky István (1814–1877) nemesoroszi lelkész. (Borsod m.)
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1877:188–190. Juhász Lajostól.
(Utalással az 1873. évi „Keresztyén Család” 30. és 40. számaira, ahol Szentkúti Károly „Baki bácsi” c. cikke vele foglalkozik.)

Hosszabb nekrológ PEIL. 1877:313. sk. Komjáti Gedeontól. (Szentkúti Kiss Károly.)

Bátky Károly (1794–1859). Utoljára kecskeméti ref. tanító. UMA. Szinnyei I.686–687.

Bató Ferenc (1839–1897), sajtóvezető (Borsod m.) lelkész.
„dr.” jelzetű élet- és jellemrajzi nekrológ. SpL. 1897. (XVI.) 539–540.

Bátky Lajos (1863–) tatabányai ref. tanító. Szinnyei I.687.

Bátorkeszi István, 1669-től veszprémi lelkész. Gályarab. Szinnyei I.691.
Thury Etele: Dunántúli Protestáns Közlöny, 1890. 13. sz.

Bátorkeszi Szegi Lajos, szül. 1645, meghalt 1675 után.
Róm. katolikussá konvertált ref. lelkész. Z T L. (Gulyás MIÉM. II:710. adata téves.)

Batta Benjámín (1834–1887). Szemere-i (Abaúj m.) lelkész és testvére:

Batta József (1830–1888). Kéri (Abaúj m.) lelkész.
Együttes életrajzi nekrológjuk H. J. jelzetű szerzőtől SpL. 1888. (VII.) 180–182.

Batta György meghalt 1913., 66 éves korában. Utoljára rimasimonyi lelkész.
Nekrológia SpRL. 1913:183–184. Szabó Gyulától.
Gulyás MIÉM. II:712.

Batta Pál (1910–). 1937-től szádélői lelkész.
Gulyás MIÉM. II:713.

Batthyány Boldizsár, a helvét iránt pártfogoló főnemes:
Eckhardt Sándor: Batthyány Boldizsár a francia udvarnál.
Magyarságtudomány, 1943. márc.

Eddig kiadatlan levélközlések B. B. és a hugenottizmus kapcsolatáról.

Bay József (1891–). Utoljára gyomai lelkész.
Gulyás MIÉM. II:774.

- Beck Gergely (1905–). 1932-től kutasi (Somogy m.) lelkész. Egyháztörténetíró.
Gulyás MIÉM. II:803–804.
- Becsák István (1802–1869). Szentbenedeki (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia, életrajzzal, PEIL. 1869:1310–11. „x-y”-től.

Rövid életrajz névtelenül Protestáns Képes Naptár, 1871.
- Becskeházi V. István, szül. 1626. meghalt 1680 körül. Utoljára biharpüspöki lelkész. Z T L.
- Bede János, Szöllősi:
lásd Szöllősi alatt!
- Bede Lajos (1826–1879). Mezőtúri ref. főgimnáziumi tanár.
Nekrológia életrajzzal, PEIL. 1879:1299–1300. „K. J.”-től – Kovács József tanár.

Faragó Bálint emlékbeszéde róla. Mezőtúri főgimn. értesítő, 1899.
- Bede László (1875–1928). Utoljára máramarosszigeti lelkész. Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. II:834–835.
- Bede Sámuel (1795–1869). Szeremlei lelkész.
Rövid életrajza névtelenül Protestáns Új Képes naptár, 1871.
- Bedeházy, ha ugyan nem Bedőházy! János (1857–1908). Utoljára kisborosnyói lelkész.
Gulyás MIÉM. II:835.
- Bedő Sándor, kálnoki és hodgyai (1874–?). Ügyvéd, felsőszabolcsi egyházmegyei gondnok
1931-től 1944-ig, Gulyás MIÉM. II:853–854.
- Bedőházi [Bedőházy?] János szül. 1853. meghalt 1915. Marosvásárhelyi ref. főgimn. tanár,
országgyűlési képviselő. Szinnyei I.749. Gulyás MIÉM. II:855–856.
- Begedi Lajos, szül. 1846, meghalt 1900 után. Utoljára gyöngyösmelléki lelkész. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:861.
- Békássy Árpád Sándor (1903–). Kispesti s.lelkész 1934-ben. Gulyás MIÉM. II:869.
- Békásy [így!] József (1807–1883). Utoljára séllyei (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia rövid életrajzzal névtelenül. PEIL. 1883:1041.
- Békássy Sándor, meghalt 72 éves korában 1876. Utoljára beregrákosi lelkész. Id. Kallós
Tivadar szerzette nekrológia életrajzzal, PEIL. 1876:1666–1668.
- Begedy Péter (ifj.) (1809–1882). Homokszentgyörgyi (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia PEIL. 1882:1149–1150. „B.”-től.
Ebből a nekrológból kitűnik, hogy B. P. 48, hasonló nevű atyja pedig 52 éven
át volt homokszentgyörgyi lelkész.

- Beke Antal I. meghalt 1911. Hajdúböszörményi orgonista-kántor, ének- és zenetanár, 1909-től nyugdíjban. Gulyás MIÉM. II:874–875.
- Beke Antal II. (I. fia), meghalt 1924. tábori lelkész, majd debreceni püspöki fogalmazó. Egyházi naptárkészítő. Gulyás MIÉM. II:875.
- Beke (Szentgyörgyi) György
lásd Szentgyörgyi alatt!
- Beke Sámuel (1803–1836). Alsócsernátoni, zilahi lelkész. UMA. Z T L. Gulyás MIÉM. II:886.
- Békefi (1898-ig Grüner) Antal (1865–1929), utoljára kölkedi ref. tanító. Gulyás MIÉM. II:888–889.
- Békefi Benő (1909–). 1945-től nyíregyházi lelkész, későbbi nyírségi esperes.
Gulyás MIÉM. II:889.
[Gulyás adata szerint apját 1898-ig Grunner Benjáminnak hívták.]
- Békési (előbb Panyik) Andor (1910–). Budapesti, majd ócsai (Pest m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. II:902–903.
- Békési Gyula (1847–1896) teol. végzésű debreceni koll. főgimnáziumi tanár, igazgató, 1884-től tankerületi kir. főigazgató. Sokoldalú tankönyvíró.

L. Balogh F.: A debreceni ref. koll. története... 95. l.
- Békési Péter, szül. 1819, meghalt 1892. 1850-től debreceni ref. tanító. [meddig?] Szinnyei I.772.
Gulyás MIÉM. II:912.
- Bekő Benjámín (1800–1889). Utoljára gige-i (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Barakonyi Kristóftól. PEIL. 1889:477–478.
- Bekő Gábor (1829–1878). Utoljára gyüdi (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Szabó Józseftől. PEIL. 1878:1121–1122.
- Béky József (1865–1897). Lelkész (Lőrincfalván?)
Gulyás MIÉM. II:920.
- Béky Sámuel (1837–1891). Utoljára kassai lelkész, abaúji esperes. Gulyás MIÉM. II:921.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1891:1374–1377. Kovács Páltól.
Nekrológ életrajzzal SpL. 1891. (X.):871. sk. Radácsi Györgytől. Ez utóbbi az „Emlékjelek, Bizonyságok” c. kiadvány I. kötetében is. Sp. 1906.
- Béky Zoltán, 1928-tól USA-beli magyar ref. lelkész.
Gulyás MIÉM. II:921–922.
- Belák József (1804–1849), 1829–1849 kecskeméti koll. tanár, közben ókészei lelkész.
Szinnyei I.785.

Bélavári István, 1869-től 1903-ig mezőcsokonyai (Somogy m.) lelkész. Gulyás MIÉM. II:930.

Belényesi Gergely, reformátor.

Bucsay Mihály: Belényesi Gergely, Kálvin magyar tanítványa. Egyháztörténet, 1944.

Belényesi Gergely 3 levelét Hubert Konrád strassburgi lelkészhez 1543–45-ből, közli Temesi Alfréd: „Humanisme franco-hongrois” c. dolgozatában [sok hibával]. Egyetemes Philológiai Közlöny, 1938:316–320.

Belényesi (Várad) Ferenc,
lásd Várad alatt!

Belényesi János, 1646-tól franekerai, majd genfi egyetemi hallgató. Szinnyei I. 796–797. Tört. Tár, 1886:607.

Belevári (Beleváry) Ferenc (1801–1878). Utoljára viszlói lelkész.

Nekrológia PEIL. 1878:191–192. Kovács Antaltól, aki azonban B. F. önéletrajzi adatait dolgozza bele.

Beleznay Miklós tábornok, dunamelléki egyházkerületi főgondnok.

Zoványi Jenő: Egyetemes főgondnok és főconsistorium a magyarországi református egyházban, Bp. 1903. (illetőleg ennek részletéből új kiadás „Bessenyei György mint református főconsistoriumi titkár” c. a. Sp. 1909.) c. művein kívül:

Földváry László: Beleznay Miklós főgondnok s a dömsödi superintendentialis sessio 1773. márc. 31-én. PEIL. 1904:777–778.

„Püspökök és főgondnokok levelezése a múlt században” c. a. PEIL. 1895:11–12., 24–25. Közli Földváry László Beleznay Miklós levelét, úgy látszik, a dunántúli superintendenshez 1776-ból. (A másik három superintendens levelének másolataival.)

Beleznay Miklós levele Szőnyi Virág Mihály superintendenshez Pestről 1780. szept. 16., a „Biblia Tárháza” c. nyomtatásáról. Földváry László közlése, PEIL. 1901:429.

Beleznay Miklós levele Kátsándi Lászlóhoz 1777. január 30. „Régi reformátusok leveles ládájából” c. a. közli Zsoldos Benő a Protestáns Új Képes Naptár, 1919. évi folyamában 44–45.

[A Beleznay családról és annak katasztrófájáról: Kazinczy Ferenc levelezése XVI. BP. 1906. 134–135.

Nyáry Pál báró: Familia comes Beleznay de Belezna et Pilis. Magyar Családtörténeti Szemle, 1937. Ennek 180. lapjáról idézi Garas Klára: „Magyarországi festészet” a XVIII. században. Bp. 1955. 256. l. (150. jz.),

hogy a lebontott pilisi Beleznay-kastély freskói a hagyomány szerint Mária Terézia apoteózisát ábrázolták!]

[Feltehetőleg elsősorban Beleznay Miklóssal foglalkoznak Nyáry Pál báró következő dolgozatai is:

Egy magyar főúr és kora. Bp. 1938.

A pilisi öreg kastély álma. Bp. 1939.]

Beliczay Angála (1909–). Budapesti vallásoktató, később Ráday-könyvtári dolgozó.
Gulyás MIÉM. II:942–943.

Bélteki János (1653–1708). Utoljára szatmárnémeti lelkész-esperes. Z T L.

Bélteky Lajos (1874–). Utoljára hajdúszoboszlói lelkész. Egyházi lapszerkesztő.
Gulyás MIÉM. II:976.

Benczédi Székely István, reformátor, meghalt 1563 után, utoljára gönci, olaszliszkai lelkész. –
Szinyei XIII:585–586. Z T L. – Horváth János: A reformáció jegyében. BP.
1953:46–54. sk.

Révész Imre (ifj.): „Dumasek?” ITK. 1953.

[Az először Benczédi Székely István 1559-i Chronica-jában előforduló
„ősmagyar istennév”-ről.]

Bencsik István (1835–1904). Utoljára nagypaládi lelkész, nagybányai egyházmegyei esperes.
Nekrológia DebrPL. 1905:44. Magoss Ferentől.
Gulyás MIÉM. II:990.

Bene Kálmán (1882–). Utoljára csurgói ref. főgimnáziumi igazgató. Irodalomtörténet-író.
Gulyás MIÉM. II:1030.

Benedek Antal (1861–). 1895–1937. gombai (Pest m.) lelkész. Gulyás MIÉM. II:1037–1038.

Benedek Árpád (1863–1932). Utoljára kolozsvári lelkész.
Gulyás MIÉM. II:1038–1039. – Rövid névtelen nekrológ. RSz. 1932:442–443.

Benedek Áron (1792–1879). Utoljára nagyborosnyói (Háromszék m.) lelkész. Szinyei I.825.
Erdélyi Protestáns Közlöny, 1871. 51. 1879. 13. sz.

Benedek Ede, 1905-ben, 60 év körüli életkorban meghalt bissei (Baranya m.) lelkész. Két év
híján egész lelkészi életét segédlelkészkedéssel töltötte.
Nekrológia névtelentől PEIL. 1905:364.

Benedek József (I.) (1812–1871). Szigetmonostori lelkész.
Szászi István írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1872:59–60.

Benedek József II. (1831–?). Teol. végzettségű kolozsvári ref. tanító. Szinyei I.829.
Magyar Paedagogiai Szemle, 1888:306. (arcképpel).

Benedek József (III.) (1889–1932). Utoljára polgárdi lelkész. Gulyás MIÉM. II:1059–1060.

Benedek Károly (1862–). Utoljára alvinci (Alsó-Fehér m.) lelkész. Gulyás MIÉM. II:1060.

Benedek Lajos (1799–1867), utoljára hajdúböszörményi lelkész, alsószabolcs-hajdúkerületi esperes. Z T L.

Nekrológja életrajzzal, névtelentől PEIL. 1867:1551–1553. – Rövidebb életrajza Protestáns Képes Naptár, 1869.

[Rokona, valószínűleg unokaöccse B. Mihály superintendensnek.]

Benedek Lajos II. (1854–) 1882-től melegföldvári (Szolnok-Doboka m.) lelkész.

Gulyás MIÉM. II:1062.

Benedek László I. (1805–1880). Utoljára pándi lelkész. Szinnyi I. 831. PEIL. 1880. 9. sz.

Benedek László II. (1845–1931). Utoljára pándi lelkész. (Pest m.)

Gulyás MIÉM. II:1063.

Benedek László III. (1905–). Ordasi lelkész.

Gulyás MIÉM. II:1066.

Benedek Mihály (1748–1821). Debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. UMA. Z T L.

Hóke Lajos: A debreceni superintendens c. cikke. Fővárosi Lapok, 1871:311. vele is foglalkozik.

Lásd a Péchy Imre címszava alatt is!

Hóke Lajosnak van róla külön cikke is a Fővárosi Lapok u. azon évfolyamában.

Budai Ézsaiás németországi levelei Benedek Mihályhoz. Eredeti magyarok. Közli Borzsák István: B. É. és klasszika-filológiánk kezdetei. Bp. 1955. c. műve II. függelékében.

Benedek Pál (1862–). 1914-től égei (Udvarhely m.) lelkész.

Gulyás MIÉM. II:1080–1081.

Benedek Sándor I., született 1854., meghalt 1936. Közigazgatási bírósági másodelnök, a tolnai egyházmegye gondnoka. Szinnyi I. 833–834.

Gulyás MIÉM. II:1085–1087.

(Szépirodalmi és publicistikai munkássága van, „Suhogó” álnéven is.)

Benedek Sándor II. (1904–). A pápai teol. akadémia utolsó rendes tanára, majd lelkész a dunántúli egyházkerületben. Z T L. Gulyás MIÉM. II:1087.

Benedek Zsolt (Sándor fia I.) (1882–), ügyvéd, a református egyetemes konvent főtanácsosa, 1944-től nyugdíjban.

Gulyás MIÉM. II:1090.

Benke Ferenc (1856–). 1883-tól nagybaconi (Háromszék m.) lelkész.

Gulyás MIÉM. II:1120.

Benke Imre (1908–). Vizsolyi (Abaúj m.), később hejőpapi (?) lelkész. (Borsod m.)
Egyháztörténet-író.
Gulyás MIÉM. II:1122.

Benke István I. (1849–1915). Tanár, majd lelkész, utoljára Rákosszentmihályon. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:1122–1123.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1915:66., V. J.-től [= Veress Jenő].

Benke István II. (Imre apja? 1869–1911). Hernádszentandrás lelkész. (Abaúj m.)
Nekrológia SpRL. 1911:71. Szilva Istvántól. Megemlékezés Kovács Istvántól.
SpRL. 1912:235.
Gulyás MIÉM. II:1123.

Benke Tibor Imre, körtvélyesi (1886–). Lelkészképesítésű író. Gulyás MIÉM. II:1125–1127.

Benkó Ferenc, losonci (1877–), ny. h. államtitkár, belső-budapesti egyházmegyei gondnok.
Gulyás MIÉM. II:1128–1129.

Benkó Imre, losonci (1859–1932). Nagykőrösi főgimnáziumi tanár. Történetíró. (Ferenc testvérbátyja.)
Gulyás MIÉM. II:1129–1131.

Benkő Albert (1865–). 1893–1904. szilágycsehi lelkész.
Gulyás MIÉM. II:1136.

Benkő Ferenc I. solymosi, meghalt 1745. Marosvásárhelyi lelkész. Z T L.

Benkő Ferenc (II.) kisbaconi (1745–1816). Nagyenyedi koll. tanár. Z T L. – Gulyás MIÉM.
II:1138–1139.
Baritz János: Benkő Ferenc élete. Tudományos Gyűjtemények, 1817. XII.

Mint természettudóst tárgyalják Szilágyi Zoltán dolgozatai, Bethlen-Kollégium értesítője. Nagyenyed, 1904. Földrajzi Közlemények, 1914., valamint „A mi Erdélyünk” c. kiadványában, Budapest, 1922. – Adalékok Benkő Ferenc életéhez. ITK. 1928.

[Arcképét megfestette Ajtai Abod Mihály festő és grafikus. Alighanem a nagyenyedi koll. tanár fia, esetleg unokája.]

Garas Klára: Magyarországi festészet a XVIII. században. Bp. 1955. 206. lap.

Benkő Ferenc III. (1850–1908), utoljára alsórákosi lelkész.
Életrajz, nekrológ Berde Sándortól. RSz. 1908. (I.) 168–171.

Benkő Gáspár (1836–1885). Bódvavendégi lelkész.
Mészáros Lajostól írt nekrológia életrajzzal. PEIL. 1885:734–736. – Ua. M. L. jelzetű szerzőtől (nyilván az előbbtől). SpL. 1885: (IV.) 367.

- Benkő István (I.) (1854–1920), rákospalotai lelkész. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:1143–1144.
- Benkő István (II.) I. István fia. (1889–), rákospalotai lelkész. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:1145–1146.
- Benkő József, középjártai és árkosi (1740–1814). UMA., Z T L. Gulyás MIÉM. II:1147–1148.
- Mikó Imre gróf: Benkő József élete és munkái. Pest, 1868.
- Salamon József: Benkő József rövid életrajza. Erdélyi Prédikátori Tár, IX.
- Benkő Ferenc (árkosi): ...Nemes Benkő József... biographiája. Kolozsvár, 1822.
- Sylvester Domokos: Emlékezés egy ref. papra. Protestáns Közlöny, 1894.
- Herepei Gergely (közli honnan?): Vázlatok Benkő József naplójából. EPK. 1872. (II.) 188. sk.
[Diákkori, nagyenyedi tört. jegyzetei 1758-ból. Életrajzi értéke alig van.]
- Gálos Rezső: Benkő József ősei. Századok, 1911.
- Pruzsinszky Pál: Benkő József. Lelkészegyesület, 1915.
- Szabó András: Benkő József. Erdélyi Helikon, 1938:106–119.
- [Szabó András: Egy tragikus sorsú székely tudós élete és halála. Erdélyi Szemle, 1935. – Ezt Gulyás MIÉM. II:1139. a Benkő Ferenc címszava alatt említi, de a „tragikus sors” Benkő Józsefre vall.]
- Ernyey József: Benkő József természettudományi hagyatéka. Botanikai Közlemény, 1932.
- Benkő Lajos hajdúnánási lelkész.
[Gulyás MIÉM. II:1150. alaptalanul gondolja lehetségesnek, hogy ez a B. L. azonos volt egy 1849-ben Magyarpéterlakán lelkészkedett Benkő Lajossal. A hajdúnánási B. L. az 1920-as évek közepén halt el. Amaz ennek legfőbb az apja lehetett.]
- Benkő László I. Tolcsvaszentgyörgyi lelkész. Leideni egyetemi hallgató, 1763. Szinnyei I. 867.
- Benkő László II. kisbaconi lelkész, meghalt 1843. Z T L.
- Benkő Márton (dálnoki) 1698–1750. marosvásárhelyi rektor. Szinnyei I. 868.
- Benkő Mihály (középjártai), utoljára középjártai lelkész, meghalt 1768 után.
L. Gálos Rezső cikkében: Benkő József ősei. Sz. 1011. (Benkő J. Filius Posthumus-a alapján.)

Benkő Mihály, besnyői (1757–1797) közt marosvásárhelyi tanár. UMA. Szinnyei I. 869.

Benkő Sándor (1814–1881). Kákicsi (Baranya m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1881:349–350. Nagy Imrétől.

Benkő Viktor (Victor, mindég így írta keresztnévét!) (1883–1955), változatos pályafutású, legutóbb kunszentmártoni lelkész, 1952 óta nyugdíjban. Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. II:1154.

„Ördögűző” szándékáról lásd a Ravasz László cikkét. RSz. 1911. (IV.) 41–42.
I. Benkő V. akkori körösbányai lelkész.

Bentek Pál (1817–1882), utoljára orosi (Szabolcs m.) lelkész.
Görömbei István nekrológja. SpL. 1882. (I. évf.) 388–389.

Bényei Gábor (1837–1892). Utoljára veszprémi lelkész. Egyházi lapszerkesztő. MIL. Gulyás MIÉM. II:1159.
Rövid nekrológja, legfőbb életrajzi adataival, PEIL. 1892:768. és DunPL. 1892:746. (Utóbbi „V.” jeggyel.)

Bényei (Deák) János sárospataki koll. tanár, majd mádi lelkész, meghalt 1645. SpF. 865. (A „sárospataki tanárok életrajza” sorozatban.) SPL. 1889. 32. sz. (László János cikke.) Szinnyei I. 876.

Bényei János levele I. Rákóczi Györgyhöz, az utóbbinak saját kezű széljegyzeteivel. – Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból, MPEIF. 1875:526–529. Eredeti magyar.

Beöthy Zsigmond (1819–1896), táblai tanácselnök, komáromi egyházmegyei gondnok, egyházi író. Z T L. – Nekrológja életrajzzal, névtelentől, PEIL. 1896:59–60.

Berde Sándor I. (1856–1894). Utoljára nagyenyedi teol. tanár. Gulyás MIÉM. II:1223. KJHL. 181–187. arcképpel.

Jancsó Sándor: Berde Sándor theol. tanár élete. Nagyenyedi Bethlen-koll. értesítő, 1896. Kny. Nagyenyed, 1896.

[I. Berde Sándor apja R. Berde Mária írónőnek, aki apjának emelkedett szellemű lelkészi munkásságát több alakban is megörökítette.]

Berde Sándor II. (I. Sándor fia) szül. 1885. Brádi s.lelkész korában halt el, sokkal előbb 1919-nél (ahogyan Gulyás MIÉM. II:1223. állítja).

Berde Sándor III. Az I. és II.-től megkülönböztetendő kóbori lelkész, az 1900-as évek elején. Gulyás MIÉM. II:1223.

Bereczk Péter hódmezővásárhelyi lelkész, meghalt 1911. Z T L.

Bereczk Sándor (1864–1921) szegedi lelkész.

Gulyás MIÉM. II:1235–1236.

Bereczky Albert (1893–) budapesti lelkész, dunamelléki püspök. Z T L.
Gulyás MIÉM. II:1236–1237.

Bereczki [így!] József I. (1792–1869). Utoljára nagyberegai lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1869 :1271–1272. Peterdi Károlytól.

Bereczky József II. (1888–1952), tasnádi (Szilágy m.) lelkész, egy időben esperes.
Egyháztörténet-író.
Gulyás MIÉM. II:1240.

Bereczky László (1877–1918). Phoenixville-i (USA, Pa.), majd tábori lelkész.
Gulyás MIÉM. II:1241–1242.

Beregszászi István, hanvai prédikátor, buccari rab.
Feleségéhez írt levelét Velencéből 1676., közli SpF. 1863:61–62. Eredeti magyar. Közlő, forráshely megnevezése nélkül.
[Valószínűleg erről szól Csűry Bálint cikke: Beregszászi Pál (!) rab prédikátor élete. Erdélyi Magyar Naptár, 1924. (?)]

Beregszászi Mózes (1700–1772 körül) dési lelkész esperes.
Szinyei I. 923. Z T L.

Beregszászi Pál, meghalt 1829., 78 éves korában. Utoljára (?) abaújszini lelkész. Énekszerző.
Kálmán Farkas cikke az „Énekszerzők életrajza” sorozatban. MPEIF. 1880:93–94. Szinyei I. 923.

Beregszászi Lőrinc Péter, meghalt 1587., nagyváradai lelkész, bihari esperes. Z T L.

Beregszászi Nagy Pál (1750–1828). Utoljára sárospataki koll. tanár. UMA. Szinyei I. 923–925.
Zsoldos Benő: Beregszászi Nagy Pál élete és működése a külföldön. EPHK. XX. 132–142.

Imre Sándor (id.): Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. Bp. 1880.

Berényi János (1855–?). Utoljára nagyecsedai lelkész, egy ideig nagykárolyi esperes, egyházmegyei történetíró. Gulyás MIÉM. III:12.

Berey Károly (1809–1879) sonkádi (Szatmár m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1879:1233. sk. Kaló Pétertől.

Berky István (1810–1893), szatmári lelkész. Szinyei I. 948. UMA. Gulyás MIÉM. III:53.
Nekrológia DebrPL. 1893:314. Nagy Lajostól.

Berki József (1840–1892). Utoljára zaláti (Baranya m.) lelkész. Gulyás MIÉM. III:54.
Nekrológia életrajzzal Morvay Ferencről. PEIL. 1893:61–62.

Berky Sándor, az 1920-as évek végéig hajdúbagosi lelkész.

Gulyás MIÉM. III:56.

Bernáth Elemér (?) kir. táblai elnök, egyházmegyei gondnok.

Péter Mihálytól hosszabb életrajza és méltatása. SpL. 1906. (II.) 176. sk.

Bernáth István (1815–1897). Drávaszabolcsi (Baranya m.) lelkész.

Nekrológia PEIL. 1897:395–396. Baksay Sándortól. Felvéve B. S. „Összegyűjtött irodalmi dolgozatai” II. kötetében is. Bp. 1917. 145. sk.

Bernát István, korláti (1854–1942). Egyetemi tanár, konzervatív egyházpolitikus. Z T L.

Gulyás MIÉM. III:78. IV:1267.

Gesztelyi Nagy László: Bernát István emlékezete. Bp. 1942. (A Magyar Kálvin Szövetség kiadása.)

Bernát István-emlékkönyv, agrárpolitikai munkásságának 40. évfordulójára. Bp. 1935.

Bernáth Lajos I. (1830–?) Tenkei lelkész (Bihar m.), országgyűlési képviselő.

Gulyás MIÉM. III:87.

Bernáth Lajos II. (1869–1938), középiskolai tanár. Z T L. Gulyás MIÉM. III:87–89.

[Sokoldalú vallásos és történetíró. Élete vége felé a baptizmussal s más kisebb vallásos közösségekkel alakultak ki kapcsolatai.]

Bernáth L. Árpád (1896–?) II. Lajos fia. 1928 óta cleveland-i (USA) lelkész.

Gulyás MIÉM. III:87.

Bernát[h] Zsigmond, magasabb egyházi tisztségeket (ungi egyházmegyei gondnokságot) is viselt földbirtokos-politikus (1789–1882). Szinnyi I. 956–957.

Életrajza névtelenül Protestáns Képes Naptár, 1865.* nekrológiaképpen id. Mitrovics Gyulától. SpL. 1882. (I.) 98–99.

Bertók Béla (1873–1945?). Utoljára munkácsi lelkész, 1923–38. a. „kárpátaljai” egyházkerület püspöke. Egyházi lapszerkesztő.

Gulyás MIÉM. III:138.

Bese Elek (1831–1873). Madari (Komárom m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873:1501–1502. Szekeres Mihálytól.

Besenyi [így!] F. Mihály, 1632-ben biharnagybajomi lelkész. Z T L.

Besenyi György, nagymegyeri (kb. 1680–1749). Madari (Komárom m.) lelkész, mátyusföldi esperes, bibliafordító. Szinnyi 1995. 996. Z T L.

Bárány József Nagy-Megyeri Besenyi György kézirati bibliafordítása. Bp. 1885.

* Itt van az a valószínűleg csak szójhagyományon alapuló adat, hogy: „a Bernát-családot Barius János újhelyvidéki buzgó reformátor vezetése be az evangéliumi igaz vallás kebelébe”. – Ugyancsak megbízhatatlan családi szójhagyományon alapul a Mikszáth: Egy különös házasság c. regényében való szerepeltetése!

[UMA:445. nevezetes családi adatokat közöl leszármazóiról. Egyik fia, József, katolizált és győri kanonokká lett.]

Besse Lajos (1884–?). 1908-tól tarjáni lelkész.
Gulyás MIÉM. III:181.

Besse Zoltán, somogyturi lelkész, az egyházközség történetének megírója 1934 körül.

Bessenyei György (vallási és egyházi vonatkozásban):

Zoványi Jenő: Bessenyei György, mint ref. főconsistoriumi titkár. Sp. 1909.
(Külön kiadás „Egyetemes főgondnok és főconsistorium a magyarországi református egyházban” c. művéből. Bp. 1903.)

Szinyei Gerzson: Bessenyei György sárospataki diáksága?

Szinyei Gerzson: Bessenyei Györgyről. Figyelő (Abafi) 1877.

Szinyei Gerzson: Bessenyei György ágens korából. Ab. Figyelő (VII.) 1877.
[Datálatlan levélközlés.]

Bessenyei György levele a sárospataki collegium tanáraihoz. [Pusztakovácsi 1803. aug. 14. Kazinczy Gábor másolatából közli] Abafi Figy. 1877. (II.) – Igen szép hálanyilatkozat a pataki iskola iránt, amelynek több kéziratos művét ajándékba küldi.

Harsányi István: Bessenyei György a sárospataki főiskolához való viszonya, vallásos és erkölcsi felfogása. SpRL. 1912. (VIII.)

Szabadi Béla: Protestáns örökség Bessenyei György írásaiban. PSz. 1938:506–509.

K. László József: Mozzanatok a magyar nemesi testőrök életéből egyebek közt vallási dolgaikról is. Kny. Hellebronth Kálmán: A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918. c. művéből. ?

Csóka J. Lajos: Bessenyei György és a bécsi udvar. Pannonhalmi Szemle, 1936. Kny. Bp. 1936. (A „Pannonhalmi Szemle Könyvtára” c. sorozatban.)

Ballagi Aladár: Bessenyei György katolizálása. PEIL. 1872:453. sk.

Harsányi István: Bessenyei György áttérése. ITK. 1927.

Waldapfel József: Bessenyei György áttérése. ITK. 1929.

Közi-Horváth József: Bessenyei György visszatérése. Magyar Kultúra, 1929.

Halász Gábor: Két Bessenyei-dokumentum. ITK. 1933. [Áttéréséhez.]

Bessenyei György levele Eszterházy Ferenc kancellárhoz 1774-ből. Thury Etele közlése kommentárral. PEIL. 1890:1417. sk.

Bruckner János: A materialista Bessenyei György. IT. 1950.

Két levél Bessenyei Györgytől... mint a magyarországi protestánsok bécsi ügyvivőjétől 1774–1775.

A tiszántúli egyházkerülethez intézve s ennek levéltárában. Közli Révész Imre (id.) MPEIF. 1873:46–48.

Bessenyei György levele a sárospataki neves collegium uraihoz 1805. Jegyzetekkel kísérve közli Szentpéteri Sámuel MPEIF. 1887:137. sk. Forráshely nincs jelölve.

Császár Elemér: Bessenyei György gúnyverse Teleki József gróf ellen. ITK. 1925. ? vagy 1915.

Széll Farkas bevezetése a „Holmi” és „A Bihari Remete” kiadásához. Debrecen, 1894.
[Ez a PEIL. 1894:189. szerint nem került könyvtárosi forgalomba.]

F. Deák Ferenc [középiskolai tanár]: A bihari remete vallásos gondolatai. KM. 1895.

Marton József: Magyar Voltaire, magyar encyklopaedisták. Nagyszombat, 1900.
[Főként Bessenyeivel foglalkozik.]

Szinyei Gerzson közlése: Bessenyei Györgynek egy eddig ismeretlen műve: Az Úrvacsorájának titka a kenyérben és csudája a Krisztus testében. PEIL. 1874–1875.

Széll Farkas: A nagybessenyeői Bessenyei család története. 1890. ?
[Bessenyei György testvére: a szintén testőr Sándor, és rokonai: Anna és Boldizsár, szintén foglalkoztak vallásos irodalommal. L. Gulyás MIÉM. III:181–182. és 191. Valamint Gulyás József: Két ismeretlen vallásos költő: Bessenyei Anna és Besenyei Boldizsár. EhSz. 1930.]

Bessenyei Lajos (1879–?) debreceni koll. főgimnázium igazgató, klasszikus-filológus, egyházkerületi középiskolai felügyelő. (Később tankerületi főigazgató, 1944. debrecenvárosi főispán. Nyugatra szökött.)
Gulyás MIÉM. III:190–191.
Balogh F. A depr. ref. koll. története. 512.

Bethlen Gábor fejedelem

1) Összefoglalások, általános átnézetek:

Bojthi Veres Gáspár: De rebus gestis magni Gabrielis Bethlen.

Engel J. Chr. „Monumenta Ungarica” c. kiadványában. Bécs, 1809.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor utolsó tervei és halála. Bp. Szemle. Új folyam. VII. kötet 1867. 217–218. l.

Győry Vilmos: Iktári Bethlen Gábor, Erdély fejedelme és Magyarország választott királya. A Fabó A. szerkesztette „Rajzok a magyar protestántizmus történelméből” c. kiadványban (1868) és annak német fordításában („Skizzen...” 1869).

Roth Márton: Bethlen Gábor kora. (uo.)

Gindely Antal–Acsády Ignác: Bethlen Gábor és udvara. Bp. 1890. (Magyar Történelmi Életrajzok.)

Vajda Ferenc: Bethlen Gábor fejedelem. Bp. 1894. („Koszorú”-füzetek.)

Angyal Dávid: Bethlen Gábor. Bp. 1899. (Magyar Könyvtár.) 2. kiad. uo. 1929.

Révész Imre (ifj.): Bethlen Gábor, a kálvinista fejedelem. PSz. 1914.

Makkai Ernő: Bethlen Gábor országalkotó politikája. Erdélyi Múzeum, 1914. Kny. Kolozsvár, 1914. – 2. kiadás 1929.

Herczeg Erzsébet: Bethlen Gábor uralkodásának belső története. Bp. 1915.

Rugonfalvi Kiss István: Bethlen Gábor erdélyi fejedelem. Bp. 1923. (Bethlen-Könyvtár 1–2. sz.)

Szekfű Gyula: Bethlen Gábor. Bp. 1928.

Rugonfalvi Kiss Istvánnak Szekfű könyvéről szóló bírálata PSz. 1929:123. sk. – Erre Szekfű válasza: Kritika és terror. Bp. 1929.

Rugonfalvi Kiss István: Az átértékelt Bethlen Gábor. Debrecen, 1929.

Makkai Sándor: Egyedül. Bethlen Gábor lelki arca. Kolozsvár, 1929.

Bartók György: Bethlen Gábor szelleme. PSz. 1929:627. sk.

Kolozsvár Bálint: Bethlen Gábor emlékezete. Bp. 1930.

S. Szabó József: Emlékezés Bethlen Gáborról. Bp. 1930.

Wittmann Tibor: Bethlen Gábor. Bp. 1952.

2) Részletkérdéseket tárgyaló dolgozatok:

Bojthi Veres Gáspár: Panegyris in laudes Gabrielis Bethlen. Heidelberg, 1617.

Bocaius János (?): Querelarum Hungariae... defensio. 1620. Hol?

Redmeczi T. János: Az Felső Bethlen Gábornak... ötrendbeli... jótéteményéről... könyvecske. Kassa, 1622.

Jancsó Benedek: Bethlen Gábor magyarsága. Magyar Nyelvőr, 1881.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor és a kassai pap. Bp. 1880. (A „Magyar Protestáns Egyháztörténelmi Monographiák” c. kiadványban.)

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fehérvári síremléke és alapítványai. Bp. 1884. (Akadémiai Értekezés.)

Révész Mihály: Bethlen Gábor irodalma. PEIL. 1886:539. sk.
[Részben hézagos Bethlen-bibliográfia, részben a Bethlen Gáborral foglalkozó röpiratok egy részének kivonatos ismertetése.]

H. Kiss Kálmán: Bethlen Gábor és a nikolsburgi béke. MPEIF. 1887.

Komáromy András: A szent korona és Bethlen Gábor. Századok, 1898.

Radvánszky Béla báró: Bethlen Gábor fejedelem udvartartása. Bp. 1888. (Akadémiai kiadvány a „Házi történelmünk” c. sorozatban.)
Ennek alapján írta tanulmányát Acsády Ignác: Bethlen Gábor udvara. BSz. 1889. (LVIII. köt.)

Óváry Lipót: Bethlen Gábor diplomáciai összeköttetései. Bp. 1888. (Akadémiai Értekezések a tört. tudomány köréből XIII. köt. 12. sz.)

Veress István: Bethlen Gábor első hadjárata... és a nikolsburgi béke. Nagyvárad, 1911.

Bíró Vencel: Bethlen viszonya Pázmánnyal. Erdélyi Múzeum, 1914.

Szádeczky-Kardoss Lajos: Bethlen Gábor és Trencsén vármegye. Századok, 1915. Kny. Bp. 1915.

Károlyi Árpád: Bethlen Gábor levelei. BSz. 1880. (XXII.) Később a szerző „Néhány történelmi tanulmány” c. kötetében is. [?]

Révész Kálmán: Történeti hazugságok a három nagy erdélyi fejedelemről. PSz. 1917:609. sk.

László Dezső: Bethlen Gábor keresztyén élete. Kolozsvár, 1929.

Bíró Vencel: Bethlen Gábor és az erdélyi katolicizmus. Erdélyi Irodalmi Szemle, 1929. Kny. Kolozsvár, 1929. (Az Erdélyi Kath. Akadémia felolvasásai I. oszt. 1. sz.)

Gyalokay Jenő: Bethlen Gábor mint hadvezér. PSz. 1929.

Miklós Ödön: Bethlen Gábor és a holland diplomácia. PSz. 1929.

Angyal Dávid: Adalékok Bethlen Gábor történetéhez. Századok, 1929–1930.

Angyal Dávid: Hibás adatok Bethlen Gábor ifjúságáról. Századok, 1899:547–551.

Angyal Dávid: Bethlen Gábor első támadása. PSz. 1897. (XCI.)

Kristóf György: Bethlen Gábor és a magyar irodalom. Budapesti Szemle, 1930. Kny. Kolozsvár, 1930.

[Külön foglalkozik B. G. énekszerzésének kérdésével. – Vö. ezzel Tofeus Mihály: A Szent Soltárok resolutioja. Kolozsvár, 1683. 116., és Thaly Kálmán közlését PEIL. 1862:1562. a Kazay János kéziratossá imádságos és énekes könyvéből. Valamint az Erdélyi Múzeum 1893. évf. Kanyaró Ferenc, 1907. évf.-ban Borbély Sámuel és Erdélyi Pál cikkeit B. G.-nek tulajdonított énekekről.]

Kristóf György: Bethlen Gábor alakja az egykorú német népköltészet tükrében. PSz. 1930.

(Németül: Ungarische Jahrbücher 1931.)

Nagy Géza: A legújabb Bethlen-irodalom. Erdélyi Múzeum, 1931.

Nagy Géza: Bethlen Gábor képe a legújabb történetírásban. Az „Akik közziklára építettek” c. kötetben. Cluj, 1937.

Gyenis András: Bethlen [Gábor] és Káldi [György] találkozása. – Magyar Kultúra. 1942., és a „Hittel és tudással. Jeles jezsuiták életműve” c. gyűjteményes kiadványban is. Bp. 1942.

Herepei János: Bethlen Gábor kiválasztottjai. RSz. 1939.

Kerekes György: Bethlen Gábor fejedelem Kassán 1619–1629. Kassa, 1943.

Wittmann Tibor: Bethlen Gábor mint hadszervező. Századok, 1951.

3) Kútfőkiadványok, egyes adatközlések:

Bethlen Gábor kiadatlan politikai levelei. Kiadta Szilágyi Sándor. Bp. 1879.

[Ennek 356. lapján olvasható B. G. elismerő véleménye a jezsuita tanításmódról, különösen az „oratio csenálás”-ról.]

Óváry Lipót (szerk.): Oklevéltár Bethlen Gábor diplomáciai összeköttetései történetéhez. (Akadémiai Kiadás.) Bp. 1886.

Bethlen Gábor levelezése. Kiadta Szilágyi Sándor. Bp. 1887.

Paikoss Endre: Bethlen Gábor történetéhez. Történelmi Tár, 1887.

Bethlen Gábor levelei Illésházy Gáspárhoz. Kiadta Szádeczky-Kardoss Lajos. Bp. 1915. (Történelmi Tár XXVII.)

Bethlen Gábor levelei Alvinczi Péterhez. Szilágyi Sándor közlése bevezetéssel. SpF. 1860:550–553. – Ugyanannak közlésében egy levele u.ahhoz (1627): Századok, 1868.

Bethlen Gábor fejedelem néhány levele 1619–1621. L(ichner) P(ál) közlése a pozsonyi ev. főiskola könyvtárából. SpF. 1862:449. sk.

Bethlen Gábor fejedelem végrendelete. Koncz József közlése, kommentárral. Erdélyi Híradó, 1878. Kny. Marosvásárhely, 1878.

Szabó Károly (közl.) Bethlen Gábor levele Alvinczi Péter kassai ref. főpaphoz (1628.) a gyfári. iskola ügyében. Erdélyi Prot. Közlöny, 1878. (VIII.) Ez magyar az EM.-ből.

Bethlen Gábor levele Korothnai Farkashoz, Zempléni Jánosnak ideiglenesen Gyulafehérvárra prédikátorul rendelése tárgyában. A Teleki-levéltárból közli Szilágyi Sándor. MPEIF. 1881:258–259.

Szilágyi Sándor (közl.) Bethlen Gábor ifjúságából. Századok, 1885:68–72.

Bethlen Gábor Rhédei Ferenchez 1617. írt levelét Szilágyi Sándor közli a Teleki-levéltárból.

[A Kendy István házassága ügyében írt levele B. G. egész gondolkozására – nemcsak vallásilag – igen jellemző.]

Bethlen Gábor és Pareus Dávid levelezése. Magyar fordításban közli Pápai Páriz Ferenc: Romlott fal felépítése c. műve függelékében – valamint Appelius János Gáspár, Brandenburgi Katalin udvari papja levele Bethlen Gábor haláláról. MPEA. 1906.

Keserői Dajka János levelét hozzá lásd K. D. J. alatt!

Kanizsai Pálfi János saját kezű följegyzései Bethlen Gábor 1619-i pozsonyi országgyűléséről. Közli Thury Etele. MPEA. 1910:35–42.

Szádeczky-Kardos Lajos: Bethlen Gábor és a vallásszabadság. PSz. 1929:682–683.

[Okmányközlés, rövid kommentárral.]

Bethlen-Emlékkönyv. Kiadják a Szegedi Árpádházi Szent-Erzsébet Leánylíceum református növendékei. [Szeged, 1930. Illés Endre szerkesztése. – Néhány nem pontos forrásközléssel. Könyvárusi forgalomba nem került.]

Zsidó, görög és latin gyászversek Bethlen Gábor temetésére. Erdélyi Múzeum, 1931.

Pettkó Béla (közl.): Olasz emlékirat Bethlen Gábor megbuktatásáról. [A római Barberini-könyvtárból, csak magyar fordításban. Századok, 1875?]

Szilágyi Sándor (közl.): Gúnyirat Bethlen Gábor idejéből. Sz. 1875:382–396. [A styavnickai Révay-levéltárból. Magyar eredeti. Katolikus párti támadás Bethlen és pártja ellen.]

Bethlen Gáborné Károlyi Zsuzsanna

Bojthi Veres Gáspár latin gyászbeszéde és gyászverse „Exquiarum caeremonialium ... libelli duo” c. kiadványban. Gyulafehérvár, 1624. Életrajza [rövid, de dokumentált] Csűrös Istvántól. Protestáns Új Képes Naptár, 1904.

Fekete Mihály: Bethlen Gáborné temetése. EPK. 1871. (I.) 63. sk.

Thaly Kálmán: Károlyi Zsuzsanna magyar királyné. Századok, 1872.

Thaly Kálmán: Gábor király, Zsuzsanna királyné. Századok, 1876.

Bethlen Gáborné Brandenburgi Katalin

Ötvös Ágoston: Brandenburgi Katalin fejedelemsége. Pest, 1861. (Akadémiai Értekezések II. osztály II. kötet.)

Bethlen István fejedelem

végrendelete 1635. Latin szövegben, a leleszi konventbeli másolatból. Névtelen közlés. SpF. 1862:546. sk. [Számos egyházi vonatkozással.]

Fiai: Bethlen István és Péter tanulásáról Lukinich Imre: A Bethlen-fiúk külföldi iskolázása 1619–1628. Nagyenyedi Album, 1926. – Istvánhoz és Péterhez I. Z T L. – Péter külföldi útját leírta Kecskeméti K. Gergely. Nürnberg, 1927. Kny. is 1927.

Bethlen János, bethleni (1613–1678). Szinnyei I. 1021–1022.

Bodnár Remig: Bethlen János erdélyi kancellár és történetíró. Nagyvárad, 1922. Bővített kny. a nagyváradai premontrei főgimnázium értesítőjéből.

Illyés Géza: Bethlen János. RSz. 1929.

Bethlen Kata, bethleni (Haller Lászlóné, majd Teleki Józsefné, „Árva”). Z T L. Gulyás MIÉM. III:221–222.

Életének maga által való rövid leírása. H. é. n. Újra kiadta K. Papp Miklós, Kolozsvár, 1881.

Eötvös Lajos: Bethlen Kata mint költő. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1871. 180. sk.

Szádeczky Lajos: Gróf Bethlen Kata végrendelete és alapító levelei. Tört. Tár, 1895.

(Közlés az erdélyi ref. egyházkerületi és a fogarasi ref. egyházközségi levéltárból.)

Kelemen Lajos: Cserey Mihály és Bethlen Kata egyházi adományai. EM. 1898.

Szádeczky Lajos: Gróf Bethlen Kata élete és végrendelete. Bp. 1895.

Veress, Stefan: Gräfin Katharina v. Bethlen. Basel, 1899.

Széki gróf Teleki József özvegye Bethleni Bethlen Kata grófnő írásai és levelezései 1700–1759. I–II. Bp. 1922–1923. [Benczúr Gyuláné névtelen kiadása, Szádeczky Lajos „kísérő szavaival”.]

Hegyaljai Kiss Géza: Árva Bethlen Kata. Bp. 1922. 2. kiadás uo. 1923.

Nagy Géza: Árva Bethlen Kata kálvinista kegyessége. RSz. 1926. – A szerző „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kötetében is. Kolozsvár, 1930.

Bethlen Kata levele gróf Teleki Lászlóhoz. Kelemen Lajos közlése. Pásztortűz (Kolozsvár), 1924.

Máté Károly: A magyar önéletírás kezdetei. (Minerva V. évf. 1–5.) BP. 1926.

Vásárhelyi János: Árva Bethlen Kata öröme. Református Család 1930. és Kny. [Színjáték.] Kolozsvár, 1930.

Árva Bethlen Kata eddig ismeretlen levele [a fogarasi egyházközség kurátoraihoz 1737.] PSz. 1937:470–471. Járay Márton közlése.

Gyóry Tibor: Bethlen Kata mint orvos. Orvosi Hetilap 1900. (XLIV.) Kny. Bp. 1900.

Pataki Jenő: Bethlen Kata, az első magyar orvosnő. Pásztortűz, 1936.

Nagy Lajos: Adalékok Árva Bethlen Kata élettörténetéhez. RSz. 1938.

Hegyaljai Kiss Géza: Bethlen Kata élete. Bp. 1938. („Népbarát” c. sorozat 24. sz.)

Kiss Tamás: Árva Bethlen Kata. PSz. 1939:451. sk.

Nagy Mózes Erzsébet: Égő csipkebokor. Pestszentlőrinc, 1939.

Németh László: Sziget Erdélyben. Kelet Népe, 1940.

Kerékgyártó Elemér: Angol szellem Bethlen Gábor udvarában. Bp. 1942. (Angol filológiai tanulmányok IV.)

Lukinich Imre–Köblös Zoltán: Gróf Bethlen Kata könyveinek lajstroma. Erdélyi Múzeum, 1907:29–48.

Bod Péter: Gr. Bethleni Bethlen Kata gr. Teleki Józsefné a maga számára gyűjtötte Magyar Bitliotékájának lajstroma [1752]. Hasonmás-kiadó Benczúr Gyulánétól, Kelemen Lajos gondozásában. Bp. 1911. (Vö. Erd. Múzeum 1912. 162–190.)

Bethlen Mihály gróf, bethleni (1673–1706): Külföldi naplóját, több egyháztörténeti vonatkozással, közli Tisza István gróf „Európai körutazás a XVII. században” c. a. Magyar Figyelő, 1911. III. köt. 281–287. – Újra közölve Gróf Tisza István Összes Munkái I. köt. (2. kiadás) Bp. 1928. 566. sk. – Bethlen Miklós fia.

Bethlen Miklós gróf, bethleni (1642–1716). Szinnyei I:1025–1028. Z T L. Gulyás MIÉM. 225–226.

Élete, magától igazán iratott, kit az Isten tud. I–II. Pest, 1858–60. (Magyar Tört. Emlékek II–III. kötet.) Szemelvényesen Károlyi János kiadásában. Magyar Könyvtár, 691–91. sz. Bp. 1913. Ugyanúgy az „Erdély öröksége” c. sorozatban. Teljes, új kiadásban bevezette és sajtó alá rendezte Tolnai Gábor [1943]. (Magyar Századok 4.)

Lukinich Imre: Bethlen Miklós bécsi fogságáról. ITK. 1906, 1907, 1911. – Ehhez Botár Imre ITK. 1907.

Keresztesi Papp Miklós: Egy magyar diplomata levelezése bécsi fogságából. TL. 1874.

Herepei János: Néhány adat gróf Bethlen Miklós tanulóveiből. Erdélyi Múzeum, 1938.

[Bethlen Katára, Miklósról és a bethleni Bethlen-család más egyháztörténelmi érdekű tagjaira I.: Lukinich Imre: A bethleni gróf Bethlen-család története. BP. 1927.]

Köpeczi Béla: Bethlen Miklós francia emlékiratai. ITK. 1955:296. sk.
[Amiről benne szó van: Mémoires historiques du Comte Bethlen-Niklos (!), contenant l’Histoire des derniers Troubles de Transilvanie. Amsterdam (valójában: Rouen) 1736. – És ennek magyar fordítása: Gróf Bethlen Miklós ifjúkori életének, úgy Erdélyország akkori történeteinek Frantzia Nyelven való leírása. Kolozsvár, 1804.]

Toldy István: Gróf Bethlen Miklós emlékiratai. Franciából (1659–1689). Pest, 1864.

P. Szathmáry Károly: Gr. Bethlen Miklós tragoediája. Történelmi Tár, 1891.

Szádeczky Lajos: Gróf Bethlen Miklós két kiadatlan műve. Budapesti Szemle, 1923. Kny. Bp. 1923. Ennek címe: Gróf B. M. rabságában írt emlékiratai, imádságai. Ismerteti Sz. L.

Gyárfás Elemér: Bethlen Miklós kancellár 1642–1716. Dicsőszentmárton, 1924.

Máté Károly: A magyar önéletírás kezdetei. (Minerva V. évf. 1–5.) Bp. 1926.

Illyés Géza: Bethlen Miklós. RSz. 1930. Kny. Kolozsvár, 1930. (Az „Ünnepnapok” c. sorozatban II. 6.)

Tolnai Gábor: Gróf Bethlen Miklós. Magyarságtudomány 1943. és „Végzetes esztendők” c. kötetében. Bp. 1946.

Juhász István: Bethlen Miklós politikai pere. Az Erdélyi Tudományos Intézet Évkönyve, 1944.

Bethlen Miklós indítványa az angol követséghez. Századok, 1867:182.

Bethlen Miklós levelei Teleki Mihályhoz 1672. Koncz József közlései a Teleki-levéltárból. MPEIF. 1880:288, 363–364, 1882:309–311. és Protestáns Közlöny, 1881, 1895.

Bethlen Miklóshoz Wittnyédy István perlekedő levele 1667. Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. MPEIF. 1886:569–571.

Bethlen Miklós és Apafi Mihály levelei. Protestáns Közlöny. 1890.

Komáromy András: Bethlen Miklós házassága. Magyar Hírlap, 1897. 354. sz.

Bethlen Miklós levele a ref. főconsistiriumhoz bécsi rabságából 1712. Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. EPK. 1881. (XI.) 175–176. – Eredeti magyar. – A rendkívül érdekes, egyéni hangú levél a B. M. kollégiumi pénzsáfárlására vonatkozik, részben apologetikus jelleggel. Tiltakozik az ellen, hogy a Kollégium pénzéből a papságot segítsék.

Bethlen Miklós levele Veszprémi István ref. püspökhöz, bécsi rabságából 1709, Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. EPK. 1881. (XI.) Eredeti magyar. [Többféle tárgyról ír, de leginkább azt panaszolja, hogy az erdélyi ref. urak, papok és tanárok nem mozdítják elő rabságából szabadulását.]

Bethlen Miklós Önéletírása. [Teljes új kiadás.] Sajtó alá rendezte Tolnai Gábor és V. Windisch Éva. Bp. 1955. Két kötetben.

Gyenis Vilmos: Bethlen Miklós imádságoskönyve. ITK. 1957. (LXI. 1–2. sz.) 63–78. lap.

Kőváry László: Gr. Bethlen Miklós emlékiratairól. Erdélyi Múzeum Egyesület Évkönyve, II. 1861–1863.

Deák Farkas: Gr. Bethlen Miklós életrajza. Pozsony, 1885. (Magyar Helikon c. sorozat II. 2.)

- Bethlen Miklós egy levelét (1672) közli Móricz Gyula. TT. 1882:589.
- Bethlendi Endre (1850–1888), debreceni teol. tanár. Z T L. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 348–349.
- Bethleni Hari Péter (1762–1828), máramarosszigeti lyceumi igazgató. Z T L. „Hari” címszó alatt.
Szilágyi István: Bethleni Hari Péter emlékezete. Máramarossziget, 1861.
- Kiss Áron (ifj.): Bethleni Hari Péter nevelési elvei. Magyar Paedagogiai Szemle, 1881.
- Beythe András, meghalt 1599. Kő-i lelkész, Beythe István fia. Gulyás MIÉM. III:244–245.
Beythe András levele Reczes, Thokoics és Klaszekovics esperesekhez 1597. Gamauf Th. gyűjteményéből közzéteszi Garády (= Fabó András). SpF. 1861:433–436. Eredeti latin.
- Beythe István, reformátor. Z T L. Szinnyi I. 1034–1037. Gulyás MIÉM. III:245.
Gamauf Theophil: Beythe István életrajza németül. (A Stäudlin és Tzschirner-féle) Archiv für alte und neue Kirchengeschichte 1820. IV. köt. III. db. 548–627.
- Kisfaludy Zsigmond: Adatok Beythe István életrajzához. „Idők Tanúja” 1865. dec. 12.
- Récsei Viktor: Beythe István. AbFigy. XXI. (1886.)
- Fabó András: Beythe István életrajza. Pest, 1866. Megbővített lenyomat a Magyar Akadémiai Értesítőből (ahol megjelent a IV. kötetben 1864).
- Thury Etele: Beythe István és hittani álláspontja. PEIL. 1891.
- Révész Kálmán: Beythe István apologiája. PSz. 1895.
- Révész Kálmán: Háromszázéves egyháztörténeti és nyelvemlék. PSz. 1899.
- Beythe István és András: Az igaz körösztényekteül meghasonlot Confessionariusoknak rágalmazó Articulusok ellen irattatott Igaz Mentség... 1599. Közzétéve MPEA. 1908.
- Révész Kálmán, akinek birtokában volt az Igaz Mentség, eredeti kézírata, kimutatta a fenti publikáció hibáit: Az „Egyesség Könyve” és annak cáfolata c. cikkében. PSz. 1908.
- Balogh Elemér cikke Beythe István arcképéről és könyvtáráról, Botanikai Közlemények, 1914. – XV. Vö. Gulyás MIÉM. II:92.
- Rácz Károly cikkei: Beythe és a világosvári nyomda. – Volt-e Beythe István Világosvárt? Szabad Egyház, 1887.

Beythe Istvánt 1574. ápr. 24. papnak ajánlja Abstemiuss (Bornemissza) Péter superintendens Sopronba. Gamauf Th. gyűjteményéből közli Garády (= Fabó András). SpF. 1860:553–554.

Beythe István több levele (Batthyány Boldizsárhoz 1575, 1576. Syndli Lénárdhoz 1601.) és két prédikációja Iványi Béla által közlése volt szánva a MPEA-nak már ki nem adhatott kötetében (a körmendi Battyány-levéltár Protestantica-anyagából). Kefelenyomata a dunamelléki egyházkerületi levéltárban.

Pasquilli Latini in (Mich. Kereszturi et) Stephanum Bejthe. A M. Nemzeti Múzeum kéziratárában. Feldolgozza Téglás Béla műve: A történeti pasquillus a magyar irodalomban. Szeged, 1928.

Biberauer Richaed I. (id.) (1872–1939). Bethesda-kórházi lelkész, Filadelfia diakonissza-intézeti igazgató. Gulyás MIÉM. III:270–271.

A Filadelfia diakonissza-intézet alapítványának körlevele 1938–39. 3. sz.

Biberauer Richárd II. (ifj.) (1908–) I. fia és mindkét tisztében utóda. Nevét Bodoky-ra magyarosította az 1940-es évektől. Gulyás MIÉM. III:271.

Biberauer Tivadar (1825?–1913) MÁV-főtisztviselő, belmissziói munkás. (I. Richárd apja.)

Biczó Pál (1850–1928). Kosdi lelkész, egyháztörténet-író. Z T L. Gulyás MIÉM. III:284.

Bihari Gergely, 1654 körül marosvásárhelyi lelkész. Z T L.

Bihari Imre, szül. 1829. meghalt ? 1859-ig pesti főiskolai segédtanár, 1859–63. mezőtúri rektor, tanár, azontúl sárospataki jogtanár 1877-ig. Utoljára debreceni koll. akad. rko. tanár 1880–81. Szinnyi I. 1060. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 349–350.

L. az Egyetemes Ref. Jogakadémia 1941–42. évi Évkönyvében olvasható jogtanári bibliográfiát. [1882-ben eltűnt.]

Bihari Kálmán (1860–?) Utoljára pozbai (vagy garamvezekényi?) lelkész. Gulyás MIÉM. III:315. Írói álneve: Völgyi Imre.

Bihari Lajos (1862–1932). Utoljára salánki (Ugocsa m.) lelkész. (?) Gulyás MIÉM. III:316.

Bihari Péter (1840–1888), utoljára budapesti teol. tanár. UMA. Szinnyi I. 1061–1063. Z T L. Gulyás MIÉM. III:320.

Bihari Péterről György Aladár nekrológja. VU. 1888. (XXXV.) 821–822. 1. Rövid életrajz, könyvészettel Márki Sándortól. AbFigy. X. (1881.)

Csiky Kálmán: Dr. Bihari Péter emlékezete. PEIL. 1888:1613. sk.

Tóth Pál u. ilyen címmel SpL. 1888. (VII.)

- Bihari P. János akadémizáns teol. hallgató levelei Amsterdamból 1684. Enyedi Istvánhoz és a városi tanácshoz Nagybányára. – Katona Lajos közlése a nagybányai városi levéltárból. *Eredeti magyarok*. MPEIF. 1879:52–53.
- Bihari Sándor (róódi) 1823–?). Lelkészképesítésű marosvásárhelyi koll. tanár. Szinnyei I. 1064.
- Biki Ferenc I., utoljára huszti lelkész. (1819–1882.) Életrajza nekrológban Kallós Pétertől. *SpL*. 1882:497–499.
- Biki Ferenc II. (1857–1940). Utoljára nagyszöllősi lelkész, egy ideig máramaros-ugocsai esperes. *Gulyás MIÉM*. III:326–327.
- Biki Károly (1844–1912). Utoljára szatmári lelkész, esperes. *UMA*. Szinnyei I. 1065. *Z T L*. *Gulyás MIÉM*. III:327. [Sz. szerint 1846-ban született.]
- Bilkei Pap István, utoljára budapesti teol. tanár. *Z T L*. („Pap” címszó alatt.)
Csekey Sándor: *Bilkei Pap István 1865–1943*. Budapest, 1943. [A „Budapesti Református Theologiai Könyvtár” „Emlékeink” c. sorozatában 2. szám.]
- Bíró András, küsmödi (1867–1936). Utoljára marosvásárhelyi lelkész. *Gulyás MIÉM*. III:366–367.
- Bíró Antal (1844–1906), előbb szikszói, majd derecskei (Bihar m.) lelkész. „A.” jelzetű életrajz nekrológ. *SpRL*. 1906. (II.) 558–559.
- Bíró Áron (1855–1933) felsőboldogfalvi (Udvarhely m.), élete végén nyugalmazott lelkész. Életrajz nekrológ Márk Mihálytól. *RSz*. 1933. (XXVI.): 397–398.
- Bíró (Gyarmathi) Miklós,
lásd Gyarmathi alatt!
- Bíró Lajos, meghalt 1945 után, 60-as éveiben. Magyarlapádi (Alsó-Fehér m.) lelkész, esperes. *Gulyás MIÉM*. III:411. (Részben!)
- Bíró Pál (1841–1914). Teológiát végzett akadémikus rektor, ügyvéd, honvédelmi min. tanácsos. Egyházi tárgyokról írt. *Gulyás MIÉM*. III:419–420.
Nekrológia életrajzzal Kádár Lajostól. *PEIL*. 1914:30.
- Bíró (Dengelegi) Péter,
lásd Dengelegi alatt!
- Bíró Sándor I. (1876–?). Lelkészképesítésű székelyudvarhelyi ref. főgimnáziumi tanár. *Gulyás MIÉM*. III:425.
- Bíró Sándor II. (1907–). Lelkészképesítésű gimn. tanár a kolozsvári ref. kollégiumban, majd Budapesten. Egyháztörténet-író. *Gulyás MIÉM*. III:427–428.

Bíró Sándor III. () volt tábori lelkész.

Birtha József (1877–1942). Utoljára apagyi (Szabolcs m.) lelkész. – Gulyás MIÉM. III:438–439., V:944.

Bisterfeld Henrik János Z T L.

Cuno Fr. V.: Bisterfeld J. H. élete és működése. Magyar fordításban Venetiáner Sándortól. MPEIF. 1882.

Kvacসা János: Bisterfeld János Henrik élete. Századok, 1891. Kny. Bp. 1891.

Miklós Ödön: Bisterfeld első meghívása Leidenbe. ThSzlapp és Könyvújság, 1918.

(Veje Alstedius H. J.-nak.)

Bitay (Bitai) Béla, lécfalvi (1862–1941). Utoljára dévai lelkész. – Z T L. Gulyás MIÉM. III:450.

Nekrológok a RSz. 194. júl. 30-i és a Református Egyházi Élet (Nagyenyed) 1942. június 1-i számában.

Bitay Pál (1906–). 1933-tól vámosvégfalvi lelkész. – Gulyás MIÉM. III:450–451.

Blasek (Blazek) Mihály, a cseh-morvaorsz. magyar indítású református misszióban működött lelkész. (1753–1827) Gulyás MIÉM. III:516–517.

Blasek Mihály kibocsátása Debrecenben, 1782. Nagy Sándor közlése RE. 1954. szept. 1., a tiszántúli egyházkerület jegyzőkönyvéből (a latin eredeti és annak magyar fordítása). Vö. ifj. Révész Imre cikkével: Magyar ajándék Debrecenből a cseheknek. Debr. Képes Kalendárium 192?

Blasek Mihály 2 levele Domokos Lajoshoz 1782. Eredeti magyarok. Vasváry Károly közlése. SPF. 1862:196–200.

Blasek Mihály ref. superintendens perét közelebbi részletezés nélkül (a brno-i állami levéltárban lévő iratanyagra hivatkozva) említi Benda Kálmán: A magyar jakobinus mozgalom iratai. Bp. 1957. 948. és 1042. lapon.

Segesváry Lajos: Adalékok a cseh-morva és a magyar protestantizmus sorsközösségéhez. [Securius József és Blasek Mihály levelei az utrechti ref. egyházhoz, ill. egyetemhez.] PSz. 1937:421. sk.

Bocskay (Bocskai) István fejedelem

1) Összefoglalások, általános átnézetek:

Pálkövi Antal: Bocskay és a bécsi békekötés. SpF. 1857/58. (I. évf.)

Révész Imre (id.): Emlékezés Bocskay Istvánról, a sólyomkői váromladék mellől. MPEIF. 1878.

Szalay József: Bocskay István. Pozsony–Budapest, 1884. („Magyar Helikon” II:1.)

Károlyi Árpád: Bocskay szerepe a történetben. Akadémiai Értesítő, 1898. „Néhány történelmi tanulmány” c. kötetében is. Bp. 1930.

Thury József: Bocskay István fölkelése. Sz. 1899.

Márk Ferenc: Bocskay István és a bécsi béke. PSz. 1904.

Kovács Sándor: Bocskay István, a szabadsághős és békeszerző fejedelem. [Hol?] 1906.

Kiss Ernő: Bocskay István és a bécsi béke. [Hol?] 1906.

Pokoly József: Bocskay István és a bécsi béke. Bp. 1906.

Csontos József: Bocskay István emlékezete. SpRL. 1906.

Balogh Ferenc: Bocskay Istvánról, vallásszabadságunk hősről. PSz. 1907:353. sk.

Körössy Kálmán: Bocskay mint szabadsághős. PSz. 1907:367. sk.

Károlyi Árpád: Bocskay és a bécsi béke. Századok 1907. „Néhány történelmi tanulmány” c. kötetében is. Bp. 1930.

Angyal Zoltán: Rudolfs II. ungarische Regierung, Ursachen, Verlauf und Ergebnis des Aufstandes Bocskay. Bp. 1916.
[Berni egyetemi filoz. doktori értekezés.]

Lencz Géza: Der Aufstand Bocskays und der Wiener Friede. Eine kirchenhistorische Studie. Debrecen, 1917.

Jancsó Sándor: Bocskay és a bécsi béke. Torda, 1917.

Roget F. F.: The Huguenots of Hungary. London, 1925. (A füzetben levő 2 tanulmány egyike Bocskayról szól.)

Benda Kálmán: Bocskay István. (Magyar Történelmi Életrajzok) Bp. 1942.

Benda Kálmán: Bocskay István függetlenségi harca. Bp. 1952.

Benda Kálmán: Bocskay István és a szabadságharc. RE. 1954. dec. 1.

Benda Kálmán: A Bocskay-szabadságharc. Bp. 1955.

2) Részletkérdések, kútfők, adatok:

Szilágyi Sándor: Egy régi „árulás” történetéhez. „Történeti rajzok” c. kötetében. [Hol?] 1880.

Jakab Elek: Új adatok Bocskay István életéhez. Századok, 1894.

Hegymegi Kiss Kálmán: Képek Bocskay korából. Sp. 1906. SpL. 1906. (II.) 221. sk.

S. Szabó József: A Bocskay István és családja egyháziassága. SpRL. 1906. (II.) 20. sz. 224. sk.

Révész Kálmán: Bocskay István Apológiája. PSz. 1906.

[Az „Apologia et protestatio legatorum et ecclesiarum hungaricarum adversus iniquissimas monacho-iesuitarum criminationes, quibus Serenissimum Dominum Stephanum... gentemque hungaricam, in Ordia et contemptum potentissimorum Germaniae principum indicere, et adversus eos more iesuitico, concitare volentes, arianismi insimulare non sunt veriti. Bartphae. 1608.” c. mű hasonmásával.

– Megelőzőleg, nem hasonmásban kiadta: Müller F. Materialien zur Kirchengeschichte Siebenbürgens und Ungarns im sibzehten Jahrhundert. – Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde 1884. (XIX.)]

Révész Kálmán: Bocskay István és Alvinczi Péter. SpRL. 1906. (II.) 225. sk.

Révész Kálmán: Pár adat Bocskay István jelleméhez. SpRL. 1906. (II.) 89–90.

Révész Kálmán: Történelmi hazugságok a három nagy erdélyi fejedelemről. PSz. 1917:609. sk.

Lencz Géza: Bocskay István halála és temetése. PSz. 1907.

Bocskay István végrendeletének szövegét közli Victorinus Chorebo (= Sinai Miklós): Sylloge actorum... pacificationis Viennensis... Pest, 1790.

Bocskay Halálának okáról: Magyar-Kossa Gyula: Magyar Orvosi Emlékek III. k. 1931:309. – Makoldy Sándor az Előörs II. évfolyama 6. 7. 8. számaiban. – A kérdéshez hozzászólnak a Magyar Nemzet 1942. évfolyamában (aug. 12., aug. 18., szept. 10., okt. 12.) Molnár Béla, Szántó György, Benda Kálmán.

Miskolczi Csujak István gyászbeszéde Bocskay István fölött. M. Cs. I. Diarium-ából közölve. MPEA. 1928.

Bocskay István halálát sirató énekek a XVII. századból. Közli és bevezeti Thaly Kálmán. Protestáns Képes Naptár, 1867.

Dézsi Lajos: Debreceni költő [Debreceni Smigmatopoeus János] éneke Bocskayról. Debreceni Szemle, 1928. (?)

Históriás ének Bocskay Istvánról. Közli a zsélyi Zichy-levéltárból Kozocsa Sándor. Erdélyi Múzeum, 1936:61. sk.

Kozocsa Sándor: Ismeretlen históriás ének 1606-ból. [Bocskayról.] IT. 1936:151. sk.

Payr Sándor: Bocskay hadai Sopronban. Sopron, 1914.

Eckhart Ferenc: Bocskay és híveinek közjogi felfogása. Emlékkönyv Károlyi Árpád születése nyolcvanadik fordulójának ünnepén. Bp. 1933.

Eckhart Sándor ugyane kérdésről, „A szentkorona-eszme története.” (Bp. 1941) c. műve 211–253. lapjain.

Bocskay István leveleskönyve. Magyar Történelmi Tár. 1874.

Bocskay István és Illésházy István levelezése. Történelmi Tár. 1878.

Bocskay István levele az erdélyi jezsuitákhoz 1606. Eredeti latin. Szilágyi Sándor közlése a nagykőrösi Szilassy-gyűjteményből. SpF. 1864:818–819.

Bocskay szabadságharcának alkalmi okairól. Weber Sámuel közlése MPEA. 1906. – Vegyes latin–német nyelvű eredeti a Matricula Molleriana-ból.

Weber Samu: Bocskay István hadjárata és a Szepesség. SpRL. 1906. (II.) 226. sk.

Bocskay István zempléni főispán:

Tolnai F. István búcsúztatója fölötté a „Szomorú halotti pompa” c. gyűjteményében. Kolozsvár, 1674. – Ugyanezt közölte Sámuel Aladár a Protestáns Közlöny 1892. és a PSz. 1899. évf.-ban, utóbbi helytört. bevezetéssel.

Bocsor István (1807–1885) pápai koll. tanár. UMA. Szinnyi I. 1120. Z T L.

Jubileumának emlékkönyve: „Emlék Bocsor István félszázados tanári működése öröm ünnepélye alkalmából” (Pápa, 1882.) tartalmazza Antal Gábortól írt életrajzát s az őt üdvözlő beszédet Pap Gábortól, valamint az ő válaszát. Ez utóbbi kettőt l. PEIL. 1882:1384. sk. 1391. sk. és VU. 1871. (XVIII.) aug. 27. (35. sz.) Arcképpel.

Bocsor Lajos I. (1840–1904). Utoljára tengődi lelkész, tolnai esperes. UMA. Szinnyi I. 1121. Z T L.

Gulyás MIÉM. III:571.

Nekrológ életrajzzal PEIL. 1904:245. sk. Sz(öcs) F(arkas)tól és PEIL. 1904:379. sk. Fábíán Mihálytól.

Bocsor Lajos II. (I. fia). Kb. 1913-tól tengődi lelkész.

Gulyás MIÉM. III:571–572.

Bocsor László (1881–?) 1920-tól majosházai lelkész.

Gulyás MIÉM. III:572.

Bod Károly, albisi, született 1848. meghalt 1926. Utoljára süköi lelkész. (Előbb székelyudvarhelyi ref. koll. tanár.) Szinnyei I:1124–1125. Gulyás MIÉM. III:578.

Bod Péter, felsőcsernátoni

Felsőcsernátoni Bod Péter önéletrajza. Bevezetéssel ellátta Jancsó Elemér. Kolozsvár, 1940. (Az „Erdélyi Ritkaságok” c. sorozat 4. sz.)

Salamon József: Bod Péter rövid életrajza. Erdélyi Prédikátori Tár, III.

Mikó Imre gróf: Bod Péter élete és munkái. Pest, 1864. Mikó műve alapján ír róla vezető cikket VU. 1863. jan. 18. (X. évf. 3. sz.) egy -n. áljegyű szerző, különben egészen eredeti felfogással. (Eredetileg A Budapesti Szemlében.) 1862. XV–XVI. köt.

Pruzsinszky Pál: Bod Péter és kiválóbb munkái. Bp. 1913. Kny. (valószínűleg átdolgozás is) a PEIL. 1912. évfolyamból.

Nagy Géza: Bod Péter. A nagyenyedi református nagyhét emlékkönyvében. Kolozsvár, 1927. A szerzőnek a „Kálvinista jellemképek” c. kötetében is. Kolozsvár, 1930.

Révész Imre (ifj.): Bod Péter mint történetíró. Kolozsvár, 1916. (Bővített Kny. a RSz.-ből.)

Hóman Bálint: Tudományos történetírásunk megalapítása a XVIII. században. Bp. 1920.

Bod Péter három levele Ráday Gedeonhoz. Ifj. (Dr.) Kiss Áron közlése Abafi-féle Figyelő I:1876.

Bod Péter levelei Ráday Gedeonhoz könyvgyűjtési ügyekben. Ifj. (Dr.) Kiss Áron közlése. MKSz. 1882.

Bod Péter könyvtárának jegyzéke. Radvánszky Béla báró közlése. MKSz. 1884.

Bod Péter Historia Hungarorum Ecclesiastica c. műve kiadásának ügyében számos cikk a PEIL. 1885. évf. 868. sk. és az 1886. évf. 1. számában, Kovács Ödöntől, Ballagi Mórtól, Szalay Károlytól, Révész Kálmántól, Rauwenhoff L. W. E.-től.

Török István: Adatok Bod Péter életrajzához. Prot. Közlöny, 1887.

Dézsi Lajos: Bod Péter egyháztörténelme az angoloknál. PEIL. 1891. 8. szám.

Dézsi Lajos: Bod Péter könyvtárának sorsa. MKSz. 1895.

Rákosi György: Bod Péter idejében és most. Erdélyi Prot. Közlöny, 1892.

Hallay Zoltán: Bod Péter „Historia Hungarorum Ecclesiastica” c. munkája I. könyvének latinsága. Pozsonyi evang. főgimnáziumi értesítő. 1898.

Császár Elemér: Faludi Ferenc, Bod Péter és Rajnis József megvilágításában. EPhK. XXIII. (1899.)

Koncz József: Bod Péter „Noctes Hévízienses” c. gyűjteményének tartalma. ITK. 1900.

Bod Péter levele Cserey Mihályhoz (1746). Sámuel Aladár közlése az Erdélyi Múzeum kéziratárából. Eredeti magyar. PSz. 1900:661–662.

Bod Péter levelei. Kelemen Lajos közlése, Erdélyi Múzeum, 1907. [Többek közt Ráday Eszterrel, gr. Teleki Lászlónéval.]

Gálos Rezső: Bod Péter ismeretlen kézírata. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1907.

Bod Péter 1762-i nyugtája. Kelemen Lajos közlése. EM. 1911.

Borbély István: Bod Péter az unitáriusokról. KM. 1912.

Durza Sándor: Bod Péter (1712–1769) A Könyvtárs, 1957. (VII.) 7. sz. 512–514. l.

Lukinich Imre: Bod Péter működéséhez. ITK. 1912.

Szigetvári István: Bod Péter mint versíró. ITK. 1913.

Harsányi István: Eddig ismeretlen följegyzés Bod Péter Szent Heortokrates-éről. ThSz. 1925.

Harsányi István: Bod Péter Athenásának eddig ismeretlen toldaléka 1786-ból. ITK. 1928.

(Ugyanez ugyanennek a szerzőnek „Miskolci Csujak István élete és munkái” c. művében is. Debrecen, 1926.)

Haraszi Gyula: Szent Hilarius. AbFigy. IV. (1878)

Császár Elemér: Bod Péter ismeretlen kézírata. [Necessaria ac utilis sorpitorum Historiae Hungaricae Notitia...] EPhK. XXXI. (1907.)

Csúry Bálint: Bod Péter Szent Hilárius-ának forrása. Erdélyi Irodalmi Szemle. 1928.

Zsoldos Jenő: Bod Péter Szent Hilárius-a és a Talmud. „Libanon” c. folyóirat, 1936.

Tolnai Gábor: Bod Péter és Teleki József. IT. 1944.

Bod Péter eredeti kéziratának Hollandiában való kerestetéséről l. Debreceni Ember Pál címszavát.

Sinai Miklós leveleit Bod Péterhez l. Sinai alatt.

Bod Sándor, albisi (1817–1898). Utoljára vajdaszentiváni lelkész. Szinnyi I. 1130–1131. Gulyás MIÉM. III:381.
Életrajza fiának, Bod Károlynak ily című munkájában: Az kegyelet oszlopa, Székelyudvarhely, 1898.

Boda József (1905–). 1936-tól veszprémi lelkész. Gulyás MIÉM. III:588.

Bodacz József (1836–1890). Vértesacsai lelkész.
Nekrológia életrajzzal, PEIL. 1890:246. sk. Mészöly Győzőtől.

Bódás János (1905–). 1935-től szombathelyi, majd székesfehérvári lelkész. Gulyás MIÉM. III:591.

Bódiss Géza született 1862. meghalt 1933 körül. Utoljára hedrehelyi (Somogy m.) ref. tanító.
Gulyás MIÉM. III:596.

Bodnár Gábor (1885–1930). Utoljára jákóhodosi (Bihar m.) lelkész. Gulyás MIÉM. III:604.

Bodnár István I. (1803–1878). Vajkóci (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia, életrajzzal, adatokkal PEIL. 1878:1386. sk. Takács Endrétől.

Bodnár István II. (1854–1908). Utoljára sajóvelezdi lelkész. Gulyás MIÉM. III:612–613.
Nekrológia SpRL. 1909: (V.) 292–293. Barna Gyulától.

Bodnár János (1831–?). Utoljára (?) Kakszentmártoni lelkész (Szatmár m.). Újságíró.
Szinnyi I:1135.

Bodnár (Miskolczi) Mihály,
lásd Miskolczi alatt!

Bodó (Simándi) Mihály,
lásd Simándi alatt!

Bodogh János, meghalt 1880. 71-ik életévében. Ajkai, később mihályházi (Veszprém m.) lelkész.
Szinnyi I. 1142. (E bibliográfia szerzőjének anyai részről egyik dédapja.)

Bodoki József (1730–1799). Kolozsvári ref. koll. tanár. Z T L. és Török István: A kolozsvári ev. ref. kollégium története II. kötetében. Kolozsvár, 1905.

Bodoky Richárd,
lásd Biberauer alatt!

- Bodola Dénes, zágoni (Sámuel püspök fia), meghalt 1888. 55 éves korában, mint fejrői (Kolozs m.) lelkész.
Rövid névtelen nekrológja életrajzzal PEIL. 1888:63.
- Bodola János, zágoni (1754–1836). Utoljára nagyenyedi lelkész, erdélyi püspök. Z T L.
Névtelen szerzőtől életrajza: Erdélyi Prédikátori Tár, 1.
- Bodola Gyula, pápai ref. főgimn. tanár.
Tóth Endre: Dr. Bodola Gyula tragikus dicsősége. Pápa, 1935.
- Bodola Károly, zágoni (1790–1836). Utoljára szászvárosi lelkész (János püspök fia). Z T L.
Gulyás MIÉM. III:647.
- Bodola Sámuel, zágoni, erdélyi püspök. Z T L. Gulyás MIÉM. III:649–650. [B. János püspök unokaöccse.]
Rövid életrajza Mentovich Ferencről. Protestáns Képes Naptár, 1863.
- Halálakor tartott beszédek Elekes Károlytól, Nagy Pétertől, Hegedűs Lajostól.
Kolozsvár, 1866.
- Életrajza: id. Bartók Györgytől a „Nagy papok életrajza” c. kiadványban. Bp. 1877.
- Koncz Józseftől „A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium története” c. kiadványban. Marosvásárhely, 1896.
- Rövid ismertetése életének és munkájának VU. 1861. (VIII.) jún. 30. 26. sz. névtelentől. Arcképet is közöl, amely általában kevésbé ismerős.
- Bodolay István (1857–). Mezőcsáti lelkész, egy ideig alsóborsodi esperes. Gulyás MIÉM. III:650.
- Bodolay József (1825–1904). Utoljára sajókesznyéteni (Borsod m.) lelkész. Gulyás MIÉM. III:651.
Nekrológja (-o-n. jeggyel) SpL. 1904. (XXIII.):8–9. sz. (186. sk.)
- Bodolay László (1843–1895). 1867-től mezőtúri gimn. tanár (lelkészképesítésű), később igazgató. Az iskola egyik történetírója.
Szinnyei I:1150. Gulyás MIÉM. III:651.
- Bodon Ábrahám (1810–1871), másodalispán, egyházközségi főgondnok, egyháztörténet-író.
Szinnyei I:1150–1152. Z T L.
- Bodon István, meghalt 72 éves korában 1873. Bábai [Helyő-?] lelkész.
Nekrológja, életrajzzal, adatokkal PEIL. 1873:122–123. É(des) A(lbert)-től.
- Bodonhelyi József (1909–). Budapesti teol. akad. tanár. Gulyás MIÉM. III:654.
- Bodor Domokos született 1848. Sepsiszentgyörgyi koll. igazgató. Szinnyei I. 1153.

Bodor János (1861–1950?). Utoljára szászvárosi lelkész, 1933-tól nyugalomban. Z T L. Gulyás MIÉM. III:666–667.

Székely János: Emlékezés Bodor Jánosra. RSz. 1950. ápr.

Önéletrajza: Utam a felsőcernátoni mesteri parokiától a zágoni papi parokiáig [tehát születésétől 1886-ig]. Cluj, 1936.

Bodor (Kabai) Gellért,
lásd Gellért alatt!

Bodosi Sámuel,
lásd Köpeczi alatt!

Bodossy Pál (1827–1897). 1868-tól a tiszántúli püspöki hivatal irodavezetője. Gulyás MIÉM. III:674.
Nekrológia, életrajzzal PEIL. 1897:272. „J”-től.

Bodrogi János (1869–), nagyenyedi főgimn. tanár, történetíró. Gulyás MIÉM. III:676.

Bodrogi Sámuel (1817–1884). Utoljára nagyszebeni lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:718. sk. Móricz Károlytól.

Boér Elek, kövesdi (1872–1952?). Utoljára közigazgatási bírósági tanácselnök, 1920-ig erdélyi egyházkerületi főgondnok, nemzetközi egyházi kapcsolatok munkása. Gulyás MIÉM. III:688–690.

Boér Károly, meghalt, 1929. Debreceni polg. leányiskola vallástanár. L. iskolája értesítőjét 1929. Adatai (a feleségéé is, ki vallásos író nő volt). Gulyás MIÉM. III:695–696.

Bogár János (1898–). 1929-től gyúrói lelkész. Teológiai író. Gulyás MIÉM. III:704.

Bogár Lajos, született 1885. meghalt 1928, mint toledói (Ohio) magyar ref. lelkész, a Reformed Church in the U.S.A. kötelékében.
Az akkori magyarországi és amerikai ref. egyházi lapok (nemcsak a magyar nyelvűek) majdnem mind részletes nekrológokat hoztak róla.
Veje volt Révész Kálmánnak.

Bogdán Gyula (1889–), Kispest-vekerletelepi lelkész. Egyházi lapszerkesztő. Z T L. Gulyás MIÉM. III:712–713.

Bogdány (Tarcali) Péter,
lásd Tarcali alatt!

Bogoly András (1803–1869), láncai lelkész. (Abaúj m.)
Rövid nekrológia, életrajzi adatokkal Veress Sámuelről. PEIL. 1869:1532.

Névtelenül Protestáns Képes Naptár, 1871.

- Bogyó Mihály (1806–1867) garamszentgyörgyi lelkész. UMA. Szinnyei I:1173.
Nekrológia PEIL. 1867:13. sz., Szobi Páltól.
- Bojthi Veress Gáspár (1595?–1640 után) Szinnyei I. 1179–1180. Z T L.
Koncz József róla a marosvásárhelyi kollégium történetében. Marosvásárhely,
1896.

Makoldy Sándor: Bojthi Veress Gáspár élete és történetírói munkássága? 1904.
- Bokor Benő (1838–1899). Utoljára kisbajomi (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől DunPL. 1899:270. sk.
- Bokor János (1907–). 1935-től komjáti lelkész. (Abaúj m.) Gulyás MIÉM. III:802.
- Bokor József (1843–1917). Sárospataki koll., majd budapesti egyetemi tanár. Szinnyei
I:1185–1186. Z T L. Gulyás MIÉM. III:803–804.
[Nem tévesztendő össze az 1861-ben született hasonló nevű zeneszerzővel és
színműíróval. Vö. MIL. Gulyás MIÉM. III:804–805.]
- Bokross Elek () 1903-tól rohodi (Szabolcs m.) lelkész. Gulyás MIÉM. III:813.
- Boldizsár Imre (1803–1884). Utoljára sepsei lelkész. Egy ideig baranyai esperes.
Saját verses önéletrajza, Schneider Kornél írta nekrológiával együtt. PEIL.
1884:977. sk.
- Boncz István (1821–1880). Utoljára drávaföldi (Baranya m.) rektor.
Nekrológia PEIL. 1881:454–455., Hetesy Viktortól.
- Bonifacius,
lásd Debreceni Joó alatt!
- Bónis Barabásné, Pogány Karolina, egyházi jóttevő.
Erdélyi János: Mit várhat a nőktől a ház, haza, egyház? Emlékbeszéd Bónis
Pogány Karolina asszony felett. Sp. 1856.

Tompa Mihály elégiája róla (Bónis-Pogány Karolina szellemének).

S. Szabó József: Tompa Mihály Ceniusa. PSz. 1935.
- Bónis (Diószegi) Mátyás,
lásd Diószegi alatt!
- Bonyhay Benjámín (1805–1885) ügyvéd, táblabíró, egyházi író.
Rövid életrajza arcképpel Duzs Sándortól. Protestáns Új Képes Naptár, 1877.

Nekrológia életrajzzal ifj. Jeszenszky Károlytól. PEIL. 1885:1312.
- Bonyhai Simon György (1673–1737). Utoljára máramaroshelyi lelkész, erdélyi püspök. Z T
L.

Illyés Géza cikke róla (Életrajza és „Az első successio”) Kálvinista Világ, 1929. (Kolozsvár.)

Hermányi Dienes József feljegyzése róla PEIL. 1872:1557.

Bor Áron (1828–1885). Utoljára kötegyáni (Bihar m.) lelkész.
Nekrológja PEIL. 1885:190–191. Nagy Sándor ágyai lelkésztől.
[A nekrológ ellentmondásokat vált ki és polémiát idéz elő uo. 251. sk.]

Bor János, halmaji (1870–1943), hajdúszoboszlói ref. igazgatótanító. (B. Áron fia.)
Gulyás MIÉM. III:887–888. IV:419.

Borbély (Kaposi Kis) István,
lásd Kaposi (kis) alatt.

Borbély László, roffi (1805–1895), földbirtokos, egy ideig gömöri egyházmegyei gondnok.
Jellemrajzi nekrológja Ruzskay Gyulától. SpL. 1895. (XIV.) 174–177.

Borégető Miklós,
lásd Debreceni Borégető alatt!

Borkó Julianna (1869–1947). Baranyai evangélikáló és énekszerző parasztasszony.
Szabó Lajos: A Drávaszögben könyörög valaki. Az „Új Magyar Asszony”
1946. májusi számában „Borkó Julianna” c. a.

Bornemisza Anna (I. Apafi Mihályné)
Balázs Ilona: Bornemisza Anna fejedelemasszony élete és kora. Gyoma, 1918.

Kis-Komáromi István gyulafehérvári tanár Bornemisza Anna támogatását kéri lakásügyben 1687. Szabó Károly közlése az EM. kéziratárából. EPK. 1879. (IX.) 477. Eredeti magyar.

Bornemisza Anna levele Teleki Mihályhoz. Kelemen Lajos közlése.
Pásztortűz. Kolozsvár, 1924. 239–240.

Bornemisza István I. szül. 1599. lelkészjelölt 1624–1632. körül. Z T L.

Bornemisza István II. (1884–1916). Ladamóci (Zemplén m.) lelkész.
Enyedi Andor nekrológja, SpRL. 1917. (XIII.) 149–150.

Bornemisza János, lelkész 1744 körül Hernádnémetiben. Z T L.

Bornemisza (Kovács) József (1827–1895), mezőkeresztesi lelkész, egy ideig alsóborsodi esperes. – Atyja, B. K. Pál szintén ottani lelkész volt.
Nekrológja, életrajzzal PEIL. 1895:42. Édes Ábrahám.

Nekrológja életrajzzal és jellemrajzzal SpL. 1895. (XIV.) 85. sk. Orbán Józseftől.

Bornemisza Péter [Lutheri hitvallása mellett nagyon sok református kapcsolata és nem egy ponton a helvét iránnyal való ironikus rokonszenvezése miatt szükséges ide is felvenni. Egy darabig az egyháztörténet-írás tévesen reformátusnak könyvelte el.]

Reformátor. Z T L.

Eötvös Lajos: Adalék Bornemisza Péter reformátornak ösmeretéhez. PEIL. 1867:556. sk.

Thury Etele: Bornemisza Péter első ref. [!] püspök élete és munkái. Bp. 1887. Kny. a PEIL.-ből.

Zoványi Jenő és Thury Etele vitája B. P. körül a PEIL. 1887. és 1888. évfolyamaiban. (Zoványi „epilogusa” 1888:119–120., Thury végszava 1888:1235. sk.)

Zoványi Jenő: Bornemisza Péter vallásfelekezeti álláspontja. „Tanulmányok a magyar protestáns egyház és irodalom történetéből”. Sp. 1887. c. kiadványában.

Kiss Áron (ifj.): Bornemisza Péter élete. Bp. 1891. Kny. a PSz. 1891. évf.-ből.

Kálmán Farkas: Bornemisza Péter énekeskönyve. PEIL. [?] 1883.

Thallóczy Lajos: Bornemisza Péter és a Postillák 1569. Történelmi Tár, 1878.

Rupp Kornél: Telegdi és Bornemisza. Bp. 1898. Ennek egy része PSz. 1898: „Bornemisza és Telegdi theológiai álláspontja” c. a.

Thury Etele: Bornemisza Péter könyve az ördögi kísértetekről. Ethnographia, 1913.

Harsányi István: Adatok Bornemisza Péter életéhez. ThSz. 1925:160. sk.

Gulyás Pál: Bornemisza Péter prédikációi Istennek irgalmáról. PSz. 1928:570–571.

Zolnai Béla: Bornemisza pogány bölcsei. Széphalom, 1929.

Kerecsényi Dezső: Bornemisza Péter. PSz. 1929:395. sk.

Juhász Géza: Bornemisza Péter drámái. PSz. 1938:29 sk.

Schulek Tibor: Ismeretlen Bornemisza-levelek. PSz. 1937:52. sk.

Nemeskürty István: Bornemisza Péter, az ember és az író. Bp. 1959. (Irodalomtörténeti Könyvtár 4. sz.) 559 lap.

Schreiber Sándor: Forrásnyomozások Bornemiszához. Filol. Közöny, 1959. (V.)

Schulek Tibor: Bornemisza Péter, 1535–1584. A XVI. századi magyar művelődés és lelkiség történetéből. Sopron–Budapest–Győr, 1939.

[Ennek egy része megelőzőleg külön is megjelent, külön bevezetéssel és bibliográfiával: „Bornemisza Péter egyházépítő, egyházszerző és egyházvédő tevékenysége” címmel. Győr, 1928.]

Zoványi Jenő: Megírhatta-e Bornemisza Péter egymaga összes műveit? MKSz. 1940:271–272.

[Ez a reflexió-polémikus – Harsányi Andrásnak a Schulek Tibor könyvéről szóló ismertetésére. MKSz. 1940:195. sk.]

Kapi Béla: Olthatatlan fáklya. Bornemisza Péter élete. Győr, 1942. Regényes Életrajz.

Bornemisza Péter: válogatott Írások 1553–1584. Összeállította és a jegyzeteket írta Nemeskürty István. Bp. 1955.

Nemeskürty István: Bornemisza Péter származása. ITK. 1958. (LXII.) 4. sz. 503–506. l.

Végh Ferenc: Bornemisza Péter ifjúsága. IT. 1952:3–4.

Koltay-Kastner Jenő: Bornemisza Péter humanismusa. IT. 1953:1–2.

Nemeskürty István Adalékok Bornemisza Péter „Ördögi Kísértetek” c. művéhez. IT. 1951:472. sk. „Ördögi Kísértetek” c. műve, melyben önéletrajzi vonatkozások is vannak, először megjelent „Az evangéliumokból és az epistolákból való tanulságok” c. műve IV. része függelékben. Sempte 1578. Új szövegkiadása Eckhardt Sándor jegyzeteivel. Bp. 1955.

Nemeskürty István: Bornemisza Péter stílusa. ITK. 1955:24. sk.

Esze Tamás: Ki lehetett Bornemisza Péter „Balázs pap”-ja? Az Út, 1956. március 4–10.

[Feltenni próbálja, hogy az első ismert nevű máramarosszigeti prédikátor, Mezögyáni Balázs, aki átkerülhetett Husztról Szigetre, ahol 1568–1595 között működött. Bornemisza esetleg 1566-ban ismerkedhetett meg vele Huszton.]

Boross Géza (1908–) szeghalmi, majd nyíregyházi (kálvineumi) tanítónőképző int. rajztanár, utána budapesti tanár festőművész.

Boros János, Szenczi,
lásd Szenczi alatt.

Boross Kálmán, vágmelléki (1866–1941). Kamocsai lelkész. Gulyás MIÉM. III:972–973.

Borosnyai Lukács György (1744–1802) marosvásárhelyi lelkész. Gulyás I. 1248–1249. B. L. János I. fia.

Borosnyai Lukács János I. (1694–1760.) Utoljára marosvásárhelyi lelkész, erdélyi püspök. Z T L.

Önéletírása: Protestáns Közlöny, 1889.

Borosnyai Lukács János püspök segélykérő levele az erdélyi főconsistoriumhoz marosvásárhelyről 1752. Szász János közlése EPK. 1872. (II.) 236–237. Eredeti magyar és szomorúan jellemző.

Borosnyai Lukács János II. Udvarhelyi tanár volt és 1848-ban halt meg. UMA. Szinnyei I. 1250.

Borosnyai Lukács Simon (1731–1802) marosvásárhelyi lelkész. (I. János fia.) Szinnyei I. 1251. Z T L.

Borosnyai Nagy Zsigmond (1704–1774). Nagyenyedi teol. tanár. Szinnyei I. 1252–1253. Z T L.

Imádságtanának (...„a könyörgésnek tudományáról”... Amsterdam, 1736) ismertetése Musnai Lászlótól. Ref. Egyházi Élet, Aiud, 1942. júl. 20.

Boross Mihály (1815–1899). Teol. képzettségű akad. rektor, kecskeméti koll. tanár. Végül járásbíró. Népies egyházi író. UMA. Szinnyei I:1242–1246.

Életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Életrajza nekrológgal névtelentől PEIL. 1899:175–176. és VU. 1899. (XLVI.) 12. sz. 190–191. Öregkori arcképpel.

Emlékirata: „Élményeim” I–II. köt. Bp. 1881–82. – A szabadságharc utáni fogsági része közölve a „Rab Századok. (Börtönnaplók, börtönlevelek)” c. kiadványában. Bp. 1956. 279–296.

Borsai (Ferenc?) váradi lelkész a XVII. sz. közepén.

Eötvös Lajos: Borsai váradi papról. MPEIF. 1871:521–522.

Borsányi Bors János, büdszentmihályi lelkész. Az 1848/49-i forradalomban való politikai részvétele miatt elmozdítva állás nélkül volt 1880-ban 84 éves korában történt haláláig.

MPEIF. 1880:296. Egyéb szórványos adatok róla Sőrés János: Szent Mihály község története... Debrecen, 1887. és Révész Imre élete. Debrecen, 1926. (25. és 237. l.)

Borsodi József (1807–1886). Rimasimonyi (Gömör m.) lelkész. UMA. Szinnyei I:1265–1266. Z T L.

UMÁ-ban részletek önéletrajzából.

Nekrológja Batta Györgytől PEIL. 1886:282. sk.

Névtelentől (aki nyilván Radácsi György): SpL. 1886. (V.) 120. sk.

Hegyaljai Kiss Géza: Tompa Mihály felfedez egy író. PSz. 1929:268.

Borsos Benő (1860–1906). Szatmárnémeti főgimn. igazgató. Gulyás MIÉM. III:1025.

Osváth Elemér írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1907:137–138.

Borsos István I. (?). Utoljára dunaszerdahelyi lelkész. 1935-től nyugalomban. Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. III:1030.

Borsos István csíkygyergyói II. (1863–1918) lelkészképesítésű pápai főgimn. tanár. Z T L. Gulyás MIÉM. III:1027–1029.

Ráczy Kálmán: Emléksorok Borsos Istvánról. Pápai főgimn. értesítő 1918.

Borsos István III. (1872[?]-?) 1905-től USA-beli lelkész, utoljára Morgantown-ban, 1938-ig. Gulyás MIÉM. III:1029–1030. [Tud egy sajtó alá rendeződő önéletrajzi munkájáról: „Ötven év a lelkészi pályán 1888–1938”. Kétes, hogy megjelent-e, legalábbis Magyarországon.]

Borsos Károly (1871–1933). II. István testvére, lelkészképesítésű mezőtúri főgimn. igazgató, később rövid ideig tiszántúli egyházkerületi középiskolai felügyelő. Gulyás MIÉM. III:1031–1032.

Nekrológiai Varga Gábortól a mezőtúri, Varga Dezsőtől a hódmezővásárhelyi ref. főgimn. értesítőjéből 1934.

Borsy-Kerekes György (1893–). 1934-től a „független amerikai magyar református egyház” lelkésze és esperese Youngstown-ban. Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. III:1015.

Borzsák András (1803–1877). Utoljára monori rektor.

Nekrológia PEIL. 1877:445. sk. fiától, Borzsák Endrétől (l. alább).

Borzsák Endre (1844–1909). Utoljára szekszárdi lelkész. UMA. Szinnyei I. 1273–1274. Gulyás MIÉM. III:1048.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1909:763–764. Göde Lajostól.

Bosznai Adolf (1845–1877) hiricsi (Baranya m.) lelkész. Nekrológja PEIL. 1877:858–859. Kálmán Farkastól.

Bosznay István (1868–). 1891–1909. depr. koll. főgimn. rajztanár, később a budapesti kézművészeti főiskola tanára. Neves festőművész.

Bosznay Sándor I. (1806–1866). II. Sándor és Adolf apja, hedrehelyi (Somogy m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1867:29. névtelentől. Rövid életrajz Protestáns Képes Naptár, 1868.

Bosznai Sándor II. (1840–1908). Utoljára sellyei (Baranya m.) lelkész. Gulyás MIÉM. III:1068.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1908:136. sk. Morvay Ferencről.

- Both István (1862–1931). Utoljára zilahi főgimnáziumi tanár 1929-ig. Gulyás MIÉM. III:1083–1084.
Névtelen nekrológ RSz. 1931:424.
- Bothos István (1807–1874). Kolozsvári kormányshéki írnok, ref. énektanító, orgonista. Gulyás MIÉM. III:1087. (A nevezetes „lókóta” feltalálója, egy 1854. Kolozsvárott kiadott korálkönyvében.)
- Bottyán Pál (1867?–1931) utoljára belényesi lelkész. (Bihar m.) Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. III:1100–1101.
- Bottyán János () Pál fia, budapesti lelkész, egyházi lapszerkesztő.
- Bozó (Körösi) Mihály,
lásd Körösi alatt!
- Böjthe Ödön, marosjárai (1853–) erdőcsinádi (Maros-Torda m.) lelkész. Gulyás MIÉM. III:1147.
- Bökényi Dániel (1859–?) máramarosszigeti tanító.
Egyházi és iskolatörténeti tárgyú dolgozatokat is írt. Szinnyei I. 1305–1306.
- Bökényi János, viszontagságos sorsú, kétszer is makói lelkész (másodszor 1701–1718-ig, haláláig), 1712–1718. körös-marosközi esperes.
Önéletrajza Borovszky Samu: Csanád vármegye története 1715-ig, I. Bp. 1896. szerint a makói egyházközség levéltárában.
- Bökényi Filep János lelkészjelölt, 1650–52 körül Hollandiában. Z T L.
- Börzöli Gábor (1828–1908). Utoljára nagytótfalusi (Baranya m.) ref. tanító (lelkészi képesítéssel). UMA. Szinnyei I. 1310–1311.
Egyházi énekszerző. Nekrológia életrajzzal Nyáry Páltól. PEIL. 1908:552–553.
- Böszörményi Ede (), volt budapesti-kőbányai lelkész, filozófiai író. Gulyás MIÉM. III:1176.
- Böszörményi Jenő (1882–1955). 1912-től kevéssel halála előttig szentesi lelkész. B. Ede apja. Gulyás MIÉM. III:1179–1180.
- Böszörményi József (1772–?) 1806-tól köveskáli lelkész. Szinnyei I. 1312.
Önéletrajza: „A köveskáli reformata szent ekklesiáról való jegyzések” c. munkájában. (Thury Etele Adatok a veszprémi ev. reform. egyházmegye történetéhez.) PSz. 1889:119. sk.
- Böszörményi Károly I. (1791–1870?)
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1870:1429–1430.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1872.
- Böszörményi Károly II. (1831–1892), málcai (Zemplén m.) lelkész.

Élet- és jellemrajzi nekrológja Hutka Józseftől. SpL. 1892. (XI.) 505–509.

Böszörményi Mihály (1818–). Utoljára kecskeméti ref. tanító. Gulyás MIÉM. III:1182.

Böszörményi Vonza Pál (1757–1825). Debreceni főbíró, egyházi énekszerző. UMA. Szinnyi I. 1313–1314.

Életrajzi adatainak rövid összefoglalása Kálmán Farkastól, az „Énekszerzők életrajza” rovatban. MPEIF. 1880:94.

Brassay (Brassai) Károly (1860–). Utoljára hajdúnánási ref. főgimn. tanár, 1921-ben történt elmozdításáig. Egyháztörténet-író.

Gulyás MIÉM. III:1223–1224.

Breznai István I. meghalt 1814. 57 éves korában. 1785-től gálszécsi lelkész.

Életrajza Kálmán Farkastól, az „Énekszerzők életrajza” rovatban. MPEIF. 1879:415.

Breznay István II. 1782-től javorniki (Morva) lelkész.

L. Czeglé Imre: „Breznay István Morvába megy” c. cikkét, forrásközléssel, Az Út, 1955. január 23–29.

Breznay Pál 1797–1839 [vagy 1838?]. Máramarosszigeti teol. tanár. Egyháztörténet-író. (I. István fia.) UMA. Z T L.

Bucsay Mihály (néhol: Bucsay Farkas Mihály) (1912–), budapesti lelkész, teol. tanár. Egyháztörténet-író. Gulyás MIÉM. IV:163–165.

Bucsics Mihály, 1574 körül horvát reformátor.

Szinnyi I. 1374. Z T L.

Budaházi István (1811–1883), utoljára korláti (Abaúj m.) ref. tanító.

Életrajza nekrológban Kerekes Jánostól. SpL. 1883. (II.) 327.

Budaházy Pál, utoljára halászi (Szabolcs m.) lelkész, meghalt 1887., 54 éves korában.

Névtelen rövid életrajz, nekrológ. SpL. 1887. (VI.)

Budaházy Sámuel, meghalt 44 éves korában 1883. Petőszinyei (Abaúj m.) lelkész.

„Egy résztvevő barátja” ír róla nekrológot életrajzzal. PEIL. 1883:1469–1470.

Budai Bálint túrkevei prédikátor, kunsági esperes 1683.

Ebből az esztendőből való két levelét (Érsekújvári Orbán szoboszlai prédikátorhoz), közli eredeti magyar szövegben Révész Imre (id.) MPEIF. 1872:326–330. A forráshely nincs megnevezve.

Budai B. István, meghalt 1680., utoljára debreceni lelkész. Z T L.

Budai Ézsaiás, Szinnyi I. 1383–1385. Gulyás MIÉM. IV:194–195.

Péczely József: Emlékbeszéd Budai Ézsaiás felett 1841. (a Magyar Tudományos Akadémián).

- Rövid életrajza névtelenül Protestáns Képes Naptár, 1858.
- Höke Lajos: cikke róla Fővárosi Lapok, 1871.
- Csiky Lajos: Budai Ézsaiás. Debreceni Képes Kalendárium, 1907re. Debrecen, 1906.
- Juhász Géza: Budai Ézsaiás. PSz. 1941:422. sk.
- Uray Sándor: Budai Ézsaiás debreceni püspök emlékezete. Debrecen, 1941.
- Révész Imre (id.): Budai Ézsaiásnak egy ösmeretlen munkája. MPEIF. 1876.
- Barcsa János: Adatok Budai Ézsaiás életéhez. ITK. 1904:367.
- Budai Ézsaiás levele Lónyay Gáborhoz 1818. Közli Péter Mihály PEIL. 1901:650–651. Forráshely nincs megjelölve. – Egy másik levélközlés ITK:1911?
- Budai Ézsaiásnak egy 1811-ből való jelentését közli DPL. 1913. Közlő, forráshely nincs jelölve.
- Borzsák István: Budai Ézsaiás és klasszika-filológiánk kezdetei. Bp. 1955.
- Borzsák István: Budai Ézsaiás életrajzához. IT. 1958. 462–465.
- Budai Ferenc (1760–1802). Hajdúszováti lelkész, történetíró. Szinnyei I. 1385–1386. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:195.
- Révész Kálmán: Budai Ferenc és a „Polgári Lexikon” ITK. 1895:325. (közli rövid életrajzát is a hajdúszováti egyházközség jegyzőkönyvéből.)
- Budai Gergely (1887–). Utoljára budapesti teol. akad. tanár, 1954-től nyugalomban. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:195–196. (Budai Gerzson néven is írt.)
- Budai János (1866?–1915), berekböszörményi (Bihar m.) lelkész. Egyházi lapszerkesztő. Gulyás MIÉM. IV:203–204.
- Budai Pál (1769–1854). Utoljára nagybajomi (Somogy m.) lelkész, főesperes. UMA. Szinnyei I. 1389.
- Budai Parmenius (Pajzos?) István, Szinnyei X:409–410. Állítólag budai református (?) lelkész és költő. A Sir Humphrey Gilbert 1583-i (2.) amerikai expedíciójában a tengerbe veszett 1583. aug. 29.
- Kropf Lajos: Budai Parmenius István. Sz. 1889:154.
- Pivány Jenő: Hungarian–American Historical Connections. Bp. 1927.

Clauser Mihály: Budai Parmenius István. Debreceni Szemle, 1940.

Ács Tivadar: Egy XVI. századbéli budai költő Újfundlandban. E szerzőnek „Akik elvándoroltak” c. kötetében. Bp. 1940:123–129.

[Idevonatközzölő Póka-Pivny Aladár ny. szabadalmi bíró folytatott részletes kutatásokat. Ezeknek sovány eredményéről beszámol hozzám írt s cédulagyűjteményemben őrzött levelében 1953. április 26.]

Bugyi Sándor (?–1921) biharpüspöki lelkész.

Dajka András: Egy magyar kálvinista papról. Nagyvárad (?), 1914.

[Leszármazói „Böszörményi”-re változtatták nevüket.]

Bulcsu [családnevének: Paltsó] Károly (1823–1865). Utoljára kecskeméti ref. koll. tanár, költő. Szinnyei I. 1406–1408. UMA. Gulyás MIÉM. IV:255.

Levelét Károlyi Istvánhoz közli Horváth János ITK. 1935.

Burg József, farkasdi plébános reformátussá tért át 1838.

Borsos István: Egy érdekes áttérés. PEIL. 1901:455. sk. (Uo. az 501. lapon arról van szó, hogy az áttérést nem tudván aktualizálni, Svájcba, utóbb USA-ba vándorolt ki.)

Butler (Buttler) János gróf.

Német Imre, aki több helyt lelkészkedett Zemplénben és Ungban, azt írja önmagáról „Én és a Homoeopathia” c. cikkében MPEIF. 1883., hogy 1844–45-ben Butler grófnak „házi lelkésze” (tehát afféle „udvari papja” volt).

(Nemcsak a Mikszáth „Egy különös házasság” c. regényében, hanem Döry Ferenc történelmi művében: Gróf Buttler János házassága, Bécs, 1931. sincs ez említve!)

Buza János (1848–1912). Lelkészképesítésű sárospataki ref. főgimn. tanár. Szinnyei I:1429–1430. Gulyás MIÉM. IV:311–312.

Nekrológja SpRL. 1912:32. szám Radácsi Györgytől.

Karádi György: Emlékbeszéd Buza János fölött. Sárospataki főiskolai értesítő 1914:331. sk.

Ugyancsak Karádi Györgytől SpRL. 1914. X. 27–31. számok.

Buza László (1885–), sárospataki jogakadémiai, majd szegedi egyetemi tanár, jogtudós, akadémikus. (B. János fia.) Tiszántúli, tiszáninneni, erdélyi egyházkerületi tisztségek viselése után 1954-től dunántúli egyházkerületi főgondnok.

Buzás Pál (1823–1896), debreceni koll. jogtanár.

Balogh Ferenc: A depr. r. koll. tört. 450–452. – Életrajza ugyanattól. PEIL. 1912., és Debreceni Képes Kalendárium. 1912.

Buzik Zsigmond, utoljára dögei (Szabolcs m.) lelkész, meghalt 1885., 56 éves korában.

Névtelen élet- és jellemrajzi nekrológja SpL. 1885. (IV.) 814–815.

Buzinkai György (sz. 1700. v. 1701. meghalt 1768). Debreceni városi orvos, vallásos író. Z T L.
Szinyei I. 1431–1432.

Buzinkai Mihály (1630–1683), sárospataki, gyulafehérvári tanár. (B. György nagyapja.)
Szinyei I. 1432–1433. Z T L.

Koncz József írt róla a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium történetében.
Marosvásárhely, 1896.

Bökösi Köble K. István (1629–1675 körül). Utoljára hódmezővásárhelyi lelkész, esperes. Z T L.

Chrysopoeus István

Zoványi Jenő: Volt-e Chrysopoeus István debreceni lelkész? PSz. 1932:416–417.

Claparède, Alexandre (1858–1913) genfi vegyésztudós, a genfi Grand Conseil és a Consistoire tagja. Kiváló magyarbarát (felesége B. Papp Ilka, hódmezővásárhelyi születésű).
L. Nagy Sándor Béla: Claparède Sándor emlékezete. RE. 1958. május 15. (X. évf.)

[Cl. magyar ref. vonatkozású irodalmi működése az illető tárgycsoportokban feljegyezve.]

Cleynmann Károly (1772–1833). Pesti német ref. lelkész 1816–1832. Szinyei II. 81–82. Z T L.

Comenius (Komensky) Ámos János, csak magyar szerzőktől származó, illetőleg magyar egyház és iskolai kapcsolatait tárgyaló művek vannak felvéve.

Réthy Pál: Comenius Ámos János és a tanügyi realismus. Budapesti Szemle, 1869. (Új folyam XV. köt.)

Dezső Lajos: Comenius Sárospatakon. SpL. 1882.

Dezső Lajos: Comenius Ámos János Magyarországon. SpL. 1882. Kny. Sp. 1883.

Kvacala, Joh.: Über J. A. Comenius? Philosophie. Leipzig, 1886.

Kvacala János: Comenius és a Rákócziak. Budapesti Szemle, 1889. (LX.)

Benke István: Comenius Ámos János, a klasszikus paedagogus és iskolareformátor. Sepsiszentgyörgy, 1892.

Szalay Károly: Koménus [!] Ámos János. PSz. 1892.

Joó István: Emlékbeszéd Comenius négyszázados emlékünnepélye alkalmával. Debreceni koll. tanítóképző intézet értesítője 1892. DebrPL. 1892:115. sk.

Dezső Lajos: Comenius Ámos János. Budapesti Szemle. 1892. (LXX.)

Kvačala, Joh.: J. A. Comenius. Sein Leben und seine Schriften. Berlin–Leipzig–Wien, 1892.

Kvacala János: Emlékbeszéd... Comenius ünnepélyen. Pozsony, 1892.

Kovács János: Comenius Ámos Jánosról. KM. 1892.

Berecz Gyula: Comenius Ámos János élete és működése. Paedagogiai Szemle, 1892. Kny. Bp. 1892.

Zsoldos Benő: Comenius utolsó imája. SpL. 1892:297.

Szinyei Gerzson: Comenius Ámos János művei, melyek Sárospatakon készültek és részben itt ki is nyomattak. SpL. 1892. (XI):386.

Szakács Mózes: Emlékezés Comenius Ámos Jánosról, születése 300. évfordulóján. Székelyudvarhelyi ref. koll. értesítő 1892.

Halmy Gyula: Comenius Ámos János emlékezete. Miskolci ref. gimn. értesítő 1894.

Szinyei Gerzson cikkei: „Comenius Sárospatakon” c. a. a SpL. 1892, 1894. és a SpRL. 1926. évf.-ban.

Jausz Vilmos: Comenius Ámos János a felsőoktatásról. PSz. 1897.

Kvačala, Jan: Comenius levelezése [cseh nyelvű publikáció]. Praha, 1898–1902.

Stromp László: Comenius sárospataki beköszöntője. PSz. 1900.

Kvačala, Joh. Analecta Comeniana. ? 1902.

Kvacala, Joh.: Die pädagogische Reform des Comenius in Deutschland bis zum Ausgang des Jahrhunderts. [?] 1904.

Comeniusnak Rákóczi Zsigmondhoz és II. Rákóczi Györgyhez intézett iratai: „Sermo secretus Nathanis ad Davidem” és „Gentis Felicitas Speculoexhibita” újból közölve MPEI. 1905. (IV. évf.)

Pauler Gyula: Egy magyarországi próféta [Drábik] (Vasárnapi Újság. 1873. XX. évf.)

Szilágyi Sándor: Comenius ismeretlen munkája 1651. TT. 1890.

Kvacala János: A XVIII. századi chiliasmus történetéhez. PSz. 1890.

Algöver Andor: Comenius Ámos János és Apáczai Cseri János paedagógiájának bírálatos egybevetése, különös tekintettel a felsőbb oktatásügyre. Balassagyarmat, 1906.

Iványi Ede: Comenius Ámos János élete, paedagogiai s egyéb irodalmi munkássága. Bp. 1906. (Néptanítók... könyvtára 29–31. sz.)

Kvačala, J.: J. A. Comenius. Berlin, 1914. („Die Grossen Erzieher” c. sorozat VI. száma.)

Schneller István: Comenius és Apáczai. PSz. 1918.

Comenius, J. A.: Ausgewählte Schriften zur Reform in wissenschaft, Religions und Politik. Übersetzt von Herbert Schönebaum. Leipzig, 1924.

[Benne van a „Sermo Secretus” és a Gentis Felicitas” német fordítása is!]

A Comenius vezette, Magyarországon letelepített morva református testvérekre adatok a Kvacala J. szerkesztette: „Archiv pro badani o zivoté a spisech J. A. Komenského” c. folyóirat XI–XII. füzetében. Ism. PSz. 1930:320. sk. E folyóirat többi évfolyamaiban, ill. füzeteiben is sok magyar és református vonatkozású anyag.

Rácz Lajos: Magyarország XVII. századi műveltségének képe Comenius iratainak tükrében. SpRL. 1930. Külön is „Adalékok a XVII. század magyar műveltség történetéhez” c. kiadványban. Sp. 1930.

Rácz Lajos: Comenius Sárospatakon. Bp. 1931.

Rácz Lajos: Comenius fizetése Sárospatakon. Protestáns Tanügyi Szemle. 1931. ápr.

Rácz Lajos: Comenius és Eperjes. Protestáns Tanügyi Szemle, 1931.

Rácz Lajos: Régi magyar kapcsolatok Angolországban (Comenius és Tolnai). Protestáns Tanügyi Szemle, 1932.

Rácz Lajos: Újabb adalékok Tolnai angol kapcsolataihoz. Protestáns Tanügyi Szemle, 1932.

Heyberger, Anna: Jean Amos Comenius. Sa vie et son oeuvre edicateur. Travaux publiés par l’Institut d’études slaves, VII. Paris, 1928.

Schönebaum, Herbert: Comenius bei den Rákóczy in Sárospatak. Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 1930. Kny. is?

Comenius pataki emlékirata. Gulyás József fordítása. SpRL. 1930. (XXV.)

„A philosophiai tanulmány megtalált akadályairól.” (1651. január, a Schola Pansophica tárgyában.)

Comenius: „De cultura ingeniorum” c. sárospataki beköszöntő beszédének fordítása Gulyás Józseftől, Magyar Paedagogia, 1930. 1–6. számok.

Tettamanti Béla–Geréb György: Vita Comenius világnézetéről és ismeretelméleti állásfoglalásáról. Szeged, 1957. 27. 1. [Acta Universitatis Szegediensis. Sectio paedagogica et psychologica 3.]

Vaszko M.: Komensky Ámos János világnézete és pedagógiája. Hol? 1954.

Bakos József: Comenius és a pataki diákok világa. Az Út, 1950. február 12–18.

Bakos József: A magyar Comenius-irodalom. II. Sárospatak, Rákóczi Múzeum füzetek: 12–13. sz. 1957. [Német szöveggel is.]

Kovács Endre: Magyar–cseh történelmi kapcsolatok. Bp. 1952.

Geréb György: Komensky Ámos János a magyar kulturális fejlődés előfeltételeiről. Tiszatáj, 1953.

Geréb György: Comenius Ámos János Nagy Oktatástana. Bp. 1953. (Bevezető tanulmánnyal.)

Geréb György: Az Orbis Pictus mint Komensky didaktikai törekvéseinek tükré. Pedagógiai Szemle, 1955.

Comenius „Primitiae laborum scholasticorum” c. könyvének III. [!] Rákóczi Zsigmondhoz intézett ajánlása. Fordította Gulyás József. SpRL. 1932.

Gulyás József: Néhány Comenius fordítás. [?] 1932.

Sas Andor: Comenius és a Rákócziak. Magyar Figyelő. (Pozsony.) 1935. [Főként a vonatkozó cseh irodalom jegyzékével.]

Kvačala, Jan: Comenius levelei az égbe. (Szlovákul.) Lipótszentmiklós, 1935.

Comenius Schola Pansophicájának ajánlása. [Rákóczi Zsigmondhoz.] Gulyás József fordítása, SpRL. 1936.

Maller Sándor: Comenius. Sárospatak. PSz. 1943.

Trnbull G. H.: Hartlib, Dury and Comenius. London, 1947. [Magyar vonatkozásokkal.]

Esze Tamás: Comenius. Élet és Tudomány 1957. (XII.) 43. sz. 1347–1351. sz.

A Pedagógiai Szemle 1958. (VIII.) évf. októberi száma Comenius-émlékszám az Orbis Pictus megjelenésének 300. évfordulója alkalmából 1658–1958. Benne a következő nagyobb dolgozatok:

Kardos Tibor: A sárospataki évek jelentősége Comenius humanista pedagógiájában.

Bán Imre: Comenius és a magyar szellemi élet.

Ujszászy Kálmán: Comenius és Sárospatak.

Geréb György: Comenius Orbis Pictusa.

Makkai László: Gentis felicitas.

Komor Ilona: Schola ludus.

Bakos József: A magyar Comenius-kutatás néhány időszerű kérdése.

Geréb György: A módszer értelmezése Comenius didaktikájában. A „Tanulmányok a neveléstudomány köréből” c. akad. gyűjteményes kiadványban. BP. 1960.

Geréb György: Comenius magyarországi munkásságának alapmotívumai. Pedagógiai Szemle, 1958. (VIII.) 157–166. l.

Komor Ilona: Comenius a humanista békemozgalom vezető alakja. Magyar Tudomány, 1957. (II.) 7–8. sz. 273–284. l. (Különny. is.)

Komor Ilona: Iskoladráma és utópia (Comenius schola ludes-a). Filol. Közlöny, 1958. (VIII. évf.)

Bakos József: A magyar Comenius-irodalom III. (Die ungarische Comenius-Literatur III.) Az egri pedagógiai főiskola évkönyve, V. köt. Eger, 1959. 656–663. l.

Geréb György: A comeniologia újabb eredményei és mai állása. Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Bp. 1958.

Cormaeus (Paksi) Mihály,
lásd Paksi alatt!

Czakó Ambró Lajos (1908-ig Czucz) született 1887. – cistercita szerzetesből konvertált ref. lelkész, főiskolai tanár, vallástudományi író, 1924-től Északamerikában.
Z T L. Gulyás MIÉM. IV:1215–17.

Czakó Gyula (1882–1921), balatonkenesei lelkész, egyháztörténet-író. Gulyás MIÉM. IV:1222.

Czakó (eredetileg Czmerek) Jenő (1901–1958), ceglédi lelkész, egyháztörténet-író. Gulyás MIÉM. IV:1226.

Czanik Béla (1862–). 1917-től kajászószentpéteri lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1235.

Czegléd Emánuel (1891–). Csepeli, majd albertyi-irszai lelkész, 1941-től nyugalomban. Gulyás MIÉM. IV:1293.

Czeglédi Ferenc, meghalt 1597. Utoljára nagyecsedői lelkész. Szinnyei II:480. Z T L.
Zoványi Jenő: Czeglédi Ferenc életrajzi adatairól. Századok, 1918.

Czeglédi György, meghalt 1584(?), nagyváradói lelkész. Z T L. Szinnyei II:481.
Zoványi Jenő: Czeglédi György és Károlyi Péter közös műve. PSz. 1917. (Adatok a magyar protestantizmus múltjából XVI.)

Czeglédi (P.) István (1619–1671). Utoljára kassai lelkész. Szinnyei II:481. sk. Z T L.
Szilágyi Sándor: Czeglédi István. PEIL. 1860:537. sk. (A „Nevezetes protestánsok életrajzai” sorozatban.) Ez tkp. Id. Köleséri Sámuel (Cz. I. mostohafia) életrajzi bevezetésének – melyet Cz. I. postumus műve, a „Sionvára” elé írt – új kiadása, pótlólagos jegyzetekkel.

Cz. I. szenvedéseit, halálát rajzoló históriás ének Lőcse, 1710. Azóta sok kiadásban. Legutóbbi? Thaly Kálmán: Adalékok a Thökölyi- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez I. köt.

Czeglédi István levele Teleki Mihályhoz. MPEIF. 1881:73–74. Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. Eredeti magyar.

Czeglédi István kiadatlan levelei. Közli Koncz József, a Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárból. PEIL. 1888:822. sk.

Czeglédi István 1-1 levele I. Apafi Mihályhoz és ennek feleségéhez, Bornemisza Annához. Szabó Károly közlése (eredeti magyarok), „Adalékok régi prot. nyomdáink történetéhez” c. közleményében. EPK. 1871. (I.)

Kemény Lajos (köz.): Czeglédi [István] életéhez. TT. 1890. Kassa város jegyzőkönyveiből.

Czeglédi István levelei Apafi Mihályhoz és Teleki Mihályhoz, munkája kinyomatása ügyében. Prot. Közlöny, 1896.

Czeglédi István kassai ref. lelkész ügyében tartott vizsgálat anyaga. (1671.) Bp.-i egyetemi könyvtár kéziratárában Litterae et Epistolae Originales. (LEO.)

Czeglédi István életéhez. ITK. 1893:105.

Révész Kálmán: Czeglédi István származása és családi viszonyai. Emlékkönyv „Magyar Protestáns Irodalmi Társaság első vándorgyűléséről. A PSz. melléklete, 1897.

Révész Kálmán: Néhány szó Czeglédi Istvánról. DebrPL. 1897:56.

Révész Kálmán: Czeglédi István családfája, sírja Pozsonyban. PSz. 1898:623. sk.

M. Nagy István: Czeglédi István, polémikus író a XVII. században. Kolozsvár, 1899.

Samu János: Czeglédi István. Bp.-i ref. főgimnáziumi értesítő, 1903.

Kemény Lajos: Czeglédi István életéhez. ITK. 1910:319.

Révész Kálmán: Egy hitvalló prédikátor. Debr. Lelkészi Tár, 1917. és a „Két kassai jubileum” c. füzetben. Debrecen, 1918.

Zoványi Jenő: Sámbar Mátyás és Kis Imre hitvitái s az ezekkel egyidejű hitvitázó művek. ThSz. 1925. [Czeglédi Istvánnal is foglalkozik.]

Trócsányi Zoltán: Adalék a magyar helyesírás történetéhez. [Czeglédi István „Barátsági Dorgálás” c. művének helyesírási szempontból való elemzése.] Magyar Nyelv, 1954:1–2. sz.

Czegléd István, budapesti lelkész, teol. tanár.
Czegléd I. Sándor fia.

Czegléd Károly (1914–), 1946–48 ceglédi lelkész, 1946-tól budapesti egyetemi docens, a sémi filológiai tudományok kandidátusa.
Czegléd I. Sándor fia.

Czeglédi János nagyecsed-i lelkész, meghalt 1639. Z T L.

Czeglédi Pál (1659–1712). Utoljára debreceni lelkész. István fia. Z T L.

Czeglédi Péter I. (1641–?) lévai lelkész, gályarab.
Szinyei II:486–487.

Czeglédi Péter II., lelkészjelölt 1738. Utrechtben. Z T L.

Czegléd Sándor I. (1883–1944). Utoljára ceglédi lelkész. Z T L. Gulyás MIÉM. V:1–3.
Vincze Géza: Igehirdető poéták, poeta igehirdetők. [?] 1926.

Czegléd Sándor II. (1909–) I. Sándor fia, bpesti, majd debreceni teol. tanár. Gulyás MIÉM. V:3–4.

Czegléd Sándorné Kósa Margit (Cz. S. I. felesége) 1883–1958. Vallásos írónő, fordító. RE. 1958. aug. 1.

Czeglédi Szabó Pál, meghalt 1649. Utoljára pápai lelkész, dunántúli superintendens. Z T L.
Thury Etele: Czegléd Pál dunántúli ref. püspök élete. PSz. 1905.

Czelder Márton (1833–1889). Utoljára kecskeméti lelkész. UMA. Szinnyei I. 496–499. Z T L. Gulyás MIÉM. V:22–23.

Nekrológia életrajzzal Lévay Lajostól. PEIL. 1889:1163. sk. – Radácsi Györgytől SpL. 1889. (VIII.) És „Emlékjelek, Bizonyságok” I. kötet. Sp. 1906.

A Czelder-ügy (Eredeti okmányokból összeállítva.) PEIL. 1866:313. sk. [Névtelen közlés, de az összeállítás Kovács Albert nyilatkozata szerint PEIL. 1869:929. Ballagi Mórtól ered.]

Kovács Albert: Czelder-ügy. PEIL. 1869.

Szász Domokos: Czelder Márton emléke Romániában, hivatalos adatok nyomán feltüntetve. Kolozsvár, 1869.

Koós Ferenc: Válasz... Czelder Márton rövid nyilatkozatára... Bukarest, 1869.

Czelder Márton: Emlékirat a moldva-oláh-törökországi első protestáns ev. ref. magyar missio kilenc évi működéséről s eljárásomról, válaszul Kovács Albert „Czelder-ügy” című... cikksorozatára. PEIL: 1870:187. sk. [Kovács Albert széljegyzeteivel.]

[Szász Domokos]: Czelder Márton működése Romániában 1861–1869. Emlékirat az erdélyi ev. ref. egyházi főtanács megbízásából hivatalos okmányok nyomán összeállítva. Kolozsvár, 1870.

Czelder Márton levele a moldvai róm. kath. csángó magyarok érdekében Bartakovics Béla egri érsekhez 1861. – Közli önmaga MPEIF. 1887:243–245.

Czelder Márton: A moldva-oláh, törökországi első protestáns magyar misszió keletkezésének vázlata a misszió megkezdéséig. MPEIF. 1887:227. sk. [Emlékiratféle, okmányközlésekkel.]

Czelder Márton: Egy kiszakasztott levél lelkészi pályám naplójából MPEIF. 1887:519. sk. [Kecskemétre kerülésének története s ottani viselt dolgai.]

Szabó Lajos: Czelder Márton működése a moldva-oláhországi első magyar református misszióban. Debrecen, 1940.

Czelek (Váradi) Sámuel,
lásd Váradi alatt!

Czibor Ferenc, meghalt 1886., 90-ik évében. Pápai koll. filozófiatanár, majd komlói (Komárom m.) lelkész. Szinnyei II:505.

Czike Dániel, nagyrévi (1817–1873). Utoljára óbudai lelkész. UMA. Szinnyei II:509. Z T L. Nekrológia életrajzzal „Z”-től PEIL. 1873:1645–1647.

- Czike János, nagyrévi, id. (1813–1902). Dunaradványi (Komárom m.) lelkész. Cz. Dániel testvére.
Szinyei II:511. UMA. – Gulyás MIÉM. V:55–56.
- Czike János életrajza nekrológban Vágmellékitől. DunPL. 1902:890. sk.
- Czike Lajos (1837–1921), ószónyi lelkész, egy ideig tatai egyházmegye esperes.
Borsos István: Czike Lajos életrajza. Pápai főiskolai értesítő, 1913.
- Czinke István, Pálóczi (1856–1942). Z T L. Gulyás MIÉM. V:72–73.
- Czinyéry Barna(bás) (1886–1934) lelkészképesítésű ref. leánygimnáziumi igazgató Miskolcon. (P. Czinke István veje.) Gulyás MIÉM. V:74–75.
- Czira Kovács Lajos (1830–1905). Nagykőrösi lelkész. UMA. Szinyei VI:1316.
Lelkipásztorságáról adatok postumus egyházi beszédei ismertetésében. B. Pap Istvántól. PSz. 1906:562–563.
- Cziriák Béla (1877–), békési ref. főgimnázium vallástanár, 1937-től nyugalomban.
Gulyás MIÉM. V:92.
- Cziriák Géza (1890–), túrkevei lelkész. (Cz. Béla testvére.) Gulyás MIÉM. V:93.
- Czompó (Vásárhelyi) Mihály,
lásd Vásárhelyi alatt!
- Czövek István, meghalt 1828. 1817–1819. losonci teol. tanár, később pesti tabuláris prókátor.
Sokoldalú író, „A gályás rabszolga” címen önéletrajza is (?) van. Pest, 1818.
Szinyei II:544–546.
- Lásd róla Móra Ferenc: A fele sem tudomány. Bp. 1948. 52–56.
- Czucz Lajos (1835–?) garéi, szavai, majd nagytótfalusi (mind Baranyában) lelkész. Egyházi történetíró. Szinyei II:546–547.
- Csabai Pál I. (1815–1880). Utoljára balogi (Gömör m.) ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1880:947–949. „Egy sajtóvölgyi ref. pap”-tól.
- Csabai Pál II. (1848–1914). Utoljára balogi lelkész, gömöri esperes. (I. Pál fia.)
Gulyás MIÉM. IV:546.
- Ruszkay Gyula: Csabay Pál emlékezete. SpRL. 1914:234. sk.
- Csabai Pál III. (1881–), balogi [?] lelkész. (II. Pál fia.) Gulyás MIÉM. IV:546.
- Csáji Márton (1695–1770). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneri superintedens.
Tüdös István: A lelkipásztor jó hírnevének megvédelmzése a 18. században.
PSz. 1904.
- Csák Aladár (1866–1910). Utoljára vésztői lelkész.

Gulyás MIÉM. IV:556–557.

Csák János (1852–1884). Utoljára békési lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:1298. sk. Márk Ferenctől.

Csák Máté (1857–1917). Utoljára nagyváradai lelkész (Aladár testvér).

Gulyás MIÉM. IV:560–561.

Csákány József (1804–1843). Brádi lelkész.

Baló Benjámin: Néhai Csákány József brádi ref. pap életrajza. PEIL. 1845:43. sk.

Csáki (1886-ig Csakó) István, 1895 után felcsúti lelkész.

Gulyás MIÉM. IV:578.

Csáktornyai (1917-ig Gamauf) István (1889–). Katolikus papból 1923-tól ref. lelkész, az USA-ban presbiteriánus egyházban működött, majd világi pályára tért, 1941. Salt Lake City-ben az Utah-egyetem tanára.

Gulyás MIÉM. IV:565–567.

Csanádi János, 1584-től wittenbergi egyetemi hallgató, majd itthon lelkész. [?]

Szinnyei II:156.

Csanády (Veszprémi) István,

lásd Veszprémi alatt!

Csanády Sándor (1814–1892). Földbirtokos, országgyűlési képviselő, bihari egyházmegyei gondnok.

Gulyás MIÉM. IV:603–604.

Csanaki Mant. [így!] Máté (1594–1630 után) orvos, teol. és filoz. író. Z T L. Szinnyei II:157–159.

Herepei János: Csanaki Máté, a kolozsvári református iskola igazgatója. Egyháztörténet, 1943:226–228.

Csanálossy György (1813–1881). Utoljára nagojpaládi (Szatmár m.) lelkész, nagybányai egyházmegyei esperes. Nekrológia, életrajzzal PEIL. 1881:1731–1732. „Sz”-től.

Csánki Benjámín I. (1818–1884), füzesgyarmati lelkész.

Nekrológia, életrajzzal PEIL. 1884:656. sk. Fekete Gyulától.

Csánki Benjámín Benő II. (1868–1943). Utoljára debreceni egyetemi tanár, 1938-tól nyugalomban. (I. Benjámín fia.)

Csánky Benjámín III. (). Kenderesi lelkész. (II. Benjámín fia.)

Csányi Dániel (1820–1867). Utoljára debreceni kollégiumi mat.–fiz. tanár. Szinnyei II:161–162.

-J. áljegyű szerzőtől nekr. életr., arcképpel. VU. 1867. márc. 10. Arcképpel. [Itt olvassuk, hogy az 1861-es országgyűlésen az időközben lemondott Révész Imre utóda lett.]

Csányi Lajos (1805–1868), drávafoki lelkész.

Rövid nekrológia életrajzzal PEIL. 1868:1097. Kimiti Lászlótól.

Csányi Sándor,

lásd Csikesz Sándor alatt!

Csapai (Csapay) Péter (1794. v. 1793?–1842), nagykőrösi lelkész. Szinnyi II:170. Gulyás MIÉM. IV:625.

Ádám Gerzson: Nagykőrösi Athenás... Nagykőrös, 1904. 58. sk.

Csapó István,

lásd Ecsedi és Kecskeméthy alatt!

Csapó János, szombathi (1870–1930), felsőnyárádi (Borsod m.) lelkész.

Borsovai Lengyel Gyula írta nekrológia SpRL. 1930. (XXV.) 178–179.

Csapó Péter () 1903-tól öcsödi lelkész.

Gulyás MIÉM. IV:639.

Császár József, tyukodi (1901–), miskolci lelkész.

Gulyás MIÉM. IV:671–672.

Császár Pál (1815–1877), gálszécsi lelkész. UMA. Szinnyi II:196–197.

Szlovák ref. énekeskönyv s más egyházi művek szerzője, ill. fordítója.

Császár (Kassai) György,

lásd Kassai alatt!

Császári K. István, 1750-ig sárándi lelkész. Z T L.

Császári Lósi Pál. 1800 körül (1802–1811) kecskeméti tanár, majd fülöpszállási lelkész. Szinnyi II:197. MIL. Gulyás MIÉM. IV:676.

Csatáry Jenő (1883–), jándi (Bereg m.) lelkész.

Gulyás MIÉM. IV:683.

Csáthi Dániel (1703–1757). Nagykőrösi lelkész, dunamelléki superintendens. Szinnyi II:205–206. Z T L.

Csató Gergely (1761–1840). Utoljára karcagi lelkész. Szinnyi II:208.

Csávás Sándor () bojti (Bihar m.) lelkész. Gulyás MIÉM. IV:704.

Csécsi (Tsétsi) János, id. (1650–1708). Utoljára sárospataki koll. tanár. Z T L. Szinnyi II:222–225.

Fia, ifj. Csécsi János írta életrajza ITK. 1904. Levele Deli Lászlóhoz Csűrös Ferenc közlésében ITK. 1907. Gulyás MIÉM. IV:719.

Csécsi János levelei Apafihoz. Prot. Közlöny, 1879.

Csécsi (Tsétsi) János, ifj. (1689–1769). Utoljára sárospataki koll. tanár. Szinnyei II:225–227. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:719.

Életrajza Erdélyi Jánostól a Danielik–Ferenczy-féle „Magyar Írók” c. gyűjteményben. Pest, 1856–1858.

Csillag U. [álnév?] közlése: Ifj. Csécsi Jánosnak Sárospatakon 1768. május 10. kelt levele Pados Ferenchez (nemesvámosi lelkész, veszprémi eházmegyei esperes. Eredeti magyar. A lelőhely nincs közölve. SpL. 1894. (XIII.) 66–67.

Horváth Cyrill: A Csécsi-világból. Sp. 1905.

Horváth Cyrill: A Csécsi-világ Patakon. Bp. 1908.

Horváth Cyrill: Adatok a Csécsi János életéhez. ITK. 1907.

Adalékok ifj. Csécsi János életéhez. Eredeti latin és magyar szövegek. A sárospataki könyvtár kézirataiból közli „R” és (jelzetlen forrásból) Földváry László SpF. 1905:170. sk.

Apologia Stephani Nagy Azari, ratione Causae inter ipsum et Johannem Tsétsi controversae (1717). Magyar nyelvű. Molnár János közlése (a Ráday-levéltárból?). PEIL. 1907:551. sk.

Bakos József: A pedagógia hőskorából. (Csécsi János) Köznevelés, 1958. (XIV.) 7. sz. 151–153.

Csécsi (Nagy) Imre I. (1804–1847) orvos, debreceni koll. tanár.
Ifj. Péczely József általi parentatiója 1847-ben. PEIL. 1847:1124. sk.
Szinnyei II:221–222.

Csécsi (Nagy) Imre II. (1862–), aradi lelkész, az egyházközség történetírója.
Gulyás MIÉM. IV:717–718.

Csécsi (Nagy) Miklós (1840–1908). Utoljára makói lelkész. Szinnyei II:227–228. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:720.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1908:316., névtelentől. Fia Csécsi (Nagy) Imre I.-nek.

Csehi András, franekeri egyetemi hallgató levele Nagybánya város tanácsához 1648. Eredeti magyar. Katona Lajos közlése a nagybányai városi levéltárból. MPEIF. 1884:267–268.

Csejdi (Tsejdi) Miklós,
lásd András alatt!

- Csekey István I. (1822–1901). Utoljára zengővárkonyi (Baranya m.) lelkész, tolnai esperes. Nekrológia életrajzzal PEIL. 1901:760–761. B. Pap Istvántól.
- Kálmán Dezső [veje]: Gróf Pálffy Mór és Csekey István. K. D. „Füstkarikák” c. kiadványából közli PEIL. 1898:83–85.
- Csekey István II. (1860–1911) szolnoki lelkész. Gulyás MIÉM. IV:744. (I. István fia.)
- Csekey János (1751–1845), bölcskei lelkész (Tolna m.), főesperes. UMA. Szinnyei II:242. Gulyás MIÉM. IV:752.
[Kátéja történetét – egyenlőre kéziratban – családtörténeti adatokkal. Ennek kivonatos összefoglalása (a bizonyító anyag nélkül)]: Csekey István: A Csekey-Káté és a „kecskeméti kiskáté” rövid története. RE. 1955. július 1.
- Csekey Sándor (1896–1956), utoljára budapesti teol. akad. tanár. Z T L.
Esze Tamás: Emlékbeszéde róla. RE. 1957. május 1. (IX. évf. 2. sz.)
- Szabó Géza nekrológja róla, ET. Ujf. I. (IV.) 2–3. sz.
- Csekes Béla (1881–), 1927-től csapi (Csehszlovákia), előzőleg észak-amerikai lelkész. Gulyás MIÉM. IV:743.
- Csekme Ferenc (1860–1935), geryeszegi (Maros-Torda m.) lelkész, görgényi esperes. 1933-tól nyugalomban. MIL. Gulyás MIÉM. IV:754.
Számos önéletrajzi adata a „Képek a Parókiákról” c. 4 kötetes (1910–1930) kiadványában, különösen a „Nagyasszony” c. rajzban, amely a Koszorú-füzetekben is megjelent.
- Csekme Ádám (Ferenc fia). 1934 körül szentgericei lelkész. Gulyás MIÉM. IV:753.
- Csekő Gusztáv (1835–1890). Teol. végzettségű pápai koll. ének- és zenetanár. Szinnyei II:243.
- Csene (Szenczi) Péter,
lásd Szenczi alatt!
- Csengei
lásd Csöngei alatt!
- Csengery József (1796–1850). Sárospataki koll. tanár. UMA. Szinnyei II:267–268.
- Csengeri Sámuel (1780–1868). Bánffyhunyadi lelkész.
Nekrológia életrajzzal Soós Antaltól PEIL. 1868:1579–1580.
Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1870.
- Csengeri K. István (1628–1671). Utoljára nagyenyedi tanár, lelkész, esperes. Szinnyei II:264–265. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:785.

Levelezését II. Rákóczi Györggyel (eredeti magyar) közli bevezetéssel az Erdélyi Múzeumbeli gr. Kemény József-féle gyűjteményből Szilágyi Sándor. SpF. 1866:302. sk.

Egy levelét „az istentisztelet rendjének megváltoztatásáról” (melyet 1668 körül, Dadai Jánoshoz írt, l. ezt a címszót) közli magyar fordításban, bevezetéssel Ifj. Dadai István RSz. 1930. (XXIII.):358. sk. (Itt „Váradi Csengeri István”-nak említetik.) – Szól erről Musnai László rövid cikke is: Adatok a liturgiai történetéhez. RSz. 1934. (XXVII.) 376–377. Ehhez a szerző pótlása és elnézésének beismerése u. 432.

Csepel István (1836–1873). Nagyszalontai ref. gimn. tanár.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873:602–604., Nagy Sándortól.

Csepeli Pál,
lásd Döczy József I. alatt!

Csepi (Csepy) Mihály (1793–1866). Csicsói lelkész, h. esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1866:1532–34. Wámosy Istvántól. – Névtelentől életrajza Prot. Képes Naptár, 1868.

Csepregi Turkovics Ferenc, meghalt 1758. Utoljára kolozsvári koll. tanár. Szinnyei II:280. Z T L.
Török István: A kolozsvári ev. ref. kollégium története. Kolozsvár, 1905.

Csepregi (Tsepregi) Ferenc levele Franekerából patrónusához Balogh Györgyhöz 1722. Torma Károly közlése saját gyűjteményéből. Eredeti magyar. SpF. 1865:696–697.

Csepregi Turkovics Mihály (1663–1704). Kolozsvári lelkész. Atyja Cs. T. Ferencnek. Z T L.
Gulyás MIEM. IV:813–814.

Cserei Mihály: Szinnyei II:292–295. Z T L. Gulyás MIEM. IV:839–840.

Földváry László (közl.): Adatok Cserei Mihály működéséhez. TT. 1896:743–746.

[Könyvvásárlási szempontból érdekes. De kelet és forráshely megjelölése nélkül.]

Aigner Lajos (közl.): Cserei Mihály végrendelete. TT. 1880.

Ferenczi Zoltán (közl.): Cserei Mihály följegyzései. TT. 1893. (Az Erdélyi Múzeum kéziratárából.)

Szádeczky Lajos (közl.): Cserei Mihály jegyzőkönyvéből. TT. 1903. (Az Erdélyi Múzeum kéziratárából.)

Szádeczky Lajos: Cserei bölcseleti műve s a Rákóczi-kor jellemzése. Bp. 1906. Kny. a Tört. Tár 1906. évf.-ból. Közlés a kolozsvári unit. főgimnázium könyvtárából.

Kis Bálint (közl.): Cserei Mihály krónikásunk családi emlékirata. TT. 1901.
[A kadisfalvi Török-család oklevelei közt.]

Kelemen Lajos: Cserey Mihály és Bethlen Kata egyházi adományai. EM.
1898.

Szigethy Lajos: Nagyajtai Cserei Mihály élete és Históriaja. Erdélyi Múzeum,
1894. Kny. Kolozsvár, 1894.

Domján István: Cserei Mihály, a kálvinista. Erdélyi Múzeum, 1894.

Banczik Samu: Nagyajtai és miklósvárszéki Cserei Mihály. Kolozsvár, 1905.

Abafi Lajos: Cserei Mihály a történetíró. TT. 1880.

Cseresnyés Sámuel, felső-eőri (1785–1855). Utoljára szatmári gimn. tanár. UMA. Szinnyei
II:300–301.

Csergő (Kocsi),
lásd Kocsi alatt!

Cserki István, utoljára nádasdladányi lelkész, 48/49-es és 61-es orsz. gy. képviselő. Meghalt
1867.

Rövid gyász hír PEIL. 1867:1553. Nagy Ignáctól.

Rövid életrajz Protestáns Képes Naptár, 1869.

Szekeres Mihály: Három ref. lelkész emléke (olyan nekrológ-féle) c. cikkében
egyikük vele foglalkozik. PEIL. 1882:729–730.

„Hon védelme” c. buzdító egyházi beszéde 1848. nov. 19. Megjelent
Kecskeméten, 1849.

Gulyás MIÉM. IV:857.

Cserna István, udvardi lelkész. Szül. 1825. Meghalt, mint lelkész Bálványoson 1903. Szinnyei
II:313–314. Gulyás MIÉM. IV:868–869.

Nekrológja névtelentől Vasárnapi Újság, 1903:37. szám.

Hortobágyi: Somogyi Helikon. Kaposvár, 1928.

Csernák Béla (1875–), utoljára nagyváradai lelkész, egyháztörténet-író. Z T L. Gulyás MIÉM.
IV:870–871.

Csernák István, 1883–1900 közt máramaros-ugocsai esperes, szőlősgyulai, tamásváraljai
lelkész.

(Cs. Béla apja.)

Csernák László (1740–1816). Debreceni koll. szénior, 1766-ban, utoljára 1775-től deventri-i
(Hollandia) „athenaeum-i” tanár, orvosdoktor, matematikus.

Balogh Ferenc: A debr. ref. koll. története 418.

Jelitai József: Csernák László. Debr. Szemle, 1937. (XI. évf.)

Csernák Sámuel (1696–1749), gyulafehérvári lelkész, esperes. Z T L.
[Megkülönböztetendő egy, a XVII. században élt hasonló nevű besztercebányai lutheránus lelkésztől!]

Csernátoni Gyula (1858–), kolozsvári koll. tanár, majd tanfelügyelő, irodalomtörténész.
Szinyei II:316–317.

Csernátoni Pál, meghalt 1679. 1661–1667. külföldön, utána nagyenyedi professzor, cartesianus.
Szinyei II:320–321.

Csernátoni Vajda,
lásd Vajda alatt!

Csertán Márton (1868?–1941). Kaposvári lelkész.
Gulyás MIÉM. IV:902.

Csesznek (Szinyeinél Csesznok) István (1761–1828). Hangácsi (Gömör m.) lelkész. UMA.
Szinyei II:340.

Csesznok József (1798–1869), noszvaji (Borsod m.) lelkész.
Nekrológja, életrajzzal PEIL. 1869:213. sk. névtelentől.
Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1871.

Csethe Dániel, tiszakürti lelkész.
Életrajza Protestáns Képes Naptár, 1868. névtelentől.

Csia Kálmán, czofalvi és lisznyói (1871–1940), 1897-től etédi lelkész. Gulyás MIÉM.
IV:919–920.

Csia Lajos (1887–). Több ízben budapesti és környéki lelkész, közben egy ideig felekezeten kívüli vallásos tevékenységet folytatott, különösen irodalmilag. Ideiglenes kilépéséről l. PEIL. 1912:787–788. Egyik írói álneve: Kovács Pál.

Csia Pál (), brassói lelkész. Gulyás MIÉM. IV:922.

Csia Sándor, czofalvi (1886–). MÁV-főfelügyelő, főorvos, ifjúsági evangelizátor, Bethánia-elnök, egyházi író és lapszerkesztő. Cs. Lajos testvére.

Csiba (Tejfalvi) Márton,
lásd Tejfalvi alatt!

Csider Károly (1827–1890), rimaszombati ügyvéd, gömöri egyházmegyei gondnok. Szinyei II:351.
(Cseh eredetű ref. lelkészcsaládból származott.)

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1890:826. sk. Mészáros Józseftől.

Ua. Veres Samu és Ruzskay Gyulától SpL. 1890. (IX.) 563–569.

Csider Szabó Pál, győri kántor, majd 1722-től dadi (Komárom m.) rektor, 1730-tól losonci kántor, szilágysomlyói, majd tóti kántor, ill. iskolamester. 1751 körül még valószínűleg él.

Csáji Pál: Csider Szabó Pál lelkiéneke. RE. 1955. okt. 15.

Ugyanez A Ráday Gyűjtemény Évkönyve 1955. Bp. 1956. [Sztencilezett.]

Csigy Sándor (1892–), budapesti lelkész.
Gulyás MIÉM. IV:938.

Csík Dániel (1864–1920). Utoljára miskolci gimn. vallástanár. Gulyás MIÉM. IV:939–940.

Csík Péter (1806–1861). Mohi (Bars m.) lelkész. UMA. Nekrológia PEIL. 1861:579., névtelentől.

Csikay Imre (1820–1895), dunavecsei lelkész, egy ideig főesperes. UMA. Szinnyei II:352–353.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1895:655. névtelentől.

Nekrológia életrajzzal hosszabban PEIL. 1895:820–829. Haypál Benőtől.

Csikesz Sándor (1886–1940). Utoljára debreceni egyetemi tanár. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:946–948.

Nekrológia névtelentől PhSz. 1940.

Gyulai Zoltán: Emlékezés Csikesz Sándorra. KM. 1941.

Czegléd Sándor ifj.: Csikesz Sándor emlékezete. ThSz. 1944.

Czegléd Sándor: Csikesz Sándor. „A budapesti teológiai akadémia nagy növendékei” c. sorozatban. RE. 1955. június 15.

Írói álneve: Csányi Sándor.

Csiky István (1881–1925), utoljára marosvécsi lelkész.

Zoltán Pál nekrológja róla RSz. 1925. (XVIII.) 58–59.

Csiky Kálmán alsócsernátoni I. (1843–1905). Műegyetemi tanár, egyéb munkássága mellett egyházi író. (Gönczy Pál veje.) Gulyás MIÉM. IV:973–974.

Csiky Kálmán II. (1881–1912) sárospataki jogakadémiai tanár. I. Kálmán fia. Gulyás MIÉM. IV:975–976.

Csiky Lajos (1852–1925). Debreceni teol. akadémiai tanár. I. Kálmán testvére.

Z T L. Gulyás MIÉM. IV:977–980.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 526–531.

Cselléry Lajos (1845–1904). Szadai (Pest m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. IV:1005.

Csillik Bertalan (1889–). Lelkészképesítésű egyetemi könyvtárnok, keleti nyelvész, missziói író. Gulyás MIÉM. IV:1006–1007.

Csipkés (Komáromi) György,
lásd Komáromi alatt!

Csir István,
lásd Szódi alatt!

Csire (Nagy) István I. (), 1869–1919 somogynagybajomi lelkész, történetíró. Gulyás MIÉM. IV:1018.

Csire (Nagy) István II. (), 1894-től orci, majd bálványosi lelkész (Somogy m.). I. István fia?
Gulyás MIÉM. IV:1018–1019.

Csirke (Tatai) Ferenc,
lásd Tatai alatt!

Csiszár Imre () apagyai, később demecseri (Szabolcs m.) lelkész, találkozása Deák Ferencsel és Vörösmarty Mihállyal 1845-ben. Maga írja ezt meg a VU. 1876. (XXIII. évf.) 13. számában, a 234 lapon, a megelőző 87–88 lapon lévő Gyulai Pál-féle közlemények részben kipótolva, részben helyesbítve. – A Csiszár-féle közlést vette alapul Tóth Béla. A Magyar Anekdota II. kötet 372–373. lapjain olvasható előadáshoz.

Csiszár Sámuel, nagy-görgényi (1791–1852). Utoljára kolozsvári lelkész, esperes. Szinnyei II:385–387. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:1025–1026.

Csiszér András (1863?–1896). Nagyrákosi lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1038.

Csiszér Gábor, meghalt 1858. Egerpataki (Háromszék) lelkész.
Nekrológ, családtörténeti adatokkal is, névtelentől PEIL. 1858:173–174.

Csiszér Zsigmond (1831–1912). Parajdi lelkész.
Gulyás MIÉM. IV:1030. Rövid adatok PEIL. 1912:156.

Csizi János I. meghalt 1873. 61 éves korában. Utoljára simoni (Gömör m.) ref. tanító.

Csizi János II. (1840–1876). Utoljára hamvai (Gömör m.) lelkész. – I. János fia. Szinnyei II:390–391. Verselő.
Lenkey Pál írta nekrológja életrajzi adatokkal PEIL. 1876:1312–1314.

Vályi Nagy Pál írta életrajza Rozsnyói Híradó, 1883.

- Csizmadia Dániel (1898–). 1927-től neszmélyi (Komárom m.) lelkész. Egyházközsége történetírója.
Gulyás MIÉM. IV:1041.
- Csizmadia Jenő (1849–1912). Utoljára bánhorváti (Borsod m.) lelkész.
Élet- és jellemrajza Szuhay Benedektől. SpRL. 1912. (VIII.)
- Csizmadia Lajos (1858–1928). Utoljára pápai teol. akadémiai tanár. Z T L. – Gulyás MIÉM. IV:1043–1044. [A halálozási év itt hibás!]

Pongrácz József: Csizmadia Lajos. Pápa, 1930.

Pongrácz József: Csizmadia Lajos. A pápai ref. főiskolai értesítőben 1929.
- Csóka József, tejfalusi, ekecsi (Komárom m.) lelkész, meghalt 1826., 56 éves korában.
Szinyei II:392–393.
Erdélyi Pál: Egyet. Philol. Közlöny, 1889.
- Csókás (Laskói) Péter,
lásd Laskói alatt!
- Csoma Mihály (1807–1877). Sárospataki jog-, majd bölcselettanár. UMA. Szinyei II:407.
- Csomár István (1839?–?) ref. lelkészképesítésű munkácsi gimn. tanár, író, tört. nyelvészeti pedagógiai író. Szinyei II:412–413.
- Csomár Zoltán (1906–), kistráti (Unga m.) lelkész 1933-tól. Egyháztörténet-író.
- Csomasz Dezső (1877–?). Utoljára mezőtúri lelkész, teol. magántanár.
Gulyás MIÉM. IV:1087–1088.
- Csomasz (Tóth) Kálmán, csurgói lelkész, majd budapesti teol. előadó, hymnologus, zeneszerző.
(Cs. Dezső unokaöccse.)
- Csombor (Szepsi) Márton,
lásd Szepsi alatt!
- Csomós János és
Csomós Mihály, lásd Albisi alatt!
- Csonka Ferenc (1822–1891). Utoljára szentgáli lelkész, veszprémi egyházmegyei esperes.
Szinyei II:418–419.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1891:1533. sk. és DunPL. 1891:745. sk.,
mindkettő Thury Etelétől. (Veje Vámosi Pap Istvánnak.)
- Csontó Károly (1843–1912). Utoljára sajóecsegi (Borsod m.) lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1106.

Szuhay Benedek írta nekrológja SpRL. 1912:478.

Csontó Lajos (1836–), kiskunhalasi főgimnáziumi igazgató. Szinnyei II:419–420.

Csontos Béla (1898?–1935). Utoljára lorain-i (Ohio, USA) lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1107.

Csontos József, született 1866, meghalt 1937. Lelkészképesítésű sárospataki főgimn. igazgató, 1927 óta nyugalomban. Történetíró. Szinnyei II:421.
Gulyás MIÉM. IV:1108–1109.

Darányi Lajos (szerk.): Csontos József-émlékfüzet. Sp. 1937.

Csorba István,
lásd Debreceni Cs. alatt!

Csorba Miklós (1803–1871). Bereti (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1871:665. „Szárzsvölgyi”-től.

Csorba Zoltán (1905–), 1926/27. Vintondale-i (Pa. USA) lelkész, 1928-tól miskolci ref. gimn. tanár.
Gulyás MIÉM. IV:1131–1132.

Csordás Dániel (1844–1890), mezőcsáti (Borsod m.) lelkész.
Életrajz nekrológ Fekete Józseftől SpL. 1890. (IX.) 847–849.

Csorja (P.) Ferenc (1782–1843). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. UMA. Szinnyei II:432–433.

Csöngői (Csengeri) Dávid (), balatonudvari lelkész. [1846-ban debreceni teológusból színészé lett, a szabadságharc alatt is az volt.]
Gulyás MIÉM. IV:1141–42.

Csősz János (1848–1910). Sepsiszentgyörgyi lelkészképesítésű tanár. Gulyás MIÉM IV:1147.
Nekrológia a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó kollégium 1911. évi értesítőjében Glass Ferentől.

Csukás Benjámín, meghalt 1879. 45-ik évében. Szentesi tanár, iskolatörténet-író. Szinnyei II:444.

Csukás Endre (1873–). Utoljára drávaszabolcsi (Baranya m.) lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1158.

Csulai György, meghalt 1660. Utoljára gyulafehérvári lelkész, erdélyi püspök. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:1169.
Csulai György két levelét II. Rákóczi Györgyhez 1658. közli Szilágyi Sándor EPK. 1880. (X.) 329–330. és 344–345. Eredeti magyarok, a kamarai levéltárból. [Egyrészt a Habsburg-szövetség – másrészt a törökkel való viszony tárgyában.]

Csulak (Dobrai) Sámuel,
lásd Dobrai alatt!

Csulyak (Miskolczi),

lásd Miskolczi alatt!

Csulak Zsigmond (1858–). Utoljára erösi (Háromszék) lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1169.

Csurgay (Horváth) Ferenc (1772–1852). Utoljára Hejő-Szalontai (Borsod m.) lelkész. Szinnyei II:448.

Csutak Vilmos (1878–1936), sepsiszentgyörgyi koll. tanár, igazgató. Történész. Gulyás MIÉM IV:1182–1183.

Csuthy Zsigmond dobozi (1814–1884). Utoljára kajdacsai lelkész, egyháztörténet-író. UMA. (Itt nyilván önéletrajzi adatokból.) – Szinnyei II:453–455. Z T L.

Csutoros Elek (1865–). 1898-tól clevelandi (Ohio, USA) lelkész. Gulyás MIÉM. IV:1184–1185.

Csuzi Cseh Jakab (1639–1695). Nagyon sok helyt, legutoljára pápai lelkész, dunántúli superintendens. Szinnyei II:456–458. Z T L.

Zoványi Jenő: Helyesbítés a Csuzi Cseh Jakab életrajzában. ITK. 1941:281–283.

Levele Nagyari Józsefhez. A Teleki-levéltárból. Közli Koncz József. Eredeti magyar. MPEIF. 1880. 172–173.

Koncz József közli Cs. Cs. J. levelezését Magyarival. Prot. Közlöny, 1894. is.

Csuzi Cseh János I. 1626–32 körül lelkészkedett. Z T L. (Cs. Jakabnak valószínűleg apja.)

Csuzi Cseh János II. meghalt 1732. Utoljára győri lelkész, orvosdoktor. Cs. Jakab fia. Z T L.
A „szőnyi ikrek” körüli szégyenletes impresario-szerepéről l.: Tóth Béla: Magyar Ritkaságok. Bp. 1899.

Magyary-Kossa Gyula: Magyar Orvosi Emlékek I. 1929. 340. sk. IV. 1940:17–18.

A Csuzi Cseh-ekről családtörténeti adatok a következő műben: Magyary-Kossa Sámuel: A nagysarlói Magyary-Kossa család története. Bp. 1925.

Csűrös Béla (1886–), debr. koll. főgimn. rajztanár. Festőművész. Cs. Ferenc testvéröccse. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 511.

Csűrös Ferenc (1878–), debreceni koll. tanár, irodalomtörténész, majd uo. városi tanácsnok. Több egyház- és iskolatörténeti vonatkozású műve van. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 505–508.

Gulyás MIÉM IV:1187–1189.

Csűrös István (1870–). budapesti vallás tanár, egyháztörténet-író. Gulyás MIÉM. IV:1189–1190.

Csűrös József (1866–1938). Váralmási lelkész. (Kolozs m.) Több teol. mű fordítója. Gulyás MIÉM. IV:1190–91.

Csűry (Csűri) Bálint (1886–1941). Utoljára a debreceni egyetemen a magyar nyelvészet tanára, egyháztörténeti vonatkozású dolgai is vannak. Gulyás MIÉM. IV:1193–1195.

Dadai János I. (1608–1668). Küküllővári lelkész, küküllői esperes. Z T L. Gulyás MIÉM. V:137.
Illyés Géza: Dadai János. RSz. 1926:347. sk.

Dadai János II. (1645–1678). Utoljára újtordai lelkész. Z T L. Gulyás MIÉM. V:137. I. János fia.

Dajka (Keserői) János,
lásd Keserői alatt!

Dali (Tolnai) János,
lásd Tolnai alatt!

Dallos (előbb Dankovits) Béla (1888–). Előbb piarista szerzetes-tanár, 1932 óta ref. lelkész. Rákoscabán, Ócsán (?). Gulyás MIÉM. V:151–152.

Dallos István, meghalt 1782. Utoljára fülöpszállási lelkész. Z T L.

Dálnoki László Ferenc,
lásd László alatt!

Dálnoki Nagy Sámuel I. született 1690. Borsod megyei lelkész. Szinnyei II:580–581.

Dálnoki Nagy Sámuel II. (1774–1827). Miskolci tanár, halottas énekszerző. UMA. Szinnyei II:580.

Dálnoki Veres Demeter,
lásd Veres alatt!

Dancsházy (Nagy) Sándor (1890–). Utoljára debreceni lelkész. Teológiai író. Gulyás MIÉM. V:198.
[A „Nagy” nevet csak egy 1942-ben megjelent munkáján kezdi a „Dancsházy” után használni.]

Dáné István (1817–1875). Utoljára szászvárosi lelkész esperes. Szinnyei II:587. Z T L.

Dánér Lajos, uzoni és kilyéni (1911–), 1932–1936 közt brassói lelkész. Egyébként újságíró. Gulyás MIÉM. V:202. Írói álneve: Uzoni Lajos.

Daniel István báró, vargyasi (1684–1774). Z T L. Utoljára főkirálybíró. Egyházi patrónus, vallásos író. Szinnyei II:594–596. Z T L. Gulyás MIÉM. V:217.

„Descriptio vitae...” c. önéletrajzi műve. Nagyszeben, 1764. Magyar fordítása Id. Daniel Gábor: „A vargyasi Daniel család...” c. művében 1896. Hol?

Daniel Polyxena bárónő, Wesselényi Istvánné br.-né (1720–1775). Vallásos írónő. Szinnyei II:597–598. Z T L. D. István leánya.
Vö. Borbély István: A vargyasi Dániel-család író tagjai. IT. 1913.

Dankovits Béla,
lásd Dallos Béla alatt!

Danóczy Antal (1876–1942), lelkészképesítésű nagykőrösi ref. főgimn. tanár. Gulyás MIÉM. V:236–237.
Ádám Gerzson: Nagykőrösi Athenás. Nagykörös, 1904.

Dányáni György, I–II. (apa és fia), Szatmár megyei lelkészek a XVII–XVIII. századfordulón.
Z T L.

Dányi Gábor (1840–1910). Utoljára kistányoszlói lelkész, felsőbaranyai esperes.
Nekrológia életrajzzal Nagy Imrétől PEIL. 1910:827–829.

Dapsy László, dapsai (1842–1890), lelkészképesítésű bp.-i ref. főgimnáziumi tanár, természettudós és közgazdasági író. Szinnyei II:623–624.
Kacziány Géza írt nekrológja PEIL. 1890:734. sk.

Csiky Kálmán írta (nagyon szép) nekrológja, jellegzetes fényképpel VU.
1890:718–719.

Néhány jellemző adat a következő művekben:

Csűrös István: Szemle a budapesti ref. főgimnázium 50 éves múltja felett. PSz. 1910.

Révész Imre (ifj.): Egy fejezet a magyar református ébredés történetéből. ThSz. 1942. Kny. Debrecen, 1942.

Darab Ferenc Albin (1894–). Utoljára nemesdési lelkész. Gulyás MIÉM. V:248–249.

Darab Lajos I. (1865–). Utoljára csurgói ref. igazgató-tanító. Gulyás MIÉM. V:248–249.
(Ferenc Albinnak és II. Lajosnak apja.)

Darab Lajos II. (1893–). Utoljára ceglédi orgonista-kántor. Egyházi zeneíró. Gulyás MIÉM. V:248–249.

Darabanth Gusztáv (1856–1916). Utoljára dolhai (Bereg m.) lelkész. – Gulyás MIÉM. V:250.
Nekrológia DebrPL. 1916:225–260. „-ye-”-től.

Darányi Ignác, pusztaszentgyörgyi és tetétleni (1849–1927). Ismételt földművelésügyi miniszter, dunamelléki egyházkerületi főgondnok.
Szinnyei II:626–627. Gulyás MIÉM. V:259–261.

Bernát István: Darányi Ignác emlékezete. Bp. 1931. (Akadémiai emlékezés.)

Darányi Ignác gyermekkorából. PSz. 1929.
[Saját önéletrajzi följegyzései.]

Darányi Lajos (1905–). Sárospataki lelkész.
Gulyás MIÉM. V:263–264.

Darcsy Miklós (1825–1899). Utoljára borzsovai (Bereg m.) lelkész. Gulyás MIÉM. V:267.

Darkó Jenő (1880–1940) debr. koll. bölcs. akadémiai, majd uo. egyetemi tanár, klasszikus filológus.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 574–576.

Daróczi János (1802–1874). Utoljára borsi (Bihar m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1874:253–254. névtelentől. (Apósa Szeremlei Császár Sámuelnek.)

Daróczy Mihály (1794–1863). Karcagi lelkész, hevesnagykunsági esperes.
Nekrológia életrajzzal B. jegyű szerzőtől PEIL. 1863:413. sk. Ennek kiegészítése Kulifay Zsigmondtól – nagyon jellegzetes kortörténeti reflexiókkal – uo. 503. sk.

Dávid Ferenc (1520 kör.–1579) reformátor. Szinnyei II:642–652. Z T L. – Gulyás MIÉM. V:321.
Kőváry László: Dávid Ferenc elítéltetése. KM. 1873.

Jakab Elek: Dávid Ferenc emléke. Elítéltetése és halála háromszászváros évfordulójára. Bp. 1877–1879. E mű II. része Jakab Elek (kiad.) Egyháztörténelmi emlékek Dávid Ferenc életrajzához. Bp. 1879. Hosszú tanulmányban ismerteti Abafi Lajos: A abFigy. VII. (1879.)

Jakab Elek: Alesius Dénes, vagy Dávid Ferenc volt-e az első erdélyi református püspök? KM. 1879.

Révész Kálmán: Dávid Ferenc pecségei. PEIL. 1895:342–343.

Pokoly József és Kanyaró Ferenc: Bogáthi magáról és Dávid Ferencről. KM. 1902.

Kanyaró Ferenc: Dávid Ferenc. KM. 1906. Kny. Kolozsvár, 1906.

Kis Ernő: Dávid Ferenc mint szónok. KM. 1907.

Kanyaró Ferenc: Dávid Ferenc volt-e színigazgató? [így!] KM. 1908.

Pálfi Márton: Dávid Ferenc, a humanista költő. KM. 1909.

Kiss Ernő: Dávid Ferenc. Kolozsvár, 1910.

Boros György: Dávid Ferenc theológiája. Kolozsvár, 1910. (Dávid Ferenc „Rövid Magyarázat” c. műve hasonmás-kiadásában.)

Borbély István: Dávid Ferenc és kora. KM. 1910–1911.

Borbély István: Dávid Ferenc és Kolozsvár. Kolozsvár, 1910.

Zoványi Jenő: Dávid Ferenc. Unitárius Egyház, 1910.

Kozma Ferenc: Dávid Ferenc emléke. KM. 1910.

Vári Albert: Dávid Ferenc az unitárius reformátor. KM. 1910.

Gál Kelemen: Dávid Ferenc. KM. 1910.

Pálfi Márton: Dávid Ferencnek fogságában írt elégiája és jövődölése. KM. 1910.

Szilády Áron és Dézsi Lajos: Dávid Ferenc. Jegyzetek a Régi Magyar Költők Tára VII. kötetéhez, 1912–1926.

Pap Domokos: Dávid Ferenc életrajza. Kolozsvár, (?) 1912.

Kemény Lajos (közl.): A kassai tanács lelkesül hívja Dávid Ferencet Kolozsvárról 1557. TT. 1889:797–799. A kassai város levéltárából.

Zoványi Jenő: Heltai Gáspár és Dávid Ferenc nevének eredete. (Adatok a magyar protestantizmus múltjából X.) PSz. 1916.

Borbély István: Mi volt Dávid Ferencnek és Heltai Gáspárnak igazi neve? KM. 1923.

Gagyhy Dénes: Dávid Ferenc. [Hol?] 1926.

Botár Imre: A vallásszabadság és Dávid Ferenc. Bp. 1929. (Unitárius Kis Könyvtár 73. sz.)

Meszlényi Antal: Dávid Ferenc pere. Magyar Kultúra, 1929. (II.)
[Leleszi János egykorú jezsuita kézírata alapján.]

Varga Béla: Ami örökkévaló Dávid Ferenc életművében. Kolozsvár, 1930.

Tóth György: Dávid Ferenc, az unitárius vallás megalapítójának emlékezete. Bp. 1930. [?]
(Unitárius Kis Könyvtár 74. sz.)

Kiss Ernő: Dávid Ferenc és az erdélyi nagy hitviták. Kolozsvár, 1931.

Iván László: Dávid Ferenc arca a szellemtudományi lélek tükrében. Kolozsvár, 1935.

Jenei Ferenc: Dávid Ferenc és Heltai Gáspár ismeretlen munkái. ITK. 1953–1954.

Pirnát Antal: Dávid Ferenc: „Könyvecske az igaz keresztyéni keresztségről” és annak német eredetije. ITK. 1954.

Balázs Ferenc: Dávid Ferenc. Az „Erdélyi Csillagok” c. kiadványban. Kolozsvár, é. n.

Botár Imre: Újabb adatok Dávid Ferenc életéhez. ITK. 1955:337. sk.

Makkai László: Dávid Ferenc és a népi reformáció Magyarországon. Természet és Társadalom, 1955. aug.

Pirnát Antal: Kolozsvári Dávid Ferenc évtizedeiben. Az Eötvös L.-Tud. Egyetem évkönyve 1955. Bp. 1956.

Dávid Ferenc válópere a kolozsvári tanács előtt 1575. Szabó Károly okmányközlése bevezetéssel a kolozsvári levéltárból. PEK. 1881. (XI.) 340. sk. Eredeti magyar, részben latin.

Dávid Ferenc értekezése a kettős Istenségről. (De Dualitate...) Fordította Márkos Albert. Kolozsvár, 1943. (48 lap.)

Dávid György (1889–). Utoljára (?) nyárádszeredai lelkész. Egyháztörténet-író. Gulyás MIÉM. V:324.

Dávid Gyula I. (1860–1917). Utoljára élesdi lelkész. Szinnyei II:653. – Z T L. – Gulyás MIÉM. V:325.

Dávid Gyula II. (1902–). Utoljára (?) székelyudvarhelyi lelkész. Teológiai író. Gulyás MIÉM. V:325–326.

Dávid János, Bars megyei lelkész 1592 körül. Z T L.

Dávid Lajos (1886–), utoljára (?) siómarosi lelkész. Gulyás MIÉM. V:332.

Dávidházy Sámuel* (1789–1862) gyomai lelkész. UMA. Szinnyei II:660.

Dávidházy János (1842–1920), kabai lelkész, debreceni egyházmegyei esperes. Szinnyei II:659–660. Gulyás MIÉM. V:338. D. Sámuel fia.

Deák Gerő (1846–1917), szászvárosi koll. tanár. Egyházi énekügyi író. Szinnyei II:682–683. Gulyás MIÉM. V:364.

Deák György (1839–1888). Csorvási (Békés m.) lelkész.

* A család neve tkp. Dávidházy Bekes vagy Bekess, de ezt ez ág nem sokat használta.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1888:509. sk. Garzó Gyulától.

Deák János (1837–1871). Vajdai (Bihar m.) lelkész.

Életrajza röviden (Kalmár Károly adatai nyomán) névtelen nekrológban PEIL. 1871:217. sk. – Vö. Protestáns Képes Naptár, 1872.

Deák Mihály (1850–1876). Lelkészképesítésű nagykőrösi ref. gimn. tanár, sokoldalúnak indult, teológiai irodalommal is foglalkozott tudós.

Gulyás MIÉM. V:383.

Ádám Gerzson: Nagykőrösi Athenás. Nagykőrös, 1904.

Deák (Márkosfalvi) Péter,

lásd Márkosfalvi alatt!

Deáki Filep József (1681–1748). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. Szinnyei II:689–691. Z T L.

Gulyás MIÉM. V:394.

Deáki Filep Pál (1738–1779). Kolozsvári lelkész. Szinnyei II:691. – Z T L. – Gulyás MIÉM. V:394.

Török István: Deáki Filep Pál életrajzához. Erdélyi Múzeum, 1896. D. F. József fia.

Deáki Filep Sámuel (1713–1767). Kolozsvári lelkész. Szinnyei II:692–693. – Z T L. D. F. József fia.

Megkülönböztetendő az ugyanily nevű 1784-ben született és 1855-ben meghalt erdélyi udvari kancelláriai fogalmazótól, akinek szintén van irodalmi munkássága, de nem egyházi vonatkozású, minthogy ő maga sem volt egyházi ember.

Deáky Gedeon (1784–1835). Nagysallói lelkész, barsi egyházmegyei esperes. Szinnyei II:696–697. UMA. Z T L.

[Pápadicsóításához l. Füssy Tamásnak névtelenül megjelent következő kétkötetes művét: VII. Pius pápasága. Bp. 1876.]

Debreceni:

1) Csak egyes családnevűek:

Debreczeny Bertalan (1845–1912), sárospataki ügyvéd, koll. jogügyigazgató.

Rácz György írta élet- és jellemrajza SpR. 1912. (VIII.)

Debreceni Ferenc (1892–1931), debreceni kollégiumi főgimn. tanár. Gulyás MIÉM. V:397.

Nekrológia a debreceni koll. gimn. értesítőben 1931. Bessenyei Lajostól.

Debreczeni Gábor (1817–1899). Felsőnyárádi (Borsod m.) lelkész, 23 évig felsőborsodi esperes.

Bartha Mihály emlékbeszéde róla SpL. 1899. (XVIII.)

Debreceni István I. meghalt 1908. Ref. lelkész, Désen ref. elemi isk. igazgató tanító. Iskolája történetírója. Szinnyei II:700–701. Gulyás MIÉM. V:398.

Debreceni István II. (1887–). Utoljára (?) temesvári lelkész. Egyháztörténeti vonatkozású dolgozatai is vannak. D. Ferenc testvére.

Debreczeni József (1844–1883). Utoljára kolozsvári koll. tanár (természettan szakon). Szinnyei II:703–704.

Debreceni Lajos (1812–1885). Kunhegyesi ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1885:127.

Debreceni Péter született 1608. – 1671 körül Técsőn? (Máramaros m.) lelkész. – Z T L.

2) Kettős vagy többes családnevűek:

Debreceni Borégető Miklós, tolnai rektor 1590 körül. Z T L.

Debreceni Csorba István, 1605. erdődi lelkész, esperes. Szinnyei II:699. (?) Gulyás MIÉM. V:1125.
Ifj. Clauser Mihály: Stephanus C. Debrecinus Hungarus. Debreceni Szemle, 1934.

Debreceni Dormány István I. Utoljára nyírbátori lelkész, szabolcsi esperes. Z T L. 1693 között tiszántúli superintendens. Szinnyei II:1019.
Meghalt 1693.

Debreceni Dormány István II. Nyírmadai lelkész.
I. D. D. István fia.

Debreceni Ember Pál (1660–1710): Z T L.

Debreceni Ember Pál és Bod Péter egyháztörténelmi művei eredeti kéziratának kerestetése Hollandiában Tóth Ferenc, Budai Ézsaiás és Heringa Jakob utrecht egyetemi tanár által 1829–1833. – Erről Német János rövid híradása s a továbbkutatás iránti kérelme PEIL. 1846:383–384.

„P. J.”-jegyű szerző PEIL. 1846:526–527. bejelenti, hogy a marosvásárhelyi Teleki-thékában megvan 3 kéziratot kötetben a Bod Péter nagy műve, úgyszintén a Sinaié is.

Révész Kálmán: Debreceni Ember Pál egyháztörténelme. DebrPL. 1882. 132–33, 139–140., 148–49. – Ugyane címen Révész Kálmán: PEIL. 1884:1375. sk.

Ferenczy Gyula: Debreceni Ember Pál életrajza. Közlöny (Debrecen) 1882/1883.

Antal Géza: Debreceni Ember Pál eredeti kézírata Utrechtben nincs meg. PEIL. 1885:1538.

Zoványi Jenő: A coccejianismus története. Bp. 1890.

Révész Kálmán szerint Debreceni Ember Pál deákkori jegyzetei a veszprémi ref. egyházmegye birtokában vannak. DebrPL. 1894:568.

Harsányi István: Debreceni Ember Pál eddig ismeretlen kézíratai. PSz. 1915. Zoványi Jenő és Harsányi István ehhez kapcsolódó szóváltása ua. évfolyamban. (Helyreigazítás címmel 246 l.)

Gulyás József: Debreceni Ember Pál Debrecenben elmondott beszédei. Tarlózás c. gyűjt. kötetben Sp. 1937. 2 db és a Debreceni Képes Kalendárium az 1936-ik szökő esztendőre. 36. évf. Debrecen, 1935. „Méliusz”, Városi ny. 104–106. p.

Miklós Ödön: Mikor született D. E. P.? DunPL. 1916. 414–416. p.

Pongrácz József: D. E. P. történetéhez. DunPL. 1908. 595–598. p.

Debreceni Flóris-Szűcs János, meghalt, 1711. Utoljára zilahi lelkész, esperes. – Z T L. Gulyás MIÉM. V:406.

Harsányi István cikke róla ITK. 1928:84.

Debreceni Gele János, utoljára bihardiószegei lelkész 1667 körül. – Z T L.

Debreceni Joó (Bonifacius) János, meghalt 1592. Utoljára gyulafehérvári lelkész. Z T L.

Debreceni Kalocsa János (1632–1710). Utoljára polgári (Szabolcs, később Hajdú m.) lelkész. Szinnyei II:704–705. Z T L. Gulyás MIÉM. V:406.

Kiss Áron ifj.: Debreceni Kalocsa János. DebrPL. 1883.

Hubay Bertalan ifj.: Egy magyar allegorista a XVII. századból. Közl. [?] 1902:16/8. sz.

Harsányi István: Debreceni Kalocsa Jánosnak egy eddig ismeretlen munkája. ITK. 1908.

Debreceni Kozma János, meghalt 1690. Utoljára szatmári lelkész. Szinnyei VI:1445–1446.

Debretzeni Pap István, 1831 körül kenderesi (Szolnok m.) lelkész.

„Jegyzetek a Choleráról” c. a 1831-ben kelt kézíratos feljegyzéseit Réthly Antal, jegyzetekkel, az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményeiben 1957 (5. sz.).

Debreceni Simonides Gáspár, született 1602. 1632 körül nagyváradai lelkész. Z T L.

Debreceni Smigmatopoeus [Szappanos?] János:

Debreceni Syderius János, leideni egyetemi hallgató, később nagybányai iskolamester, 1641-től szinyérváraljai lelkész.

Katona Lajos közli – jegyzettel ellátva – 1638-ból kelt levelét a nagybányai városi tanácshoz, az ottani városi levéltárból. Eredeti magyar. MPEIF. 1884:155. és 265.

Debreceni Szabó István, meghalt 1710. Utoljára kunhegyesi lelkész, kunsági esperes. Z T L.

Debreceni Szűcs János, 1671 körül túrkevei lelkész. Z T L.

Debreceni Szűr Gáspár, 1598 körül pető és zsebesi (Abaúj m.) lelkész. Szinnyei II:710. Z T L.

Debreceni T. István, 1694. debreceni főbíró. Szinnyei II:711. Z T L.

Debreceni Táncos János, 1613. debreceni lelkész.
Szinnyei II:711.

Debreceni Tankó Miklós, wittenbergi egyetemi hallgató 1586.
Szinnyei II:711.

Debreceni Taraczk János, meghalt 1605. febr. 14. előtt, utoljára szatmári lelkész, esperes.
Szinnyei II:711–712. és XIII:1295–1296.

Décsei János, meghalt 1854–56 körül. Mezőpamiti (Maros-Torda m.) lelkész. Szinnyei II:721.
MIL.

Décsei (Décsey) Károly (1822–1906). 1862–1880 nagyváradai teológiai tanár. Azontúl nyugdíjban. Szinnyei II:721–722.*

Rövid (nem pontosnak látszó) gyászír és jellemzés PEIL. 1906:189.

Bartha Zsigmond–Fogarasi Albert: Décsey Károly és Herepei Károly... emlékezete. Nagyenyed, 1907.

Bodor János: „Utam...” c. önéletrajzában (Nagyenyed, 1936.) jellemző adatok róla.

Décsey Lajos (1815–1895). Utoljára járásbíró, külsősomogyi egyházmegyei gondnok.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1895:603. sk. Kálmán Gyulától.

Décsei Bálint, meghalt Ácson 1886. élete 77. évében. Előbb bönny, majd ácsi lelkész, a bönny egyházközség egyik történetírója. Szinnyei II:724.

Decsi Csimor (Baranyai) János, utoljára marosvásárhelyi rektor, meghalt 1601. Szinnyei II:728–731. – Z T L. Gulyás MIÉM. V:417.
Életrajza: Toldy Ferenc-től, a B. D. Cs. J. történeti művének (Commentarii de rebus Ungaricis) fennmaradt része (1592–1599. közti események) kiadásában. Pest, 1861. (A „Monumenta Hungariae Historica” c. sorozatban) – valamint Toldy Ferenc Összegyűjtött munkái I. kötetében. Pest, 1865.

* A Szinnyei adatai szerint olyan regényes életpálya, melynek érdemes volna alaposabban utánanézni! Lugossy-féle befagyott nagyszabású orientalista.

Koncz Józseftől a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium történetében. Marosvásárhely, 1896.

Koncz József: Adalék Décsi Csímor [!] János életéhez. Tört. Tár, 1881. Közlés a marosvásárhelyi egyházi levéltárból.

Szabó Károly: Adatok Decsi János életéhez. A „Magyar protestáns egyháztörténelmi monográfiák” c. kiadványban. Bp. 1880.

Decsi Gáspár, meghalt 1597. Utoljára tolnai lelkész, esperes. Szinnyei II:724–725. Nem tévesztendő össze Decsi Fabricius Gáspárral, aki Z T L. szerint az 1570–80-as években Wittembergből hazajövéen, Tiszalökön, Lélen, Szikszón lelkészkedett.

Decsi István, meghalt 1631. Utoljára nagyváradai lelkész. Szinnyei II:726.

Deési Gyula (1843–?). Gyalui lelkész, kalotaszegi egyházmegyei esperes. Gulyás MIÉM. V:432.

Degenfeld-Schomberg Imre gróf (1810–1883). [A névnek „Schomburg” és „Schonburg” formáival is lehet találkozni. Maga a család is többféleképpen írta.] Tiszántúli egyházkerületi főgondnok.

Rövid nekrológ életrajz és jellemzés Szász Károlytól, arcképpel VU. 1883. (XXX. évf.) febr. 25. (8. sz.)

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1866.

Tóth Sámuel gyászbeszéde életrajzzal PEIL. 1883:250. sk.

Czelder Mártontól írt nekrológja, életrajzzal MPEIF. 1883:157. sk.

Kiss Áron id.: Gróf Degenfeld-Schomberg Imre emlékezete. Debrecen, 1883.

Mikszáth Kálmán: Gróf Degenfeld Imre életéből. PK. 1883. (XIII.) 62–64. [De bizonyára valamelyik fővárosi lapból vették át, de ez nincs jelezve.]

Degenfeld-Schomberg József gróf, tiszántúli egyházkerületi főgondnok (1847–1927). Szentpéteri Kun Béla: A példaadó vezér. DebrPL. 1927. Kny. Debrecen, 1927.

Degenfeld-Schomberg Pál gróf (1871–). Rövid ideig tiszántúli egyházkerületi főgondnok. A családi kapcsolatokra lásd Gulyás MIÉM. V:450–452. alatti cikkeit és Könyves Tóth Kálmán: A gróf Degenfeld-család története. Debrecen, 1893.

Dékáni Kálmán (1875?–1925), marosvásárhelyi koll. tanár, irodalomtörténész, a Teleki-könyvtár őre. Névtelen jellemrajz és nekrológ RSz. 1925. (XVIII.) 734.

Deme László (1889–), péceli lelkész, esperes. Gulyás MIÉM. V:498. Evangéliumi diákmozgalmi munkás. Irodalmilag és főként ez ügyvel kapcsolatban működött.

(Veje Zoványi Jenőnek.)

Demés Péter, zabolai (1871–). Utoljára 1917-től miskolci vallásnár. Gulyás MIÉM. V:513.

Demeter Bertalan (1871–1937). Rakacza-szendi (Borsod m.) lelkész. Gulyás MIÉM. V:515.

Demeter Ferenc, meghalt 1774. Szászvárosi lelkész. Szinnyei II:768.

Demeter János (1826–1900), martonyi (Borsod m.) lelkész.
Szabó József emlékirása róla SpL. 1900. (XIX.) 331. sk.

Demeter József (1813–1870). Felsőbányai lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1870:827. névtelentől.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1872. névtelentől.

Demeter Károly (1852–1890). Marosvásárhelyi koll. tanár, neves természettudós. Szinnyei II:769–770.

Demeter Sámuel (1826–1885), utoljára zágoni (Háromszék m.) lelkész.
Életrajza Sz. N.-tól PK. 1885. (XV.) 267–268.

Demjén István (1888–). Utoljára budafoki lelkész. 1952-től nyugdíjban. Gulyás MIÉM. V:530–531.

Demjén Márton veszprémi lelkész. Gulyás MIÉM. V:532. [Pontos adatok pótlandók!]

Dénes József [Dienesnek is előfordul] (1834–1910). Utoljára alsóbölkényi lelkész. (Maros-Torda m.)
Gulyás MIÉM. V:559.

Csekme Ferenc írta nekrológja RSz. 1910:575–576.

Dengelegi Bíró Péter (1597–1648). Utoljára nagyenyedi lelkész, esperes. Szinnyei II:781–782. [E szerint az évszámok 1598–1647.] Z T L.

Derczeni András (1814–1864). Tamásváraljai (Ugocsa m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1864:872. Nagy Jánostól (tivadarfalvi vagy tivadari? lelkész).

Dérczy Imre (1882–). Előbb róm. kath., majd ref. lelkész, 1918-tól Mezőszaván (Kolozs m.).
Gulyás MIÉM. V:607–608.

Derecskei Ambrus, meghalt 1603. Nagyváradi lelkész, bihari egyházmegyei esperes.
Zoványi Jenő: Derecskei Ambrus. PSz. 1893. és a „Kisebb dolgozatok...” c. kötetében. Sp. 1910.

Szinnyei II:790. Gulyás MIÉM. V:610.

Derecskei Pál (1660–1685?), lelkészjelölt. Z T L. Gulyás MIÉM. V:610.

Derzsi Endre (1891–). Utoljára hajdúdorogi lelkész, 1954-től nyugalomban. Gulyás MIÉM. V:641.

Dési Lázár György,
lásd Lázár alatt!

Deső (Krizbai) Mihály,
lásd Krizbai alatt!

Dévai (Dévay) Bíró Mátyás, reformátor: Szinnyei II:839–843. Z T L.
Rabus Ludovicus: Historien der heiligen auserwählten Gottes Zeugen, Bekennern und Märtyrern zu diesen unsern letzten Zeiten. Strassburg, 1554–58. és 1574–72.
[Közli rövid bevezetéssel Dévai latin műveinek német fordítását.]

Révész Imre id.: Dévay Bíró Mátyás első magyar reformátor élete és irodalmi művei. Pest, 1863.

Engelhardt, Eduard: Leben des Matthias Davay, des Reformators von Ungarn. 1864. [Hol?]

Eötvös Lajos: Dévay Bíró Mátyás kádártai lelkipásztorkodása. PEIL. 1866.
[Ehhez a kérdéshez 1. Rómer Flóris által („A Bakony természetrajzi és régészeti vázlat” 2. kiadás 1860. 141.) közölt helyi hagyománybeli adatot és Garády = Fabó András erre vonatkozó közlését: „Adat Dévai Mátyásról” címmel PEIL. 1861:1095.]

Géresi Kálmán és id. Révész Imre „Egyháztörténelmi apróságok” c. a. közléseket adnak a Rabus-féle fordításról, a krakkói registrumi bejegyzésről. MPEIF. 1878:99. sk.

Szilády Áron: Dévai Bíró Mátyás. Jegyzetek a Régi Magyar Költők Tára II. kötetében Dévai énekéhez. Bp. 1880.

Ábel Jenő: Dévai Bíró Mátyás halála éve. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1888:112. 1. (XII. évf.)

Tüdős István: Dévay Bíró Mátyás. PSz. 1893.

Budai János: Dévai Bíró Mátyás. Bp. 1894. („Koszorú”-füzetek 9. sz.)
[Népszerűsítés.]

Szilády Áron: Jegyzetek Dévai Bíró Mátyás „Az tíz parantsolatnac...” stb. c. műve hasonmás kiadásához. Bp. 1897.

Kanyaró Ferenc: Az első magyar distichon. Erdélyi Múzeum. 1899.

Révész Kálmán: Dévay Bíró Mátyás kétféle fogsága. PSz. 1905.

Melich János: Az „Orthographia Ungarica” és a magyar helyesírás. A mű hasonmásával: MKSz. 1908.

Révész Imre (ifj.): Az első magyar kálvinista. RSz. 1913. és Kny. 1913.
[A szerző ez írásának téves álláspontjáról az alábbi magá feladta!]

Révész Imre (ifj.): Dévay-tanulmányok. TSzL. 1914.

Révész Imre (ifj.): Dévay Bíró Mátyás tanításai. Kolozsvár, 1915.

Zoványi Jenő: Az 1544-i nagyváradi hitvita és Dévai Bíró Mátyás. PSz. 1916.
(„Adatok a magyar protestantizmus múltjából” c. sorozatban. VI.)

Thury Etele: Dévay Bíró Mátyás haláláról. PSz. 1917:454. sk.

Payr Sándor: Dévai Bíró Mátyás Luther Márton házában. PSz. 1917.

Hajnóczi Iván: Gálszécsi István hittani műve és Dévai Mátyás Tízparancsolata. MKSz. 1925.

S. Szabó József: Dévai Bíró Mátyás utódai... DebrPL. 1929:316–317.
[D. állítólagos leszármazottainak kereséséről van benne szó, de vak nyomon, mint még ugyanazon évfolyamban közölte ifj. Révész Imre.]

Turóczi-Trostler József: A magyar nyelv felfedezése. (Két tanulmány az európai s a magyar humanizmus kapcsolatairól.) Bp. 1933.
[Sylvester és Dévai nyelvtanai.]

Révész Imre ifj.: Dévai Bíró Mátyástól erednek-e az 1544-i tételek? Emlékkönyv Szentpéteri Kun Béla 70. születésnapjára. Debrecen, 1946. Kny. uo. 1946.

Miklós Ödön: Dévai Bíró Mátyás utolsó évei. RE. 1953. ápr. 15. L. ehhez Miklósi Ö. és Zoványi Jenő szócikkjét RE. 1953. szept. 15. (A „Nyílt Fórum” rovatban.)

Miklós Ödön: Dévai Bíró Mátyás, mint Debrecen papja. RE. 1954. júl.–aug.

Sólyom Jenő: Luther tanítása Dévai tanításának tükrében. Lelkipásztor, 1956. július.

Draskóczy István: Dévay Bíró Mátyás. Az első magyar reformátor. h. és é. n. (Református Traktátus Társulat „Népbarát” kiadványsorozata 102. sz.)
[Népszerűsítés.]

Balázs János: Zur Frage des Erwachens der osteuropäischen Nationalsprachen – Deutsch – Slawische Wechselseitigkeit in 7. Jahrhunderten. (Winter-Ehrung.) Berlin, 1957.
[Dévai Orthographiájával is foglalkozik.]

- Dévay Lajos (1886–?). 1918-tól bácskossuthfalvi (sztáramoravicai) lelkész, egy ideig esperes. Gulyás MIÉM. V:705–706.
- Dézsi András, debreceni rektor 1550 körül. Szinnyi II:847. Z T L.
Vértes O. András: Dézsi András „Világ kezdeteitől” c. költeményének keletkezési éve, ITK. 1930:363–364.
- Szilágyi Áron jegyzetei RMKT. V. (Bp. 1886.)
- Dézsi István, meghalt 1639. Utoljára küküllővári lelkész, esperes. Z T L. – Szászvárosi lelkész korábban 1629. a szász universitas ítéletet hoz D. I. becsülete védelmére. Magyar fordításban közli Koncz József a Teleki-levéltárból. EPK. 1881. (XI.) 262–263.
- Dézsi József, 1777 után somosdi lelkész (a marosi egyházmegyében). Szinnyi II:848. Z T L.
- Dézsi Lajos (1868–1932). Lelkészképesítésű egyetemi tanár. Irodalomtörténeti és bibliográfiai munkássága számtalan ref. egyháztörténeti vonatkozással is bír. Z T L. Gulyás MIÉM. V:433–440.
- Dézsi (Dési) Lázár György,
lásd Lázár alatt!
- Dézsi Márton (1639–1691). Utoljára nagyenyedi tanár. Z T L. Gulyás MIÉM. V:440.
Zoványi Jenő: Dézsi Márton. PSz. 1898. (Vö. ennek „A coccejanismus története” c. művében. Bp. 1890. e tárgyról mondottakkal.)
- Koncz József közlése: D. M. levele Teleki Mihályhoz a bibliakiadás ügyében 1684. Prot. Közlöny, 1888.
- Dézsi Zsigmond (1689–1728). Utoljára székelyudvarhelyi rektor. Szinnyi II:737. Z T L.
- Dezső Gyula, pusztarádóczi I. (–1905). Utoljára nagykőrösi ref. tanítóképző int. tanár. – Gulyás MIÉM. V:729–730.
Nekrológia életrajzzal H. Kiss Kálmántól PEIL. 1905:329.
(Anyai ágon leszármazottja Losonczi [Hányoki] Istvánnak. „Unokája”, mint Gulyás állítja, nem lehetett.)
- Dezső Gyula, pusztarádóczi II. (1883–), több református jogakadémiának, majd egyetemnek tanára. Egyházi és egyházirodalmi téren is működött.
Gulyás MIÉM. V:731–734. I. Gyula fia.
- Dezső Lajos (?–1904) sárospataki tanítóképző intézeti tanár, egyházi és pedagógiai író.
Gulyás MIÉM. V:740–741.
- Dezső László (1904–), volt táborigazgató, majd hajdúhadházi, 1953-tól debreceni lelkész. Teológiai és pedagógiai író. Gulyás MIÉM. V:742–743.
- Dezső Pál (1818–?), 1854–1860 nagykőrösi ref. tanító. 32. évig vakon nyugalomban.
Szinnyi II:857.

- Dicsőfi József I. (1821–1888), balmazújvárosi lelkész.
Nekrológia névtelentől DebrPL. 1888:85.
(Eredeti neve: Rosztomili.)
- Dicsőfi József II. (1859–1920). Utoljára debreceni lelkész. Fia Dicsőfi I.-nek. Szinnyei II:863–865. Z T L. Gulyás MIÉM. V:757–759. Balogh F. A depr. r. koll. tört. 536–539.
Csánki Benjámín emlékbeszéde. [?]
- Uray Sándor: Dr. Dicsőfi József emlékezete. Vasárnap (Debrecen) 1950. aug.
- Dienes Balázs (1823–?). 1850-től hodászi, majd nagydobosi (Szatmár m.) lelkész. Szinnyei II:866.
- Dienes Barna (1895?–1950?). 1919 után homestead-i, majd cleveland-i (USA) lelkész, egyházkerületi elnök.
Gulyás MIÉM. V:763–764.
- Dienes József,
lásd Dénes alatt, és Hermányi alatt!
- Dimény József, meghalt, 1854. Utoljára bukaresti lelkész. 1852–54-ben osztrák fogságban, itt is halt meg. Szinnyei II:880.
- Diósi András, 1705 körül radnóti lelkész. Z T L.
- Diószegi Bónis Mátyás, született 1622. Utoljára püspökladányi lelkész. Szinnyei II:889. Z T L.
- Diószegi Dániel (1828–1875). Utoljára belényesi és tenkei ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1875:1551–1552. Hajdú Elektől.
- Diószegi István, meghalt 1749. Utoljára csengeri lelkész. Orvosdoktor is. Szinnyei II:886–887. Z T L.
- Diószegi Kálmán Pál, meghalt 1663. Utoljára nagykállói lelkész, szabolcsi esperes. Z T L. Szinnyei II:889–890. – Gulyás MIÉM. V:826.
- Diószegi Kis István (1635–1698). Utoljára bihardiószegi lelkész, tiszántúli superintendens. Szinnyei II:887–888. – Z T L. – Gulyás MIÉM. V:826–827.
- Tóth Ferenc: Túl a tiszai... püspökök élete. Győr, 1812.
- Diószegi Kis János, meghalt 1782. Utoljára sajóecsegi lelkész. – Szinnyei II:888–889. – Z T L. – Gulyás MIÉM. V:827.
- Diószegi (Diószeghy) Mihály I. (1869–1919). Utoljára tiszafüredi lelkész. – Gulyás MIÉM. V:821–822.

- Diószegi (Diószeghy) Mihály II. (1898–?). Utoljára debreceni lelkész. I. Mihály fia.
Gulyás MIÉM. V:822.
- Diószeghy Mór, gicei (1858–1907). Érkévesi lelkész. Szinnyei II:885–886. MIL. – Gulyás
MIÉM. V:823.
- Diószegi P. Sámuel, meghalt 1713. Bihardiószegi lelkész. Z T L. – Gulyás MIÉM. V:827. [Ha
rávonatkozik!]
- Diószegi Sámuel I. 1687 körül giródtótfalusi lelkész. Z T L.
- Diószegi Sámuel II. (1760–1813). Utoljára debreceni lelkész, esperes, egyházkerületi
főjegyző.
Szinnyei II:891–892. – Z T L. – Gulyás MIÉM. V:824.
- Révész Kálmán: Újabb adatok Diószegi Sámuel életrajzához. DebrPL.
1896:608.
- S. Szabó József: Diószegi Sámuel emlékezete. PSz. 1907. – S. Szabó József
ugyanarról Debr. Képes Kalendarium. 1908.
- Csűrös Ferenc: A debreceni Fűvészkönyv és írói. Debrecen, 1907. Kny. a
kollégium gimnáziumának értesítőjéből.
- Dizsery Sándor (1895–), pécsi lelkész, 1952-től [?] nyugalomban. – Gulyás MIÉM. V:853.
- Dobai András, 1540–42 körül. Reformátori verselő, udvari pap, nevelő. Z T L.
Szilády Áron RMKT. II. 141–150.
- Szinnyei II:903. [De úgy látszik, Z T L. szerint mindvégig lutheránus!]
- Dobay Raymond, ki- és nagydobai (1894–). Változatos hazai életpálya után 1941-ben Racine-
ben (USA) ref. lelkész. – Gulyás MIÉM. V:869–870.
- Dobai Sándor I. (1818–1895). Teológiát végzett zilahi ref. tanító, majd tanár. – Gulyás
MIÉM. V:869.
- Dobai Sándor II. (1870–?). Zilahi ref. gimn. tanár, 1926-tól nyugdíjban. – Gulyás MIÉM.
V:870.
I. D. S. fia.
- Dobay Sándor (1853–1929). 1907-ig máramarosszigeti ref. líceumi igazgató, majd uo. városi
tanácsos, polgármester. – Szinnyei II:908. – Gulyás MIÉM. V:870.
- Dobai Sándorné, Kolumbán Berta () 1926-tól a nyíregyházi leánykálvineum polgári iskolája
és internátusa igazgatója. 1940 után nyugalomba ment, 1944 után Dél-
Amerikába vándorolt ki.
- Dobi Lajos (1829–1876), misztótfalusi lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1876:158–159. Cz. M.-tól (= Czelder Márton?).

Dobó Ferenc, ruszkai, a helvét irány és a sárospataki iskola pártfogója.
Végrendeletét közli eredeti magyar, ill. latin szövegekben Erdélyi János. SpF.
1865:927. sk. (A forrás nincs jelölve).

Takáts Sándor: Dobó Ferenc. Budapesti Hírlap, 1911:27–28. sz.

Dobó László (1913?–). Lelkész, valláspedagógiai író. Gulyás MIÉM. V:885.

Dobó Sándor, ruszkai (?) (1864–1931). Utoljára hajdúböszörményi igazgató-tanító, Országos Ref. Tanítóegyesületi elnök, egyházi lapszerkesztő.
Szinyei II:917–918. – Gulyás MIÉM. V:886.

Dobos István, óbudai, pomázi lelkész, meghalt 1831.
Szinyei II:922. – Dobos I. János apja.

Dobos János I. (1804–1887). UMA. – Z T L. – Szinyei II:922–925. – Gulyás MIÉM. V:897.
Dobos János méltatása [elég behatóan, de sok leplezéssel] Szász Károlytól VU.
1879. (XXVI. évf.) okt. 12. (42. sz.) Az ismert arcképpel.

Szász Károly ugyanarról, lényegileg az előbbi rövid ismétlésével, mint nekrológ VU. 1887. (XXXIV.) febr. 13. (7. sz.)

Életrajza Baráth Ferentől Protestáns Új Képes Naptár, 1880.

Nekrológja életrajzzal Farkas Józseftől PEIL. 1887:219. sk. uaz (Radácsi Györgytől?) és ugyanez MPEIF. 1887:63. sk. SpL. 1887. (VI.)

Önéletrajza a „Közönséges vasárnapi tanítások az újabb 1850–1880 közötti korszakból” c. kötete [Ennek kemény bírálata DebrPL. 1885. 38. sz., plágium váddal. „Orállik”-tól (?) A Plágiumvád – igazoltan – már korábban is felmerült.] – elején (Bp. 1885) s onnan átvéve DebrPL. 1885. PK. 1885.

Önéletrajzi levelei Szász Károly püspökhöz PSz. 1942. „Egy régi öreg pap leveleiből” c. a. legifj. Szász Károly közlésében.

Kézírt nekrológja az 1840-es évekből egészen máig kiadatlan. (Az 1930-as években Kovács István szentmártonkátai lelkész tulajdonában volt.) – Egy naplótöredékét (1844. június 17–26-ról) közli Molnár János a Ráday-levéltárból. PEIL. 1907:549–550.

Dobos János két levele Török Pálhoz, 1844–45. Közli a Ráday-levéltárból Molnár János 1907:727–728.

Dobos János utolsó egyházi beszéde az 1848-iki országgyűlés alatt. Pozsonyban, március 26. – Kiadva Pozsony, 1848. Újra közölve EPK. 1880. (X.) 144. sk.

„Nostradamus” aláírással Dobos János a PEIL. 1876. dec. 31. számában „Szilveszter-esti kép” c. a. apokalypsis-félét írt.

[Egyéniségére és a korhangulatra egyaránt fölöttébb jellemző!]

Régebbi írói álneve: „Bujdosó Mihály” PEIL. 1846:465.

Egy későbbi írói álneve: „Huhogó” SpL. 1887:123–126.

Révész Imre (ifj.): Biblia és hazafiság. Adalék az abszolutizmus korának allegorikus költészetéhez. PSz. 1928. és a szerző „Tegnap és ma és örökké...” c. kötetében. Debrecen, 1944.

Egy forradalmi kis biblia (kortörténeti adat s egyszersmind pótlék Dobos János életrajzához). Vu. 1879. (XXVI. évf.) okt. 26. (42. sz.) Bernáth Ferenc rövid cikke [– de a tulajdonképpeni tárgyról alig szól valamit].

S. Szabó József: A debreceni Dobosok és Dobos János Cegléd hírneves prédikátora. Debreceni Képes Kalendárium, 1940.

Dobos János II. (1911–). Egy ideig a budapesti skót misszió lelkésze. – Gulyás MIÉM. V:899.

Dobos József (1788–1848), dunapataji lelkész. Testvéröccse Dobos János I. irata nekrológ, és saját önéletrajza, PEIL. 1848:1044. sk.

Dobos Károly (1902–), budapesti, majd szanki lelkész, KIE-mozgalom vezető. – Gulyás MIÉM. V:901.
(Veje Ágoston Sándornak.)

Dobos László (1835–1902) szalkszentmártoni lelkész.
Nekrológia PEIL. 1902:153–154. – Dobos János I. fia.

Dobos (Tofeus) Mihály,
lásd Tofeus (Tofaeus) alatt!

Dobosy Mihály (1780–?), szentesi lelkész. UMA. Szinnyei II:926–927. – Gulyás MIÉM. V:905.

Dobray István (1841–1885), utoljára fehérvári-csurgói lelkész.
Nekrológia életrajzzal Thury Etelétől PEIL. 1885:544–545.

Dobrai Csulak Sámuel, 1673 körül salánki (Ugocsa m.) lelkész. Z T L.

Dobrai Gácsi Bálint, meghalt 1650. Nagykárolyi lelkész, esperes. – Z T L.

Dobrossy Zoltán (1894–meghalt 1944 után polgári hadifogságban). Vértesi (Bihar m.) lelkész.
Gulyás MIÉM. V:917.

Dobrossy (Madarász) János,
lásd Madarász alatt!

Dóczy Ferenc (1884–), lelkészképesítésű nagyenyedi, majd kolozsvári koll. (mat.–fiz.) tanár.
Gulyás MIÉM. VI:4–5.

Dóczy Gedeon (1832–1911). Utoljára debreceni ref. felsőleányiskolai, majd tanítónőképző int. igazgató.

Szinnyei II:952–953. – Z T L. Gulyás MIÉM. VI:5.

-Y jelzetű jellemrajz „Dóczy Gedeon” címmel, nyugalomba vonulásakor. Debreceni Képes Kalendárium, 1909.

Koncz Aurélné: Dóczy Gedeon emlékezete. Debrecen, 1935.

Apja D. Ferencnek.

Dóczi Imre (1849–1930). Utoljára tiszántúli egyházkerületi középiskolai felügyelő. Orsz. Ref. Tanáregyesület elnök. Szinnyei II:953–954. – Z T L. – Gulyás MIÉM. VI:7. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 477–483.

S. Szabó József: Dóczi Imre emlékezete. A nagykőrösi Arany János-Társaság évkönyvében 1930–31. Kny. Nagykőrös, 1931.

S. Szabó József; ugyane címen, az Orsz. Ref. tanáregyesület évkönyvében, 1930–31. Debrecen, 1931.

Nekrológia Ady Lajostól PSz. 1930:743–745.

Emlékkönyv Dóczi Imre tanügyi közszolgálatának 40 esztendőjének jubileumára. Debrecen, 1917.

[Benne D. I. életrajza és irodalmi működésének összeállítása S. Szabó Józseftől, a kötet szerkesztőjétől.]

Dolhi (Sárközi) Bálint,

lásd Sárközi alatt!

Dókus Ernő, csabacsúdi (1852–1932), tiszáninneri egyházkerületi főgondnok. – Gulyás MIÉM. V:30–31.

Nekrológia névtelentől a sárospataki főiskola értesítőjében 1934.

Nekrológia Enyedy Andortól PSz. 1934.

Dókus Gyula, csabacsúdi (1849–?), egy ideig zempléni alispán, a sárospataki főiskola algondnoka.

Szinnyei II:964.

Janka Károly: Dókus Gyula. Sp. 1929. (Kny. a főiskolai értesítőből.) D. Ernő testvére.

Domahidy Elemér (1865–1930). Egy ideig Hajdú megye és Debrecen főispánja, 1920 után Királyhágómelléki (Nagyvárad) egyházkerületi főgondnok.

Gulyás MIÉM. VI:53.

Domby Béla (1879–1938). Utoljára jászberényi lelkész.

Gulyás MIÉM. VI:72–73.

- Domby János (1798–1866). Hajdúszováti lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1866:1123–24. V. L.-tól.
- Dombi Lajos I. ikafalvi (1853–1920). Utoljára gyulai lelkész, egy ideig békésbánáti esperes.
Szinyei II:994–996. Z T L. – Gulyás MIÉM. VI:73–77.
- Dombi Lajos II. (1879–1935), kecskeméti ref. gimn. igazgató, közben tényleges őrnagy, festőművész.
Gulyás MIÉM. VI:77–78. I. Lajos fia.
- Domby László (1872–1932). Lelkészképesítésű miskolci ref. gimn. igazgató, tiszáninneri egyházkerületi középiskolai felügyelő.
Gulyás MIÉM. VI:78–79.
- Domján István (1863–1902), sepsiszentgyörgyi koll. tanár. Z T L. – Gulyás MIÉM. VI:87–88.
Péter Mózes: Emlékbeszéd Domján István felett. Sepsiszentgyörgyi ref. főgimn. értesítő 1903.
- Domján János (1905–), budapesti lelkész, teológiai író. Z T L. – Gulyás MIÉM. VI:89.
- Domján Sámuel (1793–1867), aranyosi (Komárom m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1867:93–94. Závosi Elektől. Nekrológia névtelenül Prot. Képes Naptár, 1868.
- Domokos Lajos (1728–1803), debreceni főbíró, majd bihari alispán, egyházi vezető. Szinyei II:1007–1008. Z T L. – Gulyás MIÉM. VI:99–100.
Kérészy Zoltán: Visszaemlékezés Domokos Lajos... kiválóbb érdemeire. Debrecen, 1898.
- Névtelenül: Fényképek Debrecen múltjából. I. Domokos Lajos. Hortobágy, 1863. 31. sz. DebrPL. 1905. 252. l. [262?]
- S. Szabó József: Domokos Lajos. Debreceni Képes Kalendárium, 1912. (Arcképpel.)
- D. L. debreceni parentatiója és sírirta (utóbbi Budai Ézsaiástól) közölve „CLIV”-TŐL (= alighanem Könyves Tóth Mihály) PEIL. 1859:381–382.
- Budai Ézsaiás németországi levele Domokos Lajoshoz. Eredeti magyar. Közli Borzsák István: B. É. klasszikafileológiánk kezdetei. Bp. 1955. c. műve II. függelékében.
- Arcképét közli Vasárnapi Újság, 1891. és Prot. Új Képes Naptár, 1893.
- Domokos Márton (1697–1764), debreceni főbíró, teológiai író. Szinyei II:1009–1010. – Z T L. – Gulyás MIÉM. VI:102.
Zoltai Lajos: Domokos Márton debreceni főbíró és kora. Debreceni Képes Kalendárium, 1909.

Arcképét közli Zoltai Lajos Debr. Képes Kalendárium, 1911.

Donáth László (1883–), 1933-tól berettyószéplaki lelkész. (Bihar m.) – Gulyás MIÉM. VI:127–128.

Dormány,

lásd Debreceni Dormány alatt!

Dorogi Lajos (1847?–1905). Kisújszállási lelkész, hevesnagykunsági esperes. – Gulyás MIÉM. VI:163.

Kövesdy Dénes írta nekrológja DebrPL. 1905:155–157.

Dósa Dániel (1891?–). 1940 tájt nagysajói lelkész.

Gulyás MIÉM. VI:175.

Dósa Dénes (1840–1917). Szászvárosi koll. igazgató, történetíró. – Szinnyei II:1027. – Gulyás MIÉM. VI:176.

Dósa Elek (1803–1867), jogtanár, egyházmegyei főgondnok, egyházjogi író. Szinnyei II:1027–1030. – Z T L.

Nekrológja Ballagi Mórtól PEIL. 1867:517. sk.

Szász Béla: Az élet a halálban. Marosvásárhely, 1868. [Gyászbeszéd D. E. fölött.]

Rövid életrajza, névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1868. E szerint szépapja anyai ágon Baczoni Incze István.

Koncz József a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium történetében. Marosvásárhely, 1896.

Fiatalkori arcképe Boér Mártontól: Művészettörténeti Értesítő 1957. (VI.) 2–3. 198.

Dózsa József I. (1869–1941). Szászvárosi koll. tanár.

Gulyás MIÉM. VI:184.

Dózsa József II. (1879–1922). Előbb szolgabíró, majd kiskunhalasi ref. gimn. vallástanár.

Gulyás MIÉM. VI:184.

Nekrológja Fülöp Sándortól a kiskunhalasi ref. főgimn. értesítőben 1922.

Dóczy József I. (1832–1918). Utoljára tolnaváraljai lelkész.

Nekrológia életrajzzal Szőnyi Józseftől PEIL. 1918:230–231.

Írói álneve: Csepeli Pál.

Dóczy József II. (1869–), 1900-tól kisbajomi (Somogy m.) lelkész. Gulyás MIÉM. VI:193.

[Lehetséges, hogy I. József fia.]

- Dömény József (1834–1911). 1861-től nagyberényi (Somogy m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei II:1051–1052.
Gulyás MIÉM. VI:198.
- Dömény Sándor (1791–?). Ügyvéd, zeneszerző. 1830-ban orgonára alkalmazott ref. énekeskönyvet adott ki. („Zsoltárok és dicséretek” c. Pesten.)
Szinnyei II:1052.
- Dömény Zoltán, szőnyi (1865?–1910). Több helyt a hazában, 1904 körül az USA-ban lelkész.
Gulyás MIÉM. VI:199.
- Dömök Péter, meghalt 1912. Ócsényi lelkész, tolnai egyházmegyei esperes. – Gulyás MIÉM. VI:201.
- Dömötör Bertalan, ényi (1844–1912), tassi (Pest m.) lelkész. UMA. Szinnyei II:1053–1054.
Gulyás MIÉM. VI:202.
- Dömötör Dániel (1868–1893), bogyiszlói tanítókáplán.
Nekrológia Kesserű Lajostól PEIL. 1894:508–509.
- Dömötör Dienes (1817–1869). Kistótfalusi (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1869:990. Kálmán Bélától.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.
- Dömötör János (1843–1877). Okleveles lelkész, utoljára tanfelügyelő. Költő. – Szinnyei II:1055–1057. – Gulyás MIÉM. VI:207–208.

Nekrológia Baráth Ferentől és Farkas Józseftől PEIL. 1877:88. sk. (Baráthé a VU. 1877. [XXIV.] évf. is.) Január 12. (2. sz.)

Baráth Ferenc életrajzi bevezetése Dömötör János munkáihoz. Bp. 1878.

Emlékbeszéd fölötté a Kisfaludy-Társaságban Baksay Sándortól. Vasárnapi Újság, 1886:1–2. sz. – A Kisfaludy-Társaság Évlapjai XXI. köt. – B. S. Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai Bp. 1917. II. köt.

Komlós Aladár: Dömötör János ITK. 1918. Kny. is Bp. 1918. (Nagybátyja Dömötör Dánielnek.)
- Dömötör Károly (1832–1886). Utoljára nagyharsányi (Baranya m.) lelkész. – Szinnyei II:1058. Gulyás MIÉM. VI:209.
Nekrológia Kálmán Farkastól PEIL. 1886:991. sk.
(Veje Gózon Zsigmondnak.)
- Drágfi Gáspár és a Drágfi-család. Z T L.
Thury Étele: PSz. 1910:255.

Balogh Jolán: Az erdélyi renaissance I. 1460–1541. Kolozsvár, 1943. (Passim.)

- Draskóczy Czeper Gábor (1796–1850). Utoljára indi lelkész. (?)
Kéziratós életrajza Draskóczy Lászlótól.
- Draskóczy Gábor (1837–). 1863-tól máramarosi lyceumi tanár. Szinnyi II:1071.
D. Czeper Gábor fia.
- Draskóczy István (1906–), budapesti ref. főgimn. vallás tanár, majd mezőszilasi lelkész.
(Előbbi neve mezőszilasnak Szilasbalhás, Fehér m.)
Gulyás MIÉM. VI:253.
- Draskóczy László (1905–), budapesti lelkész.
Gulyás MIÉM. VI:255–256.
- Drégelypalánki (Palánki) János, lelkész, teológiai író a XVII. sz. 2. felében. – Szinnyi II:1084–1085. Z T L.
- Zoványi Jenő: Tévedések a Drégelypalánki Jánosról szóló adatokban. ITK. 1941:390. sk.
- Drugeth (Homonnai)-család:
Réz László: A Drugethek és Homonna reformációja. Sátoralja-Újhely, 1899.
- Ducs György, 84 éves korában meghalt besztereci (Szabolcs m.) lelkész, 1874-től haláláig.
Kiss Lajos: Egy elfelejtett lelképásztor. A Falu 1927:4. sz. és a nyíregyházi Bessenyei-Kör almanachja 1931.
- Kiss Lajos: Hogyan alakul át a lápi falu mezőgazdasági községgé?
Rádiófelolvasás 1936.
[Kb. az utolsó „lápi pap” volt.]
- Dudás József (1793–1870). Kőszegremetei lelkész. (Szatmár m.)
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1870:827.
- Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1872.
- Dudás Lajos (1821–1900), utoljára kazsui (Zemplén m.) lelkész.
Élet- és jellemrajza Hutka Józseftől SpL. 1901. (XX.) 414–415.
- Durkó Antal (1890–). Békési ref. főgimn. tanár. Iskolája történetírója. – Gulyás MIÉM. VI:381.
- Durkó Gábor (1898–). Szegedi, majd budapesti lelkész. Gulyás MIÉM. VI:382.
- Dus (Muraközi) Márton,
lásd Muraközi alatt!
- Dusza Béla (1890–). 1940-ben bábonymegyeri lelkész. Gulyás MIÉM. VI:394.

Duzs Sándor (1834–1917). Utoljára budapesti ref. gimn. tanár, a Protestáns Új Képes Naptárnak egy ideig szerkesztője. – Szinnyei II:1150–1151. – Gulyás MIÉM. VI:389.

Rövid életrajza Prot. Új Képes Naptár, 1918., névtelentől. (Ravasz Árpád apósa.)

Ecsedi Gábor, gyulai lelkész, a XIX. sz. elején.
Kézírtos naplója a debreceni Kollégium könyvtárában.

Ecsedi István (1885–1936) depr. koll. tanítóképző int. tanára, majd Déri-Múzeum igazgatója.
Föld. és néprajztudós.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 609–610.

Ecsedi János I., 1803–1811 körül komáromi tanár. – Szinnyei II:1181–1182. – Z T L.

Ecsedy János II. (1808–1889), utoljára gyulafehérvári lelkész.
Nekrológia életrajzzal Nagy Sándortól (ágyai lelkész) PEIL. 1889:632. sk.

Ecsedi Miklós (1754?–1803), makói lelkész, énekszerző.
Szinnyei II:1182. – UMA. – Z T L.

Ecsedi Csapó István, 1742–49 között szatmári lelkész.
Szinnyei II:180. – Z T L.

Ecsegi D. János, 1719-től genfi egyetemi hallgató. Z T L.

Édes Ábrahám (1832–1911). Utoljára sályi és daróci (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei II:1195–1196.
Nekrológia PEIL. 1911:194. névtelentől.

Édes Albert (1805–1887). Utoljára tiszatarjáni lelkész, alsóborsodi esperes, hosszabb ideig nyugalomban.
Szinnyei II:1196–1197. – UMA. – Z T L.

Kálmán Farkas: Emlékezés Édes Albertre. PEIL. 1887.

Önéletrajza: Édes Albert nyugalomra lépett ref. lelkész és alsóborsodi esperes rövid életrajza... Sp. 1882.

Fia Édes Gergelynek, testvére É. Jánosnak, apja É. Ábrahámnak és Vincének.

Édes Gergely (1763–1847). Sokfelé lelkészkedett, verselő. UMA. – Szinnyei II:1197–1199. – MIL.
Nekrológia névtelentől PEIL. 1847:1226.

Abafi Lajos életrajzi cikke róla, Figyelő V. (1887.)

Kazinczy Ferenc és Édes Gergely főként irodalmi levelezése. AbFigy. VI. (1879.)

Abafi Lajos: Édes Gergely és Wesselényi Miklós. AbFigy. XII. (1882.)

Abafi Lajos: közlése Édes Gergely levelezéséből. AbFigy. XIII. (1882.)

Abafi Lajos: Édes Gergely és fia Albert. AbFigy. XVII. (1884.)

Abafi Lajos: Édes Gergely és fia János. AbFigy. XVII. (1884.)

[Főként levélközlések.]

Édes János (1809–1846). Utoljára zádorfalvi (Gömör m.) lelkész. – Szinnyei II:1199–1200.
Nekrológia névtelentől PEIL. 1846:1147–48.

Édes Vince (1833–1900). Tiszatarjáni (Borsod m.) lelkész. Szinnyei II:1200–1201.
Névtelen nekrológja SpL. 1900. (XIX.)
[L. jellemzésül „Koporsó feletti imák rövid síri szókkal” c. postumus kötetének bírálatát Péter Mihálytól PEIL. 1906:404.]

Egeházy Lajos, 1953-ban, 85 éves korában meghalt, ORLE és ORJO-tisztviselő, megelőzően újtordai lelkész.

Egressy Galambos Pál, 1809-től 1816-ig sajkókazinci (Borsod m.) lelkész.
-bó (= Szabó Lajos): Egy régi tartozásunk. Az Út, 1953. február 1–7.
[Egressy Gábor színművész és Egressy Béni zeneköltő apja.]

Egri Lukács, antitrinitárius reformátor, meghalt 1574. Z T L.
Levele Melancthonhoz 1555. MPEA. 1927:74–76.

Elek Lajos (1845–1909), debreceni koll. főgimn. tanár, majd Erdélyben több helyt, utoljára Kolozsborsán lelkész.
Szinnyei II:1259. Balogh F. A depr. r. koll. tört. 468–471.

Elek Sándor (–1866), nagykunmadarasi lelkész.
Szinnyei II:1259.

Elekes András (1794–1865). Békési lelkész, békésbánáti esperes.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1865:1372.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867.

Elekes Kálmán (1839–1886). Utoljára geryeszegi (Maros-Torda m.) lelkész. – Szinnyei II:1261.

Elekes Károly I. (1813–1878). Gyulafehérvári lelkész, esperes. – Egyháztörténet-író. – Szinnyei II:1261–1262. Z T L.
Életrajza névtelentől Protestáns Új Képes Naptár, 1876.

Életrajz Szász Károlytól Vasárnapi Újság, 1878. (XXIV.) 10. sz.

- Elekes Károly II. (1844–1922), utoljára nagyenyedi koll. főgimn. tanár, természettudós.
Elekes I. Károly fia. Szinnyei II:1261–1262. – KJHL. 145–150. Arcképpel.
- Elekes Viktor (1846–1915). Gyulafehérvári lelkész, esperes. Szinnyei II:1262–1263. – Z T L.
Egyháztörténet-író. Elekes I. Károly fia.
- Ellend József (1866–1921). Sárospataki koll. gimn. tanár, az iskola egyik történetírója. – Z T L.
- Ember József (1816–1885). Álmosdi (Bihar m.) lelkész.
Szinnyei II:1277.
- Ember Károly (1854–). Furtai (Bihar m.) lelkész.
Szinnyei II:1278.
- Ember Pál,
lásd Debreceni Ember Pál alatt!
- Ember Pál (1827–1890). Mező(Bihar)-keresztési lelkész.
Szinnyei II:1281.
- Emődy Dániel (1819–1891). Sárospataki jogakad. tanár. Szinnyei II:1289–1291.
Nekrológia életrajzzal Radácsi Györgytől SpL. 1891. (X.) 344. sk.

U. ez az „Emlékjelek, Bizonyosságok” I. köt.-ben Sp. 1906.

Külön füzetben is, a temetési beszédekkel: Emődy Dániel emlékezete. Sp. 1891.
- Emődy István (1851–1881). Hejcei (Abaúj m.) lelkész. Szinnyei II:1291.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1881:422. sk. K. B.-től.
- Enyedy Andor (1888–). Utoljára miskolci lelkész, egy ideig tiszáninneri püspök. Teológiai író. Z T L.
- Enyedi István (1659–1714). Utoljára nagyenyedi tanár.
Szinnyei II:1331. – Z T L.

Dézsi Lajos közli egy levelét „Adalék a 17-ik század tanügyi-történetéhez” c. a. PEIL. 1895:410–411.

Koncz József közli leveleit Teleki Mihályhoz ITK. 1891.
- Enyedi János, született 1646. 1671-től nagybányai rektor. Z T L.
Levelei (eredeti magyarok) a nagybányai főbíróhoz és tanácshoz Katona Lajos közlésében. MPEIF. 1879:51–52, 435–436. és 1884:266–267.
- Enyedi Sámuel (1627–1671). Utoljára alvinci lelkész, orvosdoktor. – Szinnyei II:1334–1336.
– Z T L.

Enyedi Fazekas János (1619–1662?). Utoljára nagyenyedi lelkész. – Szinnyei II:1332. – Z T L.

Enyedi Molnár János, született 1633. – 1665 tájt vajdahunyadi lelkész. – Szinnyei II:1332–1333. – Z T L.

Eöri Fülep Gábor (1739–1823). Utoljára sajoszentpéteri lelkész, tiszáninneri superintendens. – Szinnyei II:864–866. Z T L.
Önéletrajzai SpL. 1892., Mokos Gyula közlésében.

Naplója a bihari zsinatról PSz. 1896. Révész Kálmán közlésében.

Kiss Áron (ifj.): Öri F. Gábor és a protestáns nemzeti iskolai tanügyek. Család és Iskola, 1881.
(Veje Piskárkosi Szilágyi Sámuelnek.)

Eötvös Lajos (1848–1872). Teol. végzettségű bibliografus és történész. UMA. – Szinnyei II:1360–1362. Z T L.
Szász Károly nekrológja róla VU. 1872. (XIX.) márc. 17. (11. sz.) Arcképpel.

Számos, id. Révész Imréhez írott levele, melyek majd mind önéletrajzi vonatkozásúak, a tiszántúli egyházkerület levéltárának Révész Imre – gyűjteményében. – Egy keletnélkülit közöl belőlük Révész Kálmán DunPL. 1899:139.

[Eötvös Károly, író és politikus testvéröccse. – Megkülönböztetendő a szintén teológiát is tanult Eötvös Károly Lajos tanfelügyelőtől (szül. 1847.) Szinnyei II:1359–1360., akinek egyébirányú irodalmi munkássága mellett egy egyházi közigazgatási kézikönyve is van.]

Eötvös (Ötvös) Sándor I. (1788–1868), madocsai lelkész, tolnai egyházmegyei esperes.
Nekrológja, főként jellemrajzzal PEIL. 1868:774. sk.

Rövidebb életrajza Protestáns Képes Naptár, 1870.

Eötvös Sándor, ráczkevi II. (1832–1912). Fülöpszállási lelkész.
Haypál Benő írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1912:264–266.

I. E. Sándor fia, Hamar István apósa.

Eperjesi Mihály (1646–1715). Utoljára vízaknai lelkész. Z T L.

Eperjesi Zsigmond meghalt 1793. Utoljára nagyenyedi lelkész, erdélyi püspök.
Illyés Géza cikke róla RSz. 1939:304.

Ercsei Dániel, téglási I. (1744–1809). Utoljára mezőtúri lelkész, kunsági esperes. Szinnyei II:1374–1375. Z T L.
Cs. Varjas János veje, Budai Ézsaiás apósa.

Ercsei Dániel II. (1781–1836). Debreceni koll. tanár.
Szinnyei II:1375–1376. – Z T L.

E. I. D. fia.

Ercsei János (1800–1852). Utoljára marosvásárhelyi koll. tanár. – Szinnyei II:1377–1378. – Z T L.

Koncz József: a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium történetében. Marosvásárhely, 1896.

Erdélyi Ferenc, meghalt 1865. Gödöllői lelkész.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867.

Erdélyi István (1792–1858). Utoljára velencei (Fejér m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1888:713.

Erdélyi János (1814–1868): Z T L. – Szinnyei II:1387–1395.

Emődy Dániel: Emlékbeszéd Erdélyi János felett. SpF. 1869.

Greguss Ágost: Erdélyi János emlékezete. Pest, 1869.

Deák Elek: Erdélyi János. Figyelő (szerk. Abafi L.) 1880. (IX.)

Kun Pál: Erdélyi János élete és művei. Magyar Philosophiai Szemle, 1886.

Kun Pál: Erdélyi János emlékezete. AbFigy. XII. (1882.)

Váczi János méltató cikke Erdélyi Jánosról, halála negyedszázados évfordulóján. VU. 1894. (XLI.) 37. sz. 409. l. (Kevésbé ismert arcképpel.)

Erdélyi Pál: Erdélyi János levelestárából [levélrészletek, félfeldolgozásban]. AbFigy. (XXVI. 1889.)

Mácska Lajos: Erdélyi János mint krotikus és philosophus. EPhL. XV. évf. 810. sk. l.

Mácska Lajos: Erdélyi János mint aethetikus és kritikus. Programértekezés, 1891. [hol?]

Szinyei Gerzson emlékbeszéde Erdélyi Jánosról. SpL. 1894. (XII.)

Beöthy Zsolt: Erdélyi János műbölcsélete. A Kisfaludy Társaság Évlapjai. (Új folyam 31.) Bp. 1897.

Rác Lajos: Erdélyi János Sárospatakon. SpRL. 1913. (IX.) és Uránia, 1913.

Minay Lajos: Erdélyi János. Sp. 1914.

Gálos Rezső: Erdélyi János bírāja. ITK. 1914.

Bartók György: Erdélyi János gondolkozása. Erdélyi Múzeum, 1915.

Husztiné, Révhegyi Rózsi: Erdélyi és Hegel. Bpi. Szemle, 1917.

Schőner Magda: Erdélyi János élete és művei. Bp. 1931.

Horkay László: Erdélyi János, a filozófus. PSZ. 1944:263–267.

Erdélyi János útinaplója és úti levelei. Sajtó alá rendezte T. Erdélyi Ilona. Bp. 1951.

Heller Ágnes: Erdélyi János. Filozófiai Évkönyv, 1952.

Versényi György: Erdélyi János emlékezete. Ethnographia [?].

Erdélyi József (1795–1863). Debreceni koll. teol. tanár.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 420.

Erdélyi Pál (1864–1936). Egyetemi könyvtárigazgató, egyházmegyei gondnok, nagyon sok egyháztörténelmi tárgyat érintő bibliográfiai és irodalomtörténeti munkássággal. Szinnyei II:1401–1403. – Z T L.

Erdélyi János fia.

Erdélyi Sándor (1820–1868). Kisújszállási lelkész. Szinnyei II:1404.

Nekrológia életrajzzal Könyves Tóth Mihálytól. PEIL. 1868:1295. sk. – Rövidebb életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1870.

Erdős József, simai (1856–1946). Utoljára debreceni egyetemi tanár, 1928-tól nyugalomban. Szinnyei II:1411–1412. – Z T L.

Historicus: (= Erdős Károly) Erdős József élete és működése. ThSz. 1926.

Apja Erdős Károlynak, apósa id. Varga Zsigmondnak.

Soltész Elemér: Emlékezés D. Erdős József professzorra. Debreceni Képes Kalendárium, 1948. (XLVIII. évf.) Balogh F. A debr. ref. koll. tört. 540–543.

Erdős Károly (1887–). Debreceni teol. tanár. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 591–592. – Z T L. 1954-től nyugalomban.

Török István: Erdős Károly és a debreceni hagyomány. RE. 1954. szept. 15.

Erőss Lajos (1857–1911). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli püspök. – Z T L. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 554–556.

Névtelen cikk róla a Debreceni Képes Kalendárium, 1909. évi folyamában.

Sulyok István emlékbeszéde róla. Debrecen,? 1911.

Erőss Sándor (1796–1858), darányi lelkész (Somogy m.). Szinnyei II:1441–1442.

Nekrológia részletes életrajzzal és családtörténeti adatokkal PEIL. 1858:243–245. Névtelentől.

Teleki László nevelője.

- Erős Zsigmond, dercsikai (1814–1896). Utoljára nagysápi (tatai egyházmegyei) lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől DunPL. 1896:572.
- Erődsdi Mihály, meghalt 1863. Illyefalvi lelkész (Háromszék). Szinnyei II:1442.
Jellemrajza – egy a hátramaradottai számára gyűjtésre felhívó sepsi egyházmegyei felhívásban – PEIL. 1865:611.
- Érsek (Somosújfalvi) Péter,
lásd Somosújfalvi alatt!
- Érsekújvári Karai Orbán, meghalt 1690. Utoljára tokaji lelkész. – Z T L.
- Esze Tamás, kuruc brigadéros:
Esze Tamás: A református Esze Tamás. Bp. 1941.
- Eszéki Imre,
lásd Zigerius alatt!
- Eszéki T. István, született 1641 vagy 1642., meghalt 1707. Utoljára dézsi lelkész, esperes.
Szinnyei II:1464. – Z T L.
- Esztergályos Kapornai (Tornatoris) Péter,
lásd Kapornai alatt!
- Fa István (), 1885-től pancsovai lelkész. Teol. és egyéb művek fordítója. – Szinnyei III:1. (Ez adat szerint a család eredeti neve: Holzius.)
- Fábián Dániel (1810–1894). Utoljára szilágycsehi lelkész. UMA. – Szinnyei III:12–15. – Z T L.
- Fábián Gábor (1795–1877), író, műfordító, az aradi egyházközség egyik alapítója és főgondnoka. – UMA. – Szinnyei III:15–17.
Életrajza Protestáns Képes Naptár, 1872. B. F.-tól.
Nekrológia Ballagi Mórtól PEIL. 1877:1595. sk.
Ballagi Mór emlékbeszéde róla PEIL. 1885:1193. sk.
Abafi Lajos: Fábián Gábor. AbFigy. IV. (1878.)
Kulcsár Endre (közl.): Fábián Gábor önéletrajza. AbFigy. XVII. (1884.) F. József fia.
- Fábián József (1762–1825). Utoljára tótvázsonyi lelkész. (Veszprém m.) Esperes. – UMA. – Szinnyei III:25–26. – Z T L.
L. életrajzi vonatkozásban is Tóth Endre dolgozatát: Fábián József és a Prédikátori Tárház. Az első magyar református lelképásztori folyóirat 150. évfordulójára. RE. 1955. dec. 1.
- Fábián Mihály (1834–1913). Utoljára felsőiregi lelkész. (Tolna m.) – UMA. – Z T L.

Nekrológia életrajzzal ifj. Bocsor Lajostól PEIL. 1913:214. sk.
(Bocsor említi, hogy F. hagyatékában fennmaradt kéziratos naplója. Írói
álnevei: „M. Sinahegyi” és „Kis egyházi káplán”.)

Fabricius-okat

lásd Szikszai, Tolnai alatt!

Fabricius Mátyás (Piskolti),

lásd Piskolti alatt!

Faesi (Fäsi) János Henrik: (balmazújvárosi első német l.)

Lengyel Imre: Faesi János Henrik élete és működése hazánkban (1801–1807).
Adalék a svájci–magyar művelődési kapcsolatok történetéhez. Debrecen, 1941.
E mű német kivonata: Leben und Wirken von Johann Heinrich Fäsi Zürich in
Ungarn 1801–1807. Beitrag zur Geschichte der kulturellen Beziehungen
zwischen der Schweiz und Ungarn... redigiert von Pfr. W. von Rütte, in Muri
bei Bern.

[F. J. H. Pestalozzi elsőfokú unokatestvére volt.]

Fáji János, meghalt 1757 v. 58., alvinci lelkész. – Z T L.

Fáji József (1707–1771). Utoljára szatmárnémeti lelkész, szatmári esperes. – Z T L.

Fancsikai István, 1605-től bihariószegi lelkész.

Szinnyei: III:116.

Faragó Bálint (1851–1935), lelkészképesítésű mezőtúri főgimn. tanár, egyház- és
iskolatörténet-író. Z T L.

Farkas Benő (1826–1886). Ekecsi (Komárom m.) lelkész.

Szinnyei III:149.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1886:125–126. Farkas Ferentől.

Farkas Ferenc (1791–1863), utoljára átányi (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei III:161.

Nekrológia életrajzzal Kodi Benőtől PEIL. 1863:765. sk.

Farkas Imre (1863–), 1885-től mezőtúri ref. tanító. Pedagógiai és ifjúsági író. – Szinnyei
III:169–170.

Farkas István I. Teol. végzettségű (utrechtli) orvosdoktor. 1763-ban kecskeméti, 1770-ben
losonci tanár.

Szinnyei III:170.

Farkas István II. (1879–1941). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneni püspök. – Z T L.

Farkas (Alistáli) Jakab,

lásd Alistáli alatt!

Farkas János (1755–1812). Komáromi lelkész, esperes.

Szinnyei III:172. – Z T L.

Farkas János (Losonczy),
lásd Losonczy alatt!

Farkas Dániel (1796–1875). Gárdonyi, majd zámolyi lelkész. Fia az alábbi Farkas Józsefnek,
aki atyja nekrológ-életrajzát maga írta meg PEIL. 1876:219. sk.

Farkas József I. (1833–1908). Utoljára budapesti teol. akad. tanár. – Szinnyei III:174–175. – Z
T L.
45 éves tanári jubileuma alkalmából méltatása H(amar) I(stván)-tól PEIL.
1900:745. sk.

Ugyanakkor Sz(öts) F(arkas) VU. 1900. (XLVII.) 775–776. l. (Az ismert
festményen is látható arcképpel.)

Nekrológia életrajzzal Szöts Farkastól PEIL. 1908:812. sk.

Szöts Farkas: Farkas József emlékezete. Bp.-i teol. akadémiai értesítő 1909.

Csányi (= Csikesz) Sándor visszaemlékezése reá „Inkarnáció” címmel PEIL.
1912:846.

Pruzsinszky Pál: Farkas József emlékezete. PEIL. 1916. és 1917. Kny. Bp.
1917.

Írói álneve: Diósi Márton.

Farkas József II. (1859–1922), utoljára hegymegi (Borsod m.) lelkész.
Élet- és jellemrajza Szigethy Ferentől SpRL. 1923. (XVIII.)

Farkas Lajos (1815–1884). Márfai (Baranya m.) lelkész.
Kálmán Farkas írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1884:1105. sk.

Farkas (Thuri) Pál,
lásd Thuri alatt!

Farkas Sámuel (1802–1873). Ordasi lelkész.
Nekrológia PEIL. 1873:443. K. G.-tól.

Farkas Sándor (1851–1911). Töki (Fejér m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1911:674. V. B. L. (= Vasadi Balogh Lajos)-tól.

Farkasdy Károly, meghalt 1890. Utoljára gárdonyi (Fejér m.) lelkész. – Szinnyei III:196.

Farnos Dezső (1860–1924), utoljára nagyenyedi koll. főgimn. tanár. – Szinnyei III:197–198.
KJHL. 188–198. l. arcképpel.
[Ez a magas színvonalú tanulmány, mint a tartalomjegyzék jelzi is, Jékely-
Áprily Lajostól való.]

- Farnos György, zilahi (1771–1932). Utoljára gyalui (Kolozs m.) lelkész. – Szinnyei III:198–199.
Nagyapja Farnos Dezsőnek.
- Fáy András (Irodalomtörténeti, gazdaságpolitikai jelentőségét s hasonló részletművek nincsenek felvéve.)
Szinnyei III:205–217. – Z T L.
- Önéletírása a Fővárosi Lapok 1873. évf. 48–49. számaiban.
- Rövid jellemzés, névtelentől, Protestáns Képes Naptár, 1857.
- Komáromy Lajos: Fáy András mint paedagogus. Nemzeti Nőnevelés 1886. Kny. Bp. 1886.
- Findura Imre: Fáy András élete és művei. Bp. 1888.
- Koltai Virgil: Fáy András élete és működése. Győr, 1888.
- Badics Ferenc: Fáy András életrajza. Bp. 1890.
- Erdélyi Pál: Fáy András élete és művei. Bp. 1890.
- Rácz Kálmán: Fáy András mint protestáns. PSz. 1893. Kny. Bp. 1893.
- Fabricius (Szikszai) Balázs,
lásd Szikszai alatt!
- Fazekas Ferenc (1839–1906). Utoljára abaújesányi lelkész.
Nekrológia Ujj Józseftől SpRL. 1907. (III.)
- Fazekas Gedon (1818–1882). Utoljára ugorgyergelyi lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1882:1490–1491. J. Gy.-tól.
- Fazekas György I. meghalt 1843. 73 éves korában. Nagykállói lelkész. – Szinnyei III:225–226.
- Fazekas György II. (?), nagykállói lelkész, felsőszabolcsi esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:13–14.
- Fazekas György III. meghalt 1865., 74 éves korában. Tiszanagyfalusi (Szabolcs m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1865:385–386. Sáfrány Zsigmondtól.
- Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1866.
[Sáfrány szerint a F. Gy. hasonló nevű atyja csehországi superintendens volt.]
- Fazekas István I. (1742–1812). Utoljára bihardiószegi lelkész. – Szinnyei III:225–226.
- Fazekas István II. meghalt 1886, 64 éves korában. Utoljára gelénesi (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1886:315. sk. Sütő Kálmántól.

Fazekas (Enyedi) János,
lásd Enyedi alatt!

Fegyverneki Izsák, meghalt 1589. Sárospataki rektor. Z T L.
Eötvös Lajos: Fegyverneki Izsák sárospataki főiskolai tanár emlékezete. SpF.
1869.

Fehér Péter (1830–1876). Utoljára kecskeméti koll. tanár. UMA. – Szinnyei III:243.
Rövid nekrológ életrajzzal, névtelentől PEIL. 1876:960.

Fejes Áron (1866–1929). Utoljára nagyenyedi koll. tanítóképző int. igazgató.
Életrajz, nekrológja Juhász Alberttől RSz. 1929. (XXII.) 86–89.

Emlékbeszéd róla: Bíró Sándortól (Székelyudvarhely) RSz. 1930. (XXIII.) 83.
sk.

Fejes István (1838–1913), utoljára sátoraljaújhelyi lelkész, tiszáninneri püspök. – UMA. –
Szinnyei III:280–282. Z T L.
Írói álneve: Dr. Kerényi Ede. (PEIL. 1910:767. szerint ez szerepel iskolai
kézikönyvein.)

Péter Mihály: Fejes István emlékezete. SpRL. 1914. (X.)

Fejes Sándor, id. (1821–1885). Utoljára piskói (Baranya m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1885:1443–1444. Kinizsi L.-től.

Fekete Gyula (1857–1940. vagy 1941), nagykikindai, majd 1930-ig tiszántúli egyházkerületi
belmissziói lelkész. – Szinnyei III:294. – Z T L.

Fekete János, galánthai (1817–1877), Fejér megyei főjegyző, levéltárnok, dunántúli
egyházkerületi jegyző. UMA. Iskolai verses valláskönyve van.

Fekete Károly, meghalt 1883. 71 éves korában. Utoljára ónodi lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1883:1367–1368. Édes Alberttől.

Fekete (Kökényesdi) Tamás,
lásd Kökényesdi alatt!

Fekete Mihály (1820–1871). Kolozsvári koll. tanár, az iskola egyik történetírója. – UMA. –
Szinnyei III:313–314.
Életrajzi nekrológja Szász Domokostól. EPK. 1878. (I.) 220–221.

Félegyházi Antal (1847–). Székelyudvarhelyi koll. gimn. tanár (természettudós). – Szinnyei
III:325.

Félegyházi Benjámín (1823–1899), debreceni koll. főgimn. tanár.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 457.

Félegyházi István, 1587 után kolozsvári rektor. F. Tamás testvéröccse. – Szinnyi III:325–326.

Félegyházi Tamás, reformátor, bibliafordító. Utoljára debreceni lelkész, esperes, meghalt 1586. – Szinnyi III:326–327.

Ifj. Révész Imre: Félegyházi Tamás és a debreceni iskola váltsága. Újabb adalékok Debrecen János Zsigmond-korabeli lelki válságához. Századok, 1937.

Feleki József, nagygalambfalvi (1847–), utoljára foktői lelkész. Műfordító. – UMA. – Szinnyi III:329–331.

Felfalusi József (1660. v. 61–1715). Utoljára marosvásárhelyi lelkész, esperes. – Szinnyi III:338–339. – Z T L.

Erdélyi János: Felfalusi József. SpF. 1865. Veje Tofaeus Mihálynak.

Felméri Lajos (1840–1894). Utoljára kolozsvári egyetemi tanár. – Szinnyi III:349–354. – Z T L.

Nekrológja életrajzzal Várad (= Szóts) F.-tól. PEIL. 1894. 346–347. és Radácsi Györgytől SpL. 1894. és „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. műve I. kötetében. Sp. 1906.

Emlékbeszéd fölötté Joó Istvántól. Debrecen, 1894. (Koll. tanítóképző értesítő?)

Felméri Albert (1890? –). Utoljára sajóbábonyi (Borsod m.) lelkész. F. Lajos unokaöccse.

Felsőbányai (Ollós Tímár) István, született 1697. 1730–1740 közt kéttornyúlaki lelkész.

1740-ben kelt verses önéletrajzát közli – a forrás megnevezése nélkül – Szinyei Gerzson MPEIF:289. sk. – A forrás a Szemlélő c. folyóirat 1836. évfolyama (81. sz. 1281–1286. l.), ahol Cs. O. L. jegyű valaki először teszi közzé. Vö. Trócsányi Zoltán rövid ismertetésével Régi világ-furcsa világ c. kötetében. Bp. 1958. 410–411. l.

Felsőbányai S. Mihály, utrechti egyetemi hallgató 1651. Z T L.

Felsőőri (Filep) Gábor,
lásd Eöri alatt!

Felsőszéki István, kispetri (Kolozs m.) lelkész, 1767 körül. – Z T L.

Felvinczi István, berekböszörményi lelkész 1695 után. Z T L.

Felvinczi Sándor (1642. vagy 43–1686). Utoljára debreceni lelkész. – Z T L.

Ferenc József, nagybaconi, 66 éven át vízaknai kántortanító, meghalt 94 éves korában, 1870. Herepei Károly és Szász Károly megemlékezései róla PEIL. 1871:121–122.

Ferenczy Gedeon (1828–1895). Utoljára aradi lelkész.

Nekrológja életrajzzal, PEIL. 1895:187–188. Nagy Sándortól. (Ágyai lelkész.)

- Ferenczy Gyula (1861–1931). Utoljára debreceni egyetemi (teol.) tanár. – Z T L. – Balogh F.
A depr. r. koll. tört. 553–554.
- Ferenczy József (1797–1873). Utoljára kassai lelkész, abaúji esperes. – Szinnyei III:408–409.
– Z T L.
Kolerában történt haláláról részletes leírás Fővárosi Lapok 1873. július 13.
696.
[Ferenczy István szobrászművész testvéröccse!]
- Ferenczi Károly (1830–1889). Utoljára aranyosmedgyesi (Szatmár m.) lelkész.
T. D. jelz. jellemrajzi nekrológ SpL. 1889. (VIII.) 474–475.
- Ferenczy Károly (1892–), utoljára debreceni lelkész, tiszántúli egyházkerületi főjegyző (a tiszavidékieknek is egyik főjegyzője). – Z T L.
- Ferge Ignác (1828–1870). Utoljára nagybégányi lelkész.
Nekrológia, életrajzzal Boros Pétertől. PEIL. 1870:1303.

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1872.
- Ferge János, meghalt 1835 után (vagy már 1834?). Nyírpazonyi (majd nyíregyházi?) lelkész.
Énekszerző. – Szinnyei III:422. – Z T L. – F. Ignácnak és Józsefnek apja.
- Ferge József (1830–1891). Utoljára nagyberegai lelkész. Szinnyei III:422–423.
Sütő Kálmán írta nekrológiáját, amelyben önéletrajza is benne van. PEIL.
1891:975–977.

Vígvári Mihály szintén írt róla nekrológot, s ebben szintén vannak önéletrajzi
adatai. SpL. 1891. (X.) 570–572.
- Fesős (Fésüs, Füsüs) András (1801–1855). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli
egyházkerületi főjegyző. Z T L.
Tóth Endre: Debreceni jubileumok. II. Fesős András a magyar nép jeremiása.
RE. 1956. szept. 15.
- Fésüs (Füsüs) Pataki János,
lásd Pataki alatt!
- Fiers Elek (1886–1929). Budapesti lelkész, keresztény diákmozgalmi munkás.
- Filep Endre (1840–?). Utoljára (?) dunapataji orgonista tanító. Énekszerző. – UMA. –
Szinnyei III:474–475.
- Filep István (1828–). Utoljára (?) fülesdi lelkész (Szatmár m.) – Szinnyei III:475.
- Filep Mihály (1821–1866). Geleji (Borsod m.) lelkész. Z T L.
- Filep (Bökényi) János,
lásd Bökényi alatt!

Filep (Deáki János) József, Pál,
lásd Deáki alatt!

Filep (Eöri) Gábor,
lásd Eöri (Fülep) alatt!

Filepszállási Gergely, tornyosnémeti (Abaúj m.) lelkész, 1694 körül. – Z T L.

Filiczky János, farkasfalvi, meghalt 1622. Sárospataki tanár. – Z T L.
Életrajza SF. 1865.

Filó János (1823–1897). Utoljára szentesi lelkész.
Nekrológja életrajzzal Berky Sándortól PEIL. 1897:428. sk. Testvére F. Lajosnak. – Szinnyei III:482–483.

Filó Lajos (1828–1905). UMA. – Szinnyei III:483–484. – Z T L. UMA-beli életrajzához (e mű 496. szerint) ő maga adott „némi pótadatokat”. SpL. 1882.

Nekrológiai élet- és jellemrajzokkal PEIL. 1905:812–813. (névtelentől) és PEIL. 1906:10–12. Farkas Józseftől.

Horváth József: Filó Lajos élete és kora. ? 1928.

H. Kiss Kálmán: A magyarok fölfedeztetése Genfben, 1909. júliusban és a tudós Filó Lajos naplójegyzete Genfben, 1861 júniusában. PEIL. 1909:495–496.

Finkey Pál (1820–1872) és Finkey József (1824–1872) („Finkei” alakban is.)
Szinyei Gerzson: Emlékbeszéd a Finkey testvérpár – a sárospataki főiskola elhunyt tanárai felett. MPEIF. 1874. – Szinnyei III:506–507.
[Ennek adata szerint apjukat Finkei Dakó Ábrahámnak hívták, szendrőládi lévita, majd hegymegi lelkész volt.]

Fiók Károly (1857–1915). Teol. képzettségű szanszkrit és perzsa nyelvész. Budapesti ref. főgimn., majd debreceni koll. bölcsész, akadémiai tanár. – Szinnyei III:508–509. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 564–565.

Fitos Pál, meghalt 1854., abonyi lelkész, majd nagykőrösi tanár. – UMA.

Flórián (Komáromi) Gáspár,
lásd Komáromi alatt!

Flóris Benő (1825–?) UMA. – Szinnyei III:565–566. Tatai ref. tanító.

Fodor István, született 1768. meghalt 1837. Utoljára páfai (Tolna m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei III:573–574.

Fodor (Gerzson), nánási (1762–1835), nagykőrösi lelkész.
Szinnyei III:571–572. – Z T L.

A Martinovics-féle összeesküvésben való szerepléséről l. a Benda Kálmán szerk. „A magyar jakobinusok elleni felségértési és hűtlenségi per iratai” c. kiadvány II. kötetét (Bp. 1952.) 677–679.

Pálóczi Horváth Ádám levele hozzá AbFigy. III. (1877) Hoffer Endre közlésében.

Fodor János, Nánási, született 1693. Utoljára kólyi lelkész. (Bihar m.) – Szinnyei III:576. – Z T L.

Önéletrajza MPEIF. 1877; s Hoffer Endre közlésében.
Nagyapja F. Gerzsonnak.

Fodor János, Óvári,
lásd Óvári alatt!

Fodor Pál, Nánási (1723–1798). UMA. – Szinnyei III:584–586. Z T L. Utoljára téglási lelkész. (Szabolcs m.)
Apja F. Gerzsonnak, fia F. Jánosnak.

Fodor Pál (1816–1894), vilmányi (Abaúj-Torna m.), egy ideig abaúji esperes.
Élet- és jellemrajzi nekrológja Kovács Bélától. SpL. 1895. (XIV.) 231–236.

Fogarasi István I. (1648 körül) lugosi lelkész. – Szinnyei III:587–588. – Z T L.

Fogarasi István II. (1800–1878). 1832-től zilahi lelkész, majd szilágyszolnoki egyházmegyei esperes.
Szinnyei III:588.

Fogarasi K. Ferenc (1620–?). Utoljára vízaknai lelkész. Z T L.

Fogarasi K. János, 1670. utrechti egyetemi hallgató. Z T L.
F. K. Ferenc fia.

Fogarasi Sámuel (1760–1830). Erdélyben ref. lelkész, majd esperes, (Hol?) kéziratos naplóját a kolozsvári prot. teol. főiskola kéziratára őrzi. (L. Jancsó Elemér: Az erdélyi magyar nyelvűvelő társaság iratai. Bukarest, 1955. 402. lap.)

Fogarasi Pap József (1744–1784). Utoljára marosvásárhelyi koll. tanár. Szinnyei III:601–605. és X:310–314. – Z T L. (Egyetemi tanszékét, melyre II. József, halála előtt 2 hónappal nevezte ki, már nem foglalhata el.)

Szigethi Gyula Mihály emlékbeszéde fölötté Koncz József közlésében Abafi Figyelőjében 1884. (XVII.), e cikke kapcsán: „Az első protestáns tanár a pesti egyetemen”, de közli ugyanezt a marosvásárhelyi koll. 1885/86. évi értesítőjében is úgyszintén PEIL. 1897.

Szigethi Gyula Mihály: Socrates redivirus. Kolozsvár, 1785.

Szigethi Gyula Mihály: Fogarasi Pap József életírása. Felsőmagyarországi Minerva, 1832.

Benkő József: Olcsó érceket arannyá változtató... erdélyi magyar alchimista... vagy Fogarasi Pap József élete. Kolozsvár, 1785.

Versényi György: Adomák Fogarasi Pap József életéhez AbFigy. 1885. XVIII. évf.

Koncz József a marosvásárhelyi koll. történetében. Marosvásárhely, 1896.

Makkai Ernő ifj.: Adatok Fogarasi Pap József életéhez és munkásságához. Szellem és Élet, 1943–1944.

Fogarasi Pap Máté. Szatmári rektor. (József apja.) Később nagybányai rektor, majd szászvárosi lelkész 1745-ig. – Szinnyi III:605.

Két levele – eredeti magyar szövegben – 1737-ből Teleki Sándor grófhoz, mint a szatmári iskola patrónusához. A Teleki-levéltárból közli Koncz József MPEIF. 1883:468–470.

Foktövi János (1566–?) (meghalt 1619–1625 között), váci lelkész 1604-től. – Szinnyi III:611–612. Z T L.

Erdélyi Pál: Adalékok a régi magyar irodalomhoz. II. Foktövi János. EPhK XII. (729–731. 1.)

Erdélyi Pál: Foktövi János ismeretlen prédikációs könyve. MKSz. 1887.

E kéziratos kötet felfedezője, Vörös Károly váci lelkész, erről PEIL. 1887:1460–61. ad hírt, „Egy ismeretlen dunamelléki püspök” c. közleményében. (Ez a püspök Körtvélyesi János, 1592 körül.)

Segesváry Viktor: Egy régi prédikátor emlékezete. Az Út, 1955. nov. 6–12.

Fónyi Sámuel, Beregszászi (1795–1870). Utoljára matolcsi (Szatmár m.) lelkész. – UMA. – Szinnyi III:620–621.

Forgács Endre (1849 [50?]-1913). Utoljára sárbogárdi lelkész. – Szinnyi III:627. Szinnyi „önéletrajzi adatokat” jelöl egyetlen forrásként és 1850-nek mondja a születési évet.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1913:438–440. V. S.-től.

Forgács (1899-ig Firtusz) Gyula (1879–1940). Utoljára budapesti skót missziói lelkész. – Z T L.

Fóris István,

lásd Debreceni alatt!

Földvári Jenő, 1913-ban somogyudvarhelyi lelkész, azelőtt szlavóniai missziói lelkész.

[Állítólagos sokoldalúságáról – zenész, műépítész stb. – ad hírt PEIL. 1913:140.]

- Földváry (gyakran Földvári) László (1838–1921) váchartyáni lelkész. – Szinnyi III:690–691.
– Z T L. – Unokatestvére Baksay Sándornak.
Ötvenéves lelkészi jubileumán méltató, életrajzi és könyvészeti adatokat is tartalmazó cikk Molnár Jánostól 1910:626–627.
- F. L. ifjúkori pályakezdéséről (és annak Baksay Sándor „Pusztai Találkozás”-ában való megörökítéséről) nyilván a két családtól nyert adatok közölve Kéky Lajosnál: Baksay Sándor. Bp. 1917. 58. sk.
- Fördös (Ferdős) Dávid, szenci (1787–1866). Utoljára nagydorogi lelkész. – Szinnyi III:697.
– Z T L.
Nekrológia életrajzzal Csuthy Zsigmondtól PEIL. 1866:1535. sk.
- Fördös Lajos, szenci (1817–1884). Utoljára kecskeméti lelkész. – UMA. – Szinnyi III:697–698. – Z T L.
Nekrológia jellemrajzzal Farkas Józseftől PEIL. 1884:622. sk.
- Önéletrajza (1860-ig) MPEIF. 1887:395. sk.
Fia F. Dávidnak.
- Fövenyessy Pál, utoljára visnyói (Borsod m.) ref. tanító (1839–1884).
K. B. jelzetű életrajza nekrológban. SpL. 1884. (III.) 379–380.
- „Franczia” Kiss Károly,
lásd Kiss Károly alatt!
- Frenczel József (1824–1866). Szendi (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1866:1570–1571. Batta Józseftől.
- Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1868.
- Furó Mihály, meghalt 1786. 47 éves korában. 1770–1786 balatonfüredi lelkész.
Fejes Sándor: Egy falusi lelkész könyvtára a XVII. században. RE. 1953. március.
- Futó Dániel (1816–1868). Szikszói lelkész, abaúji esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1868:904–906. Fodor Páltól.
- Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1870.
- Futó János (1854–1890), kisdobszai (Borsod m.) ?lelkész.
-a.-s. jelzetű életrajz, nekrológ SpL. 1890. (IX.) 624–626.
- Futó Mihály (1835–1909). Hódmezővásárhelyi ref. főgimn. igazgató. – Szinnyi III:857–858.
Futó Mihály méltatása 40 éves tanári jubileumán, arcképpel, névtelentől VU. 1900. (XLVII.) 767.
- Futó Sámuel (1826–1893). Utoljára böcsi (Borsod m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1893:608.

Nekrológia életrajzzal Futó Mihálytól SpL. 1894. (XIII.)

[Hasonló nevű atyja szintén böcsi lelkész, abaúji esperes.]

Futó Zoltán (?–1921). Utoljára szentesi lelkész, békésbánati esperes. F. Mihály fia. ?

Fükő Adolf (1844–1890). Utoljára pelsőci (Gömör m.) tanító és kántor, sokoldalú ember.
Vattay László... „Ó” jelzetű nekrológja SpL. 1890. (IX.)

Füleki András, 1711–17 közt sárospataki koll. tanár, az iskola történetírója. – Szinnyei III:863.

Fülep (Fülöp) Gábor, Eöri,
lásd Eöri alatt!

Fülep Lajos (1885–), 1920 után bajai, majd zengővárkonyi lelkész, utána budapesti egyetemi tanár, művészettörténész. Egyházi művészettel foglalkozó s egyéb egyházi tárgyú irodalmi működése is van.
Egyházi lapokban használt álneve: Eöry Lajos.

Fülöp Áron (1861–?). Szatmári ref. gimn. tanár. Költő. Szinnyei III:868–869.

Fülöp Géza, született 1847, meghalt 1890. Utoljára szászvárosi lelkész. – Szinnyei III:870–871.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1890–665. sk. Kovács Ödöntől.

Fülöp József (1864–?). Körmendi lelkész, örségi esperes. Z T L.

Füredi Lajos (1851–1892). Képesített lelkész, majd mezőtúri gimn. tanár. – Szinnyei III:875–876.

Füsi Lőrinc (1658–1715). Utoljára alsómisztótfalusi lelkész, esperes. – Z T L.

Füsüs (Pataki) János,
lásd Pataki alatt!

Füsüs András,
lásd Fésüs alatt!

Füry Lajos (1872–1908) tiszatarjáni lelkész (Borsod m.).
Névtelen nekrológ SpRL. 1908. (III.) 373–374.

Füzesi Láposi József, 1838–44. kolozspataki lelkész. Énekszerző. – Z T L.

Füzy János (1846–1907), gönci lelkész, az egyházközség történetírója.
Nekrológia Ujj Józseftől SpRL. 1907. (III.)

Gaál Dániel (A Gaál alatt nem lévők esetleg a „Gál” alatt keresendők.) (1896–1863.)
Hódmezővásárhelyi lelkész. – Szinnyei III:892–893.

Életrajzai névtelenektől PEIL. 1864:59–62. és Protestáns Képes Naptár, 1865.

Gaál Endre (1834–), kiskunhalasi ref. főgimn. tanár, történész. – Szinnyei III:893.

Gaál Ferenc (1867–1936). Utoljára poroszlói (Heves m.) lelkész. – Z T L. (id. Imre Sándor
veje.)

Gaál György (1814–1896). Utoljára kőröshegyi lelkész, egy ideig külsősomogyi esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1896:171–172. Pátkay Jánostól.

Gaál Imre (1815–1890). Nagykereki (Bihar m.) lelkész. Publicista, költő. – Szinnyei III:898–
899.
Nekrológ DebrPL. 1890:11.

Gaál Lajos (1830?–1876). Abai lelkész (Fejér m.)
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1876:444. Farkas Józseftől.

Gacsári István (1791–1847), füzesgyarmati lelkész. Egyházközségének történetírója. –
Szinnyei III:924.
Nekrológia Kovásznai Bogdán Lajostól PEIL. 1847:261–262. Szinnyei III:924.

Gácsi (Dobrai) Bálint,
lásd Dobrai alatt!

Gadnai Károly (1828–1884), utoljára bődi (Abaúj m.) lelkész.
K. B. jelzetű életrajza nekrológban SpL. 1884. (III.) 899–901.

Gál András (1764–1828). Utoljára alsóvadászi (Abaúj m.) lelkész. Énekszerző. – UMA. –
Szinnyei III:938–939. – Önéletrajza a gönczi ref. egyház jegyzőkönyvében.

Gál Imre (1596–1665), veszprémi lelkész, dunántúli superintendens. – Szinnyei III:940. – Z T
L.
Kanizsai Pálfi Jánosnak hozzáírt levelei MPEA. 1904:64. sk.

Gál István, Imre fia (1621–1668). 1665–1669. dunántúli superintendens. – Szinnyei III:940–
941. – Z T L.
Thury Etele: A dunántúli ref. egyházkerület története. I. k. Pápa, 1908.

Gál Lajos I. budapesti lelkész, egyháztörténet-író.

Gál Lajos II. tiszaföldvári lelkész, egyháztörténet-író.

Gál Péter (mátészalkai) (1836–). Utoljára (?) sárközi (Szatmár m.) lelkész. – Szinnyei III:944.

Galambos Mihály, meghalt 1789. Nagynyedi koll. tanár.
(Coloredo salzburgi érsek vallástürelmet hirdető 1782-i pásztorlevelének
magyar fordítója 1787.) Szinnyei III:950–951.

Galambos (Egressy) Pál,
lásd Egressy alatt!

Galgóczy Gábor, sajjóalgóci és ecsegi, id. (1786–1875). Utoljára tószegi (Pest m.) lelkész. – Szinnyi III:961.
(Apja Galgóczy Károly közgazdász és statisztikai tudós.)

Gálszécsi István I. reformátor, meghalt 1543 körül. – Szinnyi III:984–986. – Z T L.
Péter Mihály: Gálszécsi István és működésének első nyomai PSz. 1913.

Péter Mihály: Gálszécsi István. Ref. Egyház és Iskola V. évf. 22. sk. számai.
Nagykapos-Vel'ke Kapusany, ?

Szabó Gyula: Gálszécsi István énekeskönyve és élettörténete. A „Református Egyházzenei Dolgozatok” c. kiadványban. Tiszaföldvár, 1944.

Erdélyi Pál: Gálszécsi István énekeskönyvének története 1536-ból. MKSz. 1887.

Divéky Adorján: Gálszécsi István énekeskönyvének újabb története. MKSz. 1911.

Révész Kálmán: Gálszécsi István hittani műve 1538-ból. PEIL. 1894.

Hajnóczi Iván: Gálszécsi István hittani műve és Dévai Mátyás Tízparancsolata MKSz. 1925.

Részletesen foglalkozik vele Sólyom Jenő: „Luther és Magyarország” c. műve is, Bp. 1933.

Gálszécsi István II.
lásd Szécsi alatt!

Gamauf (Csáktornyai) István,
lásd Csáktornyai alatt!

Gángol János (1805–1878), balatonkiliti lelkész, egy ideig esperes.
Nekrológia életrajzzal Gózon Gyulától, PEIL. 1878:1545–46.

Garay Sándor (1820–1868?), érolasi lelkész.
Nekrológia életrajzzal Papp Gábortól PEIL. 1868:1261–1262.

Rövid életrajz Protestáns Képes Naptár, 1870.

Garda József (1833–1899), nagyenyedi teol. tanár. – Szinnyi III:1016–1017. – Z T L. Fia Garda Mártonnak.
Garda József rövid életrajza, arcképpel KJHL. 108–113.

Fogarasi Albert: Garda József emlékezete. Nagyenyed, 1900. (Veje Bodola Sámuelnek.)

Garda Márton (1818–1913). Már 1871-től nyugalmazott sáromberki (Maros-Torda m.) lelkész.

Csekme Ferenc hosszabb életrajzi nekrológja róla RSz. 1913. (VI.)

Garzó Gyula (1839–1908). Utoljára gyomai lelkész. – UMA. Szinnyei III:1021–1023. – Z T L.

Nekrológja életrajzzal Harsányi Páltól PEIL. 1908:585–586.

Dombi Lajos: Garzó Gyula emlékezete. Gyoma, 1912.

„Id...” [jegyű szerző]: Visszapillantás 25 évre. [Garzó Gyula 25 éves gyomai lelkészségének méltatása.] PEIL. 1896:521–522.

Garzó Imre (1827–). 1861-től hódmezővásárhelyi gimn. tanár. Mérnök, matematikus. – Szinnyei III:1023–1024.

Gáspár János (1816–1892), tanfelügyelő, lelkészképesítéssel. Egyházi pedagógus. – Szinnyei III:1030–1034. – Z T L. – KJHL. 88–92. 1. Arcképpel.

Gasparóczky Ferenc, meghalt 1798. Utoljára görgői lelkész. (Torna m.) – Szinnyei III:1037.

Kazinczy Ferenc levelezése XVI. Bp. 1906:134–135.

[Egy „Örökkévalóság” c. prédikációs kötete névtelenül jelent meg Kassán.]

Gáti István (1749–1843). 1808-tól szatmári lelkész. Nyelvész és gyorsíró. – UMA. – Szinnyei III:1041–1044.

Vikár Béla: Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. Bp. 1889. G. I. arcképével.

Gecse Dániel (1768–1824). Marosvásárhelyi orvos. – Szinnyei III:1073–1074. – Z T L.

Antal János: Néhai orvos Gecse Dániel életrajza. Marosvásárhely, 1840.

Szabó Samu: Gecse Dániel emlékezete. EPK. 1871. (I.) 15. sk.

Gecse Dániel életrajza, méltatása Szász Károlytól. VU. 1874. (XXI. évf.) febr. 1. (5. sz.) Arcképpel.

Arcképe Boér Mártontól: Művészettörténeti Értesítő, 1957. (VI.) 2–3. 196.

Gecsei Varró István,
lásd Varró alatt!

Gédra Endre (1822–1873). Petőszinyei (Abaúj m.) lelkész.

Nekrológja életrajzzal PEIL. 1873:926. K. S.-tól.

Gele (Debreceni) János,
lásd Debreceni alatt!

- Gelei József (1754–1838). Utoljára sárospataki koll. tanár. UMA. – Szinnyi III:1094–1095.
- Geleji Gáspár (G. K. István testvére, Tolnai Dali János apósa) gömöri esperes levele Váczi András debreceni espereshez egyházfegyelmi ügyben 1642. Eredeti latin. Id. Révész Imre közlése a debreceni egyházmegye levéltárából. SpF. 1862:538–539.
- Geleji Katona István I. (1589–1649). Utoljára fejedelmi udvari lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyi V:1189–1196. Z T L.
Önéletrajza a Praeconium Evangelicum c. műve II. kötete praefatiójában. Alba Julia 1940.
- Ötvös Ágoston: Geleji Katona István élete és levelei I. Rákóczy Györgyhez. Új Magyar Múzeum, 1859. I.
- Brassay Károly: Geleji Katona István élete és munkái. Hajdúnánási főgimn. értesítő 1901/02. és 1902/03.
- Tavaszy Sándor: Geleji Katona István személyisége. RSz. 1926. 1. sz.
- Nagy Géza: Geleji Katona István személyisége levelei alapján. Erdélyi Múzeum, 1940:35. sk. Kny. Kolozsvár, 1940. (Erdélyi Tudományos Füzetek 115. sz.)
- Csikesz Sándor: Geleji Katona István igehirdetése. Református Igehirdető, 1932.
- Gál Lajos (Bp.): Geleji Katona István mint igehirdető. ThSz. 1939. Kny. Debrecen, 1939. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban.)
- Benczédi Pál: Geleji Katona István és az unitáriusok. KM. 1940.
- Nagy Géza: Geleji Katona István eschatológiája. Az „És lőn világosság...” c. Ravasz László-émlékkönyvben. Bp. 1941.
- Imre Sándor id.: Geleji Katona István mint nyelvész. Pest, 1869. (M-T-Akadémiai értekezés.)
- Geleji Katona István levele I. Rákóczi Györgyhez, Tolnai Dali János ügyében. – Erdélyi János közlése – eredeti magyar – az alsózempléni egyházmegye anyakönyvéből. SpF. 1857–58. (I. évf.) 177–180.
- Geleji Katona István (együtt Tiszabecsi Tamással, Pesti Ferencsel és Csulai Györggyel) levele Bethlen Istvánhoz, mentegetik előtte I. Rákóczi Györgyöt s kéri, tartózkodják a fegyveres felkeléstől. Szamosújvár, 1636. – Zsilinszky Mihály közlése – eredeti magyar – a M. Nemzeti Múzeum levéltárában lévő másolatból. MPEIF. 1877:40–42.

Geleji Katona István levele, melyben tagadja, hogy rágalmazta volna I. Rákóczi Györgyöt. 1636. A M. Nemzeti Múzeum levéltárából közli Zsilinszky Mihály. Eredeti magyar. MPEIF. 1877:275–276.

Geleji Katona István két levele I. Rákóczi Györgyhez 1643. Szilágyi Sándor közlése a gyulafehérvári káptalani levéltárból. EPK. 1881. (XI.) Eredeti magyarok.

Geleji Katona István több levele Beke Antal közlésében ITK. 1894:336. sk.

Geleji Katona István ismeretlen levele I. Rákóczi György megjegyzéseivel. Gyulafehérvár, 1638. – Nagy Géza közlése Erdélyi Múzeum 1940. 1. füzet.

Geleji Katona István könyveinek lajstromát közli Koncz József MKSz. 1899.

I. Rákóczi György hozzá írott leveleit lásd R. Gy. címszava alatt!

G. K. I. gyermekkori elraboltságát „Isten útja” c. a. „történeti beszély” alakjában, feldolgozta Filep Mihály. Sárospataki Népszerű Naptár 1859.

Geleji Katona István, II., 1659-től székelyudvarhelyi lelkész. – Szinnyei V:1196–1197.
Koncz József közlése: Geleji Katona István levele Szathmári Jánoshoz 1671. Prot. Közlöny, 1887.

II. Geleji Katona Istvánra l. pótló adatokat: Bán Imre, Apáczai Csere János. Bp. 1958:109–110. l. jegyzet s egyébütt is passim.

Geleji Katona István I. unokaöccse.

[G. K. Gáspár szikszói lelkész borsod-gömör-kishonti esperes fia, Tolnai Dali János sógora.]

Gelenczei (Miháltz?) Pál, 1852–1873. Debreceni koll. tanár, fizikus. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 457.

1848-ban Kossuth pénzügyminisztériumában titkár, egyetemi magántanár, előzőleg iparegyesületi math. fiz. tanár. L. Sinkovics I.: Kossuth L. az első magyar felelős minisztériumban. K. L. Ö. M. XII. Bp. 1957. 62. lap.

Gelléri Szabó János (). Alapítványtevő.

Antal Géza: Gelléri Szabó János emlékezete. Pápa, 1912.

Geréb Márton (1837–). Teol. képesítésű nagyenyedi koll. gimn. tanár, klassz. filológus. – Szinnyei III:1145.

Gérecz Károly (1844–1910), sárospataki tanító, énekszerző, pedagógiai író. – UMA. – Szinnyei III:1146–1147.

Maklár Pap Miklós írta életrajza SpRL. 1910. (VI.)

Gerenday József (1814–1871). Utoljára bicskei lelkész, tolnai főesperes.

Nekrológ névtelentől PEIL. 1871:1051. sk.

Géresy Imre (1844–), máramaros-szigeti lyc. tanár. Történész. Géresi Kálmán testvéröccse. – Szinnyei III:1151.

Géresi Kálmán (1841–1921). Debreceni koll. tanár, majd tankerületi főigazgató. – Szinnyei III:1151–1153. Z T L.

Kardos Albert cikke róla Debr. Képes Kalendárium, 1913.

Kardos Alberttől életrajz nekrológ Debr. Képes Kalendárium, 1922.

Nekrológ Sz. I.-tól. [Szabó István?] Századok, 1921.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 465–468.

Unokaöccse Lugossy Józsefnek.

Angyal, Andreas: Anton Schiefner und Koloman Géresi. Wiesbaden, 1955. – Kny. az „Ural-Altäische Jahrbücher” XXVII. kötetéből.

[A. Schiefner 1817–1879. keleti és finnugor nyelvész, az orosz akadémia tagja Szentpétervárt. Géresi orosz tanulmányútja révén jutott vele kapcsolatba.]

Gergely Antal (1869–1912). Utoljára mezőtúri lelkész. Z T L.

Szakács (Mike) Albert írta nekrológja a mezőtúri ref. főgimnázium értesítőjében 1912.

Szakács (Mike) Albert: Gergely Antal életrajza a „G. A. írott munkái” c. kiadványban. Mezőtúr, 1912.

Gergely György (1875–1928). Utoljára kecskeméti jogakadémiai tanár.

Zilahy Gergely György dr. emléke. Debrecen, 1928. [Szerkesztette és kiadta özvegye.]

Gergely Károly (1837–1899). Utoljára nagybányai lelkész. Szinnyei III:1159–1161. – Z T L.

Kovács Lajos: Emlékezés Gergely Károlyra. Tiszántúli Ref. Tanáregyesület évkönyve 1900–1901. (XVII. évf.) Debrecen, 1900. G. György apja.

Gergely Lajos (1834–), radnótfái (Maros-Torda m.) lelkész, pedagógiai író. – Szinnyei III:1161–1163.

Gesztelyi Nagy István (1810–1877). Bodrogolaszi lelkész.

Terhes Barnától írt nekrológja életrajzzal PEIL. 1877.

Geszti (Kaposi) Pál,

lásd Kaposi alatt!

Gidófalvy István (?–1921), kolozsvári közjegyző, a teol. fakultás gondnoka, egyházi vezetőember, szövetkezeti mozgalmi vezető, szabadkőműves főmester. – L. Ravasz László gyászbeszédét RSz. 1921. (XIV.)

Gidófalvi János, 1717–33. közt újtondai lelkész. – Z T L.

- Gidófalvi S. Balázs, 1645 körül alsómisztótfalusi lelkész. Z T L.
- Gillyén János (1813–1882). Utoljára körösfői (Kolozs m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1882:127–128. „M-i”-től.
- Godány István (1802–1880). Utoljára zalátai (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia PEIL. 1880:93–96., Kálmán Farkastól.
- Gombási István, Marosvásárhelyi. Utoljára 1785 körül mezőmadarasi lelkész. – Szinnyei III:1274. UMA. Z T L.
Szentkuthy Károly: Gombási István. PEIL. 1887:1451. sk. („A régi jó öregek” c. sorozat I. száma.)
- Gonda Balázs (1823–1895) tiszaberceli (Szabolcs m.) lelkész.
„Balázs bácsi” c. élet- és jellemrajza Szikszay Andrástól. SpL. 1895. (XIV.)
- Gonda László (1831–1872). Utoljára békési gimn. igazgató. Szinnyei III:1285–1287. – Z T L.
- Gotz (Kovácsnai) József,
lásd Kovácsnai alatt!
- Gózon Eduard (a család Halasi előnevű, de csak elvétve használják) (1828–1882). Újszivaci lelkész.
Nekrológia életrajzzal Kármán Józseftől PEIL. 1882:413. sk.
- Gózon Gyula (1849–1906). Utoljára dömsödi lelkész. – Szinnyei III:1325–1326.
Nekrológia életrajzzal „Amicustól” PEIL. 1906. 136–137.
- Gózon István (meghalt 1790). Utoljára dunapataji lelkész. Szinnyei III:1327.
- Gózon László (1810–1880). Keői (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia fiától, Gózon Gyulától PEIL. 1881:29–30. (A nekrológ körül vita Boldizsár Imre, Kármán Pál beleszólásával ua. évf. 344–346., 613–615., 1025.)
- Gózon Zsigmond (1795–1878). Újszivaci lelkész.
Nekrológia életrajzzal vejétől, Dömötör Károlytól PEIL. 1879:225. sk.
- Özvegyének, Nyáry Máriának nekrológja életrajzzal Poór Józseftől PEIL. 1886:1056–1058.
- Apja G. Eduardnak.
- Göböl Gáspár (1746–1818). Utoljára kecskeméti lelkész, esperes. – UMA. – Szinnyei III:1337–1339. – Z T L. – Papi jelleméhez (a stórával kapcsolatban) l. a MPEIF. 1883:255–256. olvasható adatközlést (a kecskeméti református egyház jegyzőkönyvéből).
- Göcsi Máté, marosvásárhelyi lelkész, erdélyi püspök 1580–85. közt.
Koncz József: Göcsi Máté, a marosvásárhelyi ev. ref. egyházközség legelső papja és az erdélyi ev. ref. állam [!] harmadik püspöke. Marosvásárhely, 1905.

- Göde Károly, decsi (Tolna m.) lelkész.
Nekrológia Baráth Ferentől SpL. 1891. és ebből szemelvény PEIL. 1892:13.

(Állítólag kéziratban maradtak nagy vallásfilozófiai művei.)
- Gödöllei József (1848–1907). Utoljára nagypeterdi (Baranya m.) lelkész. – Szinnyei III:1341.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1909:588–589. -n-r-től [Ágoston Sándor?].
- Gödri Ferenc (1788–1871), utoljára sepsiszentgyörgyi lelkész, sepsi egyházmegyei esperes. – Szinnyei III:1345–1346.

X. jelzetű életrajzi nekrológia EPK. 1871. (I.) 197.
- Gönczy Dániel, técsői (1803–1891), forgolányi (Ugocea m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1891:226–227. Biki Ferentől.

Ötvenéves lelkészi jubileumának méltatása V. G.-től. PEIL. 1883:608–610., a jubileumi ünnepély leírása uo. ugyancsak 677. sk. – A méltatás, arcképpel átvéve ugyancsak V. G. jelzettel VU. 1883. 309. lapra is.
- Gönczi István I. (1591–1607 közt gönci lelkész). – Szinnyei III:1358. – Z T L.
- Gönczi István II. (1650–1712) gógáni lelkész, 1689–1712 közt küküllői esperes.
L. Illyés Géza dolgozatát róla RSz. 1928:53. sk.
- Gönczi József I. (meghalt 1628.) 1618-tól tiszántúli superintendens. Utoljára nagybányai lelkész. – Szinnyei III:1358–1359.
- Gönczy József II. (1804–1871). Szomotorvécsi lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1871:1085. Páricsi Józseftől.
- Gönczy József III. (1825–1873). Utoljára golopi lelkész. (Zemplén m.)
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1873:1084.
- Gönczi Lajos I. (1852–1929). Székelyudvarhelyi koll. igazgató. – Szinnyei III:1359–1360. – Z T L.
Vajda Ferenc gyászbeszéde RSz. 1929:533–535.

Bíró András emlékbeszéde RSz. 1930:266. sk.
- Gönczy Lajos II. (1889–). Utoljára kolozsvári teol. akad. tanár. – Z T L. I. G. Lajos fia.
- Gönczi Mátyás, franekeri egyetemi hallgató levelei 1641-ből Nagybánya város közönségéhez, ill. tanácsához. Katona Lajos közlései a nagybányai városi levéltárból. Eredeti magyarok. MPEIF. 1880. és 1885. Vö. Szinnyei III:1360.
- Gönczy Pál, sebesi (1817–1892). Szinnyei III:1360–1367. – Életrajza „Y-Y”-től Protestáns Új Képes Naptár, 1876.

Király Károly: Gönczy Pál élete és működése. ? 1886.

Kiss Áron, ifj. (Dr.): Gönczy Pál életrajza. Bp. 1888.

Szász Károlytól elég részletes életrajza, arcképpel VU. 1883. (XXX.) aug. 12. (32. sz.)

Névtelen jubileumi megemlékezés róla VU. 1888. (XXXV.) 313–314. 1. arcképpel (öregkori).

Kiss Áron, ifj. (Dr.) Gönczy Pálról. Paedagogiai Plutarch I. 1886.

Nekrológja PEIL. 1892. 2. sz. Sz(öts) F(arkas)-tól. VU. 1892. (XXXIX.) 49. 1. névtelen, arcképpel.

Peres Sándor emlékbeszéde Gönczy Pálról a következő kiadványban: „Emlékbeszédek Ballagi Mór és Gönczy Pál felett” a tanítóképző intézeti tanárok orsz. egyesületében. Bp. 1892.

Kiss Áron, ifj.: Emlékezés Gönczy Pálról. PEIL. 1898:659. sk.

Várad F. (= Szöts Farkas): Emlékezés Gönczy Pálról. PSz. 1910.

Gönczi A. József, meghalt 1629. Utoljára nagybányai lelkész, tiszántúli superintendens. – Z T L.

Gönczi Kovács (Fabricius) György, meghalt 1595. Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. Szinnyi III:1356–1358. – Z T L.

Kálmán Farkas: Gönczi György énekeskönyve. MPEIF. 1880:151. sk.

Báthory Zsigmond fejedelem kedvezménye Gönczi György szőlőjére, melyet ez Méliusz özvegyétől vett 1583. MPEA. 1911.

Herepei János: Gönczi György halálának időpontja. Erdélyi Múzeum. 1942:559–560.

Gööz István (1842–), 1866-tól hódmezővásárhelyi gimn. tanár. – Szinnyi III:1373–1374.

Görgei P. Pál, 1668 körül nagykaposi (Ung m.) lelkész, orvosdoktor. – Z T L.

Görgei P. Pál levelei Teleki Mihályhoz 1665. Eredeti magyarok. Történeti és könyvészeti bevezetéssel közli Koncz József (nyilván a Teleki-levéltárból). MPEIF. 1887:132. sk.

Esze Tamás: Az áldott orvos. Az Út, 1951. márc. 25.

Görömbey Pál (1820–1892). Utoljára halábori (Bereg m.) lelkész.

Élet- és jellemrajzos nekrológja Vígvári Mihálytól SpL. 1892. (XI.) 149–150.

Görömbei Péter, I. (1845–1919). Utoljára nagykállói lelkész, felső-, majd középszabolcsi esperes. – Szinnyi III:1395–1397. – Z T L.

- Görömbei (Görömbey) Péter, II. (). Utoljára nagykállói lelkész. I. Péter fia.
- Graf Jakab (1839–), svájci eredetű kolozsvári ref. koll. főgimn. tanár, nyelvész. – Szinnyei III:1404–1405.
- Gueth Sándor (1830–1896). Utoljára felsőőri (Vas m.) lelkész. Az egyházközség történetírója. Nekrológia életrajzzal Csukás Endrétől DunPL. 1896.
- Gulyás Benő (1857–1907). Mezőcsáti (Borsod m.) lelkész. Szinnyei III:1149–1150. – Z T L. Nekrológia K(eresztesi) S(amu)-tól PEIL. 1907:267. Halász Józseftől nekrológ SpRL. 1907. (III.)
- Gulyás István (1867–1940. v. 41?). Debreceni koll. főgimn. tanár, majd debr. közs. ipariskolai igazgató. Magyar nyelvész. – Szinnyei III:1550–1551. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 492–494.
- Gulyás József (1885–1954). Sárospataki koll. főgimn. tanár, irodalom- és iskolatörténet-író, sok egyházi témával. – Z T L.
- Gulyás Lajos (1843–1904). Utoljára kisújszállási lelkész. Szinnyei III:1551–1552. – Z T L. Barla Jenő írta életrajza, nekrológ keretében, PEIL. 1904:119–120.
- Csánki Benjámín: Gulyás Lajos. Jellemrajz átlagon felüli. Szabad Egyház, 1904. (XX. évf.) 3–4. sz. (március).
- Gyalokai József, meghalt 55 éves korában 1884. Utoljára csepi lelkész. Kovács János írta nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:1654. sk.
- Gyárfás Pál, meghalt 1847. kiskunhalasi lelkész. Nekrológia életrajzzal PEIL. 1847:748–749. V. F.-től.
- Gyarmathy Sámuel 1751–1830. orvosdoktor, utoljára zilahi koll. tanár, nyelvtudós. – UMA. – Szinnyei IV:24–28. – Z T L. Both István: Gyarmathi Sámuel, zilahi ref. koll. tanár és nyelvtudós emlékezete. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1900:279. sk.
- M. Nagy Ottó: Gyarmathi Sámuel élete és munkássága. Kolozsvár, 1944. (Erdélyi Tudományos Füzetek 182. sz.)
- Gyarmathy József (1850–1896). Szilicei (Abaújtorna m.) lelkész, tornai egyházmegyei esperes. Élet- és jellemrajzi nekrológia Ragályi Gézáttól SpL. 1896. (XV.) 537–539.
- Gyarmati Zsigmond, meghalt 1709. Utoljára (?) hegyközszentimrei (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei IV:29.
- Gyarmathy Bíró Miklós, meghalt 1600 v. 1601. Utoljára királyhelmeci lelkész. – Szinnyei IV:22–23. – Z T L.

Gyenge János (1880–1936). Utoljára szalárdi (Bihar m.) lelkész, történetíró. „Szabad egyház” alapításával kísérletezett 1928–1931. – Z T L.

Gyenzse József (1772–1852), tahitótfalusi lelkész, pesti egyházmegyei esperes.

Két önéletrajzából szemelvények Az Út, 1949. nov. 13–19. számaiban. Mindkettő teljes szövegében közölve a M(áthé) E(lek) bevezetésével és jegyzeteivel RE. 1952. június 15.

Gy. J. papi hivatalának félszázados ünnepekor 1850. május 22. Dobos János üdvözlőbeszéde MPEIF. 1886:120. sk.

Gyikó János, meghalt 1876., 78 éves korában. Utoljára mezőtúri lelkész. – Szinnyei IV:42.

Gyimóti István, meghalt 1730. mint csöglei lelkész (Veszprém m.), pápai egyházmegyei esperes. 1699–1705. veresmarti (Baranya m.) lelkész, utolsó baranyai superintendens.

Zoványi Jenő: Ismeretlen püspöke a baranyai ref. egyházkerületnek. Egyháztörténet, 1945.

Esze Tamás: Az utolsó baranyai püspök. Az Út, 1952. március 2–8.

Önéletrajza, ill. életrajza (1686–1690). A budapesti egyetemi könyvtár kéziratárában (LEO. 1297. sz.).

Gyöngyösi István I., 1667. genfi egyetemi hallgató. – Z T L.

Gyöngyösi István II., 1691 hadházi, 1700 balmazújvárosi lelkész. – Szinnyei IV:58.

Gyöngyösi (N.) István 1680-tól felsőbányai lelkész, 1686-tól esperes. – Szinnyei IV:57–58.

Gyöngyössi (Gyöngyössy) János (1741–1818). Újtordai lelkész, verselő. – Szinnyei IV:60–63. – Z T L.

Önéletrajza Erdélyi Protestáns Közlöny, 1873.

Abafi Lajos: Gyöngyössi Jánosról. AbFigyelő XI. évf. (1881.)

Albert János: Gyöngyössy Jánosról, a költőről. KM. 1884.

Lehr (Tolnai) Vilmos: Gyöngyössi János. EPhL. XVI.

Rass Károly: Gyöngyössy János önéletírása. Erdélyi Múzeum, 1938:281–290.

Gyöngyösi László 1662 körül szolgabíró, majd ügyvéd. Teológiát tanult. A költő Gy. István testvére. Z T L.

Gyöngyösy László (szintén a család leszármazottja, tanár [1861–1923]): Gyöngyösi László. PSz. 1913.

Harsányi István: Gyöngyösi István és László sárospataki diáksága. Sp. 1921.

Gyöngyössy Sámuel (1833–1886). Utoljára tiszánánai (Borsod m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei IV:73–74. Z T L.
Névtelen életrajzi nekrológ SpL. 1886. (V.) 361–365.

Gyöngyösi Árva István, 1704–1709 közt köbölkúti (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei IV:58.

Gyöngyösi Árva Pál (1668–1743). Kassai lelkész, majd oderai-frankfurti egyetemi tanár. – Z T L.
Paikoss Endre: Néhány adat Gyöngyösi Pál ev. ref. lelkész élettörténetéhez. SpL. 1886. (V.)

Révész Kálmán: Gyöngyösi Pál. Bp. 1898.
(A „Magyar Protestáns Egyháztörténet Monográfiák” sorozatban.)

Révész Kálmán: Gyöngyösi Pál családja. PSz. 1898:624.

Révész Kálmán: Adatok Gyöngyösi Pál életéhez. PEIL. 1898:475. sk. [A monográfiában közzé nem tett 8 db levél.]

Z T L. említ egy „Catalogus librorum Pauli Gyöngyösi” c. kiadványt (a címszó alatt) 1754-ből, de megjelenési helye és közelebbi körülmények említése nélkül.

[Ifj. Gyöngyösi Pálról, a fenti fiáról, akiből cári udvari orvos lett, l. Magyary-Kossa Gyulának az apát és az egész családot is érdeklő cikkét: Orvosi Hetilap 1938 (839–841.) és Magyar Orvosi Emlékek IV:19–23.]

Gyöngyösi Kiséri András, meghalt 1622. Kolozsvári lelkész, esperes. – Szinnyei IV:47–48. – Z T L.

György Aladár (1844–1906). Teológiát is tanult statisztikus és sokoldalú író. – Szinnyei IV:86–91. – Z T L.
Marx iránti tiszteletére és csodálatára l. Mód Aladár: Marx és a magyar történelem. Századok, 1953. 38. (Forrás: Gy. A.-nak a Hon 1871. évf.-ban megjelent cikksorozata: Emlékek az Internacionálé köréből.)

György Endre (1848–1927). Közgazdasági és egyházi író, rövid ideig földművelésügyi miniszter, máramaros-ugocsai egyházmegye gondnoka. – Szinnyei IV:92–96.
Bernát István: György Endre emlékezete. Bp. 1929. (Akadémiai emlékezés.) Gy. Aladár testvére.

György Lajos I. született 1826. meghalt 1864., szatmárnémeti lelkész.
Életrajzi feljegyzés róla az 1866. évi Protestáns Képes Naptárban.

Lelkipásztori munkásságát méltatja Békássi Sándor: „Igénytelen észrevételek az egyházi reformra” c. cikkében PEIL. 1871:809–811. – Veje Fésős Andrásnak, apósa Erdős József debreceni egyetemi tanárnak.

György Lajos II. (1858–). Utoljára losonci koll. gimn. tanár, megelőzőleg kisújszállási ref. klasszikus filológus, sokoldalú író. – Szinnyei IV:98–99.

- György László (1864–1899). Péceli lelkész.
Nekrológia PEIL. 1899:137–138. Keresztesi Samutól.
- Győry Elemér (1891–). Utoljára pápai lelkész, dunántúli püspök. – Z T L.
- Győry Imre (vagy: Győri Mihály?) (1803–1870), tenkei (Bihar m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1870:1589. sk. Rácz Istvántól.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1872. névtelentől.
[A két közlemény kétféleképp írja a nevét!]
- Győry József (1862–1884). Teol. végzettségű hírlapíró, fordító. – Szinnyei IV:109.
- Győri (Győry) Lajos I. (1800–1871). Utoljára kisújszállási lelkész. – Szinnyei IV:109–110.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1871:796–797. Silling Elektől.
- Győry Lajos II. (1848–). Utoljára kenderesi lelkész, hevesnagykunsági esperes. Győry I. Lajos fia. Szinnyei IV:110.
- Győri Miklós I. (1826–1888). Utoljára szendi (Komárom m.) lévita, jellegzetes „peregrimus”.
Szinnyei IV., a címszó alatt. (111–112.)

Závorai Sándor: Győri Mike. Rajz a régi diákéletből. Vasárnapi Újság 1896. és Závorinak „Emlékezzünk régiekről” c. kötetében. Gyoma, 1904.
- Győry Miklós II. (1851–). 1886-tól nagyigmándi (Komárom m.) ref. tanító. Tankönyvíró, zeneszerző stb. Szinnyei IV:111–112.
- Győry Sándor (1778–1871). Utoljára tiszabecsi lelkész.
Joó Istvántól írt nekrológja PEIL. 1871:984. sk.
- Gyulai István, 1562 körül dési lelkész, bibliafordító. Szinnyei IV:141. – Z T L.
- Gyulai János, 1594-től nagyváradai lelkész. – Szinnyei IV:142. – Z T L.
- Gyulai T. Mihály, 1680 körül tiszadobi lelkész. – Szinnyei IV:144–145. – Z T L.
- Haendel Vilmos (1874–), evangélikus vallású debreceni koll. jogtanár, későbbi debreceni egyetemi tanár. 1944-ben Nyugatra szökött.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 556–557.
- Hagymássy Lajos, Tolnai Lajos (l. o.) családi neve!
- Hajas (Tasnádi) István,
lásd Tasnádi alatt!
- Hagymássy Ferenc (), papi (Szabolcs m.) lelkész.
Az egyházközség története megírója s „Ahasvér” álnév alatt egy „Talizmán” c. teofikus jellegű munka szerzője.

- Hajdú Ferenc, meghalt 62 éves korában 1875. Utoljára okányi ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1895:1132–33. Szőke Jánostól.
- Hajdú László (1843–1905), nagykőrösi ref. tanítóképző intézeti gyakorló iskolai tanító. –
Szinyei IV:264–265.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1905:153. H. Kiss Kálmántól.
- Hajdú Péter (1882–1902). Kishodosi lelkész. – Z T L.
- Hajdú (Keszi) Lajos,
lásd Keszi alatt!
- Hajdú Nagy Lajos (1841–). Utoljára hódmezővásárhelyi ref. főgimn. tanár. Sokoldalú író. –
Szinyei IX:677–678.
- Hajnal Ábel (1802–1882). Békési lelkész, egy ideig békésbánati esperes. – Szinyei IV:267–
268.
Nekrológia névtelenül, de nyilván Ballagi Mórtól, PEIL. 1882:797. sk.
- Tatár János gyászbeszéde részletes életrajzzal PEIL. 1882:828. sk. – Közölve
PK. 1883. (XIII.) 388. sk. is.
- Dömötör Károly: Hajnal Ábel emlékezetéhez. PEIL. 1882:917. sk.
[Főként bánati missziói tevékenysége méltatása.]
- Csécsi Miklós: Hajnal Ábel emlékezete. Kecskemét, 1883.
- Hajós Zsigmond, meghalt 72 éves korában 1911. Teológiát végzett operaénekes, az Operaház
tagja, külföldön is sikereket aratott.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1911:447.
- Hajzer Endre (1831–1901), utoljára hardicsai (Zemplén m.) lelkész, egypár hétig
felsőzempléni esperes.
Élet- és jellemrajza Péter Mihálytól SpL. 1901. (XX.) 227–229.
- Halasi István (1882–), ref. népiskolai tanító, pedagógiai író. – Szinyei IV:309–311.
- Halasy József (1822–). Pápai ref. tanító. – UMA.
- Halász (Sellyei) Ferenc,
lásd Sellyei alatt!
- Halka Sámuel (1817–1886). Utoljára kadarkúti lelkész, belsősomogyi esperes. – Szinyei
IV:350–351. – Z T L.
- Haller (Köpeczi) Balázs,
lásd Köpeczi alatt!
- Hallgató János (1859–1935). Felsőmérái (Abaúj m.) lelkész. Z T L.

Halmy Gyula (1839–), teol. végzettségű, utoljára (?) miskolci ref. főgimn. tanár, matematikus, történetíró. – Szinnyei IV:368.

Háló Kovács (Kovács) József (1761–1830). Utoljára kiskunhalasi lelkész, verselő. – UMA. – Szinnyei IV:1292–1294.

Keszi Hajdú Lajos: Háló Kovács József életrajza. AbFigyelője, 1877. márc.

Halom Ádám (1821–1898). Utoljára mezőszentgyörgyi lelkész.

Nekrológia életrajzzal, DunPL. 1898:306. sk. „A. S.”-től.

Hamar Andor (1864–1892), budapesti segédlelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1892:668. sk. György Lászlótól.

Saját neve és „Futásfalvi” álnév alatt írt kiváló tudományos készütségre valló cikkei vannak PEIL.-ben.

Hamar András, futásfalvi (1805–1878). Utoljára oldi (Baranya m.) lelkész, egy ideig felsőbaranyai esperes.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1878:1672–1673. Dömötör Károlytól.

Hamar István (1867–1933). Budapesti teol. akad. tanár. Z T L.

Csekey Sándor: Futásfalvi Hamar István. PSz. 1933:378–379.

H. András unokája. H. Pál fia, H. Andor testvére.

Hamar Pál, futásfalvi (1834–1875), baranya-kisszentmártoni lelkész.

Nekrológia életrajzzal Bajó Károlytól PEIL. 1878:1550.

Hanvai Igó György, meghalt 1735. Utoljára szatmári lelkész, esperes. – Szinnyei IV:453. V:13–14.

Hari (Bethleni) Péter,

lásd Bethleni alatt!

Harsányi András (), lelkész, M. N. Múzeumi tisztviselő, egyháztörténet-író. 1944 óta Nyugaton.

Harsányi István I. (1873–1928). Utoljára sárospataki teol. tanár, egyház- és irodalomtörténész, bibliográfus. Z T L.

Emléklapok Marton János szerkesztésében, több szerzőtől, életrajzával és bibliográfiájával Sp. Ifjúsági Közlöny, 1928.

Hegyaljai Kiss Géza: Harsányi István jellemképe. SpRL. 1928. (XXIII.)

Harsányi István II., meghalt 1910. Bridgeporti (USA) magyar ref. lelkész.

Nekrológia névtelentől PEIL. 1910:155.

Harsányi Pál (1881–). Utoljára gyulai lelkész, 1948-tól nyugdíjban. – Z T L.

Harsányi Sámuel, utoljára apagyai (Szabolcs m.) lelkész, a Habsburg-hadsereg első ref. tábori lelkésze 1835-től. Szül.: (1808–1885).
Nekrológia névtelentől PEIL. 1885:158–159.

Életrajzi nekrológia névtelentől SpL. 1885. (IV.) 42–46. „a kolozsvári közlönyből” átvéve.

Harsányi Gusztáv: Töredékek egy magyar református lelkész hányatott életéből. Debrecen, 1936 ?

[H. Gusztáv bíró fia volt H. Sámuelnek. A család történetéről lásd Harsányi Zsolt „Gusztai bácsi” c. visszaemlékezését Pesti Hírlap, 1942. febr. 8. H. Zs. szintén e családból való, apja H. Andrásnak.]

Harsányi Sándor I. (1833–1925). Utoljára túrkevei lelkész. Apja II. Istvánnak, Pálnak, II. Sándornak. Szinnyei IV:481–482. – Z T L.

Harsányi Sándor II. (1871–1951). Utoljára franklini (USA) lelkész. – Szinnyei V:482. – Z T L.

Harsányi Móricz István (1630–1691). Utoljára rimaszombati lelkész, gömöri esperes. Gályarab, lásd hozzá az egész gályarab-irodalmat! – Szinnyei IV:474–476.

Fia, ifj. Harsányi Móricz István, kevés ideig losonci lelkész, 1713. r. katolikussá konvertált és szerzetes lett. – Z T L.

Szentpéteri Sámuel: Adatok Harsányi István élettörténetéhez. SpL. 1898. (XVII.) 614–757.

Harsányi Nagy Jakab (1615–1677 után), nagyváradi tanár, majd erdélyi fejedelmi ügyvivő, brandenburgi választófejedelmi tanácsos. – Szinnyei IV:477. Z T L.

Hatvani István (1718–1786), debreceni koll. tanár. – Szinnyei IV:503–505. – Z T L.
Révész Imre id.: Hatvani István. Vasárnapi Újság, 1871. (XVIII. évf.) február 5. (6. sz.) [Idealizált parókás arcképpel, amelyről R. I. maga mondja itt, hogy a debreceni koll. könyvtár máig meglévő képe után készült. N3. A. Sinai-képről nem mondja ugyanezt!]

Önéletrajza „Emlékjegyzetei”, magyarázatokkal, Vasárnapi Újság, 1872. 19–20. sz. Mike Béla közlése.

Heinrich Gusztáv: Der ungarische Faust. Ungarische Revue, 1886.

Imre Lajos: A magyar Faust. Erdélyi Múzeum, 1893.

Lósy-Schmidt Ede: Hatvani István élete és művei. I. rész. Hatvani István élete és önéletrajza, az ördögösségről szárnyrakelt mondák. Debrecen, 1931.
(A debreceni Tisza István Tudományos Társaság kiadványai I. osztály IV. köt. 7.) [Több nem jelent meg.]

Ludányi Valéria–Szénássy Barna: Hatvani István élete és tudományos működése. Atom, 1956. 5. sz.

„A magyar Faust” címmel dolgozza fel a „legendát”, ill. „népmondát” (Kazinczy Sámuel gúnyiratából) Jókai Mór, Üstökös 1871. [De ezt előzőleg már leköszölte „A magyar nép adomái” c. gyűjteményében, Pest, 1857., a Kisfaludy-Társaság 1871. febr. 12-i közlésében pedig felolvasást tartott belőle. Lásd a Kisfaludy-társaság évlapjait Új folyam VI. 1871.]
[A végén maga kijelenti, hogy az egésznek semmi köze H. I. történeti személyéhez.]

Kazinczy Sámuelnek gúnyiratát közli Tóth Béla: Magyar Ritkaságok, Bp. 1899. és A Magyar Anekdotalics II. köt. Bp. é. n.

Pap Károly: A „Magyar Faust” életrajzához. ITK. 1916:452. sk.

Pap Károly: Hatvani István testamentuma. ITK. 1920.

Mitrovics Gyula, ifj.: Hatvani István, a debreceni filozófus. Debreceni Szemle, 1927:417. sk.

[Hatvani István hasonló nevű, katolikussá konvertált fiáról, aki konverciója jutalmául végül jogakadémiai tanár, főigazgató lett, l. Szinnyei MIÉM. IV. köt. 508–510.]

Szilágyi István: A Hatvani-monda. [Kazinczy Sámuelre vonatkozó, alaposnak látszó bevezetéssel] VU. 1872. (XIX. évf.) 154. s. köv. 1. [Ő is közli az egész szöveget, amelyről azt állítja, hogy egyes nagyobb részleteit „öreg emberektől” hallotta elbeszélteni, „akik ezekre úgy hivatkoztak, mint amelyeket ők még gyermekkorukban hallottak”.]

Incze Gábor: A „boszorkánymester”. Lelkészegyesület, 1927. 22. sz.

Tóth Béla a K. S. egész szövegét közli Magyar Ritkaságok c. könyvében (1. kiadás Bp. 1899.) „A Magyar Faust” címmel és A Magyar Anekdotalics II. kötetében a 20. s. köv. lapokon, „Debreceni professzor Hatvani István életéből töredékek” c. a. – Rövidebben a „Mendemondák”-ban (1. kiadás Bp. 1896) is foglalkozik vele 110–112. l.

Zoltai Lajos: Művelődéstörténeti adatok tudós Hatvani István professzor házatjáról. ThSz. 1933–34.

Elekes György, diósi: Professzor Hatvani receptjei a debreceni diákok részére 1780 körül. ThSz. 1939.

Magyary-Kossa Gyula Hatvani Istvánról: Magyar Orvosi Emlékek IV. Bp. 1940:57–61.

Szénássy Barna: Hatvani István matematikai munkássága. Alföld Építünk 1955. VI. évf. 5. sz. (szept.–okt.).

Horváth Róbert: Hatvani István és a magyar közgazdasági irodalom kezdetei. *Közgazdasági Szemle*, 1960. (VII.) 74–91. l.

Hatvani István: Gyászlapok a magyar protestáns egyház múlt (XVIII.) századi történetéből. H. I. egykorú feljegyzései. Közli Révész Imre (id.), Fabó András kiegészítéseivel. Fabó A. (szerk.) „Rajzok...” Pest, 1868. c. kötetben.

Hatvani István naplójegyzetei egyes debreceni eseményekről 1755–1764. Révész Imre (id.) közlése a forráshely megjelölése nélkül MPEIF. 1875:51–53. – Önéletrajzi stb. feljegyzéseiből közlések Vasárnapi Újság, 1872. 19–20. sz. (Milesz Béla), Debreceni Híradó, 1894. 11. sz.

A legenda ponyvai külön feldolgozásai: A híres Hatvani tanár élete, viszontagságai, csodálatos tettei, rettenetes vége és pokolra menetele. Bp. 1874.

Erdélyi István: A híres Hatvani István debreceni professzor tudakos cselekedetei. Debrecen, 1885. [ez már 2. kiadás!]

Haypál Benő (1869–1926). Budapesti (budai) lelkész. – Z T L. Írói álneve: Paulus.

Héczei (Hétzei) Dániel, szilágypéri lelkész, 1786–1794 középszolnoki esperes. – Szinnyei IV:573–574.

Diariumát és Itinerariumát a tiszántúli egyházkerület levéltárából közli MPEA. 1906.

Héczei [vagy Heczei?] János, 1686-ban balmazújvárosi lelkész. Szinnyei IV:574–575.

Héczei (Hétzei) Pál, 1809-től szilágypéri lelkész. Héczei Dániel fia. – Szinnyei IV:575.

Héczei Sámuel, a pécsi püspök által bebörtönöztetett siklósi lelkész (1726.) szabadulást kérő folyamodványát közli Csuthy Zsigmond: Magyar protestáns egyháztörténet a szatmári békétől a türelmi rendelet kiadásáig. Debrecen, 1878. 89–92.

Hédervári István gálszécsi prédikátor végrendelete 1570. Közölve MPEA. 1928:3–5.

Hegedűs Endre (1846–), nagykőrösi ref. orgonista-kántor, zeneszerző. – Szinnyei IV:584.

Hegedűs István (1848–1925), teológiát is tanult s egyházi kérdésekkel is foglalkozott klasszikus-filológus egyetemi tanár. Egyházmegyei gondnok a kolozsvári egyházmegyében. – Szinnyei IV:585–590. – Z T L.

Hegedűs János (1821–1894), utoljára nagyenyedi teol. tanár. Z T L. – Szinnyei IV:590–591. Nekrológia életrajzzal PEIL. 1894:315–316. id. Bartók Györgytől.

Makkai Domokos: Emlékbeszéd Hegedűs János felett. Nagyenyedi koll. értesítő 1894.

Hegedűs János rövid életrajza, jellemzéssel, arcképpel KJNK. 100–103.

Antal János püspöknek unokája.

Hegedűs (Mikolai) János,
lásd Mikolai alatt!

Hegedűs Lajos (1788–1864), marosvásárhelyi lelkész (ötven éven át) – Szinnyei IV:594–595.

Hegedűs László (1814–1884). Sárospataki lelkész, egy ideig alsózempléni esperes, országgyűlési képviselő. UMA. – Szinnyei IV:598–601. – Z T L.
Nekrológia Vasárnapi Újság, 1884:10. sz., névtelenül, öregkori arcképével.

Radácsi György „Sírvirágok” c. emlékezése SpL. 1884. (III.) Az „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadvány I. kötetében is. Sp. 1906. (Hosszú élet- és jellemrajzi méltatás.)

Emödy Dániel: Emlékbeszéd néhai Hegedűs László felett. ? 1884.

Révész Kálmán közli Hegedűs László levelét Révész Imréhez Sárospatakról 1862. jún. 26. SpL. 1900. (XIX.) 187–189.

Hegedűs Lóránt (1872–1942. v. 1943), pénzügyminiszter, egy időben egyházi belmissziói munkás.

Hegedűs Sámuel, bonyhai (1781–1844). Utoljára szászvárosi lelkész. – Szinnyei IV:603–606. – Z T L.

Rövid méltatás, vezető helyen, áljegyű szerzőtől VU. 1865. júl. 2. (XII. évf. 27. sz.) Arcképpel, utána téve: „egykorú körajz után”.

Rövid cikk, arcképpel (és téves évszámmal) KJHL. 55–57.

Basa Mihály: Hegedűs Sámuel. Erdélyi Egyházkerületi Névkönyv. 1868.

Sámuel Aladár: Hegedűs Sámuel mint aesthetikus. Protestáns Közlöny, 1893.

Sámuel Aladár: Hegedűs Sámuel mint moralista. Protestáns Közlöny, 1893.

Sámuel Aladár: Hegedűs Sámuel életrajza. Protestáns Közlöny, 1894.

Török István: Hegedűs Sámuelről. Erdélyi Múzeum, 1903.

Veje Abacs János püspöknek.

Hegedűs Sándor (1847–1906), kereskedelemügyi miniszter, dunántúli egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei IV:606–610. – Z T L.

Rövid életrajza, -á -r-től (= legifj. Szász Károly) Protestáns Új Képes Naptár, 1898.

Nekrológia PEIL. 1907:8. sk. K(eresztesi) S(amu)-tól.

Antal Gábor gyászbeszéde PEIL. 1907:20. sk.

Antal Géza: Hegedűs Sándor emlékezete. PSz. 1908. Kny. Bp. 1908.

Apja Lórántnak, testvére Istvánnak.

Hegedűs (Mikolai) János,
lásd Mikolai alatt!

Hegyaljai Kiss Géza (1893–). Utoljára debreceni lelkész, egyháztörténet-író. – Z T L.

Hegyesi István, Borosjenői, meghalt 1688. Ügyvéd, jószágigazgató, teológiai író. – Z T L.
Tolnai Gábor: Adat Hegyesi István életéhez. IT. 1941.

Hegyi András (1886–1934), utoljára körtvélyfajai (Maros-Torda m.) lelkész.
Szépen jellemző, hosszú nekrológ Zoltáni Páltól. RSz. 1934. (XXVII.) 392–393.

Hegyi Péter (1873–1929), peteki (Udvarhely m.) lelkész, udvarhelyi esperes.
Életrajzi nekrológja Detzsi Ernőtől. RSz. 1929:138–139.

Hegymegi Kiss Kálmán,
lásd Kiss alatt!

Heiszler József (1819–1901). Utoljára dombrádi (Szabolcs m.) lelkész. – Szinnyi IV:645–648. (önéletrajzi adatokkal).
Ima és beszédek. Elmondattak Kisvárdán, 1900. július 3-án, Dr. Heiszler József dombrádi ev. ref. lelkész tiszteletére rendezett ünnepély alkalmával. H. n. 1900.

Írói álneve: Tófalvi Jónás.

Révész Kálmán (közl.): Egy adat Heiszler József életéhez. 1873-ból. SpL. 1901. (XX.) 975–976.

Révész Kálmán (közl.): Dr. Heiszler József és a kassai papság. [H. levele Bárczay Ödönhöz 1873.]
[A két közlés azonos tárgyú.]

Héjas Pál (1835–), teol. végzettségű csurgói ref. főgimn. tanár. Klasszikus filológus, iskolatörténet-író. Szinnyi IV:650.

Helle János, meghalt 84 éves korában 1871. (lelkész hol?)
Nekrológja életrajzzal Vámos Dánieltől. PEIL. 1871:1244–1245.

Helle Károly (1869–), kecskeméti, majd debreceni koll. jogakadémiai tanár (utána kassai jogakad., kolozsvári, budapesti egyetemi tanár).
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 552–553.

Hellopoeus,
lásd Szikszai alatt!

Helmeccy József (1854–1915), földbirtokos, nagybányai egyházmegyei gondnok.
Soltész Elemér: Helmeccy József emlékezete. Nagybánya, 1915.

Helmeccy Komoróczy István (1670–1753). Utoljára nagykőrösi lelkész, dunamelléki
superintendens. Z T L. – Szinnyei IV:678–679.

A „halotti Peroratio” fölötté, Losonczy Hányoki Istvántól, közölve, a forrás és a
közlő megnevezése nélkül, MPEIF. 1882:372. sk.

Tormássy János: Adalékok a dunamelléki ref. püspök életéhez. (Mokos Gyula
közlése.) Pápa, 1892.

Földváry László: Adalékok a dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez.
Bp. 1898.

(Hegymegi) Kiss Kálmán: Igazságszolgáltatás Helmeccy István egykori
szatmári lelkész emlékének. PEIL. 1876:1457. sk.

Vagyoni kedvező helyzetére, üzleteire I.: Majlát Jolán–Márkus István:
Nagykőrös beilleszkedése a magyar rendi társadalomba a XVIII. században.
Századok, 1943.

A főművén (Igasság Paizsa... 1741.) szereplő álnevek: – MELIANUS
GNATERETH – valószínű anagrammatikus feloldása: HELMETIUS
E(cclesiae) R(eformatae) NAG(ykőrösiensis) ANT(istes).

[A nagykőrösi ref. temetőben látható síremlékén, vörösmárványból, állítólag
„alakja” látható a „Pest megye műemlékei” Bp. 1958. c. kiadvány 552. lapján
olvasható leírás szerint.]

Heltai Gáspár, meghalt 1574. Reformátor. – Szinnyei IV:684–690. – Z T L.
Borbély István: Heltai Gáspár. Kolozsvár, 1907.

Kiss Ernő: Heltai Gáspár. Bp. 1907.

Lakos Béla: Heltai Gáspár reformátor és kora. Bp. 1913.

Ágoston József: Heltai Gáspár élete és munkássága. Bp.-Újpest, 1935.
(Unitárius keresztyénség lesz.)

Trócsányi Zoltán: Heltai Gáspár nevééről. Magyar Nyelv, 1915.

Zoványi Jenő: Heltai Gáspár... nevének eredete. („Adatok a magyar
protestantizmus múltjából” főcím alatt X. sz.) PSz. 1916.

Borbély István: Mi volt... Heltai Gáspár igazi neve? KM. 1923.

Waldapfel József: Heltai Gáspár forrásai. ITK. 1934. Kny. Bp. 1934.
(Irodalomtörténeti Füzetek 54. sz.)

Udvardy Sándor: Heltai Gáspár bibliafordításának története és jellemzése. (Szarvasi ev. főgimn. 1898/1899. értesítőjében, programértekezés.)

Waldapfel József: Heltai Gáspárról. Először 1933-ban – hol?, majd Irodalmi Tanulmányok c. kötetében. Bp. 1957.

Waldapfel József: A Magyar Ponciánus. Először 1937-ben, – hol? – majd Irodalmi Tanulmányok c. kötetben. Bp. 1957. (Heltai és a Ponciánus szókinése viszonyáról ugyanő az ITK. 1930. 32–40. lapján is.)

Imre Lajos id.: Heltai Gáspár meséinek eredete és nyelve. Kolozsvár, 1885 ?

Zsilinszky Mihály: Heltai Gáspár történelmi művei. Budapesti Szemle, 1883.

Czóbel Ernő: Heltai Gáspár dialógusa a részegségről és a tobzódásról. A magyar társadalom lelki és anyagi válsága a reformáció korában. Bp. 1911. (Részletek belőle az EPhK. 1912. (XXXVI.)-ban is.)

Czóbel Ernő: Heltai Gáspár születésének ideje. EPhK. 1909. (XXXIII/33.) 714–715. l.

„Heltai Gáspár Agendájának oláh fordítása” cím alatt az EPhK XXXII. (1908.) évf.-ban, a 652–653. lapon Siegescu József ismerteti röviden Daian Illés dolgozatát (a Revasul c. folyóiratból), kimutatva, hogy a Coresi-féle Molitvelnic nem egyéb, mint H. G. Agendája 2. (1559-i) kiadásának egyszerű fordítása.

Stoll Béla: Heltai Gáspár könyve a pazarlás ellen. IT. 1951.

Trócsányi Zoltán bevezetése Heltai 1570-i „Háló”-jának Bp. 1915-i kiadásához.

(A Háló-ból „Szántai István vitatkozását 1538-ban” [a segesvári hitvitát] bevezetéssel közölte Eötvös Lajos MPEIF. 1870:255–259.)

Czóbel Ernő: Heltai Gáspár Martimuzzi ellen. IT. 1913.

„Dr. I. G.” [= Incze Gábor]: Négyszázéves Heltai Gáspár társadalombírálata. RE. 1954. január 15.

Trócsányi Zoltán: Heltai Gáspár újtestamentumfordításáról. MKSz. 1917.

Trócsányi Zoltán: Heltai nyelvének néhány megoldatlan kérdése. Magyar Nyelv, 1914.

Németh László: Heltai prózája. PSz. 1929:179. sk.

Czóbel Ernő: A Heltai nyomda alapításáról. Erdélyi Múzeum, 193 . ?

Jenei Ferenc: Dávid Ferenc és Heltai Gáspár ismeretlen munkái. ITK. 1953. 1954.

Pirnát Antal–Végh Ferenc: Új adatok Heltai Gáspárról. ITK. 1956/1.

Heltai Gáspár: Válogatott írások 1552–1575. Összeállította és az utószót írta Nemeskürty István. Bp. 1957. 275 lap. Magyar Könyvtár.

Heltai Gáspárné:

Asztalos Miklós: Heltai Gáspárné (Az első magyar női könyvkiadó). Új Magyar Asszony, 1948. május.

Herepei János: A Heltai-nyomda sorsa. MKSz. 1957.

Henczhidai Mátyás, II. Rákóczi Ferenc udvari orvosa, teológus is – Z T L.

Herczeg Benő bajai lelkész, meghalt 1871, 60 éves korában.
Nekrológja Baky Istvántól PEIL. 1872:62.

Herczegh Ferenc, eledényi (1806–1890). Utoljára ómoravicai lelkész.
Nekrológja életrajzzal Poór Józseftől PEIL. 1890:405.

Herceg (Kaszonyi) János,
lásd Kaszonyi alatt!

Herczegszöllősi Gáspár ráckevei lelkész, 1607 táján alsódunamelléki püspök, Veresmarti Illés egyik fia.

Herczegszöllősi István (Szöllősi) ibrányi, nagykállói lelkész (Szabolcs m.) – Szinnyei IV:742.
Esze Tamás: Herczegszöllősi István emlékezete. Az Út, 1953. február 1–7.

Szöllősi István etikája 1690-ből. Id. Görömbei Péter közlése – eredeti magyar, versben – a nagykállói egyház levéltárából. MPEIF. 1883:552–553.

Herepei Ádám (1756–1814). – Szinnyei IV:746–747. – Z T L.
Sámuel Aladár Herepei Ádámról. Protestáns Közlöny, 1895.

Herepei Ádámról rövid cikk arcképpel KJHL. 48–51. 1. Itt említetik Hegedűs Sámuel orációja: H. Á. ravatalánál. Z T L. említi Zeyk János írását: Söhajtás Herepei Ádám árnyékához. (Emlékoszlopa felállításakor.) H. n. 1828.

Herepei Gergely I. (1807–1859). – UMA. – Szinnyei IV:747–750. Z T L. Utoljára kolozsvári lelkész, esperes.

Herepei Gergely II. (1844–1920?) – Szinnyei IV:750. I. Gergely fia, szintén kolozsvári lelkész, egy ideig esperes.
Névtelen nekrológ (Ravasz Lászlótól) RSz. 1920. (XII.) 46.

Herepei István, 1766-tól alpestesi lelkész. Meghalt 1781 előtt. – UMA. – Szinnyei IV:750–751.

Apja H. Ádámnak, I. Jánosnak, Lászlónak.

Herepei János I. (1763–1812). Utoljára kolozsvári teol. tanár. – Szinnyi IV:752–754. – Z T L.

Herepei János II. II. Gergely fia, egyháztörténet-író.

Herepei Károly I. (1802–1871). Utoljára vízaknai lelkész. Szinnyi IV:754–758. – Z T L.
Nekrológia életrajzzal Szász Károlytól PEIL. 1871:1428. sk.

Névtelen nekrológ életrajzzal EPK. 1871. (I.) 373.

Megemlékezés Szász Károlytól, ill. Beöthy Zsolttól Fővárosi Lapok, 1871. nov. 29.

Herepei Károly II. (1817–1906). A Bethlen-Kollégium természettudományi tanára.
Bartha Zsigmond–Fogarasi Albert: Décsey Károly... és Herepei Károly... emlékezete. Nagyenyed, 1907. KJHL. 93–99. Arcképpel.

Herepei László (1766–1801). Kolozsvári, majd szatmári lelkész. – UMA. – Szinnyi IV:758–759.

Vö. a családhoz: Nagy Géza: A Herepeiek belmissziós törekvései. PSz. 1942:262. sk.

Hermányi Dienes József (1699–1763). Utoljára nagyenyedi lelkész. Szinnyi IV:800–801. – Gulyás MIEM. V:767–768.

Kelemen Lajos (kiadásában): Hermányi Dienes József emlékirata. Szemelvények, Kolozsvár, 1925. (Minerva Könyvtár 3. sz.) Ugyanez majdnem azonos szövegben az „Erdély öröksége” c. sorozatban, az „Erdély változása” c. kötetben.

Kelniczay Tibor: Hermányi Dienes József ismeretlen munkája egy ének. ITK. 1954:58.

Hermányi Dienes Péter, meghalt 1742. Utoljára kisbölöni lelkész. (H. D. József apja?)
L. Gálos Rezső cikkét: Benkő József ősei. Sz. 1911.

Herpay Gábor (1885–1946). Okleveles lelkész, Hajdú megye főlevéltárnoka, egyháztörténet-író. – Z T L.

Hetényi János (1786–1853). Ekei lelkész. (Komárom m.) Szinnyi IV:821–824. – Z T L.
Kőrössy György: Önállóságra törekvés a magyar philosophiában. ? 1886.

Péterffy Sándor: Hetényi János paedagogiai munkáiról. BP. 1886.

Pogrányi József: Tudós Hetényi János és kora. Bp. 1908.

Pauler Ákos: Hetényi János emlékezete. Akadémiai Értesítő, 1913.

Magda Sándor: A magyar egyezményes philosophia. Ungvár, 1914.

- Hetesy Dániel (1814–?). Utoljára kiskunhalasi rektor.
Baksay Sándor jubiléris jellemzése róla VU. 1887. (XXXIV.) febr. 13. (7. sz.)
Ismeretlen arcképpel.
(Apja Hetesy Viktornak, apósa Baksay Sándornak.)
- Hetesy Viktor (1844–1920). Utoljára dunaföldvári lelkész. Szinnyei IV:825–826. – Z T L.
(Sógora Baksay Sándornak.)
- Hevesi Mihály, reformátor, utoljára szikszói lelkész, meghalt 1593 körül. – Z T L.
Zoványi Jenő: Hevesi Mihály. PSz. 1935:22. sk.
- Hevessi (Hevessy) Sámuel I. (1710–1771). Utoljára nagyigmándi lelkész, tatai egyházmegyei esperes.
Szinnyei IV:850. – Z T L.
- Hevessy Sámuel II. Nagyigmándi lelkész 1771-től 1811-ig. Szinnyei IV:850. – [Hevessi S. I.-nek nyilván fia.]
- Hézsér Emil tállyai lelkész, az egyházközség történetének megírója. Meghalt 1924. 74 éves korában.
- Hézsér Endre (1812–1896), tiszapalkonyai (Borsod m.) lelkész, nyugdíjban.
„E”. jegyű jellemrajzi nekrológ SpL. 1896. (XV.)
- Hidvégi (előbb Tobak) Benő (1846–), Borsod megyei tanfelügyelő. Vallásirodalommal foglalkozott.
UMA. – Szinnyei IV:867–868.
- Hiry Ferenc (bodrogkeresztúri) (1798–1876). Teol. képzettségű zilahi gimn. tanár, 46 éven át, író, politikus. – Szinnyei IV:907–909.
- Hodászi Pap Lukács (1555?–1613). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei IV:934–935. – Z T L.
Hodászi Lukács levele Thurzó György nádorhoz 1611. – Teljes szövege Ila Bálint közlésében: Református egyháztörténelmi adatok a... Thurzó-levéltárban. ThSz. 1933. és kny. Debrecen, 1934.
– Regestája ugyanannak közlésében MPEA. 1934:122.
- Bisztray Gyula: „Debrecennek utcái sírjátok...” (Kölcsey Berzsenyi-bírálatának zárószóiról). IT. 1950:3. sz.
- A Hodászi Lukácsot sirató Smigmatopoeus-féle ének teljes szövegével.
- S. Szabó József–Tóth Sámuel: A tiszántúli ref. egyházkerületnek egy elfeledett püspöke. DebrPL. 1890:444–445.
- [Esze Tamás kéziratos bibliográfiájának megállapítása szerint téves olvasatról van szó, „Vadas” nevű püspöke a tiszántúli egyházkerületnek sohasem volt, a Bocskai István szóban forgó 1605-i levele Hodászi Lukácsnak szól.]

Hodászi S. Miklós (1606–1650). Utoljára nagybányai lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei IV:935–936. Z T L.

Hodor Pál, szentpéteri, meghalt 1842. Utoljára mezőcsáti (Borsod m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei IV:940.

Hodosi Sámuel (1654–1748), egy ideig dunántúli superintendens, de utoljára szikszói lelkész. – Szinnyei IV:942–944. – Z T L.

Thury Etele: Hodosi Sámuel dunántúli ref. püspök élete. PSz. 1893.

Hodosi Sámuelnek egy esperesi körlevele Esze Tamás: Jeltelen sírok c. közleményében. Csikesz Sándor-életrajzok II. Debrecen, 1941. 162–163.

Hodosi Sámuelnek az esztergomi börtönből I. Leopoldhoz intézett harmadik könyörgő levele (Supplex Libellus). Pap Gábor közlése a veszprémi ref. egyházmegye régi jegyzőkönyvéből. Eredeti latin. MPEIF. 1875:327–329. – De (mint id. Révész Imre, a szerkesztő, maga mondja uo. 420–421.) már megvan Tóth Ferenc következő művében is: „Túl a dunai... püspökök élete”. Győr, 1808. 142–145.

Hodossy Béla (1864–), sárospataki tanítóképző int. tanár, egy ideig zeneíró és zenetudós. – Szinnyei IV:940–941.

Hoffer Károly (1839–1896). Utoljára kisharsányi (Baranya m.) lelkész. Nekrológia életrajzzal PEIL. 1896:779–780. Nagy Imrétől.

Hoffer Endre (S.) (1836–). Teol. végzettségű áll. főreáliskolai igazgató. Egyháztörténelemmel is foglalkozott. – Szinnyei IV:950–952.

Homoky Antal (1845–1912). Utoljára kisgejőci (Ung m.) lelkész. Nekrológia Magyar Bertalantól 1913. (IX.) ?

Homonnai Drugeth Mária, Széchy Györgyné ? a „murányi Vénusz” anyja. Kovács Sándor: Egy híres asszony névtelen anyja. PSz. 1910.

Homonnai (Homonnay) Imre, irmesi (1784–?). Utoljára rimaszombati tanár, peregrimus, műfordító. – UMA. (önéletrajzi adatok nyomán). – Szinnyei IV:1040–1044.

Horkai Antal (1821–1874), református tanító. Utoljára budapesti prot. árvaházi árva-anya, a tiszafüredi szeretetház létesítője, a gyermekirodalom művelője. Szinnyei IV:1085–1087. – Írói neve: „Horkai bácsi”.

Horti István (1630 körül–1689). Utoljára gyulafehérvári lelkész, erdélyi püspök. – Z T L.
Vö. Nyárády Mihály: A nagybányai Horthy-család szabolcsi három nemzedéke. Karcag, 1929. – Recenziója görzsönyi Vargha Zoltántól PSz. 1929:492–493. – Koncz József közlései: Horti István levelei Teleki Mihályhoz. Protestáns Közlöny, 1888., 1894.

Horváth Cyrill (József) (1865–) – Szinnyei IV:1157–1159. Z T L.

Cistercita. 1897–1934. közt református, azontúl rekonvertált. Egy ideig budapesti ref. főgimn. és utána sárospataki koll. akad. tanár (utóbbi 1902–1905 között). – Egyháztörténeti témákkal is foglalkozott irodalomtörténész.

[Megkülönböztetendő az 1804–1883 élt hasonló nevű piarista filozófus egyetemi tanártól. Szinnyei IV:1152–1157.]

Horváth János I. (1825–1891). Utoljára nagyrákosi (Vas m.) lelkész, őrségi esperes. Nekrológia életrajzzal PEIL. 1891:318–319. Rác Istvántól.

Horváth János II. (1854–1918). Utoljára balajti (Borsod m.) lelkész. Szigethy Ferenc életrajzi nekrológ róla SpRL. 1924. (XIX.)

Horváth Gáspár (1829–1895). Teol. végzettségű marosvásárhelyi koll. tanár. – Szinnyei IV:1182–1183.

Horváth József I. (1852–). Teol. végzettségű marosvásárhelyi koll. tanár. – Szinnyei IV:1256.

Horváth József II. (1858–1932). Utoljára pápai teol. akad. tanár. – Szinnyei IV:1256–

Horváth József III. (1865–), volt piarista, csurgói ref. főgimn. tanár, magyar nyelvész. – Szinnyei IV:1256–1257.

Horváth Mihály (1808–1892). Lepsényi (Fehér m.) lelkész, mezőtúri egyházmegyei esperes. – UMA. – Szinnyei IV:1276–1277. Nekrológia életrajzzal Lukács Istvántól. DunPL. 1892:74–76.

Horváth Ödön (1862–1919). Utoljára közigazgatási bíró. Valláspolitikai és egyháztörténeti író, jogtudós. Z T L.

Horváth Pál I. meghalt „aggkorában” 1894. Cuni (Baranya m.) lelkész. Nekrológia PEIL. 1895:76–77. Morvay Ferencről.

Horváth Pál II. (1833–1874). Decsi (Tolna m.) lelkész. Nekrológia PEIL. 1874:380. Borzsák Endrétől.

Horváth (Pálóczi) Ádám, György Mária:
lásd Pálóczi Horváth alatt!

Horváth (Kocsi) Sámuel,
lásd Kocsi alatt!

Horváth (Csurgay) Ferenc,
lásd Csurgay alatt!

Horváth Sámuel, a II. Helvét Hitvallás 1743. évi kiadója. [Győri ref. kereskedő, 1718–?] Csáji Pál ily című dolgozata IT. UT. 1958. I. (IV.) 2–3. sz.

Hory Farkas (1813–1872). Utoljára magyar-gyerőmonostori lelkész. Verselő. (Gyarmathy Zsigáné H. Etelka írónő apja.) – Szinnyei IV:1313–1315.

Versényi György: Hory Farkas. Bp. 1896. Kny. ITK.-ból.

Höke Lajos (1813–1891). – UMA. – Szinnyi IV:1343–1349. Utoljára Huszt megye főlevéltárnoka. Teológiát is végzett, egyháztörténeti vonatkozású dolgozatokat nagy számmal írt, sokoldalú történetkutató.

[Höke Lajos életrajza és irodalmi művei, valószínűleg önmagáról összeállítva.]
AbFigy. XX. (1886.)

Hortobágyi Ágost: Somogyi Helikon... Kaposvár, 1928.

Kálmán Farkasnak nagybátyja. (MPEIF. 1882:90.)

Hörömpöli (Hörömpöly) Gábor (1805–1866). Utoljára dadi lelkész (Komárom m.). – Szinnyi IV:1355.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1866:1441–42. K.-tól.

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1868.

Hunyadi Ferenc, utoljára dési lelkész, esperes 1740 körül. Szinnyi IV:1430. – Z T L.

Hunyadi Márton,
lásd Abacs (Bánffyhunyadi) alatt!

Hunyadi Pál (1642 v. 43–1685). Utoljára vízaknai lelkész. Szinnyi IV:1439. – Z T L.
Zoványi Jenő: A coccejanismus története. Bp. 1890.

Koncz József: A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium története. Marosvásárhely, 1896.

Hunyadi Szabó Ferenc I. meghalt 1758. Utoljára bihardiőszegi lelkész. – Z T L.

Hunyadi Szabó Ferenc II. (1743–1795). Debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyi IV:1431–1433. – Z T L. I. H. Sz. F. fia.
Takács Béla: Csokonai és Hunyadi Ferenc. ITK. 1955:339.

Csűrös István: Hunyadi Ferenc és Varjas János verses levélváltása. Pesti Napló, 1907. május 21. A levélváltás első közlését l. Varjas J. címszava alatt.

Takács Béla: Hunyadi Ferenc, Milton Elveszett paradicsomának fordítója. ET. 1958. (I. IV.)

Huszár Dávid, reformátor, 1576-tól pápai lelkész. – Szinnyi IV:1446. – Z T L. H. Gál fia.

Huszár Gál, reformátor, meghalt 1575. – Szinnyi IV:1447–1449. – Z T L.
Révész Imre id.: Huszár Gál magyar reformátor és az ő egyházi beszédei. PEIL. 1862.

Szabó Károly: Huszár Gál életéről és nyomdájáról. Századok, 1867.

- Szabó Károly: Még néhány szó Huszár Gál életéről. Századok, 1867. 421–422.
- Garády (= Fabó András): Figyelmeztetés Huszár Gálra. MPEIF. 1873.
- Fraknoi Vilmos: Huszár Gál Kassán, Óvárt és Komáromban. Századok, 1876.
- Rácz Károly: Huszár Gál életéhez. DebrPL. 1882:140–141.
- Szilágyi Sándor (közl.): Huszár Gál életéhez. TT. 1884:196–198. Két irat a kassai városi levéltárból.
- Thury Etele: Adatok Huszár Gál életéhez. MPEIF. 1887.
- Thury Etele: Emlékezés Huszár Gálról. Dunántúli Protestáns Közlöny, 1887.
- Komáromy András: Hol és mikor halt meg Huszár Gál? MKSz. 1888.
- Kemény Lajos (közl.): Huszár Gál életéhez. TT. 1890. Kassa város jegyzőkönyvéből.
- S. Szabó József: Karácsony 1560-ban Kassán. SpL. 1890. (IX. évf.) 1099.
- Kemény Lajos (közl.): Huszár Gál életéhez. TT. 1894. 187–189. Kassa város levéltárából. 3. levele 1559–60-ból.
- Kemény Lajos ugyanily cím alatt ugyanonnan közöl TT. 1898. egy H. G.-ra vonatkozó okmányt 1560-ból.
- Thury Etele: Huszár Gál. Bp. 1894. („Koszorú”-füzetek 8. sz. Népszerűsítés.)
- Ráth György: Két kassai plébános a XVI. században, Frölich Tamás és Huszár Pál. Századok, 1895.
- Ráth György: Bullinger Henrik és a magyar reformáció. ITK. 1896.
- D. Nagy Sándor: Huszár Gál élete és művei. DebrPL. 1900., kny. Debrecen, 1900.
- Gyalui Farkas: Huszár Gál ismeretlen nyomtatványa. MKSz. 1902.
- Csűrös Ferenc: Debrecen első könyvnyomdása. Debr. Képes Kalendárium, 1911.
- Szilády Áron–Dézsi Lajos: Jegyzetek a Régi Magyar Költők Tára VII. kötetéhez. Bp. 1926.
- Schuler Tibor: Bornemisza Péter... Bp. 1938.
- Csomasz Tóth Kálmán: Huszár Gál énekeskönyvének úrvacsorai liturgiája. RE. 1955. aug. 1.

Ötvös János: Huszár Gál nyomdászjele. ET. U. F. (1958. I. (IV.) 2–3. sz.

[Huszár Gál életéhez I. Nemeskürthy István felvetéseit, „Bornemisza Péter, az ember és író” c. könyvében. Bp. 1959.]

Huszár György (1880–1915). Nagykőrösi ref. főgimnázium tanára.
Nekrológia életrajzzal Joó Imrétől PEIL. 1915:562.

Husztai András (1700 körül–1755). Kolozsvári koll. jogtanár, r. kat.-sá konvertálása után levéltárnok. – Szinnyei IV:1464–1466. – Z T L.
Szabó Károly: Husztai András elítéltetése 1742-ben. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1878. (VIII.)

Török István: Husztai András, a protestánsok első jogtanára. Erdélyi Múzeum, 1886.

Kolozsváry Bálint: Husztai András és „Jurisprudentia hungarico-transsylvanica” c. munkája. Erdélyi Múzeum, 1914. Kny. Kolozsvár, 1914.

Bíró Vencel: Husztai András diákévei oderai Frankfurtba, Erdélyi Múzeum, 1916–17.

Husztai András levele egy ismeretlen báró-patrónusához 1734. Eredeti magyar. Saját gyűjteményéből közli Torma Károly SpF. 1865:698–699.

Koncz József közlése: Husztai András életéhez újabb adatok. Protestáns Közlöny, 1890.

Husztai György (1710–1767). Kolozsvári koll. tanár. – Z T L.
Török István: A kolozsvári ev. ref. kollégium története. Kolozsvár, 1905.

Husztai Sándor 1646. sárospataki koll. tanár. – Szinnyei IV:1472.

Husztai Szabó István (1671–1704 után). Debreceni városi orvos, teológiát és filozófiát író. – Szinnyei IV:1469–1470. – Z T L.

Husztai Török Tamás, Máramaros állítólagos reformátora.
Esze Tamás: Te rólunk el ne feledkezzél. Az Út, 1951. okt. 28., nov. 3.

Idrányi Ferenc (1832–1904), hernádbüdi (Abaúj-Torna m.) lelkész.
Ujj József írta élet- és jellemrajzi nekrológja SpL. 1904. (XXIII.) 253–255.

Idrányi Lajos (1871–1902), jósfavői (Abaúj-Torna m.) lelkész.
„S.-I.” jelzetű életrajzi nekrológ SpL. 1902. (XXI.) 499–501.

Igaz Kálmán, Kolozsvári: született 1620 körül, 1652–1654 közt kolozsvári koll. tanár.
Herepei János: Kolozsvári Igaz Kálmán. Erdélyi Irodalmi Szemle, 1925.

Igó (Hanvai) György,

lásd Hanvai alatt!

Illés Dániel (1811–1891). Péceli lelkész.

Nekrológia életrajzzal Hamar Andrástól PEIL. 1891:89. sk.

Illyefalvi István lelkész, vallásos verselő 1590 körül. – Szinnyei V:46–47. – Z T L.

Illés Bálint (1835–1910). Utoljára kisújszállási lelkész. Verselő, polihistor. – UMA. – Szinnyei V:52–54. Z T L.

Illés Endre I. (1862–). Mezőberényi, majd balmazújvárosi (?) lelkész. – Szinnyei V:54–55. I. Bálint unokaöccse.

Illyés Endre II. (). Utoljára debreceni teol. akad. tanár, vallástudományi stb. író.

Illyés Géza (1885–1951). Magyarkirályfalvi lelkész, kükküllői egyházmegyei esperes. Egyháztörténész.

Illyés István (1832–1891). Fehérgyarmati (Szatmár m.) lelkész. – Szinnyei V:57–58.

Életrajzi nekrológia Kalós Pétertől SpL. 1891. (X.) 667–668. Testvére Illyés Bálintnak.

Ilosvai Benedek, meghalt 1586 körül, utoljára gyulafehérvári lelkész, esperes. – Szinnyei V:66–67. Z T L.

Báthory Zsigmond fejedelem Ilosvai Benedeknek ajándékozta a gyulafehérvári plébániát 1584. MPEA. 1911:155.

Ilosvai Péter, csengeri rektor, meghalt 1562. – Z T L.

Ilosvai Selymes Péter, egyházi és világi verselő 1570 körül. – Szinnyei V:74–77. Z T L. [A Toldi-históriával kapcsolatos irodalom feljegyzését itt mellőzzük.]

Imre István (1820–1894), petri (Gömör m.) lelkész.

Életrajzi nekrológia „P. P.” jelzetű szerzőtől SpL. 1894. (XIII.) 689–691.

Imre József (1858–). Hajdúböszörményi ref. tanító, tankönyvíró. – Szinnyei V:90.

Imre Lajos I. (1858–1923). Hódmezővásárhelyi ref. főgimn. tanár. – Szinnyei V:90–91. – Z T L.

Imre Lajos II. (1888–). Utoljára kolozsvári teol. tanár. Z T L. – I. Lajos fia.

Imre Sándor I. (1820–1900). Utoljára kolozsvári egyetemi tanár. – Szinnyei V:92–97. – Z T L.

Apja I. Imre Lajosnak, nagyapja II. Imre Sándornak.

Gulyás István: Imre Sándor. DebrPL. 1901.

Gulyás István emlékbeszéde róla a tiszántúli ref. tanáregyesület évkönyvében. Debrecen, 1901. (XVIII. évf.)

Szász Károly életrajzi méltatása róla, arcképpel: VU. 1874. (XXI.) február 8. (6. sz.)

Nekrológia névtelentől, öregkori arcképpel VU. 1900:874. l.

Imre Lajos id.: Adalékok Imre Sándor életrajzához Kisfaludy Társaság évlapjai, 1902.

Imre Sándor II. (1877–1945). Utoljára budapesti műegyetemi tanár. – Z T L.
Jellemrajza Ravasz Lászlótól PSz. 1944:161. sk.

Imre Sámuel (1757–1830).
Gulyás MIÉM. I:250. szerint Ady Lászlónak van ily című kéziratosa: „Imreh Sámuel ref. pap élete és munkássága”.

Incze Dániel, zalányi (1805 vagy 1808?–1857). Utoljára kolozsvári teol. tanár. – UMA. – Szinnyi V:107–108. Z T L.
Rövid életrajza Salamon Ferentől. Protestáns Képes Naptár, 1858.

Incze Ferenc,
lásd Lisznyai alatt!

Incze Gábor (1898–), budapesti lelkész, egyháztörténet-író. – Z T L.

Incze János, illyefalvi, meghalt 1890. Utoljára szászvárosi első lelkész. – Szinnyi V:111.

Incze József, meghalt 1852. Kovásznai lelkész, az orbai egyházmegye esperese. – Szinnyi V:111–112. – Z T L.

Incze István, Bacsoni (1721–1776). Utoljára marosvásárhelyi koll. tanár. – Szinnyi V:109–111. – Z T L.
Koncz József: A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium története. Marosvásárhely, 1896.

Incze Máté, Bacsoni (1679–1742). Utoljára kolozsvári lelkész.
Török István: Bacsoni Incze Máté életrajza. Prot. Közlöny, 1885.
[Török István: A kolozsvári ev. ref. kollégium történetében. Kolozsvár, 1905.]

Zoványi Jenő: Pótlék Bacsoni Incze Máté életrajzához. Protestáns Közlöny, 1885.

Zoványi Jenő közlésében Szatmárnémeti Sámuel levelei. Bacsoni Incze Máté kolozsvári választása. MPEA. 1904.

Kocsi Csergő János tiszántúli „inspector generalis”. B. Incze M., mint volt zilahi iskolarektor számára külföldre indulása előtt bizonyítványt és ajánló levelet ad 1706. Thury Etele közlése – eredeti latin – a Magyar Nemzeti Múzeum kéziratárából. Iskolatörténeti Adattár, II. köt. 468. 1908.

Apja B. Incze Istvánnak és Mihálynak.

Incze Mihály, Baczoni (1723–1795). Kolozsvári lelkész, esperes. – Szinnyei V:116–117. – Z T L.

Apja II. B. Incze Sámuelnek.

Incze Sámuel I. Baczoni (1754–1822). Utoljára kolozsvári lelkész, esperes. – Szinnyei V:116. – Z T L.

Unokatestvére II. B. Incze Sámuelnek.

Incze Sámuel, Baczoni II. (1765–1839). Kolozsvári lelkész, esperes. – Szinnyei V:116–117. – Z T L.

Incze (Lisznyai) Ferenc,

Incze (Lisznyai) István, lásd Lisznyai alatt!

Iratosi T. János (1576 körül–1648). Utoljára sátoraljaújhelyi lelkész, egyháztörténet-író. – Szinnyei V:168. – Z T L.

Irinyi József [a család Szinnyei V:168. szerint román eredetű, nevük Irimie volt. József (és a gyufafeltaláló János) apja, id. János vette fel az Irinyi nevet] (1822–1859). – UMA. – Szinnyei V:171–174. Z T L.

Nekrológia Ballagi Mórtól PEIL. 1859:229. sk.

Rövid életrajza névtelentől, arcképpel Vasárnapi Újság, 1859. (VI.) ápr. 3. [Vu- febr. 27. (9. sz.) 103. lapon rövid, szép nekrológia Jókaitól.]

[A PEIL-ban használt írói álneve: Dunatiszai.]

Istvándi P. Ferenc, 1689-től vezendi (Szatmár m.) lelkész. Szinnyei V:190.

Iván Endre (1833–1883). Utoljára beregújfalusi lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1883:391–392. J. Gy.-tól.

Iván János (1823–1892). Utoljára győrkei (Abaúj-Torna m.) lelkész.

Életrajz nekrológ Paikoss Endrétől SpL. 1892. (XI.) 1054–1058.

Ivánka Sámuel (1826–1886). Utoljára sárospataki koll. tanár. Egyházzenei író. – Szinnyei V:218–220. Z T L.

Nekrológia életrajzzal, bibliográfiával PEIL. 1886:959–961.

Nekrológia életrajzzal, bibliográfiával SpL. 1886. Radácsi Györgytől. Utóbbinak „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványa I. kötetében is. Sp. 1906. – Emlékbeszéd róla Kun Páltól SpL. 1887. (VI.)

Iványos Sámuel (Soma) (1813–1883). Markóci (Baranya m.) praeorans tanító.

Nekrológia PEIL. 1883:186. sk. Hetesy Viktortól.

Izsák Aladár (1881–). Utoljára somogyjádi lelkész. Z T L.

- Izsaák [így!] Mózes (1827?–1871). Hejőpapi lelkész (Borsod m.).
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1871:317. sk. Y. I.-tól.
- Jablonczai János, 1662 előtt Debrecenben tanult, bejei (Gömör m.) lelkész, gályarab. –
Szinnyei V:249–250.
- Jablonczai Pethes Sámuel, kisölvédi, majd nemesoroszi (Bars m.) lelkész, 1767 körül.
(Börtönben megvadult, majd meghalt – egy filiában végzett „illegális”
kereszteltetésért ítéltetett el.)
Komjáti Gedeon (= Szentkúti Kiss Károly) adata PEIL. 1877:314. (A Báthky
Istvánról nekrológban.)
- Jády József (1825–?). Lelkészképesítésű pápai főgimn. tanár. – UMA. – Szinnyei V:259–260.
- Jakab Antal, meghalt 1857. Tetétleni (Bihar m.) lelkész. Verselő. – Szinnyei V:263.
- Jakabfalvy (Jakabfalvy) András (1804–1859). Földbirtokos, egyházi kérdésekkel is
foglalkozott politikus, író. – Szinnyei V:295–297. – Z T L.
Nekrológok PEIL. 1859:293. sk. és 336. sk. Ballagi Mórtól és Pásztor
Dánieltől L. postumus műve. (Egyházi politikai különösen magyarhonban, Bp.
1886.) előszavát is Jakabfalvy Gyulától és ismertetését PEIL. 1887:50. sk.
Kenessey Bélától.
- Jakó Sándor (1825–1893). Utoljára túristvándi (Szatmár m.) lelkész.
Élet- és jellemrajzi nekrológ Császár Istvántól SpL. 1893. (XII.) 129–130.
- Jakucs István (1882–), debreceni koll. főgimn. tanár. Math. fizikus.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 510–511.
- Jaloviczky Sándor (1857–1939). Utoljára belügyi államtitkár, kecskeméti egyházmegyei
gondnok.
Pap Károly: Jaloviczky Sándor emlékezete. Nagykőrös, 1941.
- Jámbor Lajos (1860–). Utoljára dévaványai ref. tanító. Vallásos író, verselő. – Szinnyei
V:324–326. – Z T L.
- Jancsó Ádám, kézdivásárhelyi (1817–). Utoljára kecskeméti koll. tanár, pedagógusi író. –
Szinnyei V:334–335.
- Jancsó Jakab, meghalt 1739. Utoljára sárdi (Alsó-Fehér m.) lelkész. – Z T L.
- Jancsó Lajos (1858–1932). Marosújvári lelkész, egy ideig nagyenyedi egyházmegyei esperes.
– Szinnyei V:345–346. – Z T L.
Rövid névtelen nekrológ RSz. 1932:314–315.
- Jancsó Sándor (1867–?). Utoljára nagyenyedi lelkész. 1932-től nyugalomban. Egyháztörténet-
író. J. Lajos testvére. – Szinnyei V:349–350. – Z T L.
- Janka József, azari, beregszászi és zápszonyi (Bereg m.) lelkész, az 1830-as években. –
Szinnyei V:359.

Janka Sándor, azari (1847–), képesített lelkész, középiskolai tanár, sokoldalú író. – Szinnyei V:360–361.

Janka Gyula, arдай (1845–), barkaszói lelkész (Bereg m.). Szinnyei V:359.

Jankó (Uzoni) Boldizsár,
lásd Uzoni alatt!

Jánki András, Bereg m.-i borsovai lelkész 1689 körül.
Ötvös János: Jánki András lelkészi kibocsátó levele. ET. 1958. (I. IV.)

Jánki Péter, meghalt 1784. Utoljára hajdúsámsoni lelkész. Z T L.

János Zsigmond erdélyi fejedelem: (1540–1571). – Z T L.
Csanádi Demeter Z T L. szerint még 1571-ben megírta J. Zs. életét.

Jakab Elek: János Zsigmond választott magyar király s erdélyi fejedelem élete és uralkodása KM. 1863.

Kanyaró Ferenc: Mikor lett János Zsigmond unitáriussá? KM. 1899.

Szentmártoni Kálmán, pozsonyi: János Zsigmond fejedelem élet- és jellemrajza. Székelykeresztúr, 1934.?

Szentmártoni Kálmán: János Zsigmond, az unitárius fejedelem. ? 1940.

Harsányi András: János Zsigmond. PSz. 1940:340. sk.

Kárpáthy-Kravjánszky Miksa Mór: Gromo, János Zsigmond testőrkapitánya. Regnum. Bp. 1936.

János Zsigmond levele Coelio Secundo Curionéhoz, 1567. Zsindely István közlése a latin eredeti egy másolatából, a bázeli egyetemi könyvtárból. SpF. 1861:838. sk.

János Zsigmond evangéliumi első úrvacsorázása Brassóban 1563. ápr. végén. Daun Gergely és Werner Lénárd tudósítása Nagyszebenből, közölve MPEA. 1909–1910:154–155.

János Zsigmond oltalmazza az udvarhelyszéki lelkészeket 1568. (Közl. h.? Szintén MPEA?)

Jánosi György I. meghalt 1741. Utoljára miskolci lelkész. Z T L.

Jánosi György II. 1920–30 körül tolnaváraljai lelkész, egyházi író.

Jánosi Zoltán (1868–1942). Utoljára füzesgyarmati (Békés m.) lelkész. – Szinnyei V:406–407. – Z T L.

Jánosi Zoltán „perújítási ügyével” kapcsolatban életrajzi adatok és irodalmi szemelvények, főként Tóth Endrétől, RE. 1952. okt. 15. és nov. 1-i sz.

Járdánházi V. Sámuel, 1768 körül harkányi (Baranya m.), 1774 gyöngyösmelléki (Somogy m.) lelkész. – Z T L.

[„Eretnekségéért” mind a r. kat. egyház, mind saját egyházi felsősége részéről jóformán haláláig üldöztetett.]

Járai István (1883–1933). Bethlen-kollégiumi tanár, majd (főgimn.) igazgató. (Történelem, latin szakos.)

Élet- és jellemrajzi nekrológja Csefő Sándortól, RSz. 1933. (XXVI.) 235–237.

Jástfalvi Török György, 1723–1726 érgirolti lelkész. Z T L.

Jászberényi Mátyás, 1630 körül fogarasi lelkész. – Z T L.

Jászberényi P. Pál, meghalt 1678. Utoljára londoni tanár. Szinnyi V:432–433. – Z T L.

Balogh Ferenc: Jászberényi Pál londoni tanár. Egy magyar bujdosó a XVII. századból. Vasárnapi Újság, 1866. 39–40. sz.

Péchy Imre: Egy magyar bujdosó a XVII. században. Figyelő, 1873.

Hellebrant Árpád ugyanerről AbFigyelő, 1876. (I.)

Imre Sándor (id.): Jászberényi Pál. Abafi Figyelője I. köt. (1876.)

Szilágyi István: Kritikai fejtegetések Jászberényi Pál életéhez. Abafi Figyelője, II. köt. (1877.)

Jászi Viktor (1868–), kecskeméti, majd debreceni koll. jogakadémiai, később debreceni egyetemi tanár.

Balogh F. A depr. r. koll. tört. 557–559.

Jékely Lajos (költői nevén Áprily Lajos) (1887–), nagyenyedi, kolozsvári, budapesti ref. főgimn. tanár. Költészetében egyháztörténeti témákkal is foglalkozott.

Jenei G. István (1603 v. 1604–1671 után). Utoljára zabolai (Háromszék m.) lelkész. – Szinnyi V:485–846. Z T L.

Jenei György, 1795–1830 táján szatmárnémeti városi főjegyző, főbíró. Valláspedagógiai író. – UMA.

Jenei Viktor, nagyenyedi (1840–1887). Utoljára kolozsvári egyetemi jogtanár, egyházmegyei gondnok. – Szinnyi V:487–488.

Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1887:1343–1344.

Jeremiás István, meghalt 1762. Utoljára szatmárnémeti lelkész, esperes. – Szinnyi V:492.

(Hegymegi) Kiss Kálmán: Jeremiás István esperessége a szatmári ref. egyházmegyében 1737–1762-ig. MPEIF? 93. sk.

- Jeremiás Lajos (1815–1873). Utoljára pázmánda lelkész.
Pereszlényi János írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1873:477. sk.
- Jeremiás Sámuel, meghalt 1851 körül. Utoljára drávaszabolcsi (Baranya m.) lelkész. – Szinnyi V:492.
- Jessenius György, meghalt 1770. Utoljára málcai (Zemplén m.) lelkész. – UMA. – Szinnyi V:500–501.
L. Király Péter: A keletiszlovák nyelvjárás nyomtatott emlékei. Bp. 1953:48. sk.
- Jessenius Joel, J. György fia. [?]
- Jobbágy János I., meghalt 1848., 75 éves korában. Utoljára vámospércsi (Hajdú-Bihar m.) lelkész. – Szinnyi V:530.
- Jobbágy János II. (1830–1871). Mártonfalvi (Gömör m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1871:442–443. „Rimavölgyitől”.
- Joó Imre, munkácsi (1860–). Nagykőrösi ref. főgimn. tanár, iskolatörténet-író. – Szinnyi V:622–623.
- Joó István, munkácsi (1836–1898). Utoljára tiszántúli egyházkerületi középiskolai felügyelő. – Szinnyi V:624–626. – Z T L.
Nekrológia PEIL. 1898:75–76. „J”-től és DunPL. 1898:81. sk. Faragó Jánostól.
- Joó (Debreceni) János,
lásd Debreceni Joó alatt!
- Joó István Miklós,
lásd Técsi Joó alatt!
- Jósa János (1795–1864). Hajdúszoboszlói lelkész. – Szinnyi V:643–644.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1864:444–445. Szathmáry Györgytől.
- Szívós Béla az ő alakját örökölte meg, humorisztikus túlzásokkal, de a lényegben híven „Ézsaiás uram” c. rajzában, mely előbb a Vasárnapi Újságban ? majd „Kivesző alakok” c. kötetében (Bp. 1902), legutóbb pedig külön füzetben, az Orsz. Ref. Szeretetszövetség „Népbarát” c. sorozatának ? számaként ? jelent meg.
- Jósa János Cicero-fordításáról, mely kéziratban maradt hírt ad id. Révész Imre MPEIF. 1878:433.
- Józsa János, farcádi (1761–1820). Utoljára középajtai (Udvarhelyszék) lelkész. Pedagógiai író. – Szinnyi V:685–686.
- Józsa Zsigmond (1863–1893). Nagyenyedi teol. tanár. – Szinnyi V:691. – Z T L.
Berde Sándor: Emlékbeszéd Józsa Zsigmond és Kiss Albert felett. Nagyenyed, 1894. – KJHL. 199–208. I. arcképpel.

Juhász András, meghalt 1829. Utoljára taktaharkányi lelkész. Egyházi énekszerző. – Szinnyei V:705.

Juhász Antal (1797–1873). Utoljára makói lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873:1083–1084. névtelentől.

Juhász László I. (1871–1934). Utoljára putnoki lelkész, gömörtornai egyházmegyei esperes. – Z T L.
„Csobánczi Mészöly Sándor” nevű szerzőtől (valószínűleg álnév, s lehet, hogy őt magát takarja!) egy „Küzdelmes ifjúság” című élet- és jellemrajza jelent meg 1905-ben, a PEIL. 1905:171. szerint. Ez a budapesti lelkészi állásra pályázásával függött össze. Az evvel kapcsolatos kortéziára vonatkozó adatokat l. PEIL. 1905:182. sk. is.

Juhász László II. (1871–?). Utoljára györteleki (Szatmár m.) lelkész, teológiai író. – Z T L.

Juhász (Kaposi) Sámuel,
lásd Kaposi alatt!

Juhász Nagy Sándor (1883–1946). 1918–19-ben vallás- és közoktatásügyi államtitkár, majd igazságminister. 1913-tól 1944-ig a debreceni egyházközség főjegyzője. Politikai és egyházi publicista, 1945–46 debreceni egyetemi tanár. 1944–45. az Ideiglenes Nemzetgyűlés egyik alelnöke.

Jurany (Jurány?) Gusztáv (1856–). Magyarországi segédlelkészkedés után több amerikai magyar ref. gyülekezet lelkésze (Cleveland, Frenton). Író, fordító. (Salamon F. Török hódítás-át is ő fordította le németre.) Szinnyei V:727.

Kabai Márton:
Takáts Sándor: Kabai Márton, a hegyaljai zendülés ref. prédikátora. „Szegény magyarok” c. kötetében. ??

Esze Tamás: Kabai Márton. Egyháztörténet. 1943.

Kabai Bodor Gellért (1640–1691). Utoljára debreceni lelkész. Szinnyei V:755–756. – Z T L.

Kacsó(h) (Katsó) Lajos (1812–1877). Utoljára kisbajomi (Somogy m.) lelkész, belsősomogyi esperes, egyházkerületi főjegyző. – UMA. – Szinnyei V:769–770.

Nekrológia életrajzzal Barla Józseftől PEIL. 1877:155–158.

Kádár Dénes (1874–1934). Utoljára nagygalambfalvi (Udvarhely m.) lelkész.
Márk Mihály írta nekrológja, beható életrajzzal, RSz. 1934. (XXVII):505–507.

Kádár Géza (1880–1945). Utoljára kolozsvári lelkész. – Z T L.

Kádár Imre I. Krasznai lelkész. (adatok?)

Kádár Imre II. (1894–). Konventi főtanácsos, teol. tanár.

Kádár Lajos, nagykanizsai lelkész (adatot beszerezni!)

Kájel Endre (1881–1956). Utoljára balatonendrédli lelkész.

L. Hortobágyi Ágost: Somogyi Helikon. Kaposvár, 1928.

Kákonyi Péter, 1550 előtt hercegszőlősi [ref.?] lelkész. Krónikás verselő.

Szilády Áron RMKT. II. 277–289. Szinnyei V:808–809.

Kalicza Ferenc (1820–1908). Gyóni (Pest m.) lelkész.

Öry Lajos: Kalicza Ferenc emlékezete. Halálának két éves fordulójára. PEIL. 1910:246. sk.

[Kalicza, Öry szerint, magántanítója volt a „Vay Sándor” néven írt gróf Vay Saroltának, aki halálakor – valószínűleg a Pesti Hírlapban – tárcacikket írt róla.]

Kalicza nagy alapítványáról névtelen közlés PEIL. 1913:777–778. Ugyanerről Joó Imre SpRL. ??

Kállai Albert, 1600 táján ungvári lelkész, esperes. – Z T L.

Druget Homonnai István temetésén elmondott prédikációja az 1599-i egyetlen példányról újra kiadva 1940-ben Incze Gábor által („A reformáció és ellenreformáció korának... írói” c. sorozat XIV. számaként), bevezetéssel.

Kállay (v. Kállai) István (1833–1897). Utoljára debreceni koll. tanítóképzőintézeti gyakorlóiskolai tanító. Pedagógiai író. Lelkészképesítése, vagy legalább teol. végzettsége volt. – Szinnyei V:848–850.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 612.

Kállay Kálmán (1890–). Debreceni teol. tanár. – Z T L.

Kállay Miklós, Simándi (1838–1898). Utoljára bereti (Abaúj-Torna m.) lelkész.

Részletes élet- és jellemrajz Szendi Gáspártól (kb. álnév). SpL. 1899. (XVIII.) 162. sk.

Kállai Sámuel, meghalt 1763. Utoljára széplaki (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei V:854.

Kállai Kopis János, meghalt 1681. Utoljára margittai (Bihar m.) lelkész. – Z T L.

Levele ifj. Joh. Jac. Hoffmann bázeli egyetemi tanárhoz 1673. [A közlésben hibásan 1763!]

Zsindely István közlése, a latin eredeti másolatából, a bázeli egyetem könyvtárából. SpF. 1861:838. sk.

Kallós Kálmán, meghalt 1877. 1857–1873 közt debreceni koll. rajztanár. Utoljára aradi áll. gimn. tanár.

Balogh F. A debr. ref. koll. tört. 108–109.

Kallós Lajos (1819–1882), debreceni koll. jogtanár, jogi író. Szinnyei V:856–857.

Némethy Károly [tanítványa] emlékbeszéde róla Debrecen, 1882.

- Kálmán Dániel (1813–1883). Utoljára kölesdi (Tolna m.) lelkész. – Szinnyei V:858–859.
Nekrológia életrajzzal Sántha Károlytól PEIL. 1884:1652. sk.
- Kálmán Dezső (1846–?). Utoljára kölesdi lelkész. K. Dániel fia. – Egyházi lapszerkesztő. – Szinnyei V:859–860.
L. Knábel Vilmos: A „Protestáns Pap” szerkesztői. Megemlékezés Lágler Sándor evangélikus és Kálmán Dezső református kölesdi papokról. Lelkipásztor, 1954. május.
- Kálmán Farkas (1838–1906). Utoljára gyomai (Békés m.) lelkész, hymnologus. – UMA. – Szinnyei V:860–862. – Z T L.

Kner Izidor: Emlékezések Kálmán Farkasról. Gyoma. é. n.

Írói álnevei: Hepcziás, Nagy Bögös, Névtelen, Víg Ferke, „A”, „a+b”.
- Kálmán Ferenc (1827–1864). Utoljára alsónémedi lelkész. UMA. – Szinnyei V:862–863.
- Kálmán Gyula (1848–?). Ságvári (Somogy m.) lelkész. – UMA. Szinnyei V:863.
- Kálmán János (?–1914), kolozsvári ref. koll. tanár (klasszikus-filológus), erdélyi ref. egyházkerületi tanügyi előadó.
Kenessy Bélától, Kovács Dezsőtől stb. több közlemény (életrajz, gyászbeszéd, méltatás) róla a RSz. 1914. (VII.) évf.-ban.
- Kálmán József (1807–1887). Utoljára sióhídvégi lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1887:1149. sk. Demjén Mártontól.

K. Farkas apja. Már az ő apja (Kálmán János) is lelkész volt!
- Kálmán Károly (1818–1894). Utoljára soponyai (Fejér m.) lelkész. – Szinnyei V:864–865.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1894:811–812., és DunPL. 1894., mindkettő „-a-s.” jegyű szerzőtől.
Apja Kálmán Gyulának.
- Kálmánchelyi Antal (1811–1889). Anarcsi (Szabolcs m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1889:1102. sk. „yk” jegyű szerzőtől. Ua. névtelentől 1889. (VIII.) 473–474.
- Kálmáncsehi Sánta Márton reformátor, meghalt 1557. – Szinnyei V:867–868. – Z T L.
Thury Etele: Kálmáncsehi Sántha Márton. PSz. 1903.

Nagy Géza: Kálmáncsehi Sánta Márton. A brassói református nagyhét emlékkönyvében. Kolozsvár, 1928, majd szerzőnek „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kiadványában. Kolozsvár, 1930.

Papp Gusztáv: Kálmáncsehi Sánta Márton. Bp. 1935.

Schwarz, Karl: Die Abendmahlstreitigkeiten in Siebenbürgen. Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Neue Folge II. ?

Schullerus, Adolf: Kálmáncsehi, als erster Vorkämpfer des Calvinismus in Siebenbürgen.

A „Beiträge zur Geschichte der evangelischen Kirche in Siebenbürgen” c.m Teutsch Fr. tiszteletére kiadott kötetében, Hermannstadt, 1922. – Schullerus e dolgozata bele van dolgozva „Die Augustana in Siebenbürgen” c. dolgozatában is, mely a „Luthers Sprache in Siebenbürgen” c. kötetben jelent meg, Hermannstadt, 1923. ?

Pukánszky Béla (ifj.): Az ágostai hitvallás megszilárdulása az erdélyi századok között. PSz. 1924. (Schullerus fenti munkái alapján készült dolgozat.)

Eötvös Lajos: Kálmáncsehi Sánta Márton hol halt meg? Id. Révész Imre megjegyzéseivel. MPEIF. 1871:519–521. és 545.

Kemény Lajos (közl.): Kálmáncsehy [!] Márton életéhez. TT. 1890. Levélközlések a kassai levéltárból.

Egri Lukács levele Melanchthonhoz (egyebek közt) Kálmáncsehi Sánta Márton tanításáról 1555. MPEA. 1927:74–76.

S. Szabó József: Zwingli hatása Magyarországon. PSz. 1931.

S. Szabó József: Zwingli és a magyar reformáció. ThSz. 1931–1932.

Révész Imre (ifj.): Kálvin legelső magyar támadója, Draskovich György és Confutatioja. ThSz. 1933. Kny. Debrecen, 1933. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban.)

Kálmáncsehi S. M.-ről mint a „Magyar vallás” jelszavának valószínű szerzőjéről lásd Erdélyi Történelmi Adatok, Kolozsvár, 1855. I:26–35.

Teutsch, G. D.: Urkundenbuch der evangelischen Landeskirche A. B. in Siebenbürgen. Hermannstadt, 1862. II. 239–241.

Pokoly József: Az erdélyi református egyház története. Bp. 1904. I:207.

Kalmár Ferenc (1828–). Utoljára bihardíószegi ref. tanító, pedagógiai író. – Szinnyei V:876–877.

Kalmár György (1726?–1770 körül kecskeméti conector), utazó nyelvtudós. – Szinnyei V:877–879. – Z T L.

Csúry Bálint: Adatok Kalmár György életéhez. Erdélyi Múzeum, 1931.

Kalmár (Diószegi) Pál,
lásd Diószegi alatt!

- Kálnai Péter (1621–). Utoljára putnoki (Gömör m.) lelkész, gályarab. – Szinnyi V:882–883.
L. Szenvedés történetét a SpF. 1863:159–165., és a gályarab-irodalmat.
- Kálniczky Benedek (1786–1861). Sárospataki teol. tanár. Egyháztörténet-író. – Szinnyi V:886–887. Z T L.
- Kálniczky János (1817–1897), mihályi (Zemplén m.) lelkész, esperes.
„-S.” jegyű nekrológia SpL. 1897. (XVI. 185–187.)
- Kalocsa Balázs (1819–1892). Nagykőrösi birtokos, egyházi jótevő.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1892:122. sk. Hegymegi Kiss Kálmántól.
- Joó Imre: Megemlékezés Kalocsa Balázsról, halála negyedszázados évfordulóján. PEIL. 1917:181. sk.
- Kalocsa Róza, Márkus Elekné (1838–1901). Utoljára debreceni ref. felsőbb-leányiskolai igazgató. – Szinnyi V:893–894. – Z T L.
- Kalocsa (Debreceni) János,
lásd Debreceni alatt!
- Kalocsay Endre, nagykőrösi (1854–). Volt cistercita, konvertálása után csurgói ref. főgimn. tanár. Vegyes irodalmi működése van. – Szinnyi V:897–898.
- Kalós Mózes, meghalt 1862. Debreceni koll. tanár, majd uo. pénztárnok. – Szinnyi V:899–900.
Valamivel több részletet közöl róla Balogh F. Debr. koll. története 273–274. l.
- Kamarási György, 1720–24 közt fogarasi lelkész. – Szinnyi V:904–905. – Z T L.
- Kamarási László, 1720–34 közt dési lelkész. – Szinnyi V:904–905. – Z T L.
- Kamarási Pál (1693–1735). Utoljára szászvárosi lelkész. Szinnyi V:905–906. – Z T L.
- Kanizsai Pál (1833–1873). Végardói (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873:1560–61. Ferge Józseftől.
- Kanizsai Pálfi János, meghalt 1641. Utoljára kiskomáromi lelkész, dunántúli superintendens. – Szinnyi V:929–930. – Z T L.
Thury Etele: Kanizsai Pálfi János püspökké választása és halála. PSz. 1903.
- Levelezése legnagyobb részében közölve a következő két kiadványban:
- Fabó András: Codex Evangelicorum... A magyar- és erdélyországi... evangélikusok okmánytára. Pest, 1869.
- Thury Etele közlésében MPEA. 1904–1905.
- Följegyzései vegyes tárgyakról: Történelmi Tár, 1909–1910. és MPEA. 1910. (IX. évf.)

Naplója 1643–1637. közli Révész Kálmán: „A presbyterium első nyomai hazai református egyházunkban” c. dolgozata keretében. PSz. 1892:427. sk.

Püspökké választásáról és püspöksége első idejéről Magyar Kálmán forrásközlései MPEIF. 1870:525. sk.

Feljegyzése 1619 karácsonyi pozsonyi úrvacsoraosztásáról. A dunántúli egyházkerület jegyzőkönyvéből magyar fordításban közli Garády (= Fabó András) MPEIF. 1871:67–68.

Levele Alvinczi Péterhez, és Alvinczi levele hozzá 1621. Garády közlése magyar fordításban a M. Nemzeti Múzeum „Acta religionaria protestantium in Hungaria” c. gyűjteményéből PEIL. 1872:1236–37. és 1589.

Kanizsai Pálfi János leveleskönyvéből. ITK. 1899:209–211. Ifj. Tóth Ferenc közlése. A forráshelyet nem jelöli meg. [Két pappá hívó levél, az egyik Lévára, a másik Debrecenbe. Eredeti magyarok, mindkettő csonka.]

Csatári Szenczi György mosonyi prédikátor levele K. P. J.-hoz 1621. Közli magyar fordításban Garády, az „Acta religionaria”-ból, PEIL. 1873:1269.

Kanizsai Pálfi János levele Pécselyi [a címben tévesen: Péczeli] Király Imréhez, 1621. Közli magyar fordításban Garády az „Acta religionaria...”-ból, PEIL. 1874:313–314.

Kanizsai Pálfi János beszéde a pozsonyi országgyűlésen a magyarországi református papság nevében 1619. dec. 23. – Eredeti magyar. Sinai Miklós másolata a dunántúli egyházkerület jegyzőkönyvéből. MPEIF. 1875:101–102.

Némay Kolos [valószínűleg álnév]: Kanizsai Pálfi János püspökké választásáról. (A dunántúli superintendens levele 1629. Esterházy Miklós nádorhoz.) Eredeti magyar, bevezetéssel. Az egyházkerület régi jegyzőkönyvéből. DunPL. 1893:93. sk.

Révész Kálmán: Kanizsai Pálfi János életéhez. DunPL. 1893:188–190. Ehhez Némay Kolos újabb adatközlése uo. 365. sk.

Révész Kálmán: Adatok Kanizsai Pálfi János püspök életéhez. DunPL. 1902:844. sk. Ezek kivonatok Kisfaludy Zsigmond közleményéből: Kanizsai Pálfi János sajátkezű bejegyzései egy 1554-i bázeli Chronologia tiszta lapjaira. Történelmi Tár, 1880:191–194. A csallóköz-szent-antali zárda könyvtárából.

Kanizsai Pálfi János levele Keres-szegi Herman Istvánhoz. MPEA. 1904:80–81.

Kisfaludy Zsigmond (közl.): Kanizsai Pálfi (Paulides) János följegyzései 1600–1634. TT. 1909. A csallóközi-szent antali zárda könyvtárából.

Kanizsai Pálfi János feljegyzései zsinatokról és vegyes ügyekről. MPEA. 1908.

Szenczi Csene Péter és Magyar Ágh Jakab K. P. J. 1619–1620-i pozsonyi országgyűlési szerepéről MPEA. 1909/1910. (VIII.) 60–61.

Pathai István és Samarjai János leveleit hozzá lásd ez utóbbiak címszavai alatt!

Kannási,

lásd Pathai P. Sámuel superintendens alatt!!

Kántor Sámuel (1809–1884), egy ideig beregi alispán, 1870-től uo. egyházmegyei gondnok.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:384. sk. „...s”-től.

Nekrológia életrajzzal SpL. 1884. (III.) 182–183. névtelentől.

Kápolnai (Zalai) András,

lásd Zalai alatt!

Kapornai Esztergályos (Tornatoris) Péter (1603–1640 után). Utoljára alvinci (Alsó-Fehér m.)
lelkész. L. Z T L. (a pótlások között).

Kaposfalvi Szabó Pál, 1646–47. erdőbényei (Zemplén m.) lelkész. – Z T L.

Kaposi (Kis) Borbély István, 1644 körül zahari (Ung m.) lelkész. – Z T L.

Kaposi Geszti Pál, meghalt 1673 után, mint Erdélyben valahol lelkész. – Z T L.

Kaposi Juhász Sámuel (1660–1713). Utoljára sárospataki, gyulafehérvári koll. tanár. –
Szinyei V:978–980. – Z T L.

Koncz József: Kaposi Sámuel, sárospataki-gyulafehérvári tanár (1689–1713)
rövid életrajza és etikája. MPEIF. 1883:379. sk. – Ugyanezen közlemény,
lényegtelen eltérésekkel, MPEIF. 1884:156. sk. is!

(Vö. Koncz Józsefnek a marosvásárhelyi kollégium történetéről szóló művével
is, Marosvásárhely, 1896.)

Kapossy György (id.) (1829–1901). Utoljára jabloncai (Abaúj-Torna m.) lelkész, tornai
egyházmegyei esperes.

Fodor György gyászbeszéde SpL. 1901. (XX.) 880–884.

Kapossy Lucián Ignác (1849–), volt bencés, konvertálása után pápai koll. főgimn. tanár.
Sokoldalú, főleg pedagógiai író. – Szinyei V:974–977.

Kapu József (1846–1887), sárospataki koll. jogakadémiai tanár. – Szinyei V:984–985.

Karacs János (1764–1825). Utoljára nagyrévi (Szolnok m.) lelkész. – Szinyei V:991. – Z T
L. (Karacs Teréz nagybátyja.)

Ennek egyik testvére – keresztnevét egyenlőre nem tudjuk – alcsúti lelkész
volt. Mária Dorottya, József nádor neje iránta tanúsított figyelméről ír
Kazinczy Ferenc 1831. május 23. Levelezése XXI. kötet, Bp. 1911. 559. l.

Karacs Teréz (1808–1892). Utoljára kolozsvári ref. leányiskolai igazgató. – Szinnyei V:991–995. – Z T L.

„Visszaemlékezései a Fővárosi leánytanoda csecsemő korára.” PEIL. 1889:1525. sk. Okmányközlésekkel.

Egy igazi magyar nevelőnő. Karacs Teréz születése 80-ik évfordulóján. Névtelentől, PEIL. 1887:523–524.

Náményi [így!] T. Lajos: Karacs Teréz. AbFigy. XXII. (1887.)

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1892:707. sk. Szóts Farkastól.

Tóth Pál: Karacs Teréz emlékezete. SpL. 1893. (XII.)

Várad József: Negyvennyolcas pedagógusok arcképcsarnoka. Embernevelés, 1948.

Evva Gabriella (szerk.): Karacs Teréz centenáris emlékfűzet. Miskolc, 1948.

Karácson Ottília,

lásd Koncz Aurélné alatt!

Karácsoni K. Sámuel (1776–1844). Székelyudvarhelyi koll. tanár. – Szinnyei V:1017.

Karácsony Sándor (?–1952). Utoljára debreceni egyetemi tanár, ifjúsági evangelizátor.

Karai (Érsekújvári) Orbán,

lásd Érsekújvári alatt!

Karászteleki (Pintes vagy Szilágyi) Mihály, 1621–1631 körül szatmári, nagybányai, ecsedi lelkész. – Szinnyei V:1017.

Karai Sándor (1859–?), debreceni ref. főgimnáziumi, majd kollégiumi igazgató. Matematikus. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 474–476.

Kardos Károly (1828–), máramaros-szigeti lyceumi tanár, természettudós. – Szinnyei V:1033–1034.

Karika János (1808–1855). Kecskeméti koll. tanár. – Szinnyei V:1039–1040. – Z T L.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1857.

Karla Gábor (1826–1900). Utoljára radványi (Abaúj, ill. Zemplén m.) lelkész.

Élet- és jellemrajza Janka Károlytól SpL. 1900. (XIX.)

Kármán András, meghalt 1761. Losonci rektor. – Szinnyei V:1049–1050. – Z T L.

Scherer Lajos: Kármán József nagyatyja. Új Magyar Múzeum II. 1943. Forrásközléssel.

Kármán József I. (1738–1795). Losonci lelkész, dunántúli superintendens. – UMA. – Szinnyei V:1050–1052. – Z T L. – K. András fia.

- Kármán József II. (1825–?). 1856-tól újverbászi lelkész. UMA. – Szinnyei V:1056–1057.
- Kármán Pál I. (?), újverbászi lelkész. – UMA. – Apja II. Józsefnek és II. Pálnak.
- Kármán Pál II. (1820–1913). Torzsai lelkész, alsóbaranyai-bácsi esperes. – Szinnyei V:1062–1063.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1913:692–694. Klepp Pétertől. Írói álneve: Táltos.

(2. felesége a baptista eredetű Allnutt Rebeka volt, Török Pálné Allnutt Rákhel testvére.)
- Károlyi András I. reformátor, meghalt 1583 után. – Szinnyei V:1071–1072. – Z T L.
Kemény Lajos: Károlyi András. ITK. 1909.

Károlyi András levelei a kassai tanácshoz 1580, 1581. Eredeti magyarok.
Paikoss Endre közlése a kassai városi levéltárból. MPEIF. 1886.
- Károlyi András II. meghalt 1593. mint gyulafehérvári lelkész. – Szinnyei V:1071. – Z T L.
- Károlyi (A.) András III. meghalt 1644. v. 1645. Utoljára abaujszántói lelkész. – Z T L.
- Károlyi K. György, 1622 körül kassai rektor. – Z T L.
- Károlyi Péter (1543–1576), reformátor, nagyváradai lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei V:1100–1101. Z T L.
Lakos Béla: Károlyi Péter. Pápai főiskolai értesítő, 1903.

Zoványi Jenő: Károlyi Péternek egy állítólagos műve. PSz. 1914. – Ehhez pótlása ua. szerzőnek uo.: Ki volt a „pastor...” c. könyv igazi szerzője?

Zoványi Jenő: Czeglédi György és Károlyi Péter közös műve. PSz. 1917. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából.” XVI.)

János Zsigmond szőlőt adományoz Károlyi Péternek 1569. MPEA. 1911:152–153.
- Károlyi Boldi Sebestyén, lutheri elvű reformátor, utoljára szászvárosi „plébános”, meghalt 1568 után. – Szinnyei V:1109–1110. – Z T L.
Révész Kálmán: Károlyi Sebestyénről. PEIL. 1894.

Révész Kálmán: Károlyi Sebestyén és ami hozzátartozik. PEIL. 1895.

Zoványi Jenő: Károlyi Boldi Sebestyén. PEIL. 1895. 1896. és „Kisebb dolgozatok...” c. kiadványában, Sp. 1910.

Pokoly József: Károlyi Sebestyén. PEIL. 1896:669–670. – Zoványi Jenő reflexiója erre uo. 701.

Károlyi Ketü István, 1629 után gyulafehérvári lelkész. Z T L.

Károlyi (Radics) Gáspár (gyakran Károlinak írva, saját írásmódja: Carolius, Caroli, Carolj) – Szinnyi V:1083–1086. – Z T L.

Összefoglalások, kisebb-nagyobb áttekintések, monográfiák, gyűjteményes kiadványok:

S. Szabó József: Károlyi Gáspár élet- és jellemrajza. Sp. 1890. 2. kiad. uo. 1891.

Törökery Kálmán (Alighanem álnév. Lehet, hogy Hegymegi Kiss Kálmán.): Károlyi Gáspár. 1529–1592. PEIL. 1890:1271. sk.

Novák Lajos: Károlyi Radics Gáspár életrajza PSz. 1891.

Károli-emlékkönyv. Szerk. Kenessey Béla. Bp. 1890. Tartalma: Károli Gáspár szobra előtt. (Szász Károly ódája.)

Hegymegi Kiss Kálmán: Károli Gáspár életrajza 1529–1592.

Id. Kiss Áron: Károli Gáspár küzdelme a szentháromság tana védelmében. Egri Lukács ellen.

Csontos József: A vizsolyi biblia nyelve.

Füzy János: Károli Gáspár szobrának története.

G[áborjáni] Szabó Mihály: Károli Gáspár. Bp. 1904. („Koszorú”-füzetek 10. sz.)

Összefoglalások stb.

S. Szabó József: Károlyi Gáspár, a bibliafordító. Debrecen, 1913.

Muzsnai László: Károlyi Gáspár, a bibliafordító. Cluj-Kolozsvár, 1929.

Nagy Géza: Károlyi Gáspár. A szerzőnek „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kötetében. Kolozsvár, 1930.

Vasady Béla: Károlyi emlékkönyv. A vizsolyi biblia megjelenésének háromszázötvenedik évfordulójára. Bp. 1940. (A „Coetus Theologorum...” kiadványsorozata I.)

Tartalmának K. G.-ra és munkájára vonatkozó része:

S. Szabó József: Károlyi Gáspár élete és munkássága.

Harsányi András: A Két Könyv.

Erdős Károly: Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve.

Kállay Kálmán: A vizsolyi biblia ótestamentomi részének exegetikai értéke.

Pongrácz József: A vizsolyi biblia újtestamentomi részének exegetikai értéke.

Csúry Bálint: Károlyi Gáspár bibliafordítása és a magyar népnyelv.

Juhász Géza: Károlyi és költészetünk.

Muzsnai László: A vizsolyi biblia és Komáromi Csipkés György bibliája.

Csekey Sándor: Károlyi Gáspár emlékezete. Bp. 1940. Két kiadásban jelent meg, az I. kiadást bevonták, mert a szerző benne történeti adatként idézte az apokrif Naprággyi-levelet! L. erről alább, a Vegyesek közt!

Harsányi András: Károlyi Gáspár életmunkája. Bp. 1940.

Harsányi András: Az ismeretlen Károlyi Gáspár. PSz. 1940:77 sk.

Jáky Gyula: Károlyi Gáspár és a vizsolyi biblia. Bp. 1940.

Révész Imre (ifj.): A bibliafordító. PSz. 1940. és a szerző „Tegnap és ma és örökké...” c. kötetében. Debrecen, 1944.

Kathona Géza: Károlyi Gáspár történelmi világképe. Tanulmány a magyar protestáns reformatori epokalyptika köréből. ThSz. 1943. és Debrecen, 1943. (Theologiai Tanulmányok 75. sz.)

Főtárgya Károlyi Gáspár „Két könyv...” c. műve, melynek a „Magyar Irodalmi Ritkaságok” sorozatban (Vajthó László szerk.) é. n., majd Bp. 1940. Harsányi András sajtó alá rendezésében két új kiadása is jelent meg, bevezetésekkel. – Pap István és Szabó Gábor egyetemi hallgatók gépiratos dolgozatai a „Két Könyv”-ről a debreceni teol. akadémiai egyháztörténelmi szemináriumában.

Horváth János: A reformáció jegyében. A mohácsi utáni félszázad magyar irodalomtörténete. Bp. 1953. 316–329. – A „Két Könyv”-höz jegyzet uo. 516.

Részletkérdések, egyes adatok:

Károlyi Gáspár levele Kolozsvári Gergely diákhoz. Századok, 1873:295–296. Thaly Kálmán közlése.

Paszlavszyk Sándor: Adatok Károlyi [!] Gáspár bibliafordító életéhez. Religio, 1876.

Károlyi Gáspár hagyatéka. Paszlavszyk Sándor közlése. AbFigyelő, 1877. (II.):261.

Károlyy [!] Gáspár levele Kassa város polgármestereinek. Magyar fordításban közli, a forráshely megjelölése nélkül, Paikoss Endre, MPEIF. 1886:42–43.

Károlyi Gáspár hagyatéka. Füzy János közlése Gönc város 1564-i? jegyzőkönyvéből. SpL. 1888. (VII.)

Részletkérdések stb.:

Kemény Lajos (közl.): Egy adat Károlyi Gáspár életéhez. Századok, 1889. 80. lap.

1587-i kézfogója följegyzése a kassai város levéltárában.

Kemény Lajos (közl.): Károlyi Gáspár hagyatéka. Történelmi Tár, 1889:784–792. A kassai város levéltárából.

Kemény Lajos (közl.): Károlyi Gáspár két levele. TT. 1889:605–606. – A Kassa város levéltárából.

Kemény Lajos (közl.): Adatok Károlyi Gáspár életéhez. TT. 1889:793. A Kassa város levéltárából.

Kemény Lajos (közl.): Károlyi Gáspár életéhez. TT. 1894:186–187. Kassa város levéltárából.

Novák Lajos: Észrevételek Dr. Kolozsvári Sándor „Egy adat Károlyi Gáspár életéből” c. cikkére. Protestáns Közlöny, 1890. 39. sz.

Novák Lajos: Károlyi Gáspár volt-e Radics és Radics volt-e Károlyi? Protestáns Közlöny, 1890. 45–46. sz.

Réthy Pál: Károlyi Gáspár bibliafordító helyes nevének leírásához és kimondásához. SpL. 1890. (IX.)

Hegymegi Kiss Kálmán: Egy adalék Károlyi Gáspár életéhez. PSz. 1891.

Kemény Lajos (közl.): Károlyi Gáspár életéhez. TT. 1891:692. A Kassa város levéltárából.

Károlyi András K. Gáspár rokona, l. fentebb K. A. I. alatt! sirató versei K. G. második felesége, Garai Anna, és három gyermeke halálára. ITK. 1891:256–257.

Kemény Lajos (közl.): Károlyi Gáspár életéhez. TT. 1905:157. A Kassa város levéltárából.

Kemény Lajos (közl.): Károlyi Gáspár leányának nyugtája 1601. TT. 1897:572. A Kassa város levéltárából.

Hercog József: Károlyi Gáspár második házassága. Beadványa családi ügyben a szepesi kamarához. PSz. 1926:562–563.

Iványi Béla: Gönc szabadalmas mezőváros története. Debrecen, 1926. ?

Harsányi István és Gulyás József: Új adatok Károlyi Gáspárról. Sp. 1927.

Harsányi István: Eddig ismeretlen adatok Károlyi Gáspárról. SpRL. 1927. (XXII.)

[Főként a fenti Iványi-féle mű alapján.]

Papp József (közl.): Adatok Károlyi Gáspár életéből. SpL. 1889. (VIII.) 819–820. 933–986.

Tartalma:

1. Levele Kolozsvári Gergelyhez Kassára 1575. aug. 9. (Gönc.)

2. Kezeskedése másokkal együtt a rab Garay Jónás deákért Kassán 1584.

3. Vegyes közlések (Házassága a Szóts-lánnyal 1587. ajánl a kassai tanácsnak külföldre menő diákokat 1563.)

Valamennyi a kassai városi levéltárból. A magyar szövegek betűhíven, a latin, ill. német szövegek magyar fordításban is.

Császár Elemér: Az „energikus” Károlyi Gáspár. Új Nemzedék, 1927. júl. 6.

Hegyaljai Kiss Géza: Károlyi Gáspár új életrajzához. PSz. 1929.

Kristóf György: Károlyi vagy Károli? PSz. 1930. és Kálvinista Világ (Kolozsvár), 1929:183–186.

Zoványi Jenő: Mettől-meddig volt Károlyi Gáspár tállyai pap és meddig gönci? PSz. 1934.

Erdős Károly: Károli Gáspár neve. RE. 1952. január 1.

Vegyesek:

Adorján Gábor: Az istenes vén ember. Kolozsvár, 1930. (Az „Ünnepnapok” c. sorozat II:9. szám.) – [Népszerűsítő életkép.]

Károli Gáspár 1529? [!]- 1592. Vu. 1890. (XXXVI. évf.) névtelen ismertetés, a szobor és a templom képével és Szász Károly ódájával. Az író azt állítja, hogy az 1529-es évszámnak Czurttinger, Lampe és mások a forrásai.

Vargha Tamásné: Kései szüret. Az istenes vénember: Károlyi Gáspár életének regénye. H. és é. n. (A „Népbarát”-sorozatban 95. sz.)

„Naprági Demeter levele Károlyi Gáspárhoz” címen a SpL. 1891:988. sk. egy stílparódia, amelyet szerzője, S. Szabó József maga is ilyennek jelentett ki a DebrPL. 1929:316–317. lapokon olvasható: „Dévai Bíró Mátyás utódai és Károlyi Gáspár bibliája” c. cikkében. Lásd hozzá Pap Károly cikkét is ITK. 1927:128. sk. – A könnyen felismerhető stílparódiát (bár szerzőjének nem ez volt a szándéka) többen, egészen napjainkig, eredeti kútfőként idézték: így Révész Kálmán: A. K. G. és Káldi György bibliafordításai... Sp. 1892. (5.1. jegyz.), Harsányi István: A Magyar Biblia. Bp. 1927, ettől átvéve Gulyás Pál

PSz. 1929:462–463. (helyreigazítva a szerkesztő által uo. 584.) Végül Csekey Sándor, fentebb említett műve első kiadásában. – L. ehhez (és Károlyi Gáspár neve helyes írásához) Az Út, 1951. augusztusi egyik számában megjelent Ifj. Révész Imrének cikkét: „Falra borsót hányni.”

Károlyi Gáspár válogatott munkái. Bp. 1958. [Vargha Balázs válogatása, rövid utószóval: ebben az utóbbiban, a címtől eltérően, mindkettő „Károlyi”-t ír!]

Károlyi Sánta Benedek, meghalt 1631. Utoljára szatmári várbeli lelkész. – Z T L.

Karsa István (1847–), teol. végzettségű pápai, majd debreceni koll. jogakadémiai tanár. – Szinnyi V:1122–1123. – Balogh F. A depr. ref. koll. tört. 531–532.

Kása Dániel (1835–1868). Gyomai lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1868:1669–1670. Végh Sándortól.

Kassai Sámuel (1843–1885), debreceni koll. jogtanár.
Balogh F. A depr. ref. koll. tört. 526.

Kassai Császár György, meghalt 1586. Sárospataki tanár, majd uo. lelkész. – Szinnyi II:3. – Z T L.

Kassai Zsigmond Dávid (1556–1586). Utoljára gyulafehérvári rektor. – Z T L.

Kászonyi András (1809–). Szalonnai lelkész. (Borsod m.) Szinnyi V:1158–1159.

Kaszonyi Herceg János. Utoljára 1663 körül varannói lelkész. Z T L.

Kátai Gábor (1831–1878). A jásznagykun-kerület főorvosa, a hevesnagykunsági egyházmegye gondnoka. [Irodalmilag, egyházilag egyaránt sokat működött.]

Szász Károly nekrológja életrajzzal, arcképpel, VU. 1878. (XXIV.) 152–153. 1.

Katona Endre (1834–1888). Utoljára hajdúnánási lelkész. – Szinnyi V:1186.
György László írta nekrológja életrajzzal, PEIL. 1888:702–703.

Katona Mihály I. (1764–1822). Bucusi (Komárom m.) lelkész. A XIX. sz.-nak id. Lóczy Lajos előtt legnagyobb magyar földrajztudósa. – Szinnyi V:1215–1216.
Soós Károly: Katona Mihály élete 1764–1822. Párkány, 1923.

Bulla Béla: Néhány szó a magyar földrajztudomány haladó hagyományairól. Akadémiai Értesítő 1953. aug.–okt. (LX. köt. 501.)

Vadász Elemér méltatja Katona Mihály úttörő földtani munkásságát „A magyar földtan kezdetei” c. tanulmányában. Magyar Tudomány, 1956. 7–12. 1.

Katona Mihály II. (1780–1842). Utoljára sajószentpéteri lelkész. – UMA. – Szinnyi V:1216–1217. – Z T L.

Katona Mihály III. (1847–). Utoljára kecskeméti ref. főgimn. igazgató. Iskolatörténet-író.

Katona (Újfalvi) Imre,
lásd Újfalvi alatt!

Katona (Geleji) István I. II.,
lásd Geleji alatt!

Katona Pál, utoljára rimaszécsi (Gömör m.) lelkész (1818–1887).
Névtelentől életrajz és nekrológ SpL. 1887. (VI.)

Kauzsai István, meghalt 1869. 44 éves korában. Beszteri (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1869:1246–1247. „a-b”-től. Ehhez helyreigazítás
Gadnai Károlytól uo. 1645. sk.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871. (ahol neve
helytelenül Hauzsainak van nyomtatva).

Kazai (Rimaszombati) János,
lásd Rimaszombati alatt!

Kecskeméthy Benjámín (1824–1896), pinkóci lelkész (Ung m.).
„P.P.” jelzetű jellemrajzi nekrológia SpL. 1896. (XV.) 188–189.

Kecskeméti Dániel (1781–). 1804-től polgárdi (Fejér m.) s. lelkész. – Szinnyi V:1312.

Kecskeméti Ferenc (1855–1916). Békési lelkész. – Szinnyi V:1314. – Z T L.
Belmissziói munkásságának dicsérete Gergely Antaltól, ennek „És mégis
mozog a föld” c. cikkében, PEIL. 1899:151. sk.

Kecskeméthy M. Lajos (1864–), előbb andrásfalvai (Bukovina), majd szamosfalvi (Kolozsvár
m.) lelkész, 1898-tól debreceni koll. főgimn. tanár, magyar és német szakon.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 504.

Kecskeméthy László (1853–). Mezőtúri ref. tanító, pedagógiai író. – Szinnyi V:1320–1321.

Kecskeméti Mihály, 1631 körül franekeri egyetemi hallgató. Z T L.

Keck Zsigmond, id. (?) Cservenkei (Bácska) lelkész. Egyházi író. – Szinnyi V:1308.

Kecskeméti Miklós, született 1612. 1647 körül hajdúnánási, kémeri (Szilágy m.) lelkész. – Z
T L.

Kecskeméti Zsigmond (1737–1821). Utoljára polgárdi lelkész, mezőföldi esperes. – Szinnyi
V:1324–1326. Z T L.
Levele br. Ráday Gedeonhoz PEIL. 1906:629–630. Molnár János közlése a
Ráday-levéltárból. PEIL. 1906:629–630.

Kecskeméthy Csapó István (1864–1938). („Csapó” nevét nagyon ritkán, az irodalomban majd
sohasem használta.) Utoljára kolozsvári teol. tanár. – Szinnyi V:1316. – Z T
L.

Krisztus Magyarja Kecskeméthy István. Cluj-Kolozsvár, 1939. Több szerzőtől.

Theologiai Tanulmányok. Emlékkönyv Kecskeméthy Csapó István életének 70., theológiai tanárságának 40. évfordulójára. Kolozsvár, 1934.

Több szerzőtől. Az életrajzi rész és méltatás Musnai Lászlótól.

Egyik írói álneve: „Dr. Ruszticus”. (A PEIL.-ban.)

Kecskeméti Elek (Alexis) János, meghalt 1618 vagy 1619., mint nagybányai lelkész. – Szinnyei V:1313–1314. Z T L.

Kecskeméti Nagy István, született 1598. vagy 1599. Utoljára 1632. császári lelkész. – Z T L.

Kecskeméti Sánta (C.) János, utoljára Vásárosnaményban. Lónyai Zsigmond udvari lelkésze 1624 körül. – Szinnyei V:1316–1318. – Z T L.

Kecskeméti Selymes János (1655 v. 1656–1721). Utoljára kecskeméti lelkész. – Szinnyei XII:893–894. – Z T L.

Kecskeméti (Szabó Sartoris) János,
lásd Szabó alatt!

Kecskeméti Udvar (W.) Mihály, meghalt 1637. Szatmári lelkész. Szinnyei V:1322. – Z T L.

Kecskeméti Vég Mihály, 1561 körül kecskeméti főbíró? Énekszerző. – MIL.
Régi Magyar Költők Tára V. ? (Ellenőrzendő!)

Csomasz Tóth Kálmán: A református gyülekezeti éneklés. Bp. 1950. 362.

Szabadi Sándor (ifj.): Kecskeméti Vég Mihály. RE. 1955. ápr. 15.

Kelecsényi Zádor (?–1917). Vukovári ügyvéd, a szlavóniai református magyarság vezetőembere.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1917:49–50. Ágoston Sándortól, [aki 2. házassága révén, veje lett!]

Kelemen János, meghalt 27 éves korában, mint kolozsvári lelkész 1834. Verselő s egyéb író.
– Szinnyei V:1365–1366.

Kelemen Mihály (1789–1872). Utoljára bucsi (Komárom m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Beödök Páltól PEIL. 1872:571.

Kelemen (Köpeczi) Mihály,
lásd Köpeczi alatt!

Kemencki Gábor (1790–1880). Utoljára pákozdi (Fejér m.) lelkész.
Nekrológia családtörténeti adatokkal Biczó Páltól PEIL. 1881:63–64.
[1783–1880 közt Kemencki János, ennek fia Gábor, majd ennek fia, Károly, egymás után pákozdi lelkészek.]

Kemény János erdélyi fejedelem. – Z T L.

Önéletírása, Pest 1856 (Magyar Történelmi Emlékek). (Megelőzőleg kiadta Rummy K. Gy. „Monumenta Hungarica” c. sorozatában Pest, 1815–1817.)

Deák Farkas: Rövid észrevételek Kemény János önéletírásáról. Pest, 1886. (Akadémiai Értekezés.)

Szilágyi Sándor: Kemény János fejedelemsége és halála. – A „Vértanúk a magyar történelemből” c. kiadványban. Bp. 1867.

Szilágyi Sándor: Kemény János fejedelem. Bp. 1884. (Magyar Helikon II. 1. 193–216.)

Márki Sándor: Kemény János. Századok, 1883.

Domján István: Kemény János fejedelemsége. Sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-koll. értesítője 1889.

Domján István: Kemény János fejedelem. Sepsiszentgyörgy, 1890. Kny. az előbbiből.

Csabai István: Kemény János erdélyi fejedelem irodalmi munkássága. Bp. 1911.

Malártsik Lajos: Kemény János, „Gilead balsamuma”. Sátoraljaújhely, 1911.

Kemény Jánosné Lónyai (Lónyay) Anna fejedelemasszony:

Tabajdy Lajos: Egy érdekes végrendelet 1689-ből. (Kemény Jánosné Lónyai Anna hagyománya a szatmári kollégiumnak és másoknak.) DebrPL. 1897:31. sk.

Kendeffi Elek gróf (1740–1783). Erdélyi főkormányiszéki tanácsos, teológiai író. – Z T L.

Kenessey Béla (1858–1918). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei VI:17–18. – Z T L.

Nekrológia PEIL. 1918. jan. 13. Szóts Farkastól.

Nekrológia SpL. 1918. (XIV.) Makkai Sándortól.

Ravasz László: Sötétségben világoskodó lámpás. Kolozsvár, 1918. Jellemrajz, emlékbeszéd keretében.

„Isten akarata”. (Emlékfüzet.) Kny.-ként kiadatott Kolozsvár, 1918. a RSz.-ből. [Szerkesztette és az életrajzot névtelenül írta ifj. Révész Imre.] Tartalmazza az életrajzon kívül Petri Elek temetési imádságát és Kecskeméthy István gyászbeszédét. – Ugyancsak a RSz. ezen (IX.) évf.-ban Kenessey Ida emlékezése testvérbátyjáról.

Schneller István: Kenessey Béla ref. püspök emlékezete. Evangélikus Egyházi Élet, 1918. Kny. Sopron, 1918.

Nagy Géza: Kenessey Béla, mint a belmisszió apostola. A szerző „Akik kősziklára építettek...” c. kötetében. Kolozsvár, 1937.

Kenézy Lajos, simándi, meghalt 1849. Gyulai lelkész. – Szinnyei VI:23–24.

Kenézy Lajos, simándi (1793–1871). – Szinnyei VI:24. Verselő. – Apja Kenézy Lajosnak.

Kerekes Ábel (1790–1816) szászvárosi tanár. Történetíró verselő. – UMA. – Szinnyei VI:39–42.

Kerekes Ferenc (1784–1850). Utoljára debreceni koll. tanár. Szinnyei V:43–44. – Z T L.
Törös László: Kerekes Ferenc pedagógiai levelei. DebrPL. ? évfolyam.

Szénássy Barna: Kerekes Ferenc matematikai tevékenysége. Acta Universitatis Debreceniensis... Tom. III./2. 1956.
[Rövid életrajzzal és általános tudósi méltatásával.]

Kerekes János, kóródi (1857–1926). Utoljára barcikai (Borsod m.) lelkész.
Bakó Gyula emlékbeszéde SpRL. 1930. (XXV.) 186–187.

Kerekes József (1850–1902). Poroszlói lelkész.
Élet- és jellemrajzi nekrológ Szalóczy Páltól. SpL. 1902. (XXI.) 480–482.

Keresszegi Herman István, meghalt 1641. Utoljára debreceni lelkész, püspök. – Szinnyei VI:68–70. – Z T L.
Kanizsai Pálfi János levelét hozzá I. K. P. J. címszava alatt!

Keresszegi Mihály, hajdúnánási lelkész.
Levele Thornai P. István debreceni lelkész és espereshez 1653. Eredeti magyar.

A debreceni egyházmegye levéltárából közli id. Révész Imre. SpF. 1861:48–51.

Kérészi Ábrahám, meghalt 1852. Szini (Torna m.) lelkész, tornai esperes. Énekszerző. – Szinnyei VI:70.

Kérészy Barna (1846–1922). Utoljára tiszánánai (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei VI:70–71.
Szalóczy Pál: Emlékezés Kérészy Barnára. SpRL. 1923. (XVIII.) Kérészi Mihály fia.

Kérészy István I. született 1750 körül. Cserépfalui (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei VI:71.

Kérészy István II. (1794–1836). Szepsi (Abaúj m.) lelkész. Szinnyei VI:71–72. – Fia I. Istvánnak.

Kérészy István III. (1835–). Sárospataki koll. tanár, klasszikus filológus. – Szinnyei VI:72–73. Kérészi Mihály fia.

Kérészi Mihály (1802–1876). Utoljára alsóvadászi (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1876:156–158. Sz. G.-tól.

Kérészy Zoltán (1868–). Utoljára pécsi egyetemi tanár, egyházjogász. – Z T L. – K. István III. fia.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 551–552.

Keresztes József (1846–1888), nagyenyedi teol. tanár. – UMA. Szinnyei VI:75–76. – Z T L.
Kovács Ödön: Keresztes József emlékezete. Nagyenyedi Bethlen-koll. értesítő 1889.

Kovács Ödön: Keresztes József irodalmi hagyatékáról. (Három levél az új szerkesztőhöz.) PEIL. 1889:7. sk. – KJHL. 156–161. Arcképpel.

Keresztes Máté (1727–1795). Utoljára nagyenyedi lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei VI:77. – Z T L.

Keresztesi (Szabó) József, Szinnyei szerint K. Szabónak hívták az apját. – (1748–1812.) – Utoljára szalacsi (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei VI:78–82. – Z T L.
Gulyás József: Keresztesi József. ThSz. 1927:356. sk.

Csernák Béla: Két nagyváradai énekköltő lelkipásztor. Keresztesi József és Lengyel József. Nagyvárad, 1943.

Gulyás József: Hol van Keresztesi József énekeinek kézírata. SpRL. 1929. (XXIV.) 117.

Keresztesi verse a tógáról. Gulyás József közlésében, Debreceni Szemle, 1929. – Ugyanez újra közölve Nagy Sándor által „Egy debreceni kollégiumi ismeretlen! diákvers” c. a. Debreceni Képes Kalendáriom, 1941.

Naplóját l. az „Elbeszélő kútfők” között.

Keresztesi Pál, meghalt 1734. Utoljára debreceni ispotályi lelkész, orvosdoktor. – Z T L.

Keresztury József (id.) (1835–1908), utoljára semjéni (Zemplén m.) lelkész, alsózempléni esperes.
Nekrológia életrajzzal Máthé Gyulától. SpRL. 1908. (IV.)

Kereszturi Péter, vajdahunyadi lelkész, esperes 1715 körül. Z T L.

Kereszturi G. Bálint (Szinnyei szerint Sylvanus nevét is tudja) (1634–1677 v. 1678). Utoljára debreceni lelkész. Szinnyei VI:85. – Z T L.
Miklós Ödön: Kereszturi Bálint doktorrá avatása (1660) DunPL. 1917.

Egy adat prédikálásának hatásáról (Ifj.) Révész Imre: A szatmárnémeti nemzeti zsinat és az első magyar református ébredés. Bp. 1947. 43 lap.

Kereszturi (Bíró) Pál (1594–1655). Utoljára erdélyi fejedelmi udvari pap. – Szinnyi VI:91–93. – Z T L.

Szilágyi Sándor: A „Talio”. MPEIF. 1875:416–418.

Szilágyi Sándor: Adatok az 1640–42. irodalmi per történetéhez. MKSz. 1883.

Illésy János: Nova Transsylvania. Talio. MKSz. 1891.

Kereszturi Sándor: Kovács Albert (lásd, ott.) írói álneve!

Kerkapoly Károly (1824–1891), pápai koll. tanár, honvédelmi államtitkár, pénzügyminiszter, utoljára egyetemi tanár. Solti egyházmegyei gondnok. – Szinnyi VI:112–117. – Z T L.

Életrajza id. Csiky Kálmántól, Protestáns Új Képes Naptár, 1881.

Két névtelen nekrológja (az egyik a Szász Károly gyászbeszédével) PEIL. 1891. 1. sz.

Antal Gábor emlékezései róla DunPL. 1892.

Kertész (Szenczi) Ábrahám,
lásd Szenczi alatt!

Kertész József (), kolozsvári tanító.

„Hazajáró lelkek – Nagyenyedi képek” c., Bp. 1929. c. gyűjteményes kiadványaiban számos önéletrajzi részlete is van, arcképeivel.

Keserői Dajka János, meghalt 1633. Utoljára gyulafehérvári lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyi VI:153–154. Z T L.

Keserői Dajka János levele Bethlen Gáborhoz. Eredeti magyar. Szilágyi Sándor közlése a gyulafehérvári káptalani levéltárból. MPEIF. 1881:32–34.

Keserői Lajos (1836–1907) bogyaizsói lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1907:761–762. Székely Gézáttól.

Keszi Hajdú Lajos (1813–1901). Utoljára kisújszállási tanár. – UMA. – Szinnyi VI:261–263. – Z T L.

Olmützi fogságáról nem teljesen megbízhatóknak látszó följegyzések a Földy János–Balassa Imre: Világostól Josephstadtig 1849–1856. c. műben. Bp. 1939.

Rövid emlékezése: „Magyar foglyok útja 1850-ben Budáról Olmützig” c. a. a „Hazánk és Külföld” 1872. évf.-ban és (úgy látszik, egészben) innen átvéve a „Rab Századok (Börtönnaplók, börtönlevelek)” c. kiadványban. Bp. 1956. 273–277.

Kesztyűs Lajosné, Balogh Margit (1893–). Vallásos író, verselő. – Gulyás MIÉM. II:13.

Balogh Ambrus (l. fentebb) leánya.

Kevi (Debreceni) András, Egyekről elűzött, gyülekezetével együtt bujdosó lelkész 1773–1778 között. – Szinnyi VI:173. – Z T L.

Kézdivásárhelyi (Matkó) István,
lásd Matkó alatt!

Kézdivásárhelyi Mózes, 1601-től sárospataki tanár. – Szinnyi VI:176–177.

Kézdivásárhelyi Péter-ek,
lásd Vásárhelyi alatt!

Kézy Mózes (1781–1831). Sárospataki koll. tanár, latin költő, filológus. – UMA. – Szinnyi VI:179–182. – Z T L.

Kilyén Sándor, lelkészképesítésű erdélyi ref. igazgatótanár, irodavezető (1843–1929).
Gazdag alapítványainak részletes ismertetése RSz. 1926. és 1929.

Névtelen nekrológ róla RSz. 1929. (XXII.) 237–238.

Révész Imre jellemrajza róla Kálvinista Világ (Kolozsvár), 1929. jún. 1. és R. I.-nek „Tegnap és ma és örökké” c. gyűjteményes kötetében is.

Kincs Gyula (1859–1915). Zilahi Wesselényi koll. igazgató. Szinnyi VI:201.
Both István: Emlékbeszéd Kincs Gyuláról. Zilah, 1917.

Kovács Dezső: Kincs Gyula. RSz. 1916. (IX.)

Kinsele Miksa

„fiumei illetőségű római áldozár, aki Rómában tanult és előbb Angliában a Westminsteri érsekség szolgálatába, később az afrikai pogány misszió Kámerunban és 1895. szept. 19-én Budapesten lelkészi vizsgálatot tévén, a dunamelléki egyházkerület közgyűlése által Új-Verbászra rendeltetett ki segédlelkésznek”. PEIL. 1895:640. Később táborigazgató lett (PEIL. 1898. 240.), magyar ref. katonák közt is, bár a magyar nyelvet sohasem bírta teljesen.

Király Gyula (1860–). Mikolai (Szatmár m.) lelkész. Szinnyi VI:218.

Király (Pécselyi) Imre,
lásd Pécselyi alatt!

Király (Szatmár) Pál,
lásd Szathmár alatt!

Király István, sepsiszentgyörgyi (1789–1857). Utoljára székelykocsárdi lelkész. – Szinnyi VI:218. – Z T L.

Király Pál, dadai (1841–?), budapesti ref. főgimn., később pedagógiumi tanár. – UMA. – Szinnyi VI:230–234.
A francia reformátusokkal való kapcsolat egyik munkása a PEIL.-ban.

Kirner A. Bertalan, előbb református, azután baptista lelkész. A magyarországi baptizmus egyik történetírója.

Kiss Ádám (1795–1838). Utoljára dadi (Komárom m.) lelkész. Szinnyei VI:251. – Z T L.
Szentkúti Kiss Károly: Kiss Ádám. PEIL. 1876:539. sk. – Ehhez kiegészítő adatok uo. 600. sk. „N. N.”-től és uo. 794–796. Kiss Gyulától. – UMA.

Kis Albert (1837–). Utoljára (?) illyefalvi (Háromszék) lelkész. – Szinnyei VI:252–253.

Kiss Albert, zilahi (?), 1893–94. nagyenyedi teol. tanár. (Adatok beszerzendők!)

Kiss Albert, hegymegi (A „hegymegi” előnevet a család lelkésztagjai közül csak H. Kiss Kálmán használta állandóan, az irodalomban is.) (1838–1908). Utoljára debreceni lelkész, országgyűlési képviselő. – Szinnyei VI:253–254.
Koncz Ákos jellemrajza róla Debreceni Képes Kalendárium, 1909.

Radácsi György SpRL. 1908. (IV.) 379–380.

Kiss Áron püspök unokaöccse, Kiss György botpaládi lelkész fia.

Kiss András (1818–1878). Debreceni koll. tanár, klasszikus filológus. – Szinnyei VI:254. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 457–458.

Kiss Áron I. hegymegi (1788–1834). Utoljára botpaládi (Szatmár m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei VI:257–259. Z T L. Énekszerző.

Kiss Áron II. hegymegi (1815–1908). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli püspök. – UMA. – Szinnyei VI:259–269. – Z T L.
Életrajza névtelentől Protestáns Új Képes Naptár, 1878.

Emlékkönyv Kiss Áron 25 éves esperességének emlékére, a szatmári ev. ref. egyházmegye által Szatmáron 1885. szept. 17. rendezett örömmünnepegyéről. Szerkesztette Tabajdi Lajos. Szatmár, 1886.

Nekrológia és életrajza, mindkettő névtelen, PEIL. 1908. június 7.

Nekrológia életrajzzal Radácsi Györgytől, SpRL. 1908. és a szerző „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványa II. kötetében Sp. 1910.

Halála és temetése: Névtelen cikk Debreceni Képes Kalendárium, 1909.

Dávidházy János: Emlékbeszéd néhai Kiss Áron... felett. Debrecen, 1909.

Görömbei Péter (id.): Emlékbeszéd b. e. Kiss Áron püspök síremléke előtt. Nyíregyháza, 1913.

I. Áron fia, III. Áron és Kálmán apja.

Kiss Áron III., hegymegi (megkülönböztetésül a „dr.” címet használja az irodalomban) (1845–1908). Utoljára tanárképző int. igazgató. – UMA. – Szinnyei VI:262–269. – Z T L.

Nekrológia életrajzzal Radácsi Györgytől SpRL. 1908. (IV.) 446–449.

Rill József: Neveléstörténeti irodalmunk. Vázlatos ismertetés, lehetőleg teljes könyvészet, Kiss Áron életrajza. Bp. 1882. 15. lap. [!]

(Evvel a különös címmel írja a Magyar Történeti Bibliográfia. II. köt. 238 lap. 15244. sz. a.)

Gyulay Ágost: Dr. Kiss Áron. Nekrológ. PEIL. 1908:734–735.

Hegymegi Kiss Kálmán: Dr. Hegymegi Kiss Áron emlékezete. Nagykőrös, 1914.

Írói álneve: „Egyházfi”.

Kiss Bálint I. (1772–1853), szentesi lelkész, békésbánáti esperes. – UMA. – Szinnyei VI:269–272. – Z T L.

Életrajza Bonyhay Benjámintól Protestáns Képes Naptár, 1860.

Toldy Ferenc: Kiss Bálint emlékezete. Új Magyar Múzeum, 1855. II. köt. 423–429.

(Apja Kiss Bálint festőművésznek 1802–1868.)

Kiss Bálint II. (1813–1880). Utoljára vajai (Szabolcs m.) lelkész. – Szinnyei VI:272.

Nekrológia életrajzzal Kajati Mihálytól PEIL. 1880:1654–1655.

Kiss Bálint III., gyomai ref. tanítóról nyugalomba vonulása és jubileuma alkalmából emlékfüzetet írt Ligárt Mihály Gyoma, 1895. (Szinnyei VII. említi, de csak a Ligárt M. címszava alatt!)

Kiss Benjámín és családja:

Kiss Benjámín I. Sárospataki teológusból lett morvaországi lelkész.

Kiss Benjámín II. I. Benjámín fia, lelkész, ideiglenesen superintendens Morvában, a brünni kerületben (Roscevicben, Roverscsinben, vagy Rovessinben?).

II. Benjámín fiai:

Kiss Adolf I. (1814–1880). Kis-sóvéi (Bács m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1880:378. sk. „S...II”-től.

Ennek fia Kiss Adolf II. Soltvadkerti lelkész.

Nekrológia életrajzzal és a család történetére vonatkozó adatokkal a szintén leszármazott (dr.) Kiss Károly-tól PEIL. 1915:330. sk. Ugyanattól („mádi” előnévvel) „Református egyházunk missziói múltjából” címmel szintén Kiss Benjámín és családja történetével foglalkozó cikk. SpRL. 1928. (XXIII.)

Kiss Gusztáv, meghalt 1899-ben 76 éves korában, mint hódmezővásárhelyi ref. főgimnáziumi nyug. tanár. – Szinnyei VI:292–293.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1899:831. névtelentől.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1900:11. sk. Futó Mihálytól (családtörténet rövid előadásával).

Kiss Károly (1820–1895). Mányi lelkész.
Életrajz névtelentől PEIL. 1895:334.

Kiss Lajos (1813–1865). Gyömrői lelkész, főesperes 1865.
Életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867.

Ennek fia Kiss Benő (1855–1895), gombai lelkész.
Nekrológia PEIL. 1895:508–510. Szóts Farkastól.

Erről a lelkészcsaládról szól egyik leszármazottjuknak (Dr.) Kiss Károlynak „Emlékezés a csehországi magyar papokról” c. cikke PEIL. 1913:374–375.

Kis Ernő (1856–?), pápai koll. főgimn. tanár. Iskolatörténet-író. – Szinnyei VI:280–281.
Kis Gábor fia.

Kis Ferenc, egerpataki, I. (1816–1887). Székelyudvarhelyi koll. igazgató. – UMA. – Szinnyei VI:284–285. Iskolatörténet-író.

Kiss Ferenc II. (1862–1948). Utoljára debreceni egyetemi tanár, Kálvineum-, Szeretetszövetség-szervező és vezető. – Z T L. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 586–589.

L. Kállay Kálmán temetési prédikációját és Tóth Endre emlékbeszédét az Országos Református Szeretetszövetség 1949.i évkönyvében.

Kis Gábor (1819–1899). Utoljára pápai lelkész. – Szinnyei VI:289–290. – Z T L.
Nekrológia DunPL. 1899. B(oros) I(stván)-tól, életrajza uo. Baráth Ferentctől.

Kis Gergely backamadarasi (1737–1787). Székelyudvarhelyi koll. igazgató. – UMA. – Szinnyei VI:292. – Z T L.
Pálffy Dénes: Kis Gergely életrajza. Erdélyi Prédikátori Tár, I. 1833.

Kisantal Sámuel: Kis Gergelyről. EPK. 1870. (III.) 327–328.
[Életrajz, okmányközléssel.]

Gönczi Lajos: Emlékbeszéd Kis Gergely felett. ? 1887.

Gönczi Lajos: Kis Gergely és Kis József (K. Gergely fia, 1773–1830. Alsófehérmegyei főjegyző, majd uo. alispán.) emlékezete. Székelyudvarhelyi koll. értesítő, 1898/99. és PEIL. 1899.

Kis Géza (1891–1947), kákicsi (Baranya m.) lelkész, az Ormánság néprajzának és szókincsének összegyűjtője.

Rövid életrajza és méltatása, postumus „Ormánysági Szótár”-a (Bp. 1952.) szerkesztői bevezetésben, Keresztes Kálmántól.

Kiss (Hegyaljai) Géza,

lásd Hegyaljai alatt!

Kiss György I., hegymegi (1807–1871), botpaládi lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1871:858. sk. „Egyházfi”-tól (= Kiss Áron III.)

Kiss György II. (1858–1896), körösszakáli (Bihar m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal D. Gy.-tól PEIL. 1896:590.

Kiss György III. (1863–). Utoljára debreceni koll. tanítóképző intézet gyakorló iskolai tanító.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 612–613.

Kis Gyula I. meghalt 47 éves korában 1875. Utoljára kisigmándi (Komárom m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1875:813–816. Pereszlényi Jánostól.

Kis Gyula II. (1834–1886), utoljára tizzaszederkényi lelkész. (Borsod m.)

Névtelen életrajzi nekrológja SpL. 1886. (V.) 397–399.

Kiss Ignác (1809–1880). Utoljára bajkai lelkész.

Bajkai Ambrus írta nekrológja, életrajzzal PEIL. 1880:156–157.

Kis István (1805–1880). Utoljára óvári (Bars m.) tanító.

Nekrológia életrajzzal Vezekényi Viktortól PEIL. 1880:1076–1078.

Kiss István (Rugonfalvi),

lásd Rugonfalvi alatt!

Kis János, meghalt 1879., 75 éves korában. Utoljára oltszemi (Háromszék) lelkész. – Szinnyei

VI:322–323.

Kiss János (1821–1906). Pápai teol. akadémiai tanár. – UMA. – Szinnyei VI:326–327. – Z T

L.

Kis József (1862–1927). Utoljára pápai lelkész. – Szinnyei VI:348. – Z T L.

Kiss József I. (1805–1861). Utoljára nagyigmándi (Komárom m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei

VI:336–337.

Nekrológia Szekeres Mihálytól PEIL. 1861:1571. Kiss Ádám testvére.

Kiss József II. (1816–). Utoljára (?) somogyendrédi lelkész. – Szinnyei VI:337–338.

Kiss József III. (1832–). Utoljára (?) nagyváradai ref., majd községi tanító. Bukarestben is

működött. Szinnyei VI:339.

Kiss József IV. keresztesi (1843–1913). Utoljára (teol.-t is végzett) koll. főgimn. tanár

Debrecenben. Fizikus. Szinnyei VI:340–341. – Életrajzi nekrológ Sinka Sándortól DebrPL. 1913.

Kiss Kálmán, Hegymegi (1843–1913). Utoljára nagykőrösi ref. tanítóképzőintézeti igazgató. – UMA. – Szinnyei VI:348–352. – Z T L. – Egyháztörténet-író.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1913:723. sk. Joó Imrétől.
(E nekrológ szerint H. K. K. 25 éves tanári jubileuma alkalmával barátai és tanítványai Emlékkönyvet adtak ki. Ennek közelebbi adatait nem közli.)

Nekrológ életrajzzal SpRL. (IX.) Radácsi Györgytől ?

Kiss II. Áron fia, II. Áron testvére.

Kiss Károly, Szentkúti,
lásd Szentkúti alatt!

Kiss Károly, „Franczia” (1854–). 1886-tól budapesti ref. főgimn. tanár. Matematikus. – Szinnyei VI:359–360.

Kiss Lajos (1813–1867). Nagykőrösi gimn. tanár, 1859–1861. és kir. tanfelügyelő. – UMA.

Kiss Pál, egerpataki (1799–1869). Utoljára székelymuzsnai lelkész, udvarhelyi egyházmegyei esperes.
Egy rövidebb és hosszabb nekrológia életrajzzal PEIL. 1869:668. és 731. sk.
Utóbbi Kelemen Jánostól.

Rövid névtelen életrajza Protestáns Képes Naptár, 1871.

Kis Pál János (K.) (1857–). Utoljára (?) hajdúsámsoni ref. tanító. Pedagógiai író. – Szinnyei VI:382–383.

Kiss Sándor (1820–1879). Utoljára mezőtúri gimn. tanár.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1879:1487. sk. Kovács Józseftől. – Szinnyei VI:386–387.

Kiss Sándor, bátorkeszi (1855–). Utoljára (?) komádi ref. tanító. Sokoldalú író. – Szinnyei VI:391–392.

Kis-Eri György, 1715-től fogarasi rektor. – Szinnyei VI:397.
Leveleiből kivonatok Koncz József marosvásárhelyi kollégiumtörténetében.
(Marosvásárhely, 1896.)

Kisfalvi Tamás, utoljára (?) 1681 táján biharpüspöki lelkész. Szinnyei VI:430–431.

Kiskomáromi István,
lásd Komáromi alatt!

Kiskomáromi R. János, 1668 körül borsi lelkész. – Z T L.

Kismarjai Veszelin Pál, meghalt 1645. Utoljára debreceni lelkész. – Szinnyei XIV:1169–1170. – Z T L.

Kisvárdai F. János, született 1600. v. 1601., meghalt 1666? Utoljára balsai v. gávai (Szabolcs m.) lelkész. Z T L.

Kisvárdai Lázár János (1635–1695?). Utoljára konyári (Bihar m.) lelkész. – Z T L.

Kisvárdai P. János, utoljára szentpéterszegi lelkész. 1726–1735. debreceni egyházmegyei esperes. – Szinnyi VI:438. – Z T L.
(K. Lázár Jánosnak valószínűleg fia.)

Kisztei S. Péter, utoljára 1628–86. tájt gönci lelkész. – Z T L.

Harsányi István: Kisztei Péter élete és munkája. Sp. 1910. Kny. a SpRL.-ből 1910. (VI.) Ue. évf.-ban közli H. I. K. P. két prédikációját 1682. és egy üdvözlő versét 1683.

Egy adat róla Esze Tamás: Jeltelen sírok c. dolgozatában. Csikesz Sándor Emlékkönyvek II. Debrecen, 1941. 165.

Klepp Péter (1884–1928) torzsai lelkész, 1920-tól jugoszláviai főesperes.
Életrajzi nekrológ Eng Fülöptől RSz. 1928. 60–61.

Kleymann Károly,
lásd Cleymann alatt!

Klimó Pál, 1873-tól gyöngyösi lelkész. Az egyházközség történetírója. – Szinnyi VI:560.

Kóczi Dávid, meghalt 1803. Mádi (Zemplén m.) lelkész. – UMA. Szinnyi VI:669. – Z T L.

Koczóh Ferenc, meghalt 1860. 43 éves korában. Fülöpszállási lelkész, solti esperes. – Szinnyi VI:651.
D(obos) J(ános) gyászbeszéde fölötté a PEIL. 1860. május 18-i számában.

Kócsi (eredetileg Bíró) Károly (1829–1871). Kolozsvári koll. tanár, majd igazgató. Teológiát is végzett és tanított, természettudós. – Szinnyi VI:658–659.
K. (B.) K. életrajzi nekrológja Szász Domokostól. EPK. 1871. (I.) 189–190.

Kocsi A. Sámuel, barsi ref. esperes 1712–1742. – Szinnyi VI:660.

Kocsi Csergő Bálint (1647–1698 után). Utoljára pázmándi lelkész (Fejér m.). Gályarab. Egyháztörténet-író. Z T L. Gulyás MIÉM. IV:791–792.
Életrajzi adatai Mokos Gyulától és Révész Kálmántól ITK. 1891–1893., és lásd a gályarab-irodalmat.

Thaly Kálmán: Kocsi Csergő Bálint. Századok, 1885:65–68.

Rác Kálmán: Kocsi Csergő Bálint, a gályarab. – DunPL. 1905. Kny. Pápa, 1906.

Kocsi Csergő Bálint pázmándi papságáról és pápai székhelyéről, névtelen és jelöletlen adatközlések. DunPL. 1890:466., 639.

Kocsi Csergő Bálint levele a nápolyi gályáról Debrecenbe 1675. Eredeti magyar. A nagykőrösi egyház anyakönyvéből közli Filó Lajos SpF. 1863:756–758.

Kocsi Csergő Bálint levele Szalontai Istvánhoz, melyben megköszöni annak a gályákon és másutt raboskodott ref. lelkésznek kiszabadítása ügyében tett buzgó fáradozásait s inti és lelkesíti magyar protestáns egyháztörténelmi adatok gyűjtésére, 1676. július 18. – Eredeti latin, kis részben magyar. Liszkay József közlése a pápai egyház levéltárából. MPEIF. 1875:104. sk.

Kocsi Csergő Bálint rektori beszédei:

Mokos Gyula közlésében DunPL. 1892 és 1893.

Thury Etele közlésében a pápai főiskolai értesítőben 1910.

[Ezek közül legalább egy, plágium Pázmány Pétertől, „a fiaknak istenes neveléséről” szóló prédikációjából.]

Kocsi Csergő Bálintnak a Magyar Nemzeti Múzeumban lévő kéziratos műveiből szemelvényeket közöl magyar fordításban Borsos Károly. DunPL. 1894.

Harsányi István: Kocsi Csergő Bálint Gályarabságáról írott munkájának eredeti kézírata főiskolánk [Sp.] könyvtárában. SpRL. 1910. (VI.) 487–489.

Harsányi István a SpRL. 1911. (VII.) évf.-ban: Kocsi Csergő Bálint Hamel Bruyninx-ről és két munkájáról.

Adatok Kocsi Csergő Bálint kéziratos munkájának történetéhez.

Harsányi István: Új adatok Kocsi Csergő Bálint eredeti kéziratos munkájának történetéhez. SpRL. 1911. 43. sz.

Harsányi István: Kocsi Csergő Bálint eddigi ismeretlen levelei és munkája. Sp. 1916. 1917. (XII. és XIII.)

Kőrös Endre: Kocsi Csergő Bálint. Költői beszély. Pápa, (?) 1911.

Kocsi Csergő István, meghalt 1726. mint külföldről hazatérőben lévő lelkészjelölt. – Z T L.
Harsányi István: Kocsi Csergő Istvánról. SpRL. 1911. (VII.)
(K. Cs. Bálint fia.)

Kocsi Csergő János (1648–1711). Utoljára debreceni koll. tanár, tiszántúli superintendens. – Z T L.

Kocsi Horváth Sámuel (1743–1806). Veszprémi esperes. Z T L. 196.

Kocsi Major Ferenc, meghalt 1743. Utoljára pócsmegyeri (Pest m.) lelkész. – Szinnyei VI:653. – Z T L.

Kocsi Major István, meghalt 1744. Utoljára szőnyi lelkész, a samarjai, majd a dunántúli egyházkerület superintendense. – Szinnyei VI:655–656.
K. M. Ferenc testvére.

Kocsi Sebestyén István,
lásd Sebestyén alatt!

Kocsis Ferenc, meghalt 1855. 84 éves korában. Nemesócsai (Komárom m.) ref. tanító. – Szinnyei VI:664.

Kody Benjámín (1824. v. 1829–1900), nyékládházai (Borsod m.) lelkész.
Névtelen nekrológ SpL. 1900. (XIX.) 706. sk.

Kolcsár (Simándi) János,
lásd Simándi alatt!

Kolláti János, 1744-ben sárospataki teológus diák. – Z T L.

Kolmár József I. (1769–1835). Utoljára komáromi lelkész, esperes. – Szinnyei VI:276–278. –
UMA. – Z T L.

Kolmár József II. (1820–?). Ref. lelkészkepesítésű pápai koll. tanár, 1853-ban katolikussá konvertált. Mint bajai kir. kat. gimn. igazgató ment nyugdíjba az 1880-as évek végén. – Szinnyei VI:778–784.

L. Hortobágyi Ágoston művét: Somogyi Helikon. A somogy megyei származású, Somogyban több-kevesebb ideig működő, vagy legalább Somogyval és a Berzsenyi Társasággal kapcsolatban működő írók és művészek lexikona. Kaposvár, 1928.

Kolos Dániel (szül. 1820 körül, meghalt 1878), utoljára sárospataki teol. tanár. – Szinnyei VI:784–785.

Kolosy Elvira – UMA.
Vallásos költő az 1880-as években.

Kálmán Farkas: Kolosy Elvira emlékezete. PEIL. 1887:1596. sk.
[Pontosabb életrajzi adatok nélkül!]

Unokája Kulifay Zsigmondnak (l. alább).

Kolosvári Aladár (1863–). Utoljára mezőtúri főgimn. tanár. Író, verselő. – Szinnyei VI:786.

Kolozsvári Igaz Kálmán,
lásd Igaz alatt!

Kolozsvári Sándor (1840–1922). Kolozsvári egyetemi tanár, egy ideig egyházmegyei főgondnok, egyházi író. – UMA. – Szinnyei VI:794–797. – Z T L.

Kolosvári K. Zsigmond (1741–1769). Kolozsvári koll. tógátus és tanító. Verselő. – Szinnyei VI:799.

Kolozsvári István, 1713–1717 erdélyi püspök.

Koncz József: Kolozsvári István professzor követsége... Németországba és Belgiumba 1684–85. Protestáns Közlöny, 1886.

Levelei II. Apafi Mihályhoz és Teleki Mihályhoz ua. közlésében uo. 1887.

Komádi Nagy Mihály, 1774 után nagydorogi (Tolna m.) lelkész, esperes, tolnai. Énekíró. – Szinnyei IX:718.

Komáromi Dániel (1827–1869). Hódmezővásárhelyi gimn. tanár.

„Egy tanár” aláírású nekrológja életrajzzal PEIL. 1869:415.

Komáromi István, 1738–1740. közt oderai-frankfurti egyetemi hallgató. – Z T L.

Komáromi (Kiskomáromi) István, utoljára 1699-től szászvárosi lelkész. – Szinnyei VI:432–433.

Egy levelét a Teleki Mihály fiaihoz, valamint Horti István erdélyi püspöknek egy reávonatkozó írását életrajzi adatokkal közli Koncz József a Teleki-levéltárból. MPEIF. 1881:155–156. Eredeti magyarok.

Komáromi János (1809–1886), pinkóci (Ung m.) lelkész.

M. G. jellemrajzi nekrológ életrajz SpL. 1886. (V.) 157–158.

Komáromy Lajos (1843–1914). – UMA. – Szinnyei VI:823–828. Lelkeszi végzettségű főiskolai tanár, egyháztörténeti író.

PEIL. 1914:625–626. közli „-e-”, jegyű életrajzát nekrológgal.

Komáromi Pál 1713–1749 közt kocsi kántor, majd győri lelkész. Szinnyei VI:829.

Kocs egyházközség történetírója.

Komáromi A. János, született 1662. 1687 körül úrmezei lelkész. – Szinnyei VI:821. – Z T L.

Komáromi Csipkés György (1628–1678), debreceni koll. tanár és lelkész, bibliafordító. – Szinnyei II:380–383. Z T L. – Gulyás MIÉM. IV:1016.

Szinyei Gerzson, Szombathi János följegyzései nyomán:

Adalékok Komáromi Csipkés György életéhez és irodalmi működéséhez. MPEIF. 1875.

Illésy János: Komáromi Csipkés György bibliája. MKSz. 1889. [vagy 1888?]

Széll Farkas: Újabb adalékok Komáromi Csipkés György bibliájához. MKSz. 1890.

Földváry László: Komáromi Csipkés György és bibliája. PSz. 1891.

Ferenczi Zoltán: Komáromi Csipkés György bibliája. Erdélyi Múzeum, 1899.

Komlóssy Arthur (id.): Comáromy C. György kőkoporsó emléke. DebrPL. 1902.

Komáromi Abrahamides István komáromi iskolarektor az ott iskoláját végző Komáromi Csipkés György számára bizonyítványt és ajánlólevelet állít ki 1646. Eredeti latin. Thury Etele közlése a debreceni kollégiumi könyvtárból. Iskolatörténeti Adattár, 1908. (II. köt.) 467.

Bölonyi Sándor (ifj.): Komáromi Csipkés György végrendelete 1663-ból. Sz. 1875:278–282.

Közlés, leőhely megjelölése nélkül.

Zoltai Lajos: Egy könyv, melyre 33,000 forintot költött Debrecen városa. Debreceni Független Újság Naptára 1909-re. Debrecen, 1908.

Kiss Sándor: A Komáromi Csipkés-biblia szerződése és költségei. Közlöny (Debrecen), 1932.

Komáromi Csipkés György doktorátusának feljegyzése 1653., az „Acta Facultatis Theologicae in Academia Rheno-Trajectina”-ban. Közli Cramer J. A.: De Theologische Faculteit te Utrecht ten tijde van Voetius. Utrecht, 1932. 483–484.

Kerékgyártó Elemér: Komáromi Csipkés György angol nyelvtana. Debrecen, 1664. Angol Filológiai Tanulmányok III. kötet, 1938. és kny. Vö. PSz. 1940:149–153.

Musnai László: A vizsolyi biblia és Komáromi Csipkés György bibliája. Károlyi-Emlékkönyv. Bp. 1940.

Szimonidesz Lajos: A „debreceni biblia” sorsa. MKSz. 1940. 236. sk.

Dömötör Sándor: Mediomontanus vagy Komáromi Csipkés György. Debreceni Szemle, 1941:42–43.

Szimonidesz Lajos: A „debreceni biblia” viszontagságai és elnyomása. Egyháztörténet, 1945.

Írói álnevei: Agricola Arbitus. Thysanodes.

A tőle leszármazó család utolsó férfitagja, Kóji Comáromy László nyug. abaúji alispán, két évtizeden át abaúji egyházmegyei gondnok 1899-ben, 74 éves korában halt meg.

Komáromi Csipkés György munkáinak önmaga által összeállított és Kolozsvárt 1677. kinyomtatott címsorozatát újra közölte ifj. Bölonyi Sándor Századok, 1873:137–140, valamint jegyzetekkel Földváry László PSz. 1891:326–330. – L. ehhez Ballagi Aladár „Adalékait” Sz. 1873:581. és Szabó Károly: Komáromi Csipkés György magyar nyelven kiadott munkáiról Sz. 1873:345–351.

Komáromi Csipkés György néhány életrajzi adatának tisztázása Szinyei Gerzson által MPEIF. 1875:72–82.

Végrendelete Bölöni Sándor közlésében Századok, 1875. Uo. a haláláról való tudósítás 281. l.

Jancsó Benedek: Komáromi Csipkés György nyelvtana. AbFigy. VIII. (1880.)

Komáromi Flórián Gáspár, meghalt 1622. Tarcali lelkész. Z T L.

A Rákóczi-testvérekhez [de melyekhez?] Marburgból 1613. írt levelét közli Thallóczy Lajos az Országos Levéltárból. MPEIF. 1878:38–39.

Komáromi H. Mihály (1690–1748). Utoljára debreceni lelkész. Szinnyi VI:828. – Z T L.

Komáromi Katona András, született 1640. – 1665–1666. leideni egyetemi hallgató. – Z T L.

Komáromi Seraphin Pál, füleki (?) prédikátor levele Rákóczi György praefectusaihoz. Az Országos Levéltár kincstári osztályából közli Szilágyi Sándor. Eredeti magyar. MPEIF. 1880:519–520.

Komáromi Sülye István, utoljára ácsi lelkész, tatai egyházmegyei esperes, gályarab. – Z T L. 247.

L. a gályarab-irodalmat.

Komáromy Sülye Mihály (1804–1875). Utoljára makói ref. gimn. tanár.

Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1875:1199–1200.

Rövid életrajza Protestáns Új Képes Naptár, 1877. „K-Y”-tól. [Aki valószínű Komáromy Lajos – l. fentebb – és K. S. M.-nek alighanem fia.]

Komáromi Sülye Pál, meghalt 1831. 60. évében. Utoljára sárrétudvari (Bihar m.) lelkész. – Szinnyi VI:829–830.

Komáromi Szvertán István, meghalt 1660 körül. Utoljára kismarjai lelkész, bihari esperes. – Szinnyi VI:818. Z T L.

Komensky, J. A.,

lásd Comenius alatt!

Komjáthy (Komjáti) Ábrahám (1743–1827). Utoljára paraszniai lelkész, felsőborsodi esperes. – UMA. – Szinnyi VI:832–833.

Komjáthy Béla (1847–1916), ügyvéd, országgyűlési képviselő, ungi egyházmegyei gondnok. [Radácsi György] nekrológja SpRL. 1916. (XII.)

Komjáti Benedek, bibliafordító. Irodalmát l. II. B. h. 1. alatt.

Komjáti D. Mátyás, 1629–1636 körül tolcsvai lelkész. Meghalt 1640 körül. – Szinnyi VI:838–839.

- Komjáthi Ferenc (1840?–1879). Tiszanánai (Borsod m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1879:1160–62. Csengery Józseftől.
- Komjáthy Gábor (1853–?). Utoljára ungvári lelkész, esperes. Egyházközsége történetírója. – Szinnyi VI:839–840. Z T L.
- Komlósi András, meghalt 1742. Utoljára huszti lelkész, máramarosi egyházmegyei esperes. – Z T L.
- Komoróczi (Helmeczi) István,
lásd Helmeczi alatt!
- Koncz Aurélné, Karácson Ottília (1871–), debreceni ref. Dóczi-leánygimnázium igazgató. – Z T L.
- Koncz József (1829–1906). Teol. végzettségű marosvásárhelyi koll. tanár. Egyház- és iskolatörténész. – UMA. – Szinnyi VI:884–893. – Z T L.
Turnowski Sándor emlékbeszéde 1906. ?

Kelemen Lajos írta nekrológja: Genealogiai Füzetek 1906. (IV. évf.) 3. sz.

Kelemen Lajostól írt nekrológja EM. 1906.
- Kondor József, milotai (1858–), csurgói ref. főgimn. tanár. Pedagógiai író. – Szinnyi V:907–908.
- Kondorosi János (1662–). 1699–1705 közt karcagi lelkész. Szinnyi VI:909. – Z T L.
- Kontra János, meghalt 56 éves korában 1871. Tahitótfalusi lelkész, pesti egyházmegyei főesperes.
Csak a temetését írta le Szász Károly, PEIL. 1871:567. sk. (Ellenőrizni!)
- Kónya Gábor (1880?–1919). Mezőtúri lelkész, a KIE-mozgalom magyarországi nemzeti bizottságának legelső titkára.
- Kónya László, meghalt 1898., 51 éves korában. Utoljára zilahi lelkész. – Szinnyi VI:940.
- Kónyi János strázsamester, született 1753 körül, meghalt 1792 után. Ref. vallásos író és fordító. – MIL. – Z T L.
- Koos [az irodalomban rendszeren Koós] Ferenc (1828–1905). Utoljára brassói tanfelügyelő, pályakezdetén a romániai misszió lelkésze. – Szinnyi VI:947–951. – Z T L.
Koos Ferenc: Életem és emlékeim I–II. Brassó 1890.
- Kopácsi István reformátor, meghalt kb. 1568 vége felé. Szinnyi VI:957–959. – Z T L.
Perényi Gábor adománylevele Kopácsi István részére MPEA. 1927:89–91.
[Csak a XIX. sz. eleji másolatból közölve!]
- Kopis (Kállai) János,

lásd Kállai alatt!

Kopré Ferenc (1820–1895). Utoljára tiszaluci lelkész, alsózempléni esperes.
Életrajzi nekrológ „Sz...n” jelzettel SpL. 1895. (IV.) 387–388.

Komjáthy Gábor: Kopré Ferenc felett tartott emlékbeszéd. Sp. 1896.

Korbai [eredetileg Krob] Károly (1820–1894). Kulai (Bács m.) ügyvéd, egyházmegyei tanácsbíró, igen nagy egyházi és iskolai maecenas és alapító.
Nekrológia életrajzzal Váradi F. (= Szóts Farkas)-tól PEIL. 1894:394–395.

Korda Imre (1853–). Kiskunhalasi ref. főgimn. tanár. Sokoldalú író. – Szinnyei VI:1001–1002.

Korocz (Szepsi),
lásd Szepsi alatt!

Korondi Mózes, etédi (1824–1875). Székelyudvarhelyi koll. tanár.
Nekrológia életrajzzal Szakács Mózestől PEIL. 1875:588–589.

Korponai József (1788–1850). Utoljára sárospataki lelkész. Szinnyei VI:1071.

Kósa Ede (1852–?). Jármí (Szabolcs m.) lelkész. – UMA. – Verselő, belletrista. – Szinnyei VI:1075–1077. MIL.

Kossa (Kóssa) Károly (1819–1884). Utoljára nagyfalui (Baranya m.) lelkész. – Szinnyei VI:1082–1083.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:446. sk. Dömötör Károlytól.

(Valószínűleg ugyanaz a Kossa Károly, 1848–49-ben nagyváradi lelkész, akiről Németh Balázs: Egy lelképásztor arcképe 1848–49-ből, Munkácsi Albert c. dolgozatának RE. 1955. dec. 1-i számában azt mondja, hogy kéziratos önéletrajza Apostol Pál ref. teológiai hallgató tulajdona.)

Kóta Sámuel (1852–). Utoljára (?) szepsi ref., majd ált. iskolai tanító. Valláspedagógiai író. – Szinnyei VI:1158.

Kótai Lajos (eredetileg Kóta) 1846– szatmári ipariskolai tanító, vallásos verselő, pedagógiai író. – Szinnyei VI:1160–1161.

Kovács Albert (1838–1904). Bpesti teol. akadémiai tanár, országgyűlési képviselő. – Szinnyei VI:1187–1190. Z T L.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1904. febr. 4. Sz(öts) F(arkas)-tól.

Nekrológia főként jellemzéssel Zoványi Jenőtől SpL. 1904. (XXIII.) 160–163.

Bilkei Pap István: Kovács Albert élete és egyénisége. Magyar Kálvinizmus, 1935.

Útinaplója [Kolozsvártól Utrechtig 1863]. Magyar Kálvinizmus, 1935. (Bilkei Pap István közlésében.)

Kéziratos visszaemlékezései egyes egyházi és politikai ügyekre és személyekre (Török Pál, Apponyi Albert, Szilágyi Dezső stb.) a dunamelléki egyházkerület levéltárában.

Kovács Albert, mint kultúrpolitikus. Ily címen hoz bö kivonatot a PEIL. 1905. 9. száma Kőrösi Henrik emlékbeszédéből, a Magyar Paedagogiai Társaságban.

K. Ödön testvére. Írói álneve: Kereszturi Sándor.

Kovács Albert tömör és tartalmas jellemzése Bucsay Mihálytól: A budapesti református theológiai akadémia története 1855–1955. c. műben. Bp. 1955. 63–65.

Kovács Antal (1824 v. 1825–1900). Utoljára terehegyi lelkész, egy ideig felsőbaranyai esperes.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1900:123–124. Iványos Somától.

Kovács Béla (), szepsi (Abaúj m.) lelkész, az egyházközség történetének megírója. (Adatai felkeresendők!)

Kovács Benjámin, meghalt 1859. Utoljára rimaszombati lelkész. Szinnyi VI:1202–1203.

Kovács Dániel (1862–). Székelyudvarhelyi ref. koll. tanár. Pedagógiai író. – Szinnyi VI:1203.

Kovács Ferenc (1780–1848). Szilágysomlyói lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1848:1187. sk. Családtörténeti adatokkal, Salamon Józseftől.

Kovács Dezső (1866–1936). Kolozsvári koll. tanár, majd igazgató. Hírlapíró, belletista. – Szinnyi VI:1206–1207.
Jellemrajzi nekrológja Vásárhelyi Jánostól RSz. 1935. (XXVIII.):275–276.

Kovács Ferenc I. (1823–1895). Az 1843/44. országgyűlés történetírója. – Szinnyi VI:1216–1218.
Nekrológjai, mint buzgó egyháztagról és maecenasról, PEIL. 1895:513. (Szóts Farkastól) és uo. 555. sk. (Futó Mihály). – Méltatása Sólyom Lajostól VU. 1895. (XLII.) 31. sz. aug. 4.

Kovács Ferenc II. (1838–), debreceni ref. jogakadémiai tanár, majd losonci kir. közjegyző, egyházjogtani író. – Szinnyi VI:1226. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 79–80.

Kovács Ferenc, csehországi ref. lelkész, superintendens 1784–88., majd 1793–1798 közt.
Rican Rudolf cikke róla (Kostnické jiskry 1953.41) Ráski Sándor fordításában RE. 1954. márc. 1.

Kovács Frigyes (1855–1895). Gicei (Gömör m.) lelkész. Öngyilkos.

Vattay László nekrológja SpL. 1895. (XIV.) 411–413. az öngyilkos feletti lelketlen, farizeusi papi ítélkezés nevezetes példája.

Kovács Gábor I. (1813–1868). Miskolci ref. gimn. tanár (teol. végzettségű).
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1868:354–356., névtelentől.

Kovács Gábor II. (dr.) (1854–1916). Teol. végzettségű miskolci ref. főgimn. igazgató,
tiszáninnyi egyházkerületi világi főjegyző. – Szinnyi VI:1221.
Csík Dániel nekrológját SpRL. 1916. (XII.) Szakja magyar nyelv és irodalom.

Kovács Gábor III. (1883–), debreceni koll. jogakadémiai tanár, később debreceni egyetemi
tanár. – K. G. II. fia. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 562–563.

Kovács Gyula, keveházi (1849–1935). Utoljára budapesti egyetemi tanár, egyházjogi író.
(Élete végén katolizált.) Z T L.

Kovács Imre (1832–1883). Karcagi ref. gimn. tanár, majd igazgató. Lelkészképesítésű
klasszikus-filológus. – Szinnyi VI:1254–55.

Kovács István I., meghalt 80 éves korában, 1846. Cserépfalusi (Borsod m.) lelkész.
Nekrológja PEIL. 1846:814–815. Borsodi József?-től.

Kovács István II. (1813–1886). Teol. végzettségű szatmári tanár, majd ref. főgimn. tanár.
Iskolatörténet-író. Szinnyi VI:1262.

Kovács István III. (1883–). Debreceni koll. tanítóképző intézeti tanár. Matematikus–fizikus.
Elesett az első világháborúban. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 608–609.

Kovács János (1788–1855). Utoljára eszenyi (Ung m.) lelkész, esperes. – Szinnyi VI:1272. –
Z T L.

Kovács János (1804–1881). Utoljára hernádnémeti lelkész.
(Pálóczi) Czinke István nekrológja életrajzzal PEIL. 1881:747. sk.

Kovács János (1816–1906). Teol. végzettségű debreceni főgimn. tanár, természettudós. –
Szinnyi VI:1273. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 461–463.

Kovács István IV. (született... meghalt 1956.) Szentmártonkátai lelkész, egyházi közíró. Írói
álneve: Fabricius.
-bj- (Bottyán János?) írta jellemrajzi nekrológja RE. 1956. okt. 15.

Kovács János (1812–1886). Utoljára fertősalmási (Ugocsa m.) lelkész.
Apja K. Lajosnak, tanítóképzőint. tanárnak, nagyapja K. Lajos kisvárdai
lelkésznek. L. alább!

Kovács János (1819–1889). Utoljára verebi (Fejér m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal Biczó Páltól PEIL. 1889:253–254.

Kovács János István (1880–). Utoljára budapesti teol. akad. tanár. Teológiai író, egyházi
publicista. – Z T L.

Kovács (Pelsőci) János,
lásd Pelsőci alatt!

Kovács (Mátyási) János,
lásd Mátyási alatt!

Kovács József (1732–1795). Utoljára nagyenyedi koll. tanár, alapítványtevő. – UMA. – Szinnyi VI:1291–1292. – Z T L.
Török István: Egy pár adat Kovács József nagyenyedi tanár életéhez. Protestáns Közlöny, 1884:380–381.

Sámuel Aladár: Adatok Kovács József nagyenyedi tanár életrajzához. Erdélyi Protestáns Lap, 1899:121.

L. KJHL. rövid cikkét is 44–47. l. Ebben említettnek Bodola Jánosnak és Herepei Ádámnak felette tartott halotti, ill. emlékbeszédei.

[Egy későbbi hasonló nevű nagyenyedi tanártól, unokaöccsétől megkülönböztetésül I. Kovács Józsefnek emlegetik. Ez 1795-ben került nagybátyja tanszékébe.]

Kovács (Kováts) József (1780–1808?). Utoljára városhídvégi segédlelkész. – UMA. – Szinnyi VI:1295–1296. – MIL.
A „Rímkovács” néven emlegetett verselő.

Kovács (Kováts) József (1805. v. 1807!–1888). Bátorkeszi (Komárom m.) lelkész. – UMA. – Szinnyi VI:1297–1299. és PEIL. 1888:382. Európai hírű pomológus.
Névtelen igen pontos megemlékezés VU. 1888. (XXXV.) 315. l. arcképpel.

Kovács József (1821–1884). Szaporca-tésenfai (Baranya m.) ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:815–816. Szendy Lajostól.

Kovács József (1836–1876). Utoljára nagykorpádi (Somogy m.) lelkész. Egyházi lapszerkesztő. – Szinnyi VI:1305–1306.
Rövid nekrológok névtelenül PEIL. 1876:1278. és 1310–1311. – Költői álneve: Eudokia. Veje Göböl Gáspárnak.

Egy másik Kovács József a fentivel kb. egy időben a Somogy megyei Görgetegen működik.

Kovács József, az 1872-ben meghalt ménesgyoroki lelkész tanítónak és hátramaradt családjának szörnyű nyomoráról ír ottani utódja, Rác Károly PEIL. 1883:1376–1378.

Kováts (Kovács) Háló József,
lásd Háló Kováts alatt!

Kovács Lajos (1834–1900). Hetényi (Komárom m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal DunPL. 1900:335. sk. „Vágmelléki”-től.

Kovács Lajos (1845–1903). Debreceni koll. tanítóképző intézeti igazgató. – Szinnyei VI:1317–1319. – Z T L.
Életrajza arcképpel Orosz Istvántól a debr. koll. tanítóképző intézet 1902/03. évi értesítőjében.

Nekrológ Somogyi Páltól DebrPL. 1903:27. sz.

Kovács Lajos (). Utoljára kisvárdai lelkész, felsőszabolcsi esperes, a fenti fia.

Kovács Lajos (1856–). Lelkészképesítő ker. iskolai tanár, irodalomtörténeti stb. író. – Szinnyei VI:1319–1320.
Kovács Gábor II. testvéröccse.

Kovács (Csira) Lajos,
lásd Czira alatt!

Kovács Lajos (1870–1921?) budapesti lelkész, valláspedagógus, sokoldalú tudós, ének- és zeneköltő. – Szinnyei VI:1320–1321.
Emlékfüzet róla, életrajzával, névtelenül Bp. 1921.

Kovács László II. (1836–1867). Nagyváradai lelkész.
Nekrológ életrajzzal PEIL. 1867:1421–1422., „...cs...s”-től.

Kovács László I. (1834–1897). Utoljára hanvai lelkész.
„-i-s.” jelzetű élet- és jellemrajza SpL. 1897. (XVI.) 456. sk.

Kovács Mihály, 1738 körül vízaknai lelkész. – Szinnyei VI:1339–1340. – Z T L.

Kovács Miklós (1833–1886). Cistercita szerzetestanárból konvertált pesti ref. főgimn. tanár.
A PEIL. egyik főmunka. – Szinnyei VI:1346.
Nekrológja Farkas Józseftől PEIL. 1886:1407. sk.

Kovács Mózes (1789–1880). Utoljára szatmárcsekei lelkész, 1877-től nyugalomban.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1880:790–792. Kalós Pétertől.

Kovács Ödön (1844–1895). Nagyenyesi teol. akadémiai tanár. – Szinnyei VI:1348–1350. – Z T L.
Nekrológja Kenessey Bélától PEIL. 1895:321–322.

Ballagi Mór: „Tisztelet a szellem munkásainak” c. a. Makkai Domokos tudósítása alapján írja le a Kovács Ödön leideni doktorrá avatását 1869. május 31. – PEIL. 1869:793. sk.

Makkai Domokos–Nagy Károly–Bartók György: Emlékkönyv Dr. Kovács Ödön ref. teol. akad. tanár tanárságának huszonöt éves ünnepélye alkalmából. Nagyenyed, 1894.

[Életrajzával irodalmi és tudományos tevékenysége méltatásával, a Bethlen-kollégium életével kapcsolatban is.]

Makkai Domokos: Emlékezés Kovács Ödön felett. Nagyenyed, 1896.

Bányai Béla: Kovács Ödön vallásbölcészete. Pécs, 1936.

KJHL. 151–155. arcképpel.

Kovács Pál I. (1808–1859). Utoljára debreceni koll. gimn. (első) igazgató. Klasszikus-filológus.

Elég részletesen szól róla Balogh Ferenc: A debreceni ref. koll. tört. 297–299.

Kovács Pál II. (1855–). Kecskeméti ref. jogakadémiai tanár. – Szinnyei VI:1366–137.

Kovács (Lisznyai) Pál,
lásd Lisznyai alatt!

Kovács Pál: Csia Lajos (l. o.) írói álneve.

Kovács Sámuel (1770–1830). Csákvári lelkész. – UMA. – Szinnyei VI:1371–1373. – Z T L.

Kovács Sámuel (1797–1867). Utoljára csobádi (Abaúj m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1867:1455. Batta Józseftől.

Kovács Sámuel (1819–Szinnyei szerint 1810–1893) dési lelkész. Z T L.

„Visszaemlékezések 1830–1850” c. műve megjelent Dés, 1887.

Kovács Sándor (1841–), debreceni jogakadémiai tanár. Szinnyei VI:1376–1377. – Balogh F.
A depr. r. koll. tört. 525–526.

Kovácsy Sándor (1850–), sárospataki koll. főgimn. (vallás) tanár. – Szinnyei VI:1407–1408.

Kovács Sebestyén (Sebestény) József (1804–1884). Ipolypásztói lelkész, egy ideig drégelypalánki esperes. – Szinnyei VI:1387–1388.

Pereszlényi János írta nekrológia életrajzzal PEIL. 1884:653. sk. Uő: SpL. 1884. (III.) 347–350.

Kovácsnai B. Imre, meghalt 1638. Utoljára szepsi lelkész, abaúji esperes. – Szinnyei VI:1419.
– Z T L.

Kovácsnai Gotz József, meghalt 1839 előtt, magyarbényei lelkész, nagyszabenyi egyházmegyei esperes. – Szinnyei III:1328. – Z T L.

Kovácsnai I. Péter (1616. v. 1617–1673). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei VI:1419–1420. Z T L.

Koncz József közlése: Kovácsnai Péter levele Teleki Mihályhoz 1668. Protestáns Közlöny, 1887. – Ugyanaz ugyanattól közöl leveleket Protestáns Közlöny, 1891. 1894.

Pataki István: Oratio funetris in exequiis Petri Kovácsnai. Kolozsvár, 1674.
(L. Zoványi „Puritanus mozgalmak...” c. művében is.)

Kovácsnai Tóth Sándor (1730–1792). Utoljára marosvásárhelyi tanár. – Szinnyi VI:1420–1422. – Z T L. Sokoldalú író.
(L. Koncz József marosvásárhelyi kollégiumtörténetében is.)

Levelezése Szerencsi Nagy Istvánnal (Abafi-féle) Figyelő 1877. (II.) Dr. Kiss Áron közlése.

Kozma (Debreceni) János. Szinnyi VI:1445–1446.
lásd Debreceni alatt!

Kozma József, kásói (1812–1878). Őri (Szabolcs m.) lelkész, felsőszabolcsi esperes. – UMA.
– Szinnyi VI:1448–1449.
Nagyváthy Ferenc (veje) írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1878:1643–46.

Szintén vannak életrajzi adatai az id. Görömbei Péter tudósításában az egyházmegye Kozma-gyászünnepeéről. PEIL. 1880:874.

(Anyai nagyapja Pokoly Józsefnek.)

Kozma Lajos, 1844-től 1873-ig pirosi (Baranya m. vagy Bács-Bodrog?) lelkész.
Kármán Józseftől életrajzi adatok PEIL. 1868:1421–1422.

Farkas Józseftől nekrológ életrajzzal PEIL. 1874:94–95.

Kozma László [kiadta]: Részletek Kozma Lajos 1848–49-ben volt pirosi lelkésznek a nagyidőkre vonatkozó egykori így! feljegyzéseiből. Bácsbodrogmegyei Történelmi Társulat Évkönyvei 1907–1909. [1908?]

Kozmay Dezső (1858–1888). Pápai koll. főgimn. tanár. – Szinnyi VI:1455–1456.

Köble (Bükösi) István. Vö. Szinnyi VI:1.
lásd Bükösi alatt!

Kökényesdi (Fekete) Tamás. Az 1640-es években utoljára nagybányai lelkész. – Szinnyi VII:10–11.

Kökényesdi Pál (1824–1901), lászlófalvi (Borsod m.) lelkész.
Szuhay Benedek írta élet- és jellemrajza SpL. 1901. (XX.) 546–548.

Kölcsey Ferenc beregi segédlelkész,
lásd Szigethi János címszavában!

Köleséri Sámuel I. (1634–1683). Utoljára debreceni lelkész, esperes, egyházkerületi főjegyző.
– Szinnyi VII:23–28. – Z T L.
Nevelt (mostoha) fia Czeglédi Istvánnak.

Rövid nekrológja gr. Kemény József Történelmi és irodalmi Halászatok Pest, 1861. és ua. Történelmi Tár, 1890.

Köleséri Sámuel, mint debreceni esperes engedélyt kér Apafi Mihálytól generalis synodus tartására és püspökválasztására 1682. Szabó Károly közlése az EM. kéziratárából EPK. 1879. (IX.)

Folyamodásai Apafi Mihályhoz. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1879. ITK. 1893. MKSz. 1894.

Köleséri Sámuel II. (1663–1732). – Teol. képességű orvos, utoljára erdélyi főkormányshéki tanácsos. – Szinnyi VII:28–33. – Z T L.
Életrajza Pataky Jenőtől („Köleséri uram házasságai”?) Pásztortűz, 1925.

Hermányi Dienes József feljegyzései nyomán Nagy Géza kéziratban lévő XVII. századi egyháztörténete részletesen szól személyes életének súlyos pontjairól és tragikus végéről.

Bertók Lajos: Ifjabb Köleséri Sámuel könyvhagyatéka. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának évkönyve 1955. II.–1956. Debrecen, 1956.–1957. soksz.

Szilágyi Sándor (közl.): Id. és ifj. Köleséry ! Sámuel naplója. TT. 1890:48–49.

Az Erdélyi Múzeum kéziratárából. I. Sámuelnek fia.

Kölgyesi Balázs (Vazul), született 1642. – 1681–86 körül karcagi lelkész. – Szinnyi VII:34. – Z T L.

Költő László (1834–). Nagyszalontai ref. tanító, pedagógiai író. – Szinnyi VII:37.

Kömleai János (1756–1802). Utoljára munkácsi lelkész. – UMA. – Szinnyi VII:38–39. és PEIL. 1880. (több helyt)

Kömleai O. Miklós, 1713 körül gyulaházai lelkész (Szabolcs m.). Szinnyi VII:39.

Koenig Rudolf (1816–1894). Bp.-i skót missziói s egyben német gyülekezeti lelkész, a Bethesda egyik alapítója.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1895:427–429. „X”-től.

Könyves János (1813–1889). Utoljára kismarjai lelkész. – UMA. – Szinnyi VII:65–67. – Z T L.

Könyves Tóth Kálmán (1837–1924). Utoljára debreceni lelkész, sokoldalú egyházi és szépíró. – UMA. – Szinnyi VII:68–71. – Z T L.
Élet és irodalmi munkásságát Csiky Lajos ismerteti a Debreceni Képes Kalendárium 1909. évf.-ban.

Egészen vége kéziratban maradt önleletrajzából részleteket közöltek a Vasárnap c. debreceni ref. gyülekezeti lap ? évfolyamai.

Írói álnevei: Munkácsi Kálmán, Malmos Gazda. lacházi. I. korábban „Laczházi”. Fia K. T. Mihálynak.

Könyves Tóth Mihály (1809–1895). Utoljára debreceni lelkész. UMA. – Szinnyei VII:71–73.
– Z T L.

Hőke Lajos cikke róla Fővárosi Lapok, 1871.

Vasárnapi Újság, 1871:51. sz. 1886:47. sz., 1896:6. sz. feltehetőleg mind Szász Károlytól.

Protestáns Képes Naptár, 1888. (Névtelen cikk.)

Ispotályi lelkészsége 50 éves jubileumán Szász K. rövidebb emlékezése róla VU. 1886. (XXXIII.) nov. 21. (47. sz.) Az ismert arcképpel.

Szász Károly emlékezései róla PEIL. 1895:122. sk.

Könyves Tóth Kálmán emlékezései róla Debrecen c. lap 1895:25. sz.

Kiadatlan önéletrajzából részletek: Vasárnap (Debrecen) 1935. és 1936. évf.

Balogh Ferenc: Könyves Tóth Mihály élete DebrPL. 1895. 6. sz.

Tóth Endre: Száz év előtt. K. T. M. önéletrajzi és kortörténeti feljegyzéseinek feldolgozása. Vasárnap (Debrecen), 1950. évf.

Nemes István: Könyves Tóth Mihály élete. ? 1920.

Fogságával kapcsolatos feljegyzések róla:

Deák Farkas: Fogságom története. ? ?

Barsi József: Utazás ismeretlen állomás felé. ? ?

Földy János: Világostól Jósephstadtig. 1849–1856. Bp. 1939.

Czelder Márton: Könyves Tóth Mihály. MPEIF. 1887. Ötvenéves lelkési jubileuma alkalmából emlékezés – de máshonnan átvéve.

Szabadságharc tevékenységének két sajtódokumentuma:

Egyszerű, de talán érdekes kérelem a magas kormányhoz. PEIL. 1848. dec. 10.

Szózat a néphez. Alföldi Hírlap, 1848. 27. sz.

Írói álneve, legalábbis egy alkalommal: CLIV. (= Cönyves TÓTH MIHÁLY IN VACANTIA ?)

Köpeczi Bálint, született 1631. v. 1632. – 1665 körül sárospataki tanár. – Szinnyei VII:75–76.
– Z T L.

Köpeczi János, meghalt 1748. Utoljára dési lelkész. – Szinnyei VII:77–78. – Z T L. Esperes.

- Köpeczi Bodosi Sámuel (1743–1800?). Utoljára kóbori lelkész. Szinnyei VII:80.
Sámuel Aladár: Köpeczi Bodosi Sámuel élete és munkái. RSz. 1926:738. sk.
- Köpeczi (Haller) Balázs (? ?). Gályarab. L. a gályarab-irodalmat.
Nyíri Dániel: Adalékok Köpeczi (Haller) Balázs gályarab életéhez. Történelmi és régészeti közlemények Miskolc város és Borsod vármegye múltjából. I. 3.
- Köpeczi Kelemen Mihály, meghalt 1719. Marosvásárhelyi koll. tanár. – Szinnyei VII:79–80.
- Köpeczi Nagy György,
lásd Nagy György alatt!
- Körmendi B. Péter (1635 v. 1636–1691). Utoljára szatmári lelkész, tiszántúli superintendens.
– Szinnyei VII:87. Z T L.
Thury Etele: Körmendi Péter. PSz. 1902.
- Körmendi K. György, gályarab, utoljára (?) bori (Hont m.) lelkész, barsi egyházmegye esperes 1688–1704. L. a gályarab-irodalmat.
- Körmendy Sándor (1829–). (Utoljára?) hedrehelyi lelkész, belsősomogyi esperes, több cikluson országgyűlési képviselő. – Szinnyei VII:87–88.
- Körmendi Thaba Tamás, 1632 tájt mosoni lelkész. – Szinnyei VII:88–89. – Z T L.
- Körös Endre (1872–1944), pápai ref. főgimn. tanár, sokoldalú író, műfordító. – Szinnyei VII:98–99.
(Öngyilkosul halt meg feleségével – aki, mint ő is, zsidó származású volt – az 1944-i zsidóüldözés hatása alatt.)
- Körösy Ferenc (1841–), vámosgálfalvi lelkész (Erdély), 1870-től magánzó, nem lehetetlen, hogy ez évben kiadott szabadelvű egyházi beszédei miatt. Szinnyei VII:103.
- Körösi Gergely, 1674 körül mezőtúri, majd túrkevei (?) lelkész. – Szinnyei VII:103–104.
- Körösy István (1812–1879). Taktaharkányi lelkész, esperes. Nekrológja életrajzzal PEIL. 1879:1456. sk. Tóth Lajostól.
- Körösi Sándor (1824–1895). Utoljára debreceni jogakadémiai tanár, országgyűlési képviselő. Debrecenbe 1875–1887. előbb Pápán jogakadémiai tanár 1864–75-ig.

Balogh F. A debreceni ref. koll. története. 95–96. UMA. – Szinnyei VII:122–124.
- Körösi Bozó Mihály (1706–1775). Utoljára debreceni egyházmegyei esperes. – Szinnyei VII:121–122. – Z T L.
- Körösi Csoma Sándor egyházi missziói szempontból Z T L.
Musnai László: Körösi Csoma Sándor ismeretlen élete. PSz. 1939:405. sk.

Draskóczy László: Kőrösi Csoma Sándor. Bp. 1942. (Ref. Traktátus Vállalat „Népbarát” sorozat 104.)

Kőrösi György, meghalt 1779. Nagyenyei koll. tanár. – Szinnyi VII:105.

Körtvélyesi István (?).

Busa Margit: Körtvélyesi István versei és naplószerű feljegyzései. ET. 1958. (Új. f. I.)

Kőrösi Uri János,

lásd Uri alatt!

Köteles Sámuel (1770–1831). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. UMA. – Szinnyi VII: 134–135. – Z T L.

Szász Károly (tanár): A derék ember és ritka érdemű tanító képe. – Kolozsvár, 1831.

Koncz József a marosvásárhelyi koll. történetében.

Bartók György (ifj.): Köteles Sámuel élete és philosophiája. Athenaeum, 1910.

Magda Sándor: A magyar egyezményes philozophia. Ungvár, 1914.

Rövid cikk róla arcképpel, KJHL. 52–54.

Kövesdi János I. meghalt 1759. Utoljára marosvásárhelyi koll. tanár. – Szinnyi VII:161–162. – Z T L.

Kövesdi János II., debreceni polgár, nagy egyházi alapítványtevő.

S. Szabó József: Kövesdi János, az arany czivis. Prot. Árvaházi Képes Naptár.

Kövy Sándor (1763–1829). Sárospataki koll. jogtanár. – Szinnyi VII:172–176. – Z T L.

Szinnyi Gerzson: Kövy Sándor életrajza. A SpL. 1893. (XII.) (47. sz.) Kövy-jubileumi számban.

A szerzők ezenkívül Ballagi Géza, Fogarasi János, Zsindely István, közölve a számban Kövy több levele is.

Finkey Ferenc: Kövy Sándor. PSz. 1930.

Finkey Ferenc: Emlékezés Kövy Sándor halálának századik évfordulóján. Miskolci Jogászélet Könyvtára, 61. sz. Miskolc, 1930.

Gulyás József: Páncél Vármegyéről Kövy jogászaik önképzőköre. SpRL. 1930. (XXV.)

Zsoldos Benő: A generale consistorium határozatai Kövy lemondólevelére. SpL. 1893:1060.

[Okmányközlés. Eredeti magyar szöveg, de a lelőhely nincs jelezve.]

- Kristóf György (1878–). Utoljára kolozsvári egyetemi tanár. – Z T L.
- Krizbai Dezső Mihály, 1723. utrecht-i egyetemi hallgató. – Z T L.
- Krob (Krób) Pál (1826–1884), több helyt ref. tanító, majd Zala megyei kir. tanfelügyelő. Vallásos tankönyvíró. – UMA. – Szinnyei VII:326.
- Krüzseli Bálint, viski (1844–), máramarosszigeti, közben sárospataki (ismételten is) jogakadémiai tanár. Sokoldalú író (vallásos is) – Szinnyei VII:355–357.
- Kubányi Béla (1857–). Piarista szerzetesből 1888 történt konvertálása után kunszentmiklósi gimn. tanár 1891-ig. – Szinnyei VII:360–361.
- Kulcsár Endre (1858–1922). Utoljára debreceni koll. főgimn. tanár. Sokoldalú, főképp magyar nyelvészeti és irodalomtörténeti író. – Szinnyei VII:421–422. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 487–488.
- Kulcsár György reformátor, utoljára alsólindvai lelkész, meghalt 1577. – Szinnyei VII:424–425. – Z T L.
Naplója: Tudománytár 1841.
- Eötvös Lajos: Kulcsár György két ismeretlen munkája. MPEIF. 1870:198–200. – Még néhány szó Kulcsár... műveiről, uo. 312–316.
- Kulcsár Endre: Kulcsár György Postillái. Abafi Figyelője, 1887. (XXIII.)
- Zoványi Jenő: Egy és más a Kulcsár György életéről és műveiről. Abafi Figyelője (XXIII.) 1887. és „Kisebb dolgozatok...” c. gyűjteményes kiadványában. Sp. 1910. – [E tárgy körül hosszas vitatkozás folyik Kulcsár Endre, Warga Lajos és Zoványi Jenő közt az 1887:XXIV. évf.-ban.]
- Kulifay Elek (1837–?), tordincei lelkész. – UMA. – Szinnyei VII:438.
-n.-r.- (= Ágoston Sándor) megemlékezése róla és a tordincei horvát nyelvű ref. gyülekezetéről. K. E. 50 éves lelkészi jubileuma alkalmából.
Horvát nyelvű egyházirodalmi működése van.
- Kulifay István (1875–1906). Utoljára kuncsorbai (Szolnok m.) lelkésztanító.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1906:395. „Frater”-től.
- Kulifay László (1807–1879), utoljára kiskálnai (Bars m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Molnár Sámuel-től PEIL. 1879:931–932. (Török Pál sógora.)
- Kulifay Zsigmond (1796–1868), kunhegyesi lelkész. – UMA. – Szinnyei VII:439–441. – Z T L.
Szentkúti (Kiss) Károly: Kulifay Zsigmond. PEIL. 1877. Sokoldalú író és fordító, erotikus is.
- Kun Béla I. (kókai, 1845–1896). Utoljára (1885-től) sárospataki jogakadémiai tanár. – Szinnyei VII:448–450. Kun Bertalan fia.

L. róla Finkey József emlékbeszédét, Sárospataki ref. főisk. Értesítő 1897. Előzőleg SpL. 1897. (XVI.) 505. sk.

Megelőzőleg Zsindely István ír róla hosszú élet- és jellemrajzot SpL. 1896. (XV.) 597. sk.

Kun Béla II. (később: Szentpéteri Kun Béla) (1874–1950) máramarosszigeti, debreceni jogtanár, utoljára debreceni egyetemi tanár. Egyházjogi és egyházpolitikai író. A tiszántúli egyházkerület főgondnoka. Életrajza és művei bibliográfiája összeállítása (önmaga által) a kör kiadványában: Emlékkönyv Szentpéteri Kun Béla hetvenedik születésnapjára. Debrecen, 1946.

Vö. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 560–562.

Kun Bertalan, kókai (1817–1910). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneri püspök. – Szinnyei VII:450–452. – Z T L.
Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1868. „-r.-l”-től.

A SpL. 1891. (X.) 38–39. számai nagyon sok adatot és jellemzést tartalmaznak Kun Bertalanról, az akkor 25-ik püspöki évét töltő jubilánsról.

Az SpRL. 1910. (VI.) évf.-a hozza Radácsi Györgytől élet- és jellemrajztár, az 1911. (VII.) évf. pedig Hézser Emil cikkét: Rajzok Kun Bertalan püspök életéből és Kérészy Barnáét: Kun Bertalan, mint lelkész.

Révész Kálmán (közl.): Kun Bertalan gagy-bátori lelkész folyamodványa az abaúji ref. egyházmegye közgyűléséhez 1843. SpRL. 1912. (VIII.) 85.
Az abaúji egyházmegye levéltárából.

Vay Miklós levele Kun Bertalan püspökhöz 1869. SpRL. 1921. (XVI.) 178.

V. áljegyű rövid életrajza és méltatása, elég jónak látszó, előttem eddig ismeretlen arcképpel (püspökké tétele alkalmából). VU. 1866. szept. 2. (XIII. évf. 35. sz.)

ry (Radácsi György?): Kun Bertalan. VU. 1891. szept. 20. (XXXVIII. évf. 26. sz.) Méltatás 25 éves püspök ötvenéves pápai jubileuma alkalmából. Az ismert öregkori arckép.

Névtelen méltatás, az ismert másik öregkori arcképpel, 60 éves miskolci lelkészi jubileuma alkalmából. VU. 1900. (XLVII.) 21. sz. május 27.

Kuun [így!] Géza gróf, osdolai (1838–1905). – Szinnyei VII:558–564. – Z T L. Erdélyi egyházkerületi főgondnok, orientalista, vallástörténész.
Protestáns Új Képes Naptár, 1891. (Szóts Sándor cikke.)

Saját műve: Gyermekéveim. Erdélyi Múzeum 1904.

Sándor Józsefné, Sólyom Fekete Margit: Osdolai gr. Kuun Géza emlékezete. Déva, 1905.

(Kny. a Hegyadmegyei történeti és régészeti társulat Értesítőjéből.)

Szádeczky Lajos: Kuun Géza gr. emlékezete. Kolozsvár, 1905. Kny. az Erdélyi Múzeumból. Uez. franciául Kolozsvár, 1906.

Nagy Károly: Osdolai Kuun Géza gr. emlékezete. Kolozsvár, 1908.

Nagy Sándor: Kuun Géza gr. élete és munkássága. Szászváros, 1920.

Nagy Géza: Kuun Géza gr. A Nagyenyedi Református Nagyhét emlékkönyvében [?] Kolozsvár, 1927. A „Kálvinista jellemképek”-ben is Kolozsvár, 1930.

Kiadatlan levelezése, neje, br. Kemény Vilma által összegyűjtve, a Magyar Tud. Akadémia kéziratárában. (Állítólag egy kötet meg is jelent belőle!?)

Kun [így!] Kocsárd gróf, osdolai (1801[?]-?), nagy iskolai alapítványtevő.

Az 1889-i VU.-cikket Réthi Lajos írta.

Rövid életrajza, névtelentől, Protestáns Új Képes Naptár, 1878.

A VU. 1861. és 1889. évfolyamaiban méltatások róla, arcképpel.

Kun Pál I., kókai (1827–1896). Miskolci ref. főgimn. tanár. Sokoldalú író. – Szinnyei VII:459–461.

Csík Dániel írta nekrológja SpL. 1896. (XV.) 229.

Kun Bertalan testvéröccse.

Kun Pál II., szentpéteri (1842–1891). Teol. végzettségű sárospataki koll. tanár. Sokoldalú író. Szinnyei VII:461–464.

Nekrológia élet- és jellemrajzzal Radácsi Györgytől SpL. 1891. 365. sk. és a szerző „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványában I. köt. Sp. 1906.

Kupai Dénes (1843–1904). Utoljára felsővályi (Gömör m.) lelkész. – Szinnyei VII:510. – Z T L.

Élet- és jellemrajza Id. Csabay Páltól SpL. 1904. (XXIII.) 948. sk.

Ennek apja, Kupai János is egy ideig szintén felsővályi lelkész.

Kur Géza (1893–), csicsói (Komárom m.) lelkész. Egyháztörténet-író. – Z T L.

Kutas Bálint (1862–1942). Törökszentmiklósi lelkész, 1919-től a tanácsköztársaság mellett való (bár lényegében csak agrárszocialista) állásfoglalása miatt hivatalát vesztette.

„Huszonötéves lelkészkedés munkái, küzdelmei” címen, 1916-i jubileuma alkalmából ömaga foglalta össze eddigi lelképásztorsága történetét. PEIL. 1916:282.

Gergely Antal „És mégis mozog a föld” c. cikkében méltánylólólag foglalkozik K. B. belmissziói munkásságával. PEIL. 1899:151. sk.

Kutasi Ferenc (id.) (1823–1902). Utoljára mezőkomáromi (Fejér m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal DunPL. 1902:115–116. Babay Kálmántól.

Kuthy Sándor, kővágó-őrsi (1783–1851). Utoljára asszonyvásári lelkész, esperes. (Bihar m.) – Szinnyei VII:549. – Apja Kuthy Lajos írónak.

Kuthy Zoltán, New York-i lelkész és esperes, meghalt Budapesten 1821. aug. 21. 46 éves korában. (Nekrológ keresendő!)

Kürthy Károly (1887–1957). Utoljára debreceni lelkész, verselő. – MIL.

Láczai Szabó József (1764–1828). Utoljára sárospataki lelkész, teol. tanár. – Szinnyei VII:613–616. – Z T L.

Laczka Sándor (1860–), lelkészkepesítésű karcagi ref. gimn. tanár, majd államvasúti tiszt. – Szinnyei VII:616–617.

Laczkó,

lásd Szepsi László alatt!

Ladányi Gedeon (1824–1886). Utoljára kolozsvári egyetemi tanár. – Szinnyei VII:625–628. – Z T L. Történetíró.
Schilling Lajos cikke róla a kolozsvári c. lapban 1887. 33. sz.

Ladányi Gedeonról: Szabó Károly akadémiai emlékbeszéde. Bp. 1887.

Ladányi Gedeonról Szász Károly igen tartalmas nekrológja VU. 1886. (XXXIII.) márc. 7. 10. sz.
Eddig ismeretlen arcképe.

Ladmóczi István, 1684 körül serkei (Gömör m.) lelkész, gályarabságra hurcolták. – Szinnyei VII:634–635. és a gályarab-irodalom.

Lakatos József (született 1796 körül, meghalt 1840.). Utoljára debreceni lelkész. – Szinnyei VII:646–648. – Z T L.
[Az UMA. róla szóló adatai két Lakatos József közt vannak tévesen elosztva!]

Lakatos Sámuel (1843–?). Teol. képzettségű, utoljára marosvásárhelyi koll. el. iskolaigazgató. Sokoldalú, főleg irodalomtörténeti tárgyakkal foglalkozó író. L. Szinnyei MIÉM. VII:653–655. és Koncz József marosvásárhelyi koll. történetében is (1896).

Lakos Béla (1875–?). Utoljára pápai ref. főgimn. tanár. Egyháztörténet-író. – Szinnyei VII:666–667.

Laky Adolf, alistáli, meghalt 81 éves korában 1910. Budapesti ötvösmester. Protestáns egyházi és iskolai nagy alapítványtevő.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1910:665–666. H(amar) I(stván)tól.

Kovácsy Sándor: Emlékbeszéd alistáli Laky Adolf felett. Bp. 1912. ?
Említi ezt PEIL. 1912:427.

Laky András (1813–1882). Utoljára ladmóci lelkész, felsőzempléni esperes.
Nekrológia életrajzai SpL. 1882. (I.) 376. névtelentől, uo. 411–413.
Böszörményi Károlytól.

Laky Dániel (1846–), budapesti főgimn. vallásanár. De más is tanított. Valláspedagógiai és
földrajzi tankönyvíró. – UMA. – Szinnyei VII:669–670.
(Török Pál veje.)

Laky Mihály (1817–1872). Utoljára somi lelkész, esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1872:1214–1216. „L.”-től.

Laky Sándor (1813–1882). Iregi (Somogy m.) ref. kántortanító. (Szinnyei VII:669.)
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1882:824–825. „a.”-től. – Apja Laky Dánielnek.

Lam (Ambrosius) Sebestyén,
lásd Ambrosius alatt!

Lanczinger János, meghalt 1900. Utoljára homokbödögei (Veszprém m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal DunPL. 1900:348–349. Kőszeghy Józseftől.

Láng Károly, romániai, majd bukovinai (andrásfalvi), végül szikszói (Abaúj m.) lelkész.
Meghalt 1900 körül?
(Melegen emlékezik róla Rákosi Viktor: „Kóborlások itthon meg idegen
földön” c. kötete, Bp. 1903. – Összes Munkái VI. – „Elszakadt véreink közt.
Bukovinai utamból” c. fejezetében, amely 1886 körül íródott, 56–58. l.)

Láni (Margitai) Péter,
lásd Margitai alatt!

Láni (Szepesi) Mihály,
lásd Szepesi alatt!

Lányi Kálmán (1838–1910). Utoljára hodászi (Szatmár m.) lelkész.
„M.” jelzetű nekrológ SpRL. 1910. (VI.)
Apja Lányi János kocsordi lelkész volt.

Láposi (Füzesi) József,
lásd Füzesi alatt!

Laskai János, utoljára veresmarti lelkész, 1613–1629 baranyai püspök. – Szinnyei VII:796. –
MIL. – Z T L. 30.

Laskai Sándor, utoljára (?) nágócsi lelkész. Meghalt 1652. után.
Balázs László (közlés, bevezetéssel): Laskai Sándor református prédikátor
levelei 1640–1657. ET. 1958. (I. IV.)

- Laskai Matkó János született 1605. Teológiai író, Bethlen István bizalmasa. – Szinnyei VII:796–798. – Z T L.
Dézsi Lajos: Laskai János verses levelei ifj. gróf Bethlen Istvánhoz. ITK. 1908.
- Laskói Csókás (Monedulatus) Péter, gyulafehérvári lelkész, meghalt 1587. – Szinnyei VII:798–800. – Z T L.
Erdélyi János: A hazai bölcsészet történelméhez. SpL. 1857/1858. (I.)
Koncz József a marosvásárhelyi kollégium történetében.
Szily Kálmán: Ki volt Calepinus magyar tolmácsa ? ? 1886.
Kónya Imre: Wittemberg–Marosvásárhely. Marosvásárhely, 1942.
- László Dezső (1904–). Kolozsvári lelkész, sokoldalú író. L. Ferenc II. fia. – Z T L.
- László Ferenc I. Dálnoki (1725–1798). Katolikussá konvertált ref. lelkész. – Szinnyei II:579. – Z T L.
- László Ferenc II. (1873–1925), sepsiszentgyörgyi koll. tanár, archeológus, muzeológus.
d. v. jellemrajzi nekrológja RSz. 1925. (XVIII.) 648–649.
- László János (1842–1892), biharnagybajomi lelkész, öngyilkos. Szinnyei VII:829–830. – PEIL. 1892:832. – SpL. 1892. (XI.) 1134.
A sárospataki tanárok életrajzának kiadója, apósa Soltész János feljegyzései alapján.
- László József (1812–1899). Utoljára kocsi (Komárom m.) lelkész, pápai nagy iskola alapítványtevő. – Szinnyei VII:830–832.
Nekrológja életrajzzal és végrendeletével DunPL. 1899. 30. sz.
Czike Lajos emlékbeszéde róla DunPL. 1901:627. sk. és a pápai ref. nőnevelő intézet értesítőjében 1902.
- László Sándor (1885–). Dédesi (Borsod m.) lelkész,
lásd Verselő alatt!
- Lator Bálint (1820–1889), máramarosszigeti ref. jogakadémiai tanár. – Szinnyei VII:859.
- Lázár György, Dési (Dézsi), meghalt 1773. Utoljára nagyenyedi lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei VII:899–900. Z T L.
Bodola Sámuelről írt életrajza „Az erdélyi reformata anyaszentegyház névkönyve 1860-ra” c. kiadványában.
- Lázár István (1861–), cisterciából konvertált ref. lelkészképzésű, utoljára nagyenyedi koll. főgimn. tanár. Klasszikus filológus.
- Lázár János gyalakúti gróf (1703–1772), erdélyi főkormányiszéki tanácsos, egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei VII:908–912. – Z T L.

Teleki Domokos gr.: Erdély három államférfia a XVIII. században. Bp. Szemle Új Folyam X.

Lázár Miklós gr.: A gróf Lázár-család. Kolozsvár, 1858.

Tolnai Gábor: Gr. Lázár János, a Voltaire fordító. Kolozsvár, 1942. (Erdélyi Tudományos Füzetek 142. sz.) Kny. az Erdélyi Múzeumból?

Lázár (Szathmári) Miklós,
lásd Szathmári alatt!

Leleszi István franekeri egyetemi hallgató levele Nagybánya város tanácsához 1639.
Eredeti magyar. Katona Lajos közlése a nagybányai városi levéltárból. MPEIF.
1884:264–265.

Lénárd István (1833–?), utoljára szamosdobi (Szatmár m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei VII:1023.
Ennek a fia lehetett Lénárd Ede, szintén szamosdobi lelkész és egyházi író.

Lénárt József (1849–1917). Utoljára magyarói (Maros-Torda m.) lelkész, egy ideig görgényi egyházmegyei esperes. Teológiai és történetíró. – Szinnyei VII:1023–1025. Z T L.

Lencz Géza (1870–1932). Utoljára debreceni egyetemi tanár. Teológiai és történetíró. – Z T L.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 576–578.

Lendvai Márton, meghalt 1728. Utoljára püspökladányi, majd hely nélküli lelkész. – Szinnyei VII:1040.

Lengyel Ferenc (1836–1892). Utoljára uzapanyit-tamási lelkész (Gömör m.)
Pósa Lajos (nem a költő) írta életrajzi nekrológja SpL. 1892. (XI.) 460–461.

Lengyel Gyula, borsovai vagy borsavai? (1872–). Szendrőládi lelkész (Borsod m.). – MIL.
Verselő, egyéb író is.

Lengyel József (1770–1822). Utoljára szalacsi (Bihar m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei VII:1063–1064. szerint halála éve 1821. – Z T L.
Gulyás József: Lengyel József élete és művei. ThSz. 1928:201. sk.

Csernák Béla: Két nagyváradai énekköltő lelkipásztor, Keresztesi József és Lengyel József. Nagyvárad, 1943?

Lengyel Zsigmond (1815–1887). Lelkészképesítésű, legalábbis teol. végzettségű debreceni ref. koll. gimn. és akadémiai tanár. Klasszikus filológus. – Szinnyei VII:1071–1072. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 458–459.

Lenkey Gyula Károly bánhorváti (Borsod m.) lelkész.
Maga írja meg élete és működése egy részét: „XXV. éven át egy gyülekezetben” c. a. Miskolc, 1937.

- Lenkey Zsigmond (1795–1840), utoljára pelsőci (Gömör m.) lelkész, egyházkerületi főjegyző.
– Szinnyei VII:1096–1097.
Nyelvészeti és helytörténeti munkássága van.
- Lenthi (Pápai) János I. született 1639, meghalt 1700. előtt. Utoljára dömsödi (Pest m.) lelkész.
– Szinnyei VII:1099. – Z T L.
- Lenthi (Pápai) János II. meghalt 1723. Utoljára (?) makói lelkész. – Szinnyei VII:1099–1100.
- Lepseny Gergely, 1708-ban Pápán lelkész és esperes. – Szinnyei VII:1110.
- Lepsényi Sándor (1823–1873). Medinai (Tolna m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873:446–447. Bényei Gábortól.
- Letenyei Pál, meghalt 1680. Székelyudvarhelyi koll. tanár. Szinnyei VII:1133. – Z T L.
- Lévai Bálint (1747–1816). Utoljára mezőtúri lelkész. – Szinnyei VII:1137.
Önéletrajza a M. Nemzeti Múzeum kéziratárában.
- Lévay József (1825–1918), a költő. – Szinnyei VII:1146–1150.
Önéletrajzi műve: Életpályám. ? Kiadta Balázs Győző. ? Miskolc.

Egyébként l. a rávonatkozó irodalomtörténeti műveket. [Kiemelkedő:
Zsigmond Ferenc: Lévay József költészete. Bp. 1906.]
- Lévay Lajos (1851–1925). Utoljára bicskei (Fejér m.) lelkész, egy ideig esperes. – UMA. –
Szinnyei VII:1151–1152. Z T L.
- Lévai Péter, utoljára margittai (?) lelkész, 1681 körül. Z T L.
- Lévai Suba Tamás, 1617–1618 marburgi, heidelbergi egyetemi hallgató. – Szinnyei VII:1158.
– Z T L.
- Ligárt Mihály (1863–), ref., majd állami tanító, pedagógiai író. – Szinnyei VII:1220.
- Lipcsei (Szigeti) Sámuel,
lásd Szigeti alatt!
- Lippai Sámuel, született 1622, meghalt 1659 után. Utoljára debreceni koll. tanár. – Szinnyei
VII:1264–1265. Z T L.
L. Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak... c. művét is.
- Liszka Nándor (1845–), ev. vallású debreceni koll. jogtanár. – Balogh F. A debr. r. koll. tört.
524–525.
- Liszкаи (P.) András, meghalt 1689–1691 körül. Berettyóújfalusi (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei
VII:1299. – Z T L.
- Liszкаи István, utoljára 1677–1686 bihardiószegei lelkész. Z T L.

Lisztkay József (1809–1888). Utoljára pápai lelkész. Egyháztörténet-író. – UMA. – Szinnyei VII:1303–1306. – Z T L.

Nekrológia életrajzzal V. F.-től (= Szóts Farkas) PEIL. 1888:667–668. (Maga mondja, hogy az UMA nyomán.)

Lisztkai Miklós. Utoljára 1739–1750. Szalkaszentmártoni (Pest m.) lelkész. (Szinnyei szerint kunszentmiklósi) 1750-ben katolikussá konvertált. Szinnyei VII:1306–1307. – Z T L.

Lisztkay Sámuel (1762–1831). Utoljára abarai lelkész, ungi-felsőzempléni esperes. – UMA. – Szinnyei VII:1307–1309. – Z T L.

Életrajza Kálmán Farkastól az „Énekszerzők életrajza” c. gyűjtőcímű sorozatban, MPEIF. 1879:294. sk.

Szlovák ref. vallásiroldalmi működéséről I. Péter Mihály dolgozatait: A hazai tót ref. énekeskönyv története, és: A hazai ref. tótok vallásos könyvei. Mindkettő PSz. 1913.

Lisztkai Pap András született 1641–1675. Utoljára bodrogkeresztúri (Zemplén m.) lelkész. – Z T L.

Lisznyai Incze Ferenc, meghalt 1772. Utoljára dévai lelkész, egy ideig hunyadi esperes, egyházkerületi főjegyző. Szinnyei V:108. – VII:1309–1310. – Két hely van meg, részben eltérő könyvészeti adatokkal, Szinnyeinél. – Z T L.

Lisznyai Incze István, született 1741. v. 1742. meghalt 1789. Utoljára dévai lelkész, hunyadi esperes. – Z T L. – Fia I. Ferencnek.

Lisznyai Kovács Pál (1630–1693. Sz. szerint 1695.). Utoljára debreceni koll. tanár. Történetíró. – Szinnyei VII:1317–1318. – Z T L.

Révész Kálmán: Lisznyai Kovács Pál tanár életéhez. DebrPL. 1893:58. sk.

Literáti Nagy Pál (1800–1869). Utoljára csetfalvi (Bereg m.) lelkész.

Nekrológia rövid életrajzzal PEIL. 1869:668–669. névt.

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Literáti (Literáty) tordai Finta) János (1815–1887). Sz. szerint 1816. Utoljára munkácsi lelkész. – Szinnyei VII:1329–1330.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1887:252. sk. névtelentől.

Litkei Tót (Tóth) József (1809–1871). Utoljára patrohaj lelkész, felsőszabolcsi esperes.

Nekrológia életrajzzal, adatokkal PEIL. 1871:347. Major Józseftől. – Testvére L. T. Péternek.

Litkei [Tót] (Tóth) Péter (Ő és József testvére 1848-ban vették fel, születéshelyükről, a „Litkei” nevet, addig csak Tót v. Tóth nevet használtak.) (1813–1878). Buji (Szabolcs m.) lelkész. – Szinnyei VII:1334. Z T L.

Nekrológia életrajzzal id. Görömbei Pétertől PEIL. 1878.

Lukács Ödön: Litkei Péter buji ref. lelkész emlékezete. Debrecen, 1879.

Révész Imre (ifj.): Az utópikus szociálista gondolat magyarországi hatásaihoz. Századok, 1951.

(E dolgozat hosszabb alakja: Haladó szellem és reakció a múlt századközép magyar protestantizmusában. Litkei Tóth Péter élete és kora. Gépíratban a református konvent és tiszántúli (tiszavidéki) egyházkerület levéltárában.)

Lónyay Menyhért gróf (1822–1884). Többféle miniszter, dunamelléki egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei VII:1383–1391.

Protestáns Képes Naptár 1872.

Ballagi Mór nekrológja és Szász Károly gyászbeszéde PEIL. 1884:1429. sk.

Névtelen hosszú nekrológ VU. 1884. nov. 9. (XXXI. évf.)

Szász Károly emlékbeszéde PEIL. 1885:746. sk.

Egy adat egyházi magatartásáról PEIL. 1916:87.

Lónyay Zsigmond báró (1593–1653), főispán. – Szinnyei VII:1391–92.

Lónyai Albert: ...Lónyai Zsigmond leszármazásáról és életéről. Bp. 1890.

Péter Mihály: Lónyay Zsigmond. Sátoraljaújhely 1902.

Péter M. ebből a könyvből egy jellemrajzi részletet közöl SpL. 1902. (XXI.) 477. sk. és uo. 855. sk. közli a deregnyői családi levéltárból „Lónyay Zsigmond utolsó reguláit gyermekei számára”.

Lónyay Zsigmond pere saját papjaival. E cím alatt két eredeti magyar levele I. Rákóczi Györgyhez 1646. Szilágyi Sándor közlése az Orsz. Levéltárból MPEIF. 1886:147. sk.

Lónyai családra vonatkozó, részben egyházi vonatkozású följegyzések Lónyai Jánosné, Lónyay Florentina (a L. Menyhért anyja) „Töredékek” emlékirataiban, I. Bp. 1891., úgyszintén egy V. jegyű szerző (Szóts Farkas) cikkében.

Lónyay Elemér gróf és az özvegy Stefánia-főhercegnő házassága alkalmából PEIL. 1900:213–215.

Lorántfi (Lorántfy, Lorántffy) Zsuzsanna, I. Rákóczi György felesége, majd özvegye, született 1600 körül, meghalt 1660. – Szinnyei VII:1398–1401. – Z T L.

Összefoglalások, monográfiák:

Schnell Károly: Lorántffy Zsuzsanna. A Fabó András szerkesztette „Rajzok a magyar protestantizmus történetéből” c. kötetben 1868. (Névtelenül „Skizzen” c. a. 1869.)

Szilágyi Sándor: L. Zsuzsanna emlékezete. Pest, 1872.

Tóth Pál: L. Zsuzsanna. Bp. 1886. (A „Történelmi Könyvtár” sorozatban?)

Szinyei Gerzson: Lórántfy [így!] Zsuzsanna. Sp. 1901. Először SpL. 1901. (XX.)

Farkas József: L. Zsuzsanna. PEIL. 1894:807. sk. Kny. Bp. 1895.

Kovács Sándor: A fejedelemszony udvara. Protestáns Esték II. köt. 1899.

Veress, Stephen: Susanna Lórántfy. Cleveland, 1900.

Kovács Sándor: L. Zsuzsanna az eklézsiában. PSz. 1901.

Kovács Sándor: L. Zsuzsanna a gyermekei között. PSz. 1902.

Nemes Béla: L. Zsuzsanna. Bp. 1910. („Koszorú”-füzetek 164. sz.)

Hegyaljai Kiss Géza: Lórántffy Zsuzsanna, I. Rákóczi Györgyné fejedelemszony. Tahitótfalu, 1924.

Részletkérdések, adatközlések:

S. Szabó József: A Lorántfiak. Bp. 1896. („Koszorú” 24. sz.)

S. Szabó József: L. Zsuzsanna ősei. PSz. 1937:408. sk.

A puritán-presbiteriánus mozgalomhoz való viszonyát l. Zoványi Jenő és Makkai László műveiben s a többi idevágó irodalomban II:

Az irodalmi tevékenysége körül támadt polémiát l. Kereszturi Bíró Pál alatt, valamint: Szilágyi Sándor (közlése bevezetéssel): Adalék L. Zsuzsanna irodalmi életéhez. Két levél, eredeti latin, ill. magyar szövegben. SpF. 1866:678. sk. A forráshely nincs megjelölve. – Illésy János: Adalék Lorántfy Zs. fejedelemszony irodalmi működéséhez. MKSz. 1888.

Harsányi István: Lorántfy [!] Zsuzsanna bibliája. SpRL. (V.) 1909:432–434.

H(harsányi István): Lorántfy [!] Zsuzsanna eddig ismeretlen munkájáról s a kath. vallásra való téréséről, tkp. annak szándékáról! szóló levél. SpRL. 1910. (VI.) 140–141.

Vanovinczi Péter János „feir barát” magyar nevele L. Zs.-hoz Rómából, 1658. jún. 21. – Előzőleg már közölte Illésy János MKSz. 1888. 332–333.

L[ukinich Imre?] = Gúnyvers Lorántffy [!] Zsuzsánáról. Sz. 1913. 56–57.

L. szerint talán az elveszett Nova Transylvanicával kapcsolatos.

Románok közti missziós tevékenységére l.:

Lorántfy Zsuzsanna levele 1654. szept. 23., melyben számadást kíván a „felföldi” felsődunamelléki eklézsiák püspökétől s espereseitől, adományai hova fordításáról. A dunamelléki egyházkerület levéltárából közli Földváry László. Eredeti magyar. SpL. 1893. (XII.) 790.

Szilágyi Sándor közlésében két levél Lorántfy Zsuzsannától Klobusitzky Andrásához 1655. a puritanizmus védelme ügyében. Eredeti magyarok, a kamarai levéltárból. Mindkettő csonka. EPK. 1875. (V.) 133. sk.

Galla Ferenc: L. Zsuzsanna és a katolicizmus. Az Egység Újra 1944. nov.

Vanoviczy János pálos misszionárius L. Zs. halálos ágyánál?

Zichy István gróf: L. Zsuzsanna állítólagos arcképe. ? ?

Szépirodalmi feldolgozások:

Viktor Gabriella: A pataki vár gyöngye.

Szentmihályiné Szabó Mária: Örök társak.

Losonczi András, 1691–1706. erdődi (Szatmár m.) lelkész és esperes. – Szinnyi VII:1410.

Losonczi Farkas János, született 1629. v. 1630., meghalt 1702. Utoljára veszprémi lelkész, dunántúli superintendens. – Szinnyi VII:1415.
„Püspöki” esküje szövegét közli PEIL. 1862:144.

Losinczy László I. (1812–1879). Utoljára nagykőrösi főgimn. tanár, költő. – UMA. – Szinnyi VII:1417–1419. – MIL.

Losonczy László II. (1844–). Nagykőrösi tanár, pedagógiai író. – UMA. – Szinnyi VII:1419–1420.
(L. Hányoki István dédunokája.)

Losontzi (Hányoki) István (1709–1780). Nagykőrösi rektor, énekszerző stb. – UMA. – Szinnyi VII:1412–1415. – Z T L.

Lovass Sámuel (1804–1886). Utoljára szilice-borzovai lelkész (Abaúj-Torna m.), volt tornai esperes.
Életrajzi nekrológja Gyarmathy Józseftől SpL. 1886. (V.) 749–750.

Lovász-okat,
lásd Nánási L. alatt!

Losontzi (Hányoki) István (1709–1780). Nagykőrösi rektor, énekszerző stb. – UMA. – Szinnyi VII:1412–1415. Z T L.
Rövid életrajza Kálmán Farkastól, az „Énekszerzők életrajza” c. rovatban. MPEIF. 1879:341. sk.

Kiss Áron (ifj.): Losontzi István életrajza. Bp. 1905. („Népnevelők Könyvtára” 27. füzet.)

Waldapfel Imre: A Hármaskis Tükör svájci mintája. Magyar Pedagógia 1940:145–152.

Lőte Lajos (1842–1885). Nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei VIII:22–23. – Z T L.
Kovács Ödön: Emlékbeszéd Lőte Lajos fölött. Bethlen-Koll. értesítő 1886.

Z T L. szerint „Emlékiratba fennmaradt érdekes zürichi naplója”. (Hol?) – KJHL. 136–143. arcképpel.

Lövei Pellionis (nyilván a „Szűcs” nevet jelenti) György, 1617–1636 közt mádi lelkész. – Z T L.

Lugossy (eleinte csak Lugosi) József (1812–1884). Utoljára debreceni koll. tanár, polyhistor. – Szinnyei VIII:82–87. – Z T L.
Balogh Ferenc és Révész Kálmán megemlékezései PEIL. 1884:348. sk.

Nekrológ és életrajza G(éresi) K(álmán)-tól DebrPL. 1884:57. sk.

Lugossy Józsefről névtelen cikk életrajzzal és arcképpel Vasárnapi Újság, 1884:12. sz. (márc. 23.) De a szövegből kitűnik, hogy az életrajz a DunPL.-ből Géresi Kálmán cikkéből van átírva. A VU. 1884. 13. számában megemlékezés -th-z-től (Baráth Ferenc).

Géresy Imre: Lugossy József emlékezete. Máramarosszigeti ref. főgimn. értesítő 1884.

Karl János: Adatok Lugossy József természetrajzi működéséhez. Debreceni Szemle, 1937. (XI.)

Jakab Elek: Lugossy József élete és tudományos iránya. AbFigy. XXIII. (1887.)

Lugossy József levele Ipolyi Arnoldhoz. AbFigy. XXV. 1889.
Mythologicumokról. Abafi L. közlése.
Álneve: Felsőbányai.

[Hasonló nevű apja felsőbányai lelkész, nagybányai egyházmegyei főesperes volt.]

Luka (Szeli) György,
lásd Szeli alatt!

Lukács Dániel, meghalt 82 éves korában 1900. Mezőtúri lelkész, egy ideig hevesnagykunsági esperes. – PEIL. 1900:365. – SpL. 1900. (XIX.) 508.

Lukács István (1775–1842). Hajdúszoboszlói lelkész, énekszerző. – Szinnyei VIII:100.

MPEIF. 1878:433. Itt mondja Révész Imre, hogy L. I. kéziratos külföldi naplója akkor az ő birtokában volt. Hagyatékából valószínűleg a debreceni kollégiumi könyvtárba, esetleg a tiszántúli egyházkerület levéltárába kerülhetett.

Lukács Mihály, meghalt 83 éves korában 1866. Diószegi (Bihar m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Papp Gábortól PEIL. 1866:513–514.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1867.

Lukács Miklós, 1802–1807 körül szadai, majd losonci lelkész. Verselő. – Szinnyi VIII:105–106.

Lukács Ödön (1843–1896). Nyíregyházi lelkész, felsőszabolcsi esperes. – UMA. – Szinnyi VIII:111–112. – Z T L.
V. F. (= Szóts Farkas) nekrológia életrajzzal PEIL. 1896:156–157.

Rácz Kálmán: Emlékezés Lukács Ödön felett. Nyíregyháza, 1896.

Lukácsy Imre (1867–). Utoljára dunavecsei (Pest m.) lelkész. Egyháztörténet-író. – Z T L.

Lükő Béla (). 1865-től görgői (Abaúj-Torna m.) lelkész. Szinnyi VIII:159.

Lükő Géza politikus, tornai egyházmegyei gondnok (1822–1893).
Arday Janka Dániel: L. G. emlékezete. SpL. 1893. (XII.)

Macarius József (Pesti), a Bucert és Bullingert 1544-ben meglátogató magyar:
Burr L. G.–Zoványi Jenő: Adatok Pesti Macarius Józsefről. Az American Historical Review 1911. júliusi száma nyomán közli Kuthy Zoltán PEIL. 1913. 7. szám.

Macarius József latin levelét Permeszith Györgyhöz, Nádasdy Tamás főemberéhez. Magyar fordításban közli Illésy János Századok, 1893:458.

Lásd a Bullinger és Bucer magyar kapcsolataival foglalkozó egyéb műveket is.

Mácsai Sándor (1858–1924?), teol. végzettségű debreceni koll. ének- és zenetanár.
S. Szabó József: Mácsai Sándor emlékezete. Debrecen, 1925. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 476–477.

Nagy József rövid cikke (arcképpel) Debreceni Képes Kalendárium, 1912:108. l.

Madarász Imre (1846–1918). Karcagi lelkész, hosszabban országgyűlési képviselő. – Szinnyi VIII:231–232. – Z T L.

Madarász Dobrossy János (1780–1859). Utoljára debreceni kollégiumi jogtanár. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 416.

Mády Lajos, literáti (1848–1918). Újpesti lelkész, egy ideig pesti egyházmegyei esperes.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1918:33. „m.”-jegytől.

Mádi (S.) Sámuel, meghalt 1728. Utoljára debreceni lelkész. Szinnyi VIII:253.

Magda Sándor (1883–). Utoljára (1944 előtt) nagykaposi (Ung m.) lelkész, az 1920–1939 közt fennállt kelet-szlovéniai (tiszáninneni) egyházkerület püspöke 1934-től. Filozófiai író. – Z T L.

Magoss György (1857–1947). Debrecen város főügyésze, majd 1927-ig polgármestere, tiszántúli egyházkerületi tanácsbíró, egyházi és közíró.
Révész Imre: Magoss György, a szabad ember. DebrPL. 1948. dec. 15.

Mágócsi Gáspár, a reformációt pártfogoló nagybirtokos, meghalt 1586 vagy 1587. – Z T L.

Magyar Antal (1837–1882). Nagykőrösi ref. tanítóképző intézet igazgató. – UMA. – Szinnyi VIII:281–282.

Magyar Mihály, meghalt 1820. 44 éves korában. Debreceni koll. tanár, majd mezőtúri lelkész.
– Balogh F. A depr. r. koll. tört. 414.

Magyar A. Jakab, komáromi prédikátor levele a kassai főbíróhoz 1634. Eredeti magyar.
Paikoss Endre közlése Kassa város levéltárából. MPEIF. 1886:227–228.

Magyary (Kossa) Péter, nagysarlói, a felsődunamelléki egyházkerület utolsó előtti superintendense. (Szinnyi VI:1084. alatt tévesen szerepelt először) – Szinnyi VIII:311–312.
Ekeli (Komárom m., majd aranyosi) lelkész.

Majos József (1779–1830). Utoljára sátorújhelyi lelkész. UMA. – Szinnyi VIII:384–386.

Major (Szenczi) András,
lásd Szenczi alatt!

Majoros András (1788–1854). Sárospataki koll. tanár. – UMA. – Szinnyi VIII:393–394.

Makay Dániel (1821–1890). Utoljára ungvári lelkész, ungi esperes. – Szinnyi VIII:412.
-ry- (= Radácsi György) írta nekrológ életrajz SpL. 1890. (IX.) 325–328.

Makay Sándor (? ?), nógrádverőcei lelkész, egyháztörténet-író.

Makay Zádor (1852–), ref. tanító Dévaványán. Pedagógiai író. – Szinnyi VIII:423–424.

Makkai Domokos (1839–1896). Nagyenyedi koll. tanár, történetíró.
Váro Ferenc: Emlékezés Makkai Domokos professzorára. Protestáns Közlöny, 1897. KJHL. 130–135. arcképpel. – Apja M. Ernőnek és Sándornak, nagyapja M. Lászlónak.

Makkai Ernő (1882[?]-1923), kolozsvári koll. tanár, történetíró.
Névtelen nekrológját és Kovács Dezső sírbeszédét l. RSz. 1923. (XVI.)

Makkai László (? ?) történettudós, számos egyházi területen is.

Makkai Sándor (1890–1951). Utoljára debreceni egyetemi, ill. teol. akadémiai tanár. – Z T L.
– Sokoldalú teológiai és szépíró.

Önéletrajzát, teológiai kibontakozása vázlatával, megírta „Szolgálatom” c. a., de ez kéziratban maradt. Hol? Több regénye is (Holttenger, Szép kísértet, Mi Ernyeiek) önéletrajzi, ill. családtörténeti vonatkozásúf.

Pap Béla: Makkai Sándor, az erdélyi püspök. PSz. 1940.

Jancsó Elemér: Makkai Sándor, az író. PSz. 1940.

Makkai Sámuel 1724–31 közt széki (Szolnok-Doboka m.) lelkész. Szinnyei VIII:421–422. – Z T L.

Maklári János, meghalt 1815. Utoljára böcsi (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei VIII:425–426.
(Szinnyei után Zoványi is tévesen tartja Maklárit „A magyar történeteknek rövid rajzolatja” c. mű szerzőjének, ill. németből átdolgozójának. A valódi szerző: Laczkovics János. L. Benda Kálmán (szerk.): A magyar jakobinus mozgalom iratai. Bp. 1957. 7191. 4. jz. Z T L.

Makláró Károly I. (? ?), helyőpapi lelkész?

Makláró Károly II. (1876–1938). Utoljára debreceni lelkész, püspök. – I. M. K. fia.

Maklári Pap Lajos (1816–1869). Utoljára berzétei (Gömör m.) lelkész. – Szinnyei VIII:426. – Z T L.

Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1869:728. sk.

Életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Vályi Nagy Pál írta életrajza Rozsnyói Híradó, 1883.

Maklári Pap Miklós (1847–). Sárospataki koll. tanár. – UMA. – Szinnyei VIII:426–428.
Apósa Mitrovics Gyulának.

Makódi János, 1696 körül avasúvárosi, majd tasnádi lelkész. Szinnyei VIII:432–433.

Makranczi István, 1749 körül alsóbalogi lelkész. – Z T L.

Maksai Öse Péter, 1627-től gyulafehérvári koll. tanár. – Szinnyei VIII:441.

Maller Ferenc (1781–1867). Utoljára csákvári (Fejér m.) lelkész, vértessaljai egyházmegyei főesperes. – Szinnyei VIII:454–455.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1867:1293–1294. Peremartoni Nagy Zsigmondtól.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1869.

Maller Pál (1800–1878). Utoljára kálózi (Fejér m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal Kálmán Károlytól PEIL. 1878:254–256.
Atyja, id. M. P. csákberényi – Fejér m. lelkész volt.

Málnási László (1726–1790?). Utoljára nagyszebeni lelkész. Szinnyei VIII:462–464. – Z T L.

Malom János borbereki lelkész (), beszámolója a Horia-felkelésről (Missilis). A bp.-i egyetemi könyvtár kéziratárában (Litterae et Epistolae Originale). LEO. 1244.

Mányoki Imre (1831–1869). Újvidéki lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1869:1309–1310. Székely Józseftől.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Mányoki Tamás (1832–1911). Utoljára nagyszékelyi (Tolna m.) lelkész. – Szinnyei VIII:525–526. – Z T L.

Mányoki P. János. Utoljára diósjenői (Nógrád m.) lelkész, 1712–28. közt drégelypalánkai egyházmegyei esperes. – Szinnyei VIII:525. – Z T L.

Már (Maár) Péter (1770–1823). Győri lelkész. – Szinnyei VIII:527. – Z T L.

Margitai Miklós, 1654-től hajdúnánási lelkész. – Szinnyei VIII:563.

Mányoki S. István 1848–50 debreceni koll. tanár. Szinnyei VIII:524–25.

Margitai Láni Péter, meghalt 1629. Utoljára szatmári lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei VIII:564–565. Z T L.

Marikovszky Gábor, nagy-toronyai (1835–1872). Máramarosszigeti lelkészképesítésű ref. lyceumi, majd pesti polgári iskolai tanár. – UMA. – Szinnyei VIII:589–591.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1872:985–987. (Az UMA. szerint Ballagi Aladártól.)

Polémikus cikkek M.-szigetről elmozdítottása ügyében PEIL. 1870:833. és 1071.

Marikovszky Menyhért, nagy-toronyai (1837–). Lelkészképesítésű máramaros-szigeti ref. lyceumi, majd áll. felsőbbleányiskolai tanár. – Szinnyei VIII:594–595.
Marokovszky Gábor testvéröccse.

Marinka Ilon (1880–1918), református diakonissza (a Piladelfia-anyaházból).
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1918:245., 253–254. K. I.-től (Kováts I. István?)

Marjay Péter (1854–1920?). Utoljára hajdúböszörményi lelkész, egy ideig országgyűlési képviselő. – Szinnyei VIII:599–600.

Márk Endre, csáthi (1851–1939), debreceni ügyvéd, majd polgármester, egyházközségi főgondnok, egyházkerületi és koll. ügyész. M. Ferenc testvéröccse. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 704–706.

Márk Ferenc (1848–1931). Utoljára békési lelkész. Teológiai író. – Szinnyei VIII:600–601. – Z T L.

Márk Pál (1821–1903). Debreceni koll. tanár. Egyháztörténet-író. – UMA. – Szinnyei VIII:602–603.

Markos Imre (1855–), piaristából konvertált ref. tanár Kunszentmiklóson, majd Szatmárnémetiben. – Szinnyei VIII:638–639.

Márkus Elekné,
lásd Kalocsa Róza alatt!

Márkosfalvi Deák Péter (1709–1758). Sepsiszentgyörgyi lelkész, sepsi egyházmegyei esperes. – Z T L.

Márkus Jenő (1907–1955), tatai lelkész, teológiai író.

Marosi P. István 1680–84 körül egerpataki lelkész. – Z T L.
[Ezzel kb. egyidejűleg a komáromi egyházmegyében és Szentesen is lelkészkedett, Z T L. szerint egy-egy Marosi István.]

Marosszentkirályi Benedek,
lásd Szentkirályi alatt!

Marosvásárhelyi Baba Ferenc,
lásd Vásárhelyi alatt!

Marosvásárhelyi György,
lásd Vásárhelyi alatt!

Marosvásárhelyi (Molnár) István,
lásd Vásárhelyi alatt!

Marosvásárhelyi János,
lásd Vásárhelyi alatt!

Maróthi (Maróthy) György (1715–1744). Debreceni koll. tanár. Szinnyei VIII:687–689. – Z T L.
Szilágyi Sámuel: Oratio funebris, qua... Georgio Maróthy... parentavit. Museum Helveticum II. 1746.

Hatvani István gyászbeszédei M. Gy. halálára 1746. ?

Sinka Sándor: A debreceni gimn. oktatásügyi története 1848-ig. (Debr. koll. értesítő 1895.) – L. Balogh Ferenc és Nagy Sándor kollégiumtörténeteit is!

Imre Sándor: Maróthi György iskolai reformtörekvései. Máramarosi Tanügy, 1907–1908. (XXV. évf.)

Szabolcsi Bence: Maróti György magyar zeneelmélete. MKSz. 1927.

Szénássy Barna: Maróti György. „Építünk” (Debr.) 1952. 2. sz. 52–60.

Maróti Györgynek bázeli diákkorában írt versét (1734) közli Budai Ézsaiás: Régi tudós világ históriája. Debrecen, 1802. IX. 1.

Jausz Béla: Maróti György, a magyar nevelésügy egyik jelentős úttörője a XVIII. században. Acta Universitatis Debreceniensis de Ludovico Kossuth nominatae. Tom. III/1. 1956. Bp. 1956.

Ötvös János: Maróti György könyvtára. – A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának évkönyve. 1955./II–1956. Debrecen, 1956–1957. sokszorosított.

Marton János (1879–1955). Sárospataki teol. akadémiai tanár. Egyháztörténet-író. – Z T L. Nagy Barna írta nekrológja RE. 1955. márc. 15.

Újszászy Kálmán írta nekrológja ET. Új. f. I. (IV.) 1958. 95–96. 1.

Marton Lajos (1870–1935). Utoljára budapesti teol. akadémiai tanár. – Szinnyei VIII:742. – Z T L.

Marton Sándor (1868–1940). Teol. végzettségű, utoljára kecskeméti ref. gimn. tanár. – Szinnyei VIII:743. – Z T L. – M. Lajos testvére.

Márton Gábor, mándi (1775–1848). Köveskáli lelkész, veszprémi egyházmegyei esperes. – Szinnyei VIII:729–730. Z T L. – Mándi M. István testvére.

Márton István, mándi (1760–1831). Pápai koll. tanár. – Szinnyei VIII:730–731. – Z T L. Tóth Dániel: Mándi Márton István életrajza. Egyházi Almanah, 1833.

Szabó Károly (P.): Mándi Márton István. Pápa, 1860.

Rövid méltatása, az ismert anekdotikus részletekkel és az ismert fekete sapkás arcképpel névtelentől VU. 1864. aug. 28. (XI. évf. 35. sz.)

Márton István három levele Kazinczy Ferenchez. Kazinczy Gábor hagyatékából közli Felméri Lajos AbFigy. 1876. (I.)

Hosszabb élet- és jellemrajza Protestáns Képes Naptár, 1865. M. A.-tól.

Tóth Endre: Mándi Márton István élete. Pápa, 1931.

Trócsányi Dezső: Mándi Márton István tudományos munkássága. Pápa, 1931.

Csűrös Ferenc: Mándi Márton István pöre. ITK. 1912.

Mint tanárt jellemzi Szentkúti Kiss Károly: „Elizeus utódai” c. elbeszélésében. Protestáns Árvaházi Képes Naptár, 1879.

Egy magánleveléből jellemző részletet közöl Pereszlényi János PEIL. 1871:1390.

[Vö. mindkét Mártonhoz: Görzsönyi Vartha Zoltán: A zsarójáni és mándi Márton család. 1916. ?]

Márton József, mándi (1771–1840). Teol. végzettségű sokoldalú író és pedagógus. Utoljára a bécsi egyetemen a magyar nyelv és irodalom rk. tanára, megelőzőleg a k. k. Oberconsistorium titkára. – Szinnyi VIII:736–739. – M. István és Gábor testvére.

Márton József, (Szoboszlai), meghalt 1859. 82 éves korában. 1813–1859. debreceni lelkész. – Szinnyi VIII:740.

Mártonfalvi János, 1741. császári lelkész. – Z T L.

Mártonfalvi (Mártonfalvi, tkp. Kézdimártonfalvi) Tóth György (1635–1681). Utoljára debreceni koll. tanár. – Szinnyi VIII:745–748. – Z T L.
L. Zoványi J.: Coccejanismus- és puritánizmus-története,

Balogh Ferenc és Nagy Sándor kollégiumtörténeteit is (Makkai László művét a magyar puritánizmusról), valamint a következőket:

Novák Lajos: Martonfalvi György „Veni succum”-a. SpF. 1904.

Révész Imre (ifj.): Társadalmi és politikai eszmék a magyar puritánizmusban. Bp. (Akadémiai r. tagsági székfoglaló, értekezés) 1948. Kny. a ThSz. 1947. évf.-ből.

Csiky Lajos: Martonfalvi György debreceni tanár élete. Kézirat a debreceni Kollégium könyvtárában, a Gulyás MIÉM. IV:979. szerint.

Martonfalvi T. Gy. véleményét a zsinatokról magyar fordításban, rövid kommentárral közli MPEIF. 1878:29–31. Id. Révész Imre.

Martonfalvi Tóth György 1666-i, Apafi Mihálytól kapott nemeslevelének másolata a Révész Imre-féle kéziratgyűjtemény VII. kötetében 167–168. A tiszántúli egyházkerület levéltárában. (Révész Imre ezt is meg a Franekerben 1659-ben kelt teol. doktori oklevelet is özv. Zeliziné közléséből ismerte, „kinek egy unokája Mártonfalvi Tóth György egyik maradékához ment férjhez”.)

M. T. Gy. személyleírása olvasható „Szent história” c. postumus műve ajánló levelében. (Bánfihunyadi Ferenctől?)

Marusi András, 1744. utrechti és franekeri egyetemi hallgató. Z T L.

Marussi Mihály, 1771–1830. aranyosgerendi lelkész, erdélyi egyházkerületi főjegyző. – Szinnyi VIII:773. – Z T L.

- Máté (Samarjai) János,
lásd Samarjai alatt!
- Máté Lajos (1828–1898). Utoljára darányi (Somogy m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal Kelemen Zsigmondtól DunPL. 1898:681. sk.
- Mátis Ferenc (), 1900 körül csurgói (Somogy m.) lelkész. Szinnyei VIII:816.
- Máthé László (1844–). Ómoravicai ref. tanító. – Szinnyei VIII:797–798.
- Máthé János (1809–1898), kis- és nagytarkányi, ágcsernyői (Zemplén m.) lelkész.
Székely Imre írta részletes jellemrajza SpL. 1898. (XVII.) 537. sk.
- Matkó István, Vásárhelyi, Kézdivásárhelyi (1625–1693). Utoljára kolozsvári lelkész. –
Szinnyei VIII:818–820. Z T L.
Koncz József: K.-vásárhelyi Matkó István két levele és rövid életrajza 1665.
Prot. Közlöny, 1886.
- Koncz József közlése uo. 1888. Matkó István levele Tofaeus Mihályhoz 1683.
- Matkó (Laskai) János,
lásd Laskai alatt!
- Matolcsi István, 1696-tól abaújbaktai lelkész. – Szinnyei VIII:832.
- Matolcsi Cs. Jeremiás, meghalt 1728. Utoljára mikepércsi lelkész (Hajdú-Bihar m.) –
Szinnyei VIII:832–833.
- Matolcsi László (1788–1836). Kecskeméti lelkész. – Szinnyei VIII:833–844. – Z T L.
- Mátray Lajos (1859–), szatmári ref. főgimn. tanár. Sokoldalú író, főként irodalomtörténész. –
Szinnyei VIII:851–852. – Márk Pál veje.
- Matter János (1861–). Piaristából konvertált csurgói ref. főgimn. tanár 1891 óta. Klasszikus-
filológus, sokoldalú író. – Szinnyei VIII:857.
- Matuz István, 1840 táján elhalt nádasdladányi (Fejér m.) lelkész.
Szekeres Mihály: Három ref. lelkész emléke. (Olyan nekrológ-féle, a zárjeles
szavak is a címhez tartoznak!) PEIL. 1882:727–728.
- Mátyás Ernő (1888–1950). Utoljára sárospataki teol. akadémiai tanár. – Z T L.
Koncz Sándor: Mátyás Ernő. RE. 1950.
- Mátyás Zsigmond, meghalt 1889. 53 éves korában. Utoljára magyarláposi (Szolnok-Doboka
m.) lelkész. Szinnyei VIII:885.
- Mátyási Kovács János, izsáki (Pest m.) lelkész. (1727–1789.) Szinnyei VIII:886–887. – Z T
L. – Apja Mátyási Józsefnek.

- Maurer Fülöp (1813–1887). Utoljára újverbászi ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal Kármán Józseftől PEIL. 1887:127–128.
- Maziani nevű (keresztneve jelöletlen) hetményi református prédiátor ügyei Thurzó György előtt 1614. A Thurzó-levéltárból közli Ila Bálint: teljes szövegben ThSz. 1933. (IX. évf.) 5–8. sz. 185. 188. 189. – regestában MPEA. 1934. (XV.) 168. 169. 174.
- Medgyasszay Vince (1868–1952). Utoljára pápai lelkész, 1935–43. dunántúli püspök. Verselő.
Nekrológia életrajzzal Fejes Sándortól RE. 1952. márc. 15.
- Medgyes Lajos (1817–1894). Dási lelkész. – U M A. – Z T L.
Versényi György (veje): Medgyes Lajos élete. Erdélyi Múzeum, 1895.
- Rövid jellemzése névtelentől, Vasárnapi Újság, 1859. (VI.) március 20. (12. sz.) arcképpel.
- Vásárhelyi János: Medgyes Lajos dési református lelkész, a béke és szabadság költője. RSz. 1950. július. [Szemelvényekkel műveiből.]
- Börtönében írt versét („Rabságok oka”) közölte Szentimrei Jenő: Versekben tündöklő Erdély, Kolozsvár, 1941. 153., és innen a „Rab Századok (Börtönnaplók, börtönlevelek)” c. kiadvány Bp. 1956. 278.
- Medgyesi Pál (1605–1663 körül). – Szinnyi VIII:967–976. – Z T L.
Császár Károly: Medgyesi Pál. A Nagyenyedi Református Nagyhét emlékkönyve, Kolozsvár, 1927. Szerzőnek a „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kiadványában is. Kolozsvár, 1930.
- Csekey Sándor: Medgyesi Pál élete és tanítása. Bp. 1929. Írógépet teol. magántanári dolgozat a Ráday könyvtárban.
- L. hozzá Zoványi Jenő, Ifj. Révész Imre, Makkai László puritánizmusról szóló dolgozatait is.
- Szilágyi Sándor: Medgyesi Pál életéhez. PSz. 1890.
- Szilágyi Sándor: Medgyesi Pál levelei. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1876–1877. (VI–VII.)
- Szilágyi Sándor közlésében:
Medgyesi Pál vótuma [I. Rákóczi Györgyhez, Máté román vajdának a török elleni megsegítése ügyében] 1673. Eredeti magyar, az Erdélyi Múzeum gróf Kemény József-gyűjteményéből. MPEIF. 1884:457. sk.
- Medgyesi Pál levele Rákóczi Zsigmondhoz 1649. Eredeti magyar, az OL-ból. MPEIF. 1886:419–421.
- Ugyanez vagy teljesen azonos tárgyú, szintén 1649-ből. EPK. 1874. IV. 165. sk. (kiderítendő, azonos közlésről van-e szó csakugyan!)

Szikra István váradi prédikátor levele Medgyesi Pálhoz 1647. a váradi gyülekezet erkölcsi állapotairól. Eredeti magyar, a kamarai levéltárból. MPEIF. 1887:207–208.

Szilágyi Sándor közlésében: Gidófalvi János kolozsvári lelkész levele Medgyesi Pálhoz a puritánizmus kolozsvári üldöztetése ügyében 1649. Eredeti magyar a kamarai levéltárból. EPK. 1874. (IV.) 165. sk.

Szilágyi Sándor közlésében: Bánfihunyadi János „in Anglia in collegio Gresham Chymiae professor” levele Medgyesi Pálhoz 1642 (?). Eredeti magyar s részben latin. EPK. 1874. (IV.) 269–270.

A Praxis Pietatis régi kiadásairól I. Gulyás Pál: A könyvkiadás Magyarországon, a XVI–XVIII. században. MKSz. 1944:122. – Új kiadása „A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” c. sorozat IV. számaként Bp. 1936., Ravasz László előszavával.

Az 1645. és 1648. megjelent „Lelki Ábécé” új kiadása a „Magyar Irodalmi Ritkaságok” sorozat 46. számaként: Bp. 1940.

Medgyesi L. Mátyás, született 1653. v. 1654–1681. marburgi egyetemi hallgató. – Z T L.

Medgyesi Tatai Mihály, 1695-től dadi (Komárom m.) lelkész. Szinnyi VIII:967.
Vö. Sz. Kiss Károly: Töredékek Nagy-Igmánd és vidéke múltjából. Komárom, 1892. 64. 76.

Megyericsy Béla I. faddi (Tolna m.) lelkész. ?

Megyericsy Béla II. (1879?–1925), lelkész, a KIE. nemzeti főtitkára. – I. Béla fia.
László Dezsőtől RSz. 1925. (XVIII.) László Dezső e nekrológja szerint hosszú megemlékezés van M. B.-ról a „Jungschar”-ban németsvájci KIE. lapjában.

Nekrológja Zinka Ferencről PSz. 1925:667–668.

Révész Imre (ifj.): Emlékezés Megyericsy Bélára. Református Élet, 1935. és a szerző „Tegnap és ma és örökké”... c. gyűjteményes kiadványában 1944.

Megyericsy Gábor (1808–1887). Utoljára kapolyi (Somogy m.) lelkész. I. Béla apja, II. Béla nagyapja.

Nekrológja életrajzzal Benedek Edétől PEIL. 1887:733–734.

[E szerint: „egyike e család a legrégebbi papi családoknak ugyanannyira, hogy az ezen családból származó lelkészeket egyenes ágon mintegy két századon keresztül el (!) lehet vezetni.” – Előnevük „Parusóci”.]

Méhes György (1746–1809). Utoljára kolozsvári koll. tanár. – Szinnyi VIII:1010–1011. – Z T L.

Méhes Sámuel (1785–1852). Kolozsvári koll. tanár. – Szinnyi VIII:1012–1014. – Z T L. – M. György fia.

Adatok a két professzor Méhes életrajzához. RSz. 1908–1909., névtelen közlés.

Brassai Sámuel: Emlékbeszéd Méhes Sámuel felett. (Akadémiai Értesítő 1852.)

L. Török István kolozsvári kollégiumtörténetében is. (II. köt. 1905.)

Melegh Dániel (1804–1874). Avasújvárosi lelkész, egy ideig nagybányai egyházmegyei esperes. – Szinnyei VIII:1041–1042.
Nekrológia névtelentől PEIL. 1874:1032.

Melegh Gyula (1840–). Lelkészképesítésű. Több helyt lelkész, majd máramarosszigeti lyceumi tanár. – Szinnyei VIII:1042–1043. – M. Dániel fia.

Méliusz (Melius, Juhász, Ihász, Horkai, Somogyi) Péter, meghalt 1572. reformátor. – Szinnyei VIII:1053–1060. Z T L.
Méliusz Péter és Dudich András levélváltása. Géresi Kálmán közlése a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárából. (756/II. quart. lat.) PEIL. 1862:953–955.

Balogh Ferenc: Méliusz Péter hatása. Debrecen, 1866.

Böhl Edvard kiadásában (ugyanez németül): Der evangelische Sonntagsbote. Wien, 1867. 7–9. sz.

Révész Imre (id.): Emlékezés Méliusz Péterre s egy eddig nem ösmert adat öfelőle. MPEIF. 1872:531. sk.

Révész Imre (id.): Emlékbeszéd azon ünnepélyen, amely Méliusz Péter halála idejének háromszázados fordulata alkalmával Debrecenben a nagytemplomban tartatott 1872. dec. 15. MPEIF. 1873. Kny. Debrecen, 1873.

Révész Imre (id.): Méliusz Péter születési helyéről és évéről. MPEIF. 1873.

Révész Imre (id.): Néhány szó Méliusz Péter sírjáról s szíves kérelem történettudósainkhoz. MPEIF. 1875.

Fialowsky Lajos értekezése Méliusz Herbáriumáról. Bemutatott a M. Tud. Akadémián 1884. nov. 17.
Ismertése a M. Tud. Akadémia Meth, és természettud. Értesítőjében 1885:19–22. Magának az értekezésnek teljes szövege ?

Rácz Károly: Méliusz Péter születési évéhez. Szabad Egyház, 1886.

Rácz Károly: Méliusz debreceni papságához. Szabad Egyház, 1888.

Rácz Károly: Új adat Méliusz Péter életéhez. Szabad Egyház, 1889.

Zoványi Jenő: Méliusz Péter ifjúkora. 1887.

- Zoványi Jenő: Méliusz Péter mint exegeta. 1887.
Mindkettő a szerzőnek „Tanulmányok a magyar protestáns egyház és irodalom történetéből” c. gyűjteményes kiadványában. Sp. 1887. Az utóbbi először SpL. 1887. (VI.)
- Révész Kálmán: Mikor született Méliusz s mikor ment Debrecenbe? DebrPL. 1888:90. sk.
- Zoványi Jenő: Méliusz Péter születésének s Debrecenbe menetelének éve. DebrPL. 1888:178. sk.
- Révész Kálmán: Még egy pár szó Méliuszról. DebrPL. 1888:243–245.
- Zoványi Jenő: Méliusz Péternek néhány ismeretlen munkája. MKSz. 1888. és „Kisebb dolgozatok...” c. gyűjteményes kötetében. Sp. 1910.
- Zoványi Jenő: Mikor ment Méliusz Péter Debrecenbe? DebrPL. 1891.
- Révész Kálmán: Egy új adat Méliusz Péter életéhez. DebrPL. 1894. [Egyházfegyelmi ügye.]
- Novák Béla: Méliusz Péter élete és munkái. Bp. 1899.
- Czakó Gyula: Méliusz Juhász Péter élete és működése. Debrecen, 1904.
- Kanyaró Ferenc: Méliusz ismeretlen és elveszett művei. MKSz. 1906.
- Zoltai Lajos: Jelentés Méliusz Péter sírja kereséséről. Debrecen, 1908. [vagy 1907?] Ellenőrzendő!
- Méliusz Péter megintetése János Zsigmond által, 1570. MPEA. 1909/1910. (VIII. évf.) 157–158.
- Csűrös Ferenc (közlése): A debreceni városi tanácsulések jegyzőkönyvéből kiírt adalékok Méliusz Péter életéhez. ITK. 1910.
- Báthory Kristóf fejedelem kedvezménye Méliusz Péter özvegyének szőlejére 1576. MPEA. 1911. 153–154. Lukinich Imre közli az utóbbit az IT. 1912:379. lapján is!
- Szilády Áron és Dézsi Lajos jegyzetei Méliuszhoz a Régi Magyar Költők Tára VII. kötetében. Bp. 1912. és 1926.
- Borbély István: Méliusz Juhász Péter. IT. 1913.
- Pap Károly: Méliusz Péter arcképe. IT. 1913.
- Zoványi Jenő: Még egy adat Méliusz Péter irodalmi munkásságához. MKSz. 1914.

Trócsányi Zoltán: Egy XVI. századbeli nyomtatványtöredék. Akadémiai Értesítő, 1914.

Zoványi Jenő: Méliusz Péter Énekeskönyve. PSz. 1915. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából” c. cikksorozata I.)

Zoványi Jenő: Pótlások a Méliusz Péter műveinek sorozatához. („Adatok...” c. cikksorozata IX.) PSz. 1916.

Zoványi Jenő: Az 1563. évi csonka unicum és „A halál könyve”. („Adatok...” c. cikksorozat XV.) PSz. 1917.

Gombocz Endre értekezése Méliusz (és mások) Herbariumáról. Botanikai Közlemények 1920:1–6. 29.

S. Szabó József: Méliusz Péter emlékezete. Debrecen, 1922.

Erdős Károly–S. Szabó József: Méliusz világító lámpásának sugarai. Debrecen, 1922.

[Szemelvénygyűjtemény bevezetéssel.]

Révész Imre, ifj.: Méliusz és korunk. Hit és Élet, 1923.

Tóth János: Méliusz négy ismeretlen munkája. ITK. 1. 1926.

Gulyás Pál: Méliusz Péter Herbariumának címkéjéről. MKSz. 1929.

Lukcsics Pál: Méliusz Juhász Péter a nagyváradai hitvitáról és Debrecen feldúlásáról. ITK. 1929:361.

Soós Béla: Méliusz Péter Szentháromságta. ThSz. 1930. Kny. Debrecen, 1930. (A „Theológiai Tanulmányok” sorozatban.)

S. Szabó József: Erkölcsi élet hajdan Debrecenben. Debreceni Képes Kalendárium, 1932.

Zoványi Jenő: Még egyszer Méliusz Péter születési idejéről. PSz. 1934:165. sk.

Révész Imre (ifj.): Méliusz Péter Emlékbeszéd debreceni képzeleti szobra leleplezésén. PSz. 1934. és Debreceni Tudományos Egyetemi Évkönyv és Almanach, 1933/1934.

S. Szabó József: Méliusz és Debrecen. Debreceni Képes Kalendárium, 1935.

S. Szabó József: Méliusz nyelvtudása és fajrokonsági elmélete. PSz. 1936. [Részben Heller Bernátnak Góg és Magógról szóló cikkéhez kapcsolódva. Ethnographia, 1935.]

Révész Imre (ifj.): Méliusz és Kálvin. Első fele a „Kálvin és a Kálvinizmus” c. kiadványban. Debrecen, 1936. – második fele az Erdélyi Múzeum, 1936. évf.-ban és Kny. Cluj, 1936. (Erdélyi Tudományos Füzetek, 85. sz.)

Révész Imre (ifj.): Debrecen lelki válsága 1561–1571. Századok, 1936. Kny. bővítve Bp. 1936. (Magyar Tudományos Akadémiai I. tagsági székfoglaló). Ennek kivonata Debreceni Képes Kalendárium, 1938. és a „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kötetben, Debrecen, 1944.

Varjas Béla: Méliusz városa. Magyarságtudomány, 1936.

Kur Géza: Cseh–magyar református történeti kapcsolatok. Komárom, 1937. [A függelékben Méliuszra vonatkozó adatközlés a következő gyűjteményből: Jednáni a pometi Jednoty Bratry Ceskich Dil X.]

S. Szabó József: Az irodalmi műveltség kezdete Debrecenben s Méliusz írói munkássága. Debreceni Képes Kalendárium, 1937.

Révész Imre (ifj.): Méliusz igehirdetéséről. – Bevezetés a „Colossabeliekhez” írt levél „prédicacio szerint való magyarázatja” c. könyvéhez, az Incze Gábor rendezte új kiadásban, Bp. 1937.
(„A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” VII. sz.)

Révész Imre (ifj.): Méliusz Péter levélváltása a Cseh-morva atyafiakkal. ThSz. 1938.
[A fent említett Kur Géza-féle kiadványban közölt kútfő cseh–latin szövegének pontos kiadása, magyar fordítással. Ehhez kommentár:]

Révész Imre ifj.: Jegyzetek a Méliusz Péter és a cseh-morva atyafiak levélváltásához. ThSz. 1939.

Hegyaljai Kiss Géza: Méliusz Horhi Juhász Péter élete 1536–1572. Bp. 1940. (A „Népbarát” c. sorozatban.)

Nemes Béla: Méliusz Juhász Péter. Bp. é. n. („Koszorú” füzetek 178. sz.)

Mentovich Ferenc I. (1819–1879). Utoljára marosvásárhelyi koll. tanár, költő. – Szinnyei VIII:1087–1090. – Z T L.

Boronyó Adorján (= Ballagi Aladár): Mentovich Ferenc emlékezete. PEIL. 1879:1648–1650.

Lénárt József: Az utolsó Istenhozzád. [Gyászbeszéd, függelékül életrajzához.] Marosvásárhely, 1880.

Mentovich Ferencről Szász Károly személyes emlékekkel átszőtt írása EPK. 1879. (IX.) 550–552. (A Fővárosi Lapokból átvéve.) Ebből tudjuk meg, hogy eredetileg r. kat. volt, csak házassága kedvéért lett reformátussá. Már nagykörösi tanár korában nyíltan materialista lett, s maradt élete és pályája végéig.

- Mentovich Ferenc II. (1859–). Nagykőrösi ref. főgimn. tanár, természettudós. – Szinnyei VIII:1090–1091. – I. M. F. fia.
- Menyhárt András (1837–1931). Utoljára 1914-ig kecseti (Udvarhely m.) lelkész, 14 évig udvarhelyi egyházmegyei esperes.
Márk Mihály jellemrajzi mélyreható nekrológja RSz. 1931. 392–394.
- Menyhárt János (1823–1900). Debreceni teol. akadémiai tanár. UMA. – Szinnyei VIII:1092–1093. – Z T L.
Nekrológ Balogh Ferencről DebrPL. 1900. 18–21. sz.

Nekrológ névtelentől Vasárnapi Újság, 1900:17. sz.
- Menyői és désházi Tolvaj Ferenc, meghalt 1710 körül. Losonci rektor. Verses krónikaíró. Matematikus. – Szinnyei XIV:261. MIL. 802.
Baros Gyula ITK. 1903–1904.
- Meskó Sándor, meghalt 1885. (IV.) 70 éves korában. Kassai ügyvéd, ref. egyház. főgondnok. Névtelen közlés SpL. 1885. (IV.) 881–884., főleg nagy végrendelkezéséről a kassai és egyéb ref. egyházi és humanitárius célokra.
- Mészáros Benjámín, meghalt 83 éves korában 1866. Nagykőrösi tanár.
Nekrológia családtörténeti adatokkal, névtelentől PEIL. 1866:578–579.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, névtelentől 1867:
- Mészáros Ferenc (1862–). Piaristából konvertált szatmári ref. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus. – Szinnyei VIII:1146.
- Mészáros Gyula (1847–1879). Tenkei (Bihar m.) lelkész. Szinnyei VIII:1148.
Nekrológia életrajzzal Rácz Jánostól PEIL. 1879:835–837.
- Mészáros János I. (1802–1877). Lévai lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1877:412–414.
- Mészáros János II. (1848–1916). Utoljára kecskeméti lelkész. Szinnyei VIII:1156–1157. – (Baksay Sándor sógora.)
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1916:305–306. „p”-től. (= B. Pap István.)

Kováts Andor: Mészáros János és a kecskeméti főiskola. PEIL. 1916:308.
- Mészáros János III. (1877–). Utoljára (?) balatonszabadi lelkész. Teológiai író, egyházi lapszerkesztő. – Z T L.
- Mészáros József (1860–). Nagyenyedi (Nyitra m.) lelkész. Szinnyei VIII:1159–1160.
- Mészáros Károly, meghalt 1878, mint alcsúti lelkész.
Nekrológia rövid életrajzzal ifj. Urházy Lajostól PEIL. 1878:1675.
- Mészáros Sámuel (1873–). Óbudai lelkész. – Szinnyei VIII:1177–1178.

Mészöly Sándor, bogárdi (1803–1876). Utoljára siklósi lelkész. (Baranya m.)
Zeke Lajos írta nekrológja, életrajzzal PEIL. 1876:445–446.

Mezei János (1805–1806). Zádori lelkész.

Rövid életrajza névtelentől Református Képes Naptár, 1866.

[Ez életrajz szerint „oly családból származott, amely megszakítás nélkül, közel két század óta ad fiágon lelképásztorokat az egyháznak”.]

Mezei (Mezey) Pál (1818–1883). Utoljára csököli (Somogy m.) lelkész – egy ideig
belsősomogyi esperes. – Szinnyei VIII:1202–1203.

Nekrológja életrajzzal Barla Szabó Józseftől PEIL. 1883:911–914.

Mező Dániel, meghalt 1887., 79 éves korában. Tapolcafői (Veszprém m.) lelkész. – Szinnyei
VIII:1205.

Mező István (Simai),

lásd Simai alatt!

Mezőlaki P. János, 1670. franekeri és utrechti egyetemi hallgató. – Z T L.

Szinnyei VIII:1209–1210.

Mezőszegedi L. János,

lásd Szegedi alatt!

Miháltz Elek, gelencei (1833–). Utoljára (?) magyarvalkói (Kolozs m.) lelkész. – Szinnyei
VIII:1271–1272.

Miháltz Ödön, gelencei (1855–1887). Utoljára miskolci ref. főgimn. tanár. Sokoldalú író. –
Szinnyei VIII:1273–1274.

Mihálcz (Gelenczei) Pál,

lásd Gelenczei alatt!

Mihályi Kovács István I. (1685–1757). Utoljára bodroghalászi lelkész, zempléni esperes. – Z
T L.

Mihályi Kovács István II. (1756–1826). Utoljára kassai lelkész, tiszáninneri egyházkerületi
főjegyző. – Szinnyei VI:1255. – Z T L.

Ferenczy József írta életrajzát közli Révész Kálmán SpRL. 1907. (III.) a
„Levelek és adatok a kassai ref. egyházlevéltárból” c. publikációs sorozatban.

Mihályi Károly (1808–1880). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. UMA. – Szinnyei VIII:1287. –
Z T L.

Bodor János: Mihályi Károly emlékezete. Protestáns Közlöny, 1884. (Bodor J.
„Utam” c. fent említett életrajzában is behatóan jellemzi.)

Domanovszky Endre: Emlékbeszéd Mihályi Károly felett (a Magyar Tud.
Akadémiában). Bp. 1884.

Bartók György (ifj.): Mihályi Károly élete és philosophiája. Atheneum, 1910.

Rövid cikk, arcképpel. KJHL. 68–73. 1.

Mihályi Mihály, meghalt 1833. Utoljára dési lelkész és esperes. – Szinnyi VIII:1288. – Z T L.
M. K. apja.

Mihó László (1817–1855). Kecskeméti lelkész. – Szinnyi VIII:1296–1297. – Z T L.
Egyházi zeneíró.

Miklós László (1793–1840). Sárospataki koll. tanár. Jogász és nyelvész. – Szinnyi VIII:1326–1327.

Miklós Miklós, Sófalvi (1807–1869). Ótordai lelkész. – Szinnyi VIII:1327–1328.
Kristóf György: (E dolgozat adatai megkeresendők!)

Miklós Ödön (1895–1955). Utoljára nagycsepelyi (Somogy m.) lelkész. Egyháztörténet-író. – Z T L.
Nekrológja méltatással Kathona Gézától, Az Út, 1955. nov. 6–12.

Tóth Endrétől ET. 1958. (I.) IV.

Miklós Sámuel, meghalt 1785. Miskolci ref. tanár. – Szinnyi VIII:1332–1333. – Z T L.

Miklósvári Rácz Tamás, 1614-től nagyváradai tanár. – Szinnyi XI. 334. – Z T L.

Miklósvári Sebe János, meghalt 1749. Utoljára alsómisztótfalusi lelkész, nagybányai egyházmegyei esperes. Z T L.

Miklovicz Bálint (), hódmezővásárhelyi lelkész.

Miklovicz Lajos (1855–), hódmezővásárhelyi ref. tanító, pedagógiai író. – Szinnyi VIII:1340–1341.

Mikó Ferenc, meghalt 1750. Teológiai író. – Z T L.
(Foglalkozik vele Zoványi Jenő a coccejanizmusról szóló dolgozatában is.)

Mikó Imre gróf (1805–1876). Egy ideig közlekedésügyi miniszter, erdélyi egyházkerületi főgondnok. Történetíró. – Szinnyi VIII:1347–1354. – Z T L.
Jakab Elek: Hídvégi gróf Mike Imre. Protestáns Képes Naptár, 1871.

Kelemen János emlékbeszéde. Székelyudvarhely, 1876.

Hegedűs István emlékbeszéde. Kolozsvár, 1876.

Szász Gerő: Gr. Mikó Imre emlékezete. ? 1876.

Nagy Péter emlékbeszéde. Kolozsvár, 1877.

Horvát Boldizsár: Emlékbeszéd gróf Mike Imre felett. Bp. 1877. (A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei XVI.)

Garda József: Emlékbeszéd gróf Mike Imre felett. Nagyenyedi koll. értesítő 1877.

Erdélyi Pál: Hídvégi gróf Mikó Imre emlékezete. Kolozsvár, 1905.

Péter Mózes (szerk.): Gróf Mikó Imre emlékezete? 1906.

Demeter Béla: Gróf Mikó Imre irodalmi működése? 1909.

Kelemen Lajos: Mikó Imre gróf. Erdélyi Magyar Naptár, 1922.

Kelemen Lajos: Gróf Mikó Imre és Tompa Mihály levélváltása fiaik halálakor. Ellenzék (Kolozsvár) 1926. 212. sz.

Illyés Géza: Mikó Imre. PSz. 1931.

Tavaszy Sándor: Mikó Imre gróf. Kolozsvár, é. n. (Az „Erdélyi Csillagok” c. kiadványban. Erdélyi Szépműves Céh.)

Nagy Géza: (hiányzó adatok beírandók!)

Csefő Sándor: Gróf Mikó Imre mint nevelő. RSz. 1932.

Mikolai Hegedűs János (1617–1667). Utoljára toronyai (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyei VIII:1363–1364. – Z T L.

Zoványi Jenő: Adatok Mikolai Hegedűs János életéhez. ITK. 1941:86–87.

Milesz Béla (1844–). Tiszafüredi ref. tanító, sokoldalú író. – Szinnyei VIII:1395–1397.

Milesz József (meghalt 1739). Teológiai végzettségű orvosdoktor, utóbb debreceni koll. tanár. – Szinnyei VIII:1397–1398.

Hatvani István veje.

Milotai (nyomtatásban pár helyt – de már a tiszántúli egyházkerületi jegyzőkönyv 1618. jún. 24-i bejegyzésében kézírással is, noha nem a saját kezével – Melotai) Nyilas István (1571–1623). Utoljára gyulafehérvári fejedelmi udvari pap. – Szinnyei VIII:1064–1066. Z T L.

Bakóczy János: Melotai Nyilas István. ITK. 1892.

Illésy János: M. Nyilas István végrendelete. ITK. 1892:98. sk.

Milotay József (1796–1855). Előbb sátoraljaújhelyi lelkész, majd sárospataki koll. tanár 1846-ig. – Szinnyei VIII:1430–1431.

Mindszenti Imre (1865–1910). Sajókazai, majd ároktői (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei VIII:1440–1441. – „X” jelzetű nekrológja SpRL. 1910. (VI.) 77.

Veje (Hegymegi) Kiss Albertnek.

Mindszenti Sámuel (Mindszenty) (1752–1806). Komáromi lelkész, esperes. – Szinnyi VIII:1442–1443. – Z T L. Többirányú író, főként lexikonszerkesztő.

Életrajzát „Ladvat... historiai dictionariuma” (1796–1797. Komárom) c. kiadványának pótköteteiben megírta fia, Mindszenty Antal táblabíró (VII–VIII. Pozsony 1808–1809.).

Miskolczi Bodnár Mihály (1627–1675). Füleki lelkész, drégelypalánki egyházmegyei esperes, gályarab. (A chieti börtönben halt meg.) – Z T L. – A gályarab-irodalomban.

Miskolczi Csulyak Gáspár (1627–1696). Utoljára székelyudvarhelyi lelkész, udvarhelyi esperes. – Szinnyi szerint 1628. – Z T L.

L. Zoványi J.-nek és Makkai L.-nak a puritánizmusról írt műveik is.

[Gulyás MIÉM. IV:459. („Chuliak” címszó alatt) alighanem képtelen adat olvasható róla.]

Miskolczi Csulyak István (1575–1645). Utoljára olaszliszkai lelkész, zempléni esperes. – Szinnyi IX:13–14. – Z T L. Szinnyi IX:17. ?

Gulyás MIÉM. IV:1169–1171.

Harsányi István: Miskolczi Csulyak István élete és munkái. ThSz. 1926. Kny. Debrecen, 1926. (A debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványai II. 4.) – E mű fölött Zoványi Jenő és Harsányi István polémikus szövéltása ThSz. 1926.

Miskolczi Csulyak István Diarium-ából. MPEA. 1927. Ebben önéletrajzának teljes szövege s a Diarium egyéb (máig kiadatlan) részének tartalmi ismertetése.

Esperesi naplója és leveleskönyve. MPEA. 1911. 1927. 1928. 1929.

Miskolczi Csulyak István levele I. Rákóczi Györgyhöz 1636. Hegedüs László közlése a zempléni egyházmegye jegyzőkönyvéből. Eredeti magyar. SpF. 1857–1858. (I.) 979. sk.

Ugyanaz ugyanahhoz [de a címzett tévesen Bocskay Istvánnak feltüntetve!], Hegedüs László közlése ugyanonnan. Eredeti magyar. SpF. 1861:128–184.

Miskolczi Csulyak István esperes levelei I. Rákóczi Györgyhöz Tolnai Jánosról és a pataki iskoláról. – Eredeti magyarok, a kamarai levéltárból. Szilágyi Sándor közlése EPK. 1875. (V.)

Harsányi István: Egy Ráday Pálnak tulajdonított vers igazi szerzője. ITK. 1928.

L. a „Zempléni egyházmegye” címszava alatt felsorolt irodalmat is, valamint Zoványi Jenő, ifj. Révész Imre és Makkai László puritánizmussal foglalkozó műveit.

- Miskolczi Pál (1820–1889). Utoljára cigándi (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyei IX:29–30. – Verselő sokoldalú író.
Névtelen életrajzi nekrológja SpL. 1889. (VIII.)
- Miskolczi Puha Pál, 1633 körül ungvári lelkész. – Szinnyei IX:28–29. – Z T L.
- Miskolczi S. János, utoljára 1644–1645 szikszói lelkész. Szinnyei IX:20. ? – Z T L.
- Miskolczi (Zalányi) József,
lásd Zalányi alatt!
- Miskolczi Szigyártó István (1798–1868). Utoljára szentmártonkátai lelkész főesperes. – UMA. – Szinnyei IX:18–19.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1868:1068–1070.
- Miskolczi Szigyártó János, meghalt 1739. Utoljára tállyai (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyei IX:20. – Z T L.
Önéletrajzának töredéke PEIL. ?1192. M. Sz. J. jegyű közlőtől.

Külföldi útjáról írt naplóját közölte Duzs Sándor Protestáns Képes Naptár, 1885. „Hogy utazott 170 évvel ezelőtt a magyar calvinista candidatus?” c. a.
- Mislei Károly (1831–1875), miskolci lelkész. – Szinnyei IX:32–33.
Nekrológia életrajzzal Porcs Jánostól PEIL. 1875:910. sk.
- Misszionáriusok (magyar ref., ill. protestáns részről) a pogánymisszióban.
Életrajzaikat l. egyéb természetű íroművekhez kapcsoltan a „Pogánymisszió” tárgycsoportjában.
- Misztótfalusi (Misztótfalusi, Tótfalusi) Kis Miklós (1650–1702). – Szinnyei XIV:345–347. – Z T L.
M. Tótfalusi Kis Miklós maga személyének, életének különös cselekedetinek Mentsége. Kolozsvár, 1698.

Újabb kiadásai Kolozsvár, 1902. (Gyalui Farkas s. a. r.), Gyoma, 1940. (Kner-nyomda) és

Misztótfalusi Kis Miklós Maga Mentsége. Bp. 1952. S. a. r. és magyarázta Bán Imre, bevezette Klaniczay Tibor.

Szathmárnémethi Mihály (II.): Halotti oratiója M. K. M. felett: „Példája a közönséges jóra született embernek”. Kolozsvár, 1702.

Pápai Páriz Ferenc: Életnek könyve, mellybe béiratott példás emlékezetre méltó neve... M. Tótfalusi Kis Miklós Uramnak [Versezet]. Kolozsvár, 1702. Újra kiadta Bod Péter „Erdélyi Féniks”... c. a. 1767. (h. n.)

Keszi Hajdú Lajos: Misztótfalusi Kis Miklós életrajza. Abafi-féle Figyelő 1871.

Eötvös Lajos: Egy kitűnő magyar nyomdász emléke. VU. 1870. (XVII. évf.) 155. sk. 1.

Csernátoni Gyula: Tótfalusi Kis Miklós. ? 1894.

Ferenczi Zoltán: Tótfalusi Kis Miklós, az európai hírű nyomdász. ? 1897.

Dézsi Lajos: Magyar író és könyvnyomtató a XVII. században. Bp. 1899. (Magyar Történelmi Életrajzok XIV. Pápai Páriz Ferenc életrajzával együtt.)

Dézsi Lajos: M. tótfalusi Kis Miklós életéhez. ITK. 1901.

Gyalui Farkas: Tótfalusi Kis Miklós életrajzához. Erdélyi Múzeum, 1891.

Török István: 1698-i adalék Tótfalusi Kis Miklós életrajzához. Erdélyi Múzeum, 1907.

Szilágyi Sándor közli Tótfalusi Kis Miklós hosszú előterjesztését Teleki Mihályhoz, Tófeus Mihályhoz, az erdélyi „külső és belső” rendekhez a biblia kiadása tárgyában 1684. EPK. 1880. (X.) 22. sk. Eredeti magyar, a Teleki-levéltárból.

Gyalui Farkas: Vita Misztótfalusi Kis Miklós ravatala fölött. Erdélyi Múzeum, 1909.

Pruzsinszky Pál: Emlékezés Misztótfalusi Kis Miklósra. PEIL. 1915:123. sk. (több számon át).

Dézsi Lajos cikke az „Erdélyi fejek és Arcképek” c. kötetben, Kolozsvár, 1926.

Nagy Géza: Tótfalusi Kis Miklós. A szerző „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kötetében, Kolozsvár, 1930.

Szűz Rezső: Misztótfalusi Kis Miklós. Pápa, 1937. Új kiadás Bp. 1943. (E mű függeléke Pápai Páriz F.: „Életnek könyve” c. nekrológja M. K. M.-ről, amely először Kolozsvárt 1702-ben, másodszer Bod Péter kiadásában „Erdélyi Féniks” címen 1767. jelent meg.)

Herepei János: Tótfalusi Kis Miklós feleségének családja. Erdélyi Múzeum, 1944.

Tolnai Gábor tanulmánya M. K. M.-ről „Végzetes esztendők” c. kötetében Bp. 1945.

Tolnai Gábor: T. K. M. i gruznickoje knigopecsatanije. (= T. K. M. és a grúz könyvnyomtatás.) Novaja Vengrija, 1947. márc. 1.

Fitz József. Az erdélyi főnix. Tótfalusi Kis Miklós. A Könyvtáros, 1957. VII./3. sz. 208–212.

Sajó Géza: Misztótfalusi Kis Miklós újonnan felfedezett egyik legrégebb kolozsvári nyomtatványa. MKSz. 1937:157.

Tolnai Gábor: A Great Transylvanian Printer Hungarian quarterly 1940.

Ország László: Misztótfalusi Kis és az első magyar könyv Amerikáról. MKSz. LXXIV. 1. 1958. jan.–márc.

Herepei János: Tótfalusi Kis Miklós kolozsvári műhelye és munkatársai. MKSz. LXXIV. 1. 1958. jan.–márc.

Szentkuthy Pál: M. Tótfalusi Kis Miklós hazai betűi. MKSz. 1957.

Koncz József: Adatok T. K. M. életéhez. Tört. Tár, 1883.

Musnai László: M. K. M. aranyas bibliája. Nagyenyed, 1947. (Bibliai Füzetek 2–3. sz.)

Tolnai Gábor: Misztótfalusi vagy Tótfalusi? Irodalmi Újság, 1952.

Koltay–Kastner Jenő: Tótfalusi Kis Miklós coccejanizmusa. ITK. 1954. 3. füzet.

M. Tótfalusi Kis Miklós. Budapest–Bukarest, 1954.
[Műveinek részben teljes, részben szemelvényes szövegével.]
A bevezetés, szerkesztés, jegyzetek Tordai Zádortól.

Ligeti Ernő: Misztótfalusi Kis Miklós Rv. é. n. (Az „Erdélyi Csillagok” c. kiadványban. Erdélyi Szépművés Céh.)

Béres Károly: Misztótfalusi Kis Miklós, a XVII. század legnagyobb magyar református „tudós tipografusa” Nagyvárad, a „Könyvnyomtatás 500-ik esztendejében”.
(Református Iratterjesztés III. sorozat 7–8.)

Koncz József közlése: T. K. M. levelei Teleki Mihályhoz és Pataki Istvánhoz. Prot. Közlöny, 1888.

Mitrovics Gyula I. (1841–1903). Utoljára debreceni lelkész. Szinnyei IX:37–39. – Z T L.
Önéletrajzi adatai „Amit az életből és a bibliából tanultam” c. postumus műve. (Debrecen, 1906–1909.) III. kötetének egyes darabjaiban, valamint postumus „Liturgia” c. műve (Debrecen, 1913) előtt.

Nekrológia életrajzzal Radácsi Györgytől SpL. 1903. és az „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadvány I. kötetében. Sp. 1906.

Nekrológia életrajzzal Ballagi Gézától. PEIL. 1903. 65. sk.

S. Szabó József: Mitrovics Gyula írói méltatása. Sp. 1913. – A SpL. 1903. (XXII.) évf. 5. 6. 8. és 9. számai sorozatosan rá való visszaemlékezéseket tartalmaznak.

Mitrovics Gyula II. (1871–). Utoljára debreceni akadémiai, majd egyetemi tanár. – Szinnyei IX:39–41. – Z T L.

Balogh F. A depr. r. koll. tört. 579–581.

I. M. Gyula fia.

Írói álnevei. Mátrahegyi, Pataki Gyula.

Módis László (1900–1972). Lelkészképesítésű debreceni egyetemi könyvtáros. – Z T L.
Teológiai író.

Mogyorósi Elek, 1655–1667 közt kolozsmonostori, kolozsvári lelkész. – Szinnyei IX:91–92.
– Z T L.

Mogyorósi Sámuel, Lévai, 1769 körül pettyéni (Szatmár m.) lelkész. – Z T L.

Mohi Ferenc, meghalt kb. 1567. Reformátor, 1556. szikszói lelkész, borsodi esperes. – Z T L.

Mokos Gyula (1857–1931). Utoljára bp.-i tanár, lelkészképesítésű. Egyháztörténész. – Szinnyei IX:113–114.

Mokry Benjámín (1773–1826). 1805–1813 között pápai koll. tanár. Klasszikus-filológus és történész, polihistor-hajlammal. – Szinnyei IX:116–118.
Lásd „Közönséges Historiai-Bibliographiai Kézi-Lexikon” c. műve IV. kötete előbeszédében (1820) maga szolgáltatta legfőbb életrajzi adatait is. Szinnyei ezt nemigen ismerte.

Molnár Aladár, nagyréthei (1839–1881). Lelkészképesítésű tanár, utoljára vk. miniszteri osztálytanácsos. UMA. – Z T L.

Molnár Aladáról Szász Károly terjedelmes méltatást ad VU. 1874. (XXI. évf.) aug. 9. (32. sz.) Arcképpel.

Ballagi Mórtól írt nekrológja életrajzzal PEIL. 1881:1075–1076., 1134. sk. – Névtelentől EPK. 1881. (XI.) 267–269.

Tanár Gedeon: Emlékbeszéd Molnár Aladár felett. (A Magyar Tudományos Akadémián.) Bp. 1884.

Eötvös Károly emlékezése róla „Magyar Alakok” c. kötetében. (2. kiadás Bp. 1904[?] Megnézni!)

Molnár Albert, alsócsernátoni (1849–1901). Utoljára kolozsvári teol. akadémiai tanár. – Z T L.

Szöts Farkas nekrológja PEIL. 1901:203–204. (Ezt özv. Molnár Albertné kegyeletlennek tartotta s uo. 235–236. tiltakozott ellene, de Sz. F. lényegében fenntartotta állításait.)

Nagy Károly: Emlékezés Molnár Albertre. Erdélyi Protestáns Lap, 1903.

Nagy Károly: Molnár Albert élete és jellemrajza. (A Molnár Albert „Egyházi beszédek, Orációk, Imák” c. postumus kötet elején.) Bp. 1907.

László Dezső: Molnárt Albert. RSz. 1950. április.

Molnár (Szenczi) Albert,
lásd Szenczi alatt!

Molnár Antal I. aszalói (Abaúj m.) lelkész, meghalt 1857 után. Diétai prédikátor. (?) – Szinnyei IX:170–171.

Molnár Antal II. (1864–). Albisi (Bihar m.) ref. kántortanító. – Szinnyei IX:173–174.
Pedagógiai és újságíró.

Molnár Ferenc I. (1770–1845). Verőcei (Nógrád m.) lelkész* UMA. – Szinnyei IX:181–182.
Fábián József: Prédikatori Tárház 3. kötet 191.
Veje Hunyadi Szabó Ferencnek.

Molnár Ferenc II. técsői (Máramaros m.) ref. tanító. – Szinnyei IX:182–183. – Verselő,
közíró.

Molnár Gergely, meghalt 1564. Kolozsvári rektor. – Szinnyei IX:185–186. – Z T L.

Molnár István, Agyagosi (?) (1801–1873). Utoljára sárospataki koll. tanár, természettudós,
tankönyvíró. – Szinnyei IX:197–198. – UMA.
Orbán József: Emlékbeszéd Molnár István tanár felett. Sp. 1875.

Molnár István (1818–1899). Utoljára lasztóci (Zemplén m.) lelkész.
Élet- és jellemrajza Péter Mihálytól SpL. 1899. (XVIII.) 237. sk.

Molnár István (1846–1904). Kísszentmártoni (Baranya m.) lelkész. – Szinnyei IX:201–202.
Nekrológia Morvay Ferentől PEIL. 1904:251–252.

Molnár (Marosvásárhelyi) István,
lásd Vásárhelyi alatt!

Molnár János I. (1813–1873). Tószegi (Szolnok m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873. 1180–1181. Ádám Kálmántól.

Molnár János II. (1824–1916). Brassói lelkész. (L. PEIL. 1916:309.)
Koós Ferenc megemlékezése róla, „Életem és emlékeim” I. kötet. (Brassó,
1890.) 125–126.

Tavaszy Sándor emlékbeszéde róla RSz. 1926. márc. 12.

* Szinnyei szerint pilismaróti lelkész, drégelypalánkai esperes.

Molnár János III. 1877-től bihardiószegei lelkész. Egyháza történetírója. – Szinnyei IX:227–228.

Molnár János IV. (alsócsernátoni) 1822–1863. Marosvásárhelyi teol. tanár. – Szinnyei IX:224–225.

Molnár János V. (erzsébetfalvi) = pesterzsébeti lelkész, egyháztörténet-kutató.

Molnár (Enyedi) János,
lásd Enyedi alatt!

Molnár Károly I. (1849–). 1898-tól székelyudvarhelyi koll. tanár. Természettudós. – Szinnyei IX:224–225.

Molnár Károly II. (1872–). Nagyenyedi koll. tanár. Klasszikus-filológus. – Szinnyei IX:236.

Molnár József (1822–1890). Utoljára hernádszurdoki (Abaúj m.) lelkész.
t. t. jelzettel élet- és jellemrajz SpL. 1890. (IX.) 292–294.

Molnár Lajos I. (1849–1892). Utoljára sárospataki, lelkészképzésű koll. gimn. tanár. – Szinnyei IX:238–239.

Radácsi György írta nekrológja életrajzzal SpL. 1892. és az „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadvány I. kötetében. Sp. 1906.

Kovácsy Sándor: Molnár Lajos emlékezete. SpL. 1894. (XIII.) 610. sk.

Molnár Lajos II. (), dunavecsei lelkész, egyházi lapszerkesztő. (Adatai felkeresendők!)

Molnár Lőrinc (1866–1907). Utoljára sepsiszentgyörgyi vallás tanár. – Szinnyei IX:244. – Z T L.

Molnár (Szántai) Mihály,
lásd Szántai alatt!

Molnár Pál I. (1817–1873). Monori (Pest m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1873:1021. sk.

Molnár Pál II. (1827–1878). Igrici (Borsod m.) lelkész.
Édes Vince írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1878:802–804.

Molnár Sámuel I. (agyagosi?) Utoljára vályi (Gömör m.) lelkész. – Szinnyei IX:248–249.

Molnár Sámuel II. (1823–?). Borsod megyében több helyt lelkész. – Szinnyei IX:249–250. UMA.

Molnár Sándor I. (1852–1918). Madocsai (Tolna m.) lelkész.
Nekrológia PEIL. 1918:131–133. Göde Lajostól.

Molnár Sándor II. (1856–). Utoljára bpesti ref. főgimn. igazgató. Pedagógiai, irodalom, történetíró. – Szinnyei IX:253–254.

Molnár (Örvendi) Ferenc,
lásd Örvendi alatt!

Monai János, meghalt 1603. Tasnádi, nagyecsedei lelkész, tiszántúli superintendens. –
Szinnyei IX:269–270.

Monedulatus,
lásd Laskói, Csókás alatt!

Móricz (Harsányi) István,
lásd Harsányi alatt!

Móricz Károly (sepsiszentgyörgyi)* (1864–) 1892-től kecskeméti ref. jogakadémiai tanár.
Egyházpolitikai író (is). – Szinnyei IX:301–302.

Mórocz Dániel, vámosi (1792–1864). Veszprémi egyházmegyei segédgondnok. – Szinnyei
IX:316–317. Történetíró.
Nekrológja életrajzzal névtelentől PEIL. 1864:739. sk.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1865.

Morvay Ferenc (1848–1924). Utoljára nagyvátyi (Baranya m.) lelkész. – Szinnyei IX:324–
326. – Z T L.

Mózes Imre (1872–), több helyt ref., majd miskolci községi elemi iskolai tanító. Pedagógiai
író. Szinnyei IX:354–355. – Z T L.

Mozgay Sámuel (1799–1875). Utoljára terestyén-szecsődi lelkész, egy ideig őrségi
egyházmegyei esperes.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1875:1165–66. „Y-n.”-től.

Mudrány András, vibornai (1818–1895). Szabolcs megyei földbirtokos, sárospataki koll. és
szabolcsi egyházi alapítványtevő.
Névtelentől nekrológja SpL. 1895. (XIV.) 277.

Radácsi György emlékezése az „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványa I.
kötetében. Sp. 1906. – Előzőleg SpL. 1900. (XIX.) 561. és külön kiadásban Sp.
1900.

Muhi Sámuel (1821–1874). Utoljára tenkei (Bihar m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal Sipos Imrétől PEIL. 1874:868–869.

Munkácsi Albert (1821–1877). Szaporca-tésenfai (Baranya m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal Kálmán Farkastól PEIL. 1877:379–381.

Németh Balázs: Egy lelkipásztor 1848–49-ben. Munkácsi Albert. RE. 1955.
dec. 1.

Németh Balázs: Munkácsi Albert, Ormánság forradalmi lelkésze 1848/49-ben. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, 1955. Bp. 1956. [Stencilezett.]

Munkácsy Dániel (1811–1878). Tengődi (Somogy m.) lelkész. Szinnyei IX:385.
Nekrológia életrajzzal Kálmán Gyulától PEIL. 1878:574–576.

Munkátsy József (1824–1913). Kassai építőmester, presbiter, nagy egyházi jótevő.
Jellemrajza Révész Kálmántól SpRL. 1913. (IX.) 296–297.

Munkácsy Sándor, derceni (1823–1893). Utoljára paksi lelkész, tolnai egyházmegyei esperes.
– Szinnyei IX:394–395. Írói álneve: Derczenyi M. Sándor.
[Postumus prédikációi ismertetése Garzó Gyulától PEIL. 1899. 8. sz.]

Muraközy Gyula (1892–). Utoljára bp.-i lelkész, 1955-től nyugalomban. – Z T L.

Mukaközi Dus Márton, meghalt 1622. – Szinnyei II:1142–1143. Z T L.
Életrajzát közli SpF. 1865.

Murányi János, budafoki, mezőtúri, majd amerikai lelkész. (Adatait beszerezni!)
(Szemelvényes bibliát szerkesztett és adott ki.)

Muzsnai Károly. Cserépfalvi, vajai (Maros-Torda m.) lelkész. Meghalt az 1850-es években. –
Szinnyei IX:435.
[Családtörténeti-lelkészi hosszú családfát említő adatokkal.]

Musnai László I. (1888–). Utoljára nagyenyedi koll. tanár, teológiai író, történetkutató. – Z T L.

Muzsnai (Muzsnay) László II. (1897–). Budapesti lelkész. Filozófiai író. – Z T L.

Muzsnai Mihály (1658–1704)? Utoljára kézdivásárhelyi lelkész, kézdi egyházmegye
esperese. – Z T L.

Muzsnai Pál, meghalt 1900., 74 éves korában. Utoljára paniti (Maros-Torda m.) lelkész. –
Szinnyei IX:436.

Mylius János (1557–1630) Magyarországon a Szepességben 1589–1598 közt működött
iskolarektor, 1598-tól elbingi rektor. Kryptocalirinta. – Z T L. Altrichter?
(adatok!): Rektor Johann Mylius. ? 1932.
L. nyilatkozatait teol. álláspontjáról: Acta Synodi Epperiensis... 5–6. octobr.
1593. Thury Etele közlésében MPEA. 1903:22. sk.

Nadányi János (1641–1707). Utoljára biharnagybajomi lelkész. Történetíró. – Szinnyei
IX:489–491. – Z T L.
Intő utasítás akadémiákra induló ifjú Nadányi János számára [atyjától, Nadányi
Mihálytól]. Eredeti magyar. A Nadányi család levelesládájából közli,
jegyzetekkel, Géresi Kálmán MPEIF. 1878:484. sk.

Komáromy András: Nadányi János peregrinációja. Magyar Hírlap, 1897. 342.
sz.

Dézsi Lajos (közlése): Nadányi János történetíró életéhez. ITK. 1900.
[Iratanyag nagyenyedi tanárságához.]

Nagyobb részt a Nadányi János körül támadt nagyenyedi zavarokra vonatkozik Bethlen János levele Apafi Mihályhoz 1674. Szabó Károly közlése EPK. 1871. (I.) 133. sk.

Szikszai P. Sámuel búcsúztatója Nadányi János temetésén. SpF. 1858.

Nádaskai András, meghalt 1813. Utoljára szilicei (Gömör m.) lelkész, tornai esperes. – Szinnyi IX:507–508.

Énekszerző. L. Kálmán Farkas „Éneklő Kar”-ában is.

Nádaskai (Nádaskay) József, meghalt 1821. Utoljára csanárosi, (csalánosi?) (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyi IX:509.

Életrajza Kálmán Farkastól az „Énekszerzők életrajza” sorozatban MPEIF. 1879:416.

Nádor Károly (1805–1872). Utoljára debeljacsai (= torontál-vásárhelyi) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1872:571–572. Rác Károlytól.

[Rác K. állítása szerint az atyja morva huszita eredetű ottani lelkész volt.]

Nádudvari Benjámín. 1740 körül abrudbányai lelkész. – Szinnyi IX:517. – Z T L.

Nádudvari Sámuel I., meghalt 1740 körül, utoljára pelsőci (Gömör m.) lelkész. – Z T L.

Nádudvari Sámuel II. Meghalt 1754 körül. 1740–46 közt marosvásárhelyi koll. tanár, ezután nemsokára katolizált. Szinnyi IX:520–521. – Z T L. és Koncz József marosvásárhelyi koll. története.

I. N. S. fia.

Nádudvari K. András, született 1602. v. 1603. Utoljára szászvárosi lelkész. 1643–1655 közt. – Szinnyi IX:516–517. – Z T L.

Nádudvari P. Mihály, meghalt 1754. Utoljára tállyai lelkész, Abaúj-Torda egyházmegyei esperes. – Szinnyi IX:518. – Z T L.

Nádudvari P. Péter, meghalt 1726. Utoljára szászvárosi lelkész. – Szinnyi IX:518–520. – Z T L.

Nagy András (1899–), kolozsvári teol. akadémiai tanár.

[1937-ig tartó pályája rajza: RSz. 1937. (XXX):75.]

Nagy (Péli) András,

lásd Péli alatt!

Nagy Áron Géza (1823–1888), teol. képezésű szatmárnémeti ref. gimn. tanár.

Életrajzi nekrológia Tóth Páltól SpL. 1888:926–928.

- Nagy Béla (1877–1939). Utoljára sárospataki teol. tanár. – Z T L.
Nagy Béla-Emléklapok. Szerkesztő Marton János. Sárospataki (Kis) Füzetek 5. sz. Sp. 1939.
- Nagy Domokos (id.) (1842–1926). Kutyfalvi lelkész.
Illyés Géza: Id. Nagy Domokos. RSz. 1927.
Apja Nagy Gézának.
- Nagy Elek (1844. ?) Hosszumezei és szentmiklósi. Teol. végzettségű debreceni koll. főgimn. tanár, történész.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 463–464.
- Nagy Ferenc I., ürögdi (1804–1876). Több helyt, utoljára Kolozsvárt lelkész, ill. tanár. Gazdasági stb. író. UMA. – Szinnyei IX:558–561.
Apósa Szász Domokosnak, apja Nagy Miklósnak, a Vasárnapi Újság szerkesztőjének.
- Nagy Ferenc II. (1842–1899). Utoljára kecskeméti koll. főgimn. tanár. Lelkészképesítésű. Pedagógiai író.
Nekrológia PEIL. 1899:32. „F”-től.
- Nagy Ferenc III. () (Megállapítani!) Veresegyházi lelkész, a pesti egyházmegye esperese.
- Nagy Ferenc IV. (?). Tövisi lelkész, gyulaféhevári egyházmegyei esperes. (Megállapítandó!)
- Nagy (Vályi) Ferenc,
lásd Vályi alatt!
- Nagy Frigyes (1847–1890). Utoljára huszti lelkész.
Nekrológia életrajzzal Biki Ferentől, PEIL. 1890:1391–1392.
- Nagy Gedeon. Szatmári esperes. 1832–1836.
(Hegymegi) Kiss Kálmán: Nagy Gedeon esperessége a szatmári ref. egyházmegyében... PEIL. 1873:500. sk.
- Nagy Géza (1887–). Utoljára kolozsvári teol. akadémiai tanár. Egyháztörténet-író. – Z T L.
- Nagy Gusztáv, Peremartoni (1844–1900). Sárospataki teol. akadémiai tanár. – Szinnyei IX:577. – Z T L. és Novák Lajos: Peremartoni Nagy Gusztáv. Sp. 1902.
- Nagy György, Köpeczi (1783–1830). Utoljára kézdivásárhelyi lelkész. – Szinnyei IX:580–581. – Z T L.
- Nagy Ignác I. (?), kölkedi lelkész.
A mezőföldi vén papokat gúnyoló hírhedt „Lélekharang” c. vers (megjelent „Furkó Náci” név alatt a Bolond Istók-ban 1879.) szerzője. Ennek történetét, egyéb önéletrajzi feljegyzésekkel együtt, maga mondja el „Török-émlék és emlékezet Törökre” c., saját neve alatt megjelent cikkében PEIL. 1883:1676. sk. Itt mondja, hogy élclapokba „Kondor Marci” álnév alatt is irkált.

Nagy Ignác II. (jassi) (1843–1909). Utoljára miskolci lelkész, alsóborsodi esperes.
Nekrológia életrajzzal Radácsi Györgytől SpRL. 1909. (V.) 487–487. és az
„Emlékjelek, Bizonyosságok” II. kötetében. Sp. 1910.

Nagy Imre (1852–), ugrai (Bihar m.) lelkész. Egyházi történetíró. – Szinnyei IX:602–603.

Nagy István I. (1770–1831). Hajdúböszörményi lelkész, egyházkerületi főjegyző. Énekszerző.
– UMA. – Szinnyei IX:612–613. – Z T L.
Benedek Lajos (veje): Debreceni Nagy István életrajza. Dunántúli Egyházi
Almanach, 1833. (Ellenőrzendő!)

Gulyás József: Nagy István református énekíró. ThSz. 1929.

Halála 50 éves fordulóján (1881. aug. 13.) rendezett emlékünnepélyről
tudósítások PEIL. 1881:1095. sk. (Marjai Pétertől) és DebrPL. 1881:243–244.

Kesztyűs Balogh Margit dédunokája „A koldusfiú” c. regényes feldolgozásban
adta (nem megbízható) életrajzát. Debrecen, 1925.

Nagy István II. (zámolyi) (1770–1841). Utoljára balatonfüredi lelkész, dunántúli
egyházkerületi főjegyző. – Szinnyei IX:614.
Rövid életrajza „M.”-től 1842:410–411.

Nagy István II/a. (1781–1830). Utoljára ceglédi lelkész. – Szinnyei IX:614–615. –
Iskolatörténet-író.

Nagy István III. (1779–1866). Utoljára tiszakeresztúri (Ugocsa m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1866:737. sk. Gonda Lászlótól.

Nagy István IV. (1807–1883). Utoljára nagyvárad-olaszi lelkész, bihari esperes.
K. Nagy Sándor: Néhai Nagy István esperes életéből. DebrPL. 1888:38. sk.

Nagy István fogságát a váradi börtönben és ott kötött barátságát Charles Loring
Brace-szel előadja K. Nagy Sándor: Bihar-Ország (Útirajzok) c. műve II.
kötetében is. Nagyvárad, 1885:131–140.

Nagy István V. (1861–1939). Utoljára kisújszállási lelkész. Szinnyei IX:618–619. – Z T L.

Nagy István VI. (?), debreceni diakonissza-képző intézeti, majd egyházkerületi missziói
lelkész.

Nagy (Szőnyi) István,
lásd Szőnyi alatt!

Nagy (Szerencsi) István,
lásd Szerencsi alatt!

Nagy (Azari) István,
lásd Azari alatt!

- Nagy János (1806–1880). Nagysallói lelkész, barsi egyházmegyei esperes. – UMA. – Szinnyei IX:633–634.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1880:631–632. (Juridicus)-tól.
- Nagy József I. (1788–1864). Utoljára cigándi (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyei IX:647–648. – Z T L.
- Nagy József II. (négyesi) (1806–1871). Némethi Lajostól összeállított életrajza PEIL. 1871:1561. sk.
- Nagy József III. (1811–1876). Utoljára karcsai (Zemplén m.) lelkész. Egyháztörténet-író. – Z T L.
Nekrológia Ballagi Gézáttól PEIL. 1876:1247. sk.
- Nagy József IV. (1825–1855). Bpesti missziói, majd márianosztrai fegyintézeti lelkész.
Czelder Márton nekrológiai róla életrajzzal MPEIF. 1885:90–91. és PEIL. 1885:286–287. – „M. K.”-jegyű szerzőtől jegyzetek ehhez PEIL. 1885:368. sk.
- Nagy József V. (1860–). Lelkészképesítésű debreceni koll. tanítóképző-intézeti tanár, majd igazgató. Földrajz-történet szakos.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 603.
- Nagy Károly I. (1838–1942-v. 1943). Utoljára makói lelkész. Szinnyei IX:668–669.
- Nagy Károly II. (1868–1926). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei IX:671. – Z T L.
L. A Ref. Szemle 1926. febr. 19-i számán kívül Jancsó Sándor: Emlékbeszéd Nagy Károly püspök felett. RSz. 1926. 277. sk. s onnan kny. Kolozsvár, 1926.

Ravasz László két nekrológiát, ill. jellemrajzi tanulmányát PSz. 1926:234–236. és „A halál árnyékában” c. kötetben levőt. Tahitótfalu, 1927.
- Nagy F. Károly (1816–1903). Sokoldalú képességű nagyenyedi koll. rajz- és zenetanár.
KJHL. 79–87. l.
- Nagy (Szotyori) Károly,
lásd Szotyori alatt!
- Nagy Lajos I. (1823–?). Utoljára (?) magyaratádi lelkész (Somogy m.). – UMA. – Szinnyei IX:674–675.
- Nagy Lajos I/a. (1838–1914). Lelkészképesítésű nagyenyedi koll. gimn. tanár, majd tanítóképző-intézeti igazgató, 1894-től rektor-professzor. Klasszikus-filológus. Szinnyei IX:706–707. (Tévesen Nagy László-nak írva!) KJHL. 121–129. (arcképpel)
- Nagy Lajos II. (1843–1908). Utoljára konyári (Bihar m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei IX:678–679. – Z T L.
László János megjegyzéseket közöl N. L. UMA-beli életrajzához. DebrPL. 1884:46.

Nagy Lajos III. (1856–) felsőbányai lelkész, az egyházközség történetének megírója. – Szinnyei IX:681.

Nagy Lajos, ráckevi III/a. (1856–). Utoljára (?) lábodi (Somogy m.) lelkész, bősomogyi esperes. – Szinnyei IX:681–682.

Nagy Lajos III/b. (1857–). Lelkész-tanító, majd szeghalmi ipariskolai igazgató. – Szinnyei IX:682–683.

Nagy Lajos III/c. (1867–). Utoljára (?) magyarrégeni (Maros-Torda m.) községi, előbb többfelé ref. tanító. Szinnyei IX:686–687. – Sokoldalú író.

Nagy Lajos III/d. (1870–). Utoljára békési ref. gimn. tanár. – Szinnyei IX:688–689.

Nagy Lajos IV. (–1950). Sárándi (Bihar m.) lelkész.

Nagy (Hajdú) Lajos,
lásd Hajdú alatt!

Nagy László I. bokszei (1816–1877). Több ref. iskolában tanár, 1868-tól tolna-baranyai tanfelügyelő, majd Pest megyei, jászkunkerületi tanfelügyelőséggel megbízva. – UMA. – Szinnyei IX:701–703.
Egyházi (pedagógiai) lapszerkesztő.

Nagy László II. (1836–1893). Szilágyosmlyói lelkész, esperes. Szinnyei IX:704–706.
Nekrológia életrajzzal Gáspár Iméről (a „Szilágy” c. lapból átvett részletekkel) – PEIL. 1893:348–349.

Nagy Menyhért (1835–1876). Ungtarnóci lelkész. – UMA. – Szinnyei IX:717–718.
Névtelentől nekrológ életrajzzal PEIL. 1876:1311–1312.

Nagy Mihály II. (1788–1878). Utoljára komáromi lelkész, dunántúli superintendens. – UMA. – Szinnyei IX:719–720. Z T L.
Névtelen méltatás B. jegyű. VU. 1865. jan. 8. (XII. évf. 2. sz.) Eléggé ismeretlen arcképpel.

Pap Gábor: Érdemkoszorú Nagy Mihály superintendens... életének érdemvirágából... Komárom, 1878.

Nagy Mihály III. (1793–1868). Utoljára ipolypásztohai [pásztói?] lelkész, egy ideig drégelypalánkai esperes.
Nekrológia életrajzzal Nagy Mihály* (nógrádverőcei lelkésztől) PEIL. 1868:1198. sk.

Nagy (Komádi) Mihály,
lásd Komádi alatt!

* Ennek nekrológia PEIL. 1884:55. Gegus Nándortól.

Nagy (Sarkadi) Mihály,
lásd Sarkadi alatt!

Nagy Pál (1818–1881). Tápéi (Bihar m.) lelkész.
Bíró Antal írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1881:319–320.

Nagy Pál, felsővályi (1847–1888), debreceni főgimn. tanár. Fizikus. – Szinnyei IX:739.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 464–465.

Nagy (Vályi) Pál,
lásd Vályi Nagy Pál alatt!

Nagy Péter I. (1819–1884). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei IX:740–743. – Z T L.

Nagy Péter erdélyi püspök névtelen cikke, rövid életrajzzal VU. 1867. jan. 20. (XIV. évf. 3. sz.) és fiatalabbkori arcképpel.

Nekrológja VU. 1884. (XXXI. évf.) szept. 21. (38. sz.) (Szász Károlytól?)
Öregkori, ismert arcképpel.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1867. „K. t.” jegyű szerzőtől.

Nekrológja életrajzzal PEIL. 1884:1229. sk. névtelentől.

Finály Henrik: Nagy Péter emlékezete. Kolozsvár, 1885. Megelőzőleg PK. 1885. (XV.)

Kovács Ödön: Emlékbeszéd Nagy Péter emlékköve leleplezésekor. Bp. 1887.
Kny. a PEIL.-ből, 1887:1473. sk.

Szabó Péter (közlése): Nagy Péter levelezéséből. Erdélyi Múzeum, 1911.
[Brassai S., Fáy András, Arany, Tompa, Gyulai Pál 13 levele 1844–1884.]

Szabadságharci gyutacsgyártó tevékenységéről Kossuth Lajos levele Csecz Jánoshoz 1848. nov. 18. – Kossuth Lajos összes munkái XIII. köt. Bp. 1952. 489. lap.

Írói álnevei: Belényesi Gábor, Csurgó György.

Nagy Péter II. (1824–1888). Teol. végzettségű kunhegyesi ref. iskolaigazgató. – Szinnyei IX:743–744.

Nagy Sámuel, meghalt 1802. Bécsi ágens. – Szinnyei IX:747–748. Z T L.
Zoványi Jenő: Ágensválasztás 1762–1763-ban. PSz. 1914.

Molnár János (közlése): Vallásügyi vonatkozások Nagy Sámuel bécsi ágens leveleiben. PEIL. 1911:171. sk. és 1912:427. sk.

Levele Kácsándy Lászlóhoz 1776. SpRL. 1919. (XV.) ifj. Zsoldos Benő közlése a sárospataki főiskola levéltárából.

- Nagy Sámuel (1822–1897). Jándi (Bereg m.) lelkész.
Életrajzi nekrológia Simon Andrástól SpL. 1897. (XVI.) 137. sk.
- Nagy (K.) Sámuel, szabadszállási (Pest m.) lelkész, solti egyházmegyei esperes, az 1810-es évek végétől az 1840-esekig. – Szinnyei IX:749–750.
- Nagy Sándor I. (1790–1870). Utoljára békésszentandrás lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1870:1367–1368. Zih Károlytól.
Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1872.
- Nagy Sándor II. (1820–1902). Utoljára csökölyi (Somogy m.) lelkész. Verselő. – Szinnyei IX:753.
Nekrológia életrajzzal DunPL. 1902. 909. sk. Barakonyi Kristóftól.
- Nagy Sándor II/a. (1824–1900). Utoljára hídvégi (Háromszék m.) lelkész. – Szinnyei IX:751–752.
VU. 1900. (XLVII.) 582. 1. Benke István írta nekrológja NS. II/a.-nak öregkori arcképevel.
- Nagy Sándor II/b. (1822–). 1849-től 46 éven át nagyrévi (Jásznagykun-Szolnok m.) lelkész, azontúl nyugalomban. – Szinnyei IX:769–770.
- Nagy Sándor III. (1835–1897). Utoljára ágyai lelkész (Arad m.) – Szinnyei IX:754.
[Id. Révész Imre bibliamagyarázatai egy részét – a saját feljegyzései alapján – ő adta ki a Garzó Gy.-féle Gyakorlati Bibliamagyarázatban 1882.]
- Nagy Sándor IV. (1858–1886). M. Nemzeti Múzeumi könyvtárnok, egyháztörténet-író, bibliográfus. – Szinnyei IX:766–767. – Z T L.
- Nagy Sándor IV/a. (1861–1903). Utoljára sajkókazai (Borsod m.) ref. tanító. – Szinnyei IX:767–768.
Élet- és jellemrajza Szuhay Benedektől SpL. 1903. (XXII.) 1153. sk.
- Nagy Sándor IV/b. (1874–). Debreceni főgimnáziumi tanár. Később? Egyháztörténet-író. – Szinnyei IX:770.
- Nagy Sándor V. (1877–?). Utoljára szászvárosi gimn. igazgató. Tompa-kutató.
- Nagy Sándor VI. (1886–). Debreceni koll. tanár, egyháztörténet-író. – Z T L.
Megkülönböztetésül használta a D(ebreceni) betűt.
- Nagy Sándor, Pjenyecski,
lásd Pjenyecski alatt!
- Nagy Zoltán, Pjenyecski,
lásd Pjenyecski alatt!
- Nagy Vince (?). Utoljára töki (Fejér m.) lelkész. Verselő.

[Vö. PEIL. 1910:699–700.]

Nagy Vilmos (1875–). Piaristából 1904 konvertált debreceni koll. tanár, képzőintézeti tanár, nagyváradai ref. tanárképző igazgató, végül nyíregyházi (kálvineumi) tanítóképző intézeti tanár. Természetrájk szakos.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 607–608.

Nagy Zsigmond (1860–1922). Utoljára debreceni koll. főgimn. tanár, lelkészképesítéssel. Sokoldalú magyar és holland író, műfordító, teol. tárgyakról is. – Szinnyei IX:779–781. – Z T L. – Balogh F. A debr. r. tört. 484–487.
Életrajzát hollandul megírta Nicolass Beets, 1923. Leiden.

Nagy (Borosnyai) Zsigmond,
lásd Borosnyai alatt!

Nagy Szabó Károly (1809–1870). Utoljára pacséri ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1870:826–827. Turóci Endrétől.

Nagy-(Szotyori)-ak,
lásd Szotyori alatt!

Nagyari Benedek (1611–1663?). Utoljára kolozsvári lelkész. Szinnyei IX:781–782. – Z T L.
Hegedűs János: Nagyari Benedek. Erdélyi Múzeum, 1940.

Nagyari József (1650 v. 1651–1694). Utoljára fogarasi lelkész. Szinnyei IX:782–783. – Z T L.
N. Benedek fia, Tofeus Mihály veje.
Harsányi Dienes József följegyzése róla PEIL. 1872:1521–1522.

Szádeczky Béla: Nagyari József prédikációja 1686-ban. PSz. 1900.
[Történelmi bevezetéssel.]

Szádeczky Béla: Nagyari József táborig prédikációi. Erdélyi Múzeum, 1906.

Koncz József közli N. J. levelezését, Csuri Cseh Jakabbal. Protestáns Közlöny, 1894.

Nagyberényi József, 1612. wittenbergi és heidelbergi egyetemi hallgató. – Z T L.

Nagymaráczi Balázs. XVII. sz.-i lelkész. Részletesebb adatai? Nagymaráczi Balázs levele v. levelei? TT. 1889. 350. sk.

Nagyszőlősi Mihály,
lásd Szőlősi alatt!

Nagymáté József (1813–1888). Utoljára ramocsaházi (Szabolcs m.) lelkész.
X. Y. Z. jelzetű életrajzi nekrológja SpL. 1888. (VII.) 182–183.

Nagyváti (-váthy?) János, született 1663 v. 1664. 1705–1716. körül rimaszombati lelkész. – Szinnyei IX:791. – Z T L.

Esze Tamás: Jeltelen sírok. Csikesz Sándor Emlékkönyvek II. köt. Debrecen, 1941:168–169.

Nagyváthy János (1755–1819). Festetich György jószágigazgatója, többoldalú, így vallási író is. – Szinnyi IX:791–795. – Z T L.

Nagyváthy Kálmán: Nagyváthy János élete. Pozsony, 1890.

„Tépjétek le a sötétség bilincseit” XVIII. századi röpiratok a feudális egyházzól. Bp. 1950.

[Egyebek közt Nagyváthy-szemelvényekkel.] (Egyéb idevágó irodalom fölkeresendő!)

Nánási Fodor-okat,

lásd Fodor alatt!

Nánási Dániel (1890–). Utoljára feketetői (Bihar m.) lelkész. – Z T L.

Nánássy Lajos (1881–). Észak-Amerikában több helyt lelkész, egyházi lapszerkesztő, író. – Szinnyi IX:810. Z T L.

Nánási Lovász András. 1737–50 közt Erdélyben, Marosszentkirályon (Maros-Torda m.) és több helyt lelkész. Szinnyi VII:1434–1435. és IX:805. – Z T L.

Nánási Lovász István I. (1624–1683 v. 84?). Utoljára huszti lelkész. – Szinnyi IX:807–808. – Z T L.

Nagyapja N. L. Andrásnak.

Nánási Lovász István II. (1750–1802). Utoljára huszti lelkész. Szinnyi IX:808–809. – Z T L.
Fia N. L. Andrásnak.

Nánási Lovász József, meghalt 1757. Utoljára hajdúböszörményi lelkész. – Szinnyi IX:809–810.

Unokája I. N. L. Istvánnak és Tofeus Mihálynak.

Nánási Lovász Mihály I. (1662–1709). Utoljára etédi lelkész, udvarhelyi egyházmegyei esperes. – Szinnyi IX:810–811. – Z T L.

Fia I. N. L. Istvánnak, apja Andrásnak.

Nánási Lovász Mihály II. Nagybányai lelkész. Előbb máramarosszigeti tanár, majd lelkész 1816 körül. – Szinnyi IX:811.

Barcsa János cikke róla egyéb estekkel kapcsolatban DebrPL. 1905.

Nánási Vas Gábor, meghalt 1685 körül. Utoljára sátoraljaújhelyi lelkész. – Z T L.

Naszályi István, 1711-től pápai lelkész. – Szinnyi IX:822.

Naszályi (Szász) János (1760–1823). Utoljára várpalotai (Veszprém m.) lelkész. – UMA. – Szinnyi IX:822–823.

- Nemegyei János (1751–1837) nagyenyedi koll. tanár (biblia és klasszikus nyelvész). – Szinnyei IX:875.
- Nemes Benjámín (1829–1880). Utoljára nyírbogáti lelkész, felsőszabolcsi esperes. – UMA. – Szinnyei IX:884–885.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1880:187. sk. id. Görömbei Pétertől.
- Nemes Ferenc (1834–1898). Sárospataki teol. és fil. végzettségű jogakadémiai tanár. – Szinnyei IX:886–887.
Radácsi György írta nekrológja életrajzzal SpL. 1898. (XVII.) 865. sk. és az „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadvány I. kötetében, Sp. 1906.
Finkey Ferenc emlékezete SpL. 1899. (XVII.)
- Nemes D. Félix (1854–). Franciskánusból konvertált, 1892-től hajdúnánási ref. gimn. tanár. Természettudós. Szinnyei IX:886.
- Nemes Lajos (1813–189?). Utoljára kovácsvágási lelkész.
Füzy János emlékirása róla SpL. 1890. (IX.) 292–294.
- Németh Ferenc (1811–1876). Utoljára dombói (Kastélyosdombó, Somogy m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei IX:913.
[Ennek hasonló nevű atyja – zádori (Somogy m.) ref. tanító – életrajzát közli a Vasárnapi Újság, 1864.]
- Németh Gyula Kálmán (1856–?). Minoritából konvertált zilahi ref. főgimnáziumi tanár 1889-től. – Szinnyei IX:916. Történész, novellista.
- Németh Imre (1819–1885). Utoljára nagydobronyi (Ung m.) lelkész, 1844–1845-ben. Butler János gróf „udvari papja”.
Életrajza nekrológgal Pazar Józseftől SpL. 1885. (IV.) 700–702.
Önéletrajzi töredéket közöl „Én és a homoeopathia” c. a. – a homoeopathia dicséretével – MPEIF. 1883:225. sk.
- Németh István (?–1924). Utoljára balatonkenesei lelkész, dunántúli püspök.
Pongréc József: Emlékbeszéd Németh István felett. Pápa, 1926. – Kny. a DunPL.-ből. ?
- Németh János I. (?). Utoljára papkeszi lelkész (Veszprém m.). – UMA.
[A XIX. sz. 1 felében.]
- Németh János II. (1802?–1870). Harkányi (Baranya m.) lelkész. Nekrológja életrajzzal Alföldi Sándortól PEIL. 1870:1204–1205.
- Németh Péter (1856–1915). Utoljára csomonyai (a helység későbbi neve szerint csonyori) lelkész (Ung m.).
Nekrológja Magyar Bertalantól SpRL. 1915. (XI.)
- Németi Ferenc, meghalt 1565. Tokaji várkapitány. Énekszerző.

Szilády Áron–Dézsi Lajos: Jegyzetek a Régi Magyar Költők Tára VII. kötetéhez. Bp. 1926.

Gulyás Pál: Némethy (!) Ferenc zsoltárfordító halálához. PSz. 1928:635.

Hegyaljai Kiss Géza: Némethi Ferenc. PSz. 1932:542. sk.

Horváth János róla „A reformáció jegyében” c. kötete (Bp. 1953.) 134–136. l.

Némethy Károly, újfalusi (1862–1941). Utoljára belügyminiszteri államtitkár, hosszú ideig budapesti egyházközségi főgondnok, egy ideig hevesnagykunsági egyházmegyei gondnok. – Szinnyei IX:957–958.

Némethy Lajos, újfalusi (1826–1902). Utoljára debreceni lelkész. – Szinnyei IX:958–960.
Apja Némethy Károlynak, veje Fésüs Andrásnak.

Balogh F. A depr. r. koll. tört. 459.

Balogh adata szerint a születési és halálzási évszám 1836–1908.
Ellenőrzendő!

Németi Mihály, felpéci lelkész ellen nemes Miskei János súlyos testi sértésért perel. Pápa, 1619. A vármegyei és pápai-városi megyebíróság előtt folytatott per iratai MPEA. 1909–1910. (VIII.) 44–48.

Némethi (Tornyos) Sámuel (1729–1802). Utoljára nemeshordósi lelkész. – Szinnyei IX:968–969. – Z T L.

[Egy másik Némethi Sámuel Z T L. szerint a XVIII–XIX. századfordulón Zemplénben több helyt lelkészkedett. Szinnyei az említett helyt a kettő adatait egybevegyíti.]

Névy (Neff) László Antal (1841–1902). Promentreiből konvertált. 1871-től 1882-ig budapesti ref. főgimn. tanár, később kereskedelmi akadémiai igazgató. Irodalomtörténész, esztétikus. – Szinnyei IX:1028–1033.

Nógrádi Benedek (1663–1717 után). Utoljára biharnagybajomi, esetleg szilágynagyfalusi lelkész. – Szinnyei IX:1079–1080. – Z T L.

Nógrádi Mátyás fia.

Nógrádi Mátyás (1617–1681). Utoljára biharnagybajomi lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei IX:1082–1084. Z T L.

Novák Lajos (1855–1917). Utoljára sárospataki teol. akadémiai tanár. – Szinnyei IX:1114. – Z T L.

Nyárády László, toldalagi (1880–?). – Szinnyei IX:1144. szerint akkor (1903) békési segédlelkész. [Alighanem azonos a későbbi mocsai (Erdély) lelkészszel, aki korán meghalt.] Hírlapíró, verselő.

Nyáry Béla (1882–). Debreceni koll. főgimn. Tanár. Math.–fizikus.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 510.

- Nyáry Pál (1879–1955). Pécsi lelkész. – Z T L.
- Nyikos János (1614 vagy 1615–1655). Utoljára érsekújvári lelkész, felsődunamelléki (samarjai egyházkerület) superintendens. – Z T L.
- Nyilas Samu (1830–1874). Utoljára miskolci lelkész. Verselő. Szinnyei IX:1170–1171. – Z T L.
- Nyilas (Milotai) István,
lásd Milotai alatt!
- Nyíry István (1776–1838). Sárospataki koll. tanár. – Szinnyei IX:1179–1182. – Z T L.
Önéletrajza Ormós Lászlótól Almádi Balogh Pálhoz küldött levelében. AbFigy. XIX. (1885.)
- Nyíri Péter, meghalt 1879. Vértesi (Bihar m.) lelkész, debreceni egyházmegyei esperes. Tankönyvíró, műfordító. Szinnyei IX:1176–1177.
- Obernyik Eduárd (1818–1873). Sukorói (Fejér m.) lelkész. Kivonatos közlés az Arany Antal írta nekrológból PEIL. 1873:383.
[Atyja O. László, szintén sukorói lelkész volt.]
- Obernyik József, meghalt 1826. Utoljára kömlödi (Komárom m.) lelkész. – Szinnyei IX:1197–1198.
- Obernyik Károly (1815–1855). 1851–1855. kecskeméti koll. tanár. Sokoldalú, főként színműíró. – Szinnyei IX:1198–1202.
Obernyik József fia.

Kovács József: Obernyik Károlyról. AbFigy. XXVII. (1889.)

Moravcsik Géza: Obernyik Károly. EPhK. XIII.
- Ódor Ádám (1818–1871). Hosszúfalusi (? m.) lelkész.
Nekrológ, életrajzzal „Pálfai”-tól PEIL. 1871:571–572.
- Ódor Mihály, 1769-től nagykárolyi, majd gencsi, géresi lelkész. – Szinnyei IX:1227–1228.
- Oláh János (1793–1867). Utoljára nemes-nagypécselyi lelkész (Veszprém m. esperes). – Szinnyei IX:1229–1230. – Nekrológja életrajzzal Pap Gábortól PEIL. 1867:1229–1230.

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1869.
- Oláh József, meghalt 1888. Utoljára hegyközkovácsi (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei IX:1261.
– Történetkutató.
- Oláh Károly (1841–?) nagykőrösi ref. tanítóképző intézeti tanár, egyházi zenetudományi író.
– UMA. – Szinnyei IX:1262–1263.

- Oláh Sándor (1799–1882). Csurgói (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Kálmán Farkastól PEIL. 1882:1180–1182.
- Olajos Pál (1821–1892). Gesztelyi (Zemplén m.) lelkész. Szinnyi IX:1274.
Önéletrajza a Sárospataki Lapokban 1892. (XI.) 45–47. sz. (Botika Sándor közlésében.)
- Olasz Lajos (1846–1884). Ref. tanító Madáchon (Pest m.), Bogyiszlón (Tolna m.), Dunapatajon. Sokoldalú író. UMA. – Szinnyi IX:1274–1275.
- Ollós (Felsőbányai) István,
lásd Felsőbányai alatt!
- Ónody György, meghalt 48 éves korában 1805. Nagyszecsei (Bars m.) lelkész, barsi egyházmegyei esperes. – Szinnyi IX:1309.
Egyháztörténelmi értékű kéziratos feljegyzések szerzője.
- Ónody István (1818–1898). Utoljára meszesi (Borsod m.) lelkész.
Élet- és jellemrajza Szabó Józseftől SpL. 1898. (XVII.) 660. sk.
- Ónodi (Onadi) Sámuel (sz. 1720 körül–meghalt 1783). Utoljára bicskei lelkész, vértessaljai egyházmegyei esperes. Szinnyi IX:1299–1300. – Z T L.
- Ónody Zsigmond (1839–1895). Utoljára szentpéteri (Komárom m.). Szinnyi IX:1310.
Nekrológia életrajzzal DunPL. 1895:811. sk. Sedivi Lászlótól. –
Egyháztörténet-kutató. Eredményeit Thury Etele használta fel.
- Ónodi B. József, meghalt 1782 után, utoljára tyukodi (Szatmár m.), egyébként peregrinus sorsú lelkész. – Z T L.
- Orbán Ferenc (1813–1873). Ragályi (Gömör m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Kovács Lászlótól PEIL. 1873:1244. sk.
- Orbán József (1818–1896). Utoljára sárospataki koll. tanár. – UMA. – Szinnyi IX:1325–1328. – Z T L.
Önéletrajza a sárospataki főiskolai évkönyvben 1887/1888. és PEIL. 1888:1257. sk. – SpL. 1888. (VII.) is.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1896:747–748. „i. zs. b.”-től (ifj. Zsoldos Benő).

Névtelen nekrológ SpL. 1896. (XV.) 885.
- Orbán Mihály (1811–1875). Utoljára tiszánánai (Borsod m.) lelkész, egy ideig alsóborsodi lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1875:684–686. Csengery Józseftől. – Orbán József testvére.
- Orbán (Szathmári) Sámuel,
lásd Szathmáry alatt!

Ormós András (1786–1792 közt debr. koll. tanár, azelőtt debreceni, azután hajdúszoboszlói lelkész). (?) Szinnyi IX:1379–1380.

Oroszi József (1810–1879). Utoljára siómarosi (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1879:285–288. ifj. Kutasi Ferenctől.

Orosz István (1852–1913) lelkészképesítésű mezőtúri, gimn., majd debreceni koll. tanítóképző intézeti tanár. Math.–fizikus. Később uo. igazgató.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 599–602.

Orosz Tamás, meghalt 1945., 58 éves korában. Vencsellői (Szabolcs m.) lelkész. Bizonyos történelmi érdekű dolgozatai vannak (ebben a bibliográfiában is a helyén felsorolva). DebrPL. 1945. nov.–dec.

Orvos (Suri) Mihály,
lásd Suri alatt!

Orvos (Suri) Pál,
lásd Suri alatt!

Osváth Imre (1808–1892). Utoljára sarkadi (Bihar m.) lelkész, egy ideig nagyszalontai egyházmegyei esperes. – Szinnyi IX:1439–1440.
Márki Sándor (a történetíró): Sarkad bölcse. A „Nagyvárad” c. napilapból, az 1892. évf.-ből átvéve közli PEIL. 1893:28–29.

Osváth Illés (1811–1896). Bódvalenkei (Abaúj-Torna m.) lelkész.
Életrajzi nekrológia Arday Janka Dániel-től. SpL. 1896. (XV.) 52–54.

Osváth István (1850–1889). Utoljára simonyi-darnyai (Gömör m.) lelkész. – Szinnyi IX:1441–1442.
Tragikus haláláról (vasúti szerencsétlenség) megemlékezés Ruszkay Gyulától SpL. 1889:598–607.

Nekrológia életrajzzal Mészáros Józseftől PEIL. 1889:1069–1070.

Közölve van, Búza János írta életrajza (és a fölötte tartott gyászbeszéd) postumus művében is: „A simonyi és darnyai egyesült ev. ref. egyház története.” Sp. 1889.

Osváth Lajos I. (1817–1845). Miskolci ref. gimn. tanár. Filozófiai és szépíró. – Szinnyi IX:1442–1443.

Osváth Lajos II. (1830–1890). (Hajdú) nádudvari lelkész. Sokoldalú író. – Szinnyi IX:1443.

Osváth Ödön (1882–1957). Debreceni koll. főgimn. tanár. Történet–földrajz szakos.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 511–512.

Osterlamm Ernő (1823–1893). Evangélikus vallású debr. koll. főgimn. tanár.
Géres Kálmán volt férje nevelt lányának.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 460–461.

Otrokocsi Fóris Ferenc (1648–1718). 1694-ig ref. lelkész (gályarab is), azontúl katolikus jogtanár Nagyszombatban. – Szinnyei X:4–14. – Z T L.

Fallenbüchl Ferenc: Otrokocsi Fóris Ferenc élete és működése. Esztergom, 1889. ? (Ellenőrizni!)

„Furor besriae...” c. műve, annak holland és magyar fordításait l. a gályarab-bibliográfiában.

Valamint: Miklós Ödön: „De schryver van A. van Poot's Nauerkering verhaal”. Nederlandsch Archief voor Kergeschiedenis. s Gravenhage, 1917.

Bán Imre bevezető tanulmánya Otrokocsi Fóris Ferenc „Hálaadó és Könyörgő Imádságai” (Kolozsvár, 1684.) új kiadásához Bp. 1940.

(„A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” c. sorozatban XIII. sz. Szerkesztő Incze Gábor.)

Bán Imre: Otrokocsi Fóris Ferenc házassági tragédiája. Egyháztörténet, 1943:229. sk. – Áttéréséért kapott jutalma uo. 388.

Óvári (Owari) János (Fodor), meghalt 1705. Utoljára miskolci lelkész. – Szinnyei X:25–26.

„Johannis Owari Peregrinatio” c. külföldi naplóját 1678–1682-ből kiadta Pettkó Béla, Tört. Tár, 1882:499–506., „Egy érdekes emlékkönyv a XVII. századból” címmel.

Óvári Sidó János, 1613–14. heidelbergi egyetemi hallgató. – Z T L.

Ozorai Imre reformátor. – Szinnyei X:38–39. – Z T L.

Révész Imre (ifj.): Krisztus és Antikrisztus. Ozorai Imre és műve. ThSz. 1928. Kny. Debr. 1928. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban. 3. sz.)

Rupp Kornél: Ozorai Imre szentírás-fordításai. ITK. 1896. és „Tanulmányok a XVI. század vallásirodalmából” c. kötetben. Bp. 1898.

Mátrai Gábor: Ozorai Imre Krisztus és Antikrisztusáról szóló munkája 1535. – Akadémiai Értesítő, 1852.

Ozory (eredetileg Ottlyk) István (1853–1913). Debreceni koll. jogtanár.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 539–540.

Részletes életrajza DebrPL. 1913. 30–31. számok. (Szerzője?)

Öreg János (1838–1911). Utoljára debreceni koll. akadémiai tanár. Lelkész Vereben. – Szinnyei X:46–49. – Z T L.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 532–534.

Óri Fülep (Filep, Fülöp) Gábor,
lásd Eöri alatt!

Örvendi Molnár Ferenc, meghalt 1674 után, utoljára krasznarécsei lelkész. – Z T L.

Ötvös (Szatmári) István,
lásd Szathmári alatt!

Ötvös Sándor,
lásd Eötvös alatt!

Ötvös (Ráczevi) István,
lásd Ráczevi alatt!

Paál Dénes (1855–1938). Utoljára a Ludovika Akadémiai Protestáns lelkész.
Rác Béla: Vitéz Paál Dénes emlékezete. Bp. 1940.

Paál Máté (1826–1873). Váci ref. tanító.
Szászi István írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1873:476.

Paczolai (Paczolay) József (1816–1869). Magyarrétfalusi lelkész.
Nekrológja PEIL. 1869:989. Kovács Dánieltől.

Rövid életrajz Protestáns Képes Naptár, 1871. névtelentől.

Páhy József (1887–1939). Utoljára héthi lelkész. (De Észak-Amerikában is lelkészkedett.) – Z
T L.

Paikoss Endre (1856–1911). Utoljára beszteri (Abaúj m.) lelkész. – Szinnyei X:95. – Z T L.
Egyháztörténet-író.

Paksy Gedeon (1817–1892). Rádi (Pest m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal névtelentől PEIL. 1892:160. (Itt van elmondva, hogy
apja és ő együtt közel száz évig voltak rádi lelkészek.)

Paksi Cormaeus Mihály, meghalt 1585. Utoljára szepsi (Abaúj m.) lelkész. – Z T L.

Paksi K. (Király?) György, meghalt 1651. v. 1652. Dunamelléki superintendens, de utoljára
rimaszombati lelkész. Szinnyei X:120–121. – Z T L.
Földváry László: Paksi Király György dunamelléki püspök. PSz. 1897.

Paksi Kis András, meghalt 1761. Losonci lelkész, drégelypalánkai egyházmegyei esperes. –
Szinnyei X:119. – Z T L.

Paksi Szathmári,
lásd Szathmári (Szathmáry) alatt!

Palánki János,
lásd Drégelypalánkai alatt!

Pali Lajos, Etei ? (Komárom m.) ? lelkész.

Seregély Dezső: Pali Lajos etei ref. lelkész emlékezete. Hazánk, 1887:43. szám.

Pálffy István, erdélyi székely lelkész 1915–1920 tájáról. A Gegénye János-féle „óhitű ref. egyház”-nak társalapítója és lelkésze. L. Gyenge János alatt!

Pálfi (Kanizsai) János,
lásd Kanizsai alatt!

Páلكövi 1848-ig. (Palkovics) Antal (1816–1864). Utoljára ág. hitv. ev. vallású lelkész is, sárospataki koll. (főként nyelvtanár) – Szinnyei X:196–197. – Z T L.

Pallagi József (1827–1869). Utoljára beregújfalusi lelkész.
Nekrológia életrajzzal Peterdy Károlytól PEIL. 1896:1271.

Rövid életrajz névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Pallay István (1811–1880). Utoljára tornyospálcai (Szabolcs m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1880:315–317. id. Görömbei Pétertől.

Pallagi Gyula, meghalt 36 éves korában 1903. Kisújszállási főgimn. tanár és igazgató.
Természettudós, matematikus. – Szinnyei X:198.
(Nagybátyja Móricz Zsigmondnak.)

Pálóczy György (1734, Szinnyei szerint 1733–1805). Utoljára olaszliszkai lelkész, zempléni (alsózempléni) egyházmegyei esperes. – UMA. – Szinnyei X:221–222. – Z T L.

Pálóczy (Czinke) István,
lásd Czinke alatt!

Pálóczy Horváth Ádám (1760–1820). Külsősomogyi és felsőbaranyai egyházmegyei gondnok. Sokoldalú egyházi és világi író. Énekszerző. – Szinnyei IV:1120–1130. Z T L. (Kazinczy Ferenc?)* Horváth Ádám élete. Tudományos Gyűjtemények II. 1822. Saját jegyzetei alapján.

Hetényi János: Horváth Ádámnak, mint bölcselőnek rövid jellemzése. Tanulmánytár, Atheneum? XI. 1842.

Horváth Ádám önéletrajza, Házi Kincstár, 1862. Baksay Sándor közlése. De már előzőleg a Tudományos Gyűjtemény 1820. és 1822. évfolyamaiban is.

(Baksay Sándor novellisztikusan is feldolgozta H. Á. életének egyes jeleneteit, ugyancsak a Házi Kincstár 1862. évf.-ban. Ez fel van véve „Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai” I. kötetében is, Bp. 1917.)

* Az EPhK. 1909. (XXXIII.) évfolyamában Csürös Ferenc közöl adatokat P. H. Á. debreceni kollégiumi életéből, s itt azt mondja, hogy a Tudományos Gyűjteményekbeli 1822-i önéletírás egy I. H. G. névjelzésű író közlése, ennek jegyzeteivel. (Ez pontosan megállapítható, mert úgy látszik, kétféle dolgot kevernek össze ez adatok.)

Révész Imre (id.): Pálóczi Horváth Ádám, mint magyar református énekszerző. MPEIF. 1876.

Pálóczi Horváth Ádám... mint egyházi jogaink s vallásunk kitűnő védője 1804. Eredeti magyar. Dömény József közlése a külsősomogyi egyházmegye jegyzőkönyvéből. MPEIF. 1876:510. sk.

(P. H. Á. levelezése Boronkay József r. kat. vallású földesúrral, a bábonyi prédikátor „Kihordatása”, majd „hittérítés” ügyében.)

Hoffer Endre közl. (saját tulajdonából): Horváth Ádám levele Fodor Gerzsonhoz (egyházi ügyben) 1817. ápr. 24. – AbFigyelő, II. (1877.)

Kálmán Farkas: Pálóczi Horváth Ádám énekszerzőnk életrajza. MPEIF. 1879.

Gerecze Péter: Pálóczi Horváth Ádám. AbFigyelő, XV. (1883.)

Abafi Lajos: Pálóczi Horváth Ádám és a Magyar Múzeum. Figyelő, 1885. (XVIII.)

Garda Samu: Pálóczi Horváth Ádám életrajza. Nagyenyed, 1890.

Barta László: Pálóczi Horváth Ádámról szóló megemlékezés. Veszprém, 1906.

Csűrös Ferenc: Adalék Pálóczi Horváth Ádám életéhez, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1909.

Borzák István: Pálóczi Horváth Ádám lírája. Monor, 1919.

Hegyi Ferenc: Pálóczi Horváth Ádám. Debrecen, 1939. („Palaestra Calasanchana” 30.)

Bartha Dénes: Pálóczi Horváth Ádám élete és egyénisége. Bevezető tanulmány az „Ötödfélszáz Énekek. Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye az 1814. évből.” Bp. 1953. c. kötethez.

Vörös Károly: Adalékok Pálóczi Horváth Ádám életéhez. Bp. 1958. (Irodalomtörténeti Füzetek 17.)

Szegesváry Viktor (közlése): Horváth Ádám két levele Ráday Gedeonhoz (1789–1790). Eredeti magyarok, a Ráday-levéltárból. ITK. 1955:103. sk.

Pálóczi Horváth György, meghalt 1788. Utoljára császári (Komárom m.) lelkész. – Szinnyei IV:1196–1197. – Z T L. Apja Pálóczi Horváth Ádámnak.

Pálóczi Horváth Mária (1790–1867) és testvére

Pálóczi Horváth Simon ungi egyházmegyei gondnok (1792–1860), nagy egyházi és iskolai alapítványtevők.

L. a PEIL. és SpF. 1860. és 1867. évfolyamait. A SpL. 1867-ben különösen Kun Bertalan cikkét: Nagyszerű végrendelet (465. sk.), valamint az 571. sk.

lapokon a „Pálóczi Horváth Mária úrhölgy emlékezete” c. közleményt (Gyászimák és beszédek több szerzőtől). – A VU. 1872. nov. 10-i (45.) sz. közli Bihari Imre emlékbeszéde egyes részleteit, átvéve a Protestáns Naptár, 1873. évi folyamából, arckép a Barabás-féle festmény után.

Paltsó Károly,

lásd Bulcsu alatt!

Pánczél Ferenc, albisi. 1870-től kendilónai lelkész. (Szolnok m.) Pedagógiai író. – Szinnyei X:255–256.

Pánczél Pál, albisi. 1785 vagy 1786–1831 közt kendilónai (Szolnok-Doboka m.) lelkész. Matematikus, nyelvművelő. – MIL. Nagypapa P. Ferencnek.

Gáldi László: A magyar nyelvújítás francia forrásaihoz. Magyar Nyelv, 1952.

Pánczél Zsigmond, albisi (1788–1870). Kendilónai lelkész. Atyja Pánczél Ferencnek, aki megírta életrajzát az Erdélyi Protestáns Közlöny, 1871. évf. (I.) 41. számában. – Fia Pánczél Pálnak. – Szinnyei X:255.

Pankotai Ferenc, született 1613., meghalt 1665 után. Utoljára nagyszalontai lelkész. Z T L.

Pantó János (1859–). Mezőtúri ref. tanító, majd uo. ipariskolai igazgató. Pedagógiai író. – Szinnyei X:263–264.

Panyik Andor,

lásd Békési alatt!

Pap Antal (1809–1873). Szekszárdi lelkész, tolnai esperes.

Nekrológja életrajzzal névtelentől PEIL. 1873:444. sk. (Benedek Mihály superintendens unokaöccse.)

Papp Arthur, debreceni (1849–1891). Mátészalkai lelkész. Az egyházközség történetírója. – UMA. – Szinnyei X:270–271.

Kósa Ede írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1891:688–689.

(Apja, Papp István is mátészalkai lelkész volt. Unokatestvére Csiky Lajosnak, Csiky Kálmánnak, Kósa Edének.)

Pap Elek (1847–1898). Zsigárdi lelkész.

Nekrológja életrajzzal DunPL. 1898:274. sk. Boross Kálmántól.

Pap Gábor (teljes névformálója, melyet olykor ő maga is használt: Vönöcki Pap Kovács Gábor) (1827–1895). Utoljára komáromi lelkész, dunántúli püspök. – UMA. – Szinnyei X:281–285. – Z T L.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1879.

Püspökké beiktatásáról Baksay Sándor rajza: „Komáromig és Komáromban”. Vasárnapi Újság, 1874:41. sz. és Összegyűjtött Irodalmi dolgozatai III.

kötetében. (Bp. 1917.) – Ugyanez alkalomból méltatja Szász Károly VU. 1874. (XXI.) szept. 13. (37. sz.)

A Tóth Vilmos szerkesztésében megjelent „Protestáns Almanach” is hozza életrajzát Bp. 1892.

Nekrológia névtelentől, arcképpel VU. 1895. (XLII.) 749. 1.

Pap György (1807–1875). Utoljára barkaszoói (Bereg m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1876:32. „Beregi”-től. (Apósa Peterdi Károlynak.)

Pap István (1781–1867). Biharpüspöki lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1867:831–832. „...Y.”-től.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1869.

Pap István Vilmos (1790–1864). Utoljára nemesvámosi lelkész, egy ideig veszprémi egyházmegyei esperes. – UMA. – Szinnyei X:298–300.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1857.

Haláláról ugyanez 1866.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1864:936. sk. M(olnár) A(ladár)-tól.

VU. 1865. 2. sz. Szász Károlytól (arcképpel).

Apja Pap Gábornak.

A „Vallási egyesülés ideája...” c. művével foglalkozó dunántúli egyházkerület közgyűlési határozatait közli Szikszai Pál PEIL. 1865:401. sk. „Helyreigazítás” c. a.

Pap Gábor uo. 543. sk. Válasz Szikszai Pál Helyreigazítás-ának” c. a., ezzel polemizálva, bizalmas részleteket mond el a Pap István elleni eljárásról.

Papp István, debreceni (1813–1879). Mátészalkai lelkész.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1879:1028–1030., Kósa Edétől. – Papp Arthur apja.

Pap István, Bilkei,

lásd Bilkei alatt!

Pap István, Debreceni,

lásd Debreceni alatt!

Pap István, Szoboszlai,

lásd Szoboszlai alatt!

Pap János (Szathmári),

lásd Szathmári alatt!

- Pap János, jármi (1795–1861). Munkácsi, majd beregrákosi lelkész. – Szinnyi X:301–302.
- Papp János (1806–1850). Utoljára miskolci gimn. igazgató. Filozófiai író. – Szinnyi X:302–303.
- Pap József, Fogarasi,
lásd Fogarasi alatt!
- Pap Károly (1814–1883). Utoljára biharpüspöki lelkész, egy ideig bihari egyházmegyei esperes. – Szinnyi X:328–329.
Rövid névtelen nekrológja PEIL. 1883:1269.
- Kéziratban maradt önéletrajzát Sz. említi, de hollétét nem tudja.
- Papp (Pap) Károly („Chengeri”) (1832–1905). Utoljára budapesti lelkész. – Szinnyi X:330–332. – Z T L.
Nekrológok PEIL. 1905:45. (név nélkül) és 55–57. (ifj. Kiss Árontól).
- Halála előérzetében írt utolsó (magán) imádsága PEIL. 1905:73.
- Id. Szabó Aladár emlékbeszéde róla (és Szász Károlyról) PEIL. 1906:212. sk.
Veje Török Pálnak.
- Pap Károly, jármi (1872–1954?). Utoljára debreceni koll. akadémiai, majd áll. egyetemi tanár. Irodalomtörténész, egyházi vonatkozásokkal is. – Szinnyi X:333–334.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 567–571.
Unokája jármi Pap Jánosnak.
- Pap Lajos (1838–1889). Kajászó-szentpéteri (Fejér m.) lelkész.
-ó-l. jelzetű (= Biczó Pál?) írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1889:1421–1422.
- Pap (Maklári) Lajos,
lásd Maklári alatt!
- Papp Mihály (1833–1887). Utoljára gyulai lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1887:764–765. Rác Jánostól.
- Pap (Rápóti) Mihály,
lásd Rápóti alatt!
- Pap (Maklár) Miklós,
lásd Maklár alatt!
- Pap Sámuel (id.) (1803–1877). Utoljára felsőnyéki (Somogy m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal Kálmán Gyulától PEIL. 1877:1565–1568.
- Pap Zsigmond (1828–1892). Utoljára császári lelkész. (Komárom m.)
Nekrológja életrajzzal DunPL. 1892., névtelentől.

Pap Kovács Sándor (1827–1894). Utoljára iszkaszentgyörgyi lelkész, veszprémi egyházmegyei esperes.
Nekrológia életrajzzal Demény Mártontól PEIL. 1895:59–60. és DunPL. 1895:41. sk.
(Unokaöccse Vámosi Pap Istvánnak, unokatestvére Pap Gábornak.)

Pap Szathmári,
lásd Szathmári Pap alatt!

Pápai Lenthi János I–II.
lásd Lenthi alatt!

Pápay (Pápai) Imre (1819–1882). Hajdúböszörményi lelkész, alsószabolcsi-hajdúvidéki esperes. – Szinnyi X:370.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1882:759. sk., Marjai Pétertől.

Pápay József (1873–1931). Debreceni koll. bölcsész. Akadémiai, később egyetemi tanár. Finnugor-nyelvész.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 571–574.

Pápai Páriz Ferenc (gyakran „Párizpápai”-nak emlegetve) (1649–1716). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyi X:400–406. – Z T L.
Életrajza a Miscellanea Tigurina 1723. évf.-ban „Rudus Redivivum” c. művével együtt.

Makkai Domokos: Pápai Páriz Ferenc életrajza. Az alsófehérmegyei történelmi... egylet... évkönyve, 1895.

Dézsai Lajos: Magyar író és könyvnyomtató a XVII. században. Bp. 1899. (Magyar Történelmi Életrajzok XIV.)
[Misztótfalusi Kis Miklós életrajzával együtt.]

Pápai Páriz Ferenc naplója. 1649–1691. Közli Koncz József ITK. 1892.

Pápai Páriz Ferenc több levele és bejegyzése Bázellel kapcsolatban. Zsindely István közlése a bázeli egyetem könyvtárából. Eredeti latinok, de másolásból. SpF. 1861:838. sk.

Pápai Páriz Ferenc levelezése D. E. Jablonski-val. Kiadva Bod P.: Historia Hungarorum Ecclesiastica. II. 161.

Dézsai Lajos: Páriz Pápai verses oratiója. ITK. 1818.

Dézsai Lajos: Adatok Pápai Páriz Ferenc életéhez. ITK. 1898–1903.

Dézsai Lajos: Pápai Páriz-aneidoták. ITK. 1901.

Szótárának 1782-i címképei – az arckép és a sarkantyús írónő – közölve a Vasárnapi Újság 1860. évf. 632–633. 1. Kátai Gábor (jásznagykunkerületi főorvos, az Akadémia tagja) ír hozzá életrajzi cikket, amelynek végén előadja a

Pápai Páriz Ferenc külföldi szerelmi regényéről szóló mendemondát. Ennek bővebb forrásaként a következő műre hivatkozik: Paulikovits Lajos, Rajzok a hajdankorból 1855. Ez került be azután a Tóth Béla Magyar Anekdotakincsébe is I. kötet 354–356.

Pápai Páriz Imre I. (1619. Szinnyeinél 1618–1667). Utoljára gyulafehérvári lelkész, esperes. Szinnyei X:406–408. – Z T L.
P. P. Ferenc apja.

Király Pál (közlése): II. Rákóczi György egyik udvari papjának díjlevele. (I. Pápai Páriz Imréé, 1656.) Sz. 1894.

Pápai Páriz Imre II. (1693–1730). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei X:407–408. – Z T L.
Makkai Domokos: Pápai Páriz Ferenc és fiai élete és irodalmi működésük. – Az alsófehérvármegyei történelmi... egylet... évkönyve, 1895.

Papszász (így!) József (1828–1886). Utoljára harmaci (Gömör m.) lelkész. Névtelentől életrajzi nekrológ SpL. 1886. (V.) 750–751.

Parádi (1867-ig Pomp) Kálmán (1842–1902). Kolozsvári koll. tanár (1871-ig piarista). Természettudós. Pedagógiai író. – Szinnyei X:392–395. – Z T L.

Parmenius,

lásd Budai P. István alatt!

Parragh Ferenc (1818–1884). Utoljára sárkeresztesi (Fejér m.) lelkész. Nekrológja névtelentől PEIL. 1884:1682.

Parragh János (1817–1868. Ellenőrzendő!) Nagyszokolyi (Tolna m.) lelkész, külsősomogyi egyházmegyei alesperes. Szinnyei X:412–413.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1868:1097. sk. „B. J.”-től.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1870. Írói álneve Szinnyeieinél és „B. J.” szerint „Sinai Miklós junior”.

Pásztor (Pászthor) Dániel (1814–1882/Szinnyei szerint 1816). Utoljára miskolci ref. gimn. igazgató. – Szinnyei X:452–454.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1883:59–61. „V.”-től.

Pásztor Pál (1827–1873). Utoljára rimaszombati lelkész. Nekrológja életrajzzal PEIL. 1873:152–154. Bata Györgytől.

Pásztor Sámuel (1859–1903). Sárospataki koll. ének- és zenetanár. – Szinnyei X:456.
Tüdős István: Pásztor Sámuel emlékezete. Sp. 1904.

A. SpL. 1903. (XXII.) 33. és 34. számaiban több nekrológikus közlemény róla.

Patai András, meghalt 1671. Utoljára kisvárdai lelkész, szabolcsi esperes. – Szinnyei X:469. – Z T L.

Pathai István (1555–1632). Dunántúli superintendensége után belényesi (Bihar m.) lelkész, bihari esperes. – Szinnyei X:471–472. – Z T L.
Eötvös Lajos: Adatok Pathai István superintendens életéhez. MPEIF. 1871.

Zoványi Jenő: Pathai István halálának éve. ITK. 1941:287–288.

Pathai István levelei 1620–1636. MPEA. 1904.

Pathai István és Kanizsai Pálfi János levelezése. MPEA. 1905.

Pathai István levelezése Klaszekovics István lutheránus superintendenssel. Közli a Gamauf-féle gyűjteményből Garády (= Fabó András) PEIL. 1859:714. sk. 862. sk. De ugyanezeket közli Thury Etele is. MPEA. 1908:160. sk.

Pathai István levelei Kanizsai Pálfi Jánoshoz. A M. Nemzeti Múzeum Acta religionaria protestantium in Hung. (Tom. III.) c. gyűjteményből, magyar fordításban, közli Garády: PEIL. 1872:1071–1072., 1873:185–186. és 1011.

Mokos Gyula: A veszprémi püspök és egyháza 1614-ben. (Pathai István életének egy nevezetes okmánya, kommentárral.) PEIL. 1891:577. sk.

Mokos Gyula: Lutheránus kálvinisták. (Pathai István levele a kiskomáromi végbeli vitézekhez az ostya elhagyása ügyében 1618. kommentárral.) PEIL. 1893:134. sk.

Pathai István levelezése a pápai és szentlőrinci zsinatokkal kapcsolatban 1618. 1622. MPEA. 1909–1910. (VIII. évf.)

Patai János I. 1714 körül utrechti egyetemi hallgató. – Z T L.

Patay János II., meghalt 1857 körül. Több helyt lelkész, sárospataki koll. 1822-től bécsi teol. intézeti tanár 1850-ig. – Szinnyei X:476.

Patay Pál (1888–) budapesti lelkész. – Z T L.

Patay Sámuel, báji: Z T L.

1. Tiszántúli egyházkerületi főgondnok, meghalt 1749. (nagyapa?)
2. Tiszántúli egyházkerületi világi vezető, meghalt 1766. (fiú)
3. Egyházi, vallási író 1784 körül (unoka).

Patai Balog János (1674–1730). Utoljára szászvárosi lelkész.
Szinnyei X:475–476. – Z T L.

Pathai Baracsi János (1623–1729!). Utoljára dömsödi (Pest m.) lelkész, alsódunamelléki superintendens. – Szinnyei X:474–475. – Z T L.
Vö. PEIL. 1886:211.

Patai K. István (1654–1711). Utoljára debreceni lelkész. Z T L.
Zoványi Jenő: Patai K. István. ThSz. 1939.

(Ennek fia Patai P. István, 1705. utrechti egyetemi hallgató. Z T L.

Pathai P. Sámuel (Kannási), meghalt legkésőbb 1661., utoljára dunapataji lelkész, alsódunamelléki superintendens. Szinnyi X:477. – Z T L.

Földváry László: Adalékok Pathai P. Sámuel püspök életéhez. PSz. 1895. Itt van 424. sk. magyar fordításban közölve Pathai P. Sámuelnek amaz 1647-i levele Szilágyi Benjámintól a baranyai és szomszédos egyházak reformálásáról, amelynek latin eredetije Debreceni Ember Pál *Historia ecclesias reformatae...* c. műve 661–676. lapjain olvasható.

Pathai P. Sámuel a dunapataji tanács nem akarja tovább marasztalni, ez ügyben Földváry János pestmegyei alispán közbejárását kéri. (Évszám!) Eredeti magyar. Hatos Gusztáv gyűjteményéből. MPEIF. 1876:93–95.

Pathai P. Sámuel (Pathai Baracsi János fia). Meghalt 1739. Dunapataji lelkész és tolnai (!) esperes. – Z T L.

Pataky Dániel, erdélyi országos főorvos (1804–1871). – Szinnyi X:579–581.

Szilágyi Ferenc feljegyzése róla és a nagy Pataki-orvoscsaládról PEIL. 1871:119–120. (átvéve a Budapesti Közlönyből) Vö. Kelet 1871. jan. és Fővárosi Lapok 1871. jan. 17.

Pataky (Pataki) Sámuel I. (1692–1766). Orvosdoktor, kolozsvári koll. gondnok. – Szinnyi X:496–497.

P. Dániel apja, P. István görgényi lelkész fia.

Pataky (Pataki) Sámuel II. (1731–1804). Orvos, kolozsvári koll. tanár, majd uo. tisztifőorvos. – Szinnyi X:497–498. I. Sámuel fia.

Pataki Tót István, ennek a családnak az őse (1640–1693). Utoljára (kolozsvári tanárból) II. Apafi nevelője. Szinnyi X:485–486. – Z T L.

Koncz József közlése: Levele Teleki Mihályhoz... nevelésről. Protestáns Közlöny, 1888.

Pataky Dezső (1872–1937). Utoljára kiskunhalasi lelkész. – Z T L.

Pataki István (?). Utoljára görgényi (Maros-Torda m.) lelkész. – Szinnyi X:486–487.

Naplóját 1672–1705. közli Török István, Dr. Pataki Jenő gyűjteményéből. Történelmi Tár, 1887.

Pataki János I. (?), máramarosszigeti tanár.

Emlékbeszéd fölötté Szilágyi Istvántól a máramarosszigeti ref. lyceum értesítőjében, 1873/1874-ről.

Pataky János (1877–1920). Mályinkai (Borsod m.) lelkész.

Nekrológja László Sándortól SpRL. 1921. (XVI.)

Pataki Fésüs János, meghalt 1629. Utoljára szatmári lelkész. Szinnyi III:884–885. – Z T L.

Pataki R. János, 1701 körül szatmárnémeti lelkész. – Z T L.

Pathi Miklós, tiszabői lelkész, nagykőrösi rektor, több helyt, utoljára Vésztőn (Békés m.) lelkész. Meghalt 1715–1717 körül. – Szinnyei X:505–506.
Ádám Gerzson: Nagykőrösi Athenás, Nagykőrös, 1904:211.

Patócsy Zsófia (?) (Évszámok, adatok?)
S. Szabó József: Patócsy Zsófia. Bp. 1900. („Koszorú” 61. sz.)

Pauer Irma (1879 v. 1880–1930). Evangélikus vallású, de reformátusok között munkálkodott. CE-szövetségi vezető, egy darabig a szudáni „Pioneer Mission” munkása.
Vargha Gyuláné: Néhány vonás egy keresztyén nő lelki arcképéből. Emlékezés Pauer Irmára. PSz. 1930:36–39.

Pazar József, született 1794, meghalt 1860. Szalóki (szalókai?), eszenyi lelkész és ungi esperes 1856–1860. – Szinnyei X:607.
Az UMA. szerint ennek apja István volt, 1788–1805 közt szalókai lelkész. Fia az UMA szerint István volt, Az Út 1951. okt. 28.–nov. 3-i számában olvasható névtelen közlemény szerint: „Regényhős református lelképászorok” azonban ezt is Józsefnek hívták (1827–1880?, tiszágtelki, Ung m. lelkész). Az Út e közleménye szerint ez a két Pazar József lett volna a modellje a Móricz Zsigmond: A fáklya c. regénye főhőse („Matolcsy Miklós”) apjának és nagyapjának. (Ez aligha így van, ... Ellenőrzendő!)

Pazar István (1827–1899?). utoljára iskei (Ung m.) lelkész.
Élet- és jellemrajzát Péter Mihály írja meg a SpL. 1899. (XVIII.) 724–726. lapjain és megemlíti, hogy fia volt Pazar Józsefnek kisdobronyi lelkész, ungi esperesnek.

Péter Mihály történetírói pontossága elég nagy volt, több hitelt lehet neki adni, mint zavaros névtelen családi emlékezésnek.

Péczeli (Péczely) József I. (1750–1792). Komáromi lelkész, egyházkerületi főjegyző. – Szinnyei X:682–8. – Z T L.
Takács Sándor: Péczeli József élete. Bp. 1889. („Péczeli József meséi” kiadása elején. Nemzeti Könyvtár (XXXIX. sz.)

Gulyás Pál: Id. Péczeli József élete és jellemzése. Bp. 1902.

Vende Ernő: A Henriások. Egyetemi Philozófiai Közlöny, 1899.

Veje Varjas Jánosnak.

(Nem egyházi vonatkozásokban lásd a vele foglalkozó nagyszámú irodalomtörténeti stb. dolgozatot.)

Péczely (Péczeli) József II. (1789–1849). Debreceni koll. tanár. – Szinnyei X:688. – Z T L.
I. J. (Felderítendő, hogy I. J. nem sajtóhiba-e I. S. [= Imre Sándor] helyett!): Péczely József debreceni tanár élete és irodalmi hatása. SpF. 1869.

Balkányi Kálmán: Ifj. Péczely József. ITK. 1903.

Balkányi Kálmán: Ifj. Péczely József levelezései íróbarátaival. ITK. 1904.

Otrokocsi Nagy Gábor: A „Debreceniség” alkonya (ifj. Péczely József irodalomtörténeti értékeléséhez). Debrecen, 1939. (A debreceni ref. kollégium tanárképző intézetének dolgozatai 20. sz. Kny. a tanítóképző intézet évkönyvéből.)

Némedi Lajos: Adatok a XVIII. század magyar stílustörténetéhez. (Péczely és Szilágyi Hermiade-fordítása.) Debrecen, é. n. (?)

Pécselyi* Király Imre, meghalt 1641 körül. Utoljára (?) érsekújvári lelkész. Énekszerző. – Szinnyei X:681–682. – Z T L.

Vásáry Dániel: Pécsely Király Imre élete és énekei. Esztergom, 1907.

Levelezése, iratai MPEA. 1904:46–47., 52–53., 1905:81–83., 1909–1910. (VIII. évf.)

Nevéről és annak írásáról Kálmán Farkas DebrPL. 1883:247–248., Thury Etele DunPL. 1897:666. sk.

Péchy Árpád (1861–1908). Utoljára brassói lelkész. – Szinnyei X:646–649. – Z T L.

Péchy Imre, alnádor, septemvir, 1801–1841 közt a tiszántúli egyházkerület főgondnoka. 1753–1841. – Szinnyei X:652–654.

Benedek Mihály superintendenssel való viszályára vonatkozik gróf Rhédey Lajos levele Bod János bárándi lelkészhez 1819. – Id. Révész Imre közli a Borsányi János tulajdonában volt eredetű, magyar kommentárral. MPEIF. 1876:96.

Pécsváradi B. Péter, meghalt 1654. Utoljára nagyváradi lelkész, bihari esperes. – Szinnyei X:671. – Z T L.

Kanizsai Pálfi János levele hozzá MPEA. 1905:90. sk. Thury Etele közlésében.

Peleskey Sándor I. (?). Utoljára (?) börvelyi (Szatmár m.) lelkész, a romániai nagykarolyi egyházmegye esperese. Egyháztörténet-író.

Peleskey Sándor I. (?–1950). Nagydobosi (Szatmár m.) lelkész, a magyarországi nagykarolyi egyházmegye esperese. (I. és II. unokatestvérek.)

Péli Nagy András I. (1752–1830). Barsi egyházmegyei gondnok, egyházi író. – Szinnyei IX:530. – Z T L.

Péli Nagy András II. (talán az I. unokája) egyházi és családtörténeti szempontból érdekes végrendeletéből részleteket közöl Benkó Imre: „Egy régi végrendelet” c. cikkében PEIL. 1898:44–45.

Péli S. István, 1616–17. heidelbergi egyetemi hallgató. – Z T L.

* Szinnyeinél és sok más helyt hibásan: Péczeli.

Pelsőci Kovács János (1672–1749). Utoljára magyarigeni lelkész, nem egészen 2 hónapig erdélyi püspök. – Szinnyi X:731. – Z T L.

Péntek Ferenc (1855–?). Utoljára berekböszörményi lelkész, egyházi lapszerkesztő. – Szinnyi X:735–736. – Z T L.

Péntek Mihály, meghalt 1890., 77-ik éves korában. Utoljára nagytyáni (Komárom m.) lelkész. Ónody Zsigmond írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1890:1420–1421.

Pérchi János, 1621. tiszaburai (Szolnok m.) lelkész. – Z T L.

Perei János (1804–1880). Utoljára fokmabadi lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1880:562–564. Pap Sándortól.

Peremartoni Nagy Gusztáv,
lásd Nagy Gusztáv alatt!

Perényi-család:

S. Szabó József: A Perényiek a magyar reformáció szolgálatában. Bp. 1923. („Bethlen-könyvtár”).

Gulyás József: Perényiek a magyar irodalomban. Sátoraljaújhely, 1926.

Perényi Gábor végrendelete 1564. Töredékes, hiányos, de eredeti magyarnak látszó másolatból közli Szilágyi Sándor (bevezetéssel) SpF. 1861:354–357. – Szikszai Fabricius Balázs emlékbeszéde Perényi Gáborné, Ország Ilona felett (ford. Szinyei Gerzson) SpL. 1918. (XIV.).

Sárospataki reformációval való kapcsolatukat lásd a helytörténeti címszó alatt!

Pereszlényi János (1831–1894). Utoljára győri lelkész, egyházi lapszerkesztő. Verselő. – Szinnyi X:772–773. UMA.

Nekrológja életrajzzal névtelentől DunPL. 1894.

Perneszi Zsigmond, osztopányi, meghalt 1715–1721 közt. Egyházmegyei és iskolai gondnok, egyházi író. – Szinnyi X:804–805. – Z T L.

Persenszky János (1811–1905). Utoljára nagy- és kistoronyai (Zemplén m.) lelkész.
Péter Mihály írta nekrológja SpL. 1905. (XIV.) 192.

Péter Károly I. (?), alsósófalvi, majd körcei lelkész, orbai egyházmegyei esperes 1903–1907 közt.

Apja II. P. Károlynak és P. Mózesnek.

Dálnoki Péter Károly (I.) szörcei ref. lelkész, orbai esperes emlékezete. Sajtó alá rendezte Péter Mózes. Sepsiszentgyörgy, 1918.
(Bokor János, Nagy Károly stb. írásaival és családfával.)

- Péter Károly II. (1867–1927). Utoljára erdélyi egyházkerületi titkár. – Szinnyi X:842–843. – Z T L.
Vásárhelyi János jellemrajza róla és nekrológia PSz. 1927. 699–700.
(Apósa Mátyás Ernőnek.)
- Péter Mihály (1867–1932). Utoljára rimaszombati lelkész, kelet-szolovszkói (tiszáninneni) püspök. – Szinnyi X:843–844. – Z T L. – Egyháztörténet-író.
Nekrológia életrajzzal Marton Jánostól PSz. 1933:109.
- Péter Mózes (1870–1930). Sepsiszentgyörgyi koll. tanár. – Szinnyi X:844. – Z T L. –
Egyház- és iskolatörténet-író.
- Peterdy Károly (1833–1893). Utoljára munkácsi lelkész, beregi esperes. – Szinnyi X:847–
848.
Nekrológia rövidebben Sütő Kálmántól PEIL. 1893:157.

Nekrológia hosszabban Janka Gyulától SpL. 1893. (XII.):208–211.
- Péterfi Albert (1800–1850). Utoljára bukaresti lelkész. Z T L. Szinnyi X:850–851.
Id. Szász Károllyal való viszályára s az avval kapcsolatos nagyenyedi koll.-i
eseményekre lásd: Varga Zoltán: Szász Károly és Péterfi Albert. Debrecen,
1943. (A depr. ref. koll. tanítóképző intézet dolgozatai 28. sz. Kny. az intézet
Évkönyvéből.)

Tollas Károly: A nagyenyedi ev. ref. főiskolában mutatkozott események
nyilvános előterjesztése. 1842. (Hol?)

P. József és P. Károly testvére.
- Péterfi Ferenc (1835–1923), marosvécsi (ny.) lelkész.
Y.-n. jelzetű életrajzi nekrológia RSz. 1923. (XVI.)
- Péterfi József (1796–1873). Utoljára marosvásárhelyi lelkész, marosi egyházmegyei esperes.
– Szinnyi X:860–861. Z T L.
- Péterfi Károly (1790–1873). Utoljára marosvásárhelyi lelkész. UMA. – Szinnyi X:868–872.
– Z T L.
Ifj. Kiss Áron: Péterfi Károly élete és munkái. Magyar Philosophiai Szemle,
1882.

Kristóf György: Péterfi Károly esztétikája. Kolozsvár, 1934.
(L. Koncz József marosvásárhelyi kollégiumtörténetét is.) – (Péterfi József
testvérbátyja.)
- Péterfi László (1788–1849 vagy 1848?). Sárospataki, majd nagyenyedi tanár. – UMA. –
Szinnyi X:873–874.
(P. József és László testvérbátyja.)
- Pethe Ferenc, kisszántói (1762–1832). Bibliakiadó, gazdaságtudományi és még sokoldalú író.
– Szinnyi X:889–895. – Z T L.

Rövid életrajza Vasárnapi Újság, 1857. aug. 30. „Br” jegyű szerzőtől (= Ballagi Mór?).

Pethes Endre, meghalt 1866., 55 éves korában. Utoljára csokonyai (Somogy m.) ref. tanító.
Nekrológia PEIL. 1866:1534. sk. Kovács Józseftől.

Pethő Károly I. (1815–1876). Utoljára nagyhalászi (Szabolcs m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal id. Görömbei Pétertől PEIL. 1876:1089–1091.

Pethő Károly II., 1922-től gyulaházi (Szabolcs m.) lelkész.
„Harminc év Gyulaházán” c. kéziratos följegyzéseit ismerteti Bottyán János
RE. 1954. szept. 15.

Peti József (1834–1862). Utoljára pesti teol. tanár. – Szinnyi X:913–914. – Z T L.
(P.) Szabó Károly: Peti József emlékezete. SpL. 1863.

Peti József özvegyének, Vály (Váli) Máriának emlékirataiban (kb. 1/3
részükben kiadva Bp. 1955. „Váli Mari: Emlékeim Jókai Mórról” címmel)
részletesen szól korán elhunyt férjéről is.

Peti Lőrinc (1852–1930). Utoljára bürüsi (Somogy m.) lelkész. Z T L.

Petkó (Somosi) János,
lásd Somosi alatt!

Pető Dániel (1823–1890). Radnóti (Gömör m.) lelkész.
V. A. jelzetű nekrológja SpL. 1890. (IX.):950–951.

Petri Elek (1852–1921). Utoljára budapesti lelkész, dunamelléki püspök. – Szinnyi X:1038–
1039. – Z T L.
(Török Pál egyik veje.)

Petri Ferenc,
lásd Szinpetri alatt!

Petri Mór (1863–), 1886–94 közt zilahi koll. gimn. tanár, majd szilágymegyei tanfelügyelő,
egyházmegyei tanácsbíró. – Szinnyi X:1041–1043.

Petzkó Ernő (1865–?). Premontreiből konvertált debreceni koll. főgimn. tanár (1896-tól). –
Szinnyi X:1096–1097.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 503–504.

Petrovics Péter, a helvét irányú reformációt pártfogoló földesúr. Meghalt 1557. – Z T L.
Rácz Károly: Suraklini Petrovics Péter. Mutatvány „Petrovics Péter és kora” c.
kéziratos műből. PEIL. 1883:1216–1218.
(Sohasem jelent meg.)

Pilc(ius) Gáspár, 1557, Szinnyi szerint 1526 körül–1605). Utoljára márkusfalvi (Szepes m.)
lelkész. Kryptocalvinista. – Szinnyi X:1152–1157. – Z T L.

Ráth György: Pilcz Gáspár és ellenfelei. Adalék a hazai kryptokálvinizmus hitvitázó irodalmához. MKSz. 1892–1893.

Zoványi Jenő: Pilcius Gáspár sárospataki tanársága. Protestáns Tanügyi Szemle, 1930.

Zoványi Jenő: Javítások Pilcius Gáspár életrajzi adataiban. IT. 1957. (XLV.) 4. 509–511.

Pilder Mária (?). Női missziói munkás, teol. író, utoljára budapesti teol. akadémiai tanár. (Adatai?)

Pilisy László (1836–1889), földbirtokos, felsőszabolcsi egyházmegyei gondnok.
Lukács Ödön: Pilisy László emlékezete. SpL. 1889. (VIII.)

Pintes Mihály,
lásd Karásztelki alatt!

Piscator Lajos, 1630–1647 közt gyulafehérvári koll. tanár.
A rávonatkozó egészen gyér adatokat lásd Bán Imre: Apáczai Csere János, Bp. 1958. 52. lapja.

Piskolti Fabricius Mátyás:
Baros Gyula: Zalai Kápolnai András és Piskolti Fabricius Mátyás élete és följegyzései (1576–1601). Sopron, 1929.

Pitter (Tölcéki) Mihály,
lásd Tölcéki alatt!

Pócs (Szántai) István,
lásd Szántai alatt!

Pogány Ádám, csebi (1746–1814). Ügyvéd, egyházi és egyházpolitikai író. – Szinnyei X:1302–1303. – Z T L.

Pokoly József (1866–1933). Utoljára debreceni egyetemi tanár, egyháztörténész. – Szinnyei X:1313–1315. – Z T L.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 584–586.

Ifj. Révész Imre: Dr. Pokoly József. PSz. 1933.

Ifj. Révész Imre: A tegnap és ma egyháza és egyházpolitikája. Pokoly József Janus-arca. PSz. 1935.

Ifj. Révész Imre: Pokoly József emlékezete. Debrecen, 1936. (A debreceni Tisza István Tudományos Társasági közt Emlékbeszéd.)

Polgár János I. (1812–1873). Lelkészi és tanítói pályán egyaránt működött, később főjegyző, községi bíró, gazdasági felügyelő Kunhegyesen. – Szinnyei X:1329–1330. – Unokaöccse Polgár Mihály superintendensnek.

- Polgár János II., meghalt 1911. „Missziói” lelkész Nikinciben (Horvát-Szlavónia).
Nekrológia életrajzzal Kováts J. Istvántól PEIL. 1911:573.
- Polgár Mihály I. (1782–1854). Utoljára kecskeméti lelkész, dunamelléki superintendens. –
UMA. – Szinnyi X:1330–1332. – Z T L.
Rövid életrajza névtelentől: Protestáns Képes Naptár, 1855.

Önéletrajzát közli a Kecskeméti Protestáns Közlöny, 1858. I.

A superintendens-választás körül kialakult viszályhoz: Fényes Elek:
Hallgassuk meg a másik félt is! vagy a dunamelléki helv. hitv.
egyházkerületbeni s superintendens-választás, vonatkozólag a Kecskeméten,
1843-ban nyomtatott Cs. J. betűjegyes röpiraton. Pest, 1843.
- Polgár Mihály II. (1814–1874). Ügyvéd, dunamelléki egyházkerületi főjegyző. – Szinnyi
X:1332–1333. – Z T L.
I. P. Mihály fia.

Rövid életrajza Tatai Andrásról Protestáns Képes Naptár, 1872.

Nekrológia Farakas Józseftől PEIL. 1874:1121. sk.

Nekrológia Szász Károlytól VU. 1874. (XXI.) arcképpel.
- Polgári Gáspár, meghalt 1710 v. 1711. Utoljára losonci lelkész. – Szinnyi X:1333. – Z T L.
- Polgári Mihály (született 1713., meghalt 1768 után). Mezőtúri lelkész 1751–52. (Onnan
Hollandiába bujdosott az üldöztetés elől s ott halt meg.)
Borovszky Samu: Egy múlt századi prédikáció. PSz. 1892.

Bán Imre: Polgári Mihály és magyar történelme. IT. 1950. 1. sz.

Esze Tamás: Polgári Mihály híres prédikációja. Az Út, 1951. nov. 18–24. sz.
- Poór Bertalan (1808–1879). Utoljára sárkeresztúri lelkész (Fejér m.).
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1879:62. „Sárkeresztúritól”.
- Poór József (1845–1905). Utoljára újszivaci lelkész.
Nekrológia életrajzzal Müller Sándortól PEIL. 1905:105–106.
- Poór Károly (1798–1860). Torzsai (Bács-Bodrog m.) lelkész. Német ref. vallástankönyvek
írója. – UMA. – Szinnyi X:1423–24.
Apja P. Józsefnek.
(Károly apja, András is torzsai lelkész volt UMA és Szinnyi szerint.)
- Poóts András, csenkeszfai (született 1740 körül, meghalt 1812 körül). Verselő, sok helyt ref.
lelkész, élete végén talán gör. szert. katolikus pap. – Szinnyi X:1424–1429.
Ifj. Mitrovics Gyula: Csenkeszfai Poóts András élete. PSz. 1890.

Gulyás József: Adatok Poóts András munkásságához. ITK. 1939.

Porcs János (1838–). Lelkészi végzettségű miskolci ref. főgimn. tanár. Többoldalú író. – Szinnyei XI:37–38.

Porcsalmi András (1617–1681). Utoljára kolozsvári lelkész, kolozskalotai egyházmegyei esperes. – Szinnyei XI:38–39.

Porcsalmy Gyula (1865–). Hajdúböszörményi ref. tanító, szépíró stb. – Szinnyei XI:40.

Porcsalmy Samu (1832–). Utoljára hajdúhadházi ref. tanító, többoldalú író. – Szinnyei XI:40–41.
Apja P. Gyulának.

Porzsolt Ádám, barátosi (1830–). Utoljára (?) szentháromsági (Maros-Torda m.) ref. kántortanító. Többoldalú író. – Szinnyei XI:55–56.

Pósházi István (1667–1729). Utoljára toicsvai (Zemplén m.) lelkész. – P. János fia.
Életrajzát a Múzeum historico-philologico-theologicum II. köt. 3. rész 492–497. l.-ről magyar fordításban közli Antal Géza PEIL. 1886:211–212.

Pósházi János, meghalt 1686. Sárospataki-gyulafehérvári koll. tanár. – Szinnyei XI:66–67. – Z T L.

Kónya Imre: Pósházi János élete és működése. SpRL. 1912. (VIII.) (Kny. is.)

Makkai Ernő (ifj.): Pósházi János élete és filozófiája. Kolozsvár, 1942.

Horváth Cirill (közlése): Pósházi János műveihez. A sárospataki könyvtár kézirataiból. SpF. 1905:52–54.

Zoványi Jenő szól Pósházi Jánosról a következő műveiben: A coccejanismus története 1890. – Sámbar Mátyás és Kis Imre históriái... ThSz. 1925. – Bársony György cáfolói. MKSz. 1931. – Szóbeli históriák Sárospatakon és Kassán. ThSz. 1934.

Pósházi levele Apafi Mihályhoz a sárospataki kollégium újraélesztése ügyében 1684. Szabó Károly közlése az EM. kéziratárából. EPK. 1879. Eredeti magyarok.

Pósházi János haláláról Buzinkai Mihály tudósítja I. Apafi Mihályt. TT. 1895:757. Szilágyi Sándor közlése a M. Tud. Akadémia kéziratárából.

P. J.: Természetfilozófiája azaz a bevezetés a természetnek színpadára 1667. Fordította és bevezette Mátrai László. F. É. (?) 1957. 5. sz. 79–85. lapok.

Pótor Dániel (?). Utoljára szatmárnémeti lelkész (a századfordulón). – Szinnyei XI:91.

Pótor Elemér (1869–). Utoljára csengeri (Szabolcs m.) lelkész. – Szinnyei XI:91–92. – P. Dániel fia.

Prágai András, meghalt 1636. Utoljára tarcali (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyi XI:106–108. – Z T L.

Prágai András életéhez ITK. 1869:67. sk. 1899:101. sk. (Szerző?)

Zoványi Jenő: Adatok Prágai András életéhez és működéséhez. ITK. 1941:180. sk.

A tarcali zsinat levele I. Rákóczi Györgyhez Prágai András elfogatása ügyében 1631. – Eredeti magyar. Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból. MPEIF. 1875:524–526.

Bán Imre: Fejedelemnek serkentő órája. Adalék a XVII. századi magyar stílus történetéhez. IT. 1958. (3–4.) 360–373.

Kerecsényi Dezső: Fejedelmek órája. PSz. 1929.

Baumgarten Alexandra: Guevara en Hongrie Revue de littérature comparée 1935.

Prágay Lajos (?) maklári (Heves m.) lelkész, 1866–1882 alsóborsodi egyházmegyei esperes.

Pruzsinszky Pál (1862–1926). Piarista 1890-ig, ezután több helyt ref. gimn., utoljára budapesti teol. akadémiai tanár. – Szinnyi XI:199–200. – Z T L.

Psenyeczki Nagy Sándor (1831–1878), ev. vallású debreceni kd. koll. nyelvtanár.
Életrajza Balogh Ferentől Evangéliumi Protestáns Lap, 1878:17. sz.

Psenyeczki Nagy Zoltán (1873–1932). Debreceni koll. tanítóképző intézet ének- és zenetanár, később uo. városi zenede igazgató.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 603–605.
Cs. Nagy S. fia.

Puha (Miskolczi) Pál,
lásd Miskolczi alatt!

Puskás János (1844–?). Utoljára látányi (Somogy m.) lelkész.
„Egy falusi lelkész naplójából” c. a. önéletrajzi közleménye PEIL. 1902:438. sk.

Putnoki János, tállyai, meghalt 1644. Utoljára nagyváradai lelkész. – Szinnyi XI:279–280. – Z T L.

Püspöki János, szilágyi, született 1631. Utoljára valószínűleg nagyváradai lelkész. – Z T L.
Zoványi Jenő: A „Szent genealogia” magyar fordítója. A „Kisebb dolgozatok...” c. gyűjteményes kiadványban. Sp. 1910.

Püspöki Süllye János, 1714–1728. mezőtúri lelkész.
Önéletrajzát magyar fordításban közli Faragó Bálint „Egyháztörténelmi adatok a mezőtúri ev. ref. egyház XVIII. századbéli anyakönyvében” c. dolgozatában. PEIL. 1901:474. sk.

- Rácz Ábrahám, paraszniai (1823–1897). Utoljára csobajai (Zemplén m.) lelkész.
Czike Ferenc írta nekrológia SpL. 1897. (XVI.) 824.
- Rácz István (1843–1884). Utoljára szatmárnémeti ref. gimn. tanár. – Szinnyei XI:305.
Nekrológia életrajzzal Földesi Pétertől PEIL. 1884:417. sk.
- Rácz János (1845–1897). Utoljára gyulai rektor. Szinnyei XI:311–312.
Dombi Lajos és Rácz Károly (aki testvére volt): Rácz János... emlékezete.
Gyula, 1897. (Önéletrajzával, nekrológiával.)
- Rácz Kálmán (1867–). Utoljára pápai főgimn. vallástanár. Sokoldalú író. – Szinnyei XI:314–315. – Z T L.
- Rácz Károly (1842–1925). Utoljára szapárifalvai (Tipari, Románia) lelkész. Egyháztörténet-író. – UMA. – Szinnyei XI:315–318. – Z T L.
Kevéssel halála előtt írt önéletrajzi levele: „Egy fejezet egyházunk legújabbkori történelméből” c. a. olvasható Kálvinista Szemle, 1925. márc. 14. (90–91. 1.)

Nekrológia László Dezsőtől: RSz. 1925. (XVIII.)
- Rácz Lajos I. (1825–1882). Mádi (Zemplén m.) lelkész, többfelé írogatott. – Szinnyei XI:320.
– Apja II. Rácz Lajosnak.
- Rácz Lajos II. (1864–1934). Utoljára sárospataki teol. akad. tanár. – Szinnyei XI:320–323. – Z T L.
Marton János: Rácz Lajos. PSz. 1934:482. sk.

Dr. Rácz Lajos emlékezete. „Pataki Krónika” 2. sz. Bp. 1941. Finkey Ferenc és S. Szabó József emlékezéseivel.

(Ugyane füzet tartalmaz Rácz Gábor altábornagyra és Rácz Lajos kúriai tanácselnökre vonatkozó emlékezéseket is. Ezek ketten testvérek, de R. L. prof.-nak nem rokonai.)

Zoványi Jenő: A sárospataki akadémiai bölcsészeti tanszékének aggasztó jövője. Miskolc, 1908.
(Rácz Lajos ellen szól, akit Z. – erős túlzással – plagizátornak tartott.)
- Rácz (Miklósvári) Tamás,
lásd Miklósvári alatt!
- Ráczböszörményi János, született 1649 v. 1950., meghalt 1677. Utrechti, leideni, franekeri egyetemi hallgató. Z T L.
- Ráczkevi Ötvös István (?). Decsi (Tolna m.) lelkész. Nekrológia Fördös Dávidtól PEIL. 1844:14–15.
- Radácsi György (1846–1928). Sárospataki teol. tanár. – Szinnyei XI:339–341. – Z T L.

A SpRL. 1928. (XXIII.) egész száma Radácsi-émlékszám.

Radácsi-émléklapok. Sp. 1928.

Gulyás József: Radácsy (!)* György. SpRL. 1928. Kny. Sp. 1928.

Péter Mihály emlékezése R. Gy.-re SpRL. 1928. (XXIII.) 14. sz.

Radácsy (!) György emlékezete. „Pataki Krónika” 3. sz. Bp. 1942. Pálóczi Horváth Zoltán, S. Szabó József, Gulyás József hosszabb, mások rövidebb cikkeivel.

Számos elszórt önéletrajzi anyaga található „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. gyűjteményes köteteiben is (1906. 1910. 1928.). – Apósa Harsányi István sárospataki tanárnak.)

Rádai (a későbbi irodalomban: Ráday) Pál (1677–1733). – Szinnyei XI:349–353. – Z T L.
Összefoglalások, monográfiák:

Ambrus Mór: Ráday Pál 18. századbeli vallásos lantos költő. Losonci gimn. értesítő, 1875/1876.

Négyesy László életrajzi bevezetése „Rádai Ráday Pál munkái” előtt. Bp. 1889. (Olcsó Könyvtár.)

Pruzsinszky Pál: Ráday Pál. PSz. 1912.

Garzó Gellért: Rádai Ráday Pál. Bp. 1915.

Csekey Sándor: Egy magyar református nemes a XVIII. században. Magyar Kálvinizmus, 1934.

Csekey Sándor: Bevezető tanulmány a „Lelki Hódolás” Bp. 1942-i új kiadásban.

Részlettanulmányok, kútfőközlések:

R. P. önéletrajza és a benderi utazás diáriuma: Thaly Kálmán közlése, Rákóczi-tár I. Pest, 1866. (A diáriumot megelőzőleg közölte Jerney János is: Tudománytár, 1841.)

Az önéletrajz további kiadásai: Négyesy László (a R. P. művei fent említett kiadásában), névtelen közlés ITK. 1893. „Ráday Pál följegyzései” c. a., Iványi Béla: „A széki gr. teleki család gömrői levéltára” c. kiadványban. Szeged, 1931.

Mindezen kiadások kritikáját és az Önéletrajz kritikai szövegkiadását l. a „Ráday Pál iratai 1703–1706” c. kiadványban. Bp. 1955. E kiadvány

* Maga sohasem írta és nyomtatta a nevét Y-nal, legföljebb családja egyes tagjai, vagy annak hozzájárulásával mások.

bevezetése is fontos R. P. életrajza szempontjából, valamint a kiadvány számos darabja és jegyzetei is.

T(haly) K(álmán) (közlése): Ráday Pál sírírata. Sz. 1870:258–259.
(Állítólag Kármán József, losonci lelkész, superintendensről.)

Széll Farkas: Még egyszer Ráday Pál sírírata. Századok. 1873:296–300.

Rádai Pál levele Kenessey Istvánhoz a pesti commissio ügyében 1720. – Eredeti magyar. Liszkay József közlése a pápai egyházközség levéltárából. PEIL. 1874.

Rádai Pál levele a tiszántúli püspökhöz az egyházi sérelmek orvoslása ügyében. Eredeti magyar, Géresi Kálmán közlése a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárából. MPEIF. 1877:492. sk.

Rádai Pál levele Baranyi Mihály debreceni főbíróhoz egyházi ügyben 1732. Eredeti magyar közlő, lelőhely nincs jelezve. MPEIF. 1878:105–107.

Kovács Sándor: Egy énekíró a múlt századból. Evangélikus Egyház és Iskola, 1896.

Zoványi Jenő (közlése): Levelek Ráday Páltól egyházi ügyekben. MPEA. 1902.

Földváry László (közlése): Egyházi és iskolai ügyekben Ráday Pálhoz küldött levelek. MPEA. 1905.

Ferenczi Sári: Ráday Pál „Lelki Hódolás” c. imádságos könyvének első kézírata. Egyetemes Philologiai Közöny, 1909. Kny. is. Bp. 1909. (23. lsp.)

Rádai Pálhoz a sárospataki főiskola ügyében írt leveleket közöl Molnár János SpRL. 1909. (V.)

Sarkadi Nagy János: Régi egyházi énekeink hatása Ráday Pál költészetében. Debr. Főiskolai Lapok, 1911.

Gorzó Gellért: Ráday Pál imádságai ITK. 1915.
Gorzó Gellért: Ráday Pál virágénekei

Harsányi István: Egy Ráday Pálnak tulajdonított régi ének igazi szerzője. ITK. 1926.

Gárdonyi Albert: Ráday Pál jogvitája a pestvárosi tanáccsal. PSz. 1927.

Pap László: Ráday Pál ismeretlen egyházirodalmi munkássága. RE. 1953. okt. 1.

Zsindely Endre (közl.): Mányoki Ádám levelei Ráday Pálhoz. Művészettörténeti Értesítő, 1954. (II.) 270. s. köv. 1.

Ráday Pál leányát, Esztert,
lásd Teleki Lászlóné alatt!

Ráday Gedeon báró, majd gróf (1713–1792) a költő és a Ráday-könyvtár legnagyobb gyűjtője. – Szinnyi XI:343–346. R. Pál fia.

Váczy János: Ráday Gedeon életrajza, R. G. összes művei bevezetésében. Bp. 1892. (Olsó Könyvtár.)

Vas Margit: Ráday Gedeon élete és munkássága. Bp. 1932.

Földváry László: Ráday Gedeon és a dabi rektor. PEIL. 1905:521–522. (Okmányközlés bevezetéssel.)

Gálos Rezső: Levéltári adatok Ráday Gedeon diákkoráról. ITK. 1953.

Pap Károly: Adalékok Ráday Gedeon életrajzához. Egyetemes Philosophiai Közlöny, 1896. (XX. évf.)

Zsindely Endre: Ráday Gedeon élete és munkássága. RE. 1955. aug. 15. Zsindely Endre e tanulmánya ugyancsak A Ráday Gyűjtemény Évkönyve 1955. Bp. 1956.

Segesváry Viktor: Egy magánkönyvtár a 18. században.

Ráday Gedeon gróf I. (1806–1873). Dunamelléki egyházkerület főgondnoka. Nekrológia életrajzzal PEIL. 1873:923. sk. névtelentől.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1874. ?

Ráday Gedeon gróf II. (1829–1901). Felsőbaranyai, majd békésbánati egyházmegyei gondnok. (A „szegedi” Ráday!)
Fekete Gyula: Emlékbeszéd gróf Ráday Gedeon a békésbánati egyházmegyei gondnoka felett. Nagy-Kikinda, 1902 (21. lap).

Nekrológia életrajzzal Sz(öts) F(arkas)-tól PEIL. 1901:769–770.

„Népbarát”: Gr. Ráday Gedeon élete. Hódmezővásárhely, 1902. (Verses ponyva, Ráday és Rózsa Sándor (!) arcképével.)

Ráday Gedeon gróf III. (1841–1883), honvédelmi miniszter, pesti egyházmegyei gondnok. (I. gróf Gedeon fia.)
Életrajza id. Csiky Kálmántól Protestáns Új Képes Naptár, 1885.

Ráday Gedeon gróf IV. (?). Belügyminiszter, pesti egyházmegyei gondnok.
Huszár Lajos: Az éremgyűjtő Ráday Gedeon. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, 1955. (Stencilezett.)

Mályuszné Császár Edit: A Rádayak és hazai színjátszásunk. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, 1955. Bp. 1956. (stencilezett)

Zsindely Endre: A péceli Ráday-kastély. Művészettörténeti Értesítő, IV. évf. 4. sz. (1956.)

Zsindely Endre: A péceli Ráday-kastély. Bp. 1959. 33. l.

(Az idős Ráday Gedeon báró, majd grófnak van egy szintén Gedeon nevű, először apjával együtt bárósított, majd grófosított fia, az apa 1774–1792 közt dunántúli egyházkerületi főgondnok, a fiú 1793–1797 szintén az. De a fiú 1796–1801 között dunamelléki főgondnoki tisztet is viselt.)

(Ráday-levéltárból):

Dobos János vegyes – és igen komolytalan – megjegyzései MPEIF. 1883:86. sk. („A régiségek” és „Estevan” c. a.)

Radák Ádám, nagyberényi báró. (Közelebbi adatok?)

Illyés Géza: Radák Ádám. Kiáltó Szó (Kolozsvár.) 1939.

Radán (eredetileg valószínű Rádi) Balázs reformátor, utoljára beregszászi lelkész, meghalt 1553. – Z T L.

Fehér Mátyás OP.: A beregszászi domokos-rendi kolostor története. 1327–1556. Új Magyar Múzeum Kassa, 1944. (R. B. megöletésének kérdéséről is.)

Radnótfáji Nagy Zsigmond, meghalt 1770 után. Utoljára bonchidai (Kolozs m.) lelkész. – Z T L.

Radó (eredetileg Rochlitz) Endre (1885–). 1913-tól debreceni koll. főgimn. tanár, majd debreceni fogorvos. Természettudós.

Balogh F. A debr. r. koll. tört. 513.

Ragályi Géza (1842–1923). Utoljára bódvalenkei-becskeházai (Abaúj-Torna m.) lelkész, tornai egyházmegyei esperes.

Életrajza Fodor Györgytől SpRL. 1923. (XVIII.)

Ragályi György (kiscsoltói) (1817–1889). Felsőborsodi egyházmegyei gondnok.

Kun Bertalan és Vadász Pál emlékbeszédei SpL. 1889. (VIII.) 437. sk. 702. sk.

Szilágyi Sándor: A Rákócziak kora Erdélyben. Pest, 1868.

Ragályi Károly, kiscsoltói (?), sárospataki főiskolai algondnok.

Heiszler József emlékbeszéde róla SpF. 1862:759. sk.

Rákóczi (Rákóczy) György I. és II. Erdélyi fejedelmek. – Szinnyei XI:483–490. – Z T L.

Összefoglalások, monográfiák:

Szilágyi Sándor: I. Rákóczy György. Bp. 1893.

Szilágyi Sándor: II. Rákóczy György. Bp. 1891.

Nagy Géza: A nagyenyedi református nagyhét emlékkönyvében. Kolozsvár, 1927. és a szerzőnek „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kötetében. Kolozsvár, 1930.

Kósa János: II. Rákóczy György. Bp. 1942.

Csekey Sándor: I. Rákóczi György. Református Theologia, 1943.

Kopp T.: Erdély művelődése I. és II. Rákóczi György korában. Az Erdélyi Országgyűlési Emlékek alapján. Nyitra, 1903.

Részletkérdések, kútfőközlések:

Ötvös Ágoston: Pázmány Péter bíbornok... levele I. Rákóczy György erdélyi fejedelemhez 1634. – Hazánk. 1858. (I.)

Ötvös Ágoston: Pázmány Péter és I. Rákóczy György kiadatlan levelei. Hazánk, 1860. (II.)

II. Rákóczi György levelezése Csengeri Istvánnal. Eredeti magyar. A gróf Kemény József-féle gyűjteményből. (Erdélyi Múzeum.) Közli Szilágyi Sándor bevezetéssel SpF. 1866:302. sk.

Szilágyi Sándor: Rákóczi és Pázmány. Történelmi rajz a két államférfi levelezésével és okmánytárral. Pest, 1870.

Ugyanez okmánytár nélkül a „Rajzok és tanulmányok” c. gyűjteményes kiadványban. Pest, 1875.

Beke A.: Pázmány és Eszterházy levelezése I. Rákóczi Györggyel (1629–1644) Tört. Tár, 1881–1883. Kny. Bp. 1882.

Egyháztörténelmi adatok I. Rákóczy György erdélyi fejedelemről. (A kamara és ref. iskola Kassán. Nádasdi F. áttérése. Pápai engedély tiltott fokú házasságra.) Szilágyi Sándor közlése (a forrás megszerzése nélkül). MPEIF. 1873:181–182.

I. Rákóczy György fejedelem levelezése Tolnai István sárospataki pappal. – Szilágyi Sándor eredeti szövegközlése PEIL. 1875:617. sk. – Ugyanerről Visegrádi János közlései (részletek): SpRL. 1911. (VII.) 60.

A két Rákóczi György fejedelem levelezése (családi) Szilágyi Sándor kiadásában. Bp. 1875. (Akadémiai.)

A fejedelemnek Rákóczi Györgynek magáért a népért készített fohászkodása, 1644. – Csuthy Zsigmond közlése. MPEIF. 1875:103–104.

(A szöveg eredeti magyarnak mutatkozik, de több helyt modernizáltak látszik.
A forrás nincs megjelölve.)

Szilágyi Sándor (közlése): Egyháztörténelmi adatok I. Rákóczy György leveleiből. MPEIF. 1884:76. sk. és 349. sk. Eredeti szövegek, a kamarai levéltárból, ill. a „Károlyfehérvári” könyvtárból.

I. Rákóczy György... és gelei Katona István erdélyi püspök levelezéséből. Szilágyi Sándor eredeti szövegközlése PEIL. 1885:22. sk. – Ugyanilyen cím alatt közlések ugyanarról EPK. 1874. (IV.) 21. sk. (A kamarai levéltárból.)

Bogádi András levele I. Rákóczi Györgyhez 1638. Eredeti magyar. Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból MPEIF. 1887:195–196.

Szilágyi Sándor: I. Rákóczi György udvari iskolái. MKSz. 1892.

Szilágyi Sándor: Fejedelmi Parainesis (Rajzok és tanulmányok c. kiadványa I. köt.). Bp. 1875.
(I. Rákóczi György intelmei György fiához.)

Kvacsala János: II. Rákóczy György fejedelemsége történetéhez. TT. 1893.
(Levelek Comenius-sal, Basie-ral stb. kapcsolatban. A British Múzeum kéziratárából.)

Kovács Sándor: I. Rákóczy György és a pápás renaissance. PSz. 1899.

Comenius írta II. Rákóczi Györgyhez: A „Gentis Felicitas...” c. ritka eredeti nyomtatvány újra közölve MPEA. 1905.

Révész Kálmán: II. Rákóczy György halála napja. Sz. 1899.

(Thormai P. István ref. superintendens feljegyzését közli a tiszántúli ref. egyházkerület legrégebbi jegyzőkönyvéből.)

Scherer János: I. Rákóczi György családi élete (levelei alapján). Székács-Emlékkönyv, Pozsony, 1912.

Márki Sándor: I. Rákóczy György bibliája. Századok, 1887. uő. erről az „Alföld” c. lapban, 1885:32. (Szám?)

Harsányi István: Hányszor olvasta át I. Rákóczy György a bibliát? SpRL. 1913. (IX.) 6–7.

Marton Lajos: I. Rákóczi György bibliája. Budapesti ref. theol. akadémia értesítője. 1914.

Révész Kálmán: Történeti hazugságok a három nagy erdélyi fejedelemtől. PSz. 1917:609. sk.

Nagy Géza: Az erdélyi tatárjárás. II. Rákóczi György korában. Az „Kik kősziklára építettek” c. kötetben. Kolozsvár, 1937.

II. Rákóczy György temetése. TT. 1880. 582–584. (Közlő és forrás nincs jelezve.)

Vayer Lajos (ifj.): Rembrandt és „Rákóczi”. Magyar Múzeum, 1945. (Bp. 1946.) – Még egyszer Rembrandt és „Rákóczi”. Magyar Múzeum, 1947. jún. (kimutatja, hogy a két Rembrandt-féle portrait, melyek egyikét I. vagy II. R. Gy., a másikat R. Zsigmond fejedelem arcképének tartották, teljesen alaptalan azonosítás volt).

I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai (1631–1648). – Sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta Makkai László. Bp. 1954.

(I. Rákóczi György bibliás vallásosságának egyéb jellemvonásaival és tetteivel össze nem férő voltát már Kazinczy Ferenc jól látja és az Erdélyi Levelekben keményen meg is bélyegezi. L. az 1944-i kolozsvári kiadását (Erdélyi Ritkaságok 16.) I. köz. 78.)

I. Rákóczi Györgyné,
lásd Lorántfy Zsuzsanna alatt!

Rákóczi Lajos, R. Zsigmond fejedelem testvéröccse fölött Miskolczi Csulyak István gyászbeszéde MPEA. 1928:108. sk.

Rákóczi Zsigmond fejedelem fölött Miskolczi Csulyak István gyászbeszéde MPEA. 1928:95. sk.
Ugyanannak gyászbeszéde uo. 114. sk.

Mózes András: Felsővadászi Rákóczi Zsigmond. Kolozsvár, 1934. („Ifj. Erdély” kiadása. Népszerűsítés.)

Rákóczi Zsigmond herceg (1622–1652) I. György kisebbik fia. Z T L.
Szilágyi Sándor: Felsővadászi Rákóczi Zsigmond. Bp. 1886.

Szilágyi Sándor (közl.): Herceg Rákóczy Zsigmond levelezése. TT. 1887, 1888, 1890, 1891.
(Vegyes tárgyú közlések, több lelőhelyről.)

Szádeczky Lajos: Rákóczi Zsigmond házassága történetéhez 1650. TT. 1879:607.

Comenius írta Rákóczi Zsigmondhoz: Sermo secretus Nathanis ad Davidem, Kvacala János közlése MPEA. 1905.
(Vajda Ferenc: A Rákóczyak, Bp. 1900.) (Népszerűsítés!) (Utánanézni, nem Koszorú-füzetek?)

Rákóczi György, aldobolyi (1862–1935). Utoljára búzásbesenyői lelkész. Egyháztörténet-író.
– Szinnyei XI:502–503. – Z T L.

- Raksányi Károly (1829–), balatonhenyei (Veszprém m.) lelkész. Ampelológna, bortermelő. Szakíró. – Szinnyei XI:534.
- Rápolti Pap Mihály I. született 1627., meghalt 1692 után. Utoljára nádudvari lelkész. – Z T L. Emlékirata „Nánási Emlékirat” c. a. kivonatosan közölve SpF. 1858. (II. évf.)
- Rápolti Pap Mihály II. (1660–1726). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei XI:559–560. – Z T L. – I. R. P. M. fia.
- Rátkai József (1810–1868), encsenci lelkész (Szabolcs m.), felsőszabolcsi esperes. Nekrológja, életrajza PEIL. 1868:320–321. Nemes Benjáminról.
- Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1869.
- Ravasz Árpád (1874–), utoljára budapesti ref. főgimn. igazgató.
(Fia Ravasz János mezőbándi, majd nyárádszeredai lelkész, 1896–1913 közt marosi egyházmegyei esperes, unokatestvére Ravasz Lászlónak.)
- Ravasz János (1842–1928), utoljára nyárádszeredai lelkész, marosi esperes. 1914-től nyugalomban.
Névtelen életrajzi nekrológ RSz. 1928:542–544.
- Ravasz László (1882–). Utoljára budapesti lelkész, dunamelléki püspök. – Z T L. – Id. Bartók György veje.
Ravasz László püspök életrajza. Bp. 1921.
(Névtelenül maradt szerzője alighanem Csűrös István.)
- Beszédek és imák Ravasz László püspöki székfoglalása alkalmából. Bp. 1921.
- Kéký Lajos: Ravasz László könyvtára. Magyar Bibliofil Szemle (II.) 1925. 237–239. l.
(A „Könyvtári Séták” c. cikksorozatban.)
- Vincze Géza: Igehirdető poéták, poéta igehirdetők. Bp. (?) 1926.
(Ellenőrzendő!)
- Máthé Elek: Ravasz László, az író és igehirdető. 1933. (Hol?)
- Makkai Sándor: Ravasz László igehirdetői útja. Az „És lőn világosság” c. Ravasz László-émlékkönyvben. Bp. 194?? (Ellenőrzendő!)
- Vasady Béla: A theológus Ravasz László. Uo.
- Bartók György (ifj.): Ravasz László és a magyar szellemi élet. Uo.
- „Clio” (= ifj. Révész Imre): A hatvanéves Ravasz László. Magyar Szemle, 1942.

Teológiai önéletrajza „Magamról” címmel Debrecen, 1944. – (Nagy önéletrajza kéziratban.)

Ravasz Boriska, később Bibó Istvánné, R. László leánya. Budapesti, előbb ref., majd állami tanárnő. Történetíró.

Récsey János, utoljára érbogyoszlói lelkész, érmelléki esperes, a debreceni kollégium magyar irodalmi tanszéke megalapítója (1754–1836).

L. Balogh Ferenc és Nagy Sándor debreceni kollégiumtörténeteit. Az előbbit a 433. lapon.

Redmeci T. János, meghalt 1622 után. Utoljára szilvásújfalusi lelkész. – Z T L.

Régeni István (1813–1858). Kolozsvári koll. tanár. Történész, klasszikus-filológus. – UMA. – Szinnyei XI:668–669.

Reho János (1850–1895), sajkóközi (Borsod m.) lelkész.
Szuhay Benedek emlékbeszéde róla PEIL. 1896:298–300. és SpL. 1895. (XIV.).

Remetei János, született 1689 v. 1690., meghalt 1719. Kolozsvári koll. tanár. – Z T L.

Réső Ensel Sándor id. (1789–1860). Ügyvéd, dunamelléki egyházkerületi tanácsbíró. Egyháztörténelmi tárgyakkal foglalkozott. – Szinnyei XI:805–806.
Nekrológia életrajzzal, névtelentől PEIL. 1860:735–736.

Réthy József (1824–1894). Utoljára kálosai (Gömör m.) lelkész.
Nekrológia S. Szabó Józseftől SpL. 1894. (XIII.) 1061–1062.

Réthy Lajos vámosgálfalvi (1840–). Teol. végzettségű hunyadmegyei tanfelügyelő. Sokoldalú író. (A VU. nagyon sok prot. vonatkozású cikkét évtizedeken át írja!) – Szinnyei XI:821–824.

Révay Lajos, szklabinai és blatnicai (1837–1889). Utoljára sepsiszentgyörgyi lelkész. – Szinnyei XI:852–853.

Révay Pál, szklabinai és blatnicai (1840–1903). Utoljára sepsiszentgyörgyi lelkész. Sokoldalú író. – Szinnyei XI:868–869. – R. Lajos testvéröccse.

Révész Bálint (1816–1891). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli püspök. – Szinnyei XI:874–876. – Z T L.

Rövid életrajzai Vasárnapi Újság, 1857. január 11. „K. L.”-től és Protestáns Új Képes Naptár, 1869., névtelentől. Debreceni Hírlap 1891. 237. sz. Balogh Ferentől.

Csiky Lajos által összeállított élet- és jellemrajza olvasható R. B. hátrahagyott művei VI. kötetében: „Halotti egyházi beszédek és alkalmazások”. Debrecen, 1894. – Ugyancsak Cs. L.-től nekrológja VU. 1891. (XXXVIII.) 42. sz. az ismert arcképpel.

Peterdy Károly (közl.): Emléklapok... Révész Bálint... a beregi egyházmegyében 1884. tett hivatalos látogatásáról egyházmegyében. Beregszász, 1885.

Szász Károly: Révész Bálint. (Superintendenssé választása alkalmából) VU. 1871. (XVIII. évf.) jan. 18. (Az arckép itt már fénykép után készült rajz.)

Tóth Endre: Debreceni jubileumok. III. Révész Bálint az „egyhúru hangszer”. RE. 1956. szept. 15.

Révész Imre I. (1826–1881). Utoljára debreceni lelkész. Történettudós. – Szinnyei XI:880–888. – Z T L.

Apja Kálmánnak, nagypja II. Imrének.

Nekrologikus cikkek:

PEIL. 1881. febr. 20. és 27. (Ballagi Mór, Ballagi Aladár, id. Dicsőfi József, Révész Kálmán és mások írásaival.)

Vasárnapi Újság, 1881. Szabó Károlytól.

Protestáns Új Képes Naptár, 1882. névtelentől (de nyilván szintén Szász Károlytól).

Szabó János: Révész Imre emlékezete. Debrecen, 1881. (Emlékbeszéd a tiszántúli egyházkerület közgyűlésén. Együtt Zsigmond Sándor temetési imádságával.)

Arcképes vezető cikk róla VU. 1860. (VII.) ápr. 22. (17. sz.) Elég jó, szinte magasztaló méltatás. Az arckép a Barabás Miklós-féle részmetsetnek gyarló fametszetű utánképzése. – A cikk írója Békési Szatmári Károly. (Szinnyei J. szerint ügyvéd, az alföld vasút központi bizottmányának titkára, békésbánati egyházmegyei tanácsbíró.)

Balogh, Francis: Emeric Révész. Champion of Church Liberty in Hungary. The Catholic Presbyterian, 1881. dec.

Ballagi Mór: Emlékbeszéd Révész Imre I. tag felett. PEIL. 1882:540. sk. és külön, mint akadémiai kiadvány, Bp. 1882.

Eröss Lajos: Révész Imre, Debr. Képes Kalendárium, 1903. (Arcképpel. Rövid, érdekesen egyéni hangú emlékezés.)

(Névtelen, valószínűleg szintén Eröss Lajos): A debreceni collégiumi nagykönyvtár hívatlan látogatói 1849-ben. Visszaemlékezés Révész Imre. Debr. Képes Kalendárium, 1903.

S. Szabó József: Révész Imre emlékezete. Debrecen, 1926. (Emlékbeszéd a tiszántúli egyházkerület közgyűlésén.) Egy részlete. PSz. 1926.

Révész Imre (ifj.): Révész Imre élete. Debrecen, 1926. „Harcok három fronton” c. fejezete megelőzőleg közölve ThSz. 1925. – Ugyane szerző adta róla rövidebb életrajzot a bibliográfiát DPL. 1926. és RSz. 1926. Révész Imre naplójegyzeteiből: Az oroszok Debrecenben. Vasárnapi Újság, 1881.

(Révész Kálmán): Töredékek Révész Imre életrajzához. Révész Imre művei. DebrPL. 1881:77. sk.

Görömbei Péter (id.): Adatok b. e. Dr. Révész Imre élettörténetéhez. PEIL. 1881:299. sk.

Révész Imre levelezése Ipolyi Arnoldddal. Közölve Abafi Figyelője (XXII.) 1887:365. sk. – PEIL. 1889:109. sk. – ITK. 1892:471. (Nagy része a magyar Mythologia kérdései körül forog.)

Hegedűs László levelét l. hozzá Hegedűs alatt!

Négy levél. Adalék Révész Imre életrajzához és a kecskeméti teol. intézet történetéhez. (Tatai András és Fésős András levelei egymáshoz s az utóbbi Révész Imréhez.) Révész Kálmán közlése PEIL. 1902:455. sk.

Révész Kálmán: Beöthy Ákos könyve Révész Imréről. PSz. 1903:164. sk.

Révész Imre 1848/49-ben („Nepos” álnév alatt írta ifj. Révész Imre). Debreceni Képes Kalendárium, 1926.

Harsányi András: Az idősebb Révész Imre. PSz. 1941:414. sk. Kny. Bp. 1941.

Tóth Endre: Debreceni jubileumok. IV. Révész Imre, a tudós s a magyar protestantizmus diadalmas atlétája. RE. 1956. szept. 15.

Révész Imre II. (1889–). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli püspök. Lelkészi s ennek következtében püspöki hivataláról lemondott 1949. szept. 1. Mint lelkészképesítéssel nem bíró nyug. egyetemi tanár élt Budapesten 19?? történt haláláig. Történetíró.

„Vallomások” c. teológiai önéletrajza kéziratban a debreceni koll. könyvtárban. – Z T L.

Révész Kálmán (1860–1931). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneni püspök. – Szinnyei XI:889–893. – Z T L.

Marton János: Dr. Révész Kálmán. PSz. 1932:4–5.

Révész Imre (ifj.): Emlékek és élmények. Révész Kálmán naplótöredékeiből. PSz. 1933.

Révész Imre (ifj.): Németország félszázaddal ezelőtt debreceni theológus szemmel nézve. Dr. Révész Kálmán püspök külföldi naplójából. Debreceni Képes Kalendárium, 1936. (Néhány Kny. is készült belőle.)

A kassai lelkipásztorsága 25 éves jubileumán 1917. fia által mondott prédikáció megjelent „A mi igazi örömünk” c. a. a „Két kassai jubileum” c. kiadványban. Debrecen, 1918.

Ravasz Lászlónak a R. K. temetésén elhangzott igehirdetése megjelent a SpRL.-ba 1931. és ? (R. L. valamelyik kötetében. Megállapítandó!)

Révész Lajos (1865–). Kath. paptanárból 1898-ban konvertált, 1899-től debreceni koll. főgimn. tanár, klasszikus-filológus.
Balogh F. A depr. koll. tört. 504–505.

Révész Mihály (1858–1900). Biharnagybajomi lelkész. (Veje id. Harsányi Sándornak.) – Szinnyi XI:894. – Z T L.

Réz László (1867–1924). Utoljára rozsnói lelkész. Egyházi lapszerkesztő. – Egyháztörténet-író. – Szinnyi XI:917–919. – Z T L.

Rimaszombati Mihály (1633–1717?). Utoljára miskolci (?) lelkész. – Z T L.

Rimaszombati Kazai János. Utoljára 1727–1829. hajdúböszörményi lelkész. – Szinnyi V:1253. – Z T L.

L. Esze Tamás bevezetését „Az eperjesi református egyházközség” címmel. R. K. János műve: „Zöld olajfaágat szájában hordozó Noé galambja” (Bártfa 1708) új kiadásához Bp. 1944. (Az Incze Gábor szerk. „A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” c. sorozatban. XVII. szám.)

Rimaszombati (Szombati) Sámuel, meghalt 1738. Utoljára gyulafehérvári lelkész. – Szinnyi XI:1003–1004. – Z T L.

Ritoók Zsigmond (1837–1905). Utoljára ítélőtáblai elnök, bihari egyházmegyei gondnok? Egyházi publicista. – Szinnyi XI:1023–1025.
Veress István: Ritoók Zsigmond. Nagyvárad, 1905.

Rohoska József (1871–1938). Utoljára sárospataki teol. tanár. Szinnyi XI:1083. – Z T L.
(Zoványi Jenő sógora.)

Román Ernő (1882–1956). Alsószolcai lelkész. (Borsod m.) Egyháztörténet-író. – Z T L.

Rosztomili József,
lásd Dicsőfi I. alatt!

Rozgonyi (Csutoris) János I. született 1612., meghalt 1673 után. Utoljára ótordai lelkész, nagyenyedi egyházmegyei esperes. – Szinnyi XI:1278–79. – Z T L.
Önéletrajza Z T L. szerint fennmaradt. (de hol?)

Rozgonyi János II. (1824–1866). Utoljára alpári (Abaúj m.) lelkész. – Szinnyi XI:1279–1280. – Z T L.
Nekrológja Batta Józseftől PEIL. 1866:1057.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867:70.

- Rozgonyi P. János (1648–1711). Utoljára kolozsvári lelkész. Szinnyei XI:1279. – Z T L.
Fia I. Rozgonyi Jánosnak.
- Rozgonyi József (1756–1823). Utoljára sárospataki koll. tanár. – Szinnyei XI:1280–82. – Z T L.
Rácz Lajos: Egy magyar és egy német antikantianus érintkezése. SpRL. 1910. (VI.) Eredetileg az Alexander emlékkönyvben.
- Rózsa István, meghalt 45 éves korában 1882. Pápai gimn. tanár.
Nekrológia PEIL. 1882:443–444. „Sz. M.”-től.
- Rózsa Sándor (1850–). Szilágynagyfalusi lelkész, majd debreceni koll. háznagy, utóbb koll. és egyházkerületi pénztárnok. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 700–701.
- Ruber (Tasnádi) Mihály,
lásd Tasnádi alatt!
- Rugonfalvi Kiss István (1881–). Utoljára debreceni egyetemi tanár. Mint történetíró egyházi tárgyakkal is foglalkozott. – Z T L.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 583–584.
- Runyai Dániel (1822–1866). Szatmárcsekei ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal Kalós Pétertől PEIL. 1866:545–546.
Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1867.
- Rupp Kornél (1865–1900). 1894 óta (premontrei szerzetesből lett) ref. főgimn. tanár Bp.-en. Irodalomtörténet-író, számos prot. egyházi vonatkozással is. – Szinnyei XI:1403–1405. – Z T L.
- Ruttkay Menyhért, meghalt 1903, 53 éves korában. Miskolci ref. kántor, főgimn. és felsőbbleányiskola énektanár. – Szinnyei XI:1421–1422.
- Sáfár Ferenc (1848–?). Karcagi, majd csökmői ref. főtanító. UMA. – Szinnyei XII:9–10.
- Sáfrány Lajos (1874–1910). Utoljára nagyváradai ref. tanítóképzőintézet igazgató. (Lelkészképesítésű.) – Szinnyei XII:16–17. – Z T L.
- Sáfrán Mihály (1828–1903). Utoljára visnyói (Borsod m.) lelkész.
Nekrológia Molnár Józseftől SpL. 1903. (XXII.) 850.
- Sáfrány (Sáfrán) Péter (1846–1890). Máramaroszigeti ref. lyceumi tanár, főként pedag. író. – Szinnyei XII:17–18.
- Sajószentpéteri István,
lásd Szentpéteri alatt!
- Sala Mihály, meghalt 1806 után, dévai lelkész. – Z T L.

Salamon István, meghalt 50 éves korában 1873. Aranyospolyáni lelkész.
Nekrológja névtelentől PEIL. 1873:954.

Salamon József (1790–1871). Teol. tanár. Utoljára cs. kir. állami iskolatanácsos.
Egyháztörténeti és egyházjogtani író. – Szinnyei XII:71–73. – Z T L.
Szász Domokos: Salamon József. EPK. 1871. (I.) 110. sk. Életrajzi nekrológ.

Méltatás és arckép Salamon Józsefről a. b. c. áljegyű szerzőtől VU. 1870.
(XVII.) máj. 8. (17. sz.) arcképpel. (Öregkori.)

„Autobiographiám” c. önéletrajza. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1877. (VII.)
(Postumus közlés „Töredékek”-nek minősítve.)

Lásd róla Török István kolozsvári kollégiumtörténetét is. (II. köt. 1905.)

Salánki György, 1629–1635. közt sárospataki koll. tanár és rektor. – Erasmus-fordító. –
Szinnyei XII:78–79.

Sallai H. Pál, 1679–1687 közt nagylétai, majd hegyközszentimrei lelkész. – Szinnyei XII:88.

Samarjai Máté János (1585–1652). Utoljára halászi lelkész, samarjai (felsődunamelléki)
püspök. – Szinnyei XII:94–96. – Z T L.
Kathona Géza: Samarjai János gyakorlati theológiája. ThSz. 1939. (Pótfüzet.)
Egyben a Theológiai Tanulmányok 61. száma. Debrecen, 1940.
(Ellenőrzendő!)

Zoványi Jenő: Samarjai születésének és első lelkészségének helyéről. ThSz.
1940. 2. sz.

Samarjai János levele Kanizsai Pálfi Jánoshoz, 1621. Magyar fordítása Garády
(= Fabó András) közlésében, a M. N. Múzeum „Acta religionaria
protestantium in Hung. Tom. III.” c. gyűjteményéből PEIL. 1873:1526–1527.
– A latin eredeti Thury Etele közlésében. MPEA. 1904:45–56.

„Püspökké” választásának és „consecratiójának” följegyzése MPEA. 1909–
1910. (VIII. évf.)

Samarjai János levele a thuri-szakállasi egyházhoz 1625. MPEA. 1910. (IX.
évf.): 81–82.

Ugyanezt (?) a levelet közli már Ónody Zsigmond is a TT. 1887:411–413.
lapjain, a thuri-szakállasi egyházközség levéltárából.

Sámi László (1817–1881). Kolozsvári ref. koll. tanár, sokoldalú, főként történetíró. – Szinnyei
XII:115–116. – Z T L.

Hegedűs István emlékbeszéde. Kolozsvár (?) 1882. (Felesége Király Janka,
maga is sokoldalú írónő, nevelt („mostoha”) leánya Könyves Tóth Mihálynak.)

Samu János (1877–). Budapesti ref. főgimn. tanár, történetíró, nyelvész. – Szinnyei XII:118–
119.

- Sámuel Aladár (1869–1926). Utoljára balavásári lelkész. Egyháztörténet-író. – Z T L.
Nekrológia Tavasz Sándortól RSz. 1926. márc. 12.
- Illyés Géza: Sámuel Aladár. RSz. 1928.
(Apósa II. Imre Lajosnak.)
- Sándor (Tordai) András,
lásd Tordai alatt!
- Sándor János (1836–1929). Miriszlói lelkész, utóbb nyugalomban.
Makkai Sándor teljes jellemzést adó gyászbeszéde. RSz. 1929:135. 1.
- Sánta Béla (1846–?). Lelkészképesítésű tanár a nagykőrösi ref. gimnáziumban. – UMA. –
Szinyei XII:156–157.
- Sánta (C.) Kecskeméti János,
lásd Kecskeméti alatt!
- Sárfői Mihály, született 1639., meghalt 1678 után. Utoljára felsőbányai lelkész. – Szinyei
XII:180–181. – Z T L.
(Szinyei szerint utoljára nagybányai rektor volt.)
- Sarkadi Nagy Mihály, 1814-ben szatmári ref. tanár, később uo. polgármester. – UMA. –
Szinyei IX:721–722. Helytörténetíró.
- Sárkány Dávid, született 1700 körül, meghalt 1762. Utoljára sárospataki koll. tanár. –
Szinyei XII:189. – Z T L.
- Sárkány Ferenc, ilencfalvi (1822–1896). Lelkészképesítésű kolozsvári ref. koll. tanár.
Mathematikus. Szinyei XII:189–190.
- Sárkány Imre (1840–1900), utoljára gálszécsi lelkész, felsőzempléni esperes.
Hutka József írta élet- és jellemrajza SpL. 1900. (XIX.) 810. sk.
- Sárkány Lajos, ilencfalvi (1860–?). Kolozsvári ref. koll. tanár, matematikus. – Szinyei
XII:196–197. – S. Ferenc fia, Méhes György dédunokája.
- Sárkány Pál I., meghalt 1824. Utoljára abaújházi lelkész, esperes. – Z T L.
Adatok róla (Révész Kálmán közlésében) SpRL. 1909. (V.) 17.
- Sárkány Pál II. (1788–1878), nyíri (abaúji egyházmegye) lelkész (62 évig egyfolytában).
Nekrológia életrajzzal Csepelyi Menyhérttől PEIL. 1878:1063–1064.
I. S. Pál fia.
(A nekrológ szerint 10-en voltak testvérek, ezek többsége lelkész lett. Ezek
leszármazóiból még szintén többen lelkésztek Abaújban és egyebütt.)
- Sárközi Dihi Bálint, 1590 körül egri rektor. – Z T L.
- Sárközy József (bócsai) I. (1802–1867). Dunántúli egyházkerületi főgondnok. – Szinyei
XII:208–209.

Életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867.

Sárközy József II. (1827–1898). Utoljára nagyadi ref. „főtanító”.

„Egy jelenvolt” aláírású nekrológ életrajzzal DunPL. 1898:424.

Sárközy Kálmán, nemesócsai (1857–). Utoljára (?) tassi (Pest m.) ref. tanító. – Szinnyei XII:209.

Sárpataki N. Mihály (1638–1694). Kolozsvári lelkész, esperes. Szinnyei XII:232–233. – Z T L.

Sarudy György (1866–). Utoljára (?) pápai ref. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus, irodalomtörténész. – Szinnyei XII:240–241.

Sarudy Ottó (1872–). Több helyt polg. isk., majd tanítóképzőintézeti tanár, a ref. egyház zene művelője, pedagógiai író. – Szinnyei XII:241–242.

S. György testvéröccse.

Sartoris (Szabó) István,
lásd Szabó alatt!

Sartoris (Kecskeméti Szabó) János,
lásd Szabó alatt!

Sárváry János, meghalt 1779 után. Utoljára szerepi (Bihar m.) lelkész. – Szinnyei XII:248. – Z T L.

Apja Sárváry Pálnak, nagyapja Szoboszlai Pap Istvánnak.

Harsányi István: Sárvári János eddigi ismeretlen munkái. SpRL. 1925. (XX.) 224–225.

Sárváry (Sárvári) Pál (1765–1846). Debreceni koll. tanár. UMA. – Szinnyei XII:248–251. – Z T L.

Életrajza, a saját maga készítette epitaphiummal együtt, „S-s.” jegyű szerzőtől PEIL. 1847:41. sk.

Csűrös Ferenc (közlése): Sárváry Pál jegyzetes könyve Régi Okiratok és Levelek Tára, 1906. ápr.

Törös László: Sárváry Pál, Arany János professzora. Egy század a magyar kálvinista iskolázásból. Nagykőrös, 1938. Kny. a Nagykőrösi Arany János Társaság évkönyveiből. IV–X. köt.

Sárváry Pál könyvtára (névtelen cikk). Pesti Napló, 1851:456.

Sasku Károly (1806 v. 1807?–1869). 1842–1844. máramarosszigeti ref. lyceum tanára. Ügyvéd és mérnök. Sokoldalú író. Teológiát is végzett. – Szinnyei XII:266–269.

Különös életéről lásd Egervári Ödön nekrológját VU. 1869. (XVI.) 476–477. 1. Ezt veszi át rövidítve s részben átírva Tóth Béla a Magyar Anekdotalincse

(VI. köt. 98–100. l.) a Janki János rajzolta (valószínűleg karikírozott) arcképével együtt.

Sass Béla (1865–1928). Debreceni egyetemi tanár. – Szinnyei XII:251–252. – Z T L.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 543–547.

Csánki Benjámín és Lencz Géza: Sass Béla emlékezete. Debrecen, 1929. Az utóbbi dolgozat címe: S. B. az egyházi közigazgatásban.

Sass Károly (1819–1895). Albisi (Bihar m.) lelkész. Szinnyei XII:259–260. – I. PEIL.
1895:462.
(Apja Sass Bélának.)

Sas János, 1798–99. bihardiószegi lelkész. „Francia princípiumok” miatt állásvesztésre és fogsága után 1800. hajdúnánási tanár, 1807 tokaji lelkész.
Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1939. 84. l.

Sásvári Gergely, meghalt 1585 után. Utoljára mezőtelegdi lelkész. – Szinnyei XII:271–272. – Z T L.
Koncz József: Sasvári Gergely. Abafi Figyelője, 1888. (XXIV.)*

Schilling (Silling) András (1796–1854). Soltvadkerti lelkész. UMA. – Énekszerző, ill. fordító, énekeskönyv-szerkesztő.

Schilling (Silling) Károly (1840–1893). Cservenkai lelkész.
Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1893:253. Sch. András fia.

Schilling Lajos (1854–1921). Kolozsvári egyetemi tanár. Egy ideig gondnoka a kolozsvári teol. fakultásnak. Történetíró, vallási tárgyokról is. – Szinnyei XII:416. – Z T L.

Schmidt Henrik (1877–). 1910/11-ben debreceni koll. bölcs. akadémiai tanár, később kolozsvári, szegedi egyetemi tanár. Germanista. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 581–583.

Sebe János, Miklósvári,
lásd Miklósvári alatt!

Sebes András, zilahi, meghalt 1719. Utoljára marosvásárhelyi tanár. – UMA. – Szinnyei XII:807. – Z T L.

Sebestyén Dávid (1845–). 1877-től pápai ref. főgimn. tanár. Matematikus. – Szinnyei XII:813.

Sebestyén István, Kocsi (1761–1841). Utoljára pápai teol. tanár. – UMA. – Szinnyei VI:660–662. – Z T L.
Életrajza ifj. Vári Szabó (Sámueltól) PEIL. 1842:398–399.

* A cikk főként 1585-ben kelt végrendelete közléséből áll, radnótfáji Toldalagi levéltárából.

Apologeticus-áról edvi Illés följegyzése PEIL. 1844:1194–1195. E mű ismertetése (még kéziratból) Csík Pétertől PEIL. 1848:1612–1620.

Sebestyén Jenő (1884–1950). Utoljára bp.-i teol. akad. tanár. Z T L.

Teológiai egyéniségének és történelmi „Kálvinizmusának” találó jellemzése Nagy Barnától: A „Budapesti református teológiai akadémia története. 1855–1955.” Bp. 1955. c. műben. 106–113.

Sebestyén Monori Mihály, született 1770, meghalt 1836 után. Vallásos népköltő, laikus teológus Túrkevényben.

Révész Mihály: Sebestyén Monori Mihály uram emlékezete. MPEIF. 1887:440. sk.

Sebők József I. (1739–1806). Utoljára böcsi (Borsod m.) lelkész. – UMA. – Z T L.

Sebők József II. (1832?–1879). Utoljára biai (Pest m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal ifj. Urházi Lajostól PEIL. 1879:379. sk.

Sebők Sámuel (született 1760–). Viszontagságos életű, csaknem peregrinus-típus, leghosszabban (1815–1830) nemesoroszi lelkész. Sokoldalú író. – UMA. – Szinnyei XII:847–848.

(Halála évét Szinnyei sem tudja.)

Sebők (Szentmiklósi) Sámuel,

lásd Szentmiklósi alatt!

Segesváry József (1834–), kántorjánosi lelkész, nagykárolyi egyházmegyei esperes. – Szinnyei XII:868.

Segesváry Lajos (1907–). Utoljára bp.-i lelkész. – Z T L.

Séllyei M. István (1627–1692). Utoljára pápai lelkész, dunántúli superintendens. Gályarab. – Z T L.

Levele a Gályarab Beregszászi Istvánhoz 1675. Eredeti magyar. SpF. 1863:60–61. Közlő, forráshely nincs megnevezve.

Zürichi búcsúbeszéde „Üdvözlő beszéd...” c. a. Csuthy Zsigmond magyar fordításában MPEIF. 1884:414. sk.

L. A Gályarab irodalmat is.

Séllyei István búcsúzó strófája neje, Babos Zsuzsanna fölött Pápa, 1717. Ismerteti Barla Szabó János. Vasárnapi Újság, 1864. 1. sz.

(Eldöntendő, kicsoda ez a Séllyei?)

Séllyei S. András (1639–1678 után). Utoljára szatmárcsekei lelkész. – Z T L.

Séllyei Halász Ferenc, meghalt 1648. Ráckevei lelkész, solti esperes. – Z T L.

Séllyei Balog István, meghalt 1666 vagy 1667. Utoljára huszti lelkész, máramarosi esperes. – Z T L.
Gulyás MIÉM. II:113.

Koncz József közlése: Levelei Teleki Mihályhoz. Protestáns Közlöny, 1888.

Kulcsár Endre: „Néhány protestáns író a XVII. századból” c. sorozata.
AbFigy. XIX. (1885): Sállyei (így!) Balogh (így!) István.

Selyki Péter, meghalt 1688. Utoljára újtordai lelkész. Z T L.

Selymes (Kecskeméti) János,
lásd Kecskeméti alatt!

Seprődi János (1874–1923). Kolozsvári koll. tanár, történetíró, hymnologus. – Szinnyei XII:921.
Névtelen nekrológja RSz. 1923. (XVI.)

Terjedelmes életrajza és méltatása Illyés Gézától RSz. 1923. (XXVI.) és 1934. (XXVII.)

Sepsi László Máté, 1614. erdőbényei lelkész. – Szinnyei VII:618–619. – Krónikaíró.
Kemény Lajos: Sepsi László Máté. Századok, 1909.

Serephin (Komáromi) Pál,
lásd Komáromi alatt!

Sibolti Demeter, meghalt 1589. Utoljára győri kath. lelkész. Szinnyei XII:968–969. – Z T L.
Vesprény (álnév): Vázlatok Sibolti Demeterről. Debrecen, 1888.

Ónody Zsigmond: Vázlatok Sybolthy (!) Demeterről. PEIL. 1881.

Szóllósi Antal: Sibolti Demeter. PEIL. 1888.

Thury Etele: Sibolti Demeter élete és munkái. PSz. 1890.

Szóllósi Antal: Viszonválasz helyett apelláta. (Thury Etele ellen) PEIL. 1891.

Zoványi Jenő: Adat Sibolti Demeterről és egyébről. PSz. 1934:446. sk.
(Ez a luth. elvű teológus-lelkész ide a hitvallási álláspontja miatt és a közös prot. egyházkerületbeli superintendenskedése miatt van felvéve.)

Siderius János, meghalt 1608. Utoljára szepsi lelkész, abaúji esperes. – Szinnyei XII:970. – Z T L.

Syderius (Debreceni) János, (Siderius)
lásd Debreceni alatt!

Sidó (Óvári) János,
lásd Óvári alatt!

- 'Sigray István (pontosabb adatokat!) „világi egyházvezető” a XVIII. sz. közepén.
 Eletrajza Jalsoviszky Sándortól „A 'Sigray-ünnep emlékkönyve” c. kiadványban. Nagykőrös (?), 1912.
- „Sigray István levelei. Molnár János közlése a Ráday-levéltárból. PEIL. 1908:8–9.
- 'Sigray Mihály, 1733–35. nagykőrösi rektor, 1748-tól hollandi huszártábornok.
 Nagy Zsigmond: 'Sigray Mihály és a hollandok magyarezrede. „A 'Sigray ünnep emlékkönyve” c. kiadványban, Nagykőrös (?), 1912.
- „Bátori 'Sigray Mihály” c. emlékfüzet, a DebrPL. különnyomataként, kiadva Debrecen, 1940 vagy 1941?
 (Emléktáblájának a debreceni kollégiumban történt leleplezése alkalmával.)
- Bakó Imre cikke B. S. M.-ről, egy vallásos verse közlésével. PEIL. 1905. 11. sz.
- Siklósi István, meghalt 1795. Utoljára ófehértói lelkész. UMA. – Z T L.
- Siklósi Mihály reformátor, 1547–49 közt sárospataki lelkész. Szinnyei XII:998. – Z T L.
 Szilády Áron jegyzetei róla a Régi Magyar Költők Tára, IV. köt. 1883.
- Sikó János kolozsvári iskolamester (XVII. sz.).
 Herepei János cikke róla EM. 1942.
- Simai Mező István (1770–?). Több helyt, Baranyában Kistótfalun stb. is lelkész. Verselő. –
 UMA. – Szinnyei VIII:1206–1207.
 Keszi Hajdú Lajos (veje) ír róla az abafi Figyelője, 1876. I. köt. 4. számában.
- Simándi István (1675–1710). Sárospataki koll. tanár, fizikus. Szinnyei XII:1028–1029.
- Simándi (Kolcsár) János (meghalt 1653). Utoljára olaszliszkai lelkész, zempléni esperes. –
 Szinnyei XII:1029.
- Simándi Bodó Mihály, született 1591. 1626–1631 közt alsódunamelléki püspök, 1638–42
 közt talán beregszászi lelkész, esperes. – Szinnyei XII:1030. – Z T L.
 Földváry László simándi Bodó Mihályról: PSz. 1896., és Adalékok a
 dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez I. Bp. 1898.
- Zoványi Jenő: Simándi Bodó Mihály sorsa püspöksége után. Egyháztörténet,
 1945.
- Simon Benjámín (1813–1871). (Ér)csokalyi lelkész, érmelléki esperes.
 Nekrológia életrajzzal Papp Gábortól PEIL. 1871:1659–1660.
- Simon Ferenc (1861–1915). Jászberényi lelkész.
 Nekrológia életrajzzal PEIL. 1916:87–89. „Dr. K. I.”-tól. (= Kováts István?)

- Simon Gábor (1857–), miskolci ref. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus. Tankönyvíró. – Szinnyei XII:1051–1052.
- Simon Géza (1868–). Máramarosszigeti ref. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus. – Szinnyei XII:1052.
- Simon István I. (1810–1870). Kajászószentpéteri (Fejér m.) lelkész. Nekrológia életrajzzal Pap Lajostól PEIL. 1871:29–30.
- Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1872.
- Simon István (1860–). Utoljára debreceni ref. tanító. Újságíró. „Bugyi Sándor debreceni taligás és tejjes pógár” alakjának megteremtője. – Szinnyei XII:1053.
- Simon János (1795–1883). 52 éven át zubogyi (Gömör m.) lelkész. Nekrológia életrajzzal Sz. S. jelzetű szerzőtől SpL. 1883. (II.) 422.
- Simon József (1807–1883). Utoljára boldvai (Borsod m.) lelkész. Már a hetvenes évek elejétől nyugalomban. Szinnyei XII:1056–1057.
Édes Albert: Simon József emlékezete. PEIL. 1883:1237–1238.
- Simon Károly (1836–1897), szilvásvárad (Borsod m.) lelkész. Tóth Menyhért írta életrajzi nekrológja SpL. 1897. (XVI.) 713–715.
- Simon Sámuel (1816–1880). Szutor-bellényi lelkész (Gömör m.). Az egyházközségnek megírója (történetének megírója). Szinnyei XII:1063–1064.
Nekrológia életrajzzal Szabó Imrétől, PEIL. 1881:88. sk.
- Simony Imre (1791–1851). Utoljára balatonhenyei lelkész. Műfordító. – Szinnyei XII:1089–1091.
Sebestyén Gyula: Egy ismeretlen Homér-fordítóról. Bp. 1890. (Kny. az Egyetemes Philologiai Közönyből.) – Ezt ismerteti, S. I. életével együtt Thury Etele PEIL. 1890:172–174.
- Simontornyai Gergely: Szinnyei XII:1088–1089.
Révész Imre (id.): Simontornyai Gergely ösméretlen magyar reformátor. SpF. 1864.
- Sinai (Sinay) Miklós (1730–1808). Utoljára debreceni koll. tanár. – Szinnyei XII:1124–1127. – Z T L.
Révész Imre (id.): Sinai Miklós és tételei a magyar református egyház alkotmányára vonatkozólag. SpF. 1857–1858. (I.)
- Révész Imre (id.): Sinai Miklós magyar történetbúvár emlékezete. Századok, 1868.
- Révész Imre (id.) rövidebb cikke Sinayról Vasárnapi Újság, 1869:9. sz. Átvette a Debreceni Képes Kalendárium, 1903. (III. évf.)
- Hőke Lajos cikke róla. Fővárosi Lapok, 1871.

Debreczeni István: Egyházalkotmányi küzdelmek a XVIII. század végén, különös tekintettel Sinay Miklós szereplésére. Közlöny. A m.-o.-i ref. theologus ifjúság hivatalos lapja, Debrecen, 1908. (XXXVIII. évf.) 1–9. sz.

Sinai Miklós levele 1763. (a költő Ráday Gedeonhoz) Eötvös Lajos közlése a pesti ref. „főtanoda” levéltárából. Eredeti magyar. MPEIF. 1870:457–459.

Sinai Miklós... három levele Bod Péterhez egyháztörténelmi ügyben. 1763. 66, 67. Dr. Révész Imre közlése az Erdélyi Múzeumban lévő eredetiről MPEIF. 1872:49–55. (magyar.)

Révész Károly (közlése): Sinai Miklós sajátkezű naptárjegyzetei. A debreceni kollégiumi könyvtár kéziratárából. MPEIF. 1873.

Sinai Miklós... tudósítja Domokos Lajost Mária Terézia előtti személyes kihallgatásáról, a főiskolai tanulók betiltott legációja és supplikációja s általában az országos egyházi sérelmek ügyében (1773 után). Rácz Károly közlése a debreceni kollégiumi könyvtárban lévő másolatról. MPEIF. 1874:131–134.

Sinai Miklós levele Szőnyi Benjáminhoz a budai zsinatra követváltás tárgyában 1791. Rácz Károly közlése a békéscsaba egyházmegye levéltárából. MPEIF. 1876:95–96.

Géresi Kálmán: Sinai Miklós gyűjteményéről. MPEIF. 1877:118. sk.

Sinai Miklós püspök (!) levele a szabolcsi traktushoz az eránt: hogy püspökre csak papok magok, a világiak nélkül, voxoljanak. 1791. Id. Görömbei Péter közlése a felsőszabolcsi egyházmegye levéltárából. PEIL. 1880:1396–97.

Dézsi Lajos (közlése): Cornides Dániel levele Sinai Miklóshoz. Eredeti latin, a debreceni ref. főiskola könyvtárából. ITK. 1896.

Sinai Miklós egyháztörténete kiadásának tervéről. Századok, 1896:770.

Rácz Károly: Emlékezés Sinai Miklósról. Szabad Egyház, 1901.

Csűrös Ferenc: Sinai Miklós. Debreceni koll. főgimn. értesítő 1907/08. Kny. Debrecen, 1908.

Csűrös Ferenc: Egy híres debreceni történettudós. Debreceni Képes Kalendáriom, 1909.

Csűrös Ferenc: Sinairól. Uránia, 1909. jan.

S. Szabó Ferenc: Bevezetés Sinay Miklós Praelectiones publicae in Historiam ecclesiasticam seculi XVI...” c. műve bilinguis kiadásához. Debrecen, 1911.

B(alázs?) L(ászló?): Sinay Miklós. Könyvtáros, 1958. (VIII.) 835–836.

Révész Imre (ifj.): Sinai Miklós. Adalék a XVIII. századvégi magyar társadalomtörténetéhez. Halálának 150 éves fordulójára. Alföld (c. folyóirat), Debrecen, 1959. (X. évf.) 2. sz.

Révész Imre (ifj.): Sinai Miklós és kora. Adalékok a XVIII. századvégi magyar társadalomtörténetéhez. Budapest, 1959. 344. l.

Benkó Imre: Sinai Miklós és az 1791-ik évi budai zsinat. PEIL. 1912:152–154. (Legnagyobb részben a zsinati jegyzőkönyv rávonatkozó részleteinek közlése.)

A Sinai-pert előzményeivel és következményeivel együtt eddig legrészletesebben I. Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1939. tárgyalja.

Sinai Miklós szerepéről a Baranyi-féle házassági perben (amelynek regényes feldolgozása Jókai: Egetvívó asszonyszív c. regénye) I. Z(oltai) L(ajos): A váradi Baranyiak. Pesti Hírlap, 1901. febr. 26. (Vö. Jókainak magához a regényhez fűzött jegyzeteivel és kútfő kiadásával. Jókai Mór hátrahagyott művei 9. köt. Bp. 1912.)

Nagy Sándor (közl.): Adalék Jókai Egetvívó asszonyszív c. regényének keletkezéséhez. Alföld, 1959. (X. évf.) 2. sz. 93–94. l.

Varga László: Sinai Miklós Minucius Felix – interpretációja. Pap Károly-émlékkönyv. Debrecen, 1939.

Varga László: Szövegkritikai és vallásrégiségtani fejtegetések Sinai Miklós Minucius-Interpretációjában. Debrecen, 1942.

(A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványai VIII. köt. 7. sz.)

Singler György (1830–1867). Miskolci kántor.

Nekrológia életrajzzal Halmy Gyulától PEIL. 1867:574. sk.

Sinka Lajos (?). Szamoskrassói tanító, az Orsz. Ref. Tanítóegyesület első elnöke. (Adatokat!)

Sinka Sándor (1854–). Debreceni koll. gimn. tanár. Klasszikus-filológus, az iskola egyik történetírója. – Szinnyi XII:1146–1147.

Balogh F. A depr. r. koll. tört. 470–474.

Sipos Imre I. vállaji (1805–1855). Kecskeméti koll. tanár. UMA. – Szinnyi XII:1159–1160.

Sipos Imre II. vállaji (1849–1903). Belényesi (Bihar m.) lelkész, az egyházközség történetírója. – UMA. – Szinnyi XII:1160–1161.

Írói álneve: Bélavári.

Sipos János, vállaji (1808–1880). Utoljára belényesújlaki (Bihar m.) lelkész. – UMA.

Nekrológia életrajzzal PEIL. 1880:1463. sk.

- Sipos József I. (1775–1840). Utoljára békési lelkész. – UMA. – Szinnyei XII:1162.
Sipos József I.-nek Hajnóczy Józseffel és Schlöger göttingai professzorral való kapcsolatához l. Benda Kálmán (szerk.): A magyar jakobinus mozgalom iratai Bp. 1957. 1066–1068. (A magyar jakobinusok iratai I.)
- Sipos József II. (?). Utoljára túristvándi lelkész. (Szatmár m.), szatmári egyházmegyei esperes 1919–1934 közt. – Szinnyei XII:1163.
Életrajza Török Józseftől „A szatmári református egyházmegye negyven éves története” c. műben. Bp. 1942. (A mű egészének maga Sipos J. a szerzője.)
- Sipos Pál I. (1759–1816). Utoljára torasi (Hunyad m.) lelkész, neves matematikus. – Szinnyei XII:1165–1167. Z T L.
Woyciechowsky József: Sipos Pál élete és matematikai munkássága. 1932. ? (Hol?)
- Makkai Ernő (ifj.): Sipos Pál és Kazinczy Ferenc. Erdélyi Múzeum, 1944. Kny. az „Erdélyi Tudományos Füzetek” 174. számában. Kolozsvár, 1944.
- Sipos Pál II. vállaji (1823–1892). Fóti lelkész, pesti egyházmegyei esperes. – Szinnyei XII:1167–1168.
Nekrológiai PEIL. 1892, a máj. 12. számában (névtelentől) és uo. 381–382. Sz. K.-tól, hosszabb életrajzzal.
- Skaricza Máté (1544–1591). Reformátor, ráckevei lelkész. – Szinnyei XII:1181–1182. – Z T L.
Barla (Szabó) Jenő: Skaricza Máté élete és zsolnárköltészete. PSz. 1901. Kny. Bp. 1902.
- Állítólagos román származásáról Stanca Seb. az aradi „Romanul” 1911. évf. 17. sz. és Veress Endre: *Matricula et Acta Hungarorum in universitatibus Italiae studentium*. I. Padova, Kolozsvár, 1917. 75.
- Herepei János: Skaricza Máté halála ideje. PSz. 1936.
- Válaszuti György leírása Skaricza pécsi unitárius-disputájáról egészben máig kiadatlan, szemelvényei fordításban:
W(adass) J(ankovich) M(iklós): A Socinianusok eredetéről, Magyarországon volt ecclesiájokról: különösen Pétsi prédikátorjok Válaszuti Györgynek Kewi Skaricza Mátéval 1588. eszt. tartott Disputatiójáról. Tudományos Gyűjtemények 1829. VI. Kny. Pest, 1829.
- Kanyaró Ferenc: KM. 1889–90., és „Unitáriusok Magyarországon” c. művében. Kolozsvár, 1891.
- Skaricza Máté levele Battyány Boldizsárhoz 1580–1590 körül.
(Egy eddig ismeretlen munkája kiadásáról van benne szó, egyébként is fontos életrajzi adatokkal. A körmendi Battyány-levéltárból a MPEA. számára készült, de már nem adhatott – Iványi Béla-féle-Protestantica-gyűjtés 117. száma. Kefelevonatban fennmaradt, a dunamelléki egyházkerület levéltárában őrzik.)

(A zempléni diocesis egyik (melyik?) zsinati jegyzőkönyvében is – lásd Történelmi Tár, 1907. 197. – és olvasható: „Manuscripti libri quatuor post mortem Scaricaei quaesiti sunt.”)

Smigmatopveus (Debreceni) János,
lásd Debreceni alatt!

Sófalvi Ézsaiás, szentesi, majd hódmezővásárhelyi kántor. (?)
Kiss Lajos néprajztudós, ny. múzeumigazgató megemlékezése róla. „Az öreg kántor” címen. (Megjelent? Én eddig csak kéziratban olvastam!)

Sófalvi József (1745–1794). Utoljára kolozsvári koll. tanár. Szinnyei XII:1203–1204. – Z T L.
Gál Kelemen: Sófalvi József. Erdélyi Múzeum, 1896.

L. Török István kolozsvári kollégiumtörténetét is II. köt. 1905.

Sófalvi (Sófalvy) Károly (?), magyardécsei, majd rettegi (Szolnok-Doboka m.) lelkész, a széki egyházmegye esperese.
Fia S. Ézsaiásnak.

Soltész Elemér (1874–1957). Utoljára protestáns tábori püspök. Egyházíró, lapszerkesztő. – Z T L.

Soltész Elemér: Emlékeimből. (A következő kiadványban: Emlékkönyv Szentpéteri Kun Béla 70-ik születésnapjára. Debrecen, 1946.)

Dezső László: Soltész Elemér. Nekrológ, életrajz. ET. 1958. (I. IV.)

Esze Tamás: Soltész Elemér. Nekrológ, életrajz. RE. 1957. szept. 1. (IX. évf. 10. sz.)

Belia György: Móricz Zsigmond Nagybányán. IT. 1957. (XLV.) 2. sz. (júl.) – (Móricz Zsigmond és Soltész Elemér levelezéséből. Az adatokat részben Soltész Márta szolgáltatta.)

„Családi Krónika” c. önéletrajza és családtörténete kéziratban a családja tulajdonában.

Soltész Ferenc (1821–1915). Sárospataki koll. tanár, klasszikus-filológus, a régebbi sárospataki tanárok életrajzírója. – UMA. – Szinnyei XII:1210.
(Radácsi György): életrajzi nekrológ SpRL. 1915. (XI.)

L. SpF. 1864.

Ellend József: Soltész Ferenc kartársai tanári pályája kezdetén. SpRL. 1915:170–171.

Soltész János I. (1809–1879). Sárospataki koll. tanár, orvosdoktor. – UMA. – Szinnyei XII:1211–1214.

Búza János emlékbeszéde róla. Sárospataki főiskola értesítő, 1880.

- Soltész János II. (1838–1908). Utoljára ombadi (Szatmár m.) lelkész. Egyházmegyei-történetíró. – Z T L.
S. Elemér apja (aki szerint S. János is írt kéziratban maradt önéletrajzot).
- Soltész Tamás (1831–1906). Pályini (Ung m.) lelkész.
Meskó Gáspár írta nekrológja SpRL. 1906. (II.) 606–607.
- Soltra Alajos (1820–1891). Ráczevi lelkész, sebészorvos.
Nekrológia életrajzzal Gerenday Endrétől PEIL. 1891:1040. sk.

Baksay Sándor: Egy jóltevő emlékezete. Emlékbeszéd Soltra Alajos felett a csurgói főgimnázium százéves jubileumán. Vasárnapi Újság, 1899. 98. szám és Baksay S. Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai II. Bp. 1917.
- Solymossy Endre (1855–). Székelyudvarhelyi ref. koll. tanár. Sokoldalú író. – Szinnyei XII:1221–1222.
- Solymosy György (1748?–1825). Utoljára szomódi (Komárom m.) lelkész.
Szentkúti Kiss Károly: Egy ismeretlen egyházi író a XVIII. század végén. PEIL. 1910:552. sk.
- Solymosi Nagy Mihály (1673–1729). Utoljára szatmári lelkész, esperes. – Szinnyei XII:1223–1224. – Z T L.
- Sólyom Antal, solyómkői (1843–). Hajdúböszörményi ref. tanító. Újságíró, pedagógiai író. – Szinnyei XII:1226–1227.
- Somodi István (1759–1845). Utoljára sárbogárdi (Fejér m.) lelkész. – UMA. – Z T L.
- Somogyi Géza (?). 1888-tól znióváralyai áll. tanítóképzőintézeti igazgató. Ref. lelkészi képesítése volt, egy darabig nagyváradi katechéta. – Pedagógiai író. Szinnyei XII:1261–1262.
- Somogyi Jenő (1849–). Zilahi ref. főgimn. tanár, az iskola történetírója. – Szinnyei XII:1266–1267.
- Somogyi Mihály (1785–1871). Utoljára irinyi (Szatmár m.) ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal Porcsalmy Somától PEIL. 1871:1595–1596.
- Somogyi Pál (1843–1913). 1872-től debreceni ref. koll. tanítóképzőintézeti tanár, ref. egyházi jegyző. Lelkészképesítésű. – Szinnyei XII:1276.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 597–599.
- Somogyi Rudolf (1839–1894). Budapesti ref. főgimn. tanár. Mérnök, fizikus. – Szinnyei XII:1278–1279.
Nekrológia életrajzzal Kacziány Gézától PEIL. 1895:25–27.
- Somosi István (1816–1861). Sárospataki koll. tanár. – UMA.
Finkei Pál emlékbeszéde róla SpF. 1862:266–267. Szinnyei XII:1281–1283.

- Somogyi Gábor debr. kollégiumi tanszékalapító (1876), életrajza Balogh Ferenc emlékbeszédében, PEIL. 1910.
- Somossi (Somossy, Somosi) János (1783–1855). Sárospataki teol. tanár, egy ideig esperes. – UMA. – Szinnyei XII:1283–1285. – Z T L.
Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1857. (De az itt közölt arckép UMA. szerint nem az övé, hanem Futó Sámuel abaúji esperesé!)
- Erdélyi János: Somosi János életrajza, jellemzése SpF. 1864.
(Az UMA. úgy tudja, hogy a család eredeti neve „Ködöböczy” volt, és hogy S. J. felett Hegedűs László is tartott emlékbeszédet – de nem mondja hol?)
- Somossy Sámuel (1802–1875). Utoljára sajoszentpéteri lelkész, egy ideig felsőborsodi esperes.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1875:461. sk. „Sajó”-tól. (S. János unokaöccse.)
- Somosi Petkó János (1625–1684). Utoljára mádi (Zemplén m.) lelkész. – Z T L. – Szinnyei X:917–918.
- Somosújfalvi Érsek Péter, utoljára 1618 szikszói (Abaúj m.) lelkész. – Z T L.
- Soós Béla (1896–1945). Utoljára debreceni egyetemi tanár. – Z T L.
- Soós Ferenc I. (1670–1720). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei XII:1300–1301. – Z T L.
- Soós Ferenc II. (1705–1776). Utoljára kolozsvári lelkész, kolozskalotai egyházmegyei esperes. – Szinnyei XII:1301. – Z T L.
Életrajza a „Minister evangélii...” c. gyászemlékére kiadott füzetben 1776.
- Soós Gábor (1813–1891). Hajdúnánási városi főjegyző, országgyűlési képviselő, egyházi és iskolai alapítványtevő.
Nekrológia életrajzzal Gyöngyösy Lászlótól PEIL. 1891:191. sk.
- Sóvári Soós Gábor emlékezete, Debrecen, 1891.
(Ebben van a temetésén mondott beszédekkel együtt a Kövendi Dénes írta életrajza, mely megelőzőleg a DebrPL.-ban is megjelent.)
- Soós József (1868–). Utoljára kisújszállási ref. főgimn. tanár, igazgató. – Klasszikus-filológus. – Szinnyei XII:1304.
- Soós Károly (1878–). Bucsi (Komárom m.) lelkész, esperes Komárom egyházmegyéjében. – Z T L. – Egyházi lapszerkesztő.
- Soós Lajos (1818–1871). Keleméri (Gömör m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Majimi Józseftől PEIL. 1871:666. sk.
- Soós Miklós (1835–1875). Hanvai (Gömör m.) lelkész. – Szinnyei XII:1308–1309.
Nekrológia életrajzzal Ruzskay Gyulától PEIL. 1875:717–720. (Orbán József veje.)

- Soti (Solti?) János, utoljára dési lelkész, 1671–1692 közt a dési egyházmegye esperese.
11 db eredeti magyar levelét Teleki Mihályhoz 1663–1670-ből közli Koncz József a Teleki-levéltárból. MPEIF. 1887.
- Sörös János (?) büdszentmihályi (Szabolcs m.) lelkész. Több egyházközség történetírója.
- Sörös Béla (1877–1939). Utoljára losonci lelkész, nyugat-szlovenkői egyházkerület püspöke.
– Z T L.
- Sörös István (1804–1892). Kádártai (Veszprém m.) lelkész. Szinnyei XII:1319–1320. –
UMA.
Nekrológia életrajzzal Thury Etelétől, PEIL. 1892:316–317.
- Sövényfalvi Lengyel Zsigmond, meghalt 1738. Utoljára dévai lelkész, hunyadi esperes. – Z T
L.
- Spáczai (Spáczay/Spátsai) András, meghalt 1766 körül, füzeséri (Ung m.) lelkész. Szlovák
ének- és liturgia- stb. szerző, ill. fordító. – UMA. – Szinnyei XII:1340–1341. –
Z T L.
Király Péter: A keletiszlovák nyelvjárás nyomtatott emlékei. Bp. 1953. 44. sk.
- Stefán Mihály (1839–1912). Utoljára csurnahói (Zemplén m.) lelkész.
Nekrológia Kozma Antaltól SpRL. 1912. (VIII.)
- Stettner Ignác, a szabadságharc alatt nagyigmándi lelkész. Szinnyei XIII:39–40.
DunPL. 1891:676. sk.
- Suba (Lévai) Tamás,
lásd Lévai alatt!
- Sulacsik Zoltán,
lásd Antal alatt!
- Sulcz Endre (1857–1900). Hódmezővásárhelyi (ev. vallású) főgimn. tanár.
Nekrológia életrajzzal Farkas Lajostól PEIL. 1900:91–92.

Kiss Lajos: Sulcz Endre tanár úr. Az Erő, 1929/1930. (XII. évf.)
- Suri Orvos Mihály, meghalt 1632. Utoljára sárospataki lelkész. Szinnyei IX:1418. XIII:125.
(Szeneci Molnár Alberttel való kapcsolatára l. a Dézsi Lajos írta, ill. kiadta
Szeneci M. A. életrajzot és kútfőt.)
- Suri Orvos Pál, 1612–1614 közt heidelbergi egyetemi hallgató. – Szinnyei IX:1418–1419. – Z
T L.
- Sükei Imre, szőkefalvi, meghalt 1848., 1815-től bukaresti lelkész. – Z T L.
Koós Ferenc: Életem és emlékeim I. 373. sk.

Szinnyei XII:720. („Schükei” címszó alatt) szól róla rövidebben és XIII:129. hosszabban.

Sükösd Sámuel, utoljára uzoni lelkész, eltűnt 1849. jún. Szinnyei XIII:132. – Z T L.
Életrajza a Baló Benjámint kiadta „Sükösd Sámuel emléke egyházi beszédéből”
c. a. I. füz. Arad, 1858. c. kiadványban.

Süllye (Püspöki) János,
lásd Püspöki alatt!

Sülye István Mihály Pál,
lásd Komáromi (Komáromy) alatt!

S. Szabó József,
lásd Szabó József (S.) alatt!

Sütő Károly, 1887-ben 67 éves korában elhunyt, felsőmérái (Abaúj-Torna m.) lelkész.
Névtelen nekrológ, főleg jellemrajzzal SpL. 1887. (VI.) 347.

Sylvanus,
lásd Szilágyi (Tönkö) alatt!

Sylvester Domokos (?). Utoljára szászvárosi lelkész.
Nagy Károly (veje): Emlékezés Molnár Albertre és Sylvester Domokosra.
Erdélyi Protestáns Lap, 1903.

Sylvester (később és alaptalan magyarosítással: Erdősi) János, reformátor, született 1504 körül, meghalt 1552 után. Szinnyei XIII:148–150. – Z T L.
Kemény József gróf: Erdősi János élete. Új Magyar Múzeum, 1855. I.

Révész Imre (id.): Erdős János magyar protestáns reformátor. Debrecen, 1859.
Egyh. részlete SpF. 1859.

Réső Ensel Sándor: Észrevételek... Sylvester János protestáns voltáról PEIL.
1859. – Révész Imre részletes reflexióval ugyanez évfolyamban.

Dakó József: Joannes Sylvester Pannonius Erdősi... Leben, Schniften und Bekenntnis. Wien, 1871. – L. ehhez Révész Imre részletes bírálatát MPEIF.
1871:623–625.

Eötvös Lajos: Adalék Erdősi János magánéletéhez. MPEIF. 1871:518–519.
(L. ehhez Révész Imre uo. 544.)

Sylvester Jánossal kapcsolatos levélközlések ITK. 1893:88. sk. (Újszigeti nyomda, Újszövetség-fordítás stb.)

Rómer Flóris: Magyar irodalmi unicum: Sylvester dialogusai magyar, latin, német és lengyel nyelven. Budapesti Közlöny, 1869.

Dézsi Lajos: Heyden Sebald gyermeki beszélgetéseinek latin–magyar szövege. Bp. 1897.

Payr Sándor: Erdősi Sylvester János sárvári tanító és magyar bibliafordító. PSz. 1905. Kny. Bp. 1905.

(„Egyházunk napja” c. sorozat 1. sz.)

Hegedűs István: Sylvester János latin versei. ITK. 1910.

Zoványi Jenő: Sylvester János és Debrecen, PSz. 1919. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából” c. sorozatban XV.)

Hegyaljai Kiss Géza: Sylvester János élete. Tahitótfalu, 1924.

Trócsányi Zoltán: Sylvester-problémák. Magyar Nyelv, 1928.

Németh László: Sylvester nyelvtana. PSz. 1929:101. sk.

Harsányi András: Sylvester János. PSz. 1941:174. sk.

Horváth János: Sylvester János vezetéknevéről. Magyar Nyelv, 1949.

Horváth János: A reformáció jegyében. Bp. 1953. 141–163. és a jegyzetek. (Ezekben van szó a magyar családnévre és annak eredetére vonatkozó találgatásokról is.)

Balázs János: Sylvester János és a XVI. századi magyar irodalmi nyelv. Magyar Nyelv, 1954. júl.

Balázs János: Sylvester János az első magyar nyomtatott szójegyzék szerzője. Magyar Nyelv, 1955. szept.

Balázs János. Zur Frage des Erwachens der osteuropäischen Nationalsprachen. – Deutsch-slawische Wechselveitigkeiten in 7. Jhundert. Berlin, 1956. (Uniter-Ehrung.) (Sylvester grammatikájával is foglalkozik.)

Balázs János: Ki írta az első magyar nyelvtant? Filologiai Közöny, 1958. (IV.) 116–120.

Balázs János: Sylvester János kora. Bp. 1958.

Szabados Ede (1867–1930). Szatmári ref. főgimn. tanár. – Szinnyei XIII:154–155. – Hírlapíró, költő. – Halála RSz. 1930:63.

Szabó Aladár I. (1838–1872). (Hiányzó adatok pótlandók!)
Nekrológia életrajzzal Szekeres Mihálytól PEIL. 1872:219.

Szabó Aladár II. (1862–1944). Utoljára budapesti lelkész. Szinnyei XIII:161–163. – Z T L.
„Kegyelem által” c. vázlatos önéletrajza és emlékirata. Bp. 1941.

A „Magyar Ifjúság” 1944. júniusi száma (Emlékeztetésnek szentelve, sok becses történelmi visszaemlékezéssel).

Bodonhelyi József: Szabó Aladár (II.) „A Budapesti Teológiai Akadémia nagy professzorai” c. sorozatban. RE. 1955. július 1.

Szabó Aladár III. (1890–?). Utoljára gödöllői lelkész. Egyháztörténész, lapszerkesztő. – Z T L.
II. Aladár fia.

Szabó András I. 1887-ben 82 éves korában elhalt, utoljára csicseri lelkész (Ung m.), egy ideig ungi esperes. Több feljegyzés róla SpL. 1887. (VI.) 313. 348. 389.

Szabó András II. (1871–). Székelyudvarhelyi ref. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus. – Szinnyi XIII:67–68.

Szabó Dávid (1828–1883). Utoljára táci lelkész (Fejér m.).
Nekrológia életrajzzal Nagy Károlytól PEIL. 1883:426. sk. II. Szabó Aladár apja, III. Sz. A. nagyapja.

Szabó Endre (1839–1908). Utoljára csicseri lelkész, ungi esperes.
Nekrológia (emlékbeszéd) Németh Pétertől SpRL. 1908. (IV.) (Felkeresendő a kettő közti kapcsolat! Vsz. apa és fia.)

Szabó Ferenc I. (M.) (1800–1871). Utoljára újtonyai lelkész. Szinnyi XIII:186. – Z T L.

Szabó Ferenc II. (1887–1934), marosvásárhelyi koll. tanár, majd marosszentgyörgyi lelkész.
Molter Károly (irodalmilag is kitűnő) jellemzése RSz. 1934:228–229.

Szabó Gábor (1820–1891), bükkzsérci (Borsod m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Édes Ábrahámtól PEIL. 1891:1135. sk.

Nekrológia életrajzzal Szalóczy Páltól SpL. 1891. (X.) 768–769.

Szabó Géza, 1909-ben ócsai (Pest m.) lelkész. Verselő. – Szinnyi XIII:191–192.

Szabó Gyula Iván (1859–). Bencésből 1896 után konvertált kiskunhalasi ref. főgimn. tanár.
Klasszikus-filológus. – Szinnyi XIII:209–210.

Szabó Gyula, Újvárosi (1887–1914? elesett az első világháborúban). Debreceni koll. főgimn. tanár. Irodalomtörténész. Balogh F. A depr. r. koll. tört. 512–513.

Szabó Imre II. (1891–1955). Utoljára buji (Szabolcs m.) lelkész. Egy ideig budapesti egyházmegyei esperes. Z T L.

Szabó Imre I., meghalt 1894-ben 38 éves korában. Somorjai (Pozsony m.) lelkész. („Luczi” Szabónak emlegették tiszaluci születéséről, mint nagy tréfacsináló, egykor pataki diákot.) Nekrológ (tragikus haláláról is) SpL. 1894. (XIII.) 160–161.
Szabó Imre II. apja.

Szabó Imre III. (1904–1958). Utoljára a Ref. Konvent sajtóosztályának vezetője, volt KIE-titkár, majd ker. („Exodus”) könyvkiadó.
Bottyán Jánostól nekrológja RE. 1958. aug. 1.

Koczog Ákostól nekrológ ET. (Újf.) I. (IV.) 2–3. sz. 1958.

Szabó (Sartoris) István, meghalt 1710 után. Mezőtúri, majd kunhegyesi, végül Ramazra menekült lelkész. ? Szinnyei XIII:202–203.

Szabó János I. (Sartoris, Kecskeméti). Utoljára (?) 1712–22 (?) közt nagykőrösi lelkész, kecskeméti egyházmegyei esperes. – Szinnyei XII:210. – Z T L. a kecskeméti esperességét 1690. v. 1691–1703 közt teszi (224. lap).

Szabó János II. meghalt 74 éves korában 1868. bars megyei alispán, egyházmegyei gondnok.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1868:1262. sk. „N. N.”-től.

Szabó János III. (1835–1902). Utoljára hódmezővásárhelyi lelkész, békéscsaba esperes. – Szinnyei XIII:216–217. Z T L.
Zsigmond Sándor, Könyves Kálmán, Futó Zoltán: Szabó János emlékezete. Szentés, 1902.
(Futó Zoltán emlékbeszéde a békéscsaba esperesi egyházmegye közgyűlései jegyzőkönyvében is Szentés, 1902.)

Dombi Lajos: Szabó János... esperes... emlékezete. Gyula, 1903.

Dombi Lajos és Garzó Gyula: A Szabó János-síremlék leleplezési ünnepélyén... elmondott ima, gyászbeszéd és gyászenek. Gyula, 1903.

Szabó (Váradai) János,
lásd Váradai alatt!

Szabó József (S.*) (1862–1944). Utoljára lelkészképzésű debreceni gimn. igazgató. Klasszikus-fil. szakja mellett egyháztörténet-író. – Szinnyei XIII:231–233. Z T L. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 494–501.

Sz(alonna)i Szabó József (1841–1910). Szalonnai (Borsod m.) lelkész.
Szuhy Benedek írta nekrológja SpRL. 1910. (VI.) Írói álnevei: „Veritas”, „Paradoxon”, „Keserűi”.

Szabó Károly I. (1803–1885). Vámosatyai (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1885:1632–1634. „J. Gy.”-től.

Szabó Károly II. (1824–1890). Utoljára kolozsvári egyetemi tanár, történettudós. – Szinnyei XIII:237–240. – UMA. – Z T L.
Schilling Lajos: Szabó Károly emlékezete. Kolozsvár, 1891.

Szádeczky Lajos: Szabó Károly emlékezete. Bp. 1894. (Kny. a Századokból.)

* Az S. előbetűt, mely családnévhez nem tartozott, szülőfalujáról, a Gömör megyei Serkéről vette fel, kizárólag a számos más Sz. J.-től megkülönböztetésül.

Borsa Gedeon: Szabó Károly (1824–1890) A könyvtáros, 1956. (VI.) 2. sz. 103–105.

Sz. Károly részletes életrajza, nekrológja névtelentől, öregkori arcképpel VU. 1890. (XXXVII.) 36. sz. szept. 7.

Szabó Károly III. (P*) (1836–1895). Pápai gimn. tanár. Egyház- és iskolatörténet-író. – UMA. – Szinnyei XIII:241–242. – Z T L.

Szabó Márton (1877–). Debreceni koll. főgimn. tanár. Tört.–földrajz szakos. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 509–510.

Szabó Miklós (1884–). Pápai ref. főgimn. h. tanár. – Klasszikus-filológus. – Szinnyei XIII:254.

Szabó Lajos (?). Kassai, majd taktaszadai lelkész, egyháztörténet-író. (Adatai felkeresendők!)

Szabó Menyhért (1818–1853). Utoljára verbőczi (Ugoicsa m.) lelkész. – Szinnyei XIII:249.

Szabó (Tolnai) Mihály,
lásd Tolnai alatt!

Szabó (Gáborjáni) Mihály (?), utoljára csaholci (Szatmár m.) lelkész, szatmári egyházmegyei esperes. Vallásos író. – Szinnyei XIII:255.

Szabó Pál I. (?), mezőtúri lelkész. L. Protestáns Képes Naptár, 1869.

Szabó Nándor, meghalt 54 éves korában 1890. Örökös pestmegyei káplán, peregrinus-poéta. – Szinnyei XIII:255.

Szabó Pál II. vasgyári művezető a pohorellai vasgyárban, a gömörmegei (?) sóteri egyház jötevője. (1798–1871) Szinnyei XIII:257.
L. Varga József cikkét PEIL. 1871:667–668.

Szabó Péter I. (1771–). Utoljára nagyodi (Bars m.) lelkész, 1836–48 közt barsi egyházmegyei esperes. Szinnyei XIII:259.

Szabó Péter II. (1832–1915). Pirosi (Rumenka) lelkész, alsóbaranya-bácsi egyházmegyei esperes.
Nekrológja életrajzzal Háda Sándortól PEIL. 1915:233–235.

Szabó Sámuel I. (1747–1789). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. Szinnyei XIII:262. – Z T L.

Szabó Sámuel II. (1803–1868). Utoljára somogynagybajomi lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1868:551. sk. „rs.”-től.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1870.

* A P. „Pápai”-t jelent, szintén csak megkülönböztetésül.

Szabó Sámuel III. (1810 vagy 1821?–1870). Gömörszékárosi lelkész.
Nekrológia életrajzzal („Rimavölgyi”-től PEIL. 1870:1430–31.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1872.

Szabó Sámuel IV. bágyoni (1829–1905). Utoljára kolozsvári koll. tanár. Történetíró. –
Szinyei XIII:264–266. Z T L. – Veje Nagy Péter püspöknek.

Szabó S. Zsigmond (1883–). Bajkai lelkész. – Z T L. (Közelebbi adatok?)

Szabó T. Attila, kolozsvári egyetemi tanár, hymnológus. (Közelebbi adatok?)

Szabó Zoltán (). Sárospataki teol. akadémiai tanár. (Közelebbi adatok?)

Szabó (Debreceni) István,
lásd Debreceni alatt!

Szabó (Kaposfalvi) Pál,
lásd Kaposfalvi alatt!

Szabó (Szenczi) János,
lásd Szenczi alatt!

Szabó (Szombati) István,
lásd Szombati-Szabó alatt!

Szabó (Tomori) Sándor I–II.,
lásd Tomori alatt!

Szabó (Vári) Sámuel,
lásd Vári-Szabó alatt!

Szabolcska Mihály (1861–1930). Utoljára temesvári lelkész. Szinyei XIII:278–279. – Z T L.
A temesvári ref. egyházközség 1909. évi február hó 7-én tartott rendkívüli
közgyűlésének jegyzőkönyve Szabolcska Mihály temesvári lelkipásztorsága 10
éves jubileumának megünneplése alkalmából. Temesvár, 1909.

Kristóf György: Szabolcska Mihály vallásos költészete. PSz. 1916.

Kristóf György: Szabolcska Mihály Erdélyben. 1934. Erdélyi Múzeum és Kny.
az Erdélyi Tudományos Füzetek c. sorozatban.

Madai Gyula: Szabolcska. PSz. 1933.

Sebestyén Gyula: Szabolcska Mihály (arcképpel). VU. 1891. (XXXVIII.) 809.
lsp.
(Alighanem első ilyenemű bemutatása a nyilvánosság előtt, bár már akkor
kezdik „ünnepleni” is.)

Császár Elemér: Szabolcska Mihály emlékezete. Bp. 1934. (Magyar Tudományos Akadémiai emlékbeszéd.)

Okos Gyula: Kécskei vonatkozások Szabolcska Mihály költeményeiben. Nagykőrös, 1935.

Máté Lajos: Apróságok Baksay Sándor és Szabolcska Mihály életéből. PSz. 1935:559. sk.

Császár Elemér (közlése): Szabolcska Mihály levelesládájából. ITK. 1935.

Muraközy Gyula: Szabolcska Mihály lelki családfája. PSz. 1941:33. sk.

(Fiának – Ravasz László vejének –, Szabolcska László temesvári, majd budapesti lelkésznek „Gárdonyi Géza élete és költészete” c. tanulmányában (Temesvár 1926) számos levélközlés és egyéb intim adat található Gárdonyi és Szabolcska kapcsolatáról.)

Gárdonyi József: Szabolcska. Regény. (!) Bp. 1943.

Szabon János (1800–1875). Jánosi (Gömör m.) lelkész, egy ideig esperes.
Nekrológia életrajzzal Ruszkay Gyulától PEIL. 1875:1517–1520.

Kazinczy levele Szabon Jánoshoz (1825). A szövegből megállapíthatólag Szász Károly közlése. (Akkor Sz. J. sárospataki publicus praeceptor.) VU. 1879. (XXVI.) 577. lap.

Szacsvay Sándor (1752–1815), a Magyar Kurír szerkesztője, prot. egyházi vonatkozású művek írója. – Z T L. (Irodalma?)

Szádeczky Sámuel, Szádecznei (1824–1894). Pusztafalusi (Abaúj m.) lelkész.
Névtelen nekrológ SpL. 1895. (XIV.) 13. sk. Megelőző rövidebb 1894. (XIII.) 1125.

Sz. Béla és Lajos apja.

Szádeczky (később Sz.-Kardoss) Béla (1871–?). Lelkészképesítésű történetíró, egyetemi könyvtárnok. – Szinnyi XIII:284. – Z T L.

Szádeczky (később Sz.-Kardoss) Lajos (1859–). Egyetemi tanár, egyházi kérdésekkel is foglalkozott történész. MIL.

Szakács István (1847–1888). Kecskeméti ref. főgimn. tanár.
Nekrológia életrajzzal Fazekas Ferentől PEIL. 1888:765.

Szakács József (1796–1867). Matyi (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Nyerges Ferentől PEIL. 1867:348–349.

Rövid életrajza Prot. Képes Naptár, 1868.

Írói álneve: Anti-Cardanus.

Szakács Mózes (1828–1894). Utoljára székelyudvarhelyi koll. tanár. – Szinnyei XIII:297–298.

Nekrológja életrajzzal Zayzon Jánostól PEIL. 1895:12–13.

Szakál Károly (1864–1896), pápai ref. főgimn. tanár. Modern filológus. – Szinnyei XIII:300.

Száki Ferenc (Szenci), született 1635 v. 1636. – 1667. harderwijki egyetemi hallgató, teol. doktor. – Szinnyei XIII:301–302. – Z T L.

Száki János I. 1656–1675 közt a samarjai (felsődunamelléi) egyházkerület superintendense. – Z T L.

Sz. Ferenc és Sz. II. János apja.

Száki János II., meghalt 1672. Utoljára ekeli (Komárom m.) lelkész, komjáti egyházmegyei esperes. – Z T L.

Földváry László: Száki János ekeli prédikátor háromszoros megkínzása és megégettetése Komáromban 1672. szept. 1. PSz. 1903.

Szакlányi Zsigmond, meghalt 1807 után, 1802-ig nagyváradi lelkész. – Szinnyei XIII:302.

Szalay Antal, aszári (1794–1866). Utoljára kiscsányoszrói (Baranya m.) lelkész.

Nekrológ életrajzzal Baksay Lászlótól PEIL. 1866:865.

Szalai* (Ferenc) (1832–1892). Utoljára nagyszakolyi lelkész, külsősomogyi egyházmegyei esperes.

Nekrológja életrajzzal (és Fábíán Mihály síri beszédével) Kálmán Gyulától PEIL. 1892:154–156.

Szalay Gyula, zalaegerszegi (1855–1911). Nagykőrösi főgimn. igazgató.

Nekrológja életrajzzal „b. I.”-től PEIL. 1912:23–25.

Szalay (Szalai) István (1816–1878). Utoljára szentesi lelkész, békésbánati esperes. – UMA. – Szinnyei XIII:325–326. – Z T L.

Szeremlei Sámuel: Szalay István... élete. Szeged, 1879. (L. ehhez a PEIL. 1879:642–643. lapján olvasható szerkesztői megjegyzést.)

Szeremlei Sámuel írja nekrológiáját és PEIL. 1878:410. sk.

Szalay János, almási (1754–1805). Utoljára emődi (Borsod m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:327. – Z T L.

Szalai József I. (1825–1889). Martosi (Komárom m.) lelkész.

Ónosdy Zsigmond írta nekrológja, életrajzzal PEIL. 1889:1486–1487.

* Nevét szándékosan írta mindig i-vel.

Szalay József II. (1855–1917). Nagybecskereki lelkész, egyházi lapszerkesztő. – Szinnyei XIII:330–331. – Z T L.

Templomra gyűjtő s egyben evangélizáló körútjairól beszámolókat közöl a PEIL. 1882. 1883. sk. évf.-ában.

Szalay Károly (1859–?). Lelkészképesítésű bpesti ref. főgimn. tanár 1896–1921 közt.

„Aczél Gáspár” álnéven írta „A szabadkőművesség titkai” c., a szabadkőművességet védő munkáját Bp. 1911. L. Kontra Aladár támadását ellene PSz. 1912:167. sk. Egyébként sokoldalú író, verselő.

Szalay Pál I. (1756–1802). Utoljára szentesi lelkész. – Z T L.

Szalay Pál II., született 1764. meghalt 1797 után (mint nagykőrösi tanító?) – Szinnyei XIII:343. – Z T L.

Szalay Sámuel (1718–1792). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneri superintendens. – Szinnyei XIII:346. – Z T L.

Szalatnay János, a cseh-morva misszióban működött magyar ref. lelkész.

Hrejsa, Ferdinand: Jan Szalatnay. A jeho paměti 2 doby tolerančni. Edice Blahoslavy Společnosti C₃, Praha, 1931.

Sz. J. jegyzetei 1816-ból közölve DunPL. 1905:353.

Szalóczy Bertalan (1842–1895). Utoljára böcsi (Borsod m.) lelkész. – Szinnyei XIII:355. – MIL. – SpL. 1895. (XIV.) 930.

„Vereskövi” álnév alatt két belletrisztikus kötete van.

Élet- és jellemrajza Szalóczy Pál-tól (aki nem fia, de rokona). SpL. 1896. (XV.)

Szalóczi Mihály I., meghalt 1674. Utoljára sajaszentpéteri lelkész, esperes. – Z T L.

Szalóczi Mihály II. zubogyi (Gömör m.) lelkész, gályarab. Szinnyei XIII:355–356. – Z T L.
L. a gályarab-irodalmat is.

Szalóczy Pál, meghalt 1937, 79 éves korában. Tiszavalki, majd mezőcsáti (Borsod m.) lelkész. Francia prédikátorok fordítója és kiadója. ITK. 1939:49.

Szalontay István (1801–1887). Utoljára botrágyi (Bereg m.) lelkész.

Nekrológja életrajzzal Sütő Kálmántól PEIL. 1887:413. sk.

Szalontay Sándor (1845–). Utoljára kecskeméti ref. főgimn. tanár. – Szinnyei XIII:356–357.

Szalós Mihály (1784–1866). Szalkaszentmártoni (Pest m.), ma (Bács-Kiskun m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal PEIL. 1866:610–611. „D. L.”-től.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1867.

Szántai István reformátor, meghalt 1541. mint abaújszántói lelkész. – Z T L.

A segesvári hitvitán vitt szerepére I. Heltai Gáspár: Háló-ját.

Szántai Molnár Mihály, utoljára váradi (?) lelkész, 1641–46. tiszántúli superintendens. – Z T L.

Levele Loránytfi Zsuzsannához a pocsjai templom felszentelése tárgyában 1645. – Szilágyi Sándor közlése (eredeti magyar) a kassai levéltárból. MPEIF. 1878:373–374.

Szántai Pócs István, meghalt 1684 után, utoljára beregszászi lelkész. – Szinnyei XIII:378. – Z T L.

Több levelét (egyet a presbiteriánus törekvések tárgyában) közli Koncz József Prot. Közlöny, 1894.

Szántó Gábor (1818–1894). Utoljára bodméri (Fejér m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal Mészöly Győzőtől PEIL. 1895:91.

Szántó Gyula (1846–1930). Utoljára sárospataki jogakadémiai tanár. Evangélikus vallású. Római jogász.

Trócsányi József nekrológja róla SpRL. 1930. (XXV.)

Szánthó János, meghalt 1864., 72 éves korában. Kosdi lelkész. Életrajzi és családtörténeti adatok névtelen közlésében PEIL. 1865:94–95.

Szántó (Thuri) János,

lásd Thuri alatt!

Szánthó Pál, meghalt 1870. Bugyi (Pest m.) lelkész.* Nekrológia életrajzzal PEIL. 1870:369–370. „Lacházi”-tól (= minden valószínűség szerint Könyves Tóth Kálmán). – Sz. János testvére.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1872.

Szárászi Ferenc, meghalt 1610, mint debreceni lelkész. – Szinnyei XIII:398. – Z T L.

Szarka János (1808?–1872). Geszti (Bihar m.) lelkész.

Nekrológia életrajzi adatokkal PEIL. 1872:1309–1310. „Hevesi”-től.

Szarka József (1825–1889). Utoljára máramaroszigeti lyc. tanár, majd uo. lelkész. – Szinnyei XIII:401. Sokoldalú író.

Szász Béla, szemerjai I. (1840–1898). Lelkészképzettségű, utoljára kolozsvári egyetemi tanár. – Szinnyei XIII:410–411. – Z T L.

Nekrológia, névtelentől arcképpel VU. 1898. (XLV.) 501. lap.

Perényi József: Szász Béla élete és költészete. Erdélyi Múzeum, 1903. Kny. Kolozsvár, 1903.

Csutak Vilmos: Szász Béla emlékezete. A sepsiszentgyörgyi Székely Miklós koll. 1913-i értesítőjében. Kny.-ben.

* Ennek az egyházköztségnek 1783 óta, mióta anyaegyházzá lett, egymás után 4. Szánthó: apa, fiú, unoka és dédunoka volt a lelkésze – a fenti nekrológok szerint.

- Szász Béla II. (1868–?). Bíró, jogtudós, vallásos író, műfordító. – Szinnyei XIII:412–413.
Szász II. Károly fia.
- Szász Béla, szemerjai III.* (1872–?). Utoljára sepsiszentgyörgyi koll. vallástanár. (?)–
Szinnyei XIII:414. Z T L. – Sz. I. Béla fia.
- Szász Domokos, szemerjai (1838–1899). Kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – UMA. –
Szinnyei XIII:414–417. – Z T L.
Rövid életrajza névtelentől Protestáns Új Képes Naptár, 1883.
- Törs Kálmán: Szász Domokos. VU. 1885. (XXXII.) jún. 14. 24. sz. (Még bajszos arcképpel.) Az életrajz, mint írója mondja, a Protestáns Naptár „múlt évi folyamából” van átvéve.
- K. P. jegyű szerző nekrológja róla, borotvált arcképpel VU. 1899. (XLVI.) 3. sz. jan. 15.
- Nekrológja életrajzzal Szóts Farkasról PEIL. 1899. jan. 15. – Antal Gézától és egy névtelentől DunPL. 1899. 3. sz.
- Szász Domokos emlékezete 1899. (Hol, kitől?)
- Bartha Dezső–Viski Pál: Szász Domokos emlékezete. Szilágysomlyó, 1899.
- Szemerjai Szász Domokos... emlékezete. (Ima Tavaszy Józseftől, emlékbeszéd Lénárt Józseftől.) Szászrégen, 1899. (A görgényi egyházmegyei közgyűlés gyászünnepélye alkalmából.)
- Nagy Géza: Szász Domokos emléke. Erdélyi Múzeum, 1938:107–116.
- Szász Gergely, ilencfalvi (1794–1886). Ördögkeresztúri lelkész.
Fia, Szász Gerő (l. alább) maga írja nekrológját Erdélyi Protestáns Közlöny, 1886. Ebből kivonat PEIL. 1886:412–414.
- Szász Gerő, ilencfalvi (1831–1904). Utoljára kolozsvári lelkész, egy ideig esperes, egyházkerületi főjegyző. Költő. – UMA. – Szinnyei XIII:418–420. – Z T L.
Nekrológja Sz(óts) F(arkas)-tól PEIL. 1904:299–300.
- Jellemzése (amely a szerzőre magára is jellemző) Zoványi Jenőtől SpL. 1904. (XXIII.) 532. sk.
- Hegyi Endre: Szász Gerő élete és irodalmi munkássága. Kolozsvár, 1942.
- Szász István I., ilencfalvi (1799–1859). 1842–1859 közt marosvásárhelyi koll. tanár. – UMA. – Szinnyei XIII:421.
- Szász István II. (1848–1888). Sepsiszentgyörgyi ref. koll. tanár. – Szinnyei XIII:422.

* Ettől megkülönböztetendő I. Szász Béla, aki Sz. Szász Bélával együtt tanárkodott a sepsiszentgyörgyi koll.-ban, s 1912-ben 47 éves korában halt meg. PSz. 1912:815.

Szász (Naszályi) János,
lásd Naszályi alatt!

Szász János (1839–?). Utoljára dabi lelkész. – Szinnyei XIII:422–423.

Szász József (1782–1812). A marosvásárhelyi Teleki-théka őre. UMA. – Szinnyei XIII:423.

Szász Károly, szemerjai I. (1798–1853). Nagyenyedi, majd marosvásárhelyi koll. tanár. – UMA. – Szinnyei XIII:425–427. – Z T L.

Kemény Zsigmond br.: Emlékbeszéd Szász Károly felett. Pesti Napló, 1859. dec. 20. és M. Tud. Akadémia Évkönyve IX. – BSz. 1860. (VIII. köt.) és Legidb. Szász Károly nagyenyedi székfoglaló beszéde „A juris professor” c. a. 1822-ből. PK. 1883. (XIII.) 388. sk.

Péterfi Alberttel való viszályára I.: Varga Zoltán: Szász Károly és Péterfi Albert. A debreceni ref. koll. tanárképző intézetének dolgozatai. Debrecen, 1943. (28. sz.)

Életének és korának (1848 előttről) regényes feldolgozása Berde Mária: A hajnal emberei. (Hely, idő?)

Szász Károly. Bevezető tanulmányt írt, a szövegeket kiválogatta és jegyzetekkel ellátta Kiss Géza és Turnowsky Sándor. Bukarest, 1955.

Feleségéről, Münstermann Franciskáról: Nekrológ életrajzzal PEIL. 1892:749–750., névtelentől.

VU. 1892. (XXXIX.) 801–802. Özv. Szász Károlyné 1806–1892. Tolókocsis arcképpel. (Szép részletes életrajzi jellemzés a fiáról, II. Sz. K.-tól. Innen tudjuk meg, hogy katolikusnak született, férjhez menéskor tért át.)

VU. 1898. (XLV.) 18. sz. május 1. Szász Károly és neje, Bibó Antónia, arcképeikkel. Szüry Dénes megemlékezése házasságuk 40. évfordulóján.

Szász Károly (fia): Özv. Szász Károlyné Münstermann Franciska 1806–1892. Bp. 1893.

(Lehet, hogy a szerző neve nincs rajta!)

Vajda Ferenc: Két püspök anyja. Bp. 1895. („Koszorú” füzetek.)

Sz. K.-né M. F. 80-ik születésnapja megünnepléséről PEIL. 1886:340–342.

Apja Sz. I. Bélának, Sz. Domokosnak, Sz. II. Károlynak.

Szász Károly II. Szemerjei (1829–1905). Utoljára budapesti lelkész, dunamelléki püspök. – Szinnyei XIII:427–437. – UMA. – Z T L.

Ifjúkori naplója, főleg 1849-től Bpesti Szemle, 1913. IV. (156.) főként 336–340.

Ifjúkori méltatása névtelentől Vasárnapi Újság, 1858. ápr. 4.

Önéletrajza ifjúkorából Bpesti Szemle, 1938. (251. kötet).

„Emlékezés Nagykőrösre” (1851–1853.)” címen emlékiratszerű, legnagyobb részét önéletrajzi följegyzései Protestáns Új Képes Naptár, 1897.

Élet- és jellemrajza névtelentől (de valószínűleg a fiától, még öregkorában is): Protestáns Új Képes Naptár, 1885. – Ez van átvéve valószínűleg a VU. 1884. (XXXI.) október 26-i (43.) számába is, az ismert palástos arcképpel.

Önéletrajzi levele a Nemes Politiches Volksblatt szerkesztőjéhez 1889. Magyarul kiadva PSz. 1929:378. sk.

„Emlékezés protestáns egyházunk három bajnokára” (Dessewffy Ottó, Roffi Borbély László, Könyves Tóth Mihály) c. cikke PEIL. 1895:122. sk. önéletrajzi tekintetben is becses adalékokat tartalmaz.

Id. Szabó Aladár: Emlékezés Szász Károlyról. Dunamelléki egyházkerületi jegyzőkönyv, 1905.

Szilády Áron: Szász Károly betegségéről. ITK. 1905.

Id. Szabó Aladár emlékbeszéde róla (együtt Papp Károllyal). PEIL. 1906:212. sk.

Novák Sándor: Szász Károly élete és művei. Sp. 1906. Megelőzőleg rövid, de tartalmaz nekrológot írt róla SpRL. 1905. (I.) 194–195.

Kenessey Béla: Emlékbeszéd Szász Károly felett. PSz. 1906.

Berzeviczy Albert és Horváth János emlékbeszédei a következő kiadványban: „A Magyar Tudományos Akadémia ünnepi ülése... Szász Károly... születésének századik évfordulója alkalmával 1929. június 16.” Bp. 1929.

Ravasz László: A pap-literátor. Bp. 1929. (Nem nyomtat valahonnan?)

Ravasz László: Szász Károly mint igehirdető. Bp. 1929. (A Sz. K. Összegyűjtött Művei centenáriumi kiadásában, az „Egyházi beszédek” c. kötetben.)

Kutas Kálmán: Szász Károly. PSz. 1929:373. sk.

Csűrös István: Emlékezés Szász Károly püspökről. PSz. 1929:382. sk. (A PSz. 1929. júniusi száma Szász Károly-szám!)

Szász Károly („legifj.”): Szász Károly Halason. Kiskunhalasi ref. gimn. értesítő, 1929/1930.

Hamar István: Emlékezés Szász Károlyra. Bp. 1930.

Szász Károly (legifj.): A Kálvintéri templom mellett. PSz. 1932. (A fiú emlékezései apjáról.)

Pap Géza: Szász Károly püspök, mint a szabadszállási református egyház lelkipásztora. Magyar Kálvinizmus, 1938. Kny. Bp. 1938.
(A Kálvin János Társaság kiadványai 8. sz.)

Szász Károly („legifj.”): A költő-püspök. Mezőtúr, é. n. (A fiú emlékezései apjáról.)
Csendes esték, szerkeszti Pap Géza. 3. sz.

Szász Póla, szemerjai (II. Károly leánya). L.
lásd Vargha Gyuláné címszó alatt!

Szász Lajos, megh. 1849. Utolj. magyarigeni lelk. Szinnyei XIII:441–42. Z T L.

Szászy (Szászi) István (1835. Szinnyeinél helytelenül 1834–1907). Utoljára pócsmegyeri (Pest m.) lelkész. – Szinnyei XIII:447.
Nekrológia életrajzzal Veress Jenőtől PEIL. 1907:744–745.

Néhány életrajzi adat Kolozsváry Bálint: Szászy Szászi Béla emlékezete Bp. 1934. (Akadémiai emlékbeszéd). (Szászy Béla fia Szászy Istvánnak, akinek veje id. Benkő István unokája, ifj. Benkő István.)
(Ennek a Szászy Istvánnak hasonló nevű apja szintén lelkész volt Somogytúron.)

Szathmári Ákos (1855–). Utoljára kolozsvári ref. koll. tanár. Természettudós. – Szinnyei XIII:448.

Szathmári János, született 1652 v. 1653, meghalt 1710 után. Utoljára nagyecsed i lelkész. – Z T L.
Zoványi Jenő: Szathmári Pap János és Szathmári János. IT. 1958. 458–459.

Szathmári Károly, P. (= Péterfalvi) (1831–1891). Egy ideig nagyenyedi koll. tanár, történeti és belletrista író. – KJHL. 104–107. arcképpel. – Szinnyei XIII:455–459. – UMA. – Z T L.

Szathmári Sándorné, Pethő Julianna (?). Egyházi és iskolai jótéví.
Élete és jelleme. Több szerzótól. A budapesti ref. teol. akadémiai Baráti Szövetségének körlevele, I. 1942. dec. 20.

Szathmári Baka Péter, született 1625., meghalt 1673 után. Utoljára fogarasi lelkész. – Z T L. – Gulyás MIÉM. I:1070.
Maresius Sámuellel folytatott vitájához: Révész Kálmán: Maresius és Szathmári Baka Péter irodalmi harcának történetéhez. MKSz. 1898. – E tárgyban vita Szinyei Gerzonnal ua. évf.-ban.

Zoványi Jenő: Ki volt Szathmári Baka Péter irodalmi ellenfele? PSz. 1906. és „Kisebb dolgozatok...” c. kiadványban. Sp. 1910.

Zoványi Jenő e tárgyról „Puritánus mozgalmak...” c. könyvében is. Bp. 1911.

Sz. B. P. apjáról, az idősbik Szathmári Baka Péterről és családjáról l. Herepei János: Idb. Szathmári Baka Péterné és fiacskája siratója 1633. – Egyháztörténet, 1944.

Szathmáry Király Pál (1811–1879), alispán, főispán, alsóborsodi egyházmegyei gondnok.
Nekrológia életrajzzal Gyöngyösy Sámueltól PEIL. 1879:253. sk.

Szathmári Lázár Miklós (1607–1656). Utoljára szatmári lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei XIII:464. – Z T L.

Szathmári Orbán Sámuel, meghalt 1757. Utoljára berettyószéplaki lelkész (Bihar m.). – Szinnyei IX:1332. – Z T L.

Szathmári Ötvös István, meghalt 1665. Utoljára kocsi lelkész. – Szinnyei XIII:453. – Z T L.
Ötvös Lajos: Szathmári Ötvös István életéhez. MPEIF. 1871:523.

Szathmári Paksi Ábrahám (1725–1799). Utoljára mezőkeresztesi lelkész (Borsod m.), tiszáninneri superintendens. – Szinnyei X:118–119. – Z T L.

Szathmári Paksi Dániel I. (1734–1798). Utoljára mezőcsáti (Borsod m.) lelkész. – Z T L.

Szathmári Paksi Dániel II. (1769–1818). Utoljára sárospataki koll. tanár. – Szinnyei XI:121–122. – Z T L. I. Sz. P. D. fia.
Zoványi Jenő: Szathmári Paksi Dániel Balmazújvároson. PSz. 1915. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából” c. sorozat IV. száma.)

Szathmári Paksi István (1719–1791). Utoljára debreceni koll. tanár, tiszántúli superintendens. – Szinnyei X:121–122. – Z T L.
Paksi Szathmári István debreceni hittanár történelmi éneke 1751-ből, a magyar református egyház azon korabeli üldöztetéséről („Sion Siralma”). Id. Révész Imre közlése közelkorú másolatból MPEIF. 1875:183. sk.

Szathmári (Szathmáry) Paksi József (1763–1848). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneri superintendens. Szinnyei X:122–124. – Z T L.
Nekrológia PEIL. 1848:696–697., névtelentől.
Fia Sz. P. Ábrahámnak.

Szathmári Paksi Mihály I/a. Utoljára 1577. sárospataki koll. tanár. – Szinnyei X:124–125.

Szathmári Paksi Mihály I. (1683, Szinnyei szerint 1681–1744). Utoljára sárospataki koll. tanár. – Szinnyei X:125–127. – Z T L.
Vitae Michäelis Szathmári senioris... descriptio. Muzeum Helveticum IV. particula, 1747.

Koncz József a marosvásárhelyi kollégium történetében 1896.

Szathmári Paksi Mihály II. (1715–1778). Utoljára sárospataki koll. tanár. – Szinnyei X:127. – Z T L.

Szathmári Paksi Mihály III. (1745–1773). Utoljára sárospataki koll. tanár. – Szinnyi X:127. – Z T L.

I–II–III: Apa, fiú, unoka!

Szathmári Paksi Pál, 1743–1766. orvosdoktor, sárospataki koll. tanár.

Szinnyi szerint X:127–128. atyjának (ez I. vagy inkább II. Mihály?) életrajzát megírta a következő kiadványban: Neues Gelehrtes Europa, Wolfenbüttel 1757. 856. sk. (Eldöntendő I. v. II. Mihály az apa?)

Szathmári Pap János (1657 v. 1658–1708). Utoljára kolozsvári lelkész. – Szinnyi X:301. – Z T L.

(Életrajzi adatait a Zoványi Jenő által történt tisztázásig – l. ennek cikkét IT. 1958. 458–459. összekeverték a fentebb említett Szathmári Jánoséval. Az alaphibát Verestői György követte el Szathmári Pap Zsigmond felett tartott gyászbeszédében.)

Szathmári Pap Mihály (1737–1812). Utoljára kolozsvári koll. tanár. – Szinnyi X:345–351. – Z T L.

Salamon József: Szathmári Pap Mihály életrajza. Erdélyi Prédikatori Tár, V:7. (1835.)

Török István a kolozsvári kollégium történetében 1905.

Szathmári Pap Zsigmond (1703–1760). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Z T L.

Fia Sz. P. Jánosnak, apja Sz. P. Mihálynak.

Szathmárnémethi Mihály I. (1638–1689). Utoljára kolozsvári lelkész, kolozskalotai egyházmegyei esperes. – Szinnyi XIII:460–462. – Z T L.

Zoványi Jenő: Bársony György cáfolói. MKSz. 1930. (E kérdésről Sz. M.-lyal kapcsolatban már Révész Kálmán PEIL. 1883:1096–1098.)

Kathona Géza: Szathmárnémethi Mihály... a jobbágyrendszerről. RE. 1952. nov. 15.

Szathmárnémethi Mihály II. Született 1667 körül, meghalt 1709. Utoljára kolozsvári koll. tanár. – Szinnyi XIII:462. – Z T L.

Szathmárnémethi Sámuel (1658–1717). Utoljára kolozsvári koll. tanár. – Szinnyi XIII:462–464. – Z T L.

Zoványi Jenő a coccejanizmus történetében (1890).

Szathmárnémethi Sámuel levelei egy tanárválasztás ügyében (Gróf Teleki Mihályhoz és Baczoni Incze Mátéhoz). Zoványi Jenő közlése MPEA. 1904:105–107. – I. Mihály testvére.

Szécsi Mihály (1813–1879). Utoljára újfehértói (Szabolcs m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal id. Görömbei Pétertől. PEIL. 1879:738. sk.

Szécsi (Gálszécsi) István, meghalt 1705 v. 1706. Utoljára mádi lelkész (Zemplén m.). – Z T L.

Szederkényi György (1799–1871). Utoljára dégi lelkész (Fejér m.).
Nekrológia Kálmán Gyulától PEIL. 1871:1053–1054.

Szegedi Dániel, meghalt 1620. Tokaji lelkész. – Szinnyei XIII:543–544.

Szegedi (Mizsér?) Gergely, reformátor, utoljára debreceni lelkész, énekszerző és gyűjtő. – Szinnyei XIII:545–546. – Z T L.

Szilády Áron jegyzetei róla a Régi Magyar Költők Tára VI. kötetében és az 1569-i énekeskönyv facsimile kiadása függelékében. Bp. 1893.

Barla (Szabó) Jenő: Szegedi Gergely és énekeskönyve 1569-ből. PSz. 1899. és kny. Bp. 1899.

Barla (Szabó) Jenő: „Hazafias egyházi énekek a XVI. századból c. dolgozataiban” (PEIL. 1910:291. sk.) c. dolgozatában és Szegedi Gergellyel s annak énekeskönyve egyes darabjaival foglalkozik.

Sztripszky Hiador–Alexics György: Szegedi Gergely énekeskönyve XVI. századbeli román fordításban. Protestáns hatások a hazai románságra. Bp. 1911. (Hasonmás-kiadással.)

Herpay Gábor: Szegedi Gergely. Debreceni Képes Kalendárium, 1933.

Horkay László: Szegedi Gergely 1569. évi debreceni énekeskönyve. ThSz. 1943.

Bucsay Mihály: Szegedi Gergely debreceni reformátor, a kálvini irány úttörője hazánkban. Bp. 1945. (A középdunai protestantizmus könyvtára. A. VIII.)

Szegedi József, meghalt 1779. Nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei XIII:551.

Szegedy Károly (?), békési lelkész. A békési lelkészek életírója.

Szegedi Kis István (1505–1572), reformátor, utoljára ráckevei lelkész, superintendus. – Szinnyei XIII:547–549. – Z T L.

Skaricza Máté (Scaricaeus): Vita Stephani Szegedini. A Sz. K. I. „Theologiae Sincerae Loci Communes” (először Bazel, 1585) valamennyi kiadása elején, és a Gerdesius-féle: „Scrinium Antiquarium”-ban (VI.) 1761. – Ennek magyar fordítása Faragó Bálinttól „Szegedi István élete” c. a. Mezőtúr, é. n.

Haan Lajos: Szegedi Kis István. A békésvármegyei régészeti és művelődéstörténelmi társulat III. évkönyve (1876–77-ről) 1878. (Hol?)

(„Szegedi Kis István, mint a régi magyar énekek” gyűjtője c. névtelen cikk [MPEIF. 1879:417. sk.] Somogyi Antal 1873-ban megjelent „Régi Magyar énekek” c. együgyű hamisítványát veszi készpénznek, s ahhoz Szegedi Kis Istvánnal kapcsolatban további légből kapott kombinációkat fűz!)

Szóllósi Antal: Szegedi Kis István. PEIL. 1888.

Szilády Áron jegyzetei Sz. K. I.-ról. Régi Magyar Költők Tára VI. Bp. 1891.

Rácz Károly: Szegedi Kis István tiszántúli reformátorkodása 1538–1553. Arad, 1891.

(Ez a mű Szinnyeinél [XI. köt.], Rácz K. címszava alatt így van feljegyezve: Szegedi Kis István tiszántúli reformátoroskodása Lugos, 1893. Zoványi ThL. pedig két helyt kétféleképpen közli a címet.)

Révész Kálmán: Szegedi Kis István Speculum Romanorum Pontificum-a. PEIL. 1894.

Földvály László: Szegedi Kis István reformátori működése a Tisza melléken 1545–1552. PSz. 1894.

Földvály László: Szegedi Kis István élete s a Tisza–Duna mellékeinek reformációja. Bp. 1895.

Földvály László: „Szegedi Kis István élete...” c. fentebb említett művének egy részlete: „Horváth Márk és Szegedi Kis István” c. a. közölve PEIL. 1894:5. sk. Ehhez kiegészítés Weber Sámuel től uo. 89–90., erre észrevétel Földvárytól. uo. 171.

Faragó Bálint: Szegedi Kis István. PSz. 1909.

Zoványi Jenő: Szegedi Kis István Cegléden. PSz. 1916. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából” c. sorozat VIII. száma.)

Szegedi Kis István teol. doktorátusa kérdésének vitatását l. Szlávik Mátyás, Zoványi Jenő és Földvály László cikkeiben PEIL. 1892:487. 548, 589, 1. továbbá Miklós Ödön művében: A magyar protestáns egyházalkotmány kialakulása a reformáció századában. Bp. 1942. 130.

Szegedi Lajos, meghalt 1583. Reformátor, utoljára kolozsvári ref., majd unitárius Tordán. Szinnyei XIII:552–553. – Z T L.

Szegedi Lőrinc, reformátor, meghalt 1594 után. Utoljára abaújszántói lelkész. – Szinnyei XIII:553. – Z T L.

Márk Sándor: Szegedi Theophaniája. Szabadság, 1878:157. (Szám?)

Heinrich Gusztáv: Szegedi Lőrinc Theiphaniája. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1887.

Házy (azelőtt Gerhauser) Albert: A XVI. század társadalomszemlélete Selneccerus Miklósnál és Szegedi Lőrincnél. Szeged, 1938. („Adalékok az irodalomtörténet szociográfiájához” c. sorozat A., 2. sz.)

Eckhardt Sándor: Szegedi Lőrinc levelei. Magyar Nyelv, 1951.

(Szegedi Gergely–Kis István – Lajos – Lőrincz I. Horváth János: A reformáció jegyében c. kötete megfelelő szakaszait is!)

Szegedi Márton vámosi (Veszprém m.) lelkész 1620. fegyelmi ügyének iratai MPEA. 1909/10. (VII. évf.)

Szegedi Pál, 1579-től sárospataki koll. tanár. – Szinnyi XIII:555.

Szegedi Sándor (1825–1882), debreceni koll. gimn. tanár, tiszántúli ref. tanáregyesületi elnök. – UMA. – Szinnyi XIII:556–557.

Nekrológia életrajzzal Géresi Kálmántól Protestáns Új Képes Naptár, 1883. Uő. a Tiszántúli ref. Tanáregyesület évkönyvében 1882/83. és DebrPL. 1882:9. sz.

Szegedi (Mezőszegedi) L. János, meghalt 1641 után. Utoljára szatmári lelkész. – Z T L.

Szegedi (Pastoris) Dániel, meghalt 1620. Utoljára debreceni lelkész. – Z T L.

Székely Bendegúz (?). 1883-tól (?) sepsiszentgyörgyi ref. koll. tanár. Természettudós. – Szinnyi XIII:574.

Székely (azelőtt: Sidó) Dezső (?). Utoljára nagyszecsei (Bars m.) ref. tanító.

Nekrológia életrajzzal névtelentől DunPL. 1896:135. sk.

Székely Ferenc (1837–1889). Nagyenyedi koll. gimn. tanár. – Szinnyi XIII:578–579. – KJHL. 114–120. 1. arcképpel.

Nekrológia életrajzzal Makkai Domokostól PEIL. 1889:286–288.

Makkai Domokostól emlékbeszéd fölötté a Bethlen-koll. értesítőben, 1889.

Székely György (1866–1929?), sárospataki koll., majd budapesti paedagogiumi tanár. – Szinnyi XIII:584.

Tóth János emlékezése SpRL. 1929. (XXIV.) 61–62.

Székely (Benczédi) István,
lásd Benczédi alatt!

Székely (Tasnádi) István,
lásd Tasnádi alatt!

Székely József (1875–1913). Utoljára szentmártonkátai (Pest m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal Kovács Emiltől PEIL. 1913:37–38.

Székely Károly (1836–1890). Kunhegyesi lelkész, hevesnagykunsági esperes.

Nekrológia életrajzzal Győry Lajostól PEIL. 1891:54. sk.

Székely Ödön (1870–?). Nagyenyedi koll. tanár. Klasszikus-filológus. – Szinnyi XIII:602.

Szekeres Mihály (1834–?). 1875-től takácsi (Veszprém m.) lelkész. – UMA. – Szinnyi XIII:614–615.

- Szekeres Pál (1824–1872), lelkészképesítésű debr. koll. tanár.
Balogh F. A debr. ref. koll. tört. 461.
- Széki Ákos (1868–). Utoljára törvényszéki irodatiszt Debrecenben. Vallásos és vegyes író. –
Szinyei XIII:616–617. – Z T L.
- Széky (!) Aladár (1854–1902). Utoljára dadi (Komárom m.) lelkész. Egyházközség-
történetíró. – Szinyei XIII:617.
Nekrológia életrajzzal névtelentől DunPL. 1902:841. sk.
- Széki Béla (1814–1871). Utoljára pápai lelkész, esperes, egyházkerületi főjegyző. – Szinyei
XIII:617–618. – Z T L. – Sz. Aladár, Elemér és Ákos apja.
- Széki Elemér (1850–?), gyönki ref. gimn. tanár, majd erdőadonyi (Somogy m.) lelkész. –
Szinyei XIII:619.
- Széll Farkas (1844–1909), ítéltáblai tanácselnök, egyháztörténet-kutató. – Szinyei
XIII:648–650.
- Szél (később Széll) György, dukai és szentgyörgyvölgyi (1849–1946). 67 éven át avasújvárosi
lelkész 31 évig, nagybányai egyházmegyei esperes.
Széll Kálmán testvéröccse.
- Szél (később Széll) Kálmán dukai és szentgyörgyvölgyi (1838–1927). Nagyszalontai lelkész,
esperes. Élete utolsó éveiben nyugalomban. – Szinyei XIII:653–654. (Arany
János veje.)
- Szél Sámuel (1797–1871). Hódmezővásárhelyi lelkész. – Szinyei XIII:656–657.
Nekrológia életrajzzal névtelentől (Szeremlei Sámuel?) PEIL. 1871:1527. sk.
- Garzó Imre: Emlékbeszéd Szél Sámuel fölött. Szeged, 1872. ? Apja Széll
Farkasnak.
- Szele György (1854–1930). Utoljára debreceni lelkész. – Szinyei XIII:630–631.
Nekrológ, gyászbeszéd a Vasárnapi c. debreceni gyülekezeti lap 1930. évi
április–májusi számaiban.
- Szele Imre (1804–1881). Utoljára érsemjéni (Bihar m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Molnár Jánostól PEIL. 1881:1038–1040.
- Szele Miklós (1884–). Utoljára debreceni koll. tanárképző intézeti tanár. – Z T L. – (Sz.
György fia.)
- Széles András (1773–1842). Barkaszói lelkész. (Bereg m.) UMA. – Szinyei XIII:636–637.
Nekrológ életrajzzal névtelentől PEIL. 1843:67.
- Széles Endre (1810–1884). Utoljára szinyérváraljai lelkész. Szinyei XIII:637–638.
Nekrológia életrajzzal Király Gyulától PEIL. 1884:1200. sk.
(Apósa Soltész Jánosnak, nagyapja Soltész Elemérnek.)

Egy másik Széles Endre – a fentebbi Széles András fia 1843-ban máramarosszigeti lelkész és teol. tanár.
L. PEIL. 1843:22.

Szélesy Pál (1740–1791). Utoljára nagykőrösi lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:641–642. – Z T L.

Széli Luka György, meghalt 1665, Szinnyeinél 1662. tévesen. Utoljára pápai lelkész, dunántúli superintendens. Szinnyei XIII:645–646. – Z T L.

Szenczi A. Pál (1644, Szinnyeinél 1643–1691). Utoljára debreceni lelkész, esperes. – Szinnyei XIII:697–698. – Z T L.

Szenczi Boros János, meghalt 1622. Utoljára sárospataki koll. tanár. – Szinnyei XIII:697–698. – Életrajza SpF. 1865. (Kitől?)

Szenczi Csene Péter, született 1575 körül, meghalt 1622. Utoljára érsekújvári lelkész, felsődunamelléki superintendens. – Z T L.
Levelei Kanizsai Pálfi Jánoshoz MPEA. 1904:48. sk.

Feljegyzés a haláláról MPEA. 1909/10. (VIII. évf.)

Szenczi Kertész Ábrahám, meghalt 1667. a váradi Biblia nyomtatója. (Közelebbi adatok?)

Szenczi Major András kúpi (Veszprém m.) lelkész. – Fegyelmi ügyének iratai 1620. MPEA. 1909/10. (VIII. évf.): 61–66.

Szenczi Molnár Albert (1574–1634). – Szinnyei IX:158–166. – Z T L.
Összefoglalások, monográfiák:

Szathmári Pap Zsigmond: Szenczi Molnár Albert rövid életrajza. Erdélyi Prédikátori Tár (VII.), 1837.

Czelder Márton: Szenczi Molnár Albert. Kecskeméti Protestáns Közlöny, II. füz. 1858.

Kemény József gróf: Szenczi Molnár Albert emlékezete. Új Magyar Múzeum, 1859. I. köt.

Szilágyi István tanulmánya róla uo. (Az évf. és a pontos cím megállapítandó!)

Révész Imre (id.): Szenczi Molnár Albert. Vasárnapi Újság, 1863:33. sz. (aug. 16.) (Az arckép, mely e cikk mellett közölve van, képzeleti. Úgy látszik, ennek alapján festette olajba Stein János kolozsvári könyvkereskedő, vagy ennek Gábor nevű fia.)

G(áborjáni) Szabó Mihály: Szenczi Molnár Albert a zsoltárfordító. Bp. 1904. („Koszorú” 92. sz.)

Jancsó Benedek: Szenczi Molnár Albert. 1878. (Hol?)

Jancsó Benedek: S. M. A.-ról a „Magyar Nyelvtudomány történelmi tanulmányok” c. kötetben 1881. (Hol?)

Dézsi Lajos: Szenczi Molnár Albert. Bp. 1897. (A „Magyar Történelmi Életrajzok” sorozatban.)

Musnai László: Szenczi Molnár Albert. Torda, 1934.

Révész, Emerice: Albert Molnár Szencz. Nouvelle Revue de Hongrie, 1934.

Révész Imre: Szenczi Molnár Albert. PSz. 1934.

Varga Bálint: Szenczi Molnár Albert élete és írói működése. Bp. 1932. (81 lap.)

Szenczi Molnár Albert műveinek szemelvényes kiadása Áprily Lajos és Árokháty Béla bevezető tanulmányával. Bp. 1939. (Az Incze Gábor-féle „A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” c. sorozat XII. száma.)

Tolnai Gábor: Szenczi Molnár Albert értékelésének néhány kérdése. IT. 1954. 2. sz. – Benne van „Vázlatok és tanulmányok” c. kötetében is. Bp. (1955.)

Weber Arthur: Szenczi Molnár Albert Németországban. Heinrich Gusztáv-Emlékkönyv, Bp. 1912. Kny. is.

Turóczi-Trostler József: Szenczi Molnár Albert Heidelbergben I–II. Filológiai Közlöny, 1955. 1–2. sz.

Részletkérdések, kútfőközlések:
(Hymnologiaiak is.)

Szenczi Molnár Albert naplója: A naplót közli Koncz József a Magyar Polgár melléklapjában, a Történelmi Lapok-ban, 1876. A naplóból és egyéb irományokból szemelvényeket közöl Thury Etele PEIL. 1890:1024. sk.

Dézsi Lajos (kiadása): Szenczi Molnár Albert naplója, levelezése és irományai. Bp. 1898.

Erdélyi János adalékokat közöl Szenczi Molnár Albert életéhez („Egyházi és iskolai jegyzetek” főcím alatt). SpF. 1864.

Toldy Ferenc: Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. Bp. 1809. (Az Akadémiai Értekezések közt.)

Szabó Károly: Szenczi Molnár Albert állítólag 1625. nyomtatott egyházi beszédeiről. MKSz. 1880.

Kemény Lajos: Szenczi Molnár Albert életéhez. (1612–1626.) Tört. Tár, 1891. és 1896.

(Az utóbbiban 1626 Bethlen Gábor intézkedik, hogy Sz. M. A.-nak a német lutheránus egyház Kassán adjon szállást.)

A kassai város levéltárából.

Herrmann Antal: Szenczi Molnár Albert három problematikus művéről. AbFigy. XXII. 1887.

Asztalos András levele Szenczi Molnár Alberthez 1610. Eredeti magyar. Névtelen (vsz. Thury Etelétől való) közlés az Akadémia gyűjteményéből DunPL. 1893:125. sk.

A szenczi városi tanács Szenczi Molnár Albertet lelkészül hívja meg 1610. Ónody Zsigmond közlése az árvaváraljai levéltárból. Eredeti magyar. DunPL. 1893:146–147.

Dézi Lajos: A tigurumi imádságos könyv. ITK. 1898.

Paulovics István: Pázmány és Szenczi Molnár Albert. PEIL. 1902. (XLV.)

Erdős Károly: Emlékezés Szenczi Molnár Albert zsoltárfordításának háromszázéves megjelenése alkalmából. Debrecen, 1907.

Dézi Lajos (közlése): Szenczi Molnár Albert levelei Camerariushoz és Leodichoz. ITK. 1908.

(Ezeket „Szenczi Molnár Albert ismeretlen levelei” c. a. újra közölte – egy valóban ismeretlennel együtt – a PSz. 1935:292. sk. L. a szerkesztő mentegetőzését uo. 500.)

Thienemann Tivadar: Szenczi Molnár Albert német fordításai... Egyetemes Philologiai Közlöny, 1911. (vagy 1919?) (Eldöntendő!)

Császár Ernő: Szenczi Molnár Albert zsoltárai. ITK. 1914. (vagy 1913?) (Eldöntendő!) Kny. is.

Payr Sándor: Szenczi Molnár Albert atyafisága Luther Mártonnal. Harangozó, 1919.

Németh László: Molnár Albert zsoltárai és ritmikájuk. PSz. 1928.

Herepei János cikke Szenczi Molnár Albert János nevű fiáról. Erdélyi Helikon, 1928. sk.

Kerecsényi Dezső: Szenczi Molnár Albert lapszéli jegyzetei. PSz. 1930.

Zoványi Jenő: Szenczi Molnár Albert halála ideje. PSz. 1932.

Herepei János: Szenczi Molnár Albert halála ideje. Erdélyi Múzeum, 1933.

Zoványi Jenő: Megjegyzések Herepei Jánosnak Szenczi Molnár Albert halála idejéről szóló cikkére. KM. 1938. (vagy 1933?) (Eldöntendő!)

Áprily Lajos: A zsoltárfordító. PSz. 1934.

Árokházy Béla: Szenczi Molnár Albert és a genfi zsoltárok zenei ritmusa. Kecskemét, 1934.

Árokházy Béla; ugyanily című rövidebb tanulmánya PSz. 1934:79–87.

Nagy Géza: A zsoltárköltő. „Akik kősziklára építettek” c. kötetében. Cluj, 1937. (Előzőleg?) (Eldöntendő!)

Halmy Ferenc: A magyar zsoltárformák francia előzményei. Bibliothéque de l'institut Francais á l'Université de Budapest, 1939.

Kerékgyártó Elemér: Szenczi Molnár Albert zsoltárai magyar verstörténeti szempontból. Bp. 1941.

Gáldi László: Szenczi Molnár Albert zsoltárverse. (Irodalomtörténeti füzetek 18. sz.) Bp. 1958.

Hegedűs József: Megjegyzések Szenczi Molnár Albert nyelvészeti munkásságához. ITK. 1958. (LXII.) 45. s köv. 1.

Barankay Lajos: Szenczi Molnár Albert nevelői gondolatvilága. PSz. 1943.

Szabó Gyula: Szenczi Molnár Albert zsoltárfordítása és a genfi dallamok. „Református egyháztörténeti dolgozatok” c. kiadványában, Tiszaföldvár, 1944.

Verebély Anna: Szenczi Molnár Albert zsoltárfordításának viszonya Károlyi Gáspár és Benczédi Székely István zsoltárfordításához. Bp. 1948. (Kiadatlan doktori értekezés Horváth János: A reformáció jegyében 517. lapja szerint.)

Van Schelven, A.: Brieven van den Hongaarschen hervormer Sz. M. A. – Nederlandsch Archiev voor Kerkgeschiedenis. N. S. 28. 154–164.
(Regényes feldolgozás: Vargha Tamásné: Vándormadár útja. Regényes rajz Szenczi Molnár Albert ifjúságából. Bp. é. n.)*

Szűcs Rezső: Szenczi Molnár Albert méltó megbecsülése. RE. 1956. aug. 15.

Módis László: Adalék Szenczi Molnár Albert életéhez. ITK. 1956:4.

Csomasz Tóth Kálmán: Háromszázötven éves a Psalterium Ungaricum. RE. 1957. (IX.) 5. sz. jún. 15.

Szenczi Szabó János, meghalt 1700 után. Utoljára hajdúszoboszlói lelkész. Z T L.

* Szinnyi IX:254, Molnár Sándor Albert, 1865-ben született gazdatiszt önéletrajzi adataiban az állítatik, hogy ennek apja, Molnár Pál monori ref. lelkész volt Szenczi Molnár Albert „egyedüli leszármazottja”.

Szendrei Ferenc, született 1633., meghalt 1673 után (?). Utoljára mezőzombori (Zemplén m.) lelkész. – Szinnyi XIII:701–702. – Z T L.

Szente Zsigmond (1800–1876). Utoljára kisharsányi (Baranya m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Szécsi Jánostól PEIL. 1876:189–190.

Szenthe Pál (1747–1821). Utojára karancsi lelkész. Helytörténetíró. – UMA. – Szinnyi XIII:717–718.

Szentes István, meghalt 1841. Utoljára sülelmedi (Szilágy m.) lelkész. Énekíró. – Szinnyi XIII:719. – Z T L.

Szentes Sámuel (1766–1848). Tiszaabádi lelkész, hevesnagykunsági esperes. – Szinnyi XIII:720.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1848:314. sk. „H. J.” jegyű szerzőtől.

Szentesi János (1735–1781). Utoljára sárospataki koll. tanár. – Z T L.

Szentgyörgyi István, balázsfalvi lelkész ügye. Prot. Közlöny, 1889. (Utána nézni!)

Szentgyörgyi István (1736–1799). Utoljára sárospataki koll. tanár. – UMA. – Szinnyi XIII:727–728. – Z T L.

Rácz Lajos: Régi levelek Szentgyörgyi István professzorhoz. PSz. 1918.

Szentgyörgyi János, 1728–1746 közt nagyigmándi (Komárom m.) lelkész. – Szinnyi XIII:729.

Szentgyörgyi József (1765–1832). Utoljára debreceni városi főorvos, énekköltő. – UMA. – Szinnyi XIII:729–730.

Diósadi Elekes György: Szentgyörgyi József debreceni orvos élete és orvosi levelei. Orvostörténelem, 1937.

Magyary-Kossa Gyula: Magyar Orvosi Emlékek IV. (1940). 161–162.

Becses rávonatkozó följegyzések: Kia János superintendens emlékezései életéből. 2. kiad. Bp. 1890:355. sk.

Szegedi Gusztávné: Csokonai orvosa. Alföld (Debrecen), 1956. (VII.)

Szentgyörgyi Sámuel (1683–1745). Utojára rimaszombati lelkész, tiszáninneni superintendens. – Szinnyi XIII:731. – Z T L.

Molnár Antal (közlése kommentárral): Szentgyörgyi Sámuel, a tiszáninneni református egyházkerület legelső püspökének 1736-ik évi martz. 28-kán kelt körlevele. Az aszalói egyházközség levéltárából. PEIL. 1848:1433. sk.

Maklári Pap Lajos (közlése kommentárral): Szentgyörgyi Sámuel... életrajzához. Részben eredeti, részben latinból fordított magyar szövegek. SpF. 1863.

Szentgyörgyi Beke György (1640–1691 vagy 1692). Utoljára marosvásárhelyi lelkész. – Z T L.

Szentgyörgyi C. Dávid, született 1628 v. 1629., meghalt 1679 v. 1680. Utoljára dévai lelkész. – Z T L.

Szentgyörgyi Nagy Bálint, meghalt kb. 1650. Utoljára nagyszöllősi (Ugocsa m.) lelkész. – Szinnyei XIII:724–725. – Z T L.

Szentgyörgyi P. István, utoljára 1678. borosbenedeki lelkész. Z T L.

Szentiványi János,
lásd Vajdaszentiványi alatt!

Szentkirályi György, utoljára 1732. fogarasi lelkész. – Z T L.

Szentkirályi Sámuel, 1730. Bethlenszentmiklósi lelkész. – Z T L.

Szentkirályi (Maros-) Benedek 1618–1619 közt marburgi egyetemi hallgató. – Z T L.

Szentkirályi Tóth Ferenc (1816?–1882). A solti egyházmegye gondnoka.
Baksay Sándor emlékbeszéde róla, esperesi jelentés keretében. PEIL. 1883:650. sk.

Szentkuti (Szentkuthy, Szentkuthi) Kiss Károly (1884–1928). Utoljára nagyigmándi (Komárom m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei VI:358–359. és XIII:762. – Z T L.
Írói álneve: Komjáti Gedeon.

Szentmiklóssy Károly (1818–1899). Egyházas-rádéi (Vas m.) ref. tanító.
Nekrológia életrajzzal Darab Lajostól DunPL. 1899:347. sk.

Szentmiklósy Sámuel (1807–1886). Peregrinus, utoljára kecskeméti tanyai tanító. – UMA. – Szinnyei XIII:768–769.
(Szentkuti Károly a „Jeltelen sírok” c. sorozatban PEIL. 1880:278. sk. már mint – feltehetőleg – halottról emlékezett meg. Erre uo. 340. sk. „Visszhang a jeltelen sírokból” c. a. maga a „Halott” felelt, visszautasítva a „nekrológ” kompromittáló állításai egy részét, másrészt elismerve. Sz. K. 417–418. replikázik, erre a „Halott” 559–561. ismét visszafelel – mindkettő durván. – A tényleges halálhír 1886:187.)

Szentmiklósy Timotheus, meghalt 1835. Utoljára etei (Komárom m.) lelkész. – Szinnyei XIII:769. – Z T L.
(Születési éve UMA. és Szinnyei szerint 1754, melyet azonban Z T L. nem vesz át.)

Szentmiklósi (Sebők?) Sámuel, karcagi rektor, majd lelkész, 1755-ben állását veszti „eretnek” tanai miatt.
L. Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1939. 52.
(Zoványi nem említi „Sebők”-nek.) (Ellenőrzendő!)

- Szentmiklósi Turcsák Mihály (1603–1668). Utoljára marosvásárhelyi lelkész. – Z T L.
- Szentpéteri Sámuel (1815–1906). Pelsőci (Gömör m.) lelkész, gömöri egyházmegyei esperes.
– Szinnyi XIII:772–773.
S. Szabó József: Szentpéteri Sámuel és Tompa Mihály SpRL. 1906:434. sk.
- Szentpéteri Kun Béla,
lásd Kun Béla alatt!
- Szentpéteri (Sajó-) István (1655–1730?). Utoljára szalacsi (Bihar m.) lelkész. – Szinnyi XIII:771. – Z T L.
- Szentsimoni József, meghalt 1775. Gyalui, bánfihunyadi lelkész. – Z T L.
- Szentyel (Veresegyházi) János,
lásd Veresegyházi alatt!
- Szép Gábor, meghalt 1896., 77 éves korában. Pápai koll. főgimn. tanár.
B(aráth) F(erenc) – pápai tanárkollégája – írta nekrológja életrajzzal DunPL.
1896:748–749.
- Szép István (1797–1866). Utoljára tassi (Pest m.) lelkész. Szinnyi XIII:778.
- Szepesi György, meghalt 1610 körül, utoljára bodrogkeresztúri lelkész (Zemplén m.). – Z T L.
- Szepethneki János, szamosmenti református vértanú-lelkész 1555. Énekén kívül („Imhol vagyok, édes Uram, Istenem...”) egyéb adat nincs eddig róla. – L. Horváth János: A reformáció jegyében 254., 512. l.
- Széplaki Pál id. 1772–1785 losonci lelkész, 1789-ig drégelypalánkai egyházmegyei esperes. – Szinnyi XIII:794–795.
- Széplaki Pál ifj. (id. Sz. P. fia) (1767–1810). Debreceni koll. jogtanár. – Szinnyi XIII:795.
Balogh F. A depr. r. koll. története 406–407.
- Szepesi Csombor Márton (1594–1623). Utoljára varannói lelkész. – Szinnyi XIII:798–799. – Z T L. – Gulyás MIÉM. IV:1090.
Önéletrajzi vonatkozású műve: *Europica varietas, avagy... bujdosásban látott, hallott, külömbféle dolgoknak rövid leírása...* Kassa, 1620. – Újra kiadta, nem a teljes szöveget, Szamota István: *Régi magyar utazók Európában 1532–1770.* Nagybecskerek, 1892. – Még újabban: Kolozsvár, Gyoma, 1943. (Teljes szöveg.)
- Angol fordítása e műnek: Sz. Cs. M. *Description of England.* (Neville Mastermann és Maller Sándor ford.) *Angol Filológiai Tanulmányok*, Bp. 1938.
- Erdélyi János: *A hazai bölcsészet történelméhez.* SpF. 1857/1858. (I. évf.)

Kemény Lajos: Szepsi Csombor Márton életéhez. ITK. 1909.

Kemény Lajos: Szepsi Márton. Földrajzi Közlemények, 1916.

Wittmann Tibor: Szepsi Csombor Márton. Élet és Tudomány, 1954.

Wittmann Tibor: Az Europica Varietas. ITK. 1956. (LX.) 1.

E kérdés körül Szij Rezső és Wittmann Tibor szóváltása az ITK. 1957. évf.-ban. (LXI.) 1–2. és 4. számok.

Bán Imre: Szepsi Csombor Márton Párizsban. ITK. 1956. 3. sz. 263. sk.

Bán Imre: Szepsi Csombor Márton babonafeljegyzése. ITK. 1954. 439.

Kovács Sándor: Szepsi Csombor Márton ismeretlen versei. ITK. 1958. (LXII.) 70. s köv. 1.

Kovács Sándor: Szepsi Csombor Márton Dante-hasonlata. Filol. Közöny, 1959. (V.)

Szepsi Laczló Máté,
lásd Sepszi alatt!
(De még mindég tisztázandó, Sepszi-e, vagy Szepsi?)

Szepsi Korocz András, meghalt 1684. Utoljára szatmári lelkész. – Szinnyei XIII:796–797. – Z T L.

Szepsi Korocz György, meghalt 1630 után. Utoljára nagykállói lelkész. – Szinnyei XIII:797. – Z T L.

Szepsi Láni Mihály, meghalt 1634. Utoljára tarcali (Zemplén m.) lelkész, abaúj-tornai esperes. – Szinnyei XIII:783–784. – Z T L.

Szepsi W. András (1603 vagy 1604–1680). Utoljára sárospataki lelkész. – Szinnyei XIII:796. – Z T L.

Szeremley Barna (1870–). Kisújszállási ref. főgimn. tanár, majd igazgató. Magyar irodalomtörténész.
Szinnyei XIII:822.

Szeremley Béla (1877–). Debreceni koll. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 508–509.

Szeremley Károly (1828–1871). Rimaszombati egyesült prot. gimn. tanár.
Nekrológja életrajzzal 1 névtelentől PEIL. 1871:1365–1366. és rimaszombati gimn. XIX. értesítőjében, Rimaszombat, 1872.

Szeremlei Sámuel (1695–1771). Utoljára debreceni főbíró. Vallásos író. – Z T L.

Nagybákay (= Rickl) Antal: Egy barokk-kori debreceni főbíró élete. Szeremley Sámuel a nemes kalmári társaság tagja és családja. Debrecen, 1942.
(A debreceni Tisza István Társaság I. oszt. kiad. VIII. köt. 6. füzet.)

Szeremlei (Császár) Ábrahám (1801–1834). Utoljára jánosai (Gömör m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:822. – Z T L.

Szeremlei (Császár) Gábor (1807–1867). Utoljára sárospataki teol. akadémiai tanár. – Szinnyei XIII:823. – Z T L.
Heiszler József: Szeremlei Gábor emlékezete. SpL. 1887. Ez az emlékezés 1867-ben hangzott el.

Zoványi Jenő: Szeremlei Gábor és a helytartótanács. PSz. 1915.

Szeremley Császár Loránd (1883–). Budapesti ref. főgimn. tanár. Nyelvtudós. – Szinnyei XIII:824.

Szeremlei (Császár) Sámuel (1837–1924). Utoljára hódmezővásárhelyi lelkész, történettudós. – Szinnyei XIII:825–827. – Z T L.
Önéletrajzából (amelynek kézírata állítólag a M. T. Akadémia birtokában van s 1837-től 1912-ig tart) szemelvényeket közöl PSz. 1926.

Önéletrajzi adalékokat tartalmaz: „utazás Schweiz, Francia- és Poroszország némely vidékein, egyház és iskola érdekében” c. munkája is, Pest, 1867.

Szerencsi János, meghalt 1688 után. Utoljára zilahi városi jegyző. – Z T L.

Szerencsi Sámuel, nagyenyedi diák, reverzalista 1624, Történelmi Tár, 1900. (Közlő?)

Szerencsi Nagy István, meghalt 1789. Utoljára győri lelkész. UMA. – Szinnyei IX:611–612. – Z T L.
Két levelét br. Ráday Gedeonhoz közli ifj. Kiss Áron Abafi-féle Figyelő I. 1876:182–184. – Levelezését Kovásznai Sándorral ugyanott, ugyanaz II. évf. 1877.

Szigethy Ferenc (1892–). Balajti (később egyéb Borsod megyei) lelkész. Verselő. – MIL.

Szigethy Gábor (1822?–1883). Utoljára merenyei (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Barla Szabó Józseftől PEIL. 1883:911–914.

Szigeti György I. (1645–1705). Utoljára máramarosszigeti lelkész, máramarosi esperes. – Z T L.
(Apja Szigeti Gyula Istvánnak.)

Szigeti György II. (1724–1808). Utoljára dancsházai (Bihar m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:834. – Z T L.

Szigethi János (1813–1869). Utoljára derceni (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Peterdi Károlytól PEIL. 1869:1272.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Szigeti Gyula István (1678–1740). Utoljára nagyenyedi teol. tanár, majd erdélyi püspök. – Szinnyi XIII:835–836.

Hermányi Sienes József feljegyzése róla PEIL. 1872:1558. sk.

Szigeti Gyula Mihály (1759–1837). Utoljára székelyudvarhelyi koll. tanár. – Szinnyi XIII:836–837. – Z T L.

Szigeti Gyula Sámuel (1728–1804). Utoljára szászvárosi lelkész. – Szinnyi XIII:837. – Z T L.

Fia Sz. Gy. Istvánnak.

Szigeti Lipcsei Sámuel, meghalt 1780. Utoljára karcagi lelkész. – Z T L.

Szigyártó (Miskolczi),

lásd Miskolczi alatt!

Szj György (1815–1879). Több helyt lelkész, utoljára kunszentmiklósi tanár. – UMA. – Szinnyi XIII:858–859.

A felsőöri egyházközség történetéről írott dolgozatában PEIL. 1847:1154. sk. vannak önéletrajzi adatok is.

Szj Sámuel (1804–1868). Gépiparos, a budapesti ref. gimnázium jótévéje.

Csűrös István: Szj Sámuel emlékezete. PEIL. 1904:678. sk.

Szjártó Ignác, tihanyi (Zala m.) lelkész. – Öngyilkossága és végrendelete PEIL. 1872:1527. sk. (Több közlemény foglalkozik vele.)

Szikra István, váradí predikátor 1647.

lásd a Megyesi Pál címszava alatt!

Szikszai Benjámín (1772–1828). Utoljára makói lelkész. Szinnyi XIII:871. – UMA. – Z T L.

Szikszai György (1738–1803). Utoljára debreceni lelkész. – UMA. – Szinnyi XIII:872–873. – Z T L.

Szikszai József: Szikszai György epitaphiuma, élete s búcsúszavai. Debrecen, 1803.

Szabó Aladár (ifj.): Szikszai György élete és munkássága. ThSz. 1927. Kny. Debrecen, 1927.

Ugyanötöle ugyanehhez helyesbítés és kiegészítés ThSz. 1928:206. l.

Nagy Géza: Szikszai György. A szerzőnek „Kálvinista jellemképek” c. gyűjteményes kötetében. Kolozsvár, 1930.

Papp János: A Keresztyén Tanítások eddigi kiadásai RE. 1957. (IX.) 8–9. sz. Javítás és kiegészítés hozzá RE. 1957. (IX.) 10. sz. (212. l.)

Szikszay János I. (1773–1839). Utoljára foksabadi lelkész, mezőföldi egyházmegyei esperes. – UMA.

Szikszai („Szikszay”) János II. (1803–1849). Utoljára csákberényi (Fejér m.) lelkész. Emlékezés róla és mártírújáról „K. L.”-jegyű szerzőtől PEIL. 1869:985. sk.

Szikszai (Szikszay) József (1810–1869). Berekböszörményi (Bihar m.) lelkész, nagyszalontai egyházmegye esperese.

Nekrológia életrajzzal Nagy Dánieltől PEIL. 1869:285–286.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1870.

(Egyik fia Szikszai Zoltán máramarosszigeti lelkész 1900–1909 [haláláig] máramarosugocsi egyházmegyei esperes.)

Szikszay Pál (1802–1882). Balatonfőkajári (Veszprém m.) lelkész. Egyháztörténet-kutató. – UMA.

Nekrológia életrajzzal Kálmán Farkastól PEIL. 1882:1297. sk.

Fia Sz. I. Jánosnak.

Szikszai Fabricius Balázs, született 1530 körül, meghalt 1576. Utoljára sárospataki koll. rektor. – Szinnyi XIII:868–870. – Z T L.

Zoványi Jenő: Sárospatak reformációja... (A „Kisebb dolgozatok...” c. kiadványában 1910.)

Zoványi Jenő: A sárospataki iskola a XVI. században. Protestáns Tanügyi Szemle, 1930.

Melich János: A magyar szótáriródalom. Nyelvtudományi Közlemények, 1905–1906. Kny. is.

Szikszai Hellopoeus Bálint, meghalt 1575. Utoljára debreceni lelkész. – Szinnyi XIII:870–871. – Z T L.

Szabó Károly: Szikszai Hellopoeus Bálint kátéiról. MPEIF. 1870:252–254. Id. Révész Imre jegyzetével.

Eötvös Lajos: Még néhány szó... Hellopoeus (!) műveiről. MPEIF. 1870:312–316.

Imre Sándor (id.): Hellopoeus Kátéjának debreceni példányáról. MPEIF. 1871:284.

Szikszai Hellopoeus János, meghalt 1623 v. 1624. Utoljára tályai (Zemplén m.) lelkész. – Z T L.

Valószínűleg Sz. H. Bálint fia.

Szikszai P. Sámuel, utoljára 1700–1711 közt kabai lelkész. Szinnyi XIII:874. – Z T L.

Szilády Áron (1837–1922). Kiskunhalasi lelkész. Szinnyi XIII:874–875. – Z T L.

Életrajza névtelentől Vasárnapi Újság és (ebből átvéve) Protestáns Új Képes Naptár, 1886.

Császár Elemér gyászbeszéde és emlékezése Akadémiai Értesítő, 1922:139–141. és ITK. 1922.

Pataki Dezső: Szilády Áron. Kiskunhalasi ref. főgimn. értesítő, 1922.

Dézsi Lajos: Szilády Áron. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1922.

Bálint Sándor: Szilády Áron pályája. Szeged, 1926.

Horváth Cirill: Szilády Áron. ITK. 1940.

Dobos István: Szilády Áron a tudós. Mezőtúr, 1942.

Szilády János (1839–1889). Utoljára bácsfeketehegyi lelkész. UMA. – Szinnyei XIII:877. – Z T L.
Sz. Áron testvére.

Szilády László (1812–1862). Utoljára kiskunhalasi lelkész. UMA. – Szinnyei XIII:878–879. – Z T L.

Szilágyi Antal: Néhai n. t. Szilády László k.-k.-halasi reform. lelkész és emléke. PEIL. 1863:114. sk. Benne van (saját kézírásában a jászkiséri „papi mémoires”-ban fennmaradt) önéletrajza is.

Sz. Áron és János apja.

Szilády Zoltán (1878–195?) 1901–1920 közt nagyenyedi Bethlen-koll. tanár. Zoológus, de művelődéstörténeti író is, ref. vonatkozásokkal. – Szinnyei XIII:879–880.

Szilágyi András (1683–1732). (Későbbi kiléte megállapítandó!)

Szeremlei Samu: Szilágyi András naplójából. DebrPL. 1887:33. sk.

Szilágyi (Tarpai) András,
lásd Tarpai alatt!

Szilágyi Antal (1820–?) 1879-ben jászkiséri lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:882.

Szilágyi Benjámín István (1616–1652). Utoljára sátoraljaújhelyi lelkész. – Egyháztörténet-író. – Szinnyei XIII:883–884. – Z T L.

Szilágyi Benő (1836–1893). Gyömrői lelkész. – Szinnyei XIII:884.
Nekrológja életrajzzal Kiss Benőtől PEIL. 1893:172.

(Hasonló nevű fia, sárospataki főgimn. tanárról Trócsányi József és Marton János „Szilágyi Benő emléklapokat” adtak ki Sp. 1941., amelyben ennek és a Kiss Benjámín családjának, amelyből származnak, történetére és a cseh-morva misszióra vonatkozó adatok olvashatók.)

Szilágyi Dániel, ákosfalvi, meghalt 1733 után. Franekeri egyetemi hallgató. – Z T L.

Szilágyi Dezső (1840–1901). Igazságügy-miniszter, egyetemi tanár, dunamelléki egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei XIII:885–888.
Egyházkerületi főgondnoki beiktatását eredeti szellemes módon írja le X. (azonnal felimerhetően Baksay Sándor) VU. 1898. (XLV.) 751–752. l.

Méltatása egyházi szempontból Szóts Farkastól és életrajza névtelentől PEIL. 1901:481–483. – Ehhez pótlás Szilassy Aladártól uo. 504.

Szilágyi Farkas (1839–1910). Nagyenyedi lelkész. Történetíró. – Szinnyei XIII:889–890. – MIL.

Szilágyi (György) Ferenc (1762–1828). Kolozsvári koll. tanár. Szinnyei XIII:890–891. – Z T L.
Hegedűs Sámuel: Egy közönséges nevelőnek végbúcsúvétele. Kolozsvár, 1833.

Török István: Idősb Szilágyi Ferenc. Erdélyi Múzeum, 1900. (Két cikk!) – És úgynő a kolozsvári kollégium történetében, 1905.

Apja Szilágyi Ferencnek, nagyapja Szilágyi Sándornak.

Szilágyi Ferenc (1797–1876). Utoljára cs. kir. iskolatanácsos, történetíró. – Szinnyei XIII:891–894. – Z T L.
Szabó Károly: Szilágyi Ferenc emlékezete. Bp. 1878.

Nekrológja túl-tapintatos életrajzzal, arcképpel Szász Károlytól VU. 1876. (XXIII. évf.) máj. 28. (22. sz.)

Élet- és jellemrajzához számos nevezetes adat a következő műben: Falk Miksa és Kecskeméthy Aurél elkobzott levelezése. Szerk. és bev. Angyal Dávid. Bp. 1925–1926. (A Magyarország újabbkori történetének forrásai c. sorozatban.)

Szilágyi Gyula (1855–1898). Utoljára nagyenyedi Bethlen-koll. tanár. Latin filológus. – Szinnyei XIII:895. KJHL. 162–169. l. arcképpel.

Szilágyi István (1819–1897). Máramarosszigeti lcy. igazgató, nagyon sokoldalú, főként történetíró. – Szinnyei XIII:898–901. – Z T L.
Szilágyi Album, írták Szilágyi István volt tanítványai. Bp. 1885. (40 éves tanári jubileuma alkalmával.)

Szóllósi Balázs ír róla méltatást VU. 1864. júl. 3. (XI. évf. 27. sz.) Arcképpel, amely eddig előttem ismeretlen.

Névtelentől méltatás 40 éves máramarosszigeti tanári jubileuma alkalmából. VU. 1885. (XXXII.) 46. sz. nov. 15. Ismert öregkori arcképpel.

Szilágyi István (1807–1884), utoljára bánóci (?) szlovák gyülekezetben is szolgált lelkész, meghalt 1884. 77 éves korában.
Nekrológ jellemrajza B. K.-tól SpL. 1884. (III.) 438–439.

Hajdú Nagy Sándor: Szilágyi István. Bp. 1855. (Valószínűleg az előbbi emlékkönyv egy része, külön kiadásban.)

Dézsi Lajos: Szilágyi István. Századok, 1897.

Emlékkönyv mellszobrának leleplezése alkalmával 1899. (Pontos adatok?)

Rózsahegyi Dereánó István: Arany János „izaparti hű barátja”: Horogszeghi Szilágyi István élete és kora. Nagykőrös, 1941.

Szilágyi János (Szeődi?). Utoljára máramarosszigeti tanár, majd lelkész. Meghalt 1854. – Szinnyei XIII:901–902.

Szilágyi József (1827–1895). Pápai főgimn. tanár, igazgató.
Nekrológja életrajzzal DunPL. 1895:87. sk. „P. Sz. K.”-tól (= Pápai Szabó Károly).

Szilágyi Márton I. (piskárkosi) 1748–1790. Sárospataki tanár, természettudós. – Szinnyei XIII:905–906.
Fia Sz. Sámuel püspöknek. Sz. M. I. levele Hollmann S. K. göttingeni egyetemi tanárhoz 1777. TT. 1896:746–747. Dézsi Lajos közlése a M. N. Múzeum levéltárából.

Szilágyi Márton II. (1842–1900). Utoljára füzesgyarmati lelkész (Békés m.). – Szinnyei XIII:906–907. – Z T L.

Szilágyi Mihály (Pintes),
lásd Kárászteleki alatt!

Szilágyi Mihály, meghalt 1696 után, utoljára laskói (Baranya m.) lelkész (lehet, hogy később még ordasi, siklósi is). – Z T L.

Szilágyi Mihály, papi, meghalt 60 éves korában 1817. Utoljára hanvai (Gömör m.) lelkész.
Életrajza Kálmán Farkastól az „Énekszerzők életrajza” sorozatban MPEIF. 1879:487–488. – Egy esetleges adalék hozzá Csák Jánostól MPEIF. 1880:160.

Szilágyi Péter, meghalt 1723. Utoljára nagyenyedi koll. tanár. – Z T L.

Szilágyi Sámuel báró, meghalt 1771. Ágens, majd erdélyi ítélőtáblai elnök. Vallásos író. – Z T L.
Fia Sz. Péternek.

Szilágyi Sámuel, piskárkosi (1719–1785). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei XIII:909–910. – Z T L.
(Fia Szilágyi Márton* debreceni koll. tanárnak [1716–1747], apja Szilágyi Márton** sárospataki [1748–1790], Szilágyi Gábor debreceni koll. tanároknak, és Szilágyi Sámuel bihari egyházmegyei gondnoknak. Z T L. 458. l.)

(* **) E két Márton valamelyikéhez: Szilágyi Márton levele Hollmann göttingeni tanárhoz. Történelmi Tár, 1896. Dézsi Lajos közlése. (Ellenőrzendő!)

Kazinczy Ferenc: Szilágyi Sámuel superintendens élete. Tudományos Gyűjtemények, 1820. (VIII.): 92–104.

Rugonfalvi Kiss István: II. József és Szilágyi Sámuel superintendens. PSz. 1915.

Oláh Gábor: A császár fia Debrecenben. PSz. 1931:667. sk. (Novellisztikus feldolgozása II. József és Sz. S. találkozásának.)

Vende Ernő: A Henriások. Egyet. Phil. Közlöny, 1899.

Némédi Lajos: Adatok a XVIII. század magyar stílustörténetéhez. (Péczeley és Szilágyi Henriade-fordítása.) Debrecen, é. n. (?)

Szilágyi Sándor (1827–1899). Egyetemi könyvtárigazgató, történettudós. – Szinnyei XIII:911–912. – Z T L.

Szóts Farkas méltatja ref. egyházi szempontból PEIL. 1899:60–61.

Károlyi Árpád: Szilágyi Sándor emlékezete. Századok, 1900. és Kny. Bp. 1900.

Szádeczky Lajos: Szilágyi Sándor emlékezete. Erdélyi Múzeum, 1900. Kny. Kolozsvár, 1900.

Fejérpataky László: Szilágyi Sándor. Bp. 1901.

Fraknoi Vilmos: Emlékbeszéd Szilágyi Sándor felett. (A M. Tud. Akadémiában?) Bp. 1902.

Szilágyi Sándorról nekrológikus visszaemlékezések VU. 1899. (XLVI.) 4. sz. január 22. Szádeczky Lajostól és Szűry Dénes-től (ifjú és öregkori arcképekkel).

Szilágyi Tönkö (Sylvanus) Márton (1642–1700). Utoljára debreceni koll. tanár, tiszántúli superintendens. – Szinnyei XIII:904–905. – Z T L.

Kéziratoss életrajza (kitől?) Z T L. szerint a debreceni koll. könyvtárában.

Coccejanismusról Zoványi Jenő A tiszántúli ref. egyházkerület történetében 41. sk.

Kováts Gyula: Szilágyi Márton tanítása az eljegyzésről 1690-ben. Bp. 1885.

Osváth Pál (közlése): Szilágyi Márton debreceni ref. főiskolai tanárt és maradékait az illető földesurak és jobbágyság terhe alól örök időkre felszabadítják. MPEIF. 1874:550–551. (A forráshely nincs jelezve.)

Szilágyi Tönkö Márton folyamodik Apafi Mihályhoz a debreceni kollégium számára tett jótéteménye folytatásáért, ill. pótlásáért 1684. – Szabó Károly közlése EPK. 1879. (IX.). Eredeti magyar, az EM. kéziratárából.

Szilassy Ádám (1719–?) (Kiléte?)

Benkó Imre: Egy régi magyar imádkozó. Szilassy Ádám imádságos könyve. (1763, ill. 1778). PSz. 1925.
(Szépapja id. Szilassy Aladárnak.)

Szilassy Aladár I. (1847–1924). Közigazgatási bírósági másodelnök, tolnai egyházmegyei gondnok. – Szinnyei XIII:927. – Z T L.

„P” (= Bilkei Pap István) üdvözlő, de életrajzi adatokat is tartalmazó cikke PEIL. 1917. jan. 28. (70 éves születésnapjára).

Pruzsinszky Pál: Szilassy Aladár. Visszatekintés 40 éves egyháztársadalmi munkásságára. Bp. 1922.

Szilassy (I.) Aladárné Vizsolyi Mária (1854–1927?). A női diakónia egyik nagy jótévője. – Szinnyei XIII:927.

Misley Sándorné írta nekrológja Az Erő, 1927. jún. 10-i számában.

Szilassy Aladár II., meghalt 1912. 33 éves korában. Orvosdoktor, a KIE. és a cserkészlet egyik magyarországi alapítója.

Nekrológja B. Pap Istvántól PEIL. 1912:298.

Koczogh András: Ifjabb Dr. Szilassy Aladár emlékezete. Az Erő, 1928/1929. (XII. évf.)

Szilva István (id.) (1831–1902), rásony-berencsi lelkész (Abaúj m.).

Ujj József irat nekr.-ja SpL. 1902. (XXI.) 199–201.

Szilvási Gábor (1751–1830). Utoljára gyóni (Pest m.) lelkész. (Váci lelkész korában elsőül tanít vallást s siket-némáknak az egyházkerületek megbízásából.) – Szinnyei XIII:946.

Szilvási István:

Tóth Endre: Szilvási István* császári gályarab-prédikátor. Pápa, 1926.
(L. A gályarab-irodalmat is.)

Szilvási János, 1594–95 szászvárosi lelkész, ezután katolizál. – Z T L.

Szilvási K. Márton, meghalt 1633 után, mint szilágycsehi lelkész. – Szinnyei XIII:947–948. – Z T L.

Herepei János: Szilvási K. Márton... ref. esperes életrajza. PSz. 1959. A cikk főcíme: Bethlen Gábor kiválasztottjai. Kny. is.

Szilvásújfalvi Anderkó Imre, meghalt 1615 után. Utoljára nagyváradai lelkész. – Szinnyei XIV:628–629. Z T L.

* Azaz a Komárom megyei Császár községben működött.

Zoványi Jenő: Independens volt-e Szilvásfalvi? PSz. 1906. és a „Kisebb dolgozatok...” c. kiadványban. 1910.

Sz. A. I.-nek Hodászi Lukáccsal folytatott levelezése valamint egész pöranyaga a Szilágyi Benjámín István-féle Synodalia-gyűjteményben 244. sk. Kézirat a debreceni kollégium könyvtárában (R. 575. sz.)

Klanciczay Tibor: Újfalvi(sis6) Imre és az 1602. évi énekeskönyv. ITK. 1958. (LXII.) 152. s köv. l.

Szinay István (1794–1872). Utoljára kóji (Bihar m.). Szinnyei XIII:952.
Szőke Pál írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1872:569–570.

Színi Pál (1828–1891). Gemzsei (Szabolcs m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal „Nyírségi”-től PEIL. 1891:1746–1747.

Szinok Sándor (1821–1891). Nagykőrösi ref. leánytanító.
Önéletrajza bele van illesztve Papp József írta nekrológiába PEIL. 1891:909. sk.

Szinok Zoltán (?), pesterzsébeti, majd buji (Szabolcs m.) lelkész. (Adatai megkeresendők, majd énekügyi s egyéb írói téren is dolgozott!)

Szinpetri (vagy Petri) Ferenc. Született 1590. meghalt 1640 után. Utoljára fogarasi lelkész. – Z T L.
(Z T L. szerint tévesen emlegetik Gálospetri-nek, Szentpéter-nek! Kik és hol?)

Szinyei Endre (1837–1909), sárospataki koll. tanár. – Szinnyei XIII:983.
Csontos József: Szinyei Endre. Sárospataki főiskola értesítő 1909.

Radácsi György írta nekrológja SpRL. 1909. és az „Emlékjelek, Bizonyságok” II. kötetében. Sp. 1910.

Szinyei Gerzson (1836–1919). Sárospataki koll. tanár. Egyház- és irodalomtörténet-író. – UMA. – Szinnyei XIII:983–985. – Z T L.
Harsányi István: Szinyei Gerzson élete és munkái. Kny. az 1924/25. évi főiskolai értesítőből. Sp. 1925.

Sz. Endre testvérbátyja.

Szívós Béla (1849–1912). Utoljára hajdúszoboszlói polgármester, a hajdúsági egyházi és népelet novellisztikus megörökítője. (Ócska történetek, Bp. 1901. Kivesző alakok. Bp. 1902.) – Szinnyei XIII:1002–1004.

Szívós János, meghalt 1801. Utoljára átányi (Borsod m.) lelkész. – Z T L.

Szívós Mihály I. (1812–1872). Utoljára hajdúszoboszlói lelkész. Apja Sz. Bélának. – UMA. – Szinnyei XIII:1004. – Z T L.
Nekrológja életrajzzal „S”.-jegyű szerzőtől PEIL. 1872:956.

- Szívós Mihály II. (1840–1914). Teol. képzettségű, utoljára sárospataki gimn. tanár.
Nekrológia (Radácsi Györgytől) SpRL. 1914. (10.)
- Szkárosi Horváth András reformátor, költő, 1542–49 körül tályai (Zemplén m.) lelkész. – Z T L.
Szilády Áron jegyzetei a Régi Magyar Költők Tára II. kötetében. 1880.
Esze Tamás: Szkárosi Horváth András. Az Út, 1952. november 16–22.
Varga József: Szkhárosi Horvát András. IT. 1255. 3. az.
- Szobi Pál (1813–1881). Utoljára nagypeszeki (Bars m.) lelkész.
Vezekényi Viktor írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1881:123–124.
- Szobonya Endre (1823–1882). Utoljára mohi (Bars m.) lelkész.
Rövid életrajzi nekrológ névtelentől, SpL. 1882. (I.) 430.
- Szoboszlai István (1818–1888). Utoljára szárazberki lelkész, egyházi és világi zenész.
Nekrológia életrajzzal Király Gyulától PEIL. 1888:188. sk.
- Szoboszlai Miklós, meghalt 1655. Utoljára debreceni lelkész. Szinnyei XIII:1030. – Z T L.
- Szoboszlai Péter tisztafüredi lelkész 1759-ben sociniamus tanai miatt állásvesztésre ítéltetik.
Zoványi Jenő: A tiszántúli ref. egyházkerület története. 53.
- Szoboszlai Pap István (1786–1855). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. –
UMA. – Szinnyei X:294–298. – Z T L.
Varga Zoltán: Szoboszlai Pap István élete és munkássága, különös tekintettel
egyházpolitikai tevékenységére. ThSz. 1934. és Kny. Debrecen, 1934.
- Szoboszlainak két csillaggal jelzett névtelentől írott rövid, de tömör és minden
lényegest felölelő nekrológ életrajza, az ismert festmény eredetijével
(fametszet, térkép) VU. 1856. aug. 24. (34. sz.)
- Révész Imre: Szoboszlai Pap István országgyűlési ref. lelkész levelei az 1825–
27. évi országgyűlésről („Adalékok a M. Tud. Akadémiai megalapítása
történetéhez” c. kötetben). Bp. 1877.
- Levelét Pálóczy Lászlóhoz 1844. közli Magasházy Béla, Régi Okiratok és
Levelek Tára 1906.
- Naplója 1845-i komáromi s bécsi útjáról. Közli Révész Kálmán DunPL. 1890.
- Naplójegyzéseit, főleg az 1850-es évek elejéről, közli Nagy Sándor „A
tiszántúli egyházkerület múltjából” c. a. DebrPL. 1937.
- Naplófeljegyzéseit az 1855-i bécsi értekezletről kivonatossan közli Tóth Sámuel
a „Bécsi tanácskozás...” c. kiadványban 1886. Lásd 718. o.

Gyászünnepegy, mely... Szoboszlai Pap István... emlékének megörökítéséül tartatott. Debrecen, 1955. (Révész Bálint emlékbeszédével.)

Révész Imre id.: Szoboszlai Pap István véleménye a Zsinattartásról. MPEIF. 1877:427. sk.

Révész Imre id. jellemzése Szoboszlai Pap Istvánról. „A zsinattartás ügyének múltja...” c. cikke egy jegyzetében. MPEIF. 1877:161–162.

Vári Szabó Sámuel: Az 1848–49. bepecsételt könyve. MPEIF. 1881.

Otrokocsi Nagy Gábor: Szoboszlai Pap István költői kísérletei. Debreceni Szemle, 1941. ápr.

Tóth Endre: Debreceni jubileumok. I. Szoboszlai Pap István, az aranyszájú prédikátor. RE. 1956. szept. 15.

Szokoly Márton, utoljára nagyráskai lelkész. 1619. – Z T L.

Szokolyai Anderkó István, született 1620., meghalt 1654 után. Utoljára hajdúszoboszlói lelkész. – Z T L.

Gálos Rezső: Szokolyai István. ITK. 1910.

Harsányi István: Szokolyai István. ITK. 1910.

Zoványi Jenő: Egy és más a Szokolyai Anderkó Istvánt illető adatokról. ITK. 1941:284. sk.

(Vö. Szinnyeai XIII:1044–1045.)

(Egy másik Szokolyai István Z T L. szerint 1720. halt meg, mint marosvásárhelyi lelkész és marosi esperes.)

Szolga József, meghalt 31 éves korában 1912., mint kassai tábori lelkész. – L. PEIL. 1912:412., 440–441. – (Holland egyháztörténelemmel foglalkozott, a remonstrans-contreremonstrans vizályról szóló dolgozata meg is jelent 1912.)

Szolnok Gerzson (eredeti családnevén: Gellén) (1864–). Utoljára hajdúböszörményi lelkész, 1939-től nyugalomban. Z T L.

Szombath János (1860–1899). Utoljára balatonkisszállási lelkész.

Nekrológia életrajzzal Thury Etelétől DunPL. 1899:216. sk.

Szombathi András, meghalt 1744 után, tolcsvai lelkész. – Z T L.

Szombathy István (? , meghalt 1940 v. 1941). Utoljára karcagi lelkész.

Szombathi János (1749–1823). Sárospataki koll. tanár. Történetíró. – UMA. – Szinnyeai XIII:1056–1058. – Z T L.

Horváth Cirill: Adalékok Szombathi János irodalmi munkásságához. SpF. 1904.

Id. Dr. Révész Imre jellemzése róla, mint történetíróról „Historia scholae seu collegii ref. Sárospatakiensis” c. műve ismertetésében PEIL. 1860:953. sk.

(Zsoldos Benő „Mozaikdarabok” c. közleményében Protestáns Új Képes Naptár, 1917:56. sk. nem igen megalapozottnak látszó módon állítja róla, hogy eredeti neve Varga János volt.)

Szombathy Lajos (1804–1887). Utoljára lovasberényi (Fejér m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Biczó Páltól PEIL. 1887:1055–1056.

Szombati Sámuel,
lásd Rimaszombati alatt!

Szombati Szabó István (1888–1934). Lugosi (Románia) lelkész, költő. – MIL. 770.

Szondy Géza, kisperegi lelkész (?). (Adatok?) Megírta és kiadta Aradon 1904. a nagyrészt lelkészekből álló Szondy-család történetét. L. a családtörténeti adatot is.

Szondy József (1790–1874). Tiszaburai lelkész. (Szolnok m.)
„Kunsághy Andor” (valószínű álnév) írta nekrológja életrajzzal PEIL.
1874:1604. sk.

Szondy László: meghalt 1869. élete 82. évében, mint nagykállói lelkész. – Szinnyi XIII:1063–1064.

Szotyori Nagy József (1832–1900). Utoljára sárospataki koll. tanár, egyházi és világi zeneíró.
– Szinnyi IX:655–656.

Szotyori Nagy Károly (1821–1897). Debreceni kántor, tanítóképzőintézeti tanár. Zeneíró. –
UMA. – Szinnyi IX:665–666. – Z T L.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1897:240. („I”-től), és uo. 268–269. Oláh Károlytól.
Testvére Sz. Nagy Józsefnek.

Szödi Csir István (1682–1854). Utoljára debreceni lelkész. Z T L.*

Szöke Ferenc, jenei (1741–1806). Utoljára rimaszombati lelkész, gömöri egyházmegyei esperes. – Szinnyi XIII:1090–1092. – Z T L.

Szöke János (1828–?). Érmihályfalvi lelkész, érmelléki egyházmegyei esperes. – Szinnyi XIII:1093.

Szöke József (1793–1866). Székelyudvarhelyi koll. tanár, rektor. Verselő. – Szinnyi XIII:1094–1095.

* Sinai Miklós: Vindiciae... c. kéziratának ugyancsak kéziratosa „Extractus”-ában, a 108 lapon a Z T L. címszavától részben eltérő adatok vannak Szödi pályájáról. Ezek egyeztetendők volnának. Bajosan tehető fel, hogy Sinai a maga korához annyira közelálló ismert közéleti férfiről pontatlan adatokat jegyzett, vagy jegyeztetett volna fel!

- Szöllősi (Nagyszöllősi) Mihály, meghalt 1676 után. – Z T L.
Zoványi Jenő: Kutatások a „Bujdosó magyarok füstölő csepüje...” szerzője után. MKSz. 1940:165. sk.
- L. Zoványi Jenő bevezetését is, amelyet Incze Gábor „Szemelvények...” c. kiadványához írt („A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” c. sorozat I. száma) Bp. 1935.
- Szöllősi Bede János, meghalt 1620. Nagyszöllősi lelkész, ugoicsai esperes.
Herepei János cikke róla Rsz. 1937. (XXX.): 336–337.
- Szöllősi P. Pál (1661–1688). Utoljára szatmári rektor. – Szinnyei XIII:1106. – Z T L.
- Szöllősi (Hercegszöllősi) István,
lásd Hercegszöllősi alatt!
- Szőnyi Benjámín (1717–1794). Hódmezővásárhelyi lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:1107–1108. – Z T L.
Szeremlei Sámuel: Szőnyi Benjámín és a hódmezővásárhelyiek. Korrajz az alföldi reformátusok életéből. Bp. 1890.
- Szőnyi Benjámín históriás énekét a hódmezővásárhelyi zendülésről 1753. közli K. Papp Miklós (a szerző neve ismerete nélkül s a Pérólázadásról szóló versként) „Az 1753-iki zendülés története” Kolozsvár, 1866. c. munkájában.
- Ennek eredeti teljes magyar nyelvű kézírata a hódmezővásárhelyi ref. egyházközség jegyzőkönyvében van (I. köt. 63. sk.) Szőnyi B. által készített teljes latin fordítása: „Novi thessara fidelitatis et homagii... per Timotheum Archonphilum.” A Széchényi-könyvtár kéziratárában. Quart. Lat. 1603.
- Első része közölve: Tudományos Gyűjtemények 1819., és Palugyay Imre (ifj.): Magyarország történeti s állami legújabb leírása. Pest, 1855. IV. köt. (Békés megye).
- Szőnyi Benjámín levele báró Ráday Gedeonhoz 1762. („egész Ekklezsiának képében”). Molnár János közlése a Ráday-levéltárból PEIL. 1906:647.
- (Geréb László tanulmánya Szőnyi B.-ről Eckhardt Sándor szerint IT. 1951:172. már akkor „sajtó alatt” volt.)
- Szőnyi Pál (1808–1878), pedagógus, a bpesti ref. főgimnázium alapvetője. – UMA. – Szinnyei XIII:1109–1111. – Z T L.
Nekrológ életrajzzal Szász Károlytól VU. 1878. (XXIV. évf.) július 7. (27. sz.)
- Szőnyi Nagy István (1641–1709). Utoljára szatmári lelkész. Szinnyei IX:606–609. – Z T L.
Önéletrajzának részlete (a tornai eklézsiából való kiűzetése) „Martyrok Koronája” c. művében.
- Szőnyi Nagy István levele Prónai Istvánhoz. Eredeti magyar. Koncz József közlése (a Teleki-levéltárból). MPEIF. 1881:74–75.

Szónyi Nagy István kérelme II. Rákóczi Ferenchez. Koncz József közlése. Prot. Közlöny, 1891.

L. róla Balogh F. A debr. r. koll. tört. 202–203. lapjait is.

Szónyi Virág Mihály (1703–1790). Utoljára kunszentmiklósi lelkész, dunamelléki superintendens. – Z T L.

Önéletrajza DunPL. 1893. Szinnyei XIV:1250.

Molnár János: Szónyi Virág Mihály... levelei PEIL. 1907.

„Pásztori levele”. 1758. jan. 1. Földváry László közlésében (magyar eredeti, kommentár nélkül) PEIL. 1904:702–703. („Egyházi régiségek VII.”)

„Anno 1788 Fő tisztelendő Virág Mihály Úr a Dunamelléki Püspök ezen könyörgését írta és publikáltatta a Török háború alkalmatosságával.” Szövegközlés minden jegyzet nélkül PEIL. 1914:504. sk.

(Baksay Sándor: „Az én jubileumom” c. cikkében [Vasárnapi Újság, 1891., PEIL. 1891., Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai II. Bp. 1917. 33. sk. 1.] említi, hogy Szónyi Virág Mihálynak Kunszentmiklóson 1758-ban ötvenéves lelképásztori jubileumot rendeztek, amelynek irodalmi része állítólag – hol? – fenn is maradt.)

Szöts Farkas (1851–1918). Bp.-i teol. akad. tanár. – Szinnyei XIII:1081–1083. – Z T L.

„P”. (= Bilkei Pap István) írta nekrológja életrajzzal PEIL. 1918. május 19.

Írói álnevei: Sóváradi, Váradi F. V. F. stb. (Lásd a családtörténeti rovatot is!)

Szöts Sándor (1853–). Dévai lelkész. – Szinnyei XIII:1085–1086. – Szöts Farkas testvére.

Szrogh János (Szógh-formában is!) (1777–?). 1806-tól a Fejér megyei Szentmihályon lelkész. Énekügyi író. UMA. – Szinnyei XIII:1113.

Életrajza Fábíán Józseftől: Prédikátori Tárház, 3. köt. IV. füz. 55–59.

Sztárai Mihály* reformátor, meghalt 1575. – Szinnyei XIII:1125–1127. – Z T L.

Stoll Béla: Sztárai Mihály ismeretlen bibliás históriája. ITK. 1959. (LXIII.) 3–4.

Nagy Sándor: Sztárai Mihály élete és művei, Bp. 1883.

Szilády Áron jegyzetei róla a Régi Magyar Költők Tára V. kötetében Bp. 1886.

Földváry László: Sztárai Mihály Baranyában és Tolnában. Részlet „Szegedi Kis István élete...” c. művéből. Külön közölve PEIL. 1893:695. sk.

Zoványi Jenő: Mikor halt meg Sztárai Mihály? PSz. 1915. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából” c. sorozat II.)

* Lutheri elvű, de a szétválás legelején. Sokféle református kapcsolata miatt itt is szerepelnie kell.

Zoványi Jenő: Sztárai Mihály és társai, mint képzelt püspök. PSz. 1932:647. sk.

Miklós Ödön: Valóban két Sztárai Mihály élt-e? PSz. 1936:378–384.

Tóth Endre: Sztárai Mihály, az énekes reformátor. Bp. 1938.

Zoványi Jenő: Sztárai Mihály sárospataki lelkészsége és ebbeli társai. ITK. 1940:163–165. Vö. Történelmi Tár, 1900:476.

Miklós Ödön: Sztárai Mihály drámáinak egyháztörténelmi hátttere. PSz. 1942. január.

Szuhay Benedek (1862–1917). Utoljára sajókápolnai (Borsod m.) lelkész. Egyházíró, verselő. – Szinnyei XIII:1156. – Z T L.

Molnár József: Szuhay Benedek emlékezete. SpRL. 1918. (XIV.)

Szuhay Sándor (1822–1901). Utoljára csobádi (Abaúj-Torna m.) lelkész.

Nekrológia Ujj Józseftől (a Baskai Jánoséval párhuzamosan I. o.) SpL. 1901. (XX.) 207–209.

Szuhay Mátyás: (Ellenőrzendő, mennyiben foglalhat itt helyet!)

Csűrös István: Szuhay Mátyás. PSz. 1910.

Szűcs Dániel I., meghalt 72 éves korában 1884. Veszprémi lelkész, műfordító. – Szinnyei XIII:1172–1173. – UMA. – Jellemrajza Szép Lajostól, Veszprém c. lap 1884. évf. 41. sz.

Szűcs Dániel II., meghalt 50 éves korában 1902. Siklósi (Baranya m.) ref. kántortanító.

Nekrológia életrajzzal Morvay Ferencről PEIL. 1902:516–517.

Szűcs István I., meghalt 1847, 78 éves korában. Tiszaderzsi (Szolnok m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal névtelentől PEIL. 1848:26.

Szűcs II. István apja.

Szűcs István II. (1816–1891). Utoljára csetényi (Veszprém m.) lelkész.

B. N.: Szűcs István emlékezete. DunPL. 1891:137–138.

Szűcs István III. (1811–1891?) (Megállapítandó!) Debreceni koll. jogtanár, később cs. kir. iskolatanácsos, majd törvényszéki bíró, egyházi főgondnok, a város és ezzel együtt a ref. egyház történetírója.

Ballagi Géza: Emlékbeszéd Szűcs István felett. Bp. 1893. (Akadémiai Kiadás Emlékbeszédök VIII. köt. I.)

Szűcs János (1817–1899). Utoljára enyingi (Fejér m.) mezőföldi egyházmegyei esperes.

Nekrológia életrajzzal Demjén Mártontól PEIL. 1899:842–843.

Nekrológia életrajzzal -a. s.-től DunPL. 1900:58. sk.

- Szűcs (Debreceni) János,
lásd Debreceni alatt!
- Szűcs József (1813–1890). Utoljára besencei lelkész.
Nekrológja életrajzzal „...i...n.”-től. PEIL. 1890:1612–1613.
- Szűcs Lajos (1777–1842). Fejér megyei táblabíró, vértessaljai egyházmegyei gondnok, az egyházirodalom és iskola mecénása. – UMA.
- Szűcs Mihály, meghalt 1889., 60 éves korában. Somogyviszlói lelkész.
Nekrológja életrajzzal Körmeny Sándortól PEIL. 1889:1229. sk.
- Szügyi Dániel (?), dévaványai lelkész, hymnologus (I. PSz. 1905).
- Szügyi József (?), békési kántor, zeneíró, hymnologus, énekeskönyv-szerkesztő.
- Szűcs (Debreceni) Gáspár,
lásd Debreceni alatt!
- Szvertán (Komáromi) István,
lásd Komáromi alatt!
- Tabajdi Lajos, szatmári lelkész, meghalt 1899. – Szinnyi XIII:1200.
- Takács Ádám, meghalt 1797. Utoljára gyóni (Pest m.) lelkész. UMA. – Szinnyi XIII:1226–1227. – Z T L.
- Takács (Textorius) János, pápai, 1746–1773 közt vajszlói (Baranya m.) lelkész.
- Takács (Textorius) József, pápai János testvére, drávaszerdahelyi lelkész.
(Mindkettőnek szépirodalmi megőrkítése Baksay Sándor: „Tifágómen, Tipiómen” c. elbeszélésben. – Jánosra nézve lelkész Vajszló helytörténeti cikkét.)
- Takaró Géza (1881–). Kőbányai, majd New York-i lelkész. – Z T L.
- Tállyai Z. Márton, született 1604 vagy 1605, meghalt 1654 körül. Utoljára beregszászi lelkész. – Szinnyi XIII:1259–1260. – Z T L.
- Tamaska István (1859–1889), palágyi (Ung m.) lelkész.
Szabó Albert: T. I. emlékezete. SpL. (VIII.) 329–331.
- Tamkó Ferenc I., mezőkeresztesi (Borsod m.) lelkész. Meghalt 1863.
Rövid névtelen életrajza Protestáns Képes Naptár, 1865.
- Tamkó Ferenc II. (1834–1897), mezőkeresztesi (Borsod m.) lelkész.
Kodi Benő; írta (vékony tartalmú) nekrológja SpL. 1898. (XVII.). – Fia T. F. I.-nek.

Tanárky Gedeon (1815–1887) 20 éven át vallás- és közoktatásügyi államtitkár. – MIL. – Szinnyei XIII:1271–1274.

Tanárky Gedeon-ról rövid méltatás, arcképpel VU. 1867. ápr. 28. (XIV. évf. 17. sz.) -á-r.-tól. (Mindenesetesen Szász Károlytól.)

Tanárky János (1781–1842), egy ideig gárdonyi lelkész (ahol apja, János is az volt), majd nagykőrösi orvos. Műfordító. T. Gedeon apja.

Szinnyei XIII:1274–1275 szerint önéletrajza Tanárky Béla (a későbbi tábornok) birtokában. Ebből közölte életr. adatait Ádám Gerzson a Nagykőrösi Athenásban.

Tankó Béla (1876–1946 v. 47?). Utoljára debreceni egyetemi tanár, lelkészképzésű. – Szinnyei XIII:1286–87. Z T L.

Tar Gáspár (?). Máramarosszigeti tanár.

Szilágyi István emlékbeszéde fölötté a máramarosszigeti lyceum értesítőjében 1878/1880.

Taraczk (Debreceni) János,

lásd Debreceni alatt!

Tarczali József (1765–1815). Utoljára bihari lelkész. Szinnyei XIII:1299–1300.

Tarczali Pál, meghalt 1669. Utoljára gönci lelkész. – Szinnyei XIII:1300.

Tarcali Sámuel, meghalt 1731. Utoljára miskolci lelkész. Z T L.

Tarcali Bogdány Péter, született 1607 v. 1608., meghalt 1674. Utoljára szatmári lelkész. – Szinnyei XIII:1300–1301. Z T L.

Tarcali P. Pál, született 1647, meghalt 1677 után. Teológiai képzettségű felavatott orvosdoktor. – Z T L.

Tarczy Lajos (1807–1881). Pápai koll. tanár. – Szinnyei XIII:1302–1305. – Z T L. – UMA.

Hosszabb, méltató cikk róla Eötvös Lajostól (arcképpel) VU. 1880. (XXVII. évf.) nov. 7. (45. sz.), Szász Károlytól (más, már egészen öreg arcképpel).

Nekrológja Ballagi Mórtól PEIL. 1881. márc. 27.

Életrajza „-l”-től. Protestáns Új Képes Naptár, 1881.

Török József: Emlékbeszéd Tarczy Lajos felett (a Magyar Tudományos Akadémián). Bp. 1885.

Tarczy Lajosnak Tóth Ferenc superintendens írt s a Hegel filozófiáját védelmező levele közölve: Dunántúli egyházkerületi névtár, 1873.

Tardy Mózes és fia, Tardy Gerzson:

Csehországban működött magyar ref. lelkészek, cseh agendaírók. PEIL. 1860:1505. sk.

(Gonda Lászlónak „A helv. hitv. tiszakeresztúri egyház múltja és jelene” c. dolgozatában.)

Tárkányi György (1866–1944). Utoljára kolozsvári koll. vallástanár. – Szinnyi XIII:1313–1314. – Z T L.

Tarnóczy Tivadar (1836–1894). 1865-ben kat. papból konvertált sárospataki gimn. tanár. Történetíró. – Szinnyi XIII:1323–1325.
Búza János emlékbeszéde SpL. 1895. (XIV.)

Tarpai Szilágyi András, született 1623 v. 1624., meghalt 1682 körül. Utoljára fogarasi lelkész. – Szinnyi XIII:1325–1326. – Z T L.
L. a bevezetést is „Páristák kerengője” c. műve (1661) új kiadásához, Bp. 1938.
(Az Incze Gábor-féle „A reformáció és ellenreformáció korának... egyházi írói” c. sorozat X. száma.)

Tasnádi Mihály, ref. lelkészjelölt 1625 körül. – Z T L.

Tasnádi Hajas István, született 1610–20 körül, meghalt 1646 után. Utoljára zilahi lelkész. – Z T L.

Tasnádi Ruber Mihály, meghalt 1618. Utoljára magyarigeni lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyi XIII:1333. – Z T L.

Tasnádi Székely István, született 1746 körül, meghalt 1800. Utoljára szepsi lelkész, abaúji egyházmegyei esperes. – UMA. – Szinnyi XIII:1332. – Z T L.

Tatai András (1803–1873). Utoljára kecskeméti teol., majd gimn. tanár. – UMA. – Z T L.
Névtelen szerzőtől méltatás van róla az eléggé ismert arcképpel VU. 1868. (XV.) január 19.

Farkas József: Tatai András emlékezete. PEIL. 1873:614. sk. (pótlólag életrajzi adatokkal is).

Tatai János (1669–1725), több helyt, utoljára Nemesócsán lelkész (Komárom m.), csallóközi esperes.
Önéletrajza Mokos Gyula közlésében Történelmi Tár, 1903:140. sk. „Cursus vitae Johannes Tatai”... c. a. – A M. Nemzeti Múzeum kéziratárából.

Tatai Mihály (1813–1870). Ókéskei (ma Tiszakécske, Bács-Kiskun m.) lelkész.
Magnetizmussal, spiritizmussal foglalkozott, médium volt.

Dobos János halotti beszéde fölötté, élet- és jellemrajzzal, Kecskeméti Lelkészi Tár, 2. füz. Pest, 1870.

Tóth Béla: Magyar Anekdokincs V:274. sk. Ennek részleges forrása Hőke Lajos: Egy delejes alvóról. Fővárosi Lapok, 1870:568–569.

Tatai (Medgyesi) Mihály,

lásd Medgyesi alatt!

- Tatay Sámuel (1821–1881). Utoljára papkeszi (Veszprém m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Csabay Miklóstól PEIL. 1881:1638–1640.
- Tatay Sándor, meghalt 1819. 34. évében. Utoljára debreceni lelkész. – Szinnyi XIII:1344.
- Tatai Csirke Ferenc (1707–1765). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Z T L.
- Tatai P. Mihály, meghalt 1673 után. Utoljára szatmárnémeti lelkész. – Z T L.
- Tatár Ferenc (1800–1865). Dobozi (Békés m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Tatár Jánostól PEIL. 1865:813–814.
- Tatár János (1824–1899). Szeghalmi (Békés m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Vöröss Zsigmondtól PEIL. 1899:683–684.
- Tavaszy Sándor (1888–1952). Utoljára kolozsvári egyetemi tanár. – Z T L.
- Técsy József (1866–?). Utoljára (?) szilágypaniti lelkész. Verselő. – Szinnyi XIII:1364.
- Técsi Joó István (1619–1654). Utoljára nagyváradai lelkész. Szinnyi XIII:1362–1363. – Z T L.
- Técsi Joó Miklós, meghalt 1662 után. Holland (és angol?) egyetemek hallgatója. – Szinnyi XIII:1365. Z T L.
- Técsi S. János, meghalt 1696. Utoljára görgényszentimrei lelkész. – Z T L.
- Teghze Gyula (1867–). Kecskeméti, majd debreceni koll. tanár, jogakadémiai tanár, később uo. egyetemi tanár.
Balogh F. A depr. r. koll. története 578–579.
- Téglási B. János, meghalt 1752 után. Utoljára losonci lelkész. Szinnyi XIII:1375. – Z T L.
- Tejfalvi Csiba Márton, született 1600 körül, meghalt 1636 után. Utoljára beregszászi lelkész.
– Szinnyi II:347. – Z T L.
- Tejfalvi Csiba Pál, 1651-től debreceni koll. tanár. T. Cs. Márton fia. – Szinnyi XIII:1378.
- Teleki József gróf I. (1738–1796). Dunamelléki egyházkerületi főgondnok, vallásos filozófiai író. – Szinnyi XIII:1408–1409. – Z T L.
Életrajza németül fiától, Teleki László „Lebensbeschreibung...” c. a. Siebenbürgische Quartalschrift VII. 1798. Kny. Hermannstadt, 1800.
- Rácz Lajos: Teleki József gróf. Budapesti Szemle, 1912.
- Rácz Lajos: Rousseau et son ami hongrois, Revue de Hongrie 1911:283–296.

Rácz Lajos: Gr. Teleki József levelezése Rousseauról és Rousseauhoz. Akadémiai Értesítő, 1913:109–116.

Rácz Lajos: Gr. Joseph Teleki und Rousseau. Ung. Rundschau, 1913.

Baranyai Zoltán: Une virsite hongroise chez Rousseau Revue des Études Hongroises, 1923. 188–194.

Krusché Emil: Teleki József gróf élete és művei. BP. 1928.

Mészöly Gedeon: Id. gr. Teleki József házassága. Napkelet, 1928. 17. sz.

Bogner Mihály: Teleki József gróf verse a tolerantiáról. ITK. 1929.

Fuhrmann Kamilla: Teleki József gróf és a francia–magyar kapcsolatok. Bp. 1929.

Rácz Lajos: Correspondence d'un pasteur francais et d'un comte hongrois au XVIII e siecle.

(Teleki József levelezése J. Duvoisin francia ref. lelkésszel.) Bulletin de la Société de l'histoire du Protestantisme Francais, 1931.

Spief, O.: Basel anno 1760. Nach den Tagebüchern der ungarischen Grafen Joseph und Sanmel Teleki. Basel, 1936.

Tolnai Gábor: Les voyages d'un aristocrate Transylvain. Les rencontres avec Voltaire et Rousseau. Nouvelle Revue de Hongrie, 1942:230–238.

Tolnai Gábor: Egy erdélyi mágnás utazásai. Erdélyi Helikon, 1941:705–712.

La cour de Louis XV. Journal du voyage du comte Joseph Teleki. Publié par Gabriel Tolnai. Bp.–Páris, 1943.

(A magyar útinapló egészen): Gróf Teleki József utazásai. Kolozsvár, 1943. Tolnai Gábor kiadásában.

Mészöly Gedeon: Das Reisetagbuch des Grafen Joseph Teleki über deutsche Städte (1759–1761), Nép és Nyelv, Kolozsvár, 1943.

Teleki József gróf II. (1791–1855). Tiszáninneri egyházkerületi főgondnok. Történettudós. – Szinnyei XIII:1410–1413. – Z T L. I. T. József unokája.

Páلكövi Antal: Emlékbeszéd Teleki (II.) Józsefről. Sp. 1855. (Zsarnay Lajos halotti beszédével.)

Teleki László gróf (1764–1821). Dunamelléki egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei XIII:1413–1415. – MIL.

Voinovich Géza: Idősb gróf Teleki László irodalmi munkássága. ITK. 1899.

Imre Sándor (ifj.): Teleki László gróf tanácsadása a nevelésről. Adalék a M. T. Akadémiai első elnökének életéhez. PSz. 1925.

Teleki Lászlóné gr.-né Ráday Eszter (1716–1764).

A felett mondott búcsúztatók megjelentek Kolozsvárt, 1766: Málnási László, Deáki Filep Sámuel, Intye István, Bod Péter szerzőktől.

Jakab Elek: Gróf Teleki Lászlóné, Ráday Eszter. Magyar Salon, 1890:623. sk.

Hegyaljai Kiss Géza: Nagyasszonyok a magyar reformációban II. köt. Bp. 1925.

(Kiszínezett előadás, téves adatok!)

Levelezése Bod Péterrel, Kelemen Lajos kiadásában EM. 1907.

Teleki Mihály I. (1634–1690). – Szinnyi XIII:1419–1421.

Szilády Károly: gr. Teleki Mihály széki. Kecskemét, 1887.

Balló I.: Teleki Mihály. Csíkszereda, 1903.

(Felesége: Homonnai B., Veér Judit életrajza. Bp. 1914.)

(Itt még eldöntendő, van-e T. M.-nek érdemleges köze az egyháztörténethez!)

Tolnai Gábor tanulmánya róla. „Végzetes esztendők” c. kötetben. Bp. 1945.

Solti János leveleit hozzá I. Solti alatt!

Teleki Mihály II. gróf (1700–1745). Utoljára kir. táblai ülnök. Vallási író. – Szinnyi XIII:1422–1423. – Z T L. – T. I. Mihály unokája.

Teleki Pálné, Vay Kata:

Nagy Géza: Árva Vay Kata anyai intése és panasza. Az „Akik kősziklára építettek” c. kötetben. Kolozsvár, 1937.

Bíró Vencel: Vay Kata, Teleki Pálné mint nevelő. Erdélyi Múzeum, 1939.

Teleki Sámuel gróf (1739–1822). Erdélyi főkancellár, könyvtáralapító. – UMA. – Szinnyi XIII:1425–26. – Z T L.

Imre Sándor (ifj.): Gróf Teleki Sámuel erdélyi kancellár gyermekkora és ifjúsága. Marosvásárhely, 1908.

Teleki Domokos gr.: Gróf Teleki Sámuel emlékezete. MKSz. 1940.

Teleki Sámuel útinaplóját (1759–1763) kiadta Biás István, Marosvásárhely, 1908. Imre Sándor bevezetésével.

Levele Teleki Lajos grófhhoz a confessiók iránti hűségéről 1797.

Szilágyi Ferenc közlése PEIL. 1863:1636. sk.

Levele Benedek Mihály superintendenshez, a „symbolikus könyvek” iránti hűségéről. Id. Révész Imre közlése a tiszántúli egyházkerület levéltárából, jegyzettel. MPEIF. 1875:529–530.

Nagyváradai egyházközség és támogató működésének sok részletét lásd Keresztesi József krónikájában.

Koncz József (közlése bevezetéssel): Gróf Teleki Sámuel prédikációja 1769. A Teleki-könyvtárból.

Teleki Sándor gróf (1829–1875), pesti és egy ideig máramarosi egyházmegyei gondnok. Nekrológia névtelentől PEIL. 1876:1129. sk.

Telkibányai P. István, meghalt 1684 után. Utoljára abaújkéri lelkész. – Z T L.

Terelmes Mihály (1802–1869). (Közelebbi adatok!) – UMA. – Kéziratban állítólag a gályarabok története is fennmaradt tőle.

Teremi P. István, született 1642, meghalt 1707 után. Utoljára beregszászi lelkész, beregi esperes. – Szinnyi XIV:17. – Z T L.

Tereh Gyula (1858–?). Hódmezővásárhelyi lelkész. Többirányú író. – Veje Szeremlei (Császárság) Sámuelnek. Szinnyi XIV:16–17.

Terhes Barnabás (1837–1886). Sárospataki lelkész. – Verselő. Terhes Sámuel fia. – Szinnyi XIV:25–26.
Névtelen jellemrajzi nekrológ SpL. 1886. (V.) 381–384.

Terhes Pál (1844–1895). Rimaszombati lelkész. – Szinnyi XIV:26–27. Terhes Sámuel másik fia.
Ruszkay Gyula írta életrajzi- és jellemrajzi nekrológia SpL. 1895. (XIV.) 112–114.

Terhes Sámuel (1783–1863). Utoljára rimaszombati lelkész, gömői egyházmegyei esperes. Író és költő.
Nekrológia életrajzzal PEIL. 1863:125. sk. „x.”-től arcképpel VU. 1863. (X.) jún. 7. (20. sz.)*

Egyházi örömművelés, mely gömői esperes és rimaszombati református pap nt. Terhes Sámuel úr félszázados papságának emlékére, a rimaszombati reformált egyház által 1859. év. április 28-án tartatott meg. Rimaszombat, 1859.

Tervey Károly (1823–1898), kiskinizsi (Abaúj m.) lelkész.
Élet- és jellemrajzi nekrológia Ujj Józseftől SpL. 1898. (XVII.) 459–461.
(A család állítólag lengyel eredetű: „Szorszki-Planitz”).

Textorius,

* Utóbbi helyt közölve egy, a magyar nyelv pártfogóit dicsérő hosszú versezete is. A cikk szerzője névtelen.

lásd Takács alatt!

Thaba (Körmendi) Tamás,
lásd Körmendi alatt!

Thoraconymus (Kabatai?) Mátyás, meghalt 1591 vagy 1592. Utoljára (helvét irányú)
kecskeméti rektor. – Szinnyei XIV:135. – Z T L.

Thóbiás Gyula (id.) (1856–1929), felső-alsólánc-luzitarestei lelkész.
Névtelen nekrológja SpRL. 1929. (XXIV.)

Thót Ferenc (1818. Balogh F.-nél 1817. [Ez lesz a hiteles!] 1909). Debreceni koll. (akad.)
tanár, bölcsészeti tankönyvíró. – Szinnyei XIV:372. – Balogh F. A debr. r.
koll. tört. 517–521.

Thury Etele (1861–1917). Utoljára pápai teol. akadémiai tanár. Egyháztörténet-író. – Szinnyei
XIV:147??–145. – Z T L.
Csizmadia Lajos: Emlékezés Thury Eteléről. Pápai főiskolai értesítő, 1918.

Írói álnevei: „Tímár Elek”, „Kéri Pál”.

Thuri György, meghalt 1608 után, utoljára munkácsi lelkész. Z T L.

Thury József (1861–1906). Utoljára kiskunhalasi ref. főgimn. tanár. Turkológus. – Szinnyei
XIV:149–151.

Thury Károly (id.) (1828–1899). Zánkai (Veszprém m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal „r. t.”-től DunPL. 1899:599. sk. Apja Thury Etelének.

Thury (Turi) Károly ifj. (1859–1949). Utoljára kápolyi (Zala m.) lelkész.
Fia (feltehetőleg) id. Thury Károlynak, testvére Thury Etelének.

Thuri Mátyás, meghalt 1588 után. Utoljára abaújszántói lelkész. – Szinnyei XIV:574–575. –
Z T L.

Thuri Farkas Pál, meghalt 1574. reformátor, utoljára abaújszántói lelkész. – Z T L.
Zoványi Jenő: Melyik Szántón lelkészkedett Thuri Pál? PSz. 1934:512–513.

Apja Thuri Györgynek, testvére Thuri Mátyásnak.

Thuri Szántó János, meghalt 1632 után. Utoljára nagyváradai lelkész. – Z T L.

Thurzó Ferenc (1880–?), nagybányai áll. főgimn. tanár, a „schola Rivalina” történetírója. –
Szinnyei XIV:155.

Tiefenthaler Fülöp (1837–1907). Utoljára ószivaci (Bács m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Póth Józseftől PEIL. 1907:651.

Tildy Zoltán (1889–). Utoljára szeghalmi lelkész, miniszterelnök, köztársasági elnök 1948.
júl.-ig. – Z T L.

Tímár (Felsőbányai) István,
lásd Felsőbányai alatt!

Tisza István gróf (1861–1918). Dunántúli egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei XIV:193–196. – Z T L.

Szentpéteri Kun Béla: Tisza István emléke (?), Debrecen, 1922.

Roget F. F.: The Huguenots of Hungary. London, 1925.
(A füzetben közölt két tanulmány közül az egyik T. I.-ról szól!)

Tisza-Emlékkönyv. T. I. halálának tizedik évfordulójára írták a Tisza István Tudományegyetem tanárai. Debrecen, 1928. (Vallási és egyházi szempontból elsősorban Pokoly József és Szentpéteri Kun Béla dolgozatai jelentősek benne.)

Szentpéteri Kun Béla: Tisza István és a református egyház. Debrecen, 1930.

Szentpéteri Kun Béla: Tisza István iskolája. Debrecen, 1931.

Szentpéteri Kun Béla: Tisza István és a vallásfelekezeti béke. Debreceni Szemle, 1938. Kny. Debrecen, 1938.

Tankó Béla: Tisza István vallásossága. Debrecen, 1936.

Kállay Kálmán: Tisza István bibliaisága. A Debreceni Tudományegyetem 1941/42. évi Almanachjában és Évkönyvében. Külön is Debrecen, 1942.

Tóth Endre: Néhány ismeretlen Tisza-levél. PSz. 1939:528–530.

Tisza Istvánnak „A vallás és a modern élet küzdelmeiben” c. előadása, melyet a Budapesti Református Ifjúsági Egyesületben tartott 1901. márc. 9., igen nevezetes önjellemzés. PEIL. 1901. márc. 17. (II. sz.)

„Protestáns hit és felvilágosodás” c. másik nevezetes önjellemzését (PSz. 1909) „Protestant faith and enlightenment” c. a Philadelphiában 1909-ben angolul is kiadták.

Néhány hitelesnek látszó adat a ref. egyházhoz való viszonyáról: Schmidt Henrik: Tisza István boldog éve. Bp. 1921. (?)

Tisza Kálmán (1830–1902). Egy ideig miniszterelnök. Dunántúli egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei XIV:196–200.

Antal Géza; Peti Lőrinc, Thury Etele: Emléklap Tisza Kálmán... emlékezetére tartott gyászünnepélyről. Pápa, 1902. – L. DunPL. 1902:213. sk.

Nekrológja Farkas Józseftől PEIL. 1902:202–204.

Szász Károly „emlékezései” Tisza Kálmánról VU. 1885. (XXXII.) 767. s köv. l. (Ifjúkori barátságuk eredetét világítja meg.)

Antal Géza: Koloman von Tisza. Utrecht, 1889. A „Mannen van Beteekenis” c. sorozatban (1889. március).

Szlávik Mátyás: Tisza Kálmán a pápens idejében. PEIL. 1892:56.

Emlékkönyv... Tisza Kálmán... negyedszázados főgondnoki áldásos működésének évfordulóján. Szerk. Vályi Lajos. Pápa, 1893.

Zsilinszky Mihály: Tisza Kálmán emlékezete. PSz. 1915.

Tisza Lajos gróf (1832–1898). 1885–1898 között dunamelléki egyházkerületi főgondnok. – Szinnyi XIV:200–202.
Életrajza nekrológgal, arcképpel id. Csiky Kálmántól. Protestáns Új Képes Naptár, 1886.

Nekrológia Sz(öts) F(arkas)tól PEIL. 1898:65–67.

Tiszabecsi Nagy Gáspár, született 1625 v. 1626., meghalt 1699. Utoljára széki (Szolnok-Doboka m.) lelkész, erdélyi püspök. – Z T L.
Koncz József közlése: Levelei Teleki Mihályhoz. Protestáns Közlöny, 1888.

Tiszabecsi P. Tamás I., meghalt 1645. Utoljára kolozsvári lelkész. – Szinnyi XIV:203. – Z T L.
Kanizsai Pálfi János levele hozzá MPEA. 1904:79–80.

Tiszabecsi P. Tamás, született 1625. – 1655 heidelbergi, majd genfi egyetemi hallgató. – Z T L.

Tiszavarsányi Dániel,
lásd Varsányi alatt!

Tobak Benő,
lásd Hídvégi alatt!

Tofeus (Topheus, Tophaeus hebraizálva a „Dobos” családnévből) Mihály (1624–1684). Utoljára Apafi Mihály udvari papja. Erdélyi püspök. – Szinnyi XIV:213–214. Z T L.
Koncz József: Tofeus Mihály erdélyi ev. ref. püspök élete. Protestáns Közlöny, 1893. Kny. Kolozsvár, 1893.

Hermányi Dienes József följegyzései róla PEIL. 1872:1519. sk.

Apafi Mihály levele Tofeushoz. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1874.

Tofeus Mihálynak, mint udvari prédikátornak konvenciója 1665. Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. EPK. 1879. (IX.) Ez magyar, Apafi fejedelemtől szignálva.

(Csak a készpénzfizetés 100 arany, a rengeteg természetbeli 763 forint összértékre van felvéve – és ezenkívül „asztala konyhánkról tisztességesen”.)

Koncz József közlése: Tofeus Mihály konvenciója. Protestáns Közlöny, 1875.

Tokaji János (1825–1903) marosbogáti (Maros-Torda m.) lelkész. Szinnyi XIV:217.
Élettörténete „Egy református lekipásztor 50 évi működése” c. emlékfüzetben,
több szerzőtől. Kolozsvár, 1905. (Összeállította veje: Kuskó István.)

Toldy József (1805–1873). Egykor franciskánus szerzetes, majd nagykőrösi ref. gimn. tanár.
Nekrológja életrajzzal Földi V.-től PEIL. 1873:1645–1646.

Tolnai István, Z T L.

1674-ben idéztetett a pozsonyi delegatum judicium elé, mint tápiószelei (Pest m.) lelkész. Nem azonos Tolnai Pap Istvánnal.

Tolnai János, Z T L.

Utoljára varannói lelkész, innen 1630-ban távozott. Nem azonos Tolnai Dali Jánossal.

Tolnai (családi nevén Hagymássy) Lajos (1837–1902). – Szinnyi XIV:246–251. – Z T L. – MIL.

Önéletrajza, „A sötét világ” címen, sok egyházi vonatkozással megjelent előbb a Képes Családi Lapokban (1894–1895), majd önállóan, Bp. 1942.

Bíró János: Tolnai Lajos. Debrecen, 1933.

Törhécz József: Tolnai Lajos élete és művei. Bp. 1936.

A „Kelet Népe” c. folyóiratban Móricz Zsigmond 1941. állandóan közöl róla életrajzi adatokat.

Juhász Géza: Tolnai Lajos vagy az irodalmi nagyüzem. Magyar Élet, 1944. jan.

Duruczki Béla: Tolnai Lajos a mi szemünkben. IT. 1952. 3–4. sz.

Simó Jenő: Tolnai Lajos öröksége. Csillag, 1952.

Bottyán János: Tolnai Lajos. RE. 1956. ápr. 15.

Komlós Aladár: Irodalmi ellenzéki mozgalmak a XIX. század második felében. Bp. 1956. (Irodalomtörténeti füzetek 7.)

(Adatokat közöl arról, hogy Tolnai „Pater Chrysologus” álnév alatt állandó munkatársa volt 1891–1899. között egy „Magyar Szemle” c. katolikus hetilapnak.)

Tolnai Balog János, meghalt 1618. Ungi egyházközségekben lelkész. – Z T L.

Zoványi Jenő: A sárosi ref. egyházmegyének egy ismeretlen esperese... PSz. 1906. és a „Kisebb dolgozatok...” c. kötetében, 1910.

Tolnai Dali János (1606–1660). Utoljára tarcali lelkész. – Szinnyi XIV:259–260. – Z T L.

* L. Zoványi Jenőnek és Makkai Lászlónak a magyar puritánus-mozgalommal foglalkozó monográfiái mellett: A Comenius-irodalmat, angol és magyar kapcsolataiban.

Erdélyi János írta életrajza a Danielik József-féle „Magyar Írók” c. életrajzgyűjteményben. Pest, 1856–1858.

Miklós Ödön: Tolnai Dali János ifjúkora. DunPL. 1921.

Bokor Benedek levele I. Rákóczi Györgyhöz Tolnai Dali János iskolai működéséről. Eredeti magyar. Az Országos Levéltárból közli Szilágyi Sándor MPEIF. 1889:499–500.

Makkai László: Tolnai Dali János harca a haladó magyar kultúráért. (Adatok sárospataki első tanári működéséhez 1638–1642.) ITK. 1953. (Eddig kiadatlan okmány- és egyéb kútfőközlések, bevezetéssel. Eredeti magyarok.)

* Úgyszintén a puritanizmus egyéb irodalmát, a Medgyesi Pál, Miskolczi Csulyak István, Geleji Katona István stb. címszavakat.

Tolnai Fabricius Bálint, meghalt 1589 után, utoljára Alsó-Baranyában lelkész. – Szinnyei III:56–57. – Z T L.

Tolnai Fabricius Tamás, meghalt 1599. Utoljára sárospataki lelkész. – Szinnyei III:61–63. – Z T L.

Tolnai F. György, 1679. leideni egyetemi hallgató, utána székelykocsárdi lelkész. – Z T L.

Tolnai F. István (1630–1690). Utoljára kolozsvári lelkész. Szinnyei XIV:244–245. – Z T L. (Ezek ketten testvérek voltak, apjuk azonban, aki tolnai városbíró volt, a Séllyei János nevet viselte.) – Z T L.

Kolozsvári tanárságában megmarasztalásáról Koncz József közlése, Protestáns Közlöny, 1891.

Tolnai Pap István, meghalt 1642. Utoljára sárospataki lelkész. – Szinnyei X:293–294. – Z T L.
Életrajza: SpF. 1865.

Szilágyi Sándor (közlése): I. Rákóczi György fejedelem levelezése Tolnai István sárospataki pappal. PEIL. 1875.

Szilágyi Sándor közlése az Orsz. Levéltárból: Tolnai István sárospataki lelkész levele I. Rákóczi Györgyhöz (1639–40?). Eredeti magyar. MPEIF. 1885:497–499.

Szilágyi Sándor közlése az Orsz. Levéltárból: Chernel György levele I. Rákóczi Györgyhöz 1642., Tolnai István halála és utódlása tárgyában. Eredeti magyar. MPEIF. 1885:500–501.

Visegrádi János (közl.): Részletek Tolnai István sárospataki ref. lelkésznek I. Rákóczi Györgyhez intézett leveleiből. SpL. 1911. (VII.) 60.
(Részletközlések az OL.-ból. Magyar eredetiek.)

Tolnai Szabó Mihály (1640–1694?). Utoljára szépsi (Abaúj m.) lelkész. – Szinnyei XIV:252–254. – Z T L.

Tolvaj (Menyői) Ferenc,
lásd Menyői alatt!

Tomka Károly (1829–1905). Utoljára hertelendy-falvi lelkész. Szinnyei XIV:278–279. – Z T L.
(Romániában, Bukovinában több helyt működött. A csángótelepítésben 1883. nagy része volt.)

Nekrológia életrajzzal ifj. Gyüre Dánieltől PEIL. 1905:439–440.

Kibúcsúzó beszéde Pitestről 1878, közölve MPEIF. 1879. önmaga által írt kommentárral, mely önéletrajzi adatokat is tartalmaz.
(Nem tévesztendő össze a hasonló nevű evangélikus lelkésszel 1841–1908, aki Ókörtvélyesen működött. Z T L.)

Tomory Anasztáz (eredeti nevén Theodorovics g.kel. vallású) nagykőrösi ref. gimn. tanár (1823–1894). VU. 1894. (XLI.) 42. sz. okt. 21. – Váczy János és Szilágyi Sándor nekrológjaival (az alábbiban becses emlékezések az Arany J. idejebeli nagykőrösi tanári életről).

Tomori Szabó Sándor I. (1802–1853). Utoljára bicskei (Fejér m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIII:267–268. Z T L.

Tomori Szabó Sándor II. (?–1868). Utoljára mezőtúri ref. főgimn. tanár. – Z T L. I. T. Sz. S. fia.

Tompa Arthur Simon, kisborosnyói (1872–?) – Szinnyei XIV:287–288.
Növénybiológus, sokoldalú író, évtizedekig foglalkozott Erdélyben ref. evangélizációs munkával, talán leginkább a Bethánia kötelékében.

Tompa János (kis)borosnyai (1770–1834). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei XIV:288–290. – Z T L.

Tompa Mihály (1817–1868). Utoljára hanvai lelkész. (Gömör m.) UMA. – Szinnyei XIV:294–296. – Z T L. – MIL.
Szász Károly írta életrajza Összegyűjtött Költeményei 1. kiadása előtt. I. k. Pest, 1870.

Ferenczy József: Tompa Mihály. 1877. 1883. (Pontos adatok!)

Tolnai Lajos: Tompa Mihály költészete. Bp. 1898.

- Ferenczy József: Tompa Mihály életéhez (levélközlésekkel) AbFigy. VII. (1879.)
- Veres Samu: Tompa Mihály a forradalom előtt és után. Rimaszombati prot. főgimn. értesítő, 1887.
- R. Vozáry Gyula: Tompa Mihály életéhez. „Gömör-Kishont” c. lap, 1888. 8. 8. sz.
- Kerékgyártó Elek: Tompa Mihály költészete. Bp. 1879.
- Réti József: Tompa Mihály. ? (Hol?) 1899.
- S. Szabó József életrajzi bevezetése a „Tompa Mihály reliquiái” c. kétkötetes egyházi beszédgyűjtemény II. kötetéhez. Bp. 1901.
- S. Szabó József: Tompa Mihály, a költő-pap. PSz. 1901. Kny. Bp. 1901.
- Lévay József emlékbeszéde és emlékezései Tompa Mihályról. Magyar Könyvtár, Bp. 1906.
(Az emlékbeszéd először a Kisfaludy-Társaság Évlapjaiban, Új Folyam IV. 1867–1868.) („Az emlékezések Tompa Mihályról” c. a. először a BSz.-ben 1890. LXI. köt. De még 1874-ben írta!)
- Komáromy Lajos: Tompa Mihály. EPHL. XIII. 697–708.
- Lengyel Miklós: Tompa Mihály élete és művei. Bp. 1906.
- Szentimrey György: Tompa Mihály. Bp. 1907.
- Váczy János: Tompa Mihály emlékezete. Bp. 1908.
- Kéký Lajos: Tompa Mihály életrajza. Bp. 1912.
- Váczy János: Tompa Mihály életrajza. Bp. 1913.
- Vásárhelyi János: Tompa Mihály. Beszterce, 1916.
- Berzeviczy Albert: Tompa Mihály emlékezete. Bp.-i Szemle, 1917.
- S. Szabó József: Tompa emlékezete. PSz. 1918.
- Császár Elemér: Tompa Mihály. Bp. 1923. „Bethlen-Könyvtár”, 5. sz.
- Versényi György: Tompa vallásos költészete. SpL. 1901.
- Lakatos Vince: A vallásos elem Tompa Mihály költészetében. Keszthelyi premontrei főgimn. értesítő, 1902.

Wallentiny Samu: Tompa Mihály vallásos költészete. Beöthy Zs.-emlékkönyv. Bp. 1908.

Józan Miklós: A vallás Tompa költészetében. KM. 1909.

Erdélyi Dezső: Tompa vallásossága. Bp. 1940.

Pollák Miksa: Tompa Mihály és a biblia. Bp. 1912. (Izmaelita Magyar Irod. Társ. kiadványai XXXVII.)

Nagy Sándor: Tompa Mihály nemzetsége. ITK. 1907.

Nagy Sándor: Tompa Mihály iskolai pályája. ITK. 1908.

Nagy Sándor: Tompa Mihály a kassai haditörvényszék előtt. ITK. 1908.

Nagy Sándor: Tompa Mihály Eperjesen és Pesten. ITK. 1909.

Nagy Sándor: Tompa Mihály betegsége és halála. Uránia, 1910.

Illésy János: Tompa Mihály és Recsky András. Fővárosi Lapok, 1885.

Radácsi György: Mikor én a Tompa legátusa voltam. SpL. 1893. és „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványa II. kötetében. Sp. 1910.

Szász Károly cikke a már nagybeteg T. M.-ről. VU. 1868. (XVI.) jan. 5. szám. Egy alig ismert arcképpel.

Szász Károly: Emlékezések Tompa Mihályra. VU. 1868. aug. 9. és 16. sz. – A 23. számban S(óós) M(iklós) a temetését írja le, mely túlzott parádéval folyt le.

Mitrovics Gyula (ifj.): Adatok Tompa Mihály diákkorához. SpL. 1890. (IX.)

Tompa Mihály saját kritikája prédikációiról, ez „Ünnepi egyházi beszédek” I. köt. Miskolc, 1898 elején közölve. (Vö. PSz. 1899:366.)

Tompa-reliquiák (Iratközlés Tompa Mihály ifjúságához. Közlő, forrás jelzetlen.) SpF. 1904:78. sk.

Radácsi György: A sárospataki Tompa-szobor történetéhez. SpRL. 1908. (IV.) 351. sk., és „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványa II. köt. Sp. 10.

Kálniczky Géza: Tompa ismeretlen levele a schwechati hadjáratról. (Fáy Miklóshoz.) Spataki Hírlap, 1918:7–8. sz.

Gulyás József: Tompa és a nevelő oktatás. Sp. 1920.

Hanvay Zoltán (Tompa egykori tanítványa) „Elhullott kalászkok egy hosszú élet tarlójáról” c. cikkgyűjteményes kötetében. Rimaszombat, 1910. teszi közzé

Tompára vonatkozó személyes emlékeit, amelyek nem látszanak teljesen megbízhatóaknak. – Ugyanez áll kb. az alanti műre is:

Hanvai Kovács Zsigmond: Egy epizód Tompa Mihály életéből. SpL. 1883. (II.) 551–554.

Kiss Lajos: Tompa Mihály sírverse* a kemecsei temetőben. PSz. 1926:448–449.

Hegyaljai Kiss Géza: Új színek Tompa képmásához. PSz. 1928:571–572.

Hegyaljai Kiss Géza: Tompa barátsága Szemere Miklóssal. PSz. 1929:547. sk.

Hegyaljai Kiss Géza: Tompa Mihály barátsága Gyulai Pállal. PSz. 1929:615. sk.

S. Szabó József: Szentpéteri Sámuel és Tompa Mihály SpRL. 1906. (II.) 434. sk.

S. Szabó József: Tompa Mihály Geniusa (Bónis Barnabásné Pogány Karolina). PSz. 1935.

Levelezéséből (Szemere Miklóssal, Arannyal) közöl Vályi Nagy Pál. Rozsnyói Híradó, 1881, 1887.

Szemere Miklóssal való levelezését közli AbFigy. XIX. (1885) és Perényi József a nagykanizsai kath. főgimn. értesítőjében 1902. s onnan Kny. Nagykanizsa, 1902.

Leveleit Medgyesi Lajoshoz közli Versényi György, Ellenőr (Kolozsvár), 1877. 90. sz.

Írói álnevei (amelyeket azonban leginkább csak mint költő használt): Babos, Bojtor János, Ifjú Péter, Remete Pál, Rémm Elek, Sólyom.

Kelemen Lajos (közl.): Gróf Mikó Imre és Tompa Mihály levélváltása fiaik halálakor. Ellenzék, 1926. 212. sz.

Busa Margit: Tompa Mihály ismeretlen versei. IT. 1958. (XLVI.) 2. sz. 267. sk.

(Közlés, magyarázó jegyzettel, részben egyházi vonatkozásokkal.)

Csák László: Adalékok Tompa Mihály lelkipásztori működéséhez. RE. 1958. (X.) szeptember 1.

Komáromy Lajos: Tompa ünnep Feketehegyen. (Tört. vonatkozásokkal is.) VU. 1889. 503. l.

* Azaz: általa írott sírvers.

Tompa Mihály Halálának negyedszázados évfordulójára S. Szabó József és Váczy János cikkei, számos képmelléklettel VU. 1893. (XL.) 31. sz. júl. 30.

Tompa Mihály két levele (Terhes Sámuel espereshez, a keleméri fajavadalmi viszály ügyében 1850., és Finkei József sárospataki tanárhoz Levárt-fürdőből betegségéről 1866). Sajat tulajdonából közli Szinyei Gerzson AbFigy. 1876. I.

Tompa Mihály levelei Kazinczy Gáborhoz. AbFigy. V. (1878.)

Vozári Gyula (később „R. Vozáry”-nak írta). Tompa Mihály életéhez (levél s egyéb adatközlésekkel). AbFigy. VIII. (1880). – Ui. címen, u. ettől: (levélközlések Böszörményi Károlyhoz és Katalinhoz) AbFigy. X. (1881.)

Tompa levelei: Kazinczy Gáborhoz AbFigy. X. (1881.) és AbFigy. XI. (1881.)

Ferenczy József: Tompa Mihály levelei Szemere Mihályhoz. AbFigy. XII. (1882.)

Thaly Kálmán: Tompa Mihályról. AbFigy. XIII. (1882.)

Ferenczy József (közl.): Tompa Mihály levelei Berecz Károlyhoz. AbFigy. XX. (1886.)

Tolnai Vilmos: Tompa Mihály és a Polgári Lexikon. EPhK. XXX. (1906.)

Váczy János: Tompa Mihály emlékezete születésének századik évfordulóján. (Akad. emlékbeszéd) Bp. 1918.

Váczy János (közl.): Adalékok Tompa Mihály életrajzához. (Levelezése Horváth Lajoshoz, Lévy J.-nek és Szász Károlynak egy-egy levele Tompa végnapjaiból.) EPhK. 1914. (XXXVIII.)

Tonsoris (Váradi) István,
lásd Váradi alatt!

Tordai Máté, marosvásárhelyi ref. tanárból makói unitárius lelkész. Meghalt 1599 után. – Z T L.

Tordai Sámuel (1731–1801). Utoljára kolozsvári lelkész. – UMA. – Szinnyei XIV:308–310. – Z T L.

Tordai Sándor András (1529–1579). Utoljára dévai lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei XIV:310. – Z T L.

Tordas Mihály, erdélyi román prot. püspök, meghalt 1582 körül. – Z T L.

Tordassi Pál,
„oláh püspök János Zsigmond házastelket adományoz, mert az Isten tiszta igéjét hirdeti az oláh nép között. 1569”.
MPEA. 1909/10. (VIII.) 157. l.

Torkos Jakab I. (1711–1785). Utoljára adásztevelői (Veszprém m.) lelkész, dunántúli superintendens. – Z T L.

Tóth Endre: Torkos Jakab dunántúli ref. püspök (1711–1785) mint igehirdető. Bp. 1937.

(A „Református Igéihirdető” Szemináriumi Könyvei 2. sz.)

Torkos Jakab I. dunántúli superintendens utasítása a veszprémi püspök egyházi vizsgálata tárgyában. 1746. – Csire István közlése a belsősomogyi egyházmegye levéltárából. PEIL. 1880:1068–1070.

Torkos Jakab II. Utoljára pápai lelkész, 1795–1813 közt dunántúli superintendens. – Z T L.

Unokaöccse I. Torkos Jakabnak.

Tormássy János (1744–1814). Utoljára kiskunhalasi lelkész, dunamelléki superintendens.

Egyháztörténet-író. – Szinnyi XIV:331. – Z T L.

Tornai (Thornai) Pap Gáspár (1603–1657?). Utoljára debreceni lelkész. – Szinnyi XIV:339–340. – Z T L.

Tornai (Thornai) Pap István (1602–1665?). Utoljára tarcali lelkész (előzőleg debreceni lelkész, tiszántúli superintendens). – Szinnyi XIV:340. – Z T L.

Keresszegi Mihály levelét hozzá lásd K. M. címszava alatt. Testvére F. Gáspárnak.

Tornatoris (Esztergályos),

lásd Kapornai alatt!

Tornyai György, született 1654. meghalt 1718 előtt. Ótordai, majd bujdosó lelkész. – Z T L.

Tornyosnémeti Sámuel,

lásd Némethi alatt!

Torró Miklós (1886?–1928), pókafalvi (Erdély), brailai (Románia), utoljára pár napig szilágypaniki lelkész. Diákmissziós és irodalmi munkás.

Nekrológia Kádár Gézáról RSz. 1928:29–30.

(Értékelésére I. „Kritikus” = Muraközy Gyula bírálatát PEIL. 1916:43.)

Pókafalván „Gyertyafény” c. gyülekezeti lapot indított.

Tóth Balázs (1829–1867). Takácsi (Veszprém m.) lelkész. UMA. – Tóth Pál ácsi lelkész fia.

(L. alább.)

Tóth Benjámín (1791–1871). Utoljára ombodi (Szatmár m.) lelkész.

Nekrológia Bodnár Jánostól PEIL. 1871:1211. sk.

Tóth Béla (1871–1922). Utoljára miskolci lelkész, alsóborsodi egyházmegyei esperes.

Nekrológia Pósa Pétertől SpRL. 1922. (XVII.)

Jellemrajza Demes Pétertől SpRL. 1922. (XVIII.) Tóth Dániel II. fia, sógora Tüdős Istvánnak.

Tóth Benő (1874–), miskolci ref. főgimn. tanár (latin–német szakos). Verselő, újságíró. – Szinnyei XIV:358–359.

Tóth Dániel I. (1832–1900). Pápai teol. akadémiai tanár.
Nekrológia Osvald Kálmántól PEIL. 1900:170–172.

A DunPL. 1900. márc. 4-i száma egészen az ő emlékének van szentelve, több szerzőtől (életrajzzal is).

Kéziratos külföldi naplója másolatban a pápai koll. könyvtárában.

Tóth Dániel II. (1833–1903). Miskolci lelkész, alsóborsodi esperes.
Jellemrajza Illés Jánostól SpL. 1903. (XXII.) 1099. sk.

Ugyanezen SpL. számában (47. sz. nov. 23.) még több rávonatköző közlés is.

Tóth Dezső (?) tiszakürti (Szolnok m.) lelkész. Egyháztörténet-tudós. (Adatok!)

Tóth Endre (1899–), pápai, majd debreceni teol. akad. tanár. Egyháztörténet-tudós. – Z T L.

Tóth Ferenc I. (1768–1844). Utoljára pápai lelkész, dunántúli superintendens. Egyháztörténet-író. – UMA. – Szinnyei XIV:368–371. – Z T L.
Tóth Ferenc emlékezete. Pápa, 1845.

Rövid életrajza Vári Szabó Sámuelről PEIL. 1845:1194–1195.

Szentkúti Kiss Károly: Tóth Ferenc. PEIL. 1876.

Liszkay József (veje): Tóth Ferenc dunántúli superintendens. A „Nagy papok életrajza” c. kiadványban. Bp. 1877.

Benedek Sándor: Tóth Ferenc gyakorlati theológiája. Debrecen, 1927.
Theológiai Tanulmányok 30. sz. (Kny. a ThSz.-ből?) (Utánanézni!)

Tóth Ferenc kéziratgyűjteményének sorsáról Liszkay József PEIL. 1881:481–482. tartalmáról Kálmán Farkas PEIL. 1886:504. sk.

Tóth Ferenc II. (1805–1868). Hodosi lelkész.
Závori Elek írta életrajza PEIL. 1868:482–483.

Névtelen írta nekrológja Protestáns Képes Naptár, 1869.

Tóth Ferenc III. (1790–1869). Hódmezővásárhelyi lelkész, egy ideig (1853–1860) békésbánáti esperes.
Futó Mihály: Emlékbeszéd néhai Tóth Ferenc hódmezővásárhelyi ref. lelkész felett (A békésbánáti egyházmegye közgyűlésén 1869. aug. 4.), Hódmezővásárhely, 1869. – Veje Szikszai Benjáminnak.

Tóth Ferenc IV. (1814–1872). Kovácshidai (Baranya m.) lelkész. (Eldöntendő, hogy ez a Tóth Ferenc azonos-é az 1848/49-ben szerepelt hasonló nevű aderjási (Baranya m.) lelkésszel, akinek emlékiratait a Ráday-levéltár őrzi.)
Önéletrajza közölve PEIL. 1872:1534., Svarkay (így!) Lajos írta nekrológia keretében.

Tóth Ferenc debreceni koll. tanár,
lásd Thót alatt!

Tóth Ferenc V. (1823–1896). Deregyői (Zemplén m.) lelkész.
Péter Mihály írta élet- és jellemrajzi nekrológ SpL. 1896. (XV.)

Tóth Gábor (1834–1906). Szabadszállási (Pest m., ma Bács-Kiskun m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal K(eresztesi) S(amu)-tól PEIL. 1906:571–572.

Tóth István I. (1817–1855), debreceni koll. jogtanár. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 521.

Tóth István II. (1860–). Utoljára dömsödi (Pest m.) ref. kántortanító. Verselő, sokoldalú író. – Szinnyei XIV:384.

Tóth János I. Született 1750 körül, meghalt 1833 előtt. Utoljára komáromi lelkész. – Z T L.

Tóth János II. („vámosi”) (1754–1817). Borsodban, Abaújban számos helyt lelkész, tanító stb., utoljára peregrinus.
L. Révész Kálmán cikkében: A borsodi és abaúji traktus verses leírása 1798. SpL. 1901:917. sk.

Tóth János III., meghalt 45 éves korában 1866. (?) Farkasdi lelkész, komáromi egyházmegyei esperes.
Nekrológia „P. J.”-től PEIL. 1866:123. sk.

Tóth János IV. (?) (Megállapítandó!) Utoljára kunmadarasi (Szolnok m.) lelkész, az 1920-as években a „Vasárnap” szerkesztője Debrecenben.

Tóth József I. (1826–1860). Utoljára kecskeméti koll. tanár. UMA. – Szinnyei XIV:397–398.
– Z T L.

Tóth József II., született 1823, meghalt 1908. Debreceni koll. tanár. Matematikus.
Életrajza névtelentől Debreceni Képes Kalendárium, 1909.

Részletesen szól róla Balogh F. A debr. koll. tört. 275. sk.

„Szállási Fülöp” álnév alatt írja meg szabadságharci és Bach-korszakbeli emlékeit „Ifjúkori emlékek Debrecenből” c. a. a Debreceni Képes Kalendárium, 1904. évi folyamában.

Tóth József III. (1864–1934). Utoljára körösladányi (Békés m.) lelkész. – Egyházi lapszerkesztő. – Z T L.

Tóth (Tót) József,

lásd Litkei alatt!

Tóth Károly I. (1823–1908). Nagykunmadarasi lelkész 1890-től, nyugalomban. – Tóth Ferenc III. fia.

L. a Hódmezővásárhely és a Vásárhelyi Reggeli Újság 1908. aug. 4-i számát, valamint Szeremlei Sámuelről Hódmezővásárhely történetét V. köt. (1913.) 1156. l. (a család történetére nézve).

(Kéziratos naplói s egyéb feljegyzései dr. Kiss Lajos ny. múzeumigazgató birtokában, Budapest, XI. Verpeléti út 22.)

Tóth Károly II. (1829–1902). Utoljára debreceni ref. tanító. Pedagógiai író. – Szinnyei XIV:412.

Tóth Károly (1876–1928). Debreceni koll. jogakadémiai, majd kolozsvári, szegedi egyetemi tanár. Balogh F. A depr. r. koll. tört. 563–564.

Tóth Kálmán (Csomasz),
lásd Csomasz alatt!

Tóth Lajos I. Debreceni ispotályi fitanító „Egy tanító élete” c. a. egybegyűjtötte tanítói életének főbb mozzanatait s iskolájának az 1851. évtől kezdve fokozatos fejlődését. A kéziratot a debreceni egyházközségnek ajándékozta PEIL. 1883:553. szerint. Jelenléti holléte?

Tóth Lajos II. (1836–1902). Sajóhidvégi (Borsod?) lelkész.
Olajos Pál írta jellemrajza SpL. 1903. (XXII.) 547–550. 567–569.

Tóth Lajos III. (1840–1901). Utoljára kemencei (Abaúj m.) tanító.
Élet- és jellemrajza Péter Mihálytól SpL. 1901. (XX.) 1102–1104.

Tóth Lajos IV. (1876–1937). Debreceni koll. jogakadémiai, majd debreceni egyetemi tanár.
Az egyházi életben mindketten, de különösen az utóbbi tevékeny részt vett. – Balogh F. A depr. r. koll. tört. 559–560. – Szinnyei XIV:412–416.

Tóth Lajos V. (1882–1957). Utoljára pápai teol. akadémiai tanár. – Z T L.
Életrajzi nekrológja Pongrácz Józseftől RE. 1957. (IX.) szept. 15. 238. l.

Életrajzi nekrológja Kállay Kálmántól Reformátusok Lapja 1957. (I.) szeptember 20.

Tóth Menyhért, meghalt 64 éves korában, 1886. Utoljára csonkapapi (Bereg m.) lelkész.
Sütő Kálmán nekrológja életrajzzal PEIL. 1886:317–318.

Tóth Mihály I. (1807–1879). Utoljára debreceni teol. akad. tanár. – UMA. – Z T L.
Önéletrajza MPEIF. 1880.

Életrajza Balogh Ferencről Protestáns Hetilap, 1880.

Jellemzése Balogh Ferencről: A depr. r. koll. tört. ... 71–73.

Rövid, de pontosnak látszó életrajzi adatait összefoglalja Márki Sándor AbFigy. IX. (1880.)

Tóth Mihály II. (1868–). Teol. végzettségű, lelkészképesítésű debreceni koll. tornatanár.
Balogh Ferenc: A debreceni koll. tört. 116–117.

Tóth Miklós (1830–1902). Utoljára bánfalvi (Borsod m.) lelkész.
Névtelen nekrológja SpL. 1902. (XXI.) 979–980.

Tóth Pál I. (1780–1856). Utoljára ácsi (Komárom m.) lelkész, esperes. – UMA. – Szinnyi XIV:436.

Tóth Pál II. (1843–1903). Utoljára miskolci felsőbbleányiskola igazgató. – Szinnyi XIV:436–437. – Z T L.
Ifj. Mitrovics Gyula: Emlékezés Tóth Pál felett. Miskolc, 1910.

Nekrológia Tüdös Istvántól SpL. 1903. (XXII.) 1007. sk.

Tóth (Tót) Péter,
lásd Litkei alatt!

Tóth Sámuel I. (1793–1869). Harsányi (Borsod m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Kódi Benőtől PEIL. 1869:1079. sk.

Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871.

Tóth Sámuel II. (1814–1899). Nagymajláti lelkész.
Nekrológia életrajzzal „K. A.”-tól (= Kálnay Albert). PEIL. 1899:443.

Tóth Sámuel (Samu) III. (1830–1890). Serkei (Gömör m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal S. Szabó Józseftől PEIL. 1890:92. sk.

Tóth Sámuel IV. (1838–1899). Debreceni teol. akad. tanár. – Szinnyi XIV:440–443. – Z T L.
Nekrológia életrajzzal Váradi F. (= Szóts Farkas)-tól PEIL. 1899:299–300.

Balogh Ferencről s másoktól DebrPL. 1899:17–18. sz.

Tóth Sándor I., meghalt 76 éves korában, 1878. Utoljára makkoshotycai (Zemplén m.) lelkész.
Nekrológia „Sz. D.”-tól PEIL. 1878. (A lapszám lemaradt, pótlendő!)

Tóth Sándor II. (?) (Adatai felkeresendők!) Észak-amerikai magyar ref. lelkész, író, szerkesztő, tanár (a lancasteri főiskolán).

Tótfalusi Kis Miklós,
lásd Misztótfalusi alatt!

Tóthpápai József (1758–1827). Utoljára dadi (Komárom m.) lelkész, dunántúli superintendens. – Szinnyi XIV:449–450.

Tóthpápai Mihály (1753?–1831). Teol. képzettségű orvosdoktor, a sárospataki koll. tanára és orvosa. – Szinnyei XIV:450.

L. Kiss Áron, ifj.: Adalékok Magyarország nevelés- és oktatásügyi történetéhez. Bp. 1874:60–62. 66.

Tőke (Vásárhelyi),
lásd Vásárhelyi alatt!

Tölcéki M. István, meghalt 1630 után, utoljára leideni egyetemi hallgató. – Z T L.

Tölcéki Pitter Mihály, meghalt 1647 után, utoljára kápolnai (elpusztult község) lelkész. – Z T L.

Tölcseres (Udvarhelyi) Mihály,
lásd Udvarhelyi alatt!

Töltéssy Zoltán (?) „Soli Deo Gloria” szövetség ifjúsági missziói lelkész.
Töltéssy Zoltán levelei, Kiss Barnabás előszavával. Bp. 1938. (Soli Deo Gloria Könyvtár I. évf. 1. sz.)

Tönkö (Szilágyi) Márton,
lásd Szilágyi alatt!

Török Bálint, enyingi, meghalt 1550. – Z T L.
Sebestyén Béla: Enyingi Török Bálint, mint Pápa város földesura. Pápa, 1911. (Művelődéstörténeti Értekezések 47. sz.)

Török Bálintné, Plemfflinger Katalin.
S. Szabó József: Debrecen régi nagyasszonya. Debreceni Képes Kalendárium, 1907.

Török Ferenc (1840–1925). Érmindszenti (Szilágy m.) lelkész.
Petri Mór: Ady Endre keresztapja. Az érdmindszenti kálvinista pap. PSz. 1933:501–502.

Török Imre (1867–1952). Utoljára kisújszállási lelkész. Egyházi lapszerkesztő. – Z T L.

Török István I. (1849–1918). Kolozsvári koll. tanár. Egyház- és iskolatörténet-író. – Szinnyei XIV:483–485. – Z T L.

Török István II. (1904–). Pápai, majd debreceni teol. akad. tanár. – Z T L.

Török János, enyingi, meghalt 1562. – Z T L.
S. Szabó József: Enyingi Török János. Debreceni Képes Kalendárium, 1936.
(Ugyanennek ugyanerről regényes feldolgozása: „Aki a feleségét a vérpadra vitte”. ?) (Ellenőrzendő!)

Török János, bágyi, született 1806, meghalt 1854., mint a Mack-féle összeesküvés vértanúja. Marosvásárhelyi teol. tanár. – UMA. – Szinnyei XIV:486–487.

Koncz József: T. J. élete. Marosvásárhelyi koll. értesítő 1887/1888. Ennek bő ismertetése „Török János életéből” c. a. PEIL. 1888.

K. Papp Miklós (közl.): A kivégzett Török professzor levele fogságából. Magyar Polgár Nagy Naptára, 1872.

A haditörvényszéki ítéletet közli a Pesti Napló 1854. márc. 19-i száma.

Részletesen szól róla Deák Farkas: Az erdélyi összeesküvésről 1851-től 1854-ig. A Honvédmenházak könyve, Pest, 1870.

(A Mack-féle összeesküvés részletes bibliográfiáját l. MTBibl. III:152. – Ennek marosvásárhelyi vonatkozásait Koós Ferenc: Életem és emlékeim I. – Az egésznek legújabb feldolgozása Lukács Lajos: Magyar Függetlenségi Mozgalmak 1849–1867. Bp. 1955.)

Török József I. (1813–1894). Debreceni koll. tanár, orvostudós. – Szinnyei XIV: 495–496. Török Pál I. testvére.
50 éves orvosi jubileuma alkalmából ...h...l. Jegyű szerzőtől méltatás, arcképpel VU. 1892. (XXXIX.) 209. l.

Emlékezés róla Joó Istvántól Debr. koll. tanítóképzőintézet értesítő 1893/94.

Török József II. (1815–1884). Utoljára balogi (Gömör m.) lelkész.
Ruszkay Gyula és Csabay Pál emlékezései róla SpL. 1887. (VI.)

Török Pál I. (1808–1883). Utoljára budapesti lelkész, dunamelléki superintendens. – UMA. – Szinnyei XIV:504–505. – Z T L.
Ifj. Kiss Áron (veje): Török Pál élete. Bp. 1904.

Ballagi Mór, Mészáros Sámuel és mások nekrológikus írásai PEIL. 1883:41. sz.

(Itt Ballagi Mór újra közli az általa (Protestáns Képes Naptár, 1864. évf. írta élet- és jellemrajzot is.)

Radácsi Györgytől élet- és jellemrajzi nekrológja SpL. 1883. (II.) 729. sk.

Egyes jellemző vonások róla PEIL. 1884:133. (névtelentől) PEIL. 1884:632. sk. Komáromy Lajostól PEIL. 1884:40. sk.

Kálmán Farkastól, valamint Kovács Albertnek (címszava alatt említett) kéziratosszerű visszaemlékezéseiben.

(Emlékiratszerű műve?): Török Pál: Pest-Buda 1850-ben.

Seregély Dezső: Emlékezésem Török Pálra. PEIL. 1884:20. sz.

Emlékbeszéd róla: Szász Károlytól PEIL. 1884:1397. sk.

Pruzsinszky Páltól PEIL. 1913. 41–42. sz.

Népszerű feldolgozás: Kájel István: Török Pál. („Koszorú” füzetek 162. sz.) Bp. 1910.

(Apja id. Török József alsóváradi – Bars m. – lelkész, testvére Török József orvosdoktor, debreceni koll. tanár. Felesége Allnutt Ráchel, Allnutt William hentoni (Anglia) baptista prédikátor leánya, aki meghalt 1911-ben 86 éves korában Bp.-en. Nekrológja Hamar Istvántól PEIL. 1911:173.)

Török Pál nekrológja Szász Károlytól (igen jellemző utóbbira!) VU. 1883. (XXX.) okt. 21-i (42.) sz.

Csekey Sándor: Török Pál emlékezete. Ige és Lélek. Bp. 1940.

Török Pál II. (1885–1944). Utoljára Magyar Tudományos Akadémiai főkönyvtáros. M. Protestáns Irod. Társaság főtitkár, történész.
Fia I. Török Istvánnak.

Nekrológja Kring (később Komjáthy) Miklóstól PSz. 1944:22–23.

Török Péter (1857–). Utoljára debreceni koll. főgimn. tanár. Természettudománnyal, esperantó nyelvvel, végül spiritizmussal foglalkozott. – Szinnyei XIV:506–507. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 501–503.

Török Zoltán (1866–1906). Végzett teológus, utoljára községi írnok, egyházi író. – Z T L.

Török (Huszti) Tamás,
lásd Huszti alatt!

Török (Jásfalvi) György,
lásd Jásfalvi alatt!

Török Bálint (1768–1831). 1816-tól botpaládi (Szatmár m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIV:510.

Törös László (1898–). Nagykőrösi ref. főgimnáziumi tanár, iskolatörténet-író.

Töviskes István (1843–1883). Mint segédlelkész halt meg.
Nekrológja Sörös Jánostól (a segédlelkészi sors jellemzésével) PEIL. 1883:1368–1369.

Tsétsi-ek,
lásd Csécsi alatt!

Trócsányi Dezső (1889–), pápai teol. akad. tanár. – Z T L.

Tróznér Lajos (1867–). Marosvásárhelyi ref. koll. tanár. Népköltészet-kutató. – Szinnyei XIV:550.

Tsejdik (Csejdi) Miklós,
lásd Andrási alatt!

Tsernátoni-ak,
lásd Csernátoni alatt! ill. Vajda.

Tsomos-ok,
lásd Csomós, ill. Albisi alatt!

Tuba Károly (1879–). Komáromi községi (előbb ref.) tanító. Verselő. – Szinnyei XIV:561.

Tunyogi Miklós, született 1655., meghalt 1685 után. Utoljára kassai lelkész. – Z T L.

Turcsák (Szentmiklósi) Mihály,
lásd Szentmiklósi alatt!

Turkovics-ok,
lásd Csepregi alatt!

Turós Péter, született 1750 vagy 1751., meghalt 1809. Utoljára siklósi lelkész, felsőbaranyai esperes. – Szinnyei XIV:582. (?)
Benda Kálmán: Egy prédikátor a magyar jakobinus szervezkedésben. RE. 1952. január 1.
(Vö. ugyanannak sajtó alá rendezésében: A magyar jakobinusok elleni felség sértési és hűtlenségi per iratai II. köt. Bp. 1952:694–698.)

Tüdős István (1866–1918). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneni püspök. – Z T L. – Szinnyei XIV:588–589.
Pósa Péter: Emlékbeszéd Tüdős Istvánról. SpRL. 1921. (XIV.)

Tüdős János (1824–1897). Utoljára debreceni koll. főgimn. tanár. Klasszikus-filológus. – Szinnyei XIV:589–590.
Nekrológia életrajzzal Dóczy Imrétől Debreceni Ellenőr, 1894:149. sz.

Tüdős József (1788–1859, Szinnyeinél 1857). Utoljára komáromi lelkész. – Szinnyei XIV:590–591. – Z T L.

Tyukodi Márton, meghalt kb. 1661. Utoljára nagykőrösi lelkész.
Szinnyei XIV:602. – Z T L.

Kulcsár Endre: Tyukodi Márton. A „Néhány protestáns író a XVII. századból” c. sorozatban. AbFigy. XIX. (1885.)

Udvar (W.) Kecskeméthy Mihály,
lásd Kecskeméthy alatt!

Udvarhelyi Péter, meghalt 1646 után, székely nemesember, egyházi író és fordító. – Z T L.

Udvarhelyi Tölcséres Mihály (1670–1737). Utoljára kolozsvári koll. tanár. – Szinnyei XIV:611. – Z T L.

- Újfalvi Katona Imre (1572–1610). Utoljára bodrogkeresztúri lelkész. – Szinnyei V:1188–1189. – Z T L.
- Újfalussy József (1816–1887), felsőszabolcsi egyházmegyei gondnok.
Görömbei Péter (id.): Ú. J. emlékezete. SpL. 1887. (VI.)
- Újházy Sándor (1868–). Karcagi ref. tanító. Tankönyvíró. Szinnyei XIV:640.
- Újhelyi István, előbb Apafi Mihály szolgálatában, utóbb Ugocsa vm. főjegyzője, Tofeus zsoldármagyarázatainak egyik lejegyzője.
Esze Tamás: Az első magyar gyorsíró. Az Út, 1952. április 20–26.
- Ujj Ferenc, meghalt 46 éves korában, mint alpári (Abaúj m.) lelkész.
Batta József írta rövid életrajza PEIL. 1867:1454–1455.
- Ujj István (1845–1903). Utoljára lad(a)móci lelkész (Zemplén m.). – Z T L.
Élet- és jellemrajza Péter Mihálytól SpL. 1903. (XXII.) 363–366.
- Ujj József (1857–1908). Kézsmárki (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia Kovács Istvántól SpRL. 1908. (IV.) 342–343.
- Újlaki István (1801?–1887?). Utoljára gerjени (Tolna m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Eötvös Károly Lajostól PEIL. 1887:478. sk.
- Újvári János (1634?–?). Mezőörsi (Győr m.) r. lelkész, gályarab. – Szinnyei XIV:653. – L. a gályarab-irodalmat is.
- Újvárosi Demeter, született 1652 vagy 1653, meghalt 1681 után. Utoljára leideni egyetemi hallgató. – Z T L.
- Ungi Márton (1792–1862). Diószegi (Bihar m.) lelkész, érmelléki egyházmegyei esperes. – Szinnyei XIV:669.
Nekrológia életrajzzal Papp Gábortól PEIL. 1862:523–525.
- Ungvári Gergely, nagykőrösi lelkész (később több más helyen), 1661–1691 közt dunamelléki superintendens, házassági ügyben ír Pest megye alispánjához 1670. – Eredeti magyar. Pest megye levéltárából közli Gyárfás István. MPEIF. 1878:304–306.
– Vö. Szinnyei XIV:667.
- Uray Sándor (1878–). Utoljára debreceni lelkész. – Z T L. (Veje Szele Györgynek.)
- Urbán Dezső (1871–1909). Ófehértói (Szabolcs m.) lelkész.
Névtelen nekrológia SpRL. 1909. (V.) 371–372.
(Apja az akkor még élő Urbán Mihály záhonyi lelkész.)
- Úri János, Kőrösi (1724–1796). Oxfordi egyetemi könyvtárnok. Szinnyei XIV:680–683. – Z T L.
Balogh Ferenc: Úri János magyar tudós Oxfordban. SpF. 1866.

Péchy Imre: Úri János. Figyelő, 1876.

Goldziher Ignác: Úri János. Bp. 1908. (Akadémiai értekezés.)

Uzoni Sz. Balázs, meghalt 1671 után. Utoljára bethlenszentmiklósi lelkész. – Szinnyei XIV:688. – Z T L.

Uzoni Jankó Boldizsár, született 1605 vagy 1606, meghalt 1648. Utoljára dévai lelkész. – Szinnyei XIV:688–689. – Z T L.

Mindkettőhöz Zoványi Jenő: Uzoni Boldizsár, Uzoni Sz. Balázs. („Tanulmányok...” c. kiadványban 1887.)

Zoványi Jenő: Pótlékok Uzoni Boldizsár, Uzoni Sz. Balázs c. tanulmányomhoz. Protestáns Közlöny, 1888.

Váczi András, szoboszlói pap és esperes. Móra Mihály gonosztevő ügyében a szentmihályi hajdúk hadnagyához fordul. – Eredeti magyar. Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból. MPEIF. 1877:435–436.

Váczi Sámuel (1760–1829). Utoljára csajági lelkész. – UMA. – Szinnyei XIV:716. – Z T L.

Váczi P. András, született 1619, meghalt 1680 után. Utoljára szepesi (Abaúj m.) lelkész. – Szinnyei XIV:710. – Z T L.

Lásd Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak... c. művében is.

Vadas József (1804–1871). Utoljára kolozsvári lelkész, egy ideig esperes. Énekszerző. – Szinnyei XIV:721. – Z T L.

Vajányi Lajos (1828–1891). Perkupai (Abaúj-Torna m.) lelkész, tornai egyházmegyei esperes. Radácsi György nekrológja SpL. 1891. (X.) 389–391.

Gyarmathy József emlékbeszéde SpL. 1891. (X.) 508–513.

Vajda Dániel, lécfalvi (1793–1860). Egy rövid ideig nagyváradai koll. tanár. – Szinnyei XIV:747–748.

Vajda Ferenc (1865–1938). Utoljára székelyudvarhelyi lelkész. Szinnyei XIV:751. – Z T L.

Vajda János, Csernátoni, leideni egyetemi hallgató 1749–1759. Utána nagyenyedi tanár. – Szinnyei II:317.

Vajda László bécsi orvos, a nagykőrösi főgimnázium nagy alapítványtevője.

Joó Imre cikke róla PEIL. 1916:318–319.

Vajda Péter, csernátoni (1717–1782). Utoljára dési lelkész, erdélyi püspök. – Szinnyei XIV:763. – Z T L.

Életrajza Bodola Sámuelről „Az Erdélyi reformata anyaszentegyház névkönyve” c. kiadványban.

-Vajda (ő így írja: Tsenátoni W.) Péter superintendens 1778-i imaformulája a császár és a királynő fegyverei győzelméért. Közli Nagy Lajos RSz. 1933. (XXVI.) 456–457.

Vajda Sámuel (1791–1873). Utoljára hódmezővásárhelyi lelkész.
Nekrológja életrajzzal névtelentől PEIL. 1873:1278. sk.

Vajda Sámuel, Csernátoni (1750–1803). Utoljára marosvásárhelyi koll. tanár. – UMA. – Szinnyei XIV:769–770. Z T L.
Cs. V. Péter fia.

Vajda, szentiváni (Szentiváni) János (1630?–1689). Küküllői egyházmegyei esperes 1668–1684. és 1685–1689. Utoljára küküllővári lelkész.
Illyés Géza: Vajdaszentiváni János. RSz. 1926.

Vajna Antal (1804–1876). Nagyenyedi koll. tanár, „Pedagógarcha”. – Szinnyei XIV:783–784.
Rövid cikk, arcképpel KJHL. 65–67.

Valerius Dávid, zsidó eredetű sárospataki koll. tanár a XVII. sz.-ban. (Közelebbi adatok?)

Valesius János Antal (1662–1758). Cseh eredetű magyarországi lelkész, utoljára Nagykesziben. – Z T L. Szinnyei XIV:791. (Tévesen Jakabnak nevezi.)
Földvári (így!) László: Valesius Antal János csallóközi esperes fogsága és püspöki cím. PEIL. 1891:781. sk.

Váli (Vály) Ferenc (1810–1882), komáromi, majd pápai koll. tanár. Sokoldalú tudós. Jókai Mór sógora és első tanára. – Szinnyei XIV:795–796.

Válly János, nagykéri, 1883–1896 közt tiszántúli egyházkerületi főgondnok.
Életrajza névtelentől Protestáns Új Képes Naptár, 1883.

Nekrológja névtelentől Protestáns Új Képes Naptár, 1897.

Vállyi János nekrológja névtelen, arcképpel VU. 1896. (XLIII. évf.) 549. l.

Vályi Lajos (1824, Szinnyeinél 1825–1896). Utoljára perbetei lelkész, komáromi egyházmegyei esperes, egyházkerületi főjegyző. – Szinnyei XIV:813–814.
Nekrológiai életrajzzal többektől: DunPL. 1896:323. sk.

Vályi Nagy Ferenc (1765–1820). Utoljára sárospataki teol. tanár. Klasszikus-filológus. – UMA. – Szinnyei IX:554–557. – Z T L.

Vályi Nagy Pál (1831–). Utoljára tornallyai lelkész, gömöri esperes. – Szinnyei IX:737–738.

Vámos Dániel (1813–1891). Utoljára mórággyi (Tolna m.) lelkész.
Nekrológja életrajzzal névtelentől PEIL. 1891:352–353.

Vámosy István (1823?–1883). Utoljára lakszakállasi (Győr m.) lelkész. – Szinnyei XIV:828.

Vámosy Károly (1848–1912). Budapesti ügyvéd, egyházközségi gondnok.

Nekrológia életrajzzal Pálóczi Horváth Zoltántól PEIL. 1912:790–792.

Vámosy Mihály (1835–1912). Utoljára budapesti ref. főgimn. igazgató.
Nekrológia Ravasz Árpádtól PEIL. 1912:343–344.

Vámosi (Pap) István,
lásd Pap alatt!

Ványai János tarcali lelkész levele Keresszegi Mihály hajdúnánási lelkészhez, 1653. Eredeti magyar.
Id. Révész Imre közlése a debreceni egyházmegye levéltárából. SpF. 1861:48–51.

Várad József I. (1781–1865). Gemzsei (Szabolcs m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal és családtörténeti adatokkal Színi Páltól. PEIL. 1865:518–520.

Rövid életrajza Protestáns Képes Naptár, 1866.

Várad József II. (1809–1887). Utoljára izsnyétei (Bereg m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Sütő Kálmántól PEIL. 1887:1086. sk.

Várad Mátyás, született 1638, meghalt 1672 után. Kézdivásárhelyi lelkész, utána orvos. – Szinnyi XIV:868–869. – Z T L.

Várad Pál, született 1655 vagy 1656, meghalt 1681. Utoljára franekeri egyetemi hallgató. – Szinnyi XIV:870. – Z T L.

Várad Belényesi Ferenc, utoljára I. Apafi Mihály jószágkormányzója, 1670 körül egyházi író. – Z T L.

Várad Czelek Sámuel, meghalt 1735. Utoljára sárospataki lelkész. – Z T L.

Várad Szabó János (1783–1864). Peslallozzi első magyar tanítványa, pedagógiai író. Salétromgyári felügyelő. – UMA. – Szinnyi XIII:212–213.
Nekrológia névtelentől PEIL. 1864. 15. sz.

Életrajzi adatai PEIL. 1872:567–571.

Várad Tonsor István, meghalt 1625 körül. Utoljára bodrogkeresztúri (Zemplén m.) lelkész. – Z T L.

Váralyai Dániel, született 1654 v. 1655. meghalt 1706. Utoljára szászvárosi lelkész. – Z T L.

Váralyai G. Lőrinc, született 1620 v. 1621. meghalt 1671. Utoljára szatmári lelkész. – Szinnyi XIV:874. – Z T L.

Varannai L. János, meghalt 1629 után. Utoljára apai (Szatmár m.) lelkész. – Z T L.

- Varasdy Lajos, meghalt 1883 után. Előbb ref. lelkész, majd tanfelügyelő Tolnában. Hymnológus. Pedag. publicista. – Szinnyei XIV:875.
L. PEIL. 1863:159–160., 1871:90., 1880:22. 1884:106.
- Varga Bálint (1856–1943). Lelkészképesítésű főgimnáziumi tanár, utána a budapesti ref. főgimn.-ban. Francia filológus. Egyháztörténelmi vonatkozású dolgozatai is vannak. – Szinnyei XIV:879–880.
Balogh F. A debr. r. koll. tört. 491–492.
- Varga István I., vidi (1776–1831). Debreceni koll. teol. tanár, utoljára szikszói (Abaúj m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIV:891–892. – Z T L.
Rövid életrajza, arcképpel névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1871:62–64.
- Varga István II. (1837–1896). Utoljára gyönki ref. gimn. igazgató.
Nekrológia életrajzzal Kálmán Dezsőtől PEIL. 1896:202–203.
- Varga János (1810–1873). Utoljára tiszaujlaki lelkész.
Nekrológia életrajzzal Kalós Pétertől PEIL. 1873:61–62.
- Varga József, fertősalmási (1836–1907). Utoljára szikszói lelkész.
Élet- és jellemrajza Ujj Józseftől SpRL. 1907. (III.)
- Varga Lajos I., vidi (1812–1883). Hajdúnánási lelkész, majd debreceni koll. pénztárnok.
Nekrológia életrajzzal, névtelentől PEIL. 1883:125–126.
I. Varga István fia.
- Varga Lajos (1851–1901). Utoljára tótszentgyörgyi (Somogy m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal „M. J.”-től, DunPL. 1901.
- Varga Lajos, F. (= Földesi, első működése helyéről, de ezt soha nem írta ki egészen) (1856–1939). Utoljára nagyrabéi lelkész (Bihar m.), debreceni egyházmegyei esperes.
– Szinnyei XIV:899–900. – Z T L.
- Varga Pál I. (1813–1886). Utoljára mezőkaszonyi lelkész (Bereg m.).
Nekrológia életrajzzal Sütő Kálmántól PEIL. 1886:1185–1186.
- Varga Pál II. (1824–1892). Szegedi lelkész.
Nekrológia életrajzzal Bereczki Sándortól PEIL. 1892:92–93.

(Özvegyéről, Kusztoz Zsuzsannáról [1834–1911] l. Óry Lajos nekrológiáját PEIL. 1912:185–186.

Hasonló nevű fia (sz. 1878–) 1909-től koll. számvevő. Balogh KT. 702.
- Varga Zsigmond I. (1886–1956). Utoljára debreceni egyetemi tanár. – Z T L.
L. Bucsay Mihálytól jellemrajzi nekrológiáját RE. 1956. V. 15.
- Varga Zsigmond II., I. V. Zs. fia (1920–1945).
L.: „A Krisztus szolgálatában megdicsőült ifj. Dr. Varga Zsigmond... emlékezete. Életrajzi keretbe foglalta id. Varga Zsigmond.” Debrecen, 1949.

Vö. DebrPL. 1946. április 15.

Vargha Gyuláné, Szász Póla (1863–19?). (Megállapítandó!) Z T L. Szinnyi XIII:443–444.
Költő, missziói író és munkás, Szász Károly püspök leánya.

Önéletrajzi vonatkozású verse „Hogy lettem én költővé?” címen a Keresztyén Szövetség 1908. évf.-ban s onnan átvéve PEIL. 1908:322.

Szász Károly levele hozzá 1881-ből G(örzsönyi) Vargha Zoltán közlésében „Vargha Gyula életéhez” c. a. PSz. 1938:387–389.

(Férje görzsönyi Vargha Gyula államtitkár, statisztikus, költő, szintén foglalkozott vallási és egyházi kérdésekkel, irodalmilag is.)

Vargha Kálmán, görzsönyi (1876–). Utoljára (?) kálóczi (Fejér m.) lelkész. – Szinnyi XIV:898.

Vargha László, fertősalmási (1840–1909). Utoljára alsónémedi (Pest m.) lelkész. Verselő.
Nekrológja életrajzzal „Egyházi Krónikás”-tól PEIL. 190:415–416. – Szinnyi XIV:901.

(Testvére volt Vargha József, az őt már megelőzően elhalt szikszói lelkész.)

Vargha Tamás (1890–). Kunszentmiklósi lelkész, vallásos költő, műfordító. – Z T L.
Vargha Gyuláné fia, Szász Károly unokája.

Vargha Zoltán (1886–). Budapesti főgimn. tanár. Történetíró. Egyház- és iskolatörténeti munkássága is van. Szinnyi XIV:912.
Vargha Gyuláné fia, Szász Károly unokája, V. Tamás testvére.

Vári István, született 1609 vagy 1610, meghalt 1638 után. Utoljára vári (Bereg m.) lelkész. – Z T L.

Vári Mihály, karmaci, meghalt 1723. Utoljára szatmári lelkész. – Szinnyi XIV:923–925. – Z T L.

Vári Miklós, meghalt 1622. Utoljára debreceni koll. rektor. Szinnyi XIV:925.

Vári Szabó Sámuel (1813–1892). Tiszaföldvári lelkész. – Sokoldalú író. – UMA. – Szinnyi XIII:263–264.

Vajas János I., csákvári (1721–1786). Utoljára debreceni teol. tanár. – UMA. – Szinnyi XIV:929–930. – Z T L.

Szilágyi István: Vajas János életéhez. Új Magyar Múzeum, 1859:475. sk. (közlése egy 1784-ben már nyomtatásban megjelent II. József debreceni látogatása alkalmával írt, csupa e-s versének).

Varjas János és Hunyadi Ferenc csupa -e-a, -á, -o, -ö- hangokkal írt verses levelezése először (?) kiadva Vasárnapi Újság, 1856:372. – L. róla Csűrös Ferenc cikkét Pesti Napló, 1907. május 21.

Varjas János II., debreceni orvos (1904–1929) élete és hátrahagyott iratai. Kiadja Varjas Piroska. Bp.–Szeged, 1934.

Várkonyi Endre (1857–). Sepsiszentgyörgyi r. koll. tanár. Klasszikus filológus. – Szinnyei XIV:936.

Váró Ferenc (1851–1924). Utoljára nagyenyedi koll. tanár. Szinnyei XIV:940–942. – Z T L.
Többek emlékezései róla a Lukinich Imre szerkesztette Nagyenyedi Album-ban (1926) és a Kertész József szerkesztette „Hazajáró lelkek – nagyenyedi képek” c. műben (1929). Utóbbi helyt arcképpel.

Makkai Sándor jellemrajza róla RSz. 1924. (XVII.) 132–133.

„Vallomások és kérdések” c. leginkább valláspedagógiai vonatkozású felolvasása, első felében önéletrajzi (lélektani) anyagot tartalmaz. Megj. az erdélyi egyházkerületi értekezlet 1900. évi évkönyvében és kny. Kolozsvár, 1900.

Apósa ifj. Révész Imrének. Írói álneve: Deák Virgil. (Tévesen Gulyás MIÉM. V:389.)

Varró István, Gecsei, 1742 körül vámosatyai (Bereg m.) lelkész.

Megtérési mozgalmáról l. Esze Tamás: Fegyver, éhség, döghalál. Adalék a magyar református ébredések történetéhez. RE. 1951. márc. 1.

Varsányi (Tiszavarsányi) Dániel, született 1643 vagy 1644, meghalt 1695 után. Utoljára aszalói (Abaúj m.) lelkész. – Szinnyei XIV:949–950. – Z T L.

Varsányi Pál, meghalt 1762. Utoljára dunaszentgyörgyi (Tolna m.) lelkész. – Szinnyei XIV:951–952. – Z T L.

Vas (Nánási) Gábor,
lásd Nánási alatt!

Vasady Béla (1902–). Debreceni egyetemi tanárból az USA-ban emigrált 1946-ban. – Z T L.
(A család eredeti neve Kovács, V. B. apja V. Lajos lelkészképesítésű Bihar, majd Hajdú megyei tanfelügyelő, először még ezt használta. Ő vette fel a Vasady nevet, V. B. ehhez még az [igazolni nem tudott] „tordai” előnevet is!) (Apja meghalt 1944.)

Vasadi Balogh György kiléte kikeresendő! Kiderítendő!

Vasadi Balogh Lajos, született 1847, meghalt 1926. 1872-től gyúró-kuldói (Fejér m.) lelkész. Sokoldalú író. UMA. – Szinnyei II:475–476.

Vásárhelyi András, meghalt 1767. Utoljára sárdi (Alsófehér m.) lelkész. – Z T L.

- Vásárhelyi Boldizsár (1862–?). Utoljára kolozsvári lelkész, esperes. – Szinnyei XIV:975. – Z T L.
- Vásárhelyi János (1888–). Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Z T L. – V. Lőrinc fia.
- Vásárhelyi József I. (1762–1829). Utoljára boldvai (Borsod m.) lelkész. – UMA. – Szinnyei XIV:979.
- Vásárhelyi József II. (1868–1904). Utoljára makádi (Pest m.) lelkész. – Z T L.
Nekrológia Marton Lajostól PEIL. 1904:334–335.
- Vásárhelyi József III. (1893–1916). Utoljára kolozsvári püspöki titkár. – Z T L.
Több emlékezés róla (Ravasz L.-tól, Révész I.-től stb.) RSz. 1916. (IX.)
- Ifj. Révész Imre jegyzete „A genfi Réveil” c. postumus műve kiadásában. Pozsony, 1917.
- Vásárhelyi László, Boldizsár és Lőrinc testvére, utoljára csombordi lelkész (Alsófehér m.).
(Közelebbi adatok?)
- Vásárhelyi Lőrinc (1859–1920). Utoljára óralja-bodroghalvi (Hunyad m.) lelkész. – Z T L.
- Vásárhelyi Zsigmond (1860–1921). Utoljára szamosújlaki lelkész. – Szinnyei XIV:983–984.
– Z T L.
- Vásárhelyi Czompó Mihály, meghalt 1725. Utoljára szamosvári lelkész. – Z T L.
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Péter I., született 1625 vagy 1626., meghalt 1666. Utoljára nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei XIV:982. – Z T L.
- Vásárhelyi (kézdivásárhelyi) Péter II., meghalt 1746. Utoljára székelyudvarhelyi lelkész. – Z T L.
- Vásárhelyi (kézdivásárhelyi Matkó) István,
lásd Matkó alatt!
- Vásárhelyi (Marosvásárhelyi) Baba Ferenc, meghalt 1740. Lelkeszi állást soha el nem foglalt teol. író, peregrinus. – Z T L.
- Vásárhelyi (Marosvásárhelyi) György, meghalt 1681 után, utoljára biharpüspöki lelkész. – Z T L.
- Vásárhelyi (Marosvásárhelyi) Molnár István (1654–1728). Utoljára nagyenyedi lelkész, erdélyi püspök. – Z T L.
Hermányi Dienes József feljegyzése róla PEIL. 1872:1557–1558.
- Illyés Géza: Vásárhelyi István. RSz. 1938. (Eldöntendő, azonos-e a püspökkel?)

- Vásárhelyi (Marosvásárhelyi) János, született 1610, meghalt 1638 után. Utoljára groningeni egyetemi hallgató. Z T L.
- Vásárhelyi Tőke István I., meghalt 1717 körül. Utoljára széki lelkész (Szolnok-Doboka m.). – Z T L.
- Vásárhelyi Tőke István II., meghalt 1768. Utoljára nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei XIV:458. – Z T L.
I. V. T. I. fia.
- Vásárhelyi Tőke Márton, meghalt 1755 után. Utoljára búzásbocsárdi lelkész (Alsó-Fehér m.). – Szinnyei XIV:458. – Z T L.
- Vass Pál, szigeti (1806–1888). A debreceni kollégiumi fűvészkert első kertésze, volt akad. professzor Kunhegyesen. Balogh F. A debr. r. koll. tört. 613–615. Apósa Harsányi Sándor túrkevei lelkésznek.
- Vass Samu (1844–1901). Teol. végzettségű nagykőrösi főgimn. tanár. Klasszikus filológus. – Szinnyei XIV:971–972.
- Vass Tamás, dályai (1839–1899). Utoljára marosvásárhelyi lelkész. Verselő, sokoldalú író. – Szinnyei XIV:972–973.
- Vass Vincze (1889–1943). Utoljára kecskeméti lelkész. – Z T L.
Bakos Lajos: Dr. Vass Vince mint teológus. ThSz. 1944.
- Vass (Albisi) Gábor,
lásd Albisi alatt!
- Vay Ábrahám, 1735–1762 közt tiszáninneri egyházkerületi főgondnok.
Levele vallásügyi sérelmekről 1743. Eredeti magyar (?) SpF. 1860:564–567.
(Nincs megjelölve sem a címzett, sem a közlő, sem a forráshely.)
- Vay Béla báró (1830–). 1894 után tiszáninneri egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei XIV:1006–1007.
- Vay József I. (1750–1821). Tiszáninneri egyházkerületi főgondnok. – Szinnyei XIV:1008–1009. – Z T L.
Vay József emlékezete (névtelenül) SpF. 1860:543–550.
- Rövid életrajza Ballagi Károlytól Protestáns Képes Naptár, 1862.
- Hőke Lajos cikke róla Fővárosi Lapok, 1874.
- Haller Gábor gróf: Egy nemzetnevelő tanácsai: Vay József magyar útja. H. é. n. (1940 körül).
- Vay József két levele (Berzeviczy Gergelyhez, egyházi és iskolai ügyekben, 1808 és 1820). SpL. 1900. (XIX.) 332–33. „R. K.” jelzetű közlő, a forráshely megjelölése nélkül. Eredeti magyarok.

Román Ernő: A „nagy” Vay József emlékezete. SpRL. 1922. (XVII.)

Adatok róla Révész Kálmán közlésében SpRL. 1909. (V.) 172.

Vay József II. (?). (Évszámok?) Ifj. Vay József levelei gróf Ráday Gedeonhoz. Közli Molnár János a Ráday-levéltárból ily főcím alatt: „Az 1796–97. évek vallásügyi történetéhez.” PEIL. 1911:74–75., 90–91., 124–125.

Vay Kata,

lásd Teleki Pálné alatt!

Vay Miklós báró I. (1802–1894). Tiszántúli, majd tiszáninneni egyházkerületi főgondnok. – Szinyei XIV:1011.

Emléklapok id. báró Vay Miklós félszázados egyházi hivataloskodásának örömmünnepe alkalmából. Szerkesztette Szinyei Gerzson Sp. 1873.

Ballagi Mór cikke róla PEIL. 1873. 18. szám.

Nekrológia életrajzzal Szóts Farkastól PEIL. 1894:331. sk.

A SpL. 1894. (XIII.) évf. egész 21. száma (de részben a 26–27. számok is) Vay Miklós élete és családja történetével, halála temetése körülményeivel stb. foglalkoznak.

Névtelen nekrológia VU. 1894. (XLI.) 20. sz. (máj. 20.). Az ismert öregkori arcképpel.

Ballagi Géza emlékbeszéde róla PSz. 1894. Kny. Bp. 1894. Az „id. báró Vay Miklós emléke” c., Buzási György szerkesztette füzetben is, mely a tiszáninneni egyházkerület 1894. június 24-i, Sárospatakon tartott rkv. közgyűlése jegyzőkönyve.

Emléklapok vajai br. Vay Miklós életéből.

(Naplójegyzetek, levelek.) Lévy József bevezetésével. Bp. 1899.

(Anyjának, br. Vay Miklós tábornok nejének. Adelsheim Johanna bárónőnek leveleiből. „Emlékek”-et közöl Jókai Etelka Bp. 1888.)

Vay Miklós báró levele Kun Bertalan püspökhöz 1869. SpRL. 1921. (XVI.) 178.

Névtelen közlés a tiszáninneni egyházkerület levéltárából.

Vay Miklós báró II. (1829–1886). Szobrászművész, egyházmegyei gondnok. – I. Miklós fia.

Radácsi György: Ifj. báró Vay Miklós emlékezete. SpL. 1886. (V.) Az „Emlékjelek, Bizonyások” c. kiadvány I. kötetében is Sp. 1906.

Vecsei Gergely, meghalt 1767. Utoljára nagyharsányi (Baranya m.) lelkész. – Z T L.

- Vecsei János (1699–1763). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyi XIV:1025–1026.
- Vecsei József I. (1800–1855). Utoljára debreceni koll. tanár. – UMA. – Szinnyi XIV:1027–1028. – Z T L.
Toldy Ferenc: Vecsei József emlékezete. Új Magyar Múzeum, V. foly. 1855. II. köt. 618–623.
Apósa id. Révész Imrének.
- Vecsey József II. (1808–1871). Utoljára újnépi (Somogy m.) praeorans tanító.
Nekrológia életrajzzal „Pálfai”-tól PEIL. 1871:1625–1626.
- Vecsei Károly, somlyóaljai (1800–1865). Tatai lelkész.
Rövid életrajza névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867. – Szinnyi XIV:1029. – (Apja Vecsei Miklós tatai egyházmegyei esperes, kocsai lelkész volt.)
- Vecsei Sámuel (1737–1806). Utoljára hajdúböszörményi lelkész, tiszántúli superintendens.
V. János fia.
- Vecsey Sándor asszonyvásárai lelkész (Bihar m.), meghalt 65 éves korában, 1911. – PEIL. 1911:127.
Vecsei I. József fia.
- Vecsei M. István, meghalt kb. 1719. Utoljára monori (Pest m.) lelkész. – Szinnyi XIV:1024–1025. – Z T L.
Apja Vecsei Jánosnak, nagyapja Vecsei Sámuelnek, nagyapja Szőnyi Benjáminnak.
- Vetsei (Pataki) István, 1730–1733 közt szatmári lelkész. Rémmegénybe illő életrajza után 1741 katolizált, meghalt mint püspök tizedszedő. 1743. – Szinnyi XIV:1024.
- Vécsey József, született 1760 körül, meghalt 1821. Utoljára kapolyi (Somogy m.) lelkész. – UMA. – Szinnyi XIV:1026–1027. – Z T L.
- Végh János I. (1755–1830). Utoljára nebuzseli (Csehország) lelkész. – Szinnyi XIV:1042–1043. – Z T L.
Végh János: Nachricht von der Entstehung der Reformiten Gemeinde in Böhmen 1819. c. emlékiratának (a kézirat eredeti a sárospataki kollégium könyvtárában), de Barcsa János szerint e kézirat egy példánya a debreceni kollégium könyvtárában is megtalálható. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme II. 112. – Tóthpápai Zsigmond készítette magyar kivonata, közli Szentpéteri Sámuel SpF. 1960:149. sk.
Hrejsa Ferdinánd: Jan Végh. K. 150 letému vyrocí tolerance. Edice Blahslavy Spolecnosti C2. Praha, 1930.
Tóth Kálmán: Végh János. Református Egyház és Iskola, 1931.

Végh János levele apjáról, Végh Jánosról Szentpéteri Sámuelhez. SpF. 1961:524. sk. 1.

Végh János levele Kazinczy Ferenchez. Kazinczy Ferenc levelezése I. köt. 42.

Végh János (itt „Végh”-nek írva) panaszos levele Nebusel-ből 1822. Eredeti magyar, latin dokumentumokkal. Réthi Pál közlése (a forráshely megjelölése nélkül) SpF. 1864:823.

Gulyás József: Végh (így!) János könyvei a pataki könyvtárban. Új Magyar Múzeum, Kassa, 1944.

Végh János II. (1855–). Sárospataki koll. főgimn. tanár. Német filológus. – Szinnyei XIV:1044.

Végh Mihály I. (1778–1865), hetényi lelkész, főesperes.

Rövid életrajza, névtelentől Protestáns Képes Naptár, 1867.

(Ennek volt második felesége Csokonai Lillája, Vajda Júlia, kitől azonban nem maradtak gyermekei.)

Végh Mihály II. (1832–1895). Negyedi (Komárom m.) lelkész.

Nekrológia életrajzzal „X”-től DunPL. 1895:261.

Végh Sándor (?) (Adatok?), túrkevei lelkész. Szinnyei XIV:1049.

Protestáns Képes Naptár, 1868.

Vég Kecskeméti Mihály,

lásd Kecskeméti alatt!

Véghely Dezső (1839–1897). Veszprémi alispán, egyházmegyei gondnok, történész.

Nekrológiai PEIL. 1897:288., uo. 300–301. (Thury Etelétől). DunPL. 1897. május 2. (Thury Etelétől és Antal Gézától.)

Végveresmarti (Veresmarti Vég) Sámuel I. (1702–1747). Utoljára szabadszállási (Pest, ma Bács-Kiskun m.) lelkész. – Szinnyei XIV:1126. – Z T L.

Vég Veresmarti (Veresmarti Vég) Sámuel II. (1734–1807). Utoljára kecskeméti lelkész, dunamelléki superintendens. Z T L. – I. Sámuel fia.

Jelentése a dunamelléki superintendenshez egy kivégzés alkalmával Félegyházán teljesített lelkészi szolgálatot körülményeiről. Eredeti magyar. A kecskeméti egyházmegye jegyzőkönyvéből közli Kiss Kálmán MPEIF. 1882:102. sk.

Velechinus Pastris István, meghalt 1633. Utoljára kassai lelkész. Z T L.

Levele a kassai tanácshoz 1627. Eredeti magyar. Paikoss Endre közlése Kassa város levéltárából. MPEIF. 1886:227.

Vellentszény (eredetileg Venetianer?) Mór (1849–). Filozófus, 1877–1880 közt a debreceni koll. akadémiai magántanára.

Válságos életpályáját elég részletesen ismerteti Balogh F. A debr. r. koll. tört. 344–348. l.

Venetianer Sándor (1853–1902), utoljára újsóvéi lelkész. Szinnyei XIV:1071–1072. – Z T L. Nekrológia életrajzzal „V. F.” (= Szóts Farkas)-tól PEIL. 1902:171–172.

Bór József hosszabb „emlékezés”-e róla Szabad Egyház 1902. (XVIII.) 4. sz. (ápr.)

Verécsi S. Ferenc (1607–166??). Utoljára sárospataki lelkész. – Szinnyei XIV:1087–1088. – Z T L.

L. róla Zoványi Jenőnek a puritánus mozgalmakról írt művét is.

Verécsi Ferenc levelei Loránytfi Zsuzsannához 1644 és 1645. Eredeti magyarok. Szilágyi Sándor közlései a kamarai levéltárból. MPEIF. 1878:36–37., 473–475.

Verécsi (a közlésben tévesen „Vetési”) Ferenc levele Debreceni Tanácshoz, I. Rákóczi György jószágigazgatójához 1643. Eredeti magyar. Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból. MPEIF. 1887:196–198.

Veres Demeter, Dálnoki, 1738–1743. máramarosszigeti lelkész. Z T L.

Veress Ferenc (1791–1849). Utoljára sarkadi lelkész. Orvoslással is foglalkozott. – Szinnyei XIV:1097.

Halálának romantikus kiszínezése (öngyilkosság hazafias bánatból) Móricz Pál: Sirató, 63. lap.

Kiss Lajos: Veress Ferenc emlékezete. „Szabad Egyház” c. lap. 1886:15. sz. (Apja Veress Sándor 48/49-es emigráns írónak, nagyapja Veress Endre történetírónak.)

Veress Gábor (1869–1937). Utoljára nagyenyedi koll. ének- és zenetanár. Egyházzenei író. – Szinnyei XIV:1101–1102. – RSz. 1937. (XXX.) 94–95. Életrajzi nekrológ -ó - r. jelzettel (= Csefő Sándor).

Veres György, meghalt 1864., mint kémeri lelkész (Szilágy m.). – Szinnyei XIV:1102–1103.

Veres István I., meghalt 69 éves korában, 1874., felsőgelléri lelkész.

Nekrológia életrajzzal Závori Elektől PEIL. 1874:997–998.

Veress János (1861–1913). Utoljára paszabi (Szabolcs m.) lelkész.

Szikszay András írta nekrológja SpRL. 1913. (IX.) 192–194.

Veress István II. (1871–1943). Utoljára debreceni koll. tanítóképző intézeti igazgató. – Szinnyei XIV:1105. – Z T L. – Balogh F. A debr. r. koll. tört. 610–611.

Veress Jenő (1882–). Utoljára tábori lelkész. – Z T L.

Veres László, mocsolai (1816–1872). Debreceni koll. tanítóképző int. tanár. – UMA. – Szinnyei XIV:1109–1110.

Veres Tamás (1820–1913). Ongai (Abaúj m.) lelkész.
Nekrológia Papp Józseftől SpRL. 1913. (IX.) 202–203.

Veresegyházi Tamás (1643–1716). Utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei XIV:1123–1124.

Veresegyházi Szentyel János, 1648-ban gyulafehérvári koll. rektor. – Szinnyei XIV:1123. – Z T L.

Veresmarti Gáspár, meghalt 1668. Utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök. – Z T L.
Levele Kemény János fejedelemhez. Igaz Kálmán székelyudvarhelyi lelkész sófizetése tárgyában. Kolozsvár, 1661. Török István TT. 1896. Magántulajdonból.

Veresmarti Illés, meghalt 1589. Utoljára hercegszőlősi lelkész, alsódunamelléki superintendens. – Z T L.

Bod, Petrus: Rediviva Eliae Veresmarti Memoria 1765. Kézirat a marosvásárhelyi Teleki-thékában 1100. B. sz. alatt. – Magyar fordítása Hőke Lajostól: Veresmarti Illés emlékezete c. a. MPEIF. 1882:90–98., Kálmán Farkas közlésében. – Lásd hozzá: Tormássy János: A dunamelléki református egyházkerület története SpF. 1867. Kny. Sp. 1867. (Kiadta Fábíán Mihály.)

Hőke Lajos cikke: Vasárnapi Újság, 1881:V. I. és XVI. századbeli hitviták.

Veresmarti Illés levele Alvinczi György kivégzéséről Szász Károly közlésében. KM. 1872:250. sk. és innen átvéve Földváry László: Adalékok a dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez. I. Bp. 1898:46. sk.

V. Illés Gáspár nevű fiát lásd Hercegszőlősi alatt!

Veresmarthy József (1811–1888). Alsónémedi (Pest m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Dobos Ferencről PEIL. 1888:1179–1182.

Veresmarti Mihály (1572–1646). 1610-ig ref., azontúl katolikus lelkész, utoljára kanonok, bátai apát. Szinnyei XIV:1124–1126. – Z T L.

Ipolyi Arnold: Veresmarti Mihály megtérése históriája (önéletrajzi műve). – Bevezetésül: Veresmarti Mihály XVII. századi magyar író élete és munkái. Korrajz a hitújítás idejéből (Régi Magyar Egyházi Írók I.). Bp. 1875.

Hanekamp, Georg: Michel Veresmarti, ein ungarischer Convertit Historisch. – politische Blätter. 1890.

Jakab Elek: Veresmarti Mihály kitérésí öngazolásának eredeti kéziratáról. MKSz. 1891.

Veresmarti Vég,
lásd Végveresmarti alatt!

Verestói György, cséri (1698–1765). Utoljára kolozsvári teol. tanár, erdélyi püspök. – Szinnyi XIV:1126–1128. – Z T L.
Franekeri értekezését („De palma ardente”) ismerteti a „Museum... Bremense” 1729. (II. köt.) és Nagy Zsigmond, Protestáns Közlöny, 1886.

L. róla Török István kolozsvári koll. történetét is. 1905.

Török István közli V. Gy. Családi feljegyzéseit, Protestáns Közlöny, 1886:13–14. sz.

Verestói György, cséri II. (1739–1794). Utoljára kolozsvári lelkész. I. V. Gy. fia. – Szinnyi XIV:1128–1129. Z T L.

Verestói Sándor, cséri (1801–1869). Utoljára zilahi lelkész. Szinnyi XIV:1129–1130.

Versényi György (1852–1918). Utoljára kolozsvári áll. középiskolai tanár. Egyházi tárgyakkal is foglalkozó író, költő. – Szinnyi XIV:1146–1148. – Z T L.
(Medgyes Lajos veje.)

Veszelin (Kismarjai) Pál,
lásd Kismarjai alatt!

Vérvölgyi András, meghalt 1681 után, utoljára kismarjai lelkész. – Z T L.

Veszprémi (B.) István I., született 1637 vagy 1638, meghalt 1713. Utoljára gyulafehérvári lelkész, erdélyi püspök.
Hermányi Dienes József feljegyzése róla PEIL. 1872:1523. sk.

Veszprémi István II., meghalt 1733 után, utoljára szilágyperecsényi lelkész. – Z T L.
I. V. I. fia.

Veszprémi (Weszprémi) Csanády István (1723–1799). Teológiát is végzett debreceni orvos, egyháztörténeti szempontból is fontos orvostörténész. – Szinnyi XIV:1545–1548. – Z T L.
Eötvös Károly: Veszprém írói. „Veszprém” 1866. évf. (Ellenőrzendő!)

Gulyás István: Weszprémi István emlékezete. DebrPL. 1900.

Elekes György: Adatok Weszprémi István dr. életéhez és munkásságához. Kny. az Orvosok és Gyógyszerészek Lapjából Bp. 1938.

Elekes György: Weszprémi István, a híres debreceni orvos. Debreceni Szemle, 1944.

(Ismertetés az oxfordi egyetem „Philosophical Transactions” c. kiadványa nyomán, ahol Dávid Lofthouse (az 1953. évf. 1. számában) bővebben ismerteti ezt az egyik oxfordi levéltárban megtalált naplót.

Sükösd Mihály: Weszprémi István Naplója ITK. 1956. (IX.) 3. sz. 322. sk.

Sükösd Mihály: Tudós Weszprémi István (Arckép a magyar felvilágosodó előtörténetéből). Irodalomtörténeti Füzetek 16. sz. Bp. 1958.

Vétsey Zsigmond, 1780-tól, majd 1800-tól siklósi lelkész, közben mezőkeresztesi lelkész és borsodi esperes.

Rövid életrajzi jegyzet róla névtelentől PEIL. 1910:394.

(Az adatok valószínűleg dédunokájáról Vécsey Tamás bp.-i egyetemi jogtanár, dunamelléki egyházkerület világi főjegyzőtől valók.)

Victor Ágoston, meghalt 95 éves korában, 1956. A budapesti skót szabadegyházi misszió polgári iskolájának tanára. – V. Bernát fia, I. V. János testvére.

L. Az Út 1956. aug. 5–11-i számát.

Victor Bernát (?) (Adatok!), bibliaterjesztő. (A skót Misszió megtérítettje.) – Ágoston I. János apja, II. János, Erzsébet, Gabriella nagyapja.

Victor Erzsébet (?) tanítónő. Keresztyén Leányegyesületi Nemzeti Titkár.

Victor Gabriella (1952-től Vásárhelyi Lászlóné), teol. képzettségű tanítónő, egyházi író.

Victor János I. (1860–1937). A budapesti skót szabadegyházi misszió polgári iskolájának tanára, egyházi író, missziói (kül. vasárnapi iskolaügyi) munkás.

Patay Pál: A szolgálat hőse. PSz. 1937:120. sk.

Koczog András: A vasárnapi iskola és Victor bácsi. H. és é. n. (Bp.)

Victor János II. (1888–1954). Utoljára budapesti teol. akad. tanár, egyházkerületi főjegyző. – Z T L.

L. a RE. Victor János-émlékszámait 1954. nov. 15. és dec. 1. Nagy Barna, Budai Gergely, Deme László, Darányi Lajos, Czeglédy István, Virágh Sándor, Ivanyos Lajos tanulmányaival, ill. cikkeivel.

Bereczky Albert: Victor János és Mott János emlékezete. RE. 1955. május 15.

Vida Ferenc (1820–1894), nemesócsai lelkész.

Nekrológia életrajzzal Závory Elektől DunPL. 1895:60. sk.

Vida Károly (1857–). Utoljára (?) csurgói ref. főgimn. igazgató-tanár. – Természettudós. – Szinnyei XIV:1198.

Vikár Kálmán (1844–1890). Lelkészképesítésű pápai koll. gimn. tanár.

Németh István írta nekrológia életrajzzal, DunPL. 1890:415.

Vincze Dániel (1840–1902). Ploesti (Románia) lelkész, majd nagyenyedi s. koll. tanár.

Szinnyei XIV:1230–1231. – KJHL. 209–211. Arcképpel.

Vincze Géza (1889–). Utoljára bp.-i vallásoktató lelkész. Egyháztörténet-író, de munkái kéziratban vannak.

Vinczi János (1685–89 körül) román ref. esperes, egyházi író, ill. fordító. – Z T L.

Virág (Szőnyi) Mihály,
lásd Szőnyi alatt!

Virágh Sándor (1860–1891). Tarjáni (Komárom m.) lelkész.
Nekrológia életrajzzal Seregély Dezsőtől PEIL. 1891:455–456.

Visky Benjámín, enyingi lelkész, mezőföldi esperes a XVIII. században?
(Ha nem költött alak, órála, ill. 8 leányáról szól Babay Kálmán: „A Visky Lányok” c. regényes korrajz, Pápa, 1899. – amelyet PEIL. 1899:380. dicsérve emleget.)

Visky Gyula (1870–1934). Utoljára mezőbándi (Maros-Torsa m.) (ma Bandul de Campie) lelkész.
Névtelen jellemrajzi nekrológ RSz. 1934. (XXVII.) 123–124.

Viski Károly (1883–?). Egy ideig székelyudvarhelyi ref. koll. tanár. Néprajztudós. – Szinnyei XIV:1264.

Viski Pál (1836–?). Utoljára (?) zoványi (Szilágy m.) lelkész, szilágyszolnoki esperes. – Szinnyei XIV:1265–1266.

Vitányi Miklós (1836–1886). Utoljára csanálói (Zemplén m.) lelkész.
Tóth Lajos: V. M. emlékezete. SpL. 1886. (V.) 155–157.

Vitéz Mihály (1825–?), 1855 óta kemecsei (Szabolcs m.) lelkész. – UMA.
(Testvérével, Vitéz János lórántházai lelkésszel együtt adnak ki egy prédikációt 1852.)

Vízaknai U. Mihály, született 1654 vagy 1655, meghalt 1685 után. Utoljára sárdi (Alsófehér m.) lelkész. Szinnyei XIV:1293. – Z T L.

Volmarius, Marcus: Pastor germanicus ecclesiae szolnokiensis 1595. – MPEIF. 1873:97.

Vonza (Böszörményi) Pál,
lásd Böszörményi alatt!

R(övid) Vozáry Gyula (1852–). Szatmári ref., rimaszombati protestáns, majd munkácsi áll. főgimn. tanár. Irodalomtörténet-író, verselő. – Szinnyei XIV:1325–1326.

Vallner János,
lásd Bakonyi alatt!

Warga János, szigeti (1804–1875), nagykőrösi gimn. tanár, sokoldalú pedagógiai író. – UMA.
– Szinnyei XIV:1427–1431. – Z T L.
Ifj. Kiss Áron: Szigeti Warga János emléke. PEIL. 1875:91. sk.

Galgóczy Károly: Emlékbeszéd Szigeti Warga János felett. (A M. Tud. Akadémián.) Bp. 1875.

Váradi József: Negyvennyolcas pedagógusok arcképcsarnoka. Embernevelés, 1948.

Warga János (szigeti) önéletrajzát 1851. és 1853-ból közli a nagykőrösi ref. főgimn. értesítője. 1908.

Nekrológiát arcképpel Szász Károly VU. 1875. (XXII.) 4. sz.

Warga Lajos (1835–1900). Utoljára sárospataki teol. akad. tanár. Egyháztörténész. – UMA. – Szinnyi XIV:1431–1432. – Z T L.

Radácsi György: Warga Lajos emlékezete. Előzőleg SpL. 1902. (XXI.) Sp. 1902.

Weimann Péter (?), újverbászi lelkész, az ottani egyházközség történetírója.

Wesselényi Istvánné,
lásd Dániel Polyxena alatt!

Wesselényi Miklós br. (ifj.),
lásd Zilahi gymnasium alatt!

Wesselényi Miklós br. (id.) (és neje, Cserey Ilona) (1750–1809). – Szinnyi XIV:1538–1540. – Z T L.

Szilágyi Ferenc: Cserey Helena... a türelmi korszak vértanúja. Pest, 1868.

Szilágyi Ferenc: Id. br. Wesselényi Miklós. Pest, (?)

Földváry László: id. hadadi báró Wesselényi Miklós előélete, küzdelme és szenvedése vallásáért. Bp. 1898.

(A „Magyar Protestáns Egyháztörténeti Monográfiák” között.)

Weszprémi István,
lásd Veszprémi alatt!
(A W. alatt nem található, kereshetők egyébként is a V. alatt, vagy megfordítva.)

Zádorfalvi Márton, meghalt 1710 vagy 1711. Utoljára sátoraljaújhelyi lelkész. – Z T L.

Zágoni Aranka György,
lásd Aranka alatt!

Zágoni Boldizsár, meghalt 1729 körül. Utoljára kunhegyesi lelkész. – Z T L.

Zágoni Gábor, meghalt 1741. Székelyudvarhelyi lelkész. – Z T L.

Zágoni József, meghalt 1770 után, utoljára magyarfülpösi lelkész. – Z T L.

- Zágoni György (1838–?). Utoljára (?) a baranyai Nagyharsányban ref. organista-kántor, zenetanár stb. Zeneszerző. – UMA. – Szinnyei XIV:1707–1708.
- Zágon Álbu (Albu) Károly (1809–1875). Utoljára szernyei (Bereg m.) lelkész. – Szinnyei XIV:1708–1709.
Nekrológia életrajzzal Peterdi Károlytól PEIL. 1875:463–464.
- Zagyva Imre (1809–1882). Debreceni lelkész. – Szinnyei XIV:1709.
- Zákány József (1785–1857). Debreceni koll. tanár, vallás- és zenepedagógiai író. – UMA. – Szinnyei XIV:1716–1717.
- Zalai Kápolnai András,
Barts Gyula: Zalai Kápolnai András és Piskolti Fabricius Mátyás élete és följegyzései (1576–1601), Sopron, 1929.
- Zalányi János (1869–1909). Debreceni koll. gimn. tanár. Matematikus. – Szinnyei XIV:172.
Balogh F. A depr. r. koll. tört. 508.
- Zalányi Péter, felvinci lelkész a XVIII. század 2. felében. MIL. 865. – [Műfordító.]
- Zalányi Miskolczi József, meghalt 1757 körül, utoljára kendilónyai lelkész, dési egyházmegyei esperes. – Szinnyei IX:22–23. – Z T L.
- Zámbó János (1831–1904), piaristából konvertált ref. gimn. tanár Kinskunhalason. Math.–fizikus és nyelvész. Szinnyei XIV:1731.
- Závori Sándor, meghalt 1875. 45 éven át nagy- és kiskeszzi (Komárom m.) ref. tanító.
Nekrológia Oroszi Józseftől PEIL. 1875:877–878.
(Apja a több helyütt lelkészkedett Závori Eleknek és Závory Sándor orvosnak, aki „Emlékeim” c. kiadványában többször emlékszik meg róla.)
- Zayzon Ferenc uzoni, székelyudvarhelyi lelkész. Meghalt 1892. – Szinnyei XIV:1758.
- Zayzon János uzoni, nagyenyedi koll. tanár. – Szinnyei XIV:1758. – Z. Ferenc fia.
- Zemplényi R. Ferenc (1658–1723). Utoljára tállyai lelkész. Z T L.
- Zentelki István, utoljára tulkai (?) lelkész, meghalt 1704. Z T L.
- Zeyk János (1782–1860), világi, vallásos verselő. – Szinnyei XIV:1804–1805. – Z T L.
- Zeyk Miklós (1810–1854). Nagyenyedi koll. tanár, természettudós és pedagógus. – Zeyk János fia?
KJHL. 74–77. l. Arcképpel.
- Zigerius (= Eszéki) Imre reformátor, kb. 1548–1553. (néha Zigericus-nak írva) Tolnán. – Z T L.
Zoványi Jenő: A Jézus Sirah könyve magyar nyelven. („Tanulmányok...” kiadványában 1887.)

Thury Etele: Eszéki Imre magyar reformátor. PSz. 1898. (Közli Zigeriusnak Flacius Illyricus Mátyáshoz írt 1549-i levele és Flaciusnak e levél nyomtatott kiadásához írt előszava magyar fordítását.)

Zih Károly (1831–). Utoljára (?) békésszentandrásai ref. tanító. Búcsúztató író. – UMA. – Szinnyei XIV:1839–1840.

Zilahi István, született 1650 vagy 1651., meghalt 1696 után. Utoljára marosvásárhelyi lelkész. – Z T L.

Zilahi János (1590–1677). Utoljára zsibói lelkész, szilágysági egyházmegyei esperes. – Z T L. Önmaga készítette s a temetésén el is énekelt halotti énekét közli K. Nagy Sándor PEIL. 1899:827–828.

(Talán fia volt a hasonló nevű, 1681-ben meghalt zilahi lelkész. Z T L. szerint.)

Zilahi (Sebes) András,
lásd Sebes alatt!

Zitás István I. (1824–1893). Taktaszadai (Zemplén m.) lelkész. Élet- és jellemrajzi nekrológja Székely Imrétől SpL. 1893:464–467.

Zitás István II. (I. fia) (1864–1912). Utoljára taktaszadai (Zemplén m.) lelkész. „-Y.” jelzetű nekrológja SpRL. 1912. (VIII.)

Zitás István III. (II. fia) (Korán elhalt, Debrecenben végzett, adatai megállapítandók.) Szentpéterszegi (Bihar m.) lelkész.

Zoltai Lajos (1861–1939). Utoljára debreceni városi múzeumigazgató. Helytörténettudós. – Szinnyei XIV:1886–1887. – Z T L.
A Déri Múzeum 1943. évi Értesítőjében életrajza és jellemzése Sőregi Jánostól. Kny. Debrecen, 1943.

Zólyomi Sámuel, meghalt 1620–1633 közt, utoljára vedresábrányi lelkész. – Z T L.

Zombory (Zombori) Gedő (1836–1913). Utoljára megyaszói (Zemplén m.) lelkész. Az egyházközség történetírója. UMA. – Szinnyei XIV:1898–1899. – Z T L.

Zoványi (P.) György (1656–1758). Utoljára zilahi lelkész, tiszántúli superintendens. – Szinnyei XIV:1902–1903. – Z T L.
„Liturgia ecclesiastica” c. művét életrajzi bevezetéssel ismerteti Malmos... (?) felsőborsodi prédikátor PEIL. 1848:1369. sk.

Lásd hozzá: Szilágyi Ferenc: Zilah történelméből Pest, 1870, és Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1939. c. műveit.

Dobos János közli Zoványi P. Gy. levelét 1732. Rádai Pálhoz (nyilván a Rádai-levéltárból), PEIL. 1847:999. sk.

Ugyanannak egy 1731-i levele ugyanahhoz MPEIF. 1878:103–105. (Közlő, forráshely nincs jelezve.)

Zoványi György superintendensi körlevele agentialis segélygyűjtés tárgyában 1730. SpF. 1861:437–438. (Közlő, forráshely nincs jelezve.)

Szilágyi Ferenc cikkében: „XII. Károly svéd király Zilahon tartózkodása” (Adatok!) (1714. nov. 14.) megírja a királynak Zoványi Györgynél tett látogatását (Franekerből voltak ismerősök 1696–1698). Ehhez l. id. Révész Imre megjegyzéseit MPEIF. 1878:500–501.

Zoványi Jenő (1865–1958). (1887-ig Krausz.) Utoljára debreceni egyetemi tanár, egyháztörténet-tudós.

Esze Tamás és Tóth Endre búcsúztatói RE. 1958. július 15.

Kéziratosa önéletrajza halála után az Egyetemes Konvent (vagy családja) birtokába jutott.

A Z T L. maga írta összefoglalása mellett nevezetes adatokat élete küzdelmeihez:

Három ügyirat a Zoványi Jenő és Dr. Tüdős István ellen folytatott fegyelmi ügyben. Miskolc, 1906.

A Kálvin–Warga–Zoványi-ügy felvilágosító iratai Miskolc, 1908.

Zoványi József, született 1700–1712 közt, meghalt 1775. Utoljára zsibói lelkész, szilágysági egyházmegyei esperes. – Z T L.

Lásd hozzá Zoványi Jenő tiszántúli egyházkerület történetét is.

Zsarnay Lajos (1802–1866). Utoljára miskolci lelkész, tiszáninneri superintendens. – UMA. – Szinnyi XIV:1923–1924. – Z T L.

Rövid életrajza „-v” jegyű szerzőtől Protestáns Képes Naptár, 1866.

Ugyanily rövid, nekrológikus életrajza névtelentől az ismert arcképpel VU. 1865. okt. 29. (XII. évf. 44. sz.) (Itt mondatik, hogy anyja a Csécsi János az ifj. unokája volt.)

Pálóczy László elítélő véleménye Zsarnay Lajos diétai prédikátorról, Vay Miklóshoz írt levelében 1833. – L. „Emléklapok br. Vay Miklós életéből...” Bp. 1899:149.

Zsigmond Ferenc (1883–1949). Utoljára debreceni koll. gimn. és egyetemi c. rk. tanár. – Szinnyi XIV:1932. – Z T L.

Zsigmond Sándor (1846–1922). Utoljára hajdúböszörményi lelkész, alsószabolcsi-hajdúvidéki esperes, élete utolsó 18 esztendejében debreceni városi írnok. – UMA. – Szinnyi XIV:1933. – Z T L.

(Soltész Elemér apósa.)

Zsigmond (Kassai) Dávid,
lásd Kassai alatt!

Zsindely István I. (1829–1891). Sárospataki koll. tanár. Math.–fizikus. – UMA. – Szinnyei XIV:1943–1944.

A SpL. 1891. (X.) évf. 895. található temetési beszédek (Mitrovics Gyula, Molnár L.).

Maklári Pap Miklós: Zsindely István emlékezete. SpL. 1892. (XI.) Kny. ?
(Pontos adatok!)

Zsindely István II. (1869–1906). Sárospataki jogakadémiai tanár, jogtörténész. – Szinnyei XIV:1944.

Nekrológ (Radácsi Györgytől) SpRL. 1906. (II.)

Zs. I. I. fia.

Zsinka Ferenc (1888–1930). Magyar Nemzeti Múzeumi igazgató, történettudós, a PSz. szerkesztője.

Ravasz László nekrológja PSz. 1930:345–347., és uo. a 410–411., 431–432. lapokat is!

Zsíros József (1900–). Sárospataki teol. tanár, az USA-ban emigrált 1945 után. – Z T L.

Zsoldos Benő (1847–). Teol. végzettségű sárospataki koll. gimn. tanár. Klasszikus-filológus, egyházkerületi és kollégiumi levéltárnok. – Szinnyei XIV:1949–1950.

(Eredeti neve, Zoványi Jenőnek egy nem publikált feljegyzése szerint [a PEIL. Ráday-könyvtári egyik sorozata 1861. évi folyamában a lapszámon az 1002. hasábon] „Léhner Béni” volt.)

(Fia, az 1875-ben született ifj. Zsoldos Benő, aki a bírói pályán működött, sokirányú egyéb irodalmi tevékenysége mellett egyházi irodalommal is foglalkozott. L. Szinnyei XIV:1950.)

Zsoldos Ignác (1803–1885). (Látnivalólag teljesen önéletrajzából készült cikk.) – UMA. – Szinnyei XIV:1952–1953.

Utoljára kúriai tanácselnök, egy ideig dunántúli egyházkerületi főjegyző, bécsi cs. kir. bírósági szolgálata alatt pedig az ottani református egyház „erster Vorsteher”-je. A M. Tud. akadémiai kéziratárában őrzött többkötetes nagybecsű emlékiratai, levelezése és okmánygyűjteménye nagy kortörténeti érdekű a protestáns pártmozgalom tekintetében is.

Zsoldos Ignác nekrológ- és jellemrajz VU. 1885. (XXXII.) 40. sz. okt. 4. Szilágyi Sándortól, arcképpel.

Abafi Lajos: Zsoldos Ignác. AbFigy. III. (1877.) (Főként irodalmi működésének ismertetése.)

Zsujtai András. Utoljára tolcsvai lelkész (Zemplén m.) (1696–1775). – Szinnyei XIV:1957.
(?) – Z T L.

Szabó Lajos közlései Zsujtai Zsujtai Andrásnak „Actáinak Laistromos Könyve” c. kézirat naplójából: Az Út, 1955. febr. 20–26. (Zs. A. prédikátori naplójából), febr. 27.–márc. 5. (Memoriale Szadaiese), ápr. 17–23. (Hadas Mihály házassága).

Szabó Lajos: Egy református prédikátori napló kuruckori adatai. RE. 1955. szept. 1.
(Ez tartalmazza az eddig legrészletesebb adatokat Zs. életéből.)

b) Életrajzgyűjteményes kiadványok:

Ádám Gerzon: Nagykőrösi Athenás vagy a nagykőrösi írók élete. Nagykőrös, 1904.

Benke Imre: Abauji lelkipásztorok 1685–1799. Kassa, 1943.

Birtalan Szilágyi János (közveteszi Oláh József): (Bihar.) Nagybajomi papok emlékezete. SpF. 1859.

Bod Péter: Magyar Athenas, vagy az Erdélyben és Magyar-Országban élt tudós embereknek... históriájok. Nagyszeben, 1766.

Bod Péter: Smirnai szent Polikárpus avagy... erdélyi református püspököknek históriájok. Nagyenyed, 1769.

Borovszky Samu: Tiszántúli ev. ref. papok 1597–1679. Történelmi Tár, 1898. Kny. Bp. 1898.
(Az ordinált lelkészek név- és évsora, első működési helye, kiírva a tiszántúli egyházkerület legrégebbi jegyzőkönyveiből.)

Borovszky Samu: Debreceni írók és tanárok, Bp. 1898.

Borovszky Samu: Csanád vármegye története, 1715-ig. I. Bp. 1896.
Ebben közli Borovszky a makói-körösmarosközi (későbbi békésbánáti) tractus espereseinek és prédikátorainak névsorát és egyes személyi adatait 1718-ig.

Dézsi Lajos: Erdélyi arcképek és képek. Kolozsvár, 1926. (?) (Minerva-Könyvtár 5–6. sz.)
[Szeneci Molnár Albert, M. Tótfalusi K. M., Bod Péter stb. – valamennyi nagyon röviden.]

Dömény József (összeállítása):

Zsinati emlékkönyv a magyarországi reformált egyház 1881. okt. 31.–nov. 24-kig. Debrecenben tartott országos zsinatán jelen voltak életrajzaiból. Székesfehérvár, 1882.

Esze Tamás: Jeltelen sírok. Levéltári adatok református lelkipásztorok életéhez 1638–1708. Debrecen, 1941. Kny. a Csikesz Sándor Emlékkönyvek II. kötetéből.

Az adatok a következőkről szólnak:

Balassa-Gyarmati T. Mátyás, Csekei P. Miklós, Téli P. János, Hordósi Sámuel, Kis-Komáromi István, Kisztei S. Péter, Munkácsi Dávid, Nagy-Almási P.

Márton, Újhelyi István, Nagy-Váti János, Tiszabecsi Tamás, Bihari Ferenc, Gyöngyösi Ferenc, Tergenyei Márton, Pápai János.

Farkas József: Elbeszélések a magyarországi protestáns egyház hitbajnokainak életéből. A Fliedner Th. kaiserwerth-i lelkész által kiadott „Buch der Märtyrer” egyik szakasza nyomán. Pest, 1869.

[Ennek új kiadása: A magyarországi protestáns egyház hitbajnokai. Bp. 1923. (Ez ellenőrzendő!)]

Farkas József: A vallástisztítás első bajnokai Magyarországon. Bp. 1892.

Gulyás József: Tokaji református papok. Sp. 1917. 561. – Ezt Szilassi János tokaji notariusnak (1792) a sárospataki főiskola könyvtárában őrzött kéziratából adta ki, melyet Szombathi János látott el toldalékkal.

Hegedűs László: A sárospataki református egyház nevezetesebb eseményei és papjainak rövid életrajza. PEIL. 1867.

Hegyaljai Kiss Géza: Nagyasszonyok a magyar reformációban I–II. Bp. 1924, 1925. (Bethlen-Könyvtár) 7. és 9. sz. Tartalmazza egyebek között Bethlen Gáborné Károlyi Zsuzsanna, I. Apafi Mihályné Bornemisza Anna, II. Apafi Mihályné, iktári Bethlen Kata, Kemény Jánosné Lónyai Anna, Teleki Lászlóné Ráday Eszter rövid élet- és jellemrajzait.

Herepei János: XVI–XVII. századbeli papok, mesterek és diákok a szatmári református egyházmegyében. Egyháztörténet, 1943.

Hermányi Dienes József: Erdélyi református püspököknek élete. Kézirat (az Erdélyi Múzeumban?). Szemelvényeket közölt belőle a PEIL. 1872.

Hermányi Dienes József: „Nagyenyedi Siró Heraklitus és hol mosolygó s hol kacagó Demokritos” c. műve (amelynek egy része, a fent említett is) szintén csak szemelvényes kiadásban (György Lajos rendezésében) Kolozsvár, 1943. I–II. köt. („Erdélyi Ritkaságok” sorozat.) Ebben nemcsak a püspökök, hanem más református lelkészek és tanárok életéhez is találhatók részben becses adalékok.

Herpay Gábor a debreceni lelkészek névsoráról. Lelkészegyesület, 1935.

Horváth Ferenc: Jegyzetek a Szilágy-peéri református eklézsia történetéből és papjairól. Magyar Családtörténeti Szemle, 1937.

Hunyadi (Szabó) Ferenc dolgozata a tiszántúli püspökökről közölve van Z T L. szerint Veszprémi István „Succincta medicorum... biographia”-jában.

Illyés Géza: A küüllői református egyházmegye papjai a reformáció korából az erdélyi református generalis zsinat fennállásáig, 1871-ig. Egyháztörténet, 1944. Megelőzőleg ugyanerről ugyanó RSz. 1932.

Imreh Barna: Papok, leviták, mesterek a marosi református egyházmegyében a XVII–XIX. században. Egyháztörténet, 1944.

Jakab Elek: Adatok erdélyi írók névtárához a XVII–XVIII. században. MKSz. 1881.

Juhász Sándor: Protestáns Asszonyok. Gyoma, 1903.

Lorántfi Zsuzsanna, Árva Bethlen Kata, Csery Ilona, Barcsay Ágnes stb.
Népszerűsítő.

Katona Lajos: A nagybányai ref. egyház papjai. MPEIF. 1881.

[Kiss Bertalan:] Palástos hősök. Oradea (Nagyvárad), 1937.

[A szerző neve csak az előszóból derül ki.] (A „Református Könyvtár” 35. száma.)

Népszerűsítő. A cikkek a következőkről szólnak: Zsarnay Lajos, Balogh Péter, Ballagi Mór, Révész Imre, Révész Bálint, Kiss Áron, Kun Bertalan, Szász Károly, Tompa Mihály, Szász Domokos, Kovács Ödön, Erőss Lajos, Antal Gábor.

Klein, Johann Samuel: Nachrichten von den Lebensumständen und Schriften evangelischer Prediger in allen Gemeinden des Königreichs Ungarn. I–II. kötet. Leipzig und Ofen. 1789. III. kötet. (a Fabó András-féle „A magyarországi ágost. vall. evangélikusok történeti emlékei” IV. köteteként) Pest, 1873. A IV. kötet Z T L. szerint máig kéziratban.

Kovács Zsigmond (Hamvai): Kassai írók a mohácsi-vésztől máig. Kassa, 1907.

László Dezső: A ma élő romániai református lelképásztorok irodalmi munkássága. Kolozsvár, 1939.

László János: A sárospataki tanárok életrajza. SpL. 1885. 1886. 1889. 1891. Kiadta Szombathi János művéből Soltész Ferencnek részben kivonatos magyar fordításában.

Mokos Gyula: Íróink életéhez. Bp. 1907.

Mokos Gyula: A tatai egyházmegye esperesei. PEIL. 1893:313. sk. E kérdés fölött vitázik ua. évfolyamban Szentkúti Kiss Károllyal.

Mokos Gyula: Adalékok a tiszáninneri református püspökök életéhez. SpL. 1892. (XI.)

Molnár Antal aszalói (Abaúj m.) lelkész:

„Tudósok kép- és könyvcsarnoka a tiszáninneri kerületből 1750–1850-ig. Általam ily cím alatt tervezett s kiadandó bio- és bibliografiai Lexikonhoz szolgáló töredék adatok.”

E kézirat sorsáról (Erdélyi Jánossal és Pál fiával kapcsolatban) l. Szentkúti Kiss Károly megjegyzéseit UMA. 514–515.

Nagy Géza: Kálvinista jellemképek. Kolozsvár, 1930.

[A magyarok köztük: S. M. Méliusz P., Károlyi G., I. Rákóczi Gy., Misztótfalusi K. M., Árva Bethlen Kata, Bod Péter, Szikszai György, gr. Kuun Géza.]

Nagy Géza: Akik kősziklára építettek. Kolozsvár, 1937.

Nagy Papok Életrajza. Bp. 1877. Protestáns Theologiai Könyvtár IX.

[Liszkay Józseftől: Tóth Ferenc.

Szeberényi Gusztávtól: Szeberényi János.

Győry Vilmostól: Székács József.

Makkai Domokostól: Antal János.

Bartók Györgytől: Bodola Sámuel.]

Polgár Mihály (id.) szerk.: Dunamelléki egyházkerületben 1836 óta meghalt tisztviselőknek rövid életrajzuk. Almanak 1842. évre. Kecskemét, 1842.

Protestáns Almanach. A magyarhoni protestáns egyházak élő jeleseinek írásban és képekbeni megörökítése, szerkeszti és kiadja Tóth Vilmos. Bp. 1892.

[Népszerűsítő, reklámszerű kiadvány. Valamelyes történelmi értéke csak arcképgyűjteményének van!]

Pruzsinszky Pál: Hitünk hősei a XVI. században. Bp. 1914.

Pruzsinszky Páltól egy hasonló tárgyú rövidebb dolgozat „A magyar reformáció bajnokai” c. a. „A magyar reformáció könyve” c. kiadványban. Debrecen, 1917.

Radácsi György: Emlékjelek, Bizonyosságok I–III. köt. Sp. 1906., 1910., 1928.

Ráth Károly: Protestáns papok a múlt században. PEIL. 1863:653. sk. [Adatközlések – csak részben első kiadásúak – XVI–XVII. századi prot., főképp ref. prédikációkról.] Folytatódik az 1864. évf.-ban is 448. sk. „Protestáns egyházak és papok” c. a.

Seivert, Johannes: Nachrichten von ungarischen Gelehrten Siebenbürgen und ihren Schriften. Siebenbürgische Quartalschrift V–VII. k. 1797 s köv. – Beitrag zur Gelehrten Geschichte der Siebenbürgischen Unger u. Szekler. Uo. V. köt.

Soltész Ferenc: A sárospataki főiskola tanárainak életrajza. Szombathi János művéből, részben kivonatos magyar fordításban. SpF. 1864–1866. és 1885–1886, 1889–1891.

S. Szabó József: Debreceni és sárospataki papok a reformáció századában. Debrecen, 1916.

S. Szabó József: Reformáció-korabeli szegediek a protestántizmus szolgálatában. SpRL. 1916. (XII.)

S. Szabó József: A ceglédi református egyház lelkipásztorai. Cegléd, 1931.

S. Szabó József: Magyar református Sion. Debrecen, 1909.

S. Szabó József: Református egyházunk nagyjai I–IV. kötet. Debrecen, 1913.

- S. Szabó József: Református egyházunk nagyjai. A szerkesztésben megjelent „A magyar reformáció könyve” c. kiadványban. Debrecen, 1917.
- S. Szabó József: Epitaphiumok. Görögből és latinból fordította és bevezetéssel ellátta. Karcag, 1892.
[De ennél eldöntendő, vannak-e benne magyar ref. vonatkozásúak is.]
- S. Szabó József: A reformáció patrónái főleg Debrecenben és környékén. Debreceni Képes Kalendárium, 1910.
- S. Szabó József: Diétai prédikátorok. Debreceni Képes Kalendárium, 1933.
- S. Szabó Ferenc: Régi, főként debreceni asszonyok. Debrecen, 1925.
- Szabó Lajos: A zsujtai napló adatai régi prédikátorokról. A „zsujtai Zsujtai Andrásnak Actáinak Laistromos könyve” c. kéziratos gyűjtemény alapján. Az adatok legnagyobb részt abaúji és zempléni régi prédikátorokról szólnak.
- Szabó Károly közleményei EPK. 1873. (III.) „erdélyi tudósok” XVIII. századi levelezéséből: Cserei Mihály, bethleni Bethlen Kata, Borosnyai Lukács János. Benkő József, Gyöngyösi János, Bacz István. Veszprémi István – sőt még Molnár János, bélakuti apát és Révai Miklós is. Valamennyi csak igen kis részben egyháztörténeti értékű. Az EM-ből.
- Szeberényi Lajos, 1864–1875 közt pozsonyi evangélikus lelkész, „Protestáns egyházi írók életrajzai” cím alatt 1000-nél több író életrajzát hagyta hátra MIL. 732. szerint.
- Szegedi Károly: A békési református egyházban szolgált lelképásztorok. Békés, 1904.
- Szentkúti Kiss Károly: Jeltelen sírok. Lelkészi életrajzgyűjtemény a PEIL. 1878. ? (Ellenőrzendő!) 1880. évfolyamaiban. Az 1879-i sorozathoz I. Kálmán Farkas adatkiegészítő nyílt levelét. 803–804.
[Ezek bele vannak dolgozva az Új Magyar Athenásba.]
- Szilágyi Sándor közleményei EPK. 1874. (IV.): Magyar alumnusok levelei. Eredeti magyarok, I. Rákóczi György korából, a kamarai levéltárban. Több hazai és külföldi helyen keltek. Egyháztörténetileg igen csekély értékűek, legnagyobb részük segélyért könyörgés.
- Szilágyi Sándor közleményei EPK. 1875. (V.) 69–70.: Egyházi férfiak levelei (1611, 1650). Igen vegyes tartalmúak, csekély egyháztörténeti értékkel. Eredeti magyarok a kamarai levéltárból.
- Szikszai Pál: A mezőföldi h.h. egyházmegyének régibb története... PEIL. 1862:138. sk. adja a mezőföldi egyházmegye fő- és alespereseinek rövid életrajzait.
- Thury Etele: Dunántúli főgondnokok és zsinati képviselők. PSz. 1907.

- Tiszáninneri superintendensek életrajza (Eőri Fülöp Gáborig bezárólag). SpL. 1892. (?)
[Szerző?]
- Tormássy János (közzéteszi Mokos Gyula): Adalékok a dunamelléki ref. püspökök életrajzához. Pápa, 1892. – Kny. a DunPL. 1891. évf.-ból.
- Tóth Ferenc: A helvétiai vallástétel tartó túl a dunai superintendenciában élt református püspökök élete e jelenvaló időkig lehozva. Győr, 1808.
- Tóth Ferenc: A helvétiai vallástételt követő túl a tiszai superintendenciákban élt református püspökök élete e jelen való időkig lehozva. Győr, 1912.
- Török Imre közlésében használható feljegyzés a kisújszállási lelkészekről a („Kisújszállási Nagykunmagyarok Kalendárioma”) 1905. évf.-ban.
- Új Magyar Athenás. Újabbkori magyar protestáns írók életrajzgyűjteménye. Szerk. Szentkúti Kiss Károly, Kálmán Farkas, Bierbrunner Gusztáv. Bp. 1882–1887.
- Vásárhelyi János: Erdélyi református püspökök az utolsó évszázadban. Nagyenyed, 1946.
[Jellemrajzok Bodola Sámuelről Nagy Károlyig bezárólag.]
- Veszprémi (Weszprémi) Csanády István: Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia I–IV. köt. Lipsiae-Vindoburnae, 1774–1787.
[Nagyszámú ref. lelkészi és tanári életrajzzal.]
- Vincze Géza: Igehirdető poéták, poéta igehirdetők. Bp. (?) 1926. [Ravasz Lászlóról, id. Czeglédy Sándorról stb.]
- Zoványi Jenő: Theológiai Ismeretek Tára. I–III. kötet. Mezőtúr, 1894–1901.
[Az ebben meglevő magyar protestáns életrajzi anyag, főként íróké, javított és bővített kiadásban.]:
- Zoványi Jenő cikkei a „Theológiai Lexikon” részére a magyarországi protestánsizmus történetéből. Kézirat gyanánt. Bp. 1940.
(Ennek keletkezése történetéhez kézirat gyanánt kiadott „Adalékok...” ifj. Révész Imrétől, Debrecen, 1940.)
- Zoványi Jenő: Adatok a dunántúli és tiszáninneri ref. egyházkerületek főgondnokainak névsorához. PSz. 1906.
- Zoványi Jenő a debreceni lelkészek névsoráról. Lelkészegyesület, 1935.

c) Lelkészi és egyéb egyházi vonatkozású családtörténetek.

Ádám:

Benkő Imre: A hét Ádám-testvér. Nagykőrös, 1923.
[Valószínűleg egy helyi lapból kny.]

Baksay:

Csoma József: A Baksayak. Történelmi Közlemények Abaúj-Torna vármegye múltjából. 1912. (III:9.) (Baksay Sándor lelkész és rektor stb. őseiről számos adat Kéky Lajosnál: Baksay Sándor. Bp. 1917. „Költők és Írók” c. sorozat.)

Barla Szabó:

Barla Szabó Jenő (közlése): Lapok egy ároni család múlt századbeli naplójából. DunPL. 1899:676. sk.

Barla Szabó Jenő: Két lelkész a Barla Szabó-családban. Egyháztörténeti tanulmány a református egyház múlt századbeli életéből. Debrecen, 1932. („Egyházi Értekezések” 1–2. sz. Csikesz Sándor szerkesztésében.)
[Tulajdonképpen a B. Sz.-család egész somogyi ágának története.]

Csekme Ferenc: Képek a parókiáról. I–IV. Marosvásárhely, ill. Targn-Mures. 1910, 1912, 1927, 1930.

[Genre-képek erdélyi ref. lelkészi családok életéből, igen sok családtörténeti adattal.]

Kiss: [a cseh-morvaországi misszióval kapcsolatban]

Lásd Kiss Benjámín és Szilágyi Benő életrajzi címszavai alatt!

Magyary-Kossa:

Magyary-Kossa Sámuel: A nagysarlói Magyary-Kossa család története. Bp. 1925.

Márton:

[Görzsönyi] Vargha Zoltán: A zsarolyáni és mándi, illetve zsarolyáni Márton-család... története. Bp. 1916. Kny. a Turul 1916. évf.-ből.

Sárközy:

Sárközy Imre: A nádasdi Sárközy-család. Bp. 1906.

Szász:

[Görzsönyi] Vargha Zoltán: A szemerjai Szász-család. Genealógiai Füzetek, 1912.

Szathmári Paksi:

Gulyás József: Egy pataki tanár-dinasztia a XVIII. században. A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny 50. tavasza” c. kiadványban. Sp. 1935.

Szeremlei:

Révész Kálmán: A Szeremleyek Dunántúlon. DunPL. 1894:123–126.

Szikszai:

Szentkúti Károly: A Szikszaiak. PEIL. 1881:961. sk. Rácz Károly és Révész Kálmán hosszú vitái „Szikszai” nevű vagy előnevű lelkészek, írók születési helyéről. PEIL. 1884.

Ifj. Szabó Aladár: Szikszai György családja. ThSz. 1938.

Szondy:

Szondy Géza: A kisperegi ref. egyház és a Szondy-család története. Arad, 1904.

Szóts:

Erről az erdélyi székely lelkészcsaládról feljegyzések olvashatók PEIL. 1889:582., 1893:287., 1897:75.

Lásd Szóts Farkas életrajzát is.

L. Rövidebb történeti áttekintések helyzetrajzokkal, részben a külföld számára:

[Azokban a kiadványokban is főként – vagy részben a református egyházzal van szó, amelynek a címéből nem tűnik ez ki.]

[Bél Mátyás:]

névtelenül Kurze und zuverlässige Nachricht, von dem Zustande der protestantischen Kirche in dem Königreich Ungarn, besonderes von den gegenwärtigen gefährlichen Umständen derselben. H. n. 1743.

2. bővített kiadása mellékletekkel. H. n. 1746.

Ehhez ugyancsak B. M.-tól szintén névtelenül: Beylage zu der im vorigen Jahr herausgegebenen Nachricht von dem Zustande der Protestanten im Königreich Ungarn. H. n. 1745.

Nothanker, Sebaldus [= Seybold David Christoph]: Freimütige Betrachtungen über den Zustand des Kirchen- und Schulwesens der evangelischen Gemeinden in dem Königreiche Ungarn als im Beitrag zum philosophischen Jahrhundert. Leipzig und Köln. 1784.

[A szerzőre l. Mátyusz E.: A Türelmi Rendelet, 665. sk. 1.]

[Berzeviczy Gergely] névtelenül: Über den gegenwärtigen Zustand der Protestanten in Ungarn Göttingen, 1803.

[Ugyanennek szintén névtelen, bővített kiadása:]

Nachrichten über den Zustand der Evangelischen in Ungarn. Leipzig, 1822. Új kiadása uo. 1860.

[Ez utóbbinak kéziratos magyar fordítása: „Az evang. protestánsok 1821 körüli állapota.” Ezt ismerteti H. K. K. (= Hegyemegi Kiss Kálmán) PEIL. 1895. Uo. 282. 1. Révész Kálmán hozzáfűzött bibliográfiai megjegyzései. Ebből közöl részleteket és kivonatokat Nagy Sándor DunPL. 1895. 395. sk. 476. sk.]

Tóth Endre a Nachrichten-fordítást a Lukáts István-énak mondja, 1829-ből eredőnek állítja s úgy idézi, mintha külön műről volna szó. RE. 1955. dec. 1. 535. (Utána kell még járni!)

Friederich, Ferdinand: Vertraute Briefe über die äussere Lage der evangelischen Kirche in Ungarn. Leipzig, 1825. Ez ellen írt vitairat: Hohenegger, Laurent: Bemerkungen über Ferdinand Friederich's vertraute Briefe über die äussere Lage der evangelischen Kirche in Ungarn. Gran, 1828.

Hohenegger, Laurent vitairata a Berzeviczy-féle műhöz: Beleuchtung der Gregor von Berzeviczy'schen Schrift: Nachrichten über dem jetzigen Zustand der Evangelischen in Ungarn. Gran, 1825.

Friederich, Ferdinand: Fatra, Tatra, Matra. Beschreibung einer im Jahre 1833 dahin unternommenen geistlichen Reise. (Als Manuscript gedruckt!) Gnadau, 1863.

[A szerzőről l. Schneller István megemlékezését, ki még személyesen ismerte. PSz. 1899. 149. l. jz.]

[Ludvigh János] névtelenül: La Hongrie politique et religieuse. Études sur ses institutions et sa situation actuelle. Bruxelles, 1860.

Filó, Louis: Rapport sur l'église de Hongrie. Prononcé devant la Compagnie des Pasteurs de Genève.

Megjelent a genfi „Semaine Religieuse”-ben s onnan kny.-ban is. Geneve, 1861.

[Nagyon bő ismertetése a „British and Foreign Evangelical. Review” 1862 januári számában. Vö. PEIL. 1909. 495.]

Hornyánszky, Viktor: Die evangelische Kirche in Österreich, ihre Geschichte, Verfassung und Statistik, nebst einem Verzeichnisse der evang. Superintendentenzen Seniorate und Gemeinden in der Monarchie mit ihrer Seelenzall, dann dem kais. Patente vom 1. Sept. 1859. und der Verordnung des Ministers für Cultus un Unterricht vom 2. Sept. 1859. Pest. 1859. 2. kiad. (Hol? Mikor?)

Patterson, Arthur J.: The Magyars: Their country and institutions. London, 1869. I–II. k.

[Két fejezete a magyar protestantizmusról szól.]

Csiky Lewis Cs.: A short account of the Hungaricam Reformed Church... Edinburgh. 1877.

[L. Komáromy Lajos bírálatát. PEIL. 1877:843–44.]

Nagy Zsigmond: De hongaarsche hervormde Kerk en hare hedendagsche Organisatie. Utrecht, 1884.

Nagy Zsigmond: Hongaarsche Korrespondentie. Utrecht, 1884.

Nagy Zsigmond: Mededeelingen uit de hongaarsche hervormde Kerk. I–II. füzet. Utrecht, 1886–87.

Révész, Koloman: Ungarn, kirchlich – statistisch. – A Herzog-Plitt–Hauck A.–féle Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche 3. kiadásában, XX. kötet 235–245. és XXIV. kötet 613–614.

[Átdolgozott és bővített alakja id. Révész Imre és Balogh Ferenc hasonló tárgyú cikkeinek az enciklopédia első két kiadásában.]

Claparède, Alexandre: L'Eglise Réformée Hongroise. Coup d'oeil sur son passé et son état actuel. Geneve. 1909.

Claparède, Alexandre: Le Protestantisme en Hongrie. Geneve. 1909.

Doumergue, Emile: La Hongrie Calviniste. Toulouse, 1912.

[Részletes ismertetés, részlegek szó szerinti fordításával ifj. Révész Imrétől PSz. 1912. – Ehhez kapcsolódó vita Veress István és R. I. közt uo. 1912. és 1913. – Lásd R. I. tanulmányát Doumergue Emilről PSz. 1931. és külön is a „Tíz arckép” c. kiadványban. Bp. 1931. Ugyanannak egy francia nyelvű tanulmánya Doumergue-ről, Nouvelle Revue de Hongrie. 1937.]

S. Szabó József: Magyar református Sion. Debr. 1909.

[Rövid történeti áttekintés, részletes állapotrajza.]

Kováts, Etienne: L'Eglise reformée Hongroise, son passé, son état present, son avenir. Geneve. 1910. – Kny. a „Les voix magyares au jubilé de Calvin” c. emlékkönyvből.

Révész Imre (ifj.): A magyar protestantizmus problémája. RSz. 1914. (VII.) és kny. Kolozsvár, 1914.

Révész Imre (ifj.): Geduly Henrikkel: Ungarns evangelick kristenhet ock kyrkans enhet: Stockholm – Upsala, 1919. Magyar szövegéből részlet: A magyar református egyház kialakulása. RSz. 1919. (CXII.)

Révész Imre (ifj.): A mai magyar kálvinizmus. Bp. 1922. – Holland–Magyar Kálvinista Könyvtár VI. füzet.

Antal Géza: Het protestantisme in Hongrije. Haarlem. (nyomt. Pápa) 1923.

Révész Imre (ifj.): A magyar protestantizmus kis tükre. PSz. 1925.

[Egy angol nyelvű kiadvány számára készült egészen rövid történelmi és helyzetismertetés. Jelenleg nem állapítható meg, hogy az angol nyelvű kiadvány csakugyan megjelent-e valaha.]

Irodin ? C. H. Hungary Re-visited.

A „The Sunday At Home” c. folyóirat 1924. aug. számában.

[Az 1. világháború utáni Magyarországnak többféle, de különösen vallási és protestáns szempontból való ismertetése.]

Kováts, J. I.–Révész, Em.–Ravasz, L.: Hungarian Protestantism. Its past, present and future. Bp. 1927.

Simándy Pál [= Gombos Ferenc]: A magyar kálvinizmus útja. Losonc, 1927.

S. Szabó József: Der Protestantismus in Ungarn. – Horváth Béla fordítása. Berlin, 1927.

Verlag des Evangelischen Bundes.

S. Szabó József: Ugyanezen munkájának magyar szövege „A protestantizmus Magyarországon” c. vegyes tartalmú kiadványban. Bp. 1928., mint a kiadvány I. része („Történeti és helyzetrajz”).

Muraközy Gyula: A magyar reformátusság mai problémái. Kecskemét. 1929. A „Református Figyelő” füzetek 1. sz. Budapest.

[Történelmi távlatú helyzetrajz.]

Nagy Géza: The influence of Reformed Church on the political history of Transylvania. Edinburgh, 1933.

Révész, Emeric: Hungarian Reformed Christianity and Calvinism. Evangelical Oxquarterly, Edinburgh, 1934.

Ernyei Gáspár [Makkai Sándor – vagy László? – álneve]:
1938 protestáns krónikája. PSz. 1939.

Bereczky Albert: A magyar keresztyénség az új magyar államban. Bp. 1948. – Ugyanaz, ugyanazon füzetben németül: Das ungarische Christentum in neuen ungarischen Staat.

A magyar protestantizmus öt éve, 1945–1950. Bp. 1950.

Ugyanez angolul: Five Years of Hungarian Protestantism 1945–1950. Bp. 1950.

[Több szerzőtől.]

Hungarian Protestantism: its Past and Present. Bp. 1956.

[Angol szöveggel, több szerzőtől.]

II. főrész: Tárgycsoportok.

A) A magyar református egyház az államhoz és más egyházakhoz viszonyulásában.

a) Állami élettel, politikával kapcsolódás.

1) Általában:

Pokoly József:

A protestantizmus hatása a magyar életre. Bp. 1910.

Kassay Adolf:

A protestantizmus befolyásának történeti vázlatja a magyar alkotmányra (így!). Pozsony, 1864.

Ballagi Géza:

A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig. Bp. 1888.
[Gazdag egyháztörténelmi vonatkozású anyagából szemelvények PEIL. 1888.
306. sk.]

1.1) Török uralom:

Földváry Antal:

A magyar református egyház és a török uralom. Bp. 1940.

Salamon Ferenc:

Magyarország a török hódítás korában. Pest, 1864. 1885. [További kiadásai?]

Takács Sándor:

Rajzok a török világból I–III. Bp. 1915–1917. IV. Bp. é. n.
[Takács Sándor majd minden más munkája is tartalmaz vallásügyi elszórt
adatokat. Bibliográfiai összeállítás: Nagy Miklós: Takács Sándor. Bp. Szemle,
1937. Külön is Bp. 1937.]

Muskulus, Wolfgang:

Von Uffgang dess Wort Gottes by den Christen in Ungern, so den Turcken
Vnderworffen sindt, Nüwe zyttungen,... 1550.

Thuri, Paulus:

Idea Christianorum Hungarorum in et sub Turcismo. Kassa, 1613.

[Ugyanez más címmel:]

Idea Christianorum Hungarorum sub Tyrannide Turcica. Oppenheim, 1616.

Batizi András:

levele Melanchthonhoz 1540. a magyar protestánsok török uralom alatti
helyzetéről. MPEA. 1927. (XI.) 51–54.

[Ehhez l. Köhler, Manfred: Melanchthon und der Islam. Leipzig, 1938.]

Höke Lajos:

A XVI-dik századbéli hitviták. Fővárosi Lapok, 1871. okt. 1. egyebek között
ismerteti a törökökkel és törökök előtt folytatott hitvitákat is.

Földes Papp Károly:

Hungarian Preachers in the days of turkisch rule. The Hungarian Quarterly,
1938. 532–540.

[Kapcsoló pontok e tárgyhoz:

Fekete Louis: Un chapitre de la vie mahométane religieuse. Nouvelle Revue de
Hongrie 1943. októbr.

Benda Kálmán: A magyar nemzeti hivatástudat története (a XV–XVII.
században). Bp. 1937.]

Gárdonyi Albert:

Buda és Pest keresztyén lakosságának élete a török hódoltság alatt. (Tanulmányok Budapest múltjából V.) Bp. 1936.

Thury Etele (közlése): Adatok a török hódoltság történetéhez. PEIL. 1889:838–840.

[Két eredeti magyar nyelvű okmány a M. N. Múzeum Tóth Ferenc-gyűjteményéből: a balaton-kis-szöllősi községi bíró számadása 1642. – A papkeszi-i lelkészlak építésére török engedély 1650.]

Földvály László (közlése): Török–magyar emlékek. PEIL. 1910. 265–266.

[Három eredeti magyar nyelvű okmány a török hatóságok vallásügyi magatartásához a XVII. századból – kettő a M. N. Múzeum kéziratárából, egy a nagykőrösi városi levéltárból. Ez a legutóbbi megjelent előzőleg a Török–magyarkori történeti emlékek Okmánytára I. kötetében.]

Gyöngyösi piaristák és „luterek” megegyezése Oroszlán budai basa előtt a két templom birtoklásáról. MPEA. 1927. (XI.) 105. [L. I.: f. alatt is.]

Achmed Olay Bég simontornyai basának [!] a keresztyén ekklézsiákra, papokra és polgárokra nézve magyar nyelven 1669. évben kiadott rendelete. F[ábián] Z[o]ltán közli, [hogymár közölve van Tóth Ferenc: A magyar- és Erdélyországi Protestáns Ekklézsiák Historiája c. műben.] Megelőző közlés.

TT. ? évf. 413–415. lapjain is -től. (Utánanézni a tárgymutatóban!)

Sziládi [így!] Áron: Hogy voltunk a török alatt egyházi s vallásos tekintetben? Protestáns Képes Naptár, 1863.

1.2) Erdély és fejedelmei:*

Pokoly József: Az erdélyi fejedelmek viszonya a protestáns egyházakhoz. PSz. 1896.

Rugonfalvi Kiss István: Az erdélyi fejedelmek nemzeti politikája. Bp. 1927. (Bethlen-Könyvtár 12. sz.)

Botár Imre: A vallástürelem Erdélyben. Unitárius Értesítő. XIII. évf. 8–9. sz.

Rácz Lajos: Vallási türelem Erdély- és Magyarországon. XVI–XVII. század. PSz. 1934. 198. sk. Török Pál ugyanily című kapcsolatos cikke uo. 359. sk.

Csutak Vilmos: Torda az egyháztörténelemben. A tordai református nagyhét emlékkönyve. Torda, 1929.

Gagy Sándor: Erdély vallásszabadsága a munkácsi véstől Báthory Istvánig. Bp. 1912. Ehhez Molnár Imre: Az első magyarországi protestánsellenes rendelet kérdéséhez. Sz. 1914:245–246.

* E rovat alatt van szó magyarországi valláspolitikájukról is, főként II. Rákóczi Ferencről.

Asztalos Miklós: Az erdélyi állam iskolapolitikája. „Magyar Kisebbség” c. folyóirat, Lugos, 1929.

Asztalos Miklós: A vallási türelem Erdély iskolapolitikájában. PSz. 1934. 259. sk.

Meszlényi Antal: Adatok az erdélyi vallásszabadság történetéhez. Magyar Kultúra, 1928.

Szegfű Gyula: Az erdélyi tolerancia körül. Kath. Szemle, 1934.

[Ehhez lásd Révész Imre (ifj.): A protestantizmus és a vallásszabadság. PSz. 1934. A „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kötetben is. Debrecen, 1944.]

János Zsigmond:

Szentmártoni Kálmán: János Zsigmond fejedelem élet- és jellemrajza. Székelykeresztúr, 1934.

Kárpáthy–Kravjánszky Miksa Mór: Gromo, János Zsigmond testőrkapitánya. „Ragnum”. Bp. 1936.

Báthory István:

Kemény József gr.: Báthory István erdélyi vajda és lengyel király, mint a katolicizmus pártolója. Új Magyar Múzeum V. 1855.

Buday Kálmán: Báthory István erdélyi fejedelemsége. Szeged, 1922.

Bíró Vonceslas: La politique religieuse et scolaire d’Etienne Báthory en Transylvanie. – Az „Etienne Báthory, roi de Pologne, prince de Transylvanie” c. kiadványban, Cracovie, 1935.

Völker, Karl: Stefan Bathory Kirchenpolitik in Polen. Zeitschrift für Kirchengeschichte, Dritte Folge VI. (LVI Bend, Heft 1. 1937). – Ugyanez lengyelül: Docznik teologiczny 1937. VI.

Csorba Tibor: A humanista Báthory István. (Hol?) 1934.

Lénárt József: Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem élete, jelleme és politikája. Erdélyi Múzeum, 1880. Külön is. Kolozsvár, 1880.

Bocskay István: (L. az „Egyes életrajzok” rovatban is.)

Bocskay István fejedelem, a tiszántúli és tiszáninneri ref. lelkészek özvegyeit és árváit mindenféle adók, szolgálnak, stb. terhe alól felszabadítja. Kassa, 1605. július 5.

MPEIF. 1878:482–484. Eredeti latin. Közlő és lelőhely nincs jelezve. Bethlen Gábortól való 1618-i átírása és megerősítése Szabó Károly közlésében TT. 1889:204–206. Az Erdélyi Múzeumból.

Bocskay István protectionalisai a lelkészözvegyek – árvák s az egyházak érdekében.

Hegedűs László közlése SpF. 1859. (III.) 75–78. – A zempléni egyházmegye 1629-i partialisának irataiból, eredeti latin és magyar szövegek.

Bethlen Gábor: (L. az „Egyes életrajzok” alatt is.)

Emlékkönyv a Bethlen Gábor által 1621. december 31. napján megkötött nikolsburgi béke háromszázados évfordulójára. Kiadja a tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület eperjesi kollégiumának miskolci jogakadémiája. Sárospatak, 1922. IV. 336 l. [De magával a békekötéssel csak Csengery Gusztáv ünnepi megemlékezése foglalkozik.]

Veress István: Bethlen Gábor első hadjárata a 30 éves háborúban és a nikolsburgi béke. Nagyvárad, 1911. 71 lap. [Lukinich Imre bírálata szerint Sz. 1911. 793–795. teljesen értéktelen.]

Bethlen Gábornak a lelkészek és leszármazóik nemességét ajándékozó oklevelei I. Rákóczi György, I. Apafi Mihály és Mária Terézia átírásaiban közli Mikolay János SpF. 1864:724. sk. Eredeti latin szövegek. [A lelőhely nincs jelezve.]

A Bethlen-féle armálist közlik még: Lehoczky Tivadar Turul, 1894. – Zinka Ferenc: Bethlen Gábor címeres levele papok részére. Nagyenyedi Album, Bp. 1926. 101. sk.

Rákóczi György: (L. az „Egyes életrajzok” alatt is.)

I. Rákóczi György a prédikátorokat, más „belső személyiségeket” és maradékaikat a jobbágyi kötelezettségek alól felmenti, a [tiszántúli?] zsinat 1643. ez alapon intézkedik a lelkészárva támogatásáról. – Gál Péter közlése SpF. 1863:157. a nagybányai egyházmegye levéltárából. Eredeti magyar.

Bethlen Gáborral és I. Rákóczi Györggyel egyaránt kapcsolódik:

Révész Kálmán (közl.): Kassai események Bethlen első támadásakor 1619. szept. 3–10. A „kassai vértanúk” ügyére is hiteles adatok. TT. 1896. Kassa város tanácsának jegyzőkönyvéből.

Apafi Mihály: (L. az „Egyes életrajzok” rovatban is.)

Apafi Mihály levele id. Köleséri Sámuelhez (s a tiszántúli kerület többi espereséhez és lelkészéhez) a superintendensválasztás tárgyában. 1683.

Révész Imre (id.) közlése SpF. 1862:539. a debreceni egyházmegye levéltárából. Eredeti magyar.

Török hódoltság alatt lévő magyar és oláh református prédikátorok folyamodnak Apafi Mihály fejedelemhez, hogy a rajtok lévő adók és sarcoltatások könnyítése végett vesse közbe magát a török császárnál 1689.

MPEIF. 1872:463–464. Közlő, lelőhely nincs jelezve.

II. Rákóczi Ferenc:

Esze Tamás: II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának emlékezete. RE. 1954. január 15.

[Elsősorban valláspolitikájával s a református egyházzal való viszonyával foglalkozik.]

II. Rákóczi Ferenc imádságai RE. 1953. június 15. Esze Tamás bevezetése, közléssel. [Fontos a fejedelem valláspolitikáját illetően.]

Thaly Kálmán közlései, kommentárral: Protestáns egyháztörténelmi kalászat II. Rákóczi Ferenc fejedelem kancelláriája 1703–1706-i kiadványi jegyzőkönyvéből.

MPEIF. 1876:44. sk. 196. sk. 1877:142. sk. Eredeti magyarok.

II. Rákóczi Ferenc 1704. évi pátense a prot. vallásszabadságról kiadva Leskó Józseftől: Adatok az egri egyházmegye történetéhez.

A magyarhoni evangelicus statusnak II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelemnél az egyházi s vallási differenciák kiegyenlítését sürgető felirata, 1706. jún. 8. Liszkay József közlése MPEIF. 1875:195–200.

Eredeti magyar, a pápai egyházközség levéltárából.

II. Rákóczi Ferenc elé terjesztett kérelme a tiszántúli ref. lelkészeknek s a fejedelem válasza 1705. Révész Imre közlése SpF. 1869:253. sk. A tiszántúli egyházkerület legrégebbi jegyzőkönyvéből. Eredeti magyar.

A szécsényi országgyűlés (1705) vallásügyi határozatai kiadva Rummy K. Gy.: Monumenta Hungarica... I. köt. Pest, 1815.

Zsilinszky Mihály: A szécsényi konvent történetéhez. Történelmi Tár, 1896.

A szécsényi gyűlés kora vallásügyi viszonyainak rövid ismertetése. A budapesti r. kat. központi szeminárium tagjainak munkája és kiadása. Bp. 1880.

Esze Tamás: II. Rákóczi Ferenc és a reformátorok. Kálvin Kalendárium, 1952.

Esze Tamás: A kurucok első országgyűlése. RE. 1955. okt. 1.

II. Rákóczi Ferenc szécsényi (1705) országgyűlésének határozatai alapján kiküldött vallásügyi biztosok utasításai.

Simkó Vilmos közlése PEIL. 1848:1505. sk. Eredeti latin és magyar.

[Legnagyobb részét az ágostai hitvallásúakra vonatkozó konkrét utasításokkal, de közös elvi jelentőséggel.]

II. Rákóczi Ferenc utasítása az egyházügyi biztosok számára, 1707.

Thaly Kálmán közlése saját gyűjteményéből MPEIF. 1878:259. sk. Eredeti magyar.

II. Rákóczi Ferenc kormánya, az egyházi viszályok elintézése végett, Bars, Komárom s Esztergom megyék területére kinevezett biztosait az itt következő utasítással látta el, 1705.

Liszkay József közlése MPEIF. 1875:418–420. A pápai egyházközség levéltárából. Eredeti magyar.

Meszlényi A.: II. R. F. felkelésének valláspolitikája és a jezsuiták. Regnum 1936. (I.)

II. Rákóczi Ferenc utasítása Ung, Bereg, Ugocsa, Szatmár és Szabolcs megyék vallásügyi biztosai számára. 1705.

L[évay] J[ózsef] közlése SpF. 1862:346–348. Eredeti magyar, a tiszáninneri egyházkerület levéltárából.

Esze Tamás: Református prédikátorok folyamodványai II. Rákóczi Ferenchez. RE. 1951. dec. 1–15. Kny. Bp. 1951. 1952.

Esze Tamás: Diószegi Dániel esete. Az Út, 1953. február 22–28.

[A jobbágyvédő nagyszöllősi prédikátor brutalizáltatása Rákóczi egyik ezredes-kapitányától 1703. nov.]

Az erdélyi reformátusok panaszait Püspöki Péter átadja Stepney angol követnek: Archivum Rakóczianum. (II. oszt. I. 273.)

A SpL. 1903. (XXII.) 25. száma egészen Rákóczi Ferenc-émlékszám, számos szerzőtől. Néhány egyháztörténeti és egyházipolitikai vonatkozású cikk is van benne.

Kvacsa János: II. Rákóczi Ferenc porosz összeköttetései történetéhez. Századok, 1898.

[A jablonski D./-vel való kapcsolatához.]

Obál, Béla: Franz Rákóczi II. und sein Freiheitskampf... Halle, 1907.

[Az egész viszonyulás a protestáns kor fejedelmi abszolutizmusához:]
Kerecsényi Dezső: Fejedelmek órája. PSz. 1929.

1.3) Habsburg-uralom:

Mária királyné:

[Botka Tivadar:] Mária királyné győzelme a vallási gyanúsításokon. Magyar Sion, 1864.

T. Juste: Mária magyar királyné állása a reformáció irányában. Új Magyar Sion, 1878.

P. Radics: Fürstinnen des Hauses Habsburg in Ungarn. Bécs, 1904.

Jongh, Jane de: Mary of Hungary, second regent of the Netherlands, New York (1958). 304. [Akad. könyvtár.]

Payr Sándor: Mária, a humanista magyar királyné. PSz. 1905. és kny. Bp. 1905.

Ortvay Tivadar: Mária, II. Lajos magyar király neje. (Magyar Történelmi Életrajzok) Bp. 1914.

Orvay Tivadar: Habsburgi Mária és férje, II. Lajos magyar király igazhívőségének kérdése. Bp. 1913.

Harsányi István: Mária királyné „igazhívősége”. SpEL. 1915. (XI.)

Fraknói Vilmos: Brandenburgi György, II. Lajos nevelője. BSz. 1883. (XXXVI. K.)

II. Lajos:

Levele Bölcs Frigyes szász választófejedelemhez, melyben ezt a protestantizmus elleni erélyes fellépésre buzdítja. W. E. Teutzel: Hist. Bericht. Leipzig, 1717. I. 527.

Miksa:

Bibl, Victor: Maximilian II. Der rätselhafte Kaiser. Ein Zeitbild. Dresden. [é. n.] [1930?]

Holtzmann, Robert: Kaiser Maximilian II., bis zu seiner Thronbesteigung 1527–1564. Ein Beitrag zur Geschichte des Übergangs von der Reformation zur Gegenreformation. Berlin, 1903. (XVI. 580.)

Bibl, Victor: Zur Frage der religiösen Haltung Kaiser Maximilians II. Archiv für österreichische Geschichte 1918.

Rudolf:

Kárpáthy-Kravjánszky Miksa Mór: Rudolf uralkodásának első tíz éve (1576–1586). A velencei kir. áll. levéltár császári udvarból való követjelentései alapján. Bp. 1933.

II. Mátyás:

Angyal Dávid: Vallási és politikai küzdelmek II. Mátyás korában. BSz. 1895. (LXXXIV.)

I. Lipót:

Asztalos Miklós: Adatok egy erdélyi impériumváltozás történetéhez. Az erdélyi református egyház és iskolák államsegélyének rendezése a Habsburguralom kezdetén, 1685–1703. Jancsó Benedek-émlékkönyv, Bp. 1931.

II. József:

Mályus Elemér: A Türelmi Rendelet (II. József és a magyar protestantizmus). Bp. 1939.

Mályus Elemér (szerk.): Iratok a Türelmi Rendelet történetéhez. Bp. 1940.

Mályus Elemér: Ami nincs benne a könyvben. PSz. 1940. 163. sk. [Toldalékos megjegyzések fenti műhöz.]

Mályus Elemér: II. József tolerancia gondolatának eredete. Domanovszky-émlékkönyv. Bp. 1937.

- Makkai László: II. József és a magyar protestantizmus. PSz. 1940. 43. sk.
[A fenti műről szóló tanulmány.]
- Frank G. V.: Das Toleranzpatent des Kaiser Józeph II. 1881. [Hol?]
- Zsindely István: Türelmi rendelet történetéhez. SpF. 1905.
- Szabó Károly: II. József császár háromszéki utazása 1773. EPK. 1876.
- Pataky Dezső: Az Edictum Tolerantiae. PEIL. 1905. 564. sk.
- Pataky Dezső: II. József császár Placetum Regium-a és Edictum Tolerantiae-ja. Kiskunhalasi gimn. értesítő 1904–1905.
- Meszlényi Antal: A jozefinizmus kora Magyarországon. (1786–1846.) Bp. 1934.
- Hörk József: A josephinizmus hatása az állam és egyház közti viszonyra Magyarországon. Pozsonyi ev. theol. akadémiái évkönyve, 1897.
- Winter, Eduard: Der Josephinismus und seine Geschichte. Beiträge zur Geistesgeschichte Österreschs, 1740–1848. Brünn–München–Wien, 1943.
- Winter, Eduard: Joseph II. Von den geistigen Quellen und letzten Beweggründen seiner Reformideen. Wien, 1946.
- Mass, Ferdinand: Der Josephinismus. Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1790. A Fontes Rerum Austriacarum sorozatban, az Osztrák Tud. Akadémiai kiadása. Wien, I. köt. 1951. Címe: Ursprung und Wesen des Josephinismus,
[Ez az I. kötet a Mária Terézia-korabeli kezdetekkel, Kaunitz szerepével foglalkozik.] – II. köt. uo. 1953. 3–4. köt. uo. 3.) Das Werk des Hofrats Heinke 1768–1790–1956. – 4.) Der Spätjosephinismus 1790–1820. – 1957.
- Valjavec, Fritz: Der Josephinismus. Brünn, 1944. 2. München, 1945.
- Sashegyi, Oskar: Zensur und Geistesfreiheit unter Jósepf II. Beitrag zur Kulturgeschichte der habsburgischen Länder. (Studia Historica Acad. Scintiarum Hung. 16. sz.) Bp. 1958.
- Dörrer, Fridolin: Römische Stimmen zum Frühjosephinismus. Mittenlungen des Instituts für österr. Geschichts forschung. LXIII. 1955.
[Az egész témakör gazdag bibliográfiájával.]
- Rugonfalvy Kiss István: II. József és Szilágyi Sámuel tiszántúli püspök. PSz. 1915.
- Kiss Ferenc külsősomogyi esperes 1783-i levele a balatonendrédi egyházközséghez a türelmi rendelet végrehajtása tárgyában.

Ádám Imre közlése PEIL. 1896:426. (Az „Egyházi Régiségek” c. rovatban.)
Eredeti magyar, a lelőhely jelzése nélkül.

Ferenc József:

Payr Sándor: Ferenc József és a protestánsok. Evangélikus Egyházi Élet, 1917.
Külön is hol? 1917.

József nádor élete és iratai. Domanovszky Sándor közlésében és bevezetésével
I–IV. kötet (Magyarország Újabbkori Történetének Forrásai). Bp. 1925–1935,
1944.

[Jelentésekkel a magyarországi vallási állapotokról.]

Herzog József: Az országos levéltárban őrzött nádori levéltár 1790–1848. évi
iratainak jegyzéke. Levéltári Közlemények, 1930.

Mária Dorottya:

Payr Sándor: Mária Dorottya nádorasszony. Egykorú napló és levelek
tükrében. PSz. 1908. és külön is Bp. 1908.

Payr Sándor: Mária Dorottya, József főherceg édesanyja. (Az „Egyházunk
nagyjai” c. sorozat III. füzeté.) Bp. 1906.

Loesche, Georg: Die evangelischen Fürstinnen im Hause Habsburg. Wien,
1904.

(„Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in
Österreich” ??)

Protestáns köréről Lyka Károly: A táblabíró világ művészete 1800–1850.
1922. Hol? I. köt. 15. l.

Missziós és evangélizáló hajlamáról Payr Sándor: Széchenyi vallásos lelkülete.
Bp. 1926. – Fekete Antal: Gr. Széchenyi István vallásossága. Bp. 1936.
Széchenyi Naplói. VI. köt. Bp. 1939. 4. l. (1844. január–február bejegyzések).
M. D.-hoz intézett két levele Wimmer Ágost-nak, Payr Sándor közlésében.
ThSz. 1929.

Obál, Béla: Die Religionspolitik in Ungarn nach dem Westfälischen Frieden
während der Regierung Leopold I. Halle, 1910.

Mailáth, Johann Gr.: Die Religionswirren in Ungarn I–II. Regensburg, 1845.

Mailáth János gr.: Vallás mozgalmak Magyarországon. I–II. Pest, 1844–46.

Csóka Lajos: Állam és egyház a fejedelmi abszolutizmus és a felvilágosodás
korában. Bp. 1941.
(Pannonhalmi Szemle Könyvtára.)

Magyary Zoltán: A vallás- és közoktatásügyi központi igazgatás 1867 előtti
történetének vázlata. Bp. 1922.

Ember Győző: A m. kir. helytartótanács ügyintézésének története. 1724–1848. Bp. 1940.

Ember Győző: A helytartótanács egyházügyi bizottságának kialakulása. Regnum, 1942/43.

Ember Győző: Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzetéséig. Bp. 1946.

Ember Győző: Egy katolikus államférfi a XVIII. században. [br. Borié Egyed.] Regnum, 1936.

Seigneur, Emile: Attitude actuelle de l'État Hongrois dans les questions religieuses. Montauban, 1914.

Deák János: Az állami felügyelet a protestáns felsőbb oktatásba 1711–1791. Eperjes, 1909.

Klein Gáspár: A protestánsok papválasztási szabadsága és az államtanács. PSz. 1930.
[Főképpen a bécsi prot. theol. „lehrenstalt” felállításával kapcsolatban.]

Cenzúra:

Jakab Elek: A cenzúra története, Erdélyben. AbFigy. X. (1881.)

Molnár Imre: A cenzúra története Magyarországon 1600-ig. Bp. 1912.

Peisner, Ignatz: Die Anfänge der Zensur in Ungarn. Ungarische Rundschau, 1913.

Schermann Efyed: Adalékok az állami könyvcenzúra történetéhez Magyarországon Mária Terézia haláláig. Bp. 1918.
(Szent István Akadémiai értekezés II. oszt. 2. sz.)

A Hegyesi (Hetyési, Hetesi?) nevű állítólagos magyar (ref.?) teológus külföldről hazahozott könyveinek lefoglalására s II. (Nagy) Frigyes segítségével történt kiszabadítására vonatkozó bizonytalan anekdotikus jellegű adatok:

Wiesner, A.: Denkwürigkeiten der oesterreichischen Zensur vom Zeitalter der Reformation bis auf die Gegenwart. Stuttgart, 1847.

Trautenberger: Halte was du hast! Evang. Volks -und Gemeindeblatt, Brünn, 1872. 268. – Ennek alapján id. Révész Imre MPEIF. 1873:29. (jz.)

„Az öreg Fritzi életéből” (Fa István közleménye Dr. Müller Frigyesnek egy meg nem nevezett írására való hivatkozással). Prot. Árvaházi Képes Naptár, 1875. Vö. Tóth Béla: Magyar Anekdotalincsk II:318. sk. (V: 113–114.) Itt részben Asztalos József nyomán.)

Kemény Lajos: A cenzúra történetéhez. Történelmi Tár, 1869.
[Kassára vonatkozó 1730-i adatközlés.]

Sashegyi Oszkár: II. József sajtópolitikája. Sz. 1958. (XCII.) 88. l. köv. 1.

Sashegyi Oskar: Zensur und Geistesfreiheit unter Joseph II. (lásd 711. lapot).

„Nagy Frigyes és a magyar theologus” címmel van egy közlés névtelentől Vu. 1883. (XXX.) 24. sz. jún. 17. Ez lényegileg úgy adja elő a dolgot, ahogy Aszalay és utána (An. II. köt. 318. s köv.) Tóth Béla. Egyszersmind azt mondja, hogy ez a „Csinis kis adoma” Miller Willibald osztrák írónak „a napokban” megjelent, Van Sudeten-ről szóló életrajzi művében van „főlelevenítve”.

Sashegyi Oszkár: Német felvilágosodás és a magyar cenzúra. Bp.–Bécs, 1939.
(Minerva-könyvtár 130. sz. Tehát nyilván onnét különnyomat!)

Dunántúl 1647. az országos biztosok több templomot s más egyházi javakat visszaadnak az evangélikusoknak. Gr. Nádasdy Boldizsár és Szeghy János orsz. restitutionalis testimonialis. MPEIF. 1877:158. sk. Abafi-Aigner Lajos közlése a Kaprinay-gyűjteményből vett másolatról. Eredeti magyar.

Vármegyék, földesurak egyházügyi intézkedései:

Gömör vármegye hatóságai egyházi ügyekkel foglalkoznak 1622. 1667. 1686. SpF. 1858. (II.) 892. sk. A vármegye jegyzőkönyveiből kivonatolva közli „Zsuponyói”.

Gömör vármegye folyamodása a palatinushoz 1667. vallássérelmi ügyekben. SpF. 1860:946. sk.

Szentpéteri Sámuel közlése saját gyűjteményéből. Eredeti magyar.

Szabolcs vármegye rendi egyházi ügyekben intézkednek 1607.

SpF. 1859. (III.) 65. sk. „Két érdekes okmány” főcím alatt.

Révész Imre (id.) közlése kommentárral a debreceni egyházmegye levéltárából. Eredeti magyar.

[Megelőzőleg közölve hiányosan SpF. 1858. (II.) 591. sk. Fazekas György kéziratából.]

Szabolcs és Szatmár vármegyék régi végzései a szitkozódók, ünneprontók és fajtalanok ellen 1653. 1677. SpF. 1858. (II.) 779. sk.

Kiss Áron (id.) közlése. [Honnan?] Eredeti magyar.

Szatmár vármegye még 1731-ben is támogatja a református canonica visitatiót. Becski György szolgabíró rendelkező levele SpF. 1861:436–437.

[Eredetinek látszó magyar szöveg. Közlő és forráshely nincsen jelezve.]

Károlyi Ferenc gróf, mint földesúr, ref. egyházi ügyekben rendelkezik 1744, 1757.

Dienes Balázs közlése SpF. 1862:341–342.

Payr Sándor: Zrínyi (a költő) és a protestánsok. Luther-Naptár, 1919.

Vitnyédi (Wittnyédi) István:

Rácz Károly közlése: Vitnyédi István levelei. PEIL. 1869:492. sk.

Fabó András: Vitnyédi István levelei 1652–1664. Adalékul a XVII. század politikai és erkölcs-történetéhez. I–II. Pest, 1871. a Fabó A.-írta életrajzzal. (Magyar Történelmi Tár, XV–XVI.)

Krones, F.: Witnyedy und seine Briefe in ihrer Bedeutung für die Geschichte Ungarns. (Oesterreichische Vochenschrift 1872.)

Szilágyi Sándor: Egy levél Vitnyedy Istvántól 1651. „Rajzok és tanulmányok”. II. Bp. 1875.

Payr Sándor: Muzsaji Wittnyedy István. Bp. 1905. Kny. a PSz. 1905. évf.-ból. (Első fele a M. Prot. irod. Társaság évkönyvében Bp. 1905.)

Hörk József: Muzsaji Wittnyedy István. Századok, 1907.

Pesti és pozsonyi mixta religionaria commissio 1721–1722:

Tormássy János... kivonatos dolgozata a pesti vallásügyi bizottság munkájáról: „A pesti religionaria commissio actáinak rövid és egyszerű summázata.”

Hoffer Endre közlése MPEIF. 1878:16. sk. Id. Révész Imre szerkesztői jegyzetével.

Lásd hozzá Z T L. és anyag közlésével vagy nyers feldolgozásával, kivonatolásával a következő műveket: Bod Péter, Historia Hungarorum Ecclesiastica II. köt. és Csuthy Zsigmond: Magyar protestáns egyháztörténet a szatmári békekötéstől a türelmi rendelet kiadásáig. Debrecen, 1787.

Zoványi Jenő: Ágensválasztás 1762–63-ban. Korrajz a XVIII. század magyar protestántizmusának egyházi életéből. PSz. 1914.

Nagy Sámuel (ágens.): Brevis et sincera deductio status regilionis evangelicorum, juriumque ac legalium libertatum eosdem concernentium, divae olim reginae Mariae Thereseae exhibita. 1790. H. n.

Nagy Sámuel (?): Schreiben eines Wienerers an einen Ungarn, darinnen das Toleranzwesen in dem Königreich Ungarn, dessen Vorgang und Hindernisse freimütig beurtheilet Werden. 1783. [Hol?]

Z T L. szerint e műnek magyar fordítása: „Egy bécsi embernek levele” c. a kéziratban maradt fenn.

Molnár János (pesterzsébeti ref. lelkész): Vallásügyi vonatkozások Nagy Sámuel bécsi ágens leveleiben. PEIL. 1912.

[Molnár János, pesterzsébeti lelkész:] Politisch – Kirchliches Manch Hermacon von der Reformen Kayser Joseph überhaupt vorzüglich in Ungarn

mit nützlichen Winden zur Richtung der Gesinnungen des Adels der Geistlichkeit und des Volks auf den nächst bevorstehenden Reichstag in Ungarn, Névtelenül 1790. h. n. – Újra kiadva Grellmann: Statistische Aufklärungen I. 1795:229–468.

[Tévesen tulajdonították Hajnóczynak.]

Molnár, Johannes: Praeliminarien zu einer historisch – kritischen Untersuchung über die Rechte und Freiheiten der protestantischen Kirche in Ungarn, 1790. H. n.

Szemere Ferenc: Jura quibus evangelicorum in regno Hungariae religio nititur... H. n. 1790.

Pruzus Veridicus [= Csebi Pogány Ádám]: Succincta deductio jurium et gravaminum evangelicorum utriusque confessionis in Hungaria. H. n. 1790. [Az országgyűlés tájékoztatására készült munka.]

Bónis György: Hajnóczy József. Bp. 1954.

[A magyar protestánsokkal kapcsolatos, 18. század végi egyházpolitikai nézetekre nagyon fontos adatokkal!]

Tépjétek le a sötétség bilincseit. XVIII. századi magyar röpiratok a feduális egyházakról. Katkó István bevezetésével. Bp. 1950.

Széchenyi István:

Török Pál: Gróf Széchenyi István érdemei a magyarhoni protestantizmusra nézve. Pest, 1860.

Gesztelyi Nagy László: Gróf Széchenyi István és a reverzális-kérdés. PSz. 1941:325. sk.

Kovács Sándor: Deák Ferenc és a vallásszabadság. PSz. 1907.

Lelkészek politikai státusára vonatkozó, történetileg is megtámogatott közlések:

Pap István („Vámosi”): Pótlék a magyar prot. lelkipásztorok polgári állására tett pillanathoz, mint felelet az ellennézetekre. PEIL. 1847:1105. sk.

Egy igazságszerető keresztyén: A hongyülés által figyelemre méltatandó egyházi ügy. PEIL. 1847:1258–1259.

[Felszólalás a protestánsok országgyűlési képviselője tárgyában.]

Kívánatos-e, hogy a magyarhoni evangyéliomi superintendensek az országgyűlésen ülés- és szavazatjoggal bírjanak? PEIL. 1861:1213. sk.

[Névtelen, de nyilván ágost. hitv. ev. forrásból eredő cikk, történelmi visszapillantással.]

Lelkészek politikai választójogára adatok 1848 előtti időkből Pulszky Ferenc: Életem és korom c. művében. 2. Bp. 1884. I. köt. 161–162.

Vallássérelmi ügyek 1848 küszöbén:

Farbaky József (közlése): Szabolcsmegye közönségének 1840-i határozata az áttérések ügyében.

Már itt saját hatáskörükben eltörlik a hatheti oktatást. PEIL. 1883:253–255.

Anatal János: A helvecziai vallástételt követő erdélyi evangelico-reformátusok vallás-sérelemi, mellyek az 1837-ben N.Szebenben tartott országgyűlésre eleibe orvoslás végett felterjesztettek... Nagyenyed, 1841.

Katholikus tanulóknak protestáns oktatók általi megvizsgáltatásuk s ezek bizonyítványaiknak érvényök. (Ő csász. kir. felségéhez, a tiszántúli helv. hitv. egyházkerület által, fölterjesztett felirat nyomán.) PEIL. 1847:1338. sk.

Elnöki előterjesztés a helv. hitv. tiszántúli egyházkerület Debrecenben, 1848. jan. 9-ik s több napjain tartott közgyűlésében. PEIL. 1848. 361. sk.

[Összeállítása – feltehetőleg Szoboszlai Pap István által – azoknak, „mik az utóbbi országgyűlés óta részint az akkor létrejött vallásügyi törvényekre, részint más tekintetben is vallásügyünkre vonatkozólag, különösen a közbejött felsőbb rendeleteket illetve, egyházkerületünk kebelében történtek”.]

Abszolutizmus alatt:

Tóth Sámuel (összeállítása): Bécsi tanácskozás a magyarországi protestáns egyház szervezete ügyében 1855. május 17.–június 19-ig. (Az illető egyházkerületi jegyzőkönyvek és Szoboszlai Pap István superintendens feljegyzéseiből.) DebrPL. 1886. Külön is Debrecen, 1886.

A helv. hitv. dunamelléki, dunántúli és tiszántúli superintendentiák részéről az egyház és iskola ügyében Ő császári, királyi Apostoli Felsége előtt ápril 20-án megjelent küldöttségnek előterjesztése és Ő Felségének legkegyelmesebb válasza, 1857.

MPEIF. 1872:157–160.

Az ún. Protestáns Pátens (a „pátensharc”) könyvészeti anyagát l. az általános egyházjogi részben.

A „szabad egyház szabad államban” elvnek, magyar protestáns oldalról egyik első felvetése:

T. M. [minden valószínűség szerint Könyves Tóth Mihály]: Evangyéliomi szabadság. PEIL. 1847:657. sk. [Jellegzetes tiltakozás ellene: (Vámosi) Pap István „Pótlék a magyar prot. lelkipásztorok polgári állására tett pillanathoz, mint felelet az ellennézetekre” c. cikkében PEIL. 1847:1105. sk.]

Zsilinszky Mihály: Papi kongrua és jogegyenlőség. PSz. 1908. [Történelmi megalapozású, részletes tanulmány.]

2) *Országgyűlési vallásügyi tárgyalások, törvénygyűjtemények.*

Zsilinszky Mihály: A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai a reformációtól kezdve [1711-ig]. I–IV. k. Bp. 1880–1897.

Zsilinszky Mihály: Az 1609-iki pozsonyi országgyűlés történetéhez. Bp. 1882. (Akadémiai Értekezés.)

Karpat, Josef: Zákonodavna moc v Uhorsku v Rokoch 1526–1604. [= A törvényhozó hatalom Magyarországon 1526–1604. Bratislava, 1944.]

[A vallásüggyel is foglalkozik.]

[Poshraczky József]: A lutheránusok ellen 1525-ik évben iktatott törvényhozásba be nem folyt a r. k. papság. Pest, 1843.

Veszprémi ?: „Lutherani comburantur.” Új Magyar Sion, 1880.

Ila Bálint (közlése): Az 1619-i országgyűlés vallásügyi tárgyalásairól a Thurzókhöz tett jelentések. MPEA. 1934. (XV.) 244. sk.

Hajnal István (szerk.): Az 1642. évi meghiúsult országgyűlés időszaka. Bp. 1930.

[Esterházy Miklós nádor valláspolitikájához.]

Bochkor Mihály: Az 1643–44. évi erdélyi országgyűléssel kapcsolatban a négy bevett valláson lévő rendek vallásügyi tárgyalásai. Brassó, 1913.

Zsilinszky Mihály: A linci békekötés és az 1647-i vallásügyi törvénycikk története. Bp. 1890.

Zsilinszky Mihály: Lippay György és a tokaji tanácskozmány. 1646. Századok, 1886.

Zsilinszky Mihály: Az eperjesi tanácskozmány 1647/48-ban. Bp. 1887. (Akadém. Értekezés.)

Szilágyi Sándor: Adatok az 1646–47. évi országgyűlés történetéhez. PEIL. 1885:1307. sk. 1886:57. sk.

Szilágyi Sándor: A linzi béke okirattára. Bp. 1885.

Demkó Kálmán: Az 1637–38-iki pozsonyi országgyűlés történetéhez. Sz. 1885.

Fabó András: Az 1662-i országgyűlés. Pest, 1873.

[Részletes ismertetése Zsilinszky Mihálytól MPEIF. 1814:205. sk.]

Csuthy Zsigmond: Az 1662-ki országgyűlés vallásügyi tekintetben. Egyháztörténelmi rajz. MPEIF. 1883:514. sk.

Payr Sándor: Zrínyi a költő és a protestánsok. Luther Naptár Sopron, 1919.

Paur Iván: Adalék a protestáns ügy történetéhez az 1665-ki országgyűlésen. Új Magyar Múzeum, 1856. I.

Gamauf Theophil–Kolbenheyer Móric: Az 1681-dik évi soproni országgyűlés, különös tekintettel a soproni evangélikusok egyházi viszonyaira.

Fabó A. „Rajzok a magyar protestántizmus történelméből” c. kötetében. 1868. (A „Skizzen...” c. német kiadásban is. 1869.)

Zsilinszky Mihály: Az 1681-ki soproni országgyűlés történetéhez. Bp. 1883. (Akadémiai Értekezés.)

Németh Sámuel: Az 1681. országgyűlésről. Bp. 1914.

Tóth Endre: Hamel Bruinincx a soproni országgyűlésen [1681.] ThSz. 1926. és külön is Debrecen, 1926. (A „Theologiai Tanulmányok...” sorozatban.)

Iryni József: Az 1790–91. XX. vallástörvény történelme. Közjogi észrevételekkel a bécsi és linci békekötések alapján. Pest, 1657.

Iryni József (ugyanaz bővítve) németül: Geschichte der Entstehung des 26. Gesetzartikels von 1790/91 über die Religionsangelegenheit. Mit staatsrechtlichen Bemerkungen auf Grundlage des Wiener und Linzer Friedensschlusses. (Erläuterung der gesetzlichen Stellung der Evangelischen in Ungarn.) Mit einem Anhang. Pest, 1857.

Nagy József: Az 1790/91. törvények keletkezésének körülményei (visszatekintéssel a megelőző korszakra). SpF. 1864:509. sk.

Warga Lajos: Emlékezés az 1790/91. évi országgyűlés XXVI. törvénycikkének keletkezésére és annak előzményeire, a nevezett törvény százados emlékünnepe alkalmából. SpL. 1891. (X.)

Emlékkönyv az 1790/91. XXVI. törvénycikk százados ünnepéről. Bp. 1892.

Az 1790/91. XXVI. törvénycikk százados ünnepe a magyarországi ref. és ág. hitv. egyházak egyetemes Zsinatán, Budapesten, 1891. dec. 6. – Kiadta Tóth Sámuel.

[Az emlékbeszéd Győry Elek ev. egyetemes főjegyzőtől.]

Révész Kálmán: A két protestáns egyház örömnnepe. [Az 1791:XXV. tc. évszázados évfordulóján.] A törvénycikk létrehozásában leginkább közremunkált katolikus és protestáns világi fő-, köznemesek arcképeivel. VU. 1891:806–809. l.

Zsoldos Benő: Az 1790/91-i országgyűlés vallásügyi tárgyalásaihoz való előkészületek kulissza-titkaiból. SpF. 1904:193–196.

Battyáni Alajos gr. beszéde az 1790/91. országgyűlésen a vallásszabadság ügyében elmondott beszéde közölve a „Hadi és más nevezetes történetek” c. bécsi újság 1791. IV. szakaszában s onnan átvéve (de csak a magyar fordítása) „Emlékezünk régiekről” c. a. PEIL. 1867:716. sk., Bonyhai Benjámín közlésében.

Csuthy Zsigmond (közlése): A katolikus rendek nagy többségének felirata, szemben azzal, melyet a klérus, 80 mágnás és nemesek 1790. november 30-án a vallásszabadság megsemmisítése végett kalocsai érsek Kolonics László grófnál tartott gyűlésben szerkesztve 2-ik Lipót királyhoz felterjesztettek. MPEIF. 1881. 212. sk. Magyar fordítás, a lelőhely megjelölése nélkül.

Csuthy Zsigmond (közlése): A mindkét vallású evangélikusoknak felterjesztése vallásügyben, a túlbuzgó klérus és érdektársai ellen, az uralkodó felséghez, kegyelmes leirata érdekében [!] Pozsonyban, nov. 7-kén, 1790-ben kézbesítve.

MPEIF. 1881. 473. sk. Magyar fordítás, a lelőhely megjelölése nélkül.

[Sinai Miklós leveléből vett] adatok az 1790–1-diki országgyűlés vallásügyi tárgyalásairól.

Simai Mező István irományaiból közli bevezetéssel Keszi Hajdú Lajos. MPEIF. 1876:506. sk.

Schimko Gusztáv: Vallásügyi tárgyalások az újabkori magyar országgyűléseken.

Fabó András: Rajzok a magyar protestantizmus történelméből 1868 (németül: Skizzen... 1869) c. kötetében.

„F.”: Rövid vázlata az eddigi [1790 utáni] országgyűlési tárgyalásoknak vallás ügyében.

PEIL. 1844:1. sk. 241. sk.

Tibiscanus Elias (Schröer Gottfried Tobias): Die Religionsbeschwerden der Protestanten im Ungarn, wie sie auf dem Reichstage 1833 verhandelt worden. Leipzig, 1838.

Bodon Ábrahám: Vallásügyi tárgyalások az 1839–40. évi országgyűlésen. SpF. 1860–1862.

Ballagi Géza: Az 1839–40-iki országgyűlés visszhangja az irodalomban. Bp. 1890. (Akadémiai székfoglaló értekezés.)

Pálóczy László beszéde a reverzálisok ügyében [az 1839–40-i országgyűlésen]. Benkó Imre közlése PEIL. 1910:132. sk.

Kovács Ferenc (szerk.): Az 1843/44-ik évi magyar országgyűlési alsó tábla kerületi üléseinek naplója. I–VI. kötet. Bp. 1893–94.

Kovács Ferenc (szerk.): Az 1844-ik évi országgyűlései tárgyalások naplói a papi javakról. Bp. 1893. [„Különlenyomat”-nak nevezi magát az előző műből, de más betűtípussal készült és külön bevezetése van.]

Futó Mihály: Az 1843/44-ik vallásügyi tárgyalások. PEIL. 1894.

[Kovács F. fenti műve alapján készült részletes dolgozat.]

Várady L. Árpád: Lonovics József római küldetése. Függetlenül Lonovics római naplója. Bp. 1924. (Szent István Akadémica.)

Szívós Mihály: Mit tett a hazai törvényhozás 1790 óta a különböző vallásfelekezetek biztosítása tekintetéből? Az, amit tett, összhangzatban áll-e

az egyházat természetesen illető jogigényekkel? (Kollégiumi pályamű kinyomtatása 8° 123 l.) Sárospatak, 1862.

Somogyi Gedeon (ford. és szerk.): Kivonása azon Törvény Tzikkelyeknek, és Diplomáknak, mellyek a vallás dolgában Magyar Országban hozattattak. 1817. A Fábrián József-féle Lelki Pásztori Tárház III. kötetének I. része. Pest, 1818.

Blásy Lajos: Egyházi törvény, magában foglaló az országgyűlési cikkeket, és k. királyi rendeleteket, némi jegyzetekkel, utasításokkal, s rokonsági fokok kimutatásával, tárgyilagosan kidolgozva mind a két felekezeti magyarhoni protestánsok számára. Pest, 1844.

Kuzmány, Karl: Urkundenbuch zum österreichisch-evangelischen Kirchenrecht. Wien, 1856.

[Tartalmazza, elég jó szövegkiadásban, a magyar protestáns egyházakra vonatkozó legfontosabb országgyűlési törvényeket, végzéseket, uralkodói döntéseket, helytartótanácsi, kormányzói, kormányzó stb. rendeleteket – az erdélyieket is beleértve. Az Intimatum-ok szövegének egy részét saját gyűjtéséből eredőnek s e helyt először közöltnek állítja.]

Székács József (szerk.): A magyarhoni ágostai és helvét hitvallású evangélikusok szabad és nyilvános vallásgyakorlatát biztosító törvények. [Német párhuzamos szöveggel.] Pest, 1860.

E mű második (már az evangélikus bányaterület által hivatalosan rendezett) kiadása ue. évben és helyen. Külön kiadásban a magyar, német és szlovák szövegek (Gestz, betreffend die freie und öffentliche Religionsübung... Kraginské zakony, které swobodné a weregné procvozowánj nábozenstwa pogistigj ewangelykum...).

Beöthy Zsigmond: A Magyarországi protestáns Egyházra vonatkozó összes országos törvények. Történelmi, közjogi és gyakorlati jegyzetekkel... Bp. 1876. (A cím pontossága ellenőrzendő!)

Hegedűs János (szerk.): Protestáns egyházi közigazgatási törvénytár, vagyis azon állami törvényeknek rendeletének és ezekre vonatkozó miniszteri és felsőbb bírósági elvi kijelentéseknek és döntvényeknek gyűjteményes könyve, melyek, ill. melyeknek egyes részei, szakaszai az egyházak, ezek javadalmasai közviszonyaira vonatkoznak, ill. érintik és működési körükhöz közel állanak 1523–1913. Nagybecskerek, 1913.

Sztehlo Zoltán: A gyermekek vallására vonatkozó jogszabályok története Magyarországon. Miskolc, 1930. Ugyanez németül: Die Geschichte der Ungarischen Rechtsnormen, die sich auf die Religion der Kinder beziehen. Leipzig, 1930.

Mindkettő kny. az ágostai hitvallás 400. évfordulójára készült emlékkönyv magyar és német kiadásból.

Erdélyi országgyűlési emlékek. I–V. Bp. 1875–1879.

Magyar országgyűlési emlékek. I–X. Bp. 1874–1890.

Diétai prédikátorok alkalmazásának történetéhez:

Miskolczi Sz. János autobibliographiajának töredéke. Közli „M. Sz. J.” PEIL. 1847:1191–1192.

Beöthy Ödön országgyűlési és vármegyei protestánsvédő szerepéhez:

Beöthy Ödön levélváltása Laicsák Ferenc nagyváradai püspökkel a vegyesházassági s általában a vallásegyenlőségi kérdésben 1839.

„Sinahegyi” közlése SpF. 1864:349. sk. Eredeti[?] magyar szövegek. Lelőhelyük nincs megnevezve.

Laicsák Ferenc főpásztori körlevele a vegyesházasságok ügyében 1839.

„I. S.” közlése SpF. 1864:737. sk. Eredeti (vagy egykorúlag fordított?) magyar. Lelőhelyük nincs megnevezve.

Gergely Károly (közlése): Felsőzázados emlékiratok a vegyes házasságról. H. n. [?] 1839.

[Beöthy Ödön és Laicsák Ferenc vitája.]

Beöthy Ödön életrajza Hegyesi Márton „Biharvármegye 1848–49-ben” c. kiadványában. Nagyvárad, 1885.

Takáts Sándor: Beöthy Ödön, Laicsák püspökkel és Tisza Lajos harcai. „Hangok a múltból” c. gyűjteményes kötetében. Bp. é. n. [1930?] [előzőleg hol?] Kossuth Lajos emlékének van szentelve, több szerzőtől, prot. egyházi vonatkozásokkal is tárgyalva a SpL. 1894. (XIII.) egész márc. 26-i (13.) száma, de részben még az ápr. 2.-i szám (14.) is.

A református egyház és lelkészei, tanárai, tanítói az 1848/49-i forradalomban és szabadságharcban, s az abszolutizmus alatti függetlenségi mozgalomban.

Békeszózat Dobos János, Székács József, Török Pál aláírásával, kelt Pozsonyban 1848. március 19. PEIL. 1848:385. sk.

[A félhivatalos prot. egyházi közvélemény nagyon óvatos tolmácsolása a forradalommal szemben!]

A tiszántúli egyházkerület felszólalása a magyar protestáns egyház közjáva érdekében. A helv. hitv. tiszántúli Egyházkerület Debrecenben 1848. Március 22–23-dik napjain rendkívül tartatott közgyűlésének jegyzőkönyve.

Teljes szövegében közölve MPEIF. 1871:62. sk.

[Ez a beadvány adta az első közvetlen indítást az 1848:XX. tc. 3. §-ra!]

S. Szabó József: A tiszántúli ref. egyházkerület 1848-ban. DebrPL. 1898.

Harsányi István (közl.): Régiségek 1848-ból. SpL. 1909. (V.) 115. A sárospataki főiskola levéltárából.

[Az alsózempléni egyházmegye 1848. december végi viszonyulása a forradalmi kormányhoz.]

Az 1847/48. évi XX. törvénycikk keletkezése, értékelése kihatásai:

„A. P.”: Az 1847–48-ik évi országgyűlésnek „a vallás dolgában” alkotott (XX.) törvénycikke. Bp.-i Szemle, 1891. (LXV. kötet.)

Ballagi Géza: Az 1848:20. törvénycikk a történelem világánál. A magyar Prot. Irodalmi Társaság VII. vándorgyűlésének emlékkönyve Bp. 1903. Kny. Bp. 1903.

Tillmann Béla: Az 1848:XX. t.cikk. Esztergom, 1904.

Zsilinszky Mihály: Az 1848-iki XX. törvénycikk története. Bp. Szemle, 1908. (XXXIII.) és külön is Bp. 1908.

Károlyi Árpád: Az 1848-diki pozsonyi törvénycikkek az udvar előtt Bp. 1936. [A XX. cikkről a 141–142. lapon szól.]

Futó Sámuel – (akkori abaúji esperes)nek „Egykorú vélemény az 1848:XX. törvény cikkről” – cím alatt közli 1848. aug. 13-án kelt iratát Révész Kálmán SpL. 1896. (XV.) 710. sk. Az abaúji egyházmegye levéltárából.

Szuhay Benedek: Az 1848:XX. tc. történeti előzményei. SpL. 1901. (XX.) Ez a hosszabb dolgozat előzetesen a „Magyar Szó” c. napilapban is megjelent.

Gergely György: Az 1848:XX. tc. előzményei és végrehajtása és a protestáns iskolapolitika. Kecskemét, 1927.

Kossuth Lajos nézete az 1848. évi vallásügyi törvénycikkről. MPEIF. 1871. [A szerkesztő, id. Révész Imre szerint K.-nak e nyilatkozását, mely Turinban 1871. január 12-én kelt és címe „Visszapillantás 48-ra” „több hazai lap közölte”.]

Révész Imre (id.): A magyar prot. hitfelekezetek egyházi és iskolai szükségének országos költséggel való fedeztetéséről, különös tekintettel a katolikus autonómiai mozgalmakra. MPEIF. 1871. és külön is Debrecen, 1871.

A dunamelléki helv. hitv. egyházkerület nyilatkozománya az 1848:XX. tc. 3. és 4. §-ainak alkalmazása tárgyában. PEIL. 1868:909. sk. [Történeti és elvi fejtegetésekkel.]

A két protestáns egyház közös emlékirata az 1848:XX. tc. végrehajtásáról, a képviselőházhoz intézve. 1904. [Közölve lényegileg az egész – a Pesti Hírlap 1904. okt. 16-i számában. Történeti és elvi fejtegetésekkel.]

Mikler Károly: Az 1848:XX. tc. elvi kérdései és végrehajtásának gyakorlati körülményei. Bp. 1917.

Várnai Sándor: Kossuth és az egyház. PSz. 1894.

Polner Ödön: Kossuth Lajos. PSz. 1928. [Protestáns szempontból.]

[Tudósítás az 1848. szept. 1-i miniszteri értekezletről evangélikus részről]: PEIL. 1848:1159. sk. „X Y Z” jeggyel.

[Ugyanaz unitárius részről]: PEIL. 1848:1616. sk. Koronka Antaltól.
[A szerkesztő itt – az utolsó számban – közhírré teszi, hogy a reformátusokét mindeddig nem kaphatta meg.]

Ember Győző: Az 1848/49-i minisztérium levéltára. Bp. 1950.
[E műben részletesen fel vannak sorolva a vallás és közoktatásügyi minisztérium „protestáns és unitárius egyházi osztály”-ának kútfői, ügycsoportok szerint.]

„Az 1848/49 bepecsételt könyve” cím alatt közölte Vári Szabó Sámuel a ? évf. ? lapjain közli a tiszaföldvári egyház körleveles jegyzőkönyvéből a hevesnagykunsági egyházmegyéhez érkezett superintendentialis és egyéb szabadságharc tárgyú körleveleket.

Szeremlei Sámuel (közlése): Két okmány 1848-ból a református vallásra áttérés és a protestánsok vegyes házassági ügyében a bánási örvidékeken. (Mészáros Lázár hadügyminiszter rendeletei.) SpF. 1866:680–681.

Révész Imre (id.): Egy angol író [Patterson Arthur The Magyars, Their country and institutions I–II. London, 1869.] véleménye a magyar nemzet 1848-dik évi küzdelmeinek értékéről s e küzdelmek eredményéről a magyar protestáns egyházra nézve. MPEIF. 1873.

Koós Ferenc (l. az életrajzi címszót) „Életem és emékeim” c. emlékiratának különösen I. kötete (Brassó 1890.) nagyszámú értékes és nagy többségben teljesen megbízhatóknak látszó adatot tartalmaz az erdélyi, különösen a marosvásárhelyi diákifjúságnak, lelkészi személyeknek, lelkészjelölteknek a szabadságharcban és a forradalomban való részvételéről, ill. ahhoz való viszonyulásáról.

Balogh Ferenc: A debreceni református Kollégium története... c. műve 179–180. lapjain „A honvédek az aláírási könyvben” c. fejezet pontosnak látszó kimutatást ad arról, hogy 49. nov.–50. januárja között hány volt honvéd diák és név szerint kik vétettek föl a koll.-ba (akik, legalábbis részben, már azelőtt is ottani diákok voltak).

Ottlyk Ernő: Egyházunk 1848-ban. Lelkipásztor, 1953. nov.
[Legnagyobb részét evangélikus vonatkozású, de néhány református adattal is.]

Csajág református egyházközségben 1849-ben belső forrongás van, amely miatt az egyház „belhivatalnokai” kénytelenek a debreceni kormányhoz menekülni s az attól kapott karhatalom segítségével térnek vissza. PEIL. 1899:842. (Szűcs János lelkész nekrológiájában.)

Nagyigmánd református egyházközségben a Haynau–Susan*-féle rémuralmi intézkedésekről Kiss József nagyigmándi 1. bejegyzése a presbiteri jegyzőkönyvbe.

DunPL. 1896:219. sk. (Sz. Kiss Károly közlése.)

Nagyigmándi eseményekhez:

Boros Mihály: Gyásnapok a magyar szabadságharc történetéből. I. Nagy-Igmándi vértanúk. Székesfehérvár, 1880.

Nagyenyedi generális zsinat (1858. jún.) „esdlevele” Ferenc Józsefhez a politikai büntetésüket már kitöltött, illetve kegyelem útján szabadult papokért, hogy juthassanak végre papi állásba is. PEIL. 1858:661. sk.

3) Egyházi személyek részvétele, áldozatvállalása 1848/49-ben.

A tényanyag, ill. bibliográfiai adatok összeállítása:

Gárdos Dezső: Tanárokról és tanítókról az 1848/49-i szabadságharcban. Nemzeti Iskola, 1914. 52. sz.

[Keszi Hajdú Lajos „Ötven év előtt” c. közleményben (Szabad Egyház 1900. XVI. évf.) 1–6. sz., egy igen felszínes hézagos névsorban, nem nagyon megbízhatónak látszó adatokkal közli „azon lelkészek, hittanhallgatók és tanítók neveit... kik 50 évvel ezelőtt hazaszeretetéért börtönbüntetést szenvedtek: 30. ref., 5. ev. 3. unit. 2. kat. E számok maguk mutatják a közlés egyoldalú fogyatékos voltát!]

Balogh Sándor: A pápai főiskola múltjából. 1848/49-iki honvéd diákok. DunPL. 1904:173.

Búza János: Szíves kérelem az 1848-iki szabadságharcban résztvevő pataki diákokhoz. Közöl maga is névsort és annak kiegészítését kéri. SpL. 1899. (XVIII.) 1036–1037.

Búza János: Újabb adatok az 1848-iki sárospataki diákokból lett honvédek névsorához. SpL. 1900:43. sk. 182–184., 388.

Bakos József: A 48-as pataki veressipkás diákok. SpRL. 1947. márc. 15.

Németh Balázs: Protestáns lelkészek az 1848–49-es szabadságharcban. 1953. [70 folio lapnyi gépirat, az oekumené magyarországi hivatalában.] MTB. III. 166. sk. „A megtorlás” c. rovatban.

Agyonlőtt papok. Bp.-i Hírlap. 1885. 21. sz.
[Szerző és egyéb közelebbi körülményjelzése nélküli cikk.]

Vallásfelekezeti ellentétek a jوسفstadti foglyok közt. L. Földy–Balassa: Világostól Jósephstadtig. Bp. 1939. 209. [Megjegyzendő, hogy Földy –

* Susan János br. altábornagy, Haynau főszárnysegéde és brutalitásainak egyik fő eszköze. (Papokkal szemben is.) L. Károlyi Árpád kiad.-ban: Gr. Széchenyi István döblingi hagyatéka I. 572. l.

eredetileg Neupauer – János nagyváradi jogtanár, tehát katolikus ember volt, Balassa ellenőrizhetetlenül írta át a F. eredeti feljegyzéseit. Földy különösen Könyves Tóth Mihályról ír ellenszenvesen, de inkább annak önhitt, türelmetlen viselkedése miatt, mintsem a vallási ellentét okából.]

Személyi adatok:

Ádám Gerzson,* a későbbi nagykőrösi főgimn. igazgató 16 éves korában nemzetőr, Ozoránál harcol. Gulyás MIÉM. I:106.

Albert János marosvásárhelyi lelkész. 1854-től josefstadti rab.

Anderkó Tamás, később zsujtai lelkész, honvéd volt. L. az életrajz címszót.

Apostol József, szirmai lelkész, honvéd (l. az életrajz címszót).

Argai András, lásd Kancsor alatt!

Baksay Dániel aggteleki lelkész, honvédhadnagy.
[Más, mint a hasonló nevű nádudvari lelkész.] L. az életrajz címszót!

Ballagi Károly, később ref. tanár, majd tanfelügyelő (l. az életrajz címszót), honvédfőhadnagy, részben Budavár ostromában.

Balogh Endre, kötegyáni, majd ménesgyoroki lelkész. kb. 22-23 éves korában Hunyadi-husár. Gulyás MIÉM. II:98.

Balogh Sándor, utoljára kálozi lelkész, a fentebb említett mű szerzője. PEIL. 1904:641. és Gulyás MIÉM. II:153.

Bartha Mór (Dézsi), utoljára gacsáji lelkész, honvéd volt. PEIL. 1912:332.

Baskai János, később pamlényi lelkész (l. az életrajz címszót), nemzetőr volt.

Beke nevű erdélyi református lelkészt említ, keresztnév nélkül, mint 1855-ben már egy éve josefstadti foglyot Földy–Balassa: Világostól Josephstadtig c. mű Bp. 1939. 231–232. (Családi tragédiáját is elmondja.) A Mack-féle összeesküvésnek volt részese.

12 évre ítélték vasban. – Ez Beke Dénes agyagfalusi s. lelkész.

Benedek József, az 1831-ben született későbbi kolozsvári tanító, előbb gyaloghonvéd, majd lovas szabadcsapat tagja. Szinnyi I.

Bitai Mihály csekefalvi lelkész (josephstadti fogoly).

Bíró Sándor, 1849-ben rétyi (Háromszék) lelkész s egyszersmind honvéd táborigazgató lelkész.

Műve: „Tábori szonóklat martius 15-én 1849-ben.” [!] Elmondta Sepsiszentgyörgyön a ref. templomban. Brassó, 1849.

* Az itteni adatok kiegészítését lásd az „Egyes életrajzok” rovatában, az illető személyek neve alatt (amennyiben itt is szerepelnek).

Levele Kossuthhoz 1848. okt. 4. Orsz. Levéltár, Vörös Antal-gyűjtemény 806. sz. (Ebben nagyon részletesen ismerteti a háromszéki helyzetet, javaslatokat tesz s a ref. és unitárius papság hazafias szolgálatkésztségét hangoztatja.)

Bocsor István, pápai koll. tanár (l. az életrajz címszót) 1848/49-ben országgyűlési képviselő (Debrecenben is). Utána fogságot szenved.

Bodnár János (l. az életrajzi címszót) később berendi, kakszentmártoni lelkész, mint sárospataki diák kassai önkéntes őrmester.

Bodnár László, lásd Peterdi Sándor alatt!

Bodolay József, utoljára sajókesznyéteni lelkész, a szepesi diáklégió parancsnoka. – A SpL. 1904. (XXIII.) 186. sk. szerint veressapkás honvédtizedes. L. az életrajz címszót is. Gulyás MIÉM. III:651.

Boross Mihály 1849-ben Fejér megyei másodalispán, majd résztörvényszéki bíró. 1853-tól kétévi várfogságot szenved. L. az életrajz címszót.

Borsányi Bors János büdszentmihályi lelkész, akit forradalmi magatartásáért elmozdítással s attól fogva haláláig (1880., 84 éves korában) állás nélkül volt. MPEIF. 1880:296. – Sörös János: Szentmihály község története... Debrecen, 1887., Révész Imre élete. Debrecen, 1920. 25. és 237. l.

Borsos Sándor utoljára kolozsi lelkész (meghalt 1908., 82 éves korában) 48-as honvéd volt. L. PEIL. 1909:13.

Börzöli Gábor nagytótfalusi (Baranya m.) ref. lelkészképesítésű tanító, 48-ban közhonvéd. L. nekr. PEIL. 1908:552–553.

Bulcsu Károly (l. az életrajzi címszót): honvédfőhadnagy.

Czike János (l. az életrajzi címszót) Komárom ostroma alatt tábori lelkész.

Czelder Márton saját állítása szerint (MPEIF. 1885:372.), 16 éves korában honvéd volt.

Czira Kovács Lajos, utoljára nagykőrösi lelkész, honvédhadnagy.

Csányi Dániel (l. az életrajz címszót), honvédtiszt Komáromban, hadmérnök, 6 évig várfogoly.

Csekey István, utoljára zengővárkonyi lelkész, huszárhadnagy.

Cserna István (l. az életrajzi címszót), honvédfőhadnagy.

Cserki István, utoljára nádasladányi lelkész, 1848/49-es országgyűlési képviselő.

Csikay Imre, utoljára sunavecsei lelkész, nemzetőr volt. (Egyben kecskeméti káplán.)

Csiszér Zsigmond, utoljára parajdi lelkész, honvédőrmester.

Csoma Mihály (I. az életrajzi címszót), nemzetőrkapitány.

Csuthy Zsigmond, utoljára kajdacs lelkész, várfogoly Józsefstadtban (I. az életrajz címszót!).

(Forradalmi proklamációk, függetlenségi nyilatkozat kihirdetését s az utóbbi mellett prédikáció tartásáért ítélték előbb halálra, majd kegyelem útján várfogságra.)

Demeter János, később martinyi lelkész, veressapkás őrmester. L. az életrajzi címszót.

Dénes (vagy Dienes) József, utoljára alsóbölkényi lelkész, 14 éves korában nemzetőr-őrmester.

Dobai Sándor, teológiát végzett zilahi segédtanár, honvédhadnagy.

Döményi József, utoljára nagyberényi lelkész. 15 éves korában honvédhuszár, a komáromi kapitulációig harcol.

Dózsa József, aki később ref. lelkész, majd járásbírósi írnok, honvédőrnagy volt.

(Gulyás MIÉM. VI:184., csak ennyi adattal!)

Dömötör Károly, utoljára nagyharsányi lelkész, a Noszlopy-féle összeesküvésben való részvétele miatt egyévi börtönt szenvedett. L. az életrajzi címszót.

Dudás Lajos ráskai (Zemplén m.) lelkész, 1 ½ évig volt munkácsi várfogoly „a fegyveres lázadás előmozdítása miatt”. Kiszabadulván kazsui lelkész lett. L. SpL. 1883. (II.) 751–754.

L. az életrajzi címszót is!

Édes Ábrahám, utoljára sályi és daróczi lelkész. 16 éves korában honvédtüzér. (Egy idevonatkozó élményét elmondja PEIL. 1861:919.) Édes Vince (testvére) utoljára tiszatarjáni lelkész 15 éves korában honvéd. L. az életrajz címszót.

Együd István, az 1878. februárban elhunyt volt váci lelkész és pesti egyházmegyei alesperes részt vett a szabadságharcban. A lipótmezei tébolydában halt meg.

Fábián Dániel, utoljára szilágycsehi lelkész, 1848/49-es országgyűlési képviselő, várfogoly. (Előbb kötél általi halálra ítéelve.) (Képviselősége mellett mint kézdivásárhelyi lelkész különféle forradalmi írásaiért ítélték el.)

Farkas Benő, később ekecsi (Komárom m.) lelkész, honvédhadnagy volt.

Fehér Péter, később kecskeméti koll. tanár, „részt vett a szabadságharcban”. (Közelebbi adat eddig hiányzik.)

Ferge Ignác, később nagybégányi lelkész, honvéd volt.

Filep István, nemzetőrhadnagy (l. az életrajzi címszót).

Finkei (Finkey) Pál, utoljára sárospataki tanár, honvéd volt.

Futó Sámuel, később böcsi lelkész, veressapkás honvédkapitány, vagy főhadnagy volt. L. az életrajz címszót.

Gaál György, utoljára kőröshegyi lelkész, kiliti lelkész korábban tanúsított magatartásáért előbb halálra, majd kegyelem útján 20 évi várfogságra ítéltetett, ebből 6 évet Kufsteinben ki is töltött.

Ugyanilyen „Börtön-krónika” olvasható Somogyi József tollából ugyancsak a VU. 1869-i évfolyamában a kufsteini foglyokról, akik közt ref. lelkészül egyedül Gaál György van említve. (L. c. bibliogr. gyűjtemény VII. füzet 59. lapját.)

Gaál Imre (l. az életrajzi címszót), Dembinszki IX. hadtestnél táborigazgató lelkész.

Garda József nagyenyedi tanár (l. az életrajzi címszót), a szabadságharcban mindvégig résztvesz, a Mack-féle összeesküvés támogatása miatt később börtönbe kerül.

Gál Sámuel, utoljára vajdahunyadi lelkész (meghalt 82 éves korában 1903.), honvéd volt. PEIL. 1903:829. l.

Garzó Imre (l. az életrajzi címszót), honvédtüzér.

Gelenczey (Mihalcz?) Pál, debreceni koll. tanár. Math.–fizikus (l. az életrajz címszót), Kossuth pénzügyminisztériumában titkár. Osztrák haditörvényszéki eljárás volt ellene.

Herepei Károly („ifj.”) a későbbi nagyenyedi tanár, mint tüzér, majd utásztiszt, végigharcolja az egész szabadságharcot. (L. az életrajzi címszót!)

Gyöngyösy Sámuel, utoljára tiszánai lelkész, 15 éves korában borsodi guerilla, őrmester.

Györfy Ferenc tatabányai tanító megkínzása Susan altábornagy által Nagyigmádon 1849. júl. 12. – L. PEIL. 1869:985. sk. (nekrológiájában).

Hajzer Endre, később kardicsai lelkész, honvédtizedes volt. L. az életrajz címszót.

Halászy Károly, alsónémedi tanító. Forradalmi magatartása miatt kivégezték Ócsán 1849. (júl. 26.?). L. az PEIL. 1899:478. 511.

Harsányi Sámuel (l. az életrajz cikket) a szabadságharcban is tábori lelkész volt.

Heiszler József, utoljára dombrádi lelkész, még mint piarista szerzetestanár állott be honvédek s vett részt a Jellacsics elleni hadjáratban, de ott megbetegedvén, tovább nem katonáskodhatott. UMA. (valószínűleg önéletrajzi adat).

Hiry Ferenc (l. az életrajzi címszót), mint zilahi tanár összes fegyverfogható tanítványait a haza védelmére buzdítja. Egy nap alatt 60 diákja áll be honvédek. Ezért haditörvényszék elé állítják, 7 évre megfosztotta katedrójától.

Horváth Gáspár honvéd, majd a Mack-féle összeesküvésben részvétele miatt 5 évig várfogoly.

Horváth János, később nagyrákosi (Vas m.) lelkész, őrségi esperes, honvéd volt.

Hőke Lajos (l. az életrajzi címszót), nemzetőr.

Illyés Bálint, utoljára kisújszállási lelkész, 13 ½ éves korában (49. apr.) beáll egy honvéd vadász-zászlóaljba és ott káplárságig viszi. UMA. (valószínűleg önéletrajzi adat).

Jakó Antal, székelymuzsnai lelkész. (Keszi Hajdú szerint a legöregebb a fogoly ref. lelkészek között!)

Jakó Sándor (l. az életrajzi címszót), honvédhadnagy.

Kalicza Ferenc, utoljára gyóni lelkész, kecskeméti tanárból lett honvédtiszt. PEIL. 1910:246–247.

Kancsor (Kancsur) András, akit a források vagy „Arkai”, „Argai” előnévvel emlegetnek, sőt egyszerűen „Argay”-nak írnak, szokolyi lelkész. Mint ilyen, az Újépületben lőtték főbe 1849. aug. 28., fegyverrejtegetés miatt. UMA. 480.

Kapossy György (id.), később jablonczai lelkész (l. az életrajzi címszót), honvédhadnagy volt.

Karika János, kecskeméti koll. tanár, 1848/49. képviselő (Debrecenben is) 2 évi fogságot kap, de Szőnyi Pál házában, Hauserrest-ben töltheti ki. L. életrajzi címszót.

Kármán József, a későbbi újverbászi lelkész, nemzetőrkapitány. L. az életrajzi címszót.

Kármán Pál, utoljára torzsai lelkész, szabadságharci szerepléséről l. Klapp Péter némileg kétesértékűnek látszó feljegyzéseit. PEIL. 1913. 693.

Kenézy Lajos gyulai lelkész. (L. az életrajzi címszót), nemzetőrkapitány és tábori lelkész. Tífuszos katonák gondozása közben, a ragályt tőlük elkapva hal meg. 1849.

Keszi Hajdú Lajos, utoljára kisújszállási tanár, szentesi tanár korában írt forradalmi szellemű cikkeiért 1849. nov. kötél általi halálra, majd kegyelem útján 20 évi vasban töltendő várfogságra ítéltetik. Olmütz-Josefstadt után 1856-ban amnesztiával szabadul.

Kiss Áron, hegymegi, akkor porcsalmi, később debreceni lelkész, tiszántúli püspök, tábori lelkész volt.

Kis Gábor, utoljára pápai lelkész, honvéd.

Kiss Gusztáv, utoljára hódmezővásárhelyi főgimn. tanár, honvédszázados.

Kiss Ignác, utoljára bajkai lelkész, honvédtüzér volt.

Kiss József ref. lelkész, 48-as honvédszázados. M. T. Bibl. III:119. 1. L. életrajz címszavát és cikkét Budavár ostromáról a „Függetlenség” 1887:128. számában.

Komáromi Lajos nagyváradi 31 éves lelkész, haditörvényszéki ítélete közölve a Magyar Hírlap, 1852. aug. 25-i számában. Egyebek mellett az tulajdoníttatik vétkéül, hogy még 1849. július elején is keresztes hadat akart vezetni az oroszok ellen.

Komáromi Lajos nagyváradi, (kőrös)szakállli, majd ágyai lelk.

Konyha József, utoljára zeherjei (Gömör m.) lelkész, meghalt 1889, 82 éves korában. Mint simonyi lelkész Teleki László fölött elmondott emlékbeszéde miatt több havi fogságot szenvedett, egy időre lelkészi állását is elvesztette. SpL. 1889. (VIII.) 94.

Kocsi (Bíró) Károly. (L. az életrajzi címszót), később kolozsvári koll. tanár, az egész szabadságharcot végigharcolta.

Koncz József, marosvásárhelyi tanár „végigszolgált a szabadságharcot”.

Koós Ferenc, később romániai lelkész, majd tanfelügyelő résztvett a szabadságharcban, mint közhuszár.

Kovács Antal, utoljára terehegyi lelkész, egy ideig felsőbányai esperes, honvédtiszt.

Kovács János*, utoljára hernádnémeti lelkész. Az önkényuralom alatt fogságot szenvedett.

* 1852–1854 josefstadi várfogoly volt egy prédikációja s különösen annak textusa, Ezékiel XXI:25, 26. miatt. L. SpL. 1893:464. sk.

Kovács János, utoljára verebi lelkész. Az önkényuralom alatt fogságot szenvedett.

Kovács Sámuel, a későbbi dési lelkész, nemzetőr. (L. az életrajzi címszót.)

Kovács Sebestyén József ipolypásztói lelkészt forradalmi prédikációjáért bebörtönzik (l. életrajzi címszót).

Kozma Lajos, utoljára bácsfeketehegyi lelkész, pirosi lelkész korában Perczel Mór hadseregében fegyverrel harcolt a szerbek ellen.

Könyves Tóth Mihály debreceni lelkész, forradalmi tevékenységéért olmtüzi, majd josefstadti várfogoly.

Körmendy Sándor, a későbbi belsősomogyi esperes, pápai diákból honvédfőhadnagy. L. az életrajzi címszót.

Körösi Sándor, a későbbi pápai, majd debreceni jogakad. tanár, hadbíró, véstörvényszéki katonai elnök: kötél általi halálra ítélik, majd kegyelem útján 5 évig josefstadti várfogoly. L. az életrajzi címszót.

László József, utoljára kocsi lelkész, megkínóztatása Susan altábornagy által Nagyigmádon, 1849. júl. 12.

Lugosy József debreceni koll. tanár, lovas nemzetőrszázados. L. életrajzi adatait.

Lukács Dániel, később mezőtúri lelkész, a szabadságharc hadügyminisztériumában fogalmazó. L. az életrajzi címszót.

Lükő Béla, utoljára torna-görgői lelkész, honvéd volt. L. PEIL. 1905:32.

Makai Antal rugonfalvi (Udvarhelyszék) ref. tanító.

Mányoki Tamás, később több helyt, utoljára Nagyszékelyen lelkész (ill. tanár), a szabadságharcban honvédhuszár a Károlyi gr. ezredben. L. az életrajzi címszót is.

Medgyes Lajos dési lelkész, forradalmi szellemű magatartásáért és irodalmi működéséért 1849–50. fogságot szenved.

Mentovich Ferenc, a későbbi nagykőrösi, marosvásárhelyi tanár, költő, a szabadságharc alatt löpörgyárban dolgozott.

Miháltz Elek, később ajtoni, magyarvalkói lelkész. Vilmos-huszár volt. (L. az életrajzi címszót.)

Molnár János, utoljára brassói lelkész, „székely csapatvezér” honvédhadnagy volt.

Muhi Sámuel, a későbbi tenkei lelkész, nemzetőrkapitány volt.

Munkácsi Albert, szaporca-tésenfai lelkész, a forradalomban való élénk részvétele (Táncsics melletti agitációja) miatt halálra ítélik, majd a Haynau-féle amnesztia következtében szabadul. (L. az életrajzi címszót.)

Munkácsy Sándor (debreceni), a későbbi paksi lelkész, tolnai esperes, honvédtiszt volt. (L. az életrajzi címszót.)

Nagy István, később nagyváradai lelkész, tábori lelkész, várfogoly.

Nagy Ferenc, sepsigidófalvi lelkész (Nagy Lászlónak szilágysomlyói, Sándor hídvégi lelkésznek apja), szabadságharci működéséért kötél általi halálra ítélik. Kegyelem után 4 évig josefstadti fogoly. L. Szinnyi IX:704–705.

Nagy F. Károly, a későbbi nagyenyedi tanár (l. az életrajzi címszót), kormánybiztosi segédként, majd nemzetőrként működik, csatában is harcol.

Nagy József utoljára márianosztrai fegyint. lelkész, h. tüzérfőhadnagy.

Nagy László, a későbbi szilágysomlyói lelkész és esperes (l. az életrajzi címszót), 12 éves korában Gábor Áron tölténygyárban dolgozik.

Nagy Péter, utoljára kolozsvári lelkész, erdélyi püspök, mint kolozsvári lelkész és kollégiumi (fizika) segédtanár, 1848-ban Takács Jánossal, tanártársával gyutacsgyárat rögtönzött és ennek vezetője lett. Urbán börtönéből Bem szabadítja ki.

Nagy Sándor, utoljára hídvégi lelkész, honvéd-tüzérfőhadnagy. Műve: Háromszék önvédelmi harca 1848/49-ben, Kolozsvár, 1896. (okmánytárral). Ism. PEIL. 1896:670. és PSz. 1896:536–537. – Meghalt 76 éves korában 1900. PEIL. 1900:525. (L. az életrajzi címszót is.)

Németh Imre, utoljára nagydobronyi lelkész (Ung m.), nemzetőri őrmester.

Némethy Lajos, a későbbi debreceni lelkész. (L. az életrajzi címszót.) Nemzetőrként Bem alatt Erdélyben harcol. (Megsebesül, fogságot szenved.)

Orbán József, sárospataki tanár, a felvidéki hadjáratban vett részt. (L. az életrajzi címszót is!)

Osváth Lajos, a későbbi püspökladányi rektor, majd nádudvari lelkész. (L. az életrajzi címszót!) Mint veressapkás honvéd altiszt, végigküzdötte a szabadságharcot.

Palkó nevű református prédikátort említ (keresztneve) nélkül) Földy–Balassa: Világostól Josefstadtig, Bp. 1939. 171. l., mint josefstadti foglyot.

Pálkövi Antal, sárospataki tanár (l. az életrajzi címszót), guerilla kapitány.

Péterfi István, dedrádszéplaki lelkészt 1849-ben a román felkelők agyonverték. Fia Péterfi Ferenc, a későbbi marosvécsi lelkész (l. az életrajzi címszót) garibaldista katona volt Olaszországban. PSz. 1923. (XVI.) 114–115. lapokon.

Péterfi Károly, akkor tordai (Hunyad m.) lelkész, szabadságharci tevékenységéért rövid ideig fogságot szenved. (L. az életrajzi címszót.)

Péterfi László nagyenyedi koll. tanár Boroskocsárdon a román felkelők által borzasztó kínzások közt megöletett. (L. az életrajzi címszót.)

Réthy József, utoljára kálosai (Gömör m.) lelkész, honvéd volt. L. az életrajzi címszót.

Révész Bálint, utoljára debreceni lelkész, tiszántúli superintendens, egy rövid ideig nemzetőrtiszt. (L. az életrajzi címszót, adatait.)

Sáfrán Mihály, később visnyói lelkész (L. az életrajzi címszót), tüzérhadnagy volt. Fia, Sáfrán Géza altábornagy kiadta atyja szabadságharci emlékeit.

Salamon István, utoljára aranyospalánki lelkész, aki 1873-ban halt meg, két testvérel (egyikük S. Ferenc, a történetíró gimn. tanár) egy ideig Nagykőrösön együtt volt honvéd. PEIL. 1873:954.

Sámi László, később kolozsvári tanár, 1848/49-ben országgyűlési képviselő. Emiatt bujdosik, majd évekig hivatal nélkül van.

Sámuel József, utoljára nagykendi lelkész (meghal 83 éves korában, 1910), honvédtüzér-őrmester volt. PEIL. 1910:332.

Sárkány Ferenc, a későbbi kolozsvári koll. tanár (l. az életrajzi címszót), nemzetőr, honvédhadnagy.

Sárközy József, utoljára negyedi (Komárom m.) rektor, III. éves theologushallgató korában honvédnak áll és a komáromi kapitulációig harcol. Öreg tanító korában a neki felajánlott koronás arany érdemkeresztet – hivatkozva 48-as honvéd voltára – nem fogadja el. DunPL. 1898:424. sk.

Sass Károly, később albisi lelkész Görgey tábori lelkésze. „Adalék a nagy napokhoz” cím alatt a Függetlenség, 1887. 157. száma közli tábori lelkészi beszédét 1849. június 7-ről. L. az életrajzi címszót is. Valamint Balogh F. A depr. r. koll. tört. 632. lap. „Az első honvédhadtest tábori lelkésze, Klapka és Nagysándor József bizalmas embere”.

Sasku Károly, a későbbi máramarosi lyceumi tanár (l. az életrajzi címszót), honvédszázados.

Sedivy Frigyes, „a mogyoródi leányegyház [!?] nyugalomba vonult lelképásztora”, honvéd volt a PEIL. 1907:332. 1. olvasható rövid gyászír szerint.

De ha csak 70 éves volt, amikor 1907-ben meghalt, akkor 11-12 éves korában mégis bajosan állhatott honvédnek!

Séra Ferenc, utoljára siteri (Bihar m.) lelkész, honvéd volt. L. PEIL. 1911:259. E gyászír szerint 79 éves korában halt meg 1911-ben, tehát 16-17 éves korában honvédeskedett.

Simon Elek, a későbbi vadasdi (Erdély) lelkész, honvédtizedes volt. Meghalt 86 éves korában 1912. RSz. 1912. 157.

Sipos Pál, utoljára fóti lelkész, pesti egyházmegyei esperes, huszárhadnagy. Tóth Kálmánnak van róla egy „Jó Sipos Pál, jó katona” kezdetű (vagy című) verse. A szabadságharc megindulásakor kecskeméti szénior és teol. h. tanár: buzdítására és vezetésével elmegy honvédnek az egész felső ifjúság. PEIL. 1892. (nekrológiáit).

Soltész Farkas, utoljára tetétleni (Bihar m.) lelkész, honvédhadnagy volt. L. PEIL. 1905:93.

Solymosi István, galambfalvi (Székelyföld) lelkész.

Stettner Ignác nagyigmándi lelkész 1851-ben Kossuthtal való kapcsolatok gyanúja miatt 5 hónapig bécsi vizsgálati fogságban van. L. DunPL. 1891:676. sk.

Sükösd Ferenc, utoljára székelykocsárdi lelkész, honvéd volt. L. PEIL. 1906:732. 1. E gyászír szerint 76 éves korában halt meg. 1906.

Szabó Károly, ceglédi református prédikátor, 1855-ben és a körül josefstadi fogoly. L. Földy–Balassa: Világostól Josefstadtig. Bp. 1939. 197. Valamint a Haydu Lajos börtönkrónikáját.

Szabó Menyhért, később tiszabökényi, majd verbőci lelkész, tábori lelkész a nagykőrösi nemzetőrök mellett. L. az életrajzi címszót.

Szabó Sámuel, utoljára kolozsvári tanár, honvéd-tüzérfőhadnagy volt. L. PEIL. 1905:29. 1. és az életrajzi címszót.

Szádeczky Sámuel, később pusztafalusi (Abaúj m.) lelkész, honvéd-tüzérfőhadnagy. L. az életrajzi címszót.

Szalai Ferenc, később nagyszokolói (Somogy m.) lelkész, esperes, honvéd.

Szánthó Gábor, később bodméri (Fejér m.) lelkész. Börtönt szenvedett.

Szarka József, a későbbi máramarosszigeti tanár, majd lelkész, honvédtüzérkapitány, bal szemét veszti a debreceni csatában. (L. az életrajzi címszót.)

Szász Gerő, utoljára kolozsvári lelkész, 17 éves korában honvéd, utána börtönt, besorozást szenved, 1851 nyarán szabadul.

Szász Károly (id.) nagyenyedi professzor, 1848–49-ben vallás- és közoktatásügyi államtitkár.

Szász Károly (ifj.), a későbbi püspök, honvéd volt.

Szászy József gerjени (Tolna m.) lelkész, forradalmi szerepléséért a kufsteini (?) börtönben halt meg. L. PEIL. 1909:638.

Szathmáry Károly, p., a későbbi nagyenyedi koll. tanár, honvéd, utoljára utászkarai parancsnok. (L. az életrajzi címszót.)

Székely Iván János, utoljára kézdivásárhelyi lelkész, honvédtüzérhadnagy. L. PEIL. 1907:45. l. E rövid gyászír szerint 1907-ben, 81 éves korában halt meg.

Szentmiklósy Sámuel, a peregrinus pap (l. az életrajzi címszót), honvéd, utána fogságot szenved.

Szentpéteri Sámuel pelsőci lelkész, falujabeli nemzetőrökkel tábori pap (l. az életrajzi címszót).

Szép Gábor, utoljára pápai főgimn. tanár (meghalt 1896. 77 éves korában), nemzetőr volt. L. DunPL. 1896:748–749.

Szeremley Károly, lelkészképesítésű rimaszombati prot. gimn. tanár (l. az életrajzi címszót), tüzér volt.

Sziksza János, csákberényi lelkész. Forradalmi tevékenységéért – ottani kat. kollegájával, Mansbarth Antal csákberényi plébánossal együtt – föbe lőtte Nagyigmádon 1849. júl. 12. Susan altábornagy. L. K. L. jegyű szerző részletes leírását PEIL. 1896:985. sk., valamint a következő újságcikket: Farkas Emőd: A nagyigmándi vértanúk. Pesti Hírlap, 1909. júl. 11. és névtelentől: A nagyigmándi vértanúk. Magyarország, 1909. jún. 26. – Vincze Géza: Két csákberényi lelképásztor, – az 1848/49-es szabadságharc vértanúja. RE. 1956. okt. 1.

Szilágyi József, utoljára pápai főgimn. tanár, honvéd volt. L. DunPL. 1895:87. sk.

Szini Pál, később gemzsei (Szabolcs m.) lelkész, honvédhadnagy.

Szotyori Nagy József, később nagykőrösi, sárospataki ének- és zenetanár (l. az életrajzi címszót), honvédfőhadnagy.

Szöke János, a későbbi érmihályfalvi lelkész és érmelléki esperes (l. az életrajzi címszót), az erdélyi hadjáratban vett részt.

Szunyogh Mihály, később több helyt működött tiszáninneri ref. tanító, huszárcapitány s utána 3 évig rab. L. SpL. 1897. (XVI.) 322–323.

Szűcs István, utoljára csetényi lelkész, nemzetőr volt. DunPL. 1891:137–138.

Szűcs József, később besencei lelkész, honvéd.

Takács János, utoljára táviráda-főigazgató (1813–1881), mint kolozsvári koll. tanár, Nagy Péterrel együtt gyutacsgyárat létesít, ezért évekig börtönben ül.

Tatár János, később szeghalmi lelkész, 1848-ban hadügyminiszteri fogalmazó, majd tábori lelkész.

Tébi [?] Zsigmond foktói, majd kopácsi lelkész.

Thót Ferenc, később debreceni koll. akad. tanár (l. az életrajzi címszót), tábori élelmezési albiztos, majd hadbírógyakornok.

Thury Károly (id.), utoljára zánkai lelkész, honvédhadnagy volt. DunPL. 1899:599. sk.

Tomka Károly, később romániai, bukovinai stb. lelkész, a szabadságharcban Czetz tábornok adjutánsa.

Tompa Mihály a rimaszombati nemzetőrség tábori papja, részt vesz a schwechati ütközetben.

Tóth Balázs, utoljára takácsi lelkész, honvédtüzér-ütegparancsnok. UMA. 447–448.

Tóth Dániel, utoljára pápai theol. tanár, DunPL. 1900. márc. 4. sz. szerint részt vett a szabadságharcban.

Tóth János, utoljára karacsi lelkész (meghalt 1906. 78 éves korában), honvéd volt. PEIL. 1906:446.

Tóth Ferenc aderjási lelképásztor, egyik szervezője az 1849-i baranyai népfölkelésnek, majd komáromi tábori lelkész. L. Németh Balázs: Minkácsi Albert ormánysági forradalmi lelkésze 1848/49. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve 1955. Bp. 1956.

Tóth József, utoljára debreceni koll. tanár, honvédtüzértiszt (l. az életrajzi címszót).

Tóth József, utoljára kecskeméti tanár, honvédhadnagy. UMA. 449–450.

Tóth József, később kecskeméti koll. tanár, honvédhadnagy. L. az életrajzi címszót.

Tóth Károly, későbbi debreceni ref. tanító, huszárkáplár. L. az életrajzi címszót.

Veress Ferenc sarkadi lelkész (l. az életrajzi címszót), honvédek toboroz, nemzetőrséget szervez.

Veress Márton (felőri), utoljára felőri (Szolnok m.) lelkész (meghalt 1914. 96 éves korában), honvéd-tüzérszázados volt. L. PEIL. 1908:437. és 1914:221.

Veresmarthy József, alsónémedi lelkész, leginkább a forradalmi proklamációk kihirdetése miatt porkoláb fogságba kerül 1849. júl.-tól, de dec. végén Haynau elbocsátja. L. PEIL. 1888:1180–81.

Vida Ferenc, később nemesócsai lelkész, mint nagyigmándi rektor, állítólag fegyverrejtegetésért s egyéb forradalmi tevékenységért Haynau fogságába kerül 1849. júl., 5 évi sáncmunkára ítélik, kb. 1 év múlva szabadul, de rendes lelkészi állásba csak 1860-ban juthat. DunPL. 1895. 60. sk. 1896. 220.*

Vörösmarti Sándor gerjени ref. tanító (josephstadt).

Zakariás Károly szörcsei lelkész (josephstadt).

Zeyk Miklós nagyenyedi tanár a kolozsvári csatában harcolt tanítványai élén. L. az életrajzi címszót.

Zámbó János, piaristából konvertált későbbi kiskunhalasi ref. gimn. tanár honvéd volt. (L. az életrajzi címszót.)

Pótlék az egyházi személyek részvétele a 48/49-es szabadságharcban:

Benyeczkai Nagy Sándor, a későbbi debreceni koll. tanár (l. az életrajzi címszót), honvédfőhadnagy, olmützi várfogoly.

Pap Gábor (= Vönöczki Pap Kovács Gábor), utoljára komáromi lelkész, dunántúli superintendens, mint honvéd küzdötte végig a szabadságharcot, megelőzőleg a második bécsi forradalom barikádharcaiban is részt vett.

Peterdi Sándor, utoljára kigyósi (Bereg m.) lelkész, 1875 márciusában halt meg, egy időben Bodnár László ut. dabolci (Ugozca m.) lelkésszel.

Kettőjüket együtt parentálja el egy névtelen gyászír PEIL. 1875. márc. 28. azt mondva róluk, hogy 1848/49-ben már papi pályán voltak, onnan léptek a honvédségbe, hol mindketten századosi rangot értek el s mindvégig harcoltak. A zsigósi fegyverletétel, ill. komáromi kapituláció után visszatérhettek a lelkészi pályára, de ott nem érezték jól magukat, mindég a harctérre vágytak vissza, viselkedésük katonás maradt, s emiatt sok kellemetlenségben volt részük, küzdelmes és nyomorúságos élet után hunytak el.

* A további kutatáshoz feltehetőleg nyújthat támpontokat a következő mű: Morzsányi Sándor: 7000 igazolt, s életben lévő 1848–49. honvédtiszt jegyzéke rang és betűszerint... Pest, 1871. (A szerzőre l.: Szinnyei IX:334.)

Rácz Ábrahám, paraszniai (később csobaji) lelkész, honvédfőhadnagy volt. (L. az életrajzi címszót.)

Vajányi Lajos, a későbbi perkupai lelkész, honvéd volt. L. az életrajzi címszót!

Finta Sámuel, az 1875-ben, 62. életévében meghalt magyarfrátai lelkész, nemzetőrtiszt volt. (Pergő Márton nekrológikus jegyzete szerint EPK. 1875. [V.] 383.)

Porzsolt Ádám, utoljára (?) szentháromsági (Maros-Torda m.) kántortanító (l. az életrajzi címszót), honvédőrmester, sebesülten rövid ideig orosz fogságban.

Váli (Vály) Ferenc, mint komáromi koll. tanár (l. az életrajzi címszót), nemzetőrtüzér.

Vámosy István, utoljára lakszakállasi lelkész (l. az életrajzi címszót), Hunyadi-husár, fogságot is szenved.

4) Az egyházpolitika körüli harcok 1868–1895.

Jakabfalvy (Jakabfalvi) András:

Egyházi politika, különösen Magyarhonban. Bp. 1886. [Postumus mű, kiadta Jakabfalvy Gyula, nagyjából történeti áttekintés, a XVI–XVII. századokra is kiterjedően.]

Barta Béla*: A katolikus egyház és a keresztyén vallásfelekezetek közötti viszonyosság. Esztergom, 1890.

Kolozsvári Sándor:

Helyzet – változások a vallásszabadság és felekezetnélküliség tekintetéből. Kolozsvár, 1894.

Kováts Gyula:

Az utolsó két egyházpolitikai törvényjavaslat. Bp. 1894. [Még ua. évben 2. bővített kiadása van!]

Zeller Árpád:

A magyar egyházpolitika 1847–1894. A vallásszabadság, a polgári házasság, a katolikus autonómiai, az alapok és alapítványok és egyéb egyházpolitikai kérdések történelmi fejlődése hazánkban. I–II. Bp. 1894.

Móricz Károly:

Az újabb egyházpolitikai küzdelmek keletkezésének okai és eredményei, különös tekintettel az egyes hitfelekezetekre. Kecskemét, 1895.

Dudek János és 20 szerzőtársa: A vallásháború Magyarországon. Bp. 1895.

* R. kat. vallású kúriai bíró, nem azonos az ugyanakkortájt élt eperjesi, debreceni, selmecbányai jogtanárral, Bartha Bélával.

Németül: Der Religionskrieg in Ungarn. Wien, 1895. [Két kiadása lett egy évben!]

K. Török Mihály Miklós:

A magyar egyházpolitikai harc története, az 1847–48. pozsonyi országgyűléstől 1895-ig. Bp. 1933. (Szent István könyvek 108.)

Bíró Sándor (Kolozsvár): Részletek a magyar egyházpolitika történetéből. RSz. 1933. (XXVI.)

Bíró Sándor (Kolozsvár): Az egyházak állásfoglalása az egyházpolitikai reformok kérdésében. RSz. 1933. (XXVII.)

b) Ellenreformációs személyek, tevékenységek, védekezés ellenük.

1) Általában:

Baczán Endre: Az ellenreformáció kezdete Magyarországon. Makó, 1896.

Szabó István:

Az ellenreformáció és a Habsburgok. Temesvár, 1911.

Udvardy Ignác:

A protestantizmus köztörténeti fejleménye, különös figyelemmel Magyar- és Erdélyországra. Veszprém, 1847.

PEIL. 1847:901. sk. [Részletes visszautasító bírálata Dobos Jánostól.]

Csuthy Zsigmond:

A magyar protestáns egyház tragédiája. MPEIF. 1886.

Révész Imre (ifj.):

A földesúri jog szerepe a magyarországi ellenreformáció szolgálatában ThSzlap, 1912.

Szádeczky Béla:

A vallásügyi sérelmek történetéből. A reverzálisügy története Magyarországon. Kolozsvár, 1899.

Raesz, A.:

Die Convrtiten seit der Reformation, Freiburg, 1866–1880. I–XIII. köt. [Magyar vonatkozásokkal is!]

Hahnekamp György:

Magyar convertiták. Bp. 1900.

Schwicker, Joh. Heinrich:

Kardinal Martinuzzi und die Reformation in Ungarn u. Siebenbürgen. Österreichische Vierteljahrschrift für kath. Theologie VI. évf. 394–448. Kny. Wien, 1867.

Fraknói Vilmos:

Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szent-székkal. III. kötet: A mohácsi vésztől Magyarországnak a török járom alóli felszabadulásáig. Bp. 1903.

Bunyitay Vince:

A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig. IV. kötet: A váradi püspökök a száműzetés és az újraalapítás korában (1566–1780). Málnási Ödön kiegészítésével és jegyzeteivel. Debrecen, 1935.

Vanyó Tihamér Aladár:

Püspöki jelentések a Magyar Szent Korona országainak egyházmegyéiről 1600–1850. Olaszországi Magyar Oklevéltár, II. Pannonhalma, 1933.

Vanyó Tihamér Aladár: A katolikus restauráció Nyugatmagyarországon. Pannonhalma, 1928. Kny. a Pannonhalmi Szemléből. ?

Vanyó Tihamér Aladár: A bécsi nunciusok jelentései Magyarországról 1666–1683. A Pannonhalmi Főiskola könyve III. Pannonhalma, 1935.

Höchsmann, Johannes:

Zur Geschichte der Gegenreformation in Ungarn und Siebenbürgen. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde 1894–1896. (XXVI–XXVII.)

A Thurzó-levéltár protestáns egyháztörténelmi iratai Ila Bálint levelezésével. MPEA. 1934. (XV.)

[Nagyrészt ellenreformációs vonatkozású iratanyag.]

Ballagi Aladár:

Adalékok a XVII. és XVIII. század vallási türelmetlenségéhez. Az „Élő Tanítások” c. kötetben. Cegléd, 1934.

Márki Sándor:

Az ellenreformáció történetéhez. Történelmi Tár, 1894.

1.1) Jezsuiták, jezsuitizmus:

Egerváry (Potemkin) Ödön:

A protestantizmus élet-halál harca a jezsuitizmus ellen Magyarországon. I–II. kötet. Pest, 1871.

Krones, Fr.:

Der Jesuitenorden und seine Rolle im Geschichtsleben Ungarns Mit besonderer Rücksicht auf die Zeit bis zum Ende des dreisigjährigen Krieges Oesterrungenrische Revue 1891–1892.

Krones, Fr.: Zur Geschichte des Jesuitenordens in Ungarn seit dem Linzer Frieden bis zum Ergebnisse der ungarischen Magnatenverschwörung. Archiv f. Österrechische Geschichte 1893, és kny. Wien, 1893.

Krones, Fr.: Zur Geschichte Ungarns (1671–1683), mit besonderer Rücksicht auf die Thätigkeit und die Geschichte des Jesuitenordens Archiv für österreichische Geschichte 1894. (LXXX.)

Veress, Andreas:

Matricula et Acta Hungarorum in Universitatibus Italiae Studentium. Vol. II. Roma: Collegium Germanicum et Hungaricum I. Matricula (1559–1917.) Bp. 1917. Tom. II. Fontes Rerum Hungaricum.

Velics L.:

Vázlatok a magyar jezsuiták múltjából. I. (1560–1610). Bp. 1912. Bp. 1913. (1610–1690). II. Bp. 1914. Kosáry I. 373. Kosáry II. 137.

Meszlényi Antal:

A magyar jezsuiták a XVI. században. Bp. 1931. (Szent István könyvek 92.)

Payr Sándor:

Draskovich György, a soproni jezsuita kollégium alapítója. PSz. 1904.

Possevino, Antinio-hoz (és az erdélyi jezsuita ellenreformáció kezdeteihez):

Fraknoi Vilmos: Possevino nagyváradai látogatása 1583. Tiszántúl 1901. és kny.

Veress, Andreas:

Antoinii Possevini Societatis Jesu Transylvania II. Bp. 1913. (Fontes Rerum Transylvanicarorum III.)

Karácsonyi János:

A jezsuiták első működése Váradon. – Őrszem, 1923.

Jakab Elek:

A Jezsuitáknak Kolozsvárra és Gyula-Fejérvárra 1579. és 1581. törvényes behelyeztetése. – Keresztyén Magvető, 1876. (XI.) 196–1991.

Bascape, Giacomo:

Le relazioni fra l'Italia e la Transilvania nel secolo XVI. Note e documenti. Befazione di Arrigo Solmi. Pubblicazioni dell' Istituto per l'Europa Orientale. Roma, 1931.

Possevino Erdélyről szóló munkájának egy, a milánói Ambrosianában őrzött variansa. Eltér attól, amelyet Veress E. adott ki a Fontes Rerum Trans.-ban 1913.

Szántó (Arator) István: Szántó István e munkáját egészben kiadta Veress Endre: Fontes Rerum Transylvanicarum.

Szalay László: Szántó Istvánnak 1600-ban kelt emlékirata a protestantizmus miként történt elterjedéséről Magyarországon és Erdélyben stb. Adalékul hazánk vallási történetéhez. [Az eredeti címe: Brevis et succincta descriptio quo tempore at

qua occasione haereses in Ungariam et Transsilvaniam fuerint indectae, quem progressum habuerint et quis modus cit eas exstirpandi.]
Pesti Napló 1856. ápr. 12. [Folytatást ígér, de nem ad!]

Fraknói Vilmos: Egy magyar jezsuita a XVI. században. Szántó István élete és működése. Kath. Szemle, 1887., külön is Bp. 1887. – Német fordításban, rövidítve Ungarische Revue, 1888. (VIII.)

Tímár Kálmán: Szántó (Arator) István irodalmi tervei ITK. 193:34. sk. – Uo. 84. sk. u. attól egy rövid közlemény Szántó István nekrológiájáról.

Szántó (Arator) István: Historia Collegiorum Societatis Jesu in Transylvania c. művében (= Magyar Történelmi Emlékek, II. osztály, Írók, XXXIX. köt.: Szántó István... erdélyi históriája és levelezése, Bp. 1949), mint készülõ akadémiai kiadvány, Szittyay Dénes rendezésében és bevezetésével, kefelenyomatban maradt (de ezt valószínűleg megõrizte az Akadémia). Sok, egyebûn is ismeretlen erdélyi ellenreformációs adatokat tartalmazott.

Arator Szántó Stephanus: Brevis et succincta descriptio quo tempore et que occasione haereses in Ungariam et Transylvaniam fuerint invectae, quem progressum habuerint et quis mudus sit eas exstirpendi. Közölve Müller I. által: Materialien zur Kirchengeschichte Siebenbürgens und Ungarns im siebzehnten Jahrhundert. – Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde 1884 (XIX.). – E mű utolsó (Erdélyről szóló) részét közli Veress E. is az „Annuae Litterae...” c. kiadványban, Bp. 1921. (Fontes Rerum Trans. V.)

Bíró Vencel: A Báthoryak kora (1571–1605). – „Az erdélyi katholicizmus múltja és jelene” c. kiadványban. Dicsõszentmárton, 1925.

Bíró Vencel: A rom. katholicusok helyzete és hitélete Erdélyben a jezsuiták első betelepítése idején (1579–1588). Kolozsvár, 1914. 25. l. Kny. a kolozsv. r. kath. főgimn. 1913–14. tanévi Értesítőjébõl.

Posch, Andreas: Zur Tätigkeit und Beurteilung Lamormains.* – Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichts forschung. LXIII. 1955. [Magyar vonatkozásokkal is.]

Pázmány Péter:*

Zsák József Adolf: Ki térítette Pázmány Pétert a katholicus vallásra? Nagyvárád, 1901.

Payr Sándor: Pázmány és Lamormain titkos tanácsa a nagyszombati egyetem megnyitó ünnepélyén. Dobronoki jezsuita házfõnök leveleskönyve nyomán. PSz. 1903.

* L. nevét Lamormain, Lamormaini formában írják – sõt „volkstümlich verdeutscht” Lämmermann, Wilhelm. – A név többféle alakja valószínűleg onnan van, hogy a luxemburgi La Moire Mennie volt születéshelye. Brockhaus-Lexikon cikk.

* A rávonatkozó teljes irodalom mellõzésével csak azok a művek vannak itt feljegyezve, amelyek ellenreformációs tevékenységével egyik vagy másik szempontból különösebben foglalkoznak.

Clauser Mihály: Pázmány Péter írói műhelyéből. Regnum, 1936.

Patay Pál: Pázmány és a kálvinizmus. Magyar Kálvinizmus, 1936.

Sík Sándor: Pázmány. Bp. 1939.

Pázmány Hodegos-ának cáfolatára vonatkozó levelezés a Thurzók és Balduinus Frigyes között 1624. – Ila Bálint közlése (registában) a Thurzó-levéltárból MPEA. 1934.

Szlávik Mátyás: Képek Pázmány és elleneinek polemiájából. PSz. 1893. 80. sk. – Egy része „Pázmány és Bellarmin” c. a. PEIL. 1892. (XXXV.)

Incze Gábor: Elhangzott-e valóban Pázmány híres mondása? RE. 1957. (IX.) 6. sz. júl. 1.

Sámbár Mátyás, Kis Imre és a kapcsolatos hitviták:

Tóth János: Vásárhelyi Matkó István hitvitája Sámbár Mátyás jezsuitával. Bp. 1902. („Koszorú” sorozat 85. sz.) Népszerűsítés.

Horváth Lajos: Sámbár Mátyás élete és művei. Bp. 1918.

Gyenis András: Sámbár Mátyás S. J. (1618–1685) Magyar Kultúra, 1935. 202. sk.

Zoványi Jenő: Sámbár Mátyás és Kis Imre hitvitái s az ezekkel egyidejű hitvitázó művek. ThSz. 1925.

Zoványi Jenő: Szóbeli hitviták Sárospatakon és Kassán. ThSz. 1933–34.

Zoványi Jenő: Eltűnt vitairatok a 17. század második felének elejéről. MKSz. 1932–34. (XXXIX.)

Samu János: Hitviták a XVII. század második felében. Bp. 1901.

Fülöp József: Egy vallási vita a XVII. századból. PEIL. 1888. (XXXI.) Sámbár, Pósházi, Kis Imre és Matkó István között.

Pompéry Aurél: A két Rákóczi György és a jezsuiták. Magyar Kultúra, 1918.

Meszlényi Antal: A reformáció magyar katolikus vértanúi Bethlen Gábor idejében. Magyar Kultúra, 1923. 325. sk.

Meszlényi Antal: Magyar katolikus vértanúk Thököly Imre felkelése idején. Magyar Kultúra, 1925. 12.

Serfőző József: Szentiványi Márton. S. J. munkássága a XVII. század küzdelmeiben. Bp. 1942. [?]
(Kny. az 1941-i „Jezsuita történeti évkönyv”-ből.)

Meszlényi Antal: II. Rákóczi Ferenc felkelésének valláspolitikája és a jezsuiták. Regnum, 1936.

Jánosi Gyula: Barokk hitélet Magyarországon a XVIII. század közepén a jezsuiták működése nyomán. Pannonhalma, 1935. (Pannonhalmi Füzetek, 17. sz.)

[Beható bírálata Mályusz Elemértől: A jezsuiták a XVIII. század közepén c. cikkében. PSz. 1936. 275. sk.]

Tóth J.: V. Matkó I. hitvitája Sámbar M.-sal. Bp. 1902. („Koszorú” sorozat 85. sz.) Népszerűsítő.

1.2) A bécsi béke előtt:

Podhradczky József*: A lutheranusok ellen 1525. évben iktatott törvényhozásban be sem folyt a római katolikus papság. Némely észrevételekkel a magyarországi reformáció bejövételére. Pest, 1843.

Rex Sándor: A magyar katolikus egyház anyagi és politikai helyzete 1526-tól 1547-ig. ... Bp. 1913.

II. Lajos magyar király parancsa a soproni tanácshoz a lutherán eretnokség kiirtása s Luther könyveinek megégetése ügyében. 1524. okt. 14.

Gruber József közlése Gamauf Theophil gyűjteményéből, eredeti latin szövegben, Révész Imre jegyzeteivel. MPEIF. 1871:524. sk.

A reformáció első nyomai Sopronban. Közlemények azon vizsgálat jegyzőkönyvéből, amely magyar királyi parancs következtében egy ferencrendi szerzetes reformátori irányzatú egyházi beszéde s a könyvek és bőjt ügyében tartatott... 1524. október 25. – Gruber József közlése eredeti latin szövegben, MPEIF. 1873:165. sk.

Szalkai László prímás felszólítása (1526. ápr.), hogy a papok lutheránus könyveket ne olvassanak: Magyar Sion, 1863:713.

Molnár Imre: Az első magyarországi protestáns-ellenes királyi rendelet kérdéséhez. Századok, 1914.

Zoványi Jenő: A „lutherani comburantur” és a Corpus Juris Hungarici. PSz. 1917. (Adatok a magyar protestantizmus múltjából. XVII.)

Pesty Frigyes: Martinuzzi bíbornok és a reformáció Magyar és Erdélyországban. Századok, 1868.

Oláh Miklós:*

Kollányi Ferenc: Oláh Miklós. Kath. Szemle, 1885.

* Katolikus, de nem papi történetíró, megkülönböztetendő a hasonló nevű pesti ev. szlovák lelkésztől!

* Csak ellenreformációi vonatkozásban!

Szemes József: Oláh Mikós. Bp. 1937. [?]

Buckó, Vojtech: Mikulás Oláh a jeho doba 1493–1568. [O. M. és kora.] Bratislava, 1940.

Ugyanattól szlovák nyelvű cikk a Zólyom megyei vallási viszonyokról a Zathay-féle 1561-i vizitáció alapján a Theol. Catholica Slovaca-ban, 1941. 1. szám.

Stromp László: Somogyi Péter fogsága. Pozsony, 1891.

Stromp László közlése: Somogyi Péter fogsági naplója. MPEA. 1903.

Verancsics Antal:*

Sörös Pongrác: Verancsics és a reformáció. Kath. Szemle, 1897.

Sörös Pongrác: Verancsics Antal élete. Esztergom, 1898.

Telegdi Miklós:*

Brösztel Lajos: Telegdi Miklós. Kath. Szemle, 1895.

Rupp Kornél: Telegdi és Bornemisza. Bp. 1898.

Both Ferenc: Telegdi Miklós élete és művei. Szeged, 1899.

Rónay György: Telegdi Miklós. Magyar Kultúra, 1935.

Fényes András: Telegdi Miklós. Bp. 1939.

Monoszlai András:*

Peisch A.: Monoszlói András. Bp. 1941.

Révész Imre (ifj.): Kálvin legelső magyar támadója. Draskovich György [1515–1587, győri püspök, c. kalocsai érsek, bíboros] és Confutatioja. ThSz. 1933. külön is (a „Theol. Tanulmányok” sorozatban). Debrecen, 1933.

Frankl Vilmos: A magyar főpapok a trienti zsinaton. 1863. [Hol?]

Ipolyi Arnold: Veresmarti Mihály megtérése históriája. Bevezetésül: Veresmarti Mihály élete és munkái. Bp. 1875. (Régi Magyar Egyházi Írók I.)

Jakab Elek: Veresmarti Mihály kitérésű öngazolásának eredeti kéziratáról. MKSz. 1891.

Biró, Vencel: La politique religieuse et scolaire d'Etienne Bathory en Transylvanie. – Az „Etienne Bathory, roi de Pologne, prince de Transylvanie” c. kiadványban, Krakkó, 1935.

* Csak ellenreformációi vonatkozásban!

* Csak ellenreformációi vonatkozásban!

* Csak ellenreformációi vonatkozásban!

Báthory Kristóf erdélyi vajda unitáriustérítő felhatalmazása Tordai Sándor András püspök részére 1579. MPEA. 1928:25–26.

Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem ellenreformációs tárgyú levele a nagyváradi várórséghez 1597. Szilágyi Sándor közlése SpF. 1863:759–760.
[Eredeti magyar szöveg. Eredetileg az Arad megyei levéltárban volt, de már a közlőig is sok kézen ment át.]

Veres Endre: Báthory Zsigmondné és a váradi kálvinisták. PSz. 1898.

Hermann, A.: Zur Geschichte der Gegenreformation in Siebenbürgen, 1591–1603. – Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürg. Landeskunde, 1912. (XXXV.)

Zoványi Jenő: Mikor voltak Magyarországon legkevesebben a katolikus nemesek? PSz. 1906., és „Kisebb dolgozatok...” c. kiadványban, 1910.

Tóth László: Verancsics Faustus csanádi püspök és emlékiratai V. Pál pápához a magyar katolikus egyház állapotáról. „Klebelsberg Kunó” – bécsi magyar történetkutató intézet évkönyve. Bp. 1933. Külön is.

1.3) A bécsi béke, az 1608-i országgyűlés, közvetlen előzményeikkel és következményeikkel.

Iratok Kassa sz. kir. város 1603–1604-ben megkísérelt rekatholizálásának történetéhez. – Paulinyi Oszkár bevezetésével. MPEA. 1930.

Tóth László: A kassai székesegyház rekatholizálása. Századok, 1932.

Hařčar, Anton: Historický význam protireforacie v Kosiciach z. r. 1604. Bp. 1942. (Szent Adalbert Társulat).

Lencz Géza: A kassai templomfoglalás hatása Bocskay felkelésére és a bécsi béke. PSz. 1917.

Károlyi Árpád: Az országgyűlési pártok 1606 tavaszán, Kassán. BSz. 1898. (XCIV.)

[Mutatvány a Magyar Országgyűlési Emlékekből, ahol ez a címe: Bocskay és a Kassai országgyűlés.]

Károlyi Árpád: Illésházy István hűtlenségi pöre. Bp. 1883.

[Illésházy István három könyörgése. Segesváry Viktor közlése bevezetéssel Alvinczi Péternek a budapesti Ráday-könyvtárban őrzött naplójából. Fordítás latinból. RE. 1954. ápr. 15.]

Károlyi Árpád: A huszonkettedik articulus. Bp. 1889. A „Néhány történelmi tanulmány” c. kötetében is. Bp. 1930.

Károlyi Árpád: A vallásszabadság ügye a korponai gyűlésen. BSz. 1894. A „Néhány történelmi tanulmány” c. kötetében is. Bp. 1930.

Lencz Géza: Der Aufstand Bocskays und der Wiener Friede. Eine kirchenhistorische Studie. Debrecen, 1917.

Jármay József: A szerencsi országgyűlés főbb mozzanatai és jelentősége. SpRL. 1906. (II.) 223. sk.

Victorinus de Chorebo [= Sinai Miklós]: Sylloge actorum publicorum quae... pacificationis viennensis... historiam... illustrant. Pest, 1790.

Révész Imre (id.): A bécsi békekötés rövid története magyar prot. egyházügyi tekintetben. [Írta 1856-ban.] DunPL. 1892.

Nemes Elek: Az 1606-i bécsi béke létrejöttének története. 1879. [Hol?]

Jancsó Sándor: Emlékbeszéd a bécsi béke 300. évfordulóján. Torda, 1906.

Thury Etele: A bécsi békekötés. PSz. 1906.

Dózsa József: Az 1606. évi bécsi béke története. Kiskunhalasi ref. főgimn. értesítő, 1908.

Károlyi Árpád: Az ellenreformáció kezdetei és Thurzó György nádorrá választása. Századok, 1919. A „Néhány történelmi tanulmány” c. kötetben is.

Református egyháztörténeti adatok az Orsz. Levéltárban. Közli Ila Bálint. ThSz. 1933–1934.

Magyar Országgyűlési Emlékek, X–XII. kötet. Bp. 1890–1917. Károlyi Árpád bevezetésekkel.

Ezekből a bevezetések közül egy részlet „A vallás-szabadság ügye a korponai gyűlésen” c. a. megjelent a BSz. 1894. évf.-ban (LXXX. köt.) is.

Erdélyi Országgyűlési Emlékek V–VI. kötet. Bp. 1879–1880. Szilágyi Sándor bevezetésekkel.

Forgách Ferenc:

Sörös Pongrác: Forgách Ferenc, a bíboros. Századok, 1901.

Ackermann Kálmán: Forgách F. bíboros, esztergomi érsek. Bp. 1918.

Kárpáthy-Kravjánszky Miksa Mór: Forgách F. bíbornok-érsek történetéhez. Regnum, 1938–1939.

1.4) Az 1608–1711. közti ellenreformáció.

Bellarmini Róbert bíboros levele Rómából 1617. Homonnai Drugeth Györgyhez, akit megdicsér ellenreformátori buzgalmaért. – Szilágyi Sándor közlése Mike Sándor gyűjteményéből. Eredeti latin. SpF. 1865:931–932.

- Török István: A Querela Hungariae és az általa támasztott polémia. A kolozsvári ref. kollégium 1882–83. évi értesítőjében és kny. is. Kolozsvár, 1883.
- Depner, Maja: Das Fürstentum Siebenbürgen im Kampf gegen Habsburg. Untersuchungen über die Politik Siebenbürgens während des dreissigjährigen Krieges. Stuttgart, 1938.
[L. róla Benda Kálmán bírálata Századok, 1941.]
- Oberuc, Jean: Les persécutions des Luthériens en Slovaquie au XVII-me siecle. Strasbourg, 1927.
- Lippay György prímás jelentése III. Ferdinándhoz 1644. v. 45. a magyarországi rom. kath. és prot. templomok számáról. Révész Kálmán közlése. „Egy érdekes okmány a XVII. század közepéről” c. a PEIL. 1896:715. Az okmány eredetije a bécsi állami levéltárban.
- Pompéry Aurél: A két Rákóczi György és a jezsuiták. Magyar Kultúra, 1918.
- Báthory Zsófia:
H. Kiss Kálmán: Báthory Zsófia életrajza. MPEIF. 1879. Külön is Nagybánya, 1879.
- Szabó Adorján: II. Rákóczi Ferenc nagyanyja és édesanyja. Kassai premontrei főgimn. értesítő 1903.
- Löcsey M.: Báthory Zsófia. Bp. 1914.
- Meszlényi Antal: Báthory Zsófia élete és végrendelete. Regnum, 1938–1939. (III.) Külön is Bp. 1939.
- Szilágyi Sándor (közl.): Báthory Zsófia áttérése. EPK. 1873. (III.) [Levélrészletek közlése id. és ifj. Rákóczi Györgytől ez ügyben.]
- Báthory Zsófia áttérésének történetéhez: B. Zs. és Szelepcsényi György 1-1 levele, eredeti magyar. Szilágyi Sándor közlése MPEIF. 1874:337–339.
- Szikszai Pál: Báthory Zsófia és a protestánsok. PEIL. 1881:1691. sk. Kútfőközlés kommentárral a gr. Nádasdy-család lepcsényi levéltárából.
- Báthory Zsófia ellenreformatori tartalmú levelei: MPEIF. 1879:490–491. és 1886:423–424. [azonos a közlemény is, a közlő is!] Koncz József közlése a Teleki-levéltárból, eredeti magyar, 1673-ból. MPEIF. 1879:538. sk. Szilágyi Sándor közlése a Teleki-levéltárból. Eredeti magyarok 1664-ből és 1674-ből. MPEIF. 1879: ? Koncz József közlése a Teleki-levéltárból. Eredeti magyar 1672-ből.
- Kárpáthy-Kravjánszky Mór: I. Rákóczi Ferenc katolizálásának politikai vonatkozásai. Bp. 1940. (Szent István Akadémia).

A tizenhárom felvidéki megye és szabad királyi városok folyamodása I. Lipóthoz a vallásügyben. 1666. – Liszkay József közlése, leőhely megnevezése nélkül SpF. 1868:81. sk. 3 okmány, eredeti magyar, ill. latin szövegek.

Sötér Ferenc Pest megyei első alispánnak Kollonics Lipóthoz írt levele 1701., a jázsági református gyülekezetekben végrehajtott erőszakos ellenreformáló intézkedésekről. A Hevenes-i-gyűjteményből közli Garády [= Fabó András] SpF. 1865:842–843. Eredeti magyar.

A munkácsi várhoz tartozó helységekből a református prédikátorok lelkeszi szolgálatát... betiltja a szepesi kamara, 1688. MPEIF. 1872:536–537. – Eredeti latin, ill. magyar szövegek, közlő és forrás megnevezése nélkül.

Felhő Ibolya: A szabad királyi városok és a magyar kamara a XVII. században. Levéltári Közlemények, 1946. [A városi magisztratusok rekatholizálásával is foglalkozik.]

Galla Ferenc: Magyar tárgyú pápai felhatalmazások, felmentések és kiváltságok a katolikus megújulás korából. Esetleg folytatása is volt! Utána nézni! Levéltári Közlemények, 1946.

Galla Ferenc cikksorozata – többféle címek alatt – a magyar kat. restauráció missziós tevékenységéről. Egyházi Körirat, 1946.

Áttérő [katolizált, ill. rekatolizált] protestánsok gyónási szabályzata és esküformája. MPEIF. 1886:568–569. Dátum nélkül, de a XVII. század végső évtizedeiből. Eredeti magyar. Koncz József közlése a Teleki-levéltárból.

Payr Sándor: Szenczi Fekete István, a hitehagyott püspök. Sopron, 1918.

Házi, Jenő: Die kanonische Visitation des Stefan Kazo, Archidiakon von Eisenburg (Vasvár) in Burgenland-Teil des Komitates Eisenburg i. d. Jahren 1697–1698. Im Anhang die kanonische Visitation des Franz Scacchi Archidiakon von Eisenburg (Vasvár) in den Jahren 1713–1719. – Eisenstadt, 1958. 277. l. (Burgenländische Forschungen, Heft 97.)

[Az ott megmaradt csekély számú reformátusságra vonatkozó adatok szempontjából is fontos!]

A Károlyi-család konvertálásához l. Ballagi Aladárnak a Géresi Kálmán – kiadta Károlyi-oklevéltárról – szóló cikkét. (I–IV.) (1882–1887.) PEIL. 1887:299. sk.

Leopoldina Explanatio szövegét közli Csecsetka Sámuel: Magyarhoni ev. egyházjogtan, Pozsony, ? 1888–1892. 952–955.

Csapodi Csaba: Az északnyugati magyar–tót nyelvhatár megváltozása és a katolikus resturáció. Regnum, 1942–1943.

Leopoldinum Diploma:

Szász, Carolus: Sylloge tractatum aliorumque actorum publicorum historiam... diplomatis Leopoldini... illustrantium... Kolozsvár, 1833.

Erdélyre vonatkozó 1692-i bécsi vallásügyi tárgylásokról levele Dálnoki Jánosnak Gyerőfiné Kemény Katához. Torma Károly közlése a saját gyűjteményéből. SpF. 1865:694–696. Eredeti magyar.

Bíró Vencel: Altorjai gróf Apor István és kora. Cluj, 1935.

Illyés András kinevezett erdélyi r. kat. püspök kiutasítása a gubernium által 1697. Rácz Károly közli, kommentárral, a két eredeti magyar szöveget „A magyar evangelicus status életerejének utolsó lángfellobbanása” címen, MPEIF. 1883:347. sk.

Gulyás József: Egyháztörténeti háttérű ismeretlen énekek. ThSz. 1929:333. sk. [Egy kivétellel ellenreformáció korabeli és ilyen tárgyú.]

Walter Gyula: Képek a hazai ellenreformáció mozgalmából a XVII. század végén. Esztergom, 1896. – Kny. a Magyar Sion X. (1896) évf.-ből.

Závodszy Levente: Héderváry István és a szigetközi ellenreformáció. Bp. 1912. [Győr, Moson, Pozsony vm.-ék vsz. legnagyobbbrészt lutheránus községei ellen.]

1.5) III. Károly és Mária Terézia:

Tormássy János: A pesti religionaris commissio actáinak rövid és egyszerű summázata. S. Hoffer Endre közlése MPEIF. 1878.

Nagy Géza: A legszomorúbb korszak egyházunk történetében. Az „Akik kősziklára építettek” c. kötetben. Cluj-Kolozsvár, 1937.

Nyíri Sándor: A nagybirtok vallásügyi magatartása a 18. században. Bp. 1941.

Iványi Emma: A Habsburg-állam és a katolikus klérus a parasztság viszonylagos vallásszabadsága ellen. (A „Tanulmányok a parasztság történetéből Magyarországon 1711–1790” c. kötetben. Bp. 1952.)

Szűcs Dezső: A magyar protestáns egyház küzdelmei III. Károly korában. Pápa, 1918.

Komáromy András (közl.): Tanúkihallgatás a komáromi protestánsokról 1717. január 27. TT. 1908. Komárom vármegye levéltárából.

Bíró Vencel: A katolikus restauráció kora (III. Károly, Mária Terézia, II. József). – „Az erdélyi katholicizmus múltja és jelene” c. műben, Dicsőszentmárton, 1925.

Pruzsinszky Pál következő dolgozatai:

A Carolina Resolutio előzményei.

Az 1721/22-i vallásügyi bizottság.

A magyar protestantizmus [a XVIII. században]. PEIL. 1904.
Protestáns ügyek a Pragmatica Sanctio korában.
A helytartótanács és a protestánsok.
A dekretális esküforma az 1728/29-i országgyűlésen.

Az 1730. évi miniszteri konferencia.
A Carolina Resolutio IX. pontja. PSz. 1906.
A Carolina Resolutio II. pontja.

Zoványi Jenő: Emlékezés az első Carolina Resolútióra. A „Hegyen épített város” c. időszakos kiadványban. 1931.

A Rákóczi Józseffel konspirálás gyanúja alapján erdélyi egyházi vezetők bebörtönözése 1738.
L. Lukinich Imre: Az utolsó Rákócziak. Rákóczi Emlékkönyv I. Bp. 1935. 282. l. Lukinich Imre: Akadémiai Értesítő 1932. Ugyanő: Az utolsó Rákócziak. Rákóczi-Emlékkönyv I. Bp. 282. l. Okiratközlés ehhez K(eresztesi) Papp Miklós: Egy felségsértési per történetéhez. TL. II. 1875. 1–7. sz. – Lásd még: Erdélyi Tragédia 1738. (Klio III. 1836.) – Koncz József közli Vásárhelyi Tőke István levelét e tárgyban kihez? . Prot. Közlöny, 1890.

Németh László: A Regnum Marianum állameszme, a magyar katolikus megújulás korában. Regnum, 1940–41. Kny. is.

Mályusz Elemér: Magyar renaissance, magyar barokk. Bp.-i Szemle, 1936.

Várnai Sándor: Mária Terézia vallási és erkölcsi politikája. PEIL. 1897:329. sk.

Kováts Gyula: Ünnepi beszéd... a budapesti egyetem újjáalakításának... évfordulóján. [Mária Terézia egyházpolitikájáról.] Bp. 1914.

Ravasz Boriska: A magyar állam és a protestantizmus Mária Terézia uralkodásának második felében. Bp. 1935.

Porubszky József (közlése): Repraesentatio Statuum Catholicorum ad suam Majestatem contra gravamina per Evangelicos illis objecta. Magyar Sion, 1868:361., 455. sk.
[Felelet kat. részről az 1721–22-i vallásügyi bizottságban kifejezésre jutott prot. álláspontra.]

Juhász M.: Egy fejezet Mária Terézia valláspolitikájából. Theologia, 1944:146. sk.

Mária Terézia és férje előtti 1741-i vallásügyi kihallgatás a protestáns sérelmek ügyében. Kenessey István és Gosetz Gábor jelentése. Borbély Lajos közlése SpF. 1864:733. sk. Eredeti latin, a lelőhely nincs jelezve.

Mária Terézia és gróf Barkóczy Ferenc érsekprímás levélváltása 1763. „Duae epistolae” c. alatt közölve SpF. 1861:922. sk. Közlő és forráshely megnevezése nélküli latin szövegek.
[Az ellenreformáció erélyes folytatása tárgyában.]

- Zoldos Benő: II. József császár látogatása Debrecenben 1770. május 18-án (levéltári anyaggal, a tiszáninneri egyházkerület levéltárából). – Ehhez Révész Kálmán: A debreceni szökött barát ügye. SpL. 1894. (XIII.): 1003. sk. és 1059–1060.
- Földváry László (közl.): Egy régi tükör, melybe [!] láthatni valamit a jövőből is. [Két levél vegyesházassági ügyben Léváról 1752 és 1768, Göcze Antaltól és özvegyétől, Polgári Klárától.] Eredeti magyarok. Forráshely nincs jelezve. (Kb. dunamelléki levéltár) SpL. 1896. (XV.)
- Földváry László (közl.): Rámák a régi tükörhöz. Szirmay Andrásné (1771) és Miklós Jánosné (1738) panaszai a királynőhöz, ill. Borsod vm.-hez erőszakos térítési szenvedéseik miatt. SpL. 1897. (XVI.) Eredeti magyarok. A dunamelléki egyházkerület levéltárából.
- Molnár János: Mária Terézia és gróf Rhédey János. PSz. 1910. (Ehhez kapcsolódik Hamar István: „Egy hithű katona” c. közleménye, Protestáns Új Képes Naptár, 1917. 51. sk.)
- Foktói vallásüldözés: L. az „Egyes Egyházközségek” rovatában, a címszó alatt.
- Györgyfalvi és abafői templomfoglalás: l. u.azon rovatban, a címszavak alatt.
- Földváry László: Templomépítési mizériák a XVIII. században. PEIL. 1905:583. sk., 1906:26. sk.
- Földváry László (közl.): Batthyány Ignác gróf egri nagyprépost körlevele protestáns árvák katolikussá neveltetése ügyében 1776. május 9., és Lossonczy Károly levele [kihez?] Eszterházy Károly gróf egri püspök ellenreformációs tevékenységéről. Szent-Péter 1776. jún. 6. SpL. 1893. (XII.) Eredeti magyarok. A dunamelléki egyházkerület levéltárából. 814–815. és 900–901.
- Győrffy István: Nagykunsági Krónika. Karcag, 1922. 2. kiadás. ?
[Templomépítések miatti zaklatások okleveles és szájhagyománybeli emlékeivel.]
- Barna József (közlései): A bodrogkeresztúri helyv. hitv. egyház levéltárából. SpF. 1862:441. sk.
[1712–1728. közti, legnagyobb részben ellenreformációs vonatkozású anyag.]
- Szathmári Paksi István e korszakra vonatkozó, „Sion Siralma” c. krónikás énekét 1751-ből (MPEIF. 1875:183. sk.) l. a szerző életrajzi címszava alatt.
- Csóka Lajos: Sopron vármegye katolikus egyházi és tanügyi viszonyai III. Károly és Mária Terézia korában. Pannonhalma, 1929.
- Piszker Olivér: Barokk világ Győregyházmegyében Zichy Ferenc gróf püspöksége alatt (1743–1784). Pannonhalma, 1933.
- Debreceni ellenreformációs törekvések: L. az „Egyes egyházközségek” rovatában, a címszó alatt!

Kelemen Athanáz: Keresztély Ágost herceg kath. restaurációs tevékenysége a győri egyházmegyében. Pannonhalma, 1931.

Padányi Bíró Márton veszprémi püspök – naplója [és két Rómába küldött jelentése]. Br. Hornig Károly közlése. (Adalékok a veszprémi püspökség történetéhez II.) Veszprém, 1903.
[Részletes ismertetése Thury Etelétől PSz. 1905.]

Pehm [később Mindszenty] József: A veszprémi egyházmegye múltjából. Padányi Bíró Márton élete és kora. Zalaegerszeg, 1934.

II. („Nagy”) Frigyes porosz király levele Schafgottsch [a közlésben hibásan: „Satgottszen”] boroszlói hercegpüspökhöz a magyar protestánsok üldözése, főként a Bíró Márton-féle „Enchiridion” tárgyában, és Schafgottsch arra adott válasza. Berlin–Boroszló, 1751. febr. 16., ill. 28. – Csuthy Zsigmond közlése magyar fordításban, az eredőhely megnevezése nélkül, PEIL. 1848:1311. sk.

Szokoly Viktor: II. Frigyes és a magyar evangélikusok. Hazánk, I. 1884. 395. sk.

Nagy J. Győző–Klekner Tibor: A két Althann váci püspöksége 1718–1756. (Vácegyházmegye múltjából I.) Vác, 1941.

Bábák keresztelő joga, ill. kötelessége:

Linzbauer X. F. Codex Sanitario – Medicinalis Hungariae. Tom. II. Budae 1852. Kül. 199. l.

Földváry László: A bábák keresztelése és a baranyai ev. ref. egyházak. PEIL. 1891:1029. sk.

Földváry László: A bábakeresztelés és Halas. PEIL. 1904. 425. sk.

A Heidelbergi Káté üldözése:

Szilágyi Ferenc: A heidelbergi káté s a magyar- és erdélyországi protestáns autonomia a XVIII. században. Pest, 1869.

Földváry László: Adatok a Heidelbergi Káté történetéhez. PEIL. 1896:810. sk.

A Helvét Hitvallás üldözése: Lásd Horváth Sámuel életrajzi címszavát.

Gyermekek elragadása:

Földváry László közli Belezny Miklós e tárgyban írt levelét Nagy Sámuel ágenshez és Batthyány Ignác egri nagyprépost idevonatkozó rendeletét. PEIL. 1896:378. sk. (Az „Egyházi Régiségek” rovatában.)

Barcza Leander: A kőszegi Kelcz-Adelffyánium konvertita – árvaház története. Dunántúli Szemle, 1943. (X.)

Vecsey Lajos: A kőszegi rom. kat. Kelcz-Adelffy árvaház története 1741–1941. Szombathely, 1941.

„A szombathelyi egyházmegye múltjából” c. sorozat 1. szám.)

Római katolikus püspöki hatóság vizitálása református egyházközségekben:

Althann váci püspök nagykőrösi vizitációja Balla Gergely „Nagykőrösi Krónika” c. művében. Kecskemét, 1856. 131–133.

Superintendensi utasítás a veszprémi püspök vizitációja tárgyában. PEIL. 1880:1068. sk.

Zsoldos Benő (közl.): Egy instructio a gömöri ref. lelkipásztorok részére az 1779-ik évi püspöki r. kat. visitatio alkalmából. SpL. 1895. (XIV.) 598. sk. Eredeti latin, ill. magyar. A tiszáninneri egyházkerület levéltárából.

[Bél Mátyás:] Zuverlässiger Bericht von einer neulich in Ungarn errichteten Adlichen Gesellschaft, welche die Unterdrückung der Protestanten zum Endzweck hat. H. n. 1745.

[Ugyanőtöle, szintén névtelenül a következő röpiratok:] Kurze und zuverlässige Nachricht von dem Zustande der prot. Kirche in... Ungarn. H. n. 1743. Böv. kiad. 1746.

Baylage zu der im vorigen Jahr herausgegebenen Nachricht von dem Zustande der Protestanten im Königreich Ungarn. H. n. 1745.

[Ugyancsak B. M.-tól, szintén névtelenül:] Zuverlässiger Bericht von einer neulich in Ungarn errichteten Adlichen Gesellschaft, welche die Unterdrückung der Protestanten Zum Endzweck hat. H. n. 1745. (II. Beylage zu der... Nachricht.)

Kurzer Unterricht von denjenigen Gründen, mit welchen die Römisch-Catholischen Herrn Geistlichen fordern: es sollen die Protestanten im Königreich Ungarn wider ihr Gewissen bey der Mutter Gottes Maria schweren. H. n. 1746. (III. Beylage zu der... Nachricht.)

Walch, Chr. W. F.: Neueste Religionsgeschichte, Lemgo, 1777. VI. k. 5. 209–320.: Nachricht von den Beschwerden der Evangelischen im Königreich Ungarn aus den neuesten Urkunden gezogen.

[Mályusz Elemér: A türelmi rendelet c. műve 166, 167 lapja szerint: „az evangélikusok 1774-i felségfolyamodvány alapján” készült kimerítő ismertetése a magyar protestantizmus jogainak s akkori tényleges helyzetének.]

Szilágyi Ferenc: Rajzok Erdély államéletéből a XVIII. században. Bp. 1874. (Akadémiai Értekezés.)

[Nagyrészben az ellenreformációs törekvésekkel foglalkozik. Itt van szó gr. Bánffy Dénesné gyermeke elragadásáról is.]

Miskolczi István: Az erdélyi felekezeti viszonyok Bajtay püspöksége alatt. [1760–1772.] Bécsi Magyar Történeti Intézet Évkönyve, 1912:328–339.

Földváry Antal: A római katolikus ünnepek megtartásának kényszere és a reformátusok a történelem folyamán. Magyar Kálvinizmus, 1938:177–184. l.

Gerendás Ernő: A céhek és a vallásos élet. Regnum, 1942–43:371–398.

Borovszky Samu: Egy múlt századbéli prédikáció. PSz. 1892. [Polgári Mihály mezőtúri lelkész esete.]

Győrffy Mihály vicenótárius rabságra vitele Mária Terézia uralkodása alatt. Nagy Dezső közlése: „Töredék egy református nemes naplójából” c. a. Vasárnap (Debrecen), 1937.

Római katolikus földesurak (Perczel József és Kajdacsi Julianna) hatalmaskodása református esperessel és superintendenssel szemben a XVIII. sz. közepén. PEIL. 1895:715. sk.
[Közlő és forrás megállapítandó!]

Hatvani István feljegyzéseiből, Fabó András kiegészítéseivel: Gyászlapok a magyar protestáns egyház múlt századi történeteiből. Közli Révész Imre (id.) a Fabó-féle „Rajzok...” c. kötetben, Pest, 1868.

Névtelen: Documentirte Rhapsodien über den Gang der protestantischen Kirchenfreyheit in Ungarn bis auf Joseph u. Leopold II. (Lásd Grellmann: Statistische Aufklärungen II. 1797:1–88.)

1.6) A Türelmi Rendelet óta:

Szilágyi Ferenc: Cserey Helena, id. b. Wesselényi Miklósné, a türelmi korszak vértanúja. Pest, 1868.

Földváry László: Id. hadadi Wesselényi Miklós báró és Cserey Ilona előélete s küzdelme és szenvedése vallásáért. Bp. 1898. (Magyar Prot. Egyháztörténeti Monographiák I.)

Eszterházy Károly gróf, egri püspök körlevele az egri egyházmegye papságához 1790. [Gyűjtsék össze csendben a protestánsoktól régebben vagy újabban elszenvedett sérelmeket!]
Eredeti latin nyomtatvány. A szatmári ref. egyházmegye levéltárából közli H. Kiss Kálmán SpF. 1868:432.

Gárdonyi Albert: Pestváros első protestáns telepesei. PSz. 1932.

Csekes Béla: Az áttérés módja 1738-ban. A „hat heti oktatás”-ra jellemző okmányközlés. Ref. Világszemle, 1939:167. sk.

Berzeviczy Gergely: De prohibito transistu catholicorum ad ecclesiam evangelicam. Lőcse, é. n.

„Igaz hazafi Magyar Dániel”: Igen rövid megjegyzések... 1790. júl. 15. [Kis röpirat Szeitz Leótól?, melyet az 1790–91-i országgyűlés mindegyik követe megkapott.] Szerinte csak katolikusok törvényes fiai a hazának. A másvallásúakat üldözni, irtani kell. Kosáry D. Bevezetés II. 338. Közli Eötvös Lajos: „Okmány a magyar türelmetlenség történetéhez” c. a. PEIL. 1869:551. sk.

Leskó József: Szeicz Leo, a katolikus újságírás magyar úttörője. Kath. Szemle, 1889. Kny. Bp. 1889.

Lehmann, Heinrich Ludwig v. Detershagen [álnév]: Valójában Molnár János pesti ev. l. Intoleranz des katholischen Klerus gegen die ungarischen Protestanten nach zuverlässigen Aktenstücken, oder Ideen zur gebührenden Schätzung der Verdienste der beyden grossen Kaiser Joseph und Leopolds um die protestantische Kirche in Ungarn, ein Pendant zum Manch-Hermäon. Gedruckt im protestantischen Deutschlande. H. n. 1792.

[Bónis György: Hajnóczy József. Bp. 1954. c. műve szerint 88–89. l. tévesen tulajdonítják Hajnóczynak.]

Klobusitzky Péter szatmári róm. kath. püspök levele protestáns vallású rokonához [a címzett nincs jelezve], akit a róm. kath. vallásra való áttérésre igyekszik rábeszélni 1815. SpRL. 1909. (V.) 5–6. – Harsányi István közli a sárospataki főiskola levéltárából.

Kovács Ferenc református túrkevei lakosnak és gyermekeinek erőszakos rekatolizáltatásáról a nevezett két panaszos levele Benedek Mihály superintendenshez 1818.

Révész Imre (id.) közlése a tiszántúli egyházkerület levéltárából MPEIF. 1876:49–51. Eredeti magyar.

Kovács Ferenc felségfolyamodványa ez ügyben. Hajdú László közlése családi irataiból, hosszabb kommentárral MPEIF. 1876:216. sk. Eredeti (?) magyar.

Eszterházy László gróf és Gömörvármegye levélváltása 1819., protestáns vallássérelmi ügyekben. Lukács Ödön közlése, a lelőhely megnevezése nélkül, SpF. 1875:376. sk. – Eredeti latin és (esetleg egykorúlag fordított) magyar.

Fejér, Georgius: Jus ecclesiae catholicae adversus apostatas. Buda, 1847.

Barát József; reformátussá lenni akaró szolnoki franciskánus bebörtönöztetése 1858/1859. – Leírva és egy okmánnyal (budai cs. kir. helytartósági osztály levele Báthori Gábor h. superintendenshez 1859. okt. 31.) támogatva: [Ballagi Mór:] Die Protestantenfrage un Ungarn und die Politik Oesterreichs [I. füzet], Hamburg, 1860. 75–77.

Az úgynevezett Protestáns Pátens (a „pátensharc”) könyvészeti anyagát lásd az általános egyházjogi részben.

2) A „gyász évtized” és a vele kapcsolódó események: *delegatum iudicium*-ok, *gályarabság*, *exulansok*, *eperjesi véstörvényszék* stb.

2.1) Általában.

Kornes, F.: Zur Geschichte Ungarns 1671–1683., mit besonderer Rücksicht auf die Tätigkeit und Geschichte des Jesuitenordens. Arch. f. Österr. Geschichte 1894.

Károlyi Árpád: A magyar alkotmány felfüggesztése 1673-ban. (Akadémiai értekezés. Kelt?)

Angyal Dávid: A bécsi holland követek jelentései 1670–1697. Bp.-i Szemle, 1930. (219. köt.)

Petz Gyula: A magyar ev. egyház történetének leggyászosabb lapjai. A Fabó-féle „Rajzok...” c. kiadványban (1868.) és „Skizzen...” c. német kiadásában.

Nagy József: Az evangéliumi egyház viszontagságai Magyarországon a XVII. század nyolcadik évtizedében. SpF. 1866.

Földváry László kétkötetes műve a gyászévtized történetéről Molnár János állítása szerint (PEIL. 1910:626–627) sajtó alá készen megvolt kéziratban 1910-ben.

Zoványi Jenő: Bársony György cáfolói. MKSz. 1930.

Rákosi György: Megelőző és befejező irodalmi harc. Prot. Közlöny, 1894.

Mányoki Tamás: A protestántizmus keserves évtizede Magyarországon 1670–1680. Házi Kincstár, 1861:10. sz. [Népszerűsítés.]

Meszlényi Antal: Szelepcsényi primás és Északmagyarország rekatolizálása 1671–1675. Theologia, 1935. [Szelepcsényi a gallikánizmus ellen: Baugarten, Alexandre: Un épisode honarais de l’histoire du gallicanisme: Une controverse entre le primat de Hongrie et le Barlement de Paris (1682). – Revue des Étude Hongroises 1933. (XI. Année, Nouvelle série).]

Az esztergomi érsekség területéről a protestáns lakosok erővel kihajtatnak, ha meg nem térnek. 1672. febr. (Maholányi János érsekségi praefectus parancsa a jobbágyokhoz.)

Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból, egykorú másolatról. MPEIF. 1877:153–154. Eredeti magyar.

Berey József: A reformátusok üldöztetése Szatmár megyében 1660–1680-ig. PSz. 1897. 460. sk. 512. sk.

Szabó István: Ellenreformáció a végvárakban. 1670–1681. Károlyi Árpád-émlékkönyv, Bp. 1933.

Szabó István: Protestáns egyháztörténeti adatok az 1670–81. évekből a bécsi hadilevéltárból. ET.U.F. 1 1958. (IV.) 2–3. sz.

Földváry László: Száki János ekeli prédikátor... megégettetése Komáromban. PSz. 1903.

Csűrös István: Szuhay Mátyás (1618–1677) Hol? Mikor?

Koncz József közlése: Apafi Mihály utasítása Bánffy Déneshez vallásügyben Bécsbe 1668. – Protestáns Közlöny, 1896.

2.2) *Delegatum. Judicium-ok, gályarabság, exulansok:*

Ballagi Aladár: Gályarabok a XVII. században. – Akadémiai Értesítő 1892. – PEIL. 1892:103. sk. – Az „Élő Tanítások” c. kötetben is. (Cegléd, 1934.)

Takáts Sándor: Magyar rabok olasz gályákon. – „A magyar múlt tarlójáról” c. kötetében. Bp. 1926.

Lani György iratai a delegatum judiciumra és annak áldozataira vonatkozással:

Kurzer und doch wahrhaftiger historischer Extract der grausamen... papistischen Gefängnis. Leipzig, 1675. 2. 1680. 3. [Kurzer und summarischer Bericht... c. a.] 1696.

Kurze und wahrhafte historische Erzählung der... papistischen Gefängnis [Leipzig], 1676. – További kiadások Leipzig, 1677. H. n. 1677. Leipzig, 1683. h. n. 1684. – Latin kiadása a műnek: Martyrum protectoris... narratio historica... Leipzig, 1676.

Clypeus veritatis seu: vindiciae narrationis historicae captivitatis papisticae... Leipzig, 1676. – E mű német kiadása: Toraso papaeo – jesuiticus, oder... Vertheidigung... 1677.

A két [?] előbbi mű ellen névtelenül Burius János és Sextius János: Animadversiones... in narrationem historicam... captivitatis papisticae... necnon ex eadem liberationis miraculosae M. Georgii Lani. [Leipzig] 1676.

Erre felelet: Mazarius Kristóf és Gassitius György: Clypeus veritatis seu: Vindiciae narrationis historicae captivitatis papisticae... M. Georgii Lani... obsevationibus theologico-politico-historico-criticis cujasdem anonymi oppositae... [Wittenberg] 1677.

[Labsánszky, Joh.]: Extractus brevis et verus... Nagyszombat, 1675. 1721., németül 1675, 1683.

[A gályarabok stb. elítéltetésének politikai indokát bizonyító röpirat. Erre feleletek prot. részről, Lani György iratain kívül:]

Hungarische Prädicanten – Unschuld, 1675. Funda Davidis contra Goliath Verona [?] 1676.

Krestianszky Joh. [von Freyberg, álnév]: Kurze Nachricht... Először 1675, bővítve 1683.

Hamel Bruininx, Gerh.: *Dissertatio historico-politica pro praedicatoribus evangelicis in Hungaria*. Bécs, 1675.

[Oxenstierna Benedek, bécsi svéd követ]: *Propositie von den Ambassadeur Oxenstern gedaen tot Weenen behelsende de bedrükte Evangelische loestant in Hongaryen*. Utrecht 1675.

[A svéd követ ez emlékiratára válasz az udvar részéről:] *Hungariae Regiae Majestatis... Regis Sveciae Legato Extraordinario... benigne intimandum*. 1675.

Kocsi Csergő Bálint:

Narratio brevis de oppressione libertate ecclesiarum Hungaricarum.

Első kilenc fejezete közölve Debreceni Ember Pál (Lampe Fr. A. kiadta) egyháztörténetében: *Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania*. Ennek magyar fordítása Bod Pétertől: „Kösziklára épült ház ostroma” c. alatt (kiadta Szilágyi Sándor Lipcse, 1866.). E magyar fordítás kiadásának történetéhez l. Ballagi Mór (névtelen) jegyzetét PEIL. 1868:158. (a „Könyvészet” rovatban).

A „Kösziklán épült ház ostroma” egyes fejezeteit közli a „Rab Századok (Börtönnaplók, börtönlevelek)” c. kiadvány. Bp. 1956. 42–65.

X–XII. fejezete MPEA. 1902., Balogh Elemér közlésében.

A gályarabok lelke. Szemelvények Kocsi Csergő Bálint „*Narratio brevis*”-éből. Összeállította, ill. fordította Révész Imre (ifj.). Megjelent az „Igazság és Élet” c. folyóiratban, és onnan különnyomatban (az *Igazság és Élet* füzetek 2. sz.) Debrecen, 1936.

Magyar vértanúk nyomában. A Szelepcsényi–Kollonics-féle ellenreformáció vértanúi. Kocsi Csergő Bálint műve a gályarab-per tizenkilenc vértanújáról és Trusius Jób két verses összeállítása a száműzött evangélikus egyházi férfiak vesztességeiről. Fordította és bevezette Szimonidesz Lajos. H. n. [Pápa, 1944.]

Otrokocsi Fóris Ferenc:

Furor bestiae contra lestes Jesu Christi in Hungaria, 1676.

Latin eredeti szövege és Herpay Gábor készítette magyar fordítása közölve a „Fenevad dühöngése” c. kiadványban (Orsz. Ref. Lelkészegegyesület kiadványa: Régi Magyar Református Könyvtár I. köt.) Bp. 1933. (E műből ugyane címen, ugyanattól a kiadótól, ugyanakkor és ugyanott, van csak magyar szövegű kiadás is.)

„*Furor Bestiae*” c. művének holland fordítása: Van Poot, Abraham: *Naauwkeurig verhaal van de vervolginge aangerecht tegens de evangelische leeraaren in Hungarien*. Amsterdam, 1684. – Ennek magyar kivonata Rákosi György-től Prot. Közlöny, 1886. – Részleteket közöl belőle, tehát a magyar–latin munka holland fordításából, (ifj.) Kiss Albert, magyar fordításban. SpRL. 1907. III.

Kort en waarachtig verhaal van de laatste vervolging der evangelischen leeraaren in Hungarijen 1677. (Német fordítása: Kurtzer und wahrhafter Bericht) 1683.

Apologia ministrorum evangelicorum Hungariae. Kolozsvár 1678 és (Hornius G. Historia Ecclesiastica c. művének függeléke 1704) „A nápolyi gályákra ítélt magyar protestáns papok Apológiája” c. a. közli az eredeti latin szöveget, bevezetéssel, Szilágyi István SpF. 1861:739. sk. (Antalfi János reflexióitól kísérve.) Magyar fordítása jegyzetekkel Rácz Károlytól SpF. 1868:830. sk.

– Erről az Apológiáról Bethlen Miklós, úgy látszik, megemlékezik Önéletírása (Tolnai- V. Windisch-féle kiadás Bp. 1955) I. kötete 261. lapján: „az én nyomtatott apológiámban” éppen a gályarabok ügyének tárgyalása kapcsán. Viszont Zoványi (TL. 51. l.) szerint ez az Apologia nem a B. M. műve, csak együtt adták ki Bethlennek egy „Epistola ad ministros exules” c., 1675-ben keletkezett írásával. L. itt is később. [Alighanem Zoványinak lesz igaza, mert Windisch E. a jegyzetekben (II. köt. 321. lap) Bethlennek egy másik apológiájáról, pörében tartott védőbeszédéről is tud. De az viszont nincs kinyomtatva tudtommal.]

A short memorial of the most grievous sufferings of the Protestant churches in Hungary, London, 1676.

A brief narrative of the state of the protestants in Hungary, London, 1677.

The case of the persecuted protestants. London, 1674. (Mindhárom művet ismerteti Kropf Lajos: „A magyar gályarabok történetéhez” c. a. Századok, 1898.)

Révész Kálmán: Adatok a magyar protestáns gályarabok számára s az ide vonatkozó művekre nézve. ?

Gályarab-énekek:

Thaly Kálmán: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. Pest, 1872.

Gulyás József: Egyháztörténeti háttérű ismeretlen énekek. ThSz. 1929:333. sk.

Gulyás József: „Vázlatok” c. művében (Sp. 1930) néhány szemelvényt közöl egy névtelen prot. lelkész énekéből, tapasztalatairól a delegatum judicium előtt 1674.

Burius, Johannes: Micae historico-chronologicae evangelico-pannonicae... collectae et adumbratae oscella... Johannis Burii... tunc Pastoris Germanici Carponensis, nunc Jesu Christi Exulis Duodecennis, Anno vero Ch. 1685. et in sequentibus in ordinem redigi coeptae... Kiadta (a Pozsonyban őrzött kéziratból) Lichner Pál, Pozsony, 1864.

Rácz Károly: A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben. Sp. 1874.

E mű 2., bővített kiadása két füzetben Lugos, 1889–1899. (A II. füzetből mutatványt közöl a DunPL. 1899. évf.)

Harmadik füzete e 2. kiadásnak (a fenti főcímmel és következő alcímmel: „Az új katolikusok hitformulája vagy a magyar átokminta”) Bp. 1904.

Sprenger van Eyk: De martelaars der prot. kerken in Hongarije in de 17-de eeuw. 1845. [Hol?]

Sayous, Edouard: Les pasteurs hongrois et les galères de Naples 1674–1676. Bulletin de la Société de l’Histoire du Protestantisme Français 1875.

Mörikofer, J. C.: Geschichte der evangelischen Flüchtlingen in der Schweiz. Leipzig, 1877.

(A magyar gályarabokra vonatkozó rövid részt magyar fordításban közli Csiky Lajos, MPEIF. 1878:109. sk.)

Rákosi György: A nápolyi gályarabok. Erdélyi Prot. Közlöny, 1886.

Borsos István: A pozsonyi rendkívüli törvényszék és a gályarabok története 1674–79. Pápa, 1893. (Eredetileg a DunPL. 1893. évf.-ban csak ezen a címen: A gályarabok története.) – 2. kiadás Szentgotthárd, 1911. (Prot. Család és Iskola, 5. füzet.)

Marton Sándor: A gályarabok története. Bp. 1894. 2–3. kiad. 1896. (Koszorú-füzetek I. 2.) [Népszerűsítés.]

Balogh Elemér: Az evangélium vértanúi a magyar evangéliumi protestáns egyház gyásztizedében. Pozsony, 1900.

Pruzsinszky Pál: Les pasteurs hongrois aux galères. Kny. a „Les voix magyares au jubilé de Calvin” c. Genfben, 1910. megjelent emlékkönyvből (szerk. Claparède, A.).

Payr Sándor: A magyar protestáns gályarabok. Bp. 1926.

Tóth Endre: A gályarabság története. Pápa, [?] 1926.

Csóka Lajos: A protestáns gályarabság történeti háttéré. Magyar Kultúra, 1923:142. sk.

Galla Ferenc: A magyar gályarabok történetéhez. Az Egység Útja, 1944. aug.–szept.

Schelhorn, J. G.: *Analecta miserandam afflictionem, quam Aug. et Helv. Conf. ecclesiae in Hungaria 1674. et 1675. perpessae sunt, concernentia.* – Museum Helveticum, XXV. particula, 1752.

Gályarab lelkészek levelei Zürichből a toggenburgi és a sankt-galleni lelkészekhez és dékánjaikhoz 1676 és 1677. – Zsindely István közlése a bázeli egyetem könyvtárában lévő másolatból. SpF. 1861:838. sk. Eredeti latin.

A protestáns papok ellen 1674... Pozsonyban tartott delegatum iudicium teljes jegyzőkönyve. Ladányi Gedeon közlése bevezetéssel SpF. 1863. Latin és magyar eredeti szövegek. A pozsonyi káptalan levéltárából Nagy Mihály által készített másolat után, mely a debreceni kollégium kéziratárában van.

Beiträge zur Geschichte der von Admiral Ruyter von den nepolitanischen Galeeren befreiten, in Zürich aufgenommenen ungarischen Geistlichen. Ily cím alatt, nagy mennyiségű latin és német iratközlés SpF. 1863. A zürichi állami levéltárból [?]. Közlő nincs jelezve.

A magyar protestáns gályarabok teljes névsora. Összeírta a gályarabok egyike. Révész Imre (id.) közlése „egy egykorú kéziratból” SpF. 1865:839–841. Eredeti latin.

Egyháztörténelmi emlékek a Zürich városi könyvtárból. [A gályarabokra vonatkozó anyag, Séllyei István albumából és egyéb „zürichi jegyzetek”-ből – bevezetéssel.] Zsilinszky Mihály közlése SpF. 1866. Eredeti latinok.

Bethlen Miklós levele a Vitnyédi-féle levelek ügyében 1675. Kiadva először h. n. 1677. Címe: „Epistola ad ministros exules... ex Hungaria per hodiernam persecutionem ejectos.” Vö. Kosáry I. 390. és III. 105. lappal. Az eredeti szöveg olvasható az „Apologia ministrorum...”-hoz (l. fentebb) és a „Naauwkeurig Verhaal...”-hoz (l. fentebb) csatolva is. A latin részeket magyarra fordítva közli Rác Károly SpF. 1868:914. sk.

Hörk József: Muzsaji Vitnyédy István. Századok, 1907.

Adatok a gályarabok történetéhez. Simmler J. J. kéziratgyűjteményéből, amelyet 1784. a debreceni kollégiumi könyvtárnak ajándékozott. Magyar fordításban közli Rác Károly MPEIF. 1872:457. sk.

I. Leopold parancsa a gályákon és másutt raboskodó magyar protestáns papok szabadon bocsátása iránt. – Csuthy Zsigmond közlése „másolatból” MPEIF. 1874:333–334. Eredeti latin.

„A kuruc lázzadásra vonatkozó okmány”! Magyar nyelvű kivonata egy Pápán, 1674. ápr. 27. kelt tanúkihallgatási jegyzőkönyvnek, mely a Thököly-felkelés és a protestáns lelkészek kapcsolatát nyomonza. Liszkay József közlése a pápai egyházközség levéltárból. MPEIF. 1874:487. sk.

Eperjessy Kálmán: A gályarabságra ítélt lelkészek albuma a zürichi városi könyvtárban. AbFigy. 1876. (I.)

[Egészen rövid ismertetés, szemelvényekkel!]

Liszkay József közlései a pápai egyházközség levéltárból, eredeti magyar, ill. latin szövegekben PEIL. 1876:176–178. és 1435–37.:

Puncta accusatoria, quibus fiscus Regius Praedicantes Evangelicae Religionis, in Judicio extraordinario die 5. Martii Posonii accusavit. [1674.]

Térítvény, melyet a nápolyi gályarabokról s börtönökből menekült magyar protestáns lelkészek és tanítók aláírni köteleztettek. (1676. márc. 20.)

Bizonyítvány arról, mily eszközök használtattak a foglyok lelkészek megtérítésében s minő sikerrel? (1676. jún. 7.)

Szalontai István és Gömöri István küldöttek értesítik a pápai reform. egyház elöljáróságát a fogoly lelkészek ügyében tett lépéseikről, a királyi leiratra s az esztergomi érseknek a királyi leiratra adott válaszárol. Bécs, 1674. május 25.

A füleki, lévai, pápai, veszprémi, tihanyi, vázsonyi protestáns katonaság kérelme Rothal gróf törvényszéki elnökhöz a fogoly lelkészek s tanítók ügyében 1675. – Liszkay József közlése a pápai egyházközség levéltárából. MPEIF. 1876:48–49. Eredeti magyar.

Szatmármegye evangélikus rendei védelmére kelnek a pozsonyi delegatum iudicium elé idézett ref. prédikátoroknak 1673. – H. Kiss Kálmán közlése a szatmárvármegyei levéltárból, MPEIF. 1876:391–392. Eredeti magyar.

I. Apafi Mihály utasítja Teleki Mihályt a gályarabok érdekében a francia udvarnál való közbelépésre 1676. – Koncz József közlése a Teleki-levéltárból MPEIF. 1885:435. Eredeti magyar. – Ugyanattól ugyanily tárgyú közlés, Prot. Közlöny, 1891.

Ima a „decennium”-ból. [Gyülekezeti könyörgésminta a bujdosó lelkészekért.] Kálmán Farkas közlése a körmendi Codex-ből (1684). MPEIF. 1885:255–257.

A füleki, lévai, pápai, veszprémi, tihanyi, vázsonyi végvárakban lévő evangélikus református vitézek folyamodványa 1674. – Thury Etele közlése (kommentárral, mely Kocsi Csergő Bálinttal foglalkozik) PEIL. 1886:1652. sk.

Pap Gábor: Adatok az 1670–80-ik évek közötti... magyarországi... vallásüldözés történetéhez. Boros István pótlásával. DunPL. 1891:201. sk. 251. sk.

[Borbis J.: Die Märtyrerkirche der evang.-lutherischen Slovaken, Erlangen 1863. c. könyvével vitatkozva, adatokat közöl a ref. és ev. rabprédikátorok felekezeti és nemzetiségi hovatartozásáról.]

Thury Etele: A gályarabok történetéhez. PSz. 1901. 411. sk.
[Kocsi Csergő Bálint 1675. június 6. kelt levelének közlése.]

S. Szabó József: A pozsonyi véstörvényszék elé idézett gömöri ref. papok és rektorok. SpRL. 1906. (II.) 49. sk.

Thury Etele: Adatok a magyar protestáns gályarab-lelkészek történetéhez. Történelmi Tár, 1909–1912. Kny. Bp. 1912. Legnagyobb részt a zürichi áll. levéltárból.

Thury Etele 247 db okmánymásolatának jegyzékét közli Pongrácz József e címen: Adatok a magyar protestáns gályarab-lelkészek történetéhez. ThSz. 1930. és 1931?

[E közlemény bevezetésében mondja P. J., hogy Th. E. az „in absentia” kapott bécsi doktorátusához német nyelvű értekezést írt a gályarabokról. Ez azonban nem jelent meg.]

Thury Etele: Gályarabjaink megszabadítása. PSz. 1909–1910.

Miklós Ödön következő munkái:

Holland intervencio a magyar protestantizmus érdekében, 1674–1680. Pápa, 1918.

De houding der Nederlanden in de Hongaarsche geloofsvervolgingen. Amsterdam, 1919.

A holland kálvinizmus elvi állásfoglalása a magyar protestantizmus gyászévtizedében. A „Kálvin és a kálvinizmus” c. kiadványban. Debrecen, 1936.

De Ruyter (Adriaanszon) Mihály:

Grinnel–Milne: Life of Admiral Ruyter. London, 1896.

Antal Géza: A gályarabszabadító de Ruyter Mihály. (A Luther-Társaság kiadványa.) Bp. 1911. 2. Pápa, 1927.

Bax J.: M. A. de Ruyter. A „Bouwen en Bewaren” c. holland gereformeerd folyóirat 1949. január 14-i számában (a korábbi irodalom egybeállításával).

Kállai Kálmán (közlése): De Ruyter holland admirális saját kezű levele a magyar gályarabok megszabadításáról. PSz. 1935. Csak magyar fordításban.

De Ruyternek a magyar gályarabok számára adott útlevelét közli (latin eredetiben és magyar fordításban, de a zürichi tanács hitelesítését csak magyarul) Ballagi Géza: „Egy ritka becsű okmány a 17-dik századból” c. alatt.

Kalinka Joachim:

Kvacala János: Kalinka Joachim superintendens első vizsgálati fogsága Pozsonyban. PSz. 1890.

Mocko, Jan: Biskup Joachim Kalinka. Obraz jeho zivota, prace a utrpenie. B. Caba, 1897.

Masnicus Tóbiás:

Krupecz István: Masnicus Tóbiás fogsága és kiszabadítása. Bp. 1892. Németül 1897. [hol?]

Krupecz István: Az illavai hitvalló. Pozsony, 1894.

Mocko, Jan: Tobias Masnicus, mucedlnik pravdy Bozej. Ruzomberku, 1896.

Nikléczi Boldizsár:

Asztalos Miklós: A gályarab Nikléczi Boldizsár diplomáciai utazása. Károlyi Árpád-émlékkönyv. Bp. 1933. * A református vallású gályarabok életére és egyéni sorsára vonatkozó műveket l. az „Egyes életrajzok” csoportjában!

Sayous, Eduard: Les pasteurs hongrois et les galères de Naples. Bulletin de la Société de l'Histoire du Protestantisme Français 1875.

Gelzer, H.: Die evangelischen Märtyrer und Bekennen Ungarns auf den neapolitanischen Galeeren. Barmen, 1891.

Krauske, O.: Der große Kurfürst und die protestantischen Ungarn. Sybels Historische Zeitschrift 1887.

Schmertusch: Kursachsen und Kurbrandenburg für die protestantischen Ungarn. Neues Archiv für sächsische Geschichte 1897.

Kropf Lajos: A magyar gályarabok [!] történetéhez. Századok, 1898.

Simonidesz Johannes: Galeria omnium sanctorum, catenis christianae virtutis tibi devinctorum... opera et studio Joh. Simonidae.

Monumenta Evangelicorum Aug. Conf. in Hungaria historica. – A magyarországi ág. vallású evangélikusok történelmi emlékei. III. kötet. (Fabó András szerk.) Pest, 1865. ?
[Tulajdonképpen csak a Simonidesz szenvedéseit és szabadulását adja elő, ide csak a kép teljessége végett tartozik.]

Balogh Elemér: A velencei Fondaco dei Tedeschi és a magyar gályarabok. ThSzláp, 1903:109. sk.

Pap Sándor: Egyháztörténelmi emlék a magyar protestáns lelkészek gályarabsága korából. PEIL. 1873:635–636. [A Bátorkeszi Istvántól származó, „gályarabok aranyas szelencéjé”-nek nevezett ereklyéről.]

Miklós Ödön: A magyar gályarablelkészek levéltára. Levéltári Közlemények 1939:277–279.

Szimonidesz Lajos: A protestáns gályarabok könyvei. MKSz. 1941.

Rácz Károly egy rövid „Értesítés és kérelem” c. közleményben szól a gályarab és üldözött lelkészek (állítólagos) leszármazottairól. PEIL. 1902:105.
[Ezek közé sorozza Baksay Sándort és Hegyi Mihályné Józsa Eufrozinát, a debreceni emlékoszlop létesítőjét is.]

Kétszázados emlékűnnepély, a napolyi gályarabságból kiszabadult hitvalló ősaink emlékére.

A „Közlöny” [debr. koll. theol. ifj. lap] 1876. febr. 11-i számában: megnyitó beszéd Bethlendi Endrétől, emlékbeszéd Orosz Istvántól.

A magyar hitvalló lelkészek debreceni emlékoszlopa. Debrecen, 1895. Kny. a DebrPL. 1895. évf.-ből.
[A gályarab-emlék leleplezése alkalmából.]

Balogh Ferenc: Emlékbeszéd a gályarab papok debreceni emlékoszlopának leleplezési ünnepélyén. Debrecen, 1895. [Az előbbivel egy füzetben?]

S. Szabó József: Özv. Hegyi Mihályné és a gályarabok emlékoszlopa. Debreceni Képes Kalendárium, 1902.

DunPLap jubileumi száma 1926. febr. 21. a gályarabok kiszabadításának 250 éves fordulóján.

A sárospataki ref. főiskolában a gályarabok kiszabadulásának emlékűnnepén 1926. február hó 11-én tartott előadások. Sp. 1926.

[Tartalma: Marton János: Gályarabok emlékűnnepén (emlékbeszéd). – Harsányi István, A gályarabok és a sárospataki főiskola. – Ez utóbbihoz S. Szabó József „jegyzetei”: SpPRL. (XXXI.) 70–71.]

Pukánszky Béla: A magyarországi protestáns exulansirodalom a XVII. században. PSz. 1925.

[Az exulans-üggyel csak részben érintkezik, de magyar és református szempontból sem mellőzendő:

Winter, Eduard: Die tschechische und slowakische emigration in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert. Beiträge zur Geschichte der hussitischen Tradition. Berlin, 1955. 568 lap.]

2.3) *Ellenreformációs átokformula:*

Confessio novorum catholicorum ad papatum perversorum in Hungaria. Megjelent ZTL. szerint, párhuzamos német szöveggel is h. és é. nélkül már a XVII. században.

Közölve: Burius J. Micae historico-chronologicae... c. művében, továbbá a kónigsbergi egyetem 1821-i húsvéti félévi programjában és PEIL. 1866:1483. sk.

(Ez utóbbi közlés kapcsán „...i...s” jegyű szerző [Csanálosi János = Révész Imre?] „Komoly kérelem a másik tábor vezéreikhez” c. cikke.)

Magyar fordítása „Daru” [= Fabó András] közlésében „Hajdankori proselyták hitvallása hazánkban” c. a. PEIL. 1848:431. sk. (egy német nyelvű „deutsch-katholisch” röpiratra, mint forrásra hivatkozással.

Irodalma:

Lani György „Martyrum protectoris...” és „Thraso...” c. művei (l. előbb).

[Pilarik, Jeremias]: Anatomie des von dem ungarischen Jesuiten gestellten Glaubensbekenntniss. H. N. 1686.

Wald [?]: De haeresi abjuranda quid statuat ecclesia catholica. Regensburg, 1821.

Jordánszky, Alexius: De haeresi abjuranda... 1822. [Hol?]

Mohnike, Friedrich: Zur Geschichte des ungarischen Fluchformulars. Greisswald, 1823.

Giefers, W. E.: Das ungarische Fluchformular... Paderborn, 1866.

Hirscher, K.: Das ungarische Fluchformular, ein Glaubensbekenntnis für Protestanten beim Übertritt zur róm.-kath. Kirche. Osnabrück, 1853.

Rácz Károly: A magyar átok-minta történelmi kifejlődésében végig kísérve. PEIL. 1869:295. sk.

Rácz Károly: A magyar átokminta tartalmilag igazolva. PEIL. 1869:1099. sk.

Rácz Károly: „A pozsonyi vértörvényszék áldozatai...” c. művének III. füzeté. L. előbb.

Smith, Sydney F. (S. J.): The Hungarian Confession. The Month. A. Catholic Magazine and Review. London, 1896. júl.–aug.
[Alapos ismertetése Kropf Lajostól. Sz. 1897. 73–78.]

2.4) Eperjesi vértörvényszék:

Rezik, Johannes: Theatrum Eperiense anno 1687 erectum seu Laniena Eperiensis.

(Magyar címe: Az 1687. évben felállított eperjesi vérpad vagy az eperjesi vérfürdő.)

Latin, magyar szövegben kiadta Gömörý János és Pogány Gusztáv (Monumenta Evangelicae Augustanae Confessionis Ecclesiae in Slovacia, Vol. I.) Liptava Sv. Mikuláš-Liptószentmiklós, 1931.

Rezik műve német fordítása: Die Schlachtbank zu Eperies Magazin für Geschichte, Statistik und Staatsrecht der österr. Monarchie II. Göttingen, 1808.

K(eresztesi) Papp Miklós: Caraffa és az eperjesi vértörvényszék. I–II. Pest, 1863. – 2. bőv. és jav. kiadás Kolozsvár, 1870.

Szeremlei Sámuel: Az eperjesi mészárszék. A „Magyar Protestáns Egyháztörténelmi Monográfiák” c. kiadványban. Bp. 1880.

Mayer Endre: Az eperjesi vértanúk kivégeztetése vagy az eperjesi mészárszék. Eperjes, 1908. (Szlovákul is.)

Grexa Gyula: Carafa és az eperjesi vértörvényszék. Rozsnyó, 1913.

Gyöngyösy László: A Baranyayokról (az eperjesi B. Ferenc vértanú családja). PSz. 1912:218. sk.

Faragó Bálint: Részlet az eperjesi vértörvényszék működését ismertető régi latin nyelvű írásokból. Mezőtúr, 1931.

Binder Á.: Az eperjesi vértörvényszék, Bp. 1941.

Miklós Ödön: Hop Jakab bécsi holland követ intervenciója. (1698–1700.) Sz. 1921–22. Kny. Bp. 1922.

c) Kapcsolatok a külföldi református, általában protestáns egyházakkal:

1) Általában:

Antal Géza: A magyar protestáns egyház külföldi érintkezései. – PSz. 1908. és „Tanulmányok” c. kötetében is, Pápa, 1908.

Máthé Elek: A magyar kálvinizmus nyugati kapcsolatai. PSz. 1942. 4. sk.

2) Angolok: Z T L.

Kvac sala János: Az angol–magyar érintkezések történetéhez (1620–1670). Comenius és körének kapcsolatai. Századok, 1892.

Angyal Dávid: Erdély politikai érintkezései Angliával. Századok, 1900. Külön Bp. 1902. (Olcsó Könyvtár). Németül Ungarische Revue 1905. és Kny.

Fest Sándor: Hungarian Protestants and England in the XVI–XVII. centuries. Danubián Review 1934.

Fest Sándor: Egy angol püspök. (Reginald Heber) Magyarországról. PSz. 1935.

Fest Sándor: Két angol lelkész (R. Pocock és Jeremiah Milles) útleírása hazánkról (1736-ban). PSz. 1935.

Hessels, Joh. Henricus: Ex autographis mandante Ecclesia Londino-Batava editit Ecclesiae Londino-Bataviae Archivum. Cantabrigiae Tom. I–III. 1887, 1889, 1897. [Ism. Kropf Lajos: Századok, 1898.]

Kropf Lajos: Chishull utazása hazánkban. Századok, 1903.

[Chishull Edmund anglikán pap – Paget konstantinápolyi angol követ kísérője – beszélgetései a magyar protestánsokkal.]

Bewes, W. A.: Church Briefs or Royal Warrant for Collections for Charitable Objects. London, 1896.

[Egyházi gyűjtések Angliában a magyar protestánsok javára a XVII. században. Ism. Kropf Lajos: Századok, 1898:454.]

A canterbury-i érsek, ill. az angol király közbenjárásának kérése az elnyomott magyar reformátusok érdekében Zürich és Genf útján 1718–1719. – Filó Lajos közlése „Adatok a genfi levéltárból hazai prot. egyházunk történetéhez” c. a. MPEIF. 1879. 139. sk. Eredeti latin szövegek.

Balogh Ferenc: Az angol alapítvány története [a debreceni kollégiumban]. DebrPL. 1899. 41.

Paget, John: Hungary and Transylvania I. London, 1839.

Gál István: Erdély és Anglia (a „Magyarország, Anglia és Amerika” c. kiadványban), Bp. 1945.

3) *Csehek:* *

Kur Géza: Cseh–magyar református történeti kapcsolatok. Komárom, 1937.

Kovács Endre: Magyar–cseh történelmi kapcsolatok. Bp. 1952.

Tóth Endre: Adatok a cseh–morva reformátusokkal való kapcsolataink történetéhez. RE. 1954.

Balogh Elemér: Czech influence in Hungary. [Hol? Mikor?]

4) *Franciák:*

Balogh Elemér: History of the Huguenot connections with Hungary. (Hol? Mikor?)

Révész Imre (ifj.): Adalék a francia–magyar sorsközösséghez. Debrecen, 1932. (A Tisza István Tudományos Társaság kiadványai közt.) – Franciául: Bulletin de la Société de l’Histoire du Protestantisme Français 1933.

Markó Árpád: Les soldats français dans la guerre d’indépendance du Prince Fr. II. Rákóczi. Revue des Études Hongroises 1933:266. sk.
[Jean de la Rivière hugonetta mérnökkari ezredes Magyarországon telepedett le.]

Király Pál: Látogatás a francia kálvinistáknál. PEIL. 1879:178. sk.

[Ugyane szerzőnek – aki budapesti paedagogiumi tanár, a magyar földrajzi társaság titkára volt – a magyar református egyházat a franciák közt ismertető tevékenységéről l. PEIL. 1882:473.]

Révész Imre (ifj.): Francia református delegátusok magyarországi látogatása (1924 októberében) PSz. 1928. 477. sk.

[Bruston Éd. és Perrier Louis montpellier-i, azelőtt montaubani theol. tanárok.]

Sayous, Édouard:

Olay Ferenc: A magyar történetírás francia mestere, Sayous Eduárd. Bp. 1931. Kny. a „Nagymagyarország” 1931. évi folyamából. – Ugyanez franciául: Un maître français de l’histoire hongroise: Édouard Sayous. Bp. 1933.

Nagy Miklós akadémiai emlékbeszéde róla Bp.-i Szemle, 1931. Külön is, Bp. 1931.

* Az ezzel kapcsolatos irodalom nagyjából lásd a „Misszió” c. tárgysorozatban, valamint a „Nevelés-
oktatástörténet”-ben, Comeniusnál.

[Egy időben montaubani theol. tanár volt, a magyar prot. egyháztörténelemre vonatkozó dolgozatai is vannak, magyar ref. egyházi körökkel több kapcsolata volt.]

Doumerque, Émile: Visszaemlékezés és köszönet. PEIL. 1909:692–693. Tari Imre fordítása.

[Összbenyomásai 1909 őszén tett magyarországi útjáról. Nagyrészt azonos a „La Hongrie Calviniste” c. könyve bevezetésével.]

Rapports entre Protestants Francais et Protestants Hongrois 1935–1946. Páris, é. n. 86. lap.
(Éditions de la Calanque.)

Baranyai Zoltán: A francia nyelv és műveltség Magyarországon XVIII. század. Bp. 1920.

5) *Hollandok: Z T L.*

Tóth Endre Hamel Bruinincx-ról szóló művét l. II: A. a. 2. alatt.

Miklós Ödön e tárgysorozattal is érintkező műveit l., valamint a gályarabokat illető holland irodalmat l. II: A. b. 2. alatt.

Nánási Lovász István (II.) Pharus Hungarico-Batava... Leiden, 1778.
(Megállapítandó, hogy pontosan idevág-e?)

Hessels J. H. ide is tartozó kiadványát l. a 2. rovatban.

Zoványi Jenő: Holland–magyar egyházi érintkezések. SpL. 1896. (XV.)

Petrovics Fr.: Hazánkat érdeklő kéziratok külföldön (a holland közrendek naplókönyveiben, főleg a protestánsok ügyében). Tudománytár, 1835:V. és VII. kötet.

Birtha József: Hollandia és Magyarország. DebPL. 1901–1902. (Hosszú cikksorozat.) – Erre Zoványi Jenő megjegyzései SpL. 1902. (XXI.) 243. sk. és 523. sk.

Antal Géza: Het dagboek van een Hongaarsch student. Kny. a Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis-ből. s Gravenhage, 1922.

Antal Géza: J. C. H. De Pater: Weensche gezantschapberichten van 1670 tot 1720. (Rijksgesch. Publicatien) I–II. köt. Haga, 1929–1934.

Sebestyén Jenő: Kuyper [Ábrahám] Budapesten. PEIL. 1916:205–207.

Sebestyén Jenő: Kuyper Henriette és a magyar reformátusság. [K. H. 1933-ban bekövetkezett halálára.] PSz. 1934:74. sk.

Rákosi Viktor: „Az elnémult harangok” c. regénye holland fordítását „De klokken die verklonken” elkészítette Sebestyén Jenő, Raabe J. A. oosterhouti

lelkész segítségével. Megjelent Utrechtben és Amersfoortban 1913., Gunning J. H. lelkész előszavával.

6) *Németek: Z T L.*

Jablonski, D. E. levelezése Pápai Páriz Ferencsel: Bod P. *Historia Hungarorum Ecclesiastica* II:461. sk.

A magyar protestánsokkal való kapcsolataira Jablonszkinak I. összefoglalólag a „Ráday Pál iratai” I. Bp. 1955. c. kiadvány 146. 167. lapjait.

Nassauval és különösen Siegen hercegséggel és várossal való összeköttetésekre I. Révész Imre (id.) jegyzetét MPEIF. 1873. 111.

Niebergall. Erdélyi emlékfüzet. (Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből 13.) Kolozsvár, 1934.

[Niebergall Frigyes heidelbergi, majd marburgi professzor magyarországi tanítványainak tanulmányaival.]

7) *Skótok:*

Tóth Endre: Békesség a földön. RE. 1956. ápr. 1.

[Tárgya: A skót Egyesült Szabadegyház zsinatából 1889-ben a magyarországi református egyházhoz intézett fölhívás a háborús fegyverkezések csökkentése érdekében indítandó közös egyházi akcióira. Ezt a fölhívást közölte a DebrPL. 1889. aug. 17-i száma, magyar fordításban. Tóth Endre a felhívás mellett kitér az akkori hazai és külföldi „béketörekvések” és háborús készülődések ismertetésére is.]

8) *Svájciak: Z T L.* („Helvét–magyar egyházi érintkezések” c. a.)

Genf városa és egyháza számára segélygyűjtés Erdélyben és Magyarországon 1593., Charles Liffort által. – Pokoly József közlése MPEA. 1911. 143–151.

Genfi „Vénérable Compagnie” jegyzőkönyvéből a magyar református egyházra vonatkozó adatok 1675–1743. Szél Kálmán közlése magyar regestákban. SpF. 1862:922. sk.

Genfi „Salle de la Réformation” bizottságának Merle d’Aubigné J. H.-től fogalmazott válasza a tiszántúli egyházkerület üdvözlésére. Magyar fordításban MPEIF. 1871:371–376. (Vö. az egyházkerületi jegyzőkönyvvel 1871. aug. 232. sz. és Balogh Ferenc följegyzéseivel MPEIF. 1873:44.)

Merle d’Aubigné-hoz I. I. rész I. a., 1. alatt a Bauhoffer-címszót.

B. Pap István–Kováts J. István (szerk.): Kálvin-jubileumi emlékkönyv. A magyarok genfi útja. [1909.] Bp. 1910.

Claparède, Alexandre (szerk.): *Les Voix Magyares au Jubilé de Calvin* Genève, 1910.

Claparède, Alexandre (szerk.): „Nouvelles de Hongrie”. A genfi „Semaine Religieuse” melléklete 1913.

Claparède-né Papp Ilka nekrológja K(ováts) I(stván)-tól PEIL. 1912:579–580.

Claparède és felesége nekrológja és jellemzése Cl. halálakor (1913) PEIL. 1913. 45–46. számok „P.”-től (B. Pap stván) és Kováts J. Istvántól. – Rácz Lajostól: SpRL. 1913. (IX.)

Alexandre Claperède (1858–1913). A „Semaine Religieuse”-ből, bővített kny. Genf, 1914.

Gantenbein, Burchard [reute-i l., a „Schweiz. Verein für die Evangelischen im Osten” (azelőtt: „in den Nachfolgerstaaten”) elnöke, az erdélyi reformátusok jóltevője.]

N[agy] A[ndrás] nekrológja Ref. Szemle (Kolozsvár) 1942. márc. 20.

9) *Valdensek:*

Meghívás a valdens egyház kétszázados ünnepére. A levélváltás magyarul PEIL. 1889:901. sk.

10) *Vegyések:*

Balogh Ferenc beszéde az „Egyetemes presbyteri gyűlésen”. Edinburgh, 1877. júl. 9.

A „Report of proceedings of the first general presbyterian council” c. kiadványból magyar fordításban PEIL. 1877:201–204.

Kováts János István (szerk.): A presbyteri szövetség magyarországi útjának és gyűléseinek emlékkönyve, PEIL. 1911–1912, és kny. Bp. 1912.

Szabó Aladár: Az evangéliumi szövetség [Evangelical Alliance] küldöttei Budapesten. PEIL. 1896:313. sk.

Balogh Elemér: Historical facts. Komárom, 1928. (Pontosan megállapítandó, hogy ebbe a tárgycsoportba tartozik-e?)

d) *Viszonyulás az úgynevezett szektákhoz:*

1) *Általában:*

Linberger, Stephan: Häresien und Sekten in der evang. Kirche Ungarns und Siebenbürgens. Protestantische Jahrbücher für Österreich. 1858.

Goehlert, T. Vincenz: Die Religionssekten in Österreich. Mittheilungen der k. k. Geographischen Gesellschaft. 1863.

Eröss Lajos: Protestantizmus és a különféle szekták. Hajnal, 1896.

Mészáros János: Harangszó után. Bp. 1918.

[„A szekták elleni küzdelem” célját szolgáló „hitvédelmi kézikönyv” a PEIL. 1918:156. l. szerint.]

Makkai Sándor: A szekták keletkezésének okairól. Kolozsvár, 1917. Kny. „Az Út” c. folyóiratból. [?]

Csikesz Sándor: A szektákról. ThSz. 1925. A „Theol. Tanulmányok” és a „Csikesz Sándor-émlékkönyvek” sorozatból is.

Vass Vince: Baptizmus, nazarénizmus, methodizmus. ThSz. 1925.
[Magyar történeti vonatkozásokkal és statisztikákkal.]

Mátyás Ernő (szerk.): A szekták és az ellenük való védekezés módjai. Sp. 1933.
[7, nagy többségében tiszáninneri szerző műve.]

Orosz Tamás: Szekták Szabolcsban. A Vármegyei Szociográfiák „Szabolcsvármegye” c. kötetében. 1939. [Hol?]

Somogyi Imre: Szekták. (Oxfordizmus és „az alsóbb társadalmi rétegek szektái”.) Magyar Élet, 1943. aug.

[L. Szij Rezsőnek evvel – az oxfordizmus védelmében polemizáló cikkét: „Lelki ébredés” c. a. uo. 1943. okt.]

Nyisztor Zoltán: Szekták Magyarországon. Bp. 1926. [Róm. katolikus szempontú, de bizonyos mértékig hasznavehető, összefoglaló tájékoztatás.]

2) Anabaptisták.*

Wilini Sándor varsói anabaptista orvos „Könyvecske az igaz keresztyéni keresztségről...” c. művének Dávid Ferenc készítette magyar fordítása, Kolozsvár, 1570. – Szemelvények belőle MPEIF. 1876. 203. sk. Czelder Márton közlésében.

Marsigli Luigi Fernando: La popolazione di Transilvania composta di varie nationi di diverse lingue, religioni, usi e vestiti. [XVII. századvégi adatok az erdélyi anabaptistákról.] Közli Klein, Karl Kurt: Siebenbürgische Quartalschrift 1932. 144. sk.

Tabella omnium Familiarum... in Magno Principatu Transylvaniae existentium 1767 (az erdélyi kancelláriai levéltárban) kimutatja az erdélyi vármegyéken lévő anabaptista családfőket és özvegyeket. L. Századok, 1941. évf. 240. l.

Seivert, Johannes: Die Anabaptisten in Ungarn. Ungarisches Magazin, III. 1783.

Knauz Nándor: A pozsonyi káptalannak kéziratai Esztergom, 1870.
[Magyarországi vonatkozású anabaptista énekeskönyvről.]

Jakab Elek: Erdély és az anabaptisták a XVII–XVIII. században. Keresztyén Magvető, 1876.

* Ezt az eredetileg gúnynevet, mely tárgyilag sem találó, csak a közszokásnak megfelelően és az újkori baptista egyháztól és missziótól megkülönböztetésül használom.

Beck, Joseph: Die Geschichtsbücher der Wiedertäufer in Oesterreich–Ungarn. *Fontes Rerum Austriacarum Dipl.* XLIII. Wien, 1883.

[E mű ismertetésén alapul Révész Kálmán cikke: Riedemann Péter. Rövid pillantás az anabaptisták hazai történetére. *PEIL.* 1886:209. sk.]

Loserth, Johann: Der Kommunismus der mährischen Wiedertäufer im XVI. u. XVII. Jahrhundert. *Jahrbuch der Gesellschaft für Geschichte des Protestantismus in Österreich*, 1895.

Loserth, Johann: Das Ende der mährischen Wiedertäufer in Ungarn und Siebenbürgen. Ein Beitrag zur Geschichte der Toleran unter Maria Theresia und Joseph II. – *Zeitschrift des deutschen Vereins für die Geschichte Mährens und Schlesien.* 32. évf. 41–55. l.

[Karinthiába Erdélybe 1755 emigrált prot. családok anabaptistává létele, Johann Waldner naplója nyomán.]

Seni Valér: *Az anabaptizmus.* Bp. 1907. [Kevés magyar vonatkozással.]

Lovesche Georg: *Geschichte des Protestantismus im vormaligen und im neuen Oesterreich.* 3 Wien–Leipzig, 1930.

Klima, Helmuth: Das Verhalten der Wiener Regierung unter Maria Theresia gegen die siebenbürgischen Wiedertäufer und Herrnhuter [!] Ein Beitrag zur thesesianischen Religionspolitik. – *Südostforschungen VII.* 1/2. Oktober 1942.

Áldásy Antal: *Anabaptisták Magyarországon a XVI. és XVII. században.* – *Kath. Szemle*, 1893. és külön is Bp. 1894. – *Ugyanő ugyane cím alatt VU.* 1892. (XXXIX.) 258. és 299. lapokon!

Tóth Mike: *Az anabaptisták Erdélyben és Delpini.* *Magyar Sion* (vagy *Katholikus Szemle?* VI. évf. *Ellenőrzendő!*) 1892.

Tóth Mike: *Az anabaptisták és Delpini.* *Katholikus Szemle*, 1909. (XXIII. évf.)

Szlávik Mátyás: *Zur Geschichte des Anabaptismus in Ungarn.* *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 1897. Külön is Leipzig, 1897.

Seni Valér: *Az anabaptizmus.* Bp. 1907.

Clark, W. Berta: *Die Hutterischen Gemeinschaften.* Fulda u. Leipzig, 1929. – *Angolul: Journal of Political Economy*, Chicago.

[Magyarországi és erdélyi vonatkozásainak ismertetése Petri H.: *Siebenbürgische Vierteljahrschrift* 1932. 397. sk.]

Wolkan, Rudolf: *Geschichts – Buch der Huterischen Brüder.* Alta (Canada) u. Wien, 1923.

Bielz, Julius: *Eine Siedlung deutsch – mährischer Wiedertäufer in Siebenbürgen.* *Mitteilungen zur Kenntnis des Deutschtums in Grossrumänien* (*Deutsche Politische Hefte*) Hermannstadt, 1926.

Hergecz Irén: Az anabaptisták története Magyarországon. Gépiratos doktori értekezés a budapesti tudományegyetem magyar történelmi szemináriumában 1925. [Ismertetve Századok, 1925. 427. 1.]

Zeiegelschmid, A. J. F.: Die ungarischen Wiedertäufer bei Grimmelshausen. Zeitschrift für Kirchengeschichte 1940. (III. Folge 10,59. Bd. 2. Halbband.)

Iványi Béla: Az anabaptisták vagy az újkeresztyének Nyugatmagyarországon. – RE. 1954. júl. 15.

Kirner A. Bertalan: Baptista krónika. Bp. 1935. [Állítólag már a 3. kiadás.]

Kirner A. Bertalan: A szobotisti baptisták. Bp. 1935. Ezek 1632 körül állítólag fegyvert fogtak jogaik védelmére. Beck: Die Geschichtsbücher... 441–454. 1., és ez után Szekfü Gyula: Magyar Történet 1. V. 152.

Kirner A. Bertalan: A nagylévárdi baptisták. Bp. 1937. [A nagylévárdi anabaptisták telepmaradványainak leírása Vasárnapi Újság, 1860:183–184., a „Feherhegységi útiképek” c. cikksorozatban. Szerzője „a csallóközi útiképek írója”.]

Kirner A. Bertalan: Esztergomi baptisták. Békehírnök, 1935.

Kirner A. Bertalan: Budapesti baptista kódexek. Békés, 1942.

Baán Kálmán: A Sáros-Pataki újkeresztyén kúria. Magyar Családtörténeti Szemle, 1936. 19–20.

S. Szabó József: Egy vértanú reformátor [= Fischer András]. PSz. 1894.

Zoványi Jenő: Fischer András anabaptista volta. PSz. 1916. (Adatok a magyar protestantizmus múltjából. V.)

Kirner A. Bertalan: Fischer András baptista vértanú felsőmagyarországi pályája (1523–1536). Bp. 1940. (Térképpel.)

Landgraf Ádám: Az haba [!] földének, az az: agyaggal összetapasztott szalma földének megmagyarázása. Eger, 1772.

Szendrei János: A habánok története Magyarországon és a Habán Majolika. Bp. 1889.

Bielz, Julius: Winzer Krüge. Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 1927.

Kirner A. Bertalan: Habán motívumok a magyar népművészetben. Nagyvárad, 1943.

Ernyey József: A habán majolika és az exulans cseh testvérek Magyarországon. A M. Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának Értesítője VII. 307.

Román János: Sárospataki kerámia. Bp. 1955. (Németül és angolul is.)
[Foglalkozik a sárospataki habánok fazekasmesterségével is.]

Mihalik Sándor: A Miklós börtön. Kassa, 1942.
[A habán fazekasok privilégiumáról is szól.]

Szimonidesz Lajos: A magyarországi anabaptisták irodalma és könyveik. MKSz. 1944. 134. sk.

„Jubileumi Füzetek” c. kiadványa a magyarországi baptista hitközségnek („Emléklapok, Történelmi és hitvédelmi írások”), Bp. 1948. Számos elszórt adatot tartalmaz a régebbi magyarországi anabaptizmusról is.

Anabaptistákról orvosi és sebészi vonatkozásban: Egyes adatok: Magyary Kossa Gyula: Orvosi gyakorlat a régi Magyarországon. Orvosi Hetlap, 1920. – Ugyanő: Magyar orvosi emlékek. I. Bp. 1929:88., III. Bp. 1931:271., 312., 335., 449., 457. l.

Veszely Károly: Az alvinci plébánia. Magyar Sion, 1863.
[Egykorú napló az odatelepített anabaptistákról.]

Veszely Károly: Anabaptisták Alvincen. Magyar Sion, 1863–1864.

A Bethlen Gábor által Alvincre telepített morva anabaptisták két kiváltságlevele (1625): Történelmi Tár, 1892:367–370. Áldásy Antal közlése az OL.-ból.

3) *Baptisták:*

Csopják Attila: Egyháztörténet. Bp. 1922.

Csopják Attila: Képek a magyarországi baptista misszió történetéből. Bp. 1928.

Kirner A. Bertalan: Kornya Mihály krónikája. Néprajzi és egyháztörténeti emlékek. Békés–Mezőberény, 1942.
[Kinyomatott, de közforgalomba nem került.] Varga Lajosnak a későbbi F. Vargának Kornya Mihállyal való vitatkozásairól református szempontú és rendkívül felháborító hangú beszámoló PEIL. 1882:265. sk. és 292. sk.

Hitvallomása és szerkezete a keresztelt keresztyén gyülekezeteknek, melyeket közönségesen baptistáknak neveznek. Bp.? 1898. – Közölve PEIL. 1905:739. sk.

Balogh Lajos: A magyarországi baptisták statisztikája 1907. évről. Bp. 1908.

Balogh Lajos: Válasz és felvilágosító megjegyzések... Berey József... pásztori levelére... Bp. 1912.

[Ez a nazarénusok ellen írt „Pásztori levél” Nagykárolyban, 1911. jelent meg.]

Gergely Miklós: A békési baptista felekezet története. – Durkó Antal: Békés nagyközség története (Békés 1939) c. kiadvány egyik fejezete.

Somogyi Imre: A vallásszabadság és a baptisták. Bp. 1947.

Somogyi Imre: A szekta-kérdés. Bp. 1933.

[Polémia az ugyanazon évben megjelent sárospataki Mátyás Ernő-féle kiadvány ellen, l. fentebb.]

Somogyi Imre (összeállítása): Emléklapok az 1848-iki szabadságharc századik évfordulójának és az 1873-ban kezdődött baptista misszió-mozgalom hetvenötödik évfordulójának emlékére.

(Külső cím: Emléklapok, történelmi és hitvédelmi írások.) Bp. 1948.

Baptista szabadtéri (városligeti) német nyelvű prédikáció adata 1877-ből: PEIL. 1877:892. 1878-ból: PEIL. 1878:1062–1063. (Vö. az uo. 1092. olvasható helyesbítéssel!)

Könyves Tóth Kálmán: A baptisták és tévtanok. MPEIF. 1880.

Könyves Tóth Kálmán: Futkározó hamis atyafi. Debrecen, 1880. (Négy kiadást ért.)

Eröss Lajos: A baptista. Debrecen, 1895. 2. 1897.

Szabó Aladár: Az „Evangelical Alliance” és a magyarországi baptisták. PEIL. 1898:626–627.

Stern Hermann: „Báránbörbe bújt farkasok.” Figyelmeztető szózat a magyar protestáns néphez. Debrecen, 1902. 2. 1903.

Stern Herman: Hogyan lettem én baptistává s miért nem voltam jó baptista? Debrecen, 1902.

Faragó György [= Stern Herman]: Evangéliom szerint reformált hitvédelem az újrakeresztelkedő baptisták ellen. Debrecen, 1905.

Dudek János: A magyar baptisták szervezete és hitvallomása valláskritikai szempontból. Bp. 1907.

4) *Nazarénusok:*

Eötvös Károly: A nazarénusok. Összes művei IX. kötet, Bp. 2. 1904.

[Törő Lajos állítása szerint PEIL. 1880:957. sk. „Carolus” név alatt már megjelent a Pester Lloyd és a Pesti Napló 1871. évfolyamában.]

Szeberényi Lajos Zsigmond: Nazarenizmus. Bp. 1888. – Németül [hol?] 1890.

Kuzmány K.: Urkundenbuch... (Wien, 1856.) c. művében (L. II. A. a. 2) közli a budai helytartósági osztály 1854-i rendeletét, nyilvánvalóan a prot. superintendensekhez, a nazarénusokkal szemben követendő eljárás tárgyában.

„Nachfolger Christi” nevű, Pacséron a reformátusok közt keletkezett „szekta”, és Kalmár (Krämer) nevű vezetője. – Rövid cikk róla Prot. Jahrbücher für Österreich 1856:506.

Szekeres Mihály: Legújabb vallási mozgalmak Magyarországon. Krisztus-követők. Nazarenusok. PEIL. 1858:1218. sk.

Bácskai – ómoravicai és pacséri – nazarénusokkal a dunamelléki egyházkerület közgyűlése már 1858-ban foglalkozik. PEIL. 1858:481–482.

Hercegh Ferenc: „Nyilatkozat”-a a nazarénizmus pacséri hódításairól. PEIL. 1858:109–110.

Taróczi Endre: A nazarenusok ismertetése. Párbeszéd egy nazarenus és nemnazarenus között. Pest, 1859.

[„Nazarenusok ismertetése” c. műve van állítólag a fent említett Herczeg Ferencnek is, 1859.]

Biographia von Johann Jakob Wirz. Ein Zeugnis der Zanarenergemeinde von der Entwicklung des Reiches Gottes auf Erden. Barmen, 1862.

[Ballagi Mór jellemző ismertetése róla PEIL. 1863:80. sk.]

Nazarénusok Ittebén. Hajnal Ábel békésbánati esperes ittenbei látogatásának leírása. SpF. 1865:264–267. Átvéve a békésbánati egyházmegye 1864. novemberi közgyűlése nyomtatott jegyzőkönyvéből.

Hódmezővásárhelyi nazarénizmus kezdeteiről. „P. U.” jegyű szerző. PEIL. 1864:217–218.

Szél Farkas: Az úgynevezett nazarénusokról. Vasárnapi Újság, 1866. [U. ezen évfolyamban több kisebb közlemény is van a mozgalomról.]

-K.-Y. áljegyű szerző: A nazarénusokról. VU. 1869. (XVI.) jan. 10. és 17. számok.

Fejes István: A nazarénusok Hódmezővásárhely és másutt. SpF. 1866:273. sk.

Eredeti nazarénus folyamodás (íratott Hódmezővásárhelyt). Vasárnapi Újság, 1866.

Szeremlei Samu: A hódmezővásárhelyi nazarénizmus terjedésének egyik okáról: Külföldi utazásomból. PEIL. 1867:463.

Ómoravicai és pacséri nazarénusokról hivatalos ref. egyházmegyei álláspont PEIL. 1867:691. – Uo. azon évfolyam 705. sk. és elismerő nyilatkozat átvéve az „1848” c. lapból, Ballagi Mór kommentárjával.

Bokor Benő PEIL. 1868:1644. sk. két levelet közöl „Falusi János” [álnév?] volt galamboki lelkésztől és Tóth András nazarénus „szolgától”. A levélváltás hitvitázó tartalmú, 1866-ból való, Tóth Andrásé Keszthelyen kelt.
[Azonban kérdés, nem koholmányok-é?]

Nazarénusok anyakönyvezése és házasságjoga ügyében vallás- és közoktatásügyi minisztériumi határozat PEIL. 1868:1131–32.

Bíró Pál: A nazarénusok Bácskában. Vasárnapi Újság, 1870. 375. s köv.

Szóllósi Antal: A nazarénusokról, MPEIF. 1871.
(Révész Imre szerkesztői jegyzetével.) Kny. Debrecen, 1871.

Szóllósi Antal: I. I. Nazarénusok-e vagy mi mindegy, Krisztus követők-e? II. E felekezet tudományának bírálata. Két népszerű egyházi beszéd. Hódmezővásárhely, 1870.

Révész Imre (id.): Érdekes adat Fröhlichről s a nazarén felekezet keletkezéséről. MPEIF. 1871:589–591.

Szeremlei Samu: A hívő secta terjedésének okai és óvszerei a magyar protestáns egyházban. PEIL. 1874:873. sk.

Szeremlei Samu: uo. ua. évf. 1217. sk. közli a Wanderer c. bécsi lap egy 1865-i cikkét a magyarországi nazarénusokról fordításban.
Állítólagos nazarénus gyermekgyilkosság vallásos őrvjongsben. PEIL. 1874:472.

Szalai István: Lélektani okadatulása a nazarénusok terjedésének. Evangéliumi Prot. Lap, 1875.

„A Krisztusban hívő gyülekezetek vallás- és egyházzsartartási szabályai”. – „A Krisztusban hívő hitközségek szervezeti szabályzata az evangélium szerint”. Egy füzetben megjelent két nyomtatvány Hódmezővásárhely, 1876. [vagy 1877?]
[Ismerteti Bokor Benő PEIL. 1877:397. sk.]

Fővárosi Lapok 1864–1874. évfolyamaiban több részletadat a nazarénusok szaporodásáról, csendőri kezeléséről stb. (1864. febr. 4. febr. 20. 1865. június 1. 1872. dec. 20. 1874. okt. 30. stb.)

Törő Lajos: Adatok a magyarországi nazarénizmus történetéhez. PEIL. 1880:957. sk.

Garzó Gyula: A nazarénizmus ellen vagy: nazarenismussal ellen vívott gyomai harc. PEIL. 1882:333. sk. Ellenőrzendő!

Varga Lajos [a későbbi F. Varga] és Zoltai Lajos: A földesi nazarénusokról. PEIL. 1882:147–150.

Illyés Bálint: Nyílt levél, a nazarénusok Kisújszálláson, híre vonatkozólag. PEIL. 1882:182. sk.

Illyés Bálint a fentebbi nyílt levélben említi: A hamis és igaz próféták. A nazarénusok vándorapostolainak bolyongásai és bujtogatása alkalmából írta és elmondotta Kisújszálláson 1882. január 22. Karcag, 1882.

Malmos Gazda [= Könyves Tóth Kálmán]: A nazarénus Kósza Julis siralmi, vagyis szerecsen-mosdatás. Két énekben zengi – Hol?

A református Konvent 1884 novemberében elfogadja a tiszántúli kerület javaslatát a nazarénusok rendőri üldözése tárgyában. MPEIF. 1884:552. A hiteles szöveg megállapítandó!

Nagy Lajos: A nazarénusok Baranyában. Vörösmart, 1883.

Czrepaján, Torontál vármegyében a nazarénusok ellen 1887-ben felekezeti értekezlet, Prot. róm. kat. és gör. kel. papok részvételével. PEIL. 1887:887. sk.

Justh Zsigmond nazarénus „gányóiról” ő maga ír egy „Magyar szellemi élet” c. kiadványban, amely 1896-ban már 3. kiadásban jelent meg. L. Kozocsa Sándor: Justh Zsigmond parasztszínháza. Válasz, 1947. november.

Újlaki Antal: bibliás emberek. Rajzok az alföldi nazarénusokról. Szeged, 1897.

Nyíregyházi és környékbeli nazarénusok tiltakoznak a szocialistaság „gyanúja” ellen, egyházfegyelmzés alá vetik a szociálistákat. PEIL. 1898:192.

Végh Ferenc: A nazarénusok története és hitvallása. Bp. 1914. (Szent István Társulat.)

Veress Éva: „Rezerénus” gyülekezet Dunapentelén. (Adatok a dualizmus első évtizedének parasztmozgalmaikhoz.) Ethnographia, 1956. (LXVII. évf.)

5) Egyéb:

Révész Kálmán: Magyar református vallásos rajongók a múlt század közepén. DebrPL. 1894:353. sk.

[Gombkötő György és társai mozgalma Tiszadobon 1750 körül.]

Esze Tamás: Liszkainé fonák tanításai. Az Út, 1952. Szabolcsi szektamozgalom 1741 körül. Anyagát Esze [Tamás Károlyi-levéltári kutatásai alapján Czakó Jenő már Az Út, 1949. szept. 25.–okt. 1-i számában ismertette.]

Veres Péter: Egy magyar szekta a század elején. Tolsztojánusok Balmazújvároson. Kelet Népe, 1941. ápr.

Veres Péter: Az armageddoni csata. Válasz, 1948. dec. [A balmazújvárosi szektakérdés.]

Csikesz Sándor: „Az Új-Sélem-mozgalom”. ThSz. 1931. A „Csikesz Sándor-emlékkönyvben” is (V. Debrecen, 1948). [Megelőzőleg a „Theologiai Tanulmányok” sorozatban is?]

Varjas János dr. debreceni orvos (1904–1929) élete és hátrahagyott iratai. Kiadja Varjas Piroska. Bp. 1934.

P. Kató István: Az ibrányi felekezeten kívüliek hit [!] keletkezése és története. Ibrány, 1934. [A szerző „gyülekezetvezető” parasztember.]

Kiss Ferenc [orvosprofesszor]: Magyar parasztproféták. Bp. 1942.

Kiss Ferenc: Az Úr magyarországi gyülekezeteiről. Haladás, 1949. [Történeti visszapillantás a „szabadegyházi” mozgalom külföldről jött ösztönzéseire és hazai gyökereire.]

Wolf [később: Ordass] Lajos: Jehova tanúi. Győr, 1943.

e) *Unió- és reunió-kísérletek, felekezeti együttműködés (interprotestáns, protestáns–katolikus), feleketköziség, oekumenizmus.*

1) *A John Dury-féle uniótörekvésbe kapcsolódás:*

Révész Mihály: Protestáns unió és az erdélyi reformátusok. MPEIF. 1887. [A J. D.-mozgalmába kapcsolódás okmányai a British Muzeum-ból, magyar fordításban.]

Kvacsala János: Az angol–magyar érintkezések történetéhez. Századok, 1892.

Turnbull, G. H.: Hartlib, Dury and Comenius. Liverpool, University Press, 1947. [Főleg Comenius révén magyar vonatkozásokkal is.]

2) *Ágostai Hitvallás híveivel (lutheri hitűekkel, evangélikusokkal) viszony.*

Ujj István: A protestáns unió története és állása Magyarországon. MPEIF. 1886.

Rác Kálmán: Unió-törekvések a negyvenes években. PSz. 1897.

Patay Pál: Unió-törekvések a magyar protestáns egyházban. PEIL. 1917:486. sk.

Patay Pál: Magyar protestáns unió. Bp. 1918.

Sax Frigyes: Adalék a magyar protestáns unió-törekvések történetéhez. Gondolat, 1887. 64. sk. 77. sk.

Christelyi Gyula: Az újabbkori magyar unió-törekvések hazánkban. Gondolat, 1887. 98. sk.

Thury Etele: A protestánsok együttes tanácskozásának első nyomai. PSz. 1904.

[A martyánci templomper.]

Csetneki evangélikus egyházmegye kebelében református egyházak és lelkészek a XVI. század 2. felében. ZTL. 88.

Ungi református egyházmegye kötelékében evangélikusok. ZTL. 504.

Zempléni református egyházmegye kötelékében evangélikusok:

Hegedűs László közlése SpF. 1857–1858. (I. évf.)

Zoványi Jenő: Protestánsok állítólagos uniója Zemplénben 1597-ben. PSz. 1934. 226. sk.

Fogarasi baronatusban a bethlemi és sárkányi szász ev. egyházközségeknek a fogarasi ref. consistoriumtól való függéséről. Bornemisza Anna és I. Apafi Mihály rendeletei 1665–1670. – MPEA. 1909/1910 (VIII. évf.) 126–127. és 132–133.

Alvinczi Péternek az unió-gondolathoz való viszonyát l. az „Egyes életrajzok”-ban.

Korai (tanbeli) egyezkedési kísérletek:

Meszlen, 1595: Payr S.: A dunántúli evangélikus egyházkerület története. I. Sopron, 1924. 736–737.

Újlaki (luth.) zsinaton kísérlet a ref. és ev. úrvacsorai ellentét kiküszöbölésére (Göncz Miklós superintendens levele Thurzó Györgyhez. Teljes szövege ThSz. IX. évf. 5–8. 189. l. regesztája MPEA. 1934. 192. l. Ila Bálint közlése a Thurzó-levéltárból.

Komját, 1615: MPEA. 1908. 154–156. Az itt elfogadott egyességi pontokat közli már Szilágyi Sándor is – az OL-ból, az eredeti magyar fogalmazásban. – MPEIF. 1881:258–259.

Nigrini, Samuel: *Consilia Henotica circa unionem chatolico-evangelico-reformatorum...* Zolna, 1707.

Matthaeides, Samuel: *Roma et Geneva Hungariae irreconciliabilis* [!] Greisswald, 1708.

[Nigrini fenti műve ellen.]

Teslák Pál: *Tentamen unionis inter protestantes*. 1786. H. n. (Névtelenül.)

[Plachy, Andreas]: *Nullitas discriminis in articulo fidei de sacra Domini coena inter aug. et helv. conf. Fratres pro arctiori politico-synodali coalitione exposita*. Pozsony–Komárom, 1791.

Kellisch Sámuel a nógrádi ev. esperesség nevében véleményt ad a pesti zsinatnak a reformátusokkal való unió lehetetlen voltáról.

Török János (zsipi ref. l.) közlése saját gyűjteményéből SpF. 1864:255. sk. Eredeti latin.

[Névtelen]: Commentatio brevis de unione protestantium in genere, praesertim in Hungaria. 1791. H. n.

[Névtelen]: A protestáns vallás két ágának egyesítése felől való rövid jegyzések. 1791. H. n.

Somogyszobi ágostai és helvét hitvallásuk között egyesség, 1800. DunPL. 1891:10. sk.

Névtelen kommentár nélküli közlés, eredeti (?) magyar szövegben. A lelőhely nincs megnevezve.

Munkácsi közös istentiszteletek (a ref. lelkész által tartva) már 1816 óta, német és szlovák nyelven is. – Pap. J. [Így!] közleménye PEIL. 1842:182–183.

Várpalotai uniótörekvés 1807–1823 közt. PEIL. 1845:232. és UMA. 304. (Naszályi János lelkész életrajzában.)

Kéri szerződés 1830. Szövege PEIL. 1862. és a református Konvent 1893. évi jegyzőkönyvében.

Nagygeresdi egyezés: 1833. Szövege PEIL. 1846:638. sk. és 1864:33. sk. (Ez utóbbit K. S. [= Karsay Sándor]? közli rövid utószóval.) Továbbá a ref. Konvent 1893. évi jegyzőkönyvében és DunPL. 1900:87. sk.

Horváth Zoltán: A nagygeresdi egyezés. Miskolc, 1940. (A miskolci ev. jogakadémia egyházjogi szemináriumának kiadványai közt.)

Ottlyk Ernő: A nagygeresdi szerződés. Lelkipásztor, 1954. szept.

3) *Az 1840-es évek unió-mozgalmának irodalma: (a mozgalom további kihatásaival):*

Zay Károly gróf életéhez: Névtelen életrajzok, ill. nekrológ: Protestáns Naptár, 1857., Vasárnapi Újság, 1859. (dec. 11.), PEIL. 1871:1363. sk.

Magyar írók levelei Zay Károlyhoz: IK. 1910:349. sk. Tóth Ferenc superintendens levele hozzá: PEIL. 1877:35. szám.

Zay és Kossuth anti-panszláv unionizmusáról (s Kossuthnak ezzel kapcsolatos áttérési szándékáról) Kosáry Domokos: A Pesti Hírlap naiconalizmusa 1841–1844. Századok 1943. 392. sk.

Zay Károly utolsó felhívása az unió érdekében „Egyesüljünk” címmel PEIL. 1865.

Székács József életéhez:

Törteli Lajos: Székács József élete és működése. A „Székács-Emlékkönyvben”. Pozsony–Bp. 1912.

Patay Pál: Székács József. Bp. 1914.

Török Pál működését az unió ügyében l. az „Egyes életrajzok” rovatában és a II:B. i. tárgycsoportban, a „Budapesti theol. akadémia” címszava alatt!

Protestantismus, Magyarismus, Slavismus. Als Antwort auf die gegen den Grafen Carl Zay erschiencene Schrift. Vom aller Menschen Freunde, nur der Finsterlinge Feinde. Leipzig, 1841.

Felvidéky [= Thébusz János zólyomi ev. lelkész]: Protestantismus és pánszlávizmus. Bp. 1880.

Ballagi Géza ugyanily című tanulmányában hosszan foglalkozik vele és Grünwald Béla: A Felvidék c. munkájával. BSz. 1882. (XXXI. k.)

[Haubner Máté]: A keresztyén vallástan vezérfonala protestáns nevendékek számára az uniónak útját egyengetve. Pozsony, 1843. (Névtelenül.)

Fáy András fogalmazása, Zay Károly kiadásában:
Javaslat a uniói alválasztmánynak, a magyarországi két protestáns felekezet egyesítése tárgyában. Pozsony, 1846.
[L. hozzá Hajnal Ábel hosszú bírálatát ref. szempontból. PEIL. 1847:800. sk.]

Ugyanaz, Tomka Károly fordításában:
Vorschlag des engern Unions-Ansschusses über die Art und die Mittel der Vereinigung der beiden evang. Kirchen in Ungarn. Pressburg, 1846.

Ugyanaz, Adamis Károly fordításában:
Nepredpojaté Nahledy o Unii Evangeliku A. a H. Wyznání v. kralowstwi Uherskem. Prespurk, 1846.

Hurban, Jozef Miloslav: Unia. Buda, 1846.

Az unió kérdés szlovák nyelvű publicisztikájának termékei nagyjából felsorolva a Magyar Történeti Bibliográfia 1825–1867. IV. kötetének (Bp. 1959) 542. lapján.

(Hurban egyéb unióellenes művei, amelyek mind szlovákul vannak írva, de amelyeket Z T L. csak magyar címfordításban sorol fel, pontos szlovák címükkel vezetendők be.)

Desseffy Aurél: Protestantismus, Magyarismus, Slavismus. Világ, 1841. nov. 10. és Összes Művei Bp. 1887.

Simkó (Schimko) Vilmos: Egyházi unió, azaz: értekezés a magyarországi protestánsok vallási egyesüléséről. Pozsony, 1842.
[L. ismertetését PEIL. 1842:116–117.]

Schedius Lajos temetésén 1847. nov. 14. mindhárom pesti prot. lelkész, a temetőben pedig még egy izraelita lelkész is szolgált.
Székács József közlése PEIL. 1847:1287.

Temesvári unió:

Dömötör Károly: A temesvári ev. egyház egyesülésének ismertetése s szerény nézetek és tapasztalatok az „Unio” körül. PEIL. 1866:1007. sk.

Szombathelyi unió:

L. az őrségi református egyházmegye 1893. márc. 22-i határozatát PEIL. 1893:237.

Sztehlo Kornél: A protestáns közös bizottság munkája. Bp. 1926.

4) *Reformáció-Jubileumok* (nagy részét együttesen):

Tsétsi János (ifj.): Oratio secularis altero reformationis jubilaeo habita in auditorio publico illustris athenaei Patakiensis ad diem 31. Oktob. 1717. [Zürich, 1720.]

Barcsa János DebrPL. 1905. 688. l. közli a tiszántúli református egyházkerület által 1817-ben a jubileumi istentiszteletek céljára készített minta-imádság és beszéd szövegét.

Márton József: Az ausztriai császári birodalomban... tartott reformáció [!] harmadik százados örömnepének előadása. Bécs, 1818. – Hosszú kivonata e műnek (névtelenül) „Száz év előtt” c. SpRL. 1916. (XII.)

[Magyarországi adatokkal meg bővített fordítása Glatz Jakob: Nachrichten über die Feier des dritten Jubelfestes der Reformation... Wien, 1818. c. művének.]

Szlávik Mátyás: A reformáció megünneplésének történetéből. PEIL. 1893:694–695.

Payr Sándor: A reformáció évszázados ünnepei hazánkban. PSz. 1911.

5) *Római katolikusokkal megértés és együttműködés kísérletei:*

A Nigrini–Matthaeides-vitát, amely részben erre a tárgyra vonatkozik, I. II: A. e. 2. alatt.

Haselbeck, G.: Die Stellung des Irenikers P. Christoph De Royas y Spinola O. F. M. zur Orthodoxie. Franziskanische Studien 1914. 1. füzet.

Menge, G.: Zur Biographie des Irenikers Spinola. Franziskanische Studien 1915. 1. füzet.

Balanyi György: A vallási egység egy lelkes ferences munkása a XVII. században. Bp. 1944. (Kny. Az Egység Útja II. évf.-ból.)

Serfőző József: Szentiványi Márton S. J. munkássága a XVII. század küzdelmeiben. Bp. 1942.

Deáky Gedeon: Tisztelet oltárja... VII. Pius... halhatatlanítására... Pozsony, 1814. 2. kiad. 1815. (e mellé csatolva Péli Nagy András Apoligiája). 3. kiad. 1817. – Szlovákul „Oltár oti” címmel 1815.

[A VII. Pius iránti magyar protestáns lelkesedéshez adat olvasható Meszlényi Antal köv. dolgozatában: Severoli bécsi nuncius egyházipolitikája (1802–1816) főtekintettel Magyarországra. Bp. Szemle, 1932. máj.–júniusi szám (225. köt.) 433. sk.]

Adalékok az unio-vitály történetéhez 1822. Szilassy József nagykőrösi okmánytárból közli Szilágyi Sándor. SpF. 1861:616. sk. Eredeti latin, ill. magyar szövegek.

Hohenegger, Laurent: Zeichen der Zeit: auch ein Beitrag zur Wiedervereinigung der christlichen Cofessionen. Pressburg und Oedenburg, 1822.

[(Vámosi) Pap István]: A vallási egyesülés ideája s ezen idea realizáltatásának eszközei, melly munkában az evangéliumi ker. tolerantiáról s az egy idvezítő ekklesiáról írott predikatiók is, a mennyiben ezen munkát illetik, röviden s részrehajlás nélkül megvizsgálatnak. Készítette s a maga költségén kiadta egy a vallási egyesülést mind vallási, mind polgári tekintetben óhajtó református prédikátor. Veszprém, 1823. (Névtelenül.)

Szikszai Benjámín: A római katolikus és protestáns keresztyének között fennálló unió (I–II.). Szeged, 1824–25.

Guzmics Izidor: A vallási egyesülés ideájának és a római katolikus és protestáns keresztyének közt fennálló unióinak vizsgálatása. Győr, 1824.

Guzmics Izidor: A római katolikus és protestáns keresztyének között fennálló uniónak másodszori vizsgálatása. Győr, 1826.

Filó Lajos: Unióvitály a hazai r. katolikusok és protestánsok között 1822–1827. SpF. 1860.

(Vámosi) Pap István „Ellenbíráló” c. észrevételei Filó fenti tanulmányára. SpF. 1860:170. sk.

[E cikkében mondja V. P. I., hogy van egy ily című kézírata: „A vallási egyesülés ideájának történelme, vagy a vallási egyesülés ideájára tett bírálatok s ellenbírálatok az idea történetrajzával s okiratokkal mint az idea által előidézett mozgalmakkal”. 260 lap, mai holléte nem tudatik.]

[(Vámosi) Pap István beszédeinek és imádságainak egy része „A feyházi lelkész erkölcsi beszédei és imádságai rabok számára” Szikszay Gyula szebényi r. kat. segédlelkész átdolgozásában jelentek meg, Réső Ensel Sándortól kiadva, Bp. 1874.]

Horváth Konstantin: Az első magyar katolikus teológiai folyóirat [= Egyházi Értekezések és Tudósítások 1820–1824] és protestáns munkatársai [= Ángyán János, Kocsi Sebestyén István, Rummy Károly György, Hrabovky György]. Az Egység Útja, 1943. január.

Balázs László: A felekezetek egymáshoz való viszonya 1791–1830., különös tekintettel az egykorú nyomtatványokra. Bp. 1935.

Thewrewk József (ponori): Katholicizmus és protestantizmus. 1. füzet, Buda, 1841.

(Tisztázandó, hogy P. T. J. e munkája ebbe a tárgycsoportba tartozik-e és van-e több füzete is. A MTB.-ban csak ez az 1 füzete szerepel.)

Bedy Vince^{*}: Győri római katolikus és protestáns egyházfők baráti viszonya a múltban. Győri Szemle, 1939.

Vargha Zoltán (görzsönyi): Egy igazán türelmes róm. kath. püspök a múlt század elején. PSz. 1928. 312.

[Kálmánházy Lászlóról, az 1817-ben meghalt váci püspökről van szó Péter Ferenc solti és alsóbaranya–bácsi tractualis kurátor naplófeljegyzése alapján.]

Juranics Antal győri püspök a győrszigeti protestánsoknak a maga költségén kibővített katolikus temetőben megígéri a közös temetkezést. Haubner Máté tanúságtétele PEIL. 1842:229–230.

Ibrányi-család (Ibrány, Szabolcs m.) katolikus létére visszaengedi az annak idején ellenreformáció céllal elvett lelkészi telek felét a református egyháznak. Patkó András, ibrányi ref. lelkész közlése PEIL. 1847:1227–1228.

Hejcei (Abaúj m.) lelkipásztornak és tanítónak a tagosítás alkalmával a kassai püspök a saját uradalmából 8+2 hold földet ajándékoz. – A lelkész és a kurátor hivatalos hálanyilatkozata PEIL. 1860:893–894.

Madách Imre temetésén Sztregován 1864. okt. Imády Károly balassagyarmati esperesplébános funkciója mellett Kis Gábor, akkor losonci ref. lelkész (saját állítása szerint Madách jó barátja) is tartott síri beszédet. – Kis Gábor maga írja PEIL. 1872:337., több hasonló esetet is felsorolva.

Kálmán Farkas: Egy ember-barát emléke. PEIL. 1877:688. sk.

[A cistercita rend előszállási uradalmának szerzetes jószágkormányzója. Simon Róbert nagy pénzkölesönöket folyósított a madocsi református gazdáknak birtokvételre stb.]

Feleki József: Emlékezés Haynaldról. PEIL. 1891:897. sk.

[A foktői ref. lelkész melegen és hosszan emlékezik a kalocsai bíboros-érsekre. A kalocsai ref. gyülekezet Foktő filiája volt.]

Patay Pál: Végvezekényi Baldácsy Antal báró élete és a Baldácsy-alapítvány félszázados története. Bp. 1926.

Medveczky Károly: Emlékirat a Magyar Jövőért és Prohászka Ottokár válasza. (Adalékok az összeomlás utáni keresztén-keresztény együttműködés történetéhez.) PSz. 1934:211. sk.

^{*} A MTB-ban a szerző neve – minden valószínűség szerint tévedésből – Benedek Vince!

[Az emlékiratot íj. Révész Imre fogalmazta 1920. december 14. Aláírták a debreceni református és evangélikus értelmiség legkiválóbbjai, néhányan még a régi liberális beállítottságúak közül is. – Prohászka 1922 (!) január 19. „válaszolt” rá, kitűnt, hogy el sem olvasta!]

Jókai Mór: „A budapesti samaritánusok” c. cikkében (I. Összes Művei, Nemzeti kiadás XCII. „Őszi fény” c. a. Bp. 1907.) azt állítja, hogy a „budapesti samaritánus egyesület” megalakulása utáni esztendőben (de melyikben?) húsvét utáni vasárnapon „a főváros valamennyi keresztyén templomaiban, katolikus és protestáns papok” az irgalmas szamaritánusról fognak prédikálni, ezzel vezetve be az egyesület céljaira való gyűjtést.

[Részleteket pontosan megállapítani érdemes volna!]

6) Vegyesek:

Erdélyben a bármely vallású templomépítő gyülekezet hatósági engedély alapján minden többi vallásfelekezet is, templomi felhívással meghirdetve, segíti.

Kazinczy Ferenc Erdélyi Leveleiben az Erdély Öröksége c. kiadványban IX. köt. 63. l. Az „Erdélyi Ritkaságok” c. sorozat 16. számában megjelent teljes kiadásban (Kolozsvár, 1944) a II. kötet 101–102.

Megállapítandó, ebbe a tárgycsoportba tartozik-e?

Ugyanitt, az I. kötet 120 lapján olvasható Kazinczynak afölötti örvendezése, hogy Zombori József udvarhelyi esperes-plébános kanonok 1811-ben olyan prédikációkat adott ki, amelyeket a református és unitárius deákok megtanulnak és elmondanak.

Szentes István: Kolozsvári hitese polgár és boltos kereskedő Frandafir György... halotti végtisztelete megadásakor tartott rövid elmélkedés a kereskedelem hasznos voltáról a Státusra nézve... Kolozsvár, 1833.

[A szerző – kolozsvári református lelkész – ezt a beszédét a kolozsvári „görög” templomban mondta el, a halott valószínűleg örmény származású volt!]

Czrepaja-i (Torontál m.) interconfessionális lelkészi értekezés 1887. jún. 30. – A „Határőr” álnévű szerző tudósítása szerint PEIL. 1887:886. sk. a nazarénusok elleni közös akciót beszélte meg 2 magyar ref., 6 német ev., 14 gör. keleti szerb és egy r. kat. lelkész, a legutóbbi azonban csak megfigyelőként.

B) A magyar református egyház belső fejlődése.

a) Egyházföldrajz, egyházi néprajz, településtörténet, statisztika, általános egyházismertetés. (Figyelembe veendő: Ez alá a pont alá csak olyan dolgozatok vannak besorolva, amelyek önálló jellegüknek fogva nem illeszthetők be az I. főrész F.G.H. részeibe. Viszont az itt besoroltak egy része tárgyánál fogva a legszorosabban kapcsolódik ugyanezen II:B. rész b) és 1) pontjaival is.)

Csáji Pál (közl.): A magyarországi református eklézsiák és prédikátorok első hivatalos összeírása 1725–1729. ET. U.f. I. (IV.) 1958.

- Aldobolyi Nagy Miklós: Egy református szigettáj. [A Zsitva-szög.] PSz. 1941:395. sk.
- Aldobolyi Nagy Mikós: Szamosmenti reformátusok. PSz. 1943.
- Aldobolyi Nagy Miklós: Magyarok a Kis-Szamos mellékén. 1943. [Hol?]
- Baksay Sándor: A Jász-Kunság. „Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben” c. mű VII. kötetben.
- Baksay Sándor: Baranya megye. Ua. mű XIII. kötetében.
- Baksay Sándor: Somogy megye. Ua. mű XIII. kötetében. Mindhárom felvéve „Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai”. Bp. 1917. III. kötetében is.
- Baranyai református népélet:
A köznép házasodásának módja Baranyában:
Kézirat (816. quart. Hung.) az Orsz. Széchényi Könyvtárban. Sejthető szerzője 1827–28 körül Jeremiás Sámuel vajszi lelkész. Közli jegyzetekkel Hoffmann Tamás, Ethnographia LXV. (1954.) 3–4.
[A jegyváltás és az esküvő körüli egyházi vonatkozásokkal.]
- Barla Szabó Jenő: Az 1562. évi debreceni hitvallástétel népies vonatkozásai. Ethnographia, 1908.
- Batha Béla: Statisztikai tanulmányok a magyar protestántizmusról. PSz. 1890. Külön is Bp. 1890.
- Csinády Gerő: A második bécsi döntéssel visszatért protestánsok helyzetképe. PSz. 1940. 290–293.
- Csinády Gerő: A Délvidék protestánsai. PSz. 1941:193–196.
- [Erdélyi vallásfelekezeti statisztika:]*
- [Névtelen]: Die Bevölkerung Siebenbürgens nach den verschiedenen Glaubensbekenntnissen. Satellit (a „Siebenbürgisches Wochenblatt” melléklapja) 1855.
- Edelényi Szabó Dénes: Komárom megye felekezeti és nemzetiségi viszonyai a mohácsi véstől napjainkig. Magyar Statisztikai Szemle, 1927. febr.–márc. Külön is, Bp. 1927.
- Fekete Nagy Antal: Településtörténet és egyháztörténet. Századok, 1937.
- Fügedi Erik: Középkori település és egyházi szervezet az egykori nyugati felvidéken. Regnum, 1944–1946.
[Mindkettő középkori katolikus tárgyú, de a reformációkori továbbalakulásokra nézve is fontos.]

Galgóczy Károly: Népesedési mozgalmak a helvét hitvallásúak közt 1861-ben. Statisztikai Közlemények, 1863.

Gesztelyi Nagy László: A tanyai magyarság felekezeti vonásai. PSz. 1939:128. sk.

György Aladár: Egyházi s iskolai statisztika 1882-től 1889-ig. Bp. 1884–1890. [Hol?]

György Aladár: A magyar ev. ref. egyház híveinek megoszlása. PEIL. 1890. 1892.

Jánki Gyula: Magyarország Trianontól napjainkig: egyház és hitélet. Magyar Statisztikai Szemle, 1938.

Karner Károly: A felekezetek Magyarországon a statisztika megvilágításában. ThSz. 1930–1931. és Kny. Debrecen, 1931. („Theologiai Tanulmányok” 14. sz.)

Karner Károly: Az öngyilkosságokról. PSz. 1933.

Keken András: A magyarországi evangélikusság történelmi statisztikája. Hódmezővásárhely, 1937.

Keken András: Evangélikusság és nemzetiség a XIX. században. PSz. 1930.
[Mindkettő református szempontból is fontos!]

Kovács Sándor: A magyar evangélikusság föld- és néprajza. A „Hitvallás és Tudomány. Emlékkönyv az Ágostai Hitvallás 400 éves jubileuma alkalmából” c. kötetben. Sopron, 1930.
[Református szempontból is fontos!]

Kathona Géza: Protestáns egyházaink az egykori földközösségben. ET. U.f. I. (IV.) 1958. 1. füzet 9. s köv. l.

Makkai László: Visszajöttek... A protestáns magyarság térképével. PSz. 1938:545. sk.

Makkai Sándor: A magyar reformátusság egyházi élete. Igazság és Élet, 1940. külön is. Debrecen, 1940. („Az Igazság és Élet füzetei” 17. száma.)

Nagy Kálózi Balázs: Jász-kunsági reformátusok beköltözése Bácskába II. József korában. Bp. 1943.

Német települések:

Gladischefsky Karl: Eine Diaspora – Reise in Ober–Ungarn. Bp. 1890.
[A szerző akkor a budapesti német reformátusok lelkesze és a Gusztáv-Adolf-egylet képviselője. Valószínűleg nemcsak ref., hanem luth. szórványokat is bejárt.]
[Ez még megállapítandó!]

Röhtig, H. W.: Die Geschichte der deutsch-evangelischen Gemeinden des Banats. Unter besonderer Berücksichtigung des Verhältnisses von Kirche und Volkstum

Leipzig, 1940. De megállapítandó, vannak-e benne ref. vonatkozások is, vagy csak luth.-ok!

Lotz, F.: Die deutsch-protestantische Besiedlung der Batschka Auslanddeuschtum und evangelische Kirche 1938:226–245.

Weidlein János: A tolnamegyei német telepítések. Pécs, 1937. („Tolna vármegye múltjából” 3. sz.)

Schmidt János: Német telepesek bevándorlása Hessenből Tolna–Baranya–Somogyba a XVIII. század első felében. Győr, 1939.

Pezenhoffer Antal: A demográfiai viszonyok befolyása a nép szaporodására. Bp. 1922.

Pezenhoffer Antal: Statisztika a nemzetgyűlési képviselők vallásáról. Magyar Kultúra, 1926. júl.–aug. – Ehhez „X.”-jegyű szerző megjegyzései PSz. 1926:624–628.

Pezenhoffer Antal: A magyar faj és a katholicizmus. Magyar Katholikus Almanach I. Bp. 1927.
[Megelőzőleg a Magyar Kultúrában.]
[Mindhárom erősen protestáns – különösen reformátusellenes élű!]

Ruh György: Változatok Európa népességének felekezeti megoszlásában 1830 és 1930 között, különös tekintettel Magyarországra. Magyar Statisztikai Szemle, 1941. Külön is Bp. 1941.

Schneller Károly: A magyarországi protestáns népesség demológiai sajátosságai. Emlékkönyv az ágostai hitvallás 400 éves évfordulója ünnepére. Miskolc, 1930.

Ugyanez németül: Die demologischen Eigentümlichkeiten der protestantischen Bevölkerung Ungarns. Az Emlékkönyv német kiadásában: Gedenkbuch... Leipzig, 1930.

Szabó István: Népiség és vallás. PSz. 1937:179. sk.
[A szerző „Ugocea megye” c. művének adatai alapján készült dolgozat.]

Szőcs Sándor: A hunyadmegyei magyarok eloláhosodása és a református egyház. PEIL. 1887:1025. sk.

T. K. [= Tagányi Károly]: Az 1828-ki országos összeírás végleges eredményei. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle, 1896.

Thirring Gusztáv: Az 1804. évi népösszeírás. Magyar Statisztikai Szemle, 1936.

Thirring Lajos: Adatok a házassági termékenység 1930. évi statisztikájához. Magyar Statisztikai Szemle, 1936.

Tunyogi Szűcs Kálmán: A vallás, mint társadalmi típusképző. PSz. 1929:233. sk.

Vargha Gyula: A református egyház híveinek szaporodása. Protestáns Új Képes Naptár, 1893-ra közli PEIL. 1892:838. sk. is.

Vargha Gyula: Néhány statisztikai adat az ev. ref. egyházzól. PSz. 1894.

Vass Sándor: A református magyarság a statisztika tükrében. Bp. 1929.

Zimányi Dániel: Egyháztörténet számokban. A magyar Birodalom népességének hitfelekezeti viszonyai 1840-től 1910-ig. Evangélikus Lap, 1913. Külön is Bp. 1913.

b) Társadalomtörténeti kapcsolatok:

1) Általában:

Fejes István: A protestáns egyház feladata, tekintettel a jelen egyházpolitikai és társadalmi kérdésekre. PSz. 1894, külön is Bp. 1894.

Gidófalvy István–özv. Schulz Józsefné: A magyar pap és tanító szociális kötelességei. Kolozsvár, 1912–14 körül.
[Elsősorban református vonatkozásokkal.]

Andrássy Kálmán: Szövetkezeti munka eredményei egyházi életünkben. Bp. 1908. Kny. a PSz.-ből?

Andrássy Kálmán: Szociális munkák falun s ezek anyagi és erkölcsi eredményei. Kálvin-Szövetség, 1915. évi konferenciai emlékkönyve 157–166.

Imre Lajos: A protestántizmus és proletariátus. (Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből. 12. sz.) Cluj-Kolozsvár, 1932.

Nagy Géza: Társadalmi ellentétek a régi erdélyi református egyházban. Erdélyi Múzeum, 1942. és kny. Kolozsvár, 1943. (Erdélyi Tudományos Füzetek 144.)

Hacker Ervin: A vallás hatása a kriminalitásra Magyarországon. Emlékkönyv az ágostai hitvallású négy százados évfordulója ünnepére. Miskolc, 1930. – Ugyanez német fordításban (Der Einfluss der Konfession auf die Kriminalität in Ungarn) a „Gedenkbuch...“-ban, Leipzig–Miskolc, 1930.

Hacker Ervin: Vallás és kriminalitás. PSz. 1931:475–476.

A morál- és kriminálstatisztika magyarországi anyaga 1825–1867. közt MTB. III. 206.

2) Társadalmi szemlélet és társadalmi élet.

Czóbel Ernő: Heltai Gáspár dialógusa a részegségről és a tobzódásról. Bp. 1911.

Heltai Gáspár dialógusa a részegségnek és a tobzódásnak veszedelmes voltáról. Bp. 1951.

[Új szövegkiadás, Stoll Béla bevezető tanulmányával és jegyzeteivel.]

Házy Albert: A XVI. század társadalomszemlélete Selneccerus Miklósnál és Szegedi Lőrincnél* Szeged, 1938. (Adalékok a tudományok szociográfiájához. A. 2.)

Schustler Emília: Magyar társadalom és családi élet 1570–1600-ig. Bp. 1912.

Radvánszky Béla br.: Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. II–III. Bp. 1879. I. Bp. 1896.

(Az I. kötet feldolgozás, a II–III. adatközlés.)

Mályusz Elemér: A Rákóczi-kor társadalma. Rákóczi-Emlékkönyv, Bp. 1935. II. (Puritánizmus és türelem.)

Szekfű Gyula [vitája az előbbivel]: A vallási türelem és a hazai puritánizmus. Theologia, 1935.

Révész Imre (ifj.): Társadalmi és politikai eszmék a magyar puritánizmusban. TSz. 1947. és kny. Bp. 1948. (Akadémiai székfoglaló értekezés II. oszt. VI. kötet. 3.)

Esze Tamás: Régi prédikátoraink együttérzése népünkkel. Az Út, 1952. szept. 14–20.

Esze Tamás: A református Esze Tamás. Bp. 1941.

Beke Ida: Erdély társadalma és művelődése az Approbata Constitutiokban. Szeged, 1927.

Mályusz Elemér: A köznemesség küzdelme a társadalmi vezetőszerképért 1790-ben. PSz. 1926. (Részlet a szerzőnek „Sándor Lipót főherceg-nádor iratai” c. művéből.)

Barcsa János: A jakobinus pap és a desertor katona. DebrPL. 1906. 2. sz.

Hóke Lajos: Száz év előtt és most. Fővárosi lapok, 1868. okt. 18.

[Nevezetes erkölcs- és kegyességtörténeti rajz egy 1773-i ref. középnemesi család életéből.]

Esze Tamás: A jobbagyszármazású prédikátorok sorsa Élet és Jövő, 1948. júl. 31.–aug. 7.

Varga Zoltán: Debreceni lelkipásztorok, mint híveik politikai és társadalmi vezetői (1790–1848). Debrecen, 1936.

Varga Zoltán: Református lelkipásztorok és professzorok hatása a magyarság állami és társadalomszemléletképe a reformkorban. Debrecen, 1943. (A debreceni ref. kollégiumi tanítóképző intézet Értekezései az 1942. évről.)

* Szegedi Lőrinc Theophaniájának új kiadását l. a „Szeged a régi magyar irodalomban” c. füzetben 1935.

Scherer Ferenc: Békés vármegye társadalma 1695–1848. Gyula, 1941.

Szeremlei Sámuel: Valláserkölcsei és társadalmi élet 1848 óta Magyarországon. Pest, 1874.

Ember Gyula: Arany társadalomszemlélete. Bp. 1934. („Irodalomtörténeti Dolgozatok Császár Elemér hatvanadik születésnapjára” c. kiadványban.)

Nagy Géza: A háromszéki néplélek az egyháztörténelem tükrében. „Akik kősziklára építettek” c. kötetében. Kolozsvár, 1937.

Nagy Géza: A református nő képe a reformációtól napjainkig. Uazon. kötetben.

Bernát István: „Szocialista programok” c. 1906-ban megjelent munkája jelzi a református színezetű „Keresztyén-szocialista” mozgalom megindulását. („Kálvin-Szövetség” eszmei alapjai!)

Schneller Károly: A református lakosság szociális és gazdasági viszonyai. Kecskemét, 1936.
[A dunamelléki ref. egyházkerület tanárainak I. tanulmányi összejövetelén tartott előadás.]

3) *Parasztmozgalmak, jobbágy- és munkáskérdés:*

Székely György: A huszitizmus és a magyar nép. Századok, 1956. 331–367.

Geréb László: Bibliográfia a hazai parasztlázadások verses és elbeszélő irodalmához. Tanulmányok, kiadja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár XXIII. 2. 1949.

Geréb László: A hazai parasztlázadások versirodalmunkban (15–18. század). A Fővárosi Szabó Ervin könyvtárban kézirat.

Geréb László: A hazai osztályharcok irodalma, 1525–1660. Bp. 1955.

Eckhardt Sándor: Parasztsors a régi magyar költészetben. Kézirat.

Heckenast Gusztáv: A besztercebányai bányászfelkelés 1525–1526. Századok, 1952.

Révész Imre (ifj.): Debrecen lelki válsága 1561–1571. Századok, 1936. és kny. (bővítve) Bp. 1936.
[Akadémiai székfoglaló értekezés, II. osztály, XXV. köt. 6. sz.]*

Komáromy András: Ugocsa vármegye történetéből. Századok, 1893.
[Órás András „Sionkirálysága” Ugocsában.]

* Ennek a tanulmánynak alapján készült – mint előszavában maga a szerző megmondja – Hegedűs Géza: A fekete ember históriája. (Bp. 1953.) c. regényes feldolgozása.

Esze Tamás: Órás András könyve. Az Út, 1956. jún. 24–30. [Eddig ismeretlen adatok életrajzához.]

Kathona Géza: Karácsony György „szent hada” 1569–1570. ET. 1958. (I., IV.) évf.

Bakács János István: A magyar jobbágyság a XVIII. században. Századok, 1936.

Hadrovics László–Wellmann Imre: Paraszttorzalmak a 18. században. Bp. 1951.

Csáji Pál: Református prédikátorok az 1735-i parasztfelkelésben. RE. 1952. jún. 1.

Lencz Géza: A Törő-féle lázadás, okaival és következményeivel. DebrPL. 1909.

Bányászimádságok: Sályi Mihály felsőbányai lelkész (1776 körül) iratai közül közli Czelder Márton MPEIF. 1879. 54–55. Eredeti magyarok.

Esze Tamás: Régi imádságok mai tanulsága. Az Út, 1952. június 15–21. [A bányászélet vallásos és bérmozgalmainak kapcsolatáról adatok.]

Szönyi Virágh Mihály dunamelléki superintendens körlevele a jobbágysággal szemben 1766. Földváry László közlése rövid bevezetéssel PEIL. 1905. 25. és 41–42. – Egy másik ugyanilyen tárgyú körlevelét közli Molnár János PEIL. 1907. 702. sk.

Szeberényi Lajos Zsigmond: Tömegmozgalmak az alföldi parasztvárosokban. Bp. [?] 1914.

4) Hajdúk, hajdúság:

Varga G.: Hajdú megye leírása. Debrecen, 1882.

Dudás Gyula: A szabad hajdúk története a XVI. és XVII. században. Szeged, 1887.

Komáromy András: A szabad hajdúk történetére vonatkozó levéltári kutatások. Akadémiai Értesítő, XVII. [Mikor?]

Szívós Béla: A Hajdúság. „Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen” c. mű VII. kötetében.

Majláth Béla: A hajdúk kibékítési kísérlete Inánchon. Akadémiai Értekezés (Tört. Tud. osztály X:7.)

Boldizsár Kálmán: Bocskay hadi népe. Debrecen, 1906.

Boldizsár Kálmán: Hajdúszoboszló lovas hadinépe. Debrecen, 1907.

- Győrffy István: A hajdúk eredete. PSz. 1927.
- Győrffy István: A hajdúk eredete. Hajdúnánás, 1938.
- Császár Edit: A hajdúság kialakulása és fejlődése. Debrecen, 1932.
- Görömbei Péter: A biharmegyei hajdúvárosok történetéből. DebrPL. 1936.
- Halasi Fekete Péter: A hajdúk és a hajdúkerület története. Hajdúböszörmény, 1938 vagy 1939?
- Nemeskéri János: Adatok a hajdúk anthropológiájához. Bp. 1938. Kny. az Anthropologiai Füzetek IV. kötet 3–6. számából.
- Csobán Endre (szerk.): Hajdú vármegye és Debrecen sz. kir. város. Bp. 1940.
- Szabó István: A hajdúk 1514-ben. Századok, 1950.
- Szabó István: A hajdúk kialakulása. Alföld (Debrecen) 1956. (VII.) Kny.: Alföldi füzetek 1. sz.
- Hajdúszoboszlón, „az alsóbb néposztály” társas összejövetelein 1866 körül még az a szokás, hogy „aki legkisebb káromló szót ejtene, a társaságból kiigazítottassék”. Fővárosi Lapok, 1866. márc. 15.
- Dankó Imre: A hajdúnánási testhalom mondája és a hajdúk eredete. Ethnographia, 1956. (LXVII.)
- Dankó Imre: A sajó-heránadmelléki hajdútelepek. Sp. 1955. (Sárospataki Rákóczi Múzeum füzetek 1.)
- Béres András–Módy György: A hajdúság történetének és néprajzának irodalma. Debrecen, 1956. Alföldi füzetek, 3. sz.
- Ráczy István: A hajdúság története. Bp. 1957. [1958.] 71. 1.

5) „Egyke” és reformátusság:

- Pezenhoffer Antal: A demográfiai viszonyok befolyása a nép szaporodására. Bp. 1922.
[Lásd az e mű felkeltette vitára nézve a II:B. a. alatt felsorolt irodalom nagyobb részét is!]
- Varga Jenő: A magyar faj védelme. I. Sötét pontok. Makó–Budapest, 1901.
[Főként a református egykével foglalkozik.]
- Buday Dezső: Az egyke Baranyavármegyében. Bp.–Pécs, 1909.
- Buday Dezső: A református „egyke”. PSz. 1910.

Kovács Pál [Csia Lajos álneve]: Egyke és protestantizmus. Bp. 1923.

Kiss Géza: Az egyke-kérdéshez. PSz. 1929. 243. sk. – Uo. Csukás Endre és Nagy Ákos hozzászólásai.
[Az ormánysági egykéről.]

Kiss Géza: Az egyke-kérdéshez. PSz. 1934. 10. sk.

Kiss Géza: Az egyke okai. PSz. 1934. 401. sk.

Kiss Géza: Adatok az egyke-kérdéshez. PSz. 1934. 542. sk.

Nagy Lajos: Új szempontok az egyke kérdéshez. PSz. 1938. 559–563.
[Az alföldi, egykor református városokat vizsgálja.]

6) Zsidókérdés:

Antiszemitizmus erős jelentkezése a ref. egyházi életben Kecskeméten, Czelder Márton lelkipásztorságában. Ennek vitája Ballagi Mórtól és Szász Károllyal PEIL. 1885:772. sk. 996. sk.

Ravasz László terjedelmes nyilatkozata a Huszadik Század zsidókérdés-ankétján 1917. L. a H. Sz. külön számát és R. L. nyilatkozatát közölve PSz. 1917. 472. sk.

7) Vegyesek:

Esze Tamás: „A nagy halál” Az Út, 1952. aug. 31.–szept. 6. [A pestis kihatásai a református vallási életre.]

Dömötör Sándor: A betyárromantika. Ethnographia, 1930.

Giday Kálmán: Betyáretika. (A reformkor népi erkölce) Debreceni Szemle, 1930.

„Név-sympathia és apathia” címmel elmondja egy névtelen rövid közlemény PEIL. 1844:1224., hogy Lovász-Patonán (Veszprém m.) a lakosság nem tűri a „József” keresztnévet, mert „a robotolást József patriarcha hozta legelőször divatba a világon”.

Jabloncay Pethes Elek 20.000 Ft értékű hagyatéka a nagyenyedi Bethlen-kollégiumra, „csak a nemesi, azaz lovagi (equestris) rendből való tanulók” ösztöndíjára. PEIL. 1860:444–446. („r. l.” jegyű tudósítás.)

Hóke Lajos adata arról, hogy „az 1848–49-i forradalom alatt 34 kath. pap és szerzetes lón protestáns, hogy megműsülhessen”. Fővárosi Lapok, 1869. dec. 7. 1129. („A pápa” c. cikkében.)

Kádár Imre: A légyapír. Pásztortűz, 1930. 103. l.

[A tiszazugi arzénmérgezések lelki hátterében.]

Darvas József: Egy parasztcsalád története. Bp. 1939.

[Orosháza településtörténetéről, evangélikus egyháza kialakulásáról és társadalomtörténeti háttéréről református szempontból is – az analógiák miatt – gazdag adatokkal.]

Kis Ernő: Veszprémvármegye református köznépe. Országos Református Tanáregyesület évkönyve, 1904–1905.

c) Általános irodalom- és egyéb művelődéstörténeti kapcsolatok

*1) Könyvtárak, levéltárak, muzeális gyűjtemények, nyomdák s ezzel rokon kérdések stb.**

1.1) Általában:

Révész Kálmán: I. Rákóczy György és a parochialis könyvtárak. SpL. 1901. (XX.) 1003–1004.

K. E.: Egy adat a parochialis könyvtárak történetéhez. [1833-ból] SpL. 1901. (XX.) 1063–1064.

Zoványi Jenő: Régi könyvek romjai és nyomai. MKSz. 1929.

Esze Tamás: Egy fejezet a magyar könyv múltjából. Az Út, 1952. szept. 7–13. [Régi magyar református könyvtárakkal és könyvgyűjtőkkel foglalkozik.]

Gulyás Pál:

A könyvek és könyvtárak hajdan és most. Bp. 1924. A könyv sorsa Magyarországon a legrégebbi időktől napjainkig. MKSz. 1923–24.

A könyvkiadás Magyarországon a XVI–XVIII. században (1527–1773). MKSz. 1944.

Gárdonyi Albert: Hazai könyvtermelésünk a pragmatica sanctio korában. MKSz. 1944.

Varga Zsigmond: Magyar protestáns könyvtárpolitika. PSz. 1929. 160. sk.

Varga Zsigmond: A régi protestáns főiskolai könyvtárak jelentősége. MKSz. 1937.

Kacziány Géza: Könyvtáraink károsodása 1849-ben. Könyvtári Szemle, 1915.

György Aladár: Egyházi hatóságok könyvtárai Magyarországon. PEIL. 1886:1512. sk.

* Az ide is tartozó címszavak jó része – ha az illető mű tartalma túlnyomóan egyháztörténeti vonatkozású – más tárgycsoportok alatt szerepel. Így pl. Misztótfalusi Kis Miklós.

(Mutatvány az orsz. statisztikai hivatal által kiadott... „Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben” c. munkából.)

Hornyánszky Victor: A Hegedűs és Sándor – cég és a református népiskolai könyvtárak. Bp. 1913.

A Csáthy-féle debreceni könyvkereskedő és kiadó cég százados története. 1805–1905. Függelék: A cég kiadásában és bizományában megjelent művek jegyzéke. Debrecen, 1905.

Kókai Lajos protestáns jellegű budapesti könyvkereskedéséről. „Kálvinista” cikke „Negyven év a protestáns irodalom szolgálatában” c. alatt PEIL. 1913:440–441.

1.2) Egyes könyvtárak:

Beregi egyházmegye:

Harsányi András: A beregi református egyházmegye könyvtára. MKSz. 1941. Külön is, 1941.

Debrecen:

Varga Zsigmond: A debreceni református főiskola nagykönyvtára írásban és képben. I–II. kötet. Debrecen, 1934.

[Böven ismerteti „A debreceni kollégium könyvtári értékeit” c. alatt S. Szabó József PSz. 1935. 134. sk.]

Varga Zsigmond: A debreceni kollégium anyakönyvtárának és a könyvtár gyűjteményeinek története. (A Debreceni Kollégium Története IV. kötet, 3. sz.) Debrecen, 1945.

Dézsi Lajos: A főiskolai nagykönyvtár fejedelmi vendégei. DebrPL. 1889. 351.

Dézsi Lajos: Adalékok a debreceni ref. kollégiumi könyvtár történetéhez. MKSz. 1902.

Esze Tamás: A debreceni kollégiumi könyvtár pusztulása. Egyháztörténet, 1945.

R. Harkó Viola: A debreceni ref. kollégiumi könyvtár angol könyvanyaga és annak kialakulása. [Kézírtos disszertáció.] Debrecen, 1948.

Módis László: A debreceni egyetemi könyvtár történeti adatai. Első közlemény: A debreceni egyetemi és református kollégiumi könyvtár egyesítési kísérletei (1913–1933). A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtárának Évkönyve, 1953. Gépirat: Debrecen, 1954.

Kiss Sándor: Magyar történeti tárgyú kéziratok a tiszántúli egyházkerület nagykönyvtárában. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve 1955. és külön is II. – 1956. Debr. 1956–1957. soksz.

Gyöngyösi egyházközség:

Bán Imre: A gyöngyösi református egyház könyvtára. MKSz. 1940. 242. sk.

Jéna:

Bucsay Mihály: A jénai magyar könyvtár. MKSz. 1941. Kny. Bp. 1941.

Kecskemét:

Marton Sándor: Adatok a kecskeméti ref. főiskolai könyvtár történetéhez. Kecskeméti ref. főgimn. értesítő 1907/1908.

Tollas Béla: 255 éves a Ráday Gyűjtemények kecskeméti fiókkönyvtára. RE. 1956. jún. 15.

Kunszentmiklós:

Pátkay Imre: A kunszentmiklósi ref. gimnáziumi könyvtár katalógusa. Kunszentmiklós, 1908.

Marosvásárhely (Kollégium):

Koncz József: A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium könyvtárának és nyomdájának rövid ismertetése. Koll. értesítő 1876/1877. Külön is Marosvásárhely, 1877.

Koncz József: A marosvásárhelyi helv. hitv. főtanodai könyvtár ismertetése. MKSz. 1879.

Farczady Elek: A marosvásárhelyi Bolyai tudományos könyvtár a volt ref. kollégiumi könyvtár, a Teleki théka emeletére áthelyezve. Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár, 1957.

Mezőföldi egyházmegye:

Babay Kálmán: A szt. mezőföldi ev. ref. egyházmegye lelkészi könyvtárának jegyzéke. Székesfehérvár, 1901.

Nagyenyed (Kollégium):

Mihályi Károly: A nagy-enyedi ev. ref. collegium könyvtára. MKSz. 1884.

Nagykőrösi tanítóképző intézet:

A nagykőrösi, dunamelléki ref. egyházkerületi tanítóképző intézet könyvtára. Szerző nincs jelezve. Nagykőrös, 1880.

Pápa:

Borsos István: A pápai ev. ref. főiskola könyvtárának katalógusa és rövid története. Pápa, 1901.

Borsos István: Szétteljesítés a pápai ev. ref. kollégium könyvtárában. Pápa, 1904.

Pongrácz József: A pápai református főiskola könyvtára. Pápa, 1931.

Rexa Dezső: A pápai főiskola könyvtára, 1843-ban. Könyvtári Szemle, 1915.

Ráday-könyvtár:

Rösler: Die gräflich Rádaysche Bibliothek zu Pézel bei Pesth. Ung. Miscellen II. 1805:79.

Dobos János: A gróf Ráday-család péceli könyvtárának rövid ismertetése. PEIL. 1860:780. sk.

Török Pál: Tudósítás a gróf Ráday-család péceli könyvtára ügyében. PEIL. 1860:1463. sk.

[A vásárlási és pénzgyűjtési akció megindulása.]

Török Pál: Superintendensi körlevél ugyanez ügyben. Egyúttal „kérelemszózat... a hitrokon egyházakhoz s buzgó hitsorsosokhoz s hazafiakhoz”. PEIL. 1860:1521. sk.

Rupp Kornél: A Ráday-könyvtár. MKSz. 1897.

Bernáth Lajos: A Ráday-könyvtárról. PEIL. 1912:422–423.

Pruzsinszky Pál–Hamar István: A budapesti ref. theol. akadémia Ráday-könyvtárának múltja és jelene. Bp. 1913. (Eredetileg a budapesti ref. teol. akadémia 1912/13. évi értesítőjében.)

Bory István: A Ráday-könyvtár. Az „Irodalomtörténeti dolgozatok Császár Elemér hatvanadik születésnapjára” c. kiadványban. Bp. 1934.

Bottyán János: Ráday Pál- emlékest és kiállítás a Ráday-könyvtárban. RE. 1954. ápr. 15.

Segesváry Viktor: Egy magánkönyvtár a XVIII. században. Ráday Pál és Ráday Gedeon a magyar kultúra szolgálatában. RE. 1955. május 1.

Ugyanez: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, 1955. Bp. 1956. Ugyanezen stenlicezett kiadvány közli a Ráday Könyvtár ősnymtatványainak és antiqua könyveinek katalógusát és Pap László főigazgató beszámolóját a gyűjtemény 1955. évi működéséről.

Sárospatak:

Szombathi János: A sárospataki ref. kollégium könyvtárának rövid története. Sp. 1794.

[ZTL. szerint! De a pontos cím aligha ez. Utánanézni!]

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskolai könyvtár története. SpL. 1882./I.-es Sp. 1884. – Főiskolai Értesítő, 1894/95.

Harsányi István: A sárospataki Rákóczy-könyvtár és katalógusa. MKSz. 1917 (XXI–XXIV.) és kny. Bp. 1917.

Harsányi István: A sárospataki lengyel biblia és újonnan felfedezett harmadik töredéke. Bp. 1909.

Harsányi István: A sárospataki ref. főiskolai könyvtár ősnymtatványai. Sp. 1922. (Főiskolai Évkönyv.)

Gulyás József: A sárospataki főiskolai könyvtár Marosvásárhelyen maradt könyveiről. SpRL. 1929. (XXIV.) 242.

Harsányi Istvánnak ugyane tárgyról egy ilyen című dolgozata van már. SpRL. 1907/III./404. sk. is.

Szinyei Gerzson: Egy újabb adat a sárospataki református főiskolai könyvtár történetéhez a Lorántfy [!] Zsuzsanna bibliájának felfedezése alkalmából. SpRL. 1909. (V.) 499–500.

Visegrádi János: Adalékok a sárospataki főiskola bejegyzésével és jelzésével ellátva és a sátorlajújhelyi piaristák házi könyvtárában lévő könyvek történetéhez. SpRL. 1909. (V.) 556–557.

Teleki-théka:

Z T L.

Katalógusa az alapító Teleki Sámuelről I–IV. 1796. 1800. 1811. 1819. Hol?

Száva Farkas: Teleki Sámuel gr. collationalissa és testamentuma, a marosvásárhelyi Teleki-könyvtár, s több kegyes alapítványokra vonatkozólag és egy pár szó a könyvtár jelen állásáról. (Bécs, 1811. november 14.) Magyar Sajtó, 1857. 105–106. számok.

A Teleki-könyvtár jogviszonyainak meghatározása. EPK. 1873. (III.) 390–392. [Erdélyi egyházkerületi határozat. Alapszövegezője bizonyára Kolosvári Sándor.]

Gulyás Károly: Gr. Teleki Sámuel könyvtáralapítása. Pásztortűz, 1925.

Biás István (ifj.): Adatok a Teleki-könyvtár alapításának történetéhez. Marosvásárhely, 1901. [13 lap!]

Gulyás Károly: Gr. Teleki Sámuel marosvásárhelyi könyvtáralapítása. (Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum 50 éves jubileumára.) Sepsiszentgyörgy, 1927.

Teleki Domokos gr.: A marosvásárhelyi Teleki-könyvtár története. Erdélyi Múzeum, 1930. Külön is. Kolozsvár, 1931. (Erdélyi Tudományos Füzetek 29. sz.)

Wittenberg, Halle Wittenberg:

Szlávik Mátyás: A halle-wittenbergi „Bibliotheca Hungarica” rövid ismertetése. PEIL. 1882:525. sk.

Szlávik Mátyás: „A hallei magyar könyvtár” PEIL. 1886: 1432. sk.
[Révész Kálmán és Stromp László ue. évfolyambeli, ugyanily című cikkeihez kapcsolódva.]

Gerhard, Karl: Die ungarische Nationalbibliothek der Universität Halle-Wittenberg. Beiträge zur Bücherkunde und Philologie (August Willman-Ehrung) Leipzig, 1903.

Orbán Béla: Hungarica Vitebergensia. Libri unici ex bibliotheca nationis hungaricae universitatis Halensis cum Witebergensi consociatae. Halis Saxonum, 1909.

Raffay Sándor: A hallei magyar könyvtár. TSzlap, 1913. 244. sk.

Fitz, József: Georg Michaelis Cassai und seine Bibliothek (Robert Gragger – Elrűng). Berlin–Leipzig, 1927. és Ungarische Jahrbűcher, Berlin, 1927.

Asztalos Miklós: A wittenbergi egyetemi könyvtár Wittenbergben maradt részének régi magyar könyvállománya. MPEA. 1928. 123. sk.

Asztalos Miklós: Régi magyar nyomtatványok emlékei a wittenbergi bölcsészeti kar dékáni könyveiben. MKSz. 1931.

Bucsay Mihály: Régi magyar könyvek a hallei magyar könyvtárban. Bp. 1941. (Bibliothek des Protestantismus im mittleren Donauraum. I.)

Pálfı Miklós: A hallei magyar könyvtár könyvészeti ritkaságai, Bp. 1943. (Német szöveggel is.)

Pálfı Miklós: Catalogus Manuscriptorum Bibliothecae Nationis Hungaricae Halensis... Bp. 1949.

[Kézirat a szerzűnél a budapesti evangélikus teol. akadémián.]

Zilah:

Kincs Gyula: A zilahi ev. ref. collegium régi magyar nyomtatványai. Zilahi ref. koll. Értésítű, 1894.

Kincs Gyula: A zilahi ev. ref. collegiumi könyvtár története. Zilahi ref. koll. Értésítű, 1895., 1897.

1.3) Nyomdászat, nyomdák:

Szabó Károly: A XVI. századi magyar nyomdászatról.* „Kisebb történelmi munkái” II. köt. Bp. 1893.

Ballagi Aladár: A magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472–1877. Bp. 1878.

* Kb. ennek első alakja VU. 1870. (XVII. évf.) 214. sk. 1: A XVI. századi magyar nyomdászatról s különösen Heltai Gáspár kolozsvári nyomdájáról.

Schönherr Gyula: Egy XVII. századi magyar könyvnyomtató emlékezete. MKSz. 1888.

[Veresegyházi Szentyel Mihály, Apafi M. udvari nyomdásza.]

Gárdonyi Albert: A magyarországi könyvnyomdászat és könyvkereskedelem a XVIII. században. Bp. 1919.

Novák László: A nyomdászat története. IV. köt. Bp. 1928.

Sennowitz Adolf: Adalékok a magyarországi nyomdászat és könyvkereskedelem történetéhez. Bp. 1902. (96+2 l.) (L. Naményi Lajos alapos és lesújtó bírálatát Sz. 1903. 367–369.)

Gulyás Pál: A könyv sorsa Magyarországon a legrégibb időktől napjainkig. MKSz. 1923–1924.

Gulyás Pál: A könyvnyomtatás Magyarországon a XV. és XVI. században. Bp. 1929–1931.

Gulyás Pál: Nyomdáink belső élete a XVI–XVIII. században. ITK. 1948.

Gulyás Pál: A könyvkiadás Magyarországon a XVI–XVIII. században, 1527–1773. MKSz. 1944/45.

Fitz József: A könyv sorsa Erdélyben. (Az „Erdély” c. kötetben.) Bp. 1940.

Fitz József: A vándornyomdák. Magyarságtudomány, 1943.

Fitz József: A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története. Bp. 1959. I. köt. (1526-ig.)

Fitz József–Kéki Béla: A magyar könyv története I. rész. 1711-ig. Bp. 1960.

Debrecen:

Csűrös Ferenc: A debreceni városi nyomda története 1561–1911. Debrecen, 1911.

[Részletes ismertetése Csűrös Istvántól PSz. 1911. 633. sk.]

Csűrös Ferenc ugyanerről ad egy „rövid áttekintést” már a Nyomdatulajdonosok Évkönyve, 1912. évf.-ban is.

Csűrös Ferenc: Debrecen szabad kir. város és a tiszántúli református egyházkerület tulajdonát tevő 370 esztendő könyvnyomda fejlődésének rövid története. Debrecen, 1934.

Thaly Kálmán: Adalék a debreceni könyvtár és nyomda [kuruckori]... történetéhez. Századok, 1872:121–123.

Debreceni Nyomtatványok időrendben való jegyzéke 1567–1860. Csokonai Album. Debrecen, 1861.

A debreceni nyomdászat történetéhez. Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból MPEIF. 1873:275–277. (Töltési István és Lisznyai Pál 1-1 eredeti magyar levele.)

Révész Imre (id.): A legelső debreceni nyomda címere 1561-ből. MPEIF. 1875:53–54.

Révész Imre (id.): A debreceni nyomdászat első korszakáról. (A következő című kiadványban: Emlékbeszédék, melyek sz. k. Debrecen város könyvnyomdájában működő két veterán nyomdász, Csontos Ferenc és László Lajosnak 1874. július 18-dikán tartott félszázados emlékűnnepélykor elmondottak. Debrecen, 1874.)

Szilágyi Sándor (közl.): A debreceni nyomda történetéhez. Komáromi István debreceni főbíró levele Apafi Mihályhoz 1685. TT. 1895. A M. T. Akadémia kéziratárából.

Zoltai Lajos: Debrecen város könyvnyomdájának XVIII. századbeli működése, termékei. Adalék a könyvnyomda történetéhez. Debrecen, 1934.*

Kádár Zoltán: Debrecen a nyomdaművészet úttörő városa. Élet és Tudomány, IX/52. (1954.) 1658–1661.

Kolozsvár:

Herepei János: A Heltai-nyomda sorsa. MKSz. 1957.

Soltész Zoltánné: A XVI. századi kolozsvári könyvdészek. [A Heltai-nyomdához.] Művészettörténeti Értesítő, 1957. (VI.) 2–3.

Páldi Székely István, a kolozsvári református kollégium typographusa felett elmondott gyászbeszédék, bevezető életrajzzal: Istentől hivatott magyar Bésalék azaz köz jóra született... jeles férfiú, Páldi Székely István. Kolozsvár, 1769.

Pataki József koll. nyomdász levele (a nyomda történetére vonatkozó adatokkal) br. Bánffy Zsigmondhoz. Prot. Közlöny, 1889:5–7. sz. (L. Szinnyei X:491.)

Török István: Adalék a kolozsvári ev. ref. egyház és főtanoda nyomdáinak történetéhez. MKSz. 1882.

Ferenczi Zoltán: A kolozsvári nyomdászat története. Kolozsvár, 1896.

Tolnai Gábor: A kolozsvári Heltai-nyomda ismeretlen termékei. MKSz. LXII. évf.

Marosvásárhely:

* Zoltai e műve a lehetőségig pontos statisztikáját adja a debreceni nyomda e korszakbeli kiadványainak mennyiség és tartalom szerint. A kiadványok száma 147, ebből 108-nak ismeretes a példányszáma: 1,188,619. E példányszámokból 9 vallásos, ill. katechetikai és pedagógiai legelterjedtebb műve 465,090 esik!

Koncz József: A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium könyvnyomdájának százéves története. MKSz. 1887. Külön is [?] Marosvásárhely, 1887.

Koncz József az 1876/77. és 1881/82. évi koll. Értesítőjében összeállítja a nyomda termékeinek jegyzékét 1786-tól. Ez megjelent külön is Marosvásárhely, 1882.

[De megállapítandó, nem két eltérő kiadványról van-e itt szó, azonos, vagy nagyjából azonos cím alatt!]

Imreh Sándor (marosvásárhelyi nyomdász): A marosvásárhelyi ev. ref. főtanoda újonnan berendezett könyvnyomdájának mutatókönyve. Marosvásárhely, 1880. A nyomda 1867–1880 közti sajtótermékei jegyzékével.

Nagyvárad:

Naményi L.: A nagyváradai nyomdászat története. MKSz. 1901.

Pápa:

Eötvös Lajos: A pápai nyomda története 1577–1867. Századok, 1868. 310. sk. Pótlékok uo. 737. sk., 331–333. [?]

Kis[s] Ernő: A pápai nyomdászat XVI–XVII. századi emlékei a főiskolai könyvtárban. DunPL. 1904:35.

Tóth Lajos: A főiskolai nyomda keletkezése, története és munkája. Főiskolai Értesítő, 1937/38.

Tóth Lajos: A pápai főiskolai nyomda története. Pápa, 1939.

Sárospatak:

Szilágyi Sándor: Az első sárospataki nyomtatvány. MKSz. 1886.

Rác Lajos: Adalékok a XVII. század magyar műveltségtörténetéhez. Sárospatak, 1930. Ebben szól a főiskolai nyomda keletkezéséről s 1650–1671 közti termékeiről. Kny. a SpRL. 1930. évi folyamából.

A sárospataki ref. főiskolai könyvnyomda működése 1861. júl. 1-től 1863. január 1-ig. Froster Rezső vezetése alatt. SpF. 1863. (Névtelen közlemény.)

Takács B.: A sárospataki nyomda története I. (1650–1671.) Comenius sárospataki nyomdája. Sp. 1858. 112. l. (A sárospataki Rákóczi Múzeum füzetek 14–16.)

Szinyei Gerzson: A főiskolai nyomdáról. 100 éves fennállásának alkalmából. SpRL. 1905. (I.) 299–301.

Rác Lajos: A sárospataki főiskola első nyomdája. (1650–1671.) SpRL. 1930. (XXV.) Révész Kálmán hozzászólása uo. 288.

Sárvár-Újsziget:

Farkas József: A sárvár-újszigeti nyomda papirosai. MKSz. 1957. Kny.-ban is: Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai XXXII. Bp. 1957. (LXXIII.) 2. sz.

Vizsoly:

Illésy János: Adatok a brassói és vizsolyi nyomda XVI. századbeli történetéhez. – Adalék a vizsolyi nyomda XVI. századbeli történetéhez. Mindkét dolgozat MKSz. 1891.

Gulyás Pál: Mantskovit Bálint, a vizsolyi biblia könyvnyomtatója. PSz. 1929.

Zoványi Jenő: A mancskovit és Kálvin közös forrása. PSz. 1916.

1.4) Egyéb:

Liszkay József: A dunántúli ref. superintendentia levéltára. PEIL. 1877:948–950.

Liszkay József: A pápai evangéliomilag reformált egyház levéltára, 1510–1811. Pápa, 1875.

Rómer Flóris: A pápai ref. egyház levéltára és régibb terítői. Vasárnapi Újság, 1875. (XXII. évf.) aug. 15.

Tollas Béla: A Ráday-levéltár kecskeméti fiókja. RE. 1955. ápr. 15.

Nagy Sándor: A tiszavidéki egyházkerület debreceni levéltára. RE. 1955. aug. 15.

Nagy Sándor: Debreceni levéltárunk rajzos iratsorozata. [Illusztrációkkal.] RE. 1957. dec. 15.

Tájékoztató a dunántúli református egyházkerület levéltárának 1876-i állapotáról. Kézirat a bp.-i egyetem könyvtárában. Litterae et Epistolae Originales (LEO.) 1342. sz.

Csontó Lajos: Jelentés a kiskunhalasi ref. egyház levéltárának berendezéséről. Kiskunhalasi ref. gimn. értesítő, 1879.

Füzy János: Az abaúji ev. ref. egyházmegye levéltárának története és rendezése. SpL. 1883. (II.):600–616.

Borsos István: A pápai ref. főiskola éremgyűjteményének története. DunPL. 1904:141. sk.

Borsos István: Magyar Érmék. Pápa, 1909.
[A pápai főiskola birtokában lévő magyar érmek szakszerű ismertetése, a főiskola kiadásában. Összesen 1176 db éremmel foglalkozik.]

Barcsa János: A tiszántúli ref. egyházkerület levéltára. DebrPL. 1909.

- Nagy Sándor: A debreceni kollégiumi levéltár. Egyháztörténet, 1944.
- Gulyás József: Az alsózempléni református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1944.
- Sass Kálmán: Az érmelléki református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1944.
- Illyés Géza: A kükküllői református egyházmegye levéltárának története. Egyháztörténet, 1945.
- Illyés Géza: Egyházmegyei levéltárak gondozása és anyagközlése. RSz. 1936. (XXIX.):376. sk.
- Tóth Dezső: A hevesnagykunsági református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1943. 262. sk.
- Harsányi András: A beregi református egyházmegye levéltára. Egyháztörténet, 1943.
- Bucsay Mihály: Jelentés a hallei egyetemi magyar és délkelet-európai kutatóállomás működésének első szakaszáról, 1938. május 15.–1940. március 31. (Szlovák kivonattal.) Budapest, 1941.
- Pálfi Miklós: Jelentés a hallei egyetemi magyar és délkelet-európai egyházi kutatóállomás működésének második szakaszáról, 1940. április 1.–1941. szeptember 30. Bp. 1943.
(Mindkét kiadvány „A közép-dunai protestánsizmus könyvtára” c. sorozatban.)
- Esze Tamás előadói jelentése a magyarországi levéltárak és könyvtárai 1955-i helyzetéről. RE. 1956. (VIII.) febr. 1.
- Benda Kálmán: A dunamelléki egyházkerület Ráday-levéltára. RE. 1955. július 15. Benda Kálmán ugyanerről: Levéltári Híradó, 1955. (V.) 3–4. sz.
Benda K. cikke ugyanerről a köv. kiadványban: A Ráday Gyűjtemény évkönyve, 1955. Bp. 1956.
- Román János: A Tiszavidéki Református Egyházkerület Sárospataki tudományos gyűjteményeinek levéltára. Levéltári Híradó, 1956: (6. évf.) 1. sz. Eredetileg: RE. 1955. november 15.

2) Más kapcsolatok:

2.1) Kisebb-nagyobb összefoglaló művek:*

Szilágyi Sándor: Erdély irodalomtörténete. BpSz. 1858.

* A régibb vagy újabb irodalomtörténeti és hasonló szintéziseket nem tartjuk itt szükségesnek felsorolni, felhasználásuk a kutatásban magától értetődő. Csak az olyanokat említjük itt meg, melyeknek valamilyen különleges vonatkozásuk van könyvészetünk sajátos célkitűzéséhez.

Schrödl József: A magyarhoni protestantizmus hatása a magyar nemzeti szellem fejlődésére. Bp. 1898.

Veress, Stefan: Einfluss der calvinischen Grundsätze auf das Kirchen-und Staatswesen in Ungarn. Zu Calvins 400. Geburtsjahre. Tübingen, 1910.
[Megállapítandó, hogy e két azonos című dolgozat mennyiben azonos tartalmilag!]

Ferenczi Zoltán: A magyar protestantizmus irodalomtörténeti jelentősége. PSz. 1917:487. sk. és Ösvény, 1922.

Rácz Lajos: A protestantizmus hatása tudományos életünkre. Bp. 1931.

Vojtkó Pál: A reformáció korának hangulata a magyar irodalomban. Soproni ev. főgimn. értesítő, 1898/1899. Progr. ért.

Felvinczi Takács Zoltán: A pápai református főiskola. Br. Baldacsi[!]-féle metszetgyűjteményének katalógusa. Bp. 1910. 380. lap.

Veress Jenő: A magyar protestantizmus művelődési eszményei és feladatai. Bp. 1928.

Neményi Imre: A protestantizmus befolyása a magyar tanügyre. Bp. 1933.

Rugonfalvi Kiss István: Az erdélyi fejedelmek nemzeti politikája. Bp. 1927. (Bethlen-könyvtár, 12. sz.)

Varjú János: A magyar szellemi művelődés történelme. Debrecen, 1907.
Ennek első alakja: Szellemi művelődésünk utolsó 200 éve (1700–1900). Váci kat. főgimn. ért. 1903–1904.

Kornis Gyula: A magyar művelődés eszményei 1777–1848. I–II. Bp. 1927.

Ugyanez [rövidítve] németül: Ungarische Kulturideale 1777–1848. Leipzig, 1930.

Magyary Zoltán (szerk.): A magyar tudománypolitika alapvetése. Bp. 1927.
[A protestáns tudományügyet, főként a külföldi tanulmányozást érintő számos cikkel.]

Pukánszky Béla: A magyarországi német irodalom története. Bp. 1926.

Pukánszky Béla: Geschichte des deutschen Schrifttums in Ungarn I. Münster u.W. 1931. (Több nem jelent meg. [?])

Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. I–IV. Bp. 1929–1940.
[Igen sok református egyháztörténeti vonatkozású adattal.]

2.2) Filozófia:

Erdélyi János:

A hazai bölcsészet jelene. Pesti Napló, 1856. Külön Sp. 1857.

A hazai bölcsészet történetéhez. SpF. 1857–58–1859.

A bölcsészet Magyarországon. Bp. 1885. (Filozófiai Írók Tára, VI.)
[Előzetesen: BSz. Új folyam III–VI. köt. 1865–1866.]

Mitrovics Gyula (ifj.): A magyar bölcsészeti irodalom vázlata. Bp. 1904.
(Schwegler Albert bölcsészettörténeti műve fordításának függelékében.)
Filozófiai Írók Tára, XIX.

Rácz Lajos: A philosophiai oktatás jelentősége a múltban és a jelenben hazai
ref. iskoláinkban. SpRL. 1907. (III.)

Kvacsala János: Egy félszázad a magyarországi philosophia történetéből
(1630–1680). Budapesti Szemle, 1891. (aug.)
[Bisterfeld, Alsted, Comenius.]

Rácz Lajos: Leibniz és Magyarország. Akadémiai Értesítő, 1916.

Turóczi-Trostler József: A magyar felvilágosodás előtörténetéhez. TT. 1953.
3–4. sz.

Alszegehy Zsolt: A felvilágosodás és a magyar protestantizmus. TT. 1945.

Mátrai László: A magyar felvilágosodás kutatásának néhány filozófiai
problémája. A M. T. Akadémiai társ.-tört.-tud. osztályának közleményei IV:3–
4. Bp. 1954.

Mátrai László: A magyar filozófia haladó hagyományainak kérdései a
felvilágosodás korában. (Makkai László, Waldapfel József, Szimonodesz Lajos
hozzászólásaival.) A M. T. Akadémiai társ.-tört.-tudományok osztályának
közleményei V. 1–4. Bp. 1954.

Pukánszky Béla: Lessing magyar theologiai ellenfele. PSz. 1924.

Pukánszky Béla: Kant első magyar követői és ellenfelei. PSz. 1924.

Rácz Lajos: Egy magyar és egy német antikantianus [Rozgonyi József és
Schulze Gottlob Ernest] érintkezése. SpRL. 1910. (VI.) Eredetileg az
Alexander-Emlékkönyvben.

Sas Andor: Schelling-követő magyar természetfilozófusok a romantikus
Jénában. Egy Philologiai Közlöny, 1910.

Hegel:

Tóth Ferenc dunántúli superintendens megvédi a filozófia, jelesen a hegeli
rendszer szabadságát s az azt tanító Tarczy Lajost. Levele Kazai Gábor

veszprémi tractualis curatorhoz Pápa, 1834. jún. 6. T. F. superintendensi naplójából közli Liszkay József PEIL. 1877:473. sk.

Husztiné Révhegyi Rózsi: Erdélyi* és Hegel. Bp. Szemle, 1917.

Pukánszky Béla: A magyar Hegel-vita. Minerva, 1922.

Pukánszky Béla: Hegel és a magyar közönsége. Minerva, 1932.

Doskar Éva: Hegel magyar utókora. Bp. 1939.

Horkay László: A hegeli gondolat sorsa hazánkban. Kb. 1943-ból származó, 10 nyomtatott ívre terjedhető kézirat. (A szerzőnél és Révész Imrénél.)

Horkay László: Egy magyar filozófiai forradalom tragédiája. Pantheon (Szeged). 1947.

2.3) Irodalomtörténet:

2.3.1) Általános átnézetek:

Horváth János: A reformáció jegyében. A Mohács utáni félszázad magyar irodalomtörténete. Bp. 1953. 2. kiadás 1957.

Dézi Lajos: Magyar történeti tárgyú szépirodalom. Bp. 1927. („A magyar történettudomány kézikönyve” c. sorozatban.)

Kovács Sándor: Protestáns nemzeti költészet. PSz. 1904. [Külön is?]

Nagy Sándor: A protestantizmus hatása szépirodalmunkra. Bp. 1933. (A „Magyar Protestáns Almanach”-ban.)

Herzóg Manó: A Biblia befolyása a magyar irodalomra. Bp. 1885.

Máté Károly: Irodalomtörténetírásunk kialakulása. Minerva, 1928. Külön is Bp. 1928.

[Protestáns vonatkozású bibliográfiával.]

Farkas Gyula: A reformáció korának irodalma. Debreceni Szemle, 1929.

Farkas Gyula: A „Fiatal Magyarország” kora. Bp. 1932.

Gulyás József: A reformáció és a magyar irodalom. Bp. 1921.

Klanczay Tibor: A magyar reformáció irodalma. ITK. 1957. (LXI.) 1–2. sz. 12–47. lapok.

* Az Erdélyi Jánosra, mint filozófusra is vonatkozó irodalmat lásd életrajzi céduláján.

Négyesy László: A XVII. század vallásos irodalma Bp. 1906. (A „Képes Magyar Irodalomtörténet”-ben.)

Alszegehy Zsolt: A XVII. század lírai költészete. ITK. 1935. (Az Akad. Értekezések sorozatban külön is.)

Waldapfel József: A magyar irodalom a felvilágosodás korában. Bp. 1954. – 2. kiad. uo. 1957.

2.3.2) Egyes részletkérdések:

Humanizmus:

Kardos Tibor: A magyar humanizmus kérdései. A M. T. Akadémia nyelv- és irodalomtud. osztályának közleményei, IV. köt. 1–2. sz. Bp. 1953. külön is.

Turóczi-Trostler József: Die Anfänge der ungarischen Geschichtsprosa. – Ungarische Jahrbücher, 1934.

Turóczi-Trostler József: A magyar nyelv felfedezése. Két tanulmány az európai s a magyar humanizmus kapcsolatairól. Bp. 1933.

Turóczi-Trostler József: A magyar szellem európaizálódásának első formái. Emlékkönyv Balassa Józsefnek... 70. születése napjára. Bp. 1934.

Turóczi-Trostler József: Keresztény Seneca. Fejezetek a kései humanizmus európai és magyarországi történetéből. Bp. 1937.

Angyal, Andreas: Recent Hungarian Renaissance Scholarship. „Medievalia et Humanistica” c. közlönyben. Fasciculus Octavus, 1954.

[A renaissance magyarországi jelentkezéseire vonatkozó, a reformációtörténettel is kapcsolódó, 1919–1949. közti irodalom összefoglaló átnézése.]

Drámatörténet:

Kardos Tibor: A magyar vígjáték kezdetei. Az „Emlékkönyv Kodály Zoltán 70. születésnapjára” (Zenetudományi Tanulmányok I.) Bp. 1953. c. kiadványban.

Németh László: A debreceni disputa. PSz. 1929. 264. sk.

Böszörményi [volt Bugyi] Sándor: A Balassa-comediáról. Bp. 1909.

Nagy Lajos: A protestáns iskolai dráma megalapítása. Békési ref. főgimn. értesítő, progr. ért. 1898/1899.

Borbély István: Adalék XVI. századi drámai irodalmunk történetéhez. KM. 1909.

Nagy Sándor: Hazai tanodai drámák. Adalék a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában található tanodai drámák bibliographiájához. MKSz. 1883. Németül Ungarische Revue [szintén 1883?].

Bernáth Lajos: Protestáns iskoladrámák. ITK. 1899.

Bernáth Lajos: A protestáns iskoladrámákról. PSz. 1901. és 1902. Külön is Bp. 1902.

Bernáth Lajos (szerk.): Protestáns iskoladrámák. Bp. 1903.
[Szöveggyűjtemény bevezetéssel.] „Régi Magyar Könyvtár”-sorozat, 21. füzet.

Dézsi Lajos: Egy magyarnyelvű történeti iskoladráma töredéke. ITK. 1906.

Harsányi István: Sárospataki iskolai drámák. Sárospataki Hírlap, 1921.

Kuruc korszak:

Kiss Ferenc: A kuruc költészet protestáns szempontból. PSz. 1894.

Marton Sándor: A kurucvilág énekekben. Bp. 1906.

Harsányi István: Egy Rákóczi-korabeli ének eddig ismeretlen változata. SpRL. 1912. (VIII.) 326–327.
[Vallásos tartalmú. Kiegészítés Thaly Kálmán: Adalékok... c. műve II. köt. 407–411. lapjaihoz.]

Varga Imre: A kuruc költészet hitelessége. Bp. 1936. (Irodalomtörténeti Füzetek 57. sz.)

A Rákóczi-kor irodalomtörténete és publicisztikája. Ez összefoglaló cím alatt Esze Tamás, Köpeczi Béla, Klaniczay Tibor dolgozatai. IT. 1954:1. sz.

Cenzúra:

Szabó József: A cenzúra története korunkban. „Gutenberg” c. lap 1866. 13–16., 18–19. számok.

Varró Sándor: A cenzúra honi történetéhez. Budapesti Közlöny, 1870. 11. sz.

Jakab Elek: A cenzúra története Erdélyben. Figyelő, 1881.

Wertheimer Ede: A magyarországi cenzúra történetéhez. Századok, 1908.

Molnár Imre: A cenzúra története Magyarországon 1600-ig. Bp. 1912.

Peisner, Ignaz: Die Anfänge der Zensur in Ungarn. Ungarische Rundschau, 1913.

Gárdonyi Albert: Könyvcenzúra és ritka könyvek. Könyvtári Szemle, 1915–1916.

Schermann Egyed: Adalékok az állami könyvcenzúra történetéhez Magyarországon Mária Terézia haláláig. Bp. 1918. (Szent István Akadémiai értekezés.)

Schermann Egyed: A protestáns egyházak cenzúrája. Pannonhalmi Szemle, 1930.

Schermann Egyed: A protestáns cenzúra teljes kialakulása. Pannonhalmi Szemle, 1931.

Sashegyi Oszkár: Német felvilágosodás és magyar cenzúra 1800–1830. Bp. 1938.

Sashegyi Oszkár: I. Ferenc nyomdapolitikája. MKSz. 1934.

Maros Andor: A cenzúra. A haladó eszmék üldözésének története. Bp. 1947.

Antiklerikális szemelvénygyűjtemények:

Pándi Pál: „Hazug álnok papjai szűnnek...” A magyar költészet antiklerikális hagyományai. Bp. 1952.

„Urak, papok dölyfét Im eleget túrtük...” Bp. 1953.

Angol irodalmi hatások:

Fest Sándor: Angol irodalmi hatások hazánkban, Széchenyi István felléptéig. Bp. 1917. (Akadémiai Értekezés.)

Fest Sándor: Adalékok az angol nyelv térfoglalásához hazánkban 1848 előtt. Egyet. Philol. Közlöny, 1921.

Gál, Stephan: Debrecen Students in England and the English spirit in Debrecen. Danubian Review, 1938.

Berg, Paul: George Buchanan and his influence in Hungary. Jolland-Emlékkönyv. (Angol filológiai tanulmányok V–VI.) Bp. 1944.

Berg Pál: Angol hatások tizenhetedik századi irodalmunkban. Bp. 1946. (Az Orsz. Széchenyi Könyvtár kiadványai, XXI. sz.)

Berg, Paul: The teaching of English in Hungary. Studies in English Philology, 1942.

Szirbik Ferenc: Az angol nyelv terjeszkedése Magyarországon 1914-ig. Kecskemét, 1941.

L. Komáromi Csipkés György életrajzi címszava alatt is!

2.4) Egyes írók, költők, tudósok, művészek:

Ady Endre:

Horváth Cirill: Ady Endre hite, erkölcse és magyarsága. Bp. 1925.

Makkai Sándor: Magyar fa sorsa. A vádlott Ady költészete. Bp. 1927.

A Makkai S. könyve körül folyt zajgásból:

Gulyás József: Ady, mint „egyetlen magyar vallásos költő”. SpRL. 1927. (XXII.)

Szász Károly (legifj.): Magyar fa sorsa. Makkai püspök Ady-könyvének bírálata. Kny. a Budapesti Hírlap pünkösdi [!] számából. Bp. 1927.

Csernák Béla: Ady Endre, mint presbiteri jegyző. Emlékezés Ady Endrére születése nyolcvanadik évfordulóján. RE. 1957. (IX.) október 15.

Bottyán János: Ady Endre mint csucsai presbiter. RE. 1957. (IX.) nov. 1.

Arany János:

Sas János: Vallásos eszmék Arany János költészetéből. PEIL. 1877, 1878, 1879.

Kiss Ferenc: Egy nagy költő hagyatéka keresztyén vallásos szempontból. DebrPL. 1889.

[Fejtegetés Aranyak 1888-ban megjelent hátrahagyott verseiről.]

Bánóczi József: Toldi és a Biblia. Izr. Magyar Irodalmi Társulat Évkönyve, 1895.

Benkó Imre: Arany János tanársága Nagykörösön. Nagykörös, 1897.

[Egyházi iskolai kapcsolatainak derékrésze itt van megörökítve.]

Versényi György: A vallásos elem Arany János költészetében. Erd. Prot. Lap, 1900.

Sayous, Édouard: Arany, poète national hongrois. Paris, 1893. Kny. a „Revue Chétienne” c. francia protestáns folyóiratból.

Kolozsváry Aladár: Arany János vallásossága. Mezőtúri Hírlap, 1903:4. sz.

Pollák Miksa: Arany János és a biblia. Bp. 1904.

Márk Ferenc: Arany János és a vallás. PSz. 1907.

Bíró Sándor: Vallásos gondolatok Arany János költeményei alapján. Székelyudvarhelyi ref. kollégiumi értesítő, 1906/1907. L. Gulyás MIEM. III:425.

[Más adat szerint Bíró S. vallástanári székfoglalója lett volna, már 1902-ben.]
Felderítendő!

Bíró Sándor: A vallás Arany János költészetében. Olajág, 1908.

Gyöngyösy László: Arany János mint egyháztanácsi jegyző. IT. 1914:409.

Muraközy Gyula: Arany János és a keresztyénség. Ébresztő, 1917:3. sz.

Podmaniczky Pálné Vargha Ilona: Arany János és az Evangélium. (Kálvin-Könyvtár) Bp. 1934.

[Kritikailag foglalkoznak e tanulmánnyal Karácsony Sándor PSz. 1934:515–516. és Hamvas József: PSz. 1935:25–27.]

Hegyaljai Kiss Géza: Arany János bibliássága. Nagykőrösi Arany Jánostársaság évkönyve, 1936. [1937?]

Arany János valláshoz és egyházhoz való, egészen egyéni viszonyulására jellemző adatok: Voinovich Géza, Arany János életrajza 1860–1862. Bp. 1938. 226., ITK. 1938. 56., A. J. Összes Művei V. Bp. 1953. 435–436.

Arany János klerikális lerántására adat PEIL. 1890:895. – Klerikális birtokbavételére törekvés ITK. 1921. (a Magyar Sion 1893:308. lapja idézésével).

Nagy Lajos: Zsadányi [biharzsadányi] öregek emlékezései Arany Jánosról. Reformátusok Lapja, 1957. (I.) okt. 20.

Beregszászi Nagy Pál:

Imre Sándor (id.): Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. Bp. 1880.

Csokonai Vitéz Mihály:

Debreceni kollégiumi pöréhez:

Sárváry Pál: A debreceni kollégiumban 1794–95. történt vizsgálat jegyzőkönyve. Kisfaludy-Társaság évlapjai 1846. [Csokonai életrajzával.]

Csűrös Ferenc ITK. és Nagy Sándor: A debreceni református kollégium Hajdúhadház, 1933. közlik az iratokat.

Barcsa János: Csokonai debreceni kollégiumi pöre. DebrPL. 1905:328. sk.

Csokonai Vitéz Mihály búcsúbeszéde a debreceni kollégiumból. DebrPL. 1905:326.

Emlékezetnek okáért. Csokonai önvédelme. DebrPL. 1905:322.

A debreceni Kollégium Csokonai ünnepe. Tóth Endre, Esze Tamás és Pösze Lajos beszédeivel RE. 1955. március 1.

Kondor József: Csokonai Somogyban. Csurgói ref. főgimnáziumi értesítő 1888.

Kardos Albert: Csokonai és Rousseau. DebrPL. 1913.

Gulyás József: Csokonai kálvinista búcsúztatói. ThSz. 1926.

Zsoldos Benő: Bibliai [= ószövetségi] vonatkozások Csokonai költészetében. Magyar–Zsidó Szemle, 1929:102. sk.

Karácsony Sándor előszava „A lélek halhatatlanságáról” 1940-i (Bp.) kiadásához.

Kardos Albert–Ecsy Ö. István: Maradt-e Csokonainak prédikációja? Debreceni Szemle, 1942. febr.

Kardos Albert: Csokonai ószövetségi látomása. Izraelita Magyar Irodalmi Társulat évkönyve, 1943., külön is Bp. 1943.

Takács Béla: Csokonai és Hunyadi Ferenc. ITK. 1955:339.

Dömötör János:

Baksay Sándor: Dömötör Jánosról. Emlékbeszéd a Kisfaludy-Társaságban 1885. – Vasárnapi Újság, 1886. 1–2. sz. A Kisfaludy-Társaság Évtapjai XXI. köt. 147–161. B. S. Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai II. Bp. 1917.

Komlós Aladár: Dömötör János. ITK. 1918.

Dudich (Dudith) András:

[A ZTL-ban említett Reuter (1610), Schwarz Gottfried (1743), Stieff (1756)-féle régebbi életrajzok közelebbi adatai még megállapításra várnak.]

Frankl Vilmos: A magyar főpapok trienti zsinaton 1863. [Hol?]

Goldziher Vilmos: Dudits Endre pécsi püspök. Orvosi Hetilap, 1897. Kny. Bp. 1897.

Hegedűs István: Dudich András életéhez. ITK. 1900.

Hegedűs István: Themishius és Dudich András. ITK. 1901. és kny. Bp. 1901.

Hegedűs István: Themistius XII. beszéde állítólag Dudich András munkája. ITK. 1936/40. [?]

Faludi János: Dudich András és a francia humanisták. Pécs, 1908. (Minerva-könyvtár 10. Kny. a Minervából. Francia kivonattal.)

Costil, Piere: André Dudich, humaniste hongrois. Páris, 1935.

[Részletesen ismerteti Révész Imre: Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses 1935. – vagy inkább 1936?]

L. a Méliusz Péter életrajzi címszava alatt is!

Gyöngyössy István:

Gyöngyössy László három dolgozata róla: Gy. I. tanulópályája. – A lázadó Gy. I. – Gy. I. a vallásügyről: PSz. 1912.

Gyulai Pál:

Podmaniczky Pálné Vargha Ilona: Emlékezés Gyulai Pálra (Egy vonás a kép teljességéhez). PSz. 1926:385–386.
[Utolsó napjainak keresztyéni bizonyágtétele.]

Jókai Mór:

Református kapcsolatait kiemeli Zsigmond Ferenc két műve: Jókai. Bp. 1924. és Jókai és Debrecen. Debrecen, 1925.

Incze Gábor: A református Jókai (A mi barátfalvi lévitánk). Bp. 1925.

S. Szabó József: Jókai mint protestáns. Vallás és Egyház, 1893–1894.

Gulyás József: Jókai és a kálvinista énekek, SpRL. 1925. XX.

Tóth Endre: Jókai és Pápa. Pápa, 1943.

Jókai Mór rövid, de jellegzetes gondnoki székfoglaló beszéde a felsőbaranyai egyházmegye siklósi közgyűlésén 1862. ápr. 23. L. PEIL. 1862:605–607.
[Valószínűleg csak kivonatos közlés.]

„Jókai Mór hitvallása.” A Nemzet, 1895. április 27-i s utána PEIL. 1895:282.
közölt levélváltás, abból az alkalomból, hogy egy névtelen levél felszólította: katolizáljon.

„Hozsánna” címen imádságot írt az ezredéves ünnepre. PEIL. 1896:294–295.

Kazinczy Ferenc:

Fejes István: Kazinczy Ferenc, mint a sátor-alja-újhelyi ref. egyház főgondnoka 1814–1818-ig. PEIL. 1873.

Ehhez kapcsolódik Vattay István közlésében PEIL. 1873:1131. sk.: Kazinczy Ferencnek egy kiadatlan beszéde.

Révész Imre (id.): közlése, kommentárral: Kazinczy Ferencnek, mint a nemzeti iskolák kir. főigazgatójának, egy pár levele a közös iskolák ügyében. MPEIF. 1875. A tiszántúli egyházkerület levéltárából.

Gerecze Péter: Kazinczy Ferenc vallása és bölcsészeti nézetei. 1881. [Hol?]

Nagy István: Kazinczy és Debrecen. Karcag, 1888. Kny. a ref. gimn. Értesítőjéből, 1887/1888.

György Lajos (közl.): Kazinczy Ferenc székfoglaló beszéde s.a.újhelyi egyház. közs. főkurátori hivatalba léptekor Sátoralja-Újhelyt 1814. febr. 6. SpL. 1901. (XX.) A M. T. Akadémián őrzött pandektáiból.

Zsoldos Benő (közl.): Kazinczy Ferencnek néhány kiadatlan levele. SpL. 1893. (XII.)

A tiszáninneri egyházkerület levéltárából.

[Valamennyi egyházi és iskolai vonatkozású.]

Imre Sándor: Kazinczy Ferenc iskolai inspektorsága. BSz. 1895. (LXXXIII.)

Kristóf György: Kazinczy vallási nézetei. PSz. 1912.

Rácz Lajos: Kazinczy és a sárospataki főiskola. Debrecen, 1931.

Révész Imre (ifj.): Kazinczy és a „kálvinista Róma”. PSz. 1938. – A debreceni Tudományegyetem 1937/1938. évi évkönyvében is, és onnan kny. Debrecen, 1938.

Kemény Zsigmond:

Tóth Kálmán emlékezése Kemény Zsigmond vallásos érzületéről. Fővárosi Lapok, 1876:51.

Agárdi László: Kemény Zsigmond és a papság. Katholikus Szemle, 1916.

Agárdi László: A kolostor Kemény Zsigmond regényeiben. Kath. Szemle, 1917.

Agárdi László: Kemény Zsigmond és a vallásfelekezetek. Kath. Szemle, 1921.

Kölcsey Ferenc:

Jancsó Benedek: Kölcsey mint vallásbölcse. Aradi Hírlap, 1884.

Vajda Viktor: Kölcsey mint moralista. 1896. [Hol?]

Szerb Antal: Kölcsey. Minerva V. évf. és kny. [?] Bp. 1926.

Mészöly Gedeon: Kölcsey Hymnusa és a Hymnus Kölcseyje. Bp. [?] 1939.

Lévay József:

Zsigmond Ferenc: Lévay József élete és költészete. Mezőtúr, 1906.

Önéletrajzi töredéke, Balázs Győző kiadásában, Miskolc. Pontos adatok megállapítandók!

Kálvinról írt költeménye (már 89 éves korában [?]) PSz. 1914. 337–338.

Madách Imre (a protestantizmushoz való viszonyában):

Szász Károly („legifj.”): Madách és a reformáció. PSz. 1925. 626–629. – Tolnai Vilmos megjegyzései e cikkhez uo. 703–705.

Mányoki Ádám:

Lázár Béla: Mányoki Ádám (1673–1757) élete és művészete. Bp. 1933. – E könyvhöz kapcsolódik Oroszlán Zoltán cikke: Mányoki Ádám. PSz. 1934:442. sk.

Bottyán János: A két Mányoky [így!]. Az Út, 1952. június 22–28.

Bottyán János közli bevezetéssel Mányoki 7 db ismeretlen levelét. RE. 1952. április 1.

Garas Klára: Magyarországi festészet a XVIII. században. (Magyarországi barokk festészet II.) Bp. 1955. Mányokiról 18–22. l.

Zsindely Endre (közlése, bevezetéssel, jegyzetekkel): Mányoki Ádám levelei Ráday Pálhoz. Művészettörténeti Értesítő, 1954. 2. szám.

Zsindely Endre: Külföldi magyar kortársak Mányoki Ádámról. Művészettörténeti Értesítő, 1955. 2. sz.

Móricz Zsigmond:

levele a szerkesztőhöz PSz. 1920. [A Fáklya ügyében, Madai Gyula akkori szerkesztő bevezetésével.]

Bottyán János: A Fáklyák. A református lelkipásztor Móricz Zsigmond műveiben. RE. 1953. febr. 1–15.

Kiss Tamás: Móricz Zsigmond ifjúsága. (Kisújszállási évek.) ITK. 1954.

Móricz Zsigmond Sárospatakon. Csillag, 1954. okt. Hegyi József közli bevezetéssel Móricz Zsigmond 1930. május 11-én ott elmondott (visszaemlékező) beszédét.

Pósa Lajos:

Gyöngyösy László: Pósa Lajos életrajza. Bp. 1920.

Szabó Dezső:

„A magyar protestantizmus problémája” c. nagy port felvert cikke a Nyugatban 1913. júl. 16. jelent meg. Később uo. Móricz Zsigmond is hozzászólt. Református részről Ravasz László a kolozsvári Református Szemlében utasította vissza röviden, Révész Imre pedig ugyanott és különnyomatban „A magyar protestantizmus problémája” címen hosszabb, nem polémikus tanulmányban (Kolozsvár, 1914) foglalkozik vele.

Szabó Dezső: „Visszatekintés egy elmúlt harcra” c. a. nyilatkozik a protestáns kritikákra „Az elsodort falu” tárgyában PSz. 1920:45–47., Madai Gyula akkori szerkesztő megjegyzésével.

Szabó Dezső: A magyar protestantizmus problémái. Bp. 1926. – Karácsony Sándor jellegzetes kritikai kommentárja ehhez PSz. 1926. 629–632.

Révész Imre: Szabó Dezső és a magyar kálvinizmus. Református Élet, 1934:380–381. és a „Tegnap és ma és örökké” c. kötetben, Debrecen, 1944.

Szabó Dezső: A magyar református öntudat mozgósítása. Füzetek, 1937–1939. és „Az egész látóhatár” II. kötetében.

Pap Béla: Szabó Dezső és a magyar kálvinizmus. PSz. 1939. 240. sk.

Szentpéteri József ötvösművész (1781–1862)

Önéletrajza a Magyar Művészet 1948. évfolyamában nevezetes vallási és egyházi szempontból is.

Mihalik Sándor: Szentpéteri József ötvösmester élete, önéletírása, művei. Bp. 1954.

2.5) Egyes művelődési központok, tájak:

Debrecen:

Kulini Nagy Benő: Debrecen irodalomtörténetének rövid áttekintése. Csokonai Album, 1861.

Borovszky Samu: Debreceni írók és tanárok. Bp. 1898.

Csűrös Ferenc: A debreceni Fűvészkönyv és írói. Debreceni ref. főgimn. értesítő, 1906/1907.

Zoltai Lajos: Mit olvastak régen a debreceniek? ThSz. 1934. (X. évf.)

S. Szabó József: Műveltségi állapotok, főként az iskolázás Debrecenben, a reformáció korában. Debrecen, 1924. (A Tisza István Tudományos Társaság kiadványai közt.)

Verzár Frigyes: Debrecen természettudományi múltja. A debreceni Tudományegyetem Évkönyve és Almanachja, 1927/28.

Zoltai Lajos: A kálvinizmus és művészet Debrecenben. Debrecen, 1928. Kny. a Debreceni Képes Kalendáriumból.

Varga László: A debreceni ref. kollégium tanárainak klasszika-filológiai munkássága, 1738-tól 1849-ig. Debrecen, 1930.

Ecsedi István: A rézmetszés művészete a debreceni református kollégiumban. A rézmetsző diákok. Debrecen, 1931.

Berkovits József: Debrecen szellemi élete és a francia ösztönzések. Debrecen, 1934. (Francia alcímmel és kivonattal.)

Dóczi Imre: Debreceni rézmetsző diákok. Magyar Paedagogia, 1931.

Ecsedi István: Az első magyar iskolai kézi atlaszok. Földrajzi Közlemények, 1910.

Ecsedi István: Karacs Ferenc térképész élete és művei. Debrecen, 1912.

Ecsedi István: A debreceni első magyar iskolai atlaszok értékéről és didaktikai fontosságáról. Földrajzi Közlemények, 1912.

Molnár Ágnes: Debreceni arcok a felvilágosodás századából. Bp. 1939.
[Molnár Ágnes e művében Maróthi György, Domokos Márton, Szilágyi Sámuel, Hatvani István, Weszprémi István, Domokos Lajos, Földi János, Diószeghi Sámuel, Fazekas Mihály alakjainak egészen vázlatos, „szellemtörténeti” elemzésével foglalkozik.]

Varga László: Sinai Miklós Minucius Felix interpretációja. Pap Károly-
emlékkönyv, Debrecen, 1939.

Warga L.: Szövegkritikai és vallásrégiségtani fejtegetések Sinai Miklós
Minucius-interpretációjában. Debrecen, 1942. (Tisza István Tud. Társ. I. oszt.
kiadványa VIII. köt. 7. füzet.)

Eötvös Márta: Debrecen irodalma a reformkorban. (1825–1867.) Debrecen,
1941.

Molnár Pál (szerk.): Debrecen a régi magyar irodalomban, 1941. [Bp.?
(Magyar irodalmi ritkaságok 58.)
[Nem egészen pontos cím. Lehet, hogy M. P.-nak van másik ilyenféle munkája
is. Utánanézni!]

Juhász Géza: Csokonai utódai. (Mit adott a debreceni önképzőkör az
irodalomnak?) PSz. 1943:139. sk.

Csernák Lászlóról, a Debrecenből (Hatvani István tanítványaként) kikerült
deventeri math. fizikusról, I. Jelítai József cikkét Debreceni Szemle, 1937.

Zsigmond Ferenc: A debreceni kollégium és a magyar irodalom. Debrecen,
1940. L. az iskolatörténeti részben is!

Balogh István: Adatok Debrecen képzőművészetéhez a XIX. század elején.
Művészettörténeti Értesítő, 1955. (IV. évf. 1. sz.)

[Kiss Sámuelről debreceni rajztanárról, Sárvány Pál tanítványáról tanulmány,
levélmellékletekkel.]

Csinády Gerő: A földrajzoktatás hagyományai Debrecenben. Acta
Universitatis Debreceniensis... Tom. II. 1955.

Tamássy Géza: A debreceni régi botanikus kert alapításának története.
Debreceni Szemle, 1930.

Dávid Lajos: Debreceni régi matematikusok. Debr. Tisza István Tudományos
Társaság II. osztálya kiadványai 4. füzet. Debrecen, 1927.

A. Kövesi Magda: A Debreceni Grammatika és Kazinczy vádjai. –
Emlékkönyv Pais Dezső hetvenedik születésnapjára. Bp. 1956.

Bihari József: Debrecen szellemi élete és a francia ösztönzések. Debrecen, Francia Intézet [é. n.?).

Erdély, Nagyenyeddel:

Kopp T.: Erdély művelődése I. és II. Rákóczi György korában. Az Erdélyi Országgyűlési Emlékek alapján. Nyitra, 1903. (167. l.) A „Művelődéstörténeti Értekezések” 7. száma.

Várad Erzsébet: Adatok Erdély művelődéséhez János Zsigmond korában. Az Erdélyi Országgyűlési Emlékek alapján. Bp. 1910.
(Művelődéstörténeti értekezések 41.)

Szilágyi Sándor: Erdély irodalomtörténete, különös tekintettel történeti irodalmára. BSz. 1858–1859. (III–VII. kötetek.)

Beke Ida: Erdély társadalma és művelődése az Approbata Constitutiókban. Szeged, 1927.

Orient Gyula: Erdélyi alchimisták, Bethlen Gábor fejedelem alchimiája. Cluj-Kolozsvár, 1927.

Kemény Katalin: Erdélyi emlékirók. (Erdélyi Tudományos Füzetek 47.) Cluj-Kolozsvár, 1932.

S. Szabó József: Erdélyi élet a XIX-ik század elején. PSz. 1933.

S. Szabó József: Erdély egyházi és irodalmi élete a XIX. század elején. PSz. 1934.

Hofbauer László: Az erdélyi akadémiai mozgalmak története a legrégebb időktől az impérium változásáig. „A történeti Erdély” c. kiadványban. Bp. 1936. Kny. Bp. 1936.

Erdélyi Csillagok. Arcok Erdély szellemi múltjából. Erdélyi Szépművészeti Céh. I. Kolozsvár, 1936. II. Kolozsvár, 1942.

Szilády Zoltán: A Bethlen-kollégium és a természettudományok. Nagyenyed, 1904.

Bisztray Gyula: Nagyenyedi Helikon I. Nagyenyed, 1933. – Ugyanannak ugyanily című cikke PSz. 1934:426–433.

Csűry Bálint: Emlékezzünk régiekről. RSz. 1925. (XVIII.)
[Erdélyi ref. tudósok és írók rövid összefoglaló jellemzése.]

Nagy Géza (id.): A Bethlen-Kollégium tudományos gyűjteményeinek története. Kolozsvár, 1947.

Vita Zsigmond: A Bethlen-kollégiumi színjátszás. (Erdélyi Tudományos Füzetek 158.) Kolozsvár, 1943.

Vita Zsigmond: A nagyenyedi kollégium múzeumának kialakulása és fejlődése. Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár, 1957.

Kassa:

Kovács Zsigmond (Hamvai): Kassai írók a mohácsi vésztől máig. Kassa, 1907. (vagy 1908?)

Sárospatak:

A főiskola a „népszerű orvostan”-nak már 1834. tanszéket állít (a hazai főiskolák közt először). E tanszéket dr. Soltész János foglalja el „A pap és orvos közti viszony” c. értekezéssel 1834. UMA. 360.

Panka Károly (szerk.): A pataki diákság anekdotakincse. I. Bp. 1927. II. Bp. 1930.

Kacsóh Pongrác: A pataki énekes [nem egyházi]-codex. Magyar Figyelő, 1911.

Maklár Pap Miklós: A sárospataki irodalmi kör története. SpL. 1895. (XIV.)

2.6) Vegyes anyag:

Révész Kálmán: A reformáció hatása hazánkra. Debrecen, 1884.

Bauch Gusztáv: Adalékok a reformáció és a tudományok történetéhez Magyarországon a XVI. században. TT. 1885. [Vegyes levélközlések.]

Balogh Ferenc: A reformáció és a magyar nemzeti szellem egysége. Emlékkönyv a M. Prot. Irod. Társaság 1899-i debreceni nagygyűléséről. Bp. 1899. (A PSz. évfolyam melléklete, de külön lapszámozással.)

Harsányi István: A reformáció hatása a magyar közművelődésre. Bp. 1928. (Bethlen-Könyvtár [?]) (Első alakja ugyane cím alatt: „A mi örökségünk” c. kötetben. Sp. 1918.)

Kertész Á.: A nyomtatott betű története és útja Magyarországon. Bp. 1941.

Molter Károly: Reformáció és a magyar műveltség. H. n. 1944. (Az „Ifjú Erdély” kiadása.)

Vojkó Pál: A reformáció korának hangulata a magyar irodalomban. PSz. 1905.

Merényi Oszkár: A protestáns lélek első típusa irodalmunkban. Részlet „A protestantizmus a magyar irodalomban” c. nagyobb tanulmányából. [Megjelent-é?] PSz. 1930:376. sk.

Zoványi Jenő: A nyelvtudás viszonya a helvét reformációhoz. Emlékkönyv Balassa Józsefnek... 70. születése napjára. Bp. 1934. Külön is.

Rupp Kornél: Tanulmányok a 16. század vallásirodalmából. Bp. 1898.
[Tartalma: Komjáti és Erasmus. – A krakkói töredékről. – Pesti Gábor Újtestamentuma. – Ozorai Imre Szentírás-fordításai. – Szegedi Kis István. – XVI. századbeli költőink. – Egy híres nyomda. – A legutóbbi három csak könyvismertetés.]

Weizskopf Arthur: Ó-testamentumi tanító epika a XVI. századbeli magyar költészetben. Bp. 1898.

Újvárossy Szabó Gyula: A magyar verses oktató költészet története. Bp. 1910.

Elek Oszkár: A halál motívuma és a haláltánc.

Dézsi Lajos: A magyar haláltáncról. Magyar Bibliofil Szemle, 1924.

Kerecsényi Dezső: Aesopus magyar nyelven. PSz. 1929:472. sk.
[Pesti Gábor, Heltai Gáspár.]

Gulyás József: Perényiek a magyar irodalomban. Sátoralja-Újhely, 1926.

Heltai Gáspár (ifj.): háromnyelvű szótára 1589-ből. Bevezetéssel ellátta Csúry Bálint. Kolozsvár, 1924.

Bauch Gusztáv: Adatok a reformáció és a tudományok történetéhez Magyarországon a XVI. században. Történelmi Tár, 1885.

Asztalos Miklós: Wissenschaftlich Leben in der Wittemberg ungarischen Gesellschaft im 16. Jahrhundert Ungarische Jahrbücher, 1930.

S. Szabó József: Tudományos peregrináció a reformáció korában. PSz. 1938.

Károlyi Árpád: Zur Einführung des gregorianischen Kalender in Ungarn. Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung. 1882.
[Ugyane tárgyhoz] ZTL. cikke: Veteristák Magyarországon 521–522. [L. 91. lapon Knauz dolgozatát.] = Sz. 1869. (III.)

Kerecsényi Dezső: Fejedelmek órája. PSz. 1929:619. sk.

Kulcsár Endre: Néhány protestáns író a XVII. században. Figyelő, 1885.

Erdélyi Pál: A 16–17. századi históriás énekek, Bp. 1886.

Máté Károly: A könyv morfológiája. Tanulmány a XVI–XVII. századi magyar irodalom történetéhez. Minerva, 1930.

Thienemann Tivadar: XVI. és XVII. századi irodalmunk német eredetű művei. ITK. 1922–23.

Téglás Béla: A történeti pasquillus a magyar irodalomban. Szeged, 1928.

Máté Károly: A magyar önéletírás kezdetei. Minerva V. évf. 1–5. Bp. 1926.
Különnyomat is?

Esze Tamás: A prédikátorok énekei. Az Út, 1953. május 10–16.

Rác Lajos: Magyarország XVII. századi műveltségének képe Comenius iratainak tükrében. SpL. 1930.

Rác Lajos: Adalékok a XVII. század magyar műveltségtörténetéhez. Sp. 1930.

[Két értekezés: Az egyik a SpRL. kny.-a azt bizonyítja, hogy a XVII. században a népiskolák tannyelve a latin volt, a másikat l. fentebb, a nyomdákval foglalkozó művek közt.]

Juhász Kálmán: Műveltségi állapotok a Temesközben a török világban. (Erdélyi Tudományos Füzetek 76.) Cluj-Kolozsvár, 1935.

Benda Kálmán: A magyar nemzeti hivatástudat története (a XV–XVII. században). Bp. 1937.

Esze Tamás: A régi falu pennája: a prédikátor. Az Út, 1953. dec. 7–13.

S. Szabó József: Barokk szellem és műveltség. PSz. 1932.

Rác Lajos: Irodalmunk „nemzetietlen korának” okai. Az Orsz. Ref. Tanáregyesület évkönyve XXII. évf. Debrecen, 1927.

Gulyás József: Két ismeretlen vallásos költő. (Bessenyei Anna és Bessenyei Boldizsár.) ThSz. 1931.

Tichy Margit: A francia forradalom hatása szellemi életünkre. Bp. 1911.
(– Csak a Kazinczy F. levelezésének I–XII. kötete alapján.)

Eckhardt Sándor: A francia forradalom eszméi Magyarországon. Bp. 1924.
[Protestáns kapcsolatokkal is bőven foglalkozik.]

Borzsák István: Budai Ézsaiás és klasszika-filológiánk kezdetei. Bp. 1955.

Császár Elemér: Faj és felekezet a felújulás korának irodalmában. Bp. Szemle, 1931. (221. köt.) 445–468.

Szerb Antal: Magyar preromantika. Minerva, 1929.

Farkas Gyula: A magyar romantika. Bp. 1930.

Varga Zoltán: A magyar romantika korának vallásossága. PSz. 1936. 213. sk.

Varga Zoltán: Kálvinista konzervatizmus. PSz. 1933.

Varga Zoltán: A szabadságeszme a XIX. század 1. felének magyar államszemléletében. Századok, 1928. (Pótfüzet.)

Gárdonyi Klára: A biedermeier-kor vallásossága. Regnum, 1937.

Szabdkömvesség:

Hollós László: A szabdkömvesség története. Bp. 1873.

Abafi [Aigner] Ludwig: Geschichte der Freimaurerei in Oesterreich–Ungarn I–V. köt. Teschen–Bp. 1890–1899. [Csak 1785-ig!]

Abafi, Ludwig: A szabdkömvesség története Magyarországon. Bp. 1900. (Történelmi Könyvtár.)

Abafi Ludwig: A „Corvin Mátyás az igazságos”-hoz címzett budapesti szabdkömvés páholy huszonöt éves története... 1869–1894. Bp. 1894.

Benczúr Vilmos: A kassai szabdkömvesség története 1870–1913. Kassa, 1913.

Benczúr Vilmos: A kassai „Resurrexit” szabdkömvés páholy története 1899–1924. Kassa, 1924.

Jancsó Elemér: A magyar szabdkömvesség irodalmi és művészettörténeti szerepe a XVIII. században. Irodalomtörténeti tanulmány. Cluj, 1936.

Felvidék [= Thébusz János]: Protestantizmus és panslavizmus. Bp. 1882.

Csorba Zoltán: Adalékok az amerikai magyar irodalom történetéhez. Pécs, 1930.

Nagy János [= Ady Lajos]: Egy jubileum után. Nyugat, 1917.

[A modern, különösen a magyar protestantizmus akkori belső vívódásaival foglalkozik.]

László Dezső: Két tűz között. (A modern magyar irodalom és a református egyház.) Kolozsvár [?], 1935.

Paulus [= Haypál Benő]: Bibliás szabdkömvés. Bp. 1912.

Rác Lajos: Kálvinista konzervativizmus és realizmus. PSz. 1933.

Rác Lajos: L’inspiration française dans le protestantisme hongrois. Revue des Études Hongroises et Finno-Ougriennes. Paris, 1925–26.

Antal Géza: A magyar–holland szellemi kapcsolatok. Magyar Külpolitika, 1929. április.

Török Pál: Reformátusok az Akadémiában. ThSz. 1932.

A regények és a protestáns egyházi irodalom. Névtelen cikk SpF. 1866. – Ugyanott említve: Zombori Gedő regénykísérlete: Úttörők. Korrajz a magyar protestáns egyház történetéből. Sp. 1866.

Császár Elemér: Kalvinizmus [így!] a magyar regényirodalomban. Bethlen Naptár, 1922.

Magyar nyelv hivatalos bevezetése iránti követelések „kálvinista” színezete bécsi kémjelentések szerint: Takács Sándor: Magyar Küzdelmek c. kötetében (I–II.) Bp. 1922. 434–436–37. 467. lapokon.

Török-Magyar-Erdélyi kálvinista történetfelfogás az 1839-i országgyűlésen megjelenő erdélyi urak között. Takács Sándor fenti kötetében 444. l.

Versek, mellyekkel Rómában lakó magyar nemes Ferenczi István úrnak háládatosan örvendezett ugyan azon collegiumbéli tanuló ifjúság. Mártzius 19-ik napján 1823.

[Ferenczi István Csokonai-mellszobrának ottani elhelyezésére alkalmából jelent meg.]

Színművészek hajdan nagy többségben reformátusokból (eredetileg lelkészeknek készült deákokból) lettek. – Jókai Mór érdekes följegyzése Életemből I. 308. (Összes Művek 96. kötet.)

Csűrös Ferenc: A debreceni Fűvészkönyv és írói. Debreceni kollégium főgimnáziumának értesítője 1907. Kny. is.

„Egészségtudomány” címen a tiszáninneri egyházkerület 1839-ben Soltész Jánossal, az erdélyi főconsistorium pedig „Diétikai rövid katékhézis” címen Szotyori Józseffel 1830-ban tankönyvet írat elemi iskolák számára. Mindkettő több kiadást ért.

„Gazdaságtudomány alapszabályai” címen a dunántúli egyházkerület Mórocz Dániellel 1844-ben tankönyvet írat népiskolák számára.

Id. W. Jankovich Miklós: A Veteristákról vagy is a Római katolikusok között volt üldözésről az Új Kalendárium béhozatáskor Magyar Országban. Tudományos Gyűjtemény, 1833. (II.)

Knauz Nándor: A veteristák. Sz. 1869. (III.)

[A Gergely-naptárnak való ellenállás Magyarországon.]

d) Az egyház gazdasági élete, anyagi fenntartása (amennyiben az idevágó művek nem a jogi pontok alá tartoznak elsősorban, jellegüknél fogva).

1) Adózás, általában egyházfenntartási járulékok:

Hajnal Ábel: Egyházi adó, s szabad iskolázás. PEIL. 1844: 752. sk.

[Rendkívüli fontosságú a kérdés mögött folyt osztályharcra a vagyonosabb és szegényparasztság között.]

„Fölvívó szózat a falusi magyar protestáns egyházakhoz” c. a. jelenik meg „Mezőföldi” aláírással a Vasárnapi Újság 1857. febr. 8-i számában egy javaslat arra, hogy a tagosításkor ki kellene hasítani 40–100 holdat az egyházközségek szükségének fedezésére: „ezen úton az egyházi tagok megszabadulnának az örökös egyházi adózástól”.

„L.” [jegyű szerző]: A protestánsok adóztatása katolikus egyházi célokra. DebrPL. 1882:35. sk.

[A püspökök és főgondnokok konferenciájára készített munkálat.]

A „lukma” mivoltához és nehézségeihez hosszabb, részletező névtelen cikk PEIL. 1884:1300. sk.

Szász Károly behatóan bírálja a lukmarendszer s általában az egyházi adózás igazságtalanságait 1897. évi püspöki jelentésében PEIL. 1897:698–699.

Gesztelyi Nagy László: Az egyházi adózás és párbér jelen állása Magyarországon, különös tekintettel a külföldi viszonyokra. Kecskemét, 1939.

Tóth Béla dr.: A budapesti vallásfelekezetek hitközségi adórendszere. Bp. 1934. Kny. a Pénzügyi Fogalmazók Lapjából.

Pokoly József: A kepemegváltás. PEIL. 1897:497. sk.

Pokoly József: Egyházi adó a magyar protestáns egyházakban. ThSzláp, 1903:204. sk.

[Vagy: Az egyházi adó... egyházban? Utánanézni!]

2) Alapítványok, hagyatékok:

Baár-hagyaték:

Baár János r. kat. vallású budapesti háztulajdonos hagyatéka egy Budapesten felállítandó református felsőbb leányiskolára. PEIL. 1895:750. l.

Baldácsy-alapítvány:

Patay Pál: Végvezekényi Baldácsy Antal báró élete és a Baldácsy-alapítvány félszázados története. Bp. 1926.

Butter-alapítvány:

Révész Imre (id.): A gróf Buttler és báró Baldácsi-féle alapítványok. MPEIF. 1876:543–544.

Döry Ferenc: Gróf Buttler János házassága. Pécs, 1931.

Gilányi-hagyaték: Z T L.

Mudrány-hagyaték (a sárospataki kollégiumra és a szabolcsi egyházakra): PEIL. 1895:240.

Szondy–Kenessey-alapítvány: Z T L.

A végrendelet Liszkay József közlésében és megjegyzéseivel SpF. 1868:636. sk. – Külön kiadásban: Pápa, 1879.

Gueth Sándor: A Szondy-alapítvány. PEIL. 1880:843. sk.

Galgóczy Károly: A Szondy–Kenessey alapítvány, annak mostani állása, alapításának és fejlődésének ismertetése. Bp. 1907.

Vay–Mocsáry-alapítvány: Z T L.

3) Biztosítási ügyek:

Fényes Elek: Szózat a magyar biztosító társulat érdekében. Bécs, 1859.
[A 21. lapon olvasható állítás szerint a lelkészek majdnem valláskülönbségek nélkül felkarolták az ügyet, több helyen vállalták az ügynökséget is.]

Lónyay Menyhért (akkor békésbányai segédgondnok) tervjavaslata a tiszántúli egyházkerületi közgyűléshez a tűzkármentesítésre nézve. PEIL. 1865:245. sk.
[A belkörü tűzbiztosítást ellenzi, az Első Magyar Általános Biztosító Társasággal kötendő szerződést igen ajánlja: – ekkor már ő e Társaság elnöke!]

A protestáns egyházi kölcsönös biztosítás ügyében kiküldött... bizottmány jelentése [a tiszáninneri kerületi közgyűléshez]. PEIL. 1865:994. sk.

Lichtenstein József: Biztosítási ügy, különös tekintettel az egyházi biztosításra és toldalék a hazai biztosítási ügyből. Röpirat. Pest, 1865. – Részletes ismertetése Orbán Józseftől SpF. 1865:440. sk.
[Lónyay Menyhérttel szemben védi a kölcsönös – belkörü – biztosítást.]

Szikszay Pál: Protestáns egyházi épületeink tűzellenes biztosítása. PEIL. 1866:612. sk.

„Bethlen Gábor” életbiztosító és önszegélyező egylet alapszabályzata. Debrecen, 1875.

[A MPEIF. 1875:208. lapján említetik, a következő szerkesztői megjegyzéssel: „Egyházi életünk anyagi nyomorainak megszüntetését célzó nagyszabású terv...” – azonban csak terv maradt!]

Obetkó Kálmán: Fejezet a magyarhoni református egyház gazdasági történetéből. Az egyház 70 éves biztosítási kapcsolata. Bp. 1936.

[A „Fonciére” önreklám kiadványa, történeti és irodalmi érték nélkül, de néhány értékes fotokopizált okmánnyal.]

4) Javadalmi ügyek:

Zoványi Jenő: Protestáns lelkészek nyugtatványai régi tizedjegyzékek mellett. MPEA. 1929.

Révész Imre (id.): A magyar református lelkészek évi fizetésének értéke a XVII-dik század elején Debrecen vidékén. MPEIF. 1892:141. sk.

Tóth Mihály: „A papi szegénység, mint a papi tekintély süllyedésének egyik oka” c. cikkét PEIL. 1844:199., a szerkesztő, Székács J. egészben nem közli, de ad belőle egy részletet, melyben arról van szó, hogy a helytartótanács 1841-ben, majd 1843-ban intézkedett a lelkészek ezüstben való fizetéséről.

Kiss Bálint: Értekezés minden bevett vallásbeli felekezetek egyházi és iskolai szükségeinek a közálladalmi költségek által való fedeztetéséről. PEIL. 1848:846. sk.

[Különösen a lelkészek állami javadalmazásával foglalkozik. – Éles polémia ellene Elefánt Mihálytól PEIL. 1848:966–967., és Tordai Gábortól uo. 971. sk.]

„b+a” [jegyű szerző]: Fizetésügyi számítás és vélemény. PEIL. 1858:828. sk.

[A tiszántúli egyházkerület viszonyainak figyelembevételével részletes számításokon alapuló javaslat, a javadalmak egységes rendezésére.]

Vértessaljai egyházmegye lelkészeinek javadalmi helyzete 1867 táján részletesen előadva Peremartoni Nagy Zsigmond cikkében. PEIL. 1867:46–48.

Szabó Péter: A lelkészi fizetés módja, mint a pap tekintélyének csökkentője. PEIL. 1875:96. sk.

[8-féle fizetésmód, elsősorban a baranyai helyzet alapján!]

Adatok a lelkészi nyomorhoz: Keresztyén Család, 1873. 39–40., PEIL. 1876. 6, 10. számok.

Lelkészi állomások javadalma a dunamelléki egyházkerületben. PEIL. 1886:1074–1076.

Tiszanánai és miskolci lelkészi jövedelem összehasonlítása az 1880-as években. UMA. Gyöngyösy Sámuel életrajzában.

Szell Kálmán (szerk.): Kimutatás a magyarországi ev. reform. egyház erőteljes egyházairól és 600 frton aluli lévő lelkészi állomásairól. Az Egyetemes Konvent kiadása. Bp. 1892. Ismertetése PEIL. 1892:816.

Lelkészek nyomorult anyagi helyzetéhez az első világháború vége felé adalék Pánczél Józsefné Sófalvi Ida 1917. január 21-i keletű levele egy napilapban a PEIL. 1917:36. sk. lapjain (vö. 65. l.). Ugyanehhez lásd „A gádorosi ref. egyház” c. közleményt is, uo. 121–123.

Kongrua:

A Honvédelmi Bizottmány első intézkedése e tárgyban: Közlöny, 1848. december 22. L. Kossuth Lajos összes Munkái XIII. kötetét. 1952:838. l.

Boncz Ferenc: A lelkészi congrua. Bp. 1887. [?]

Zsilinszky Mihály: Papi kongrua és jogegyenlőség. PSz. 1908.

Teol. tanárok anyagi helyzete Budapesten 1906 körül. – Hamar István részletes számításai PEIL. 1906:741., az akadémiai tanárok fizetésrendezése körüli vitában.

Segédlelkészek anyagi helyzete az 1870-es években: Hőke Lajos, Fővárosi Lapok, 1874. május 24. 517. l. – Az első világháború vége felé: Victor János (íjf.): Segédlelkészeink. PEIL. 1917:36–37. számok.

Bíró Sándor (Kolozsvár): Kongruarendezés a magyar egyházpolitikában. RSz. 1934. (XXVII.)

A keresztelési stólat eltörlő királyi rendelet 1786. január 18-án jelent meg (minden felekezetre nézve). A nagyváradi egyházközség azonban már 1809. visszaállítja. L. Csernák Béla: A református egyház Nagyváradon 1660–1869. Gépirat a tiszántúli egyházkerület levéltárában, 78–80. l.

Malmos... így! felsőborsodi „predikátor”: A palást-díjakról. PEIL. 1847:849. sk.
[Történeti vázlat javaslatokkal a stóla eltörlésére!]

5) Közalap („*Domestica*”):

Ballagi Mór: Országos egyházi domestica. PEIL. 1858:105. sk.

Lónyay Menyhért; cím nélküli cikke ugyane tárgyról. PEIL. 1860:227.

Lácza Szabó József–Gonda László: Történelmi adat és tanúság [!] a protestáns egyházi domesticáról. PEIL. 1861:517. sk.
[Kivonatossan közli Lácza Szabónak egy 1806-ból való javaslatát az énekeskönyv jövedelmének lelkészi és tanári árvák ellátására fordításának.]

A közalap ügyében nagy viták PEIL. 1883. évf. különösen 792–794. c. Izzgatások ellene PEIL. 1886. évf. (133. sk., 147. Belsősomogyban!)

Szász Károly: Az egyetemes közalapról. PEIL. 1888:1. sk. [Az eddigi eredmények fölmérésével.]

Kenessey Béla: Jelentés az egyházi közalap tízéves működéséről. Bp. 1892.

Sass Béla: A magyar országos református közalap 1892–1902. évi története. Debrecen, 1903.

Ivanyos Lajos: A „Közalap” története. RE. 1955. dec. 1–15.

Ivanyos Lajos: Az „új Közalap” 1955-ig. RE. 1956. febr. 15.

6) Nyugdíj- és gyámügyek:

Pokoly József–Révész Kálmán: A lelkészi gyámintézetek történetéhez. PEIL. 1896:753. sk., 772–773. 800.

Pokoly József: A lelkészi nyugdíjintézet múltjából. PEIL. 1896:786. sk.

[Szemere Bertalan] Javalló értekezés a hazabeli protestáns egyházak és általában minden vallású iskolamesterek s különösen özvegyeik s árvák biztosíthatása iránt az 1791. évi budai zsinat CXV. kánonokból és az 1832–36. VI. tc. 3-ából kiindulva. Tudományos Gyűjtemény, 1839. (X.)

Sz[emere] B[ertalan]: terve egy papi özvegy- 's árvatárul és arrul, mikép lehet a pap sorsát biztosítani a Reformátusoknál. – Közli R. A. ref. pap. Pest, 1840. [A dolgozat kelte 1838!] – [A két dolgozat valószínűleg ugyanaz. Csak a tiszáninneri kerület figyelt fel először rá, de azután a többiek is. Lásd Csengery Antal: Adatok Szemere Bertalan életrajzához. BSz. Új folyam XIII. köt. 1869.]

Ferency József: Az abaúji helv. hitv. egyházmegyei gyámintézeti pénztár állapota 1828–1846. Kassa, 1846.

Czelder Márton (közlése): Egyháztörténeti adat gyám- és nyugdíjintézeteink köréből. MPEIF. 1885:86. sk.
[Ez Szinnyi IV. szerint tkp. Keszi Hajdú Lászlótól való.]

[Szoboszlai Pap Istvánnak, még mint egyházkerületi főjegyzőnek 1839-i javaslata egyházkerületi nyugdíjintézet alapítására.]

Szell Kálmán: A magyarországi evang. ref. egyház egyetemes lelkészi gyámintézetére vonatkozó statisztikai adatok. Bp. 1893. [?]

Horváth József: Az egyetemes lelkészi gyámintézetről. PSz. 1894.

Görömbei Péter (id.): Az országos ref. lelkészi nyugdíjintézet megnyitásának története. Nyíregyháza, 1914.

Végh István: A barsi ev. ref. tanítógyámolda története 1800–1900. DunPL. 1901:243. sk.

7) Vegyesek:

Kocsiss Ferenc: Magyar protestáns egyházunk fináncügyeit tárgyzó javallat. PEIL. 1844:337. sk.

Tóth Endre: Egyházunk pénzügyei száz évvel ezelőtt. RE. 1955. szept. 15.
[Könyves Tóth Mihály 1855-i kiadatlan fogsági emlékirata alapján.]

Görömbei Péter (id.): Reformált egyházunk anyagi viszonyai hajdan és most. (Ajánlva a zsinati atyák figyelmébe.) PEIL. 1881:791. sk.

e) Általános egyházjog (alkotmány, szervezet, kormányzat, igazgatás, fegyelem).

1) Összefoglaló művek és ily jellegű nagyobb dolgozatok:

Budai Ézsaiás: Bevezetés a magyarországi protestánsok közönséges ekkleziái törvényeire. Kézirat, Sárvány Elektől kapta meg id. Révész Imre a MPEIF. 1876:296. sk. lapokon olvasható saját kijelentése szerint („Budai Ézsaiás egy ösmeretlen munkája” c. ismertető közleményében) – jelenlegi holléte azonban a kéziratnak nem tudatik (a Révész-hagyaték egyéb részével a debreceni kollégiumba, illetőleg a tiszántúli egyházkerület levéltárába kellene kerülniök!

Cherrier, Miklós: Enchiridion juris ecclesiastici cum singulari ad alienas confessiones attentione. I. Jus ecclesiasticum publicum, Pestini, 1836. II. Jus ecclesiasticum privatum. Budae, 1837. (További, bővített és javított kiadása: Pest, 1836, Pozsony, 1848. Pest, 1855.)

Charrier Miklós: Egyházi jog idegen felekezetek iránti különös figyelemmel I–II. Nagyszombat, 1843.

Kuzmány, Karl: Lehrbuch des allgemeinen und österreichischen evangelisch – protestantischen Kirchenrechtes, mit einer kurzen Einleitung in die praktische Theologie der evangelischen Kirche Augsburgischer und Helvetischer Confession.

[Praktische Theologie der Evangelischen Kirche Augsburgischer und Helvetischer Confession – zunächst für akademische Vorlesungen bearbeitet. I. köt. – Több aligha jelent meg!] Wien, 1856. (A belső címlapon 1855.)

Konek Sándor: Egyházjogtan kézikönyve. Különös tekintettel a magyar szent korona tartományaira. Pest, 1863. – 5. bőv. kiad. 1888.

Kovács Ferenc: Egyetemes és részszerű egyházjog alaptanai. Különös tekintettel a magyarhoni protestáns egyházakra. Debrecen, 1866. 2. 1870.

Kovács Albert: Egyházjogtan, különös tekintettel a magyar protestáns egyház jogi viszonyaira. I–II. Bp. 1878–1879.

[Id. Révész Imre éles bírálata a bibliografiai részhez. MPEIF. 1878:503–504.]

Szendrey József: Egyházjog különös tekintettel a magyar szent korona területének egyházi viszonyaira, valamint a keleti és protestáns egyházakra. I–II. Pécs, 1883 (ez már a 3. kiadás!). Az első kettő megállapítandó!

Csecsetka Sámuel: Magyarhoni evangélikus egyházjogtan I–III. Pozsony, 1888–1892.

[Révész Kálmán ismertetése szerint PEIL. 1892:358–359. a református egyházjogtannal is foglalkozik elég bőven.]

Hórk József: Magyar protestáns egyházjog. Pozsony, 1902.

Kérészy Zoltán: Az egyházjog tankönyve. I. kötet. Bp. 1903.

Kosutány Ignác: A magyarországi egyházak alkotmányának és közigazgatási jogának rövid foglalata. Kolozsvár, 1911.

[Szentpéteri] Kun Béla: Az egyházjogtudomány történetének áttekintése. Theologiai Értesítő (Debrecen). 1919.

[Szentpéteri] Kun Béla: Állam és Egyház. A vallásfelekezetek joga Magyarországon. Debrecen, 1938.

Domokos Lajos (Benedek Mihállyal): *Deductio religioſinis eccleſiaſtici in Hungaria a primis inde reformationis temporibus.*
Z T L. Kéziratban van. A Sinai-per iratai között a debreceni tiszavidéki egyházkerületi levéltárban.

Dobos János: A presbyteri rendszer fejlődése nevezetesebb szakai a külföldi és a magyar protestáns egyházban. PEIL. 1842.

Polgár Mihály (id.): Egyházi közigazgatásunk története. (Íratott 1842., megjelent:) Ref. Világszemle, 1934.

Hoitsch, Sámuel: Beiträge zur Verfassungsgeschichte der protestantischen Kirche in Ungarn. Protestantische Jahrbücher für oesterreich, 1855. (II. évf. 6. füzet.)

Révész Imre (id.): Vélemény a magyar protestáns egyházalkotmány fő pontjai felett, különös tekintettel a jövődő törvényhozásra. Debrecen, 1857.

Hamar Andor: A magyar református egyházalkotmány alapelvei PEIL. 1888:1543. sk. 1571. sk. 1607. sk. (Alcímei: A debreceni alkotmányozó zsinat előzményei. A református egyház viszonya az államhoz. A gyülekezet, mint a ref. egyházalkotmány alapja. A társas intézkedés és a paritás elve. Az egyház egysége és ennek organumai.)

Bartók György (id.): A református egyházak presbyterialis szervezete. Kolozsvár, 1904.

[Szentpéteri] Kun Béla: Magyar református egyházalkotmány. Debrecen, 1908. – Ugyanilyen címen kivonatos átdolgozása az előbbinek. Debrecen, 1932.

[Szentpéteri] Kun Béla: A magyarországi református egyház külső rendje. Bp. 1949.

Miklós Ödön: A magyar reformáció néhány problémája. PSz. 1932.
[Alkotmány- és szervezettörténeti kérdések.]

Miklós Ödön: Presbiteriális elemek a magyar protestáns egyház ősi szervezetében. PSz. 1935:453. sk.

Miklós Ödön: A magyar protestáns egyházalkotmány kialakulása a reformáció századában. Pápa, 1942.

Miklós Ödön: Ősi egyházalkotmányunk védelmében. Hol? 1943., 1944.

Novák István: A magyarországi református egyház új alkotmánya. Miskolc, 1936. (A tiszai ev. egyházkerület miskolci jogakadémiája egyházjogi szemináriumának kiadványai 8. sz.)

Novák István: A magyarországi protestáns egyházak perjogai I. 1943. [Miskolc?]

Kováts J. István: A református egyházalkotmány alapvető kérdései. A reformkérdések. Bp. 1948.

Kőrösi Sándor: A vallásfelekezetekre és lelkészekre vonatkozó magyar, főleg büntető törvények magyarázata. Debrecen, 1881.

2) *Kánonok, kánonoskönyvek, egyházi törvények, törvénygyűjtemények, a rájuk vonatkozó speciális irodalommal:*

Kuzmány, Karl: Urkundenbuch zum österreichisch-evangelischen Kirchenrecht. Wien, 1856.

Polgár Mihály (ifj.): Egyházi törvények (canones ecclesiastici), melyeknek a magyarországi reformált egyház törvényes használatában van. – Az eredeti latin szöveg régi alakjában. – Az 1790/91:26. törvénycikk és a dunamelléki reform. egyházkerület rendszabályainak (statuta) kíséretében kiadva... Pest, 1864.

Polgár Mihály (ifj.): Az egyházat és a lelkész hivatalos teendőit illető országos törvények és rendszabályok kivonata. A dunamelléki reform. egyházkerület 1869-i májusi közgyűlése jegyzőkönyvének 9-ik pontja alatti végzése folytán kiadta I–II. füzet. Pest, 1870.

Beöthy Zsigmond: A Magyarországi Protestáns Egyházra vonatkozó összes országos törvények. Történelmi, közjogi és gyakorlati jegyzetekkel közrebocsátja... Budapest, 1876.

Kiss Áron (id.): A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzései. Bp. 1881.

Maklári Pap Lajos a SpF. 1864. és 1865. évfolyamaiban különféle címek alatt összeállította, majd regesztaszerűen ki is bővítette a magyar református egyházi kánonok jegyzékét.

Abauji kánonok, lásd: Felsőmagyarországi cikkek alatt!

Articuli majores 1567. Z T L.

Articuli minores 1577. Z T L.

E kettőhöz csatlakozik a Keresszegi Herman István: Appendices-e 1633, majd az ezt folytató Zoványi P. György: Statuta c. gyűjteménye. Z T L.

Baranyai kánonok:

Harrán Dániel: Ismeretlen protestáns egyházi rendtartás a 16. századból. PSz. 1900.

Mokos Gyula: A hercegszőlősi kánonok... Bp. 1901.

Zoványi Jenő: A meszleninek, illetőleg récés-félének nevezett kánonoskönyvről. PSz. 1917. (Adatok a magyar protestantizmus múltjából XIII.)

Bars megyei kánonok, lásd Galántai cikkek alatt!

Borsodgömörkishonti cikkek: Z T L.

Harsányi István: A borsodgömörkishonti cikkek. PSz. 1913:561–564.

Budai kánonok:

Latin eredetiben: Kuzmány, Urkundenbuch, 316–349.

Magyar fordításban PEIL. 1860 és SpF. 1860, ez utóbbi Zsarnay Lajostól. Ez ut. külön is megjelent ily címen: Az 1791. évben Budán tartott nemzeti zsinaton hozott egyházi kánonok. Sp. 1860.

Ehhez: Scheidemantel, H. G. – Őri Fülep Gábor: Codex legum confessiunum in Polonia et Lithuania... elaboratus. Pozsony, 1791.

Benedek Mihály kéziratban [hol?] maradt műve: Értekezés a budai zsinat némely kánonjairól, 1818.

Teleki József gr. véleménye Reviczky Ádám gr. kancellárhoz a budai kánonokról (1827-ből?) „Zsy” [= Zsarnay Lajos] fordítása SpF. 1860:362. sk.

Széki Béla: Igénytelen nézetek a budai zsinat néhány végzeményei körül. PEIL. 1843:329. sk. 345. sk.

Csepregi cikkek (1587):

Kiadva a következő művekben:

Tóth Ferenc: Túl a dunai... ref. püspökök élete. (latinul) –

Kiss Áron: a 16. században tartott magyar ref. zsinatok végzései (magyarul).

Mokos Gyula: A dunántúli ág. hitv. ev. egyház 1598-i törvénykönyve. Bp. 1892. (latinul és magyarul)

Thury Etele: A dunántúli ref. egyházkerület története I. (magyarul)

Dunántúli (evangélikus) kánonok:

Mokos Gyula: A dunántúli ág. ev. egyházkerület megalakulása és 1598-i törvénykönyve. PSz. 1891.

Mokos Gyula: A dunántúli ág. ev. egyház 1598-i törvénykönyve. Pápa, 1892.
[Az előbbi dolgozat bővített kiadása.]

Felsőmagyarországi cikkek (= abaúji kánonok) Z T L.

Közölve Debreceni Ember Pál: Historia ecclesiae reformatae in Hungaria c. művében – Kuzmány, Urkundenbuchjában (az 1709-i kiadás után) –, mindkettőben latinul. Magyar fordítása Kiss Áron fentebb idézett 16. századi gyűjteményében.

Révész Imre (id.): A felsőmagyarországi reformált egyházak legelső kánonoskönyve. SpF. 1863.

Zoványi Jenő: A felsőmagyarországi cikkek ismeretlen kiadása. MKSz. 1909.

Mokos Gyula: A felföldi kánonok. PSz. 1912.

Révész Kálmán és Zoványi Jenő: Az abaúji kánonokról. PSz. 1912.

Harsányi István: A felsőmagyarországi cikkek. PSz. 1913.

Bars megyei kánonok, lásd Galántai cikkek alatt!

Galántai cikkek (= Bars megyei kánonok) Z T L.

Monoszlai András: Brevis ac catholica confutatio impiorum novorum articulorum nuper in Galantha a sacramentariis concinnatorum. 1593.

Mokos Gyula: A hercegszőlősi kánonok... 1901.

Mokos Gyula: A felföldi kánonok, PSz. 1912.

Zoványi Jenő: A csallóköz-mátyusföldi ref. egyházkerület keletkezése. PSz. 1903.

Geleji-kánonok, szatmárnémeti zsinatvégzések:

Az első (1649-i kolozsvári) kiadás után közli latin eredetiben Kuzmány, Urkundenbuch.

Magyar fordítása a Geleji-kánonoknak Fábián Józseftől Lelkipásztori Tárház, 1818. (IV.) és: Kiss Árontól (id.) a köv. kiadványban: Geleji Katona István egyházi kánonai és a szatmári reform. egyházmegye érvényes statutumai... Néhány konventi végzés és felsőbb rendelettel. Összeállította H. Kiss Kálmán. Kecskemét, 1875.

Révész Imre (id.) közlése: A szatmárnémeti zsinat végzései, eddig ismeretlen eredeti szerkezetekben: SpF. 1860:244–247. (Eredeti latin szöveg, kommentár nélkül. A debreceni egyházmegye legrégebb jegyzőkönyvéből. – Valószínűleg a végzések első fogalmazása!) A végzések végleges alakjának kivonatos magyar fordítása Maklári Pap Lajostól SpF. 1865.

A Geleji-kánonokat megerősíti II. Rákóczi György 1649. – Sinai Miklós gyűjteményéből (másolatról) közli id. Révész Imre MPEIF. 1876:91–93. – (Eredeti magyar, latin vegyesen.)

Hercegszöllősi kánonok: Z T L.

Mokos Gyula: A hercegszöllősi kánonok, más egyházi kánonokkal... Bp. 1901. Latin és egykorú magyar szövegkiadás.

Miklós Ödön: A hercegszöllősi kánonok eredete. ThSz. 1929. Külön is Debrecen, 1929.

Komjáti kánonok:* Z T L.

(Canones ecclesiastici in quinque classes distributi.) Latinul Pápa 1625. – Latinul és magyarul Nagyváradi, 1642. – Kuzmány: Urkundenbuch (az 1632-i nagyváradi kiadás után). – Utolsó latin kiadása Pápa, 1867. (Ezt Széki Béla rendezte sajtó alá, a dunántúli egyházkerület szabályrendeleteivel együtt.) – Magyar fordítása Thury Etele-től, A dunántúli református egyházkerület története I.

Harsányi István: A komjáti kánonok. PSz. 1913.

Mokos Gyula: Komjáti kánonaink forrása. PSz. 1913.

Köveskúti kánonok (1612). Közzétéve:

Mokos Gyula: A hercegszöllősi kánonok...

Thury Etele: A dunántúli ref. egyházkerület története I.

Thury Etele által: MPEA. 1908.

Külsősomogyi kánonok:

Miklós Ödön: A külsősomogyi traktus kánonoskönyve. ThSz. 1927. és Kny. Debrecen, 1927.

Meszleni (evangélikus) kánonok:

Zoványi Jenő: A meszleninek, illetőleg réczésfélének nevezett kánonoskönyvről. PSz. 1917.

Pestmegyei kánonok: Z T L. Közölve...

Mokos Gyula: A hercegszöllősi kánonok...

Ruber-féle kánonok: Z T L.

Latin eredetiben Bod Péter: Historia hungarorum ecclesiastica II. 382–387. Magyar kivonatban Szilágyi István MPEIF. 1872.

Szatmármegyei első zsinatok kánonai:

Kiss Áron (id.): A Szatmár megyében tartott négy első [két erdődi, óvári, csengeri] protestáns zsinat végzései. Bp. 1877. (Magyar fordítás, bevezetéssel.)

* A község neve Komját (Nyitra vármegye) és nem Komjáti (ez utóbbi abaújvármegyei kisközség).

Zoványi György-féle kánonok: Z T L.

Canones ecclesiastici. Kolozsvár, 1733.

3) Zsinatok és más nagyobb önkormányzati szervek és gyűlések:

Tiszáninneri egyházkerület választmányi javaslata, felirata és végzése zsinattartás ügyében. Id. Révész Imre közlése [a tiszántúli egyházkerület levéltárból?] MPEIF. 1877:267. sk.

Iryni József: A zsinati előkészületekről a legfőbb vonásokban. PEIL. 1859:6. sk. Külön is Pest, 1859.

Révész Imre (id.) következő dolgozatai:

Néhány szó egy alkotmányozó nemzeti zsinatról. MPEIF. 1876:55. sk.

A zsinattartás ügyének múltja a tiszántúli ref. egyházkerületben. MPEIF. 1877.

Adalékok a magyar ref. egyház zsinattartási ügyének múltjához. Debrecen, 1877.

Egy határozott lépés a zsinattartás felé. MPEIF. 1877. és külön is Debrecen, 1877.

Javaslat a zsinati előkészületek tárgyában. MPEIF. 1877.

Zsinati teendőink mivolta, rendszere és egymásutánja. Debrecen, 1878.

Néhány előleges szó a magyar ref. egyház zsinati előkészületi ügyében. Debrecen, 1879.

Tóth György: A protestáns zsinattartás szabadsága Magyarországon. Kolozsvár, 1936.

Bodrogkeresztúri zsinat?

Zoványi Jenő: Mi igaz az 1635-i bodrogkeresztúri zsinatból? PSz. 1938:126–129.

Budai zsinat:

Synode der Protestanten in Ungarn nach dem Religionsgesetz von 1791. Grellmann: Statistische Aufklärungen III. 1802:1–24.

Polgár Mihály (id.): A magyarhoni helv. vallástételt követők Budán 1791-ben tartott nemzeti zsinatjuk rövid historiája. Dunamelléki ref. Egyházkerületi Almanach, 1842-re.

Salamon József: A budai zsinat 1791-ben. PEIL. 1843:305. sk. 317. sk.

„CLVI” [jegyű szerző = Chalupka János]: Geschichte der Generalsynoden beider evangelischen Confessionen in Ungarn vom Jahre 1791. Jena, 1858.

Szeberényi, Joh.: Kritik der ungarischen Synodalbeschlüsse vom Jahre 1791. Prot. Jahrbücher für Österreich, 1858.

[Megnézendő, nem csak az ev. pesti zsinattal foglalkozik-é?]

Varga Zoltán: „Ecclesia est societas religiosa.” Lelkészegyesület, 1936. (15. szám.) Külön is Debrecen, 1936.

[A zsinat ideológiai háttere.]

Révész Kálmán: A lengyel dissidens kánonok története s befolyása a budai zsinat törvényhozására. Pápa, 1887.

Révész Kálmán: Emlékkönyv a budai és pesti zsinatok százados évfordulójára. Bp. 1891. (Ugyanily tartalmú rövidebb közlemény ugyanarról a Prot. Árvaházi Képes Naptár, 1891. évf.-ban.

Zoványi Jenő és Révész Kálmán: A budai zsinat tagjairól. PSz. 1904.

A budai zsinat jegyzőkönyve, Révész Imre (id.) bevezetésével. MPEIF. 1874.

Naplók a zsinatról: Hunyadi Sámuelről (Erdélyi Prot. Közlöny, 1878.) Hunyadi S. naplója ily címen: „Az ezerhétven kilentzven egyedik Esztendőben Budán tartott Synodus Praelimináreinek, kezdetének és folyásának valóságos Leirása. – Melyek Néhai Érmelyéki Esperest Hunyadi Sámuel Ur Jegyzéseiből, mint a ki azon Synodusba Delegatus volt a Tractus részéről, szegedettek, sé irattattak le.” – másolatban, Szoboszlai Pap István akkori Gener. Notarius 1837-ből eredetű javításaival és hitelesítésével (aki ezt a naplót mint feljegyzi, az érmelléki tractus levéltárából másoltatta ki és „in supplementum Actorum” a Sinai-ügy iratai közé tette) megvan a tiszavidéki egyházkerület Sinai-periratai közt, 756. fasc. XVII. csomó. Héczei Dánieltől (uo. 1879). Ily címen (rövidítve: Héczei Dániel esperes és Odor Mihály nótárius szilágyszolnoki zsinati kiküldöttek jelentése 1792. márc. 28. a szakácsi-i partialis synoduson. „Adalék a budai zsinat történetéhez” c. a. közli Szász Domokos. Eöri Fülep Gábortól PSz. 1896. e címen: Az 1791-i budai zsinat naplója (Révész Kálmán közlésében és bevezetésével).

A tiszántúli ref. egyházkerület utasítása, a budai zsinatra menő követek számára. Révész Imre (id.) közlése MPEIF. 1875:151–152. A tiszántúli egyházkerület levéltárából. Eredeti magyar, kis részben latin.

Rhédey Ferenc gr. tiszántúli főkurátor a szilágyszolnoki coadjutor curatort a budai zsinatra követek küldésére hívja fel 1791. Révész Imre (id.) közlése MPEIF. 1877:94. Hajnal Ábel birtokában lévő eredetiről. Magyar.

A budai zsinatra küldött szatmári egyházmegyei követek esküformája 1791. Kiss Kálmán közlése az egyházmegye levéltárából SpF. 1867:721. Eredeti magyar.

Varga Zoltán: Politikai okok az 1791. évi zsinati végzések szentesítésének elmaradásában. – A debreceni ref. kollégiumi tanítóképző intézet dolgozatai 21. sz. Értekezések az 1940. évről. Debrecen, é. n.

Budapesti zsinatok: Z T L.

Az 1891–93-as budapesti zsinathoz VU. 1893. (XL.) 811–813. 1. Névtelen cikk, a püspökök, főkurátorok, jegyzők s néhány más Prominens zsinati tag csoportképeivel (fényképfelvétel). A cikk maga ezeken kívül is több kiemelkedő zsinati tagot felsorol és röviden jellemez.

[Ez a fénykép sokáig csak itt-ott bukkant fel, az eredet és alakok megjelölése nélkül vagy téves megjelölésével. Reprodukcióban is ugyanígy közölték.]

Csatári generális zsinat

1713. jún. 18. Végzéseit közli Révész Imre (id.) SpF. 1860:145. sk. A debreceni egyházmegye jegyzőkönyvéből. Eredeti magyar.

Debreceni zsinat 1881–1882.

Tárgyalásait csaknem naplószerűen hozza a PEIL. 1881. és 82. évf.

Zsinati emlékkönyv. A magyarországi ref. egyház 1881. október 31.–nov. 24-ig Debrecenben tartott országos zsinatán jelenvoltak életrajzaiból összeállította és kiadta Dömény József. Székesfehérvár, 1882.

[A 117 rendes tagból 95-nek életrajzával, a 64 póttagnak csak a nevével.]

Török Pál utolsó vehemens fellépése a zsinat megtartása ellen a dunamelléki egyházkerület közgyűlésén 1881. május 16. PEIL. 1881:768. sk.

Debreceni partialis zsinat 1660.

Két „kánonát” a lelkészi szolgálatot illetéktelenül gyakorlók ellen közli id. Révész Imre SpF. 1865:373. [Honnan?] Eredeti latin.

Valószínűleg az egyházmegye legrégebbi jegyzőkönyvéből. De megállapítandó lesz pontosan!

Erdődi zsinatok

Benkő József levele gr. Teleki Sámuelhez (Középajta 1795. aug. 25.), amelyben leírja, hogyan találta meg a két erdődi zsinat végzéseit, hogyan írta meg a reformáció magyar kezdeteiről szóló művét, hová tette be a zsinati végzések példányait. ITK. 1908:474–475.

Révész Imre (id.): Az erdődi második zsinat, 1555. SpF. 1864.

Feketeardói semigenerális zsinat 1680.

Végzéseit közli id. Révész Imre SpF. 1860:145. sk. a debreceni egyházmegye jegyzőkönyvéből. Eredeti magyar.

Husztai generalis zsinat 1701.

Végzéseit közli id. Révész Imre a debreceni egyházmegye levéltárából. SpF. 1859:282. sk. Eredeti magyar.

Kocsi zsinat 1713.

Thury Etele: Az 1713. évi kocsi zsinat. PSz. 1903.

A Kocson tartott református zsinat által alkotott egyházi rendszabályok 1713. Kovács József közlése MPEIF. 1878:264. sk. „Egykorú másolatból”. Eredeti magyar.

Komjáti zsinat:

1617: Kanizsai Pálfi János följegyzése MPEIF. 1908.

1622: MPEA. 1909/10.

1623: Z T L. és Révész Kálmán: A komjáti zsinat éve. PEIL. 1885:683. sk.

Körmendi zsinatok:

1619: Iratai MPEA. 1909/10. (VIII.)

1624: Iratai MPEA. 1910. (IX.)

1627: Iratai MPEA. 1910. (IX.)

Köveskúti zsinatok:

1614: Iratai MPEA. 1908.

1615: Feljegyzés róla MPEA. 1908.

1617: Iratai MPEA. 1908. (Pathai István, Zvonarits Mihály, Klaszekovits István hitvitázó levelezésével.)

Küküllővári zsinat:

Az 1619. évi küküllővári zsinat felterjesztése Bethlen Gábor fejedelemhez. – Eredeti magyar. – A küküllői egyházmegye levéltárából közli Illyés Géza RSz. 1934 (XXVII):504. sk. [Egyházfegyelmi vonatkozásnak a fejedelem resolútióival.] – RSz. 1935. (XXVIII.):3. sk. közli ugyanannak Illyés Géza Keserői Dajka János, Milotai István és mások replicációját a zsinat nevében a fejedelem resolútióira.

Ladányi zsinat 1551 végén, vagy 1552 elején Z T L. 213.

(Ez eddig eldöntetlen, hogy ez a lutheránus zsinat, amely Kálmáncsehi Sánta Mártont, svájci tanítása miatt exkommunikálta, Püspökladányban vagy Körösladányban tartatott-é?)

Margitai generalis zsinat 1681.

Végzéseit közli id. Révész Imre SpF. 1860:145. sk. a debreceni egyházmegye jegyzőkönyvéből. Eredeti magyar.

Marosvásárhelyi zsinat 1656.

Kropf Lajos–Zoványi Jenő: Az erdélyi reformátusok 1656-i marosvásárhelyi közssinata történetéhez. Erdélyi Múzeum, 1910.

Németújvári zsinat 1620.

Iratai MPEA. 1909/1910. (VIII.)

Óvári zsinat:

Révész Kálmán: Az 1554. évi óvári zsinat napja. PSz. 1898:624.

Pápai zsinatok:

1616 (particularis): Feljegyzés róla MPEA. 1908.
1618, 1619, 1622 (e legutóbbi particularis): Irataik MPEA. 1909/1910. (VIII.)
1625: Iratai MPEA. 1910. (IX.)
1628: Iratai MPEA. 1910. (IX.)
1630: Végzéseit közli Mokos Gyula: A hercegszőlősi kánonok, más egyházi kánonokkal... kiadványában.
[A presbitériumok első felállítója.]

Sóki zsinat 1619:
Végzése MPEA. 1909/1910. (VIII.)

Szatmárnémeti nemzeti zsinat 1646:
Szilágyi Benjámín István: Acta synodi nationalis hungaricae seu historica descriptio actorum synodalium... Csonka mű, kéziratban [hol?] egy részének magyar fordítása Finkey Páltól: „A szatmárnémeti nemzeti zsinat történetének részletei” c. alatt SpF. 1857/58. (I.)

Szilágyi Benjámín István „Synodalia” c. gyűjteménye kéziratban a debreceni kollégium könyvtárában. R. 575. sz.

Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak a magyar református egyházban. Bp. 1911.

Révész Imre: A szatmárnémeti nemzeti zsinat és az első magyar református ébredés. Bp. 1917.

Makkai László: A magyar puritánusok harca a feudalizmus ellen. Bp. 1952.

Szécsényi zsinat 1613:
Dogmatikai s egyházjogi vonatkozású feljegyzések közölve róla MPEA. 1908.

Szentlőrinci zsinatok:
1616: Iratai (köztük Artner András róm. kat.-ból ref. vallásra térő pap átkozódó abjuratiója) MPEA. 1908.
1618: Iratai MPEA. 1909/10. (VIII.)
1622: Iratai MPEA. 1909/10. (VIII.)
1623: Iratai MPEA. 1910. (IX.)
1626: Iratai MPEA. 1910. (IX.)

Tarpai zsinat 1705.
Ivanyos Lajos közlése bevezetéssel és jegyzetekkel RE. 1955. június 1.

Farkas Lajos (közl.): Az 1707-i tarpai generalis synodusnak főleg egyházfegyelmi és kulturai végzése. SpL. 1893. (XII.) 20–21. „Egyháztörténelmi adalékok” címmel közlés a felsőszabolcsi egyházmegye levéltárából.

Tarcali zsinatok 1561, 1562, 1564: Z T L.

Tokaji zsinatok 1646: Z T L. és Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak a magyar református egyházban. Bp. 1911.

Toronyi zsinatok: Z T L.

Rácz Károly: 332 év múlva! DebrPL. 1881:314.

[Emlékezés a toronyi zsinatra.]

Vaskaszentmártoni „zsinat” tkp. hitvita!

Z T L. és Thury Etele: Az 1550. évi vaskaszentmártoni zsinat. PSz. 1913.

Veszprémi particularis zsinat 1621:

Iratai MPEA. 1909/1910. (VIII.)

Zempléni zsinatok:

Zoványi Jenő: A zempléni zsinatokról TT. 1909.

Konvent, illetőleg főconsistorium:

Révész Imre (id.): A magyar református egyház számára egyházi főhatóságul felállítatni szándékolt konventről. MPEIF. 1873.

Kovács Albert: A konvent kérdéséhez. Egyházi Reform. 1873.

Zoványi Jenő: Egyetemes főgondnok és főconsistorium a magyarországi református egyházban. Bp. 1903.

Zoványi Jenő: Adatok a 18. század első felében tartott református konventek történetéhez. MPEA. 1904.

Tiszántúli [= id. Révész Imre]: Történelmi adalékok azon kérdés megfajlásához, hogy milyen értékű lehetett a magyar református egyház general konventje 1848 előtt. MPEIF. 1873.

A magyarországi reform. egyházkerületek 1821. márc. 18., 19., 20. és 24. napjain Pesten ugyanazon évi október 1–4. napjain Debrecenben s az 1822-dik évi február 20–22. napjain Pesten tartatott general konventjeinek jegyzőkönyvei. – Id. Révész Imre közlése MPEIF. 1875. Eredeti magyar.

Pázmándi József dunántúli ref. főkurátornak Benedek Mihályhoz intézett levele, melyben előadja aggodalmait az évenkénti egyetemes konferenciáknak haszontalansága s nyomasztó [!] zsarnoki hatósággá fajulhatása felett. 1805. márc. 2. – Id. Révész Imre közlése kommentárral s egyéb adalékokkal MPEIF. 1875:519. sk. A tiszántúli egyházkerület levéltárából. Eredeti magyar.

Konvent kialakulása történetéhez két fontos adalék:

Az 1867. dec. 10–14-i pesti konventi ülésről szóló részletes tudósítás. PEIL. 1867. (L. Ballagi Mór megjegyzését 1675.)

Az 1877. nov. 15–17-i budapesti konventi ülésről szóló hosszú tudósítás. PEIL. 1877.

Barcsa János: A konvent és Tiszántúl. DebrPL. 1914.

Az 1722-i tályai konvent fundamentális végzése, Zoványi Jenő közlése MPEA. 1902. (16. lap.)

Bodrogkeresztúri konvent 1734. Z T L.

Jegyzőkönyvét közli SpF. 1860. (Tasnádi József közlése: az Eöri Fülep Gábortól kapott eredeti latin szöveg) és SpF. 1860. (Maklári Pap Lajos magyar fordítása a tiszáninneni egyházkerület levéltár latin eredetijéről, bevezetéssel.)

Zoványi Jenő: A bodrogkeresztúri konvent résztvevői. PSz. 1917.

Kétszázados jubileumának emlékkönyve Sp. 1935. – Ebben ifj. Révész Imre tanulmánya: A bodrogkeresztúri konvent történelmi mérlege. (Megvan a szerzőnek „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kötetében is. Debrecen, 1944.)

Főkonsistorium:

Zoványi Jenő: Egyetemes főgondnok és főconsistorium a magyarországi református egyházban. Bp. 1903.

[Beható bírálata Földváry Lászlótól PEIL. 1904:477. sk.]

Zoványi Jenő: Bessenyei György, mint ref. főconsistoriumi titkár. Sp. 1909.

[Az előbbi mű egy részletének új kiadása.]

Bugyi konferencia 1773:

Zoványi Jenő fenti művén kívül:

A konferencia jegyzőkönyve: Magyar evangélikus egyháztörténeti emlékek a Prónay-nemzetség levéltárából. Bp. 1905:212–216. Ennél jobb közlés:

Liszkay József: A bugyi konferencia és a konvent. MPEIF. 1876. Bevezetéssel közölt eredeti latin szöveg a pápai egyházközség levéltárában őrzött másolatról.

Dobozy Mihály tiszántúli főkurátor s az egyházkerület többi előljárói ellenállanak a bugyi-i értekezlet törekvéseinek... 1773. 1775. Id. Révész Imre közlése a tiszántúli egyházkerület levéltárából. MPEIF. 1877:88–90. Eredeti magyar.

4) Egyházkerületek, egyházmegyék kialakulása és főtisztségeik:

Réső-Ensel Sándor: A magyarországi prot. superintendenciák hajdani felosztásáról. PEIL. 1860, 257–263. h.

„CLIV” [jegyű szerző, valószínűleg Könyves Tóth Mihály]: A magyarországi hely. hitvallású superintendenciák hajdani felosztásáról nézetek bővebb felvilágosításul. PEIL. (Utánanézni 1858–63 közt lesz alkalmasint!)

Zoványi Jenő: Magyarországi superintendenciák a XVI. században. Bp. 1898. (M. Prot. Egyháztört. Monográphiák I. és külön is.)

Zoványi Jenő: Magyarországi protestáns egyházi szervezetek a XVI. században. KM. 1944.

Gál Lajos [tiszaföldvári lelkész]: Senior és Superintendens a XVI. századi Magyarországon, különös tekintettel az egykorú németországi protestáns kánonokra. DebrPL. 1941.

Bodonhelyi József: A superintendensi intézmény a skót református egyházban. ThSz. 1938. és külön is Debrecen, 1938. (a „Theologiai Tanulmányok”-sorozatban).

[A magyar analógiák figyelembevételével készült dolgozat!]

„Senior” szó első előfordulása „esperes” értelemben (vagy hasonló egyházalkotmányi tisztség jelölésére) a II. erdódi zsinaton 1555.: Miklós Ödön, A magyar protestáns egyházalkotmány kialakulása a reformáció századában 68.

„*Esperes (esperest)*” szó eredete:

Melich János: Nyelvtudományi Közlemények 1897. 470–471.

Moór Elemér: Szegedi Füzetek 1934. 254–255.

Miklós Zoltán: A magyarországi archipresbyterek. Regnum, 1937.

Bárczi Géza: Magyar szófejtő szótár (a címszó alatt!).

Kniezsa István: A magyar nyelv szláv jövevényszavai I/2. Bp. 1955. 633. 1.

Zoványi Jenő: Sztárai Mihály és társai, mint képzelt püspökök. PSz. 1932. 647. sk.

[A tiszáninneri superintendentiával kapcsolatos kérdések irodalmát egyházjogi vonatkozásban is l.] I. H. a.

Miklós Ödön: Az első hazai protestáns püspökök egyházalkotmányi helyzete. ET. 1943.

Pokoly József: Az állítólagos püspöki jog (Jus Episcopale). PEIL. 1898:41. szám. (okt. 9.)

„Coadjutor” – „superintendens”, „vicarius – püspök”: PEIL. 1848:730. Szathmáry József 1820, Z T L: Eöri Fülep Gábor 1797. – (Mindkettő tiszáninneri!)

Püspöki cím használatának eltiltása

még 1822. (Helytartótanácsi intimatum), ill. 1852. is (helytartósági rendelet): Kuzmány, Urkundenbuch 409–410.

Püspöki cím visszaállítására indítvány az alsóborsodi egyházmegye közgyűlésében 1876. szept. 12. PEIL. 1876:1240.

„Püspök-e vagy superintendens?” Névtelen [?] szerző cikke SpL. 1884:40–41. sz. – Erre válasz: „L”- [jegyű szerző]: Protestáns püspökök. DebrPL. 1884:241. sk.

Kovács István: Az episzkopalizmus árnyékában. Szentmártonkátá, 1943. [Ennek a munkának szerzője, mint szentmártonkátai lelkipásztor, 1946-ban „váratlanul elhunyt”. Az Út, 1956. okt. 7–13.]

Dunamelléki püspökválasztásba beleszóó királyi leirat: PEIL. 1846:529. sk., 577. sk., 633. sk.

Főgondnoki tiszt:

Zoványi Jenő: Egyetemes főgondnok és főconcistorium a magyarországi református egyházban Bp. 1903.

Zoványi Jenő: Az egyetemes felügyelői és egyetemes főgondnoki állási eredete. PSz. 1917. („Adatok a magyar protestantizmus múltjából” főcím alatt.)

Tiszáninneri egyházkerületi segédgondnokság 1846. PEIL. 1846:899–900.

Gondnoki tiszt (egyházmegyei, iskolai):

Szöke Ferenc: A coadjutor curatorság történeteiből. Vattay László közlése SpL. 1900. (XIX.) 997. sk.

Iskolai kurátori intézmény gyökere Sárospatakon: Lorántfi Zsuzsanna végrendelete, I. „A két Rákóczy György fejedelem családi levelezése” c. kiadványban (szerk. Szilágyi Sándor, Mon. Hung. Hist. Dipl. XXIV.) Bp. 1875. 600.

„G-y” jegyű szerző = Fabó András?: Felügyelői hivatal a magyarhoni protestáns egyházban. PEIL. 1842:38. sk.

[Mindkét hitvallású egyház „úri” felügyelőinek és curatorainak igen éles kritikája, anyagi visszaéléseiknek is.]

5) *Lelkészek, az egyház- és államjogi státus szempontjából:*

Ujj István: A lelkeszi jogélet fejlődése a magyar ev. ref. egyházban. SpL. 1889. (VIII.) (Kny. is?)

[Hosszabb tanulmány a magyar ref. lelkeszek jogállásáról egyházi és politikai téren.]

Gál Lajos (tiszaföldvári lelkesz): Protestáns lelkipásztor a XVI. századi Magyarországon (különös tekintettel az egykorú németországi protestáns kánonokra). Tiszaföldvár, 1942.

Miklós Ödön: A szegénység papjai. DunPL. 1931. Kny. Pápa, 1931.

[A XVI. századi dunántúli és dunamelléki szervezkedés történetéhez.]

Barcsa János: A lelkészválasztás története a tiszántúli ref. egyházkerületben. DebrPL. 1913.

Bilkei Lipcsey József IV. tétéle „az egyházi beligazgatásról”. Kivonatossan közli Gonda László SpF. 1861:542. sk.

[A beregi traktusban keletkezett 1791 után. A papfizetésre, paptételre, vocatióra, dislocatióra, marasztásra vonatkoznak.]

Kelemen Gyula: A vocatio és dislocatio kérdése [a beregi egyházmegyében]. DebrPL. 1929–1930.

Papmarasztás: Z T L. Kisebb adatok: Bécsi Magyar Kurir, 1788. 14. Magyar Hírmondó, 1782. 53. (Spiegel Mária: II. József kora Magyarországon.) Kuzmány, Ur-Lehrbuch des... Kirchenrechtes I. 375. – Kulifay Zsigmond adatai PEIL. 1863:505. – Barcsa János adatai DebrPL. 1905:18.

Lelkészszentelés: Z T L. („Lelkészatás” c. a.)

Szeremlei Sámuel: Vázlatok a papszentelés múltjából, különös tekintettel a beregiekre. Bp. 1880.

A „Magyar protestáns egyháztörténelmi monographiák I.” c. kiadványban.

Miklós Ödön: A legrégebb lelkészi eskümintá Baranyában. ThSz. 1933–34.

Kiss Áron (ifj. dr.): Pappá-avatás, vagy: fellehet-e szentelni a vallástanító lelkészeket? (Egy fejezet az egyházjogból), PEIL, 1903:3. sk.

Tasnádi Ruber Mihály erdélyi püspök 1615. felszentelési bizonyítványt ad Egeresi Bálintnak. SpF. 1865:693. Torma Károly közlése saját gyűjteményéből. Eredeti latin.

Klein Gáspár: A protestánsok papválasztási szabadsága és az államtanács. PSz. 1930.

[XVIII. századi fejlemények.]

Halász Boldizsár: Tájékozás a megürült lelkészállomás betöltése körül. PEIL. 1864:941. sk.

[Terjedelmes történelmi fejtegetésekkel.]

Pály Zsigmond Szinnyi, Miém. X. szerint – a címszó alatt – ref. lelkész Tatán, később Ácson: Egy protestáns lelkészválasztás a XIX. század második felében. Pest, 1868.

(Tartalma megvizsgálandó.)

„+” [jegyű szerző]: Miként töltsenek be a lelképásztori állások? PEIL. 1869:646. sk.

[Alapvető történelmi és elvi fejtegetésekkel.]

A dunántúli egyházkerület közzsinata a felsődunamelléki egyházkerülettől...
lelkészt kér. Thury Etele közlése MPEA. 1904:54–55.

Lelkészek világi rendi jellege, politikai jogai:

Heckenast, Gustave: Les roturiers intellectuels en Hongrie 1780–1848. (Revue d'Historire Comparée 1948.) – Ebben, egyéb adatok mellett, idézve a következő két röpirat:

Hazafiúi gondolatok a vármegyei tisztségeknek megújításában a papi rendet illető jussról. Szerző? 1824. [Hely!]

Mráz M.: Országos nemes-e a magyar alsóbb rendű pap? Pest, 1842.

A magyarországi református superintendensek, lelkészek, egyházi elöljárók, tanárok stb. hivatalos esküformája, amint azt az 1822-dik évben Pesten tartott General konvent megállapította. MPEIF. 1872:382. és 1875:473. (Föltehetőleg mindkettő a szerkesztő, id. Révész Imre közlése a tiszántúli egyházkerület levéltárából.)

[„A cs. k. Felség iránti tántoríthatatlan hűség”-re és arra is megesket, hogy semmi titkos társaságnak vagy szövetségnek nem tagja és nem is lesz az, sem a birodalmon belül, sem kívül.]

Segédlelkészek státusa:

Édes János: Lehet-e káplán saját főnökének utódja, ennek tekintete s nyugalma sérelme nélkül? PEIL. 1843:452. sk. A következőkben még öt cikk (legutolsó az ifj. Vári-Szabó Sámuelé 542. sk.) foglalkozik a kérdéssel.

„J” [jegyű szerző]: Lelkészválasztás és a 71-dik statutum. PEIL. 1860:652. sk. [A „capellanus non succedit” elv széles történeti kitekintésű fejtegetése.]

Parragh János: Egy felkiáltó szó. PEIL. 1846:852. sk.

[Már ez a teljesen rendezetlen, jogtalan helyzet miatt panaszkodik.]

Tiszántúli segédlelkészek értekezletéből 1865. az egyházkerülethez intézett, aláírások nélküli folyamodvány. SpF. 1865:458. sk.

[Igen súlyos tartalom, teljes helyzetképpel.]

Király Pál: Néhány szó a ref. segédlelkészek érdekében. PEIL. 1866:225. sk. Ballagi Mór szerkesztői jegyzetével.

[20 év óta a helyzet változatlan!]

Nagy Ignác* (kölkedi lelkész): Szerény észrevételek a dunamelléki ref. egyházkerület 1868. évi „Ideiglenes kápláni rendszabályairól”. PEIL. 1869.

* Ugyanaz, aki „Furkó Náci” név alatt a 60-as évek elején írta híres és kegyetlen búcsúztató versét „Lélekharang” c. a. meghalni nem akaró mezőföldi vén papokra. A vers közölve a Bolond Istók 1879. május 18-i számában. Történetét és következményeit maga írta meg, Török Pálról való megemlékezésében PEIL. 1883. Kölkedi papsága elején (1868) írt cikkében még a káplánok mellett cikkezik, de később már (1884) annál élesebben elítéli „szocialistáskodásukat!”

Oláh Endre tiszántúli állás nélküli segédlelkész öngyilkossága PEIL. 1884:94. Ennek kapcsán éles vita indul meg a káplánkérdés körül ugyanez évfolyamában. (Szalay József 161. sk. Nagy Ignác 267. sk. stb.)

6) *Az egyházalkotmányi, szervezeti, kormányzati rendszer kialakulásának részletei:*

6.1) *Nagyobb átnéзések:*

Sinai, Nicolaus: *Vindiciae principiorum dogmaticopracticorum regiminis ecclesiarum ac scholarum reformatarum Hungariae a prima earundem constitutione ebtenitis.* – 576 ívrét lapra terjedő kézirat, a tiszántúli egyházkerület levéltárában. – Ugyanott ennek a műnek 174 ívrét lapnyi *Extractus-a.* Egyik sem a Sinai kézírása, de mindkettő az ő saját kezű javításaival. – Saját kezű eredeti fogalmazványa a *Vindiciae c.* teljes művének 668 ívrétű lapon (ugyan nehezen olvasható) szintén a tiszántúli egyházkerület levéltárában. – Az *Extractus-ból* van több másolati példány a debreceni kollégiumi könyvtárban s egyéb gyűjteményekben is.

Révész Imre: *Sinai Miklós és tételei a magyar református egyház alkotmányára vonatkozólag.* SpF. 1859.

Berzeviczy Gergely: *A magyarhoni evangélikusok* egyházi és vallásos ügyeinek rendezése.* Kassa, 1847.

Fáy András: *Óra-Mutató. Jóakarató hitfeleinek mutogatója.* Pest, 1842.

Fáy András: *Negyedmutató, Óramutatóhoz.* PEIL. 1843:1. sk.

Dobos János: *Hierarchia a magyar protestáns egyházban.* PEIL. 1842.

Bauhofer György: *Az összpontosító főelv a protestáns egyház kormányzatában s a világiak elnöksége a magyarhoni egyházban, történeti adatokkal megvilágítva.* Pest, 1857.

Varga Zoltán: *Liberálizmus és református egyházalkotmány.* PSz. 1933.

Zsedényi Béla: *Hierarchia és kyriarchia a magyarhoni ág. hitv. ev. egyház alkotmányfejlődésében.* Az „Emlékkönyv az Ágostai Hitvallás négyszázados évfordulója ünnepére” Miskolc, 1930. (A Leipzigben ugyanakkor megjelent „Gedenkbuch” c. német kiadásban is.)

[A református fejlődéssel való azonos párhuzam miatt itt is figyelembe veendő.]

Kovács István: *Az episzkopalizmus árnyékában.* Szentmártonkáta, 1943.

[Komoly egyházkritika, történelmi alapozással.]

* Mindkét hitvallás értendő!

Wotschke, Theodor: Der Kampf in der Unität um die Führung der Kirche im achten Jahrzehnt des 18. Jahrhunderts. – Verlag der Historischen Gesellschaft für Posen. Poznan, 1935.

[1793 körül támadt lengyelországi analógia a magyarországi harccal. Figyelembe veendő!]

Eötvös Károly Lajos: Az egyházi közigazgatás kézikönyve. Nélkülözhetetlen [maga címzi így!] útmutató lelkészek, bírák, ügyvédek, tanítók s egyházi ügyekben működő tisztviselők számára. I–II. Bp. 1889–1894 (?) Beöthy Zsigmond „Bevezetés”-nek nevezett előszavával (ezt közli a PEIL. 1888:1678. sk.).

[Történeti áttekintésekkel, de főként a felekezeti iskolajogra vonatkozólag.]

6.2) *Presbitérium:*

Nagy Lajos: Magyar reform. vallású presbiterek [!] könyve, melyben röviden s lehetőleg népszerűen előadatnak mindazon vallásra s egyházra vonatkozó ismeretek, a mellyekkel a presbitereknek [!] bírniok kell. Több rendbeli források után összeállította Debrecen, 1880. 2. kiad. Debrecen, 1883.

Révész Kálmán: A presbyterium legelső nyomai hazai református egyházunkban. PSz. 1892. – Ugyanattól pótló közlés ehhez DunPL. 1894:748–749.

Pokoly József: Az első magyar református presbyterium keletkezése és szervezése. PSz. 1901.

Révész Imre (ifj.): Presbyteri rendszerű-e a magyar református egyház? ThSz. 1935. onnan kny. Debrecen, 1935., és a „Tegnap és ma és örökké...” c. kötetben. Debrecen, 1944.

6.3) *Ágensi tisztség: Z T L.*

Zoványi Jenő: Ágensválasztás 1762–63-ban. PSz. 1914.

Zoványi Jenő: Volt-e Matolai nevű ágens? PSz. 1917. („Adatok a magyar pratestantiemus múltjából.”)

Földváry László közli a Dömjén Gergely ágensnek 1761-ben adott instructiót PEIL. 1898:140. sk. Eredeti magyar. Lelőhely?

6.4) *Tisztújítás:*

A solti helv. hitv. egyházmegye körlevele az egyházi tisztújítás érdekében. PEIL. 1861:1181. sk. – Ugyanaz közölve némileg más címmel SpF. 1861:666. sk.

[Valószínűleg az akkori főesperestől, Szász Károlytól eredő, általa és Végh Ferenc aljegyzőtől aláírt, de Szász K.-tól még külön polémikus kommentárral is megtoldott adatokkal is támogatva. – Körülötte a PEIL. 1861. évfolyamában széleskörű vita indul, legélesebben Dobos János támadja.]

6.5) *Egyházlátogatás* („canonica”, ill. „generalis visitatio”).

Szuhay Benedek: *Az egyházlátogatás (canonica visitatio)*. Miskolc, 1900.

Zoványi Jenő közlése: *Miskolczi Csulyak István zempléni esperes (1629–1645) egyházlátogatási jegyzőkönyvei*. Tört. Tár, 1906.

Báthory Gábor dunamelléki superintendens püspöki látogatása 1816–19. PEIL. 1885.

Canonica visitatió mondandó adhoratiós beszédek mintái 1762-ből. PEIL. 1861:1312. sk. „Néhai t. Koncz István pálfai lelkész kéziratából.” (A közlő nincs jelezve.)

6.6) *„Affiliáció”, „bokrosítás”*.

A Csallóközben több falu alkot egy „megyét” és tart egy papot. Samarjai János superintendens levele a thuriszakállasiakhoz 1625. MPEA. 1910:81–82.

Morvay Ferenc: *Az affiliáció kérdéséhez* PEIL. 1894:290. sk.

[Baranyai egyházi értekezleten tartott felolvasás a kérdés minden lényeges szempontjára kiterjeszkedve. A PEIL. 1894:339.-től kezdve vita indul fölötte.]

6.7) *Vegyes részletek és adatok:*

Zoványi Jenő: *Independens volt-e Szilvásujfalvi?* PSz. 1906. és „Kisebb dolgozatok...” c. kötetében. Sp. 1910.

Végvári katonák közössége, egyházi tekintetben is: Szegfű Gyula: *Magyar Történet* 2. III. k. 222.

Takács Sándor: *Szegény magyarok*. 29. sk.

[Ez utóbbiban pontos idevágó adatok is vannak.]

Révész Kálmán: „Kiskomárom történetéhez” c. a. DunPL. 1890:399. sk. 839. sk. közli eredeti magyar szövegben – a *Történelmi Tár*, 1889. évi folyamából átvéve – és kommentálja Nagy-Maráczi Balázs kiskomáromi lelkésznek 1650. szept. 28. kelettel a presbiteriumról Lorántfi Zsuzsannához írt tájékoztatóját.

A pápai reform. egyháznak a presbiteriumot illető régi szabályai. Szabó Károly közlése MPEIF. 1878:32. sk.

A Vármegye és rendei szerepe a református egyházi élet támogatásában: Csengeri zsinat 1604. febr. 22–23. megdőbben a bálványozás (az újraeledő papizmus) terjedésén s az espereseknek meghagyja: szorgalmazzák a vármegyei hatóságnál s a tekintélyesebb nemeseknél a bálványozás megakadályozását. L. Tóth Sámuel: *Adalékok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület történetéhez* I. füzet 14. l.

Világiak és lelkészek együttműködése a mihálydi (Szabolcs m.) egyházi gyűlésben. Id. Révész Imre közlése kommentárral, SpF. 1859. (III.) 65. sk. Eredeti magyar szöveg, a debreceni egyházmegye levéltárából.

Szatmár, Ugocsa, Bereg, Szabolcs vármegyék főrendeknek és nemeseinek „postulatumai” az egyházkormányzatban részvételükre nézve, e tárgy körüli viták 1642. – Hegedűs László közlése SpF. 1857–58. (I.) 972. sk. Eredeti magyarok, a zempléni egyházmegye jegyzőkönyvéből. – Ehhez pótló közlés id. Kiss Árontól SpF. 1858. (II.) 581. sk.

Rhédey Lajos gr. biharmegyei főispáni adminisztrátor bizalmas magánlevele Földvári József debreceni egyházmegyei espereshez, melyben lelkesíti, hogy a superintendenssel s generalis nótáriussal és esperesekkel együtt a lelképásztorok méltatlan háborgatásának és megaláztatásának álljanak ellent. 1821. jan. 27. – Id. Révész Imre közlése MPEIF. 1873:465. sk., a Borsányi János birtokában lévő eredetiről.

Az egyházi törvénykezés túltengésének állami korlátozása:

Vass Miklós (közl.): Bethlen Gábor 1614. november 5-én megparancsolja Baraniay Tamásnak, az udvarhelyszéki református egyházak esperesének, hogy Bachonyi András alvinci ev. ref. papnak egy Udvarhelyen levő házáért Székely Andrással való pörében ne hozzon ítéletet, mert nem tartozik az ő hatásköre alá. TT. 1907:208.

[De nem elvileg vonja kétségbe a fejedelem az esperes ily dolgokban való ítélkezési jogát, hanem 1.) hadi állapot lévén inter arma debeant silere jura, 2.) Bachonyi nincs területileg az esperes jurisdictiója alatt, 3.) a két fél között compositio készül.]

Anyakönyvezés:

Pathai István, veszprémi (1613–23.) és kiskomáromi (1624) lelkészi (és püspöki) hivataloskodása alatt már anyakönyveket vezet. Z T L.

Az egyház hivatalos elnevezése:

Révész Kálmán: Egyházunk hivatalos neve. PEIL. 1905. május 21. (25. szám.) A következőkben több hozzászólással.

[Ezek során alakult ki a jelenlegi elnevezés.]

7) *Az 1859-i Protestáns pátens (az ún. „Pátensharc”) irodalma, közvetlen előzményeivel és következményeivel.*

Noha az e kérdést tárgyaló, történeti jelentőségű irodalom a II: A a, és A b, csoportokban is beletartozik nagyjából részben, helyénvaló itt összefoglalni, minthogy legközvetlenebb összefüggésben mégis az egyházalkotmányi, általában egyházjogi történeti fejlődéssel áll.

7.1) *Összefoglaló jellegű munkák:*

Berzeviczy Albert: Az absolutismus kora Magyarországon. I–III. köt. Bp. 1922–1932.

Révész Imre (id.): ~ munkái a pátens korából. Bp. 1900. (Ennek egyik pontja a „Néhány szó a Tájékoztatás-ról” c. a. már maga közli MPEIF. 1876.)

Révész Imre (id.): A magyar protestáns egyház szabadságának védelme, némely tekintélyes német tudósok megtámadási ellen. SpF. 1862., külön is Sp. 1862. E mű leglényegesebb részei németül: „Die Autonomie der protestantischen Kirche Ungarns. Eine Apologie gegen deutsche Gelerhrte” címmel a berlini Protestantische Kirchenzeitung, 1861:41–42. 45. 52. számaiban.

[Révész Imre (ifj.)]: Révész Imre élete 1826–1881. Debrecen, 1926.

Tóth Endre: A pátens története a dunántúli református egyházkerületben. ThSz. 1940. Kny. Debrecen, 1940.
(Theologiai Tanulmányok 64. sz.)

Ballagi Géza: A protestáns pátens és a sajtó. PSz. 1892. Külön is Bp. 1892. [?]

Zimmermann, Franz: Das Ministerium Thun für die Evangelischen in Gesamtstaate Oesterreich 1849 bis 1860. Auf Grund archivalischer Quellen. Wien, 1926.

7.2) Részletekre vonatkozó munkák:*

Ferjencsik, Samuel: Ideen für die künftige Gesetzgebung der Protestanten in Ungarn. Wien, 1851.

Tóth Sámuel: Bécsi tanácskozás a magyarországi protestáns egyház szervezése ügyében. DebrPL. 1886. Külön is Debrecen, 1886.

Zimmermann, Franz (kiadta, bevezetéssel): Die Leiturkunden für Neuordnung der evangelischen Kirche im Gesamtstaat Oesterreich. Im Jahre 1852. verfasst von Joseph Andreas Zimmermann. Deutsche politische Hefte aus Grossrumänien 1925. és ebből kny.

Zimmermann, Franz (közli): Aus dem Ministerium Thun. Aktenstücke una Briefe, verfasst von Joseph Andreas Zimmermann in der Jahren 1854. bis 1859. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 1924. (Neue Folge 42.)

Entwurf zu einem Gesetze über die Vertretung und Verwaltung der Kirchen-Angelegenheiten der Evangelischen beiden Bekennernisse im Königreich Ungarn, in der serbischen Woiwodschaft und dem Temeser Banate. Wien, 1856.

[Az előbbi „Entwurt” kétféle magyar kiadása:]

* A kérdés egész publicisztikai anyaga itt nincs felölelve, csupán a történelmi tájékozódásra első renden fontos munkák.

Törvénykönyv a két evangélikus hitfelekezet egyházi ügyeinek képviselőtéről és igazgatását illetően. Pest, 1856.

Törvénykönyv mindkét hitvallású evangélikusok egyházi ügyeinek képviselőtéről és igazgatásáról... Apostol Pál... superintendens felügyelete alatt hivatalosan fordítva. Sp. 1856.

Az 1859. szept. 1-i keletű „Protestáns Pátens” és az azt követő szept. 2-i miniszteri utasítás, valamint az e tárgyban keletkezett egyéb uralkodói és kormányrendeletek megtalálhatók, német, magyar, szlovák szövegükkel azon évek világi és prot. egyházi sajtójában és több más kiadványban (pl. „Révész Imre – munkái a pátens korából” stb.).

Zsoldos Ignác kéziratok emlékiratai:
Töredékek a kortársaim életéből I–II.

Egy elhunytak levelei IV. 773.

Iratok Zsoldos Ignác közéleti működéséhez. II. A Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában.

Bauhofer György német nyelvű kéziratok műve a magyar protestantizmus abszolutizmus korabeli történetéről.

Az eredeti kézirat holléte nem tudatik. Karner Károly pontosnak feltehető másolata a budapesti evangélikus theol. akadémia könyvtárában.

[Ballagi Mór két névtelen röpirata:]

Die Protestantenfrage in Ungarn und die Politik Oesterreichs. Von einem ungarischen Protestanten. I–II. Heft. Hamburg, 1860.

[A kérdés egész publicisztikájára jellemzők, magyar protestáns oldalról.]

Bauhofer György: Nyílt levél a magyarországi két hitvallású evangélikus egyházzal, az 1859. szept. 1-én közzétett cs. nyíltparancsról és annak életbe lépéséről. Pest, 1860. (Németül is „Offer Brief...” c. a. u.akkor uo.)

[A pátens pártoló német evangélikus álláspont jellemző terméke.]

Borbis, Johannes: Die evangelisch-lutherische Kirche Ungarns in ihrer geschichtlichen Entwicklung nebst einem Anhang über die Geschichte der protestantischen Kirchen in dem Deutsch-Slavischen Ländern und in Siebenbürgen, Nördlingen, 1861.

[A pátens pártoló szlovák evangélikus álláspontra jellemző.]

[Ludvigh János]: La liberté religieuse et le protestantisme en Hongrie. Paris–Bruxelles, 1860.

[A magyar emigráció pátensügyi álláspontjára jellemző.]

Emléklapok vajai báró Vay Miklós életéből. Lévy József bevezetésével. Bp. 1899.

B[aráth] F[erenc]*: Tisza Kálmán Pápán 1859-ben. DunPL. 1892. 575–576.

Szekeres Mihály: Pátensi visszaemlékezések. DunPL. 1894:727. sk.

Németh Imre: Adatok a pátens és az azt megelőző korszakból. SpL. 1883. (II.) 751–754.

Radácsi György: SpL. 1883:818. 1884:39.

Teleki Péter (közli Révész Kálmán): A novaji gyűlés 1860. ápr. 14. SpL. 1895. (XIV.) – Ugyanez évfolyamban ugyanehhez a tárgyhoz levéltári adatokat közöl Zsoldos Benő 941. sk. és a gyűlés jegyzőkönyvét kivonatolva közli Füzy János 1019. sk.

S. Szabó József (közli.) Szentpéteri Sámuel hátrahagyott följegyzéseiből: Hangulat és jelenet a pátens korából. SpRL. 1910. (VI.) 245.

Zsoldos Benő: A protestánsok magatartása és helyzete a bécsi abszolút kormánnyal szemben 1859. szept. elseje előtt. SpL. 1901:133. sk.

Szabó Zsigmond: DunPL. 1903:837.

Révész Imre levele Hegedűs Lászlóhoz. Közölve Révész Kálmán által DebrPL. 1898:476.

Adalék a „Patens” történetéhez, SpL. 1893. (XII.) 725–726. Wurga Lajos birtokából közli a szerkesztőség. [„Utasítás”-féle lehetett, valószínűleg 1859. késő őszéről.] Ugyane SpL. évf. 816–817. hasábjain Filó Lajos újra hangoztatja az „Írányadó” őt illető szerzőségét, hivatkozva arra, hogy ezt már 1883-ban a SpL. 47. számában elmondta (ott a 813. lapon).

Scholz Frigyes: A protestáns pátens. Hazánk, 1888.

Hőke Lajos: A pátens és egy történetíró. Hazánk, 1888.

[A hiányzó adatok utólag beírandók! Ez a pátens-bibliográfia még nagy pótlásokra szorul!]

8) Egyházfegyelem.

Péter Mihály: Az egyházfegyelemről. PEIL. 1900.

[Hosszabb tanulmány, általános és magyar ref. történeti résszel.]

Barla [Szabó] Jenő: Az eklézsiakövetés a régebbi kálvinizmusban. PSz. 1909.

Barla [Szabó] Jenő: A régi egyházi fegyelmezés. Lelkészegyesület, 1912.

* Pápai tanár (nem a hasonló nevű budapesti).

Révész Imre (íjf.) tanulmánya az egyházfegyelemről, általános és magyar történeti résszel, az 1928-ban megnyílt IV. budapesti zsinat irományai közt (mint bizottsági jelentés).

Zoványi Jenő: Egyházi fegyelem és szeretetmunkásság a régi magyar protestánsoknál. Szeretetszövetség, 1935. jan.–febr.

Dávid György: Az egyházfegyelem története. Torda, 1935.

Illyés Endre: Egyházfegyelem a magyar református egyházban (XVI–XIX. században). Debrecen, 1941.

Miklós Ödön: Arany Tamás bírói fóruma. Egyháztörténet, 1944.
[Ifj. Révész Imre: Debrecen lelki válsága c. dolgozatához kapcsolódik.]

Révész Kálmán: Egy érdekes eset a XVII. századból. DebrPL. 1894. 331.
[A lelkészek fegyelmezéséhez.]

Földváry László (közl.): Egyházkövetés. A brassói „magyar evangélikus” ekklezsia-követési rendtartása egy 1699-i kéziratot agendából. PEIL. 1899:410. sk. Eldöntendő, református vagy lutheri eredetű-é.

A felsőöri partiális synodus 1707-ből való egyházfegyelmi (magyar nyelvű) rendelkezései. Demjén Márton közlése a sárkeresztesi egyházközség anyakönyvéből. PEIL. 1886:436. sk.

Hőke Lajos: A reformált magyar egyház valláserkölcsei és lakodalmi rendszabályai a XVI. és XVII. században. Fővárosi Lapok, 1872.

Vallásos-egyházi szempontok érvényesülésére a régi világi büntetőbíráskodásban adatok, nagyrészt református, ált. protestáns jellegűek, a következő művekben:

Vajna Károly: Hazai régi büntetések. ???

Takáts Sándor: Küzdelem a tánc és a muzsika ellen. „A magyar múlt tarlójáról” c. kötetben. Bp. 1926.
[Főként XVII. és XVIII. századi adatok.]

Mihalik Sándor: A Miklós-börtön, Kassa, 1942. „A régi Kassa ítélezései és büntetései” c. fejezetben, 8 magyar nyelvű városi ítélet gonosztévők dolgában.
[Még nagy kiegészítésre szorul e legutóbbi pont!]

Makoldy Sándor: A káromkodás elterjedése és büntetése hazánkban 1850-ig. Ethnographia, 1926.
(Franciául is, a Nouvelle Revue de Hongrie-ban 1937. Lásd H. 1 alatt is!)

Egyes adataival idevág: Eckhart Ferenc: A földesúri büntetőbíráskodás a XVI–XVII. században. Bp. 1955.

9) Házasságjog, vegyes házasság, gyermekek vallásügye.

9.1) Összefoglalások, általános átnézetek, törvény- és szabálygyűjtemények:

Drégelypalánki János: Praxis repudii et divortii Kassa, 1682. (A szerző „Speculum mysticum” c. művével), Debrecen, 1692. (A szerző „Praxis pietatis contracta” c. művével.)

Szilágyi (Sylvanus) Tönkö Márton: Friga divortialis seu: Dissertationum theologicarum trias de causis divortii. Debrecen, 1690. – Ehhez:
Kováts Gyula: Szilágyi Márton tanítása az eljegyzésről 1690-ben. Bp. 1885.

Bod Péter: Synopsis juris connubialis. Nagyszeben, 1763. – Bővített fordítása Benkő Lászlótól: „Házassági törvényrajz” c. a. Kolozsvár, 1836.

Kuzmány Károly: Az egyház állása a házasságot illető törvényhozás és törvényes vizsgálathoz. SpF. 1859.

Kuzmány Károly: Áttekintése az ausztriai házassági jog történeti kifejlődésének SpF. 1859.

Kuzmány Károly: Handbuch des ellgemeinen ind österreichischen-protestantischen Eherechtes. Wien, 1860.

Szűcs István: Házassági viszonyokat szabályozó törvények és legfelsőbb rendeletek. Közelebről a tiszántúli egyházkerületben lévő helv. hitvallású evangelicus lelkipásztorok részére kiadva. Debrecen, 1853.

Szűcs István: Házassági viszonyokat szabályozó újabb törvények s legfelsőbb rendeletek, a tiszántúli helv. hitv. ev. lelkipásztorok részére összeszedve. Debrecen, 1854.

Beöthy Zsigmond: Az ev. házasságügyi új törvények gyakorlati magyarázata. Pest, 1853.

Steinacker, Gustav: Die Frage der gemischten Ehen in Ungarn. Vierteljahrschrift aus und für Ungarn 1843. III.

Roskoványi, Augustinus: De matrimoniis mixtis inter catholicos et protestantes I–III. Quinque eccl. – Pest, 1842–1854.
[A kb. 2000 lapra terjedő mű csaknem kizárólag történeti anyagot tartalmaz.]

Kováts Gyula: A házasságkötés Magyarországon egyházi és polgári jog szerint, tekintettel törvényhozásunk feladatára. Bp. 1883.

Kováts Gyula: A házassági javaslat a törvényhozás előtt. Bp. 1884.

Kováts Gyula: Az utolsó két egyházpolitikai javaslat. Bp. 1894. 2. bővített kiadás uo. u.akkor.

Roszner Ervin br.: Régi magyar házassági jog. Bp. 1887.

Roszner Ervin: Néhány szó „Régi magyar házassági jog” c. munkám védelméül. Bp. 1888.

Kováts Gyula: Felelet br. Roszner Ervin: „Régi magyar házassági jog” c. munkájára. Bp. 1887.

[Ehhez Révész Kálmán ismertetését és bírálatát lásd PEIL. 1888:145. sk.]

Kováts Gyula: Br. Roszner Ervin válaszára. Bp. 1888.

Pokoly József: A magyar protestáns házassági jog rövid története, 1786-ig. PSz. 1894.

Nagy Lajos: Eskető lelkész. A magyarországi protestánsok házassági ügyeire vonatkozó egyház-jogtani ismeretek s az eskető lelkész teendőit meghatározó országos törvények, kormányrendeletek s egyházi rendszabályok rövid kivonata. Debrecen, 1883. 2. Miskolc, 1890.

Kovács János: Az atyafiság és sógorság tilos fokozatai a házasságban. Sp. 1855.

[E kérdés megelőző tárgyalásának általa ismert könyvészetével.]

Csiky Lajos: A rokonság és sógorság fokainak számítása tekintettel a magyarországi törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek jogviszonyaira. Az összes felekezetek lelkészei és világiak használatára... Debrecen, 1889.

Rugonfalvi Kiss István: Radvánszky György eljegyzése b. Petrőczy Erzsébettel. Sz. 1903. Kny. Bp. 1903.

Rugonfalvi Kiss István: Radvánszky György házassági pöre (1724–1725). Adattárral. Bp. 1904. Evangélikus család, de ügye általában jellemző a protestánsok e korabeli házasságjogi helyzetére.

Mitrovics Gyula (id.): A polgári házasság törvényei, párhuzamban az eddigi házassági joggal. SpL. 1895. (XIV.) és külön Sp. 1895. – 2. kiadása Debrecen, 1913.

[Gazdag magyar egyháztörténeti anyaggal.]

Degré Alajos: A magyarországi szentszékek gyakorlata a protestánsok köteléki pereiben 1786-ig. Bp. 1941. Kny. a Notter-Antal-Emlékkönyvből: („Dolgozatok az egyházi jogból és a vele kapcsolatos jogterületekről.”)

Móra Mihály: Házassági kereseti jog a köteléki perben az egyházi jog szerint. (A Pázmány Péter Tudományegyetem egyházjogi és törvénykezési jogi szemináriumának közös kiadványa.) Bp. 1942.

[Vö. Szentpéteri Kun Béla ismertetését: „Elhanyagoljuk a protestáns egyházjogot?” Ref. Élet, Bp. 1942. június 6.]

Koncz József (közl.) Bessenyei Boldizsár ref. lelkész és Csávási Anna ref. lelkészleány eljegyzésének felbontása súlyos okokból 1640-ben, erdélyi egyházi házassági bírósági ítélettel.

Révész Kálmán (közl.): XVII-ik századi házassági pörök az abaúji ref. egyházmegye jegyzőkönyvében. TT. 1900. A marosvásárhelyi Teleki-levéltárból.

9.2) *A reverzális-kérdés.*

Révész Kálmán: A gyermekek vallásáról. PEIL. 1894. június 28.
[Az átlagos református közvéleményről eltérő álláspont. L. ugyanőtle ugyane tárgyról: Az érem másik oldala. PEIL. 1903. febr. 22.]

Szádeczky Béla: A vallásügyi sérelmek történetéből. A reverzális-ügy története Magyarországon. Kolozsvár, 1899.

Salacz Gábor: A reverzális-kérdés Magyarországon. Kath. Szemle, 1927.

Sztehlo Zoltán: A gyermekek vallására vonatkozó jogszabályok története Magyarországon. Az „Emlékkönyv az ágostai hitvallás négyszázados évfordulója ünnepére” c. kötetben. Miskolc, 1930. Németül is.
[L. II: A. a. 2. alatt is!]

Albrecht Ferenc: A reverzális-kérdéshez. PSz. 1930:80. sk.
[A magyar helyzetre vonatkozó statisztikákkal.]

Hacker Ervin: A gyermekek vallására vonatkozólag kötött megegyezésekből az egyes vallásokra eső nyereségek és veszteségek. PSz. 1930:152–153.

Hacker Ervin: A reverzálisokra és áttérésekre vonatkozó néhány újabb adat. PSz. 1931:204–206.

Somogyi István: Megegyezések a gyermekek vallására. Bp. 1932.
[Történeti bevezetéssel.]

Polner Ödön: A reverzális-ügy fejlődése. Szeged, 1937.

Kovács [később Dolányi] Alajos: A házassági megegyezések tulajdonképpeni hatása. Bp.-i Szemle, 1938. máj. (726. sz.)

Gesztelyi Nagy László: Gróf Széchenyi István és a reverzális-kérdés. PSz. 1941.

9.3) *Egyéb részletkérdések, egyes adatközlések:*

A tiszántúli generalis zsinat felelete Benkovic Ágoston váradi püspöknek, amidőn az a ref. egyházi zsinatok házassági működését betiltani kezdette. 1700. jún. 27. – Id. Révész Imre közlése az eredeti magyar jegyzőkönyvből MPEIF. 1876:273.

A Szent Presbiteriumtól kecskeméti conferentiában Anno 1718. szereztetett Ecclesiai rendelkezések a házasság körül, mellyek publicáltattak ezen filepszállási sz. Gyülekezetben is, Anno 1939. 11. Januarii. PEIL. 1880:937–938. Közölve a fülöpszállási reform. egyház jegyzőkönyvéből, a közlő megnevezése és minden kommentár nélkül.

Nagy Lajos: Egy száz éves császári rendelet.
[II. Józsefnek a magyarországi protestánsok házassági ügyeit szabályozó 1786. márc. 6-i rendelete.] DebrPL. 1886:97–99.

Szeremlei Samu (közlése): Két okmány 1848-ból a református vallásra áttérések és a protestánsok vegyes házassága ügyében a bánási örvidéken. SpF. 1866.

Laicsák, Franz: Eugen Beöthy and Bischof von Grosswardein. Altona, 1840.

A Laicsák-Beöthy-vitához anyagot hoznak a SpF. 1864. évf.-ban: „Sinahegyi” és „J. S.” jelzetű cikkek.

Gergely Károly: Fél százados emlékiratok a vegyes házasságról. Szatmár, 1892.
[Ugyancsak a fenti vita anyaga!]

Pétery Aladár: A vegyesházasság és a vallásközi béke. PSz. 1932.
[Ugyancsak a fenti vitára vonatkozik!]

Takáts Sándor: Beöthy Ödön, Lajcsák püspök és Tisza Lajos harcai. „Hangok a múltból” c. kötetében. É. n. (Bp.?)

[Kun Bertalan]: Visszhangok 1840-ik évből a magyar clerusnak a vegyes házasságok ügyében. Lipcse, 1844.

Kovács Eduard (berencei): A vegyesházasság kérdése a negyvenes években. Magyar Salon, IV. köt. 82. sk.
[Naplójegyzetek Pest megye 1841. februári közgyűlésének a tárgyra vonatkozó izgalmas vitáiról.]

Fejér György: Válasz Könyves Tóth Mihály vádolásaihoz a vegyes házasságok ügyében. Religio és Nevelés 1842. I.

Marczali Henrik: Lonovics küldetése Rómában. Adalék a vegyes házasságok történetéhez. Bp.-i Szemle, 1890. (LXIII. kötet.)

Várady L. Árpád: Lonovics József római küldetése. Függelékül Lonovics római naplója. Esztergom, 1924.

Hermann Egyed: Lonovics József római küldetésének (1840–41.) belpolitikai és diplomáciai előkészítése. Bp. 1934.

Polner Ödön: Deák Ferenc egyházpolitikája és a vegyes házasságok. Bp. 1932. A PSz. melléklete.

Kovács Alajos [később Dolányi]: Polgári házasság – egyházi esküvő. Magyar Statisztikai Szemle, 1935. [Történeti statisztikával.]

10) Egyházi vagyoni és egyéb anyagi ügyek jogi vonatkozásban:

Pokoly József: A magyar protestáns egyházak vagyoni viszonyai az 1790–91. XXVI. törvénycikkig. PSz. 1895.

Timon Ákos: A városi kegyuraság Magyarországon. Bp. 1889.
Ehhez Csorba Ferenc bíráló tanulmánya BSz. 1889. LVIII. – Kettőjük polémiája az LIX. kötetben.

Timon Ákos: A párbér Magyarországon, jogtörténeti fejlődése és jelen állása szerint. Bp. 1884. – 2. bővített kiadás Bp. 1908.
[Ebből szemelvény: A protestánsok viszonya a párbérhez az 1790–91. évi törvényhozásig. PEIL. 1884.]

Timon Ákos: A párbér jogi természete. Bp. 1885.

Timon Ákos: Zárszó a párbér-vitához. Bp. 1886.

[Timon Ákos és Roszner Ervin vitája ugyane téma körül és címmel: BSz. 1885. (XLII. köt.)]

Kovács Gyula: A párbér Magyarországon. Bp. 1885.

Kovács Gyula: A párbér jogi természete. Bp. 1886. (két kiadásban azon egy évben).
[E két utóbbi Timon Ákossal polémia.]

Hegedűs József: A pannonhalmi paptized Somogyban. Történeti, jogi és peres szempontból nézve 1854-ben. Nagykanizsa, 1854.

A zákányi paptized perben hozott ítéletek. Nagykanizsa, 1859.

A felső-segesdi paptized perben hozott ítéletek. Nagykanizsa, 1860.
Eldöntendő, van-e református vonatkozásuk is!

Móra Mihály: Az egyházi adó és az egyházközség alapkérdései az egyházi és világi jog szerint. (A Pázmány Péter Tudományegyetem egyházjogi szemináriumának kiadványa.) Bp. 1941.

[L. Szentpéteri Kun Béla ismertetését: „Elhanyagolják a protestáns egyházjogot?” Ref. Élet, Bp. 1942. június 6.]

Radvánszky Antal br.: Az egyházi adók kérdéséhez. PSz. 1934:132. sk.

Flórián Károly: Az adománygyűjtés ügye a magyar közigazgatási jogban. Magyar Közélet, 1904 [?] és ebből kny. Bp. 1904. [?]

Farkas Lajos (közl.): Díjlevelek a XVI. [?] századból. SpL. 1839. (XII.)
[Felsőszabolcsiak, de inkább XVII. századbeliak. Eredeti magyarok, az egyházmegye levéltárából.]

Orbán József: Az alapok és alapítványok jogi természetéről. Sp. 1880. 2. uo. 1882.

Orbán Józseftől ugyanily tárgyú és részben ui. című dolgozatok PEIL. 1881:1397. sk. („Ajánlva a zsinat figyelmébe”) és PEIL. 1882:161. sk.

Budai Ézsaiás: A jus patronatus és a királyi városok „Bevezetés a magyarországi protestánsok közönséges eklézsiái törvényeire” c. kéziratból, közli Révész Kálmán. DebrPL. 1885:192. sk.

Protestáns egyházi igény a városi közpénztárra és patronatus. Török Pál akciója a Pest városi segélyek az egyház számára elnyerése végett, az iratanyag szó szerinti közlésével. PEIL. 1861:225. sk.

Timon Ákos: A városi kegyuraság Magyarországon. Jogtörténeti tanulmány. Bp. 1889.

Hörk József: A városok kegyúri jogáról. PSz. 1905.

f) Erdélyi egyházjog (alkotmány, szervezet, kormányzat, igazgatás, fegyelem).

Salamon, Josephus: De statu ecclesiae evangelico-reformatae in Transilvania commentatio theologico-historica. Kolozsvár, 1840.

Dózsa Elek: Az erdélyhoni evangelico-reformátusok egyházi jogtana. Pest, 1863.

Kolozvári Sándor: Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházjoga. Kolozsvár, 1874.

Kolozvári Sándor: Egyházi javaink jogi természete. EPK. 1874. (IV.) – Ugyane kérdésben ui. hosszabb polemizálás K. S. és Makkai Sándor Domokos között. (A háttérben az enyedi koll. teológiai akadémiájának Kolozsvárra átvitele áll, melyet már ekkor igen erősen vitatnak pro és contra.)

Kolozvári Sándor: Emlékirat az erdélyi ref. egyházkerület közjogi állásának és az államhoz való viszonyának, valamint a többi magyar ref. egyházkerületek alkotmányos szervezetétől való külömbségének feltüntetésére. Kolozsvár, 1881. Kny. az Erdélyi Protestáns Közlönyből, 1878:21–22. sz.

Kolozvári Sándor: Az unió kérdésében. Kolozsvár, 1891.

Szakács Albert: Az erdélyi ref. egyházkerület alkotmánya és az unió. Dicsőszentmárton, 1909.

Endes Miklós: Erdély három nemzete és négy vallása autonómiájának története. Bp. 1935.

Salamon József: A protestáns egyház igazgatásáról általában s különösen az erdélyi ev. ref. egyház igazgatás formájáról. Erdélyi Prédikátori Tár, 1833.

Salamon József: Mi a teendő az erdélyi ev. ref. superintendenciának? PEIL. 1848:865. sk.

[Iránymutatás az Unióra tekintettel!]

[Salamon József]: Successio és képviselő az erdélyi ev. ref. superintendenciában. PEIL. 1861:1285. sk. és onnan kny. Pest, 1861. (Névtelenül.)

Méhes Sámuel: Ref. püspöki successio. Erdélyi Híradó, 1845. (L. a successio-ról Z T L.-t is!)

[Salamon József]: Fokozatos képviselő. PEIL. 1863:97. sk. (Név nélkül xxx jeggyel.) Ehhez fűződő vita „Lámpási” álnévű ellenféllel PEIL. 1863:384. sk., 583. sk. 712. sk. („Lámpási” az ellenfelét „Csillagosi”-nak titulálja!)

Szilágyi István: Erdélyi h. h. anyaszentegyház közzsínatainak végzései kivonatban. MPEIF. 1872. 1. sk. 77. sk. 473. sk.

Tordai zsinatok: Z T L.

Nagyenyedi közzsínat 1642: Z T L.

Kánonai közölve – egymástól némileg eltérő szöveggel – SpF. 1865. és MPEIF. 1872.

Muzsnai József: Az erdélyi evangy. reform. consistorialis rendszer hiányai s némi javallatok. PEIL. 1846:721. sk.

„Nemkidemy T.” [nyilvánvaló álnév]: Az erdélyi ev. ref. fő egyháztanács (consistorium) reformja. PEIL. 1868:595. sk.

Illyés Géza: A református esperes és az egyházmegyei kormányzás a XVII. és XVIII. században. Református Szemle (Kolozsvár), 1932.

[Erdélyi viszonyokat tárgyal.]

Illyés Géza: A papmarasztás az erdélyi ref. egyházban. RSz. 1936. (XXIX):110. sk.

[Erdélyben 1778. nagyfejedelmi rendelet törli el: Z T L.]

Koncz József: Papmarasztás a benedeki ecclesiában 1702-ben. Az ügy a patrónus Bánffy György gubernátor közbejöttével folyik.

Két eredeti magyar okmányközlés a Teleki-levéltárból. PK. 1883. (XII.) 18–19. l.

Árva Bethlen Kata patrónusi beavatkozása. Levélközlés. PSz. 1937.

Dávid György: A papválasztás eredete Erdélyben. RSz. 1936. (XXIX.) 138. sk. [A szerző azt mondja, hogy ez a részlet „A papválasztási törvény története az erdélyi református anyaszentegyházban” c. kéziratban lévő művéből. Megjelent-e valaha?]

Illyés Géza [közlése]: Az 1643. évi marosvásárhelyi zsinat válasza az székely urak felterjesztésére. – Eredeti magyar, a küküllői egyházmegye levéltárából. RSz. 1936. (XXIX):261. sk.

[Főképp egyházfegyelmi és házasságjogi kérdések a papi generalis zsinat és a székely urak generalis congregatiója között.]

Illyés Géza közlése [bevezetéssel és kommentárral]: Az 1661. évi zsinat marosvásárhelyi. – Eredeti magyar (a küküllői egyházmegye levéltárából?). RSz. 1937. (XXX):272. sk.

[Szóváltás Kemény János fejedelemmel, a püspöki és presbiteri kormányzás felett.]

Bod Péter: *Judiciaria fori ecclesiastici praxis*. Nagyszeben, 1765. – Bővített fordítása Benkő Lászlótól: Megújított egyházi törvénykeztető könyv. Kolozsvár, 1833.

Kolozsvári Sándor: Tervezet az erdélyi ev. ref. egyházi törvénykezésről. Kolozsvár, 1873.

[Bod Péter *Synopsis juris connubialis*-át – mint amely nemcsak erdélyi joganyagot tartalmaz – l. II:B. e. 9.1 alatt!]

Szilágyi Sándor közlése, bevezetéssel: A válóperek történetéhez. MPEIF. 1884:541. sk. Eredeti magyar, 1669-ből. A Teleki-levéltárból.

[Nem egyházi hatóság tárgyal és dönt benne!]

Méhes Sámuel: Vegyes házasság ügye Erdélyben és Magyarországon. Erdélyi Híradó, 1843.

Der Religionsübertritt in Siebenbürgen. [Név nélkül.] *Protestantische Jahrbücher für Österreich*, 1857.

Kolozsvári Sándor: A „cameraticum beneficiumok”. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1872. (II.)

Kolozsvári Sándor: Egyházi javaink jogi természete. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1874.

Makkai Domokos: Ki a tulajdonosa az erdélyi ref. egyházi és iskolai javaknak? Erdélyi Protestáns Közlöny, 1874. PEIL. 1875.

[Pokoly József]: Az erdélyi református egyházkerület állandó igazgatótanácsának emlékirata a székelyföldi kepe megváltása tárgyában. Kolozsvár, 1908.

Dávid György: A stólaügy története az erdélyi református egyházban. Dicsőszentmárton, 1933.

Unitáriusokkal egyházszerkezeti közösség – példája Illyés Géza cikkében Eperjesi Zsigmond püspökről. RSz. 1939. 304.

[Pokoly József]: Az erdélyi ev. református egyházkerület igazgatótanácsának a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr...hoz intézett felirata az erdélyi római katolikus püspök hivatalos címzése tárgyában, 1899. évi ápr. hó 11-én, 1185. elnöki szám alatt kiadott rendelet ellen. Kolozsvár, 1900.

[Pokoly József]: Az erdélyi ev. református egyházkerület közgyűlésének kérvénye a magyar országgyűlés képviselőházához az erdélyi római katolikus püspök hivatalos címzése tárgyában kiadott vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet ellen. Kolozsvár, 1900.

Pokoly József: Az erdélyi református püspök megerősítéséről. Erdélyi Protestáns Lap, 1899.

Koncz József közlése: A marosvásárhelyi synodus meghívja synodusra II. Apafi Mihályt 1690. – Protestáns Közlöny, 1886.

Koncz József közlése: Ekkleziákat és ekkleziái szolgákat illető szabályok a református „fő” consistoriumtól és a guberniumtól, 1702, 1709. Protestáns Közlöny, 1887.

Zsinka Ferenc: Bethlen Gábor címeres levele papok részére. Nagyenyedi Album, Bp. 1926. 101. sk.

Rugonfalvi Kiss István: Az egyházi rend közjogi helyzete Erdélyben és Bethlen Gábor armalisa. ThSz. 1936. Kny. Debrecen, 1936.

Gyulay Sámuel gr.: Magyar oratio, melyben hogy az eklésiai szent hivatal a főrendemeseket illesse, megmutattatik... H. n. 1740.

Szász János egyházfegyelmi vonatkozású adatokat közöl 1780-ból a nagysajói káptalan egyházlátogatási jegyzőkönyvéből. EPK. 1872. (II.)

[Testi, ált. nem spirituális jellegű büntetéseket – pénzbírság, kaloda, botozás – szab ki a vizitáció.]

Kolozsvári Sándor (közl.): Secularis és ecclesiasticus rendek együttes gyűlése Kolozsvárt 1683. és annak „conclusumai” a biblia nyomtatása, a fehérvári és enyedi kollégiumok egyesítése tárgyában s egyéb vagyoni ügyekben. EPK. 1874. (IV.) 238–239. Az erdélyi egyházkerület levéltárából.

Szabó Károly (közl.): A kolozsvári egyház törvényszéke Apafi Mihály parancsával szemben kijelenti, hogy Sárosi Zsuzsannát Bojtos Mihály törvényes özvegyének, „miglen Istenével és a szent gyülekezettel annak útja s módja szerint meg nem békéllik” nem hajlandó elismerni 1674. – Eredeti magyar, az EM. kéziratárából. EPK. 1879. (IX.) 476. sk.

Főconsistoriumi vizitációs instructió Musnai Miklós maroszéki espereshez 1722. – Gönczi János közlése EPK. 1879. (IX.) 272. sk. Eredeti magyar, a koronkai egyház levéltárából.

Soós Ferenc püspök fölterjesztése a főkonsistoriumhoz főképp iskolakormányzati ügyekben 1718. – Kolozsvári Sándor közlése „Observationes Projectae” címen EPK. 1879. (IX.) 272. sk. Eredeti magyar, az erdélyi egyházkerület levéltárából (?).

*g) Misszió, lelkipásztorság, diakónia.**

*1) Misszió (gyülekezetépítés):
1.1) Általános összefoglalások:*

Forgács Gyula: A belmisszió és cura pastoralis kézikönyve. Pápa, 1925. (Magyar Református Egyházi könyvtár XIV. szám.)

Csikesz Sándor: A magyar református egyház gyülekezeti munkája. Debrecen, 1943. (Csikesz Sándor-émlékkönyvek V. szám.)

Csiky Lajos: A belmisszió vázlatos története s jelenkori állása a külföldön és a magyarországi ev. ref. egyházban. DebrPL. 1887. 222. sk.

Dalhoff-Csizmadia Lajos: A keresztyén szeretet munkái. Belmisszió Kalauz, Bp. 1906. [„Hazai adatokkal bővítette” a fordító Cs. L.]

Szabó Aladár (id.): Új óramutató. Bp. 1896. [„Belmissziói” cikkgyűjtemény. – A történeti anyag szempontjából elsősorban a Pokoly József cikke fontos: Belmissziói nyomok a régi magyar protestáns egyházban. De több-kevesebb történeti anyagot tartalmaznak a következő cikkek is: Kálmán Gyula (vallásos estélyekről), Kutas Bálint (az iratterjesztésről), Csizmadia Lajos (az olvasókörökről), id. Görömbei Péter (a diakónusokról), Szilassy Aladár (a világiakról), Eröss Lajos (a szektákról), Ferenczy Gyula (az egyházi adózásról).]

Bogár János: A magyar belmissziói mozgalmak története a legutolsó félszázadban, különös tekintettel a Dunántúlra. Ref. Igehirdető, 1930.

Pokoly József: A XVI. és XVII. század belmissziószerű munkássága hazánkban. PEIL. 1894.

* Ezeknek a fogalmaknak a magyar és a külföldi szakirodalomban és a mindennapi gyakorlatban legalább egy század óta nagyon különféle használatuk honosodott meg. A háromnak egymástól való elhatárolása, illetőleg egymással viszonyítása is nagyon különböző módokon ment és megy végbe. Ez a bizonytalanság az alant következő csoportosításra is rányomja a bélyegét. Viszont áttekinthetőség szempontjából – még a következetesség rovására is – a legegyszerűbb megoldásokat próbáltam benne megtalálni.

- Kenessey Béla: A keresztyén társadalmi munka köréből. PEIL. 1897. 17. sk.
[1896-ban tartott felolvasás. Magyar „belmisszió”-történeti adatokat tartalmaz.]
- Ferenczy Károly: A missziói felelősség nyomai a magyar református keresztyénség első századában az egykorú theologiai irodalom alapján. A „Kálvin és a kálvinizmus” c. emlékkönyvben, Debrecen, 1936.
- Filó Lajos: A belmisszió alkalmazva hazai protestáns egyházunk viszonyaira. PEIL. 1858. 1051. sk.
- Nagy Géza: A belmisszió nyomai az erdélyi ref. egyház régebbi történetében. A „Kálvin és a kálvinizmus” c. emlékkönyvben, Debrecen, 1936.
- Nagy Géza: Belmissziói munka Kolozsvárott a nemzeti ébredés körében. PSz. 1943. 11. sk.
- Nagy Géza: Tizenöt év a lelki egyház szolgálatában. Az „Akik kősziklára építettek” c. kötetében. Kolozsvár, 1937.
[Az ún. „vécsi szövetség” munkájának ismertetése.]
- Az Országos Református Lelkészegyesület 1912. évi gyűléseinek Emlékkönyve. Szerk. Kováts J. István Nagybánya, 1913.
[Ez foglalja magában a legelső „belmissziói kurzus” előadásait, számos történeti adattal.]
- Mitrovics Gyula (id.): Egyháziatlanság és üres templomok. Egyháztársadalmi elmélkedések. Ap. 1876.
[Igen beható helyzetkép.]
- Kiss Ferenc [orvosprofesszor]: Magyar paraszt-próféták. Bp. 1942.
- 1.2) A magyar puritánus mozgalom:*
- Zoványi Jenő: Puritánus mozgalmak a magyar református egyházban. Bp. 1911.
- Makkai László: A magyar puritánusok harca a feudalizmus ellen. Bp. 1952.
- L. Makkai: The Hungarian Puritans and English Revolution Acta Historica Tomus V. 1–2. sz. Bp. 1958.
(E szerző ily tárgyú magyar művének kivonata.)
- Kósa, John: The Early Period of Anglo–Hungarian Contact. American Slavic and East European Review, 1954. okt.
- Révész Imre (ifj.): Társadalmi és politikai eszmék a magyar puritánizmusban. ThSz. 1948, kny. Bp. 1948.
- Révész Imre (ifj.): A szatmárnémeti zsinat és az első magy. ref. ébredés. Bp. 1947.
(Értekezések a M. Tud. Akadémia II. osztályából. VI. köt. 3.)

- Czeplédy Sándor (ifj.): *The Hungarian Puritans. Evangelical Quarterly*, 1935.
[Főként a Zoványi műve alapján készült, de angol forrásközléssel és irodalmi utalásokkal.]
- Szilágyi Sándor: *Puritán mozgalmak a magyar földön. Protestáns Képes Naptár*, 1863.
- Hegedűs László: *Adatok és tanok a XVII. századbeli magyar református egyház életéből. SpF. 1857–1858. (I. évf.)*
[Kizárólag a puritánizmussal, főként Medgyesi Pál működésével foglalkozik!]
- Bodonhelyi József: *Az angol puritánizmus lelki élete és magyar hatásai. Debrecen*, 1942.
- Bodonhelyi József: *A puritán ébredés igehirdetésének néhány elvi szempontja. ThSz.* 1944.
- Mályusz Elemér: *A Rákóczi-kor társadalma. Rákóczi-émlékkönyv, Bp. 1935. II. kötet.*
[A puritánizmus és a vallási türelem viszonyának kérdésével foglalkozik.]
- Szekfü Gyula: *A vallási türelem és a hazai puritánizmus. Theologia*, 1935.
[Mályusz előbb említett dolgozatával vitázik.]
- Hazagh Mihály: *Amesius és a magyar puritanizmus. Bp. 1942. (Angol philológiai tanulmányok IV.)*
- Szilágyi Benjamin István: *Acta synodi nationalis hungaricae... SpF. 1857–1858. (I. évf.)*
[L. II:B. e. 3. alatt!]
- Szánthay [Molnár] Mihály superintendens levele gróf Bethlen István főispánhoz, a puritánus Tholnay [!] ügyében.
Kiss Áron (id.) közlése br. Wécsei István tábornok könyvtárából, PEIL. 1845:1141–1143.
- Révész Imre (id.): *Adalék a magyar puritánik történetéhez. Ványai János levele Thornai Istvánhoz. A debreceni egyházmegye levéltárából. SpF. 1858. (II. évf.) 717. sk.*
[Eredeti magyar, kommentárral.]
- L(évy) J(ózsef) közlése: *Conclusiones Sectae Puritanorum. A gönci zsinat végzései 1646. A tiszáninnyi egyházkerület levéltárából. SpF. 1862:354.*
[Tartalma szerint, de talán formájában is koholmány. Latin.]
- Szilágyi Sándor közlése: *Adalék a Tornai-per történetéhez. (Ötvös Ágoston gyűjteményéből.) SpF. 1862:540–542.*
[Tolnai Dali János reverzálásával kapcsolatos iratok. Eredeti magyar.]
- Szabó Károly közlése: *Egy gúnyirat a váradi ref. esperesség presbyterianus papjai ellen 1655-ből. MPEIF. 1870.*
- Szilágyi Sándor közlése: *A Tolnai-per történetéhez. MPEIF. 1874. 35. sk.*

[1646 első feléből való iratok, eredeti magyarok a kamarai és a vörösvadi levéltárakból.]

Verécsi Ferenc sárospataki lelkész tudósítja Lorántfi Zsuzsannát a puritán mozgalmakról 1646.

Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból, MPEIF. 1877. [Eredeti magyar.]

II. Rákóczi György levele a négy tiszáninneri „esperestség” Lorántfi Zsuzsannával szemben tanúsított magatartásáról 1652. Szilágyi Sándor közlése EPK. 1880. (X.) 329. sk. Ez magyar, a kamarai levéltárból. A címzett papi ember, lehet, hogy a tiszántúli superintendens, de neve nincs kitéve. A levél valószínűleg a puritánus ügygel függ össze.

Banczi Márton és Tolnai János levele Lorántfi Zsuzsannához 1655. Sárospatakról. Szilágyi Sándor közlése EPK. 1880. (X.) 360–361. Ez magyar, a kamarai levéltárból. [A puritánus ügy abaúji és zempléni állásáról jelentenek.]

Szilágyi Sándor: Adalék a presbyterianismus történetéhez. MPEIF. 1886:231–234.

[Az erdélyi országgyűlés 1656-i levele Lorántfi Zsuzsannához a megfegyvelmezett puritánus lelkészek, főleg Lippai Sámuel ügyében. Némi kommentárral.]

Koncz József közlése: Nagy-Ari Benedek és Kovásznai Péter reverzálisa 1656. – Protestáns Közlöny, 1891.

Koncz József közlése: Szántai Pócs István huszti református lelkész két levele Teleki Mihályhoz a presbiteri rendszer behozatala végett az erdélyi egyházban, 1671. – Protestáns Közlöny, 1894.

Zoványi Jenő: Adatok a magyarországi puritánus mozgalmak történetéhez. MPEA. 1911.

1.3) Románok közti (reformátori és református) misszió.

Moldován Gergely: A reformatio hatása a román népre Erdélyben. BSz. 1890. (LXIII.)

Révész Imre (ifj.): A reformáció az erdélyi oláhok között. Debrecen, 1938. (Erdélyi Füzetek, 2. szám.)

Révész Imre (ifj.): (franciául ugyanez:) La Réforme et les Roumains de Transylvanie. Archivum Europae Centro-Orientalis III. Bp. 1938.

(L. Révész Imre „Magyar Református Egyház történet” I. c. művében az idevonatkozó összefoglalásokat és könyvészetet 84. sk., 95. sk., 176. sk.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. Kolozsvár, 1940.

Juhász István: Nyugati missziós törekvések a románoknál. Magyarok és románok II. Bp. 1944.

Bitay Árpád: Az erdélyi románok a protestáns fejedelmi alatt. „Az erdélyi katolicizmus múltja és jelene” c. kiadványban, Dicsőszentmárton, 1925.

Székely Marianne: A protestáns erdélyi fejedelmek hatása a román kultúra fejlődésére. Debrecen, 1935.

Lupas, Ion: Der Einfluss der Reformation auf die Siebenbürgisch-rumänische Kirche im XVI. Jahrhundert. Hermannstadt, 1917. [16 lap, része a szerző román nyelvű erdélyi egyháztörténetének: „Istoria bisericeasca a Romanilor ardeleni”.] A „Zur Geschichte der Rumänen” c. kötetben is, Hermannstadt, 1943.

Filimon, Petre: Protestantismul si Romanii din Ardeal. Combaterea unici teorii uniata. [= Az egyesültek elméletének cáfolata.] Arad, 1938.

Tamás Lajos: Az erdélyi oláhság. A „Történeti Erdély” c. kiadványban. Bp. 1936.
[További, főképp román nyelvű irodalmi adatokkal.]

Gramă, Alexandru: Institutiunile calvinesci in biserica romanésca din Ardelu... Hol? 1895.

Mateiu [?]: Preotimea romaneasca-ardeleana in veacul al XVII-lea. Nagyszeben, 1911.

Iorga, Nic.: Le protestantisme roumain. Conférence donnée á la Faculté de Théologie Protestante de Paris. – Revue Historique du Sud-Est Europeen. VII. 1930. Avril-Juin.

Márk Ferenc: A reformáció befolyása az erdélyi román népre. PSz. 1900:496. sk.
[Tulajdonképpen kivonatos ismertetés a következő műből: Popescu-Boiu, Geschichte der griechisch-orientalischen Kirche in Österreich, Hermannstadt, 1862.]

Koós Ferenc: A reformáció befolyása az oláh vagy román egyházi irodalom felébresztésére. PEIL. 1866.

Koós Ferenc: Egy Kálvin-Káté története Jászvároson. Kolozsvári Nagy Naptár, 1867.
[Főként nyomdai adatok és könyvészet.]

Papp György: Magyar nyelvű Miatyánk a legrégebb román nyelvemlékben (A „Mohácsi Miatyánk”) Görög Katolikus Szemle, 1942.

Sztripszky Hiador–Alexics György: Szegedi Gergely énekeskönyve XVI. századbeli román fordításban. Protestáns hatások a hazai románságra. Bp. 1911.

A Sztripszky–Alexics-féle kiadvány bevezetésében van szó az erdélyi fejedelmeknek, főként a Rákócziaknak a hazai rutén (ruszin, kisorosz, kárpátukrán) nép protestantizálására irányult kísérleteiről is, amelyek párhuzamosak voltak a románság felé irányulókkal. Ehhez láss ezenkívül némi utalást Bonkáló Sándor: „Magyar elemek a rutén irodalomban” c. tanulmányában is. Emlékkönyv Balassa Józsefnek... 70. születése napjára. Bp. 1934. 42–45. l.

(Főképp arról, hogy a pravoszlávnak megmaradt papok – így elsősorban Andrella-Oroszvégegy Mihály 1672–1681 között – a magyar prot. hitvitázók műveiből is merítették érveiket a páristák és unitáriusok ellen.)

Roques, Mario: Les premières traductions roumaines de l’Ancien Testament, Palia d’Orastie (1581–82). I. Préface et liste de la Genèse, publiés avec le texte hongrois de Heltai et une introduction. Paris, 1925.

Mózes András: Az erdélyi román reformáció káté irodalma. Kolozsvár, 1942. (Ugyanennek, ugyanerről rövidebb cikke: A XVI–XVII. századbeli protestáns román káték. RSz. 1936. (XXIX.):340. sk.

Fogarasi István kátéja. Fac-simile kiadása Tamás Lajostól. Kolozsvár, 1942.

Hunfalvy Pál: Az oláh káté. Századok, 1886. a Heid.-Káté alapján.

Catechismul Calviniesc. Baritiu György új kiadásában. Nagyszeben, 1879.

[A Heidelbergi Káté alapján 1656-ban készült román nyelvű katekizmus és egy, Varlaam érsekkel polemizáló ugyanekkoriban román nyelvű református irat új kiadásban.]

1. Sulica, Nicolae: Catehismeale romanesti din 1544. „Sibiu” si 1559 (Brasov). Anuarul liceului de băieti... din Targu-Mures pe anii 1932... 1935. Targu-Mures [Marosvásárhely] 1936. Kny. is.

2. Veégh Sándor: Két XVI. századi román katekizmus magyar forrásai. Erdélyi Múzeum, 1937.

3. Michaelis, Fr.: Der Sächsische Ursprung der ersten Druckschriften in rumänischer Sprache. Siebenbürgische Vierteljahrschrift, 1937.

[A 2. és 3. jelzetű dolgozat az 1. jelzetűvel foglalkozik, részben polemikusan.]

Siegescu József: Heltai Gáspár agendájának oláh fordítása. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1908.

Veress Endre: Erdélyi régi oláh könyvek (1711-ig). Erdélyi Múzeum, 1910.

Veress And.: Bibliografia romana-ungara. Vol. I. Bucuresti, 1931.

Picot, Emile: Coup d’oeil sur l’histoire de la typographie dans les pays Roumains au XVI-e Siecle. Paris, 1895.

Barbul Jenő: Fejezetek a régi magyar irodalomtörténetből. „A Cél” 1911/12. Kny. [Bp.?] 1912.

Gáldi László: Magyar–román szellemi kapcsolatok. Bp. 1942. 136. sz. („Kincsestár”.)

Ugyanez németül: Ungarisch–rumänische Kulturbeziehungen. Ungarische Jahrbücher, XXI. 1941. november.

Gergely Ferenc: Az 1569-i első román református zsinat és előzményei. Erdélyi Múzeum, 1937.

Z T L. cikkei: Román protestáns püspökség Erdélyben, Román református egyházak a tiszántúli területben.

Márki Sándor: Tiszántúli ref. oláh papok. Magyar–Román Szemle, 1898.

Révész Imre (ifj.): Lorántfy Zsuzsanna oláh református iskolája, Fogarason. Reformáció, 1921.

Koncz József közlése: Geleji Katona István rendelete az oláh esperesekhez az Új Testamentom oláh nyelvre fordítása tárgyában 1643. – Protestáns Közlöny, 1890.

Koncz József közlése: Kovásznai Péter (püspök) az oláh iskolákról és nyomdákról 1668. – Protestáns Közlöny, 1894.

A fogarasi ref. egyházközség levéltárából. MPEA. 1909/1910. (VIII. évf.)

[Okmányközlés a következő tárgyakról:]

I. Rákóczi György által az oláh püspök elé szabott feltételek.

Lorántfy Zsuzsanna utasítása az oláh egyházközség canonica visitatiójáról.

Lorántfy Zsuzsanna jóváhagyja és megerősíti a fogarasi oláh református iskola szabályait.

Apafi Mihály biztosítja az oláh református mester számára a fizetést.

Fogarasi oláhok és görögök szabad vallásgyakorlata.

Fogarasföldi oláhoknak a fogarasi református consistorium alá rendelése.

Apafi feltételei.

Petri, Hans: Vorbemerkungen zu einer Geschichte der Reformation und Gegenreformation in dem Donaufürstentümern. Südostdeutsche Forschungen II. 1937.

Das Leben des Jakob Basilikus Heraklides, Fürsten der Moldau... Aus dem lateinischen Text des Joh. Sommer übersetzt... von Hans Petri. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Neue Folge 44. 1. 1927.

Petri, Hans: Relatiunele lui Jakobus Basilikus Heraklides zis Despot. Voda cu capii reformatiunii atat in Germania eat si in Polonia precum si propia sa activitate reformatoare in principatul Moldovei. – Bucuresti, 1927. A román akadémia évkönyveiben.

Szentmártoni Kálmán: Heraklides Basilikos Jakab (Despot Voda) moldvai fejedelem és a magyarok. A székelykeresztúri unitárius gimnázium értesítőjében 1929/30. Kny. is.

[Németül és románul is megjelent.]

Stahelin, Ernst: Die Reise des grichischen Theologen Metrophanes Kritopulos durch die Schweiz im Jahre 1627. Zeitschrift für schweizerische Geschichte 22. évf.

Michalcesco, J.: Les idées calvinistes du patriarche Cyrille Lukaris, Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses 1931.

Meyer, Ph.: Lukaris, Kyrillos. Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche. 3. kiad. XI. 682. sk.

Benz, Ernst: Wittenberg und Byzanz. Kyrios, 1939.

Engels, W.: Die Geschichte der Beziehungen zwischen Protestantismus und Ostkirche in den letzten Jahrzehnten des 16. Jahrhunderts, Marburg a/L. 1942.

Draganu, N.: Cea mai veche carte Rákócziána. Az Inst. de Ist. Nat. évkönyve I. Kolozsvár, 1922.
[Az I. Rákóczi Gy. által felállított gyulafehérvári román nyomda termékeiről.]

Melchisedec: Biserica ortodoxa in lupta cu protestantismul. Bukarest, 1893.

Cartoian, N.: Mitropolitul Varlaam: Raspansul la catechismul calvine. Bukarest, 1942.

Thallóczy Lajos: Apafi Mihály és az oláh biblia. Tört. Tár, 1878. 204–205.

Thallóczy Lajos: Az oláh reformáció történetéhez. Tört. Tár, 1878. 706–707. A felosztott erdélyi főkormányzék levéltárból.

1.4) Romániai (= két dunai fejedelemségi, majd ún. ókirálysági) magyarok közti református misszió.

Az anyag nagy részét lásd Czelder Márton életrajzi címszavai alatt. Ezekon kívül:

Sükei Imre: Hitvallása az ottomana porta egyik birtokában. Oláhországban megállapodott reformata eklézsiának... Pest, 1832.
[Elő- és zárszavai történelmi fontosságúak.]

Léding Sándor: Sükei Imre és a bukovinai magyarok. Társalkodó. Pest, 1833. 241–242. l.

Révész Imre, Ballagi Mór, Koós Ferenc első felszólalásai a misszió ügyében. PEIL. 1858:459. sk.

Révész Imre: Előleges jelentés a dunafejedelemségi magyar reformátusok ügyében. PEIL. 1858:960. sk.
[Koós Ferenc munkájának megkezdéséről.]

Koós Ferenc [id. Révész Imre közlésében]: Az oláhországi és moldovai ev. reformált magyarok egyházi, családi és nemzetiségi állapotjának rövid ismertetése. PEIL. 1858:1118. sk.

Révész Imre: Felszólítás a Dunafejedelemségekben szétszórva élő magyar reformátusok ügyében, és első jelentés ezek ügyében. SpF. 1859.

Filó Lajos: Előterjesztés az edegen egyházak genfi bizottságában a protestáns diasporákról Moldva- és Oláhországban. SpF. 1861.

[Névtelen]: Oláhroni magyar egyházaink s Czelder Márton úr missziója. Korunk (Kolozsvár) 161–162. sz.

Koós Ferenc: A bukaresti ev. ref. egyház félszázados ünnepén. Bukarest, 1865.

Czelder Márton: Mester Eduárd 1819–1878. PEIL. 1878:1225. sk.

[M. E. kalarási gyógyszerész volt, nagyenyedi születésű református ember, a moldva-oláhországi misszió első indítványozója és támogatója.]

Koós Ferenc: „Életem és emlékeim” c. emlékiratának II. kötete. Brassó, 1890. L. az életrajzi címszavak közt is.

(Lásd még az I:Hb alatt följegyzett irodalom egy VI. füzet 17. részét is.)

1.5) Cseh és morva gyülekezetekben magyar református missziói szolgálat.

Az anyag nagy része Végh János, Szalatnay János, Blasek Mihály, Tardy Mózes és Gerzson, Kiss Benjámin, Kováts Ferenc, Breznay István, Fazekas György életrajzi címszavai alatt található.

Végh János: Nachricht vom der Entstehung der Ref. Gemeinden in Böhmen 1819. Kézirat a sárospataki kollégium könyvtárában. Szentpéteri Sámuel közli a Tóthpápai Zsigmond készítette magyar kivonatát. SpF. 1860. 149. sk.

Réthy Pál: Adalék a csehországi magyar protestáns papok történetéhez. SpF. 1864.

Ballagi Aladár: Magyar ref. papok Csehországban. PEIL. 1887:1291. sk. (Az „Élő Tanítások” c. postumus kötetben is, Cegléd, 1934.) Ehhez kapcsolódik:

Szentpéteri Sámuel: Egyháztörténeti jegyzeteimből. PEIL. 1887:1397. sk.

Földváry László: Adalékok a csehországi ev. ref. egyházak történetéhez. SpL. 1896. (XV.) Ugyanannak folytatólagos adat- és okmányközlései egyane tárgyhoz SpL. 1897. (XVI.) és 1898. (XVII.)

Szalatnai János: A csehországi prot. eklézsiákra való rövid jegyzések. DunPL. 1905.

S. Szabó József: A cseh-morva ref. egyház. PSz. 1910.

Bednar, Fratisek: Pomátrik Ceskobratské Cirkve Evangelické. Praha, 1924.

Benkó Imre: Magyar ref. papok a 18-ik század végén Cseh- és Morvaországban. Reformáció, 1925.

Révész Imre (ifj.): Magyar ajándék Debrecenből a cseheknek. Debreceni Képes Kalendárium, 192? Pontosan megállapítandó!

Ričan Rudolf: Magyar református lelkipásztorok munkája a csehek közt 150 évvel ezelőtt. Az Út, 1932.

Csomár Zoltán: Történelmi kapcsolatok a cseh és a magyar kálvinizmus között. Református Egyház és Iskola, 1932.

Segesváry Lajos: Adalékok a cseh-morva misszió történetéhez. ThSz. 1935.

Segesváry Lajos: Adalékok a cseh-morva és a magyar protestantizmus sorsközösségéhez. PSz. 1937. 421. sk.
[Securius József és Blasek Mihály levelei az utrechti református egyházhoz, illetőleg akadémiához.]

Ráski Sándor (fordítása meg nem nevezett cseh eredetiből): Adalékok a Türelmi rendelet kiadása után Csehországba ment prédikátorok ottani szolgálataihoz. Eredetije: Kostnické Jiskry 1953. 42–43. sz. RE. 1954. január 15.

Skalák Joh.: Mathias Kubes. Prot. Jahrbücher für Österreich. 1856. 37. sk.
[Kubes 1781–1855. Cseh-morva superintendens. Sárospatakon tanult, felesége magyar nemesasszony.]

Vyborny, Jindrich: Rimány István lelkipásztor csehországi szolgálatai. Kostnické Jiskry 1954. 28. sz. Magyarul Ráski Sándor fordításában RE. 1954. szept. 15.

Kun Sándor levele Vasvári Benjáminhoz 1785. Vasváry Károly közlése SpF. 1862. 200–201.

Spaniel Pál cseh református lelkész levele Török Pálhoz 1847-ből. Bucsay Mihály közlése, bevezetéssel. RE. 1953. június 15.

Nespor, Jarolim: Ze sboru tolerancnich seniorata podebradkého. Chleby, 1931. (44. 1.)
[Szó van benne a magyar ref. eredetű ottani prédikátorokról is.]

1.6) Zsidómisszió:

Csiky Lajos, Csernátoni: A skót szabad egyház ismertetése. Debrecen, 1877. („Protestáns olvasmány” III. sz.)
[A budapesti skót „zsidómissziói intézet” népszerűsítésére írta, bár a zsidómisszióról csak a végén van néhány szó.]

A pesti zsidó missziót ismerteti: Komáromy Lajos a Vasárnapi Újság 1870. (XVII.) évfolyamában, képekkel. [A Bethesda-kórház első alakjában, a Hold-utcai iskola.]

Forgács Gyula: A száz éves skót misszió. Az „És lőn világosság” c. Ravasz László-
emlékkönyvben. Bp. 1941.

Brown, David: Life of the late John Duncan, 1, D.D... Edinburgh (2. kiadás), 1872.

Balogh Ferenc: Duncan János tanár emlékezete. MPEIF. 1871:418. sk.

Carlyle, G.: Life and work of the Rev. William Wingate. London, é. n.

Dézi Lajos: Dr. Saphir Adolf (1831–1891) nekrológja életrajzzal. PEIL. 1891:750–751.

- Carlyle, G.: A memoire of Adolph Saphir D.D. London, 1893.
- Gartenhaus, Jacob: Egy zsidó, egy könyv, egy csoda... Egy magyar rabbi (Lichtenstein József) találkozik a Messiással. Bp. 1947. „Jó pásztor.”
- Lichtenstein József tápiószelei kerületi rabbiról és „Judenthum and Christenthum” c. füzetéről meglehangú ismertetés PEIL. 1891:1504–1505.
- Diós Róza: A zsidómisszió hazánkban. A Szentlélek győzelme egy rabbi életében. Bp. 1937. (Missziói Füzetek 73. sz.)
- Duytsch Keresztély Salamon (1734–1797).
[Temesvári születésű zsidó, Amsterdamban lesz kereszténnyé, majd református lelkészé. Holland nyelven több, a zsidókérdés teológiájával foglalkozó, részben nagy terjedelmű munkája jelent meg.]
- The Jewich Encyclopaedia V. New York–London, 1903. – Gulyás MIÉM. VI:401.
- Bettelheim Bernát (1811–1869) [pozsonyi eredetű orvos. Livingstone hatása alatt, vagy már korábban, kereszténnyé lesz, és mint orvos és bibliafordító, érdeklődésével a pogánymisszió felé fordul.]
- Vasváry, Edmund: Lincoln’s Hungarian heroes, Washington, 1939. – Gulyás MIÉM. III.
- Brunner József [1836-ban született magyarországi zsidó, állítólag Krisztus-követéséért örültek házába kerül. Röpirata:]
Der Kampf um mein Recht (á la Dreyfus). Offener Brief. Beitrag zur Reform des Irenwesens. Bp. 1906. – Gulyás MIÉM. IV.
- Benedek Béla dr. [gerendási zsidó eredetű orvos, missziós keresztény életéről és auschwitz haláláról] névtelen cikk: „Nem akarom, hogy ne tudják...” címen a Református Gyülekezet, 1949. novemberi számában.
- Grósz A. László: Krisztus zsidó megvilágításban. Egy Krisztus-hívő zsidó tanulmánya. Podmaniczky Pál előszavával. Bp. 1926.
- Kádár Imre: Az egyház felelőssége Izraelért. A magyar evangéliumi zsidómisszió problémái. Bp. 1948. „Jó Pásztor.” Kny. „Az egyház a világban” c. műből.
- Bereczky Albert: A magyar protestantizmus a zsidóüldözés ellen. Református Traktátus Vállalat. Bp. 1945.
- Révész Imre (ifj.): Egy fejezet a magyar református ébredés történetéből. A N. Somerville magyarországi körútja, 1887–1888. ThSz. 1943. Kny. (angol kivonattal és más bővítményekkel). Debrecen, 1943.
[Részben a zsidómisszió, részben az általános evangelizáció magyarországi történetéhez tartozik.]

Somerville A. N. magyarországi körútját leírta Csiky Lajos a *Quarterly Register*-ben, Szinnyi II:369. szerint (nyilván a Presbiteri Világszövetség akkor nevezett folyóiratának 1888-i vagy későbbi évfolyamáról van szó).

Nagyon sok adat a pesti zsidómisszióhoz Kiss Áron (ifj.): *Török Pál élete* c. művében, főleg 83–85. – Úgyszintén található adatok a Mária Dorottyára vonatkozó művekben is (II:A. a. 1., 1.3), valamint Payr Sándor: *Bauhofer György lelkeszi naplója* c. közleményében PSz. 1907.

1) Missziói (gyülekezetépítés):

1.7) Pogánymisszió:

Draskóczy László: *A magyar protestáns külmisszió múltja*. Bp. 1931. (Külmissziói Füzetek 9. sz.)

Draskóczy László: *A magyar reformátusok külmissziói munkája*. Református Világ szemle, 1934.

Draskóczy László: *A magyar keresztyénség külmissziói szolgálata*. Bp. 1940. (Református Írások 7. sz.)

Horváth Jenő: *Erdély református külmissziója*. PSz. 1938. 71–76.

Döbrössy Lajos: *A törökmisszió története*. Bp. 1933. (Külmissziói Füzetek 18. sz.)

Döbrössy Lajos: *Magyar református misszió Bolgáriában* [!] Református Világ szemle, 1934.

Mazsár János halála 1904. aug. 15. a drezdai diakonissza-kórházban. PEIL. 1904:591.
[Az első magyar protestáns ifjú, aki a külmisszióknak akarta szentelni egész életét.]

Virágh Sándor: *Böhm Sámuel élete*. Bp. 1931. (Külmissziói Füzetek 2. sz.)

Gáncs Aladár: *Kunszt Irén élete és munkája 1869–1934*. Bp. 1935.

Kunszt Irén emlékkönyv. Bp. 1936.
[Önéletrajza, levelezése stb.]

Molnár Mária és a Mánuszi misszió:

Ivanyos Lajos: *Hét év a kannibálok földjén*. Molnár Mária leveleiből feldolgozta, összeállította és bevezetéssel ellátta ~. Bp. 1935. (3 kiadás, fényképekkel.)

Draskóczy László: *Mindhalálíg*. Molnár Mária 1936-tól írott leveleiből összeállította és bevezetéssel ellátta Bp. 1948.

Draskóczy László (összeállította): Mánuszon újra szól az Ige. Bp. 1949. (Missziói Füzetek 114–115.)

Babos Sándor: Ímé, én tiveletek vagyok. Mandzsúriai napló. Torda, 1936.

Draskóczy László: Magyar misszionárius a Kilimandzsáró tövében. (Külmissziói Füzetek 90. sz.) Bp. 1940.

Pagodák árnyékában. Babos Sándor magyar misszionárius levelei alapján összeállította Némethy Sándor. Bp. 1944.

Van den Beek, Willem: Indonézia magyar vértanúi. Fordította Szántai Ede. Bp. 1948. (Missziói Füzetek 109–110.)

Tóth Endre: Kínai keresztyénység – békekongresszus 1850-ben. RE. 1956. aug. 15. [Gützlaff K. kínai „misszionárius” Pesten.]

Törökből lett magyar kálvinista pap. DunPL. 1891:128. Emich Gusztáv Történelmi Tár-beli ugyanazon évi közlése nyomán. [Galatai István, 1563-ban Debrecenben „fő nemzetbeli” „török deák”-ból kereszténnyé lett, később sepsi-abaújmegyei lelkésről van szó.]

Misztótfalusi Kis Miklós: A Napnyugoti India... zött az Evangeliumnak terjedéséről írott levelek... Fordítás. Kolozsvár, 1694. 8. lap. (Lásd Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár I. 1455.) Egyetlen csonka példánya (még címében is rongált) a debreceni kollégiumi könyvtárban. [A magyar református egyház pogánymissziói érdeklődésének egyik legrégebb dokumentuma.]

Misztótfalusi K. M.-nak ez a pogánymissziói kiadványa – amelynek valószínűleg a fordítása is tőle ered – Crescentius Matherus = Increase Mather, a Boston melletti Cambridge-i Harvard College fellowjának, majd rektorának, e nevezetes amerikai puritán teológusnak levele a holland Leusden Jánoshoz Országgh László: Misztótfalusi Kis és az első magyar könyv Amerikáról. MKSz. LXXIV. 1. 1958. jan.–márc. c. tanulmányának megállapítása szerint az első magyar nyelven megjelent önálló amerikai tárgyú kiadvány s egyben az első fordítás amerikai szerzőtől.

Hetényi János: A bibliának ó- és újkori használata. PEIL. 1874:169. sk. [A bibliaterjesztés és a pogánymissziók eredményeit ismerteti.]

Külmissziói szemléket rendszeresen közölnek
a Protestáns (Képes) Naptár 1854-től,
a PEIL. 1858-tól,
a Boldogság Hegye (Kovács József belmissziói képes folyóirata) 1869-től,
a MPEI. Figyelmező* 1870–73 közt,

* Erről a szerkesztő, Révész Imre 1876-ban, a folyóirat 64 lapján elmondja, hogy az ott közölt szemlék – Szeberényi Lajos, majd Rác Károly fordításában – a szászországi „Blätter für Mission”-ból készültek. A szerkesztő külön nyomatokat is csináltatott belőlük terjesztés céljából, de csakhamar kiderült, hogy nincs kelendőségük.

a MPEI Figyelő (Czelder-féle) 1879–1887 közt.

A „Hajnal” c. magyar külmisziói újság 1913. évf. 4. száma összefoglalja az eddigi magyar protestáns külmisziói törekvéseket és munkákat.

1.8) Ifjúsági munka.

Kiss Sándor: Ifjúsági munka a magyar református egyházban. Bp. 1941.

Koczogh András: A budapesti keresztyén ifjúsági egyesület története. Bp. 1929.

Koczogh András: Emlékeim a KIE. 60 éves múltjából. Bp. 1943.

A „Magyar Ifjúság” (a KIE-ek nemzeti szövetségének hivatalos lapja) XXV. évf. 4. száma (1943. december) egész a magyarországi KIE 60 éves jubileumának van szentelve, jelentős történelmi visszatekintéssel.

„Ifjak bibliaolvasó világszövetsége” tagságára buzdító felhívása a budapesti ref. teol. ifjaknak a többi teol. intézetek tagjaihoz 1884. dec. 2. MPEIF. 1885:150–153.
[Aláírói többek közt Szabó Aladár, Balogh Elemér, Kecskeméthy István.]

B. Pap István nagy cikke Ravasz László ellen a „párizsi alap” védelmében. „Az ifjúsági egyesületek” cím alatt PEIL. 1910:294. sk. [Egy további nagy harc kiinduló pontja lett.]

A debreceni és tiszántúli KIE-munka történetéhez dokumentumok nagy számmal találhatóak a „KIE-munka” [A debreceni keresztyén ifjúsági egyesület havi értesítője. – Kézirat gyanánt] c. folyóiratban, Debrecen, 1932–1939. (I–VII. évfolyam.)

Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákmozgalom úttörő méltánylása Ravasz Lászlótól: „Az enyedi diákgyűlés” cím alatt Református Szemle (Kolozsvár) 1915. júl. 9. és PEIL. 1915. július 18.

Révész Imre (ifj.): Mit köszönhetek én az evangéliumi keresztyén diákmozgalomnak? Bp. 1926.

A budapesti Bethlen Gábor-kör emlékkönyve. Bp. 1907.

[Benne az akkor még csak 6 éve fennálló kör története Gyökössy Endrétől s más, a körre vonatkozó történelmi feljegyzések is.]

László Dezső: Az erdélyi és külföldi ifjúsági keresztyén munkák története. Kolozsvár [?], 1934.

Bethánia-egylet. ? Később pótlendő!

1.9) Női munka:

Nagy Géza dolgozatai: „Az első nőszövetség” és „A református nő képe a reformációtól napjainkig” és „Akik kősziklára építettek” c. kötetében.

Nagy Géza: A református nő erdélyi egyházunk történetében. RSz. 1936. (XXIX):101. sk.

Új Magyar Asszony. Az Országos Református Nőszövetség Lapja, 1944. 1946–48. 1949. jan.

Az újpesti Lorántffy Zsuzsánna egyesület és a nagyszalontai református leányszövetség történetére vonatkozó kiadványokat l. a helytörténeti címszavak alatt.

1.10) Kálvin-Szövetség:

Első tervezete Bernát István tollából PEIL. 1906:2–3. – Hamar István szerkesztő történeti feljegyzésével.

A Kálvin-Szövetség lelkészi konferenciájának emlékkönyve 1916–1917 évekről. Bp. 1916. és 1917. Mindkettő Kováts (János) István szerkesztésében.

Fiers Elek: A Biblia a főrendiházban. Szózat a kálvinista keresztyénekhez. Bp. 1917. A Kálvini-Szövetség kiadása. Kny. a PEIL. 1917:27–28. számaiból.

[A KSz. mindvégig megmaradt mentalitásának – agrárkonzervativizmus keresztyén-szociálista kereszteződéssel – egyik legjellegzetesebb dokumentuma.]

1.11) Szórványmunka a hazában és azon kívül:

Szűj Rezső: A református egyház a szórványban. Pápa, 1944.

Sillay István volt konstancai lelkipásztor: Hazátlanok. Képek a dobrudzsai misszió életéből. Bp. [1943.]

Konstantinápolyi magyar protestáns misszió:

L. Szemere Bertalan följegyzését Párizsban, 1855 februárjában (Naplóm I. Pest, 1869. 310–311.) Dudás nevű, katolikusból protestánsná lett pap konstantinápolyi magyar gyülekezet alakítására irányuló kísérletezéséről.

Bukovinai magyar református misszió:

L. Láng Károly andrásfalvi lelkész életrajzi címszavát.

1.12) Vegyesek:

Evangelizáció:

Csekey Sándor: Evangelizáció a dunamelléki egyházkerületben 1890-től napjainkig. Az „És lőn világosság...” c. Ravasz László-emlékkönyvben. Bp. 1941. 233–245.

Bibliaterjesztés:

A British and Foreign Bible Society 1868/9. évi jelentéséből szemelvény a Magyarországon s különösen reformátusok közt folyó munkáról MPEIF. 1870:320.

Balogh Ferenc: A brit és külföldi bibliatársulat száz évi működésének és hatásának ismertetése. Debrecen, 1903. A magyar bibliakiadások történetéhez.

Balogh Ferenc: A Brit és Külföldi Biblia-Társulat működése hazánkban 1811–1898. Adalékul a magyar biblia XIX. századi történetéhez. PSz. 1899. 589. sk.

Balogh Ferenc: A Brit és Külföldi Biblia-Társulat és a Biblia. PSz. 1904.

[Fiers Elek]: 125 esztendő mérföldkö. Bp. 1929.

[A Brit és Külföldi Bibliatársulat története, magyar vonatkozásban is. – A szerző neve nincs rajta a könyvön.]

Dr. Duka Tivadar (1825–1908) nekrológja, életrajzzal Hamar Istvántól. PEIL. 1908:313–314.

Káromkodás elleni egyletek:

Nagy Ferenc: Káromkodás elleni egyesületek. Mentor Erdélyi Népkönyv, 1843.

Szeremlei Sámuel megalapítja a hódmezővásárhelyi egyletet. PEIL. 1871:1531. sk.

„Országos Református Szabad Tanács”:

A Békefi Benő szerkesztésében megjelent ily című kiadvány (Bp. 1946.) a Nyíregyházán, 1946. aug. 14–17. tartott ily című összejövetellel foglalkozik. Alcíme: „Határozatok, deklarációk, kérelmek és az ott elhangzott közérdekű beszédek”. Összeállította az „Állandó Bizottság”.

2) Lelkipásztorság (lelkészi élet, jellem, munka).

2.1) Általános összefoglalások:

Makkai Sándor: Poiménika. A személyes lelkigondozás tana. Bp. 1947. (Református Egyházi Könyvtár XXIII. sz.)
[Történeti áttekintésekkel, bibliográfiával is.]

Illyés Endre: A magyar református földművelő ifjúság lelkigondozásának története. Debrecen, 1936.
(A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban 46. sz.)

Sámuel Aladár: A református pap (lelkész*) a XVII. században. PSz. 1918.

Illyés Géza: Milyenek voltak a pásztorok és a rektorok a 17. században? [Erdélyben.]
Református Egyházi Élet, Nagyenyed, 1942.

Pados Ferenc veszprémi egyházmegyei esperes lelkipásztorsági elmélete 1767. Közli Thury Etele PEIL. 1896. 58. sk.

[Könyves Tóth Mihály]: Életképek a helv. hitv. tiszántúli egyházkerületéből. [Névtelenül.]
PEIL. 1845.
A szerző az évfolyam 523–528. lapjain próbálja leplezni magát, elég áttetsző módon!

* Az 1. közlemény címében „pap”, a 2.-ban „lelkész”.

Dobos János: A tiszaháti nyugalmazott esperes és káplánja. Protestáns Naptár, 1856.
[Andreae J. V.-utánczat, verses cura pastoralis, a szerző állítása szerint „nem költemény, hanem lett dolog”.]

Szuhay Benedek: A protestáns lelkész feladata napjainkban. Miskolc, 1897.
[Történeti anyaggal.]

Varga Zoltán: Debreceni lelképásztorok, mint híveik politikai és társadalmi vezetői (1790–1848). Debrecen, 1936.

Varga Zoltán: Református lelképásztorok és professzorok hatása a magyarság állam- és társadalomszemléletére a reformkorban. Debrecen, 1943.
(A debreceni ref. kollégiumi tanárképző intézet Értekezései 1942.)

Veress István: A magyar református lelkészi állás főbb problémái a 20. század elején. DebrPL. 1912.

2.1) Lelkészek élete és jelleme.

Tüdős István: A lelképásztor jó hírnevének megvédelmezése a 18. században. PSz. 1904.

A jászói prédikátor vétke, bűnhődése és bűnbánata. 1587.

Gyulai János levele erről Nagyszombati Gergelyhez. MPEA. 1928.

Révész Kálmán: Egy érdekes eset a XVII. századból. DebrPL. 1894. 331.

Höke Lajos: A debreceni superintendens. Fővárosi Lapok, 1871. február 18. (188.)

„A legsötétebb egyháztörténelmi adalék” cím alatt olvasható a PEIL. 1916. 30. és 38. számaiban több reflexió egy segédlelkész szörnyű fegyelmi ügyéről és annak egyes pártfogóiról. Nagy Károly (aki az ügynek a konventi bíróságban előadója volt) maga is írt erről a kolozsvári Református Szemle 1916. évfolyamában.

Lelkészwálasztási erkölcsökhöz adalék a PEIL. 1916. 401. lapján: a békési papválasztási kortesvers Tarnóczy Lajos érdekében („a Csinom Palkó” nótájára!).

Eszényi Sándor nagylétai segédlelkészt bankóhamisításért 1 ½ évi börtönre ítélik, Fővárosi Lapok, 1876. júl. 12. (737.)

Lelkészek öngyilkosságának adatai összeállíthatatlanok. Egy részét lásd az életrajzi címszavak alatt.

Címkórság:

A református lelkészi címhierarchia teljes kialakulásában megtalálható a Glatz Jakob–Márton József-féle reformációjubileumi mű: „Az ausztriai császári birodalomban... tartott reformáció harmadik százados örömnepének előadása” (Bécs, 1818) előfizetői jegyzékében.

A ref. lelkészi címzések történetéhez adatokat állít össze Szeremlei Sámuel: „Külföldi utazásomból” c. cikksorozatának XVII. darabja. PEIL. 1867:912. sk.

Édes Ábrahám: A protestáns pap illetékes címéről. Protestáns Pap, 1881 [?] és kny.
[Hírt ad róla PEIL. 1881:1103.]

Lelkészi pályára puszta megélhetési célból készülés nevezetes példája az 1860-as évekből
Komlós Aladár: Dömötör János. Irodalomtörténeti Közlemények, 1918.

2.2) Vallásváltoztatások (lelkészeké is):

Marton József (ifj.): Vallásváltoztatások Magyarországon 1817–1846-ig. Bécsi Staatsrat-hoz beküldött jelentések alapján. DebrPL. 1931. Kny. Debrecen, 1931.

Czövek István losonci ref. teológiai tanár katolizál. Kazinczy Ferenc levelezése XVII. 42.

Kolmár József pápai ref. teológiai tanár katolizál. (1853.) Z T L.
[Otrokocsi Fóris Ferencet lásd az életrajzi címszó alatt!]

Höbe Károly tápéi ref. prédikátor fia, már mint pápai tógátus, katolizál és pécsi egyházmegyei pappá lesz 1833. L. Guzmics Izidor apáti naplóját ITK. 1903. 327., és leveleit ITK. 1909. 60. sk. 360. sk.

Borsos István: Egy érdekes áttérés. PEIL. 1901.
[Burg József farkasdi, nyitrai megyei plébános reformátussá lesz, 1838.]

2.3) Tábori lelkészet:

Dezső László: Bevezetés a katonai lelkigondozásba. I. könyv. Pápa, 1941.
(A pápai ref. theol. Akadémia kiadványai 39. sz.)

Dezső László: Adalékok a protestáns tábori lelkészek [vagy: lelkészet?] szervezéséhez.
Magyar Katonai Szemle, 1941.

Taubinger Rezső: A protestáns tábori lelkészet múltjából. PSz. 1930. 568. sk.

Esze Tamás: Tábori papok II. Rákóczi Ferenc hadseregében. Egyháztörténet, 1943. 44. sk.

Terhes Sámuel már 1809-ben a lovasezred tábori lelkészévé választják a fölkelő rendek.
Kazinczy Ferenc levelezése XIV. 519.

Markó Árpád: Protestáns katonák lelki gondozása 1834-ben. PSz. 1938. 330–332.

[Harsányi Sámuel a Habsburg-hadsereg első rendszeresen alkalmazott ref. tábori papját, lásd az életrajzi címszó alatt.]

Jászai István: Katonaságra buzdító templomi beszéd. Erdélyi Prédikátori Tár, 1835.

I. Ferenc József parancsa, ill. Vilmos főherceg körrendelete protestáns tábori lelkészek alkalmazásáról. PEIL. 1860:616.

Az új épületben 1861. jan. 31. az első „ágostai és helvét hitvallású evangyéliumi tábori templom” felszentelése. – Batizfalvi István tudósítása PEIL. 1861:186–187.

Kátai Márton tudósítása, történeti előzmények felemlítésével, az olasz földön, közelebről Velencében állomásozó prot. katonaság lelkigondozásáról, a luth.-ref. ellentétekről, a velencei prot. katonai imaház felszenteléséről. PEIL. 1863:440. sk.

A protestáns tábori lelkészet jelenlegi állása. Névtelen cikk PEIL. 1868:782. sk.

Szeberényi János: A két protestáns hitfelekezet foederatiója a cs. kir. hadseregben. Nyílt levél magyarhoni főtitisztelendő reformata és ágostai hitvallású superintendendiúhoz. [Így!] Bécs, 1869.

Szeberényi János „katonai superintendens” címmel ellátása s általában működése ellen tiltakozás református részről PEIL. 1869. június 27.

Révész Kálmán: 12 éves vallásszérelmi ügy. PEIL. 1895. Több számon át eredeti okmányok közlésével.

[A kassai k.u.k. Militär-Unterrealschule református növendékeinek rendszeres vallásoktatása azért nem volt lehetséges, mert Kassán nem volt ref. lelkészi személy, aki a német nyelven követelt vallásoktatást teljesíteni tudta volna!]

Lásd Kinsle Miksa életrajzi címszavát!

Barabás Samu: Harctéri utunk. Egyházi Újság, 1915. Kny. Kolozsvár, 1915. (Egyházi Újság könyvtára 5. sz.)

[Baltazár Dezső első frontlátogatásának leírása.]

2.4) Börtöngondozás:

Szilády János: A váci orsz. fegyintézet ev. ref. lelkészének hivatalos jelentése az 1869-ik évről. PEIL. 1870:388. sk.

Literáti János: Református lelkipásztori részletes jelentés a munkácsi országos fegyintézetből az 1869-ik évről. MPEIF. 1870:200–203.

Csiky Lajos: Börtönügy. MPEIF. 1885. 342. sk.

[A börtönlelkészet ügyének ismertetése egy „Oktatás a m. kir. orsz. fegyintézetekben” c. füzet alapján, amelyet az 1885-i országos kiállítás alkalmából az igazságügyi minisztérium adott ki.]

Végveresmarti Sámuel (ifj.) szabadszállási, majd kecskeméti lelkész, a későbbi dunamelléki superintendens részletes jelentése egy Kiskunfélegyházán kivégzett református ember melletti lelkészi szolgálatáról 1784. MPEIF. 1882:102. sk.

2.5) Vegyesek:

Lelkészi értekezletek, lelkészgyűlések:

Révész Kálmán: A legelső magyar református lelkészgyűlés. DebrPL. 1914.

Z T L. (274. és 333.)

Az első országos református (eredetileg protestánsnak szánt!) lelkészi értekezlet Debrecenben 1881. okt. 30–31. Jegyzőkönyve MPEIF. 1881:530. sk. – Lévay Lajos cikkei PEIL. 1881:1509. sk. és MPEIF. 1887:40. sk.

A második országos ref. lelkészgyűlés tervezése és vitája PEIL. 1885:933. 982. 986.

Országos Református Szabad Tanács. Nyíregyháza, 1946. aug. 17. Bp. 1946.

Gesztelyi Nagy László: A tanyai reformátusok lelki gondozása. PSz. 1942:166–175.

Betegek házi úrvacsorája körül elvi jelentőségű vita a nagykárolyi egyházmegye 1868. ápr. 2-i közgyűlésén. – „α” jegyű terjedelmes tudósítás PEIL. 1868:508. sk. (L. Fördös Lajos tanulmányát is PEIL. 1846:127. sk. II: B. k. 1. alatt.)

Siketnémák gondozását először Szilvási Gábor lelkész végzi református részről a váci siketnémák intézetében, s ezért az egyházkerületekből díjazásban részesül. Kazinczy Ferenc levelezése XV. 585.

Tóth Ferenc a későbbi superintendens:

Keresztyén vallási oktatás, mellyel a mentő himlőnek... beoltását ajánlotta... prédikációjában. Pest, 1823. Közölve a Fördös-féle Papi Dolgozatok X. füzetében is. – Ugyanő ugyancsak Pesten, mint egyházkerületi főjegyző kiadja: „A mentő himlőnek beoltását... illető... instructiója a túl a dunai superintendenciának” c. füzetet.

Z T L. (Tóth F. alatt.)

Csiky Kálmán: Népünk szaporodása s a gyermekhalandóság, a cura pastoralis szempontjából. Protestáns Új Képes Naptár, 1882.

Fejes Sándor: Egy falusi lelkész könyvtára a XVIII. században. RE. 1953. március. (L. Furó Mihály életrajzi címszavát is.)

Puskás János: Egy falusi lelkész naplójából. PEIL. 1902:438. sk.

[A gazdajólét előmozdítására törekvő legújabbkori magyar ref. lelkészre jellemző.]

A „lelkész” szó történetéhez.

Imre Sándor: „A magyar nyelvújítás óta divatba jött idegen hibás szólások bírálata, tekintettel az újítás helyes módjaira” c. művében (Akadémiai Kiadvány Bp. 1873.) tesz megjegyzéseket.

[„sok ideig tűrhetetlen s máig sem általán kedves szó lelki-pásztorainknak...”]

Barcsa János: A jakobinus pap és a desertor katona. DebrPL. 1906.

[Ambrus Gedeon áljakobinus káplánról, majd réesei papról van szó.]

3) *Diakónia (Szeretetszolgálat)**:

3.1) *Általános összefoglalások:*

Bodoky Richard: Anyaházi diakónia az egyházban. Bp. 1942. E mű függeléke: A magyar református anyaházi diakónia történetének áttekintése 206–303.

[Különös tekintettel a Philadelphia-diaconisszaegyletre.]

Zoványi Jenő: Egyházi fegyelem és szeretetmunkásság a régi magyar protestánsoknál. „Szeretetszövetség” c. folyóirat 1935. 1–2. sz.

[Számos adat a XVI. századi protestáns szeretetmunkára Takáts Sándor: Magyar Nagyasszonyok c. könyvében is. Bp. 1926.]

Garzó Gyula történeti és dogmatikai alapon tett javaslata a diakónusi és diaconissza-intézmény szervezéséről a ref. gyülekezetben. Emlékkönyv az evangéliom szerint reformált tiszántúli egyházkerületi... értekezés 1897-i [szatmárnémeti] közgyűléséről. Debrecen, 1898.

Szabó Aladár (id.): A diaconissza-munkákról. Különös tekintettel a Filadelfia diaconisszaegyletre. PSz. 1909.

3.2) *Árvaházak:*

Komáromy Lajos: Az Országos Protestáns Árvaház ismertetése a Vasárnapi Újság, 1870. (XVIII.) évfolyamában, képekkel.

Ballagi Mór: Az ágostai és helvét hitvallású országos árvaegylet története. Előadta B. M. mint az egylet elnöke, 1869. dec. 8-án az új árvaház megnyitása alkalmával. PEIL. 1869:1571. sk.

Ballagi Mór: Az ág. és helv. hitv. árvaegylet története. Pest, 1870.

Brocskó Lajos: A budapesti protestáns országos árvaegyesület és árvaházának története, 1859–1895. Bp. 1896.

Brocskó Lajos: A protestáns országos árvaház félszázados múltja és jubileuma 1859–1909. Bp. 1909.

Pálóczi Horváth Zoltán: A Protestáns Országos Árvaegylet félszázados múltja. PSz. 1909.

A Nagypénteki Református Társaság évkönyve és emlékkönyve. A társaság 10 éves fennállásának emlékére... Bp. 1903.

A „nagypénteki társaság”. Rövid ismertetés Dr. Kiss Árontól VU. 1896. (XLIII.) 136. l.

* Ennek a csoportnak tárgykörével kapcsolódik vagy érintkezik számos dolgozat az előző 1. és 2. csoportokban is.

[Gönczi Magdolna: Az árvaházak kialakulása Mária Terézia korában. Bp. 1933. – Csak evangélikus (pietista) és katolikus alkotásokkal foglalkozik.]

3.3) Ispotályok, szegényházak, kórházak:

Herpay Gábor: A debreceni református ispotály története 1529–1929. Debrecen, 1929.

A marosvásárhelyi szegényház (ispotály) szervezete 1550. Orbán Balázs: A székelföld leírása (Pest, 1870. IV. köt. 147–149.) c. művéből közli Az Út (Kolozsvár). 1931.

-bó- [= Szabó Lajos]: Az ispotályok földje. Az Út (Budapest), 1955. febr. 6–12.
[Rövid történelmi adatközlés a hegyaljai – zempléni – gyülekezetekben létezett régi ref. ispotályokról.]

Bán Imre: A gyöngyösi református ispotály. Egyháztörténet, 1943. 34. sk.

A Bethesda-kórház ismertetése Komáromi Lajostól. Vasárnapi Újság, 1870. évf. Képekkel.

Kováts Lajos: A Bethesda első magyar diakonisszakórház története. Bp. 1916.

A Bethesda Diakonissza Kórház 75 éve. Szerkesztette a kórház orvosi kara. Bp. 1941.
[A kórház története dr. Zsindely Sándortól.]

3.4) Egyéb szeretetintézmények és munkák.

Gecse Dániel „emberszereteti intézménye”. Z T L.

Antal János püspök: Néhai orvos Gecse Dániel életrajza, emberszereteti intézete és annak rövid felvilágosítása. Marosvásárhely, 1840.

Gecse Dániel életrajza, emberszereteti intézetének alapszabályai. Sajtó alá rendezte Bihari Sándor. Marosvásárhely, 1871.

Szabó Samu: Gecse Dániel életrajza. EPK. I. 15. sk.

Csernátoni M. Zsigmond: Gecse Dániel és emberszereteti intézménye. Protestáns Közlöny, 1895:273. sk.

Tatai András a hajdúszoboszlói szegénygondozásról, iskolás gyerekek felruházásáról 1830 körül. PEIL. 1860:263–264.
[Gyász esetek alkalmával gyűjtötték rá a pénzt.]

Molnár Aladár javasolta „Szeretetházak” felállítására, abból az alkalomból, hogy ő a balatonfüredit fel is állítja elhagyott gyermekek számára. PEIL. 1870:1441. sk.

Gusztáv Adolf-egylet működése Magyarországon:

Linberger, Stephan: Geschichte des Evangeliums in Ungarn sammt Siebenbürgen, mit besonderer Berücksichtigung des Liebeswerkes des Gustav Adolf-Vereins... Bp. 1880.

Emlékfüzet a magyarhoni Gusztáv Adolf-Gyászingintzet 70 éves jubileumáról. Győr, 1938.

György Aladár: A szeretet munkája Budapesten. PEIL. 1884.

Nagy István: A kisújszállási református emberbaráti szövetség ismertetése. Kisújszállás, 1912.

Országos Református Szeretetszövetség:

5. év – 25 intézmény. Bp. 1937.

10. év – 50 intézmény. Bp. 1942.

[Szerzője, legalábbis szerkesztője mindkettőnek Kiss Ferenc.]

Ez még pontosan megállapítandó lesz, úgyszintén az is, hogy a 2. füzet csakugyan megjelent-é, vagy csak jelezték, hogy meg fog jelenni.

Székely Endre: Amit a szeretet épített... Pestszentimre, a magyar Bétel. Debrecen, é. n.

h) Teológiatörténet (de az egyes teológusokkal külön is behatóbban foglalkozó műveket lásd az életrajzi címszavak alatt!)

1) Bibliafordítások, bibliakiadások története. Z T L.

Bod Péter: A Szent Bibliának Históriaja. Nagyszében, 1748. 3. kiadás uo. 1782.

Ballagi Mór: Tanulmányok a magyar bibliafordítások körül. Akadémiai Nyelvtudományi Közlemények III. kötet 1864. – Felvéve pótlékuul ugyanezen szerzőnek következő munkájában is: A biblia. Tholuck után. PEIL. 1863. – 1864. Kny. Pest, 1864.

Balogh Ferenc: A biblia magyar kiadásai korrend szerint. MPEIF. 1870. 428–434.

Balogh Ferenc: A magyar biblia története és a magyar bibliakiadások korszaki táblája. E szerzőnek „A magyar protestáns egyháztörténelem részletei” (Debrecen 1872.) c. művében.

Musnai László: A magyar biblia története. Református Szemle (Kolozsvár), 1925. Kny. Kolozsvár, 1925.

Harsányi István: A magyar biblia. Bp. 1927. (Bethlen-Könyvtár 10–11. sz.)

Székely István: A magyar bibliafordítás [Hol?] 1920.

Erdős József: Az újszövetségi kánon fordításairól. Egyetemes Philologiai Közöny, 1906. (XXX.)

[Csak kis részben szól a kat. és prot. magyar fordításokról.]

Erdős Károly: Az újszövetség magyar fordításai a reformáció óta. Lelkészegeyesület, 1935. Kny. Debrecen, 1937. (Újszövetségi Füzetek 1. sz.)

Musnai László: Első magyar bibliafordítások. Nagyenyed, 1947. (Bibliai Füzetek 4. sz.)

- Trócsányi Zoltán: A XVI. század magyar bibliafordítói. PSz. 1937.
- Borbély István és Visky Károly: Régi Szentírás-fordítások. Bp. 1910. (Nyelvészeti Füzetek 61. Kny. a Magyar Nyelvőről.)
- Komjáti Benedek (?): Epistolae Pauli lingua Hungarica donatae... Hasonmás-kiadás, Bp. 1883. Szilády Áron jegyzeteivel.
- Rupp Kornél: Komjáti Benedek és Erasmus. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1895. A „Tanulmányok a XVI. század vallásirodalmából” c. kötetében is. Bp. 1898.
- Rupp Kornél: A „krakkói töredék”-ről. Akadémia Értesítő, 1896. aug. és „Tanulmányok...” c. kötetében. Bp. 1898.
- Jacobi Gyula: Komjáti Benedek Szent Pál levelei. Magyar Nyelvőr, 1896. és kny. ? Utánanézni!
- Visky Károly: Komjáti Benedek nem bibliafordító. Magyar Nyelvőr, 1910.
- Trócsányi Zoltán: Komjáti Benedek becsülete. Magyar Nyelv, 1910.
- Harsányi István: Komjáti Benedek vallása. SpRL. 1910. (3. sz. 25. l.)
- Harsányi István: Erasmus és Komjáthy. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1925.
- Gerézdi Rabán: Az ereszmista Komjáti Benedek. Regnum, 1944–1946.
- Gerézdi Rabán: Irodalmi nyelvünk kialakulásáról. Magyar Századok (Horváth János Emlékkönyv), Bp. 1948.
- Pesti Mizsér Gábor: Novum Testamentum seu quatuor evangeliorum volumina lingua hungarica donata... Hasonmás kiadás, Bp. 1895. Szilády Áron jegyzeteivel.
- Rupp Kornél: Pesti Gábor újtestamentuma. PSz. 1896. A „Tanulmányok a XVI. század vallásirodalmából” c. kötetében is, Bp. 1898.
- Udvardy Sándor: Heltai Gáspár* bibliafordításának története és jellemzése. Szarvasi főgimn. értesítő, 1898–99.
- Borbély István: A Heltai-féle biblia. KM. 1909.
- Borbély István: A Heltai-féle biblia. Magyar Nyelvőr, 1910., és kny. Bp. 1910. (Nyelvészeti Füzetek.)
- Trócsányi Zoltán: Heltai Gáspár újtestamentoma-fordításáról. MKSz. 1917.

A „vizsolyi Biblia”:

* Heltaihoz s az alatt következő bibliafordításhoz lásd az életrajzi címszavakat is.

Károlyi Gáspár bibliafordítása háromszázados évfordulati ünnepének Emlékkönyve. Szerkesztette Kenessey Béla, Bp. 1890. Tartalmának idevágó része: Hegymegi Kiss Kálmán: Károlyi Gáspár életrajza.

Kiss Áron (id.): Károlyi Gáspár küzdelme a Szentháromságtana védelmében. Egri Lukács ellen.

Csontos József: A vizsolyi biblia nyelve.

A Károlyi-biblia háromszázados örömnepének emlékkönyve, a különböző beszédekkel, a Károlyi-szobor és a vizsolyi templom képeivel s a vizsolyi biblia egy hasonmású lapjával. Kiadta a „Károlyi emlék-bizottság”, szerkesztette Radácsi György. Sp. 1891.

Károlyi Emlékkönyv a vizsolyi biblia megjelenésének 350. évfordulójára. Szerk. Vasady Béla, Debrecen, 1940.

Tartalmának történettudományi része:

S. Szabó József: Károlyi Gáspár élete és munkássága.

Harsányi András: A Két könyv.

Erdős Károly: Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve.

Kállay Kálmán: A vizsolyi biblia ótestamentumi részének exegetikai értéke.

Pongrácz József: A vizsolyi biblia újtestamentomi részének exegetikai értéke.

Csúry Bálint: Károlyi Gáspár bibliafordítása és a magyar nyelv.

Juhász Géza: Károlyi és költészetünk.

Muzsnai László: A vizsolyi biblia és Komáromi Csipkés György bibliája.

Károly Gy. Hugó: Károlyi Gáspár bibliafordítása és a vizsolyi nyomda. Abaúj megye 16. századbeli műveltségtörténetéből. Bp. 1875.

Ballagi Aladár: Károlyi Gáspár bibliafordítása és a vizsolyi nyomda. ? Megállapítandó, hol jelent meg előzőleg!

Az „Élő Tanítások” c. postumus kötetben, Cegléd, 1934.

Rácz Kálmán: A Károlyi Gáspár és Káldi György bibliafordításai és a Károlyi-biblia védelme. Sp. 1892.

Musnai László: Károlyi Gáspár, a bibliafordító. Kolozsvár, 1929.

Németh László: A vizsolyi biblia. PSz. 1929.

- Makkai Sándor: A vizsolyi biblia a magyar művelődésben. PSz. 1940.
- Csúry Bálint: Károlyi Gáspár bibliafordításának nyelvi hatásához. Magyar Nyelv, 1940.
- Sólyom Jenő: A vizsolyi biblia jubileumi irodalmához. PSz. 1941. Ez a cím még ellenőrzendő!
- Zsirai Miklós ? Megállapítandó!
PSz. 1940.
- Mohácsy Károly: Károlyi zsoltárfordításának viszonya a korábbi fordításokhoz. Bp. 1948.
Kéziratban lévő doktori értekezés.
- Gulyás Pál: Mantskovit Bálint, a vizsolyi biblia könyvnyomtatója. PSz. 1929.
- Zoványi Jenő: A Mantskovit és Káldi közös forrása. PSz. 1916.
- Harsányi István: A vizsolyi biblia (1590) ismeretlen (1600 körüli) kiadásának töredékei.
SpRL. 1909. (V.) 381. sk.
- Krompecher Bertalan: A vizsolyi biblia ismeretlen kiadásának újabb töredéke. MKSz. 1927.
- A vizsolyi biblia előljáró beszéde. Bp. 1940. Bethlen Gábor Könyvtár (szám nélkül). Incze Gábor tanulmányával. Sajtó alá rendezte Borbély László.
- Ernö herceg, Rákóczi Zsigmond és a szepesi kamara levélváltása a vizsolyi biblia ügyében 1589. Herczog József közlése. MPEA. 1927. 29–32.
- Sólyom Jenő: Bél Mátyás a magyar Biblia történetében. Lelkipásztor, 1956. febr.
- A bártfai biblia: Z T L.*
Horváth Cirill: A bártfai biblia. MKSz. 1904.
- Décsi Lajos: A bártfai biblia töredékeiről. IK. 1904.
- Musnai László: A váradi biblia. Nagyenyed, 1947.
(Bibliai Füzetek 1. sz.)
- Tótfalusi (M.) Kis Miklós: Apologia Bibliorum Anno 1684 Amstelodami impressorum. Claudiopoli 1697.
- A K. Cs. Gy.-féle fordítás elégetett példányai egy megmaradt s a debreceni kollégiumi anyakönyvtárban őrzött roncsáról Hatvani István feljegyzése latin eredetijében közölve Rácz Károlytól PEIL. 1868:1196–97.
- Komáromi Csipkés György bibliája ügyét lásd az életrajzi címszó alatt.
- Bárany József: Nagymegyeri Besnyei György kézirati bibliafordítása. Bp. 1885.
- Bázeli, lipcsei, utrechti bibliafordítások Z T L.

- Harsányi István: Az 1725-i amsterdami Újtestamentom. SpRL. 1924. (XIX.) 38–39.
- Miklós Ödön: De hongarsche Bijbels in Nederland. [Hol?] „Het Boek” (folyóirat) 1917.
- Zoványi Jenő: A Jézus Sirák könyve magyar nyelven. „Tanulmányok a magyar protestáns egyház és irodalom történetéből” c. kiadványában Sp. 1897.
- A tiszántúli egyházkerület egy végzése a Károli-féle bibliafordítás kijavítása ügyében 1813.
Révész Imre közlése MPEIF. 1876:231.
[Magyar nyelvű. Nyilván eredeti jegyzőkönyvi szöveg.]
- Crementius Cordus [álnév*]: A bibliának új magyarítása és annak útegyengetője Tischendorf. PEIL. 1858:609. sk.
- Szász Károly felhívása a Károli-féle fordítás ószövetségi részének revíziója tárgyában. PEIL. 1886:963. sk.
- Szász Károly: Tájékozás a magyar biblia átdolgozása tárgyában. PEIL. 1886:1443. sk.
- Radácsi György: Az új biblia hírére. SpL. 1885. és az „Emlékjelek, Bizonyosságok” II. kötetében. Sp. 1910.
[Áttekintéssel a bibliafordítások története felett.]
- Szász Károly: Jelentés az Ó-testamentom Károli-fordításának az Angol Biblia-Társaság segítségével eszközölt revíziójáról. PSz. 1898.
- Venetianer Sándor: Az új szövetség. Szeged, 1900.
[A fenti revízió súlyos kritikája, amelynek következményeként újrakezdtek a revíziót.]
- Radácsi György: Az átdolgozott Károli-bibliáról és bibliából. PSz. 1898.
- Radácsi György ismerteti és bírálja az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Tóra-fordítását, magyar protestáns vonatkozású történeti visszatekintéssel. PSz. 1899.
- Zoványi Jenő (közl.): Adatok a magyar biblia történetéhez, a brit és külföldi bibliatársulat megalapítása utáni időből. SpL. 1904. (XXIII.) 226. sk.
Eredeti (magyar és latin) szövegek, a tiszáninneni egyházkerület levéltárából.
- Erdős Károly: Néhány megjegyzés az új Károli-revízió próbafüzetére. Debrecen, 1937.
- Komáromi Csipkés György bibliafordításához I. az életrajzi címszót!

2) Bibliatudományi irodalom története:*

* A név igazi viselője Tiberius római császár alatt élt történetíró. Könyvét elégetésre ítélték, maga éhhalállal hal meg.

* Az idevonatkozó anyag egy része a 3. csoportban felsorolt címek alatt található.

Radácsi György „székfoglaló beszéd” (Sárospatak, 1878. június 24.) – külön cím nélkül – legfőként a magyar protestáns ószövetségi írásmagyarozókkal foglalkozik. PEIL. 1879. 165. sk. és a szerző „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. gyűjteményes kiadványa II. kötetében Sp. 1906. (Külön címe itt sincs.)
Ez még pótlendő!

3) Elméleti teológiai irodalom története, a hitvallások s az azok körül folyt harcok történetével:

3.1) Általános összefoglalások:

Balogh, Francis: History of the Creeds and Confessions of the Hungarian Reformed Church. Report of Proceedins of the second general council of the Presbyterian Alliance. Philadelphia, 1880.

Böhl Eduard bécsi teol. professzor a „The Presbyterian and Reformed Review” c. amerikai folyóirat 1891. évi 1. füzetében terjedelmesen ismerteti az akkori egész magyar protestántizmust (mint a PEIL. 1891:257–259. megjegyzi, teljesen a kálvini ortodoxia elfogultságával).

Zsilinszky Endre: Polemikus irodalmunk a XVI. és XVII. században. Bp. 1881.

?? Géza: A magyar református ortodoxia. A XVII. század teológiai irodalma. Bp. 1913.
(A középduuai protestantizmus könyvtára, A. 5. sz.)

?? Ödön: A rationalismus története a magyarországi protestáns egyházban. Bp. 1918.
[Ez a mű két közleménynek kny. alakjában való egybeolvasztása: „A magyar racionalizmus” és „A magyar racionalista theologia”. Mindkettő a „Theologiai Szaklap és Könyvújság”-ban 1918.]

A magyarországi prot. racionalizmus témájához lásd Z T L.-t is.

[Kovács Ödön a „Tájékozás az újabb theologia körében” c. mű (Bp. 1879) 212. lapján jegyzetben írja, hogy a magyarországi racionalizmus teológiai irodalmát kéziratban feldolgozta. A kézirat jelenlegi hollétéről nincs tudomás. Ez a „Tájékozás...” c. kiadvány egyébként csaknem kizárólag külföldi teológiai irodalmat ismertet és bírál.]

Peti József: A theologiai tudat fejlődésének áttekintése a legközelebbi évtizedekben. Kecskeméti Protestáns Közlöny, 1858.

Peti József: A hittani tudat jelene a református egyházban. Kecskeméti Protestáns Közlöny, 1858. Kny. Kecskemét, 1859.

Kiss Ferenc: Megújhódás. Gondolatok egyházirodalmunk felől. DebrPL. 1889.
[A m. prot. egyházi irodalom két első századának áttekintése a Magyar Prot. Irodalmi Társaság megalakulása alkalmából.]

Pröhle Károly: Hazai protestáns theologiai tudományosságnak sajátos helyzete és feladatai tekintettel a külföldre. ThSzláp, 1910.

Szlávik, Matthias: Zur neuesten protestantischen Literatur in Ungarn. Theologische Literaturblatt, 1891:33–34. számok.

Márkus Jenő: A liberális szellem a református egyházban. (A magyar református liberális teológia) Pápa, 1939. (A pápai református teológiai akadémia kiadványai 27. sz.)

Koncz Sándor: Hit és Vallás. A magyar református vallástudományi teológia kibontakozása és hanyatlása. Debrecen, 1942.

A magyar református theologiai irodalom helyzete és legközelebbi teendői:

Csikesz Sándor, Pongrácz József, Révész Imre, Tavaszy Sándor, Vasady Béla beszámolóí és javaslatai a református teológiai tanárok konferenciáján. ThSz. 1933–34.

Török István: A mai magyarországi református theologia helyzetképe. ThSz. 1942.

[Eredetileg a külföld tájékoztatására készült, német nyelven megjelenésre szánva. Valóban megjelent-e németül is?]

Makkai Sándor: Az erdélyi református egyházi irodalom 1850-től napjainkig. RSz. 1925. Kny. Kolozsvár, 1925.

László Dezső: A ma élő romániai református lelkipásztorok irodalmi munkássága. Kolozsvár [?] 1939.

László Dezső: Az erdélyi református theologiai irodalom az elmúlt 22 év alatt. ThSz. 1941.

Zoványi Jenő: Könyvészeti kutatások a debreceni református kollégium könyvtárában. (Adatok a magyar protestáns egyházi irodalom történetéhez.) ThSz. 1916:50–58.

Pótlásokra még szükség van!

3.2) Az egyes hitvallások története:

A Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás hazánkban:

Erdős József: A heidelbergi káté rövid története. DebrPL. 1882.

Csuthy Zsigmond: A heidelbergi Káté története. MPEIF. 1884:308. sk.
[Három magyar vonatkozású okmányközléssel 1781–1782-ből.]

Erdős József: A Heidelbergi Káté története és irodalma a külföldön és hazánkban. PSz. 1891.

Erdős József: bevezetései a Heidelbergi Káté által készített és időnként átdolgozott fordításához, 1884 óta az összes kiadásokban.

Erdős József: bevezetései a II. Helvét Hitvallás általa készített és időnként átdolgozott fordításához 1907 óta az összes kiadásokban.

Nagy Géza: Küzdelem a hitvallásért. A Heidelbergi Káté vázlatos története a külföldön és hazánkban. A tordai református nagyhét emlékkönyvében. Torda, 1929.

Nagy Géza: A Heidelbergi Káté múltja. Az „Akik kösziklára építettek” c. kötetben. Kolozsvár, 1939.

„A magyarországi Református Egyház Hitvallási Iratai. (A Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás)” c. kiadványban, Bp. 1954. Tóth Endre (A Heidelbergi Káté története) és Nagy Barna bevezető tanulmányai a két hitvallási iratra vonatkozó legfontosabb magyar történeti adatokat is összefoglalják.

(Ehhez kapcsoltan) Tóth Endre:

Adatok a II. Helvét Hitvallás magyarországi történetéhez. RE. 1955. június 15.

Eötvös Lajos: A Heidelbergi Káté legelső magyar kiadása. PEIL. 1866:1647. sk.

Zoványi Jenő: A heidelbergi káté hivatalos befogadása Magyarországon. „Kisebb dolgozatok...” c. gyűjteményes kötetében. Sp. 1910. Megelőzőleg: „Adatok a Heidelbergi Káté magyarországi történetéhez” cím alatt. PSz. 1906.

Szilágyi Ferenc: A heidelbergi káté s a magyar és erdélyországi protestáns autonómia a 18. században. Pest, 1896.

„A Heidelbergi káté Apológiája” cím alatt közli Thury Etele MPEIF. 1887:310. sk. a debreceni lelkészeknek és kollégiumi tanároknak a könyvvizsgáló hivatalhoz 1778 felterjesztett védőiratát.

Földváry László: Adatok a Heidelbergi Káté történetéhez. PEIL. 1896:810. sk.
[Okmányközlés kommentárral.]

A debreceni-egervölgyi hitvallás:

Révész Imre (ifj.): A debrecen-egervölgyi hitvallás és Tridentinum. Bp. 1934. A PSz. melléklete.

Tóth Endre: A Debrecen-Egervölgyi Hitvallás kora kérdéseiről. RE. 1953. június 1.

Fazekas József: A debrecen-egervölgyi hitvallás két variáns kiadásának időbeli sorrendjéhez.
[Egyelőre kéziratban.]

Révész Kálmán: Pár szó az egervölgyi vagy debreceni hitvallásról. DebrPL. 1883. A megjelenési hely még ellenőrzendő!

A többi magyar református hitvallási iratokhoz l. Z T L. idevonatkozó cikkeit (Marosvásárhelyi hitvallások, németújvári hitvallás stb.). Monografikus irodalmuk mindeddig nincs.

A Lutheránus hitvallások (a reformátusokhoz való viszonyulásukban):

Payr Sándor: Az ágostai hitvallás története Magyarországon. A „Hitvallás és Tudomány. Emlékkönyv az ágostai hitvallás négy száz éves jubileuma alkalmából” c. kötetben. Sopron, 1930.

Bruckner Győző: Az 1530. évi augsburgi birodalmi gyűlés. A Confessio Augustana és magyarországi variánsai. Az „Emlékkönyv az ágostai hitvallás négyszázados évfordulója ünnepére” c. kötetben. Miskolc, 1930.

Ugyanez németül: Gedenkbuch anlässlich der 400-jährigen Jahreswende der Confessio Augustana. Leipzig, 1930.

Schullerus, Adolf: Die Augustana in Siebenbürgen. A „Luther Sprache in Siebenbürgen” c. kötetben, Hermannstadt, 1923. és: Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, Neue Folge XLI. 1. (1924.)

Ehhez kapcsolódik Pukánszky Béla (ifj.) cikke: Az ágostai hitvallás megszilárdítása az erdélyi századok közt. PSz. 1924.

Sólyom Jenő: Az Ágostai Hitvallás magyar fordításai. Ösvény, 1930. 1. sz.

[Formula Concordiae =] Egyesség Könyve 1598. Masznyik Endre elő- és utószavával. (Az ágost. hitv. evang. keresztyén egyház régi emlékei I.) Pozsony, 1908.

Révész Kálmán: Az „Egyesség Könyve” és annak cáfolata.
[Ismerteti az Egyesség Könyve 1908-i kiadását – Beythe István „Igaz Mentség”-ével kapcsolatban] – PSz. 1908.

Masznyik Endre: A magyar reformáció eredeti jellemének kérdéséhez. ThSzlap, 1908:220. sk.
[Vitairat, részben Révész Kálmánnak, a Formula Concordiae körül.]

Adatok a Formula Concordiae bevezetéséhez hazánkban. Gruber József közlése Gamauf Teofil gyűjteményéből MPEIF. 1871:193–195.
[Soós János és Kincses – Thesaurarius – Pál levelei Révész Jánoshoz 1595–1596.]

Dunántúli protestáns lelkészek magyar levelei a XVI-dik században végéről, a formula concordiae feletti vizsályok zivataros korából. – Gruber József közlése Gamauf Teofil gyűjteményéből. MPEIF. 1874:121. sk.

A Formula Concordiae tárgyában folytatott levelezést MPEA. 1908.
[Thesaurarius Pál, Révész János, Nádasdy Ferenc, Soós János levelei.]

Az ágostai és a helvét hitvallásokat a magyar törvényhozás először így csak az 1647. évi 6. 8. 9. törvénycikkekben említi.

[L. Payr Sándor fent említett művét: Az ágostai hitvallás története Magyarországon 28–29.]

3.3) A lutheri és svájci reformátorok és reformátori típusok hatása:

- Sólyom Jenő: Luther és Magyarország. A reformátor kapcsolatai hazánkkal haláláig. Bp. 1933.
- Payr Sándor: Luther és a magyarok. Ösvény, 1930. Kny. Bp. 1930.
- Payr Sándor: Protestáns volt-e Nádasdy Tamás? PSz. 1914. Kny. 1914.
- Wiczian Dezső: Luther előadói munkássága, különös tekintettel első előadásaira. Bp. 1930.
[Magyar vonatkozásokkal is.]
- Fraknói Vilmos: Melanchton és magyarországi barátai. Bp. 1874.
- Pokoly József: Melanchton és magyarországi reformáció. PEIL. 1897.
[Ugyanez németül, Dux Adolf fordításában: Melanchtons Beziehungen zu Ungarn. Bp. 1875.]
- Melanchthon levele Kassa város tanácsához 1559. Tört. Tár, 1889:603.
- Stromp, Ladislaus: Melanchthon und Ungarn (?) Deutsch-Evangelische Blätter, 1903. Ez a cím még ellenőrzendő!
- Stromp László: Magyarország és Melanchthon. Ösvény, 1917–1920.
- Weiss, Leo: Die Anfänge des schweizerischen Einflusses auf die Reformation in Ungarn. Neue Zürcher Zeitung. 1929. ápr. 18–19.
- S. Szabó József: Zwingli és a magyar reformáció. ThSz. 1931–1932. Kny. is. Hol?
- S. Szabó József: Zwingli hatása Magyarországon. PSz. 1931.
- Ráth György: Bullinger Henrik és a magyar reformáció. ITK. 1896. Kny. is. Hol?
- Netoliczka, Oskar: Der Bullingerbrief an Honterus and Martinus Hentius Transylvanus. Festschrift für Bischof Fr. Teutsch. Hermannstadt, 1931.
- Netoliczka, Oskar: Ein Siebenbürger Sachse als Parteigänger der Schweizer Reformatoren. Archiv für Reformationsgeschichte, 1937. (34. Jahrgang.)
- Erdős Károly: Bullinger Henrik és Fejértóy János levelezése. Debrecen, 1913.
- Elekes Viktor: „Magyar protestáns egyháztörténelmi kútforrások” c. a. EPK. 1878. (VIII.) 518. sk. közli a zürichi állami levéltárból Fejérthóy János 2 levelét Bullingerhez (Bécsből 1553., Pozsonyból 1555), Musculus Farkas levelét Bullingerhez (Augsburgból 1544, Macarius Józsefről is ír), Szócs Lukács levelét Bullingerhez (Wittembergből 1562. részben magyarországi ügyekről, főként s Stancaro mozgalomról).
- Révész Imre (ifj.): Bucer Márton és a magyar reformáció. ThSz. 1933. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban is, Debrecen, 1933.)

- Dalton, Hermann: Lasciana, nebst den ältesten evang. Symodalprotokollen Polens. 1555–1561. Herausgegeben und erläutert von H. D. Berlin, 1898.
[Laskai János magyar kapcsolataira is tartalmaz anyagot.]
- Loesche, Georg: Luther, Melancthon und Calvin in Österreich–Ungarn. Zu Calvins vierter Jahrhundertfeist. Mit archivalischen Beilagen. Tübingen, 1909.
- S. Szabó József fordításában magyarul Loesche fenti művének egy részlete a következő cím alatt: Kálvin hatása és a kálvinizmus [így!] Európa keleti országaiban. Debrecen, 1912. Ennek függeléke S. Szabó J. következő eredeti műve: A helvét irányú reformáció elterjedése Magyarországon és Erdélyben.
- S. Szabó József: Kálvin és a magyar reformátorok. PSz. 1909.
- S. Szabó József: A Kálvint meglátogató magyar. PSz. 1911.
- S. Szabó József: Egy magyar ifjú. Kaprophontes Ferenc levele Kálvinhoz. PSz. 1911.
- Nagy Géza: Kálvin hatása Erdélyre (XVI–XVII. században) ThSz. 1936. és a Theologiai Tanulmányok c. sorozatban 49. sz. Debrecen, 1936.
- Révész Imre (ifj.): Kálvin első magyar támadója: Draskovich György és Confutatiója. ThSz. 1933. és a Theologiai Tanulmányok c. sorozatban Debrecen, 1933. [„A Bucer Márton és a magyar reformáció” címmel egy füzetben.]
- Révész Imre (ifj.): Szempontok a magyar „kálvinizmus” eredetének vizsgálatához. Századok, 1934. Szerző a „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kötetében is, Debrecen, 1944.
- Zoványi Jenő: A nyelvtudás viszonya a helvét reformációhoz. Balassa József-émlékkönyv, Bp. 1934.
[Részben ugyane témához is kapcsolódik Asztalos Miklósnak a II: B. i., részben a 2. csoportban „Wittenbergi egyetem” címszó alatt felsorolt dolgozatai.]
- Révész Imre (ifj.): Hungarian reformed christianity and calvinism. Evangelical Quarterly, 1934.
[Az angol szövegből készült, félreértésektől hemzsegő német fordítása ennek – melyet a szerzővel előzetes átnézésre nem közöltek –: Reformierte Kirchenzeitung, 1935.]
- Révész Imre (ifj.): L'influence du calvinisme sur la réforme hongroise. Bulletin de la Société de l'Histoire du protestantisme francais.
[Kulifay Imre párizsi magyar református lelkész „Tévedésből” a saját neve alatt jelentette meg. Utólag valahogy reparálta a dolgot.]
- Révész Imre (ifj.): A kálvinizmus befolyása a magyar reformációra. Magyar Kálvinizmus, 1935.
A pontos címnek és évszámoknak még utána kell nézni.

Révész Imre (ifj.): Az Institutio története. [Bevezetés az Institutio első, 1536-i kiadásának új magyar fordításához. Bp. 1936. – Magyar teológiai történeti adatokkal is.]

Révész Imre (ifj.): A „kálvinista Róma”. Két elnevezés története. ThSz. 1933. és Kny. (a Theologiai Tanulmányok c. sorozatban). Debrecen, 1934.
Ehhez kapcsolódik, kiegészítő adatokkal, ugyane szerzőtől: Kazinczy és a „Kálvinista Róma” 1938. (L. II: B. c. 2. alatt.)

Veress, Stephan: Einfluss der calvinischen Grundsätze auf das Kirchen – und Staatswesen in Ungarn. Tübingen, 1910.

Rácz, Louis: L'inspiration française dans le protestantisme Hongrois. Revue des Études Hongroises et Finno-Ougriennes. Paris, 1925–1926. (1927?)

3.4) A református egyház teológiai önállósulása. Ennek előzményei és kapcsolatos hitviták katolicizmussal, lutheránizmussal s másokkal:

Linberger, Stephan: Der Abendmahlstreit in der evangelischen Kirche Ungarns und Siebenbürgens. Protestantische Jahrbücher für Österreich 1858.

Schwarz, Karl: Die Abendmahlstreitigkeiten in Siebenbürgen. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Neue Folge II.

Bucsay Mihály: Die lehre vom heiligen Abendmahl in der ungarischen Reformation helvetischer Richtung. Deutsche Theologie, 1939. 261. sk.

Bucsay Mihály: Der Einfluss der völkischen Eigenart und des völkischen Kulturstandes auf die Konfessionsbildung in der Reformationsgeschichte Ungarns. Leipziger Vierteljahrschrift für Südosteuropa 1940. Heft 1/2.

Pokoly József: A református egyház megalakulása Erdélyben. PSz. 1902.

Segesvári hitvita 1538:

Heltai Gáspár: Háló (Hispaniai Vadászság...) Gonsalvius Reginaldus után fordítva és magyar vonatkozásokkal bővítve. Kolozsvár, 1570. Bp. 1915. A hitvitára vonatkozó részt közli belőle MPEIF. 1870:250. sk.

Frabritius, Karl: Das Religionsgespräch zu Schässburg. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. X.

Nagyvárad vita 1544:

Tételek azok számára, akik a Krisztus evangéliomát prédikálják és akik az apostolok oszlása ünnepét követő vasárnapon Váradon vitatkozni fognak 1544.
Hörk József közlése: az eperjesi városi levéltárban volt latin eredetinek nem pontos fordítása. PEIL. 1880:1427. sk.

Latin eredetijüket közli Révész Imre (ifj.) az Iványi Bélától kapott másolatból „Dévai Bíró Mátyástól erednek-e az 1544-i tételek?” c. dolgozatában. A Szentpéteri Kun Béla-émlékkönyvében. Debrecen, 1946.

Zoványi Jenő: Az 1544-i nagyváradi hitvita és Dévai Bíró Mátyás. PSz. 1916.
[E hitvitával és tételekkel kapcsolatos kérdésekre nézve lásd a Dévai Bíró Mátyás életrajzi címszava alatt felsorolt dolgozatokat is.]

Erdődi zsinatok: * Z T L. és

Bárhory Gábor: Az első endrődi zsinat. Közlöny (Debrecen), 1891–1892.

Thury Etele: (Megállapítandó!)

Óvári zsinatok: Z T L. és

Révész Imre (ifj.): Bucer Márton és a magyar reformáció.

Thury Etele: Az 1550. évi vaskaszentmártoni zsinat. PSz. 1913.

Petrovics Péter meghívja a besztercei lutheránus káplánt 1557. június 13-ra Zilahra zsinatra, az új úrvacsorai viszály tárgyában. MPEA. 1909–1910. 153–154.

Perényi Péter és Gábor, mint a helvét irány ellenzői: Z T L. és
S. Szabó József: A Perényiek a magyar reformáció szolgálatában. Debrecen, 1913.

Márton [Alpári?] Sátoraljaújhelyi Prédikátor levele Kapi Miklós főúrhoz a mise-ostya és más emberi szerzések ellen 1574. szept. 1. MPEIF. 1872:47–49. Névtelenül közlés a Sinai Miklós-féle gyűjteményből.

Nagyenyedi zsinat 1564. Z T L. és:

Révész Imre (ifj.): Kálvin az 1564-i nagyenyedi zsinaton. Kecskeméthy István-émlékkönyv, Kolozsvár, 1934.

Teutsch, Georg Daniel: Die Synodalverhandlungen der evangelischen Landeskirche in Siebenbürgen im Reformationsjahrhundert. Hermannstadt, 1883.

Besztercei és medgyesi káptalanok szertartásbeli eltérései a többi káptalanoktól 1583. (vagy 63? Megnézni.) MPEA. 1909–1910. 155–156.
[A helvét hatás jeleként.]

Kryptocalvinismus: Z T L. és:

Ráth György: A felsőmagyarországi kálvinisták hitvitázó irodalmáról. ITK. 1892.

* Ezen és a következő zsinatokhoz lásd II: B. e. 3. alatt felsorolt címszavakat is.

Ráth György: Pilcz Gáspár és ellenfelei. Adalék a hazai kryptokálvinizmus hitvitázó irodalmához. MKSz. 1892–1893.

Ráth György: Gradécsi Stansith Horvát Gergely és Lam (Ambrosius) Sebestyén hitvitája ITK. 1894. Kny. Bp. 1894.

Weber Samu: Egy kimagasló protestáns alak. PEIL. 1879:857. sk.

Weber Samu: Adalékok a csepregi és késmárki colloquiumok történetéhez. PEIL. 1881:844. sk.

Weber Samu: Egy érdekes régi énekeskönyv. Ev. Egyház és Iskola, 1887.

Weber Samu: Szepességi protestáns írók az ellenreformációig. PSz. 1895.

Weber Samu: Grádeczi Stansith Horvát Gergely és családja. Történelmi korrajz kivált a XVI. század második felében [!], Késmárk, 1896.

Vértesy Miklós: Horváth Gergely ismeretlen XVI. századbeli magyar könyvei. MKSz. 1957.

Eperjesi Zsinat 1593. okt. 5–6. Vita a kryptocalvinistának tekintett Mylius János lőcsei rektorral. Thury Etele közlése: Acta Synodi Epperiensis... MPEA. 1903. 22. sk.

Késmárki colloquium 1595. dec.–1596. jan. Z T L. és MPEA. 1903. 52.

Lőcsei konvent 1597. nov. 24–26. Thury Etele közlése: Acta Conventus pastorum et aliquot politicorum e quinque liberis civitatibus Superioris Hungariae, Leutschoviae habiti... MPEA. 1903. 80. sk.

A kryptocalvinismus témájához lásd még: Bruckner Győző: A reformáció és ellenreformáció története a Szepességen. Bp. 1922. Révész Kálmán: Százéves küzdelem a kassai református egyház megalakulásáért. Bp. 1894. Valamint (Ambrosius Lam) Sebestyén és Pilcius Gáspár életrajzi címszavait.

Thury Etele: Adatok a szepességi reformáció történetéhez. 1542–1543. Tört. Tár, 1905. (Eldöntendő, van-e ref. érdeke is!)

A csepregi colloquium:

Gradeci Stansith Horváth Gergely és Sculteti Severinus: Historia colloquii Chepregiensis de Coena Domini. Bártfa, 1591.

Névtelen (vsz. ref.) lelkész versezete a csepregi colloquiumról 1596. Lásd Payr Sándor: A dunántúli ev. egyházkerület története I. (Sopron, 1924.)

Nem megbízható magyar fordítása Thury Etelétől: „A csepregi hitvita” c. a., a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság 1905. évi Soproni vándorgyűlése emlékkönyvében, valamint: „A dunántúli református egyházkerület története” I. kötet, Pápa, 1908. 70–90.

Hörk József: A csepregi colloquium. PEIL. 1881.

Weber Samu: Adalékok a csepregi és késmárki colloquiumok történetéhez. PEIL. 1881:844. sk.

Kosdi káptalan 11 lelkésze 1615-ben még tiltakozik az erdélyi szász lutheránus zsinat által kötelezővé tett communicatio idiomatum és ubiquitas tana ellen. Z T L.

Dunántúli és felsődunamelléki zsinatok a lutheránus-református tanellentétek tárgyában: Szécsényi zsinat 1613. MPEA. 1908. – Köveskúti zsinat 1617. PEIL. 1859. [Pathai–Zvonarits–Klaszekovits-féle levelezés.] MPEA. 1908. – Németújvári particularis zsinat 1625. MPEA. 1910:76–79.

Pathai István, Zvonarics Mihály, Klaszekovits István vitázó levelei az Úr vacsorája ügyében s általában a két felekezet közötti akkori viszályok felett, 1616–1617.

Közlés (a közlő jelzése nélkül) a dunántúli ref. egyházkerület jegyzőkönyvéből, eredeti magyar szövegében MPEIF. 1878:419. sk. [De vö. a fentebb említett 1859-i, PEIL.-beli közléssel is, ugyane tárgyról.]

Bothár Dániel: Lethenyi István. ThSzláp, 1912.

[A luth.-kálv.-ortodoxia hitvitázásának egyik végső kihangzása.] Vö. Z T L.

Dragonus Gáspár hitvallási hovatartozandósága:

Thury Etele: Dragoni Gáspár és a körmendi főiskola. PSz. 1895.

Szóllósi Antal: Thury Etele „Dragoni Gáspár”-ja. PEIL. 1896. Ehhez vita kapcsolódik ugyanazon évfolyamban. Vö. Z T L.

„Magyar vallás”-ként emlegetése a református tannak, elsősorban az úrvacsoratanak már köztudatként emlegetik Borsos Sebestyén és Nagy Szabó Ferenc „Chronica”-jában. L. az „Erdély öröksége” c. sorozat I. kötetét („Tündérország”) a 119. és 129. lapokon.

Szittyay Dénes: A nagyváradai disputa 1584-ben. Magyar Kultúra, 1920 ? Esetleg 1913. Utánanézni! = 1923.

Stancaro, Francesco:

Wotschke, Theodor: Fr. Stancaro. Altpreussische Monatsschrift, 1910.

Ruffini, Fr.: Francesco Stancaro. Contributo alla storia della Riforma in Italia. Religio. Roma. Év?

[Ismerteti Tőke László ThSz. 1941. 187–188.]

Schullerus Adolf: Die Augustana in Siebenbürgen. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Neue Folge XLI. 1. Hermannstadt, 1924.

Schullerus Adolf: (ugyane tárgyról rövidebben): Beiträge zur Geschichte der evangelischen Kirche in Siebenbürgen c. dolgozatában. (Festschrift für... Fr. Deutsch, Hermannstadt, 1922.)

L. ehhez még H. Schmidt-Benrath cikkét a Realencyklopädie für prot. Theologie und Kirche 3. kiadása XVIII. kötetében 752. sk. Valamint Seeberg R. Lehrbuch der Dogmengeschichte IV./2. 2–3. kiadás 1920. 507–508.

Radnóti hitvita Stancaro és Dávidék között (1557–1558). Z T L.

Arany Tamás:

A Keres Peterdi Aran Tamás vallási, az ő eretnek tudományából való megtérése után, a debreceni ekklezsia előtt. 13. decembris 1561. A tiszántúli egyházkerület levéltárából (ahonnan 1944. eltűnt) közölte modernizált helyesírással id. Révész Imre MPEIF. 1873:49–50., fotókópiában és betű szerinti átírásban ifj. Révész Imre: Debrecen lelki válsága 1561–1571. Bp. 1936.

3.5) *A református egyház harcban az unitárizmussal:**

A Kénosi Tőzsér János–Uzoni Fosztó István-féle: Historia ecclesiastica Transylvano-unitaria c. műve, valamint az előbbinek e tárgykörbe vájó egyéb műveire – valamennyi kéziratban – L. Z T L.

Aranyos-rákosi Székely Sándor: Unitária vallás történetei Erdélyben. Kolozsvár, 1839.

Bod Péter: Historia Unitariorum in Transylvania. Leiden, 1776. L. ehhez Borbély István: Bod Péter az unitáriusokról. KM. 1912.

Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon a XVI. és XVII. században. KM. 1888–1890. Kanyaró Ferenc e mű átdolgozott külön kiadása: Unitáriusok Magyarországon tekintettel az unitárizmus általános történetére. Kolozsvár, 1891.

Református vitairatok Kanyaró e művével szemben:

Révész Kálmán: Unitárius történetírás. Néhány megjegyzés Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon c. munkájára. DebrPL. 1891. Külön Pápa, 1891.

Balogh Ferenc: Kellő világítás Kanyaró Ferenc unitárius történetéhez. Debrecen, 1892.

Jakab Elek: Magyar–lengyel unitárius érintkezések a XVI–XVII. században. Századok, 1892.

Pokoly József: Az unitárizmus Magyarországon. PSz. 1898.

Kanyaró Ferenc: Protestáns vitairatok Méliusz idejéből. MKSz. 1896. Uo. 1906.

Borbély István: A magyar unitárius egyház hitelvei a XVI. században. Kolozsvár, 1914.

* Mind az unitárizmus, mind a szombatosság történetének könyvészeti anyaga csak annyiban van felvéve itt, amennyiben a református egyháztörténettel kapcsolódik. L. a vonatkozó életrajzi címszavakat is. (Dávid, Heltai stb.)

Borbély István: A mai unitárius hitelvek kialakulásának története (rendszeres unitárius hittantörténet) I. Több nem jelent meg, Kolozsvár, 1925. (Az unitarius Irodalmi Társaság szakkönyvtára I.)

Borbély István: Unitárius polémikusok Magyarországon a XVI. században. KM. 1909. Kny. Kolozsvár, 1909.

Borbély István: Melyik évben kezdődött az unitarizmus Erdélyben? Erdélyi Múzeum, 1931. Kny. Kolozsvár, 1931.

Kanyaró Ferenc*: Unitárius történetírás és Kálvin-orthodoxia (Servet és Kálvin). Kolozsvár, 1895. (Kny. a KM. több évfolyamából.)

Polémia ezzel szemben:

Révész Kálmán*: Az unitárius történetírás legújabb remeke. Néhány megjegyzés Kanyaró Ferenc: „Unitárius történetírás és Kálvin-orthodoxia” c. munkájára. DebrPL. 1895. kny. Debrecen, 1895.

Blandrata:

Burian, Michael: Dissertatio de duplici ingressu in Transsylvaniam Georgii Blandratae. Alb. Car. [= Gyulafehérvár], 1806.

Trechsel, F.: Die protestantische Antirinitarier vor Faustus Socin I–II. Heidelberg, 1839–1844.

Jakab Elek: Néhány adat Blandrata György élete és jelleme ismeréséhez. KM. 1877.

H. Schmidt-Benrath cikke: Realencyklopädie für Protestantische Theologie und Kirche 3. kiadás III.

Hitviták és velük kapcsolatos kérdések:

Debreceni hitviták: Z T L.

Kanyaró Ferenc: Dávid Ferenc Debrecenben. KM. 1892.

Zoványi Jenő és Révész Kálmán cikkei és vitái a tárgyról PSz. 1894. – L. Zoványi Jenő: „Kisebb dolgozatok...” c. kötetét is.

Borbély István: A „debreceni disputa”. – Erdélyi Múzeum, 1912.

Borbély István: Adatok XVI. századi drámai irodalmunk történetéhez. Hol? Mikor, megállapítani!

Borbély István: Unitárius drámák a XVI. században. IT. 1913.

* E két mű nem szorosan vett tárgynál fogva, csak az unitarizmus körül Magyarországon mindkét oldalról kifejtett történetírói elfogultság jellemzésére tartozik ide.

*

Borbély István: Még egyszer az unitárius hitvitáról. IT. 1913.

Firtos Ferenc: A debreceni disputa. Szászváros, 1917.

A „Válaszúti Komédia” irodalma felsorolva Pintér Jenő Magyar Irodalomtörténete II. 465. l. – Két kiadása: Jakab Elek, Egy XVI. századi kiadatlan magyar színmű, Kolozsvár, 1879, és Alszeghy Zsolt, Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig. Bp. 1914.

Nagyváradai hitviták: Z T L.

[Dávid Ferenc]: A váradai disputationak... előszámlálása. Kolozsvár, 1569–1570. Új szövegkiadása Nagy Lajos és Simén Domokos gondozásában Kolozsvár, 1870.

(Az „Unitárius írók a XVII. évszázadokból” 1. száma.)

Gyulafehérvári hitviták: Z T L.

Révész Kálmán: Az első gyulafehérvári vita. DebrPL. 1884:66–67.

[Dávid Ferenc]: Brevis enarratio disputationis Albanæ... (Gyulafehérvár) 1568. [A II. vita.]

Heltai Gáspár [református álláspontról]: Disputatio in causa... Trinitatis... Albae Juliae... habita... Kolozsvár, 1568.

Heltai Gáspár [unitárius álláspontról]: Disputatio de Deo... habita in urbe... Alba Julia... [Kolozsvár] 1570.

Szikszói és kassai zsinatok: Z T L.

Kiss Áron (id.): Károli Gáspár küzdelme a Szentháromság tana védelmében Egri Lukács ellen. A Károli Emlékkönyvben, Bp. 1890.

Zoványi Jenő: A szikszói zsinat kérdéséhez. KM. 1936.

Pécsi és nagyharsányi hitviták: Z T L.

W[adasi] J[ankovich] M[iklós]: A socimanusok eredetéről... különösen pécsi prédikátorjok Válaszúti Györgynek Kewi Skaricza Mátéval... tartott disputációjáról.

Tudományos Gyűjtemény, 1829. VI. és külön Pest, 1829.

A pécsi disputát szemelvényesen közli Kanyaró Ferenc „Unitáriusok Magyarországon” c. fentebb említett műben. (A disputa teljes leírása az unitárius résztvevőtől, Válaszúti Györgytől, kéziratban maradt.)

Simándi hitvita: Z T L.

Borbély István és Balassa József kisebb dolgozatai az unitárius hitvitáról és iskoladrámákról. KM. 1909. IT. 1913. Ezek még pontosan megállapítandók!

Kanyaró Ferenc: Unitárius vértanúk Eger vidékén. KM. 1896.

S. Szabó József: Egy unitárius hitvitázó. [Tóth Miklós.] PSz. 1934.

Sharpe, E.: Faustus Socinus and the Unitarians in Hungary. London, 1901.

S. Szabó József: Karácsony György tömegmozgalmának rugói. Debreceni Szemle, 1929.

Rugonfalvi Kiss István: Fekete emberek a magyar történelemben. Debreceni Szemle, 1929.

A [Várnai Sándortól eredő?] „Nagy imposztorok” c. sorozatban VU. 1892. (XXXIX.) 24–25. l. igen alantjáró cikk van „A debreceni fekete ember” címen, V. S. jelzettel.

Révész Imre (ifj.): Debrecen lelki válsága 1561–1571. Századok, 1936. Külön, kibővítve, az Akadémiai Értekezések történettudományi sorozatban. Bp. 1936.

Révész Imre: Méliusz és Kálvin. Viszonyuk... a szentháromságtani küzdelemben... Erdélyi Múzeum, 1936. Kny. Cluj, 1936. (Erdélyi Tudományos Füzetek 85. sz.)

Révész Imre (ifj.): Félegyházi Tamás és a debreceni iskola válsága. Újabb adalékok Debrecen János Zsigmond-korabeli lelki válságához. Századok, 1937.

Palaeologus Jakob Z T L. és:

Landsteiner Karl: Jacobus Palaeologus. Wien, 1873. Mit noch nicht gedruckten Urkunden und Briefen aus dem Archive des k.k. Ministeriums des Inneren. Kny. a Josefstädter-Gimm. értesítőjéből.

Sommer János Z T L. és: Schuller, H.: Johannes Sommer (1542–1574), Leben und Wirken eines südosstdeutschen Humanisten. Mediasch 1941. – Kny. a Siebenbürgische Vierteljahrschrift 64. évfolyamából.

Paruta Miklós Z T L.

Gerézdi Rabán: Erasmus és az erdélyi unitáriusok. IT. 1947. 9. sk.

Vári Albert: Kapcsolatok az erdélyi unitáriusok és a hollandiai remonstránsok között. KM. 1932.

A református magyarországi unitáriusok vitáival érintkeznek még a következő művek:

Wotschke, Theodor: Christoph Thretius. Altpreussische Monatsschrift, 1907.

Cantimori, Delio: Eretici Italiani del Cinquecento. Ricerche storiche. Firenze, 1939. Német fordítása Kaegi W.-tól: Italienische Häretiker der Spärenaissance. Basel, 1949.

Gensichen, H. W.: Die Wittemberger antisozinianische Polemik. Ein Beitrag zur Auseinandersetzung von Reformation und Humanismus. Göttingen (Theol. Dissertation), 1942.

Szilágyi Sándor: Az unitáriusok 1638-iki üldöztetésének s a dézsi complanationának történetéhez. KM. 1873.

Benczédi Pál: Egy szomorú történelmi évforduló. A dézsi egyezkedés 300-dik évfordulója. KM. 1938. 163–171.

Herepei Gergely (közl.): A kolozsvári orthodoxusok Querelája az unitárius uraimék ellen. EPK. 1878. (VIII.) 588.

Pinzger Ferenc S. J. tanulmánya a pécsi jezsuiták történetéről, Pécsi Pius-Gimnázium értesítője 1933–34. 39–42. (idézi pontosabb címmegadás nélkül Miklós Ödön: „A magyar protestáns egyházalkotmány története...” c. művében 139. l.) azt állítja, hogy a baranyai és keletsomogyi részeken a XVII. század végén még ezerszámsra voltak unitáriusok, akiket tömegtérítéssel tereltek a kat. egyházba. Még pontosan utánanézni!

Koncz József közlése: A szenterzsébeti, nagy- és kissolymosi, bönödi unitárius templomok elvétele a reformátusok számára, 1639.

[A magyarországi unitárius terjeszkedéshez és annak megvilágításához is nyújt bizonyos figyelemreméltó kapcsolópontokat Mühlpfordt Günther: Deutsche und Polnische Arianer. Eine frühanklärerische Gemeinschaft in der radikalen Reformation. – Deutsch-slawische Wechsel. Seitigkeit in 7 Jahrhunderten. Berlin, 1956. (Winter-Ehrung)]

Újabbkori unitárius terjeszkedés eredetileg református vidékeken:

Az alföldön, főként Hódmezővásárhelyen folyt terjeszkedésről hosszú vita és cikksorozat PEIL. 1884. 1885. Az utóbbi évf.-ban egy „Vásárhelyi János” nevű (alighanem álnevű) szerző: „Adatok az unitarizmusnak magyarhoni terjeszkedése történetéhez” cím alatt hivatalos okmányokat is közöl 764. sk. Ennek hosszadalmas folytatásai vannak ugyanezen évfolyamban, ugyane szerző, továbbá Derzsi Károly budapesti unit. lelkész, egy „Vigil” álnevű szerző s mások felszólalásaival. – L. a „Hódmezővásárhely” egyházközségi címszó alatt is!

Barabás István: A dunapataji unitárius egyházközség. Bp. 1938.

3.6) A református egyház harcban a szombatossággal.

Kohn Sámuel: A szombatosok. Történetök, dogmatikájok és irodalmok, különös tekintettel Pécsi Simon... életére és munkáira. Bp. 1889. (Első része a Magyar–Zsidó Szemlében jelent meg.)

Ugyanez németül: Die Sabbatharier in Siebenbürgen. Bp.–Leipzig, 1894.

Kóváry László: A szombatosok Erdélyben. KM. 1867.

Kiss Áron (id.): A szombatosok vagy zsidók felekezete. SpF. 1867.

Boros György: A szombatosok irodalmi maradványai és vallásos nézeteik. KM. 1886.

Ürmösi Sándor dolgozata után Szász Károly: Az erdélyi székely szombatosok. VU. (XX.) [Hosszabb közlemény.]

Győry Lajos: Az erdélyi székely szombatosokról. Vasárnapi Újság, 1874.

Kóváry László: Péchi Simon kancellár. KM. 1871.

Lóvy Ferenc: Egy vallásalapító erdélyi főúr [= Péchi S.], Kolozsvár, 1906.

Péchi Simon psalteriuma. Sajtó alá rendezte Szilády Áron. Bp. 1913.

Pécsi Simon szombatos imádságos könyve. Sajtó alá rendezte Guttman Mihály és Harnos Sándor. Bp. 1914.

Lugossy József: Egy szombatos codex és a szombatosok. Akadémiai Értesítő, 1850/1851. 100–133.

Lugossy József: Egy szombatos énekeskönyvről. Új Magyar Múzeum, 1851. [A Jancsó-kodex ismertetése.]

Nagy Sándor: Szombatos kodexek. Bp. 1884.

Thury Zsigmond: A szombatos kodexek bibliográfiája, különös tekintettel azok énektartalmára. Mezőtúr, 1912.

Koncz József és Szilágyi Sándor: Péchy Simon lappangó munkáiról. Abfigy. XIX. (1885.)

Harnos Sándor: A szombatos imakönyv névtelen írója. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat évkönyve, Bp. 1913.

Marmorstein Arthur: Szombatos kodexek. MKSz. 1913.

Varju János: A szombatosok költészete. Bp. 1937.

[Az ITK. 1938. 185–186. lapok szerint e füzet nagyrészt Thury Zsigmond fentebb említett művének kiírása.]

Zoványi Jenő: Két Bogáthi Fazekas Miklós. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1935.

Vö. ZTL. címszavaival is!

Szilágyi Sándor: A zsidók történetéhez. KM. 1873.

Vass Miklós: Kornis Borbála és a szombatos pöre. KM. 1906.

Koncz József közlései: A ref. vallásra térített szombatosok reverzálisa 1639., ezek utódainak megintése a ref. vallásra való visszatérés végett 1662. KM. 1882.

Franken Keresztély közli elítélő véleményét Gerendi Jánossal a szombat megülséről, a vérnek és fülva holt állat húsának meg nem evéséről. MPEA. 1909–1910.

Maradékaik zsidó hitre térése előadva PEIL. 1869:154.

Arányi Lajos: Az erdélyi szombatosok között. Magyarország és Nagyvilág, 1875.

Bözödi György: Székely szombatosok. Erdélyi Helikon, 1934–1935.

Bözödi György: Székely emberek, zsidó istenek. Cluj, 1935.

Móricz Zsigmond: A szombatosok közt. Kelet Népe, 1941. július 1.

Mikó Ferenc szombatosságra hajlása, mint a vallási eklekticizmus jele Bethlen Gábor idejében.

Az „Erdély öröksége” c. sorozat IV. kötetében: „A Fejedelem” 87. l. (Kemény János önéletírásában.)

[A szombatossággal valószínűleg kapcsolatban állt magyarországi XVII. századi zsidó apokaliptikus mozgalmakhoz, l.:

Brett, Samuel: A Narrative of the Proceedings of a great Council of Jews on the plain of Ageda, in Hungary... London, 1650.

Magyar fordítása Csiky Lajostól: Magyarországon 1650. évben tartott nagy zsidó zsinat leírása. DebrPL. 1881. 135. sk. Tóth Bélától: A magyar Anekdota I. Bp. é. n. 1898. 304. sk.

(A Magyar Zsidó Szemle, 1891:III. után.)

Leveen, Jacob: An autograph letter of the pseudo messiah Mordecai ben Hayyim of Eisenstadt. Ignace Goldziher Memorial Volume I. Bp. 1948. 393–399.

Dercsényi, Mauritius: De pseudopropheta Nathan Ghazati ignota relatio. Uo. 400–411. Felvételét nem tartom föltétlenül szükségesnek.]

3.7) *Későbbi teológiai fejlődés:*

Pareus Dávid és Bethlen Gábor levelezése. Magyar fordításban közli Pápai Páriz Ferenc: „Romlott fal felépítése” c. műve függelékében. Közölve MPEA. 1906. Megnézendő, nincs-e benne a Rudus Redivium-ban is a latin eredeti?

Zsilinszky Endre: Polemikus irodalmunk a XVI. és XVII. században. Bp. 1881.

Samu János: Hitviták a XVII. század második felében. Bp. [?] 1901.
[Ism. PEIL. 1901:363. Czeglédi István, Matkó, Pósházi – Sámbar, Kis Imre vitáiról van benne szó.]

Zoványi Jenő: Sámbar Mátyás és Kis Imre hitvitái s az ezekkel egyidejű hitvitázó művek. ThSz. 1925.

Zoványi Jenő: Szóbeli hitviták Sárospatakon és Kassán. ThSz. 1933–34.

Schermann Egyed: A protestáns egyházak cenzúrája. Pannonhalmi Szemle, 1930.

Schermann Egyed: A protestáns cenzúra teljes kialakulása. Pannonhalmi Szemle, 1931.

Chiliasmus és hasonló jelenségek:

Grüneberg: De Nicolao Drabicio neopropheta in Hungaria delirante. Altorf, 1721.

Pauler Gyula: [Drábik] Egy magyarországi próféta. Vasárnapi Újság, 1873. (XX. évf.)

Vu. 1892. (XXXIX.) 150–151. A [Várnai Sándortól eredő?] „Nagy imposztorok” c. sorozatban egy igen alantjáró cikk Drábikról „A Rákóczyak prófétája” c. a.

Kleinert, Paul: Nikolaus Drabik. Theologische Studien u. Kritiken. 1898. Kny. is.

Kvacsa János: Egy álpróféta a XVII. században. [Drábik] Századok, 1889.

Kvacsa János: A XVII. századbeli chiliasmus történetéhez. PSz. 1890.

Iványi E.: Comenius és a chiliasmus. Szolnoki gimn. értesítő, 1902–1903.

Haase R.: Das Problem des Chiliasmus und der Dreissigjährige Krieg. Leipzig, 1938.

[Rákóczi Zsigmondról és Lorántffy Zsuzsannáról is.]

Szimonidesz Lajos: Drábik Miklós próféciái és egy magyar–latin kiadású részletük. MKSz. 1942.

Erdélyi chiliastikus és egyéb szekták jelenségeiről: Hermány Dienes József emlékirata. Kolozsvár, 1925. L. az „Erdély öröksége” c. sorozat VII. kötetében is. („Erdély változása”) 234–235.

Váradai Mátyás kézdivásárhelyi lelkész állását veszti miatta 1672 után. Z T L. 509.

Hunyadi Szabó Ferenc kéziratban nagyon elterjedt jövendöléseiről l. Trócsányi Zoltán: Kirándulás a magyar múltba. Bp. 1937. 405–406. – Említi e művet Tóth Ferenc: „A... túl a tiszai... püspökök élete... Győr, 1812. c. műve 236. lapján, a címét így jelölve meg: „A titkos könyv jövendöléseinek beteljesedése Lowman szerint.”

[Párhuzamos jelenségek lutheránus részről: Pukánszky Béla, A magyarországi német irodalom története 239. sk. és 247. sk. Klesch Dániellel és II. Pilárik Istvánnal kapcsolatban. Ezekre l. Z T L. cikkeit is.]

Cseh-morva exulans testvérek bevétele a magyarországi helvét hitvallási kötelékbe:

Archiv pro. badani o zivoté a spisech J. A. Komenskeho XI–XII. (Kvacšala J. szerk.) Ismertette PSz. 1930:320. sk.

[A samarjai superintendentia hitvallásilag befogadja a Szokolcán és környékén betelepülteket. – Lorántfi Zsuzsanna kiváltságlevelet ad a Puchón és Lednicen letelepülteknek.]

Ernyey József: A habán majolika és az exulans cseh testvérek Magyarországon. A magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának Értesítője. VII. 307.

De kérdés, hogy ez a szerző „exulans cseh testvérek” alatt nem anabaptistákat ért-e? Utánanéznii!

Coccejanismus:

Zoványi Jenő: A coccejanismus története. Bp. 1890.

[Z. J. maga mondja erről PEIL. 1898:79., hogy mindössze 100 (egyház) példányban nyomatta ki.]

E mű egyrésze – Coccejus és theologiai rendszere, A coccejanismus küzdelmei Németalföldön – a PSz.-ben is 1890.

Zoványi Jenő: A coccejanismus lényege, fejlődése és jelentősége. PSz. 1903.

Zoványi Jenő: Magyar coccejanusok a XVIII. században. ThSzláp, 1909.

Zoványi Jenő: Dézsi Márton. PSz. 1898.

Zoványi Jenő: A coccejanismus hatása a magyar reformátusokra. (Kéziratban.)

Koltay-Kastner Jenő: Tótfalusi Kis Miklós coccejanizmusa. ITK. 1954.

Dési Márton, Csernátoni Pál és Pataki István... ellen felhozott vádpontok 1673. – Közli Koncz József Protestáns Közlöny, 1673.

Radnóti gyűlés a coccejanismus ügyében 1673. Végzéseit közli Zoványi Jenő: Protestáns Közlöny, 1889.

Cartesianismus: Z T L. (a pótlások között) és Turóczi-Trostler József: Magyar cartesianusok. Minerva, 1933. Kny. Pécs, 1933. (Minerva Könyvtár XLIII.) Ugyanez franciául: Les cartésiens hongrois. Revue des Etudes Hongroises 1934.

[Descartes és tana nagy irodalmából a magyar református egyháztörténet szempontjából figyelembe veendő: Leenhardt, H.: Descartes et la pensée chrétienne. Études Théologiques et Religieuses, 1907. (Bővítendő!)]

Brugmans, H. L.: Descartes et les pasteurs de Hollande. – Revue de Littérature comparée 1937. Juillet – Septembre.

Bartók György: Descartes sorsa Magyarországon. Szellem és Élet, 1938:3–4.

Nánási Fodor János „eretnekségei”? Z T L. és N. F. J. önéletrajza MPEIF. 1877.

Musnai László és Kállay Kálmán:

„Moreh Nebochim.” ThSz. 1941.

[Nagyenyedi teologus-diákok dogmatikai stb. jegyzetgyűjteménye a XVII. századból. A nagyenyedi kollégiumi könyvtár ily című kéziratok-kötetének ismertetése.]

Gulyás József: Egy ismeretlen theologiai mű az úrvacsoráról. ThSz. 1931.

A mű kézírata a sárospataki kollégium könyvtárában. Pázmány Kalauza ellen szól. A szerző felveti a kérdést: nem Ráday Pál műve-é?

Rácz Lajos: Pictet Benedek. PSz. 1911. 157. sk.

[Magyarországi hatásáról is szól.]

Pataky László: Inspiration française dans le protestantisme hongrois. Revue des Études Hongroises 1929:81–97.

Szoboszlai Péter, tiszafüredi lelkipásztor 1759. „socinianus” tanai miatt állásvesztésre ítéltetett. Szőnyi Benjámint 1762-i feljegyzése szerint nézetei remonstrans – mennonita jellegűek. L. a hódmezővásárhelyi ref. egyház legrégebbi jegyzőkönyvét a 128–129. lapokon.

A „libertinizmus” és „indifferentizmus” üldözéséhez:

Földváry László rövid jegyzettel kísért adatközlése PEIL. 1900:521–522.

[A palatinális főkapitány levele a kiskunkapitányhoz 1767., Mária Terézia ugyanazon évben kelt könyvüldöző rendelete tárgyában.]

A „liberális világnézet”-hez:

Bartók György: Az igazi és a hamis liberálizmus. (Adalékok a liberálizmus magyar értelmezéséhez.) PSz. 1935. 213. sk.
[Id. Szász Károlyról és Péterfi Albertről szól.]

Varga Zoltán: [Id.] Szász Károly és Péterfi Albert. Debrecen, é. n. (Értekezések az 1943. évről: A debreceni ref. kollégium tanárképző intézetének dolgozatai. 28. sz.)

Magyarországi protestánsok: Z T L.

Weber Samuel: Statuten und Reden des Ungarischen Protestanten-Vereines, Pest, 1872.
[Bizonyára van magyar kiadása is! Megkeresendő.]

Csiskó János: Der Ungarische Protestantenverein. Bp. 1873.
[Gulyás MIÉM-e nem pontosnak látszó adata ellenőrzendő!]

Ballagi Mór?: Der ungarische Protestantenverein, seine Entstehung und seine Wirksamkeit. Bp. 1874.

Ballagi Mór: „Tanári pályám befejezése”... c. vezércikkében igen érdekes adatok a MPE. megalakítása körüli tevékenységéről. PEIL. 1877. június 17.

Harsányi Sándor: A tiszántúli református egyházkerület és az úgynevezett magyarországi protestáns egylet. Debrecen, 1872.
[Harsányi e dolgozata nem kny. a MPEIF.-ből? Megnézni!]

Az egylet feloszlása: PEIL. 1890:805–806.

L. még Bucsay Mihálytól: A bpesti ref. theol. akadémia tört. Bp. 1955. c. kiadvány 45–54. l.

Magyar protestáns irodalmi társaság:

Révész Kálmán: Az „Irodalmi Társaság” múltjából. PEIL. 1887: 613–614.

Révész Kálmán: A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság megalakulásának előzményei. PEIL. 1916:376. sk.

„Magyar protestáns irodalmi társaság” cím alatt közli a MPEIF. 1881:496. sk. a br. Vay Miklós 1863-i felterjesztését ez ügyben a helytartótanácsához és a Révész Imre készítette első alapszabálytervezetet, R. I. utószavával. – Ugyanott 505. sk. közölve van egy „Szózat a protestáns irodalmi társulat érdekében” c. cikk „Kőrösi” aláírással (a helyzetet jellemzően festő korekkel).

Újabb felhívás „Magyar Protestáns Tudományos Irodalmi Társulat” alakítására, alapszabály-tervezettel PEIL. 1887:513. sk.

A MPIT megalakulásáról s az aköri harcokról részletes tudósítások PEIL. 1888:530. sk.

Maszyk Endre: A protestáns irodalmi társaság és Debrecen. Pozsony, 1889.

Szöts Farkas: Irodalmi tömörülés az egyházban. PSz. 1899.

[Visszatekintés a Magyarország Protestánssegyet és a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság alakulására és elért eredményeire.]

Tavaszy Sándor: A theologiai irányok ártétkelése. A dialektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója. Cluj-Kolozsvár, 1936.

(Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből. 7. sz.)

[Fontos tükröztetése a Barth-féle irány magyar térfoglalásának.]

Peti József: A hittani tudat jelene az ev. ref. egyházban. Kecskemét, 1859. Kny. a kecskeméti Protestáns Közlönyből.

4) Gyakorlati teológiai irodalom története, az igehirdetés történetével:

Tóth Mihály: A magyar protestáns egyházsónoklat története. Kútfők után dolgozva a magyar protestáns hitsónokok nyomtatott vagy kéziratban lévő munkáiból. Mutatványokkal, s az egyházi beszédek bírálataival, a reformációtól a mai időkig. – I. kötet: a reformációtól a XVII. század végéig. Debrecen, 1864.

[Több nem jelent meg.]

Tóth Mihály: Egyházsónoklattan. Az egyházi beszéd rövid történetével a legújabb korig. Debrecen, 1866. 2. javított és bővített kiadás Debrecen, 1878.

[Illusztrációs anyagul magyar prédikációkat használ fel.]

Mitrovics Gyula (id.): Egyházi sónoklattan, tekintettel a magyar egyházi beszéd-irodalomra. Tanítványai számára való olvasmányul írta ~. Sp. 1878. – Második bővített kiadás, mint az „Összegyűjtött papi dolgozatai”-nak VI. kötete. Debrecen, 1911.

S. Szabó József: A magyar prédikáció irodalomtörténeti áttekintésben. „Egyházi Dolgozatok” c. kiadványában Miskolc, 1894. Mutatványként hozza PEIL. 1894:523. sk.

Szentkúti Károly: Észrevételek [S. Szabó dolgozatához] PEIL. 1894. 541. S. Szabó „Válasza” a PEIL. 1894:621–622.

Szép Lajos: Adalékok a református prédikáció irodalomtörténetéhez. PEIL. 1896:101–103.

S. Szabó József; megjegyzései és pótlásai ehhez ugyane cím alatt, PEIL. 1896:166–167.

Szép Lajos: Politikai kérdésekkel is foglalkozó református egyházi sónokok a jelen században. PEIL. 1896:151–152.

- Ravasz László: A gyülekezeti igehirdetés elmélete. (Homiletika) Pápa, 1915.
(Református Egyházi Könyvtár XI. sz.)
[Történeti résszel is.]
Ebből mutatvány „A magyar protestáns igehirdetés a XVII. században” c. a.
ThSz. 1913:262. sk.
- Rácz Béla: Két évszázad a magyar református igehirdetés történetéből. (1711–1914.)
I. kötet, Gyula, 1931. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban 17. sz.)
[Több nem jelent meg.]
- Nemeskürthy István: A XVI. század utolsó három évtizedének postilla-irodalmából. IT. 1957. (XLV.) 4. sz. 453–466.
- Csekey Sándor: A 16. és 17. század református igehirdetése. Magyar Kálvinizmus, 1938.
- Csikesz Sándor: A magyar református gyakorlati theologia. Debrecen, 1934.
- Kathona Géza: Samarjai János gyakorlati theológiája. ThSz. 1939. és Kny. Debrecen, 1939. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban 61. sz.)
- Csikesz Sándor: Geleji Katona István igehirdetése. Református Igihirdető, 1932.
- Gál Lajos [budapesti lelkész]: Geleji Katona István mint „igehirdető”. ThSz. 1939. és kny. Debrecen, 1939. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban ? szám.)
[A szám megállapítandó!]
- Tóth Endre: Torkos Jakab dunántúli ref. püspök (1711–1785) mint igehirdető. Bp. 1937. (A Református Igihirdető Szemináriumi könyvei 2. sz.)
- Benedek Sándor: Tóth Ferenc gyakorlati theológiája. ThSz. 1937. és kny. Debrecen, 1937. (A „Theologiai Tanulmányok” 30. száma.)
- S. Szabó József: Diétai prédikátorok. Debreceni Képes Kalendárium, 1933.
- Gulyás József: A sárospataki könyvtári kéziratár magyar prédikációi ThSz. 1931–1932.
- Jakab Elek: A 19. századbeli erdélyi halotti beszédek bibliographiájához. MKSz. 1882.
- Jakab Elek: Újabb adalék az erdélyi halotti beszédek bibliographiájához. MKSz. 1884.
- Köblös Zoltán: Halotti beszédek az erdélyi országos múzeum és a kolozsvári ref. kollégium könyvtárában. Kolozsvár, 1905.

Szentkúti Kis Károly: Az irány újabbkori egyházi beszéd-irodalmunkban. PEIL. 1876.

Joó Sándor: A húsvét homiletikuma. ThSz. 1942. Kny. Debrecen, 1942. (A „Theologiai Tanulmányok” 73. sz.)
[Szemelvénygyűjtemény a racionalista-liberális korszak húsvéti prédikálásából.]

Román János: „Homiletikai revisio” száz év előtt. RE. 1954. nov. 1.
[Tiszáninneni egyházkerületi anyag.]

Legáció kérdése:

a PEIL. 1870-es évfolyamaiban nagyon sok utasítás tárgya, a nemlelkészi egyének, elsősorban tanítók, praeoransok, lévíták igehirdetésével együtt. Kiemelkedő hozzászólások az „Ormánysági” álnéven író Baksay Lászlótól „Ki prédikáljon?” és „Még egyszer katedráink becsületéért” c. a. PEIL. 1878.

„A mi nagy nyomorúságunk” cím alatt „G.”-jegyű szerző PEIL. 1915:426–427. adatok (főként Szentkirályi Károly garbolci lelkész beszédei) alapján súlyos megállapításokat tesz az akkori – főként a háborús vonatkozású – magyar ref. prédikáció-irodalom legmélyebb süllyedéséről.

i) Nevelés- és oktatástörténet, iskolák, katechesis, lelkészképzés:

1) Iskolák helyileg, illetőleg nagyobb területi egységek szerint:

Abaújszántó:

Thury Etele: Batizi Andrásról és a szántói iskoláról. PSz. 1910.

Alsódunamelléki (régi) egyházkerület

iskolaügyéről „Pro memoria följegyzések”. Erdélyi János közlésében. SpF. 1862:567–568. Eredeti latin szövegek 1610 tájáról. Forráshely nincs jelezve.

„Andaházi” Szilágyi Mihály-nevelőintézet:
lásd Debrecen alatt!

Békés:

A békési realgymnasium rövid története 1861/2–1872/3. Értesítő 1873.

Séllei Péter: Adatok a békési református gimnázium múltjához. Tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1886.

Séllei Péter: A békési ev. ref. gymnasium története. Értesítő, 1896.

Durkó Antal: A békési ref. reálgimnázium története. Békés, 1934.

Bihardiószeg:

Molnár János: A bihariószegi református egyház iskolájának pusztulása a XVII-dik században és Apaffi-alapítvány a diószegi iskola részére. DebrPL. 1884:244–245.

Budapest:

A teol. akadémia és előzményei: Z T L.

Hetényi János: A Pesten állítandó református főiskolai rend tervezete.

Péterfi Albert: A Pesten felállítandó protestáns főiskola tanítási rendjét illető tervezet.

Tatai András–Karika János: A Pesten felállítandó főiskola tanítási rendjét tervező pályamunka.

E három, valamint Szabó György, Vajda Péter, Spiller Pál hasonló tárgyú munkálatai kiadva „Pályamunkák” c. alatt két kötetben, Kecskemét, 1843.

Bajkay Endre: A pesti protestáns főiskolai vállalat keletkezésének s eddigi történetének rövid vázlata. PEIL. 1845:946. sk. Kny. Pest, 1847.
Az évszámnak még utánanézni!

Török Pál: Korrajzok a dunamelléki helv. hitv. egyházkerület életköréből, melyeket főtekintettel a kecskeméti s pesti főiskolák ügyére előterjeszt T. P. Pest, 1858.

Török, Paul: Die ev. ref. theologische Lehranstalt in Pest. Protestantische Jahrbücher für Österrech 1856. 438. sk.

Szóts Farkas: A budapesti ev. ref. theol. akadémia múltja és jelene. Történeti vázlat és rövid jellemrajz. Bp. 1896.
[Egy része közölve PEIL. 1896:580. sk.]

Szóts Farkas: A budapesti theologiai akadémia félszázados múltjából. PSz. 1905.

Szóts Farkas: A budapesti theologiai akadémiaéről. (Teljessé tételének félszázados évfordulójáról.) PSz. 1909.

Csekey Sándor: A budapesti theologiai akadémia hetvenötéves múltja. Az 1930/31. évi akadémiai Értesítőben.
[A 75 éves jubileum alkalmából.]

Göde Lajos: A budapesti református theologiai akadémia. Bp. 1942. (A budapesti ref. theol. Akadémia Baráti Szövetségének kiadványai 1. sz.)

A budapesti református theologiai akadémia története 1855–1955. Szerzői: Bodonhelyi József, Budai Gergely, Bucsay Mihály, Czeglédy István, Csekey Sándor, Kádár Imre, Nagy Barna, Pap László. Bp. 1955.

Szilassy Aladár: A budapesti református theologiai akadémia és kerületi székház építésének története. PEIL. 1912:766–769.
[Bizottsági elnöki jelentés.]

Farkas József: A pesti protestáns theologiai intézet volt növendékeinek védelme és még valami. PEIL. 1874:1581. sk.
[Az 1855–1874. közti növendékek névsora, életpályájuk feltüntetésével és kommentárral.]

Csekey Sándor: Kossuth Lajos és a budapesti református theologiai akadémia. Református Theologia 1944. március.

A budapesti teológiai akadémia centenáris ünnepségei. Tudósítások, beszédek a RE. 1955. okt. 1-i számában.

Budapest: A főgimnázium:

Vámosy Mihály: A budapesti ref. gymnasium alapításának rövid története és fejlődése. Értesítő, 1872.

[Név nélkül]: Adatok főgymnasiumunk történetéhez. Értesítő, 1884.

Csűrös István: Szemle a budapesti református főgimnázium 50. éves múltja felett. PSz. 1910.

Barthos Kálmán: A budapesti református főgimnázium első félszázada. Bp. 1909.

Budapest: egyéb:

Szőnyi Pál: A Pesten felállítandó protestáns praeparandia terve. Buda, 1846.

Budapesti ref. vallásitanítás jelentékeny községi (fővárosi) segélyezéséhez adat már Farkas József cikkében: A debreceni presbyterium legújabb határozata. PEIL. 1884:103–104.

Cegléd:

Szabó L.: A ceglédi ref. iskolák története. Prot. Népiskolai Közlöny, 1866.

S. Szabó József: A ceglédi református iskola története 1545–1930. Cegléd, 1936.

[Ebből egy részlet közölve ily cím alatt:] A református iskolák jelentősége a török uralom alatt és végén. PSz. 1934. 487. sk.

Csurgó:

Barla [a keresztnév nincs kitéve]: A belsősomogyi helv. hitv. egyházmegye csurgói, jelenleg 6 osztályú gymnasiumának keletkezéséről s külállásáról, a mai napig terjedő rövid értesítés. PEIL. 1863:1166. sk.

Zöld Ferenc: A csurgói ref. tanítóintézet története. Értesítő, 1869.

Szabó Lajos: ? Értesítő, 1870. A címnek utánanézni!

Csire István: Vázlat Csurgó múltjából, különös tekintettel az ottani ref. gimnáziumnak megalapítására. MPEIF. 1884:424. sk.

Héjas Pál: A csurgói ev. ref. főgimnasium száz éves története. Értesítő, 1894–95.

Héjas Pál: Gróf Festetics György, mint a csurgói ref. gymnasium alapítójának emlékezete. Értesítő, 1883.

Vida Károly: Beszéd a csurgói főgimnázium százados emlékünnepén. DunPL. 1899:608. sk.
[Történelmi áttekintéssel.]

Csurgói diákalbum. Szerk. Écsy Ö. István. Bp.–Csurgó, 1931. (A külső fedélcímlapon: Csurgói Öregdiákok Albuma.) A rövid történeti rész Bene Kálmántól.

Bódi Ferenc: A csurgói református Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium másfél-évszázados története. I. Történeti Rész. II. Okmánytár. Kaposvár, 1943.

A csurgói tanár fizetése Csokonai Mihály ottani szolgálata ideje táján. A debreceni főiskola régi anyakönyvéből közli Révész Imre. MPEIF. 1873:565–566.

Debrecen: A Kollégium:

Nagy Sándor: A debreceni református kollégium. I. kötet. Hajdúhadház, 1933.
[Több nem jelent meg.]

Zsigmond Ferenc: A debreceni ref. kollégium története 1538?–1938. Debrecen, 1937.

A Debreceni Kollégium Története. Nagy Sándor és Zsigmond Ferenc közreműködésével szerkeszti Révész Imre.
[Az öt nagy kötetre tervezett sorozatból 1940–1945 között megjelentek a következő részletek:]

(A Debreceni Kollégium Történetének részlegei) – 1940–1945 között –

I. 1. Nagy Sándor: A debreceni kollégium mint egységes intézmény, az egyetem kiválásáig. (Kerettörténet.) 1940.

I. 2. Szentpéteri Kun Béla: Az egyetemmé alakulás története (a Kollégiummal való kapcsolatok továbbélése az Egyetemnek, mint egységnek életében).
[Szentpéteri Kun Bélának az egyetemmé alakulás kérdésével kapcsolatos régebbi dolgozatai:
Egyház és egyetem. Debrecen, 1913.]

[A debreceni egyetemért. Debrecen, 1917.]

I. 3–6. Nagy Sándor–Veress István–Erdős Károly–Bessenyei Lajos: A gimnázium, a reáliskola, a tanítóképzőintézet, a polgári iskola, az elemi oktatás, a lelkészképző intézet, a tanárképző intézet története. Ez adatok még ellenőrzendők!

III. 4. Zsigmond Ferenc: A debreceni kollégium és a magyar irodalom.

IV. 3. Varga Zsigmond: A kollégiumi nagykönyvtár és vele kapcsolatos múzeum alakulása, története és egyetemes művelődéstörténeti jelentősége. [A kollégiumi és egyetemi könyvtár egyesítési kísérletét I. II.:B. c. 1. alatt.]

Debreceni István: A négyszázéves debreceni református kollégium története. Oradea Mare, 1938.

[Névtelen]: Statistikai Esméltetések a Debreceni Reformatum Collegiumról. Tudományos Gyűjtemény, 1817. VI:50–67.

[Név nélkül]: A debreceni helv. hitv. gymnasium története. Értesítő, 1854.

Géresi Kálmán, Sinka Sándor, Gulyás István, Bakóczy János, Dóczy Imre, Kulcsár Endre, K. Kiss József, Varga Bálint, Elek Lajos:
A gimnázium története a debreceni ev. ref. kollégiumban. Millenneumi Értesítő, 1894–95.

A debreceni ev. ref. főgymnasium értesítője az 1894/95. iskolai évről. Debrecen, 1895. Tartalma:

Géresi Kálmán: A gymnasium története a debreceni ev. ref. kollégiumban.

Sinka Sándor: A gymnásiumi oktatásügy története 1848-ig.

Géresi Kálmán: Iskolai élet 1848 előtt.

Dóczy Imre: A debreceni rézmetsző diákok.

Gulyás István: A nevezetesebb tanárok életrajza és irodalmi működése.

Bakóczy János: A tanárok névsora.

Sinka Sándor: A publicus praeceptorok névsora.

Gulyás István, Kulcsár Endre, S. Szabó József: Az 1848 előtt használt tankönyvek jegyzéke.

Dóczy Imre: Az újkori gymnasium.

Önképzőkör (Kulcsár). Főkönyvtár (Géresi). Phisikai szertár (Keresztesi Kiss József). Természetrizsi múzeum (Kovács János). Kollégiumi épület (Varga

Bálint). Tanulók ellátása és segélyezése (Elek Lajos). Tanulói létszám hullámzása (Dóczi Imre). A kötet szerkesztője: Dóczi Imre.

Könyves Tóth Mihály: Adatok a debreceni ref. Collegium történetéhez. Debrecen, 1859. Az „Egyházi Könyvtár” I. évf. IV. füzetében.

Veress István: A debreceni református kollégium tanítóképző intézetének története 1855–1930. Debrecen, 1931.

Kovács Sándor: A jogtanítás története a debreceni ref. főiskolában. DebrPL. 1893:505. sk.

Kovács Sándor: Adatok a jogtanítás történetéhez a debreceni ref. főiskolában 1875-től fogva. DebrPL. 1898:559. sk.

(L. a Kollégium 1893/94. évi akadémiai Évkönyvét is, ahol – úgy látszik – az előbbi dolgozat, mint a szerző „rektori beszéde” ily címen van közölve: „Adatok a jogtanítás történetéhez főiskolánkban a múlt század végétől az 1875. évig”.)

Balogh Ferenc: A debreceni jogakadémia keletkezése. Bp. 1905.

Balogh Ferenc: A debreceni jogakadémia keletkezése, fejlődése és a jogászfjúság. Debrecen, 1905.

Szentpéteri Kun Béla: Debreceni jogtanítók. Debreceni Szemle, 1931. Kny. Debrecen, 1931. Mint egyetemi rektori székfoglaló a debreceni Tudományegyetem Évkönyvében és Almanachjában is az 1930–1931. tanévről.

Nagy Sándor: A vallásos nevelés és oktatás a debreceni kollégiumban a reformáció korától a XIX. századig. Debrecen, 1933. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozat [?] száma.) Ellenőrzendő!

Révész Kálmán: A gyakorlati theologia tanítása a debreceni főiskolában. [1745–1794.] DebrPL. 1888. 202–203.

Csendes József: Reáliák tanítása a 400 éves debreceni református kollégiumban. ThSz. 1938. Kny. Debrecen, 1938.

Varga László: A debreceni református kollégium tanárainak klasszika-filológiai munkássága 1738–1849. Debrecen, 1930.

Balogh Ferenc–S. Szabó József: A debreceni református Kollégium története adattári rendszerben, azaz a Kollégium adattára a református Konvent és egyetemes tanügyi bizottság által előírt pontozatok keretében. Debrecen, 1904–1915. – (Balogh Ferenc adattári gyűjtése már a DebrPL. 1904., 1905., 1906. évfolyamaiban is.) E mű részletekben való keletkezése és kinyomtatása történetéről l. S. Sz. J. utószavát.

Thury Etele: Iskolatörténeti Adattár II. köt. Pápa, 1908. A debreceni főiskola törvényei [1757] s az ezeket előírt tanulók névsora 1588–1792.

Barcsa János: A debreceni Kollégium és partikulái. Debrecen, 1905.

Révész Imre (id.) közlése: A múlt XVIII. század közepe táján, a debreceni főiskolából, a testvérkerületek kebelében, a többiek között, következő gyülekezetek nyertek gymnasiumi és elemi skolarektorokat. MPEIF. 1873:565.

Bakóczy János: A debreceni ref. főiskola tanárai, 1549-től fogva. DebrPL. 1891:247. sk.

Borovszky Samu: Debreceni írók és tanárok 1588–1700. ITK. 1898.

S. Szabó József: A debreceni ref. kollégium tanárai és kiválóbb növendékei 1549–1925. Debrecen, 1926.

Révész Imre (ifj.): Félegyházi Tamás és a debreceni iskola válsága 1570–1571. Századok, 1937.

S. Szabó József: A debreceni Kollégium főiskolává fejlődésének történetéhez. DebrPL. 1937.

S. Szabó József: A debreceni főiskola kezdeti szervezete és belső élete. DebrPL. 1937.

S. Szabó Ferenc: Műveltségi állapotok, főként az iskolázás Debrecenben a reformáció korában. Debrecen, 1924.
(A Tisza István Tudományos Társaság kiadványai közt.)

Géresi Kálmán: A református tanügy, különösen a debreceni főiskola legrégebb történetéből.
(A Tiszántúli ref. tanáregyesület 1879–1880-i évkönyvében.) Debrecen, 1880.

Révész Imre (id.): A debreceni főiskoláról. MPEIF. 1870.

Békefi Remig: A debreceni ev. ref. főiskola XVII. és XVIII. századi törvényei. Bp. 1899.

A debreceni tanács által alkotott rendszabályok a debreceni főiskolára vonatkozólag 1657-ből. (Közlő nincs megnevezve.) Latin és magyar nyelvű, eredeti a tiszántúli egyházkerületi levéltár egykorú másolati példányáról. MPEIF. 1874:395. sk.

Révész Kálmán: A debreceni főiskola állapota 1793–94-ben. Közlöny, 1882–1883. Még utánanézni! (XIII. évf.)

Balogh Ferenc: A debreceni ref. kollégium (a Zelizy Dániel szerk. „Debrecen sz. kir. város egyetemes leírása” c. műben). Debrecen, 1882.

Török István (közl.): Egy adat a debreceni ref. kollégium történetéhez. TT. 1885:615–619.

A kolozsvári ref. kollégium levéltárából.

[Az 1704 körüli diákzavargásokkal és az új törvényekkel kapcsolatos.]

S. Szabó József: A debreceni református kollégium. Debrecen, 1928.

Dekker, Willem Abraham: De hoogeschool van Debrecen. (1538–1938.) [Hol? Mikor?]

Nagy Sándor: Édesanyánk a Kollégium. Debrecen. ? Az évszám beírandó!

Nagy Sándor: „Szegények iskolája.” Szociológiai tanulmány a debreceni református kollégium utóbbi száz esztendejéből 1848–1948. Debrecen, 1948.

[Ugyane kiadványban angol szöveg is: „The School of the Poor”.]

Balogh Ferenc: A debreceni református főiskola alapítványi törzskönyve, azaz alapítványok, hagyományok és adományok tevőinek sorozata 1550-től 1911. évig. Debrecen, 1912.

Megállapítandó, van-e Balogh Ferencnek ily című munkája is: Alapítványok és ösztöndíjak a debreceni főiskolában (amely Gulyás MIÉM. szerint Debrecen, 1904. már 2. kiadásban jelent volna meg! Ferenczy Károly kéziratos művében nem találom említve).

Jakucs István: A debreceni ref. kollégium alapítványai. Debrecen, 1937.

Bajkó Mátyás: A debreceni felsőoktatás a felvilágosodás korában, Acta Universitatis Debreceniensis... Tom. I. 1954. Bp. 1954.

Menyhárt János: A debreceni jelenlegi theologiai tanárok hittani álláspontja főbb vonásokban. Evangéliumi Prot. Lap, 1875. 1–5. számok.

Nánay Béla: A debreceni kollégium a XIX. században. Embernevelés, 1948.

Szentpéteri Kun Béla: Tisza István iskolája. Debrecen, 1932.

Eröss Lajos: Rövid és általános áttekintés a debreceni ref. főiskolában lévő „Magyar irodalmi önképző társulat” múltja felett. Debrecen, 1880.

Nagy János: A debreceni diák tűzoltó társaság története. Debrecen, 1878.

Balogh Ferenc: A főiskolai tűzoltó társaság története. Debreceni Képes Kalendárium, 1913.

Nagy Sándor: A debreceni diáktűzoltóság története. [Kiadta a Belügyminisztérium országos közrendészeti parancsnoksága] 1957. [Bp.]

Kovács Sándor: A debreceni ref. főiskolai tanári olvasó egyesület története. DebrPL. 1896:661. sk.

Emlékfüzet a debreceni ev. ref. hittanszaki önképzőkör huszonötéves fennállásának emlékünnepele alkalmából. Szerk. Lencz Géza. Debrecen, 1895. Benne Balogh Ferencről és Juhász Lászlóról: A debreceni hittanszaki önképző-társulat keletkezése és 25 évi története.

Csikesz Sándor: A református kollégiumi nevelés lényeges vonásai. Debreceni tudományegyetemi évkönyv és almanach 1936/37-ről. A „Csikesz Sándor Emlékkönyvek” c. sorozat 5. számában is. Debrecen, 1943. [Legnagyobb részt debreceni vonatkozású.]

Csikesz Sándor: A debreceni Kollégium évszázados külföldi kapcsolatainak vázlatja. Debrecen, 1938. (Rektori székfoglaló értekezés.) A debreceni Tudományegyetem 1937/38. tanévi Évkönyve és Almanachjában. Kny. Debrecen, 1938. (Az „Egyházi Értekezések” c. sorozatban. 3. sz.)

Gál, Stephen: Debrecen Students in England and the English spirit in Debrecen. Danubian Review, 1938.

Morice Vilmos levele Londonból a debreceni főiskola tanáraihoz az ún. angol alapítvány ügyében. 1787. [A címzés Sinai Miklóshoz szól.]
– Simai Mező István irataiból közli Keszi Hajdú Lajos. Eredeti latin. MPEIF. 1878:108.

A debreceni iskola a külföldre menendő Bíró Kecskeméthy András segélyezése érdekében. Nagyköröshöz folyamodik 1711. Eredeti magyar. A nagykörösi városi levéltárból közli Szilágyi Sándor SpF. 1864:821–822.

Nagy Sándor: A debreceni ref. főiskolai énekhar (Kántus) 1739–1938. Hajdúhadház, 1938.

Balogh Ferenc; részletes adatai a főisk. énekhar (cantus) történetére 1739-ig visszamenőleg: Debreceni Ellenőr 1886, 1887, 1890, 1892, 1893, 1894, 1895, 1898. évf.-ban, DebrPL. 1882, 1884, 1889, 1894, 1898. évf.-ban, Szabad Egyház 1889. évf. Közlöny (debr. theol. ifj. lap) 1897.

Balogh Ferenc: A debreceni diákok életéből. Országos Hírlap, 1898. április 2.

Barcsa János: Debreceni kollégiumi élet Csokonai korában. DebrPL. 1905:101. sk.

Barcsa János: A debreceni kollégium a magyarországi reformátusok közös főiskolája. DebrPL. 1905:419.

Szeremlei Samu: A debreceni kollégium kérdéséhez. DebrPL. 1885:265. sk.
[Történeti fejtegetés arról, ki a debreceni főiskola tulajdonosa. Ehhez kapcsolódik Könyves Tóth Mihály két polémikus nyílt levele uo. 242–243. és 293–295.]

Sass Béla: Alapítványok és ösztöndíjak a debreceni ev. ref. főiskolában. Debrecen, 1898. Kny. a kollégium akadémiai tagozatai évkönyvéből.

Balogh Ferenc: Az angol alapítvány története. DebrPL. 1899. 41. sz.

Mitrovics Gyula (ifj.): A Töltési-alapítvány történetéhez. SpL. 1893. (XII.):19–20. [Debreceni alumnusok számára is.]

Balogh Ferenc: Debrecen város segélye a kollégiumnak 1752-ig és a Mária Terézia kormánya által betiltása. DebrPL. 1903:684.

Apafi Mihály fejedelem a debreceni tanárokat illető 3000 kősót Szilágyi Márton tanárnak rendeli adatni, 1687. MPEIF. 1876:392. (Közlő és forrás megnevezése nélkül.)

Szabó Károly közlése: A debreceni ref. főiskolai tisztek [senior, contrascriba stb.] kérik Alvinczy István sóaknai főkormányzót, hogy a tanulói testületet illető szóbeli jótéteményt adják ki, 1671. Dés város levéltárából. Eredeti magyar MPEIF. 1876:458–459.

Szűcs István: Visszaemlékezés a debreceni ref. kollégiumi deákok múlt időkbeli élelmzésére. DebrPL. 1888:338. sk.

Zoltai Lajos: Adatok a debreceni kollégiumról: a városi tanács gondoskodási papi és tanári özvegyekről. DebrPL. 1905:606.

Barcsa János: A debreceni kollégiumi tanárválasztás történetéhez. DebrPL. 1904:550. sk.

Barcsa János (?) [Ellenőrzendő!]: Az akadémiai tanárok természetbeli lakástörténete a debreceni főiskolában DebrPL. 1902:321.

Barcsa János: A debreceni ref. kollégiumi természetbeli lakások története. DebrPL. 1902:652. sk.

Barcsa János: A debreceni kollégiumi természetbeli lakásokról. DebrPL. 1903:136. sk.

Balogh Ferenc a DebrPL. 1902. évf. (46–47. számok) és Zoltai Lajos a DebrPL. 1903:2. 3. 4. 11. számaiban szintén a tanárok természetbeli lakásai kérdésével foglalkoznak. A pontos címek megkeresendők.

Barcsa János: A debreceni kollégium épületének története. DebrPL. 1905:798. sk.

[Ugyanerről a tárgyról készült 1944-ben Beczkóy Józsefné Révész Ágnesnek máig kéziratban lévő művészettörténeti doktori értekezése.]

Csűrös Ferenc: A debreceni diáktörvénytörvény. Uránia, 1907.

Nagy Sándor: A debreceni kollégiumi levéltár. Egyháztörténet, 1944.

Bajkó Mátyás: A debreceni felsőoktatás a reformkorban. Acta Universitatis Debreciensis... Tom. II. 1955.

Napló II. Rákóczi Ferenc... szabadságharcainak idejéből, Debrecen városának azon kori jegyzőkönyve szerint, egy kis elő- és utószóval. Révész Imre közlése, a forrás megjelölése nélkül. Eredeti magyar. MPEIF. 1872:421. sk.

Debreceni nagy égések, villámcsapás a kollégiumra, a nagytemplom meggyulladása a múlt [XVIII.] század közepe táján. Névtelen közlés, forrás megjelölése nélkül MPEIF. 1875:51.

Balogh Sándor: Poros aktákból. Debreceni Képes Kalendárium, 1909. [Verekedés 1830-ban a kollégiumi diákok és a Württembergi-huszárok közt.]

A kollégium az 1831-i nagy kolera idején: I. Budai Ézsaiás és Sárvány Pál leveleit Péchy Imre egyházkerületi főgondnokhoz, Haragos Antal gyűjteményéből. MPEIF. 1872:387–389.

Péczy József (ifj.) szénior- és contrascriba beiktató s egyben Csécsi Imre professzort elparentáló igazgatói beszéde a debreceni kollégiumban, latinul. 1847. aug. 26. PEIL. 1847:1124. sk.

A debreceni kollégiumi régi zászló 1848/49-ben. DebrPL. 1905:290. – Kihallgatási jegyzőkönyv a debreceni kollégiumi zászló ügyében 1859. DebrPL. 1905:306. (Mindkettő névtelen közlés.)

[Vecsei József:] A debreceni ref. főiskolai tanárok előterjesztése. SpF. 1857/58. (I. évf.) 760.

Csiky Lajos: Emléklapok a debreceni ref. főiskolában... 1869... érettségi vizsgálatot tettek 30 éves találkozójáról. Debrecen, 1902.

Főiskolánk 1833-ban és 1881-ben. DebrPL. 1882. (névtelen visszaemlékezések)

Nyárády László: Diákélet Debrecenben. Rajzok a diákéletből. Békés, 1902.

Borsos István: Kollégiumi történetek. (Rajzok és elbeszélések.) Debrecen, 1913. [csak részben debreceniek, részben pápaiak]

Csiky Lajos; kéziratban maradt műve: „A debreceni református főiskola a XVI. és XVII. században, összefüggésben a nagyváradi főiskola s Martonfalvi György életével és működésével”. – S. Szabó József szerint (PSz. 1936:81.) a kollégiumi levéltárban van. Meggyőződni, ott van-e még!

Debreceni Kevi András koll. szénior székfoglalója 1740. A debreceni „híres kollégium nevének eredetéről, sorsáról...” szólt Z T L. szerint, aki azonban nem szól a szövegnek meg- és hollétéről. – Balogh Ferenc DKT. 196.

is csak magát a tényt említi és a forrást, ahol feljegyezve van (Acta sedis scholasticae judiciaria III. kötet).

A Kollégiummal kapcsolatos „Andaházi Szilágyi Mihály nevelőintézet”:

Nagy Ferenc: Az Andaházi Szilágyi nevelőintézet. DebrPL. 1886. [Történeti adatokkal.]

Csiky Lajos–Sinka Sándor: Andaházi Szilágyi Mihály rokonságának és a Nadányi-családnak leszármazása táblái. Debrecen, 1910.

Rácz István: A debreceni Református Kollégium történetéhez. A szikszói birtok. Alföld [Debrecen] VII. évf. szept.–okt.

Debrecen: Egyéb iskolázás:

Csurka István–Tassi Miklós: A debreceni ev. ref. népiskolák [vagy népiskola? Megnézni!] története. Debrecen, 1896.

Ecsedi István: Első községi magyar népiskolák Debrecenben. Debreceni Képes Kalendárium, 1925.

Zoltai Lajos: Debrecen iskolatörténelmi múltjából. Debrecen város utcai elemi iskoláinak keletkezése. Debrecen, 1935. Kny. a Debr. Képes Kalendáriumból 1935.

[A leányiskolázás kezdeteire nézve fontos.]

Zoltai Lajos: A debreceni református leánynevelő intézet felállítása száz évvel ezelőtt. Debreceni Képes Kalendárium, 1937. Kny. Debrecen, 1937.

A százéves Dóczy-intézet. A debreceni ref. egyház tanítónőképző intézetének értesítője 1937/38.

Barcsa János: Debrecen küzdelme népiskoláiért 1788-ban. Debreceni Képes Kalendárium, 1909.

Révész Imre: Előterjesztés a debreceni reformált vallású gyülekezet népnevelési állapotáról. PEIL. 1862.

Dés:

Debreceni István: Adatok a dési ev. ref. fiúiskola történetéhez. Dés, 1901.

Kőrössy György–Lukinich Imre: A középfokú oktatás múltja és jelene Désen. Áll. főgimnáziumi értesítő 1906–1907.

Herepei János: A dési ref. iskola XVII. és XVIII. századbéli igazgatói és tanítói. Erdélyi Múzeum, 1941.

Déva:

Szöts Sándor: Adatok a dévai ref. gymnasium történetéhez. „Hunyad” c. lap, 1883.

Diószeg, lásd Bihardiószeg alatt!

Dunamelléki egyházkerület:

„Középiskolák a Kiskunságban” cím alatt Földváry László bevezetéssel ellátott okmányközlései PEIL. 1903:538–539. (Lacháza), 555–556. (Kunszentmiklós, Szabadszállás, Fülöpszállás, Halas).

Az egyházkerület tanügyi viszonyai 1866. Statisztikai adatok, főként a tanítói (népiskolai) állások számáról s azok javadalmazásáról. A Protestáns Népiskolai Közlöny 1866. évfolyama 411. lapjáról idézi PEIL. 1867:1166.

Erdély:

Az erdélyi kollégiumok „fejlődési története”. [?] [A pontos cím megállapítandó!]

Az orsz. középiskolai tanáregyesület közlönye, 1876.

Bodó [? a keresztnév nincs kitéve]: Az erdélyi református középiskolák történeti [?] megírásáról. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1894:37. sk.

Parádi Kálmán (szerkesztő és egyik szerző): Az erdélyi egyházkerület fő-, közép- és elemi iskoláinak állapotrajza. Általános történeti adatokkal, húsz évre visszapillantó statisztikával, grafikus táblával és a kollégiumi épületek képeivel illusztrálva. Hazánk ezeresztendő fennállásának emlékére... Kolozsvár, 1896.

[Az egyes – fő- és közép- – iskolák monográfiáinak szerzői: Pokoly József, Váró Ferenc, Török István, Lakatos Sámuel, Gönczi Lajos, Somogyi Jenő, Dósa Dénes, Székely Bendegúz.]

Nagy Géza: Az erdélyi református népiskola története. „Iskoláink napja.” Segesvár, 1932.

Nagy Géza: Az erdélyi református népiskola fejlődése. Az „Akik kősziklára építettek” c. kötetében. Cluj, 1937.

Herepei János: Az erdélyi leányoktatás első nyomai. Erdélyi Helikon, 1928. 303. sk.

Szilágyi Sándor: Jegyzetek Erdélyben a XVII. században protestáns egyetem felállítására. PEIL. 1859:126. sk.

Szilágyi Ferenc: Erdélyi protestáns egyetem a 18. században. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1872.

Jakab Elek: Az erdélyi reformált egyház közoktatási állapota a múlt [XVIII.] században. A „Magyar protestáns egyháztörténelmi monographiák” c. kötetben. Bp. 1880.

Imre Sándor (ifj.): A felsőbb oktatás Erdélyben 1541–1918. Az „Erdély” c. kiadványban. Bp. 1940. Kny. Bp. 1940.

[Ez a kiadvány és annak ez a különnyomata Bp. 1940–41. német és olasz fordításokban is megjelent.]

Gönczy Lajos: Azon erdélyi lelkészképzés utóbbi húsz éve. Kolozsvár, 1942.

Nagy István: Kollégiumok és azok tanárai az erdélyi református egyházkerületben. DebrPL. 1899:665. sk.

Szilágyi Sándor: I. Rákóczy György udvari iskolái történetéhez. MKSz. 1892–1893.

Erdélyi református „népiskolai utasítás” 1786-ból. – Török István okmányközlése (az eredeti magyar szövegben) rövid bevezetéssel PEIL. 1904:409–411. Átvéve a Magyar Paedagogia ua. évi (?) folyamából. Még ellenőrzendő!

Szabó Sámuel: Az erdélyi ev. ref. fő- és középtanodák I. és II. tanári értekezleteinek ismertetése. Pest, 1864.

Fogarasi Albert: Az erdélyi reformátusok régi tanári értekezletei. Nagyenyed (?), 1911. Még ellenőrzendő!

Szabó Sámuel: Az erdélyi ev. ref. fő- és középtanodák autonómiája és az enyedi papnőveldét Kolozsvárra helyező indítvány. Kolozsvár, 1875.

„Erdélyi ifjak iskoláztatása külföldi egyetemeken”. Ez azonos címen Szilágyi Ferenc ? közleménye Hazánk, 1884. és Szilágyi Sándoré Erdélyi Protestáns Közlöny, 1884:28. sk.

[Kérdés, mert már 1876. meghalt!]

Felsőbánya:

Kovács Gusztáv: A felsőbányai ref. egyház és iskola története. SpF. 1866:282. sk.

Felsődunamelléki (rég) egyházkerület:

Nagyobb református iskolák a dunántúli református egyházkerületben a XVII-dik század elején. Névtelen közlés MPEIF. 1870:613–614.

[Kiírva a magyarsoóki 1619-i – felsődunamelléki – generális zsinat végzéseiből, amelyeket a dunántúli kerület jegyzőkönyvébe is bevezetett Kanizsai Pálfi János. Az adatok Komját, Nagyszombat, Bars, Léva, Komárom, Érsekújvár, Halász, Samarja iskoláira vonatkoznak.]

Fogarás:

Révész Imre (ifj.): Lorántfy Zsuzsánna oláh református iskolája Fogarason. Reformáció, 1921.

Gernyeszeg (Maros-Torda m.):

Csekme Ferenc: A gernyeszegi gróf Teleki-féle iskola történetéhez. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1893:265. sk.

Gömör-Kishont megye:

Szombathy László: Gömör-Kishont vármegye népoktatásügyének története. Debrecen, 1909.

Ila Bálint: Gömör megye iskolázási viszonyai az 1770–1776. években. Domanovszky-Emlékkönyv, Bp. 1937.

Görgényi egyházmegye:

Csekme Ferenc: A görgényi egyházmegye iskolaügyi története. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1896:246. sk.

Gyalu (Kolozs m.):

Herepei János: A gyalui iskola régi mesterei. Kolozsvár, 1947. Erdélyi Tudományos Füzetek 203. sz. (Kny. az EM.-ból.)

Gyönk (Tolna m.):

Kálmán Dezső: A gyönki ev. ref. gymnasium története 1806–1900. Szegszárd [!], 1901.

Baky István: A gyönki református gimnázium áthelyezése kérdéséhez. PEIL. 1910:775. sk. 1911:151. sk. [Történeti visszapillantással.]

Gyulafehérvár; lásd Nagyenyed alatt!

Hajdúböszörmény:

Szeremlei Sámuel: Adalék a hajdúböszörményi református algymnasium történetéhez. PEIL. 1862:470. sk.

[Név nélkül: Az iskola története s jelen szervezete. Értesítő, 1884.]

Batyka Boldizsár: Gimnázium múltja. Értesítő, 1900/1901.

Halasi Fekete Péter: A leányok iskoláztatása Hajdúböszörményben. Elemi és polgári fokon. Hajdúböszörményi Baltazar Dezső ref. polgári leányiskola Évkönyvei 1941/42. és 1942/43. Kny. Debrecen, 1943.

Hajdúnánás:

Bodnár Lajos: A hajdúnánási ev. ref. gymnasium története. Debrecen, 1891. [?] A címnek még utánanézni!

Bodnár Lajos: A hajdúnánási ev. ref. népiskolák [?] története. I. Pártikula. Hajdúböszörmény, 1893. A címnek még utánanézni!

Hajdúszoboszló:

[Név nélkül]: A hajdúszoboszlói iskola története. Református (megszűnt) gimnázium értesítője, 1877.

Rátkai [?]: A Hajdúszoboszlói partikuláris iskola története. Debrecen, 1912.

Halas: lásd Kiskunhalas alatt!

Háromszék vármegye:

Berez Gyula: Háromszék vármegye népoktatási intézeteinek története. Néhány adat hazai közoktatásügyünk történetéhez. Brassó, 1893.

Hódmezővásárhely:

[Név nélkül]: Adatok a hódmezővásárhelyi gymnasium múlt koráról. Értesítő, 1854.

Futó Mihály: A hódmezővásárhelyi ref. egyház és iskola története. SpF. 1862.

Futó Mihály ugyane tárgyról az 1874-i értesítőben („Történet-statisztikai rajz a főgymnasium életéből”) és a következő című kiadványban: Emlékkönyv a hódmezővásárhelyi reform. főgymnasium másfél százados ünnepélyére. Szeged, 1874.

Adatok a hódmezővásárhelyi ref. főgymnasium történetéhez. Révész Imre közlése, eredeti, de részben csak töredékes magyar szövegekben, a tiszántúli egyházkerület levéltárából. MPEIF. 1874:399. sk.

Futó Mihály: Adatok a hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium múltjához. Tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1879/1880.

Futó Mihály: Adalékok a hódmezővásárhelyi ev. ref. főgimnázium 1879–1888. közötti életéhez. Tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1888.

Futó Mihály (szerkesztette s részben írta): A hódmezővásárhelyi államilag segélyezett ev. ref. főgimnázium története. Hódmezővásárhely, 1897.

[A többi szerzők: Sulek Endre, H. Nagy Lajos, Imre Lajos, Oláh Imre, Barkász Károly, Halmi János, Bodnár Bertalan, Varga Antal, Bányai Sándor.]

Bodnár Bertalan: A hódmezővásárhelyi református természetrajzi múzeumának története. Hódmezővásárhely, 1939.

Csatáry Endre: Adalékok a hódmezővásárhelyi református gimnázium történetéhez. Szeremlei Sámuel kiadatlan tanulmányának ismertetése. Értesítő, 1940.

Jászkisér:

Tóth Sándor: Adatok a jászkiséri ref. elemi iskola történetéhez. Nagykovács, 1934.

Karcag:

Soós Adorján: A karcagi református reálgimnázium története. Értesítő, 1929/30. és Kny. Karcag, é. n.

Kassa:

Révész Kálmán: A kassai református iskola törvényei 1656-ból. TT. 1893. A kassai ref. egyház levéltárából.

Révész Kálmán: A kassai református főiskola. Századok, 1908.

Szentpéteri Sámuel (közlése): A kassai helvét seminarium examenére hívó levél 1667-ből. SpF. 1862:365. Eredeti magyar, a forráshely megemlítése nélkül.

Özv. Barna Ferencné Czeczey Dorkó és Barna Kata alapítványa a kassai református iskolát illetően. 1668. – Hatos Gusztáv közlése az Usz-család levéltárából MPEIF. 1872:385–386. Eredeti magyar.

Révész Kálmán: Egy múlt századi adat az elemi iskolákról. DunPL. 1893:396. [Az 1754-i kassai egyházi rendtartás.]

[Kassai közoktatás történetéről általában]: Főrealiskolai Értesítő, 1881–1882. Pontosabb adatok, szerző?

Kemény Lajos: Az oktatásügy Kassán. Történelmi Közlemények Abaúj-Torna vármegye és Kassa múltjából. Kassa, 1910.

Kemény Lajos (közl.): a kassai tanügy történetéhez. TT. 1891. A kassai városi levéltárból. [Thoraconymus Mátyással kapcsolatban.]

Kecskemét:

Nagy István (kecskeméti rektor, majd ceglédi lelkész, a címszó alatt és Szinnyei IX:615.):

Kecskeméti Helikon, vagy a helvetziai vallástételt követő kecskeméti iskola nevezetesebb történeteinek abban fogott tanusítóknak és a belőle került s idővel jelesebb hazafiakká vált tanulóknak előadása. Kecskemét, 1822. Kézirat, 4-rét 222 lap. Csak kivonata jelent meg Szinnyei szerint a Tudományos Gyűjteményben. – [Alighanem kapcsolatban van e mű Marton Sándornak alább csillag alatt említett esetleges művével, mely azonos főcímmű.] – Nagy István e művének kézirata megvan a Ráday levéltár kecskeméti fiókjában Tollas Béla cikke szerint RE. 1956. IV. 15. (185. l.)

Kiss László: Kecskeméti iskolaügy. Kecskemét, 1852.

Pólya József: A kecskeméti ref. főiskola történetének rövid vázlat. Értesítő, 1857–63.

További adatok az iskola történetéhez az értesítőben 1857–63, 1880, 1884, 1907–08.

Pásthly K.: Kecskemét közoktatásügye a múltban és jelenben. Kecskemét, 1899.

Szapannos K.: A kecskeméti ref. egyház és iskola története 1564–1931. – 1931. Hol?

Emlékkönyv a Kecskeméten működő Egyetemes Református Jogakadémia fennállásának századik évfordulójára 1831–1931. Kecskemét, 1932.

Kováts Andor: Vázlatok a kecskeméti jogakadémia történetéhez, 1932. (Kny. a fenti Emlékkönyvből. *)

Kovács Andor: kisebb dolgozatok a fenti tárgyról. Debreceni Szemle, 1930.

Marton Sándor: Képek a kecskeméti ref. kollégium életéből. Országos Református Tanáregyesület Évkönyve, 1926/27.**

Török Pál: Korrajz a dunamelléki hely. hitv. egyházkerület életéből, melyet fő tekintettel a kecskeméti s pesti főiskolák ügyére előterjeszt ~. Pest, 1858.

Négy levél. Adalék Révész Imre életrajzához és a kecskeméti theol. intézet történetéhez. Révész Kálmán közlése. PEIL. 1902:455. sk.

H. Kiss Kálmán: A kecskeméti és nagykőrösi egyház pere az iskola felett. SpL. 1883. (II.):798. sk.

Jenei Sándor; világtalan kiricsi lelkész (Baranya m.) gazdag hálaalapítványa a kecskeméti főiskolai tápintézetre PEIL. 1867:794.

Kiskunhalas:

Adatok a kiskunhalasi hely. lyceum történetéhez. [Névtelen közlés.] Értesítő, 1873/74.

Nagy Szeder István: Kiskun-Halás város története c. műve III. kötete: Kiskun-Halás város... iskoláinak... története. Kiskunhalas, 1936.

Sütő József: A [kiskun]halasi ref. iskola... történetének problémái. A kiskunhalasi ref. Szilády-gimnázium értesítője, 1938.

Kisújszállás:

Keszi Hajdú Lajos dolgozatai: MPEIF. 1870.
[Az egyházköztség történetével kapcsolatban] és: A kisújszállási ref. gymnasium dióhéjba szorított múltja és jelene. Értesítő, 1877/1878.

Prozsinsuky Pál: A kisújszállási ev. ref. főgimnázium története. Mezőtúr, 1896.

Csávás Sándor: Nyolc év gyöngyszemei. Képek a kisújszállási Horthy-reálgimnázium egyik osztályának életéből. Debrecen, 1933.

Kolozsvár: A Kollégium.

*** Kováts Andor e „Vázlatok” c. művében azt állítja, hogy Marton Sándornak fennmaradt kéziratban a kecskeméti iskolatörténetéről egy nagyobb munkája „Kecskeméti Helikon” c. a. Marton Sándor testvéröccse, Marton Géza budapesti egyetemi tanár már nem tud e kézirat hollétéről és meglétéről.

Méhes Sámuel: A kolozsvári ref. kollégium históriája. „Két beszédek...” c. füzetében, Kolozsvár, 1821.

Fekete Mihály és Szabó Sámuel: A kolozsvári ev. ref. főtanoda régibb és legújabb története. Az 1874/75. évi értesítőben és kny. Kolozsvár, 1876.

Török István: A kolozsvári ev. ref. kollégium története I–III. Kolozsvár, 1905.

Török Istvántól ugyanez rövidebben az 1906/07. évi értesítőben.

Szabó Sámuel: A kolozsvári ev. ref. főtanoda alapítványainak története. Kolozsvár, 1876.

Koncz József: A kolozsvári kollégiumi ifjúság kéri Teleki Mihálytól Tolnai (F.) István megmarasztását 1667. Protestáns Közlöny, 1891.

Török István: Adatok és részletek a kolozsvári ev. ref. kollégium 18. századi történetéből. Erdélyi Múzeum, 1884.

Kolozsvári Sándor (közlése, bevezetéssel): Egy ev. ref. superintendens véleménye a múlt századból a kolozsvári egyetemre vonatkozólag. EPK. 1872. (II.) 93–95.

[Csernátoni Wajda Péter 1774-i felterjesztése a guberniumhoz a Mária Terézia felekezetközi egyetemi tervére.] Az Orsz. Levéltárból, magyar fordításban.

Ehhez Szilágyi Ferenc megjegyzései uo. 109. sk. – Ugyancsak Sz. F.-nek hosszabb dolgozata (m. tud. akadémiai felolvasás): Erdélyi protestáns egyetem a XVIII. században. Uo. 349. sk.

Kolozsvári Sándor közlése az 1683-i kolozsvári egyház- és iskolavizsgálatról. EPK. 1874. (IV.) 52. sk. L. Kolozsvári egyház alatt is!

Török István: Adalékok a kolozsvári ref. kollégium tanárainak életrajzához a XVIII. században. Prot. Közlöny, 1885. (XV.)*

Török István: A kolozsvári ref. kollégium XVIII. századi tanárainak életrajza. Protestáns Közlöny, 1886:5. sk.

Török István: Adatok tanügyünk történetéhez. A kolozsvári ref. kollégium tanterveiről a XIX. század első feléből. Protestáns Közlöny, 1896:85.

Zoványi Jenő: Ref. iskola Kolozsvárt 1608 előtt és egyik tanáráról [Laskai János] valami. Protestáns Tanügyi Szemle, 1931.

* Ez a dolgozat Zilahi Sebes András, Baczoni Incze Máthé, Naszályi János, Remetei János, Udvarhelyi Mihály életrajzához közöl adatokat. – Baczoni Incze Máthéhoz hozzászól „Pótlék” címen uo. 325–326. l. „Krausz Jenő” III. éves hittanhallgató (a későbbi Zoványi Jenő).

Herepei János: Scholabeli állapotok Apáczai Csere János Kolozsvárra jövetele előtt. (Erdélyi Tudományos Füzetek 166.) Kolozsvár, 1943. Kny. az Erdélyi Múzeumból.

Tárkányi György: Az első magyarországi ref. theologiai önképzőkör [Kolozsvárt]. PEIL. 1896:163. sk.

Beretzky Endre: 1861. március 15-e a kolozsvári ref. kollégiumban. Értesítő, 1913/14.

Kolozsvár: A teológiai fakultás: Z T L.*

Áttegyük-e theologiai seminariumunkat Kolozsvárra? A nagyenyedi ref. egyházmegye véleménye. Bp. 1874.

[Szász Domokos]: A kolozsvári ev. ref. egyházmegye emlékirata az erdélyi ev. ref. egyházkerület papnöveldeje ügyében. Kolozsvár, 1874.

[Szász Domokos]: A kolozsvári m. kir. tudományegyetemmel kapcsolatban felállítandó ev. ref. theol. fakultás és tanárképezde tervezete. Kolozsvár, 1875.

[Szász Domokos]: Válasz Kovács Albert... úrnak az erdélyi ev. ref. egyházkerület papnöveldeje ügyében. Kolozsvár, 1875.

Márkus János: Visszapillantás az erdélyi ref. theologiai fakultás történetére. Protestáns Közlöny, 1895:361.

Pokoly József: A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás. Kolozsvár, 1896. „Az erdélyi egyházkerület fő-, közép- és elemi iskoláinak állapotrajza” c. kiadványban. Kolozsvár, 1896.

Az új fakultást Márki Sándor ismerteti 1895-ben a Vasárnapi Újságban, „Az erdélyi református egyházkerület theologiai fakultása” címmel.

Komárom:

Szekeres Mihály: A révkomáromi ref. iskola múltja és jelene. SpF. 1864. Kny. Sp. 1864.

Szendrey Imre: A révkomáromi ev. ref. főiskola története 1606–1898. Komárom, 1898.

Kunszentmiklós:

[Névtelenül:] A kunszentmiklói helv. hitv. algymnasium múltjára való visszapillantás. Értesítő, 1856. – Ugyanily tárgyú közlések: Értesítő, 1880., 1881.

Szendrey Imre [?]: A kunszentmiklói ev. ref. gymnasium rövid története. Értesítő, 1888/89.

A szerző neve nem biztos. Utánanézni!

* A lelkészképzés Kolozsvárra áthelyezésének ügyében folyt harcokra nézve lásd a „Nagyenyed” címszó alatt felsorolt idevágó irodalmat is.

K(eresztesi) Kiss József közlése: Az iskola 1767-ben készített régi törvényei. *Leges in rationem alumnorum scholae reformatorum Kiskunszentmiklósiensis*. Értesítő, 1880.

A rektorok és a professzorok névora 1734–1854. Értesítő, 1881.

Losonc:

Scherer Lajos: A 350 éves losonci gimnázium vázlatos története. Losonc, 1940.

Lengyel Dániel: Losonc tanintézetei 1870-ig. Losonci állami gimnáziumi értesítő 1871.

Ambrus Mór: Vázlatok a losonci gimnázium háromszázados életéből. Losonci áll. gimn. értesítő 1884/85. – Van történeti tárgyalás az 1894/95. évi áll. főgimn. értesítőben is. Ennek szerzője megállapítandó!

Bodnár István: A losonci protestáns iskolai unió. Pesti Napló, 1864. november 18.

Bartalos Dezső [közlése]: Legátusi pátens Losoncról a múlt századból. Kiadta 1759. Kármán András rektor. – PEIL. 1890:1707–1708.

Makó:

[Történeti közlés a református iskolázásról]: Gimnáziumi értesítő 1876/77.

Máramarossziget:

Szilágyi István: A máramarosszigeti helv. hitv. tanoda történetének rövid vázlata. SpF. 1857–1858. (I. évf.) 957–971.

Szilágyi Istvántól ugyanily címen: Értesítő, 1858/59. Kny. Máramarossziget, 1858. Ugyanez németül: Geschichte der reformirten Schule zu Marmaros-Szigeth. Sziget, 1858.

Kovássy Sándor: A máramarosszigeti ref. iskola története 1840-ig. PEIL. 1869:1060. sk.

Emlékirat a máramarosszigeti h. h. lyceum múltjáról, jelenéről. Máramarossziget, 1883. Ez az irat ugyanily címmel a MPEIF. 1884. évfolyamában. Várady Gábor, Szigyártó Sándor és Szilágyi István aláírásával jelenik meg.

[Szilágyi István?]: A máramarosszigeti h. h. lyceum történetének rövid vázlata. Bp. 1885.

Szilágyi István: A máramarosszigeti h. h. lyceum történetének harmadik része. Tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1887.

Bethleni Hari Péter: A szigeti helvét vallás tételt tartók főoskolájának tanítás-beli systemája. Kolozsvár, 1802.

Szilágyi István–Lator Bálint: A vallástan előadásáról a máramarosszigeti h. h. gimnáziumban. SpF. 1859 vagy 1858?

Barcsa János: Adatok a máramarosszigeti ref. gimnázium történetéhez. DebrPL. 1905:511. sk.

Gergely György: A máramarosszigeti ref. jogakadémia múltja. Máramarossziget, 1915.

Gergely György: Életképes-e a máramarosszigeti jogakadémia? Máramarossziget, 1912.

Máramaros vármegye:

Bökényi Dániel: Máramaros vármegye tanügyének múltja és jelene. Máramarossziget, 1894.

Maros-Torda vármegye:

Pallós Albert: Maros-Torda vármegye és Marosvásárhely sz. kir. város népoktatási intézeteinek története. Marosvásárhely, 1896.

Marosvásárhely:

Koncz József: A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium története. Marosvásárhely, 1896.

[Előzőleg az 1883–88, 1894–95. évi értesítőben.]

A kollégium könyvtárára és nyomdájára vonatkozó címszavakat lásd II:B. c. a. 1.2 és 1.3. alatt.

Pallós Albert: A marosvásárhelyi ev. ref. egyház iskoláinak története 1557-től 1896-ig. Polgári iskolai értesítő, 1896.

Pallós Albert: Adatok a marosvásárhelyi ref. iskolák történetéhez. Protestáns Közlöny, 1896:323. sk.

Békefi Remig: A marosvásárhelyi kollégium XVIII. századi törvényei. Bp. 1900.

Nagy Endre: A marosvásárhelyi ref. kollégium az 1848/49-iki szabadságharc alatt. Erdélyi Protestáns Lap, 1905. Kny. Kolozsvár, 1905.

Gagy Samu: Diákélet a marosvásárhelyi református kollégiumban az 1857–67. években. Marosvásárhely, 1941.

Nagy Endre: A marosvásárhelyi református kollégium. Ifjú Erdély, 1935.

Lénárt József: Emlékek a régi kollégiumi életből. Koll. értesítő, 1914. Kny. Marosvásárhely, 1914.

Marosvásárhelyi legátus-konceptus 1850 húsvétjára. Aláírva Bolyai Farkas és Ercsei János. A szerző minden bizonnyal az előbbi. Kelt 1850. ápr. 9. Tele van hazafias reménykedéssel. Közli VU. 1891. (XXXVIII.) 254. l.

Benkő Samu: A marosvásárhelyi kollégium diákjainak művelődési törekvései a múlt század harmincas éveiben. Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár, 1927.

Antal János; emlékbeszéde 1818. a marosvásárhelyi kollégium „százados ünnepén”. A Teleki-levéltárban őrzött kéziratból RSz. 1909. (II.)

Köteles Sámuel: kéziratos marosvásárhelyi koll.-története. Szinnyei VII:135. szerint a M. N. Múzeum Tóth Ferenc-Analectái közt van.

E kollégium iskoladrámáiról:

Gerencsér István: Adalékok a magyar iskolai drámák történetéhez. Bp. 1909.

Szász Béla: 1794-iki iskoladráma a marosvásárhelyi kollégiumban. ITK. 1905.

Mezőtúr:

Bede Lajos: Az iskola vázlatos története. Értesítő, 1878.

[Ahhoz egy adat helyesbítése Id. Révész Imrétől, MPEIF. 1878:385.]

Bodolay László: Adatok a mezőtúri gimnázium történetéhez. Tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1882.

Füredi Lajos: A mezőtúri ev. ref. egyház új központi iskolájának ismertetése. Gimnáziumi Értesítő, 1889.

Faragó Bálint: A mezőtúri ev. ref. főgimnázium története. Értesítő, 1895.

Faragó Bálint: A mezőtúri ev. ref. főgimnázium történetének rövid összefoglalása. Értesítő, 1904.

Marcza Imre: A mezőtúri ref. főgimnázium története 1848-ig. Gyoma, 1913.

Faragó Bálint: A mezőtúri ref. egyház és iskolája. Mezőtúr, 1929.

Faragó Bálint: A mezőtúri ref. gimnázium kifejlődésének útjai. Mezőtúr, 1929.

Kiss Ferenc: A mezőtúri ref. gimnázium lelki arca. Mezőtúr, 1930.

Emlék a mezőtúri ref. gimnázium 400 éves jubileumáról. Mezőtúr (?), 1931. (?) Utánanézni!

Benkő Gyula: A 425 éves mezőtúri fiúgimnázium. Jászkunság, 1955. (II.) 5. sz.

Benkő Gyula ugyanerről röviden: Köznevelés. 1955. (XI.)

Miskolc:

Kovács Gábor: A miskolci ev. ref. főgimnázium története. I–II. rész. Miskolc, 1885, 1895.

Halmy Gyula: A miskolci helv. hitv. főgimnázium múltja és jelene főbb vonásokban. PEIL. 1880.

Kun Pál: Adatok az iskola régibb és újabb történetéből. Értesítő, 1879.

Halmy Gyula: Történeti adatok a tanoda történetéhez. Értesítő, 1880.

Halmy Gyula: A miskolci főgymnásium története főbb vonásokban. Értesítő, 1892.

Karacs Teréz: Emlékezés a miskolci leánytanoda csecsemő korára. PEIL. 1889:1525. sk.

Nagybánya:

Thurzó Ferenc: A nagybányai református főiskola (Schola Rivulina) története 1547–1755. Nagybánya, 1905.

Morvay Győző: A középoktatás története Nagybányán. Nagybánya, 1896.

Székely Árpád: A nagybányai rom. kath. ev. ref. és ág. ev. elemi iskolák története. Nagybánya, 1907.

Nagyenyed (Gyulafehérvári elődjével):

P. Szathmáry Károly: A gyulafehérvár-nagyenyedi Bethlen-Főtanoda története. Nagyenyed, 1868.

P. Szathmáry Károly: A nagyenyedi főiskola kultörténete [1662–1704]. Századok, 1867.

Váró Ferenc: Bethlen Gábor kollégiuma. Nagyenyed, 1903. [Csonka, nemcsak mint mű, hanem mint nyomtatvány is.]

Egy részlete: „Bethlen Gábor Academicus Collegiuma” címmel. PSz. 1903.

Váró Ferenc: Bethlen Gábor nemesítő iskolája. Erdélyi Múzeum, 1903.

A Bethlen-kollégium legújabb története. Magyarország ezeréves fennállásának ünnepélése alkalmából kiadta a főiskolai elöljáróság. Nagyenyed, 1896.

[A szerzők nincsenek megnevezve sem a könyvön, sem a PEIL. 1896:349. sk. lapjain olvasható ismertetésben. Lehetőleg megállapítandók.]

Bartók György (id.): Huszonöt év a Bethlen-főiskola theol. akadémiája történetéből. (Emlékkönyv dr. Kovács Ödön tanárságának huszonöt éves ünnepélye alkalmából.) Nagyenyed, 1894. [Tartalma lehetőleg részletezendő!]

Lénárt József: Emlékek a régi kollégiumi életből. Marosvásárhelyi koll. értesítő 1914. Kny. Marosvásárhely, 1914. [Félig nagyenyedi tárgyú.]

Nagyenyedi Album. Szerkesztette Lukinich Imre. Bp. 1926.
A Bethlen-kollégiumra vonatkozó tanulmányok gyűjteménye.
[Részletezendő!]

Bisztray Gyula: Nagyenyedi Helikon. I. Nagyenyed, 1933. [Folytatása?]
[A mindössze 38 lapnyi füzet az 1622–1849. közt élt és működött legkiválóbb tanárok és tanítványok rövid életrajzait tartalmazza.]

Kertész József (szerk. s részben írta): Hazajáró lelkek. Nagyenyedi képek, Bp. 1929.
[Több szerző műveiből összeállítva. Első fele 33 nagyenyedi tanár életrajza, második fele a szerző személyes diákemlékei. – Forrásul a szerző a címben csak „P. Szathmáry Károly, Váró Ferenc műveit s hivatalos iratokat és kútforrásokat” jelöl meg. De a tartalomjegyzékben más szerzők műveit is megnevezi s valóban ezeket írja át és kivonatolja az egyes életrajzoknál – ahol nem a saját személyes emlékeiről van szó.] Az életrajzi címszavaknál KJHL. betűkkel jelölve.

Bodor János: „Utam...” c. önéletrajzi, ill. emlékirati műve (Cluj, é. n.) a Bethlen-kollégium 1875–1884. közti életéről és tanáiról számos értékes feljegyzést közöl.

Szilády Zoltán: A Bethlen-kollégium és a természettudományok. Nagyenyed, 1904.

Nagy Géza (id.): A Bethlen-kollégium tudományos gyűjteményeinek története. Kolozsvár, 1947. (Az Erdélyi Tudományos Intézet kiadásában.)

Herepei Károly: (1802–1871) kolozsvári, nagyenyedi, vízaknai lelkész, ill. tanár Z T L. és Szász Károly adatai (PEIL. 1871:1429–30.) szerint kéziratban hátrahagyta a Bethlen-kollégium történetének nagy részét. (A kézirat jelenlegi holléte nincs megállapítva.)

A nagyenyedi Bethlen-kollégium önképzőkörének emlékkönyve, alapításának 118., újjászervezésének 50. évfordulója alkalmából szerkesztették többen. Nagyenyed, 1909.

Bethlen János erdélyi cancellarius levele Apafi Mihály fejedelemhez a hazai iskolaügy s különösen a nagyenyedi főiskola ügyében. Kuttyfalva 1674. Eredeti magyar, az EM. kéziratából. Közli Szabó Károly, kommentárral. EPK. 1871. (I.) 133. sk.

Szabó Károly: A Bethlen Gábor által alapított gyulafehérvári főiskola törvényei. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1872. (Közlés bevezetéssel, magyar fordításban a EM. kéziratából.)

Thaly Kálmán: Adalék a... nagyenyedi főtanoda történetéhez. Századok, 1872:121–123.
[Kuruckori.]

Szabó Károly: A gyulafehérvári Bethlen-féle főtanoda szervezeti szabályzata. Tört. Tár, 1879. Közlés az Erdélyi Múzeumból.

Domján István: A gyulafehérvári akadémia 1657-i tanrendje. EM. 1896.

Török István: Egy adat a gyulafehérvári ref. collegium történetéhez 1700. Történelmi Tár, 1886.

Török István: Jelentés a nagyenyedi collegium... javainak megvizsgálásáról 1679. Tört. Tár, 1899. 137. sk.

[A kolozsvári kollégium levéltárából.]

Koncz József: A fehérvári főiskola történetéhez 1630. Tört. Tár, 1884:199–201. Alstad, Pscator, Bisterfeld Brandenburgi Katalinhoz.

Koncz József (közlése): A fehérvári kollégium articulusi 1630. Tört. Tár, 1883.

B[arabás] S[amu]: Adatok a nagyenyedi ref. főiskola történetéhez. 1571–1675. Tört. Tár, 1890.

Közlés az OL. gyulafehérvári káptalani osztályból.

Koncz József közlése: Ordinantia Collegii N. Enyediensis per curatores praescripta 1671. – Prot. Közlöny, 1886.

Koncz József közlése: Bethlen Gábor adománylevele a gyulafehérvári kollégiumnak 1629. – Protestáns Közlöny, 1887.

Koncz József közlése: A nagyenyedi kollégium ügyeinek megvizsgálására... 1711–1734. kiküldött bizottság utasítása a főconsistoriumtól. Protestáns Közlöny, 1889.

Koncz József közlése: Enyedi tanárok, deákok és a kollégiumhoz tartozók fizetése 1709. Erdélyi Gazda, 1897.

Vargha Zoltán: Basire Izsák schemája. [Schema primum generale sive forma studiorum albensium.] A gyulafehérvári főiskola 1657-i szabályzata. Bp. 1907. (Művelődéstörténeti Értekezések 29. sz.)

[Az eredeti szabályzat ismeretlen évből és a törvények 1630-ból: Történelmi Tár, 1879. és 1880. évf.]

Váró Ferenc: Bethlen Gábor fejedelem utasítása kollégiuma számára. Bp. 1902.

Váró Ferenc: A Bethlen-kollégium régi törvényei. Erdélyi Protestáns Lap, 1903:255.

Dézsai Lajos (közlése): A nagyenyedi Bethlen-kollégium rektorának kötelességeiről 1709. Történelmi Tár, 1900.

Bewes, W. A.: Church Brief of Royal Warrants for Collections for Charitable Objects. London, 1896.

[Közli az angol alap gyűjtésére vonatkozó, az iskola történetét bemutató nyomtatott körlevelet.]

Veress Endre: A nagyenyedi kollégium jegyzői és Nemes Oskola Tanácsa. Erdélyi Múzeum, 1908.

Horvát István: A Bethlen-főtanodát érdeklő régi levelek. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1888:225. sk.

Benkő Ferenc: Enyedi ritkaságok. A „Parnassusi időtöltés” VII. darabja. Kolozsvár, 1800.

Vita Zsigmond: A nagyenyedi Bethlen-kollégium ifjúságának irodalmi törekvései a reformkornak kezdetén. Kolozsvár, 1943. (Erdélyi Tudományos Füzetek 170. sz.) Kny. az Erdélyi Múzeumból.

Vita Zsigmond: A Bethlen-kollégiumi színjátszás a XVII. és XVIII. században. Erdélyi Múzeum, 1943.

Dézsi Lajos (közl.): A nagyenyedi Bethlen-Collegium rektorának kötelességei [1709]. TT. 1900:466–467.

Dézsi Lajos (közl.): Szerencsi Sámuel nagy-enyedi deák reversalisa [1674]. TT. 1900:467–468.

Mindkét közlés a marosvásárhelyi Teleki-levéltárból.

Székely Ödön: A kollégium 1829 és 1830 évi történetéhez. Értesítő, 1902/03.

Tollas Károly: A nagyenyedi ev. ref. főiskolában mutatkozott események nyilvános előterjesztése. Pest, 1842.

Trócsányi Zsolt: A nagyenyedi kollégiumi történetéhez 1831–1841. Bp. 1957. („Irodalomtörténeti Füzetek” 9. sz.)

R. Berde Mária: A nagyenyedi Bethlen-kollégium szerepe a 19. század szabadságmozgalmaiban. Embernevelés, 1948.

Zeyk József: Négy évi gazdálkodás a nagyenyedi főtanoda vagyonával. Az igazság fényével felmutatta a nagyenyedi főtanoda egyik gondnoka. Kolozsvár, 1877. (!) Kny. az Erdélyi Protestáns Közlönyből, annak 1877–1878 számaiból. Ott a cím: „...főiskola vagyonával”.

Varó Ferenc: A nagyenyedi Bethlen-kollégium a közelebbi években és ma. Kolozsvár, 1889.

A nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főtanoda előjáróságának véleménye theologicum seminariójának Kolozsvárra való áttételét javalló indítványára. Marosvásárhely, 1874.

[Aláírva: Gróf Mikó Imre főgondnok, Székely Ferenc jegyző.]

Szász Béla: Infandum jubes renovare dolorem! PEIL. 1875:437–454.

[A Nagyenyed–Kolozsvár közti harc egyik legnevezetesebb dokumentuma, Nagy Péter püspök elleni súlyos támadásokkal.]

Ennek a harcnak többi dokumentuma is lehetőleg összegyűjtendő!

Hermann Antal: Opitz Márton Erdélyben (1622–1623). Bp. 1876.

Jakab Béla: Opitz Márton a gyulafehérvári Bethlen-iskolánál. Pécs, 1909.

Komor Ilona: Martin Opitz gyulafehérvári tanársága. (Tanulmányok a XVII. századi magyar–német kulturális érintkezések köréből.) Filológiai Közlöny, 1955. (I.)

Gragger, Robert: Martin Opitz in Siebenbürgen. Ungarische Jahrbücher, 1926. 313.

Herepei János: Hol volt a gyulafehérvári academicum collegium papirosmalma? MKSz. 1958. (LXXIV.) 1. sz. 56–62.

[Alsted, Basire, Bisterfeld gyulafehérvári működésével kapcsolatban is lásd az életrajzi címszavakat.]

Szilády Zoltán: A mi Erdélyünk. Történeti és néprajzi vázlatok. Budafok, 1922. – 2. kiadás Pomáz, 1939. [Népszerű rajzok Erdély művelődéstörténetéből, a tudománytörténeti részek legnagyobb részét a Bethlen-kollégium tanáraihoz és diákjaihoz kapcsolódnak.]

A Bethlen-kollégium egyik kéziratosa története, latinul, Pápai Páriz Ferenc től maradt fenn, Musnai László szerint, RSz. 1934. (XXVII.) 377. lap. („Adatok a liturgia történetéhez” c. cikkében.) Hol van jelenleg? Eredetileg bizonyára a Bk. könyvtárában volt.

Nagykőrös:

Ádám Gerzson és Joó Imre: A nagykőrösi ev. ref. főgimnázium története. Nagykőrös, 1896.

H. Kiss Kálmán: A nagykőrösi és dunamelléki ev. ref. tanítóképző intézet monográfiája. Nagykőrös, 1896.

H. Kiss Kálmán: A nagykőrösi ev. ref. népiskolák történetének vázlata. A tanítóképzőintézet Értesítőjében. [Mikor?]

Osváth Ferenc–Tóth Sándor–Juhász Béla (?): A nagykőrösi ref. tanítóképző intézet története. I. rész: Az intézet megalapításától a világháborúig (1839–

1914). Nagykőrös, 1939. (Több nem jelent meg.) (?) A kérdőjeles helyek még pontosan felderítendőek!

„Nagy-Kőrös város monographiája” c. műben (szerk. Galgóczy Károly, Bp. 1896.)

a gimnázium története Ádám Gerzson, Joó Imre, Mészöly Gáspártól,
a tanítóképezde és a ref. népiskolák története H. Kiss Kálmántól,
a felső leányiskola története Mészöly Gáspártól.

„Nagykőrösi iskolaügy” c. cikk az Athenaeum 1842. szept. 4-i számában „B. sz, n, m, g, t” jelzetű szerzőtől.

A nagy-kőrösi tanintézet életrajza. Értesítő, 1854, 1855.

Varga [= Warga] János: A nagykőrösi helv. hitv. praeparandia történetének rövid vázlatja. PEIL. 1858:397.

H. Kiss Kálmán: A régi nagykőrösi ref. gimnázium SpL. 1882. (I.): 798. [Legnagyobb részben adattár.]

H. Kiss Kálmán: A kecskeméti és nagykőrösi egyház pere az iskola felett. SpL. 1883. (II.) 798. sk.

Laukó Károly: Nagykőrösi tanár- és diákélet az 50-es években. Magyar Salon, 1918. (XXXV. évf.)

Dezső Gyula: Centenáriummi visszaemlékezések... a nagykőrösi ref. tanítóképző intézet százéves évfordulóján... Kecskemét, 1939.

Maklár Lajos és Márton Barna centenáriumi cikkei Zeneközlöny, 1939.

Kőrösi Nagy Lajos: 100 éves a nagykőrösi tanítóképző intézet. Magyar Lélek, 1940.

[Lásd a Nagykőrös egyházközségi címszava alatt felsorolt művek egy részét is!]

Nagyszalonta:

A református gimnázium vázlatos története az 1876/77. és 1877/78. évi értesítőben. Szerző?

A nagyszalontai ref. gymnasium múltja és jelene. Névtelen közlemény PEIL. 1863:1067. sk.

Katona Mihály: Önütötte rés a protestánsok iskoláinak az 1790/91. XXVI. tc. által biztosított jogain. MPEIF. 1887:219. sk.

[A nagyszalontai református gimnázium megszűnésének előzményeiről.]

Gere Ferenc–Katona Mihály: A nagyszalontai gymnasium története 200 éves múltjáról. Nagyszalonta, 1896.

Nagyvárad:

Csernák Béla: A református egyház Nagyváradon 1557–1660. Nagyvárad, 1934.

[Az iskolaügyet is tárgyalja ez is, és az egyházközségi címszó alatt feljegyzett kéziratok műve is.]

Herepei János: A nagyváradai kálvinista iskola külföldi származású professzora (Marcus Antonius Venetus). Magyar Paedagogia, 1940:48–51.

Váradai főiskolai zavarok ügyében Böszörményben tartott zsinat 1656. MPEIF. 1870:612.

Nyíregyháza:

Görömbei Péter (id.): Adalékok az egyházmegyei nyíregyházi ref. leánynevelőintézeti internátus tízéves történetéhez. Nyíregyháza, 1913.

Pápa:

Kis Ernő: A dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájának története 1531–1895. Pápa, 1896.

Kis Ernőtől ugyanez rövidebben a „Pápa város egyetemes leírása” c. műben. Pápa, 1905.

Lampért Géza: A pápai ref. főiskola története 1531–1931. Pápa, 1931.

(P.) Szabó Károly: A pápai főiskola múltja és jelene. PEIL. 1862.

Kis Ernő: A pápai ev. ref. főiskola történetének vázlata. DunPL. 1894:585. sk.

Kis Ernő: A pápai főiskola történetének fő- és alkorszakai. DunPL. 1895:75. sk.

A pápai főiskola ó- és új épületéről c. cikk (képekkel) – -h. áljegyű szerzőtől VU. 1858. (V.) szept. 19. (38.) sz. – Pótlék hozzá ugyanattól uo. okt. 3. (40.) sz.

Tóth Endre: Az Adásztevelre száműzött pápai főiskola (1753–1783). Pápa, 1933.

Borsos Károly: A pápai ifjúsági önképzőtársulat 50 éves története 1841–1891. Pápa, 1892.

Szabó Imre: A pápai ref. főiskola ifjúsági képzőtársulat története 1891–1912. Pápa, 1913.

Dekker, Willem Abraham: De Universiteit [!] van Pápa. Stemmen des Tijds. 1933. Kny. is.

Mokos Gyula: A pápai református főiskola történetéből: Az egyház iskolája. A pápai református collegiumban tanuló classisták törvényei 1789. esztendőben. Classicus praeseptorok az egyházkerület collegiumában. Pápai főiskolai értesítő, 1888/1889.

Mokos Gyula: A dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájában működött publicus praeseptorok. Pápa, 1889.

Thury Etele: A pápai ref. főiskola szektorai és felsőbb tanulói 1752-ig. Pápa, 1904. Főiskolai Értesítő, 1903/1904.

Thury Etele: Adatok a pápai ref. főiskola történetéhez. Értesítő, 1910.

Barcsa János: Adatok a pápai ref. főiskola történetéhez. DebrPL. 1905:548. sk.

Kis Ernő: Pápai deákok élete a XVII. században. DunPL. 1903:326. sk.

Bottka Ferenc kéri Klobusczyk Andrásról, hogy a... pápai iskola számára küldjön rektort Sárospatakról s általában indítsa jótékonyagra Lorántfy Zsuzsanna fejedelemasszonyt a... dunántúli ref. egyházak iránt. – Szilágyi Sándor közlése a kamarai levéltárból. MPEIF. 1876:43–44. Eredeti magyar.

Kiss Ernő: Régiségek. A pápai ref. tanuló ifjúság kérelmei a hegedülés megengedése érdekében, a háromszögletű kalap viselése ellen 1801. DunPL. 1895.

Kis Ernő: Tanári sírhalmok a pápai temetőben. DunPL. 1904:105.

Balogh Sándor: A pápai főiskola múltjából. 1848/49-i honvéd deákok. DunPL. 1904:173.

Trócsányi Dezső: A pápai ref. kollégium az 1848/49-i tanévben. Embernevelés, 1948.

Borsos István: Kollégiumi történetek (rajzok és elbeszélések). Debrecen, 1913. [Csak részben pápaiak – részben debreceniek!]

Tóth Endre: A pápai diák és a magyar népdal. Pápa, 1929.

Kis Ernő: Első küzdelem az iskola székhelyéért. DunPL. 1895:280. sk.

A főiskola Komáromba áthelyezésének utolsó nagy vitaanyaga. DunPL. 1892–1893. évf.

A pápai református főiskola négyszázados ünnepének emlékkönyve. Összeállította Pongrácz József, Pápa, 1933.

Tóth Endre: Jókai és Pápa. Pápa, 1943.

A kollégiumi könyvtár és nyomda irodalmát l. a B. c. 1., 1.2 és 1.3 címszavak alatt!

Révkomárom, lásd Komárom alatt!

Rimaszombat:

Bodor István: A rimaszombati egyesült protestáns főgimnázium története. Értesítő, 1897–1899. Kny. Rimaszombat, 1899.

Emlékkönyv a rimaszombati egyesült protestáns gimnázium 25 éves fennállása emlékeül. Bp. 1876. [1878?] Ebben van a „gymnasium rövid története s ismertetése” c. cikk Baksay Istvántól. (3–14. l.)

Adatok a rimaszombati egyesült protestáns gymnasium történetéhez. Értesítő, 1880.

Rejtő István: „Mikszáth Kálmán, a rimaszombati diák” c. dolgozatában, Bp. 1959. (Irodalomtörténeti Füzetek 27. sz.) számos adat van az iskola 1857–1862/63 közti életéről, az előző évekre visszatekintéssel is.

Sárospatak: A Kollégium:* Z T L.

Füleki Andrásnak, aki a XVIII. sz. elején sárospataki tanár volt, maradt Szinyei III:863. szerint ily című kézírata [Hol?]: „A sárospataki iskolának rövid története.”

Szombathi János: A sárospataki kollégiumnak rövid históriája. Sp. 1809. 2. bőv. kiadás Sp. 1827.

Szombathi János: Historia scholae seu collegii Reformatorem Sárospatakiensis (Monumenta Protestantium Hungariae ecclesiastica. Magyar Protestáns egyháztörténelmi emlékek. Pars I.). Sajtó alá rendezte Erdélyi János. Sp. 1860.

Szombathi János e latin művének magyar fordítását: „A sárospataki főiskola története” c. a. Szinyei Gerzson jegyzetével, kiadta Gulyás József SpRL. 1919. Ugyane latin mű „Notationes quaedam” c. függelékét magyar fordításban kiadta Gulyás József Sp. 1922.

Szombathi János kollégiumtörténetének második része, mely a tanárok életrajzait foglalja magában, még mindig kéziratban van (Z T L. szerint). Egy részét (az első 23 tanárét) magyar fordításban közli SpF. 1864–66., az egészet kivonatosan és újabbak pótlásával SpL. 1885–86. és 1889–91. „A sárospataki főiskola tanárainak életrajza” cím alatt, Soltész Ferenc és Halmy Gyula. László János fordításában, ill. közlésében.

„G. H. J.” jegyű szerző: Sáros-Patak Történeti s az itt lévő Ref. Collegium ismerete. Tudományos Gyűjtemények 1818. V:3. sk.

* Beleértve a gyulafehérvári és egyéb bujdosása idejét is.

A sárospataki főiskola 1894/95. évi értesítője Finkey József és Szinyei Endre szerkesztésében teljes egészében a főiskola ágainak, szakainak, intézményeinek történetével foglalkozik. Ebben található Szinyei Gerzson: „A sárospataki ev. ref. főiskola rövid története” és „Vázlatok és képek a főiskola XVIII. és XIX. századbeli életéből” c. dolgozatai is. (Utóbbi címen van egy közleménye a SpL. 1885:142. sk. is.) Ez még ellenőrzendő!

Marton János: A sárospataki református főiskola története. I. rész. 1. korszak: Az alapvetés korszaka 1621-ig. Sp. 1931.
[Beható bírálata Zoványi Jenőtől a „Szekfü és társai történetírása” c. füzetben 1938.]

Gulyás József: Mikor alapították a pataki iskolát? Protestáns Tanügyi Szemle, 1930–1931. [Évszáma ellenőrzendő!]

Zoványi Jenő: A sárospataki iskola a 16. században. Protestáns Tanügyi Szemle, 1930.

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskola alapítása és első pártfogói a XVI. században. SpL. 1902.

Kemény Lajos (köz.): A pataki iskola történetéhez. TT. 1890:389–390. Kassa város levéltárából.

Kemény Lajos (köz.): A sárospataki iskola történetéhez. TT. 1891:341–342. Kassa város levéltárából.

Szinyei Gerzson: Adalékok a sárospataki ref. főiskola történetéhez, az 1618-i rendszabályok. SpRL. 1906:450.

Békefi Remig: A sárospataki református főiskola 1621-i törvényei. Bp. 1899. (Akadémiai Értekezés.)

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskola Comenius előtt. SpL. 1892. (XI.) SpRL. 1926.

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskola Comenius idejében. SpL. 1892. (XI.)

Hegedűs László: Az 1648-diki tanrendszer. SpF. 1862:443.

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskola pártfogói a fejedelmek korában. SpRL. 1917. (XIII.)

Szinyei Gerzson: Vázlatok és képek a sárospataki ref. főiskola XVIII. és XIX. századbeli életéből a nemzeti élet keretében. SpL. 1885. (IV.)

Rákóczy György (a későbbi I. fejedelem) és Suri Mihály pataki prédikátor levelei Rákóczy Zsigmondhoz (I. György testvéréhez) a sárospataki kollégium ügyeiről 1620. Szilágyi Sándor közlése az OL. kincstári osztályából. Eredeti magyarok. MPEIF. 1880. 361–363.

Bényei János pataki tanár folyamodványa I. Rákóczi Györgyhez a pataki főiskola ügyében. MPEIF. 1875:526.

Harsányi István: A gályarabok és a sárospataki főiskola. Sp. 1926. „(A) Sárospataki ref. főiskolában tartott előadások” c. gályarabévfordulói kötetben. [Vö. II: A. b., 2., 2.2.]

I. Apafi Mihály két levele 1686. és 1689. a sárospataki kollégium ügyeiben. Zsoldos Benő és „H. L.” közlései a kollégium levél-, ill. könyvtárából. Eredeti magyarok. SpF. 1905.

II. Rákóczi Ferenc a tolcsvai malmot átadja a pataki kollégiumnak. Thaly Kálmán közlése a kamarai levéltárából. Eredeti magyar. MPEIF. 1877:288–289.

[Comenius Sárospatakkal kapcsolatos működését lásd az életrajzi csoportban, címszava alatt!]

Szinyei Gerzson: Sárospataki diáklázadások a 17. században. SpF. 1904.

Adalék a sárospataki főiskola történetéhez: Instructio pro Curatoribus 1672. – Szilágyi Sándor közlése az Erdélyi Múzeum gróf Kemény József-gyűjteményéből. Eredeti magyar és latin. SpF. 1867:722–723.

Hegedűs László (közlése): A sárospataki semigeneralis zsinat deklarációja a sárospataki kollégiumi ifjúsági zavarok dolgában. A zempléni egyházmegye jegyzőkönyvéből. Eredeti magyar és latin szövegek, kommentárral. SpF. 1860:664. sk.

Buzinkai Mihály, Pósházy János és Szikszai Gergely szénior segélykérő levele Borsodmegye reformátusaihoz a bujdosó kollégium érdekében. Gyulaféhérvár, 1683. SpF. 1858. (II. évf.) 484–486.

Illésy János (közl.): Abaúj vm. levele Sáros vm.-hez a sárospataki iskola helyreállítása iránt 1683. TT. 1897:382–383. Az OL.-ból.

Almási Péter: Bánatba esett Magyar Népnak keserves versei... 1695. a pataki kollégium kiüldöztetéséről. Zsoldos Benő közlése az egyházkerületi és kollégiumi levéltárból. SpF. 1905:160–170.

L(évy) J(ózsef) közlése: A sárospataki kollégium szuplikációja Borsod megye rendeihez 1709. Eredeti magyar. A borsodmegyei levéltárból, jegyzettel. SpF. 1862:352–353.

Erdélyi János közli ifj. Csécsi János kéziratából a Rákóczi-kor utáni patrónusok névsorát. SpF. 1864:47. sk.

111 éves Pátens sárospataki legátust kibocsátó levél. SpL. 1886.

Sárospataki kollégiumi pünkösdi pátens 1758-ból. Liskay József közlése a pápai egyházközség levéltárából. PEIL. 1876:1151. Eredeti magyar. A „Régiségek” rovatban. [Kissé komikus, a hitelességét kérdésessé tevő tartalommal.]

Horváth Cyrill: A Csécsi-világ Patakon. Bp. 1908.

Horváth Cyrill: A Csécsi-világból. Sp. 1905.
[Vö. a Csécsi életrajzi címszavával is.]

A tályjai konventnek a sárospataki kollégiumra vonatkozó végzései, 1722. nov. 15. és 14. (vagy 16.) Zoványi Jenő közlése MPEA. 1904.

A sárospataki kollégium pártfogóinak 1735. márc. 15-én tartott gyűlése. Zoványi Jenő közlése MPEA. 1904.

Zsoldos Benó: A sárospataki főiskola összeköttetése a genfi akadémiával a XVIII. sz.-ban. SpRL. 1911. (VII). Levelezés közlés a sárospataki főiskola levéltárából.

Patay Sámuel levelei Ráday Pálhoz a pataki kollégiumi zavarok ügyében 1730. Földváry László közlése SpF. 1905:56–63.

Molnár János: A sárospataki főiskola történetéhez. PEIL. 1909:25. sk. [Főleg okmányközlés, leginkább Ráday-levelek, a Csécsi-esettel kapcsolatban.]

Rácz Lajos: Kazinczy és a sárospataki főiskola. Debrecen, 1931.

Szombathi János beszéde a tógáról és annak eltörléséről 1783. Eredeti latin. „Sz” közlése a sárospataki könyvtár kézirtaiból. SpF. 1905:182. sk.

„Szászi nevű dunántuli öreg prédikátor” [így!] levele fiához, Szászi Józsefhez 1798. A sárospataki kollégium történetére vonatkozó, részben hibás adatokkal s Szombathi János javításaival. Erdélyi János közlése a koll. könyvtárából. Eredeti magyar. SpF. 1864:355. sk.

Ellend József: A sárospataki főiskola egy évszázaddal ezelőtt. Századok, 1914.

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskola egy évszázaddal ezelőtt. SpRL. 1915. [Polémia Ellend Józseffel.]

Br. Vay Miklós generális tervezete a sárospataki főiskola szükségeinek fedezéséről. SpL. 1900. (XIX.): 416. sk. Közli: Notarius.

Ellend József: Bartzafalvi Szabó Dávid esete. PSz. 1906.

Ellend József: Az 1848/49. évi szabadságharc és a sárospataki főiskola. PSz. 1912.

Buza János idevonatkozó gyűjtéseit lásd a II. főrész A. a. 3. alatt.

Bakos József: A sárospataki református főiskola a szabadságharc sodrában. Embernevelés, 1948.

Gulyás József: A sárospataki főiskola és a szabadságharc. SpRL. 1948. Kny. Sp. 1948.

Ellend József: Sárospataki főiskolánk a szabadságharc után. PSz. 1912.

Ellend József: Sárospataki főiskolánk küzdelmei. PSz. 1912.

Ellend József: A sárospataki főiskola belső élete a szabadságharc után. PSz. 1912.

Ellend József: A sárospataki főiskola anyagi állapota a szabadságharc után. SpRL. 1913. (IX.)

Ellend József: A sárospataki főiskola és az Entwurf. Magyar Paedagogia, 1915.

Ellend József: A sárospataki jogakadémia a Bach-korszakban. Ungarische Rundschau, 1916.

Pontos adat és cím megállapítandó!

A sárospataki ref. főiskola háromszázados ünnepe... Emlékkönyvbe foglalta Erdélyi János. Sp. 1860.

Emlékkönyv [ugyanarról]. Kiadta a sárospataki ref. főiskolai ifjúság. Sp. 1863.

„Emlékezzünk régiokról!” Emlékkönyv a sárospataki református főiskola 400. éves jubileumára. Sp. 1931.

Emlékkönyv a sárospataki ref. főiskola fennállásának négyszázados ünnepéről. Sp. 1932.

Rácz Lajos: A filozófia oktatása és oktatói a sárospataki főiskolában. H. és é. n. [Sp. 1923?]

Gulyás József: A sárospataki bölcsészeti akadémia története. SpRL. 1942. 5–6. sz. Kny. 1942. (Sárospataki [Kis] Füzetek 13.)

Szilády Áron: Egy sárospataki iskolai dráma. [Láczai Józsefé.] ITK. 1905.

Harsányi István: Három ismeretlen sárospataki iskolai vígjáték. ITK. 1914.

Harsányi István: Adalékok Sárospatak múltjához. I. füzet. Sp. 1921. 56. lap. [Legnagyobb részben a sárospataki főiskolával foglalkozik.]

Gulyás József: Páncél vármegyéről. [Kövy Sándor jogászainak önképzőköre.] SpRL. 1930. (XXV.)

Harsányi István: Sárospataki iskolai drámák. Sp. Hírlap, 1921.

Jánosi Ferenc: A sárospataki református főiskola élete 1800-tól 1868-ig. A debreceni ref. kollégium tanítóképző intézetének dolgozatai 22. sz. Értekezések az 1941. évről.

Dezső Lajos: Visszaemlékezés a sárospataki tanítóképzde 25 éves múltjára. SpL. 1895. (XIV.): 134. sk.

[A tanítóképző ez idő alatt, sőt még tovább is, 1929-ig, állami volt, de vezetése nagyjából a ref. egyházzal politáris.]

Ellend József: A sárospataki főiskola kétszázados physikai múzeuma. Magyar Paedagogia, 1899:463. sk.

Erdélyi János: Az önképzőtársulat története. Emlékkönyv. Kiadta a sárospataki főiskola ifjúsági önképzőkör társulata. Sp. 1863.

Kiss Kálmán: A sárospataki főiskola énekkarának múltja és jelene. SpF. 1866.

Orbán József: A sárospataki énekkar története. Sp. 1882. –

Orbán József: Visszapillantás a sárospataki főiskolai énekkar múltjára. SpL. 1882. (I.)

Elekes György (diósd): A sárospataki református kollégium orvosai és egészségügye. Orvosi Hetilap, 1932.

Kiss Elek: Adatok a [sárospataki] főiskola kert történetéhez. SpL. 1904. (XXIII.) 580. sk. – Adatközlések a tiszáninneri egyházkerület levéltárából.

Gulyás József: A sárospataki főiskola diákjai. Egyháztörténet, 1943., 1944., 1945.

Román János (közl.): Catalogus Studiosorum. Illusztris Scholae, S. Patakinae 1672–1678. ET. Új f. I. (IV.) 1. füzet, 2–3. füzet, ugyanaz folytatva 4. füzet (1958.) 169–1686. uo.

Román János: A sárospataki kollégium. (A „Műemlékeink” sorozatban.) Bp. 1956.

Orbán József: Néhány szó a sárospataki főiskoláról, tájékozásul a jövő egyházkerületi gyűlésre. PEIL. 1848:1250. sk.

Néhány adat a sárospataki főiskola történetéből. [Névtelen közlés.] Tudósítás a tiszáninneri... egyházkerület sárospataki főiskolájáról 1859/60. [= Értesítő.]

Somosi István: A sárospataki főiskola. Sárospataki Népszerű Naptár, 1859. és 1860.

Somosi István: Pataki hősnők 1714. június 23. Sárospataki Népszerű Naptár, 1860. Verses feldolgozás.

Somosi István: A sárospataki tanuló [!] legutóbbi 70 év alatti beléletének vázlatja. Sárospataki Népszerű Naptár, 1860.

Zolnay István: Néhány szó a sárospataki ref. főiskola történetéhez. Sárospataki Népszerű Naptár, 1861.

Adatok a sárospataki főiskola történetéhez. [Névtelen közlés.] SpF. 1864.

Szilágyi Sándor (közlése): Adalék a sárospataki főiskola történetéhez. SpF. 1867:723.

Y.s. áljegyű szerző: Tanszabadság a sárospataki ref. főiskolában. VU. 1865. okt. 29. (XII. évf. 44. sz.)

Szinyei Gerzson (közl.): Adalékok a sárospataki főiskola történetéhez: Az 1618-i rendszabályok. SpRL. 1906. II.

Szinyei Gerzson: A sárospataki főiskola XVI. és XVII. századbeli fekvőségei. SpRL. 1912. (VIII.)

Molnár János (közl.): Szinyei Gerzson jegyzeteivel: Adalékok a sárospataki főiskola történetéhez. SpRL. 1909. (V.)

[A sárospataki főiskola collégium ügyében Rádai Pálhoz írt levelek, föltehetőleg a dunamelléki egyházkerület levéltárából.]

Révész Kálmán: Egy érdekes adat a sárospataki főiskola történetéhez. SpL. 1894. (XIII.) 1137–1138.

[Kormánykörök még 1733-ban is foglalkoznak az spi. kollégium Kassára átvitelével.]

Sárospataki tanárok fizetésügye, kegyeleti ellátása tárgyában vita „Abaúji” és Mocsáry Lajos között. PEIL. 1868:1217. sk.

Molnár Lajos: A pataki ref. főiskola képe hajdan és most. SpL. 1882:473.

Orbán József: Visszapillantás a sárospataki ref. főiskola múltjára. SpL. 1882:526.

Mitrovics Gyula (ifj.): A Töltési-alapítvány történetéhez. SpL. 1893:19–20. [Sárospataki alumnusoknak is szól.]

„A régi jó időkből”. „Kajabusz” álnévű szerző közöl a Protestáns Új Képes Naptár, 1898. évi folyamában két elég triviális, de valószínű pataki diákanekdotikumot „Légátus-élet” és „Mikor a halott mozog” címen.

Végh János: A német nyelvtanítás története a sárospataki főiskolában. SpRL. 1912. (VIII.)

Adalékok a sárospataki főiskola és a sárospataki ref. egyház viszonyainak kérdéséhez. SpL. 1902. (XXI.) 1066. – Adatközlés névtelenül a XIX. sz. első feléből és a XX. legelejéről.

Márton József előterjesztése a német nyelv oktatásáról a sárospataki főiskolában. SpL. 1906. (II.): 509. sk. Szinyei Gerzson közlése.

Végh János: A német nyelv a sárospataki főiskolában II. József alatt. Magyar Paedagogia, 1914.

Radácsi György: Régi pataki diákélet. Orsz. Ref. Tanáregyesület évkönyve 1906. SpRL. 1906. A szerző szerint még más helyeken is közöltetett, végül: „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. gyűjteményes műve II. kötetében Sp. 1910.

Radácsi György: Töredékes visszaemlékezés a sárospataki főiskolai énekkarra. SpRL. 1908. és Emlékjelek... II.

Radácsi György: Visszaemlékezés a régi Sárospatakra. SpRL. 1909. és Emlékjelek... II.

Mitrovics Gyula (ifj.): A sárospataki főiskola jövője. Debrecen, 1912.

Emléklapok a hősi halált halt sárospataki diákok emléktáblájának s a Perényi- és Rákóczy–Lorántffy-ércdomborműveknek leleplezési ünnepélyéről. Szerkesztette Harsányi István és Panka Károly Sp. 1923.

Harsányi István: Sárospataki kalauz. Sp. 1927. (A „Sárospataki Hírlap füzetei” 11. sz.)

[Legnagyobb részt a kollégiummal foglalkozik.]

Újszászy Kálmán–Balassa Iván–Román János: Sárospataki vezető. Bp. 1957. (A Sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei 1. sz.)

A Pataki Diákvilág Anekdotalincse. Szerkesztette Panka Károly. I. köt. Bp. 1927. – II. köt. Bp. 1932.

Gulyás József: A sárospataki főiskola rövid története. Sp. 1931.

Iványi Béla: A gróf Teleki-család gyömrői levéltára. (Egyebek mellett az egyik Teleki László sárospataki iskolázásáról és az akkori sárospataki iskola életéről is van benne szó. Hol, mikor?)

Mátyás Ernő (szerk.): A sárospataki református főiskola. Sp. 1939.

Gulyás József: Tanulóink részvétele az iskolai ünnepélyeken. SpRL. 1936. Különnyom. Sp. 1936. Az évszám ellenőrzendő!

Zoványi Jenő: Volt-e Vásárhelyi János nevű tanár Sárospatakon – és még valami. PSz. 1938.

(Az „Adatok a magyar protestantizmus múltjából” sorozatban.)

Csécsi János (ifj.); műve a sárospataki kollégium „Regestrum Historicum”-a máig megvan kéziratban, Z T L. szerint.

[A könyvtár és a nyomda történetére vonatkozó címszavakat lásd II:B. c. 1. 1.2 és 1.3 alatt.]

Ruszkay Gyula (közl.): Vay Ábrahám levele Fáy Andrásához 1739. dec. 15. – Adalék a sárospataki főiskola történetéhez. SpL. 1888. (VII.)

Viski Krüzselyi Bálint (közl.): a Vay-Mocsáry alap (az alapító levél szövegével). SpL. 1889. (VIII.) 107–111.

Viski Krüzselyi Bálint: A Csobajai Nagy András-féle alapítvány 1797-ből való szövege, jegyzetekkel. – SpL. 1889. (VIII.)

Kovácsy Sándor ismerteti a sárospataki főiskola „öszöntődjára vonatkozó alapítványait”. SpL. 1889. (VIII.) 580–585.

Bakos József: A sárospataki kollégium a magyar nyelv szolgálatában. Sárospataki Tükör 95. 1. [Mikor?]

Bakos József: A pataki múlt hétköznapijai. A Sp.-i ref. gimnázium néprajzi semináriumának kiadványai II. Sp. 1950.

Sárospatak: Egyéb iskolázás:

Búza János: Négy év a sárospataki ref. nőintézet [?] történetéből.
Pontos cím, évszám megállapítandó!

100 éves a Sárospataki Tanítóképző. Emlékkönyv. Kiadja a sárospataki áll. Comenius A. J. Tanítóképző nevelőintézete. Sp. 1957. 31. lap. (Sárospataki Nevelő I.)

Sátoralja-Újhely:

Fából való régi iskolájának kőből újjáépítésére gyűjtés végett Miskolczi Csulyak István esperes epistola supplicatoriája 1635. MPEA. 1929. 142–143.

Sepsiszentgyörgy:

Domján István: A sepsiszentgyörgyi államilag segélyezett ev. ref. Székely-Mikó-kollégium története, 1859–1895. I. kötet Sepsiszentgyörgy, 1893. II. kötet uo. 1898.

Péter Mózes: A sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó-kollégium félszázados működésének emléke 1859–1909. Sepsiszentgyörgy, 1909.

Bodor Domokos összeállításában az alapítók névsora. Értesítő, 1883, 1884. [Szinyei szerint 1882. 1883.]

Benke István: A sepsiszentgyörgyi ref. kollégium történeti vázlata 25 éves fennállása alkalmából. Protestáns Közlöny, 1884:284–286.

Benke István: A Székely-Mikó-collegium 25 éves történeti vázlata (1859–1884). Értesítő, 1885.

Csutak Vilmostól a kollégium „külső történet”-e az 1909. évi értesítőben és kny.-ban. Szabatosítandó!

Nagy Sándor hídvégi lelkész (lásd az életrajzi címszót) Szinnyi IX:752. szerint kéziratban hagyta a Székely-Mikó-Kollégium történetét. Hol?

Bodor János „Utam...” c. önéletrajzi és emlékiratai művében (Cluj, é. n. lásd az életrajzi címszót) számos értékes feljegyzést közöl a sepsiszentgyörgyi kollégium 1871–1875. közötti életéről és tantestületéről.

Szántó: lásd Abaújszántó alatt!

Szászváros:

Dósa Dénes: A szászvárosi református Kun-kollégium története. Szászváros, 1897.

Dáné István: A szászvárosi ev. ref. közélet tanoda története. Az erdélyi egyházkerület 1863-i Évkönyvében.

[Névtelen:] A szászvárosi ev. ref. Kun-tanoda története 1865–1878-ig. Értesítő, 1878.

Kuun Géza gróf: Egy új adat a szászvárosi ref. Kun-kollégium múltjából. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1907:415. sk.

Kristóf György: Adalékok kollégiumunk régebbi történetéhez. Értesítő, 1909.

Kristóf György: A szászvárosi református Kuun [!]-kollégium (új épületének fölavatása alkalmából). PSz. 1910.

Görög Ferenc (szerk.): A szászvárosi ref. Kun-kollégium emlékkönyve. Kolozsvár, 1925.

Dósa [1930-ig Máyer] János: Szászvárosi református Kun-kollégiumunk. Bp. 1937.

Szatmárnémeti:

Bakcsy Gergely: A szatmár-németi ev. ref. főgymnázium története. Szatmár, 1896.

Bartók Gábor: A szatmári és németi ref. egyházak és iskolák történetei SpF. 1860. – Pótlék hozzá ugyanattól SpF. 1861:439. sk.

Kovács István–Bihari Péter: A szatmár-németi h. h. gymnasium múltja és jelene. Értesítő, 1869.

[Névtelen:] A szatmári helv. hitv. gymnasium történetének rövid vázlata. Értesítő, 1875.

[Névtelen:] A kiegészítés alatt álló szatmári helv. hitv. gymnasium vázlatos története. Értesítő, 1878.

Kovács István: A szatmárnémeti református iskola története. Tiszántúli református középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1880/1881. Kny. Debrecen, 1880.

[Ennek bírálata H. Kiss Kálmántól és a szerző vitája vele DebrPL. 1881:142. sk. 179–180.]

Bakcsy Gergely: A szatmárnémeti református gimnázium története 1880-tól. Tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve, 1893.

Bakcsy Gergely: A szatmárnémeti református főgimnázium. Az intézet jubileuma alkalmából. PSz. 1910.

Zoltai Lajos: A szatmári iskolai ifjúság kérelme Debrecen városhoz 1714. DebrPL. 1905:402.

Fogarasi Pap Máté szatmári iskolarektornak két eredeti magyar levele 1737-ből Teleki Sándor grófhhoz, mint az iskola patrónusához. A Teleki-levéltárból közli Koncz József MPEIF. 1883:468–470.

Csécsi Miklós: Egy múlt századi küldöttség viselt dolgai a szatmári ref. egyház és iskola ügyében. MPEIF. 1874:93.

Székelyudvarhely:

Az iskola életének 1672–1820 közötti rövid krónikája Szigeti Gyula Mihálytól, Sebestyén Károly közlésében PEIL. 1858:846. sk. Ugyanez már a Tudományos Gyűjtemény 1825. évf.-ban is „Nemes udvarhelyszéki rózsakert” címmel.

Kis Ferenc: A székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium történelme. Székelyudvarhely, 1873.

Szakács Mózes: Tíz esztendő iskolánk életéből. Értesítő, 1875/76.

Gönczi Lajos: A székelyudvarhelyi kollégium építésének rövid története. „Imák és beszédek...” c. füzetben. Székelyudvarhely, 1888.

Gönczi Lajos: Egy lap iskolánk történetéből. Értesítő, 1889.

Gönczi Lajos: A székelyudvarhelyi ref. kollégium története 1876–1893. Székelyudvarhely, 1893. (Egy ugyanily c. közlemény az Erdélyi Protestáns Közlöny 1893. évfolyamában is.)

Gönczi Lajos: A székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium múltja és jelene. Értesítő, 1894–1895.

Gönczi Lajos: A székelyudvarhelyi ref. kollégium az utóbbi másfél évtized alatt. Székelyudvarhely, 1907.

Földes Géza: Hajdani székely diákélet. Bp. 1927.

[Főképp a székelyudvarhelyi kollégiumra vonatkozó, 1870-es évekbeli emlékek.]

Gálffy Ignác: Csak magunkban bízhatunk. Krónikás korrajz [a székelyudvarhelyi ref. kollégium életéből]. Miskolc, 1927.

Szentes:

Csukás Benjámín: A szentesi ref. gymnasium rövid életfejlődése s jelen állása. Értesítő, 1865.

Zolnay Károly: A szentesi középiskola múltjából. Értesítő, 1877.

[Névtelen]: Visszapillantás a szentesi középiskola múltjára. Értesítő, 1884.

Berecz Sándor: A Szentes városi főgymnasium története. Szentes, 1896.

Szolnok-Doboka megye:

Kádár József: Szolnok-Doboka vármegye nevelés- és oktatásügyének története, 1000–1896. Deés, 1896.

Tarcal:

Adalék a tarcali iskola történetéhez. Miskolczi Csulyak István Diarium-ából. („Leges scholae Tarrtszalianae” és egy tanulói névsor.) MPEA. 1927.

Tiszántúli egyházkerület:

Könyves Tóth Mihály: A tiszántúli helv. hitv. egyházkerületi gyűlésen jóváhagyott és elfogadott iskolai rend. PEIL. 1842:125. sk.

Könyves Tóth Mihály: A debreceni tudományos küldöttség. PEIL. 1892:7. sk.

Keszi Hajdú Lajos: A reformátusok iskoláinak tanügyi állapota főleg a tiszántúli ref. egyházkerületben a reformációtól fogva 1825-ig. MPEIF. 1885:249. sk. [Nagyon vékony tartalommal.]

Az egyházkerületi közgyűlés 1869. augusztus 16. hozott határozata az 1868. XXXVIII. törvénycikkre s az annak végrehajtása tekintetében kelt miniszteri rendeletre vonatkozólag. PEIL. 1869. aug. 29-i szám. Ugyanitt a Ballagi Mór nagy vitaindító cikke: „Az országos törvény és a tiszántúli ref. egyházkerület határozata” címmel.

Tiszántúli református középiskolai tanáregyesület. Z T L.

Ugocsa megye:

Aczél László: Ugocsa vármegye népoktatásügye 1880–1902. Bp. 1908.

[Főként az államosítás és a nemzetiségi iskolázás történetére jellemző, de fontos adatokkal református iskolaügyi szempontból is.]

Veszprémi egyházmegye:

Molnár Aladár: A helvét hitvallású veszprémi egyházmegye docendi methodusa. Néptanítók Lapja, 1868.

Zágon:

Demeter Samu: A zágoni ev. ref. népiskola ismertetése. PEIL. 1862:733. sk.

Zemplén megye:

Dudás Gyula: Adatok az oktatásügy történetéhez Zemplén vármegyében. – Adalékok Zemplén vármegye történetéből 1906. Kny. Sátoralja-Újhely, 1906.

Zilah:

Somogyi Jenő: A zilahi ev. ref. kollégium története. Zilah, 1896.

László Jenő: A zilahi református Wesselényi-kollégium története. Bp. 1944.

Elekes Viktor: A zilahi ev. ref. főtanoda történetének rövid vázlata. Értesítők, 1878, 1879.

Berényi János: Adatok a zilahi ev. ref. collegium 16 évi történetéhez (1867–1882). Kny. a zilahi koll. Értesítőből, Kolozsvár, 1883.

Somogyi Jenő: A zilahi ev. ref. főtanoda történetének rövid vázlata 1848–1860. Értesítők, 1884–1885.

Török István: A zilahi ref. kollégium történetéhez. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1900:258. sk. 1901:308. sk.

Kincs Gyula: A nagy Wesselényi és a zilahi gymnasium, Zilah, 1869.

2) Külföldi iskolázás:

2.1) Általános átnézetek, gyűjteményes művek:

Ábel Jenő (szerk.): Magyarországi tanulók külföldön. I–IV. kötet (Jéna, Krakkó, Bécs). Bp. 1890–1892.

Magyary Zoltán (szerk.): A magyar tudománypolitika alapvetése. Bp. 1927.
Külön foglalkozik a külföldi prot. iskolákkal való kapcsolatainkkal.

Weszprémi István: „Succincta medicorum... biographia” c. műve III. kötetében 1787. közöl egy pár nem teljes külföldi egyetemi magyar diáknévsort.

„Conditiók, melyek szerint az ifjakat achademiákra kell küldeni...” Tokaji semigeneralis zsinatnak a tiszántúliakkal együtt hozott végzése 1646. febr. 14.

– Révész Imre (id.) közlése a debreceni egyházmegye jegyzőkönyvéből. SpF. 1860:145. sk.

A csatári zsinat végzései. A conditiók, melyeket az akadémiákra menő ifjak aláírtak. Id. Révész Imre [?] közlése [a tiszántúli egyházkerület legrégebb jegyzőkönyvéből?] SpF. 186:144. Pontosán megállapítandó!

Nagy István: Magyarok iskolázása külföldön. Századok, 1870.

Frankl Vilmos: Révai Ferenc nádori helytartó fiainak hazai és külföldi iskoláztatása. Pest, 1538–1555.

Frankl Vilmos: A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Pest, 1873.

Lukinich Imre: Adatok a magyar külföldi iskolázás történetéhez. Károlyi-Árpád-émlékkönyv. Bp. 1934.

S. Szabó József: Tudományos peregrináció a reformáció korában. PSz. 1938:322. sk.

Szilágyi Sándor (közl.): Magyar alumnusok levelei. Erdélyi Protestáns Közlöny, 1874.

Szilágyi Sándor: Erdélyi ifjak iskoláztatása külföldi egyetemeken! Protestáns Közlöny, 1884:28. sk. (és Hazánk 1884:8–22.) Ez utóbbi adat még ellenőrzendő!

Lukinich Imre: A Bethlen-fiúk külföldi iskolázása 1619–1628. – 1926. [Hol?]

Lukinich Imre: Bethlen Péter külföldi iskoláztatásához. [Három közlemény Századok, 1911. és 1912. 475–476.] – Bethlen István és Bethlen Péter külföldi iskoláztatása. Bp. 1913. A budapesti VIII. ker. áll. főgymnasium 1912/13. évi Értesítőjében.

Földváry László: Adalékok egyházunk és iskolaügyünk történetéhez. Magyar külföldi egyetemi hallgatók 1781. DebrPL. 1896:14.

Klein Gáspár: A külföldlátogatás 1825 után. PSz. 1931.

Klein Gáspár: Az államtanács és a külföldi iskolák. (Vagy főiskolák? Ellenőrzendő!) Debreceni Szemle, 1930.

Klein Gáspár: Az államtanács állásfoglalása a protestánsok külföldi iskoláztatásával szemben. Egyháztörténet, 1943.

Daxer György: A külföldi iskolalátogatás hatása a hazai protestáns nevelésügy fejlődésére. Békéscsaba, 1909.

Külföldi ösztöndíjak:

Holkó, Matthias: Relatio de stipendiis et beneficiis hungarorum in exteris universitatibus studentium. A „Solennia memoriae anniversariae bibliothecae Kishonthanae” c. kiadvány XIX. kötetében. Pest, 1829. – Ugyanettől ugyanehhez: Supplementa et additamenta quaedam... A „Solennia...” XXI. kötetében, Pest, 1831.

Salamon, Jos.: De statu ecclesiae evangelico-reformatae in Transilvania Commentatio theologico-historica, Claudiop. 1840, a 90–91. lapokon felsorolja a magyar, főként erdélyi ifjak számára való akkori külföldi ösztöndíjakat.

„Az akadémiai stipendiumok ügyében” cím alatt PEIL. 1842:205. sk. többféle, hivatalos formából származó kimutatás van a külföldi stipendiumok akkori, illetőleg XVIII. századi állásáról.

Kemény, Joseph gr.: Die Stiftungen des Auslandes für die dort studierende Jugend Ungarns und Siebenbürger. – Magazin für Geschichte, Literatur... Siebenbürgens, 1844.

Kanya, Paul: Die Stipendien and Deutschen Universitäten. Protestantische Jahrbücher für Österreich, 1857.

Szinyei Gerzson: Azon jótétemények kimutatása, melyeket külföldi egyetemekre járó ref. theologusaink a XVIII. században élveztek. SpL. 1883:583–584.

Szalay Károly: Adatok a külföldi egyetemeken magyar ifjak számára tett ösztöndíjak kérdéséhez. SpL. 1884. (III.): 88. sk.

Keszi Hajdú Lajos: Külföldi egyetemeken tanuló magyar ifjak. MPEIF. 1885:257–260.

[Egész sovány vázlat.]

Szűcs István: Olvasni való egyebeknek is, de főkép theologus uraknak. DebrPL. 1887.

[A korabeli protestáns külföldi, magyar rendeltetésű ösztöndíj-alapítványokat sorolja fel, főként Bauhofer: Geschichte der ev. Kirche... c. műve nyomán.]

Zsilinszky Mihály: Tájékoztató a külföldi egyetemeken magyarhoni protestáns ifjak számára tett alapítványi ösztöndíjakról. Bp. 1897.

Zoványi Jenő: A külföldi főiskolai disputatiók és szerzőik. PSz. 1936.

Gulyás József: A respondensek. SpRL. 1948. szept. 19.

2.2) Egyes főiskolák, illetőleg országok:

Anglia:

Eötvös Lajos: Adalék az angol egyetemeken tanult magyarokhoz. PEIL. 1866:1247. sk.

Balogh Ferenc: A [debr. koll.] angol alapítvány története. DebrPL. 1899:41. sz.

Pongrácz József: Magyar diákok Angliában. Pápa, 1914.

Fest, Alexander: Hungarian Protestants and England in the XVI–XVIII. Centuries. Danubian Review, 1934. okt.

Gál, Stephen: Debrecen students in England and the English spirit in Debrecen. Danubian Review, 1939. aug.

Trócsányi Berta: Református theologusok Angliában a XVI–XVII. században. – Angol Filológiai Tanulmányok V–VI. (Jolland-Emlékkönyv). Bp. 1944. Kny. is [?] Megállapítandó!

Bázel:

Zsindely István: A bázeli egyetem anyakönyvéből. SpF. 1860:154. sk.

Zs. I.: A bázeli egyet. könyvtárából. SpF. 1860:838.

Révész Imre (id.): A baseli egyetemen tanult magyarok névsora 1660–1852. Magyar Történelmi Tár, 1861.

Mircse János: Magyar tanulók levelei a bázeli egyetemről. Századok, 1870:490.

Kiss Bertalan: Néhány vonás a baseli egyetem legrégebb múltjából és jelenéből. DebrPL. 1882.

[A magyarországi tanulók névsora 1858–1880.]

Verzár Frigyes: A baseli egyetemen tanult magyarok névsora. Debreceni Szemle, 1931.

Vischer, Eberhard: Das Collegium Alumnorum in Basel. „Aus fünf Jahrhunderten schweizerischer Kirchengeschichte” (Wernle-Emlékkönyv). Basel, 1932.

[Bázeli magyar alumnusok adataival.]

Staehelin, Ernest: Bâle et la Hongrie à travers l’histoire. Revue d’Histoire Comparée 1947:226. sk.

Bécs:

Schrauf Károly: Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. Bp. 1892.

[Az Ábel Jenő-féle: „Magyarországi tanulók külföldön” c. mű II. kötete.]

Schrauf Károly: A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve 1453–1630. Bp. 1902.

[Ugyanazon mű IV. kötete.]

Frank, Gustav: Die k.k. evangelisch-theologische Fakultät in Wien von ihrer Gründung bis zur Gegenwart. Wien, 1871.

Gergely Antal: A bécsi evang. theol. fakultás. PEIL. 1895:197. sk.
[Rövid történeti áttekintés, magyar vonatkozásokkal is.]

Cambridge:

Balogh Ferenc: Van-e magyar ösztöndíj a cambridge-i egyetemen? PEIL. 1866:1021. sk.

Deventer:

Segesváry Lajos: A deventeri athenaeumon tanult magyarok. Századok, 1937.

Edinburgh:

[Itt tanult magyarok névsora:]

Szóts Gerő: PEIL. 1884.

Kováts J. István: PEIL. 1907.

Franeker:

Hellebrant Árpád: A franekeri egyetemen tanult magyarok. Történelmi Tár, 1886–87.

Szalay Károly: A franekeri egyetem és hazai ifjaink számára tett ösztöndíjak, jótétemények. SpL. 1884:461.

Campegius Vitringa magyar tanítványai Franequerában. – Szilády Áron közlése a nagykőrösi városi levéltárból. MPEIF. 1874:43. sk. Jegyzetekkel.

Nagy Zsigmond: A Franekerben tanult magyar diákok imádsága. PSz. 1917.

Frankfurt (Oderai):

Zoványi Jenő: A magyarországi ifjak Odera melletti frankfurti egyetemen. PSz. 1889.

Genf:

Szél Kálmán (közlése): A genfi akadémián tanult magyarok névsora. SpF. 1862. 927–928.

[Z T L. szerint nagyon hiányos.]

A Genfi „Vénérable Compagnie” javaslata a magyar diákok segélyezése ügyében 1791. – Szél Kálmán közlése csak magyar kivonatban SpF. 1862:928–929.

Rácz Lajos: „Pictet Benedek” c. cikkében PSz. 1911. adatok vannak a magyar reformátusoknak Genffel való XVIII. századi szellemi kapcsolataira, főleg Pictet útján.

Nagy Sándor Béla: Les relations intellectuelles du protestantisme Hongrois et de Geneve. Geneve, 1930.

[A genfi „Hungaria” diákszövetség emlékkönyvében.]

J. E. Chvisy: Les relations spirituelles entre Geneve et la Hongria protestante. Nouvelle Revue de Hongrie. 1940.

Göttingen:

*Molnár László: A göttingai egyetemen tanult magyar és erdélyországi ifjak névsora, kiírva az 1734-dik évtől a legközelebbi évig vezetett jegyzőkönyvből. Kecskeméti Protestáns Közlöny, 1858:80–88. és 1859. 72.

Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde 1864.

**Selle von Götz: Die Matrikel der Georg-August Universität zu Göttingen (1734–1837). – Hildesheim u. Leipzig, 1937.

1955 nyarán azután megjelent: Borzsák István: Budai Ézsaiás és klasszika-filológiánk kezdetei. Bp. 1955. – E mű IV. függelékében: „A Göttingában nevelődött magyar diákok névsora”. [A Selle-féle kiadvány alapján.]

Groningen:

Szalay Károly: A grönningai [!] egyetem és hazai ifjak számára tett ösztöndíjak. SpL. 1884:580.

Birtha József: [az ott tanult magyarok névsorát közli] DebrecenPL. 1902.

Miklós Ödön: A groningeri egyetemen tanult magyarok névsora. DunPL. 1917. Kny. Pápa, 1917.

Halle:

Krupecz István: Hallei emlécsokrok. A hallei egyetem 200 éves fennállásának alkalmára. Bp. 1894.

Krupecz István: Kedélyes magyar élet Halléban. Sp. 1894.

Szlávik Mátyás [közli a Halléban tanult magyarok névsorát]. PEIL. 1900.

Görög Ernő: A hallei magyar-egylet története, 1863–1906. Halle, 1906.

75 Jahre Ungar-Verein Halle-Wittenberg 1863–1938. Halle, 1938. [Szerző nincs jelezve.]

Zimmermann, Franz: Materialien zur Herkunft der Studenten der Universität Halle in der Zeit von 1696–1730. – A „450 Jahre Martin Luther-Universität Halle-Wittenberg” c. kiadvány II. kötetében, Halle, 1952.
[Az ez időszak alatt ott megfordult 903 külföldiből 258 magyarországit jelez!]

Harderwijk:

Zoványi Jenő: A harderwijki egyetem magyarországi hallgatói. ITK. 1891. 433–436.

* ** E két névsorról dr. Borzsák István professzor pontos másolatot készített, melyeknek egy-egy gépirati példányát ő nekem, és én viszont a Ráday-könyvtárnak ajándékoztam.

Heidelberg:

Weszprémi István: Succincta Medicorum Hungariae biographia. 3. cent. 464–470.

Szeremlei József: Heidelbergben tanult magyarok névsora. SpF. 1862:559. sk. és Századok, 1886:532. sk.

Teutsch, Friedrich: Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde 1874. (X. évf.)

Toepke, Gustav: Die Matrikel der Universität Heidelberg von 1386 bis 1662. I–II. Heidelberg, 1884. 1886.

Zoványi Jenő: Adatok a heidelbergi egyetem magyarországi hallgatóinak névsorához. PSz. 1904.

[Mokos Gyula ugyanerről:] PEIL. 1906.

Szeremlei József: Közlemények a heidelbergi egyetem és könyvtár történetéből. SpF. 1862:452.

Putnoki János debreceni prédikátor heidelbergi emlékkönyvéből (1618) adatok az ott tanultakról.

Erdélyi János közlése a sárospataki kollégiumi könyvtárból. SpF. 1864. („Egyházi és iskolai jegyzetek” főcím alatt.)

Kristóf György: Erdélyi magyar diák, Albenis Nagy János disputája a heidelbergi egyetemen, 1617-ben. Kolozsvár, 1945.

Monori E.: Heidelberg és a magyar szellemi élet kapcsolata. Pázmány Péter Tudományegyetem, kéziratok doktori értekezés 1944/45.

Herborn:

Hellebrant Árpád [közli az itt 1584–1726 közt tanult magyarok jegyzékét]. Századok, 1883. (A közlemény címe: Adalék a külföldi iskolázás történetéhez a XVII. században.)

Hollandia (általában):

Birtha József: Hollandiai és magyarországi egyetemi vonatkozások. DebrPL. 1902:21. sk.

Segesváry Lajos: Schetsen over de peregrinatie van de hongarsche studenten gezien in de spiegel van de historische gegevens. Utrecht, 1933.
[Leginkább az utrechti kapcsolatokról szól.]

Jéna:

Haan Lajos: Jena Hungarica sive memoria hungarorum a tribus proximis saeculis academiae Jenensi adscriptorum. Gyula, 1858.

Révész Imre (id.): A jénei egyetemen tanult magyarok s erdélyiek névsora 1550–1852. Magyar Történelmi Tár, IX. 1861:219. sk. (Gruber József közlése alapján az 1852. évi nyári félévből.)

Mokos Gyula: Magyarországi tanulók a jénei egyetemen. Bp. 1890.
[Az Ábel Jenő-féle „Magyarországi tanulók külföldön” I. kötete.]

Jügelt, Karl-Heinz: Ungarländische Studenten an der Universität Jena in den Jahren 1882–1918. Mokos Gyula munkájának folytatása. – Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedr. Schiller-Universität Jena. 1957/1958. Heft 2/3. Gesellschaft-u. Sprach-Wissenschaftliche Reihe Jahrgang 7. Külön 9s „als Manuskript gedruckt”.

Feyl, Othmar: Die führende Stellung der Ungarländer in der internationalen Geistesgeschichte der Universität Jena. (Beiträge zu einer Geschichte der Ostbeziehungen der Universität Jena bis zu Beginn des 19 Jahrhunderts.) Jena. 1954. Kny. a köv. folyóiratból: Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedrich Schiller-Universität Jena. 3. Jhrg. 1953/54. Feyl Othmar e művéhez kiegészítések: Exkurse zur Geschichte der südosteuropäischen Beziehungen der Universität Jena. – Ugyanazon folyóirat 1954/55. évf. (IV.) o. 5/6 füzetéből való kny. Jena, 1955.

Schiel G.–Herfurth F.: Verzeichniss der auf der Universität zu Jena immatriculirten Ungarn und Siebenbürger [1550–1873]. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde N. F. XI. 1874.

Bucsay Mihály: A jénai magyar könyvtár. MKSz. 1941. Kny. Bp. 1941.

Krakkó:

Miller, Jakobus Ferdinandus: Regestrum bursae Cracoviensis Ungarorum nunc primum ex autographo codice bibliothecae Cracoviensis editum. Budae, 1818.

És az Ábel Jenő-féle „Magyarországi tanulók külföldön” Schrauf Károlytól összeállított III. kötete. Bp. 1893.

Címe: Schrauf K.: Regestrum Bursae Cracoviensis. A krakkói magyar tanulók háza lakóinak jegyzéke 1493–1558. Legnagyobb részét lutheránus és szlovák vonatkozású, de közvetve magyar prot. érdekű is.

Nyáry P.: A krakkói egyetem és magyar diákjai a XIV–XVI. században. Bp. 1942.

Lausanne:

Baranyai Zoltán: Etudiants hongrois à la Université de Lausanne. Revue des Études Hongroises 1924:60–64.

Leiden:

Nánási Lovász István (ifj.): Pharus Hungarico-batava in memoriam triennalis beneficium, quod Leydae in Collegio Theologico Hungaris constitutum est,

Musarum Hungaricarum nomine extracta. 1715–1778 névsor versben. Leiden, 1778.

Teutsch, Friedrich: Die Studierenden aus Ungarn und Siebenbürgen an der Universität Leyden 1575–1875. – Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, 1880.

Antal Géza: Az utrechti és leideni egyetemen járt magyar ifjak névjegyzéke. PEIL. 1888. – Ehhez Szalay Károly helyreigazításai uo. 590. sk.

Miklós Ödön: Egy promóció Leidenben. PEIL. 1916.

Miklós Ödön: A magyarok perei a leideni rektor előtt. ThSz. 1927.

Miklós Ödön: Magyar diákok a leideni Staten College-ben. ThSz. 1928. Kny. Debrecen, 1928.

Lipcse (= Leipzig):

Fabini Th.–Teutsch Fr.: Die Studierenden aus Ungarn und Siebenbürgen auf der Universität Leipzig... 1409 bis 1872. – Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde 1872.

Marburg (a.d. Lahn):

Zoványi Jenő: A marburgi egyetem magyarországi hallgatói 1859-ig. IT. 1955. 3. sz.

Koncz József: A marburgi magyar stipendium vázlatos története és mostani állása. Prot. Közlöny, 1898.

Olaszország:

Veress Endre (szerk. és kiad.): Olasz egyetemen járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864. Bp. 1941. (Olaszországi Magyar Emlékek III.)

Padova:

Veress Endre: Matricula et Acta Hungarorum in Universitatibus Italiae studentium. Vol. I. Padova 1264–1864. Bp. 1915. Magyar címe: A paduai egyetem magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai. Fontes Rerum Hungaricarum. Tom. I.

Svájc:

magyar protestáns diákjaira összefoglalóan: Dezsényi Béla: Magyarország és Svájc. Bp. 1946.

Tübingen:

Névtelen közlés az itt tanult magyarok névsoráról. PEIL. 1845.

Vas Tamás: A tübingeni egyetemen eleitől fogva megfordult magyarok névsora. PEIL. 1866:812–813.

Trausch, Joseph: Auszug sus dem Album der E. württemberg... Universität Tübingen (1617–1861). – Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde 1867.

Utrecht:

Káli Nagy Elek: A magyarok az utrecht-i egyetemen két és fél század alatt. Protestáns Közlöny, 1885:219. sk.

Antal Géza: Az utrecht-i és leideni egyetemen járt magyar ifjak névjegyzéke. PEIL. 1888. Ehhez Szalay Károly helyreigazításai uo. 590. sk.

[Trausch, Joseph]: Verzeichniss der Studenten aus Ungarn und Siebenbürgen an der Universität Utrecht in der Jahren 1643–1885. – Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 1889.

Birtha József: [?] DebrPL. 1902. A cím megállapítandó!

Segesváry Lajos: Magyar református ifjak az utrecht-i egyetemen 1636–1836. Debrecen, 1935.

(A Theologiai Tanulmányok 44. sz.)

Segesváry Lajos: Adalékok a holland–magyar egyházi kapcsolatok történetéhez az utrecht-i akadémián keresztül. ThSz. 1937.

A debreceni református kollégium hittanárainak üdvözlő levele az utrecht-i egyetem tanáraihoz, s ez utóbbiak válasza. Evangéliomi Protestáns Lap, 1876:112. és 130.

Van Veen [?]: Het Stipendium Bernhardium Utrecht? 1911. Keresztnév és a hely pontosan megállapítandó!

Wittenberg:

Laskói Csókás Péter [= Petrus Lascovius Monedulatus]: „De homine magno illo in rerum natura miraculo...” (Wittenberg, 1585) c. műve elején felsorolja az addigi ott járt magyarokat.

Bartholomaeides, Johs.: Memoria Ungarorum, qui in alma condam universitate Witenbergensi a tribus proxime concludenis seculis studia in ludis partiis coepta confirmarunt. Pestini, 1817.

Révész Imre (id.): Adalékok a külföldi egyetemeken tanult magyarokról. Pesti Napló, 1855. jan. 23-i szám. Hozzá „Garády” (Fabó András) egy jegyzete. – Mindkettő „Lonkay Antalnak a wittenbergi magyar diákok kutatása ügyében Stier Gottlieb wittenbergi tanárhoz intézett felhívásához” (Pesti Napló 1855. január 6.) kapcsolódik. A febr. 22-i számban olvashatók Lonkay és Stier válasza, az utóbbiban néhány adat.

Révész Imre (id.): Magyar tanulók Wittenbergben Melanchton haláláig. Pest, 1895.

(Magyar Történelmi Tár, VI.)

Koncz József: A wittenbergi akadémián a 16. században tanult magyar ifjak latin versei, mint forrásművek és pótlékok a Magyar Athenáshoz. ITK. 1891.

Szlávik, Matthias: Zur ungarischen Reformationsgeschichte. Zeitschrift für Kirchengeschichte 1893. (XIV.)

[A wittenbergi magyar Burzáról és Stöckel Lénártról szól.]

Album Academiae Wittenbergensis II. 1894.

[A névsor 1502-től 1602-ig.]

Szlávik Mátyás: A Wittenbergben ordináltak anyakönyve 1537–1560. PEIL. 1895:378–379. Ugyanez folytatva 1560–72. PEIL. 1898:795. sk.

A Prónay Dezső–Stromp László-féle Magyar Evangélikus Egyháztörténeti Emlékek-ben (Bp. 1905) a Wittenbergben lelkésszé avatott magyarok jegyzéke 1541–1610.

Thury Etele: A wittenbergi egyetemen járt magyar tanulók társaságának anyakönyvéből. PSz. 1908.

Thury Etele (közlése): A wittenbergi akadémián járt magyar tanulók társaságának anyakönyve 1555 [helyesen: 1545!] – 1608. Iskolatörténeti Adattár II. kötet. Pápa, 1908.

Kállay Kálmán: A Wittenbergben lelkésszé avatott magyar ifjak jegyzéke. Székács-Emlékkönyv, Pozsony, 1912.

Asztalos Miklós: A wittenbergi egyetem magyarországi hallgatóinak névsora 1601–1812. MPEA. 1930.

[Vö. Hellebrant Árpád közleményével a magyar reformátusok kitiltásáról s egy darabig még tovább türeséről. Századok, 1886:536.]

Asztalos Miklós: Wissenschaftliches Leben in der Wittenberger ungarischen Gesellschaft im XVI. Jahrhundert. Ungarische Jahrbücher, 1930.

Asztalos Miklós: Magyar diákok előadásáról szóló rektori hirdetések Wittenbergből (1652–1656). MKSz. 1930.

Asztalos Miklós: Személyi vonatkozású adatok a wittenbergi egyetem erdélyi hallgatóiról. Erdélyi Múzeum, 1931.

Asztalos Miklós: A wittenbergi egyetem és a magyarországi kálvinizmus. A bécsi magyar történelmi intézet évkönyve, Bp. 1932.

Asztalos Miklós: A wittenbergi egyetem magyar hallgatóinak idegen nyelvismerete a XVI. században. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1932.

Szabó Géza: Geschichte des ungarischen Coetus an der Universität Wittenberg 1555–1613. Bibliothek des Protestantismus im mittleren Donauraum. Bd. II. Halle/S. 1941.

Kramm, Heinrich: Wittenberg und das Auslandsdeutschum im Lichte älterer Universitätsschriften. (Sammlung bibliothekwissenschaftlicher Arbeiten Heft 50-II. Serie, Heft 33.) Leipzig, 1941.

[Harsányi András ismertetése szerint Egyháztörténet 1943. a magyarországi vonatkozásoknak elég sok figyelmet szentel, de felületesen.]

450 Jahre Martin Luther-Universität Halle-Wittenberg. Bd. I. Wittenberg 1502–1817. Halle, 1952.

(A magyar és általános reformációtörténet és a külföldi iskolázás szempontjából jelentősek benne Stern Leo, Hartwig Hans, Steinmetz Max, Dorn Max, Aland Kurt, Elliger Walter, Kähler Ernest, Schneider Friedrich dolgozatai, különösen pedig:

Wolf, Ernest: Zur wissenschaftlichen Bedeutung der Disputationen an der Wittenberger Universität im 16. Jahrhundert, és Feyl, Othmar: Zur historischen Rolle der Universitäten Wittenberg und Halle in der Geschichte der deutsch-slawischen... Beziehungen.)

Bucsay Mihály: A magyar reformátusok és Wittenberg. A wittenbergi magyar Coetus alapításának négyszázadik évfordulója alkalmából. RE. 1955. ápr. 15.

3) Egyéb nevelés- és oktatástörténeti munkák:

3.1) Összefoglaló művek, nagyobb átnézetek:

Fináczy Ernő: A magyarországi középiskolák múltja és jelene. Bp. 1896.

Fináczy Ernő: A renaissancekori nevelés története. Bp. 1919.

Fináczy Ernő: Az újkori nevelés története (1600–1800). Bp. 1927.

Fináczy Ernő: A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában. I–II. Bp. 1899–1902.

Békefi Remig: A népoktatás története Magyarországon. 1540-ig. Bp. 1906.

Békefi Remig: A káptalani iskolák története Magyarországon 1540-ig. Bp. 1910.

Békefi Remig: A közoktatás története Magyarországon 1000–1867-ig. „Az ezeréves kiállítás eredménye” c. könyvben és kny. Bp. 1898.

Békefi Remig: Az iskolázás története Magyarországon 1000–1883-ig. Beöthy-Badics-féle Képes Magyar Irodalomtörténet 3. kiadása és ebből kny. Bp. 1907.

Kiss Áron (ifj.): A nevelés- és oktatástörténet kézikönyve, különös tekintettel a magyar nevelés és oktatás történetére. Bp. 1875.

[Első kiadása Pest, 1872., még ezt a címet viselte: „A neveléstörténet kézikönyve”. – 1907-ben már 7. kiadása jelent meg.]

Kiss Áron (ifj.): A magyar népiskolai tanítás története I–II. Bp. 1881–1883.

Kiss Áron (ifj.): Adalékok Magyarország nevelés- s oktatásügyi történetéhez. Bp. 1874.

Péterfy Sándor: A magyar elemi iskolai népoktatás történetei I–II. Bp. 1896.

Oltványi Pál: A népoktatási ügy Magyarországon a múlt s jelen időben. Szeged, 1884.

Molnár Aladár: A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században. Bp. 1881. [Befejezetlen, noha még így is VI+612 lap!]

Pasteiner Iván: Adalékok a magyar főiskolai nevelés bibliográfiájához. (A bpesti kir. magyar tudományegyetem könyvtár címjegyzékének mellékletei I.) Bp. 1916. 56. lap.

Kornis Gyula: A magyar művelődés eszményei 1777–1848. I–II. Bp. 1927.

Ravasz János: A magyarországi köznevelés vázlatos története a XVIII. század első felében (1711–1760). – Pedagógiai Szemle, 1954. nov. dec.

A felső oktatásügy Magyarországon. Bp. 1896.

[Millenniumi kiadvány. – Református vonatkozású cikkek Horváth Ödöntől (Jogakadémiák) és Kenessey Bélától (Theologiai Akadémiák).

Kopp Etelka: Vázlatok a neveléstörténetből, különös tekintettel a nőnevelésre és a házi iparoktatásra hazánkban. Szabadkai polgári leányiskolai értesítő, 1879.

Kornis Gyula: A régi magyar nőmozgalom és a leánynevelés. Bpesti Szemle, 1927. (205. kötet.)

Podmaniczky Pál br.: A reformáció neveléstörténeti jelentősége. Sopron, 1916.

Neményi Imre: A protestantizmus befolyása a magyar tanügyre. Bp. 1933. (Kny. a „Magyar Protestáns Almanach” 1933. évfolyamából.)

Szelényi Ödön: A magyar ev. nevelés története a reformációtól napjainkig, különös tekintettel a középiskolákra. Pozsony, 1917.

Szilágyi István: A gimnáziumi oktatásügy története a magyarországi helvét hitvallásúaknál, különös tekintettel a h. h. tanároknak Pesten 1860-ban tartott egyetemes értekezletére. SpF. 1861. Kny. SpF. 1861.

Csikesz Sándor: A református kollégiumi nevelés lényeges vonásai, Debreceni tudományegyetem évkönyv és almanach 1936/37-ről. A „Csikesz Sándor Emlékkönyvek” c. 5. számában is. Debrecen, 1943.
[Legnagyobb részben debreceni kollégiumi vonatkozású.]

Sáhó János: A hazai protestáns iskolák élete a XVII. és XVIII. században. Gyoma, 1909.
[Kosáry II:129. szerint „apró vázlat”.]

Görömbey Péter (id.): A protestáns felsőbb leányiskolaügy fejlődése. PEIL. 1894:562.

Imre Sándor (id.): Protestáns főiskoláink és a tanszabadság. Debrecen, 1868.

Stráner Vilmos: A tanszabadság a hazai protestáns főiskolákon a reformációtól korunkig. Felsőőr, 1910.

3.2) Reformációkori tárgyuak:

Gál Lajos (Tiszaföldvár): Protestáns iskolák és tanítók Magyarországon a XVI. században. Tiszaföldvár, 1940.

Frankl Vilmos: A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Pest, 1873.

Frankl Vilmos: Révai Ferenc nádori helytartó fiainak hazai és külföldi iskoláztatása 1538–1555. Pest, 1873.

Fraknoi Vilmos: Adalékok a hazai és külföldi iskolázás történetéhez a XV. és XVI. században. Századok, 1875:667–677.

Kemény Lajos (közl.): [Benczédi] Székely István levele a kassaiakhoz 1563. Szamosfalvi András és Károlyi Miklós külföldre menő ifjak ajánlása segélyezés tárgyában. TT. 1889:604–605. Kassa város levéltárából.

Kemény Lajos: A hazai iskolázás történetéhez 1504–1568. TT. 1889:794.

Kemény Lajos (közl.): Futaghi Lukács tarcai lelkész a kassai tanácsnak két külföldre menő ifjút (Gergelyt és Demetert Szikszórol) ajánl segélyezésre 1562. T. Tár, 1895. Kassa város levéltárából.

Melanchthon Fülöp levele Nádasdy Tamáshoz 1537. Dévai Mátyás ajánlásáról és Nádasdy iskolaalapításának dicséretéről.

A PEIL. 1860:398–399. olvasható közlése a latin eredetinek azt állítja magáról, hogy ez a legelső nyomtatott közlés. De Révész Imre a következő számban jelzi, hogy ez a szöveg már Ribini J. „Memorabilia aug. conf. in regno Hungariae...” c. művében, valamint a Corpus Reformatorum Melanchthon-sorozatában és egyebütt is megjelent.

Még azóta is újra meg újra, legújabb a RE. 1955. évf.-ban is „fölfedezték”.

3.3) *Későbbi korszakokból:**

Hegedűs László (közl.): Az 1648-i tiszáninneri tanrendszer. Eredeti latin. SpF. 1862:445. sk.

Dézsi Lajos: Adalék a XVII. századi tanügy történetéhez. PEIL. 1895:410.

A Bethlen-fiúk külföldi iskolázásához adatok: Gergely S.: Bethlen Péter utazása történetéhez (1628). Tört. Tár. 1884:590–592. – Ugyanerről Szilágyi Sándor Tört. Tár, 1881:197. Lukinich Imre Tört. Tár, 1911. 1627-ből levélközlés a keresdi Bethlen-levéltárból.

Lukinich Imre: A Bethlen-fiúk külföldi iskoláztatása 1619–1620. Nagyenyedii Album, 1926. (Kny. is.)

Egykorú napló erről: Kecskeméti Gergely: Ulysses Pannonicus Nürnberg, 1627.

Szilágyi Ferenc–Szilágyi Sándor: Erdélyi efjak iskoláztatása külföldi egyetemeken [Okmánytárral]. PK. 1884. (XIV.) Átvéve a „Hazánk” c. tört. folyóiratból.

Waldapfel Imre: A Hármaskis Tükör svájci mintája. Magyar Paedagogia, 1940.

Marton Sándor: Iskolaügyünk története 1770–1820. PEIL. 1893.

Asztalos Miklós: Az erdélyi állam iskolapolitikája 1556–1690. Lugos, 1929.

Borsos István: Iskolai dolgozatok 1704-ből. PSz. 1903.

A magyar reformált egyház gimnáziumai a múlt század közepén. MPEIF. 1873:564–5.
[Névtelen közlés.]

Barcsa János: Rectorok és praeceptorok kötelességei és ellátása a XVIII. században a református iskolában. DebrPL. 1905:188.

Barcsa János: Ima a ref. iskolákért 1788. DebrPL. 1905:558.

Imre Sándor (ifj.): Az iskolai reformtörekvések történetéből. (Mozgalmak a Ratio Educationis előtt.) PSz. 1908.

3.4) *Küzdelmek az autonómia körül:*

Jeszenszky István: A magyarhoni protestáns középiskolák és a felügyelet kérdése. Bp. 1880.

* Comenius magyarországi, főként pedagógiai működése irodalmát lásd az életrajzi címszó alatt!

Deák János: Az állami felügyelet a protestáns felsőbb oktatásban 1711–1791. Eperjes, 1909.

Eötvös Károly Lajos: A felekezeti iskola jogtörténeti alapja. PEIL. 1889:622.

Csóka Lajos: Mária Terézia iskolapolitikája és Kollár Ádám. Pannonhalma–Bp. 1936.

(A pannonhalmi Főiskola Könyvei 5. sz.)

Zsoldos Benő: A protestánsok és az első tanügyi reform törekvések Mária Terézia uralkodásának végső éveiben. SpL. 1895. (XIV.):49.

[Legnagyobbbrészt a tiszáninneri egyházkerületre vonatkozó okmányközlések.]

Vihar Béla: Az első iskolaállamosítás Magyarországon. Embernevelés, 1948.

[II. József, Kazinczy Ferenc.]

Fináczy Ernő: Adalék a magyar tanügyek II. József korabeli történetéhez. Magyar Paedagogia, 1905.

Imre Sándor (id.): Kazinczy Ferenc iskolai inspektorsága. Budapesti Szemle, 1895 (83. kötet).

Czeizel János: Kazinczy Ferenc mint a kassai kerületi normális iskolák kir. inspectora. Magyar Paedagogia XII.

Gragger Róbert: Kazinczy Ferenc iskolai inspektorságához. ITK. 1918:87. sk.

Kazinczy Ferencnek, mint a nemzeti iskolák kir. főigazgatójának pár levele a közös iskolák ügyében 1788-ból. Révész Imre közlése, kommentárral MPEIF. 1875:33. sk. A tiszántúli egyházkerület levéltárából.

Szathmári Paksi István tiszántúli superintendens utasítja az espereseket és lelkészeket, hogy az iskolákról szóló hivatalos tudósításokat a róm. kath. tanfelügyelőhöz semmi szín alatt ne küldjék.

[Kelte 1789. febr. 14. MPEIF. 1873:99. sk.

Nyilván Révész Imre közlése.]

Erdélyi János: „Adalék a tanügyhöz” címen közöl két eredeti magyar iratot Kazinczy Ferenc nemzeti iskolai inspektorságáról s annak a tiszáninneri iskolaüggyel való kapcsolatairól. SpF. 1864:266. sk. A sárospataki kollégiumi könyvtár kézirataiból.

Négy református superintendens felségfolyamodványa az iskolai autonomia érdekében 1788. Eredeti latin. Közölve: Révész Imre: „Adalékok...” c. műve toldalékában. SpF. 1869. L. alább!

E folyamodvány magyar fordítása Könyves Jánostól MPEIF. 1870:191. sk.

Kovachich, M. G.: Geschichte der neuen Schulreformation in Ungarn. Merkur von Ungarn 1787.

[Református iskolai helyzetképpel is.] Ilyen helyzetképet a Merkur von Ungarn 1786. és 1787. évfolyamai többet is tartalmaznak.

Révész Imre (id.): Adalékok a magyar protestáns iskolák autonomiájának történetéhez. SpF. 1869:197. sk. 275. sk. Kny. Sp. 1869. – 2. bővített kiadás Debrecen, 1870.

Révész Imre (id.): Nézetek az 1868. évi népiskolai törvény felett. MPEIF. 1870.

Révész Imre (id.): A magyarországi protestáns gimnáziumok államjogi viszonyai. MPEIF. 1873.

Révész Imre (id.): Emlékirat a tiszántúli reformált egyházkerület... közgyűléséhez a középtanodai oktatásról szóló miniszteri törvényjavaslatról. MPEIF. 1873.

Révész Imre [„-e-„, jeggyel]: Néhány szó a tanárválasztáshoz. MPEIF. 1877:279.

Zoványi Jenő: Az 1848. évi XX. törvénycikk és protestáns iskolák. Az Orsz. Ref. Tanáregyesület Évkönyve, 1904–1905.

Gergely György: Az 1848:XX. tc. előzményei és végrehajtása és a protestáns iskolapolitika. Kecskemét, 1927.

Vecsei József: Van-e szükség hazánkban még most is felekezeti iskolára? PEIL. 1848:1115. sk.

A leghatározottabb nem-mel felel!

Frankfurter S.: Graf Leo Thun. Beiträge zur Geschichte der österreichischen Unterrichtsreform. Wien, 1893.

Édes Albert: Visszapillantás a protestáns iskolák jelenéből múltjára, elmélet jövődjére. Pesti Napló, 1856. május 31.

Hajdú János: Eötvös József báró első minisztersége. Bp. 1933.

[Eötvös feljegyzései a protestáns iskolázásnak az átlagosnál magasabb színvonaláról: Concha Győző, Eötvös és Montalembert barátsága Bp. 1918. 303–304. (Levele erről Montalembert-hez 1867. szept. 14.) és „Naplójegyzetek – Gondolatok”. Bp. 1941. 315–317.]

3.5) Szabadságharc körüli és későbbi pedagógiai mozgalmak:

Csigy Sándor: A szabadságharc előtti kor pedagógiai törekvései. Bp. 1936.

Protestáns tanári köztanácskozmány Pesten 1846. aug. 10–12. Naplója és jegyzőkönyve megjelent Tavaszi Lajos szerkesztésében. Pest, 1847.

Buza János: Hogy jött létre az 1848-i magyar tanítói első egyetemes és közös gyűlés? Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, 1894/95.

Háda József: Régi Írások c. kiadványban közli Tavaszi Lajos Bp. 1913. Az 1848-ban tartott egyetemes tanári kongresszus jegyzőkönyve és naplója. – Ugyanezt hozza SpRL. 1914. is. (X. évf.)

Tavaszi Lajos: Az első egyetemes és közös magyar tanítói gyűlések dolgozatai. Pest, 1848.

Hoffer Endre: A tanügy képvisellete a magyar református egyházban. PEIL. 1866:873. sk.

Ehhez Peremartoni Nagy Zsigmond „Néhány észrevétele” PEIL. 1861:8. sk.

Református néptanítók gyűlése Budapesten. „Referens” jelzetű hosszabb tudósítás az 1881. aug. 12. sk. napjain tartott gyűlésről.

[Úgy látszik, ez volt az első orsz. gyűlés, mely főképp a zsinati előkészületek kapcsán ült össze.] PEIL. 1881:1085. sk.

Illyés Endre: A felekezeti tanítóképzők felekezeti jellege. Debrecen, 1938.

3.6) *Lelkészképzés:*

Lelkészképzés XVI. századi állapotáról szól Zoványi Jenő: Sárospataki reformációja és a róla szóló hamis tudomány c. tanulmányában, DebrPL. 1910:275–277.

A lelkészjelöltek esküformája a tiszántúli ref. egyházkerületben, a XVI-dik század végén. MPIF. 1872:326. Eredeti magyar, de közlő és forráshely jelzése nélkül.

Krupecz István: A tudományos, különösen az egyháztörténeti seminariumokról. Történet és neveléstani értekezés. PEIL. 1887. és kny. Bp. 1887.

Tóth Endre: Tiszteletes tudós prédikátorok. Lelkészképzés és továbbképzés Tóth Ferenc korában. Pápa, 1931.

„Az egyetemes református theologiai akadémia” Bécsből internált terve ellen nyilván a bécsi theol. intézet megnyitását megelőzőleg (1821) a dunántúli superintendentiának a generalis conferentiához felküldött tiltakozását közli Mokos Gyula DebrPL. 1892:338. sk.

Fáy András: Észrevételek a pesti egyetemhez ragasztatni javasolt protestáns hittani cathedrákra nézve. PEIL. 1879:145. sk.

[Fáy-család birtokában lévő példányról közli Ballagi Aladár, aki azt állítja, hogy a 40-es években a cenzúra miatt nem lehetett kiadni, szerinte kb. 1843-ban íratott.]

Zoványi Jenő: Theologiai akadémiáink hiányai s azok orvoslásmódja. PEIL. 1890:33. sk.

Erre hosszan reflektál Kovács Ödön uo. 257. sk. Zoványi J. válasza külön füzetben jelent meg: „Válasz Dr. Kovács Ödönnek” c. a. Kolozsvár, 1890. – Erre reflektál K. Ö. röviden PEIL. 1890:485. sk.

Szabó Aladár (id.): A lelkészképzés reformjáról. PEIL. 1905. okt. 1.

[Elvi fontosságú nagy előadás a dunamelléki egyházkerületi értekezleten. Hosszú ecsmeccserék kiindulópontja lett.]

Radácsi György: Alkalmi emlékezés. SpL. 1887. és „Emlékjelek, Bizonyosságok” c. kiadványa II. kötetében, Sp. 1910.

[A tiszáninneri egyházkerületi – az egyházmegyéről rászállt – lelkészképzés történetéhez.]

Legáció és szupplikáció ügyei: Z T L.

Tóth Endre: A legáció eredete, története, tekintettel Dunántúlra, Pápa, 1935.

Nagy Géza: Legátusok. RSz. 1935. (XXVIII.) 83. sk. és „Akik kősziklára építettek” c. kötetében. Cluj, 1937.

A Zólyomi Dávid-féle okmányt 1630-ból (melyben a legáció eredetének egyik legrégebbi dokumentumát szokás látni, nem teljes alappal) közli csonkán Révész Imre „A debreceni főiskoláról” szóló dolgozatában. MPEIF. 1870:287–288.

A legáció kezdetére adatok Földváry László: „Komáromi Csipkés György és bibliája” c. tanulmányában. PSz. 1891:319. (Idézi K. Cs. Gy. „Concionum Sacrarum Centuria Prima” c. ajánlólevelét, Bod Péter Smirnai Szent Polikárpusának 100. lapját, Kovásznai Péter püspök életrajzában és a Pálóczi Horváth-család memorialejét Magyar Tört. Emlékek XXXI. 200–210.) – Vö. Komáromi Csipkés Györgyre vonatkozóan Szinyei Gerzson közlését is. MPEIF. 1875:75.

„Szászi nevű dunántúli öreg prédikátor” érdekes, de részben hibás, Szombathi János javította és Erdélyi János közölte adatokat ír fiának 1798. legáció eredetéről. SpF. 1864:355. sk.

Könyves Tóth Mihály kiadatlan 1855-i fogsági feljegyzésiből a legáció eredetére és akkori értékelésére vonatkozó részt ismerteti Tóth Endre: „Egyházunk pénzügyei száz évvel ezelőtt” c. dolgozatában RE. 1955. szept. 15.

Szalay Sámuel tiszáninneri superintendens körlevele a legációk és szupplikációk ügyében 1785. Török József közlése MPEIF. 1880:568–570. (forráshely nincs jelölve).

[Érdekes Sárospatak és Debrecen ez időbeli kölcsönös támogatására.]

Legáció, szupplikáció eltörlésének kérdéséhez: Máramarosszigeten Sasku Károly professzor indítványára a legációt egészen, a szupplikációt részben eltörlik 1843. Az e körül támadt vita iratai összefoglalva „Ünnepjárás” c. a. PEIL. 1844:387. sk. – Az eredmény először anyagilag is kedvező (Lévay József nem a költő! – beszámolója szerint – PEIL. 1844:549–550), 1846-ban azonban már a legációt visszaállítják, Bartók Gábor közlése szerint PEIL. 1847:71.

Eltörlésére javaslat Pap Károlytól PEIL. 1869:1153. sk. és az „Ormánysági” álnéven író Baksay Sándortól PEIL. 1878:102–103.

Eltörlése ellenérvül a PEIL. 1880:1372. „Különféle” közleménye (a „Zemplén” c. lap nyomán) azt állítja, hogy csak magából a legációból évi 18,000 forintot behord a pataki iskolába az átlag 240 legátus (akiből 160–180 teológus és jogász) és átlag 200 mendikáns.

Formaszerint koldussá fajulnának egyik szégyenletes dokumentuma Fejér Ambrus IV. éves sárospataki hittanhallgató köszönetnyilvánítása PEIL. 1879:773–774. (Schiffbeck Mátyás kassai vendéglős római katolikus létére is 10 forintot adott neki, sőt már a megelőző ünnepi legátusnak is!)

3.7) Más felsőoktatási ügyek és mozgalmak:

Klein Gáspár: Az állami protestáns egyetem eszméje a Habsburgok alatt a XVIII. és XIX. században. ThSz. 1930. Kny. Debrecen, 1930. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban.)

Takács Béla: Közös egyetem terve a „nem egyesült görögök”-kel ET. (Új. f.) 1958. I. (IV.) 2–3. sz.

Erdély magyar egyeteme. Az erdélyi egyetemi gondolat és a m. kir. Ferenc József-tudományegyetem története. Kolozsvár, 1941.

Költségvetés egy magyarhoni protestáns akadémia felállítására. PEIL. 1861:537. sk.

[Névtelen hosszabb cikk, a történelmi előzmények ismertetésével.]

Református, ill. protestáns jogakadémiánk túltengéséhez és tengődéséhez pontos adatok Molnár Aladár: „Tünődések tudományos életünk fölött” c. cikkében. PEIL. 1864:1568.

[Jogakadémiánk szükségtelen voltára éles, határozott rámutatás Baksay Sándor: „Ormánysági” fentebb említett cikkében is.]

Barcsa János: Protestáns egyetemi mozgalmak 1896-ban. DebrPL. 1905:648.

3.8) Valláspedagógia – történet.

Kiss Áron (ifj.): A protestáns népiskolai vallástanítás módszertana. Bp. 1880. [Több fejezet szól benne a magyarországi vallástanítás történetéről.]

Enyedy Andor: Magyar református kátéirodalom. Valláspedagógiai tanulmány. ThSz. 1928. Kny. Debrecen, 1928. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozatban 2. sz.)

Csekey István: A százéves Csekey-féle, később ún. „Kecskeméti Kiskaté” története.

[Későbbi kiadásai Polgár Mihály, majd Hamar István átdolgozásában.] – E dolgozat eddig kéziratban van, de szerzője, Csekey István, kivonatos összefoglalást (a bizonyító anyag nélkül, de a káté bibliografiával) közölt belőle „A Csekey-katé és Kecskeméti kis káté rövid története” c. a. RE. 1955. júl. 1.

3.9) Vegyes tárgyú művek, repertóriumok:

Iskoladrámák:

Nagy Sándor: Hazai tanodai drámák. Adalék a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában található tanodai drámák bibliografiájához. MKSz. 1889. (VIII.) Ugyanez németül az Ungarische Revue-ben. [De legnagyobbbrészt jezsuita isk. drámákkal foglalkozik.]

Bernáth Lajos: Protestáns iskoladrámák. ITK. 1899.

Bernáth Lajos: A protestáns iskoladrámákról. PSz. 1901. Kny. Bp. 1902.

Bernáth Lajos: Protestáns iskoladrámák. Bp. 1903. [Szöveggyűjtemény bevezetéssel.]

Dézsai Lajos: Egy magyar nyelvű történeti iskoladráma töredéke. ITK. 1906.

Salánki József: Abécés vers és iskoladráma. Debreceni Szemle, 1929. (Lásd még egyes kollégiumok címszavait is a II. B. i. 1. alatt!

Otrokocsi Nagy Gábor: Református kollégiumi diákirodalom a felvilágosodás korában. A debreceni ref. kollégium tanárképző intézetének dolgozatai 22. sz. Értekezések az 1941. évről.

Zsindely Sándor: A magyar iskolaegészségügy történelmi emlékei. Iskola és Egészség, 1936–37. évf. Kny. (három füzetben) Bp. 1936–37. [Számos adattal a magyar református kollégiumok köréből.]

„Oskola Visitor Tiszteletes Urak rövid utasítása” 1800-ból. Vétsey Zsigmond esperestől. PEIL. 1910:393–394.

Tanítók harangozási kötelezettsége szegényebb eklézsiákban a 19. sz. közepén még általános. Kurovszky Dániel nyírtassi iskolamester panasza PEIL. 1842:266–267.

Thury Etele (szerk.): Iskolatörténeti Adattár I–II. kötet, Pápa, 1906. és 1908.

[Az I. kötet kizárólagos tartalma: A ref. fő- és középiskolákra vonatkozó, teljes szövegben nyomtatásban megjelent okiratok regesztái 1522–1905.

II. kötet anyaga ebben a bibliográfiában el van osztva az egyes tárgycsoportok között.]

Barcsa János: Tanügytörténeti és pedagógiai cikkek reperturiuma 1908-ig bezárólag. PEIL. 1909:494. sk.

[Ebbe a bibliográfiába bele van dolgozva, de adatainak egy része ellenőrzésre szorul!]

k) Liturgiátörténet (hymnologia, egyházművészet).

1) Liturgiátörténet általában:

Tóth Mihály: Az egyházszerartástan (liturgika) alapvonalai tekintettel a magyar református egyházra. Kézirat gyanánt. Debrecen, 1873.

Csiky Lajos: Egyházszerartástan (liturgika). Debrecen, 1892.

Sörös Béla: A magyar liturgia története. I. Bp. 1904.

[Több nem jelent meg.]

Nánássy Lajos: A keresztyén liturgia fejlődésének s mai formájának rövid áttekintése. I. füzet 1909. II. füzet 1914. Sárospatak.

Benedek Sándor: Húsz év magyar liturgikai irodalma. A „Csikesz Sándor Emlékkönyvek” 2. számában. Debrecen, 1941. 173. sk.

Raffay Sándor: A magyarhoni evangélikus liturgia történetéhez. Bp. 1933. (A PSz.-hez mellékelte füzet.)

[Református párhuzamok szempontjából fontos.]

Csomasz Tóth Kálmán: Huszár Gál énekeskönyvének úrvacsorai liturgiája. RE. 1955. aug. 1.

Tóth Endre: Az úrvacsoraosztás Dunántúlon a reformációtól a 18. század végéig. ThSz. 1933–34.

Kathona Géza: A róm. katolikus confessio generalistól a Melotai-agenda gyónóimádságig. Tanulmány a magyar protestánsizmus XVI. és XVII. századi kultuszi alapvetések korából. A Csikesz Sándor Emlékkönyvek 2. számában. Debrecen, 1941.

Kathona Géza: A dunántúli és felsődunamelléki prototánok szuperintendenciák liturgiai berendezkedésének forráselemei a XVI. században. ThSz. 1941:216. sk.

Bucsay Mihály: Mélius, Bornemisza és a Méliusz-agenda bűnvalló imádsága. Csikesz Sándor Emlékkönyvek 3. sz. Debrecen, 1942.

Kathona Géza: A tiszántúli reformáció közgyónata. Válasz [Bucsay M.-nek]. Cs. S.-Emlékkönyvek u.ott, u.akkor.

Révész Kálmán: Samarjai Agendája 1636. Közlöny, 1882. 1883. 5. szám.

Révész Kálmán: Alvinczi Péter úrvacsorai szertartása. DebrPL. 1904.

Kálmán Farkas: Egy régi liturgia. DebrPL. 1886:83.

[Az 1645-i amsterdami bibliával együtt megjelent zsoltárok után közölt keresztelési agenda.]

Kálmán Farkas: Töredék a magyar ref. ének és istenitisztelek történetéből. DebrPL. 1883. 2–3. 15–16. 100. 110.

[Heltai Gáspár 1559-i és Méliusz Péter 1563-i keresztelési agendája.]

Kálmán Farkas: PK 1883. (XIII.) ugyanilyen főcím alatt házasságkötési agendákat közöl a XVI–XVII. századokból.

Erdélyi liturgiátörténeti adatokat lásd Csengeri K. István életrajzi címszava alatt. (Vö. RSz. 1930:358. sk. és 1934:376–377., 432.)

Nagy Lajos: Adatok a liturgia [erdélyi] történetéhez. RSz. 1934. (XXVII.) 406–408.

Földváry László (közlései): Agendák a XVII. századból. [Gyűjtőcím:] Formula Baptismi proluxa PEIL. 1904:541. sk.
[Ez brassói magyar evangélikus eredetű – Bartha Márton-féle gyűjteményből való.]

Agendák a XVII. századból: Formula introductionis puerperarum. PEIL. 1904:604. sk.

Formula administrationis Coenae Dominicae. PEIL. 1906:73. sk.

Formula Copulationis Neosponsorum proluxion. PEIL. 1906:88. sk.

Modus Sepeliendi Funera. PEIL. 1906:152. sk.

Sylvester Domokos 1719-i pestiskori penitenciális „bőjti” istentisztelek liturgiáját közli (eredeti magyar) a vízaknai ref. egyház levéltárából. EPK. 1872. (II.) 254–255.

Dobos János (közlései): „Egyházi régiségek: Magyar protestáns egyházi szertartások” cím alatt közöl liturgiai mutatványokat PEIL. 1847:65. sk.
[Méliusz keresztelési agendája a Válogatott Prédikációkból, ugyanattól az úrvacsorai és a betegvigasztalási agenda, a házasok esketése, a válás körüli teendőket, az excommunicatio, az 1567-i debreceni magyar nyelvű hitvallásból liturgiális részletek.]

Mitrovics Gyula (id.): A confirmatio. Liturgikai tanulmány, folytonos tekintettel e szertartásnak általános, különösen pedig magyar protestáns egyházakban kimutatható történeti fejlődésére. PSz. 1890.

Kiss Bertalan: A böjt és a böjti úrvacsora. DebrPL. 1888:126–127.

Kiss Bertalan: A háromnapos ünnep. DebrPL. 1884:177–178.

[A tiszántúli egyházkerülethez tett javaslat.]

Tóth Sámuel: Válasz Nagy Elek ref. lelkész úrnak. A sátoros ünnepek 3-dik napja Tiszántúl. DebrPL. 1884:145–146.

[Történeti adatok annak igazolására, hogy a tiszántúli egyházkerület tilalmazta az ünnepek 3. napjának megülését.]

A „Sátoros ünnepek” 3. napjának eltörlése Tiszáninnen s az emiatti felzúdulás. MPEIF. 1877:493–494. – Szinyei Gerzson közlése, az eredeti magyar szövegben, forráshely megjelölése nélkül.

Fördös Lajos (Szenczi): Kell-e úrvacsorát adni a kóroknak? PEIL. 1846:127. sk.

[Történeti adatokkal is]

Lásd e kérdéshez a PEIL. 1868:508. sk. ismertetett elvi vitát is (e bibliográfia II: B. g. 2. 2.3 pontjában).

Harsányi István (közl.): Ref. esketési szertartás a XVII. századból. SpRL. 1916. (XII.) A sárospataki főiskola könyvtárából. Eredeti magyar szöveg.

Gulyás József: Egy régi temetés. SpRL. évf. Megállapítandó! Én csak egynéhány levélnyi kny.-át láttam egy colligatumban.

[Gr. Rhédei Lajosné Kátsándi Terézia temetése Nagyváradon 1804., ahol Csokonai elmondta nevezetes búcsúztatóját. Forrásai a Magyar Kurir 1804., a Muzarion 1829., az ITK. 1905. évfolyama.]

Filep Endre: A verses búcsúztató eltörléséhez. PEIL. 1889:1493. sk. [Adalék a kérdés történeti és materiális vonatkozásaihoz.] A tárgy körül vita ezen és az 1890. évf.-ban.

Sámuel Aladár: Adat búcsúztatóirodalomhoz. Protestáns Közlöny, 1892. és 1899.

„Halottbeszentelés”. Thury Károly és Thury Etele (ekkor még segédlelkészek) polemijája Szász Károllyal (ekkor már püspök) e szó és fogalom használatának jogosultsága körül PEIL. 1884:1546. sk. 1645. sk.

Két átirat a halotthamvasztás kérdésében. [1888. és 1909. Az előbbi br. Vay Miklóstól, az utóbbi a Református Konventtől – mindkettő a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. Az ügyet mindkettő pártolja.] SpRL. 1912. (VIII.)

Szenczi Molnár Albert: Consecratio Templi Novi, Az az Ujonan felépített Bekeczy Templomnak Dedicálása és megszentelésekor... az 1625. Esztendőnc első napján tétetött Praedicatiók... Kassa, 1925.

Részletes ismertetése Lugossy József: „Egyházszentelési szertartás a XVII. század elejétől” c. tanulmányában. PEIL. 1847:474. sk.

Esze Tamás cikke róla: „Egy 330 éves emlékkönyv” c. a. Az Út, 1955. június 5–11.

Pocsaji templomszentelés (Bihar m.) 1645. Szántai Molnár Mihály superintendens által, Lorántfi Zsuzsanna és családja jelenlétében [?] ment végbe. MPEIF. 1878:373.

Komádi templomszentelés (Bihar m.) 1843, Csillag Szénási Sámuel igen részletes tudósítása PEIL. 1843:339. sk.

[Szoboszlai Pap István végzi, aki a debreceni kántussal a Gotterhalte-t énekelte. A 3. idősebb Tisza-fiút akkor is itt konfirmálják, 9 komádi közrendű gyerekkel együtt!]

„Kálvinista Oltár”? [Mit neveznek annak 1595-ben Nagykanizsán?]

Lásd Iványi Béla dolgozatában: Felekezeti vita Nagy Kanizsán 1595-ben. RE. 1956. okt. 1.

Lelkészszerelési (ordinatio) ünnepély a XVII. században. A zempléni egyházmegye jegyzőkönyvéből közli Hegedűs László SpF. 1859. (III. évf.) 338. sk. Eredeti latin és magyar szövegek.

Cultustörténeti adatok. Thury Etele közlése MPEA. 1904.

[Zsinati, lelkész-szentelő, püspökszentelő imádságok és formulák a XVII. századból, latin és magyar szövegekben. Van köztük a luth. egyházból áttérő lelkészek esküformája is.]

Dobos János: Magyar protestáns egyházi könyörgéses könyveink ügyében. PEIL. 1847:178. sk.

[Elvi fejtegetés után néhány régi, majd korabeli imádságos könyvet ismertet.]

Gulyás József: A sárospataki könyvtárban lévő kéziratos imádságok. ThSz. 1932.

Régi magyar reformált egyházi nyelvemlék. Révész Imre közlése: „1570. Oratio ante electionem iudicis primarii, ac aliorum civium juratorum.” PEIL. 1858:1157. sk.

Zászlószerelés: A debreceni Nagytemplomban 1871-ben tartott honvédzászlószerelés volt állítólag első ilyenemű ünnepély, mely protestáns szertartás szerint ment végbe. – A Fővárosi Lapok, 1871. szept. 12-i száma szerint.

Az apostoli hitvallás bevezetésének kísérlete gyülekezeti istentiszteletre Baksay Sándor püspök által a pécsi templomszentelésen 1907. júl. 28. Lévay Lajos tudósítása PEIL. 1907:505.

Réz László: A magyarországi ev. ref. liturgia egyeztetése. PSz. 1904. Történeti visszatekintéssel.

Kováts J. István (szerk.): Az úrvacsorai kehely kérdése. A Kálvin-szövetség 1917. jan. 18-i vitája. Bp. 1917.

„Fogadott ünnepek”. Ily című alatt „Figyelmező” álnévű szerző PEIL. 1845:943. sk. arról beszél, hogy az „Őrségben s a szomszéd falukban is néhol” áldozócsütörtöktől aratáskezdésig a protestáns és katolikus népesség minden héten megünnepli a csütörtököt, más helyt a szombatot – amazok prédikációs istentisztelettel, emezek misével. [A szerző ezt babonás szokásnak, a jég elébe harangoztatással egyértékűnek tartja s helyette a jégkárosítást ajánlja!]

A Szent István király ünnepe ref., ill. prot. vonatkozásban:

Révész Imre (id.): Az ún. Szent István király ünnepének megülése a magyar reformátusok által. MPEIF. 1878.

Révész Kálmán: Szent István napja után. PEIL. 1893. szept. 7. [Történeti áttekintésű helyzetkép.]

Révész Imre (ifj.): István király. PSz. 1937. Ua. Kálvin-Könyvtár 23. sz. (Farkas Istvánnal és Ravasz Lászlóval.) Ua. „Tegnap és ma és örökké...” c. gyűjteményes kötetében is. Debrecen, 1944.

(Lásd e kérdéshez Székács József jegyzetét PEIL. 1844:1021. és Pákh Albert nem nagyon hitelre méltó adatát Vasárnapi Újság, 1858:393–394.)

Keresztjelvény alkalmazása, illetőleg mellőzése: Alkalmazására néhány adat Ballagi Aladár: „A Keresztynség egysége” c. beszédében PSz. 1920.

Mellőzésének magyarázata Tóth Ferenc superintendensnek Chernel György őrségi tractualis kurátorhoz írt levelében, kelt Pápán, 1829. szept. 20. – Liszkay József közlése [nyilván Tóth Ferenc – apósa – püspöki naplójából]. PEIL. 1878:186. sk.

Lelkészi öltöny:

Kis Bálint–Szél Farkas: A magyar református papok öltözete (a reformációtól kezdve a legújabb ideig). Vasárnapi Újság, 1863. (a 23. szám mellékletében). [Kiss Bálint a szerző: A helv. hitv. békésbánáti egyházvidéki földies lakosai, vallása... c. kéziratából közli – mint meg is mondja – Sz. F.]

Payr Sándor: A magyar protestáns papi öltöny története. Sopron, 1935.

Földváry László: Adalék a hivatalos papi öltözethez. PEIL. 1891:996. sk.
[Cikk keretében okmányközlések a dunamelléki egyházkerületből 1742. és 1744-ből. Az utóbbi Helmeczi K. István körlevele.]

Tiszáninneri egyházkerület 1857-i rendelkezése az atilláról és a félmagas kalapról 20 év múlva sem lép életbe. Tóth Mihály (serkei lelkész) cikke PEIL. 1878:1424.

Illyés Géza: Zsinati határozatok a lelkészek [erdélyiek] öltözködéséről. RSz. 1935:37. sk.

„-t” jegyű szerző figyelemreméltó cikke: „Papi egyenruha a magyar ref. egyházban.” PEIL. 1881:956. sk.
[Kiemelkedik a sok idevágó írás közül az egyetlen helyes gondolattal.]

2) *Hymnologia:*

2.1) *Összefoglalások, általános átnézetek:*

Fábián József és Látzai Szabó József: A Magyar Reformátusok készülőben lévő új Énekes Könyvekről.

[Ennek folytatásaképpen:] Veress István A mostani Énekes Könyvnek jobbítása felől készült Planum... Prédikátori Tárház II. kötet 4. sz. Vác, 1807.

Tóth Ferenc: Éneklő kar, avagy azoknak a tudósoknak és szt. poétáknak lajtstroma, kik által a magyarországi reformátusok új énekes könyvében lévő 253 énekek készültek. Pest, 1883.

[Ugyane szerzőnek lásd az általa szerkesztett 1842-i dunántúli „Halotti Énekek” előtt olvasható történeti előszavát is. Vö. PEIL. 1842:313.]

Varasdy Lajos: Egyházi énekeink története, ismertetése, átnézése. Az ének fogalmának meghatározása. Javallatok az énekeskönyv megjobbítására. PEIL. 1861.

[Három cikksorozat. Hirdetve volt könyv alakban megjelentetése is, ez azonban nem történt meg.]

Révész Imre (id.): A magyarországi ref. egyház közönséges énekes könyvéről, az énekek szerzőknek névsorával. Történelmi közlemények. Debrecen, 1866.

Varasdy Lajos: Kéziratos énekeskönyveink. AbFigy. 1876. (I.)

Kálmán Farkas: Éneklő kar avagy azoknak a tudósoknak és sz. poétáknak életrajza, kik által a magyarországi reformátusok most használatba lévő „énekes könyvében” foglalt énekek szerkesztettek. Bp. 1880.

[Ennek anyagát először a PEIL. 1878. 1879. 1880. évf.-ban közölte.]

Szathmáry József: A ref. templomi énekeskönyv története. PSz. 1892.

Szekeres Mihály, Révész Kálmán, S. Szabó József „Dicséreteink szerzői” c. alatti, részben egymást kiigazító és egymással vitázó közleményei PEIL. 1896. 357. sk. 406. sk. 454. sk. 469. sk.

S. Szabó József: A magyarországi reformátusok százesztendő énekeskönyve. Debreceni Képes Kalendárium, 1906.

Szügyi József: A magyar református énekeskönyv múltja. Debrecen, 1910. (Felolvasás volt a m. ref. énekvezérek egyesületében 1909.)
[Ehhez kapcsolódik ugyane szerzőtől: Néhány énektörténeti adat igazolása. PSz. 1910:415. sk.]

Péter Mihály: A hazai tót ref. énekeskönyv története. PSz. 1913.
[Idevonatközö bibliografiai s egyéb adatok Király Péter könyvében is: A kelet-szláv nyelvújítás nyomtatott emlékei. Bp. 1953.]

Révész Imre (ifj.): Jelenleg énekeskönyvünk dicséret és egyéb énekanyagának theologiai átvizsgálása. ThSz. 1942, 1943.

Csomasz Tóth Kálmán: A református gyülekezeti éneklés. Útmutató és Adattár a Próbáénekeskönyvhöz. Bp. 1950. (Református Egyházi Könyvtár XXV. sz.)

Payr Sándor: Testvéri közösség magyar protestáns énekeskönyveinkben. A „Kálvin és a kálvinizmus” c. gyűjteményes kiadványban. Debrecen, 1936.

Friedrich Károly: A magyar evangélikus templomi ének történetének vázlata (XVI–XVIII. század). Bp. 1944.
[Ez is, mint a megelőző, a ref.-ev. kölcsönhatások és párhuzamok szempontjából fontos.]

Csomasz Tóth Kálmán: A XVI. század magyar dallamai (Régi Magyar Dallamok Tára I.) Bp. 1958. [Legnagyobb részben m. prot. hymnologiai vonatkozású.]

2.2) Részlettanulmányok, kisebb dolgozatok, kútfőközlések:

Ivánka Sámuel dolgozatai:

A magyar református egyházi éneklésről. SpF. 1857–58.

A magyar református énekvezérekéről. SpF. 1858.

Bírálat énektan-könyveink felett. PEIL. 1858:530. sk.

A magyar reformált egyházi négyhangú éneklés felállításáról. PEIL. 1859:158. sk.

A magyar ref. egyházi ének- és zenetanárról. SpF. 1859.

Néhány szó a magyar ref. egyházi énekügy érdekében. MPEIF. 1873.

Vélemény a református egyház új énekeskönyve felett. MPEIF. 1876.

Szemle a revideált énekeskönyv dallamai és szövegei felett. Sárospatak, 1877.

Óramutató a magyar református énekügy terén. Énektanítóknak, énekvezéreknek, orgonistáknak tanulmányozás végett, az énekügy barátainak pedig olvasmányul... írta ~, Sárospatak, 1882.

Kálmán Farkas dolgozatai:

Az énekes könyvről. PEIL. 1878:1197. sk. Az újrési [a cikk címében sajtóhibából: „új-régi”] énekes könyv. MPEIF. 1879:238. sk.

A „Szent Isten noha néked” PEIL. 1879:266. sk.

Régi egyházi dallamainkról. PEIL. 1879:694. sk.

A csurgói énekes könyv. „Töredékek a magyar ref. énektörténelemből” főcím alatt. MPEIF. 1880:564. sk.

Gönczi György énekes könyve. MPEIF. 1880:151.

Mire kell az új énekeskönyv szerkesztésénél különösen vigyázni?... PEIL. 1880:1293. sk.

Pro aris et focis... [Bogisich Mihály ellen]. PEIL. 1880:1674. sk.
[Bogisich felelete „Nyílt levél”-ben PEIL. 1881:42. sk.]

Töredékek a magyar ref. ének történelemből. PEIL. 1880:21. sk.

A nagydobszai énekeskönyv. PEIL. 1881:82. sk.

A bártfai énekeskönyv. PEIL. 1881:1061. sk.

Az új énekeskönyv. PEIL. 1881:1151. sk.

[Idézettel id. Révész Imre egy 1880. nov. 25-én kelt magánleveléből.]
[Kálmán e cikksorozatában helyesbít egy adatot Szilágyi Gábor PEIL. 1881:1288–89.]

A központi énekbizottság munkálata. PEIL. 1881:1649. [Megokolt vehemens támadás a ref. központi egyházi énekbizottság ama szándéka ellen, hogy a Gotterhalte dallamát fel akarta venni az új énekeskönyvbe.]

Balassi és Rimai énekei. „Töredékek a magyar reform. énektörténelemből” főcím alatt MPEIF. 1881:140. sk.

A legrégebb magyar ref. templomi ének. MPEIF. 1881:247. sk.

Ismét pro aris et focis. Egy kis énektörténelmi diversio. PEIL. 1882:24. sk.
[Újból Bogisich M. ellen.]

Temetési énekek és szertartások. „Töredékek a magyar ref. énektörténelemből” főcím alatt. 1882:1504. sk.

Az erdélyi impressumok. Protestáns Közlöny, 1882.

A „Körmen di Codex”-et (1684) egész terjedelmében közli MPEIF. 1882.

A „balogi Cantionale”-t ismerteti DebrPL. 1882:122. sk.

Kálmán Farkas a saját neve alatt szó szerint közölt a SpL. 1882. (I.) évfolyamban egy „Énektörténelmi töredék a Felvidékről” c. dolgozatot, amelyről Király Péter: „A kelet-szlávok nyelvjárás nyomtatott emlékei” c. művében, Bp. 1953. 6. 1. kiderítette, hogy az Böszörményi Károly volt málcái (Malcice) ref. lelkésztől származik, aki ezt Kálmánnak az Új Magyar Athenásban leendő közlésre küldte meg. Kálmán később az UMA-ban a DebrPL. 1882. évf.-ban „A debreceni Graduálok” c. a. újra leköszölte, de itt sem említette meg, hogy az adatok – kivéve a Spáczay-féle Graduál történetét – Böszörményitől származnak. A Böszörményi kézírata jelenleg is a málcái ref. egyházközség irattárában van elhelyezve.

Az erdélyi impressumok. PK. 1882. (XII.)

Régi énekeink. PK. 1882. (XII.)

Töredékek a magyar református ének és istentisztelet történetéből. PK. 1882. (Karácsonyi ceremonia.)

Pro aris et focis. Szerény megjegyzések Bogisich úr akadémiai székfoglalójára. PEIL. 1883:771. sk.

Pro aris et focis. Ajánlva Bogisich Mihály úrnak PEIL. 1883:1213. sk.

A Batthyáni-Codex. [K. F. állandóan Batthányt szedet.] PEIL. 1883:998. sk.

Bornemisza Péter énekes könyve. PEIL. 1883:1129. sk.

Ismét egy pro aris et focis! Énektörténelmi excursio. PEIL. 1883:83. sk. [Jakab Elekkel vita.]

Mindig pro aris et focis! Ajánlva T. Bogisich Mihály úrnak. PEIL. 1883:207. sk.

Nyílt levél T. Kardos Albert úrhoz. PEIL. 1883:571. sk.

[Kardosnak „A XVI. század magyar lyrai költészetéről” szóló dolgozatához szólva, amely az Egyetemes Philologiai Közlönyben 1883:167–197. 1. jelent meg és kny.-ban is.]

Kardos reflexiója. PEIL. 1883:598–600.

A kecskeméti Codex. PEIL. 1883:1295–97.

A zsoltárok rhytmusáról. PEIL. 1883:1549. sk.

„Mire bánkódól ó te én szívem?” DebrPL. 1883:326.

Pro domo... DebrPL. 1884. 296–297.

[Az előbbi ének fordítójáról.]

Anno 1674. Ajánlva Gyulai Pál és Bogisich Mihály uraknak. DebrPL. 1884:253. sk.

[A „Cantus Catholici” ismertetése.]

Huszár Gál énekes könyve, 1574. DebrPL. 1885:254. sk.

[Mutatvány „Adalékok a XVI. és XVII. század irodalomtörténetéhez” c. kéziratban maradt művéből.]

Egy naturalis ének-költő. PEIL. 1886:1296. sk.

[Kis Ferenc madoccai (Tolna megyei) ref. földművesnek 1885-ből való kéziratban maradt énekgyűjteményéből közöl szemelvényeket.]

„Mutatványok” cím alatt szemelvényeket közöl a Fischer-féle Kirchenlieder – Lexicon (Gotha 1878) mintájára tervezett, de soha meg nem jelent éneklexikonából. DebrPL. 1890:30. 37–38.

Ennek cédulagyűjtése – „Ének-Lexicon. Ének és Irodalomtörténeti Útmutató a legrégebbi időkől 1711-ig” cím alatt – állítólag 2310 cédulán, úgyszintén „Adalékok...” c. kéziratban maradt műve, 444 ívrét lapon, a Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában van.

[De ez még felülvizsgálandó!]

Kálmán Farkas: Adalékok a XVI. s XVII. század irodalomtörténetéhez. AbFigy. XXI. (1886.) [Ehhez a következő megjegyzést fűzi: „Mutatvány, szerzőnek ily című már sajtó alá kész művéből, mely ama két század összes ének-irodalmi productumát kimerítőn tárgyalja s az eddig ismert (125) énekgyűjteményeket kivonatossan ismerteti.”]

Az énekeknek a prédikációhoz való alkalmazása 1788. Barcsa János közlése DebrPL. 1906:258.

[Adat a debreceni egyház és kollégium történetével kapcsolatban.]

Szrogh János: XII óra alatt tett némely világosító jegyzések sz. Dávid CL. soltárait és a dicséreteket magában foglaló énekes könyvre. Veszprém, 1804.

Révész Imre (közlése): A tiszántúli egyházkerület végzése az orgonaállítási ügyében. 1815. aug. 14. 117. szám alatt. Az egyházkerület jegyzőkönyvéből, eredeti magyar. MPEIF. 1873:180–181.

Dobos János: Magyar-egyházi éneklésünk úgy amint van. PEIL. 1845:126. sk. [Szatirikus helyzetrajz.]

Baksay Dániel: Szent Lant. PEIL. 1845, 1846, 1847, 1848.

[Némi hymnologiai, főként kritikai bevezetés után próbakísérleteket ad Szenczi-szöveg kijavítására és átdolgozására. Az 1848-i évfolyamban van egy próbakísérlet Bacsó Jánostól is.]

Szentpéteri Sámuel: Történeti adatok és irányeszmék a magyarországi reformátusok köz istentiszteletére rendelt énekeskönyvének új kiadásához. SpF. 1857/1858. (I. évf.)

Erdélyi János: A reformált énekeskönyv és énekügy. SpF. 1864.

Erdélyi János: Magyar népdallamok és ref. szent énekek. Magyar Sajtó, 1864:154. 159. 161. számok.

Erdélyi János ugyanily címmel SpF. 1864:421. sk.

Csuthy Zsigmond: A zsoltárok szövegéből készült templomi énekek és ezek írói a magyar protestáns egyházban. PEIL. 1865:817. sk.

Barthalus István: A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Bp. 1869.

Kulifay Elek; a tordincei horvát gyülekezet kedvéért, „szebb zsoltárainkat és dicséreteinket” horvát nyelven templomi használatra lefordította s 1874-ben kiadta. (PEIL. 1909:649. lapján olvasható közlés.)

Ballagi Aladár: Régi magyar vallásos énekek. PEIL. 1877:758. sk. Az „Élő Tanítások” c. postumus kötetben is. Cegléd, 1934.

[Két, XVII–XVIII. századnak látszó, zsoltárdallamokra írt versezet a sárospataki főiskolai könyvtárból.]

Öreg Gradual-hoz I. Rákóczi György előszava Ivánka Sámuel közlésében. MPEIF. 1874:392. sk.

Koncz József: Új énekeskönyvbeli új énekek szerzői. Prot. Közlöny, 1875.

Öreg Gradual-hoz Geleji Katona István ajánlása MPEIF. 1876:256. sk.

Varasdy Lajos: Kéziratos énekeskönyveink. Figyelő, 1876.

Jakab Elek: Adatok énekeskönyveink bibliographiájához Toldy Ferenc jegyzetei nyomán. MKSz. 1882.

Kótai Lajos: A 190-dik dicséret. DebrPL. 1884:26. sk.

[A „Mire bánkódól ó én szívem” szerzősége.]

Görömbei Péter (id.): Halotti énekek a XVIII. század első éveiből és még valami. SpL. 1882. (I.) 300–303. l.

Keszi Hajdú Lajos: Tárgyhoz, nem egyénekhez szólok.

[Ily cím alatt közöl három, 1811, 1827, 1858-ban keletkezett, vallásos ünnepélyekre szóló alkalmi énekszöveget, történelmi bevezetéssel.] MPEIF. 1887:245. sk.

Begedi Lajos: Új énekeskönyv, az evangéliom szerint reformált magyarországi egyház énekes könyveinek átdolgozásával szerkesztette – Kaposvár, 1890. [Magánvállalkozás, a 150 zsoltár átdolgozott szövegeivel, régi egyéb énekek átdolgozásával s a szerző által írt újakkal.]

Aristophanes: [Baksay Sándor] „A poseidonfalfi tanács (Ajánlva az egyetemes énekügyi bizottság figyelmébe)”. PEIL. 1889:988. sk. [Szatíra az énekek „kijavításáról”.]

Fejes István: A magyarországi református egyház énekeskönyve megújításának programja. Sp. 1840.

Dr. Aristophanes [= Baksay Sándor]: Énekeskönyvünk revíziójához. PEIL. 1891:395. sk.

Farkas Lajos: Adalékok énekügyünk történetéhez s még valami. SpL. 1893. (XII.)

Farkas Lajos: Zsoltárköltészetünk Szenczi Molnár Albert előtt. PSz. 1898.

Volf György: A Batthyányi-codex irodalomtörténeti és liturgiai fontossága. EPhK. XIV.

Erdélyi Pál: Énekeskönyveink a XVI. és XVII. században. Bp. 1899. (Kny. MKSz.-ből.)

Barla [Szabó] Jenő: Írott énekeskönyvek (kodexek) a XVII. századból. PSz. 1900.

Péter Mihály: Régi temetési énekek. SpL. 1901. (XX.) 1027–1030. [A deregnyői Lónyay-levéltárból XVIII. századiak.]

Császár Ernő: A magyar protestáns zsoltárköltészet a XVI. és XVII. században. ITK. 1902. Kny. is.

Bartha József (szerk. és bev.): Magyar egyházi énekek a vallási harcok korából. Pozsony–Bp. 1904. [Történelmi bevezetéssel.] (Segédkönyvek a magyar nyelv és irodalom tanításához 9. sz.)

„K. Moly” [= Horváth Cyrill]: Két pataki graduál. SpF. 1905:108. sk.

Horváth Cyrill: A Batthyány-codexről. ITK. 1905.

S. Szabó József: A magyarországi reformátusok száz esztendő énekeskönyve. Debreceni Képes Kalendárium, 1906.

Széki Géza: A pápai halotti énekeskönyv szerzői. PEIL. 1907:533–534.
A szerző maga mondja, hogy adatai Széki Béla volt pápai lelkésztől – apjától – valók.

Alföldy Béla: A Magyarországi református énekekről. Szászvárosi Kun-kollégium értesítője. 1912.

[Székfoglaló, nagyon vékony dolgozat, majdnem teljesen Szügyi után!]

Harsányi István: Néhány szó énekeskönyvünk első kiadásáról. SpRL. 1912. (VIII.) 5–6.

Seprődi János: A Batthyány-codex jelentősége. Az erdélyi Múzeum Egylet VII. vándorgyűlésének emlékkönyvében. Kolozsvár, 1913.

Kanyaró Ferenc*: A Batthyány-kódex mint unitárius graduál. EPhK. XXXI. (1907.) – Ehhez alapos ellenvetések Kardos Alberttől és Horváth Cyrilltől EPhK. XXXII. (1908.) 82–83. és 244–245. l.

Alszeghy Zsolt: A magyar reformáció és antireformáció temetési énekei. ITK. 1916.

Szinok Zoltán: Templomi éneklésünk és az új énekeskönyv. Bp. 1917. (A Kálvin-Szövetség kiadványai 18. sz.)

Horváth Cyrill: Luther énekeinek magyar fordítása. Heinrich Gusztáv-emlékkönyv. Bp. 1925.

S. Szabó József: Ki volt 1566. évi váradi énekeskönyv emendátora? Debreceni Szemle, 1929.

Nagy Sándor: Debrecen énekes diákjai és XVI. századbeli ismeretlen református énekek. Reformátusok Lapja (Nagyvárad), 1932. és Magyar Protestánsok Lapja, 1932.

Szabó T. Attila: Kézírtos énekeskönyveink és verses kézírataink a XVI–XIX. században. Zala-Zilah, 1934.

Emlékfüzet a Magyar Református Énekvezérek Egyesületének negyedszázados fennállása emlékére. Szerkesztette Szabó Gyula ? 1934. [Megjelenési hely megállapítandó!]

Horkay László: Énekeskönyvünk régi darabjai. Magyar Kálvinizmus, 1935.

Illyés Géza: Az orgona bevezetése az erdélyi református egyházban. Református Szemle, 1935. (XXVIII):107. sk.

Horkay László: A háromszáz éves Öreg Graduál. PSz. 1936:485. sk.

* Részben a Kanyaró cikkével kapcsolatos Borbély István dolgozata: A legrégebb unitárius templomi énekeskönyvek (1566–1907). EPhK. 1913. (XXXVII.)

Vikár Sándor: A református énekeskönyv és a gyülekezeti éneklés. PSz. 1937:298. sk. [Történeti anyaggal.]

Musza Ferenc: Száz éves a [debreceni] Nagytemplom orgonája. Vasárnap (Debrecen), 1938. okt. 30.

Halmy Ferenc: A magyar zsoltárformák francia előzményei. Bibliotheque de l'Institut français à l'Université de Budapest. Bp. 1939.

Révész Imre és Karácsony Sándor: Mostani és leendő énekeskönyvünk

1. Egyházi és theologiai szempontból.

2. Esztétikai és irodalomtörténeti szempontból.

Debrecen, 1941. („Az Igazság és Élet füzetei” 22. sz.)

Zsoltároskönyvünk az Ige mérlegén. Bp. 1941. (Kálvin János Társaság Kiadványai 10. sz.)

[Gyűjtéményes tanulmánykötet, történeti vonatkozásokkal is.]

Narancsik Imre: A felvidéki reformátusok énekeskönyve. ThSz. 1942:234. sk.

Az új énekeskönyv felé! A református egyetemes konvent által Budapesten, 1943 februárjában rendezett énekügyi konferencia munkálatai. Közrebocsátja Révész Imre (ifj.). Debrecen, 1934.

[Történeti anyaggal is.]

Szabó Gyula: Református Egyháztörténeti Dolgozatok. Tiszaföldvár, 1944.

Tartalma:

1. Gálszécsi István énekeskönyve és élettörténete.

2. Hajdúsági papok és kántorok szerepe a magyar református egyházi ének és zene történetében.

3. Az orgona a református egyházban.

4. Szenczi Molnár Albert zsoltárfordítása és a genfi dallamok.

Varjas Béla: Kilenc régi magyar ének. [Valamennyi a XVI. század utolsó évtizedeiből.] „Magyar Századok” (Horváth János-émlékkönyv). Bp. 1948.

Csomasz Tóth Kálmán: Halotti énekeink és a gyülekezeti éneklés. RE. 1952. okt. 15.

Csomasz Tóth Kálmán: Halotti énekeskönyveink dallama. Emlékkönyv Kodály Zoltán 70. születésnapjára. (Zenetudományi Tanulmányok I.) Bp. 1953. 287–330.

Csomasz Tóth Kálmán (bevez.): Éneklésre tartó Regulák 1807-től. RE. 1954. május 1.

[Kb. a peremartoni – mezőföldi – egyházmegye köréből, általában Dunántúlról számított kézirat a templomi éneklés szabályozására, Cs. T. K. hymnologiai bevezetésével.]

Csomasz Tóth Kálmán: Balassi Bálint dallamairól. Születésének 400 éves fordulójára alkalmából – emlékezésül. RE. 1954. febr. 1.
[Református hymnologiai vonatkozása is van.]

Csomasz Tóth Kálmán: Az eperjesi Graduál II. Kórusok és népénekdallamok. A Zenetudományi Tanulmányok VI. kötetében. (Kodály Zoltán 75. születésnapjára.) Bp. 1957. [Csak egyes részleteiben református vonatkozású.]

Czeplédy Sándor (ifj.): A debreceni kollégiumi Nagykönyvtár írott graduáljai. [Óvári, Spáczay-féle, Bellyei-graduál.] RE. 1957. (IX.) okt. 1.

Schulek Tibor: Az első magyar bibliográfiáról. ITK. 1957. (LXI.) 4. sz. 372. sk.

[Szilvásújfalusi Anderkó Imre kéziratban elveszett, de az 1602-beli „In exequiis defunctorum” praefatiójában részben fennmaradt „Catalogus scriptorum Ungaricorum”-ának énekeskönyvi vonatkozású rész.]

Szabolcsi Bence következő művei:

A 18. század magyar kollégiumi zenéje. Bp. 1930.

A magyar zene története rövid összefoglalásban a magyar zenetörténet irodalmának áttekintésével. Bp. [1934.]

A magyar zenetörténet kézikönyve, Bp. 1947. (Példatárral: Szemelvények a magyar zene emlékeiből s népvándorlástól a 20. századig.)

Szintén mellőzhetetlenek a ref. hymnologiai tanulmányozásban is.

Ugyanúgy Bartha Dénes: A XVIII. század magyar dallamai. Énekes verses a magyar kollégiumok diákmelodáriumaiából. Bp. 1935.

Gálszécsi István, Lengyel József, Keresztesi József, Losontzi (Hányoki) István, Méliusz Péter, Pálóczi Horváth Ádám, Szegedi Gergely, Szenczi Molnár Albert, Szentgyörgyi József hymnologiai jelentőségére vonatkozólag is lásd az életrajzi címszavakat is!

Csáji Pál: Énekeskönyv-revízió-kísérlet 1729-ben. ET. U. F. 1958. I. (IV.) 2–3. sz.

3) Egyházművészet

3.1) *Repertóriumok, összefoglaló ismertetések, általános tartalmú dolgozatok:*

Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei. Bp. 1927.

Genthon István: Magyarország műemlékei. Bp. 1951.

[Ennek ismertetését tartalmazza „Egy olvasó” = ifj. Révész Imre cikke: A magyarországi református egyház műemlékei cím alatt RE. 1951. május 15.]

Szőnyi Ottó: Régi magyar templomok. Bp. é. n. [1934?]

- Magyar református remplomok. Szerk. Kováts J. István. I. II. kötet. Bp. 1942.
- Szerzők: Csekey Sándor, Tóth Endre, Marton János, Nagy Sándor, Nagy Géza, Szabó Lajos, Korompay György, Vass János, Palotay Gertrúd.
- Ebből kny.: Korompay György: Középkori eredetű református templomok és templomerődök. Bp. 1942.
- Bottyán János: Romba döntött és felépített templomaink 1944–1950. Bp. 1950.
- Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954.
[Összesen 97 olyan magyar református templomot tart nyilván – ebből 62-t az utódállamok területéről –, amelyekben freskók, freskónyomok vannak vagy hiteles adatok szerint voltak.] L. ehhez Bottyán János ismertetését Az Út, VII. 19. (1954.) 3.
- Balogh Ilona: Magyar fatornyok. Bp. 1935.
[Főként református templomokról.]
- Herepei János–Szabó T. Attila: Levéltári adatok faépítészetünk történetéhez. Kolozsvár, 1939.
- Mihalik Sándor: A magyarországi református egyházak pesti ötvösművei. Bp. 1936. – Kny. a „Tanulmányok Budapest múltjából” c. kiadvány IV. kötetéből.
- Mihalik, Sándor: Die evangelischen Beziehungen des Glockenblumenporals. Acta Historiae Artium Acad. scient, Hung. 1959. (Tomus VI.) Fasciculi 1–2.*
- Weiner Mihályné: XVII. századi ónedények, falusi református templomokon. Művészettörténeti Értesítő, 1959. (VIII. évf.) 1. sz.
- Huszár Lajos: A magyarországi protestantizmus érmészeti emlékei. Egyháztörténet, 1944.
- Zilahy Károly: Történeti emlékek az egyházaknál. PEIL. 1858:1104. sk.
[Felhívás a klenódiumok leltározására s egyben példa is a szilágyszolnoki egyházközségek egy részének különféle klenódiumai ismertetésével.]
- Révész Imre (id.): Az egyházi műemlékek ügyében. PEIL. 1864:65. sk.
- Csabai István: A magyar protestáns egyházművészet. PSz. 1939:245. sk.
- Debreczeni László (irata és rajzolata): a mi művészetünk. Kolozsvár, 1940.
- Palotay Gertrúd: Árva Bethlen Kata fonalas munkái. Erdélyi Múzeum, 1940. Kny. (Erdélyi Tudományos Füzetek 117. sz.) Kolozsvár, 1940.

* Mihalik S. a harangvirág-kehely kialakulását főként magyar ref. úrvacsorai kelyheken mutatja be, s a magyar, elsősorban debreceni puritán református vallásos-művészi szellem speciális termékeként értelmezi.

Az 1934. októberi budapesti „Országos Református Kiállítás” ismertetése Z T L, valamint a PSz. 1934:565–580. lapjain, Szabó Richard, Mihalik Sándor, Felvinczi Takács Zoltán, Szilády Zoltán cikkeiben.

Kétfejű sas a református templomokon. Ehhez nem pontos adatok Mocsáry Lajos könyvében: A régi magyar nemes. Észrevételek Grünwald Béla: „A régi Magyarország” c. munkájára. Bp. 1889. 194–196.

Az „Eöry Lajos” álnév alatt író Fülep Lajos következő két tanulmánya:
A református templom reformja I–II. PEIL. 1917. (49–50. sz.)

A reformáció nemzetközi emlékműve Genfben. PEIL. 1918:64. sk.
Magyar református egyházművészeti szempontból is alapvető fontosságú megállapításokat tartalmaz.

3.2) Helyi emlékek, egyházközségek, ill. egyházvidékek szerint:

Ákos (Szilágy m.):

Bogyay Tamás: Az ákosi református templom. Magyar építőművészet, 1944.

Baranya:

„Csányi” [= Csikesz] Sándor: Talpas templomok. PEIL. 1913:359–361.
Legfőképp az 1913-ban lebontott kemsei utolsó fatalpas templomról.

Kiss Géza (kákicsi lelkész): Talpas szentegyházak-kőtemplomok, Bp. 1937.
(Kálvin-Könyvtár 17. sz.)

Bereg:

Domanovszky György: Beregmegyei fejfák. Néprajzi Értesítő, 1936.
(XXVIII.)

Baksay László: Beregi középkori templomok, ET. I. (IV.) (új folyam) 1958.
32–33. l.

Borsod (Gömörrel):

Tombor Ilona: Borsodi festett asztalosmunkák. A M. T. Akadémia II...
osztályának közleményei. 3. Muzeológiai sorozat. II. köt. 1. Művészettörténet.
Az évszám megállapítandó!

[„Festett mennyezetek, karzatok, padok, a XVIII. század végéig, főleg
református templomokban...”]

Möller István: Borsod megye műemlékei. Technika, 1926. dec. 10. száma.

Bögöz (Udvarhelyszék):

Csehély A.: A bögözi ev. ref. templom faliképei. Székelyudvarhely, 1898.
Kny. az Udvarhelyi Híradó, 1898:19. 29. számaiból.

Csaroda (a régi Bereg, most Szatmár-Szabolcs m.)

Entz Géza: A csarodai református templom. Művészettörténeti Értesítő, IV. (1955.) 2. sz.

Fekete Lajos: Csarodai műemlék-templomok. Reformátusok Lapja II. évf. 1958. május 4.

Börvely (a régi Szatmár m., most a Román Népköztársaságban):

Morvay Péter: Ember alakú fejfák a börvelyi temetőben. Ethnographia, 1958. (LXIX. évf.) 1. sz.

Csécs (Abaúj m.):

Csoma József: A csécsi templomról. Archeologiai Értesítő, 1893.

Myskovszky Viktor: A csécsi templom és régi falfestményei. Archeologiai Értesítő, 1893.

Debrecen:

Zoltai Lajos: A kálvinizmus és a művészet Debrecenben. A debreceni temetők művészete. Debreceni Képes Kalendárium, 1928. Kny. Debrecen, 1928.

Zoltai Lajos: Ötvösök és ötvösművek Debrecenben. Debrecen, 1937.

Szentpéteri Kun Ágota: A debreceni református Nagytemplom. Debrecen, 1930.

Kovács Gyula: Debrecen régi templomai. Vasárnap (Debreceni ref. gyülekezeti lap), 1939. 8. sz.

Beczký József, Révész Ágnes 1944-ben készítette el máig kéziratban lévő művészettörténeti dolgozatát a debreceni kollégium építéséről.

Csikesz Sándor: A debreceni Kossuth-utcai templom belső díszítése. Debrecen, 1937.

Csikesz Sándor–Baja Mihály: A debreceni Kossuth-utcai templom. Debrecen, 1938.

Nagy Dezső: A Kollégium freskói. DebrPL. 1938.

Palotay Gertrúd: A debreceni református egyház régi terítői. Debreceni Szemle, 1936. Kny. Debrecen, 1936.

Musza Ferenc cikkét a debreceni nagytemplomi orgonáról lásd II. B. k. 2. alatt!

A debreceni Szent András-templom tornyán állott rézkakas 1564-i lezuhanásának erőltetetten komikus leírása a debreceni városi jegyzőkönyvben (III. kötet 30. l.) közölve van Lugossy József következő tanulmány lábjegyzetében: „Egyházzsentelési szertartás a XVII-dik század elejéről.” PEIL. 1847:474.

Vikár Tibor: Debrecen településtörténete és műemlékei. Városépítési Szemle, I. 1. (1954.)

Balogh István: Debrecen. Bp. 1958. Különös tekintettel műemlékeire.

Balogh István: Péchy Mihály és a debreceni Nagytemplom építése. Művészettörténeti Értesítő, 1958. (VI.) 4. sz.

Dés:

Entz Géza: A dési református templom. Kolozsvár, 1942. (Erdélyi Tudományos Füzetek [?] sz.) Kny. az Erdélyi Múzeumból. A szám megállapítandó!

Déva:

Szöts Sándor: A dévai ref. templom és torony jelenlegi és leendő alakjában. Vasárnapi Újság, 1893:603.

Szöts Sándor: A dévai ref. templom és régiségei. A hunyadmegyei történeti és régészeti társulat évkönyve IX. évf. Kny. Kolozsvár, 1898.

Erdély:

Darkó Ákos: Az erdélyi református egyház műemlékei. Hol? Mikor?

Kelemen Lajos: Erdélyi református templom- és toronyképek. Művészeti Szalon, 1928. 8–9. sz.

Kelemen Lajos: Erdélyi református templomok és tornyok. Keleti Újság, 1928. 270. sz.

Debreceni László: Erdélyi református templomok és tornyok. Kolozsvár, 1929.

Kelemen Lajos: Református templomi mennyezet és karfestések [vagy „karfestmények”?], Erdélyi Magyar Református Naptár, 1939. Kny. Kolozsvár, 1938.

Balogh Jolán: A renaissance-építészet és szobrászat Erdélyben. Magyar Művészet, 1934:129–158.
[Főként protestáns templomokról.]

Kelemen Lajos: Erdélyi magyar templom karzat- és mennyezetfestmények a XVII. századból. Az Erdélyi Tudományos Intézet évkönyve 1945.

Felsőregmec:

Konrády Lajos: A felsőregmeci ref. templom. Egyházművészeti Lap, 1883.

Huszt (Máramaros m.):

„X. X.” [jegyű szerző]: A huszti ref. templom... Archaeologiai Értesítő, 1888.

Jákóhordós (Bihar m.):

A ref. templom falképeiről először Lugossy József ír a Magyar Akadémiai Értesítő 1848. II. számában.

Kassa:

Révész Kálmán: Egy nevezetes úrasztali terítő. PSz. 1893.

[Lorántfi Zsuzsanna keze munkájának tartották, de a szerző szerint nem az övé.]

Kolozsvár:

Kelemen Lajos: A kolozsvári Farkas-utcai református templom. Pásztortűz (Kolozsvár) 1926.

Balogh Jolán: Kolozsvár műemlékei. Bp. 1935.

Entz Géza: A Farkas-utcai templom. RSz. 1948. Kny. Kolozsvár, 1948.

Komlódtótfalu (Szabolcs-Szatmár m.):

Molnár Józsefné Csontos Kornélia: Komlódtótfalu... fejfái. Néprajzi Értesítő 1938. (XXX. évf.) 1938.

Korlát (Abaúj m.):

Ujj György: A korláthi [sic!] ref. egyház ötvösművei. SpRL. 1914. (X.) 361.

Kraszna (Szilágy m.):

ref. temploma lapos mennyezetének bibliai festményeiről, Gerecze Péter: Magyarország művészeti emlékei. Bp. 1906.

Magyarfülpös:

Kelemen Lajos: A magyarfülpösi (Filpes) református templom mennyezetfestményei. Közlemények az Erdélyi Nemzeti Múzeum Történeti-Művészeti és Néprajzi Tárából. 1944.

Marosvásárhely:

„cs. j.” [jegyű szerző]: Marosvásárhely egyetlen középkori vallásos festészeti emléke. Székely Nép, 1942. jan. 4. [A ref. vártemplomban.]

Kelemen Lajos: A marosvásárhelyi református temető legrégebb sírkövei. Erdélyi Múzeum, 1909.

Megyaszó (Zemplén m.):

Szendrei János: A megyaszói ref. templom magyar stílusú díszítményei 1735-ből. Magyar Iparművészet, 1901:155–157.

Mezőcsát (Borsod m.):

Ágotha I.: Hús régi magyar ékítményes tábla a mezőcsáti ev. ref. templom karzatáról 1746. Természet után rajzolva és festve. Kassa, 1891.

Huszka J.: A mezőcsáti kórus. Magyar Iparművészet, 1897/98:20–25.

Mezőtelegd (Bihar m.):

Rómer Flóris Ferenc: A mezőtelegdi ref. egyház ügyében. PEIL. 1879:1670.
[Általában is szól a magyar református műemlékvédelemről.]

Huszka J.: A mezőtelegdi ev. ref. templom falképei. Archaeologiai Értesítő, 1892:385–389.

Szeghalmy B.: Egy árpádkori műemlék. A mezőtelegdi ref. templom. Vasárnapi Újság, 1909:835.

Miskolc:

Marjalaki Kiss Lajos: Az avasi templom régi felirata. Ref. Egyházi Értesítő (Miskolc) 1936. jan. 15.

A miskolci avasi ref. templom. Technika, 1942:132.
[Szerzője megállapítandó!]

Leszik Andor cikke a Magyar Városok Monographiája „Miskolc” kötetében. Bp. 1929.

Nagymuzsaly (Bereg m.):

Csányi K.–Lux G.: Nagymuzsaly középkori templomai. Technika, 1943.

Nagyvarsány (megye?):

Menyhért János: Nagy-Varsány ref. templom és régiségei. Vasárnapi Újság, 1857.

Nógrád megye műemlékei. Bp. 1954.

Nyírbátor (Szabolcs m.):

Soltész Gedeon: Nyír-Bátor reform. templom. PEIL. 1845:68–70.
[Némi leírás, történeti adatokkal és régészeti ismertetéssel, de főképp tiltakozás Benczur József: „A nyírbátori egyházmegye (!)” c. cikke ellen, PEIL. 1844:1195–1196., amelyben az átutazás közben szerzett szomorú tapasztalatait tette szóvá a templom elhanyagolásáról.]

Leffler B. dolgozata a nyírbátori ref. templom renaissance- emlékeiről. Archeologiai Értesítő, 1915. és kny.
[Említi Kosáry Bevezetés I. 186. Pontos címe megállapítandó!]

Entz Géza–Szalontai Barnabás: Nyírbátor. Bp. 1959. 62. lap. [Fő súly a ref. Báthori-templomon!]

Ócsa (Pest m.):

A református műemléktemplom (volt premontrei prépostság) részletes története, leírása, irodalma a „Pest megye műemlékei”, Bp. 1958. c. kötetben 574–588. lapokon Nagy Emesétől.

Ottomány (Bihar m.):

Némethy G.: Az Ótományi [!] falfestményekről. Archaeologiai Értesítő, 1898:433–435.

Ótorda:

Téglás István: Az ótordai református egyház fejedelmi kincsei, Művészet, 1914.

Pest megye műemlékei. Bp. 1958.

Regmec: lásd Felsőregmec alatt!

Pápa:

Rómer Flóris: A pápai református egyház levéltára és régebb terítői. VU. 1875. (XXII.) aug. 15. (33.)

Pest megye műemlékei. I–II. köt. Bp. 1958.

[E kiadvány a mai Pest megyébe tartozó ref. egyházközségek műemléki jellegű épületeit és egyéb tárgyait is ismerteti.]

Retteg (Szolnok-Doboka m.):

Palotay Gertrúd: A rettegi református egyház régi recsecsipkéi. Erdélyi Múzeum, 1944.

Rudabánya (Borsod m.):

Rugonfalvi Kiss István: A rudabányai [!] ev. ref. templom címeres emlékei. Bp. 1905.

A rudabányai ref. templom. Technika, 1942.
[Szerzője megállapítandó!]

A freskókról: Világ, 1948. szept. 4.
[Szerzője megállapítandó!]

Sárospatak:

Gulyás József: A sárospataki református harangok története. Sp. 1949.

Román János: A sárospataki kollégium. „Műemlékeink” c. sorozat. Bp. 1956.

Sárköz:

Csalog József: A sárközi református temetők fejfái. Néprajzi Értesítő [?], 1940. (XXXII. évf.)

Sárrét (Bihar m.):

„R. F. F.” [= Rómer Flóris Ferenc]: Kirándulás a bihari Sárrétre és a magyar ízlés a reformátusok ekklezsiáinál. PEIL. 1884:1179. sk.

Sepsibesenyő (Háromszék):

A bessenyői régi falképek. Egyháztörténeti Lap, 1882.
[Szerzője megállapítandó!]

Siter (Bihar m.):

Temploma falképeit leírja Lugossy József: Magyar Academiai Értesítő, 1849:43.

[Megelőzőleg szól róla – téves megállapítással – Hunyadi Ferenc Keresztyén Archivarius c. művében, Vác, 1794. I. darab, az 538 lap utáni számozatlan lapon.]

Sövényfalva:

Kelemen Lajos: A sövényfalvi ev. ref. egyház hímzései a XVII. és XVIII. századból. „Erdély Népei” c. kiadványban, 1901.

Szamosatárfalva (Szatmár m.):

Rómer Flóris Ferenc: A tatárfalvi ref. templom. Protestáns Tudományos Szemle, 1869. és ugyanerről Archaeologiai Értesítő, I. 1868–1869.

Szászlóna (Kolozs m.):

Kelemen Lajos: A szászlónai református templom mennyezet- és karképményei. Művészeti Szalon, 1927.

Szabolcs-Szatmár:

Domanovszky György: Fejfák Szatmár és Szabolcs megyéből. Néprajzi Értesítő, 1937. (XXIX.)

Szék (Szolnok-Doboka m.):

A széki református templom. Technika, 1942:251–252.
[Szerző?]

Entz Géza–Sebestyén J.: A széki református templom. Kolozsvár, 1947.

Székelyvaja (Maros-Torda m.):

Freskói felfedezéséről Keleti Újság (Kolozsvár) 1937. júl. 14.

Vámosoroszi (Szatmár-Szabolcs m.):

Csallány Dezső: Adatok a mártélyi avar szíjvég figurális ábrázolásának magyarázatához. Archaeologiai Értesítő, 1954. (LXXXVI.) 2. szám.
[A szerző egyéb analógiák közt a vámosoroszi bűnbeesés-freskót is felhossa, érdekes magyarázattal.]

Visk (Máramaros m.):

Wagner J.: A viski csúcsíves stílusú templom. Egyházművészeti Lap, 1880:299–300.

Vista (Kolozs m.):

Kelemen Lajos: A vistai református templomról [művészettörténeti tekintetben] közlemények Pásztortűz (Kolozsvár), 1927. és Magyar Nép, 1927. 45. sz.

Vizsoly (Abaúj m.):

A vizsolyi ref. templom. Technika, 1942:379. Szerző?

Sinkó Ferenc: Vizsoly vallomása. Új Ember X. 17. (1954) – [A református templom középkori freskóinak ismertetése.]

Sallay Marianne: A vizsolyi református templom. Művészettörténeti Értesítő, 1957. (VI.) 1.

Vízakna (Alsó-Fehér m.):

Freskói pusztulásáról Merhán M. Keleti Újság (Kolozsvár), 1936. jún. 7. és „d. j.” jegyű szerző: Pásztortűz, 1936:253–254.

Tatárfalva, lásd Szamostatárfalva alatt!

Torda, lásd Ótorda alatt!

Thuryszakállas (= Lakszakállas) (Komárom m.):

Gyulai Rezső Gyula (Benedek-rendi tanár): A thuri-szakállasi ref. góth templom. A komárom-vármegyei és városi történeti és régészeti egyhlet jelentése, I. 1887.

Református templomismertetések, némi művészettörténeti érdekléssel, a DebrPL. 1938. évfolyamában:

Balmazújváros (Jakucs Sándor), Debrecen-Mester Utca (Szeremley Pál), Báránd (Kulcsár Ferenc), Debrecen (Ispotály) (Kiss Jenő), Debrecen-Nagytemplom (Szentpéteri Kun Ágota), Dévaványa (Tömöry Lajos), Gyoma (Bay József), Kaba (Bede Kálmán), Tiszacsécsé (Orosz Kálmán), Tiszaföldvár (Nagy Dezső), Tiszainoka (Szokody Gyula), Vásárosnamény (Kelemen Gyula)

Bendefy László: Országos Geodéziai Műemlékek Magyarországon. Földméréstani Közlemények VI/4. (1954.) 252–253.

[Ezek közé van sorozva a tiszaburai, tiszaroffi és tiszacsegei ref. templom is, „mint az első magyarországi szabatos szintézis” mai napig fennmaradt alappontjai.]

*1) A valláslélektani jelenségek története köréből:**

1) „Kegyességgyakorlás”, áhítatformák:

Incze Gábor: A magyar református imádság a XVI. és XVII. században. ThSz. 1931. Kny. Debrecen, 1931. (A „Theologiai Tanulmányok” sorozat 15. száma.)

Révész Imre (ifj.): Régi magyar imádkozók és imádságaik. PSz. 1924.

Révész Imre (ifj.): Az imádkozó magyar. Református eleink társalkodásai a Szentháromság egy Istennel. Debrecen, 1923.

[Szemlénygyűjtemény Ecsedi Báthori István, Árva Bethlen Kata, Ráday Pál és mások imádságaikból, bevezetéssel.]

* Az itt felsorolt címszavak egy része kapcsolódik a II: B. a. és b.-hez is!

Illyés Endre: A magyar református földművelő nép lelki élete, különös tekintettel vallásos világára. Szeged, 1931.

Seprődi János: Vallásos élet a XVI. és XVII. században. PSz. 1905.

Esze Tamás: A magyar református kegyesség múltja. RE. 1957. (IX.) 8–9. sz.

Oratio Invocatoria Ante Celebrandae Sediciariae = sedis iudiciariae Constitutionem dicenda. Ann. 1683. [„Bírótetel” előtti sárospataki, eredeti magyar imádság.] Újlaki István históriájából közli SpL. 1893. (XII.) 790.

Tóth, Ladislav: L'esprit religieux en Hongrie au XIX e siècle. Nouvelle Revue de Hongrie, 1943. szept.

Kazay János kéziratos imádságos és énekes könyve a XVII. század második feléből [?]. Szemelvényeket közöl belőle Thaly Kálmán PEIL. 1862:1506. sk.

„Cserei Mihály Parainesis-e”. Felméri Lajos közlése PEIL. 1876:1459. sk.
[Naplójából közölt Gyermekai tanulságára való „Regulái”, melyek kegyességtörténeti szempontból fontosak.]
Felméri Lajos közöl ugyanebből Fővárosi Lapok, 1876:1206–08. 1. is. (257. sz. nov. 9.)

Ferenczi Zoltán: Kuruc Vay Ádámné, br. Zay Anna imádságos könyve. ITK. 1925:234. sk. Román Ernő cikke ui. címmel. SpRL. 1914. (X.)

Nagy Géza: Árva Kata anyai intése és panasza. Az „Akik a kősziklákra építettek” c. kötetben. Cluj, 1937.

Esze Tamás: Várbeli népnek könyörgése a kuruc Simontornyán 1709-ben és 1710-ben. RE. 1952. márc. 15.
[Szövegközlés, bevezető tanulmánnyal.]

Gózon Imre (közlése): Imádság a vallásos üldözések korából. DunPL. 1890:443. sk.
[Meg nem nevezett szerzőjű kéziratból, eredeti magyar szövegű közlés. – Az 1752. évben történet pápai és egyéb dunántúli templomelvételekre vonatkozik.]

Révész Kálmán: Magyar református vallásos rajongók a múlt [XVIII.] század közepe táján. DebrPL. 1894:353. sk.
[Gombkötő György és társai mozgalma Tiszadobon.]

Esze Tamás: Fegyver, éhség, döghalál. Adalék a magyar református ébredések történetéhez. RE. 1951. március 1.
[A nagy pestis okozta lelki megrendülésnek 1742 körül, Gecsei Varró István vámosaljai lelkész megtérítési mozgalma.]

Pestis és Kálvinizmus. Adat Magyary-Kossa Gyula „Magyar orvosi emlékek” c. műve IV. kötetében, a 118. lapon.

[A helytartótanács 1739. május 2-án megállapítja, hogy a pestis különösen kálvinista helyeken mindinkább terjed, egyik oka pedig ennek az, hogy a kálvinisták ragaszkodnak a „damnata praedestinationis opinio”-hoz és a szokásos temetési szertartásokat most is megtartják!]

Esze Tamás: A hűség és helyállás példái. Az Út, 1952. okt. 26.–nov. 1.
[Református böjti mozgalom a Rákóczi-szabadságharc idejében.]

Református böjti Nagykőrösön az 1738–39-i pestis idején – Balla Gergely „Nagykőrösi Kronika” c. műve 116–118. lapjain. (Kecskemét, 1856.)

Kiss Bertalan: A böjti és böjti úrvacsora. DebrPL. 1888:126–127. [Történeti adatokkal.]

Pais Sándor: Az egyházkeletről. RE. 1956. aug. 1.
[A becsvölgyi és más egyházközsegekben máig fennmaradt kegyes szokás értelmezése és leírása.]

Papp János: A Keresztényi Tanítások eddigi kiadásai. RE. 1957. (IX.) 8–9. sz. Jav. és kieg. uo. 10. sz. 212. 1.

2) *A vallásosság a népszokásban:*

Baksay Sándor: Magyar népszokásokról. Az Osztrák Magyar Monarchia írásban és képen. Magyarország II. köt. 73–148. Újra közölve Baksay S. Összegyűjtött Irodalmi Dolgozatai III. kötetében Bp. 1917. Mutatványok belőle: Vasárnapi Újság, 1888. 53. sz. (Házasság), Vasárnapi Újság, 1889. 6. sz. (Halottainak, gyászunk).
[Elsősorban a jobb módú református parasztság életéből veszi példáit.]

Gyórfy István (Szigethi): Nagykunsági Krónika, melyet részint régi írásokból, részint szájhagyomány alapján egybeszerkesztett ~, Karcag, 1922. 2. kiadása?
[Megállapítandó!]

Weichhart Gabriella: Keresztelő, házasság és temetés Magyarországon 1600–1630. Bp. 1911.

Igmándy József: Bárándi lakodalmi szokások múlt században. Debreceni Szemle, 1940.
[Versezetek, asztaláldások, vallásos biblikus tartalommal.]

Szathmáry Károly (közl.): Egy debreceni mysterium. VU. 1866. [Bethlehemes játék, melyet akkor leginkább az ács és kőműves legények adtak elő.]

Kiss Lajos: A falusi szegény ember vasárnapi dolgai Szabolcs vármegyében. – Ethnographia Népelet, 1944. 2. szám.

Szabó Zoltán és Vasady Béla: Kálvin a népi tudatban. – Igazság és Élet, 1936. Kny. Debrecen, 1936. (Igazság és Élet füzetek 7. sz.)

Karikó János; egy naturalista énekköltő. Névtelen hosszabb közlemény PEIL. 1872:1305. sk.

Átvéve a „Korunk” c. napilapból.

[A szerző 20 év körüli biai földműves. Kéziratos vallásos énekei között egészen sikerültek is vannak.]

Herepei János: Temetési szokások [Erdélyben]. ET. U. F. 1958. I. (IV.) 2–3. sz.

Vásárhelyi János (összeállította Kilin Györggyel): Hóstatí lakodalom. Életkép a kolozsvári [református, Magyar-utca környéki] földeszek esküvőjéről. [Dramatizálás.] Kolozsvár, 1934. (A „Magyar Nép” könyvtára, 47. füzet.)

Kiss Lajos: „Vásárhelyi hétköznapiak”, Bp. 1958. c. könyvében több cikke van összegyűjtve Hódmezővásárhely ref. népének vallásos szokásairól és babonáiról, hiedelmeiről. Ezek eredetileg az Ethnographia (1919, 1920), Népünk és nyelvünk (1931), Népélet (1923, 24) és Ethnographia-Népélet (1927) c. folyóiratokban jelentek meg.

Mészöly Gedeon: A tabajdi gatyás költő. Nép és Nyelv I. évf. 3. sz. Kolozsvár, 1941.

[Kis Bátor József tabajdi, fehérmegyei református parasztpoéta a XIX. század végén. Talpraesett verseit vallásos vonatkozások szövik át.]

3) Babonák és kapcsolatos „okkult” jelenségek:

Csiky Kálmán: Művészettörténelmi rajz a hit és babona múltjából. PSz. 1891:452. sk.

[Néhány magyar protestáns vonatkozású adattal.]

Eckhardt Sándor–Ortutay Gyula: Régi magyar varázsló asszonyok. [?] 1942. dec.

Megállapítandó, melyik folyóiratban (valószínűleg Magyarorságtudományban).

Barla [Szabó] Jenő: Az 1562-i debreceni hitvallástétel népies vonatkozásai. Ethnographia, 1908.

Bornemisza Péter: Ördögi kísértetekről avagy röttenetes utálatosságokról, ez megfertéztetett világnak és azből való kitisztogatásáról a mi Urunk Jézus Krisztusnak. Ez különnyomat Bornemisza következő művéből: „Negyedik része az evangéliomokból és az Epistolákból való tanúságoknak.” Sempte, 1578. Új szöveg kiadása Eckhardt Sándor jegyzeteivel, Bp. 1955. Schulek Tibor ismertetése és jegyzetei az ÖK. új kiadásához Lelkipásztor, 1956. febr. [Lásd hozzá az egész Bornemisza-irodalmat, de különösen Thury Etele: Bornemisza Péter könyve az ördögi kísértetekről. Ethnographia, 1913.]

Péter László: Párhuzamok az „Ördögi Kísértetek” néhány motívumához. ITK. 1956. (LX.) 2.

[ncze] G[ábor]: Ismerteti az Eckhardt-féle kiadást RE. 1956. aug. 1.

Szeremlei Samu: Az ördögrül és a reformátusok ördögűzéséről. EPK. 1871. (I.) 35. sk.

[Magyar protestáns, főleg liturgikus adatokkal.]

Dézsi Lajos (közlése): Ördögi kísérlet- és lélekjárás 1587-ben. Ethnographia, 1928. Ugyanerről [a szolnokdobokamegyei füzesi „lélekjárásról”] Takáts Sándor: A régi Magyarország jókedve. Bp. 1921. 230–239. (Lásd erről és ugyanazon korabeli kapcsolatos jelenségekről ifj. Révész Imre Magyar Református Egyháztörténet I. 249. sk. lapjait is!)

Ördögűzés református módra Rákóczi Lajosból (Rákóczi Zsigmond fejedelem testvéréből) Miskolczi Csulyak István zempléni esperes által 1612. (előadva az utóbbi által tartott gyászbeszédben). MPEA. 1928:112–113.

Thury Etele (közlése): Csöbör Benedek gosztonyi ember ördögössége, „éjjeljárása”, veneficus volta, ellene eljárás egyházi részről MPEA. 1910:64–66. (az 1624-i körmendi zsinaton).

Ördögösség Nagykőrösön 1654. Balla Gergely Nagykőrösi Krónikája, Kecskemét, 1856. 146–148.

Bolgár Ágnes: Magyar bájoló imádságok a XV–XVI. századból. Bp. 1934.

Komáromy András: A magyarországi boszorkányperek oklevéltára. Bp. 1910.

Alpári Gyula: Bűbajosok és boszorkányok Komárom vármegyében. Komárom, 1914.

Ifj. Szilágyi Gyula: Dámián Ilona boszorkánypere. Hódmezővásárhely c. lap 1899. 59. sz.

Egyes adatközlések e tárgyban: br. Mednyánszky Dénes Századok, 1883:598. Kazinczy G. Hazánk III. 372–375. (Megyaszó, 1931), Szilágyi Sándor Hazánk VII:230–236., Lehoczky Tivadar: Hazánk VII. 296–306. (Bereg m.), Abafi Lajos Hazánk VIII. 301. sk. 351. sk. (Felsőbánya). Abafi Lajos Hazánk IX. 72. sk. (Szentés.)

Haász Imre: Boszorkánypörök Debrecenben. Debreceni Szemle, 1929.

Molnár Éva: Boszorkányperek Magyarországon a XVII–XVIII. században. Bp. 1942.

Szűcs Sándor: „A nagyétű boszorkány”-ról. Ethnographia, 1954. 1–2.

Eckhardt Ferenc: A földesúri büntetőbíráskodás a XVI–XVII. században. Bp. 1954. Tárgyunkhoz lásd 128–139. lapjait.

Szűcs Sándor: A régi Sárrét világa. Bp. 1942.

[A békési és sárréti „táltos”-okról 117–118. l.]

Szűcs Sándor: Pusztai szabadok. Bp. 1957. [Részlet részben ugyanezen alakokról, mint előbbi műve!]

László Gyula: Ősvallásunk nyomai egy sárréti kocsistörténetben. Az Erdélyi Tudományos Intézet évkönyve 1944. (Kolozsvár.)

Madarassy László: Mikor az úrasztalát megfordították. Bp. 1929.? Kny. a Budapesti Hírlapból.
[1846-i garabonciás babonáskodás Tass község reformátusai közt.]

Debrecenben az 1860-as években még nagyban uralkodó babonáról ad hírt – a Szent György-napi – előtti mennydörgéssel és a fejfájás gyógyításával kapcsolatban a Fővárosi Lapok, 1867. március 7-i száma. („P-Y.” jegyű debreceni tudósítás.)

Lehoczky Tivadar: Kútfők a magyar káromkodás történetéhez. Ethnographia, 1894.

Lehoczky Tivadar: Mióta káromkodnak Magyarországon. Századok, 1894.
(Németül is, az Ethnographische Mitteilungen c. folyóiratban. [Ugyanakkor?])

Makoldy Sándor: A káromkodás elterjedése és büntetése hazánkban 1850-ig. Ethnographia, 1894.

Makoldy, Alexandre: L’histoire du juron en Hongrie des origines jusqu’en 1856. Nouvelle Revue de Hongrie, 1937.

Kiss Lajos: Szellemlátók. Falu, 1926. dec. – Ugyanez Népünk és Nyelvünk, 1934:1–3. füzet. – Ugyanez: Puszták Népe (Hódmezővásárhely), 1948. június.
[A hódmezővásárhelyi református vallású tálás iparosok – gölöncsérek, cserepesek – ragályszerű vízióhajlamossága az iparukban használt ólomláz gőzének agyukra hatása folytán.]

Benkő Victor: (lásd az életrajzi címszót!) Kőrösbányai lelkész korában cikket írt a Budapesti Hírlap, 1911. január 14-i számába Valean Trina kőrösbányai román leányzóról, akinek „hajigáló” jelenségeit (ő, Benkő) az ördög behatásaira vezette vissza s egy imádsággal gyógyító svájci lelkészhez való szállítását ajánlotta. Ezért Ravasz László intézett ellene éles támadást „Eloláhosodott református lelkész” cím alatt a kolozsvári Ref. Szemle, 1911. évf.-ban.

Spiritista hajlamú református lelkészek: Kármán Pál: „Anyag és szellem” c. bölcsészet-csillagászati „tanulmány”-ában (1894), és Heiszler József „Vallásbölcsészeti tanulmányok az Istenszeme s a vele kapcsolt eszmék történetéből” (1895) c. könyvében határozottan állást foglalnak a spiritizmus mellett. Vö. PSz. 1895:434–435. – Lásd életrajzi címszavakat! Lásd Tatai Mihály ókéskei lelkészt is, az életrajzi címszavak alatt!

Ferenczi Imre: Az ördögös kocsis alakjának néhány kérdése. Ethnographia, 1957. (LXVIII.) 1.

[Legnagyobbbrészt a tiszántúli kálvinista népben még máig élő okkult legendakör.]

Schram Ferenc: Ágendáink néprajzi vonatkozásai. Ethnographia, 1957. (LXVIII.) 1.

[Nagyobbbrészt katolikus, kisebb részben református régi liturgiáskönyvek néprajzi szempontból való átvizsgálása.]

Nagy Gusztáv: A csökmői sárkány története a korabeli okiratok tükrében. Ethnographia, 1957. (LXVIII.) 2. sz. 292–305. lapok.

Deák Elek: Tiszavidéki népmondák és babonák.

[Borsodi ref. falukból, elsősorban Tiszakesziből.] AbFigy. 1877. (II.)